...UW MALEISCH-NEDERLANDSCH ZAKWOORDENBOEK

MALEISCH-NEDERLANDSCH

ZAKWOORDENBOEK

NIEUW

MALEISCH-NEDERLANDSCH

ZAKWOORDENBOEK,

TEN BEHOEVE VAN HEN,
DIE HET MALEISCH MET LATIJNSCH KARAKTER
BEOEFENEN,

DOOR

H. C. KLINKERT.

2e Verbeterde en vermeerderde druk.

LEIDEN,
E. J. BRILL.

BATAVIA,
G. KOLFF en Co.

1910.

BOEKDRUKKERIJ voorheen E. J. BRILL. — LEIDEN.

VOORBERICHT.

Een tweede, veel vermeerderde en verbeterde uitgave van ons Maleisch-Nederlandsch Zakwoordenboek bieden wij hier het belangstellend publiek aan. Wat wij in het voorbericht voor den eersten druk daarvan zeiden, geldt nog meer van dezen tweeden, namelijk, dat wij getracht hebben zooveel mogelijk een volledig werk te leveren. 't Is daarom, dat wij ook enkele woorden uit het Maleisch van Mĕnangkabau, Palembang en Malaka, ja zelfs javaansche hebben opgenomen, voor zooverre wij dit voor de gebruikers noodig oordeelden. Ook woorden, door ons in maleische handschriften gevonden en waarvan de beteekenis ons onbekend is gebleven, namen wij, van een vraagteeken voorzien, op, hopende, dat anderen gelukkiger zullen zijn dan wij in het bepalen der beteekenis dier woorden. De transscriptie is in deze uitgave dezelfde als in de eerste.

Nogmaals raden wij ieder, die naar Indië gaat of zich daar bevindt, en zich in het Maleisch wil oefenen, aan, onze Bloemlezing uit de maleische geschriften, of *Kitab Boenga-rampai* met latijnsch karakter, 2e druk, verschenen in 1899 bij den uitgever dezes, met behulp van dit Zakwoordenboek te vertalen en wij twijfelen er niet aan, of, dusdoende, zal men zich een schat van degelijke kennis vergaren.

Ook ter verklaring van mijne Vertaling van de Heilige Schrift in het Maleisch, uitgegeven met latijnsch karakter, kan het met vrucht gebruikt worden.

Een lijstje voor onze transscriptie van het Maleisch met arabisch karakter gaat hierbij. Wat de beteekenis der verkortingen betreft, voornamelijk ten behoeve van hen, die de taal meer wetenschappelijk beoefenen, verwijzen wij naar de opgave daarvan, voorkomende in ons Nieuw Mal. Nederl. Woordenboek met arabisch karakter, 2e verbeterde en vermeerderde druk, uitgegeven te Leiden bij de firma E. J. Brill 1902.

Hopende, dat ook deze tweede druk een gunstig onthaal moge vinden en rijke vruchten dragen, zenden wij hem de wereld in.

LEIDEN, 18 April 1910. H. C. KLINKERT.

BERICHT

VOOR DEN GEBRUIKER.

De Arabische letters zijn in dit werk als volgt getransscribeerd:

ا	met	*a*, *e*, *ĕ*, *i*, *o* of *oe*.
ب	„	*b*.
ت	„	*t*.
ث	„	*ts*.
ج	„	*dj*.
چ	„	*tj*.
ح	„	*ḥ*.
خ	„	*ch*.
د	„	*d*.
ذ	„	*dz*.
ر	„	*r*.
ز	„	*z*.
س	„	*s*.
ش	„	*sj*.
ص	„	*ṣ*.
ض	„	*dl*.
ط	„	*ṭ*.
ظ	met	*ḷ*.
ع	„	*ā*, *ē*, *ī*, *ō* of *ōē*.
غ	„	*gr*.
ڠ	„	*ng*.
ف	„	*f*.
ڤ	„	*p*.
ق	„	*ḳ*.
ک	„	*k*.
ݢ	„	*g*.
ل	„	*l*.
م	„	*m*.
ن	„	*n*.
و	„	*w*, *o*, *oe* of *au*.
ه	„	*h*.
ى	„	*j*, *i*, *e* of *ai*.
ڽ	„	*nj*.
ء	„	’ of ¨ b. v. *sa’orang*, *kaädsaän*.

Voor de verkortingen zie men de Voorrede van mijn Nieuw Nederlandsch-Maleisch Woordenboek.

H. C. K.

NIEUW
MALEISCH-NEDERLANDSCH
ZAKWOORDENBOEK.

A.

aāla, Arab. hoog.
aālam, Arab. kundig, best wetend; *wa Allah aālam,* en God weet het 't best; *wa Allah aālam bissawáb,* en God weet het best de waarheid er van.
aām, Arab. algemeen, *sĕgala orang jang āam,* het publiek; *cháṣ dan aām,* lieden van rang en gewone lieden.
aāráf, Arab. de limbus, een denkbeeldige plaats tusschen hemel en hel, aangewezen als verblijfplaats voor de braven onder de niet islamieten.
āarijat, Arab. iets wat geleend of geborgd is; *ḥoekom āarijat,* wet op de schuldvorderingen.
ab, tinnen bus met deksel, dat er geheel overheen gaat, om opium in te bewaren.
abad, Arab. eeuwigheid, wat zonder einde is; *pada abad ini,* in deze eeuw, zie *abid; abadoe 'labadina,* in alle eeuwigheid, van eeuwigheid tot eeuwigheid.
abād, Arab. verwijderd.
abadi, Arab. eeuwig in de toekomst.
abadijat, Arab. eeuwigheid in het toekomende.
abah, richting v. iets, dat zich voortbeweegt, b.v. een leger; *mĕngabah,* een richting geven naar, ergens heen dirigeeren.
abah-abah, Jav. tuig, gereedschap; *abah-abah kapal,* scheepstuig; *abah-abah koeda,* paardetuig; *mĕngĕnakan abah-abah,* optuigen; *abah-abah tĕnoen,* weefgetouw.
abaimana, de beide openingen des lichaams, welke men bedekt.
abang, oudere broeder of zuster; ook aanspraakswoord voor oudere onbekenden; *a. sapoepoe,* volle neef; *a. doewa poepoe,* achterneef; *mĕngabangkan,* iemand met *abang* toespreken.
abang, Jav. rood; *balerang abang,* roode zwavel, zwavelarsenik; *abang moeda,* licht rood; *abang toewa,* donkerrood.
abantara, heraut, ordonnans. Ook *bantara,* zie ald. Skr. awatâra.
abar; *mĕngabar,* iets, b.v. een vaartuig, in zijn vaart belemmeren.
abawi, Arab. vaderlijk.
ābdi, Arab. *ābd,* dienaar, slaaf. Komt in veel eigenn. voor, zooals Abdoëllah enz.
abdjad, Arab. het alphabet; *dĕngan pĕngatoeran abdjad,* alphabetisch.
abi, Arab. *mĕngabikan,* minachtend weigeren, verachten; b.v. *ombaḳ di-abikannja,* de golven verachtte hij; *pĕrmintaankoe di-abikannja,* hij wees minachtend mijn verzoek af.
abid, Arab. eeuwig in de toekomst; *abidoe 'labid,* eeuwig en altoos.
ābid, Arab. godsdienstig, vroom, goed.
abidi, Arab. wit.
abilah, Perz. kinderpokken. Zie *katoembŏehan* en *tjatjar.*
abis, zie *habis.*
abloer, ook *habloer,* Perz. *baloer,* bergkristal.
abnoes, Arab. ebbenhout.
aboe, ook *haboe,* asch, stof; *oelar aboe,* e. s. v. vergiftige slang; *tĕmpat aboe,* het kuiltje op een *tjongkaḳ*-bord, waarin men de uitgespeelde pitjes doet; *aboe-aboe,* aschgrauw, Mĕn. *a. kajoe,* houtpoeder; *a. dijan,* snuitsel v. e. kaars. Zie *aboeḳ,*

aboe, Arab. vader; *aboe Ali*, de vader van Ali; *aboe' lḥaját*, vader des levens, d. i. de regen.

aboeḳ, stof in graan enz. molm; *aboeḳ gĕrgadji*, zaagsel.

aboen, Mĕn. bak met driehoekige bordjes voor confituren, koekjes enz. Zie *aboewan.*

aboer; *mĕngaboer*, verkwisten; *orang aboeran*, verkwister.

aboes, breuk, inz. onderdeel van een munt; denkbeeldig tiende gedeelte van een *timah* of *kepeng*, waarvan 10 = één duit.

aboewan, een volledig stel van iets; ook: deel, gedeelte, Cr. en Sw. aandeel, dat iem. van de padi toekomt. Mĕn.

aboewi, Chineesch hoofd v. e. plaats of gewest.

abraḳ, Arab. mica, mariaglas, moskovisch glas.

abraṣ, Arab. melaatsch.

achérat, Arab. het toekomende leven; *doenija achérat*, in dit en het volgende leven, hier en hier namaals, tijd en eeuwigheid.

achidz, Arab. ontvanger, overnemer.

achir, Arab. laatste, einde; *achirnja*, ten slotte; *pada achir zamán*, in het laatst der tijden; *nafas achir*, de laatste ademtocht; *achir tahoen*, het einde des jaars; *achir-achirnja*, eindelijk en ten laatste; *ila achirihi*, tot het einde, en zoo voorts; *mĕngachir*, achteraan komen, te laat komen, *mĕngachirkan*, de laatste doen zijn, achteraan stellen.

ada, zijn, aanwezig zijn, zich bevinden, bestaan, aanzijn; *adalah*, soms = *adapon*, wat betreft; *daripada tijada kapada ada*, uit het niet tot aanzijn gekomen; *ada .... ada*, of *ada jang .... ada jang*, er waren er .... er waren er ook, die ...., sommigen .... anderen ....; *adakah*, kan het zijn? *ada adanjakah*, hoe is het mogelijk! *mĕngadakan*, doen zijn, in het aanwezen roepen, tot stand brengen; *kaädaän*, het wezen, bestaan, de gesteldheid, toedracht der zaak, zelfstandigheid, toestand, ook *ḥál kaädaän*; *adanja*, zoo is het, punctum; *mĕngada-ada*, gekheid maken, met allerlei zotte dingen voor den dag komen; *kaädaän*, soms ook: bestaande in; *sa'ada*, zooveel als er is of zijn; *barang sa'ada*, zooveel als er is; *sa'adanja*, alles, allen, zooals het is.

adab, Arab. beschaafdheid, beschaafde manieren, goede verstandhouding; *baliḳ adab*, lomp worden; *baïḳ bĕrsĕtĕroe dĕngan orang adab daripada bĕrṣaḥábat dĕngan orang kasar*, bevriend te zijn met een onbeschaafd persoon is erger dan in vijandschap te leven met een beschaafd persoon, Sprw. Zie *biadab.*

adaḳ, zie *tĕradaḳ.*

adam, de eerste mensch; ook menschelijk; *anaḳ adam* en *bani adam*, menschenkinderen; *badan adam*, menschelijk lichaam.

ādámat = āḷamat, zie ald.

adan, Arab. Eden.

adang, I. *mĕngadang*, in hinderlaag liggen, op weg afwachten van iemand, of een vaartuig, wachtend opletten; *pĕngadang*, plaats waar men opwacht, hinderlaag; ook roover in een bosch of op den weg; II. *adang-adang*, bijwijlen, soms, nu en dan. Ook *kadang* en *tĕrkadang*. Zie ald.; III. *mĕngadang-adang*, rijst op een wan heen en weer schudden, om de groote korrels van het gruis af te zonderen; IV. Mĕn. oudere zuster van moeder; hiervan mogelijk *dang* in *dang Mĕrdoe* en and. vrouwennamen.

adap, zie *hadap.*

adapon, wat betreft, wijders, voorts.

ādas, Arab. linzen.

adas, venkel, ook *adas pĕdas; adas manis*, anijs; *minjaḳ adas*, venkel-olie, anijs-olie; *bidji adas*, venkelzaad, anijszaad.

ādat, Arab. gewoonte, gebruik; wet en recht op gewoonte gegrond; voorvaderlijke instellingen; *ādat*, ook het is de gewoonte; *ādatlah*, id. *loewar ādat* en *salah pada ādat*, in strijd met het gebruik of de gewoonte; *pĕgang ādat*, zich aan de gewoonte of het gebruik houden; *masa ādat*, de tijd toen de *ādat* nog geldig was; *kapada ādat*, zooals gewoonlijk; *orang bĕrādat*, de gewone lui; *radja bĕrādat*, de Vorst die plechtig audientie verleent; *tĕmpat jang bĕrādat pada salamanja bagainja*, de plaats die gewoonlijk voor haar bestemd was; *mĕngādatkan*, tot gewoonte maken; *mĕngādatkan istiādat*, de gewoonten kracht van wet geven. Ook van levenlooze zaken, b.v. *ādat doenija*, de gewoonte der wereld, 's werelds loop; *ādat ajar masin*, het eigenaardige van het zoute water; *ādat pĕrbĕhasaän*, het

spraakgebruik; *ādat poesaka*, erfelijke gewoonte; *ādat nĕgari*, landsgebruik, landswijs. In de Pad. bov. l. onderscheidt men de *ādat* in drie soorten, nam. *ādat sabĕnar-bĕnar*, dat is die, welke met den Koran overeenkomt, *ādat jang kawi* of *jang tĕrādat* of *jang tĕrpakai*, uit den grijzen voortijd, en eindelijk *ādat moeáfaḳat* of *istiādat*, het gebruik bij overeenkomst; *koerang ādat*, onbeschoft; *ādat lĕmbaga*, geijkte gewoonte; *mĕlanggar ādat*, de gewoonten overtreden, schenden; *mĕmbawa ādat*, de stonden hebben.

ādáwat, Arab. vijandschap.

adbáb, Arab. beer.

adham, Arab. zwart, zwartgroen.

adib, Arab beschaafd, welopgevoed.

adiḳ, ook verkort tot *diḳ*, jongere broeder of zuster; aanspraakswoord voor jongere lieden en voor iemands vrouw; ook jongere neef of nicht, cousin *a. sapoepoe*, neef of nicht uit den 1n graad; *a. doewa poepoe*, van den 2n gr.; *a. ipar*, een jongere zwager; *adiḳ-bĕradiḳ*, broeders en zusters zijn; *mĕmpĕradiḳ*, iem. als *adiḳ* behandelen, of *adiḳ* noemen; *adiḳ-bĕradiḳ sadatoeḳ*, neven, die denzelfden grootvader hebben; *tahoe bĕradiḳ*, voor zijne of hare jongere broeders of zusters weten te zorgen. Zie *adinda*.

adikara, poët. wat tot de staatsie behoort, schoon gevormd of gemaakt.

ādil, Arab. rechtvaardig; *kaādilan*, rechtvaardigheid.

ādilat, Arab. rechtvaardigheid.

adinda, jongere broeder of zuster van vorstel. personen; ook aanspraakswoord voor eene vorstelijke gemalin. Zie *adiḳ*. Uit hoffelijkheid ook in brieven van gewone lieden gebezigd.

adipati, Skr. opperste heer, titel van hooge Javaansche staatsdienaren. Ook verkort tot *dipati*.

adir, e. zeer lekkere zeevisch, R. v. Eijs. mogel. Jav.

adiradjá, Skr. hoogste vorst; verb. tot *radjadiradja*; *pantja radjadiradia*, lijkbaar van een regeerend vorst.

ādjab, Arab. = *ḥairán*, zie ald.

adjahan, zie *djahan*.

ādjáïb, Arab. wonderlijk, zich verwonderen, wonder; *ādjáïb daripada ādjáïb*, wonder boven wonder; *ādjáïb chanah*, Perz. een museum, bewaarplaats van wondere dingen; *ādjaïb Allah*, de wonderen Gods.

adjaḳ; *mĕngadjaḳ*, aansporen, uitnoodigen, opwekken tot, aanmoedigen; *pĕngadjaḳ*, een aanporder, iem. die aanspoort; *a. bĕrkalahi*, tot vechten uitdagen.

adjal, Arab. bepaalde tijd van iemands dood, iem. laatste uur; *adjalkoe hidoep*, mijn levenseinde, mijn stervensuur; *sampai adjalnja*, zijn laatste uur heeft geslagen.

ādjam, Arab. Perzië.

adjar, leeren in het algem.; *bĕladjar* leeren, studeeren van d. leerling; *mĕngadjar*, leeren, onderwijzen; *mĕngadjari*, leeren, kastijden; *mĕngadjarkan*, iets aan iem. leeren, ook laten leeren; *koerang adjar*, lomp, onbeschaafd, onbeleefd; *kĕras adjarnja* hij onderwijst streng; *dĕras adjarnja*, hij leert vlug; *pĕngadjar*, onderwijzer; *pĕladjar*, leerling; *pĕngadjaran*, onderwijs; *pĕladjaran*, de les; *mĕmpĕladjari*, iets bestudeeren, aanleeren door studie; *pĕladjaran*, ook studie; *tiada bĕrpĕladjaran*, geen studie hebben, niet gestudeerd hebben, niet iem. van studie zijn.

adjar, een boeda-leeraar, kluizenaar. Ook *adjar-adjar*.

adji, I, *mĕngadji*, lezen, leeren lezen, inz. van den koran; *mĕngadji batang*, de klanken leeren nitspreken, die door de arab. letters worden voorgesteld, ze den leermeester nazeggende; *bĕladjar mĕngadji*, den koran leeren lezen, schoolgaan, studeeren; *pĕngadjian*, de leer- of leesles; ook school; II. Kw. vorst, vorstelijk; *rama adji*, vorstelijke vader; *mĕngadjikan*, met *adji* toespreken of als *adji* behandelen; *sangadji*, de Vorst; *bini adji*, do vorstelijke gemalinnen, die volgen op de *parameswari*; III. Jav. geheim tooverformulier; IV. Jav. = *harga*.

adjidan, verb. Ned. adjudant.

adjir, Arab. een die loon trekt, op dagloon werkt.

adjla, Arab. helder en duidelijk, b.v. van een bewijs.

adjnás, Arab. meerv. van *djĕnis*, soort; ook: alles wat men bezit, uitgenomen geld; *toeḥfatoe'ladjnás*, een keurig kleinood, in brieven.

adjoedan, verb. Ned, adjudant.

adjoedjah, klappen, kwaadspreken, klikken; ook *djoedjah*.

adjoef, Arab. hol, ruim.

adjoen, het verst van het doel verwijderd, zooals een kogel van het wit, een stuk geld, dat naar iets geworpen wordt om het te raken. Mĕn. plan, voornemen; *maädjoen,* een plan maken, een aanloop nemen voor een sprong enz. *pĕkĕrdjaän adjoen sangat,* werk dat tot op het laatste oogenblik uitgesteld wordt, dat na lang uitstel ter hand genomen wordt.

adjoeng; I. *mĕngadjoeng,* schikken, rangschikken, in slagorde stellen, inz. van olifanten, tot den aanval gereedmaken. Zie ook *djoewang.* II. e. s. v. schelpdier, Mal.

adjoḳ; *mĕngadjoḳ,* na-apen, nabootsen, iem. nadoen om hem bespottelijk te maken; *mĕngadjoḳ-adjoḳ,* ook spotten in het algemeen; *adjoḳ,* ook: mimiek; *pĕngadjoḳ,* na-aper.

ădlaoe, Arab. lid, gewricht.

adoe, I. *bĕradoe,* slapen v. e. vorstelijk persoon; *mangkat bĕradoe,* overlijden, ontslapen, van vorsten: *bĕradoe dĕngan,* slapen bij: *pĕradoewan,* slaap en slaapplaats, slaapstede; II. *mĕngadoekan,* een klacht inbrengen, over iets klagen; *mĕngadoekan ḥálnja,* zijn zaak voor den rechter brengen; *adoewan* en *pĕngadoewan,* de klacht, de aangifte; *kĕna adoe,* beschuldigd, aangeklaagd bij den rechter; *jang kĕna adoe,* de beschuldigde; *bidji pĕngadoeän,* de zaak der aanklacht. Wellicht van *adoeh,* klacht, ook in het Jav.; III. *mĕngadoe,* met elk. doen vechten om te zien wie de sterkste is, van dieren, menschen en zaken; ook beproeven. Alleen van hanen wordt het niet gebruikt, zie *saboeng. Mĕngadoe djangkĕriḳ,* krekels laten vechten; *mĕngadoe karbau,* buffels laten vechten; *mĕngadoe saḳtinja* zijn bovennatuurlijke kracht meten met iem.; *mĕngadoekan oentoeng,* en *m. toewah,* zijn geluk beproeven; *mĕngadoekan ḳoewat dan pantas,* zijne kracht en vlugheid beproeven.

adoeh, klacht, ook als uitroep gebr. *adoeh anaḳ* en *adoeh anang,* och lieve kind! *mĕngadoeh,* weeklagen.

adoehai, samentrekking van *adoeh* en *hai,* = *adoeh* versterkt.

adoeḳ, Batav. roeren, omroeren; ook agiteeren. Zie *katjau.*

adoen, keurige, nette opschik van kleeding en uiterlijk; *bĕradoen,* in de puntjes, à-quatre épingles zijn; *pĕngadoen,* een fat, dandy. Mĕn. *adoen-toemadoen,* kleurenmengeling, weerschijn van verschillende kleuren; *bĕradoen dirinja,* zich opschikken.

adon, gekneed; *mĕngadon,* kneden tot deeg, fig. tot een mensch of man vormen; *adonan,* deeg, beslag. Zie Jav. Wrdb. *adoe* III.

ădzáb, Arab. straf, ellende = *siḳsa.*

adzán, Arab. aankondiging van het uur des gebeds.

afăál, Arab. werken, meerv. van *făl.*

afdlal, Arab. uitnemend, b. v. *tĕrlĕbih afdlal daripada sakalian nabi,* veel uitnemender dan alle profeten.

ăfījat, Arab. gezondheid, welstand; hersteld, beterschap.

afraḳ, Arab. wit, alleen in gebr. van hanen.

afriḳijat, Arab. *alafriḳijat,* de afrikaansche landen.

afsoen, Perz. betoovering, tooverspreuk, verb. tot *pasoena,* zie ald.

aga, zegepraal, zelfverheffing; *dipĕragakannja kasana-kamari,* hij praalde er overal mede; *pĕragaän,* praal, pronk, zelfverheffing op het een of ander.

agah; *mĕngagah,* in de oogen kijken, om aan het lachen te maken, of om uit te dagen; *mĕngagah boedaḳ,* e. kind daarmede aanhalen; *bĕragahan,* v. vechthanen, elk. uitdagend aankijken.

agahari, ook *oegahari* en *gahari,* middelmatig, gemiddeld, gematigd, het midden houdend = *pĕrtĕngahan*; *panas a.* matige warmte; *harga a.,* middelmatige prijs; *orang agahari,* iem. van middelmatige grootte, ook. iem. die maat houdt in eten en drinken.

agaḳ; *mĕngagaḳ,* gissen, raden, dreigen (met e. wapen); *tijada tĕragaḳ,* niet te gissen; *agaḳnja* en *agaḳ-agaḳ,* naar gissing, vermoedelijk, denkelijk; *mĕngagaḳ-agaḳ,* ook zijne berekening maken voor het doen v. e. sprong; *pĕngagaḳ,* gissing, opinie, meening, veronderstelling.

agama, Skr. godsdienst; *bĕragama,* e. godsdienst hebben; *tijada bĕragama,* godsdienstloos; *agama maseḥi,* de christel. godsdienst; *a. islám,* de mohamm. godsdienst; *a. hindoe,* het hindoeïsme; *sa'agama,* geloofsgenoot.

agar, mits; *agar soepaja,* opdat, ten einde.

agar-agar, e. s. v. eetbaar zeewier, gelatine.

agas, e. s. v. lastige vliegjes; ook gewemel, de B.
agĕl, I. Jav. de draad van de schors des *waroe*-booms; *tali-agĕl*, touw daarvan vervaardigd; II. Mal. de grootste soort van zeeschildpad.
agen, e. s. v. biezen, Pad. bov.l.
agih; *mĕngagih*, verdeelen, weggeven, een andermans goed weggeven, daarover den baas spelen, er mede doen naar welgevallen, ook z. verdeelen v. troepen.
agoeḳ, halssnoer, collier, bloemkrans.
agoeng, I. = *antoeḳ*; II. Jav. groot; *tijang a.*, de groote mast; *lajar a.*, het groot-zeil; *ratoe a.*, titel v. d. eerste gemalin des Vorsten; *orang agoeng-agoeng*, de notabelen; *toepang a.*, de groote fok; *mĕmbawa agoeng*, volwassen zijn, tot de jaren des onderscheids gekomen.
agoes, = *bagoes*, alleen in titels.
ah, uitroep van wrevel en onwil, van droefheid en pijn.
aḥad, Arab. een; *hari aḥad*, de eerste dag der week, Zondag. Ook gebr. voor week, b. v. *tiga aḥad lagi*, over drie weken.
ahl, Arab. in het Mal. *ahli*, volk, familie, mannen van het vak, bedrevene in iets; *ahloe'lnoedjoem*, de sterrewichelaars; *ahl nĕgari* burger; *ahloe 'lībádat*, de godsdienstigen, die hunne godsdienstplichten getrouw vervullen; *ahloe'lḥikmat*, de man van het vak; *ahloe 'lmoesjáwarat*, lid van den raad; *ahloe 'laḥrám*, bloedverwant; *boekannja akoe ahli bagai jang dĕmikijan*, voor zoo iets ben ik niet de man van het vak; *ahloe'lkitáb*, schriftbelijders; *ahloe 'lnikah*, de aangehuwden; *ahloe 'lwabari*, haartentbewoners, nomaden.
ahla, Arab. welkom!
ahli, zie *ahl*.
aḥmad, Arab. lofwaardig.
aḥmaḳ, Arab. zinneloos, dwaas, gek; ook: dwaze.
aḥmar, Arab. rood.
aḥram, Arab. de Mekkaansche pelgrimskleeding.
aho, Tusschenw. om te roepen: halloh!
aḥoewál, Arab. meerv. van *ḥál*.
āib, Arab. gebrek, smet, schande; *mĕmbĕri āib*, iem. smaadheid aandoen; *mĕnaroh āib*, schaamte gevoelen; *mĕngāibkan*, versmaden; *djangan di-āibkan*, versmaad niet.
āin, Arab. oog; *āini*, vol oogjes of gaatjes, doorstoken, opengewerkt.
airopah, Europa, Europeesch.
aiwán, Perz. voorhof, waar recht gesproken wordt.
ajah, vader, deftiger dan *bapa*; *ajahanda*, Vorstelijke vader; *ajah-bonda*, vader en moeder, ouders; *sa'ajah-sabonda*, van dezelfde ouders; *ajah saoedara*, vaders of moeders broeder, oom.
ajaḳ, zeef voor droge waar, die bij het zeven heen en weêr bewogen wordt; *mĕngajaḳ*, zeven; ook: met het achterste schudden bij het gaan; aanslaan, van een zeil.
ajam, ook *hajam*, hoen, kip, hen; *ajam balik*, een kip, welker veêren verkeerd staan; *ajam bĕlanda*, kalkoen; *ajam biroega* of *a. hoetan*, de boschhaan; het eerste ook wel fazant; *ajam katiḳ*, krielkip; *ajam moetijara*, parelhoen; *ajam padi*, kwartel; *ajam dĕnaḳ*, lokhen, lokvogel; *a. anaḳ kampong*, een hoen gewonnen uit een boschhaan en een gewone kip; *ajam sabandoeng*, twee kuikens uit één ei, Mal.; *ajam pĕranggang*, slachtkippen; *iboe ajam*, klokhen; *ajam-ajam*, e. s. v. grooten strandlooper; *ajam-ajaman*, waterhoen.
ajám, Arab. meerv. van *jaum*, dag.
ajan, = *bĕsi poetih*, blik.
ajang-ajang, e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk.
ajap, eten v. e. onderdaan als hij daarvan spreekt tot den Vorst.
ajapan, spijs, eten, onderdanig gesproken tegenover een meerdere van het eten eens minderen; *ajapan baginda*, de spijs, die de Vorst te eten geeft; *ajapan sisa*, de overgeschoten spijs; *bĕrajapan*, etende zijn. Mal. Sam.; *kaäjapan*, met spijs of drank begiftigd door den Vorst. Zie *makan* en *sĕntap*.
ajar, water, vocht, nat, sap, zog, saus; ook gebr. als samenstellend woord voor allerlei sappen of vochten enz. b. v. *ajar alas*, het zoete water bij de monding van e. rivier; *ajar bagoes*, goed drinkbaar water; *ajar anggoer*, wijn; *ajar teh*, thee; *ajar bah*, overstrooming; *ajar batoe* en *ajar bĕkoe*, ijs; *ajar bĕlanda*, Seltzerwater; *ajar bĕrkoekoes*, gedistilleerd water; *ajar boewah*, sap van vruchten; *ajar ĕmas*, verguldsel; *ajar goela*, suikerwater, stroop; *ajar kahwa*, koffie; *ajar kandji*, dunne rijste-

pap of stijfsel; *ajar lĕbah* en *a. madoe*, honig; *ajar lijoer*, kwijl, zever; *ajar loedah*, spuw, spog; *ajar loeka*, bloed dat uit een versche wond stroomt; *ajar mandi*, badwater; *ajar-mata*, tranen; *ajar-mawar*, rozewater; *ajar-moeka*, uitdrukking van het gelaat, de gelaatstrekken; *ajar-hangat*, kokend water v. het zetten van thee of koffie; *ajar-lata*, waterval, Maxw. = *ajar tĕrdjoen; ajar garam*, pekel; *ajar-perak*, zilverinkt om mee te schrijven; *ajar rasa*, kwikzilver; *ajar sĕni*, urine; *mĕmboewang ajar sĕni*, pissen; *ajar sĕmbahjang* en *ajar poedjaän*, gebedswater, wijwater; *ajar soesoe*, melk; *ajar sĕrani*, doopwater; *ajar tĕboe*, suikerrietsap; *ajar tĕpoeng*, dun beslag; *ajar timah*, vertinsel; *ajar wolauda*, selterswater; *ajar tĕpoeng tawar*, water met tooverkracht, heilig water; *ajar tĕrbit*, water dat uit den grond opborrelt; *anak ajar*, zie *anak; batang ajar*, rivier; *moeka ajar*, waterspiegel, oppervlakte van het water; *mata-ajar*, bronader, wel; *tanăh ajar*, landgoed, landhoeve; *tanah ajar laïn*, een vreemd land; *boewang ajar*, zijn gevoeg doen, onderscheiden in *b. a. bĕsar*, een groote boodschap en *b. a. kĕtjil*, een kleine id. ook wel *kasoengai; mĕngajar*, zich als water voordoen, zeer scherp zijn van wapens. Mĕn. *mĕngajari*, v. water voorzien, bewateren; *kaäjaran*, water binnen krijgen van vaartuigen enz. ook: in den strijd gewond zijn, of gewonden hebben van een leger; *ikan ajar-ajar*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch v. d. W. zie *ira-ira; mĕngadoe ajar dĕngan garam*, Sprw. *bĕpĕrajarkan*, bevochtigen, bewateren, drenken.

ajarlodji, horloge.

ajarmada, zie *armada*.

ajat, I. (meestal *hajat*), *badjoe hajat*, nauwsluitend wambuis met korte mouwen, in den trant van het bruine buis onzer Katwijksche visschers; II. Arab. vers van Koran of Bijbel.

ājjár, Arab. dief, gauwdief, straatslijper, schelm.

ajo, Jav. uitroep tot aansporing, opwekking: komaan! voort! wel aan!

ajoe, Jav. schoon, fraai, voortreffelijk.

ajóéb, Arab. Job, de groote lijder uit het O. Test., meestal *nabi ajóéb*.

ajoek, zie *antjoek*.

ajoem; *mĕngajoem*, heulen met slecht volk, slecht volk van het noodige voorzien; *mĕmbĕri ajoeman*, hulp verleenen b. v. aan de zeeroovers; *ajoeman*, datgene wat men hun verstrekt.

ajoen; *mĕngajoen*, wiegen, slingeren, schommelen; *bĕrajoen kaki*, met de voeten wiegelen; *ajoenan*, wieg, schommel; *ajoenan pĕloetar batoe*, werktuig om steenen te werpen, balista; *matahari soedah mĕngajoen*, de zon schommelt reeds, d. i. begint reeds loodrecht te dalen (tegen 4 uur).

ajoeta, = *joeta*, millioen.

ākad, Arab. overeenkomst, behartigen; ook: verwulf, bogengang.

ākal, Arab verstand, beleid, raad; middel dat men beraamt, list, streek; *apa ākal*, wat staat mij te doen? *sakit ākal*, verstandskrenking; *ākal baligr*, mondig, volwassen, huwbaar; *pandjang ākal*, behendig, slim, bedreven, ervaren, vindingrijk; *ākal boedi*, gezond verstand; *ā. pandak*, kortzichtig, bekrompen; *ā. jang sampoerna*, gezond oordeel; *ā. jang haloes*, scherpe of fijne onderscheiding; *tiada dapat ākal*, er niets op weten te vinden; *masok kapada ākal*, aanneembaar, overeenkomstig de rede; *tjĕrĕdik ta bĕrākal*, slim zonder bescheidenheid; *dĕngan ākal*, fig. met slim overleg; *mĕngākali*, beetnemen, foppen, iets op listige wijze trachten te verkrijgen; *ākal mĕndatang*, ingeving, inval, invallende gedachte.

akan, tot, om, voor, jegens, betreffende, aangaande, wat betreft, ten opzichte van. Ook hulpw. tot vorming van het futurum, zal, zullen; *sa'akan-akan*, ongeveer als; *mĕngakan*, streven, trachten naar; *akan tĕtapi*, máár, edoch.

akar, wortel kruipplant, slingerplant, oorsprong; *akar mĕlata*, steeds toenemen, b. v. *hoetangnja banjak akar mĕlata*, de menigte zijner schulden nam steeds toe; *harimau akar*, panter; *moesang akar*, e. s. v. muskuskat; *akar wangi*, e. s. v zeer welriekenden wortel; *akar parsi*, aspersie; *akar bahar*, e. s. v. zeeplant, waarv. men armringen maakt; *akar oembi*, *a. soesoe* en *iboe akar*, de hoofd- of penwortel v. e. plant; *akar mati*, luchtwortel; *bĕrakar*, wortelen, geworteld zijn, wortels hebben.

akas, I. vlug, knap, b. v. in zingen of dansen; II. = *angkasa*, zie ald.; III. verb. van *ākas*, Ar. zie ald.

ākas, Arab. omkeering, het tegenovergestelde; *dĕngan ākas,* integendeel.
akasa, Skr. zie *angkasa.*
akastari, ongerept, onbeslapen, R. v. E.
akbar, Arab. groot, verheven; *Allah akbar!* God is groot!
āḳibat, Arab. einde, afloop.
akiḳ, Arab. naam v. e. zoutwaterschelp, waarvan armringen enz. gemaakt worden. Zie *akit* en *āḳiḳ,* Arab.
āḳíḳ, Arab. kornalijn, karneool.
āḳíḳat. Arab. het haar van pas geborenen; *hari bĕrāḳiḳat,* de dag, waarop aan kinderen voor het eerst het haar wordt afgeschoren.
akit, I, zie *āḳiḳ,* Ar.; II. rijgen; *bĕrakit,* geregen, de B. zie *anggit.*
akmal, Arab. volmaakt, volkomen.
akoe, ik; *mĕngakoe,* belijden, bekennen, z. tot iets verbinden, vast belooven, borg blijven, voor instaan, beweren, erkennen als het zijne, zich toeeigenen. *Akoe* wordt soms *dakoe* en soms *koe,* zie de Grammatica; *bĕrakoe-bĕrĕngkau,* met *akoe* en *ĕngkau* spreken, tutoyeeren; *mĕngakoekan,* doen bekennen, iets beweren, voor iets uitgeven, tegenover iem. *akoe* zeggen; *mĕngakoewi,* als het zijne erkennen; *akoewan,* zekerheid, onderpand; *pĕngakoewan,* belijdenis, verbintenis, verklaring, bekentenis, borgstelling; *bĕrakoewan saoedara,* elk. voor broeders erkennen; *tiada di-akoenja saoedara doenia acherat,* hier en hiernamaals erkende hij hem niet als zijn broeder.
akoes, zie *angkoes.*
akoewan, zie bij *akoe.*
aḳrab, Arab. zeer nabij, intiem; het meer waarschijnlijke.
akram, Arab. edelmoedig.
aḳṣa, Arab. verwijderd, afgelegen; *masdjid aḳṣa,* de tempel te Jeruzalem, als verre verwijderd van dien te Mekka.
aksára Skr. letter, klinker.
aḳṭa, Arab. vlierboom.
aḳṭár, Arab. kant, zijde, streek.
al, het Arab. bepalend lidwoord, de, het.
ālá, Arab. hoog verheven; *tĕrālá* zeer verheven.
āla, Arab. op, over, volgens; *āla ḳĕdarnja,* naar zijn vermogen, naar zijn stand; *āla almoeḥtaram,* aan den edelachtbaren, aan den eerwaarden; *āla eddawám,* tot in eeuwigheid = *sampai salama-lamanja.*

alabangka, Port. *alavanca,* koevoet, breekijzer.
alah, onderdoen, verliezen, overwonnen; *bagai nĕgari alah,* als een overwonnen land, zoo willekeurig is het bestuur; *alah mĕmbĕli, mĕnang mĕmakai,* verliezen bij het koopen, winnen bij het gebruiken, d. i. duurkoop is goedkoop; *mĕngalahkan,* overwinnen, veroveren, innemen v. e. stad enz. ten onder brengen; *mĕngalahkan ḥoekoem,* den baas spelen; *mĕngalahkan lidah,* iem. platpraten, doodpraten; *alahan,* verlies, het onderdoen in den krijg; *bĕralah-alahan,* elk. ten onder brengen; *djikalau tiada djoega patik tĕralahkan dewa itoe,* als ik toch dien dewa niet kan ten onderbrengen. Van *alah* is ook *kalah,* het verloren hebben.
alai, *pohon —,* e. s. v. boom met eetbare onaangenaam riekende peulvruchten, overeenkomende met de *pĕtai.*
ālaihi, Arab. over hem; *ālaihi ĕssalám,* vrede zij over hem; *ālaihi allānat, de* vloek over hem!
ālaikoem, Arab. over u; *ĕssalám ālaikoem,* vrede zij over u. De gewone groet.
ālam, Arab. standaard, de nationale kleuren; *ālam karadjaän,* de koninklijke standaard; *mĕndirikan ā. poetih,* de vredevlag planten.
ālam, Arab. wereld van geesten, engelen en menschen, heelal; *ālam doenia,* de geheele wereld; *ālam jang tĕrpandang,* de zichtbare wereld; *ālam Mĕnangkabau,* het Rijk van Menangkabau; *ĕmpat ālam,* verkorte uitdrukking voor *ĕmpat pĕndjoeroe ālam,* de vier hoeken der wereld, d. i. de geheele wereld; *tiga ālam,* de drie werelden, d. i. de bovenwereld, de menschenwereld en de onderwereld, voor het gansch heelal; *ālam bĕrzach,* het doodenrijk; *ālamoe 'ládjsá, di,* de stoffelijke wereld; *ālamoe 'larwáḥ* de geestenwereld.
alaman, zie *halaman.*
alamang, zie *halamang.*
alamas, Arab. diamant.
ālámat, Arab. kenteeken, kenmerk, herkenningsteeken, bewijs, vaandel, schietschijf; *ā. toendoeḳ,* teeken van overgave of onderwerping; *mata ālámat,* kogelgat in een schietschijf; *ālámat soerat,* adres van een brief; *ālámatkan,* adresseeren; *ālámatoe 'lḥaját,* teeken des levens, d. i. een geschenk bij e. brief.

āļamat, Arab. grootheid, grootschheid.
alan; *alan-alan,* potsenmaker, komiek in e. tooneelspel.
alang, I. dwars; bindbalk op twee hoofdstijlen; *alang moeka,* e. s. v. dwarshout op het voorschip; *alang roemah,* de wandbekleeding van een huis; *bapa a.* en *mak a.* zie op die wrd.; *alangan,* zand- of modderbank voor de monding eener rivier, sluitboom, verhindering; *bĕralangan,* met elk. overhoop liggen, b. v. *apa soedahnja kita bĕralangan dĕngan Sijam ini,* wat zal er het einde van zijn als wij met Sijam overhoop liggen, gebrouilleerd zijn. Zie ook *palang* en *malang.* II. gering, onbeduidend; *alangkah,* is het gering? als uitroep voor ons: hoeveel beter zou dat zijn! of hoe groot is dat! *boekan alang-alang,* niet zoo gering, niet zoo weinig; *tidak alang,* niet weinig, in groote mate; *alang-kĕpalang,* buitengewoon gering; *kĕpalang* en *bĕrkĕpalangan,* al te min, al te onbeduidend; III. *alang* en *alangkan,* met betrekking tot.
alang-alang, Jav. e. s. v. rietgras, = *ilalang* en *lalang,* Mal.
alap, I. langzaam, bedaard; *djalan alap santoen,* langzame, afgemeten gang, inz. van vrouwen; *mĕngalap,* of ook: *alap!* langzaam! roep van den stuurman tot de roeiers; II. *mĕngalap,* vruchten plukken met een mes of houtje, dat haaksgewijze gebonden is aan het uiteinde v. e. stok.
alap-alap, e. s. v. kiekendief of sperwer.
alar; *mĕngalar,* ongemanierd liggen.
alas, I. grondslag, onderlaag, onderstel, voetstuk, bekleeding in iets of onder iets; *alas pĕlana,* schabrak; *a. kata,* inleidende woorden; *alas pĕroet,* eerste ontbijt; *alas roemah,* de fondamenten v. e. huis; *alas moewatan,* de ballast; *alas kaki,* voetenbankje; *alas tjawan,* schoteltje onder een kopje; *alas tjap,* de som, door een hoofd betaald aan zijn Vorst voor zijne schriftelijke aanstelling, die van des Vorsten zegel is voorzien; *alas soerat,* geschenk bij een brief; *bĕralas,* v. e. grondslag enz. voorzien zijn; ook v. woorden: een gezonden zin hebben; *alasan,* wat tot *alas* dient; *pĕngalas,* grondlegger; *mĕngalas,* grondleggen enz. II. Jav. e. s. v. hofbeambten. III. Jav. bosch, woud.
alat, Arab. gereedschap, tuig; *alat pĕrang,* oorlogs- of krijgstuig; *alat sĕndjata,* wapentuig, bewapening; *alat bĕrmaïn,* speeltuig; *alat pĕlana,* zadeltuig; *alat karadjaän,* de rijksinsigniën; *pĕralatan,* gereedschappen.
alau, I. meestal *halau,* voortdrijven, wegjagen; *mĕnghalaukan,* id.; II. *boeroeng alau,* e. s. v. neushoornvogel.
albanát, zie *banát.*
alferes, Port. officier.
algodja, op Java *lĕgodjo,* Port. *algoz,* scherprechter, beul.
ali, I. *mĕngali,* zich gedurig voor iem. laten zien, gedurig iem. onder de oogen loopen; *mĕngalikan,* zoo doende iem. vervelen. II. *ali-ali* en *pĕngali-ali,* slinger om steenen te werpen, = *pĕngoemban tali*; *mĕngali-ali* en *mĕmboewang ali-ali,* een steen aan een lang touw ergens over werpen, om het naar zich toe te kunnen halen.
āli, Arab. = *pahálawan,* held, voorvechter.
āli, Arab. hoog, verheven, edel, uitstekend. De naam v. Mohammad's schoonzoon.
alif, Arab. de eerste letter van het Mal. Ar. alphabeth; vriend, kameraad, jongman, vrijgezel; *bĕrdiri laksana alif,* zoo recht staan als een kaars.
alih, *mĕngalih,* van plaats veranderen, verhuizen, in e. anderen hoek schieten v. d. wind; *alih lajar,* over, je zeilen! *bintang bĕralih,* verschietende ster; *titijan bĕralih,* draaibrug; *bĕralih bĕhasa,* v. toon veranderen; *bĕralih laboehan,* op een andere plaats gaan ankeren, v. ankerplaats veranderen; *bĕralih hari,* namiddag, = *pĕtang; moesim bĕralih,* verandering van jaargetijde; *bĕralih kalakoewannja,* van gedrag veranderen; *mĕngalihkan sila,* bij het zitten van houding veranderen, de gekruiste beenen omwisselen; *alih-alih* en *alih-alihkan,* tegen verwachting, maar neen, wat meer is; zie *malih.*
ālijat, Arab. verhevenheid, opperzaal.
alim, e. s. v. geneeskrachtige hars.
ālim, Arab. geleerd; *orang ālim,* geleerde; meerv. *ōelama'.*
āļím, Arab. groot, hevig, grootsch.
ālimijat, Arab. de staat van kennen of weten, het islamisme.
alimoen, onzichtbaar, niet te zien. Cr. volg. R. v. E. mist, nevel, damp.
alin; *mĕngalin,* e. lichaam met het een of ander wrijven, om de ziekte of be-

zetenheid te doen overgaan in het wrijfmiddel, *pĕngalin* of *alinan*, soms een ei of dergel. rond voorwerp.

aling; *mĕngaling-aling*, aan alle kanten nauwkeurig bekijken v. iets, dat men in de hand houdt. Zie ook *oelang*.

alintar, = *halintar*, zie ald.

alipan, = *halipan* en *lipan*, zie ald.

alir; I. *mĕngalir*, vloeien, stroomen, vlieten; Mĕn. glad, glibberig, fig. volmaakt goed, zonder haperen, van een leien dakje; *mĕngalir pĕloeh*, gudsen van het zweet; *m. darah*, stroomen van het bloed; *m. ajar-mata*, stroomen van de tranen; *aliran*, beekje; *mĕmboewat, soengai mĕngalirkan ajar*, waterleidingen voor den afvoer van het water maken. II. levend aas om beesten te vangen, lokaas, ook *oempan alir*; *mĕnahankan alir*, zulk aas uitzetten.

alis, Jav. wenkbrauw = *kĕning*, Mal.

alit, zwartgekleurde rand om iets; beraming, ontwerp, zwart lijstje; *talit alit*, tolkoord; *mĕngalit*, omranden, omlijsten, omwinden; *kĕna bĕnar oekoer-alitnja*, zijne maatregelen waren zeer doeltreffend.

alkari, Port. *lacre*, lak, zegellak, brieflak, kantoorlak.

alkoe, iem. wien men alles kan opdragen, koppelaarster, hoerewaardin = *pinang moeda*. Zie *djoeroeman* en *indoeḳ sĕmang*.

alkonja, Port. *alcunha*, bijnaam.

allah, Arab. de naam van God = het Hebr. *el*. *Allah tāala*, God de allerhoogste; *Allah soebhanahoe wa tāala*, de allerhoogste en te prijzen God.

almari, Port. kast; ook *lamari*; *almari sampaijan kaïn*, hangkast; *a. pakaijan*, kleerkast; *a. kodoḳ*, hoekkast; *a. makanan*, spijskast, enz.

aloe, Jav. stamper voor een rijstblok enz. bakspier; *sandar aloe*, leunen, gelijk zulk een stamper tegen den muur; *ikan aloe-aloe*, e. s. v. oneetbaren visch, zeesnoek. R. v. E.

aloen, langzaam en zacht, deinend; *mĕngaloen*, deinen, v. d. zee, de golven, zacht komen aanrollen.

aloen-aloen, Jav. voorplein eener vorstelijke woning, = *halaman*, id.

aloeng, werpmiddel, dat, waarmêe bij sommige spelen naar andere voorwerpen geworpen wordt, zooals noten, knikkers, centen enz.

aloer, geul, groef, vore, gleuf, gang in een geweerloop, vaarwater tusschen banken of klippen, rivierbed; *aloer ajar*, beekje, kreekje; *aloer hidoeng*, het gleufje in de bovenlip; *aloer tĕnggala*, ploegvore; *aloeran*, geul, vaarwater; *tĕrkoel bĕraloer*, gegroefde buks. Zie ook *saloeran*.

aloes, fijn, zie *haloes*.

aloewa, verb. van het Arab. *ḥalwa*, confituren.

alpa, Skr. achteloos, zorgeloos, nalatig, onbedacht, vergeetachtig; *mĕngalpakan*, iets achteloos behandelen.

alperes, Port. vaandrig, officier; *alperes batoe*, e. s. v. smakelijken zeevisch; *alperes djawa*, e s. v. fraaien ledervisch.

alwáh, Perz. kalmuswortel.

alwat, Arab. aloëhout.

ām, Arab. jaar.

ām, Arab. oom van vaderszijde; *āmmi*, mijn oom, komt dikwerf in gedichten voor als aanspraakswoord voor een oud man.

amá, I. onzichtbaar kleine insectjes op planten en dieren; Mĕn. vogelluis; *ama tĕboe*, de suikerrietluis; *bĕramá*, daaraan lijden, daarvan ziek zijn; II. zie *amar*; III. Arab. wat betreft, = *adapon* en *akan*. Voornamelijk in brieven, b. v. *amabādoe*, wat betreft na hetzelve.

āmal, Arab. werk, goed werk; *āmal djariah*, overvloedige goede werken; *bĕrboewat āmal*, goede werken doen; *āmal kabadjikan*, weldaden; *mĕngāmalkan*, doen, verrichten, b. v. *mĕngāmalkan dōa*, een gebed doen; *mĕngāmalkan kadjahatan*, kwaad doen, slechtheid uitvoeren; *mĕngāmalkan pĕngadjaran*, het geleerde in toepassing brengen, bewerkstelligen.

amán, Arab. zekerheid, veiligheid; *mĕngamánkan*, bevredigen, tot rust brengen v. e. land.

amánat, Arab. toevertrouwd goed; vertrouweling, vertrouwen.

amang; *mĕngamang*, dreigen; meestal *mĕngamang-amang*; *pĕngamang*, dreiger en dreigement, voor dit laatste beter; *pĕngamangan*, dat ook door R. v. E. wordt opgegeven. Zie *gamaḳ*.

amansari, e. s. v. versnapering, bereid uit meel van groene boontjes, geroost.

amar, Arab. bevel; *mĕngamarkan*, bevelen.

amarah, toorn; zie *marah*.

amat, zeer, bovenmate; al te zeer; *amat*

bĕsar, zeer groot; *bĕsar amat*, al te groot; *mĕngamat-amati*, strak aanzien, fixeeren, aandachtig bezien; *pĕngamat-amatan*, bespiegeliug, R. v. E.; *mĕmpĕramat-amatkan*, het zeer erg maken; *dipĕr-amat-amatnja gotjoh*, hij beukte er duchtig op los.

ambai, I. e. s. v. groote schepmand, bevestigd aan de boot, om garnalen enz. te vangen; *mĕngambai*, daarmêe scheppen; *pĕngambai*, de persoon, die dit doet; *ambaïjan*, datgene wat zoo geschept wordt of is; II. *pokoḳ ambai-ambai*, e. s. v. zeer schadelijke woekerplant.

ambal, colonne, processie; ook *ambalan*, *bĕrambal-ambalan*, aan troepjes.

ambalau, gomlak, schellak; zie *balau*.

amban, zie *ĕmban*.

ambang, I. in zijn vaart tegengehouden, b. v. een vaartuig door 't tuig of de deklast enz.; *mĕngambang*, zijn vaart tegenhouden, in vaart doen minderen. Zie ook *abar;* II. dorpel v. deur of venster, vensterbank, koppelbalk, bindbalk; aangezette boven- of benedenrand v. e. gordijn; *ambang roemah*, dwarsleggers, dwarsbalken; *ambang di-atas*, bovendorpel; *ambang dibawah*, benedendorpel.

ambar, I. Skr. amber; *ambar koening* of *a. batoe*, barnsteen; *ambar-ambar*, reukballetje van amber; II. flauw, verschaald, zonder geur of smaak, b. v. van tabak; ook zwak van de stem.

ambaroe, ook *ambaroeng*, schoeiing, beschoeiing.

ambat, meestal *hambat*; zie ald.

ambau, klein vlot aan weerskanten v. e. vaartuig, om er meer in te kunnen laden; *pĕrahoe bĕrambaukan boeloeh*, e. s. v. scheepskameel.

ambi, juiste hoedanigheid.

ambiḳ, = *ambil*, evenals *kĕtjiḳ* gebruikt wordt voor *kĕtjil*. NB. 't is een willekeurige wijziging in de uitspraak.

ambil; *mĕngambil*, nemen, wegnemen, halen, ook plukken van groote vruchten, zooals kokosnoten en derg.; *pĕrgi mĕngambil*, gaan halen; *mĕngambil anaḳ*, tot kind aannemen; *m. ikan*, visch vangen; *m. hati*, het hart innemen, winnen; *m. dihati* of *kapada hati*, zich iets aantrekken; *m. ibarat*, leering trekken; *m. moeka*, huichelen, pluimstijken; *m. pandjang*, overdrijven, e. zaak breed uitmeten; *m. haloewan*, koers nemen; *m. marah*, *m. moerka*, kwalijk nemen; *m. singkat*, kort en bondig, niet meer dan noodig is; *m. lajar*, de zeilen innemen; *m. nama*, zich den naam v. iets toeeigenen; *m. ingatan*, in gedachten houden, nota van iets nemen; *m. pĕdoman*, zich naar het kompas richten; *m. ringkas*, bekorten, e. kort begrip geven; *m. simpan*, den zakelijken inhoud v. iets nemen, bekorten, compendieeren, e. zaak beknoptelijk voorstellen; *m. angin*, e. luchtje scheppen; *bĕrambil-ambilan*, van twee families over en weer uithuwelijken; *bĕrambil-ambilan bĕrsoesoe-soesoewan*, elkanders kinderen nemen om ze te zogen en verder op te voeden; *salah ambilan* misverstand, = *salah tampa*; *tĕrambil*, te nemen zijn; *mana jang tĕrambil*, wat het eerst voor de hand ligt.

ambin, e. s. v. sjaal of sjerp, over borst en schouder gedragen; *daoen ambin boewah*, e. s. v. plant = *mĕmĕniran*, Jav. *mĕngambin*, op den rug dragen, zooals een ransel, draagmand, kind in een doek, iem. in een draagtoestel op den rug; *mĕngeleḳ ambin*, e. kind in een doek op de heup dragen; *tali ambin*, touw of band waaraan op die wijze gedragen wordt; *bĕrambin loetoet*, gehurkt zitten met e. band die om de knieën en den hals gaat; *ambinan*, al wat zoo op den rug gedragen wordt, ransel; *sa'-ambin*, één dergelijke vracht.

ambing en *a. soesoe*, de uier van een melkbeest, Mal.

amblĕs, Jav. inzakken, zinken = *tĕr-pĕrosoḳ*.

amboe, bewilligen, de B. Zie *ĕmboeh*.

amboel; I. *mĕngamboel*, terugspringen, afstuiten; weer opduiken v. iets dat onder water gehouden is; zich een zet geven in de hoogte bij het doen v. e. sprong, ook stampen van een vaartuig. II. = *bantoe*, zie ald.

amboeng, I. e. s. v. draagmand, op d. rug gedragen met een band over het voorhoofd; volg. R. v. E. ook nog: groote bos hout en schanskorf; *mĕng-amboeng*, aldus iets dragen; *amboengan*, datgene wat aldus gedragen wordt; II. *amboeng-amboeng*, e. s. v. strandboom met dik mergpit, waarvan men kunstbloemen en lampepitten maakt; *boenga amboeng-amboeng*, zulke kunstbloemen.

amboes, zie *hĕmboes*.

amboi, uitroep van medelijden en ver-

bazing. Wellicht van het Eng. boy.

amín, Arab. amen, getrouw; *amín tsoema amín*, amen, ja amen!

amír, Arab. opperhoofd, bevelhebber, emir; *amiroe'lmoeminina*, opperhoofd der geloovigen, titel der Kalifen.

amis, Jav. stinkend, vies riekend, zooals b. v. de lucht van visch.

amit, Jav. verlof, vergunning; *pĕngamitan*, een geschenk in geld door den bruidegom aan zijne schoonouders op het oogenblik, dat de bruid het ouderlijke huis verlaat. Pal.

āmmah, Arab. menigte, algemeen.

amoḳ; *mĕngamoḳ*, woedend moorden, alles overhoop steken wat men ontmoet; *pĕngamoḳ*, zulk een moordenaar; *bĕramoḳ-amokan sama sĕndirinja*, onder elk. woedend moorden; *mĕngamoḳ kapal*, een schip afloopen.

ampai, I. = *sampai*, en *kampai*, over iets heen hangen; *mĕngampai*, iets over iets heen hangen; *tĕrampai djĕmoer*, te drogen gehangen; *ampaijan*, kapstok, rek; II. lang en dun; tenger, slank; *djari ampai*, geeselroede; *ampai-ampai*, e. s. v. zeekwal, wier aanraking brandende pijn veroorzaakt; *pohon ampai-ampai*, e. s. v. boom met hard hout.

ampang, soms voor *gampang*, zie ald. en *ĕmpang*.

ampas, zie *hampas*.

ampat, zie *ĕmpat*.

ampĕdal, zie *hĕmpĕdal*.

ampĕdoe, zie *hĕmpĕdoe*.

ampĕlam, zie *mĕmpĕlam*.

ampĕlas, zie *hĕmpĕlas*.

ampir, zie *hampir*.

ampil, Jav. *mĕngampilkan pĕdati*, een wagen besturen, Mes. Kag p. 340 en op vele andere pll.

ampo, e. s v. eetbare aarde of klei; zie *napal* en *nampal*.

ampoe; *mĕngampoe*, ondersteunen, opdat het niet zakke of valle; beheeren, besturen, onder voogdij hebben; *tĕngkoe ampoewan*, titel van 's Vorsten eerste vrouw; *pĕngampoe soesoe*, corset, lijfje. Hiervan wil men ook *pĕrampoewan* afleiden, vrouw; *mĕngampoe*, ook het water, uit een tuit of kraan loopende, met den mond opvangen; *pĕti itoe toeloeng ampoekan dari bawah*, help mij die kist van onder te steunen.

ampoeh, het overstroomd zijn der velden; *mĕngampoeh*, overstroomen; *ampohan*, overstrooming, = *ajar bah*.

ampoel; *mĕngampoel*, aanzwellen, gedijen, groot worden v. vruchten.

ampoen, vergiffenis; *mĕngampoen*, vergeven; *mĕngampoenkan*, iets vergeven; *mĕngampoeni*, iem. iets vergeven; *makan ampoen*, zie *makan*.

ampoes. op Java = *apoes* of *hapoes*; zie *mampoes*.

ampoet, zie *hampoet*.

ampong, licht in gewicht. Mal.

amtsál, Arab. spreuken, meerv. v. *mitsal*.

ān, Arab. = *daripada*, zie ald.

anachoda, zie *nachoda*.

anai-anai, de witte mier.

anaḳ, kind, jong van dieren en planten; b. v. *anaḳ ajam*, kuiken; *anaḳ ali-ali*, steen uit een slinger; *anaḳ lĕmboe*, kalf; *anaḳ pokoḳ* jonge plant. Van den mensch gebruikt men *anaḳ* voor kind in betrekking tot de ouders, anders is het *boedaḳ*. Verder: onderdeel van het geheel, b. v. *anaḳ tangga*, sport, van een ladder; een klein van dezelfde soort, b. v. *anaḳ ikan*, kleine visch, *anaḳ boekit*, heuveltje; ook geboortig, afkomstig, zoowel van zaken als van personen, b. v. *orang tjina anaḳ Malaka*, een Chinees geboortig van Malaka; *tĕmpajan anaḳ Sijam*, een watervat afkomstig van Sijam; *anaḳ istĕri* of *anaḳ bini*, vrouw en kinderen, gezin; *anaḳ ajar*, watertje, riviertje, zijtakje, kreekje; *a. badjoe*. Mĕn. ondervest, onderhemd; *anaḳ birih*, lijst, rand van een kandelaar, Ism. Jat. p. 121; *anaḳ boelan*, de negen laatste dagen der afnemende maan; *anaḳ boewah*, opgezetenen, onderhoorigen van een datoek, ook wel geslacht; *anaḳ dara*, maagd; *anaḳ bongsoe*, de jongstgeborene, de Benjamin; de volgorde der kinderen is aldus: 1. *anaḳ soelong*, 2. *a. tĕngah*, 3. *a. alang*, 4. *a. pandjang*, 5. *a. pandaḳ*, 6. *a. moeda*, 7. *a. poetih*, 8. *a. hitam*, 9. *a. bongsoe*. Deze benamingen worden verkort tot *long*, *ngah*, *oeda*, *tih*, *andak*, *boesoe* enz. Bij deze voegt men den eigenlijken naam zooals Ibrahim enz; *anaḳ dajoeng*, roeier, sloeproeier; *anaḳ djari* of *anaḳ tangan*, vinger; *anaḳ dapat*, gegeven kind; *anaḳ djĕbah*, de doosjes of schaaltjes in een beteldoos; *anaḳ djantĕra*, spaak v. e. wiel; *anaḳ doewit*, rente; *anaḳ gampang*, hoerekind; *anaḳ gĕnta*, klepel; *anaḳ gobeḳ*,

stampertje voor de betel; *anak goela*, stroop; *anak goegoer*, ontijdig geborene, miskraam; *anak kaki*, teen van den voet; *anak kĕmbar*, tweeling; *anak kĕndak*, bastaardkind, *anak kawin* en *a. gara*, eeht kind; *a. koentji*, sleutel; *a. lĕbah*, larve van de bij; *a. lidah*, de huig; *anak lidah timbangan*, tongetje aan een balans; *anak lila*, kogel uit een donderbus; *anak limpa*, de milt; *anak lombong*, mijnwerker; *anak lotjeng*, klepel; *anak mati diboenoh*, kind des doods; *anak mas*, in huis geboren slavenkind; *anak mata*, oogappel; *anak medja*, lade in eene tafel; *a. moerid*, leerling; *a. mariam*, kanonskogel; *anak moeda* zie *moeda*; *anak nĕgari*, inboorling, inlander; *a. orang*, iemands kind; *anak panah*, pijl; *anak pasang*, klein getij; *anak poengoet*, vondeling; *anak pĕnjoesoe*, zuigeling; *anak penak*, kroost, nakomelingen; *anak pĕrahoe*, schepeling; *anak pĕrigi*, kleine diepte in den bodem van een put; *anak radja*, edelman; *anak ramboet*, pony-haar; *anak roda*, spaak v. e. rad; *anak roepijah*, stuk van een halven gulden; *a. samang*, de kostgangers of kostkinderen, commensalen, z. *indoek*: *anak sĕngkalan*, wrijfhoutje voor de gewone sambal; *anak soekoe*, stuk van een kwart gulden; *anak soedip*, zie *soedip*; *anak soeloeng*, eerstgeborene, oudste kind; *anak soengai*, zijtak eener rivier; *anak tangan*, vinger, ook leerling die zijn meester helpt, handlanger; *anak tangga*, sport v. e. ladder; *anak tĕkak*, de huig; *anak tĕlinga*, trommelvlies; *anak tjoetjoe*, kinderen en kleinkinderen, afstammelingen, nakomelingschap; *anak torak*, schietspoel; *anak toenggal*, eenigst kind; *anakan*, wat op een kind gelijkt, pop, interest; *anak-anakan*, poppen, ook de gezamenlijke kinderen van iem.; *pĕranakan*, inlandsch kind, ook baarmoeder en baring, geboorte; *mĕmpĕranakkan*, baren; *dipĕranakkan*, gebaard, geboren worden; *bĕranak*, kinderen hebben, kinderen krijgen, bevallen, in het kraambed komen; *bĕranak kĕtjil*, kleine kinderen hebben, jongen hebben; *bĕranakkan*, tot kind hebben of aannemen; *bĕranak dĕngan*, een kind hebben of krijgen bij; *tahoe bĕranak*, voor kinderen weten te zorgen; *kĕmanakan*, neef of nicht in betrekking tot oom of tante; *kĕmanakan dibawah loetoet*, benaming voor afstammelingen van slaven, zoo ook, maar meer ironisch *k. dĕngan sĕbab*. Pad. bov.l. *doewa bĕranak*, een der beide ouders met een kind; *katiga bĕranak*, de beide ouders met een kind, of een der ouders met twee kinderen, enz.; *anak bĕranak*, van kind tot kind, van vader op zoon, van ouder op kind enz.; *anakanda*, *anakda*, *ananda* en *nanda*, vorstelijk kind.

anakanda, zie bij *anak*.

anakda, zie bij *anak*.

ananda, zie bij *anak*.

anang, in de liefkozingstaal voor *anak*, kindjelief; soms ook *ĕnoeng*, mogelijk om het rijm. Sj. Ibr. b. Chas.

anau, de aren-palm = *kaboeng* en *pĕloeloek*.

ānbar, Arab. amber.

anbia, Arab. mrv. van *nabi*.

anda, Skr. *anda moesang*, de beide klierzakken van de civetkat; *anda sĕtoeri*, e. s. v. versnapering.

andai, mogelijk geval, mogelijkheid; *andainja* en *sandainja*, samentr. van *sa'andainja*, verondersteld dat, bijgeval, bij voorbeeld indien; *bĕrandai-andai*, de gebeurlijkheden bespreken, het voor en tegen overwegen, overleggen.

andak, I. wijziging van *pandak*; *mĕngandak*, reven, klein zeil maken, zich in zijne uitgaven wat beperken; II. *andak-andak*, somtijds.

andaka, Str. e. s. v. wilden stier = *sĕladang*.

andal, I. zie bij *oendoek* II; II. *andalan*, vertrouwd, vertrouwbaar, vertrouwd persoon, pand, borgstelling. Uit het Javaansch.

andalas; e. s. v. boom, Mĕn.; *tanah andalas*, volg. anderen *indaloes*, een der namen van het eiland Sumatra. In het Arab. beteekent het Andalusie, Spanje.

andam; *mĕngandam*, in orde brengen, schikken, met juistheid samenvoegen; *mĕngandam soerai*, het haar opmaken van vorstelijke personen en eene bruid; *mĕngandam misai*, de knevels opstrijken; *djalan itoe bagai di-andamkan orang*, het is alsof men dien weg in orde gebracht heeft; *pĕngandam ramboet*, kapper.

andan, albino, wit mensch, = *orang sabon*; zie *sabon* en *balar*.

andang, toorts, fakkel, gewoonlijk van droge kokosbladeren; *andang-andang*, ra van een schip; *andang-adang atas* of *pĕrbahoe*, de bovenra; *a.-a. bawah* of *pĕrkaki*, de onderra.
andap, Mĕn. en Jav. zie *ĕndap*.
andas, of *ĕndas; mĕngĕndas*, op een onderlaag leggen om er kracht op uit te oefenen, b. v. een stuk hout of het hoofd op een blok om het af te hakken, iem. hoofd op iets hards stooten, b. v. op de tafel. Mĕn. id. zie *landas*.
andawali, e. s. v. plant.
andĕrik, of *andĕrak*, een valkuil om olifanten te vangen. Hik. R. Pas. p. 12.
andika, Jav. beleefd Voornw. van den 2n pers. enk.
andir, of *andiri*, leerschool, akademie bij de Bramienen, R. v. E. (?) volg. v. d. T. Mĕn. wrdb. dom, zie ald.
andja, val, e. s. v. touw op schepen; *andja pajoeng*, de schuif van een zon- of regenscherm.
andjak; *bĕrandjak*, van zijne plaats wijken; *mĕngandjak*, overplanten van de rijst van het zaadbed op de velden, verplaatsen, van de eene plaats naar de andere dragen of vervoeren; *elok di-andjak*, geschikt om overgeplant te worden.
andjal; *mĕngandjal*, terugspringen in den vorigen toestand, van elastieke voorwerpen.
andjalain, of *andjalena*? gezet, zwaar van lichaam, H. Radja Chaib. pag. 34.
andjan, Sing. naam v. e. boom met slecht hout, vdW.
andjang, I. gemeenzaam voor *pandjang*. II. *andjang-andjang*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; *kĕtam andjang-andjang*, e. s. v. zoutwaterkrabbe; III. ook de naam van eene soort van plant.
andjar, Arab. anker.
andjĕlai, zie *djĕlai*.
andjĕrah, Kw. zich verspreiden van eene geur en van lichtstralen, b. v. *maka boelan sĕdang tĕrang andjĕrah*, en juist verspreidde zich het licht van de maan. Ook schitterend schoon. Zie *djĕrah*.
andjiman, het Eng. *indiaman*, een oost-indie-vaarder.
andjing, hond; *andjing hoetan* of *a. rimba*, de wilde of boschhond, jakhals, *a. ajar*, e. s. v. otter; *koetoe a.*, vloo; *saoedara a.*, broeders of zusters van dezelfde moeder, maar van andere vaders; *a. tanah*, e. s. v. vliegend insect dat in den grond leeft, de veenmol; *andjing ditĕpoek kapala mĕndjĕngkit ekoer*, Sprw. *andjing-andjing* = *poeki andjing* en *namnam*, de naam van e. s. v. eetbare vrucht; *a. pĕmboeroe* en *a. pĕrboeroewan*, jachthond; *bagai andjing bĕranak ĕnam*, als een hond die zes jongen heeft, fig. voor iem. die er arm en mager uitziet, v. d. T. *bagai andjing kadĕhoeloean*, als een hond die het wild vooruitgekomen is, d. i. door te groote voortvarenheid zijn doel missen, v. d. T.; *andjing-andjing*, ook oppasser, volgeling, lakei, id.
andjir, Perz. vijg.
andjoeng, e. s. v. opkamer aan de zijde van een huis, waarvan de vloer slechts een paar voet hooger is; *andjoeng-andjoeng* en *andjoengan*, uitbouwsel op den achtersteven v. e. vaartuig, ten behoeve van den gezagvoerder = *djĕmpoe-djĕmpoe*, zie ald.; *mĕngandjoeng*, in de hoogte houden, ophouden, b. v. een signaal, vlieger enz., ook ophemelen, in de hoogte steken van een persoon; *m. diri*, zich zelven verheffen. Mĕn. *sandjoeng* id.
andjoer; *mĕngandjoer*, voor iets uitsteken, naar voren uitsteken, ook buiten de rooilijn uitsteken, vooruitgaan, vooropgaan; *mĕngandjoer kalaoet*, in zee uitsteken van eene kaap; *mĕngandjoerkan tangan pada*, de hand uitsteken naar; *mĕngandjoerkan pĕkĕrdjaän*, het werk voortzetten; *mĕngandjoerkan salám*, een groete overbrengen; *pĕngandjoer*, aanvoerder, voorhoede, spits; *bintang pĕngandjoer*, Venus als morgenster; *tĕlandjoer*, te ver om nog terug te kunnen, zich verpraten; *moeloet tĕlandjoer*, flapuit; *tĕlandjoeran*, van meer dan een persoon, b. v. *tĕlandjoeran soedah djadi saoedara*, reeds zoover gekomen dat men zusters is geworden.
andoeh; *mĕngandoeh*, zwevend houden of dragen, b. v. een over den schouder geslagen doek, een zieken arm. Men. ook den boog van een vlieger spannen door de uiteinden met een touw te verbinden; *tali andoeh*, het touw waarmee de stokken worden vastgemaakt, die de dekmatten op een vaartuig tegen opwaaien bewaren; *andoehan*, draagband voor een zieken arm; *andoehan*

sĕkotji, de stroppen, waarin een sloep hangt in de davids.
andoek; *mĕngandoek*, door een band ondersteunen, in een band dragen, b. v. een gebroken arm, de borsten enz.; zie *andoeh*.
andoel, Kw. e. s. v. plant die bloemen draagt; volg. 't Jav. wrdb. e. s. v. kruipplant = *soengsoen*.
andoeng, e. s. v. boom, dien men op de graven plant; soorten zijn; *a. hidjau*, *a. merah* en *a. batoe*. Het hout is zeer taai en dient voor lans-schaften.
andoewan, Skr. voetkluister, voetketting.
aneka, Skr. veelsoortig, allerhande, allerlei; *sĕrba aneka*, dezelfde beteek. als *aneka*.
anfás. Ar. meerv. van *nafas*, zie ald.
anfas. Ar. zeer kostbaar; *toehfah alanfas*, een kostbaar geschenk.
ang, zie *hang*.
angan, peinzen, zinnen, denken; *angan-angan*, denkelijk, gebeurlijk; *angan-angan hati*, het geweten, ook genoegen scheppen in iets; *mĕngangan*, een plan beramen, bij z. zelven overleggen. Mĕn.
angap, zie *ngap*. Mĕn. ademhaling.
angat, zie *hangat*.
angau, teek, kleine schapeluis; voor de groote *koetoe babi*.
angga, I. Skr. *roesa bĕrangga*, een hert met getakt gewei; II. olifant.
anggal, I licht geladen, v. e. vaartuig; *mĕnganggalkan*, lichten, lichter maken; b. v. een vaartuig; II. e. s. v. horde, hangende aan het dak in een Mal. woning, waarop men provisie bergt; *a. tikar*, als daarvoor een mat gebezigd is.
anggan, zie *angga* I; II. ook *ĕnggan*, weigeren. Zie ook *sĕgan*.
anggap; *mĕnganggap*, een buiging maken, inz. bij het uitnoodigen ten dans of tot drinken enz. Ook van groote vogels als ze willen opvliegen; *anggapan*, uitnoodiging in dien zin; *bĕranggap-anggapan*, bij beurten; *mĕnganggap*, ook *wajang*-vertooners roepen.
anggar, berekenen, oordeelen, op iets rekenen, steunen, op het gezicht meten, begrooten; *a.* en *anggaran*, een tijdelijke zitplaats, b. v. op een wandeling of in een tuin; *anggaran*, oordeel, steunpunt, basis, rekenkunstige formule, punt van uitgang, begrooting.
anggara, Skr. rood als een vuurgloed; ook *ĕnggara*, e. s. v. zeevisch, volg. somm. brasem, klipvisch, goudbrasem.
anggĕrana, = *banijaga*, zie ald.
anggĕrek, e. s. v. woekerplant.
anggĕrka, e. s. v. lang opperkleed voor mannen, met overslaande borststukken, zooals de Mooren dragen.
anggit; *mĕnganggit*, rijgen, aanrijgen, b. v. dekriet op de latjes, spannen van een vel op een trom; *rotan pĕnganggit atap*, rotan waarmede de dekbladeren aangeregen worden; *pĕnganggit bĕdoek*, de spankoorden van een moskeetrom; II. Jav. opstellen.
anggo, Jav. gebruiken, zie *pĕranggo*.
anggoen, fijn en net bewerkt, beschaafd, aristokratisch. Mĕn. id.
anggoeng; *mĕnganggoeng*, oplichten, optillen. Zie *angkang*.
anggoer, I. *mĕnganggoer*, stekken, door middel van afleggers of takjes, die men overplant; *anggoeran*, zulk een stek of aflegger; II. Jav. *mĕnganggoer*, ledig zitten of loopen, niets doen, luieren, lanterfanten; III. Perz. *pokok anggoer*, de wijnstok; *ajar anggoer*, wijn; *boewah anggoer*, druif; *anggoer merah*, roode wijn, *anggoer poetih*, witte wijn; *anggoer asam*, rijnwijn; *pokok anggoer hoetan*, de wilde wijnstok; IV. zie *angoer*.
anggoet; *bĕranggoet*, stampen van een schip; *bĕranggoet-anggoet*, weifelend, wankelend, onbeslist, v. e. persoon. Mal. Zie *anggok*.
anggoh, Mal. = *doran*, zie ald.
anggok, *mĕnganggok*, knikken met het hoofd v. slaap of ouderdom, ook als teeken v. toestemming of groet, stampen v. e. vaartuig; *tĕranggok*, onder een vracht gebukt gaande knikken.
anggol; *mĕnganggol*, opwippen v. e. voorover gebogen hoofd of kop; den boeg opheffen v. e. vaartuig; op de horens heffen; met d. kop achteruitslaan tegen iets; *tĕranggol-anggol*, voor anker rijden v. e. vaartuig.
anggota, lid v. h. lichaam, lichaamsdeel; *anggota pĕrkataän*, zin, volzin; *pĕrhoeboengan anggota*, gewricht.
angin, wind, lucht, luchtsgesteldheid, lucht van iets, winden in het lichaam; *angin haloewan*, en *a. sakal*, tegenwind; *a. toeroetan*, en *a. sorong boeritan*, wind v. achteren; *a. roewang*, en *a. timba roewang*, wind van terzij inkomend; *a.*

kĕntjang-kĕlat, stijve koelte; *a. goenoeng-goenoengan*, valwinden of rukwinden van het gebergte; *a. bidai*, wind eenige dagen uit denzelfden hoek; *a. oelak*, dwarrelwind, wervelwind; *a. tĕmberang boeritan*, groote stagwind; *a. t. haloewan*, wind op den boeg; *kapala angin*, wind, die een storm voorafgaat; *a. toekoes*, de eerste noordel. winden, die nog niet aanhouden; *a. kĕlamboe sabĕlah*, doorstaande noordel. wind; *a. kĕlamboe mĕnoenggal*, doorstaande stijve noordel. wind met regen; *a. ekoer doejoeng*, of *a. tahoen bĕharoe tjina*, doorstaande stijve noordel. wind zonder regen; *bĕrangin*, in den wind staan; *mĕmpĕranginkan*, aan den wind blootstellen; *kaänginan*, aan wind of tocht blootgesteld zijn, daardoor geleden hebben; *pĕrmaïn angin*, e. s. v. weerhaan, die geluid geeft; *kabar angin*, los gerucht; *tahi angin*, windveeren; praatjes, beuzeltaal; e. s. v. geneesmiddel tegen winden; *mata angin*, windstreek; *pokok angin*, wolken waaruit wind voortkomt; *pĕrtjaja angin*, geloof zonder grond; *tjakap angin*, kale bluf, gezwets; *kamatijan angin*, door windstilte overvallen worden; *maïn angin*, wispelturig in spreken en handelen; *daoen balik angin*, e. s. v. geneesmiddel tegen winden; *a. paksa*, gunstige wind; *angin-anginan*, het tijdperk van de rijst, waarop de wind vat krijgt op de plant Pad. bov.l. *mĕngambil-ambil angin*, e. luchtje scheppen; *balai pĕranginan* of *roemah p.*, zomerhuisje; *pĕranginan*, plaats waar iets aan den wind blootgesteld wordt, droogloods; *bilik pĕranginan*, luchtige opkamer, ook op een plat dak.

angit, zie *hangit*.

angka, I. cijfer, nommer, teeken; *angka doewa*, het cijfer twee, het herhalingsteeken in de grammatica; *mĕngangkakan*, teekenen, merken; II. *bĕrangka-angkaän*, ergens over peinzen; vergel. *angkak*, ben.

angkai, e. s. v. zeedier, waarvan armbanden worden gemaakt, die door de kinderen der orang laoet worden gedragen. Wellicht de Mal. naam voor de *akar bahar*, doch dan zou het een zeeplant zijn.

angkak, Mĕn grap, scherts.

angkap; *bĕrangkap-angkapan*, bij beurten, in een dans. Zie *anggap* en *rangkap*.

angkara, moedwil, eigendunk, brutaal; *endah angkara*, brutaal mooi; *singa angkara*, een woedende leeuw; *bĕrboewat angkara*, moedwil plegen; *angkara akan hak orang*, moedwillig inbreuk maken op iemands rechten.

angkasa, ook *akasa*, het luchtruim, de bovenlucht. Zie *oedara*.

angkat; *mĕngangkat*, optillen, opbeuren, verheffen tot, aannemen tot, opdisschen, opdragen van spijzen, aanheffen v. e. gezang, steken v. e. zweer; *anak angkat*, aangenomen kind; *bapa angkat*, aangenomen vader; *bĕrangkat*, vertrekken, van aanzienl. personen; *mĕngangkat tangan*, de handen opheffen; *mĕngangkatkan pijala*, met e. beker salueeren; *angkatan*, leger, vloot; *mĕngangkat-angkat*, ophemelen, in het zonnetje zetten. Zie ook *mangkat* en *pangkat*.

angkĕroeh, = *goepoeh-gapih*, zie *goepoeh*.

angkit; *mĕngangkit*, wegnemen of afnemen van iets, dat men tijdelijk uitgezet of ergens op gezet heeft, b.v. een pot van het vuur, een uitgezette fuik, te drogen gehangen goed enz. Mĕn. onophoudelijk, gedurig een zekere handeling verrichten.

angkoeh, I. trotsch, hoogmoedig; II. alsof, gelijk, waarschijnlijk; achtig, gelijkende op, hebben van, *angkoeh ajar*, op water gelijkende. Pad bov.l.

angkoep; *mĕngangkoep*, open en dicht gaan, nijpen, knijpen, b.v. met een tangetje; *sĕpit angkoep*, tangetje om de baardharen uit te trekken; *mĕngangkoepkan djari*, van duim en vinger een nijpertje maken; *tĕrangkoep-angkoep*, telkens open en dicht gaan, zooals de bek van visschen.

angkoet; *mĕngangkoet*, opnemen en wegdragen, transporteeren, b. v. zooals bij een verhuisboedel; *mĕngangkoet sarang*, voor zijn nest sleepen, d. i. zijn nest bouwen; *pĕngangkoet*, sjouwer, lastdrager; *angkoet-angkoet*, e. s. v. wesp, de metselbij.

angkosa, zie *kosa*; *mĕngangkosa*, tegen iem. met een olifantshaak vechten.

angkot; *mĕngangkot*, steken v. e. zweer.

anglo, Chin. komfoor, test, vuurpot. Zie *kĕran*.

angloeng, Chin. paviljoen, prieel.

angoer, Jav. liever, liever willen, = *rĕmak*. Ook *angoeran*.

angoes, zie *hangoes*.

angoet; *mĕngangoet*, mijmeren, suffen.
angon, Jav. hoeden van vee.
angrawan; *kajoe angrawan*, e. s. v. timmerhout voor schepen.
angsa, Skr. gans.
angsana, ook *sĕna* en op Java *sono*, e. s. v. boom, die prachtig meubelhout levert.
angsoer; *mĕngangsoer*, bij kleine beetjes voortrukken, ook bij beetjes verplaatsen, verschuiven; *bĕrangsoer*, ook minder worden van een ziekte, langzaam voorttreden, vorderen; door afbetaling minder worden v. e. schuld; *angsoeran*, wat in mindering betaald wordt. Ook *asoera*.
angsoka, Skr. de pavetta indica, e. s. v. boom, die fraaie, welriekende bloemen draagt.
angta, zie *anta*.
ani, I. houten raam, waarop de schering wordt gezet. Het bestaat uit twee blokken hout, *tapak̦ ani*, die door een lat, *bĕlera ani*, zijn verbonden; *mĕngani*, den ketting scheren bij het weven; *ani-ani*, kettingscheerder; *anijan*, zie *kerek̦*. II. *ani-ani*, Jav. het mesje, waarmede men de rijst snijdt.
aning, I. afstammeling in den 7n graad. II. *mĕnganing*, in hinderlaag liggen; *kĕna aning*, door een hinderlaag belaagd, daarin vallen; *pĕnganing*, hinderlaaglegger, lagenlegger; III. *aning-aning*, een klein soort van bij, die honig levert.
anijaja, Skr. onderdrukking, onrecht, onrechtmatige behandeling, verdrukking; *mĕnganijaja*, verdrukken, onrechtvaardig behandelen; *mati tĕranijaja*, ten onrechte sterven, onschuldig ter dood gebracht worden; *pĕnganijaja*, verdrukker.
anjak, *mĕnganjak̦*, aandrukken van de aarde tegen eene plant, om die vast te zetten. Pad. bov.l.
anjam; *mĕnganjam*, vlechten, klossen; *anjam-mĕnganjam*, allerlei vlechtwerk maken; *anjam gila*, e. s. v. zeer moeilijk vlechtwerk van manden, bij *bakoel gila*, *toedoeng sadji* en *kĕtoepat* gebruikt. Letterlijk vlechten om gek van te worden.
anjang, een gerecht van gehakt rauw vleesch met specerijen. Sum. *anjang-anjang*, ophappen. Mal.
anjar, Jav. nieuw, nieuwelings.
anjir, sterk, vischachtig, traanachtig, van reuk of smaak. Ook *hanjir*.

anjoet, zie *hanjoet*.
anjok̦, neerdrukken, ónderhouden, Mal.
ānka', Arab. de vogel fenix.
anoe, een zekere, N. N. een zeker iets; wat ik zeggen wil; *anoe-anoe*, dit en dat; *anoe-anoekan*, dit en dat doen; mogelijk uit het Arab. *foelanoe*.
anoegĕraha, ook *noegĕraha*, Skr. gunst, gunstbewijs, eerbewijs, geschenk; *dĕngan nama anoegĕraha*, met vorstelijke vergunning; *mĕnganoegĕrahakan*, schenken, geven, van vorstelijke personen.
anṣár, Arab. meerv. van *náṣir*, de eerste helpers of hulptroepen, die Mohammad van Medina uit ondersteunden.
ansoer, zie *angsoer*.
anta, Skr. aard, natuur; *bĕranta indĕra*, een goddelijke natuur hebben; *bĕranta loka*, een aardsche natuur hebben: *bĕranta sĕri*, een glanzende natuur hebben; bv. van de maan; *anta koesoema*, veelkleurig gebloemd v. kleeding.
antah, I. ongepelde rijstkorrel onder de gepelde. Mĕn. *atah*, ook fig. iemand van geringen stand onder een aantal aanzienlijken; II. Batav. brak, ziltig.
antai; *antai boekit*, e. s. v. boom, die timmerhout levert voor binnenhuisbouw; *antai pajah*, een varieteit.
antak̦, stampen van een schip; zie *anggoet*.
antakoesoema, zie bij *anta*.
antam, zie *hantam*.
antan, stamper van een rijstblok, van een vijzel enz. Mĕn. lat aan den onderkant van een dak, v d. T. *antan patah*, *lĕsoeng hilang*, als de stamper breekt, verdwijnt het rijstblok, Sprw. Zie *aloe*.
antang, e. s. v. mand van boomschors; *mĕngantang*, in zulk een mand dragen.
antap, vast ineengedrongen, compact, zwaar voor den geringen omvang of in vergelijking met de gewone zwaarte, specifiek zwaar.
antar, zie *hantar*.
antar-antar, rijststamper, laadstok, L. heiblok, aanzetter. Batav. stormram, R. v. Eys.
antara, Skr. inter, entre, tusschen, tusschenruimte, tusschentijd, onderlinge afstand, ruimte tusschen, onder, ongeveer op de hoogte van, b. v. *antara pasar*, op de hoogte van de markt; *pada antara kĕdai itoe*, op de hoogte van dien kraam; *antara kapalanja*, op

de hoogte van zijn hoofd; *antara .... dĕngan*, tusschen .... en; *antara tidoer dĕngan djaga*, tusschen slapen en waken; *antara pada itoe*, onderwijl; *sĕmantara*, terwijl, gedurende, ook = het Jav. *sawatara*, eenige, ongeveer; *sĕmantara sĕhadja*, slechts tijdelijk, Hik. Abd. 243. *tiada bĕrantara lagi*, geen tusschenruimte meer hebben; *antara kadoewa pehak*, tusschen beide partijen; *antara doewa tĕngah tiga*, tusschen leven en dood v. e zieke; *bĕrapa lama antaranja*, na een tusschenverloop van eenigen tijd; *antara tiga hari sakali*, om de drie dagen één s; *mĕngantara*, als bemiddelaar optreden; *pĕngantara*, tusschenpersoon, middelaar; *bĕrantara* en *bĕlantara*, tusschenliggend; *padang bĕlantara*, tusschenliggende vlakte, woestijn; *barang sĕmantara*, eenige tusschentijd, slechts tijdelijk; *pĕrantaraän*, tusschenruimte; zie ook *bantara*, Mal. Sam. I, p. 243.

antaran, een rolrond stuk hout, ter lengte van nagenoeg een arm, dat bij het weven gebruikt wordt. G. v. W.

anteh; *mĕnganteh*, Batav. garenspinnen, zie *pintal*.

antĕlas, atlas, satijn, verb. van *atlas*.

antero, Port. *inteiro*, geheel, gansch, het gansche.

antimoen, = *timoen* en *mĕntimoen*.

anting; *mĕnganting*, slingerend afhangen; *batoe anting*, iets zwaars, b.v. een steen of kogel enz. aan iets slaps om het naar beneden te trekken, steen aan een inlandsch anker; *anting-anting*, oorbel, oorhanger; *anting-anting tauge*, oorhangers in den vorm van gekiemde boontjes; *ontang-anting*, naar alle richtingen slingerend afhangen; *antingan*, e. s. v. heester, welks bladeren den vorm van oorhangers hebben; *anting anting*, ook slinger v. e. uurwerk.

antjai, totaal bedorven, ontredderd, uit zijn verband, in stukken; *mĕngantjaikan*, totaal bederven, ontredderen. Mĕn. id.

antjak, I. klein, rond vlechtwerk, horde van bamboe of van de nerven van kokosbladen, vroeger voor borden, thans voor offergaven gebruikt; ook een horde op staken voor het drogen van gewasschen vaatwerk; *pinggan antjak*, vischschotel met gaatjes; *mĕmboewang antjak*, zulk een vlechtwerk met offergaven aan den weg plaatsen of op het water laten drijven. Bij avond heeft zulk een *antjak* een brandend kaarsje II. *pohon antjak*, e. s. v. vijgeboom, ook *kajoe boedi* geheeten.

antjam; *mĕngantjam*, dreigen; *pĕngantjam*, dreiger, dreigmiddel; *pĕngantjaman*, dreiging.

antjing, sterk riekend, pislucht, bokkenlucht.

antjoek, paren, coïre, minder plat dan *ampoet* doch platter dan *ajoek*. Mĕn. id.

antjol, Batav. uitstekende landpunt, kaap B.

antoek; *mĕngantoek*, slaperig zijn, vakerig zijn, dommelen; *pĕngantoek* slaapkop, dutter; *orang mĕngantoek disorongkan bantal*, een slaperig mensch een kussen onder het hoofd schuiven. Sprw. Zie *antok*.

antoel; *mĕngantoel*, terugspringen, afkaatsen, afstuiten, v. e. veerkrachtig lichaam, bal, pijl, kogel enz.; *pĕngantoel*, wat terugspringt, stuiter.

antoen, in orde, in de puntjes, van kleeding, werk enz.; *orang antoen*, fat, pronker, saletjonker.

antoep, Jav. angel v. e. insect; zie *sĕngat*.

antoewi, naam van een bloemdragenden boom, die veel van den *kĕnanga* heeft.

antok, *mĕngantok*, tegen iets aanstooten; *tĕrantok kakinja kapada batoe*, hij stootte zijn voet aan een steen; *batoe tĕrantok*, steen des aanstoots. Zie *antoek*.

aōedzoe, Arab. ik neem mijn toevlucht, b. v. *aōedzoe billahi min assjaitâni arradjimi*, ik vlucht van den gesteenigden duivel tot God.

aöem, klanknabootsend woord van het klagend brullen eens tijgers enz.; *mĕngaöem-aöem*, klagend brullen; *harimau mĕngaoem tidak mĕnangkap*, Sprw. voor ons: blaffende honden bijten niet; *pĕngaöem-aöem*, brulling.

aöer, en *haöer*, e. s. v. groote (volg. v. d. T. Mĕn. wrdb. e. s. v. dunne) bamboe; *bagai aoer di-atas boekit*, Sprw. voor zich bloot geven, met zijne gebreken te koop loopen. Mĕn. wrdb. Soms ook voor bamboe in het algemeen; soorten zijn: *aöer gading*, *a. doeri*, enz.; *sapĕrti aöer di tarik soengsang*, Sprw. *aöer-aöer*, e. s. v. gras, geschikt voor paardenvoeder.

āoerat, Arab. zie *oerat* II.

aöes, I. afgesleten door wrijving, b. v. de vinger door te schrijven in het zand;

aöes tĕloendjoek mĕntjolek garam, de wijsvinger is afgesleten door het nemen van zout, d. w. z. iemand die altijd bij mageren kost, rijst met zout, leeft; II. *mĕngaöes*, zuiveren van metalen? vdW.; III. Jav. dorst = *dĕhaga; akoe aöes*, ik heb dorst.

apa, wat? welk? iets; waartoe? waarom? *tiada apa*, niets; *sĕgala apa*, al wat, alles; *barang apa*, het een of ander; *apa-apamoe*, wat alzoo het uwe is, al je spullen; *apalah kiranja*, dat toch; *lihat-apalah*, zie toch; *apatah kapadamoe*, wat gaat het u toch aan? *apa-apa*, wat ook, 't een of ander; *mĕngapa*, waarom; *apa ăkal*, wat staat te doen; *apa baïknja*, waartoe zou het dienen? *apa-apa sĕdikit*, van het een en ander een weinig; *apa lagi*, wat nog meer is, en nog meer, bovendien, ook *apatah lagi; apa kala*, wanneer; *bĕrapa*, hoeveel; *bĕbĕrapa*, eenige, vele; *mĕngapa maka*, waarom is het dat; *kĕnapa*, op Java = *mĕngapa; pĕngapakan*, aan iem. of iets wat doen; *tiada dipĕngapakan*, ongemoeid gelaten worden, niets aangedaan worden; *hĕndak dipĕngapakan Sĕri Batara*, wat zou de Vorst daartegen kunnen doen? *pĕngapa*, vraagal; gewicht, belang van iets.

apabila, wanneer, als, toen, toen eens, eens toen. Samengesteld uit *apa*, wat en *bila*, tijd,

apai, e. s. v. kerry.

apak, muf, duf, vunzig; *mĕngapak*, duf worden.

apakala, wanneer, toen.

apal, zie *hafal*, Arab.

apam, Tam. e. s. v. gebak, indische poffertjes; *apam dewa*, godenbrood, ambrozijn = *sĕmanggi goenoeng*.

apas, sierlijk, elegant, niet plomp, zooals b. v. de schepen van tegenwoordig in vergelijking met die van vroeger.

api, vuur, aangestoken licht; *api-api*, e. s. v. plant, vuurvlieg; lucifers, Pad. bov.l. v. d. T. *api jang mĕnghangoeskan*, e. verterend vuur; *kajoe api*, brandhout; *batoe api*, vuursteen; *goenoeng api*, vuurberg, vulkaan; *boenga api*, vonk, vuurwerk; *kapal api*, stoomschip; *bĕrapi*, vuur vatten, vurig, brandend zijn; *bĕrapi-api*, ziedend, van toorn; *mĕrapi*, vuur voortbrengend; *goenoeng mĕrapi*, vuurspuwende berg; *tjatoes api*, vuurslag; *njalakan api*, ook aanhitsen, opstoken; *bagai api dalam sĕkam*, ongemerkt voortwoekeren; eigenschappen bezitten, die niemand vermoedt; *maïn api, latoer*; *maïn ajar, basah*, die met vuur speelt, krijgt blaren; die met water speelt, wordt nat. Sprw. *bagai api dĕngan asap*, onafscheidelijk; *bagai api dĕngan raboek*, als vuur bij tonder, Sprw.; *dimakan api*, door vuur verteerd worden, verbranden; *pĕrapian*, komfoor; *mĕngapikan*, op het vuur zetten, aanvuren, opstoken, aanhitsen.

apijoen, opium; *makan a.*, *minoem a.* en *mĕngisap a.*, opium rooken, schuiven; *pak apioen*, de opiumpacht.

apik, I. zindelijk, net, keurig; *mĕngapikkan*, om iets geven, zich voor iets interesseeren; II. zie bij *oepak*.

apilan, houten borstwering dwars voor den voorsten mast van sommige vaartuigen, voornamelijk van rooversvaartuigen.

apit, geklemd, opgesloten tusschen twee voorwerpen of personen; *mĕngapit*, klemmen, opsluiten; *pĕngapit*, klem, opsluiter, adjudant, assistent, waaierdrager v. e. bruidegom, persboom, vingergreep tusschen duim en vinger, snuifje of prise, pers, drukpers; *pĕngapit gigi sĕri*, de oogtanden; *apit-apitan*, gedrang; *apit mĕngapit*, elk. dringen, klemmen; *bĕrapit*, dicht bij elk. opgesloten v. gelederen; *boekit bĕrapit*, een bergpas; *tĕrapit*, bekneld; *apit-apit*, e. s. v. klem voor wilde dieren; aan weerskanten v. iets zijn, b. v. van een deur enz.; *apitan tjap*, drukpers; *apitan anggoer*, wijnpers; *apitan minjak*, oliepers; *apit tjina*, e s v. vingerklem als strafwerktuig op de inl. scholen. Zie ook *kapit*.

apoeng, wat op het water drijft, drijfhout, drijfkurk, dobber, boei, drijfland; *batoe apoeng*, puimsteen, drijfsteen; *mĕngapoeng*, zich als zoo iets voordoen; *mĕngapoengkan*, als zoo iets laten drijven; *tĕrapoeng-apoeng*, dobberen v. e. vaartuig bij windstilte.

apoes, ook *hapoes*, weggevaagd, uitgedelgd, uitgewischt, kwijt gescholden, verdwenen, weggezonken, b. v. van iets in den modder, of de top v. e. mast in het water, een huis bij watervloed; *bĕrapoes*, zich uit de voeten maken; *mĕngapoeskan*, uitdelgen, uitwisschen enz. Zie ook *ampoes*.

apoewah, zie *poewah* en *mĕndika*.

ara, I. *pokok ara* of *pohon ara*, vijge-

boom; *ara kělěboek*, e. soort welks vrucht het meest op de Europ. vijg gelijkt; *pindjam kajoe ara*, leenen met het voornemen om 't niet terug te geven; *sija-sijalah měnantikan ara ta'běrgětah*, 't is te vergeefsch wachten op een vijgeboom, waarin geen gom zit, Sprw.; II. richting, streek, kant, ook plaats, hoek of gedeelte in een reistas of kof, fer; *sakoeliling ara*, aan alle kanten-NB. de meeste HSS. hebben hiervoor *arah*, zoo ook Měn.; *měngarakan*, een richting geven, aanduiden; *tiadalah arah hěndak běrtjakap*, niet weten hoe het aan te leggen om te spreken; *habis arah*, al zijn vernuft uitgeput hebben; *měngarah*, een richting nemen; *tiada lagi měngarah*, zonder meer een bepaalde richting te nemen.

ārab, Arabie, arabisch; *orang ārab*, een arabier; *koeda ārab*, een arabisch paard.

āradl, Arab. toeval, ongeval, onverwachte verhindering.

arah, zie *ara* II.

arbā, Arab. vier; hiervan verb. *rěbo* in *hari rěbo*, Woensdag.

arbab, zie *rabab*.

arairoet, araroet, verb. Eng. het zetmeel uit den indischen pijlwortel.

arak, I. statige optocht; *běrarak*, een statigen optocht houden; *měngarak*, iets of iem. in statigen optocht dragen, vervoeren; *pěrarakan*, statige optocht, de toestel daarbij gebruikt; *arak-arakan*, al wat bij zoo'n optocht behoort; *pěrarakan mait*, begrafenisstoet, ook doodbaar, lijkbaar; *awan běrarak* voortstuwende wolken; *pěngarak angin*, wolken die met den wind meedrijven; II. arak, de drank; *arak api*, voorloop; *pěrarakan*, arakstokerij; *pěngarakan*, de gezamelijke gereedschappen voor het stoken van arak.

ārak, = *arak* II.

aral, Arab. toevallig beletsel, tusschenkomende verhindering.

aram; *měngaram*, iem. b. v. een dief in het oog houden, nagaan; *aram-aram*, stelling bij het bouwen, noodladder, bootsmansstoeltje, zwevend bankje voor ververs, ook *pěngaram*. Soms ook *haram*.

aran, e. s. v. vischlijn of reep. Mal.

arang, I. kool, houtskool; *arang parapara*, roet; *arang pěrijoek*, aanzetsel van buiten aan pot of pan; *arang batoe*, steenkool; *běnang arang*, timmermanssnoer om zwarte lijnen te maken; *arang dimoeka*, schande, smaad; *pěrarangan*, kolenbranderij; *kajoe arang*, ebbenhout; *arang habis, běsi binasa*, als de kolen op zijn, bederft het ijzer. Sprw. II. *arang-arang*, e. s. v. stag op inl. vaartuigen, van den hoofdmast naar den voormast; *arang babi*, e. s. v. stut met vorksgewijze inkeping.

aras, I. zie *hāras*; II. *aras kěrdan*, e. s. v. poffertjes, die met gekruide saus bij 't begin van een maaltijd gegeten worden.

arau, zie *harau*.

araz, Arab. de Ceder, pijnboom.

ardjoena; *rědjoena*, naam v. d. derden zoon van Pandoe, naam van den koning met duizend armen en v. e. berg op Java; *ardjoena sasra bahoe*, eigennaam v. d. Vorst van Madjapahit.

arerah, Jav. zacht, bedaard.

ares, verb. Nederl. arrest.

arga, Skr. ook *rěga* en *harga*, prijs, waarde; *a. mati* en *poetoes a.*, naaste prijs; *měnghargakan*, een prijs op iets stellen, den prijs van iets bepalen.

arham, Arab. genadig.

ari, I. *oelar ari*, e. s. v. vergiftige zeeslang; *roempoet oelar ari* en *tampoeng ari*, e. s. v. geneeskrachtige plant; II. *ari-ari*, de liezen, de onderbuik; III. Arab. ook *iri*, stal, voederbak, e. paal om e. dier aan vast te binden; IV. *koelit ari*, vlies, zie bij *koelit*.

ārif, Arab verstandig, die kent, die weet, die onderricht is, kenner; meerv. *ārifin*.

aring, I. gekruld of getand versiersel eener kris; II. sterk riekend of stinkend; Měn. pislucht; *měngaringkan*, een piquant geurtje aan iets geven, zooals de *bělatjan* aan sommige spijzen; III. *aring-aring* en *oerang-aring*, e. s. v. plant.

ariningsoen, Jav. mijn jongere zuster, zusjelief.

arip, Jav. slaperig zijn; *pěmarip*, een slavin om den Vorst in slaap te maken.

aris, aangezette zoom, belegsel, stootkant; *djaring běrariskan rotan*, een net met een zoom van rotan; *tali aris*, een touw langs den rand v. e. zeil genaaid, lijk aan een zeil.

aris, Arab landbouwer.

arit, zacht gekromd. Jav. een grasmes.

āriz, Arab. ijzel.

arja, Skr. achtenswaardig, achtbaar, alleen in titels.

arka, Arab. zwak.
arkijan, voorts, vervolgens, wijders; samentr. van *ara*, richting en *kijan*, dusdanig.
arlodji, horloge.
armada, Port. vloot.
aroeda, Port. wijnruit.
aroeḳ; *mĕngaroeḳ*, trouw zweren bij het uitvoeren van een krijgsdans, waarbij men tot den Vorst met *akoe* en *ĕngkau* spreekt.
aroem, zie *haroem*.
aroeng, I. *mĕngaroeng*, waden, doorwaden van water en ook van gras en struiken; *aroeng-aroengan*, doorwaadbare plaats, wadde; II. tenger, slank v. leest; meestal *haroeng;* zie *ramping*.
aroes, zie *haroes*.
aroewah, ook *arwah*, Arab. geesten, de overledenen, ook feest ter eere van afgestorvenen, op den 3n, 7n, 40n en 100n dag na het overlijden; *makan arwah*, zulk e. feest vieren; *arwahkan*, met zulk een feest gedenken.
aroewan; *ikan aroewan*, e. s. v. riviervisch, ook wel *ikan gaboes* genaamd.
aroḳ, zie *haroe*.
aron; *mĕngaron*, doorheen roeren, er onder roeren, b. v. melk door de rijst, gist door het deeg; *aronan*, dat wat men ergens door roert of onder roert; *mĕngaron*, ook klutsen v. e. ei. vdW. Zie ook *adon* en *harau*.
ărsj, Arab. troon, inz. van God, troonhemel; *antara ărsj dĕngan koersi*, tusschen de beide troonen van God, tusschen den hemel van vuur en dien van kristal.
arṣád, Arab. astrolabium.
arsjadaka'llah, God geleide U op den rechten weg; d. i. een wensch, dien men geeft aan iem. die een gevaar tegemoet gaat.
arta; *ĕrta*, Skr. goederen, schatten, geld; *arta bĕnda*, schatten; *artawan*, gegoed. In de meeste HSS. *harta* geschreven; *arta poesaka*, onvervreemdbaar erfgoed; *arta pĕntjĕharian*, goed, dat men door vlijt of schenking gekregen heeft; *a. pĕmboedjangan*, de door den man ten huwelijk aangebrachte goederen; *a. pĕnggadisan*, die door de vrouw zijn aangebracht.
artal, zie *hartal*.
artawan, zie bij *arta*.
arti, zie *ĕrti*.
artja, Skr. beeld, afgodsbeeld. Ook *rĕtja*.
as, Arab. myrthe.
asa, I. Skr. hoop, verlangen; *poetoes asa*, *hilang asa*, hopeloos, geen hoop meer hebben, wanhopig; *mĕngasakan tĕkaḳ*, den eetlust opwekken, trek doen krijgen; *djangan asa-asaän*, koester geen ijdele hoop; *asa hajam hĕndaḳ kalĕsoeng; asa itiḳ hĕndaḳ kapĕlimbahan*, de kip verlangt naar het rijstblok en de eend naar de kolk, Sprw. om iemands aangeboren aard aan te duiden; II. munt, de plant; III. één, eenig, enkel; *toehan jang asa*, de eenige Heer; *ĕmpat poeloeh koerang asa*, veertig min één; *dalam sapoeloeh asa*, een tiende; *mĕngasakan*, als één erkennen, afzonderen; *asa-asaän*, in zijn eentje zijn, alleen zijn; *boenga asa*, enkele bloem; *asa doewa*, de dubbele waarde of hoeveelheid; *asa poelang doewa*, voor één twee vergoeden. Oend. *asa poelang asa*, één met één vergoeden, dat is voor een buffel een buffel, enz. Oendang.
āṣabat, Arab. spier.
asad, Arab. leeuw.
asah, geslepen; *tjĕrĕmin tiada bĕrasah*, een ongeslepen spiegel; *mĕngasah hati orang*, iem. opstoken, warm maken; *m. pikiran*, het verstand scherpen; *mĕngasahkan orang bĕkĕrdja*, iemand met werk afbeulen; *mĕngasah*, slijpen, wetten, aanzetten, afkrabben met een stuk glas, fijnwrijven op een steen; *batoe pĕngasah*, slijpsteen, wrijfsteen, wetsteen.
asahan, e. s. v Oost-Ind. batist, minder fijn dan *tjipoeḳ; nĕgari Asahan*, een landschap op N. O. Sumatra.
asai, vermolmd, verwormd, van beschuit, gedroogde vruchten, rijst, enz. Mĕn. een houtworm, ook Mal.; *mĕngasai*, rul maken, los van elk. maken, b. v. zaadpadie. Zie ook *kasai*.
asaḳ; *mĕngasaḳ*, aanstampen, instampen, inklemmen, volstoppen, verdringen, wegdringen; *bĕrasaḳ*, elk. verdringen; *tĕrasaḳ*, beklemd tusschen iets; *anaḳ-anaḳ asaḳ*, opgevulde pop Zie ook *sĕsaḳ* en *dĕsaḳ*.
aṣal, Arab. oorsprong, afkomst, oorspronkelijk, afkomstig; *aṣal kata*, stam v. e. woord, ook datgene, waarover gesproken wordt; *jang aṣal sakali*, de oorspronkelijke; *kĕmbali kapada aṣalnja*, tot zijn oorsprong terugkeeren; *bĕraṣal*, van goede of hooge afkomst; *aṣal oeṣoel*,

afkomst met versch.; *aṣal*, ook: mits; *aṣalkan*, zoo maar, als maar, mits.

asam, zuur; *asam limau*, citroenzuur; *asam djawa*, tamarinde; *asam garam*, tamarinde en zout als toespijs bij de rijst; *asam-asaman*, allerlei zuur, zuren; *pĕngasam*, middel om te doen zuren, zuurmakend middel; *mĕngasami*, iets zuur maken, ook met zuur inwrijven, inz. met limmetjes.

asap, rook, walm, damp, stoom; *mĕngasap*, rook voortbrengen; *mĕngasap njamoḳ*, muskieten door rook verdrijven; *asap-asap*, damp, wat op rook gelijkt; *kapal asap*, stoomschip; *pĕsawat asap*, stoommachine; *pĕrang-asap*, spiegelgevecht; *bintang bĕrasap*, komeet; *mĕmpĕrasapkan*, berooken; *pĕrasapan*, rookhok, rookkamer enz.

āṣar, Arab. achtermiddag, tijd van het dalen der zon; *āṣar tinggi*, ongeveer des nam. half drie; *āṣar rĕndah*, ongeveer half vijf; *waḳtoe āṣar*, het namiddaggebedsuur.

āṣi, Arab. ongehoorzaam, weerspannig, oproerig.

asiḳ, ongestadig, v. e. vlieger, en van personen, die niet stil zitten.

asin, zout, brak, zilt, ook gezouten, ingemaakt v allerlei spijzen; *asin-asinan*, allerlei in het zout gelegde groenten of vruchten; hiervan *masin*, brak, zilt zijn; *bandjar masin*, de brakke of zilte Bandjar-rivier, de naam der hoofdstad van Z. Bórneo.

asing, afgezonderd, afzonderlijk, vreemd; *nĕgari asing*, vreemde landen; *orang asing*, vreemdeling; *mĕngasingkan*, afzonderen, afzonderlijk stellen, ook onderscheid maken tusschen; *mĕngasingkan dirinja*, zich afzonderen. Hiervan ook *masing*. Zie ald.

āsjiḳ, Arab. verliefd, zeer begeerig; *ka-āsjiḳ-āsjikan*, zeer sterk door liefde aangedaan zijn, zeer begeerig of verlangend zijn.

askandarijat, Arab. Alexandrië.

āskar, Arab. leger; *orang āskar*, soldaat, krijgsman.

aṣli. Arab van afkomst, van adel.

asmara, Skr. liefde, mingenot; *asmara dewa*, de liefdegod, de god der liefde; *kasmaran*, verliefd; *édan kasmaran*, Jav. smoorlijk verliefd; *mĕmboewang asmara*, den bijslaap uitoefenen.

asoed, Arab. zwart.

asoeh; *mĕngasoeh*, oppassen, verzorgen v. e. klein kind; *pĕngasoeh*, voedster, verzorgster; *pĕngasoeh basah-kĕring*, verzorgster voor alle behoeften van het kind; *ikan asoeh-asoeh*, e. s. v. eetbaren zeevisch. Zie *baboe*.

asoera, zie *angsoer*.

asoet; *mĕngasoet*, kwaadstoken, opruien, opstoken; *pĕngasoet*, kwaadstoker; *asoetan*, kwaadstokerij.

asta, zie *hasta*.

astagrfiroe 'llah. Arab. God vergeve me! een uitroep van verbazing, meestal verb. tot *astagapirlah*.

astaka, pui, voorgevel, voorkant v. e. gebouw, b v. *maka kanaïkan baginda pon tĕrkĕpillah di-astaka balai*, Hik. Boedj.

astakona, Skr. achthoek, veelhoek; *bĕrastakona*, achthoekig, veelhoekig; *nasi bĕrastakona*, achthoekig opgemaakte rijst, bij feestel. gelegenheden.

astana, Skr. vorstelijke woning, paleis; Perz. zetel, troon, slaapstede; ook graf v. vorstel. personen; *isi astana*, het hof, de paleisbewoners, 's Vorsten gezin.

ataḥ, Mĕn. = *antah* I, zie ald.

antal, e. s. v. boom, die een geneeskrachtige gom levert.

atap, dak, dakbedekking, inzond. van palmbladen, doch ook van ander materiaal; soorten zijn; *a. poewar*, *a. roembija*, *a. sampit*, *a. sĕrdang*, *a. nipah* enz. De beste en langste heet *a. radja; a. papan*, planken dak; *atap batoe*, leien dak, of dak van gebrande aarde; *atap bata*, tegeldak; *a. gĕnteng*, pannen dak; *a batoe sisik tĕnggiling*, pannen dakbedekking als de schubben van den miereneter; *dinding atap*, een wand van dakbedekkingsmateriaal; *atap idjoeḳ*, dak gedekt met arenvezels; *a. idjoeḳ pĕraboeng oepih*, fig. voor: een vlag op een modderschuit; *mĕngatapkan*, van een dak voorzien; *bĕratapkan*, tot dak hebben Zie ook bij *gadjah*.

aṭar, Arab. geneesmiddel; *orang aṭar*, apothecar; *minjaḳ aṭar*, e. s. v. welriekende olie.

atas, boven, bovenkant, voor rekening of verantwoording; *di-atas*, boven, op, bovenop; *di-atas angin*, boven den wind; *nĕgari jang di-atas-atas*, hooger gelegen plaatsen; *atas tiga pĕrkara*, in drie gevallen, in drie hoofdstukken; *tĕrbĕhagi atas ĕmpat bagai*, verdeeld in vier soorten; *atas bahoewa*, op voor-

waarde dat; *tĕratas*, hooger, hoogst; *atas sjariāt Ibĕrahim*, naar de inzetting van Abraham; *atas bĕbĕrapa sĕbab*, om vele redenen; *atas patik*, dat is voor mijne rekening; *atas lidah*, door den mond van; *mĕngatas*, omhoog streven, zich boven anderen verheffen; *bĕratas-atasan*, onderling de overhand trachten te krijgen; *atas-mĕngatas*, boven elk. opgestapeld zijn; *kaätasan*, meerderheid boven anderen.

ataw (Skr. *athawá*) of; *ataw pon*, of wel; *ataw* .... *ataw* of .... of.

atawa = **ataw.**

atisjnák, Perz. vurig, gloeiend.

atjah; *mĕngatjah*, in schijn iets doen, om later iets anders te doen, b. v. een schijnaanval doen.

atjan, Mal. een valschen stoot doen, doen alsof men wil slaan, zwaaien met een wapen.

atjang, aanbrenger, verklikker. Mĕn. *atjang-atjang nĕgari*, de vertrouweling onder de inwoners; *a.-a. alet*, ceremoniemeester; *mĕngatjangkan*, een vertrouwde bode of kondschapper zenden.

atjap, I. tot aan het boveneinde in iets steken, b. v. een sloephaak in den modder, een kris tot het gevest in het lichaam, een huis tot den drempel in het water; II. *atjap kali*, dikwijls; *atjap-atjap*, gezwind; *mĕngatjapkan*, bespoedigen; *atjap-atjaplah bĕrdjalan, hari hĕndaḳ hoedjan*, stap wat aan, het zal gaan regenen.

atjar, Perz. ingemaakt zuur; *atjar-atjar*, allerlei zuur; *atjar ikan*, visch in 't zuur; *atjar rampai* en *a. tjampoer-adoeḳ*, mixed pickles.

atjara, rechtszaak; *hari atjara*, rechtsdag; *mĕngatjara*, uitspraak doen; *mĕngatjarakan*, in rechten betrekken; *bĕratjara*, in proces liggen; *pĕngatjara*, pleitbezorger, advocaat.

atjaram, trouwring L.

atjawi, Malab. timmerman. R.

atji, wellicht, bij geval (gew. *atji-atji*); als vraag: zal het zoo het geval zijn? is het goed zoo? ook: er in toestemmen dat iets gebeurt; *mĕngatjikan*, doen gebeuren. Zie *atjiḳ*.

atjih, e. s. v. kleine boombloedzuiger; v. d. T. spelt اچيت *atjit*, zie *patjet*. *nĕgari atjih*, het rijk Atjeh op de N. kust van Sumatra.

atjiḳ, oudere zuster, volg. Abd. uit het Hindostani. Zie Mĕn. Wrdb.

atjoe; *mĕngatjoe*, dreigen met den vinger of opgeheven wapen; tegen elk. vergelijken; *atjoewan*, model, gietvorm, leest; *bĕlom di-atjoe, tiwas dĕhoeloe*, al mislukt vóór nog een poging gedaan is.

atjoem; *mĕngatjoem*, iem. heimelijk tegen een ander ophitsen *pĕngatjoem*, kwaadstoker, stokebrand.

atjoeng, zie *katjoeng*.

aṭlas, Arab. satijn.

atoeng, *mĕngatoeng*, dobberen op het water, fladderen van een vlinder, wankelen van het gemoed; *katoeng* en *tĕratoeng*, dobberend, drijvend.

atoer, geregeld, naar orde; *maha atoer*, titel van de derde wettige gemalin des Vorsten; *mĕngatoer* regelen, ordenen; *mĕngatoerkan*, hetzelfde met bepaald object; *m. ḳoeroef timah*, letterzetten; *bĕratoer*, naar rang, in geregelde orde; *atoeran* en *pĕratoeran*, regeling, orde.

atsar, Arab. spoor, gedenkteeken; *al-atsar*, de gezegden en handelingen van Mohammad.

atsḳál, Arab. meerv. van *tsaḳal*, last, zondenlast.

aula, Arab. beter, geschikter.

aulija, Arab. meerv. van *wali*, doch ook als enkelv. gebruikt in het Mal.

awah, duidelijk, onbelemmerd, van het zien. Zie ook *lawah*, *awas* en *lawas*.

awai, teleurgesteld, er met ledige handen afkomen. Zie *abi*.

awaḳ, lichaam, persoon, ook als pers. Vrnw. met en zonder *koe*, *moe* en *nja* voor den 1n, 2n en 3n pers. inzonderheid voor den 2n pers. jegens gelijken of minderen, b. v. *awaḳ tiada tahoe*, ik, gij, of hij wist het niet; *bini awaḳ*, uwe vrouw; *awaḳ pĕrahoe*, het scheepsvolk, de bemanning, ook de romp v. e. vaartuig; *bĕrawaḳ*, bemand zijn, v. e. vaartuig.

awal, Arab. eerste, begin, aanvang.

awan, wolk, regenwolk; golvende uitsnijdingen aan een kleed of in hout; *bĕrawan-awan*, bewolkt, gemarmerd van iets dat aldus geverfd is, krullen, b. v. aan letters; *awan bĕraraḳ*, voortstuwende wolken, ook e. s. v. lofwerk; *awan mĕlarat*, afdrijvende wolken, ook e. s. v. lofwerk; *awan sĕlimpat*, de naam v. e. ornament of versiersel; *awan-*

kĕmawan, de wolken, das Gewölk; *mĕngawan*, naar de wolken gaan, zooals b. v. een luchtballon; *bĕrawan*, bewolkt; *awan pingi*, zie *pingi*.
āwán, Arab. helper, medestander; Mevrouw, Madame.
awang, I. jongetje, als aanspraakswoord en ook als blijvende naam; *pĕrawangan*, de gezamenlijke *hamba-radja* van een Mal. hofhouding; *pa'-awang* en *ma'-awang*, noemen de ouders van een kind ook elkander; *awang pĕngasoeh*, heet de knecht van Pa'joeng of van den held in de Ma'joeng; II. = *awan*, wolk, Mĕn. ook uitspansel, hemelruim.
awar, algemeen heerschende ziekte, epidemie.
awas, scherpziend, oplettend, voorzichtig; zie ook *awah*, *lawah* en *lawas*; *mĕngawas-awas*, scherp bezien, bekijken, sterk aankijken. Batav.
awet, Jav. langdurend, duurzaam, niet spoedig op of versleten = *tahan lama*; *awet moeda*, lang jong blijven; *minjak ini awet*, deze olie houdt het lang uit. vdW. geeft voor het Mal. op *awit*.
awit, zie *awet*.
azád, Perz. vrij van gebreken.
āzal, Arab. ontslag; zie *māzoel*.
azal, Ar. eeuwigheid, zonder begin.
azali, Ar. eeuwig, zonder begin. van eeuwigheid.
āzam, Arab. voornemen, plan.
āzázíl, Arab. de naam des duivels.
āzímat, Arab. = *djimat*, zie ald.
āzíz, Arab. edel, verheven.
āzza, Arab uitstekend, uitmuntend; *āzza wadjalla*, de uitmuntende en luisterrijke, van God gesproken. Komt dikwerf in brieven voor.

B.

ba', zie *bagitoe*.
báb, Arab. poort; hoofdstuk, artikel.
baba, zie *babah*.
babad, Jav. geschiedenis, kronijk, = *ḥikájat*.
babah, I. een afstammeling van de Chineezen, in Indië geboren. II. *babahan*, Jav. opening van het menschelijk lichaam. Die 9 openingen sluit men, om zich in de lucht te kunnen verheffen. In de Pandji-verh.
babahan, Jav. opening, gat.
babak; I. *sabzbak*, afdeeling, stuk, bedrijf, van een tooneel- of muziekstuk. II. braak, inbraak. Pal.
baban, bundel, pakje, = *boengkoes*, Maxw.; *sababan*, een armvracht. Zie *bĕban*.
babang, I. wijd, van een gemaakte of door den tijd ontstane opening, gapend van eene wond. II. zie *bĕbang*.
babar, plat, niet in een klomp, d. i. uitgespreid, uitgerold; *mĕmbabar lajar*, de zeilen bijzetten, letterl. uitspreiden of uitrollen. Zie *bĕbar*.
babas, afdrijven door stroom of wind van een vaartuig, niet halen van zeker punt; uit elkaar gedreven, verstrooid van een leger, aan flarden gescheurd v. e. zeil.
babat, I. op elkander gelijkend in hoedanigheden, vermogen enz.; voor elkander passend; een span of paar uitmakend; span, paar. II. = *bĕbat*, zie ald.; III. Jav. pens van een dier.
babi, varken, zwijn; *babi hoetan*, wild zwijn; *babi nangoel*, een klein soort van wild varken; *moentah b. n* een soort van lange aardworm. Mal.; *babi tanah* aardvarken; *babi roesa*, hertzwijn; *babi boeta*, blind varken; *mĕmbabi-boeta*, handelen als een blind varken, blindelings te werk gaan, ook: blindemannetje spelen en doen alsof men iets niet bemerkt; *boewah babi*, e. s. v. plant; *bintang babi*, de planeet Venus; *babi doejoeng*, het zeevarken; *babi aloe* en *b. gadjah* = *tĕnoek*; *gila-babi* en *sawan babi*, zie op *gila* en *sawan*; *babi koeroes*, e. s. v. boom met hard hout.
babil, tegenstrevend, ongehoorzaam, ongezeggelijk.
babit; *mĕmbabit*, in eene zaak wikkelen, er bij halen; *tĕrbabit dĕngan dosanja*, gemeenschap hebben met hunne zonden. Keasb.
baboe, Jav. kindermeid; *baboe soesoe*, zogende min; *baboe kĕring*, droge min.
báchil, Arab. vrekkig, gierig, inhalig.
bachjach, Perz. met de naald stikken.
bachsjisj, Perz. fooi, geschenk.
bacht, Perz. geluk.
bachtijár, Perz gelukkig, rijk.
bachtoe'lnaṣar, Arab. Nebukadnezar.
bād, Arab. na, b.v. *bād ḥadj*, na de bedevaart; *bād ṣoeboeh*, na het morgengebed; *wa bādoe'lkalám almadzkoer*, en na de bovengemelde woorden.

bad, Perz. slecht; *bad-bacht*, ongeluk. Hiervan *bĕdĕbah*, zie ald.

bád, Perz. wind; *bala bád*, boven den wind; *zir bád*, beneden den wind. Zie *angin*.

bada, gebraden sneedjes pisang. Mal

bada', Arab. begin.

badai, hevige storm, orkaan, vdW. een soort van hoos. Mĕn. storm.

badak, rhinoceros; *badak gadjah*, die één, en *badak karbau*, die twee neushoorns heeft; *badak tampok*, tapir = *tĕnoek; b. api*, e. s. v. fabuleus monster; *b. bĕrĕndam*, e. s. v. versnapering; *lidah badak* = *lidah boewaja*, de nopalplant, e s v. cactus.

badam, I. roode plekken op het lichaam, melaatschheid in het eerste stadium; II. Perz. amandel; *minjak badam*, amandelolie.

badan, Arab. lichaam, = *toeboeh*; *badan boelat*, naakt, zonder wapens, zonder levensmiddelen; *badan pĕrahoe*, de romp van een vaartuig; *badan jang boeroek ini*, dit gebrekkig lichaam, d. i. ik gebrekkig mensch. Wordt ook wel gebezigd om zichzelven toe te spreken, b. v. *eh badan, sakali ini adjalmoelah*, o mijn ziel, nu is uw laatste uur geslagen; *badan djiwa*, ziel en lichaam; *bĕrbadan*, een lichaam hebben; *badan Adam*, menschelijk lichaam, lijk, b. v. *dan badan Adam pon bĕrtimbon sapĕrti djĕrami*, de lijken hoopten zich op als stroo; *ganti badan*, de opgehoogde aarde op een graf, ook een liggende grafsteen; *bĕkas badan*, kleed, dat men zelf gedragen heeft.

badang, e. s. v. groote, ronde zeef of wan.

badar; *batoe badar*, e. s. v. steen om in ringen te zetten, die de pelgrims van het slagveld van Badr meebrengen; *radja badar*, e. s. v. wit katoen. P.

badar, naam van een eetbaren zoetwatervisch; *bĕrbadar*, op badar visschen; *badar bara*, een grooter soort van dien visch. Jav. *wadĕr*.

bade, Jav. vermoeden, gissen, raden.

bădhoe, Arab. na hetzelve, daarna, = *kĕmoedian daripada itoe*, veel gebr. in brieven, waarin dit woord met een vetter letter geschreven wordt om aan te toonen, dat daar de hoofdinhoud begint.

badi, verderfelijke invloed, die van iets uitgaat, dat men ziet of waarmede men in aanraking komt, of onder welks invloed men is, b. v. een tijger, een giftboom, speeksel van een dollen hond, de smetstof van eene ziekte; *badi oewang, b. ĕmas*, de verderfelijke invloed van geld of goud, enz.

badik, e. s. v. kleinen dolk met ééne snede en zonder bochten.

badja, I. staal, ook *bĕsi badja*; II. mest; *mĕmbadja*, bemesten; III. zwartsel voor de tanden.

badjak, I. ploeg; *mata-badjak*, ploegschaar, ploegijzer; *tiang badjak*, ploegijzerbeen; *soengkal badjak* en *s. tadjak*, strijkbord aan een ploeg; *mĕmbadjak*, ploegen. Zie ook *tĕnggala*. Verdere onderdeelen zijn: *gandar badjak, kokot badjak, rantai-badjak, bantal-badjak* en *kĕmoedi badjak*; II. Jav. *badjag*, zeeroover = *pĕrompak* Mal.

badjan, zie *bĕdjana*.

badjang, I. e. s. v. boozen geest, die in de gedaante van een moesang als eene kat mauwt en inz. zwangere vrouwen verontrust; *gĕlang badjang*, armbanden van zwart zijden garen, door kleine kinderen gedragen, tegen die geesten; II. zwaluwstaart in houtverbindingen (zie *lidah*), stelten; *sĕngkang bĕrbadjang*, Maltheser kruis; III. *badjang-badjang*, graszaad, hooikrop.

badjau, naam van een Mal. volksstam, die zich voornamelijk langs de Oostkust van Borneo en de Westkust van Celebes ophoudt; *bintang-badjau*, de kaapsche wolken, letterl. de sterren der Badjau's.

badji, wig, keg; *ikan badji-badji*, e. s. v. zeevisch, die wigvormig is.

badjik, goed, = *baïk*, en het Jav. *bĕtjik*. *Kabadjikan*, deugd, weldaad, goeddadigheid; het welzijn, welvaren, b. v. *kabadjikan nĕgari*, het welzijn des lands; *djalan kabadjikan*, het pad der deugd; *bĕrboewat kabadjikan*, goed doen; *kabadjikan karadjaän*, deugdelijkheid van een rijk; *mĕndatangkan kabadjikan*, tot welzijn strekken.

badjoe, kleedingstuk voor het bovenlijf, baadje; soorten zijn; *badjoe badjang*, zie *badjang* II; *badjoe bĕlah dada*, baadje, dat van voren open is; *badjoe bĕrsajap*, een baadje met lange, wijde mouwen, zooals de Arabieren dragen; *badjoe bĕsi*, harnas; *badjoe dalam*, onderbuis, hemd, lijfje, ook *b. koetang*;

badjoe hajat, baadje met korte, wijde mouwen, zooals b. v. bij ons de Katwijker visschers dragen; volg. and. *b. ajat*, een baadje voorzien van koranspreuken, dat in den krijg als talisman wordt gedragen; *badjoe bĕrboenga*, e. met goud bestikt baadje; *badjoe kadjari*, lang gewaad van zijden stof, dat tot over de knieën afhangt; *badjoe kamedja*, hemd; *badjoe koeroeng*, baadje dat van voren dicht is, met alleen een opening, waardoor het hoofd gaat; *badjoe maskat*. e. s. v. borstrok; *badjoe pĕsaḳ ĕnam*, buis met zes geeren, twee op de hoogte van iedere heup en een aan iedere voorslip; *badjoe pokoḳ*, een baadje zonder mouwen; *badjoe rantai*, maliënkolder; *badjoe sĕrodja*, baadje met geplooiden halskraag, letterl. waterlelie-baadje; *badjoe soelṭani*, baadje met gladde mouwen tot aan de hand; *badjoe soenting*, een mannenbaadje met een inkeeping aan de zijden; *badjoe tĕkoewa*, het oorspronkel. Mal. baadje met korte, wijde mouwen, = *badjoe hajat*; *b. tĕratai*, baadje met wijden kraag; *b. toro*, een lang baadje ten voeten uit, door de huisjongens op Java gedragen; zie bov. *badjoe mantja warna*, veelkleurig kleed. Mes. Pr. Dj.

badoet, Jav. potsenmaker, nar, clown.

badong, I. Jav. borstplaat van metaal, ook plaatje ter bedekking van de schaamdeelen van een nog naakt loopend meisje. In het Mal. borstharnas. II. e. s. v. zoutwatervisch. Mal.

bafta en **baftah**, Perz. stof, waartusschen iets gewreven of gestikt is, e. s. v. calicot.

bagai, soort, aard; gelijke, gelijk als, als of, als; b. v. *bagai-bagai tjĕritĕra*, soorten van, d. i. allerlei verhalen; *tiada bĕrbagai*, zijns gelijke niet hebben; *bĕrbagai doewa*, in twee soorten; *bagai titah*, zooals het Vorstelijk bevel luidt; *bagai ḥoekoem ādat*, overeenkomstig het gewoonte-recht; *sama sabagai*, geheel en al gelijk, juist hetzelfde; *doewa bĕlas bagai ragam*, twaalf soorten van wijzen of deuntjes; *mĕmbagaikan*, doen met iets al wat men verkiest, naar welgevallen er mede handelen, uitmaken voor al wat leelijk is; *tiada tĕrbagaikan* en *tiada dapat dibagaikan*, onvergelijkelijk; *bagaikan* = *bagai akan*; *sabagai*, van dezelfde soort, evenzoo, als of; *dan sabagainja*, en diergelijke; *mĕmoekoel sabagai poekoel*, ter dege slaan; *sabagai*, ook: steeds, aldoor, b. v. *sabagai mĕmandang*, aldoor aankijken; *sabagai djoega bĕrdjalan*, steeds voortgaan; *inipon satoe sabagai poela*, dat is me nu weêr wat raars; *bagai* bij getallen heeft de beteekenis van maal, b. v. *sapoeloeh bagai djaoehnja*, tienmaal verder; *bĕrbagai-bagai* en *pĕlĕbagai*, veelsoortig, allerlei; *bagaimana*, op welke wijze, hoe, hoedanig; *mĕmbagaimanakan*, hoe met iets handelen. Hik. R.

bagai, Voorzetsel, voor, ten behoeve, ongeveer = *kapada*. vdW. heeft ten onrechte *bagi*.

bagaimana, hoe, op welke wijze. Zie *bagai*.

bagal, de bloemstengel van de kokosnoot. R. *hajam bagal?* en *bĕsar bagal tiada bĕrgoena?* Abd. schets Wrdb.

bagan, ruwe schets, ontwerp, plattegrond, omtrek, afbakening, sporen van gesloopte gebouwen of verblijfplaatsen, tijdelijke verblijfplaats, halt, bivouak; ook: landingsplaats, veer, Swett. en and.

bagas, grof van leden, sterk gespierd, robust, grof van proportiën, v. e. werk; stevig en gestadig van den wind.

bagi, verk. van *bĕhagi*, zie ald.

baginda, (samentr. van *bahagijanda*, zijne of hare gelukzaligheid), gebruikt als men van den Vorst spreekt in de beteekenis van: Zijne Majesteit.

bagini, zoo, aldus, zooals dit; *bagini, hari*, op dezen tijd van den dag.

bagitoe, (samentr. van *bagai* en *itoe*), dus, aldus, zoo, zoodanig; *bagitoe dĕngan bagitoe*, dus doende, zoo handelende; *bagitoe-bagini*, zus en zoo.

bagoe, I. e. s. v. boom uit welks bast men touw maakt; II. *bagoe-bagoe*, holte of vakje in vruchten? Abd. schets wrdb. Zie *oelas*.

bagoer, van buitengewone lengte en evenredige dikte, van menschen en dieren.

bagoes, mooi, fraai, schoon, schoonheid, fraaiheid; *baïk·baïk bagoes*, dat is me nu wat moois! *mĕmbagoeskan*, verfraaien, opschikken, mooiër maken.

bagral, Arab. muilezel.

bágri, Arab. dwingeland, oproermaker, muiter.

bah, overstroomend, ook fig. voor alge-

meen verbreid van een gerucht of tijding; *ajar bah*, overstrooming door water van de bovenlanden. Op Java *bandjir*. Zie ook *sĕbaḳ*, *ampoeh* en *kodjoh*.

baha; *mĕmbaha*, ophoogen, opwerken. d. B.

bahaḳ, Arab. e. s. v. melaatschheid of uitslag.

baham; *mĕmbaham*, kauwen met gesloten mond van droge en poedervormige zelfstandigheden, die er anders uit zouden vliegen, kauwen van dieren, vergel. *mamah*.

bahan, spaander, flarde; *bĕrbahan-bahan*, aan spaanders of flarden. Mĕn. *bangsal pĕrbahanan*, timmerloods. Mal.; *mĕmbahan*, met een harden slag, aangebracht met beide handen, kloven, b. v. van een stam tot balken of planken; ook: kloven van een mensch met een wapen; *ikan bahan-bahan*, e. s. v. eetbaren riviervisch.

bahang, gloed die uitgaat van een brandend of gloeiend lichaam; *mĕmbahang*, door gloed verzengen.

bahar, e. s. v. lengtemaat; *sabahar*, de afstand van den top der opgestoken hand tot den voet. Pad. bov.l.

bahar, Arab. uitmuntend, uitmunten in schoonheid, bevalligheid en deugd.

baḥar, Arab. zee; *laoet baḥaroe 'llah*, de zee, die men zich denkt onder de aarde; *akar baḥar*, zie bij *akar*.

baḥari, Arab. de zee betreffend, zeeman. Zie ook *bĕhari*.

bahas, I. dat wat samenhoudt, beschermt, beschermer, patroon; *bĕrbahas*, bescherming zoeken, Mal. mogelijk beter: aansluiting zoeken; *mĕmbahas*, aanzetten van planken, die niet goed aansluiten, door middel van een spaansche spil, of door middel van een ingeslagen wig tot elk. brengen; II. Ar. *baḥats*, twisten, krakeelen.

bahat, a a n d e e l of d e e l, deelgenootschap, inz. in een kwade zaak; *orang sabahat*, een medeplichtige, particeps criminis, heler; *kadoewanja itoe adalah sabahat*, die beiden hadden er deel aan; *sĕbab Adam tĕlah mĕmboewat djahat, sakalian anaḳ tjoetjoenja pon soedah sabahat*, doordat Adam gezondigd heeft, heeft al zijn nageslacht daaraan deel; *karĕna sakoetoe dan sabahat dĕngan orang mĕntjoeri*, want (hij is) medegenoot en medeplichtige met dengene, die steelt. Oendang-oendang Mal en meer and. pll.

baḥats, Arab. onderzoeken, navorschen, twisten. Ook *bahas*, zie ald.

bahi, Arab. schoon, glanzig, helder, sierlijk.

bahiḳ, zie *bakai*.

bahmi, zie *bami*.

bahoe, Skr. schouder, ook v. levenlooze voorwerpen zooals b. v. een flesch; *kilat bahoe*, e. s. v. épaulet; *tali bahoe*, bras, mar. *kiliḳ bahoe*, bovenste armring, dicht bij de oksels. NB. dit wordt dikwerf verward met *baöe*, zie ald.; *pĕmbahoe* = *pĕmbawan*, zie *bawan*; ook *bahoe lajar* en *pĕrbahoe*.

bahoewa, zie *bahwa*.

bahtĕra, Skr. schip, vaartuig; *bahtĕra nabi noeḥ*, de arke Noachs.

bahwa, ook *bahoewa*, Skr. het wezen van iets; *dĕngan sabahwa*, wezenlijk, inderdaad, waarlijk, werkelijk, naar den aard, b. v. *kalakoewannja manis dĕngan sabahwa*, hare gedragingen waren wezenlijk lief; *roepanja eloḳ manis sabahwa*, haar voorkomen was inderdaad schoon en lief; *bahwa sasoenggoehnja*, dikwerf verkort tot *bahwa-sanja*, voorwaar! *bahwa sasoenggoeh-soenggoehnja*, voorwaar, voorwaar! NB. brieven en officieele stukken vangen aan met dit woord, waar het dienst doet voor onze hoofdletter. Soms moet het vertaald worden met: voorwaar, en voor bijzinnen is het ons Voegw. d a t.

bäid, Arab ver, afwezig.

bäidl, Arab. witheid.

baidoeri, zie *bidoeri*.

baïk, goed, wel; ook gebr. voor ons m a a r, b. v. *pada batoe ini baïk*, op dezen steen maar; *baïklah*, het is goed, het is wel; welaan! *baïk* .... *baïk*, zoowel .... als, hetzij .... of; *djikalau tiada bolih dĕngan baïk*, als het niet goedschiks gaat; *baïk ta'baïk*, goed of niet goed, wellicht; *didalam baïk tiada baïk*, voor het uiterlijk goed gezind, doch kwaad in zijn schild voeren; *orang baïk-baïk*, fatsoenlijke lieden; *barang-siapa pon baïk*, om 't even wie, wie ook maar; *kamana baïk akoe pĕrgi*, waarheen is het geraden dat ik ga; *baïk-baïk bagoes*, dat is me nu wat moois! *baïk boedi*, goed gezind, edelmoedig, wel bij zijn verstand; *tinggal*

baïk-baïk en *pĕrgi baïk-baïk*, vaarwel! het eerste tot den achterblijvende, het tweede tot den vertrekkende; *bĕrbaikan* wel met elk. zijn, met elk. op een goeden voet staan; *mĕmbaïkkan*, en *mĕmbaiki*, herstellen, verbeteren, repareeren; *sapĕrti tikoes mĕmbaïkkan laboe*, als een rat die eene pompoen repareert. Spr. wordt gebruikt van iem. die iets verbeteren wil, maar het integendeel bederft; *mĕmbaïki dirinja*, zich opknappen; *mĕmbaïki orang*, iem. goed doen, weldoen; *mĕmbaïki hati*, het gemoed calmeeren, verzoenen; *mĕmbaïki kalakoewan*, een compliment, een buiging maken, P.; *mĕmbaïki mait*, de bezorging van al de plechtigheden bij eene begravenis, ook fig. gebr. voor iem. de oogen toedrukken, b. v. *harap ajahanda akan toewan mĕmbaïki mait ajahanda, sakarang toewan bĕrdjalan dĕhoeloe daripada ajahanda*, ik hoopte dat gij mij de oogen zoudt toedrukken, en nu zijt gij mij voorgegaan. Mes. Pr. Dj. Ook wordt het gebruikt voor: de lijkverbranding bewerkstelligen; *mĕmperbaïki*, iets verbeteren, in e. goeden toestand brengen; *mĕmperbaïki pĕtidoeran* of *pĕradoean*, het bed opmaken; *djika baïk, abang baïki*; *djika djahat, abang djahati*, handel er mede naar uw goeddunken, hetzij goed, hetzij kwaad; *sabaïk-baïk*, hoe goed ook, zoo goed mogelijk, allerbest; b. v. *apa djoega sabaïk-baïk oesaha*, wat is eigenlijk de allerbeste bezigheid? *sabaïk-baïknja*, goedschiks; *kabaïkan*, deugd, weldaad; *pĕrbaïkan*, verzoening.

baina, Arab. = *antara*, zie ald.

bait, I. Arab. huis; *baitoe 'lharám*, het heilige hnis, d. i. de tempel te Mekka; *baitoe 'lmoekadis*, Jeruzalem; *baitoe 'lmál*, de schatkist. II. vers, dichtregel; *bĕrbait*, in verzen spreken.

baja, I. slag, soort in betrekking tot den leeftijd, ouderdom, leeftijd; *sabaja*, van hetzelfde slag, van dezelfde soort of leeftijd; even als. II. zie *bĕhaja*. III. zie *kĕbajan*.

bajak, onevenredig dik van lichaam, zoodat men b. v. van dikte moeilijk loopt, te weinig hoogte naar evenredigheid van het grondvlak; *mĕmbajak*, zich zoo voordoen, b. v. van bruid en bruidegom als zij te pronk zitten; *tĕrbajak*, als een breede hoop uitgespreid, b. v. van koffie enz. Mĕn.

bajam, e s. v. plant, amaranthus, waarvan sommige soorten als groente worden gegeten. Soorten zijn: *bajam radja, b. poetih, b. merah, b. bĕsar, b. soelasih, b. doeri*, enz.

bajan, I. e. s. v. groote parkiet; *ikan bäjan-bajan*, e. s. v. eetbaren zee- en riviervisch; II. *kĕbajan*, bode; *nenek kĕbajan*, e. s. v. moedertje of grootje, dat een belangrijke rol in vele HSS. speelt.

baján, Arab. duidelijk, klaar, blijkbaar, *mĕmbajánkan*, verduidelijken, verklaren; ophelderen, mededeelen, te kennen geven, = *mĕnjatakan*.

bajang, meestal *bajang-bajang*, schaduw, schim, schaduwbeeld, schijnsel in een spiegel, door een kleed enz; *kaïn bajang-bajang*, doorschijnende stof; *asal bajang-bajang*, het voorwerp, waarvan de schaduw komt; *pada bajang-bajang*, in de schemering; *bĕrbajang-bajang*, ergens doorheen schemeren; *jang tĕrbajang dalam pikiran*, wat nog onbestemd in de gedachten ligt opgesloten; *ākalnja tĕrbajang-bajang*, zijne streken schemerden door, d. i. de aap kwam bij hem uit de mouw; *tĕrbajang*, in rechten: op vermoeden; *tĕrbajang-bajang kapada mata*, uit de oogen spreken; *mĕmbajángkan*, de schaduw op iets laten vallen; *mĕmbajángi*, beschaduwen.

bajar; *mĕmbajar*, betalen, voldoen; *mĕmbajar nijat*, en *m. kaul*, zijn gelofte vervullen; *mĕmbajárkán*, iets in betaling geven; *pĕmbajar*, betaalmiddel; *pĕmbajaran*, betaling, voldoening.

bajas, e. s v. grooten *niboeng*-palm.

bajat; *mĕmbajat*, rijst op de kweekbedden uitzaaien.

bajih; *pĕmbájih*, een kort stuk hout aan beide einden aangepunt en als werpwapen gebruikt. Mal.

bajoe, I. Skr. *wajoe*, windvlaag, wind, de god der winden; *bajoe maná gáragan, toewán, jang dátang bĕrpoepoet ini*, hoe is Mijnheer hier zoo verzeild geraakt, beland; *poepoet bajoe*, windvlaag; *bajoe nebak*, e. s. v. versnapering; II naam van e. s. v. boom, gelijkende op de *gĕrong-gang*; III. vreemdeling; IV. van smaak veranderd, doch nog niet bedorven, van spijzen en dranken; chemisch veranderd, van het bloed; *kabajoewan*, eenigszins van smaak veranderd zijn;

kabajoewan sĕgala ajar, kwaadsappigheid, bederf der vochten.
bajoeh, meer dan eene vrouw tegelijk hebben, P.; beurt die aan iedere vrouw, als de man er meer dan eene heeft, volgens de wet toekomt, vdW.
bajoeng, e. s v. kapmes op Silangor = *pisau walijan* op Riouw.
bajong-bajong, een vogelverschikker, Mal.
bajoer, e. s. v. boom met zeer groote bladeren. Soorten zijn: *bajoer poetih* en *b. hĕlang.*
bak, I. klank van een dof klappend geluid, zooals b. v. van een slag met de hand op iemands schouder; II. periodieke strooming in zee, die van de mousons afhangt. Zie ook *bah.*
baka, erfelijke aard; overervend, ras, afkomst; *mĕnimboelkan baka*, zijn aangeboren aard toonen; *mĕmboewang baka*, zijn afkomst verloochenen; *bĕrbaka mati*, sterfelijk van aard; *hina bakanja*, hij is van geringe afkomst; *pĕnjakit baka*, erfelijke ziekte, klierziekte. Zie ook *baka'.*
baka', Arab. bestendig, duurzaam, b. v. *daripada nĕgari jang fana' kapada nĕgari jang baka'*, uit het land der vergankelijkheid naar het land der bestendigheid, fig. uitdrukking voor s t e r v e n. Zie ook *baka.*
bakak, *kaïn bakak*, e s. v. rood of blauw geruite stof voor kleedjes en hoofddoeken.
bakal, I. het of de aanstaande, het in wording zijnde, wat bestemd is om te worden, b. v. *koelit bakal tali*, boombast, waarvan touw gemaakt zal worden; *bakal roemah*, het aanstaande huis, .de materialen, waarvan het huis zal gebouwd worden; *bakal minantoe*, de aanstaande schoonzoon; *bakal radja*, de troonopvolger; *bakal manoesia*, menschelijk embryo; *mĕmbakal saroeng kĕris*, den ruwen vorm voor een krisscheede maken; *mĕmbakalkan*, iets tot iets bestemmen Zie ook *bĕkal*; II. Jav. zullen, zal, tot vorming van den futur.
bakal, en *boekoel*, Arab. groenten, moeskruiden.
bakam, e s. v. robijn, L.
bakar; *mĕmbakar*, bakken zonder vet, b. v. brood in een oven; roosten, verbranden; *batoe-bakar*, baksteen; *mĕmbakar bĕsi*, ijzer heet maken; *mĕmbakar hati*, hartzeer veroorzaken, ergeren; *tĕrbakar hati*, geërgerd, zich ergeren; *mĕmbakar pisang*, bananen roosten; *mĕmbakar kajoe*, hout verbranden; *ada roemah tĕbakar*, er is brand; *mĕnjijat mĕmbakar*, brandstichten. Pad. bov.l. Zie ook *toenoe* en *hangoes.*
bakarat, Arab. een stuk rundvee.
bakat, I. branding, breking van de golven; II. de voorbode van iets, b. v. *bakat angin*, de voorbode van wind; *bakat djanggoet*, de vlasbaard als voorbode van een baard; *bakat kĕtoemboehan*, de voorbode der pokken; ook de sporen van iets, b. v. *djalan soedah hilang, tĕtapi bakatnja ada lagi*, mogelijk fout voor *bĕkasnja.* Zie ook *bakal.*
bakau, de strand-wortelboom, rhizophore; soorten zijn: *b. soewasa, b. tĕngar, b. akit, b. bĕloekap* en *b. boeroes.* Voor de strandbewoners levert de *bakau* het beste brandhout. *Oelar b.*, e s. v. slang, die overdag niet zien kan.
baki, I. verb Nederl. presenteerblad, bakje; II. Batav. het ophouden der regels bij vrouwen op gevorderden leeftijd; III. rest, overschot. Zie *bakijat.*
báki, Arab. eeuwig, bestendig blijvend.
bakijat, Arab rest, overschot, bezinksel.
bakik, e. s. v. wilde sirih, waarvan de vruchten gekauwd worden. Mĕn. e s. v. snip.
bákil, Arab. groenwordend, bladmakend; een baard krijgend.
bakim, Arab. stom.
bakir, zuur geworden van melk en kokosmelk. Mal.
báklr, Arab. rijk aan goederen en kennis; een rijke.
bakoel, e. s. v. mand, korf, fijn en dicht gevlochten, b. v. voor gekookte rijst, naaiwerk enz ; *bakoel gila*, zoo genoemd, omdat het vlechtwerk daarvan zeer moeilijk is, bestemd tot berging van fraaie kleederen enz. *Tĕmbakoel*, zie ald.
bakoeng, e. s. v. zeer fraaie lelie; soorten zijn: *bakoeng ĕmas, b. perak, b. soewasa* en *b. pantai*; *b. ajar*, lis, e. s. v. waterplant. *Daoen bakoeng*, e. s. v. rietgras.
bakoep, verheven bolrond; ook: dik gezwollen van het aangezicht en den bovenkant van handen of voeten. Zie ook *tjĕmboeng.*
baksi, een zeil tegenbrassen.

baḳti, Skr. dienst, dienstbetoon; *bĕrboewat baḳti,* dienst bewijzen; *bĕrboewat baḳti kapada Allah,* God dienen; *kabaḳtian,* dienst, godsdienst, vroomheid, verdienste.

bala, I. Skr. leger, volk; *bala lantara,* legerscharen; II. Batav. een danspartij, uit het Port.? III. Perz. zie *bád.*

balach, Arab. trotsch.

balad, Arab. gewest.

balagr, Arab. merk waar men uitscheidt met lezen.

balágrat, Arab. welsprekendheid.

balah, twist, krakeel; *mĕmbalah,* tegen iets in te brengen hebben, b. v. tegen een bevel, redetwisten; *pĕrbalahan,* twist, dispuut, krakeel.

balai, I. open gebouw, voor vergaderingen, het tijdelijk huisvesten van vreemdelingen enz. *balai-roeng,* de vorstel. gehoorzaal, bestaande uit de *sĕri balai,* het verheven gedeelte, waar de Vorst en de notabelen zitten, en de *paseban,* de plaats voor de mindere hoofden en geestelijken; *balai ajar,* klein uitbouwsel bij de balairoeng, waar de watervaten staan; *balai dĕrma,* een dergel. gebouw voor liefdadige doeleinden; *b. gĕndang,* de balai voor de muziekanten van den Vorst; *b. kambang,* Jav. en *b. timboel,* Mal. een balai op het water voor uitspanning of om te baden; *b. kĕmbang,* een kleine balai op grooten afstand van het vorstel. verblijf bij de buitenpoort; *b. kĕtjil* vroeger een kleiner balai buiten het vorstel. verblijf, waar de bĕndahara en de toemĕnggoeng zitting hielden; *b. larang,* vrouwenvertrek, vrouwentimmer; *b. lintang,* een kleine balai, dwars voor het front der vorstel. woning, ook een plaats aan boord waar scheepsraad gehouden wordt; *b. madat,* overdekte loods boven het water met een brug aan het land verbonden, voor uitkijk en wacht, zoo genoemd om het opiumrooken van die wacht; *balai mantoer?* komt dikwerf in de HSS. voor; *b. mariam,* loods, waarin de kanonnen geborgen worden; *b. pĕboedjangan,* zie bij *boedjang*; *b. pĕranginan,* zie bij *angin*; *balairoeng,* zie ook *roeng*; *balai-balai* op Java *balé-balé,* een rustbank, iets wat op een balai gelijkt, zie *pĕntas*; *pĕbalai,* de vertrekken aan weerszijde van de midden-astana, die daarvan met voorhangsels zijn afgescheiden. Zoo ze uitgebouwd zijn, dan heeten ze *roesam*; *pĕrbalaijan,* de plaats van de balai, = aan *balai.* Op Mal. is *pĕbalaijan,* een platform in het paleis aan den linkerkant, waar de vrouwen van het hof zitten, ook *pĕbalai tĕngah* genoemd; *ikan balai,* e. s. v. eetbaren zeevisch; II. *mĕmbalai,* met onverschilligheid behandelen, aan zichzelven overlaten. Zie *halai.*

balairoeng, zie bij *roeng.*

balam, I. *boeroeng balam,* e. s. v. wilde duif; *balam tĕmbaga,* de koperkleurige duif met een drieslag. Mĕn. Wrdb.; II. struik, van welks takken vogelhutten gemaakt worden; *kajoe balam,* een houtsoort; *gĕtah balam,* de gom van dien boom, id.; III. *balàm-balam,* onduidelijk, flauw zichtbaar door den afstand; deinzigheid van de lucht zooals bij heibrand; IV. pagaaien met snelle, korte slagen, bij een wedvaart. Mal.

balan, de dikke palen van een dam.

balang, e s. v. flacon met langen hals, b. v. voor rozewater; II. *sampan balang,* e. s. v vaartuig met twee masten, iets grooter dan de *sampan djohor*; III. *mĕmbalangkan,* slingerend werpen, wegslingeren, b. v. van een knots, een zweep enz.; IV. *balang-balang,* sprinkhaan = *bilalang.*

balar, albino-wit, witte vlekken, vooral aan handen en voeten; ook een schram, zie bij *tjakar.*

balas; *mĕmbalas,* vergelden, teruggeven of doen, beantwoorden, beloonen; *mĕmbalas boedi,* een weldaad vergelden; *balas kata,* wederwoord, repliek; *mĕmbalas dĕndam,* zich wreken; *mĕmbalas soerat,* een brief beantwoorden; *mĕmbalas bidan,* een feest dat op den 40sten dag na de bevalling gegeven wordt; *mĕmbalas djasa,* persoonlijke diensten beloonen; *mĕmbalas goena,* weerwraak oefenen; *mĕmbalas salám,* iem. groet beantwoorden, teruggroeten; *bĕrbalas pasang,* met den vloed terugkomen; *tĕrbalas,* in staat zijn om te vergelden, b. v. *akoe samoewa tiada tĕrbalas akan kasihnja radja moeda itoe,* wij allen zijn niet instaat de liefde van den Onderkoning te vergelden; *balasan,* belooning, antwoord.

balatantara, zie bij *bala.*

balau en *ĕmbalau,* e. s. v. boom, die fraai geel hout en de schellak levert. Soorten zijn: *balau boenga, b. batoe* en *b. tĕlor*; *ĕmbalau pĕgau,* e. s. v. roode verfstof voor het verven van zijden stoffen. Pad. bov.l.

baleroeng, zie *roeng.*

balgram, Arab. fluim.

balhoem, de Bileam des Bijbels, *balāám,* Arab.

báligr, Arab. wat tot zijn doel gekomen is; *hoedjatoe'l baligrah,* een afdoend bewijs; *ākal báligr,* mondig, huwbaar, meerderjarig; *kabáligran,* huwbaarheid, mondigheid, meerderjarigheid.

balija, Skr. jeugdig, frisch.

balijah, Arab. ongeluk, ramp, beproeving, proef.

balijan, I. de boom, die het ijzerhout, *kajoe balijan,* levert; II. e s. v. danseressen op Borneo.

balijang, zie *balijan.*

balik, omgekeerd, achterkant, het onderste boven; het omgekeerde, het tegendeel; terugkeeren, omkeeren, wenden; *balik adab,* ongemanierd; *pada baliknja,* daarentegen, in tegendeel; *balik adap,* e. s. v. plant, welks bladeren aan weerskanten hetzelfde voorkomen hebben, vdW. *balik angin, b. soempoeh* en *b. tjaja,* zijn namen van planten; *balik daoen* en *balik kĕkat,* doodtij; *balik sakit,* weer instorten v. e. zieke, *balik bĕlah,* het onderste boven; *balik bĕlakang,* zich omkeeren, heengaan; *poetar-balik,* draaierij; ook *bolak balik*; *bĕrbalik,* zich omkeeren; *bĕrbalik hati,* van gezindheid veranderen; *bĕrbalik pikiran,* van gedachten veranderen; *bĕrbalik mata,* oogluikend toelaten; *tĕrbalik,* verkeerd, verdraaid, omgedraaid, 't onderste boven; ook: omgewend van een wapen; *mĕmbalikkan,* iets wenden, keeren, omdraaien; *mĕmbaliki,* terugkeeren tot; *dibalik pintoe,* aan den achterkant van de deur.

balila, I. Jav. verraad, afvallig worden, oproer maken. Zie *beloet* II. en *malela.*

baling, om een middelpunt draaiend, zooals de wieken van een molen, de ballen van een regulateur, enz. *bolang-baling,* klapmolentje, weerhaan; *peloeroe bolang-baling,* kettingkogel; *baling-baling,* steen uit een slinger, projectiel. Mal.

balingkong, e. s. v. lang zwaard of houwer, waarmede de zeeroovers gewapend zijn.

balkas, een groote gebreide zak.

balkis, eigennaam van de vrouw van Salomo; *poetĕri balkis,* de koningin van Scheba. Hiervan bestaat een uitvoerig Mal. verhaal.

ballóét, Arab. eschdoorn; eik.

baloe, I. weduwe; *baloe laki-laki,* weduwnaar; *mĕmbaloeï,* als weduwe behandelen. II. onvatbaar zijn voor verweering v. e. oud blok hout, onvatbaar voor zedelijke verbetering. Mal.

baloeh, het holle lichaam van tromachtige instrumenten; *baloehan,* het huisje op e. olifant.

baloen, I. tot zichzelf gekomen uit den toestand van bezetenheid of inspiratie; II. beuken, slaan, afranselen.

baloeng, hanekam; ook de bloem van dien naam; *baloeng sĕraga,* wel gevulde hanekam; *baloeng koelit,* schors die naar binnen in het hout gegroeid is. Dit wordt voor een slecht teeken gehouden; *baloeng bidai,* e. s. v. boozen geest in rivieren, in den vorm van een ontrolde mat, die zijn slachtoffer omwikkelt en meevoert. Mal.

baloer, I. Perz. bergkristal; in 't Mal. ook *habloer*; II. in de zon gedroogd vleesch, ongelooide huid van een dier; *baloer karbau,* gedroogd buffelvleesch. Zie ook *bĕloelang.*

baloes, het niet doorgaan eener weddingschap en het terugnemen van het opgezette geld bij hanengevechten. Pad. bov.l. Volgens vdT. gelijk op, tegen elk. opwegend, quite. Mĕn. Wrdb.

baloet, I. het omwondene; *mĕmbaloet,* omwinden, omwikkelen, b. v. een lap, papier of stroo om iets; verbinden van een wond; *mĕmbaloet dirinja,* zich inspinnen; *baloetan* en *pĕmbaloet,* windsel. Zie ook *paloet* en *baroet*; II. gezwollen van de oogen, b. v. door schreien; *baloet darah,* opgeloopen van bloed.

baloewa, Arab. bezoeking, beproeving.

baloewarti, Port. bolwerk. Ook *malawati.*

baloewi, gelijk op, bij spelen met noten en dergel. waarmede men die van zijn tegenpartij op zekere wijs moet breken, v. d. W. Mogelijk een trans. van *baloe?*

balok, I. Nederl. balk; II. e. s. v. vaartuig, vroeger in gebruik; *padi balok,* rijst door zulk een vaartuig aangevoerd;

sabalok boenga = sadjam bangan boenga.
balsán, balsem, ook de boom.
balwa, Arab. onderzoeken door middel van eene proef, proefnemen, bewijzen door proefneming, beproeving, wat men ondervindt, ongeluk.
bam, I. Arab. ook *ĕbam,* bas, basstem, inz. die van de *gĕndang,* waarvan de eene kant een diepen en de andere kant een hoogen toon heeft; II. ook *ĕbam,* dwarsbalk tot steun van het roer, de masten enz. van inlandsche vaartuigen; *patah kĕmoedi dĕngan ĕbamnja,* Sprw. voor: alle hoop is vervlogen; III. van kleiue kinderen in de troeteltaal: liggen; *mĕmbamkan,* doen liggen, te slapen leggen.
bambang, I. plat en breed, zooals b. v. een groote spiegel, van het aangezicht, de volle maan; *ikan bambangan,* e. s. v. smakelijken zeevisch ter grootte van een kabeljauw; II. het wegvoeren van een meisje of weduwe met hare toestemming; *sabambangan,* in het geheim het met elk. eens zijn, in een ongeoorloofde betrekking, in het geheim met elk. omgaan, van twee gelieven; met elk. stil wegloopen. Volg. v. d. T. Lampongsch.
bamboe, het bamboe-riet. Dit woord wordt door de Mal. wel verstaan, maar men gebruikt daarvoor steeds het woord *boeloeh,* zie ald.
bami, Chin. e. s. v. macaroni, vermengd met varkensvleesch, garnalen en groente.
ban, Perz. opziener, gezaghebber.
bana, zie *bĕna.*
banang, groot in zijn soort, alleen in de samenstellingen met *doekoe, poepoet* en *sipoet.*
banat; *mĕmbanat,* slaan, kloppen, beuken.
banát, Perz. e. s. v. fijne, wollen stof, laken.
banda; *b. djawa,* gierst, d. l. Cr.
bandala, Port. kruithoorn, kruitkoker. Zie ook *bandela.*
bandang, I. e. s. v. smakelijken visch, op Java *bandĕng;* II. slinger; III. = *bĕndĕrang.* Zie ald.
bandar, I. Perz. handelstad aan zee of aan eene rivier; *sjah bandar,* havenmeester; *kawan bandar,* onderhoorige van den havenmeester; II. waterleiding op de rijstvelden; *mĕmbandarkan,* geulen graven voor den waterafvoer; *mĕmbandarkan ajar kasawah,* water leiden naar de rijstvelden. Pad. bovenl. *bandar pĕmboewang,* leiding voor den afvoer van het overtollige water; *bagai mĕmbandarkan ajar kaboekit,* fig. voor monnikenwerk doen.
bandarsah, verbastering van *mandarsah,* zie ald.
bandeja, Port. schenkblad, presenteerblad.
bandela, Port. baal, pak.
bandĕla = *bandala,* zie ald. soms ook voor *bandela,* zie ald.
bandera, Port. vlag; *bandera kapak,* gewone vierkante vlag; *b. poetĕri bĕrtoedoeng,* vlag, die over den knop van den stok geslagen is, wat men voor een goed voorteeken houdt.
banding, evenbeeld, weerga, dat, waarbij iets vergeleken wordt; *mĕmbandingkan,* vergelijken, confronteeren; *tiada bandingnja,* niets is er mee te vergelijken, onvergelijkelijk; *tiada kabandingan,* met niets vergeleken kunnen worden.
bandjar, rij, gelid, b. v. van boomen, huizen enz. *bĕrbandjar,* op een rij; *toewa bandjar,* iem. die het gezag heeft over een rij tijdelijke hutten bij veraf gelegen rijstvelden; *bandjaran,* rijtje; *doedoek bĕrbandjaran,* op een rijtje zitten. Mes. Kag. NB. *bandjar* wordt gebruikt als er eenige ruimte tusschen is, anders bezigt men *djedjer.*
bandji, Chin. e. s. v. roosterwerk van latten of porcelein aan balustrades, vensters deuren enz. *boenga bandji,* figuren op lijnwaden, gelijkende op dat roosterwerk.
bandjir, Jav. overstrooming door water van de bovenlanden. Zie *ampohan* en *ajar bah; kabandjiran,* overstroomd zijn.
bandoe, Skr. bloedverwant, vriend, kameraad. Zie *bantoe.*
bandoeng, I. paar, koppel, vlak tegen elk. aan, van huizen, bergen, eierdooiers enz.; *hajam bandoeng,* tweelinghaan, uit één ei gekomen. II. Mĕn. het geluid van veel stemmen door elk; *bandoeng ratap,* weeklagen bij een lijk, zie ook *bĕndoeng.*
bandoet, de ring, die de *aring* met het krislemmer verbindt; *mĕmbandoet,* een scheur met een band dichthouden; *pĕmbandoet,* de band of het middel om eene scheur dicht te houden; *bandoet mariam,* de banden, waarmede het geschut aan boord wordt vastgesjord; *b.*

soendang, metalen verbinding aan een Mal. zwaard.
bang, I. verk. van *abang* I, zie ald.; II. ook *ĕbang*, aankondiging van de gebedsuren door middel van de *bĕdoek*; *mĕngĕbang*, de bang opzeggen, ook *bĕrbang*; *mĕngĕbangkan*, de bang in het linkeroor v. e. begravene zeggen.
bangai, verlaten, ongedaan, onafgewerkt gelaten, in den steek gelaten, open gelaten v. e. deur of doos, zooals een huis, dorp, begonnen werk, dat men laat varen; zitten gebleven van een meisje, dat niet ten huwelijk gevraagd is. Zie ook *bĕngkalai*.
bangar, I. rotte stank, zooals van vuile riolen en goten, ook onzuiver van smaak, zooals stinkend water uit een vat; II. zie *ingar*; *bangar*, Mĕn. dof, verdoofd van het gehoor, zooals na het gebruik van te veel quinine.
bangat, spoedig, onverwijld; *mĕmbangatkan pĕkĕrdjaän*, achter een werk heen zitten; *dĕngan bangat-bangatan*, met haast, met jacht iets afmaken; *bangat-bangat*, ten spoedigste; *sabangat-bangatnja*, op zijn spoedigst.
bangau, e. s. v. reiger; soorten zijn: *bangau bĕsar*, of *b. karbau*, *b. bĕroe*, *b. kambing* en *b. oelar*.
bangboeng, Jav. = *gĕndang*, zie ald.
banggi, I. Jav. weerspannig, weerspannigheid, = *doerhaha*; II. koppig, sterk bedwelmend, van een drank. Zie bij *sĕrbat*.
bangkai, dood lichaam, aas, kreng, lijk. Voor lijk van menschen gebruikt men liever het Arab. *mait*.
bangkal, e. s. v. boom zonder waarde, onderscheiden in *b. laki-laki* en *b. pĕrĕmpoewan*.
bangkang, I. e. s. v. eetbare zeekrabben. vdW.; II. gestaakt, geen voortgang hebben, v. e. werk, ook in den steek gelaten van eene vrouw door haren man; *mĕmbangkangkan*, staken, geen voortgang doen hebben. Zie ook *bĕngkang* II.
bangkar, stijf, hard, zooals een dood lichaam; ook: hard, taai, van vleesch. Mën. kwast in hout; ook *mangkar*.
bangkas, effen geel, of bruin en wit van vederen, van een vechthaan; Mĕn. lichtbruin met stippen, inz. van paarden en hanen; van een persoon; fier, moedig, trotsch als een vechthaan; volg. d. B. ook: kloppen, afwinnen, in een spel.
bangke, zie *bangkai*.
bangket, Ned. *kwe bangket*, banket, fijn gebak.
bangkil, = *bangkit*, verwijt, bestraffing.
bangking, e. s. v. groote, ronde, verlakte doos met deksel om kostbare kleederen in te bergen. Zeer fraaie komen van Palembang.
bangkir, I. holte in een boom? waarin men slapen kan. Saif Doel. *dan tidoernja kapada sĕgala bawah bangkir? kajoe*, zie *banir* I. II, zie bij *bongkar*.
bangkit, opstaan, oprijzen, opkomen, opwellen; *bangkit bĕrdiri*, samengest. uitdrukking voor: opstaan; *bangkit hati*, er tegen op komen van het gemoed; *mĕmbangkit batang tĕrbĕnam*, oude koeien uit de sloot halen. Mĕn.; *bĕrbangkit dalam hati*, opwellen in het gemoed; *mĕmbangkit*, verwijten, inzond. van bewezen weldaden; *mĕmbangkitkan*, doen opstaan, doen oprijzen; *mĕmbangkitkan pĕrkara jang lama*, oude koeien uit de sloot halen; *mĕmbangkitkan orang mati*, de dooden doen verrijzen; *mĕmbangkitkan amarahnja*, iemands toorn opwekken; *mĕmbangkitkan pĕdangnja kaoedara*, zijn zwaard in de lucht verheffen, d. i. in de hoogte steken; *hantoe bangkit*, spoken, geesten, van afgestorvenen; *kabangkitan*, opstanding.
bangko, Port. bank, canapé; *bangko kaki*, voetenbankje.
bangkoet, dwergachtig, misvormd, verwrongen, verdraaid; *orang bangkoet*, dwerg, gedrocht; *kajoe bangkoet*, misvormd hout. Mal.
banglas, vrij, onbelemmerd, ruim van uitzicht. Zie *lantang*.
bangoen, opstaan, zich oprichten, overeind gaan staan; opstaande stelling, postuur, gestalte, bouworde; uitkomst, uitslag; bloedprijs; *mega mĕmbangoen*, wolken, die zich aan den horizon verheffen; ook van den regenboog en het avondrood; *mĕmbangoen bahtĕra*, een vaartuig op stapel zetten; *mĕmbangoen nĕgari*, een stad stichten; *mĕmbangoenkan*, doen opstaan, wekken, doen verrijzen, oprichten van een gebouw, den godsdienst, enz. *mĕmbangoeni*, opstaan voor of ten behoeve van iem. of iets; *bangoen-bangoen*, de statuur van iemands persoon; ook *bangoen-bangoenan*, Pel. Abd. mijne uitgave pag. 40, torentje

of stellage op iets anders; *bangoenan*, opstand, stand, postuur.

bangoes, Batav. snuit, inz. van een varken.

bangsa, Skr. geslacht, stam, volk, adel; soort, kwaliteit; *bangsa jang tinggi*, een voornaam geslacht; *sabangsa*, van hetzelfde volk of geslacht; *bangsawan*, adellijk, van een edel geslacht. Zie ook *koeloebangsa*.

bangsai, sedert lang geveld of omvergevallen en tot op het hart na vergaan, van hout. Het overgebleven hart is zeer gewild. Mĕn. verteerd, uitgeteerd.

bangsal, loods; *bangsal kareta*, koetshuis; *bangsal koeda*, paardestal.

bangsat, Jav. schurk, schelm, gauwdief, vagebond, schooier. Ook wandluis.

bangsawan, Skr. van een aanzienlijk geslacht, adellijk; *maha bangsawan*, hoogedel.

bangsi, e. s. v. fluit of flageolet van bamboe; *bĕrbangsi*, op de flageolet spelen. Zie ook *kara*.

bangsoeng, korte puntige uitspruitsels op de horizontale wortels van sommige boomen, b. v. de *pĕrĕpat*, de *poelai* enz. ook: e. s. v. puntige mand, op den rug gedragen, om sago te vervoeren. Vergel. *basoeng* en *amboeng*.

bani, Arab. zonen, volkeren; *bani Adam*, menschenkinderen; *bani Israël*, de zonen Israëls. Ook wel *banoe*.

banijaga, Skr. Zie *bĕnijaga*, dat weer verbasterd is tot *bĕrnijaga*.

banijan, I. een Hindoesch koopman; II. koffer, ter berging van voorwerpen van waarde; zak voor provisie, mantelzak, d. B.; III. *badjoe banijan* = *b. panas*, flanellen hemd. Mĕn. e. s. v. onderbaadje van wit en blauw katoen, v. H. schrijft *boeniën*.

baning, e. s. v. groote landschildpad, Keasb. Mĕn. id. *baning-baning*. Mĕn. een harde houtsoort.

banir, I. uitwas onder aan den stam van sommige boomen, waardoor zij er uitzien als door dikke planken gesteund te zijn. Mĕn. kwast in hout. II. deel, waaruit een oetas v. e. net bestaat, meestal zijn er 12.

banjak, veel, hoevoelheid, menigte, dikwijls, vele malen, zeer; *amat banjak*, zeer veel; *banjak amat*, te veel; *tiada bĕrapa banjak*, niet zoo bijzonder veel; *sĕdikit banjak*, veel of weinig, plus minus; *orang banjak*, de menigte, de schare, het volk, het publiek; *banjak orang*, veel menschen; *kabanjakan*, hoeveelheid, meerderheid; gewoon, meer, meerendeel, in het algemeen, meestal; *kabanjakan manoesija*, de meeste menschen; *manoesija kabanjakan*, gewone menschen; *timah kabanjakan*, gewoon tin, gemeen tin; *ḥikâjat itoe kabanjakan bohong daripada bĕnar*, dat verhaal bevat meer leugen dan waarheid; *banjak-banjak*, zeer veel, dringend, b. v. *minta banjak-banjak*, dringend verzoeken; *sabanjak*, zoo veel, even veel; *sabanjak-banjak*, zooveel mogelijk; *sabanjak-banjaknja*, op zijn meest; *mĕmbanjakkan*, veel maken, vermeerderen; *mĕmbanjaki*, met zijn velen bij iem. komen of op iem. aandringen, *mĕmpĕrbanjak-banjaki*, er veel van maken, het veel doen zijn, b. v. van een bruidschat enz.; *bĕrbanjak hati*, bedenkingen maken, tegen iets opzien, b. v. *djanganlah kakang bĕrbanjak hati kapada pon jaji*, mijn broeder make toch geen bedenkingen tegen mij, zie niet te veel tegen mij op; *djanganlah toewan bĕrbanjak hati, karĕna anakkoe pon soedah ajahanda ambil akan anak*, mijnheer make toch geen bedenkingen, want vader heeft u reeds tot zoon aangenomen. Mes. Kag.

banjar, een bui, plotselinge wind- en regenvlaag. Mal.

banjoe, gegist vruchtwater van kokosnoten, waarin een stuk ijzer gelegen heeft, dienende om roode zijde paarsch te verven. Jav. water = *ajar*.

banjoel, I. e. s. v. vogel. Mal. II. hansworst, komiek, clown. Mal.

banjoen, een mengsel om de tanden zwart te maken. Mal. zie *banjoe*.

banoe, Arab. gewijzigd meerv. van *bin*, zie ald.

bantah, woordentwist; *mĕmbantahi*, betwisten; *mĕmbantahkan*, twisten over iets; *bantahan*, twistziek, wedersprekend; *bantah bentoh*, hevige ruzie; *pĕmbantah*, betwister, tegenspreker; *pĕrbantahan*, twist.

bantai, neergeslagen, neergeveld; *mĕmbantai*, neerslaan, slachten, door een slag dooden; *pĕmbantai*, slachter, slager; *pĕbantaijan*, slachtplaats. Zie ook *banting*.

bantal, kussen; *bantal goeling*, rolkus-

sen; *b. sĕraga*, staatsie- of pronkkussen, zie *sĕraga; b. pĕrĕboeng*, het bovenste van een stel pronkkussens; *b. pĕnjamboet*, het onderste; *b. pĕnjangga*, stootkussen, b. v. tusschen een sloep en het scheepsboord; *b. kĕmboeng*, een armkussen, kort en dik; *b. mĕndjaga*, kussen om wakker te blijven, d. i. een geschilde kokosnoot voor oorkussen gebruikt; *b. toempoek kapala*, kussen dat achter het eigenlijke hoofdkussen staat; *b. galang kapala*, het eigenlijke hoofdkussen; *tikar-bantal*, slaapmat en kussen, d. i. het beddegoed van een inlander; *bantal-bantal*, wat op een kussen gelijkt, hekbalk, mar. *bantal-bantal pĕlangi*, horizontaal stuk v. e. regenboog; *bĕrbantalkan tangan*, met het hoofd op de hand liggen; *bĕrbantalkan lĕngan*, met het hoofd op den arm liggen; *bantal pĕringinan?* Hik. Ind. Poet. *b. sandaran*, rug- of lendenkussen, ook het kussen in den rug van een stoel, canapé en rijtuigbank.

bantan, naam van de Residentie op Java, door ons tot Bantam verbasterd.

bantar; *mĕmbantar*, stuiten, bezweren, beletten, b. v. van een ziekte, gevaar, storm enz., iets dreigends tegenhouden, tegengaan; *mĕmbantar bijola*, de vioolsnaren aanschroeven.

bantara, Skr. adjudant, heraut. Doorgaans heeft de Vorst er twee: de *bantara kiri* en *b. kanan*, waarvan de eerste de voornaamste is. Hij ontbiedt den *bĕndahara* en den *toemĕnggoeng* en staat op de *sĕri-balai* bij den pilaar rechts, waar men opgaat en draagt een *tĕlampan* over den schouder. Mal. Sam. Verder heeft de Vorst nog de *bantara dalam*, die de ceremonies in het paleis, en de *bantara loewar*, daarbuiten regelt, zij worden geassisteerd door de *bantara moeda*, of aspirant bantara's; *b. hidangan*, tafelbediende van den Vorst, lakkei. Zie ook *antara*.

bantat, = *pantat*, de billen.

banteng, Jav. het wilde rund. Mĕn. algemeene naam voor koe. Zie *sĕladang*.

banti; *mĕmbanti*, nederliggen, rusten.

banting; *mĕmbanting*, smijtend slaan, neersmakken, bonzen van het hart, hossen van een rijtuig; *mĕmbanting kaïn*, het goed slaande op eene plank uitwasschen; *mĕmbanting toelang*, er zijne botten aan zetten, zich afsloven; *sapĕrti ombak mĕmbanting diri*, Sprw. *pĕrahoe banting*, e. s. v. vaartuig met twee masten.

bantjah, moerassige grond. Pad. bov.l. laag land, broekland, moerassig, drassig, doorweekt, doornat, in groote mate bezoedeld.

bantjang, I. *mĕmbantjang*, beletten, verhinderen; II. gemeenzaam gesprek, kout. Mĕn. *bentjang*, telkens op hetzelfde terugkomen, herhalen wat reeds gezegd is, leuteren, nakauwen.

bantji, I. Tam. dissel, grooter dan de *patil*, en met onverzetbaar ijzer; II. schatting, contributie, die de hoofden heffen, ook: volkstelling; *bantji-bantji*, statistische lijst der bevolking; *mĕmbantji*, het volk tellen door van ieder besneden man een kleinigheid, b. v. een *mas* te vragen; III. op Java en Malaka: hermaphrodiet.

bantjoeh; *mĕmbantjoeh*, vermengen, onder of door elkander mengen, b. v. klei met water, zout met peper, verf met olie; *pĕmbantjoeh*, dat wat er onder gemengd wordt

bantoe; *mĕmbantoe*, helpen, bijstaan, steunen; *pĕmbantoe*, ook *bantoe*, helper, bijstand, hulptroepen.

bantoen, I. *mĕmbantoen*, met geweld uitrukken, b. v. een boom met wortel en al, een pijl uit eene wond, een keg uit het hout enz.; II. e. s. v. boom met fraai geel hout, waarvan wandelstokken gemaakt worden; ook *sĕbantoen*.

bantoet, in de ontwikkeling of voortgang gestuit, achtergebleven, gestaakt v. e. werk, in zijn slaap gestoord, onvolkomen gebleven, gestuit v. e. ziekte, neergeslagen v. beslag of baksel, niet meer genegen zijn tot iets; *mĕmbantoetkan*, dien toestand veroorzaken.

baoe, lucht, reuk, geur; *baoenja satahoen pĕlajaran*, zeven uur in den wind stinken; *sabaoe*, van dezelfde reuk, d. i. aan elk. gewend, niet schuw meer; *bĕrbaoe*, een luchtje hebben, er is een luchtje aan, b. v. *nasi ini soedah bĕrbaoe*, aan deze rijst is reeds een luchtje, zij is niet frisch meer; *tiada boesoek jang tabĕrbaoe*, aan alle kwaad is een luchtje, Sprw.; *baoe-baoean*, reukwerk, allerlei welriekende zaken; *baoe boesoek, tidak bĕrbangkai*, het stinkt en er is geen kreng, Sprw. *haroem mĕnghilangkan*

baoe, de geur doet de reuk verdwijnen, Sprw. beteek. le mieux est l'ennemi du bien, of een tegengeschenk, gegeven om geen verplichting te hebben.

baöeh, = *sĕpat*, zie ald.

baöek, baard van haar of vederen onder de kin, tusschen kin en hals; ook: onderkin; *tjambang baoek*, ringbaard, bakkebaarden die onder de kin doorloopen.

baöeng, e. s. v eetbaren zoetwatervisch; *djauggoet baöeng*, de baard van dien visch; *roempoet djanggoet baöeng*, e. s. v. plant, die als groente gegeten wordt.

baöer, I. onregelmatig gekromd, zooals b. v. sommige scheepsplanken; II. vereenigd, gemengd, ondereen; Mĕn. id. Zal wel ontstaan zijn uit *bĕrawoer*, dooreen, mengen, het Jav. *awor* en *wor; tjampoer baöer*, zie *tjampoer*.

bap, klanknabootsend woord, om het dof geluid weêr te geven, veroorzaakt door iem. die op een zachten grond valt.

bapa, verk. tot *pa'* en als vocatief ook *bapang*, vader; *bapa angkat*, aangenomen vader; *bapa tiri*, stiefvader; *ma' bapa* of *iboe bapa*, vader en moeder, ouders; *bapa saoedara*, vaders of moeders broer, oom; *bapa saoedara salah mĕndjadi*, oom, vaders broer, die in ouderdom onmiddelijk op vader volgt; *bapa toewa*, ook verkort tot *pa' oewa*, vaders of moeders oudste of oudere broer; *bapa moeda*, ook verkort tot *pa' oeda*, hun jongere broeder; *bapa bongsoe*, verkort tot *pa' soe* en *bapa kĕtjil*, verkort tot *pa' tjik*, hun jongste broeder; *bapa tĕngah*, verkort tot *pa' ngah* en *bapak alang*, hun middelste broeder; *bapa toenggal*, ook verkort tot *pa' oenggal*, vaders of moeders eenige broeder; *bapa mĕntoewa*, schoonvader. Ook wordt *bapa* gebruikt als aanspraakstitel voor een bloedverwant van een geslacht ouder, en, met den naam van een kind verbonden, is het bij den minderen man dikwerf de naam van den vader, b. v. *pa' Ali*, de vader van Ali; *bĕrbapakan*, tot vader hebben.

bapang, zie *bapa*.

baptis, Gr. doop; *mĕmbaptiskan*, iem. doopen; *pĕmbaptis*, dooper; *baptisan*, doop.

bara, I. *bara-api*, gloeiende sintels, gloeiende kool; *roemah tĕlah mĕndjadi bara*, het huis is in de asch gelegd, totaal afgebrand; *tĕrpidjak dibara hangat*, als op heete kolen zitten; *mĕndjĕdjak bara*, e. s. v. straf, waarbij iem. aan de polsen of duimen wordt opgehangen zoo, dat de toppen van zijne toonen even den grond raken. Mal. *pĕrbaraän*, vuurtest, stoof, komfoor; *panas bara*, ook: opvliegend. II. = *bĕhara*, zie ald. III. zie *sara*.

baráät, Arab. brief, diploma, brevet; vrijdom, privilegie. Mal. ook een klein mes om te schaven.

barah, ontstoken bloedzweer, ontsteking; *barah sisip*, bloedzweer onder de ribben; *barah tijarap*, een die zich naar binnen ontlast; *barah bir*, e. s v. aambeien; *barah batoe*, steenharde bloedzweer; *barah sisik*, een die afschilfert; *barah ĕmpang*, een op de binnenzijde van de borst; *barah oelar*, een langwerpige in de liezen; *boenga barah*, een groote peesknoop.

barai, e. s. v. eetbaar zeeschelpdier.

baran, moerassig, hoog bosch met afwisselende droge en natte plekken; *babi baran*, varkens, die daarin zich ophouden.

barang, goed, goederen, ding, waren; iets, wie ook, wat ook, alle; b. v. *barang-barang*, allerlei goederen; *barang-barang djoewalan*, koopgoederen; *barang tjoerian*, gestolen goed; *barang-barang kajoe*, houtwerk; *barang-barang koelit*, ledergoed; *barang katamoe*, al wat ge zegt; *barang saudagar*, de een of andere koopman; *barang sabagainja*, diergelijke, en wat dies meer zij; *barang tĕmpat*, de een of andere plaats; *barang kala*, de een of andere tijd, te eeniger tijd; *barang kali*, de een of andere maal, misschien, wellicht, mogelijk, ook somtijds, zie *barangkali* beneden; *barang orang*, iemand, wie ook, iedereen, Jan en alleman; *barang sa'orang*, de een of ander, iemand; *barang-siapa*, al wie, zoo iemand; *barang soeatoe*, het een of ander; *barang sasoeatoe*, hetzelfde doch nog algemeener; *barang saratoes*, 'n honderd; *barang doewa tiga*, 'n paar, 'n stuk of twee drie; *barang kamana*, naar elders, elders heen. NB. in al deze uitdrukkingen wordt *barang* gebezigd om de zaak in het algemeen te stellen. Verder wordt het gebruikt om de wenschende wijs te vormen, b. v. *barang disampaikan Allah*, moge God hem

doen toekomen; soms in vereeniging met *apalah* en *kiranja*. *Barang-barang*, *sabarang* en *sĕmbarang*, gewoon, alledaagsch, van algemeene soort; zoo maar ieder, zoo maar elk; *boekan barang-barang*, niet alledaagsch, ongemeen, buitengewoon; *mĕnjĕmbarangkan*, als iets heel gewoons of alledaagsch behandelen.

barangan, I, rattenkruid, operment; *b. poetih*, wit arsenik-oxyde. Jav. *warangan*. II. e. s. v. kastanje; *barangan padi*, een soort met zeer kleine vruchten. Zie ook *sarangan*.

barangkali, misschien, mogelijk, wellicht. Ook somtijds, b. v. Hik. Abd. pag. 166 reg. 5 v. o. en pag. 170 reg. 2 v. o. Zie bij *barang*.

baraṣ, Arab. melaatschheid.

barat, west, het Westen, westewind; bui, zooals vooral uit het Westen opkomt; *barat laoet*, Noord-west; *barat daja*, Zuid-west; *sĕsat barat*, geheel verdwaald; *sokong barat*, schoor om het dak te versterken tegen de westewinden; *ikan barat-barat*, e. s v. eetbaren zeevisch.

barau; Mĕn. ook e. s. v. zoetwatervisch en e. s. v. rijst; *boeroeng barau-barau*, e. s. v. vogel, dien men kan leeren praten.

barboer, zie *boer*.

bareh, schuld, = *hoetang*, vdW. Zie ald. NB. dit is een door vdW. verkeerd gehoord *baris*, en beteekent geen s c h u l d, maar r e e k s. Zie bij *hoetang*.

bari, I. Arab. Perz. een bijnaam van Allah en van Vorsten. Ook *bahari*, zie ald. II. e. s. v. vledermuis = *kalalawar*. III. ook *bĕri-bĕri*, e. s. v. vliegjes op vruchten en gistende stoffen.

barid, Arab. bode, zendeling, renbode; zie *kĕtiḳ*.

bariḳ; *bariḳ-bariḳ*, aderen van een andere kleur dan de grondkleur; *bĕrbariḳ-bariḳ*, geaderd, gemarmerd; *kaïn bĕrbariḳ-bariḳ*, gewaterde stof; *bariḳ tĕlor mĕrbah*, gemarmerd zooals de eieren van den mĕrbah. Zie *loeriḳ*.

baring, in liggende houding; *bĕrbaring*, liggen, liggend, inz. om te rusten; *mĕmbaringkan*, te rusten leggen; *pĕbaringan*, de plaats waar men zich te rusten legt, leger, legerplaats, ook van een groot dier.

baris, rij, reeks, streep, regel, klinkerteeken boven de arab. letters; gelid, gelederen, geregelde troepen, krijgsvolk; *baris marijam*, geschutrij, batterij; *mĕmbaris*, exerceeren; *barisan*, bende krijgsvolk; *boekit barisan*, bergketen; *baris di-atas*, bovenstreep, *baris dibawah*, onderstreep en *baris dihadapan*, voorstreep, heeten de arab. klinkerteekens in het Mal. Voorts *baris mati*, is de arab. *djazm* of het doodteeken; *tedja mĕmbaris disabĕlah sĕlatan*, het avondrood teekende zich in het Zuiden; *baris-baris*, e s. v. kleine vliegjes op vruchten; zie *bari-bari*.

barisan, zie *baris*.

barḳandán, Perz. de feesten, die het vasten in de maand Ramadlan voorafgaan.

barkoeng; *sampan barkoeng*, e. s. v. schuitje; *pohon barkoeng*, e. s. v. grooten boom. Volg. L. *ikan barkoeng*, e. s. v. visch.

baroe, I. op Java *waroe*, e. s. v. boom, van welks hout men geweerkolven en houtskool voor buskruit vervaardigt, en van welks bast touw wordt gemaakt; *ikan boenga baroe* of *daoen baroe*, e. s. v. eetbaren zeevisch; II. nieuw, zoo even; verk. van *bĕharoe*, zie ald.

baroena, de god Waroena, Skr. die over het water heerscht, ongeveer = Neptunus. Komt voor in eigennamen of titels.

baroeng, I. *baroeng-baroeng*, hut, kraampje, hutje in de rijstvelden, nederig voor: huis; *bĕrbaroeng-baroeng*, de hutten of tenten opslaan, van een leger. Jav. waroeng, kraampje; II. verb. van *Varoena*, Skr. Neptunus in *Baroeng Laḳsamana*.

baroes, zie bij *kapoer*.

baroesan, Batav. zoo even, pas, nieuwelings.

baroet, windsel, zwachtel, inz. voor den buik; *baroet gantoeng*, borstlap, die om den hals en het middel vastgemaakt wordt, op Java *oto*; *mĕmbaroet*, omwinden, omzwachtelen. Zie ook *baloet*.

baroh, droge grond aan den voet van een berg. Mĕn. lager gelegen dan de benedenkant v. e. rivier.

baroḳ, e. s. v. boom, die licht timmerhout oplevert, geschikt voor binnenhuisbouw.

bartjoe, titel van den Vorst v. Sijam.

barzach, Arab. tijd tusschen iemands

dood en den opstandiugsdag; *ālam barzach*, het doodenrijk.

basah, nat, vochtig, gewond als uitroep bij een tweegevecht, van de aalmoezen van anderen levend; *basahan*, wat men alle dagen gebruikt, of van personen: hij die gedurig in de nabijheid van den Vorst of van een voornaam persoon is; nederig, van iets dat men den Vorst ten gebruike aanbiedt; *kaïn basahan*, badkleed; *orang ini bolih tahan dibasah-kĕring*, deze man kan tegen nat worden en opdrogen, d. i. tegen alle weêr en wind.

basai, e. s. v. gele, zuchtige zwelling van het lichaam, in het laatste tijdperk eener ziekte. Zie *basal*.

basal, zucht, ziekelijke zwelliug; *basal api*, de roos; *basal angin*, gezwollenheid zonder ontsteking.

baṣar, Arab. het zintuig des gezichts.

basau, I. hard en krakend bij het kauwen, niet meelig of zacht, zooals een rauwe aardvrucht, komkommer enz. II. bleekzucht, bleek door bloedarmoede, niet alleen van het gelaat, maar van het geheele lichaam. Mal.

basi, I. opgeld, disconto, rabat, wat men boven de maat neemt, b. v. voor het krimpen of voor onvoorziene uitgaven; extrawerk, overwerk. Mal. Sam. 2 p. 105. II. gistend, goor, duf, bedorven ook van personen, b. v. *pĕrĕmpoewan basi*, een muffe vrouw, d. w. z. een ziekelijke. III. Jav. schotel; *basi toetoep*, dekschaaltje; *basi kasar*, e. s. v. Chineesche schotels.

básinah, Arab. groote, grove zak.

baṣír, Arab. goed van gezicht.

basíṭ, Arab. eenvoudig, niet samengesteld of uit elementen bestaande; *albasíṭ*, de eenvoudige bij uitnemendheid, nml. God. Het woord bet. ook: milddadig, edelmoedig.

basíṭat, Arab. element, grondstof; ook: oppervlakte.

básjah, Arab. een pacha, Turksche gouverneur eener provincie.

basoeh; *mĕmbasoeh*, wasschen; *mĕmbasoeh moeka dĕngan ajar lijoer*, fig. een fout verbergen op eene wijze, die haar nog erger maakt. Mĕn. *pĕmbasoeh*, waschman, waschvrouw; ook: waschmiddel, b. v. *ajar pĕmbasoeh moeka*, water om het aangezicht te wasschen; *pĕmbasoeh tangan*, handenwaschwater, ook fig. b. v. betaling voor een werk, waardoor de handen geacht worden bezoedeld te zijn, zooals b. v. het ombrengen van iemand; *pĕmbasoeh moeloet*, iets pour la bonne bouche, iets, dat men na het dessert toedrinkt, b. v. suikerwater, een kop koffie enz. *pĕmbasoeh balai* of *p. medja*, proceskosten; *pĕmbasoeh doesoen*, reiniging van een dorp, waar een misdaad is gepleegd, door het slachten van een buffel. Pal.

basoeng, e. s. v. groot peperhuis van bladeren, om ruwe sago in te doen; puntig uitspruitsel der wortels van sommige strand- en moerasboomen; een vier-en-twintigtal; *bĕrbasoeng*, bij vier-en-twintigtallen.

basoeṭa, e. s. v. zijden stof van Suratе.

basoḳ, e s. v boom met geel hout.

baṭ, Arab. e. s. v. kleine gans. In de Sad. Mal eigennaam v. e. priester.

bata, I. baksteen, tegel, gebakken vloersteen; *bata timah*, een schuitje tin; *bata lilin*, een koek was; *batoe bata*, baksteen; *atap bata*, tegeldak; *gĕtah bĕrbata*, gutta-percha in platte koekjes; *tanah bata*, plagge, graszode; II. *bata-bata*, aarzelend, in twijfel of men iets doen of laten zal.

batak, I, naam van een volksstam in Noord Sumatra; II. *mĕmbataḳ*, rooven, plunderen; III. = *djĕlai*, e. s. v. gierst.

báṭal, Arab. ijdel, verijdeld, werkeloos; *mĕmbaṭalkan*, verijdelen.

baṭálat, Arab. ijdelheid, vergeefsheid, werkeloosheid.

baṭan, Arab. buik, binnenste van iets.

batang, stam, stok, steel; ook als Hulp Telw. bij het optellen van voorwerpen van dien vorm; *batang kajoe*, boomstam; *batang-ajar*, rivier; *batangleher*, de hals; *batang lĕngan*, bovenarm; *batang ḳalam*, pennehouder; *batang hidoeng*, de rug van den neus; *batang-toeboeh*, lichaam; persoon; *pohon sabatang*, één boom; *bĕsi bĕrbatang*, ijzer in staven, staafijzer; *ḳalam doewa batang*, twee pennen; *batang-boeroeḳ*, e. s v. zeer vergiftig slangetje, een pink lang en grijsachtig rood; *mĕngadji batang*, leeren lezen door den onderwijzer de wôorden na te spreken; *apa batangnja*, hoe komt ge daaraan, waar hebt ge dat gevonden, in welk zinsverband komt dat voor? b. v. als iem. een ander vraagt naar

de beteekenis v. e. spreekw. of een moeielijk te begrijpen zin. Mal.; *mĕmbatang*, een stam vormen, van planten; *batangan*, sluitboom in een rivier; van *batang* ook *pĕmatang*, dijkje in de rijstvelden.

batara, Skr. eerwaardig, titel van goden, god, godheid, b. v. *batara Goeroe, batara Kala, b. Kĕsna Indĕra, b. Indĕra Loka, b. Kama Djaja*, de god der liefde; *batara*, ook de titel van den Vorst van Madjapahit op Java.

batari, godin, godes, ook e. s. v. plant, sorghum saccharatum.

batas, grens, grensscheiding; dijkjes tusschen de rijstvelden; *batas-batas*, opgehoogd tuinbed. Jav. *watĕs*, id.

batel, e. s. v. mangga-vrucht; *pakel*, Jav.

bati, Jav. winst, voordeel, = *laba*, Mal.

batiḳ, e. s. v. teekenwerk op kleedjes, waarin vooral de Javaansche vrouwen bedreven zijn. Naar kleur en patroon wordt de batik in soorten onderscheiden; *pinggan* of *piring batiḳ*, gebloemde etensborden.

batil, bakje, kommetje om uit te drinken of water mee te scheppen bij het baden, ook ronde koek van was; *lilin doewa batil*, twee koeken was; *batil bĕlandja*, groote metalen kom ter overbrenging van de huwelijksgift; *sampan batil*, gewone sloep, om deszelfs meer ronden vorm; *kaki batil*, blad van hout of metaal met voet, waarop de *batil* staat, doch dat ook wel gebruikt wordt om bij het eten zijn bord op te zetten.

batin, titel van Mal. hoofden, minder dan *orang-kaja*, doch meer dan *pĕnghoeloe*. Hiervan *pĕrwatin*, e. samentrekking van *para* en *watin* = *batin*; *mĕnangkap batin*, het hoofd in e. zaak roepen, bij het hoofd zijn beklag maken; *mĕnangkap batin kosong*, het hoofd met een onbeduidende aanklacht lastig vallen. Pal.

báṭin, Arab. inwendig, verborgen, het inwendige.

batir; *batir-batir*, gouden versiersel in den vorm van een knop, aan den band van de kris (*toeli-toeli*).

batja; *mĕmbatja*, lezen, bij den inl. geschiedt dit meestal hardop, en vandaar ook: opzeggen van gebeden, uitspreken enz. *mĕmbatja didalam hati*, stil bij zichzelven lezen, niet overluid, Mes. Prab. Dj.; *mĕmbatja choṭbat*, de Vrijdagspreek houden in de moskee, preeken, een zedepreek houden; *sĕnang mĕmbatjanja*, het is gemakkelijk te lezen; *mĕmbatjakan*, voorlezen; *mĕmbatjaï*, belezen, b. v. met het opzeggen van tooverspreuken; *pĕmbatjaän*, leesles; *mĕmbatja pĕrmaïnan*, voor uitspanning lezen. vdW.

batjaḳ, e. s. v. palmstruik waarvan de bladen voor dekblad van cigaretten worden gebruikt. Mal.

batjang, = *ĕmbatjang*, zie ald.

batjar, rad, snaterend, van de tong.

batjin, Jav. stinkend, van iets dat bedorven is, b. v. modder, de adem enz.

batjoel, iemand die alles verdraagt, een sul, een sukkel, een bloed.

batjoḳ, bamboe-koker voor water, melk, palmsap enz. Mal.

batoe, steen, rots, klip, erts, klomp, klont; *batoe ajar*, riviersteen, kei; *batoe-ambar*, barnsteen; *batoe-arang*, steenkool; *batoe-batoe*, loodje aan een hengel; *batoe-bĕlanda*, kristal; *batoe-bĕrani*, magneet; *batoe bĕrsarang*, spongieuze steen, kalksteen, ook vogelnestklip; *batoe-bĕsi*, graniet en andere harde steensoorten; *batoe boejoeng*, geld, dat men in een pot met geneeskrachtig water doet en dat de geneesheer dan meeneemt; *batoe boewah pinggang*, niersteen, graveel; *batoe-datjing*, gewicht voor een unster; *batoe djala*, de loodjes aan een werpnet; *batoe giling*, platte steen met rol, waarop men specerijen, medicijnen enz. fijnwrijft; *batoe hampar*, zie *hampar*; *batoe hitam tiada bĕrsanding*, zwarte steen zonder kanten, fig. uitdrukking voor iem. die tegen niets opziet; *batoe-kaïl*, zinklood aan een hengelsnoer of vischlijn; *batoe kapala* hoofdschedel, zie *batoḳ*; *kapala-batoe*, stijfkop; *batoe kapala tijang*, en *laboeh batoe-kapala tijang* schijnen een verrichting aan te duiden, die plaats heeft bij aangekomen vaartuigen; Oend.[1] *batoe-karang*, koraalrif; *batoe kawi*, bruinsteen, mangaan; *batoe kawin*, geld, dat men den priester betaalt voor het sluiten van een huwelijk; *batoe kĕlikir*, gruiszand, grint; *batoe-ladoeng* = *batoe kaïl*, zinklood; *batoe koelansing*, e. s. v. graniet, Mĕn.; *batoe litjin*, gladde keisteen; *batoe-oelar*, slangensteen, e. s. v. steen, dien men op een slangebeet legt, om het gif er uit te trekken; *batoe*

pasir, zandsteen; *batoe perak*, zilvererts; *batoe pědjal* = *b. hampar*; *batoeroeboeh*, instortende muur; *těrtawa měmbatoe roeboeh*, het gelach deed zich voor als instortende muren, zoo luidruchtig en algemeen, ook van feestvieren en weenen; *batoe sěrawak*, antimonium; *batoe tapakan*, steenen optred voor een huisdeur; *batoe-timbangan*, gewicht om mee te wegen, schaalgewicht; *batoetjěrěmin*, moscovisch glas; *batoe-timboel*, puimsteen, ook *batoe apoeng*, Měn. *batoeroebin*, vloertegel; *batoe bata*, gebakken steen, *batoe-api*, vuursteen; *batoe asah*, slijpsteen; *goela batoe*, kandij- of klontjes-suiker; *kajoe-batoe*, e. s. v. steenhard hout. *Batoe* ook in gebruik als huld-Telw. b. v. *gigi sabatoe*, één tand; *měmbatoe*, de hoedanigheid van steen vertoonen, steenhard worden of zijn; *batoe-sipadan*, grenssteen, Pad. bov.l. *batoe-mata*, ooglens; *batoe-ākal*, verbastering van *běr-tawakkoel*, zijn toevlucht tot God nemen; *mělětak-batoe*, den steen aanleggen, e. ceremonie bij de huwelijksplechtigheden; *měmbatoeï*, den lijksteen op een graf plaatsen; *ḳinggal batoe-batoenja sadja*, zegt men van een afgeoogsten boomgaard.

batoek, hoest, hoesten; *batoek kěring*, droge hoest, teringhoest; *těrbatoek-batoek*, aan het hoesten raken, in een hoestbui schieten; *batoek rědjam*, kinkhoest. Op Java ook *watoek*, Jav.

baṭoelmis, Arab. Ptolomaeus.

batoeng; *batoeng-batoeng*, e. s. v. schelp, katjes; *ikat-pinggang tandoer batoeng-batoeng*, een buikriem met zulke katjes bezet.

bátok, Jav. kokosdop, = *těmpoeroeng*, Mal. *batok kapala*, hoofdschedel, soms verbasterd tot *batoe kapala*. Zie *těmpoeroeng*.

baṭrik, patriarch; ook: patriciër.

bāts, Arab. *měmbātskan*, zenden.

bauga; *boeroeng bauga*, de pellikaan.

baukeng, de zee-ajuin, Scilla-maritima. d. l. Cr.

bauloe, e. s. v. gebak, kolombijn; soorten zijn; *b. kodja*, *b. pěranggi*, en *b. rěndang*.

bawa; *měmbawa*, brengen, meenemen, bij zich hebben, meedragen, tot iets brengen; *měmbawa ādat*, zie *ādat*; *m. boelan*, de stonden hebben; *m. agoeng*, groot of volwassen zijn; *měmbawa ḥikájat*, een verhaal voordragen; *měmbawa dirinja*, zich begeven, ergens heengaan, zich wegmaken, ook zich voortbewegen, b. v. *tiada lagi koewasa ija měmbawa dirinja*, zich verplaatsen, Hik. Abd. p. 371. Ook een goed heenkomen zoeken; *měmbawa ka-ajar*, besnijden; *měmbawa imán*, of *m. agama*, het geloof aannemen, belijdenis van het geloof doen; *měmbawa djalan*, als gids den weg wijzen, als gids meegaan; *m. hati*, het hart vervoeren, den moed verliezen; *měmbawa kasoekaän hatinja* zich aan de vreugde van zijn hart overgeven, ook alleen *měmbawa kasoekaännja*; *měmbawa pěrgi*, vervoeren, wegbrengen; *měmbawa masoek*, invoeren; *měmbawa naṣibnja*, een goed heenkomen zoeken, zijn fortuin zoeken, ook *m. oentoeng*; *m. gigi dan lidah*, komen om slechts te eten en te praten, d. i. eten en niets dan praatjes inbrengen; *m. sěrta*, met zich medenemen, er mede in betrekken; *měmbawa salah*, een verkeerde wending aan iemands woorden geven; *měmbawa lagoe*, de wijs van een lied aangeven, inzetten; *měmbawa lakoe*, weten hoe zich te benemen of te gedragen; *měmbawa isjárat*, een wenk of teeken geven; *měmbawa pěroet*, met een ledige maag komen; *měmbawa těrtawa*, uitlachen; *měmbawa těrsěnnjoem*, beginnen te glimlachen, tot een glimlach plooien, met een glimlach tegemoet komen; *měmbawa běrdjaga*, tot waken noodzaken, van de oogen; *měmbawa orang běrkata-kata*, iem. aan het spreken brengen; *tidak bolih dibawa tidoer*, den slaap niet kunnen vatten; *pěmbawa*, aanvoerder, vervoerder en vervoermiddel; *sěgala pěmbawaännja*, al wat iem. bij zich draagt.

bawáb, Arab. portier, deurwachter.

bawah, onder, beneden, onderkant, ondereinde; *dibawah*, onder, ondergeschikt; *doedoek dibawah*, lager zitten dan een ander die hooger in rang is; *dibawah pěrentah*, onder bevel of de bevelen van; *dibawah angin*, beneden den wind, aan lij; *něgari dibawah angin*, de landen oostwaarts van Sumatra; *kabawah*, naar beneden, ook = *kapada*, tot, wanneer men spreekt tot hooggeplaatsten; *dari bawah*, van onderen; ook = *dari*, van, als men spreekt van hooggeplaatsten; *měmbawah*, zich begeven onder

de macht van een ander; onder iemand staan, b. v. *maka akoe ini sakali-kali tiadalah maoe mĕmbawah kapadanja*, en ik wil volstrekt niet onder hem staan; *mĕmbawahkan*, degradeeren, lager plaatsen dan iets of iem. anders.

bawal; *ikan bawal*, e. s. v. eetbaren, makreelachtigen visch; soorten zijn: *b. poetih*, *b. hitam* en *b. koening*. Volgens C. nog *b. tjĕrĕmin* en *b. kĕdiwas*.

bawan; *pĕmbawan*, de bovenste bamboe aan een inlandsch scheepszeil, de Br. K. Zie *bahoe*.

bawang, ui, look; *bawang merah*, sjalotten; *bawang poetih*, knoflook; *bawang merah poetih*, de gewone witte of timorsche ui; *bawang bĕsar* of *b. Bĕnggala* of *b. Bombai*, e. s v. zeer groote uien, die van Bombai worden aangevoerd; *bawang pĕrai*, losse uien, niet aan bosjes gebonden, ook voor het Ned. prei; *b. tĕmbaga* = *bakoeng*, zie ald.; *bawang bĕrdjambak*, uien aan bosjes; *bawang sĕbongkol* en *b. mĕroebi*, twee vormen van gouden krisgevesten, die alleen door den regeerenden Vorst mogen worden gedragen, vdW. schrijft *haroebi!* *mĕmbawang* en *makan bawang*, inwendig boos zijn, zich vervreten van kwaadheid. Mĕn.

bawar, I. tolkantoor, kantoor van in- en uitgaande rechten; *tali bawar*, een touw, gespannen over de rivier vóór men aan het tolkantoor komt, ter waarschuwing. Mal. II. e. s. v. zeevisch. Mal.

bawasir, Arab. aambeien.

bawat, naar beneden hangend; *tali bawatan*, de brassen; *pajoeng bawat*, groote staatsie-zonnescherm.

bawoer, zie *baöer*.

báz, I. Perz. alleen in *sihir báz*, toovenaar. II. Arab. havik, valk.

bázin, Arab. de valk.

bĕbal, dom, onbevattelijk; *salah bĕbal*, fouten en domheden of stommiteiten; *orang bĕbal*, een stommeling, domoor; *hai bĕbal*, o domkop!

bĕban, vracht, van lange voorwerpen zooals pieken enz., die men over de schouders draagt, zooveel als men met beide armen omvatten kan. Ook last, zorg, moeielijkheid, b. v. *tiada bĕban*, *mĕntjĕhari bĕban*, geen moeilijkheden hebben en die opzoeken.

bĕbang, beklemd, van een kind in de geboorte, ook van drekstoffen; *kabĕbangan*, doodgeboren, tengevolge van beklemming; *mati kabĕbangan*, overleden van eene kraamvrouw ten gevolge van beklemming.

bĕbap, e. s. v. padde, Mal.

bĕbar, zich dwarrelend door elk. bewegen, zooals eene menigte vledermuizen in eene grot; *bĕbaran*, verwarring door een oploop van menschen.

bebar, Mĕn. uitvliegen, door elk. vliegen, verspreid, verstrooid van de menigte, zie het vorige woord.

bebas, vrij, om te doen wat men wil; ook vrij entrée; *minta bebas*, de vrijheid verzoeken om iets te doen; *kabebasan*, vrijheid; *tĕmpat kabebasan*, een publieke plaats.

bĕbat, windsel; *mĕmbĕbat*, omwinden, verbinden; Mĕn. buikband voor de vrouw na hare bevalling; witte ring om het lichaam van dieren, zooals geiten enz. *mĕmbĕbat moekanja*, zijn aangezicht bedekken van schaamte; *pĕmbĕbat kĕris*, omwindsel van koord aan eene krisscheede, om de beide helften te vereenigen; *mĕmbĕbat djalan*, den weg versperren, afsnijden.

bebek, Jav. eend, zie *itik*.

bĕbirik, zie *birik-birik*.

bĕboetoe, e. s v. boom met licht hout, zie *boetoen*.

beda, ook *beda*, Skr. onderscheid, verschil; *djaoeh bedanja*, er is een groot verschil; *bĕrbeda*. met elk. verschillen; *pĕrbedaän*, het verschil, dat iets heeft; *mĕmbedakan*, onderscheiden, verschil maken tusschen, verschillend behandelen.

bĕdah, Hind. gebroken, aan stukken gescheurd.

bĕdak, zetmeel van rijst, langs den natten weg verkregen, gebruikt als blanketsel en smetpoeder; *mĕmbĕdak*, blanketten, met smetpoeder bestrooien. Zie ook *poepoer*.

bĕdal; *mĕmbĕdal*, slaan, ranselen, raken, terdege iets doen; geeselen, met roeden slaan. Maxw.

bĕdan-bĕdan, breede, roode opzwellingen van de huid, zooals b. v. bij netelroos.

bĕdawi, Arab. bedoewien, woestijnbewoner.

bĕdĕbah, ongeluk, ongelukkige, ellendeling, als scheldwoord, afgel. van het Perz. *badbacht*, zie ald.

bĕdija, een gouden loovertje, blaadje, knopje, spang. Mal.
bĕdil, vuurwapen, schietgeweer; *mĕmbĕdil*, iets schieten, doodschieten, vuren; *bĕdil boeloeh*, proppenschieter, klapbus; *bĕdil bĕsar*, kanon; *bĕdil pĕmapak*, vreugdeschoten bij het inhalen van personen; *bĕdil sĕmbojan*, seinschoten, alarmschoten; *bĕdil-bĕdal*, allerlei vuurwapens. *Bĕdil* is mogelijk afgeleid van *dil I.*
bĕdjana, Skr. vat, bak, vaas, tobbe alles waarin men iets doet. Zie *badjan* en *bĕkas*. Ook *bĕdjanah*, geschr.
bĕdoek, e. s. v. groote trom met zwaar en diep geluid, in de moskeën gebruikt tot oproeping voor het gebed en het slaan van alarm. Zie ook *taboek*.
bĕdoekoeng, e. s. v. zoetwatervisch, die op uitwerpselen aast. Hik. Abd. 122.
bĕdoeng, luier, doek, windsel, waarin men een klein kind wikkelt; *mĕmbĕdoeng*, in doeken wikkelen, zwachtelen; *bĕdoeng lilit*, zwachtel, lang en smal verbanddoek.
bĕdoewi, zie *bĕdawi*.
bega. I. *mĕmbega*, richten, in de juiste richting brengen, van een stuk geschut, een veehthaan enz. II. ook *biga; bĕrbiga-biga*, kringen beschrijven, bij een zwaardedans, het vliegen enz. *mĕmbiga-biga*, iets kringen laten beschrijven, in de rondte doen draaien, b. v. de tong of een pruimpje in den mond. Mogelijk beter *bigar*, zooals op Sumatra; *pĕbegaran*, manége, Mĕn.
begal, Jav. roover, straatroover, struikroover = *pĕnjamoen*, zie *samoen*.
begap, gezet,' robust, stevig, dik, van levende en levenlooze voorwerpen.
bĕgar, hard blijven bij het koken, zooals slechte aardappelen, niet zacht willen worden, zooals onrijp afgeplukte vruchten; verhard, verstokt, van gemoed; *kabĕgaran*, verhardheid, verstoktheid; *kabĕgaran mata*, strakheid der oogen, niet kunnen slapen; *mĕmbĕgar*, verharden, verstokken, verhardheid toonen.
bĕgari, zie *pĕgari*.
bĕgawan, Skr. gelukzalig, titel van heilige mannen; *sĕri bĕgawan*, titel van een Vorst, die geabdiqueerd heeft; ook: eerwaardig, achtbaar.
bĕgoek, krop, kropgezwel aan den hals. Mĕn. pijnlijke opzwelling van het gelaat, de bof, en *begok*, lomp, log, vadzig, id.
bĕhadoeri, Perz. heldhaftig, ridderlijk; *bintang bĕhadoeri*, ridderorde, volgens de vertaling door Europeanen, thans door den inlander in brieven gebruikt.
bĕhagi, deel, deelen, aandeel; *mĕmbĕhagi*, deelen, bij het kaartspel: geven; op Mal. = *mĕmbĕri; mĕmbĕhagi-bĕhagi*, in velen deelen; *mĕmbĕhagikan*, verdeelen, toedeelen; *doewa bĕhagi*, twee deelen, dubbel, eens zoo groot of veel; b. v. *mĕndjadi doewa bĕhagi kamaloewankoe*, zoodat ik nog eens zoo erg beschaamd werd; *bĕhagian*, deel, aandeel, gedeelte, lotsbedeeling; *dalam sapoeloeh bĕhagian satoe*, een tiende; *ĕmpat bĕhagi jang tiada tahoe dan sabĕhagi jang tahoe*, vier vijfden konden niet, één vijfde kon wel; *minta bĕhagi*, verzoeken om over te doen, tegen betaling, aan iem. die er geen koopman in is, zooals wij tegen iem. zeggen: doe mij wat van je sigaren over; *ada poela dikasih bĕhagianmoe*, dan zal je je portie wel krijgen, nml. je straf. I. J. *pĕrbĕhagian*, deel, aandeel, I. P.
bĕhagia, Skr. geluk, heil, gelukzaligheid; hiervan *baginda*, zie ald. *bĕrbĕhagialah*, welgelukzalig! *bĕhagia ĕngkau datang*, wees welkom! = *sĕlamat datang; anak jang bĕrbĕhagia*, een gelukskind.
bĕhaja, Skr. gevaar, nood; *mara-bĕhaja*, leed en gevaar, allerlei gevaren; *mĕmbĕri bĕhaja*, gevaar doen ontstaan; *bĕrbĕhaja*, gevaarlijk, ook in gevaar zijn; *tĕmpat bĕrbĕhaja*, e. gevaarlijke plaats.
bĕhana, geluid, klank, weergalm; *mĕnghamboerkan bĕhana*, geluiden strooien, dichterl. uitdrukking voor spreken; ook *bĕrbĕhana* en *bĕrbana*. NB. niet te verwarren met *bĕhena*.
bĕhara, I. zeker gewicht, van zeer verschillende zwaarte, al naar gelang van de waren en de landen, waar het gebruikt wordt, varieerende tusschen drie en twaalf centenaars, b. v. van *agar-agar* = 12 pikoel, van sandelhout enz. = 6 pikoel, van tripang = 3 pikoel, en als goudgewicht = 10 kati of $7\frac{1}{4}$ kilogr. II. de romp of buik van een schip, b. v. *baïk bĕnar bĕharanja*, de romp van dat vaartuig is bijzonder goed. Mal. Sam. *ini bĕharoe satĕngah bĕhara naïk papan*, pas ter helft van

de romp zijn de planken opgetrokken, id. *toelak bĕhara*, scheepsballast, dat wat de romp in het water terugduwt, zoodat het vaartuig vast ligt.

bĕhari, Perz. tot de lente behoorend, liefelijk, schoon, eerwaardig. Alleen in poëzie. Daarin soms ook = *bĕharoe* om het rijm; *bĕhari* ook equinoxiaal, b. v. *ṭofán jang bĕhari*, equinoxiale stormen?

bĕharoe, nieuw, pas, eerst; *orang bĕharoe*, nieuweling, pas aangekomene, baar; *bĕharoe sakarang*, nu pas, nu eerst; *bĕharoe tadi*, zooeven pas; *bĕharoe-bĕharoewan*, nu pas voor 't eerst, dit is de eerste maal dat; *mĕmbĕharoeï*, vernieuwen; *kabĕharoean*, nieuwheid; *pĕmbĕharoean*, vernieuwing.

bĕhasa, I. Skr. taal, spraak, welgemanierdheid, beleefdheid, wijze, manier, trant; b. v. *bĕhasa mĕlajoe*, de Maleische taal; *bĕhasa balik*, e. s. v. dieventaal, waarbij men de woorden omkeert; *bĕhasa sin*, een dito taal, waarbij men eene *s* tusschen en achter de klinkers plaatst; *tahoe bĕhasa*, welgemanierd zijn, weten hoe zich te gedragen; *koerang bĕhasa*, ongemanierd, onbeleefd; *bĕhasa sahari-hari*, de dagelijksche omgangstaal; *mĕlanggar* — en *mĕlangkah bĕhasa*, in strijd met de beleefdheidsvormen; *mĕmbĕri istina bĕhasa*, iem. behandelen zooals hem toekomt; *boedi bĕhasa*, beleefdheid, goedheid van een meerdere tegen minderen; *bĕhasa dalam*, de hoftaal; *bĕhasa katjaukan*, de gemengde, onzuivere taal, basterdtaal, ook *b. tjampoer-baoer* en *b. tjampoer-gaoel*, het zoogenaamde laag Maleisch; *b. djawi*, de landtaal; *bĕralih bĕhasa*, van toon veranderen; *bĕrbĕhasa*, zich bij het spreken bedienen van, b. v. *bĕrbĕhasa toewankoe*, zich bij het spreken bedienen van het woord: Uwe Majesteit; *bĕrbĕhasa dĕngan bĕhasa mĕlajoe*, zich bedienen van de maleische taal; *mĕmbĕhasakan*, in de taal gebruiken, door een woord of gezegde uitdrukken, met een woord of gezegde bejegenen; *pĕrbĕhasa* spreekwijze, spreekwoord; *pĕrbĕhasaän*, uitdrukkingen, waarvan men zich onder zekere omstandigheden moet bedienen, ook gewoonte, gebruik, étiquette; *bĕhasa-bĕhasaän pasar*, markttaal, uitdrukkingen van de straat; *bĕrbĕhasa*, ook: salueeren bij het schermen enz.; *raden galoeh makan bĕhasa orang goenoeng*, raden Galoeh at op de manier van de bergbewoners. Pr. Dj. II. licht, zacht, een weinig, b. v. *gïla bĕhasa*, een weinigje gek (z. dartel aanstelllen); *sĕpoe-sĕpoe bĕhasa*, zacht en liefelijk, v. d. wind; *pĕloehnja rembes-rembes bĕhasa*, zijn zweet brak zacht uit; *ramboetnja koesoet-koesoet bĕhasa*, heur haar was een weinig in wanorde; *matanja baloet-baloet bĕhasa*, hare oogen waren een weinig gezwollen; *merah-merah bĕhasa*, een weinig rood gekleurd. R. Chaib.

behausj, zie *bihausj*.

bĕhena, ook *bena*, Perz. bijzonder, iets bijzonders, uitnemend, zeer; meestal met de ontkenning *tiada*, b. v. *tiada bĕhena*, niet bijzonder; *tiada bĕrapa bĕhena*, niet al te zeer; *bĕrhati bĕhena*, het zich al te zeer aantrekken; *mĕmbĕhenakan* = *mĕngendahkan*, zie *endah*.

behkan, ja! NB. in de HSS komt dit woord meest voor in de beteekenis van: ja, wat meer is....

beita, of *beta*, ik, mij; bijv. door Vorsten tot hunne gelijken gebr. en op de Moluksche eil. steeds voor 1e pers. *mĕmbeita*, van *beita*, gebr. maken bij het spreken, met elk. keuvelen.

beja, I. tol, belasting, inkomende rechten, accijns, cijns; *mĕmbejakan*, cijnsbaar maken; *mĕlarikan beja*, smokkelen; *pĕbejaän*, verk. tot *pĕbejan*, tolkantoor, kantoor van in- en uitgaande rechten en accijnsen; *pĕmoengoet beja*, ontvanger dier rechten. II. e. s. v. schelpjes of horentjes, die wel voor munt gebruikt worden. III. *beja-beja* of *bija-bija*, e. s. v. boontjes. Mĕn. e. s. v. plant, welks bladeren als bloedstelpend middel gebruikt worden.

bejan, verk. van *pĕbejan*. Zie *beja*.

bejo, Jav. e. s. v. zeer leerzamen vogel, zie *tijoeng*.

beka, onkiesch, onbetamelijk, ook van eene uitdrukking; vertrouwelijk, gemeenzaam; *bĕrbeka-beka*, zeer vertrouwelijk keuvelen; *mĕmbeka*, gemeenheid uitvoeren, b. v. *adapon kakak itoe bangkai, mĕmbeka djoega jang dipĕrkĕnankannja*, hij is een kreng, hij voert maar gemeenheid uit met ieder, waar hij lust in heeft; *djaáwbnja beka*, zijn antwoord was vertrouwelijk, gemeenzaam. Ibr. b. Ch.

bĕkaḳ; *bĕrbĕkaḳ*, paren van vee en gevogelte.
bĕkaka, e. s. v. vogel ter grootte van een raaf. Sch.
bĕkal, voorraad, proviand, leeftocht; *pĕrbĕkalan*, de gezamenlijke mondvoorraad; *mĕmbĕkalkan*, tot proviand maken; *mĕmbĕkali*, van proviand voorzien; *bĕrbĕkalkan ajar-matanja*, zijne tranen tot proviand hebben.
bĕkam, I. moet, indruk in de huid door iets scherps, b. v. den nagel van den vinger. Mĕn. *mĕmbĕkam*, gaten in de oorlellen maken; *toekang bĕkam*, de vrouw die dit met een knijpringetje doet, v. H.; *mĕmbĕkam*, koppen, door middel van koppen bloed aftappen; *pĕmbĕkam*, koppenzetter en kop-instrument. II. *tĕrbĕkam*, op elk. gesloten van de lippen, = *boengkam*, zie ald.
bĕkas, I. vat, alles wat iets kan bevatten; het benoodigde tafelgereedschap voor één persoon, couvert; II. nagelaten spoor, indruk; *bĕkas kaki*, voetspoor; *b. tangan*, handteekening, hand van schrijven, de krachtige uitwerking van de hand, datgene wat iemand zelf vervaardigd heeft; *b. loeka*, litteeken; *b. toeboeh*, wat men aan het lichaam gedragen heeft; *bĕkas istĕri* . . . die vroeger de vrouw was van . . .; ook: tengevolge van, b. v. *bĕkas tiada tidoer bĕrapa lamanja*, tengevolge van in lang niet te hebben geslapen; *bĕkas bĕrdjalan ĕmpat poeloeh hari ĕmpat poeloeh malam*, ten gevolge van 40 dagen en nachten te hebben gegaan.
bĕkasam, ook *pĕkasam*, ingelegde mosseltjes.
bĕkat, overvol, b. v. de maag van eten, de rivier van vaartuigen. Mal.
bĕkatoel; *boeboer bĕkatoel*, e. s. v. brij of pap, bereid uit zwarte kleefrijst.
bĕkĕl, Jav. titel van een inl. hoofd.
bĕkĕrdja, zie bij *kĕrdja*.
bĕkil, naam van een eetbaren zoutwatervisch.
bekin, op Java, doen, maken; verbasterd uit *baïki* van *baïk*.
bĕkoe, gestold, gestremd, bevroren; *ajar-bĕkoe*, ijs; *mĕmbĕkoe*, stollen, stremmen, bevriezen. Ook fig. voor eene onaangename gewaarwording, b. v. *inilah soeatoe bĕkoe dalam pĕroet sĕhaja; maka mĕndjadi bĕrbĕkoe dalam hati sĕhaja*, Hik. Abd. zie *boekoe*.
bĕkoekoeng, e. s. v. zeebrasem.
bĕl, een Voorvoegsel = *bĕr*, zie aldaar en de gramm.
bela, iem. die iem. in den dood vergezelt, zoenoffer, bloedwraak; *membela*, in den dood vergezellen, als zoenoffer sterven; *membelaï*, iem. in den dood vergezellen; *mĕnoentoet bela*, bloedwraak zoeken; *minta bela*, bloedwraak eischen; *mati bela*, met iem. sterven, iem. in den dood vergezellen; *mati tiada bĕrbela*, zonder genoegdoening sterven, ongewroken sterven. NB. *bela* komt ook voor als: helpen, bijstaan.
bĕla, I. *mĕmbĕla*, hoeden, bewaren, verzorgen, verplegen, cultiveeren; *mĕmbĕla kĕbon*, een tuin verzorgen; *mĕmbĕla mait*, een lijk afleggen; *mĕmbĕlakan waḳtoe*, den tijd nuttig besteden, uitkoopen; *pĕmbĕla itik*, een horendrager, koekoek, iem. die z. door zijne vrouw horens laat opzetten; *tiada tĕrbĕla*, er niet voor te zorgen zijn, niet te controleeren zijn. De beteekenis van dit woord is = aan die van *pĕlihara*; II. plaag, ramp, onheil; *bĕla sampar*, de plaag der pest; *bĕla kalaparan*, hongersnood; *bĕla sĕni*, de tering (ziekte); *bĕla kamatian*, een doodelijke plaag; *mĕmbĕlaï*, bezoeken, beproeven, plagen.
bĕlabar, zie *bĕlambaran*.
bĕlabas, e. s. v. zijden stof. Mal.
bĕlabat, I. zekere pas bij het schermen, recht vooruitgaan onder het hoog oplichten van de beenen; II. ook *bĕlĕbat*, een houten zwaard. Mĕn. *balabat*, schermstok.
bĕlaboer, zie *laboer*.
bĕladau, e. s. v. korten dolk met breed lemmer, dien de aanvoerders in het haar verborgen dragen.
bĕladjar, zie *adjar*.
bĕlah, spleet, kloof, gespleten, gekloofd, zijde, kant, deel; *bĕlah doewa*, in tweeën gespleten; *badjoe bĕlah dada*, een baadje dat van voren open is; *bĕlah kĕtoepat*, ruitsgewijs naaiwerk, zooals van een bedelaarsdeken; *bĕlah boeloeh*, gestreept, van gekleurd katoen. Mal.; *kadoewa bĕlah*, beide kanten; *kadoewa bĕlah mata*, de beide oogen, en zoo van alle lichaamsdeelen, waarvan er twee zijn; *barang-barang pĕtjah-bĕlah*, breekbare waar, glas- en aardewerk; *sabĕlah*, de eene kant; *mata sabĕlah*, het eene oog, en zoo van al de ledematen, waarvan

er twee zijn; *orang sabĕlah*, overbuur, naaste buur; *sa'orang sabĕlah*, ieder aan een kant; *sabĕlah sana*, aan gindsche zijde; *di sabĕlah*, aan den eenen kant, aan den anderen kant; *kasabĕlah*, naar den kant, naar; *sabĕlah mak*, van moeders kant; *mĕmbĕlah*, splijten; *mĕmbĕlah bĕhagi*, ongelijk verdeelen, aan den een wat meer, aan den ander wat minder geven; *mĕmbĕlahkan badjoenja*, zijn kleeren scheuren van rouw; *halilintar mĕmbĕlah*, de splijtende bliksem; *sabĕlah-mĕnjabĕlah*, van weerskanten, doch is er een water tusschenbeiden dan liever *sabĕrang-mĕnjabĕrang*; *bĕrsabĕlahan*, aan dezelfde zijde, ieder aan zijn eigen kant; *tĕrbĕlah*, gespleten, te splijten en instaat zijn te splijten; *bĕlahan*, kloof, spleet, reet; *pĕmbĕlah kajoe*, houtklover; *pĕmbĕlah intan*, diamantklover; *pĕmbĕlahan*, splijting, kloving; *mĕnjabĕlahkan*, iets of iem. op zij zetten.

bĕlahak, *mĕmbĕlahak*, reutelen, rochelen, kuchen.

bĕlai; *mĕmbĕlai*, liefkoozen; *pĕmbĕlaijan*, liefkoozing, troeteling.

bĕlak, vlammen, zooals in sommig hout. Mĕn. witte vlekken op handen en voeten; *bĕlak majang mĕngoerai* vlammen, die op een geopenden palmbloesem gelijken; *bĕrbĕlak*, gevlamd zijn.

bĕlaka, louter, enkel, zonder uitzondering, ten eenenmale, geheel en al, door en door, een echte.

bĕlakang, achterste gedeelte, achterzijde, achterkant, rug; *toelang bĕlakang*, de ruggegraat; *di bĕlakang*, achter na; *di bĕlakang mata*, achter iemands rug, b. v. kwaadspreken; *dari bĕlakang*, van achteren; *kabĕlakang*, naar achter, achterwaarts; *sĕrambi bĕlakang*, achtergalerij; *mĕmbĕlakang*, met den achterkant gericht naar, den rug gewend naar; ook: achteraankomen, achterstaan; *pĕmbĕlakang*, achterblijver, nakomer; *kabĕlakangan*, ten achter zijn of geraakt zijn; *dibĕlakang soerat ini*, na dezen brief.

bĕlakin, ook *bĕlangkin*, koolteer. Het Eng. blacking.

bĕlalah, gulzig, vraatzuchtig. Zie *gĕloedjoeh*.

bĕlalak, wijd openstaan en star van de oogen, zooals van een doode.

bĕlambang, e. s. v. bindbies, of hoog en grof moerasgras, dat wel gebruikt wordt om te binden; ook een bos van iets, dat daarmee saamgebonden is. Jav. *bĕlĕmbĕm*. Zie ook *ambang* II.

bĕlambaran, Jav. ook *bĕlabaran*, een lijn of touw, gespannen om den toegang te beletten, zie *bĕlabar*.

bĕlanai, e. s v. versnapering, bereid van eieren, die met een suikersaus gegeten wordt.

bĕlanak, de harder, e. s. v. zoutwatervisch; soorten zijn: *b. angin*, *b. sorok*, *b. kĕdĕra*, *b. poetih*, *b. hitam*; *tanah bĕlanakan*, weeke zeegrond, zoogenoemd naar de uitwerpselen van dien visch.

bĕlanda, Hollandsch; *nĕgari bĕlanda*, Holland; *orang bĕlanda*, Hollander.

bĕlandar, Jav. dakgording, ook de jukken, waarop de planken van een brug rusten.

bĕlandja, uitgaven, kosten, geld voor de bestrijding der kosten; *bĕlandja dapoer*, geld, door den bruidegom aan de bruid gegeven, om de benoodigdheden voor het huwelijksfeest te koopen en dat in de plaats is gekomen van de afgeschafte *djoedjoer*, Pal. *b. hangoes*, geld, door den bruidegom gegeven aan de familie der bruid, om de uitgaven voor het huwelijksfeest te bestrijden. Mal.; *bĕlandja pasar*, marktgeld, om op de markt inkoopen te doen; *bĕlandja mĕmboewat roemah*, de kosten voor het bouwen van een huis; ook: tractement en pasmunt, b. v. *b. mati*, vast tractement; *bĕlandja nĕgari itoe ĕnam-bĕlas tampang saringgit*, de pasmunt in dat land is de *tampang*, van 16 op een dollar; *dĕngan bĕlandja njawanja*, met opoffering van zijn leven; *bĕlandja siam*, e. s. v. katschelpjes, die in Sijam als pasmunt gebruikt worden; *mĕmbĕlandjakan*, besteden, te kosten leggen; *mĕmbĕlandjaï*, bekostigen.

bĕlandoewi, Hollandsch.

bĕlang, bont, gevlekt, veelkleurig gestreept, van de huid van dieren, b. v. *oelar bĕlang*, e. s. v. gevlekte giftige slang; *kambing bĕlang*, een bonte geit; *sakit bĕlang*, e. s. v. melaatschheid, waarbij de huid gevlekt is; *bĕlang tjantjang*, bont gespikkeld; *djawâb bĕlang*, antwoorden, die niet met elk. overeenkomen, Mĕn. *ikan bĕlang*, e. s. v. moerasvisch; *b. pĕlangi*, de kleuren v. d. regenboog. Zie *bĕlak* en *pĕlang*.

bĕlanga, e. s. v. grooten rooden, onverglaasden, aarden pot met wijden mond, zonder ooren, teil; *bĕlanga ajar-soesoe,* melkteil; *pĕrioek-bĕlanga,* samengest. uitdrukking voor potten en pannen; *bĕlanga sĕkat,* een pot waarin vakken. Men heeft ze ook van ijzer.

bĕlangkas, op Java *mimi,* de Molluksche krab, wier schildvormig lichaam met een beweegbaren, zeer harden en langen, dolkachtigen stekel bij wijze van staart gewapend is; *pĕdang ekoer bĕlangkas,* driekanten degen; *boenga tĕlor bĕlangkas,* e. s. v. bloemen, gelijkende op de eierstok van die krab. Zij groeien aan een struik.

bĕlangkin, koolteer, zie *bĕlakin.*

bĕlantai, een lichte houtsoort. Zie *antai.*

bĕlantan, korte, zware knots of knuppel; ook: korte boomstronk. Zie ook *antan*; *mĕmbĕlantani,* knuppelen. Zie ook *gada.*

bĕlantara, voor *bĕrantara,* van *antara,* tusschen, tusschenliggend; *padang bĕlantara,* een vlakte tusschen bewoonde streken gelegen, soms ook *padang antara* en verder *bĕndang bĕrantara.* De afleiding van vdT. houdt dus geen steek en is vergezocht.

bĕlantik, springlans, lans met springveer. Hiervan twee soorten als: *bĕlantik paoet,* waarbij een achterwaarts gebogen boomtak dienst doet voor veer en *b. parap,* die een reusachtig liggende boog is. Mal.; *mĕmasang bĕlantik,* zulk e. lans uitzetten; *bintang bĕlantik,* de Hyaden, een sterrengroep.

bĕlar: *mĕmbĕlar,* wriemelen, b. v. van mieren enz. ook: overal rondloopen, van kleine kinderen, krioelen.

bĕlas, I. medelijden; *bĕlas-kasihan,* ontferming en medelijden; II. korrel, Jav. *wĕlas,* gebruikt om achter de negen eerste getallen geplaatst, de getallen van elf tot negentien te vormen. *Bĕbĕrapa bĕlas,* een aantal tusschen tien en twintig. Deze vorming met *bĕlas* schijnt uit het Jav. overgenomen; de ware Mal. telling is: *sapoeloeh satoe, sapoeloeh doewa* enz.

bĕlasah, slaag, ransel; *kĕna bĕlasah,* ransel krijgen; *mĕmbĕlasah* ranselen, afrossen. Zie *asah.*

bĕlat, I. fuikvormig staketsel, meestal van rĕsam-stengels vervaardigd; *bĕlat batoe,* een fuik, waarbij een koraaldijkje gebruikt wordt; *b. ampang,* een andere s. v. fuik; II. e. s. v. scherm of voorhang, gemaakt van dunne reepen rotan of bamboe. Op Java *kĕré.* III. *mĕmbĕlat,* spalken v. e. gebroken lichaamsdeel. Pad. bovnl.

bĕlata, e. s v. visch, zie *pĕlata.* Mĕn. ook e. s. v. slingerplant.

bĕlati, europeesch, b. v. *tali bĕlati,* europeesch touw; *kaïn bĕlati,* europeesch doek; *boewatan bĕlati,* europeesch maaksel. Mogelijk van *bĕrhati?*

bĕlatik, rijstdiefje, rijstvogeltje. Ook *djĕlatik,* en in het Jav. *gĕlatik.*

bĕlatjan, een dikke bruine conserf van kleine vischjes of garnalen, gebruikt als bijmengsel in toespijzen, voornamelijk in de sambals. Soorten zijn: *bĕlatjan ikan,* die van kleine vischjes, en *b. hoedang,* die van garnalen gemaakt is; *ikan bĕlatjan,* katvisch. Op Java *trasi.*

bĕlatjoe, ongebleekt katoen; *bĕlatjoe kĕlarai,* ongebleekt keper; *bĕlatjoe minjak,* ongebleekt katoen, dat naar olie riekt. Ook *kaïn mĕntah.*

bĕlatoek, (beter *pĕlatoek,* frequ. van *patoek,* pikken), specht. Soorten zijn: *bĕlatoek batoe, b. bawang* en *b. halat.* Zie *patoek.*

bĕlau, I. *ikan bĕlau,* e. s. v. zeevisch; II. *bĕlau-bĕlau,* flikkeringen voor de oogen. Zie *kilau* en *lau* II.

bĕlawa, e. s. v. groot zwaard.

bĕlĕbak, een bamboezen springlans. Mal.

bĕlebar, e. s. v. eetbare vrucht, Abd. Schets Wrdb.

bĕlĕbas, regel om planken of latten tegen te spijkeren, roede aan de kam bij het weven, spouwhout. Mĕn. ook liniaal, de lijn daarmede gemaakt, schermstok. Zie ook *bĕroti* an *balera.*

bĕlĕbat, I. e. s. v. zachte, in den wasem bereide koekjes van *pisang* en *kĕledek,* aan dobbelsteenen gesneden. II. zie *bĕlabat.*

bĕlĕda, e. s. v. stijve brij van boonenmeel, fijn gesneden en met stroop gegeten.

bĕlĕdi, metalen wateremmer. Mal.

bĕlĕdoe, Port. veludo, fluweel; *boeroeng bĕlĕdoe,* de fluweelvogel; *ikan bĕlĕdoe,* een drie voet lange zeevisch, zwart en wit gevlekt, met fijne schubben en eetbaar.

belek, geopend van de oogen; *mĕmbelek,*

met geopende oogen iets goed bekijken. v. d. W. zie *bělijak*.
bělelek, van de onderste oogleden: het binnenste naar buiten gekeerd.
bělengket, Batav. kleven, = *lěkat*, zie ald.
bělengset, omgeslagen, neerhangend van de onderste oogleden, zoodat de binnenkant zichtbaar is. Ook *bělenset*.
bělěnting, tot berstens toe opgezet, van den buik.
bělěntjas, e. s. v. rups, Mal.
bělentjong, Jav. lamp, die bij het vertoonen van de wajang gebruikt wordt.
bělěntoeng, e. s. v. boomkikker, Sch.
bělerang, op Jav. *walerang*, zwavel; *bělerang abang*, roode zwavel, d. i. zwavel-arsenicum.
běleter, zie *leter*.
bělewar, e. s. v. passiebloem met oranjekleurige eetb. vruchten, ook *měntimon blanda* genoemd.
běli; *měmběli*, koopen; *tělah djadi soedah diběli*, toen de koop gesloten was; *oewang pěmběli*, geld om voor te koopen; *běli-bělian*, koopwaren, dingen die men koopt of gekocht heeft; *harga pěmbělian*, de koopprijs. Zie ook *djoewal; měmběli hati sětěroenja*, het hart zijns vijands winnen.
bělibat, schepriem of pagaai met een blad aan weêrskanten; *měmbělibat*, met zulk een pagaai roeien.
bělibis, e. s. v. kleine wilde eend, taling. Op Java *měliwis*.
bělida, e. s. v. smakelijk zeevischje, geschubd en gevind, waarvan men *kěropok* maakt; *apa koerang kapadà bělida*, fig. uitdrukking voor een rijkaard.
bělidang, e. s. v. zeevisch, in vorm overeenkomende met een paling.
běligo, Jav. zie *koendoer*.
bělijak, wijd opengesperd, van de oogen, gapen van een wond; *měmbělijakkan*, openspalken, wijd openzetten, van de oogen. Zie *bělalak* en *tjělek; ikan b.*, e. s. v. eetbaren zeevisch met groote oogen.
bělijau, oud of eerwaardig persoon, wien men eerbied verschuldigd is; d e o u d e bij uitnemendheid, zooals men wel eens van een chef of meester spreekt.
bělijoeng, groote dissel, houweel, hak, die door het verzetten van het ijzer tevens voor bijl dienen kan; *poeting bělijoeng*, puntig uiteinde v. e. dissel, waarmede zij in den steel zit; ook waterhoos, naar dien vorm.
bělijoet, verwrongen, van een lemmer; zie *lijoet*.
bělikat, schouderblad; Měn. *toelang balikat*, id. Batav. *bělikět*, kleverig, kleven, zie *lěkat*.
bělikoe, scherpe bocht in den oever eener rivier of van het strand.
bělilah, kokhalzen; zie *loewak*.
bělimbing, e. s. v. boom, die eetbare, zure, zeer saprijke vruchten levert. Soorten zijn: *b. běsi*, *b. boeloeh*, *b. manis*, *b. kěris*, *b. gading*, enz. Ook de kanten of vlakken van een kolom, die meer dan vier zijden heeft, naar den vorm van die vrucht zoo genoemd.
bělin, e. s. v. eetbare aal of paling.
běling, verglaasd aardewerk, porselein. Op Java ook *sěling*.
bělingkas, klein bosje, b. v. van den tobawortel; *měmbělingkas*, tot een klein bosje samenbinden; *běrbělingkas*, tot een klein bosje saamgebonden zijn.
bělintoel, e. s. v. val of strik om krabben te vangen. Mal.
bělira, de groote spaan bij het weven. Měn. *balera*, id.
bělisah, onrustig, angstig. Zie *lisah*.
bělit, kronkel, b. v. van eene slang, een weg, rivier enz. *pandjang bělit*, allerlei uitvluchten of praatjes om er zich van af te maken, allerlei draaierij. Měn. *tali leher toedjoeh bělit*, een zeven dubbel collier; *měmbělit*, kronkelen, omkronkelen, omslingeren, omwinden, ook opschieten van een touw of kabel; *běrbělit-bělit*, zich kronkelen; *pěmbělit*, wie of wat omwindt of omkronkelt, ook: bindloon, opvatloon, vindloon; *pěmbělitan*, omwinding, omkronkeling, omwikkeling.
bělitoeng, de naam van het eil. dat wij Biliton noemen.
bělodak, troebel, v. vloeistoffen Mal. Jav. *boetěk* = *kěroeh*.
běloe-bělai, snateren, rammelen.
běloe, *běrběloe-běloe*, met plekken op het lichaam, b. v. van de koude, zooals na een bad. Měn. id.
běloeboe, e. s. v. aarden pot met grooten buik, nauwen mond en korten hals, waarin men rijst bewaart en waarmede men soms rijst meet, inhoudende van 10—20 gantangs. Ook de gemberpotten, die uit China komen,

worden zoo genoemd; dikbuikpot. Verder ook: kogelflesch.
bĕloeboer, = *pĕloeboer,* rijstschuur, rijstpakhuis ook schanskorf, bottelarij op een handelsvaartuig, oven waarin men houtskool brandt. Mal. zie *loeboer.*
bĕloedal, = *bĕloedar,* zie ald.
bĕloedar, Ned. broeder, e. s. v. grof gebak, dikke koek in den pot. Ook *koewih bĕloedar.*
bĕloedroe, Jav. fluweel, zie *bĕlĕdoe.*
bĕloedoe, zie *bĕlĕdoe.*
bĕloehan, ook *bĕloewan,* open huisje op den rug van een olifant. Zie *howdah.*
beloek; *mĕmbeloek,* loeven, een vaar- of rijtuig een andere richting geven, scherp bij den wind houden; Mĕn. in kromme richting afwijken, zich krommen v. e. weg.
bĕloekar, (van *boekar*), kreupelhout, laag hout, jong bosch; *bĕloekar moeda,* van 3—10, *b. toewa,* van 10—25 jaar oud. Ook e. s. v. fuikachtige inrichting aan den mond van kleine riviertjes, om visch te vangen.
bĕloelang, ongelooide huid, gedroogde huid; *tali bĕloelang,* riem, van zulk een huid gesneden; *bĕloelang sabidang,* één huid of vel; *bĕloelang kĕring,* een scheldwoord. Ook: eelt, eksteroog.
bĕloembang, zie *gĕlombang* en *oembang.*
bĕloendjoer, zie *oendjoer.*
bĕloenggoe, boeien, kluister; *mĕmbĕloenggoe,* boeien, kluisteren; *tĕrbĕloenggoe,* geboeid, gekluisterd; *bĕrbĕloenggoe,* kluisters dragen, aanhebben.
bĕloengkoer, e. s. v. eetbaren zeevisch; soorten zijn: *b. pasir, b. paja* en *b. pisang.*
bĕloentas, ook *loentas,* e. s. v. heester, die veel voor heggen gebruikt wordt.
bĕloer, in de zon gedroogd, inz. van visch en vleesch. Men. zie *báloer,* II.
bĕloeri, = *bĕlĕdoe,* zie ald.
bĕloeroe, e. s. v. vrucht met harden schil, = *sentok.* Mal.
bĕloesoek, e. s v. giftige zeeslang.
beloet, tot den vijand overloopen, verraad plegen, verraad; omliggen van het scherp van snijdende voorw.; *pĕmbeloet,* verrader, overlooper. Mĕn. scheef, krom, niet regelmatig van vorm.
bĕloet, aal of paling; *toelang bĕloet,* e. s. v. engelsche steek bij het naaien. Mĕn. e. s. v. vlechten; *pĕmbĕloetan,* een borduurraam. Jav. *wĕloet,* id.
bĕloewai, gelijkstaande weddingschap, weddingschap met gelijkstaande kansen voor beide partijen. Zie ook *loewai.*
bĕloewas, e. s. v. eetbaren zeevisch.
bĕlodok, e. s. v. zoutwatervisch, die er kikkerachtig uitziet en in menigte aan het strand in den modder rondspringt, vdW. noemt hem de smeltvisch.
bĕlok, Ned. blok, nml. het strafwerktuig; *mĕmbĕlok,* in het blok sluiten; *pĕmbĕlokan,* bloksluiting, ook het hok waarin men in het blok gesloten wordt.
bĕlom, op Java *bĕlon,* nog niet; *bĕlom, pĕrnah,* nog nooit; *djika bĕlom,* vóór dat; *sabĕlom,* zoolang nog niet, voor en aleer, vóór dat; *bĕlom .... bĕlom,* zoolang nog niet .... zoolang; *bĕlompai* = *bĕlom sampai,* nog niet tot.
bĕlompai, samentr. van *bĕlom sampai,* zie *bĕlom.*
bĕlongkang, I. e. s. v. lage rivierschuit. Mĕn. id. II, tuig voor trekossen, Mal.
bĕlongkeng, e. s. v. kleine eetbare zoetwaterslak.
bĕlongsong, Jav. overtrek, omslag, van metaal of stof. Zie *saloet* en *sampoel.*
bĕlontok, e. s. v. eetbaren zoet- en zoutwatervisch.
bĕmbam; *mĕmbĕmbam,* poffen, in de heete asch braden.
bĕmban, I. e. s. v. boom, van welks bladeren manden en matten worden vervaardigd. Mĕn. e. s. v. riet, dat een koel vocht bevat, hetwelk als geneesmiddel gebr. wordt; de bast wordt gebezigd voor vlechtwerk. De vruchten er van zijn rood en oneetbaar. De groote menigte waarin zij afvallen heeft aanleiding gegeven tot de uitdrukking; *ajar matanja bĕrhamboeran sapĕrti boewah bĕmban masak.* Mes. Pr. Dj. en *ajar matanja sapĕrti boewah bĕmban jang masak djatoh atas ribaännja.* Hik. Boedj. Die vruchten zijn dus niet het beeld van de roodheid der oogen! II. *ikan bĕmban,* e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.
bĕmbaran, e. s. v. draagstoel voor één persoon om in te zitten. Zie *tandoe.*
bĕmbaroe, = *baroe* II, zie ald.
bembet; *mĕmbembet,* aan de hand dragen, zooals een hengelmandje; ook: iemand bij zijn oor voorttrekken, ook *bebet.*
bĕna, getijgolf, vooral in de monding

eener rivier; *tahi bĕna*, het schuim dier golven, dat gedroogd en als poetspoeder voor metaal gebruikt wordt.

bena, zie *bĕhena*.

bĕnaga, I. e. s. v. vergiftige slang. II. e. s. v. boom, gomhoudend, met bochtig, hard hout, dat voor scheepskromhout gebruikt wordt.

bĕnah, plaag, epidemie onder planten, dieren en menschen.

bĕnaķ, I. merg, hersenen, ook Mĕn. *tidaķ bĕrbĕnaķ*, hersenloos, stompzinnig, bot, botterik, stompzinnigheid, botheid.

bĕnakat, e. s. v. boom. Pal.

bĕnaloe, ook *bĕnaloe api* en *api-api*, een kwade soort van woekerplant in de boomen. Ook: een indringer.

bĕnam, inziuken; *tĕrbĕnam*, ingezonken, b. v. van een anker in het zand, een spijker met kop en al in het hout; *tĕrbĕnam matahari*, ondergegaan van de zon; *mĕmbĕnam*, doen zinken in, indrijven, op de lange baan schuiven; *mĕmbĕnamkan pĕrahoe*, onder water zetten v. e. vaartuig; *mĕmbĕnamkan orang*, iem. in het verderf storten; *bĕrbĕnam*, lang wegblijven v. iem. die iets ging halen.

bĕnang, draad, garen, inz. naaigaren, draad van een spinneweb; *bĕnang arang*, zwart gemaakte lijn, door timmerlieden gebruikt om het hout af te passen; *b. boelang*, draad, waarmede kunsthanesporen worden aangebonden; *b. pantja warna*, kleine armband van veelkleurig garen, gedragen als talisman; *b. karap*, de spandraden op een weefgetouw; *b. mas*, gouddraad; *bĕnang radja*, de regenboog; *bĕnang tisik*, stopgaren, stopsajet; *bĕnang soedji*, borduurkatoen; *bĕnang nĕnas*, ananasgaren; *bĕnang tiga lĕmbar*, driedraadsch garen.

bĕnar, waar, echt, wezenlijk, recht, naar den aard, juist, oprecht, ernstig, waarachtig, deugdelijk, eerlijk, b. v. *ḥoekoem jang bĕnar*, een billijk vonnis; *djalan jang bĕnar*, de rechte weg; *bĕrkata bĕnar*, de waarheid spreken; *mĕngambil, dĕngan bĕnar*, op eerlijke wijze nemen, tegenover *mĕntjoeri*, stelen; *orang bĕnar*, een waarachtig man, iem. op wien men aan kan; *orang tiada bĕnar*, ook iem. die niet wel bij het hoofd is, Saif Dz. *sakit bĕnar*, erg ziek, ter dege pijn; *mĕmbĕnarkan*, in het gelijk stellen, rechtvaardigen; *mĕmpĕrbĕnari*, terechtbrengen, in de waarheid leiden; *dĕngan sabĕnarnja*, in waarheid; *kabĕnaran*, waarheid, gerechtigheid. Zie ook *bĕtoel*.

bĕnda, ding, zaak, voorwerp; *bĕnda kĕras*, harde voorwerpen; *bĕnda tjajir*, vloeistof; *bĕnda Allah*, ding Gods, noemt men iets, waarvan men den naam niet wil zeggen, omdat de aangesprokene wel weet wat men meent; *harta bĕnda*, goederen, schatten; *mata bĕnda*, kostbaarheden; *bĕrbĕnda*, gegoed zijn.

bĕndaga, = *awaķ pĕrahoe?* zie *awaķ*.

bĕndahara, rijksbestierder, titel van den hoogsten staatsbeambte in een Maleischen staat. Het woord is Skr. en beteekent in die taal schatbewaarder; *pĕrbĕndaharaän*, schatkamer, schathuis, bewaarplaats van schatten.

bĕndahari, schatbewaarder; *pĕnghoeloe bĕndahari*, hoofd der magazijnen, magazijnmeester, pakhuismeester, opperschatmeester.

bĕndang, vak van een bouwland, hetzij bewaterd of niet, akker.

bĕndang, Mĕn. helder, glanzend; *tĕrang bĕndang*, zeer helder, klaar als de dag; grondw. van *bĕndĕrang* II, zie ald.

bĕndara, Jav. heer, gebieder, meester, gebiedster, meesteres. Komt veel in HSS. voor, b. v. *bĕndara Madjapahit*, de regeerende Vorst van Madjapahit enz.

bĕnde, Jav. omroepersbekken. Zie *tjanang*.

bĕndĕrang, I. *toembaķ b.* of *lĕmbing b.*, e. s. v. piek met haar of vederen onderaan en die omgekeerd voor den Vorst uit wordt gedragen. Ook *bandang*. *b. kanan* en *b. kiri*, e. s. v. beambten, in rang volgende op den *bantara*. II. zich naar alle zijden verspreiden van licht; *tĕrang bĕndĕrang*, helder schitterend licht; *bĕndĕrang hati*, helder van hoofd, vlug van begrip. Zie *bĕndang*.

bĕndĕroeng, ruimte tusschen gebouwen, zonder beschot, die in de diepte aan elkander verbonden zijn.

bendi, tilburrie, sjees, calèche.

bĕndoe, Jav. toorn.

bĕndoel, in de bouwkunde: sloof, langslegger, het houten raam, waarop de wanden van een huis, kast enz. komen te staan; *bĕndoel pintoe*, dorpel, drempel v. e. deur; *paķ sibĕndoel*, de vader van Bĕndoel, de naam van iem. die door zijne groote domheid berucht is, vandaar: stommerik, domkop.

bĕndoeng, = *mĕndoeng*, ook wel *bandoeng*, haan; *bĕndoeng sĕloka*, poëtische naam voor den haan, letterl. haan der spreuken.
bĕndoeng, dam, dijk; *mĕmbĕndoeng*, afdammen, afdijken; *pĕmbĕndoengan*, afdamming, bedijking.
bĕndoewan, kettingganger, een tot de ketting veroordeelde. Sing. van het Ind. *bĕdoewa*.
bĕneloe, = *bĕnaloe*, zie ald.
bĕngah, ingebeeld, vol zelfbehagen. Zie *poengah*.
bĕngal, tijdelijk door een toeval min of meer hardhoorend, niet willen hooren, oost-indisch doof; *kabĕngalan*, tijdelijke hardhoorendheid, stoffelachtigheid, onvolgzaamheid; *bĕngalan*, stoffelachtig.
bĕngang, gapend, zooals b. v. de mond, een kleed enz.
bĕngap, gedempt, van een geluid, b. v. dat van een trillende snaar, waarop men den vinger houdt; weinig spraakzaam; ook hakkelend, stamelend, van iem. die de waarheid niet spreekt. Mal. *pĕmbĕngap*, demper, b. v. van een piano.
bĕnggil = *bĕngkil*, zie ald.
benggol, knobbelig, knoesterig; *benggalbenggol*, en *benggol-bĕnggil*, hetzelfde, maar met verscheidenheid.
bĕngiḳ, gebrek aan ademhaling.
bĕngis, wreed, hard, hardvochtig; *batoe bĕngis*, fijne slijpsteen, wetsteen; *pĕmbĕngis*, iem. die wreed of hard van aard is.
bengkah; *mĕmbengkah*, met kracht een uitwerking op iets doen, iets raken. Zie *hĕntam*.
bĕngkajang, overmatig verzadigd, onverschillig van wat.
bĕngkaḳ, gezwollen, inzonderh. van een lichaamsdeel; ook aangezwollen v. e. geldsom; *bĕngkaḳ jang sabon*, witte zwelling, e. s. v. ziekte; *bĕngkaḳ-bĕngkil*, hetzelfde met verscheidenheid.
bĕngkal = *mĕngkal*, zie ald. *kabĕngkalan*, zich verslikken, een brok in de keel krijgen.
bĕngkalai, gestaakt, onvoltooid van een werk; *mĕmbĕngkalaikan*, onvoltooid laten. Zie ook *bangai*.
bĕngkalis, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.
bĕngkang, I. Zie *bĕngkoeng*. II. Jav. *bangkang*, wederspannig, tegenstribbelen, tegenspreken, opponeeren.
bengkang, zie *bengkoḳ*.
bĕngkar; *mĕmbĕngkar*, ontluiken, opengaan, zich openen, b. v. van dingen die saamgevouwen, opgerold enz. zijn. Ook van dingen die gekookt worden. Jav. *mĕgar*, id.
bĕngkara, = *mĕngkara*, zie ald.
bĕngkaraḳ, Mal. geraamte, skelet, de dorre beenderen van mensch of dier, karkas, de afgekloven beenderen. Zie *rangka*.
bĕngkaroeng, soort van groote, zwarte hagedis; de gewone tuinhagedis. Ook *mĕngkaroeng*. Soorten zijn: *b. hidjau*, *b. kĕlaboe*, en *b. merah; bĕngkaroeng djĕngoḳ-djĕngal*, fig. voor iem. die eene badende vrouw bespiedt.
bĕngkasa, I. e. s. v. visch. L. II. = *djĕrat*, strik, Abd.
bĕngkawan, ook *mĕngkawan*, e. s. v. latten, waarop de dekbladen of *atap* voor de daken worden geregen en waarbij ook die *atap* wordt geteld.
bĕngkawang, e. s. v. plant.
bengkeng, lichtgeraakt, kregelig, oploopend. Ook nijdig van een buffel. Mal. Mĕn. id.
bĕngkĕrang, e. s. v. boom, die alleen voor brandhout gebruikt wordt.
bĕngkil, zich boven de oppervlakte verheffend, eenigszins gezwollen, opgeloopen, ook van de oogen; *bĕngkaḳ-bĕngkil*, overal gezwollen van de ledematen.
bĕngkoe, e. s. v. boom, van welks vruchten men lampolie maakt en welks hout gebruikt wordt voor het vervaardigen van sampan's en planken.
bĕngkoedoe, ook *mĕngkoedoe*, e. s. v. boom, welks vruchten als zeep gebruikt worden en welks wortel een gele verfstof levert en als medicijn wordt gebruikt. Soorten zijn: *b. badaḳ* en *b. hoetan*.
bĕngkoekang, e. s. v. zeebrazem, Mal.
bĕngkoeng, I. het weefsel tusschen de bladeren en den stam van den sagopalm. II. omgebogen, omleggen, v. e. snijdend werktuig; *bĕngkang-bĕngkoeng*, hetzelfde met verscheidenheid; *mĕmbĕngkoengkan*, ombuigen, doen omleggen. III. een gordel, door vrouwen gedragen, om de saroeng op te houden.
bĕngkoenang, de grootste soort van dwerghert.

bĕngkoewak, = *lĕnggoewak*, zie ald.
bĕngkoewang, ook *mĕngkoewang*, e. s. v. plant, gelijkende op een pandanus, van welks bladeren men zeilen en matten maakt. Zie *sĕngkoewang*.
bengkok, krom, gebogen, verkromd; *bengkang-bengkok*, krom en verdraaid; *mĕmbengkok*, krom worden; *mĕmbengkokkan*, iets krom maken.
bĕngoh, doodaf van hard werken, Mal.
bĕngok, neerslachtig, mismoedig, neerslachtigheid. Mĕn. dom, onnoozel.
bengor, Jav. gezwollen en uitgebeten van de lippen door te veel kalk op de sirih.
bengot, scheef, niet recht of vierkant; *mĕmbengot*, scheef worden. Zie ook *eroet*.
bĕnih, zaad, zaailing, oorsprong, legger, kopij, exemplaar om voor lateren herdruk te dienen; *sama bĕnih dĕngan dia*, met hem van dezelfde afkomst. Zie *bani*, Ar.
bĕnijaga, handel drijven; *orang b.*, handelaar, handelsman; *mĕmpĕrnijagakan*, met iets handel drijven; *pĕrnijagaän*, koophandel, handelswaar.
bĕning, op Java, helder, transparant, = *hĕning*, zie ald.
bĕnitan, e. s. v. boom, die voor masten gebruikt wordt.
bĕnjai, aan kruim, verkookt, los, zooals aardappelen in de soep; van eene handeling: flauw, zonder energie; van een maatregel: halfbakken. Mĕn. slap, week, zacht, lusteloos, krachteloos.
benjek, kleverig van rijst, die te gaar is, klef.
benjoet, = *bengoet*, zie ald.
bĕnoe, e. s. v. door de natuur gevormden vijver of meer.
bĕnoewa, groot, vast land; *orang bĕnoewa*, de oorspronkelijke bewoners van een land, inz. van het Maleische schiereiland.
bĕnoewang, e. s. v. boom met zeer licht hout, alleen gebruikt voor het vervaardigen van dobbers. v. d. W. zie ook *binoewang*.
bĕnta, e. s. v. verzwering aan het bovenlijf als gevolg van een bloedvin.
bĕntan, weer ingestort, v. een zieke, op nieuw ontstoken van eene wond.
bĕntang; I. *mĕmbĕntang*, uitspannen, uitspreiden, zooals een tapijt, tent, zonnescherm, net, boog enz. *bĕntang tikar pon tidak*, voor ons: hem werd zelfs geen stoel gepresenteerd; *bĕntangan langit*, het uitspansel des hemels. Zie ook *rĕntang* en *pĕutang*. II. ruwe buffelslede voor houttransport.
bĕntangoer, e. s v. boom met goed, taai hout, gebruikt voor scheepsmasten en huisbouw. Van de pitten uit deszelfs vrucht maakt men damarkaarsen. Mĕn. wrdb. schrijft *bintangoer*. Soorten zijn: *b. laoet*, *b. hoetan*, *b. boenga*, *b. djangkar*, *b. batoe*, *b. rawoen*, en *b. merah*. Ook *mĕntangoer*.
bĕntar; *sabĕntar*, een oogenblik; *dĕngan sabĕntar*, oogenblikkelijk; *sabĕntar-sabĕntar*, ieder oogenblik; *dalam sabĕntar-bĕntaran*, in een oogenblikje.
bĕntas, = *benteh*, zie ald.
benteh; *mĕmbenteh*, met het scheenbeen schoppen; *maïn benteh*, een spel, waarbij dit plaats heeft; *pĕmbenteh*, scheenbeenschopper.
benteng, schans, fort.
bĕntil, ook *pĕntil*, tepel; *bĕntil soesoe*, tepel van de borst. Zie *bintil*.
bĕntjah, zie *bantjah*.
bĕntjana, Skr. ellendige zaak, kwelling, leed, beleediging, teleurstelling, bedrogen uitkomen; *bĕntjana sjaiṭán*, kwelling des duivels; *bĕrboewat bĕntjana*, leed berokkenen; *mĕmbĕntjanakan*, beleedigen, smaadheid aandoen, blameeren; *waktoe bĕntjana*, onzalige, slechte tijd; *sĕdikit sadja bĕntjana*, een kleine beleediging slechts.
bĕntjar, duizelen, schemeren, flikkeren voor de oogen.
bĕntjat, gestaakt v. e. werk, gestuit in zijn vaart of in den groei, geketst v. e. vuurwapen. Zie ook *pĕtjat*.
bĕntji, haat; *mĕmbĕntji*, haten, *pĕmbĕntji*, hater; *ḥikmat-pĕmbĕntji*, middel om haat op te wekken, of afkeer in te boezemen; *kabĕntjian*, hatelijkheid, gehaat.
bentjoet, = *bentjoh*.
bentjoh, opgewonden toestand, die aan een scene voorafgaat, in een kwaad humeur zijn. Ook *bentjoet*.
bĕntoek, krom gebogen stuk van eene harde en taaïe zelfstandigheid, bocht, kromming. Ook gebruikt als hulp-Telw. voor ringen enz. *mĕmbĕntoek*, krom buigen, een gebogen vorm aan iets geven; *tidak tĕrbĕntoek*, onbuigzaam, niet te buigen, koppig, eigenzinnig.
bĕntoer; *mĕmbĕntoer*, buigen, b. v. een boompje, tak enz. Zie ook *lĕntoer*.

bentoh, verschillen in meening of gevoelen; *bĕrbentohan*, verschil met elk. hebben. Mal. Sam. Zie ook *bantah*.

bĕr, Voorvoegsel tot vorming van intransitieve Werkw. en om het bezig zijn met de handeling uit te drukken. Voor Naamwoorden gevoegd, beteekent het: hebben, bezitten, voorzien zijn van.

bĕra, rood, zie *bara; bĕra moeka*, rood van verlegenheid of schaamte; aangezichtspijn, tic douloureux; *mĕmboewang bĕra*, zijne schaamte of schande wegdoen, van zich doen, uitwisschen.

bĕragan; *mati bĕragan*, dood, doch er nog uitzien alsof het leeft, b. v. van insecten; ook: van ouderdom of hartzeer gestorven. v. d. W.

bĕrahmarĕsi, meestal *maharĕsi*, groot heilige.

bĕrai, verspreid; *tjĕrai-bĕrai*, overal verspreid; *mĕntjĕrai-bĕraikan*, overal verspreiden; *warta itoe kita bĕrai-bĕraikan*. wij verspreiden die tijding overal. Zie *oerai* en *pĕrai*.

berak, kakken, schijten; dus grof voor *boewang ajar* of *kasoengai bĕsar; mĕmberakkan*, beschijten, bekakken, uitkakken.

bĕrak, I. opgezet, bol, van de wangen; eenigszins gezwollen en tot bederf overgaand, niet meer versch, van visch enz. *bĕrak moeka*, opgezetheid van aangezicht. II. *mĕmbĕrak*, met geweld onder water of modder houden om te doen stikken, verzuipen op die wijze. Mogelijk hetzelfde als I.

bĕrakah, vermetel, stout.

bĕraksa, I. Skr. = *bĕringin* en ook gebr. als poëtische naam voor andere fraaie boomen. II. ook *boeraksa*, vurig, dapper van een paard, ongev. = *sĕmbĕrani*. Zie ald.

beram, schitterend rood, R. v. E. *pĕrmata beram*, de roode diamant. v. d. W.

bĕram, e. s. v. bedwelmenden drank, het vocht van de *tapai*, zie ald.

bĕramban, e. s. v. witte, welriekende lelie. Mal.

bĕranda, ook *boeranda*, veranda, balkon, kajuit of campagne op Mal. vaartuigen met een plat dak, waarop men zitten kan.

bĕrandal, Jav. muiteling.

bĕrandang, onbedekt en daardoor zichtbaar, b. v. een huis

bĕrandi, Eng. brandewijn, cognac.

berang, woede, toorn, verontwaardiging; kwaadaardig, opvliegend, vinnig; *mĕmberangi*, woedend tegen iemand uitvaren; *berang-berang*, e. s. v. roode, een span lange, zeer vergiftige zeeslang, en volg. R. v. E. zeehond. Zie *bĕrang*.

bĕrang-bĕrang, e. s. v. otter; *b. kawan*, die in gezelschap van velen, *b. toenggal*, die alleen leeft.

bĕrangsang, zie *rangsang*.

bĕrangta, zie *angta* en *anta*.

bĕrangti, verb. van *birahi*, zie ald.

bĕrani, mogelijk eene samentr. van *bĕr* en *wani*, moedig, dapper, stout, vermetel, brutaal, driest, durven; *bĕrani lalal*, zoo dapper als eene vlieg; *sĕmbĕrani* en *sĕbĕrani*, vurig, moedig, van paarden; *bĕrani maloe, takoet mati*, Sprw. *batoe bĕrani* en *bĕsi bĕrani*, zeilsteen, magneet; *kabĕranian*, dapperheid, heldhaftigheid, driestheid; *mĕmbĕranikan dirinja*, zich verstouten, de stoute schoenen aantrekken. Zie ook *wani*.

bĕranta, e. s. v. vaartuig met groote, lange riemen. Zie ook *anta*.

bĕrapa, samengest. uit *bĕr* en *apa*, wat hebben, voor: hoeveel? b. v. *bĕrapa harganja*, hoeveel is de prijs? wat kost dat? *bĕrapa kali*, hoevele malen? hoe dikwijls? *tiada bĕrapa*, niet zoo heel erg, niet zoo zeer veel; *barang bĕrapa*, hoeveel ook; *bĕrapa lagi*, hoeveel te meer! en hoeveel te minder! *bĕrapa dilarangkan*, hoe dikwerf hij ook verboden werd; *bĕbĕrapa*, eenige, vele; *tĕlah bĕbĕrapa lamanja*, na verloop van eenigen tijd.

bĕras, gepelde rijst, en verder: elk gebolsterd graan of zaad; *bĕras basah*, natte rijst, gebr. als scheldwoord voor een deugniet; *bĕras koenjit*, met kurkuma geel gekleurde rijst, die bij feestelijke gelegenheden wordt gestrooid; offerrijst; *bĕras bĕharoe*, nieuwe rijst, zooals bij ons de nieuwe aardappelen; *bĕras timboel*, door den klander uitgevreten rijst, zoo geheeten, omdat die op het water drijft of aan de oppervlakte komt; *bĕras pĕtas*, allerlei gepelde rijst, rijstwaren, zooals wij zeggen: grutterswaren; *bĕras majang pinang*, korrels van de pinangbloemen; *bĕras boenga njioer*, korrels van de kokosbloemen; *pĕbĕrasan*, bergplaats voor de gepelde rijst.

bĕrat, zwaar, drukkend, gewichtig, be-

langrijk, zwaarte, belangrijkheid; *kapala bĕrat,* zie bij *kapala; bĕrat sikoe,* zwaarte van ellebogen, fig. voor lui; *kabĕratan,* wichtigheid, belangrijkheid; *mĕmbĕratkan,* bezwaren, verzwaren, doen drukken; *pĕmbĕrat,* e. s. v. toovermiddel, maar welk? b. v. *mĕngĕnakan pĕmbĕrat, jang di-adjarkan olih bikoe Kala Sakti itoe.* Mes. Kag. *mĕmbĕrati hatinja,* zijn gemoed bezwaren. B. Ramp. p. 7.

bĕrbana, = *rĕbana.*

bĕrbapakan, tot vader hebben.

bĕrdoe, dek van een schip Mal.

bĕrdoes, dik en vooruitstekend van den buik. Zie *boentjit.*

bĕrĕbat, soms ook *pĕrapat,* e. s. v. plant, die aan het strand groeit. Zie ook *rĕbat.*

bĕrĕbek; *boeroeng bĕrĕbek,* watersnip. Zie *berek-berek.*

bĕrĕmban, dwarslat ter verbinding van palissaden en dergel., dam of stuiting ter afleiding van het water.

bĕrĕmbang, e. s. v. grooten strandboom, met zure, platronde vruchten, naar welker gelijkenis de knop op een masttop ook *boewah bĕrĕmbang* wordt genoemd; ook *pĕdada* of liever *boewah pĕdada* geheeten, naar de gelijkenis met den tepel eener borst. Ibr. b. Ch.

bĕrĕmi, e. s. v. in het wild groeiende groente, een plantje met langwerpige blaadjes en witte kelkbloempjes, iets gelijkende op ons muur.

bĕrĕnang, zwemmen, zie *rĕnang.*

bĕrendi, Eng. brandy, cognac, brandewijn.

bĕreng-bĕreng, klanknabootsend woord, naam van een groot koperen bekken, behoorende tot de Chin. muziek. Ook *gĕmbĕreng.*

bĕrĕnga, de maden, die uit de eieren van insecten, zooals vliegen enz. voortkomen.

bĕrĕnggil, geheel boven de oppervlakte uitstekend, zooals b. v. de oogen van een garnaal, de pit van de *djamboe sĕmpal* of *dj. monjet.* Zie *bĕnggil.*

bĕrĕsih, schoon, niet vuil, zuiver, helder, rein, zindelijk; *hatï jang bĕrĕsih,* een rein hart; *mĕmbĕrĕsihkan,* schoonmaken; *mĕmbĕrĕsihkan moeka,* het gelaat ophelderen, opvroolijken; *mĕmbĕrĕsihkan dirinja,* ook: aan zijne wettelijke verplichtingen voldoen, b. v. bij het aangaan van een huwelijk; zie ook *rĕsik.*

beret, in de samenst. *tjeret-beret,* zie *tjeret.*

bĕrgoek, verbastering van het Arab. *boerkā,* zie ald. *b. mĕlajah,* een afhangende sluier.

bĕrhala, afgod, afgodsbeeld, afgel. van *batara* Skr.

bĕrhana, zie *sabĕrhana.*

bĕrhĕnti, zie *hĕnti.*

bĕri; *mĕmbĕri,* geven, verleenen, toestaan, vergunnen, toelaten, opgeven; *mĕmbĕri-tahoe,* kennis geven (en hierv. *pĕmbĕritahoewan,* kennisgeving); *mĕmbĕri hati,* aanmoedigen, toegeven, verwennen; *djangan dibĕri kaloewar,* laat hem er niet uitgaan; *sapĕmbĕri kaki,* zoover de voeten iem. brengen kunnen; *pĕmbĕri,* de gever; *pĕmbĕrian,* de gift of gave; *mĕmbĕri* ook gebr. in de beteekenis van: verwekken, b. v. *mĕmbĕri dahsjat,* verbazing wekken; *m. hairán,* verwondering wekken; *m. djĕmoe,* afkeer of walging wekken; *m. soeka,* vreugde wekken; *m. maloe,* schaamte wekken enz. *m. djalan,* aan d. gang helpen.

bĕri-bĕri, e. s. v. grauwe torretjes, die veel in de mangga vruchten worden gevonden.

bĕrida, Skr. oud, bejaard; *mantĕri bĕrida,* een oude minister.

bĕrik, Ned. e. s. v. tweemast vaartuig zie *kitji.*

bĕrik-bĕrik, de nekvederen van vechthanen strijken. Mal.

bĕrinda, de totaliteit, het geheel, b. v. van eene familie of van de inwoners eener plaats; *sabĕrinda,* met hun allen.

bĕrindjal = *tĕrong,* zie ald.

bĕringin, de indische heilige vijgenboom. Op Java *waringin.* In geschriften ook *bĕraksa* en *boeraksa* genoemd.

bĕrita, bericht, tijding, kennisgeving; *soerat bĕrita,* verordening, openbare afkondiging; *mĕmbĕrita,* berichten; *pĕmbĕritaän,* verslag, procesverbaal, rapport.

bĕrkaälahan zie *alah.*

bĕrkalahi, vechten, plukharen, zie *alah* en *kalah.*

bĕrkas, bos, bundel, takkebos, bos stroo, bosje bladeren enz. *mĕmbĕrkas,* tot een bos samenbinden, bossen maken; *sapĕrti tandoek dibĕrkas,* als horens tot bossen gebonden, fig. uitdrukking voor oneensgezinden; *dan tangannja tĕrbĕrkas dĕngan toeboehnja,* zijne armen

waren met zijn lichaam saamgebonden. Hik. R. Ch. *mĕmbĕrkasi* = *mĕmbĕrkas*, doch met veelvuldigheid van handeling.
bĕrkat, Arab. zegen; *dĕngan bĕrkat toewan*, door uwen zegen, d. i. door den zegen, die op u rust; *mĕmbĕrkati*, iem. of iets zegenen; *mĕmbĕri bĕrkat*, zegenen in het algemeen; *kabĕrkatan*, gezegend.
bĕrkĕlang, zie *pĕrkĕlang*.
bĕrkĕpalangan, zie *alang*.
bĕrkik, e. s. v. snip.
bĕrkoeng, zie *barkoeng*.
bĕrkombara, zie *ombara*.
bĕrma, Skr. de god Brahma, komt veel in eigennamen voor, b. v. *Bĕrma Sakti* enz.
bĕrnas, vol, gespannen, goed gevuld, bevrucht, b. v. v. e. blaas, de wangen, de borsten, vruchten, puisten enz. b. v. *bĕrnas soesoenja, laloe titik sĕndirinja kaboemi*, hare borsten waren vol, vervolgens droppelde het van zelf op den grond.
bĕrniaga, van *baniaga*, handeldrijven, handelen; *mĕmpĕrniagakan hartanja*, handeldrijven met zijne goederen; *pĕrniagaän*, koophandel.
bero, Ned. bureau, schrijftafel met loketten, = *almari bĕrkotak-kotak*. Abd.
bĕroed, Arab. koud; *bĕroedat*, de koude.
bĕroedoe, jonge kikvorsch, die nog geen pooten heeft.
bĕroega, een balkonnetje ter zijde van het huis, waar de vrouwen zitten te weven, ook tijdelijke hut in het bosch.
bĕroek, e. s. v. grooten, zeer leerzamen aap, de Lampongsche aap; *bĕroek mĕnghantar ḥáşil*, fig. uitdrukking voor een kliergezwel aan den hals, vergeleken bij de gevulde wangzakken van zulk een aap; *taboeng bĕroek*, e. s. v. plant, nepenthes.
bĕroenai, Borneo-propre, N. W. Borneo, waarnaar het geheele eiland genoemd is.
bĕroes, Eng. brush, borstel; *mĕmbĕroes*, borstelen.
bĕroet, Jav. schram, krabbel.
bĕroewang, de Maleische beer, de honigbeer, ook voor beer in het algemeen, b. v. B. ramp. bĕs. pag. 30.
bĕroewas, e. s. v. boom, waarvan de vruchten op *manggis* gelijken, doch ongezond zijn en de wortels in de geneeskunde gebruikt worden.
bĕrolih, verkrijgen; zie bij *olih*.
bĕrombong, I. e. s. v. boom, met fraai rosékleurig hout. II. een mastkoker, die aan één kant open is om den mast te kunnen strijken. Mĕn. *baroemboeng*, buis als leiding voor eene vloeistof; koker voor kunsthanesporen; gevlochten lus om den poot van een vogel, dien men aan een touw vastlegt. Mal.
berong, scheef, inz. van het aangezicht, door een gezwel.
bĕronok, e. s. v. zoetwater-weekdier, dat rauw gegeten wordt. vdW. Soorten zijn: *b. landar* en *b. daoen bakau*, e. s. v. zeeworm, inwendig vol grauwen modder.
bĕronong, een oogstmand. Mal.
bĕroti, lat, tengel aan den wand om er de planken op vast te spijkeren, ook wel voor dakspar. Zie ook *bĕlĕbas*.
bĕrotji, de naam eener stad in Eng. Indië, vanwaar vroeger veel zijde naar den Ind. Arch. werd uitgevoerd. Als Bijv. nw. fijn, fluweelachtig.
bĕrsat, bij ongeluk in een verkeerde opening komen, b. v. in den neus, v. spijzen, in een verkeerd huis, v. personen. Mogelijk van *bĕrsĕsat*.
bĕrsih, zie *bĕrĕsih*.
bĕrsil, uit eene holte te voorschijn komen, zooals de oogen uit hun kassen, een worm uit een vrucht, wild vleesch uit een wond, de mond van het geschut uit de geschutpoort. Zie ook *bĕrsit* en *pĕrsil*.
bĕrsin, niezen; *tĕbĕrsin*, aan het niezen raken.
bĕrsit, in eens te voorschijn komen, zooals iets, dat in de keel of den neus zit, ineens voor den dag komen, b. v. eene tijding of levend wezen; zie ook *bĕrsil* en *pĕrsil*.
bĕrtam, e. s. v. plant, van welks bladeren atap wordt vervaardigd, b. v. *dindingnja kajoe, atapnja bĕrtam*, de wanden waren van hout, de dakbedekking van *bĕrtam* Maxw.
bĕrtas; *mĕmbĕrtas*, aan de oppervlakte komen van een school visschen. Mal. Mogelijk een verkeerd gehoord *bĕratas* en *mĕmpĕratas?*
bĕrtih, ongebolsterde rijst, in de pan geroosterd, totdat de dop gebarsten is. Hierbij wordt het knetteren van geweervuur vergeleken!
bĕrtjat, e. s. v. klein zoetwatervischje; *b. tĕrbang*, larve van den boomkikker. Mal.

besan, benaming van ouders onderling, wier kinderen met elk. gehuwd zijn; zoons of dochters schoonvader of schoonmoeder; *besan sabantal*, benaming van twee echtgenooten onderling, wanneer beider voorkinderen met elk. gehuwd zijn; *bĕrbesan-besan*, met elk. schoonouders zijn van dezelfde paren.

bĕsar, groot, dik, zwaar, hevig, volwassen, gewichtig, aanzienlijk, van hoogen rang, b. v. *goenoeng bĕsar*, een groote berg; *pohon bĕsar*, een dikke of zware boom; *riboet bĕsar*, een hevige storm; *boedak itoe soedah bĕsar*, die knaap is reeds volwassen; *pĕrkara bĕsar*, een gewichtige zaak; *orang bĕsar*, een aanzienlijk persoon; *pangkat bĕsar*, een hooge rang; *ajar bĕsar*, hoog water; *pasang bĕsar*, hoog tij; *bĕsar kapala*, koppig, stijfhoofdig; *hati bĕsar*, hoogmoedig, trotsch; *mĕmbĕsar*, zich groot voordoen, de hoedanigheid, van groot vertoonen; *mĕmbĕsar kapala* zich koppig toonen; *mĕmbĕsarkan*, verheffen, groot maken, grooter maken, vergrooten; *mĕmbĕsarkan dirinja*, zich verheffen of verhoovaardigen op iets; *bĕsarnja hati beta sagoenoeng rasanja*, ik ben daar zeer trotsch op, ik gevoel mij daarmede grootelijks vereerd; *kabĕsaran*, grootheid enz. ook: de rijksinsigniën, rijkstrom, staatsie en ook = *kabĕsaran hati*, hoogmoed; en verder: teeken van hooge waardigheid; *kabĕsarbĕsaran barang lakoenja*, al zijne gedragingen waren zeer voornaam.

bĕsĕlit, Ned. besluit.

bĕsĕmbi, zie bij *asam*.

beser, onwillekeurige vloeiïng; *beser kĕntjing*, onwillekeurige pisloozing; *b. boewang ajar*, onwillekeurige stoelgang; *b. māni*, zaadvloed; *b. poetih-poetihan*, witte vloed.

bĕset; *mĕmbĕset*, Jav. stroopen, villen, afhalen.

bĕsi, ijzer; *bĕsi lantai*, plaatijzer; *bĕsi batang*, staafijzer; *b. tanah*, ijzer van slechte kwaliteit; *bĕsi poetih*, blik, P. zie *pamoer*; *b. bĕrani*, magneet, bliksemafleider; *b. charsani*, ijzer of staal van Chorasan; *bĕsi mĕlela*, e. s. v. staal, waarvan men krissen vervaardigt, die niet gedamasceerd zijn, Mal. *b. kawi*, stukje oud ijzer, behoorende tot de rijks-insigniën en waarop men plechtige eeden zwoer; *b. tjabang*, e. s. v. chineesch wapen, zie *tjabang*; *b. tjap*, brandijzer; merkijzer; *b. pĕngoekir*, graveerstift; *b. sĕtĕrika*, strijkijzer; *b. lintang*, dwars-ijzer, benaming voor alle blanke wapens, waarmede men houwt; *batoe bĕsi*, graniet en andere harde steensoorten; *batoe bĕsi, boekannja batoe boewatan*, graniet en geenszins vervaardigde steenen; *tahi bĕsi* en *karat bĕsi*, ijzerroest.

bĕsikau, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch. Volg. vdW. *bĕsiko*.

bĕsing, volgegeten vdW.

bĕskat; *badjoe bĕskat*, e. s. v. vest, dat op de borst gekruist en op de heupen saamgebonden wordt. Ook *mĕskat*.

bĕskoewit, Ned. beschuit.

bĕsoe, vervallen van het gelaat. Keasb.

besoek, morgen in ruime beteekenis, later, in de toekomst; *b. pagi*, morgenochtend; *b. loesa*, morgen of overmorgen, later wel eens. Wellicht eene samentr. van *bĕresoek*. Zie *esoek*.

bĕsoesoe, een witte, zoete, eetbare wortel of knol, ter grootte van een bolronde rammenas, die rauw als toespijs gebruikt wordt.

bĕsoet; *mĕmbĕsoet*, metalen zuiveren van de alliage.

bĕstari, uitgebreide kundigheden of deugden bezitten, beroemd. De beteek. van dit woord is nog niet recht bepaald. Het komt alleen voor in gedichten.

beta, ik, mij; zie *beita*.

bĕtah, Jav. uithouden, verdragen, *tiada bĕtah*, niet kunnen uithouden; b. v. *ajahanda tiada bĕtah gĕring hoeloe*, vader kan de hoofdpijn niet uithouden; *orang itoe bĕtah makan*, die man kan terdege eten. Zie ook *bĕtak* II.

bĕtak, I. *membĕtak*, opbergen, opredderen, in orde houden; *djoeroe bĕtak*, hofmeester, v. d. W. Zie *petak*! Zal wel het Jav. *bĕṭak*, zijn, rijstkoken; *djoeroe bĕṭak*, e. rijstkoker of bijkok. II. = *bĕtah*, uithouden, verdragen kunnen, bestand zijn tegen, b. v. de ruwheden van het weder enz.

bĕtapa, hoe, zoo, zooals: *bĕtapa bitjaramoe*, wat is uw raad? *bĕtapa pĕrinja*, hoe is de wijze waarop; hoe komt het dat; *bĕtapa ādat*, zooals dat de gewoonte is; *kabĕtapaän*, hoedanigheid. Volg. and. *boetapa*.

bĕtas, opengescheurd, b. v. van een zak,

een kleedingstuk; gespleten, van een ei; opengegaan van een naad; *měmbětas*, snakken, van visschen aan de oppervlakte van het water.

bětawi, Batavia.

betek-betek, e. s. v. groote, groene parkiet. Jav. *betet.*

betet, Jav. = *betek-betek.* Zie ald.

běti-běti, e. s. v. boompje met eetbare vruchten, welks jonge spruiten rauw bij de rijst, de wortels in de geneeskunde en de bast om te looien gebr. worden, v.d.W. = *nasik-nasik* en *gělam tikoes.* Mogel. beter *bětik-bětik.*

bětik, de pěpaja, carica papaija; *bětik rambai,* eene soort, waarvan de vruchten aan lange stengels van de kroon naar beneden hangen; *b. batang,* eene soort, waarvan de vruchten aan den stam kort bij de kroon zitten; *bětik-bětik,* de roode hond, e. s. v. uitslag.

bětina, vrouwelijk, van menschen en dieren, b. v, *orang bětina,* vrouw; *lěmboe bětina,* koe.

běting, lange, smalle zandbank in zee, voor de monding eener rivier. Zie ook *těbing.*

bětis, het been tusschen knie en voet; *toelang bětis,* het scheenbeen; *pěroet bětis* of *djantoeng b.* of *boewah b.*, de kuit; *diběrikan bětis, hěndak paha,* voor ons: als men hem den vinger geeft, neemt hij de geheele hand.

betjak, drassig, week, modderig, van den grond. Zie ook *letjak.*

betjek. Op Java = *betjak,* zie ald. en *letjak.*

bětjik, Jav. = *badjik* en *baïk,* zie ald.

bětjok, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

bětoel, juist, recht, echt, waar, wezenlijk, waarachtig, oprecht; *bětoel tidak?* is het waar of niet? *bětoel-bětoel,* volkomen waar; *orang mělajoe bětoel,* een echte Maleier; *měntjěhari kahidoepan děngan bětoel-bětoel,* op een eerlijke manier den kost zoeken; *bětoel hati,* oprecht van hart; *měmbětoelkan,* recht maken, recht buigen, verbeteren, regelen; *měmbětoeli,* regelrecht op iets afgaan, b. v. op een licht in de verte; ook: op iets mikken; *kabětoelan,* juist van pas, ter goeder ure, toevallig; *běrbětoelan děngan,* overeenkomstig met, in de juiste richting van; *sěbětoel,* naam van een boompje met bijzonder rechten stam; *saběttoelnja,* in werkelijkheid, in derdaad, eigenlijk.

bětoeng; I. dik, gezwollen, ook van een vinger. Mal. *boeloeh bětoeng,* e. s v. groote gele bamboe; volg. v. d. W. de grootste soort. *Katak bětoeng,* e. s. v. gele kikker met zwarte spikkels, volg. v. d. W. zoo genoemd naar zijn geluid. II. *bětong,* sluisdeur, duikerschuif; *tjaboet bětong,* de sluizen openen. Mal.

bětoet, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch. Zie *bětoetoe,*

bětoetoe, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, die zich in het slijk ophoudt, moddervisch. Zie ook *bětoet.*

bětoewah, onkwetsbaar, zie bij *toewah.*

bětok, I. gebrand door invretende zelfstandigheden, zooals lapis infernalis en dergl. II. e. s. v. zeer klein, eetbaar zoutwatervischje.

bewafa, Perz. ontrouw, verradelijk.

bewak, = *bijawak,* Zie ald.

bi, Arab. in, Voorz. b. v. *bismillah,* in den naam van God; *bihi,* er in, op hem enz. *bi'lchair,* het ga u wel; *wa bihi nastaïno bilahi,* en daarmede smeeken wij de hulpe Gods hierover af.

bi-adab, Ar. onbeleefd, ongemanierd, zie *bijadab.*

biaja. zie *bijaja.*

biak, zie *bijak.*

biang, zie *bijang.*

biar, zie *bijar.*

bias, zie *bijas.*

biasa, zie *bijasa.*

biāt, Arab. kerk van christenen of joden.

bibi, jongere zuster van vader of moeder, tante; in het algemeen eene vrouw van middelbare jaren.

bibir, lip van den mond, rand, zoom, de lippen van iets; *bibir mata,* de oogranden; *b. tjawan,* rand v. e. beker; *b. pěrahoe,* boord v. e. vaartuig.

bibit, I. *měmbibit,* met de vingertoppen, of vingers, iets dat hangt vasthouden, dragen; II op Java, plantjes om te verplanten. Zie *běnih.*

bida, I. poets, kwade streek. II. verk. van *bidadari* en *bidasari,* in poëzie.

bidadari, zie *bidiadari.*

bidai, I. dicht aan elk. geregen rotan of bamboe voor gordijnen, ook voor horden om rijst op te drogen; spalk voor een gebroken lichaamsdeel; dichte striemen door slagen toegebracht; *poeroe bidai,* naam v. e invretende ziekte

overeenkomende met lepra. Mĕn. II. e. s. v. vergiftige slang. III. = *badai*. orkaan. IV. honk, bij sommige kinderspelen.
bidak, Arab. pion in het schaakspel; *bidak di lantik*, pion, die, in een vak op de laatste rij gekomen, door een ander stuk vervangen wordt.
bidal, en *lidal*, vingerhoed. Het Port. *dedal*.
bidan, Skr. vroedvrouw; *mĕmbidan*, eene vrouw als vroedvrouw helpen, bij het baren helpen; *bidan tĕmpah*, een vooraf aangenomen vroedvrouw; *b. tarik*, een die zoo maar geroepen is; *balas bidan*, een feest 40 dagen na de bevalling, als de vroedvrouw haar afscheid krijgt.
bidang, I. uitgespreid, uitgespannen; van de borst: breed. Ook als hulp-Telw. bij de opnoeming van sommige platte voorwerpen zooals: linnen, zeil, matten, papier, bladkoper, tuinen enz. *mĕmbidangkan*, uitspannen, opspannen; *pĕmbidangan*, en verk. tot *pĕmidangan*, raam om iets op te spannen, borduurraam; *pĕmidang bĕloelang*, horde, waarop men een huid uitspant, om die te drogen. II. palmiet, die als groente gegeten wordt.
bidar, e. s. v. klein vaartuig als pleiziervaartuig gebr. door den Vorst.
bidara, Skr. e. s. v. kleinen boom, met kleine, zoete, eetbare vruchten, de jujubenboom; *bidara laoet* of *bidara poetih* of *bidara pahit*, e. s. v. boom met olijfachtige vruchten en welks bittere wortel als koortswerend en maagsterkend middel gebezigd wordt, de quassia amara.
bidāt, Arab. nieuwigheid in den godsdienst, ketterij; *orang bidāt*, ketter.
bidiadari, Skr. ook *bidadari*, hemelsche nimf; ook: de roode avondwolkjes. Pad. bovenl. *boenga tapak bidadari*, = *anggrek*, e. s. v. epidendrum. Mal.
bidik; *mĕmbidik*, mikken, viseeren; *bĕrbidik*, schijfschieten; *pĕbidikan*, terrein daarvoor; *kabidikan*, het wit geraakt; door uitvragen er achter gekomen.
bidjai, zie *bidjeh*.
bidjak, snugger, knap, ervaren, bedachtzaam, omzichtig; zie *bidjaksana*.
bidjaksana, Skr. beleidvol, schrander, een goed inzicht hebbend; *kabidjaksanaän*, schranderheid, beleid. Ook *bidjak* is in gebruik.
bidjan, e. s. v. oliegevend zaad, dat ook bij de koekjesbakkerij gebr. wordt. Jav. *widjen*. Zie *lĕnga*.
bidjeh, erts in het algem., tinerts, zilvererts. Volg. and. *bidjai*.
bidji, korrel, zaadkorrel, pitje, zaadje; *bidji mata*, oogappel; *b. timah*, korrel tinerts; *b. nangka*, de nangka-pit, ook de naam voor een handboortje; *bidji pĕngadoehan*, de zaak der aanklacht; *bidji ratap*, rouwklacht; *bĕrbidji limau*, wordt gezegd van gekookte rijst die niet gaar is. Ook als hulp-Telw. gebr. b. v. *dĕlima doewa bidji*, twee stuks granaatappels; *bidji-bidjian*, allerlei zaden, zaaizaad.
bidoek, e. s. v. klein visschersvaartuig; *koetoe bidoek*, e. s. v. kruipend dier, pis-in-bed; *bintang bidoek*, de groote Beer, het sterrenbeeld.
bidoer, blok of schuitje tin; ook een gewicht van 2 kati.
bidoeri, ook *baidoeri*, e. s. v. edelgesteente, katoog genaamd, soorten zijn: *b. boelan* en *b. pandan*. *Pohon bidoeri*, e. s. v. plant, die katoen voortbrengt.
bidoewan, Skr. zanger, zangeres; ook e. s. v. magischen zang met begeleiding van de tambourijnen tot oproeping van geesten of spoken.
bidoewanda, lijfbediende, lijfwacht, ordonnans, staande onder den *bantara*. Zij zijn overbrengers van de vorstelijke bevelen en dragers van de insigniën. Wordt soms ook voor *bidoewan* gebezigd. Zie ald.
biga, zie *bega* II.
bigar, zie *bega* II.
bigrair, Arab. behalve, alleen.
bihausj, Perz. in zwijm, bezwijming; *obat bihausj*, zwijmeldrank, slaapmiddel.
bihi, Arab. zie *bi*.
bija, zie *beja*, II en III.
bijádab, Perz. ongemanierd, onbeleefd, onfatsoenlijk van *bi*, niet, en *ádab*, welgemanierd.
bijaja, uitgave, kosten, vertering, onderhoud, kost; *mĕmbijajakan*, uitgeven voor, de kosten doen, verteren van (zijn geld), tot onderhoud geven van. Zie ook *bĕlandja*.
bijak, zich vermenigvuldigen, vruchtbaar, d. i. rijk aan nakomelingen; *mĕmamah bijak*, herkauwen.
bijang, I. moeder, moederdier; *bijang djari*, de duim; *bijang djari kaki*, de groote toon. II. wulpsch, geil, inz. van

vrouwen. v. d. W. *djĕrit-djĕrit bagai koetjing bijang*, mauwen als een krolsche kat.
bijanglala, de regenboog.
bijapri, Skr. koopman, handelaar. Mĕn. rechtsgeleerden.
bijar, laat het geschieden of zijn; ook: opdat; *bijarlah beta pĕrgi*, laat mij gaan; *bijarlah bagitoe*, laat het zoo zijn; *bijarlah atas akoe*, laat het aan mij over; *mĕmbijarkan*, toelaten, overlaten, laten begaan, aan zijn lot overlaten, laten staan, daarlaten.
bijas, van de richting afwijken, door wind en stroom op het strand gedreven worden, binnendringen van de zonnestralen door een venster of door het gebladerte, afwijking door de luchtspiegeling bij het op- en ondergaan der zon; *bijas-bijas*, ook: instuiven van den regen, stofregen. Zie *tĕmpijas*.
bijasa, Skr. gewoon, gewend, bedreven, geoefend in, gewoonte; *bijasa pada sĕndiri, dibawa pada orang*, zooals hij zelf gewoon is te handelen, denkt hij ook van anderen, d. i. zoo de waard is, vertrouwt hij zijne gasten; *mĕnghilangkan bijasa*, eene gewoonte afwennen; *bijasa dĕngan*, gewoon zijn aan, omgaan met; *mĕmbijasakan*, tot een gewoonte maken, wennen; *kabijasaän*, gewoonte, geoefendheid.
bijawaķ, leguaan; soorten zijn: *b. poeroe*, *b. gabok*, *b. sĕroeni*, *b. tĕmbaga* en *b. poenggoer*. Deze laatste met een korten staart. *Mĕmbijawaķ*, zich als een leguaan voordoen, d. i. op den buik voortkruipen, b. v. van dieven enz. *poeroe bijawaķ*, zie bij *poeroe; bagai lidah bijawaķ*, als de tong van een leguaan, d. i. dubbeltongig, omdat die gespleten is.
bijawan, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, waarvan de kuit gezouten in den handel wordt gebracht.
bijawas, alleen in *djamboe bijawas*, de witte *djamboe bidji*. Zie bij *djamboe*.
bijoekoe, e. s. v. landschildpad en e. s. v. eetbaren zoetwatervisch. Beiden hebben flauwe oogen en vandaar *mata bijoekoe*, kwijnende, verliefde oogen.
bijoet, verergeren van eene ziekte door nalatigheid.
bijola, Port viool, het muziekinstr.; *bĕrmaïn bijola*, vioolspelen; *pĕnggeseķ bijola*, strijkstok.
bika, e. s. v. gebak. Zie *bingka*.
bikang, e. s. v. poffertjes; niet te verwarren met *bingka*; *pĕbikangan*, poffertjespan, koekepan. Zie ook *soedoeķ*.
bikar, dikke rand of kant aan een wond. Mal.
bikár, Perz. oorlog; vagebond, maraudeur; *mĕmbikár*, zich als vagebond gedragen.
bikat, speld, pen, stokertje L.
bikin, zie *bekin*.
bikir, Arab. maagd, maagdom.
bikoe, I. Siam. bedelmonnik, priester, kluizenaar. II. e. s. v. mandje of korfje. III. ingekeept, geschulpt, getand, versiering met in- en uitspringende hoeken of bochten.
bila, tijd, tijdstip; ook = *apabila; barang bila pon baïk*, wanneer ook, op welk oogenblik ook.
bilád, Arab. meerv. van *balad*.
bilah, spaander, dun splijtsel van bamboe; ook gebruikt als hulp-Telw. bij de opnoeming van platte scherpe voorwerpen, zooals zwaarden, messen, planken, pijlen, lansen enz.
bilahi, zie *bilāi*.
bilai, = *biloer*, zie ald.
bilāi, onheil = *tjilaka;* ook *bilahi* geschr.
bilaķ, e. s. v. plant, die katoen levert.
bilál, Arab. een oproeper tot het gebed, zoo genoemd naar den naam van den eersten persoon, die daarmede belast werd. Men noemt hem ook *moeadzin* en op Java *modin*.
bilalang, sprinkhaan; soorten zijn: *b. tjingkadoe*, *b. gambar*, e. s. v. eetbaren, die in zwermen groote verwoestingen aanricht; *b. koenjit*, *b. padi*, *b. daoen*, het wandelende blad; *b. ranting*, het wandelende rijs; *b. hantoe*, een leelijke soort; *b. pidjar*, het Onslieveheersbeestje. Mal.; *ikan bilalang* de vliegende visch; *gigi bilalang*, zekere steek bij het naaien; *pa' bilalang*, naam van een gelukkig waarzegger, de held van een verhaal, die tot spreekw. geworden is, voornamelijk in de uitdrukkingen: *boedjoer pa' bilalang*, *toewah p. b.* en *ĕlmoe p. b.* zie *kadoeķ; paha bilalang*, de benedendij van het menschel. lichaam.
bilamana, wanneer, zie bij *bila*.
bilang, tellen; *bilang hari*, somtijds, tusschenbeide; *b. kali*, iederen keer; *b. boelan*, iedere maand, bij de maand;

b. tahoen, jaarlijksch, bij het jaar; *měmbilang*, iets tellen; *bilangan*, aantal, getal, ook wat gerekend wordt te behooren tot, onderafdeeling; *těrbilang* en *kabilangan*, in tel zijn, geteld; *tiada těrbilang*, niet te tellen zijn; *bilang kapala*, men heeft ze maar voor het tellen; *bilangan*, ook iem. bepaald toebedeeld aantal levensjaren, *bělom sampai bilangannja tiada ija mati*, als het toebedeelde aantal niet vervuld is, sterft hij niet; *masoḳ bilangan*, tot het getal behooren, meegeteld worden, gerekend worden tot. Hiervan ook afgel. *sěmbilang*, e. s. v. visch.

bilas; *měmbilas*, afspoelen, omspoelen, uitspoelen, ook afspoelen v. h. lichaam na een bad.

bilau, zie *katjau*.

bilělang, staren van de oogen, wijd opengespalkt, het rollen der oogen in het hoofd, b. v. van toorn. Zie *bělalaḳ* en *bělijaḳ*.

bilḥaḳ, Arab. samentr. van *bi* en *alḥaḳ*; zie *ḥaḳ*.

bilik, I. kamer, vertrek, omhulsel, kleiner dan de *opih*; *bilik pěradoewan*, vorstelijk slaapvertrek; *bilik běrsakat*, afgeschoten binnenkamer; *b. andjoeng*, opkamer. II. *měmbilik*, iets, dat men in de hand houdt, heen en weer draaien.

bilis, ook *beles* en *bilas*, rood, ontstoken van de oogen met uitvloeien van vocht, leepoogen; *ikan b.* de roode vischjes, e. s. v. ansjovis; *tjoraḳ bilis*, e. s. v. geruit patroon op donkeren grond.

billahi, Arab. bij God! in eeden.

biloedaḳ; *oelar biloedaḳ*, adder, zeer giftig.

biloeloeḳ, de jonge vrucht van den *kaboeng*-boom in hare eerste ontwikkeling. Měn. vrucht van den *anau*-boom.

biloer, striem, ontstaan door een slag met een dun voorwerp, geeselstriem; *biloer rotan*, striemen door rottingslagen ontstaan. Zie ook *balai*. Měn. *bilir*.

bilolang, e. s. v. Makkasaarsch vlerkprauwtje.

bima, Skr. schrik, afgrijzen, akeligheid; de naam v. Siwa; *bimasaḳti*, de melkweg, ook alleen *bima*.

bimbang, ongerust, wankelmoedig, in twijfel, bezorgd, verliefd; *bimbang hati*, ongerustheid, bezorgdheid, wankelmoedigheid; *měmbimbangkan hati*, het gemoed in twijfel brengen, wankelmoedig of bezorgd maken.

bin, Arab. zoon, zie *ibn*.

binara, waschman, kleerenbleeker; *měmbinara orang*, iemand een schrobbeering geven, den mantel uitkloppen.

binasa, Skr. verwoest, vergaan, bedorven, mislukt, te gronde gegaan, verongelukt, omgekomen, vernietigd, vernield, in het verderf gestort; *měmbinasakan*, te gronde richten, verwoesten, doen omkomen of doen vergaan; *kabinasaän*, verwoesting enz.; *pěmbinasa*, verwoester.

binasat, Perz. hars van den terpentijnboom.

binát, Arab. meerv van *bint*, dochter; *bintoe 'lbaḥr*, meermin.

binatang, dier, beest, in tegenoverstelling van andere wezens; ook als scheldwoord. *Binatang ḥikmat*, kunstdier; *binatang kandaraän*, rijbeest.

binatoe, = *minatoe* en *binara*, zie ald.

bindjai, e. s. v. boom met rinsche vruchten, die veel van *mangga* hebben. Ook *kěmang* genaamd.

bindoe, draaibank; de plaats waar de draaier aan de draaibank zit; *tjintjin bindoe*, de ijzeren ring, die om het te draaien hout wordt gedaan om het splijten te voorkomen; *medja bindoe*, het blad van de draaibank; *paksi bindoe*, de ijzeren punten, die het te draaien hout vasthouden.

bingas, grimmig, nijdig, zooals een kat, die men de rat ontnemen wil. Omzetting van *běngis*, zie ald.

bingit, kwijnend, kwijning, tengevolge van een verlies of een verlangen naar. Měn. afgunstig; *měmbingitkan*, iets misgunnen, afgunstig maken.

bingka, e. s. v. weeke koekjes; *bingka koekoes*, zulke koekjes die in den wasem gaar gestoomd zijn; *lěmping bingka* een andere soort. Niet te verwarren met *bikang*, zie ald.

bingkai, aangezette rand, boordsel, raam, lijst om eene schilderij, rand of bovenste hoepel om een ton; *bingkai mata*, de streek rondom de oogen, ook *gělanggang mata*; *běrbingkaikan rotan*, van een rotan-rand voorzien zijn.

bingkang = *bikang*, zie ald.

bingkas, I. veerkrachtigheid, opspringen; *b. pěmětiḳ*, de veerkrachtigheid van de snaar eens boogs; *b. orang*, de

vlugheid, lenigheid v. iem. in zijne bewegingen; *bingkas bangoen*, vlug opspringen uit een zittende houding; *bingkas bĕdil*, het vuur openen, beginnen te vuren. Mal.; *b. oedara*, de veerkrachtigheid der lucht; *mĕmbingkas*, terugspringen, losspringen, van veerkrachtige of gespannen dingen; opspringen, schielijk op zijde springen; bondbreukig zijn. II. *mĕmbingkas*, het patroon van geruit goed opnemen, door de overeenstemmende draden van een of meer ruiten in dezelfde volgorde op een stokje te wikkelen.

bingkis, = *boengkoes*; meestal *bingkisan*, beleefdheidsgeschenk; *mĕmbingkis*, zulk een geschenk zenden; *mĕmbingkiskan*, iets tot zulk een geschenk maken of zenden. Meestal bij brieven.

bingoeng, verbijsterd, in de war; *mĕmbingoengkan*, verbijsteren, in de war brengen.

bingsoel, = *bisoel*, zie ald.

bini, echtgenoote, vrouw waarmede iem. gehuwd is; van aanzienlijken *istĕri*, zie ald. *Bĕrbinikan*, tot vrouw hebben; *mĕmpĕrbinikan*, tot vrouw nemen, iem. een vrouw geven, doen huwen; *bini adji*, bijwijf.

binoewang, e. s. v. hert; volgens anderen: buffel. Mĕn. de naam van een heiligen buffel.

bintak; *pĕrahoe bintak*, e. s. v. roovers-prauw.

bintal, zie *bintil*.

bintan, e. s. v. boom, welks sap giftig is; *poelau bintan*, het eiland, waarop de stad Riouw ligt.

bintang, ster; *b. timoer*, de morgenster; *b. barat*, de avondster; *b. oetara* en *b. koetoeb*, de poolster; *b. bĕrasap* of *b. bĕrekoer*, komeet; *b. tĕtap*, vaste ster; *b. bĕridar* of *b. bĕrkibar* of *b. sijarat*, planeet; *b. tĕropong*, telescopische ster; *b. kĕlarat* en *b. tĕrhamboer*, vallende ster; *radja bintang*, bijnaam van de zeven planeten, die om beurten op de uren van den dag haren invloed uitoefenen, nml. *moestari*, Jupiter, *marich*, Mars, *sjams*, de Zon, *zoehara* of *b. kadjora* of *b. babi*, Venus, *oetarid*, Mercurius, *kamr*, de Maan en *zahal*, Saturnus; verder *b. bidoek* of *b. djoeng*, de groote Beer; *b. majang*, de Maagd; *b. kala*, de Schorpioen; *b. badjau*, de kaapsche wolken; *b. laoet*, zeester, e. s. v. zeedier; *bintang* ook ridderorde; *b. bĕhadoeri* militaire ridderorde; *b. sagoegoes*, sterrengroep; *bintang-bintang*, e. s. v. kleine, diepe, houten schalen met deksel, net verlakt, afkomstig van Palembang; *pĕbintangan*, de sterrenhemel; *bintang-bintangan*, sterrenbeeld; ook: doorzichtig van een dak enz. *b. kartika*, het Zevengesternte; *b. alnasj*, de Wagen; *b. aldjoebar*, of *b. bĕlantik*, de Orion.

bintaro, e. s. v. boom.

bintat, zie *bintit*.

binti-binti, = *biti-biti*, zie ald.

bint, Arab. dochter.

bintik, stip, vlekje; *bintik-bintik koelit*, zomervlekken, sproeten.

bintil, puistje, muggebeet; volg. v.d.W. grooter dan een muggebeet, meer een bult, zooals ontstaat door den steek van een horzel; *mĕmbintil*, een puistje vormend, zich als een puistje voordoen. Zie *bĕntil*.

bintit, ook *bintat*, bultje, puistje, zooals ontstaat door een muggebeet enz.

bintjoet, buil, door een slag of stoot.

bintoeh, zie *bintoer*.

bintoer, ook *bintoeh*, e. s. v. mandje om kreeften en krabben te vangen; *mĕmbintoer*, met dat mandje visschen.

bintoeroeng, e. s. v. wezel.

biola, Port. viool, muz. instr.

bir, het Ned. bier; *bir ajam*, haantjesbier. Ook gekruid suikerwater, dat koud gedronken wordt.

bira, ook *birah*, zie ald.

birah, e. s. v. plant, bekend om hare jeuking verwekkende eigenschappen. De wortels worden gegeten en als geneesmiddel gebruikt. Soorten zijn: *b. ajar*, *b. kĕladi*, *b. kĕtjil*, *b. nĕgari*, *b. hoetan*; *kabirahan*, jeuking, geilheid, dartelheid. N.B. alleen v.d.W. heeft *birah*; mijn Suppl. Abd. Schets wrdb. de Holl. p. 256 de uitspraak te R. en Sing. hebben allen *bira*.

birahi, verliefd, verzot op iem. of iets; *pĕmbirahi*, minnaar.

birai, = *birih*, v. d. W. ook vloer, dek van een schip enz. zie *bidai*.

biram, in poëzie: olifant, de echt Maleische naam voor olifant; *gadjah* is Skr.

biramani, een snoer van gouden koralen met andere koralen er tusschen. Mogelijk ontstaan uit *bĕrmanik-manik*. zie *manik*.

biras, zwager, zwagerin van iemands man of vrouw; zie ook *ipar; bĕripar-bĕrbiras,* zich verzwageren.

birat, lidteeken om den mond, b. v. door eene verzwering.

birdjis, Perz. de planeet Jupiter.

biri-biri, Hind. schaap; ook *kambing biri-biri.* N. B. heeft met *kĕbiri* niets te maken; *boeroeng biri-biri,* e. s. v. vogel, die zijne eieren in het zand verbergt. Mal.

birih, ook *birai,* rand, kant, boord, lijst.

birik-birik, de nachtzwaluw, geitenmelker. Ook *bĕberek.*

biring, I. huidsmarting. II. geelachtig rood; *hajam biring,* een haan van die kleur.

biroe, I. blauw, blauwe kleur; *biroe laoet,* hemelsblauw; *boenga biroe,* e. s. v. blauwe bloem; *boeroeng biroe laoet,* e. s. v. snip; *mĕmbiroe,* blauw worden; *mĕmbiroekan,* blauwen, blauw maken; *biroe lĕbam,* bont en blauw, b. v. door kneuzing; *kabiroe-biroewan,* blauwachtig, naar het blauwe zweemende. II. *biroe-biroe,* kunstmatige plooien; *mĕmbiroe-biroe,* zulke plooien leggen, plooien. III. in de samenstelling *haroe-biroe,* zie *haroe.*

biroega, zie bij *ajam.*

biroeroeng, e. s. v. Melastoma, waarvan twee soorten: *b. hitam* en *b. merah,* Mal.

birsám, Arab. pleuris.

birtanijat, Arab. Brittanje.

bisa, I. vergif, venijn, meestal dierlijk vergif; ook hevige pijn; *bisa oelar,* slangen-vergif; *oelar bisa,* vergiftige slang; *bisa hati,* koliekpijnen in de maag; *bisa pĕroet,* koliekpijnen in den buik; *kabisaän,* vergiftigd; *boewang bisa,* het vergif verwijderen door een tegengif aan te wenden; *hilang bisa, diboewat bijasa,* het vergif verliest zijn kracht, als men er zich aan gewent. Sprw. Zie *kawi.* II. Jav. kunnen, in staat zijn, kundig, verstandig; *alah bisa olih bijasa,* praktijk gaat boven theorie; *bisa-bisaän,* iem. die zoo gezegd van alles kan.

bisai, in den hoogsten graad mooi, fraai, bevallig, schoon of net, ook: aangenaam, van smaak.

bisik, meestal verdubbeld: *bĕrbisik-bisik,* fluisteren; *mĕmbisikkan,* iets toefluisteren, influisteren; *bisik-bisik,* fluisterend, heimelijk, stilletjes, dat een ander het niet hoort; *mĕmbisiki orang pĕkak,* aan eens doovenmans deur kloppen.

bising, verdoofd, verdooving, soezen, in een soes zijn door veel leven, gebabbel, getier enz. *mĕmboewat bising,* door zijn leven iem. doen soezen.

bisjárat, Arab. blijde boodschap.

bismi, Arab. in den naam van; *bismillah,* in den naam van God; *bismillahi arrahmani arrahimi,* in den naam van den albarmhartigen en goedertieren God.

bismil; *korán bismil,* een koran, die zoo geschreven is, dat elke djoez juist tien moeka's of halve vellen beslaat en dus aan de uiterste linkerhand van een folio eindigt.

bisnoe, de god Wisjnoe.

bisoe, Jav. stom; zie *kĕloe; mĕmbisoekan dirinja,* zich stom houden.

bisoel, bloedzweer, steenpuist; *bisoel lada,* vurige kleine puisten als peperkorrels; *bisoel mĕngangkoet nanah,* steenpuist, die zich tot rijpen zet en dan geducht steekt; *b. sĕlinap,* steenpuist aan het scheenbeen; *b. soesoe koeboeng,* steenpuist in de oksels.

bissawáb, Arab. samentr. van *bi* en *assawáb;* zie *sawáb.*

biti, I. meestal *biti-biti,* jonge vrouwelijke hofbeambten. II. proef, bewijs; *tanda biti,* corpus delicti, overtuigingsstuk in rechten.

bitjara, Skr. raad, beraadslaging, oordeel, bespreking, rechtszaak, raadsbesluit, raadsvergadering, aangelegenheid, bestuurszaak; *bitjara jang bĕsar-bĕsar,* belangrijke bestuursaangelegenheden, *tiadalah pandjang bitjaranja,* zonder vorm van proces; *apa bitjara kita,* wat staat ons te doen? wat raad? *lĕnnjap bitjara,* ten einde raad, er geen raad meer op weten; *masoek bitjara,* zich in rechten begeven; *mĕmbitjarakan,* over iets beraadslagen; voor iets of iem. raad schaffen; *bitjarakan dakoe,* schaf mij raad; *mĕmbitjarakan daja oepaja,* middelen beramen; *tiada tĕrbitjarakan,* er is geen raad voor te schaffen, die zaak staat hopeloos; *pĕmbitjara,* raadsman, advokaat; *sabitjara,* van hetzelfde gevoelen; *pantja bitjara = oepatjara,* zie ald. *bitjara tinggi,* de hooge raad, de hooge regeering; *tiada mĕndjadi bitjara kapada Kĕlana,* neemt Kelana niet in

aanmerking, wordt door hem niet in overweging genomen, heeft voor hem niets te beteekenen. Mes. Kag. Zie ook *atjara.* NB. op Java gebruikt men *bitjara* ook voor spreken.

bitjoe, dommekracht.

biwak, bivouak.

bizoerai, Port. vice-rei, onderkoning.

bobos, door drukking opengescheurd, van den vloer, het dek van een schip, een zak, een zeil door den wind; ook: gewond door een steek of schot.

boehara, Perz. Buchara, beroemde stad in midden-Azië, zoo genoemd wegens hare geleerdheid.

boehari, iemand van Buchara; wijs, verstandig, geleerd.

bodjot, erg verward, zoodat het niet meer te ontwarren is, van fijn touw of andere draadachtige voorwerpen.

bodoh, dom, onwetend, onkundig, domheid, onwetenheid, onkunde; *měndjadi bodoh,* verlegen zijn, niet weten wat van iets te denken; *měmbodohkan orang,* iem. in verlegenheid brengen, zoodat hij niet weet wat te doen, of wat ervan te denken; *masakan bodoh,* hoe zou (hij) niet weten! *kabodohan,* domheid, onwetendheid; *měmboewat bodoh,* zich van den domme houden, ook *běrbodoh-bodohan.*

bodong, windvlaag, bui. Mal.

boebal; — *moeloet,* klem in den mond. R. v. Eys.

boebar, Jav. zich verspreiden, uiteengaan van levende wezens.

boeboe, e. s. v. fuik, van rotan of bamboe; soorten zijn: *boeboe laboeh* en *b. karang.*

boeboeh; *měmboeboeh,* op of in iets doen, leggen, zetten; b. v. *měmboeboeh garam,* er zout in of op doen; *měmboeboeh tjap,* er een zegel op zetten, zegelen; *měmboeboeh harga,* den prijs bepalen, er een prijs op zetten; *měmboeboeh pělana,* zadelen; *měmboeboeh tanah kakapalanja,* stof op zijn hoofd doen, ten teeken van rouw; *měmboeboek tapak tangan,* er zijn handteekening op plaatsen.

boeboek, de klander, kleine zwarte torretjes in de rijst; ook in hout. Měn. een wormpje, dat het houtwerk vernielt.

boeboel, I. *měmboeboel,* boeten of verstellen, van netten. II. e. s. v. verzwering aan handen en voeten of aan de pooten van dieren, het klauwzeer bij koeien en paarden; *b. gantoeng,* de mok, mokpooten.

boeboeng, en *boemboeng,* top, nok, van een huis enz. vlok haar, die men den kinderen op de kruin van het hoofd laat staan. Měn. vol tot aan den rand, ook vol van het hart; *boeboengan,* nokbalk.

boeboer, pap, brij, zoowel in de heelkunde als tot spijs.

boeboet, I. mar. stag; *lajar boeboetan,* stagzeil; *tali boeboetan,* geitouw. II. e. s. v. vogel. III. *měmboeboet,* uittrekken v. d. rijstplantjes ter overplanting. Měn. uittrekken v. e. splinter.

boedak, kind van een paar jaar oud, knaap, meisje, jongen, knecht, meid, bediende, slaaf; *kaboedak-boedakan,* kinderachtig, jongensachtig; *boedak pěgang-pěgangan,* bedienden, die men er op nahoudt.

boedi, I. Skr. wijsheid, verstand; weldaad, arglist, streek; *měnanggoeng boedi orang,* aan iem. verplichting hebben; *oetang boedi,* schuld voor eene weldaad, verplichting; *běrboedi,* verstandig zijn, wijsheid bezitten; *baïk boedi,* wel bij zijn verstand, edel, grootmoedig; *kadapatan boedinja,* zijne streken werden ontdekt; *boedimán,* wijs, verstandig. Dikwijls wordt *boedi* zeer pleonastisch verbonden met het Arab. *ākal,* b. v. *ākal boedi,* verstand en wijsheid; verder met de woorden *bidjaksana, bitjara, běhasa* en *pěkěrti,* als dat waarin de *boedi* zich openbaart. II. Skr. de heilige vijgeboom, of *waringin; daoen boedi,* de bladeren daarvan, ook de naam van een ornament in vorm daarop gelijkende.

boedimán, zie *boedi.*

boedjal, uitpuilend, uitstekend, zooals b. v. de navel. Zie *bondjol.*

boedjam; *boedjam sirih,* een zakje, gevlochten van *měngkoewang*-bladen, overeenkomende met *tangkin.*

boedjang, man of vrouw in den ongehuwden staat, jongman, weduwnaar, weduwe, een jong dier van het mannelijk geslacht; b. v. *adalah sěhaja tinggal boedjang sadja,* ik ben maar zonder vrouw gebleven; *sěgala pěrěmpoewan jang boedjang-boedjang,* alle ongetrouwde vrouwen; *koeda boedjang,*

een jonge hengst; *boedjang bĕrhoetang*, pandeling voor schuld, Pal. *mĕmboedjang*, als ongehuwde leven; *pĕboedjangan*, ook *pĕmoedjangan*, ongehuwde staat, het verblijf der ongehuwden, hetzij van het mannelijk, hetzij van het vrouwelijk geslacht; voor dit laatste b. v. *maka toewan poetĕri itoe didoedoekkan di-atas gĕta pĕboedjangan*, men liet de prinses zitten op de plaats der ongehuwde vrouwen; dit moet *pĕmadjangan* zijn, bruidsbed, zie ald.; *kaïn pĕboedjangan*, kleed, dat men droeg toen men nog ongehuwd was.

boedjangga, I. schrander, geleerd, hofdichter, geschiedschrijver, e. s. v. hofbeambten. II. ook *bidjangga*, e. s. v. poffertjes.

boedjanggi, schrander, geleerd.

boedjing, e. s. v. taai hout, gebruikt voor pieken.

boedjoek, I. ook *poedjoek*, verleiding, verlokking, sussing; *mĕmboedjoek*, vleien, verleiden, sussen, bepraten; *pĕmboedjoek*, vleier, verlokker, beprater, susser. II, naam van den *aroewan*-visch als hij groot is.

boedjoer, I. recht op iets gericht, recht zonder omwegen, recht, niet krom, langwerpig, in de lengte, overlangs, uitstrekking in de lengte, rechte richting, geographische of astronomische lengte; *b. tĕlor*, eirond, ovaal, ellips; *tĕlor b.*, een langwerpig ei; *b. sirih*, van onderen smal als een sirihblad, van het aangezicht; *mĕmboedjoer*, zich in de lengte uitstrekken, z. langwerpig voordoen; *lintang boedjoer*, overdwars en overlangs; *bĕrboedjoer djari*, met recht uitgestrekte vingers; *mĕmboedjoerkan pĕrahoe*, een vaartuig recht houden, opdat het niet dwars kome te liggen; *mĕmboedjoerkan dirinja*, zich in zijne volle lengte uitstrekken, b. v. van eene slang. II. = *moedjoer*, meevallend, meeloopend, een rechte tref, gelukkigerwijs, te goeder ure, voorspoedig, van de een of andere handeling.

boedoe, kleine visch in pekel, zie *pĕda*.

boedōēh, eigenl. geen woord maar vier letters, vertegenwoordigende de cijfers 2, 4, 6, 8, die schuin in den rechter bovenhoek van het adres worden geschreven met de waarde in cijfers er onder, opdat de brief goed terechtkome.

boedoek, melaatschheid in een hoogen graad.

boegi, Eng. buggy, e. s. v. rijtuig met één paard.

boegil, naakt, zonder vederen of haar of kleeren; *tĕlandjang boegil*, moedernaakt.

boegis, Boegineesch.

boehi, zie *boewih*.

boejan, Bawean, het eil. *orang boejan*, een Baweaner.

boejar, Batav. vloeien van papier; *kartás boejar*, vloeipapier.

boejoeng, I. waterkruik met dikken buik, nauwen hals, en wijden mond; urn, vaas, S. R. II. knaap, jongen. Pad. bov.l.

boejoet, I. bibberen, beven van ouderdom. II. overgrootouders.

boek, I. klank van een geluid als van een kokosnoot, die op den grond valt. II. ook *boekoe*, Ned. boek, journaal, koopmansboek.

boeka, ook *boekak*, open, geopend, wijd uit elkaar, breed, breedte, middellijn; *mĕmboeka*, openen, ontvouwen, uit elk. nemen, openbaren, ontdekken, aanvangen, ontginnen, ondernemen, op 't getouw zetten, b. v. *mĕmboeka topi*, den hoed afnemen; *m. toedoeng*, den sluier afdoen; *m. toeboeh*, het lichaam ontblooten; *m. kĕris*, de kris afleggen; *m. djalan*, een weg aanleggen; *m. tanah*, land ontginnen; *m. bitjara*, een rechtsgeding beginnen; *m. kantjing*, losknoopen; *m. lajar*, het zeil bijzetten; *m. pintoe*, de deur openen; *m. tjap* of *m. mĕtĕrai*, ontzegelen; *m. poewasa*, de vasten eindigen; *m. rahasia*, een geheim openbaren, verklappen; *m. kĕdai*, een winkel opzetten; *m. nĕgari*, eene stad stichten; *tĕrboeka*, geopend, ontdekt enz. *mata tĕrboeka*, geopende oogen; *dĕngan tĕrboeka kapalanja*, blootshoofds; *māana jang tĕrboeka*, een duidelijke beteekenis; *tĕrboeka hati*, goed gezind zijn; *mĕmboekakan*, open maken, opendoen; *mĕmboekakan toeboeh*, het lichaam ontblooten; *tiada bolih mĕmboeka mata*, voor ons: men kon de oogen niet openhouden; *tiada bolih mĕmboeka hidoeng*, voor ons: men moest de neus dichthouden; *mĕmboekaï*, voor iem. of iets opendoen; *pĕmboekak* ontginner, ondernemer; ook: zetijzer, waarmede men de tanden eener zaag

wijder zet; *boekaknja ĕnam dĕpa*, de wijdte ervan was 6 vadem.

boekak, = *boeka*, zie ald.

boekam, zie *boengkam*.

boekan, het niet zijn, iets niet zijn, datgene niet zijn wat het woord, waarop het slaat, uitdrukt; geenszins; *boekan tĕmpatnja*, het is de plaats ervoor niet; *boekan orangnja*, het is geen persoon, d. i. het is een nul, een nonsens-kerel; *boekan akoe jang*, ik ben het niet, die; *boekan-boekan*, waar niets van aan is, niet bestaande, zonderling, onbestaanbaar; *pĕrkara jang boekan-boekan*, nonsens zaken, waar niets van aan is; ook: zonder voorbeeld, b. v. *bodohnja boekan-boekan*, zijne domheid was zonder voorbeeld; *boekan boewatan*, buitengewoon, uitermate, letterl. het is geen maaksel; ook *boekan olah-olah*; *boekan?* is het niet zoo? b. v. *ĕngkau soeka makan madat, boekan?* Je houdt van opiumschuiven, is het niet zoo?

boekat, troebel, van water; *boekat likat*, zeer troebel; *boekat orang kapĕkan*, zwart van de menschen, die naar de markt gaan. Mĕn. en Mal. Zie *boetak*.

boekit, heuvel, berg; *boekit anak*, heuveltje; *mĕmboekit*, zich als een heuvel voordoen, een heuvel vormen; *mĕmboekit anak*, zich als heuveltjes voordoen.

boekoe, I. knoest, knobbel, gewricht, knokkel, geleding, klont, bol b. v. van suiker of opium; de knoop of de bedoeling, de meening b. v. van een gezegde of brief; *boekoe tangan*, polsgewricht; *boekoe kaki*, voetgewricht; *boekoe lali*, de enkel, letterl. gevoellooze knobbel; *boekoe tĕboe*, geleding van het suikerriet; *boekoe asam*, bovenkakebeen; *bĕnang boekoe*, garen in kluwen, niet op klossen; *boekoe bĕmban*, gesplitste, dikke, ronde knoop aan het eind van een touw, zooals aan een valreep, turksche knoop, ook *kapala lalat*; *tĕpoeng bĕrboekoe*, klonterig meel; *soeatoe boekoe dalam pĕroet*, dwars in de maag zitten. II. Uit het Ned. boek.

boekoel, = *boekoer*, zie ald.

boekoel, Arab. Zie *ba῾al*.

boekoer en *boekoel*, korrel, aas (kleinste gewicht).

boelboel, Perz. e. s. v. nachtegaal.

boelai, I. eig. *boelé*, Jav. albino, wit mensch. Zie *saboen*. II. = *boengĕlai*.

boelalai, de snuit van een olifant, mug of vlieg of vlinder, de lel van een kalkoenschen haan; *b. djiwa*, e. s. v. versnapering; *b. poewak*, naam v. e. boom.

boelan, de maan, maand; *sahari boelan*, de eerste van de maand, ook de naam van een amulet voor kinderen in maanvorm; *ĕmpat-bĕlas hari boelan*, de veertiende der maand; *boelan ĕmpat bĕlas hari*, volle maan; *boelan mati*, donkere maan; *boelan timboel*, wassende maan; *toedjoeh hari boelan timboel*, eerste kwartier; *anak boelan* en *boelan soesoet*, afnemende maan; *dapat boelan mĕlihat boelan* en *mĕmbawa boelan*, de maandzuivering krijgen; *boelan djatoh diribaän* en *kadjatohan boelan*, de maan valt op den schoot; als men dit droomt, wordt het als een voorteeken van geluk beschouwd; *mĕmboelan*, bij maneschijn vischvangen; *bĕrboelan*, een maand overblijven; *boelan pĕrbani* en *lĕngkoengan boelan*, kwartiermaan; *boelan poernama*, volle maan; *boelan bĕharoe*, nieuwe maan; *boelanan*, op Java, maandelijksch, bij de maand, ook *bilang boelan*; *boelan badjoe*, de hals of het voor den hals uitgeknipte stuk van een baadje.

boelang, I. samengedraaide doek, samengedraaid haar, haarwrong; Mĕn. bindsel, omwindsel; *b. bidang*, een zwarte hoofddoek; *boelang hoeloe*, doek om het hoofd, hoofddoek van een Vorst, ook gebr. als liefkoozingswoord; *tali boelang*, touw dat men om het hoofd slingert; *boelang-boelang*, krans om het hoofd; *daoen boelangan*, e. s. v. kleine bladeren vol doornen; *kajoe boelangan*, e. s. v. boom die verfhout levert; *mĕmboelang*, omwinden, van iets om het hoofd, of om de hand; samendraaien, samenfrommelen; *diboelangnja ramboetnja*, hij slingerde zijn haar als een touw om zijn hoofd. II. bindsel; *mĕmboelang*, omwikkelen, ombinden, b. v. de kunstsporen aan de pooten van een vechthaan; *boelang dagang*, bij den eenen haan aan den rechter, bij den anderen aan den linkerpoot; *b. djangkil*, aan het zwakste van den poot; *b. tjipai*, aan den sterksten teen; *b. toendjoeh tiga*, tusschen de beide uiterste teenen; *b. lĕpas*, aan den top van den sterksten teen; *mĕmboelang*, de kunstsporen een haan aanbinden. Pad. bov.l.

boelangan, e. s. v. strandboom. Zie *boelang*.

boelar, licht van kleur, blauwgrijs, van de oogen. Mĕn. het branden van de oogen.

boelat, rond, bol, zonder hoeken of kanten, geheel, glad af, zonder meer, cirkel, wijd open van de oogen enz. b. v. *b. pandjang* of *b boedjoer*, ellips; *b. torak*, cilinder; *b. pepek*, plat en rond; *b. tjĕmboel*, rond als de knop van een deksel, stok of deur; *poesat boelat*, middelpunt van een cirkel; *kajoe boelat*, rond hout, zooals het van den boom komt; *bĕsi boelat*, ijzer in ronde staven; *tĕlandjang boelat*, moedernaakt; *moeka boelat*, een rond gezicht; *satahoen boelat*, een rond jaar; *boelat boemi*, de rondheid der aarde; *ĕlmoe boelat boemi*, wiskundige aardrijkskunde; *dĕngan boelat hatinja*, van ganscher harte; *dimasak boelat-boelat*, in zijn geheel gekookt, zonder het eerst in stukken te snijden; *bĕrsĕloewar boelat*, alleen maar een broek aanhebben; *mĕmboelat*, groote oogen opzetten, met groote oogen aanzien; *bĕrboelatkan hatinja*, zijn geheele hart er op zetten; *boelat boemi*, wereldrond, aardbol.

boelboel, Perz. nachtegaal.

boeli-boeli, kruik, fleschje met dikken buik en nauwen hals; *boeli-boeli minjak*, de vetklier bij het staartkussen van vogels; *b. b. njawa*, liefkoozingswoord, leven van mijn ziel.

boelir, aar, tros, *mĕmboelir kaïn*, een doek in een punt draaien.

boeloe, haren op het lichaam, vacht, wol, vederen, dons, borstels, stekels; *b. babi*, varkenshaar; *b. boeroeng*, vederen, dons; *b. domba*, wol; *b. mata*, de ooghаren; *b. tĕngkok*, de nekharen, de manen van een paard; *b. pahat*, zie *pahat*; *b. kapas*, dons; *hoelat boeloe*, een harige rups; *katjang b.*, e. s. v. behaarde boontjes; *daoen boeloe-boeloe*, e. s. v. heester; *boeloe rantai*, in de Lampongs een gordel met goud bezet, waarin de kris gedragen wordt.

boelóégr, Arab. volmaking, meerderjarigheid.

boeloeh, het bamboeriet; *boeloeh-boeloeh*, de luchtpijp; slokdarm, buis, pijpje, ook aan een geweer om er den laadstok in te steken; *b. b. rongkongan*, de slokdarm; *b. b. darah*, hartslagader; Soorten van bamboe zijn: *b. andoeng*, *b. bĕtoeng*, de groene, dikste soort; *b. doeri*, die vol dorens is en daarom voor omheining gebr. wordt; *b. gading*, dunne en gele; *b. hitam*, zwarte bamboe; *b. kasap*, zeer ruw op het gevoel en gebr. om te schuren; *b. majang*, *b. oelar*, *b. tali*, *b. akar* en *b. padi*; *b. pĕrindoe*, klaagfluit of riet, die door den wind bewogen wordt, zooals een eaolus-harp.

boeloer, I. geeuwhonger, hondshonger; Mĕn. gulzig, verzwelgend; *kaboeloeran*, uitgehongerd, verhongerd ook hongersnood. II. = *aloer*; *boeloeran* = *aloeran*, geul. H. Bangka. Zoo ook Mĕn.

boeloes, I. kaal, zonder takken, kinderloos; *mĕmboeloeskan*, ontbladeren, geheel van kinderen berooven. II. op Java e. s. v. zoetwaterschildpad. III. *boeloes-boeloes*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

boeloet, zie *bolot*.

boem, Ned. boom, scheepsboom.

boemantara, Kw. luchtruim.

boemastra, de hemel der hemelsche vogels.

boemban, kroon of krans, gedragen door een bruidegom. R. v. Eys. e. s. v. hoofdversiersel, dat om het hoofd gewonden wordt en de kruin onbedekt laat. M.

boemboe, I. Jav. specerijen, = *rĕmpah*, zie ald. II. koker, van een bamboelid.

boemboen, I. leger onder boomtakken met dicht gebladerte, zoowel van den jager als van het wild. Ook: bladerrijk. Mĕn. id. II. een mijt of hoop padi, zoo gestapeld, dat de aren naar binnen liggen. Mal.

boemboeng, groote bamboezen koker voor het halen van water; *b. doewit*, spaarpot, van een bamboe-kokertje gemaakt. Zie ook *boeboeng*.

boemboengan, nok van een dak, zie *boeboeng*.

boemi, Skr. de aarde, aardbol; de grond of bodem; *langit dan boemi*, hemel en aarde; *orang boemi*, de oorspronkelijke bewoners van een land; *boemi poetĕra*, inboorling, Pad. bov.l.; *boemi astana*, plaats, waar een Vorst tehuis behoort.

boemoe, zie *boemoer*.

boemoer, ook *boemoe*, dierentemmer, belezer, = *pawang*, ook: inlandsche

dokter = *doekoen*. Het is iemand in het bezit van geheime middelen voor beide doeleinden.

boen, I. groote tinnen of koperen doos voor tabak of sirihbladeren. II. Arab. bes, bezie, koffieboon. III. een bon, briefje, waarop iets verstrekt wordt.

boenboenan, zie *boeboeng* II. en *oeboen*.

boendar, I. = *boentar*, rond. II. e. s. v. vaartuig.

boendĕr, Ned. schuier, borstel. Zie ook *boentar*.

boendoeng, e. s. v. ziekte onder de buffels. Mĕn. een diertje dat het vee in den neus kruipt en daardoor ziek maakt; ook een diertje in de ingewanden van het vee, dat die stukknaagt, Volgens Dr. Klein, e. s. v. leverziekte bij het vee.

boeng, klanknabootsend wrd boem!

boenga, bloem, bloesem, figuren, ornamenten, interest, rente, b. v. *boenga poekoel ĕmpat*, de Jalappebloem; *boenga djĕroek*, oranjebloesem; *boenga lajang-lajang*, de figuren op een vlieger; *boenga tĕmpat tidoer itoe*, de ornamenten aan dat ledikant; *b. koekoe*, het maantje in de nagels; *b. angin*, zuchtje, koeltje, opkomen v. toorn; *oewang itoe dalam saratoes sapoeloeh boenganja*, dat geld geeft 10 pct. rente; *boenga tahoen*, jaarlijksche schatting; ook jaarlijksche rente en jaarlijksche gift der eerstelingen v. d. rijstoogst aan de hoofden op Biliton; *b. pasang*, opkomen van den vloed; *b. koeboer* = *kĕmbodja*, zie ald.; *b. tahi*, wrevelige, spijtige woorden. Mal.; *b. pamoer*, de figuren van het damasceersel; *b. sanggoel*, versiersel achter in het haar; *b. djĕpoen*, stokroos; *b karang*, spons; *b. sakaki*, ééne bloem als plant; *b, sakarang*, ruiker, tuiltje; *makan boenga*, interest trekken; *mĕndjalankan boenga*, interest op interest genieten; *boenga-boengaän*, gebloemte, ook gemaakte bloemen; *bĕrboenga*, bloeien; *sĕbab kasih akan boenga satangkai mĕmboewang boenga satjeper*, uit liefde voor één enkele bloem een heel bord met bloemen wegwerpen. Sprw. Dit wordt ook omgekeerd gebruikt, b. v. *sĕbab kasih akan boenga satjeper mĕmboewang boenga satangkai*. Sprw. *ditĕmpat boenga jang kĕmbang, disana banjak kombang*, waar een mooi meisje is, zijn veel vrijers, Sprw. *b. tanah*, grondrenten, *karang boenga*, bloemkoraal; *boenga api*, vuurvonken, ook kunstvuurwerk; *boenga asa*, enkele bloem; *boenga soesoen*, dubbele bloem. Voor de verschillende soorten van bloemen zie de woorden die op *boenga* als bepaling volgen.

boengar, eerst, eersteling, maagd, jongman; *boewah-boewah boengaran*, de eerste vruchten van het saizoen of van een jongen boom, eerstelingen.

boengĕlai, e. s. v. *lĕngkoewas*, een plant, welks wortel als specerij en als geneesmiddel gebruikt wordt.

boengkah, een groot stuk of brok, blok, b. v. van hout. Ook grootsch, ijdel, R. v. Eys.

boengkal, = *tahil*, een goudgewicht ter zwaarte van twee spaansche matten, = 16 majam, = $\frac{1}{4}$ kati, = 832 grein; *boengkal jang bĕtoel*, fig. uitdrukking voor eene eerlijke rechtspleging. Mĕn.

boengkam; *pĕmboengkam*, toovermiddel, waardoor men iem. tijdelijk van de spraak berooft; middel, waardoor men iem. den mond snoert; *mĕmboengkam*, iem. den mond snoeren, tot zwijgen brengen.

boengkoel, zie *bongkol*.

boengkoes, pak, bundel, baal; ingepakt, ingewikkeld; *katoemboehan boengkoes*, pokken, die niet goed tot rijpheid willen komen. Mĕn. *boengkoesan*, pakje, pakket, bundeltje; omslag, omhulsel; *pĕmboengkoes*, pakmiddel; *kaïn pĕmboengkoes bĕras*, doek om rijst in te pakken; *mĕmboengkoes*, inwikkelen, inpakken; *tĕlor boengkoes*, een ei, waarin een dood vogeltje zit, dat niet uitgekomen is; *koewih boengkoes*, e. s. v. koekjes, in pisangblad gewikkeld.

boenglon, Jav. kameleon.

boengoer, e. s. v. boom met fraaie, paarsche bloemen, die goed hout voor scheepsbouw levert.

boengok, onevenredig dik.

boengsil, een zeer jonge kokosnoot.

boeni; I. *tĕrboeni*, verborgen, verscholen, nml. in de beteek. van weggestopt; in de bet. van bedekt is het *lindoeng*; *sĕmboeni*, verborgen, verscholen; *bĕrsĕmboeni*, zich verschuilen of verborgen houden; *tĕrsĕmboeni*, verscholen, verborgen zijn; *mĕmboenikan* en *mĕnjĕmboenikan*, iets verbergen; *hantoe boe-*

nian, een soort van spook, dat alleen aan verdwaalden verschijnt. N.B. dit woord wordt dikwerf verkeerd *boenji* geschreven. II. e. s. v. boom met kleine, zure, eetbare vruchten; mogelijk de *oeni* op Java?

boenji, I. geluid, klank, klinker, vocaal, inhoud van een geschrift; *bĕrboenji*, geluid geven, b. v. *bĕrboenji batoe*, *bĕrboenjilah dia*, hij gaf zoo min geluid als een steen; *boenji soewara*, het geluid van de stem; *boenji soerat*, inhoud van een brief; *boenji tjina karam*, het geluid van Chineezen, die schipbreuk lijden, d. i. een groot lawaai; *satĕngah bagai boenji koewau*, *satĕngah bagai boenji ĕnggang*, sommigen zeggen zus, anderen weer zoo. Mĕn. *boenji-boenjian*, muziekinstrumenten, muziek; *tali boenji-boenjian*, muzieksnaar. II. zie *boeni* I.

boenoeh; *mĕmboenoeh*, dooden, ombrengen, vermoorden, uitdoen van vuur en licht of schrift, snoeren van den mond, stoppen van een lek of gat enz.; *mĕmboenoeh dĕngan sadjahat-djahat boenoeh*, met den meest wreeden dood ombrengen; *mĕmboenoeh botjor*, een lek stoppen; *mĕmboenoeh pĕrkataän orang*, iem. den mond snoeren; *pĕmboenoeh*, moordenaar, doodslager, ook het middel om te dooden of om te brengen, afsluiting, eindstuk; *boenoehan*, doodswaardige, ellendeling, iem. die op den dood zit; *boenoehan loewar*, *b. pari* en *b. mati*, heeten de drie afdeelingen van een groote fuik; *bĕrboenoeh-boenoehan*, onder elk. moorden; *boenoeh-memboenoeh*, elkander ombrengen, van twee partijen.

boenoet, e. s. v. boom, van welks bast men kleeren maakt en die zeer fijne bloesem draagt, vandaar *hoedjan boenoet*, motregen.

boentak, kort, ineengedrongen, iets waarvan de lengte niet in verhouding is met de breedte, b. v. een ineengedrongen gezicht, een boek dat te veel is afgesneden; ook kort en breed v. e. vaartuig. Mĕn. rond, inz. van het gelaat.

boental, opgeblazen, zooals een blaas; rond, b. v. van een steen; *ikan boental*, de kogelvisch, die wegens den giftigen steek van zijn angel zeer gevaarlijk is; soorten zijn: *b. pisang* en *b. kotak*. Jav. zak, bundel.

boentala, = *boetala*, de aarde.

boentang, I. weverskam voor het inwerken van bloemen II. onbewegelijk strak staan van de oogen, zooals bij een doode.

boentar, rond, doch niet cirkelrond. Op Java *boendĕr; matahari boentar bajang*, de tijd waarop de zon juist in het zenith staat.

boentat, I. knobbeltje, dat onder aan sommige bloemen en vruchten zit. II. versteening; *boentat mĕloer*, versteening in den vorm van een *mĕloer*-bloem; *b. intan*, diamant door andere versteeningen verontreinigd, v. d. W.

boentĕl, Jav. zie *boentil* I.

boentil, I. knoop in een doek, touw enz. *mĕmboentil*, een knoop leggen. Het Jav. *boentĕl?* II. groote zak, waarin men kleeren enz. bergt, ransel. Mĕn. zak, die op den rug gedragen wordt voor aalmoezen of gereedschap.

boenting, bevrucht, drachtig, zwanger, van menschen, dieren en vruchten; *b. sarat* en *b. bantang*, hoog zwanger; *b. gĕlap*, zwanger zonder dat bekend is door wien; *b. padi*, als de aar in den halm van de rijst besloten is, hierbij worden mooie kuiten vergeleken; *b. pĕlandoek*, zwangerschap, waarbij de vrouw alle maanden een weinig menstrueert; *mĕmboentingkan*, zwanger gaan van, b. v. *pada masa iboe hamba mĕmboentingkan hamba*. Tam. ed Dar.

boentjak, knoest, knobbel.

boentjis, Ned. spersieboonen.

boentjit, opgezwollen, van buik of wangen.

boentoe, versperd, verstopt, v. e. rivier of waterleiding. niet doorloopend v. e. weg, keerweer; beperkt, bekrompen, geborneerd, van het verstand.

boentoel, ring onder aan eene krisscheede.

boentoeng, Jav. = *koedoeng*. zie ald.

boentoer, meer dan verzadigd, vol gegeten.

boentoet, I. achtereinde van menschen en dieren, een vaartuig enz. volgers, ondereinde van sabel of geweer, b. v. *boentoet pĕdang*, het onderste v. e. sabel; *b. pĕrahoe*, achterschip; *ada banjak boentoet sĕhaja dibĕlakang*, ik heb veel volgers, een heele sleep, achter mij; *bĕrdjalan bĕrboentoet*, achter elk. loopen; *boentoet gadjah*, het achterste gedeelte v. e. olifant, dat schuin afloopt;

boentoet poelau, het verste gedeelte van een eiland stroomafwaarts, ook *ekoer poelau* genoemd. II. op Java: staart, = *eikoer*, Mal.
boepala, Skr. Vorst.
boepati, Jav. titel van een landvoogd.
boer, klanknabootsend woord, plomp! van iets, dat in het water valt. Ook *barboer; orang barboer*, een onbesuisd mensch, verkwister. Zie ook *tjĕboer, dĕboer* en *lĕboer*.
boera; *mĕmboera*, bestoken, b. v. den vijand met kogels, een bijennest met vuur en rook. v. d. W. Mĕn. spuiten met den mond, door de tanden spuiten. = *sĕmboer*.
boerai, uitstorten, uitloopen, van vaste lichamen, zooals graan uit een beschadigden zak, de ingewanden uit het lichaam. Zie ook *bĕrai*.
boerak, los, niet samengedrukt, b. v. van tabak, een handvol hooi enz. ontstaan uit *bĕr-oerak*, zie *oerak*. Mĕn. opschudding, verstrooid, uit elkander van de menigte.
boeraksa, zie *bĕraksa*.
boeram, I. ontwerp, klad. Zie *rang*. II. verdonkerd, zuur, van gelaat, b. v. *naïklah boeram moekanja*, donkerheid verspreidde zich over zijn gelaat. Zie ook *soeram* en *moeram*.
boeranda, zie *bĕranda*.
boerat, een soort van geel smeersel voor het lichaam. Op Java *boreh*.
boerdah, Arab. e. s. v. lang, grijs of bruin kleed van wol om er zich in te wikkelen of er op te slapen, pij; mantel van den Profeet.
boeri, trompet.
boerik, gespikkeld, pokdalig. Op Java *loerik*.
boerit, het achterste van menschen en dieren; *boeritan*, achtersteven, achterschip; hiervan ook *sĕmboerit*, zie aldaar.
boerkā, Arab. sluier, zooals de bedevaartgangsters dien soms dragen. Hij hangt van de slapen tot bijna op den grond. Ook *bĕrgoek*.
boernoes, Arab. monnikspij met kap, kapmantel.
boeroe; *mĕmboeroe*, jagen, jachten, er achterheen zitten; *pĕmboeroe*, jager; *hantoe pĕmboeroe*, e. s. v. spook; *pĕrboeroewan*, het wild; *mĕmboeroe pĕkĕrdjaän*, achter het werk heen zitten.
boeroedj, Arab. burcht, slot; *b. asmani*, de dierenriem; *b. oelasad*, het teeken van den Leeuw.
boeroeh, Jav. daglooner; *boeroehan*, loon, werkloon. Zie *opah*.
boeroek, verrot, bouwvallig, versleten, vergaan, vervallen; *boeroek boenji*, slechte geruchten; *nama jang boeroek*, een bedorven reputatie, een slechte naam; *orang boeroek-boeroek*, havelooze personen; *badan jang b. ini*, ik gebrekkig mensch.
boeroen, hoog, zwaar bosch; *kambing boeroen*, wilde geit. Zie ook *goeron*.
boeroeng, vogel; *oepama boeroeng, matanja lĕpas, badannja tĕrkoeroeng*, Sprw. gelijk een vogel die zijn oog afwendt, dan wordt hij gevangen. Voor de bijzondere soorten zie men het woord dat als bepaling bij dit komt. Zie ook *onggas*.
boeroes, melaatsch, uit het Arab. Zie ook *boros*.
boeroet, breuk, hernia, gebroken, een breuk hebben.
boesa, schuim, opstuiven zooals katoen, die schoongemaakt wordt; *boesa laoet*, zeeschuim; *bĕrboesa*, schuimen, met schuim bedekt. Zie *boehi*.
boesana, Skr. sierlijke kleeding, tooi, dos.
boesanda, oud van jaren.
boesar, ook *boesoer*, boog, halve cirkel, schietboog; *pĕmoesar*, boog om katoen te zuiveren van de pitten enz. *mĕmboesar*, met den boog schieten, ook katoen zuiveren, *poetih sapĕrti kapas diboesar*, zoo wit als sneeuw.
boesi, zemelen, Swett.
boesoe, zie *bongsoe*.
boesoek stinkend, verrot, bedorven, van alles wat tot bederf kan overgaan.
boesoeng, zuchtige zwelling van het lichaam, inz. van den buik. Mĕn. kippeborst. *Boesoeng darah*, bloedwen; *b. ajar*, waterzucht; *siboesoeng*, dikbuik, dikzak; *b. laoet*, een groote zandbank in zee; *b. angin* en *b. api*, opgezette buik door wind; *b. kĕntjing*, pisopstopping; *b. darah*, opstopping der maandzuivering. v. d. W.
boesoer, = *boesar*, zie ald.
boesoet, aardhoop; *boesoet anai-anai*, aardhoop waarin de witte mieren hun nest hebben; *boesoet djantan*, een kleine aardhoop van zulk een mierennest; *boe-*

soet bĕtina, groote aardhoop van een mierennest.

boeta, I. blind; *boeta-toeli*, blind en doof, blindelings, onbesuisd; *boeta larang* of *larangan*, blind zonder dat het oog beleedigd is; *b. pĕtjah*, blind door het verlies van het oog; *boeta hajam*, blindheid der kippen, d. i. kippig, ook de tijd van zons-ondergang tot 8 uur; *b. tjemeḳ*, blind zonder dat de oogbal beschadigd is; *tjina boeta.* zie *mohallil*; *pĕrigi boeta*, droge put; *malam boeta*, stikdonkere nacht; *oewang boeta*, nonactiviteits-tractement. II. Skr. reus. = *raḳsasa*, zie ald. III. e. s. v. boom, die op zandige kusten groeit en veel gelijkt op de *gaboes*.

boetaḳ, kaal van hoofd, kaalkop. Zie *goendoel*. *Mata boetaḳ*, ledige oogkassen.

boetala, Skr. de aarde.

boetang, Port. knoop aan een kleedingstuk; *boenga boetang*, e. s. v. paarsche bloemen, die den vorm van ronde knoopen hebben; *roemah boetang*, knoopsgat.

boetapa, zie *bĕtapa*.

boetĕḳ, Jav. troebel, = *kĕroeh*, zie ald.

boetil, = *boetir*.

boetir, grein, korrel, ook als hulp-Telw. van kleine, ronde voorwerpen, b. v. *moetiara doewa boetir*, twee stuks parelen.

boetjoe, geometrische hoek, uitstekende punt. v. d. W.

boetjoeḳ, knoest aan oude boomen, knots, knop op een deksel.

boetoeh, het mannelijk geslachtsdeel.

boetoem, Arab. de terpentijnboom.

boetoen, e. s. v. plant met eetbare bladeren; *boewah boetoen*, naam van een versiersel bij snijwerk in de gedaante van de vrucht dier plant.

boewah, vrucht, bol, knop; ook gebruikt als hulp-Telw. bij het opnoemen van voorwerpen, die onder geen bepaalden vorm te brengen zijn, b. v. huizen, meubels, landen, wolken enz. Verder komt het in verschillende fig. beteekenissen voor, die te vinden zijn op de woorden, die op *boewah* als bepaling volgen, b. v. *boewah bĕtis*, *b. moeloet* enz. Voor de verschillende vruchtensoorten zie men ook het woord, dat op *boewah* volgt; *boewah-boewah hidoep*, versche vruchten; *b. b. kĕring*, gedroogde vruchten; *boewah-boewahan*, fruit; *bĕrboewah*, vruchtdragen.

boewai, schommelen, slingeren; *boewaijan*, schommel, wieg die hangt, schommelwieg; *boewaijan djam*, slinger van een uurwerk; *mĕmboewai*, slingeren, wiegen.

boewaja, krokodil; soorten zijn: *b. laboe*, *b. kataḳ* en *b. tĕmbaga; boeroeng boewaja*, de ijsvogel; *lidah b.* zie *lidah; boewaja-boewaja*, kielbalk, waarin de mast staat; *boewaja*, ook een koperen muntstuk ter waarde van 20 duiten, dat vroeger in gebruik was. Wellicht zoo genoemd naar den stempel.

boewaḳ, opborrelen van water uit den grond, van kokend water enz. ook in dikkė wolken uit den schoorsteen komen, van rook. Zie *boewal*.

boewal, I. opborrelen, bobbelen, van het water, hetzij door koking of gassen of de beweging van een visch of schroef eener boot. Zie *boeweh*. II. *bĕrboewal*, kouten, keuvelen, babbelen; *mĕmboewal-basoeng*, zwetsen. Mal. Maxw. doch op eene andere plaats geeft hij *bĕrboewai* op?

boewana, Skr. wereld.

boewang, wegwerpen; *mĕmboewang*, iets wegwerpen, verspillen, vergooien, wegdoen, aftrekken, iem. bannen, ombrengen enz. b. v. *mĕmboewang ajar*, zijn gevoeg doen, onderscheiden in *bĕsar* en *kĕtjil*; *mĕmboewang anaḳ*, een kind te vondeling leggen; *m. antjaḳ*, zie ald.; *m. arang dimoeka*, de schande uitwisschen; *m. asmara*, zie ald.; *m. bara*, ballast uitwerpen, ook = *m. ajar; m. bĕla*, van eene plaag verlossen; *m. bĕlakang*, den rug toekeeren, op de vlucht gaan; *m. bĕlandja*, onnutte uitgaven doen voor iets, geld verspillen; *m. dadoe*, met dobbelsteenen werpen, dobbelen; *m. darah*, aderlaten; *m. ajar darah*, bloed afgaan; *m. endel*, zie ald.; *m. ḥamil*, de vrucht afdrijven; *m. idar*, zie ald.; *m. ingoes*, den neus snuiten; *m. maloe*, besnijden; *m. mata*, een oog op iets houden, een oog in het zeil houden; *m. njawa*, zijn leven wagen of opofferen voor iets; *m. obat*, schoten met los kruit doen; *m. oendi*, het lot werpen; *m. pĕnat*, vergeefsche moeite doen; *m. bininja*, zijne vrouw verstooten; *m. sikap*, zie ald.; *m. oewang*, zijn geld weggooien; *m. toedjoeh*, er zeven aftrekken; *m. diri*, zich verwijderen, zonder bepaald doel de wijde

wereld ingaan, zich verslingeren, vergooien; *m. sijal*, tegenspoed verwijderen; *m. kĕbas*, de verdoofdheid der ledematen verwijderen, d. i. na lang zitten wat beweging nemen; *mĕmboewang-boewang pal*, laveeren v. e. vaartuig; ook *m. pĕrai*; *mĕmboewangkan roemah tangganja*, zijn huishouden opdoeken, aan kant doen, er zich van ontdoen; *mĕmboewangkan nama*, zijn naam onteeren, schande aandoen, te grabbel gooien; *mĕmboewangkan pĕrtapaännja*, zijne boetedoeningen doelloos aanwenden; *mĕmboewang-boewang*, deelen, in de rekenkunde; *kaboewangan*, verwerpelijk; *pĕmboewangan*, verwerping, verbanning.

boewar, niet zuinig op iets, b. v. op de boter; verkwistend met iets, goedgeefsch. vdW. Mĕn. niet in evenwicht, aan de eene zijde overhangende.

boewas, wild, woest van menschen en dieren. Mĕn. gulzig, vraatzuchtig, verslindend, verscheurend.

boewat, doen, maken, bouwen, om te ....; *mĕmboewat*, doen, maken, bouwen, zich houden als, iets gebruiken voor, iets doen aan, overlast aandoen, het toeleggen op, b. v. *bĕrboewat baïk*, goeddoen; *mĕmboewat badjoe*, een baadje maken; *mĕmboewat nĕgari*, een stad bouwen; *bĕrboewat lakoe*, zich in postuur stellen; *b. kĕrdja*, wat uitvoeren, het een of ander doen; *mĕmboewat boeta*, zich houden of men iets niet ziet; *mĕmboewat gawe*, ontucht, overspel bedrijven, Pal. *m. sakit dirinja*, zich ziek houden; *akar diboewat tali*, wortels voor touw gebruiken; *sĕbab pĕrompak itoe mĕmboewat orang Pahang djoega*, want de zeeroovers doen ook den Pahangers overlast aan; *ada orang kita diboewatnja, tĕtapi tiada dapat*, er zijn ook van onze lieden, op wie zij het toeleggen, maar zij hebben ze niet gekregen; *mĕmpĕrboewat*, vervaardigen, maken; *mĕmpĕrboewatkan*, vervaardigen, maken voor iem. of van iets; *boewatan*, maaksel, ook om ervan te maken; *pĕrboewatan*, daad, handeling; *batoe boewatan*, vervaardigde steenen, in tegenoverstelling met natuursteen; *boekan boewatan*, ongewoon, buitengewoon, het was geen doen; *mĕmboewat mati dirinja*, zich als dood houden; *mĕmboewat bodoh*, zich van den domme houden; *mĕmboewat kasih*, liefde voorwenden, zich houden of men iem. liefheeft.

boewi, het Ned. boei, de boeien.

boewih, schuim, *b. boewal*, waterbel; *sorong boewih*, = *djolong-djolong pasang*, getij twee à drie dagen na doodtij; *bĕrboewih*, schuimen; *bĕrboewih moeloet*, schuimbekken.

boewil, e. s. v. boom, welks hout gebruikt wordt voor binnenhuisbouw.

boewing, zie *roewing*.

boezoerdjoemahroe, eigenn. van den wijzen vizier van *Noesjirwân*, Koning van Perzië.

boga, Skr. vermaak, verlustiging. Komt alleen voor in *sĕmpana pĕrgam boga*, een draagstoel in den vorm eener pĕrgam-duif.

bogam, twee van zilver- of goudblik geknipte plaatjes aan de punt van een *tadjoek*.

bogor, gestorven aren-palm, die zijn kruin verloren heeft, de inl. naam van het tegenwoordige Buitenzorg.

bogot, afschuwelijk, leelijk. Mĕn. id.

bograt, Arab. = *doerhaka*, zie ald.

bohong, leugen, onwaarheid, grover dan *doesta*; *mĕmbohongkan*, iets heeten liegen, iem. voor een leugenaar uitmaken; *bĕrboewat bohong*, leugens dichten; *mĕmbohongi*, iem. voorliegen, wat wijsmaken; *pĕmbohong*, leugenaar, bedrieger. Zie ook *lawak*.

boja, I. uit elkander, van dingen die eerst aan een koek of pak bij elk. waren, b. v. tabak, papieren enz. II. een oud tinnen geldstuk van $\frac{1}{10}$ dollar. Maxw.

bojak, geur- en smakeloos, zooals b. v. verlegen tabak; ook: saai, droog, v. e. persoon.

bojas, = *bĕrdoes*.

bokarât, Hypokrates.

bokong, het voorste naar achteren gekeerd, omgekeerd, b. v. van een baadje met de spleet van achteren, zooals een kindernachtjapon; ook van een proces, waarbij de beschuldigde als aanklager optreedt.

bokop, sterk gezwollen van het gelaat. Mĕn. mollig.

bokor, metalen kom zonder voet en met een breeden, platten rand. Zie *tĕmbokor*.

bokot; *mĕmbokot*, met iets hards en buigzaams, zooals een geteerd zeildoek,

overdekken, bedekken, b. v. goederen op het dek tegen nat worden.

boktja, reiszak, reistasch, nécessaire, = *oentjang*. Soms ook in de bet. van knapzak.

bola, I. = *bolak*, mis, verkeerd, bezijden de waarheid, leugenachtig; *bola-balik*, heen en terug; *pĕrbola*, bedriegerij, draaierij; *orang pĕrbola*, bedrieger, draaier; *saksi bola*, een leugenachtig getuige, valsche getuige. Zie *bolak*. II. Port. bal, bol, kogel, inz. biljartbal; *maïn bola*, biljartspelen; *kamar bola*, koffiehuis, societeit met biljart.

bolak, zie *balik*. *Bolakkah kata patik*, had ik het mis, toen ik zeide? H. T.

bolang, zie *baling*.

boldán, Arab. gewesten, mrv. van *balad*.

bolih, kunnen, mogen, ook genegen zijn, b. v. *maka bolih kompani bĕri bĕlandja; sabolih-bolihnja*, zooveel mogelijk. Zie *olih*.

bolong, I. zwart, donkerblauw, al wat zwart is, onder anderen ook koolteer. II. op Java: hol, uitgehoold, doorboord; *mĕmbolongi*, doorboren, uitholen. III. een stuk bamboe, gebruikt als koker om water te halen, gewoonlijk over de vijf voet lang.

bolos, doorgebroken, van een slaglinie; geraakt, bij het schermen.

bolot, al wat dient om er iets haastig in te wikkelen; *mĕmbolot*, haastig inwikkelen, slordig en haastig in elk. rollen van zeilen enz. zich in een net verwarren of wikkelen. And. spreken *boeloet* uit.

bolsak, bultzak, matras. Ned.

bomba, Port. pomp, brandspuit; *mĕmĕgang bomba*, aan de pomp staan. Pĕl. Abd.

bomor, zie *boemoer*.

bonda, vorstelijke moeder, samentr. uit *iboe* en *'nda*. Door minderen uit hoffelijkheid ook in brieven gebezigd.

bondjol, scherp uitstekend, b. v. van een gezwel. Zie *bontjol*. Ook versterkt kampement, verbastering van *bondjor*. Mĕn.

bondjor, Mĕn. versterkt kampement.

bondoek, Arab. bastaard, natuurlijke zoon.

bondok, Jav. = *poenoek*, bult, op den rug van dieren, zooals ossen, kameelen enz. eeltbult op den schouder van sjouwers.

boneka, Port. pop, popje.

bong, I. ook *bom*, een kleine hanenvechtbaan. Mal. II. verk. van *sĕrombong*. III. *abang* in den Vocatief.

bongga, Jav. = *banggi*, zie ald.

bonggol, zie *bongkol*.

bongkak, onbeschoft, lomp, trotsch, opgeblazen, vlegelachtig. Het wordt versterkt door *poengah*, zie ald.

bongkang en *bongkeng*, bewegingloos op den grond liggen, zooals een doode of onmachtige, met de stuit naar boven; *bongkang-bangkeng*, hetzelfde van velen. Mĕn. *bongkang*, op sterven liggen.

bongkar, overhoop, uit iets halen of lichten; *mĕmbongkar saoeh*, het anker lichten; *mĕmbongkar moewatan*, de lading lossen; *mĕmbongkar roemah*, het huis omverhalen, uit elk. nemen; *mĕmbongkar tapanja*, zijne boetedoeningen afbreken; *bongkar karang*, de naam van een fabuleus groote soort van rog; *bongkar-bangkir*, alles overhoop en door elkander gooien, iem. allerhande zaken voor de voeten werpen.

bongkas, I. opgelicht, zooals de wortels van een omgevallen boom, of de aarde door de wortels; een bocht naar boven vormend, zooals b. v. een mantelhaak. II. Pad. bovenl. gebarsten, opengesprongen, = *rĕkah*.

bongkok, bochel, gebocheld, gebogen, krom; *mĕmbongkok*, zich krommen, zooals b. v. iemand, die onder een tafel wil kruipen; ook: zich vernederen; *hoedang tatahoe akan bongkoknja*, de garnaal weet niet dat zij krom is, Sprw. voor iem. die zijne gebreken niet kent.

bongkol en *bonggol*, bultachtige uitwas, bult van een kameel of indisch rund, ook uitwas, wrat of knobbel aan boomen. Het hout daarvan is soms zeer fraai.

bongok, onevenredig dik.

bongsoe, jongst-geborene, jongste, laatste; ook in gemeenzamen stijl bij benamingen van familiebetrekking verkort tot *boesoe*, *oetjoe* en *soe; hoedjan bongsoe*, de spade regen.

bonjor, pappig, pappigheid, zuchtigheid, van lichamen, die vast moeten zijn, b. v. vruchten enz.

bontjis, Ned. boontjes.

bontjol, knobbel, zwelling, b. v. van nog niet opgekomen horens.

bopeng, erg door de pokken geschonden, pokdalig. Zie *boerik* en *tjĕrĕtjak*.

bor, Ned. boor, gewone handboor, om de gelijkenis ook *bidji nangka* genaamd; *měmbor*, met een gewone handboor boren.
borák, Arab. het dier, waarop Mohammad zijne reis naar den hemel maakte. Měn. een groote, heilige vogel, die de zielen der afgestorvenen naar den hemel brengt.
borang, Jav. voetangel. Zie *randjau.*
boreh, e. s. v. geel smeersel, waarmede het lichaam bij sommige feestelijke gelegenheden wordt gekleurd. Zie *boerat.*
boren, zeker lilachtig, eetbaar zeedier. v. d. W.
borhán, Arab. duidelijk bewijs; *borhánoe'lhaját*, levensteeken.
borong, tot een geheel, in 't geheel, bijeen, in 't gros, bij den hoop; *měmborong*, in één koop opkoopen, het geheel aannemen, v. e. werk; *pěmborong*, opkooper, aannemer.
boros, I. losgegaan, b. v. van een touw om een tol; verwelkt, verdord; *měmboroskan*, verkwisten, doorbrengen; *pěmboros*, verkwister, doorbrenger. II. e. s. v. strandboom met eetbare vrucht.
bosěn, Jav. een tegenzin of afkeer hebben.
boseta, Port. boceta, doos, doosje.
bosman, Ned. bootsman.
bosor, I. gretig, happig in het eten; *měmbosor*, verwoed aanvallen op? b. v. *laloe dibosornja toen Toewah, dipěrtoeroet-toeroetnja tikam*, verwoed viel hij op toen Toewah aan, en stak bij herhaling naar hem. II. doorboord, doorgebroken, b. v. van een vaartuig, dijk, den buik enz *měmbosorkan*, doorbreken, doorboren. Zie ook *bolos.*
bostán, Perz. lusthof, tuin, bloemenhof, boomgaard.
bostangi, Perz. hovenier.
botan, Chin. de peonie-roos, ook *radja boenga* genoemd.
botjah, Jav. = *boedaḳ*, zie ald.
botjaḳ, versleten, vermolmd. P.
botjoḳ, e. s. v. gordijn, gemaakt van een *sělendang*, over een wieg, schommel enz.
botjong, kegelvormige flesch of kruik zonder schouders; *botjong tělor-boewaja*, kogelvormflesch, zooals b. v. de flesschen voor sodawater enz. Ook alleen *tělor boewaja.*
botjor, lek, b. v. van een dak, schip, vat enz. *měmboenoeh botjor*, een lek stoppen; *moeloet botjor*, iem. die alles uitflapt, langtong; *měmbotjorkan*, lek maken.
botoh, tot niets te gebruiken, onbeduidend, een prul, van personen.
botol, Ned. bottel, flesch, inz. de Eur. wijn- of bierflesch; *měmbotolkan*, in flesschen doen, aftappen, bottelen.
botor, e. s. v. scherp geribde boontjes, die als groente gegeten worden, ook *katjang samboet* genoemd.
bozah, Perz. e. s. v. gerstedrank.
brahala, zie *běrhala.*
brahmá, zie *běrma.*
brahmaná, Skr. bramien, bramaan.
brěsih, zie *běrěsih.*

C.

chabar, Arab. bericht, tijding, gerucht, nieuwstijding, kennis van iets; *apa chabar*, wat nieuws, hoe is 't? *chabar baïk*, goed nieuws, het is wel; *soerat chabar*, nieuwsblad, krant; *tiada chabar akan dirinja*, buiten kennis, bewusteloos zijn; *běrchabar*, berichten meedeelen, ook: bij kennis zijn: *těrchabar*, werd toevallig bericht; *minta chabar*, bescheid of antwoord vragen; *pěkěrdjaän itoe apa chabar*, hoe staat het met dat werk? *měngchabarkan*, verhalen, berichten, meedeelen; *chabar angin*, losse geruchten; *pěrchabaran kawat*, telegram.
chabáz, Arab. bakker.
chábits, Arab. *kabit*, Mal. gemeene, slimme bedrieger, iem. die in 't voorbijgaan wat wegkaapt. Mogelijk hetzelfde als *kadet* op Java. Zie *kabit.*
chaboeli, zie *kaboeli.*
chadidj, te vroeg geboren.
chadidjah, te vroeg geborene, naam der eerste vrouw van Mohammad.
chádim, Arab. dienaar, bediende.
chadlab, Arab. het verven van handen, nagels, baard of haren, inz. rood met de *hinai*, zie ald,
chadlir. Arab. groenend, groen, plaats waar veel groen is.
chafi, Arab. verborgen, verborgenheid.
chafir, Arab. beschermer, verdediger, voogd.
chailil berid, Arab. postpaard.
chaimah, Arab. tent, hut, tabernakel.
chair, Arab. goed, goedheid, goede daad; *bi'lchair*, het ga u wel! *istirahatoe 'lchair*, weldoende rust.

chairat, Arab. iets goeds, gewijde instelling.
chajál, Arab. verschijning, visioen.
chajáli, Arab. bedwelmd door wijn of roem.
chákán, Arab. Mongolië.
chalā, Arab. echtscheiding op verzoek der vrouw; het ontslag geven aan eene vrouw op haar verzoek.
chaláf, Arab. bevrijding, verlossing.
chalaf, Arab. opvolger, nakomeling.
chaláïk, Arab. schepselen, meerv. van *chalikah,* zie ald.
chalak, Arab. schepping, geschapen zijn.
chalás, Arab. bevrijding, verlossing.
chalási, zie *chalásji.*
chalásji, Perz. zeeman, schepeling, matroos. Meestal *chalási.*
cháli, Arab. ledig, eenzaam, alleen, vrij van iets, = *soenji.*
chali, Arab. vrij, bevrijd, vrij van zorgen.
chalífat, Arab. kalief.
chálik, Arab schepper; *alchálik,* de Schepper; *chálik alasijá',* de Schepper aller dingen.
chalíkat, Arab. natuurlijke gesteldheid, schepsel, het geschapene.
chalíl, Arab. vertrouwde vriend, boezemvriend; *chalíl Allah,* de vriend Gods, bijnaam van Abraham, den aartsvader.
chális, Arab. oprecht, zuiver.
challák, Arab. de Schepper.
chalwat, Arab. afzondering, eenzaamheid; *bĕrchalwat,* zich op eene afgezonderde plaats bevinden.
chamar, Arab. wijn, bedwelmende drank, het in gisting gebrachte.
chamír, Arab. gist, zuurdeeg, het gegiste; *mĕngchamirkan,* doen gisten, doen zuren.
chamís, Arab. de vijfde; *hari chamís,* Donderdag.
chánah, Perz huis, verblijf, herberg.
chandjar, Perz dolk, groot mes.
chandoeri, zie *kandoeri.*
chárá, Perz. harde steen, marmer; ook e. s. v. gewaterde zijde.
charáb, Arab. vernieling, verwoesting.
charab, Arab. verwoest, verlaten; doorboord van het oor.
charádj, Arab. opbrengst, inkomen, schatting, belasting.
charadjat, Arab. krijgstocht, expeditie.
charadji, aan schatting onderworpen landen.
cháradji, rebel, ketter.
charbak, Arab. nieskruid, nieswortel, helleborus.
chargosj, Perz. de haas, lett. ezelsoor.
charidj, Arab. uiterlijk, uitwendig.
cháridjat, Arab. weerspannige, muiter, rebel.
charif, Arab. geplukte vruchten, tweede oogst.
chartál, Arab. haver.
chás, Arab. eigen, privaateigendom, inz. van den Vorst; *pakaijan jang chás,* zijn eigen kleeren; *moerid jang chás,* zijn eigen discipel; *istĕri jang chás,* eigen vrouw. Zie ook *chásah.*
chásah, ook *kasa,* e. s. v. fijn indisch mousseline, cossas, ook: *chasah katan; chasah halimoen,* dun, doorschijnend mousseline. Het gebruik daarvan is den minderen man ontzegd.
chasam, Arab. vijand.
chasama, Arab. procedeeren.
chásijat, Arab. natuurlijke eigenschap, eigenaardigheid, geneeskrachtige eigenschap.
chasím, Arab. twister, tegenpartij.
chasjchásj, Perz. papaver, slaapbol, maankop.
chasm, tegenpartij in een proces.
chat, Arab. lijn, streep; schrijven, iemands hand van schrijven; *chattoe-'listiwa,* de evennachtslijn; *baïk chatnja,* hij heeft een goede hand van schrijven.
chatam, Arab. zegelring, einde; *mĕngchatamkan,* zegelen, eindigen, beëindigen; *mĕngchatamkan korán,* het lezen van den koran ten einde brengen.
chatan, Arab. besnijding, besneden; *mĕngchatankan,* besnijden.
chátib, Arab. de tweede beambte aan eene moskee, die in rang volgt op den *imám* en die het formulier opzegt en preekt.
chatífah, karpet, tapijt, vloerkleed.
chátimat, Arab. einde, slot, narede, lijkrede, laatste gebed bij een doode.
chátir, Arab. meestal *chawátir,* zie ald.
chats, eigenlijk.
chawán, Arab. bedrieger, verrader.
chawár, Perz. verachtelijk, bastaard. ook *chawár zadeh,* bastaard.
chawátir, Arab. beduchtheid, vrees of bezorgdheid voor naderend leed, van *chátir.*
cházin, Arab. bewaarder, bewaker, speciaal van het paradijs en van de hel; ook: schatbewaarder.

chídlir, eigenn. van een profeet, die tijdgenoot was van Alexander de Groote en, naar men zegt, nog in leven is.
chidmat, Arab. dienstbetoon, hulde; *děngan chidmatnja,* dienstvaardig; *běrboewat chidmat kapada sa'orang,* iem. dienen of hulde bewijzen.
chijánat, Arab. verraad, ontrouw.
chijár, Arab. keus, kiezen, naar eigen goedvinden iets doen.
chík, Perz. lederen zak voor wijn, olie enz.
chiláf, Arab. misslag, vergissing, dwaling, tegenspraak, in gevoelen verschillen.
chiláfat, Arab. het kalifaat.
chilāt, Arab. staatsiekleed, eerekleed, tabbaard, toga.
chimmír, Arab. dronkaard, wijnzuiper.
chirchiz, Arab. de Kirgesen.
chiṣám, Arab. vijandschap, twist.
chiṭáb, Arab. aanspraak, toespraak, woorden, rede; *těrchiṭáb,* voorgelezen.
chitánat, Arab. besnijdenis.
chizánat, Arab. schatkamer, magazijn; *chizánatoe'lkitáb,* bibliotheek.
chódjah, Perz. titel van Klinganeesche kooplieden; op Java meestal *kodjah.*
choebrat, Arab. rantsoen, levensmiddelen voor een tocht, leeftocht.
choeloed, Arab. eeuwigheid, paradijs.
choeloef, Arab. goor, bedorven, zooals melk, eieren enz.
choeloeḳ, Arab. natuur, ingeschapen aard.
choentsa, Arab. hermaphrodiet.
choeróédj, Arab. uitkomen, voor den dag komen.
choesj, Perz. fraai, goed, aangenaam, vroolijk.
choeṣóémat, Ar. rechtsgeding, proces.
choeṣóéṣ, Arab. bijzonder, speciaal; *měngchoeṣoeṣkan,* in 't bijzonder toepassen.
cholaḳat, Arab. kleine, gladde steen; *ch. biroe,* lazuursteen.
chorásán, Arab. de naam van het noordoostelijkste landschap van Perzië.
chorásáni, afkomstig van Chorasan; *běsi chorasani,* best ijzer, staal.
chormá, Perz dadel.
choṭbat, Arab. de Vrijdagspredikatie in de moskee; ook: zedepreek; *choṭbat nikáḥ,* huwelijksinzegening; *měmbatja choṭbat nikáḥ,* de huwelijksinzegening houden, het huwelijk plechtig inzegenen.

D.

daba, in *hawa-daba,* lucht, waardoor de aanwezigheid bekend wordt, b. v. *hawadabanja pon bělom ada,* men had zelfs geen lucht van hem, d. i. niet het minste idee.
dabah, en *dabih,* zie *dzabaḥ.*
dabarnoes, Arab volgens de legende de naam van een der 7 slapers.
dábat, Arab. dier, lastdier, trekdier. Zie mijn Wrdb. met arab. kar.
dabír, Perz schrijver, secretaris, notaris, v. d. W. Volg. *P. doebir.*
daboeng; *měndaboeng,* vijlen van de tanden; *běrdaboeng,* gevijld van de tanden.
dáboes, Arab. ijzeren priem van ongeveer een voet lang, waarmede goochelaars en geestdrijvers zich steken zonder zich te kwetsen, om hunne onkwetsbaarheid te toonen; Měn. *běrdaboes,* e. s. v. tooverij, gloeiende lichamen aanraken zonder zich te branden; *běrmaïn daboes,* dat spel vertoonen.
dachíl, Arab. binnenste, inwendig; ingewijd, een ingewijde.
dada, de borst; centrum van een slagorde; *měndada,* de borst bieden aan iets; ook een slag of houw toebrengen aan de voorzijde van een te vellen boom. Mal. *běrpěrang měndada,* man tegen man strijden, ook *běrdada-dadaän; dada hajam,* borstharnas; *isi dada,* wat in het binnenste van iem. omgaat.
dadah, toebereid geneesmiddel, allerlei toiletartikelen; *měndadah,* zie *dada.*
dadaḳ; *měndadaḳ,* hevig braken, ook zonder dat er iets uitkomt; *kědadaḳ,* door hevige braking overvallen zijn.
dadap, I. = *dědap,* zie ald. II. e. s. v. schild, b. v. *měměgang dadap dan toembaḳnja,* houdende zijn schild en lans in de hand. Pr. Dj.
dadar, I. e. s. v. eierstruif, omelet, ook worden onze pannekoeken zoo genoemd; *měndadar,* eierstruif maken, ook: ronddeelen, gewone liefdegiften geven, v.d.W. II. Skr. *dada,* geschenk. P. *měmběri dadar,* geschenken geven.
dadi, I. Skr. gestremde melk, verdikte melk, het dikke van de melk, wrongel, hangop enz. Měn. *dadih,* id. *ajar dadi,* de wei; *dadi kěring,* kaas; *kapala dadi,* room; *kaki dadi,* wrongel; *pěrěkat dadi,*

lijm gemaakt van dikke melk. II. Jav. worden, zoodat, = *djadi*.

dadjál, Arab. valschaard, bedrieger; *almasiḥ addadjál*, de antichrist.

dadoe, I. Port. dobbelsteen; *bĕrmaïn dadoe*, dobbelen. Zie ook *pari*. II. lichtrood, rozerood; *mĕndadoe*, zoo worden.

dadoeḳ; *mĕndadoek*, bedelen zonder noodzakelijkheid; *pĕndadoeḳ*, een bedelaar niet uit noodzakelijkheid.

dadoeng, e. s. v. vroolijk gezang der *rājat; mĕndadoeng*, vroolijk zingen; zie *dondang* en *dĕndang*.

dadoro, e. s. v. boom [met eetbare vruchten.

dafnah, Perz. de laurierboom.

daftar, Perz. lijst, register, boek, katalogus, journaal; *daftar bĕhasa*, woordenlijst; *daftar isi kitáb*, inhoudsopgave van een boek; *mĕndaftarkan*, katalogiseeren, een lijst van iets opmaken, op de lijst zetten, inschrijven.

dafti, Ar. rozenkrans, paternoster.

daga; *mĕndaga*, bestrijden, de spits bieden aan. Mĕn. zich verzetten tegen de gestelde macht of verordeningen; *dagadagi*, weerspannigheid en verzet tegen de overheid; zie *dĕhagi*.

dagang, vreemd, uitheemsch; *orang dagang* en *anaḳ d.* vreemdeling, en, aangezien vreemden meest kooplieden zijn, is *orang bĕrdagang* ook: koopman; *pĕrkataän dagang*, vreemde woorden, die tot de taal niet behooren; *bĕrdagang diri*, zich naar den vreemde begeven; *bĕrdagang loewar*, op eigen houtje handeldrijven; *mĕmakai bĕrdagang loewar*, zich naar welgevallen kleeden, inz. voor den Vorst verschijnende een sjerp dragen over het baadje, hetgeen alleen aan den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng veroorloofd is; *dagangan*, koopwaar; *samboetan dagangan*, koopgoederen in consignatie; *mĕndagangkan*, tot een voorwerp van handel maken.

dagi, zie *daga*, *dĕhaga* en *dĕhagi*.

daging, vleesch, ook van visch en vruchten en soms ook het hout van boomen; *daging kantjing*, spier; *daging bĕras bĕkal*, muskel tusschen duim en voorsten vinger; *dáging mĕnempel*, moesje, wrat op de huid; *mati daging*, koudvuur; *daging-darah*, vleesch en been, bloedverwantschap, zie bij *darah; nama daging*, geboortenaam, in onderscheiding van bijnaam of titel; *sa'daging*, ook: uit één stuk, b. v. van een ton, niet uit duigen; *soedah mĕndjadi daging darah kapadanja*, het is bij hem vleesch en been geworden, fig. voor hij heeft dat geheel in zich opgenomen of zich er mee vereenzelvigd; *bĕrdaging*, van vleesch zijn; *tĕrdaging*, tot in het vleesch, fig. diep gegriefd, zeer getroffen; *bagai doeri dalam daging*, onaangename herinnering van iets hebben, pijnlijk aangedaan, geërgerd worden.

dagoe, kin; *dagoe lĕntiḳ*, bebbekin; *dibawah dagoe*, ondergeschikte; *maïn dagoe* of *mĕngajoen dagoe*, den doodsnik geven.

dahaḳ, fluim, slijm, rochel, kwalster; *bĕrdahak*, kwalsteren.

dahan, dikke boomtak, zware tak; *mĕndahan*, die takken krijgen.

dahar, Jav. eten, v. aanzienlijken = *santap*.

dahi, voorhoofd; *dahi rĕndah*, een laag voorhoofd; *dahi lajar*, bovenvoornok van een vierkant zeil.

dahijat, Arab. ongelukkig toeval, ongeluk.

dahsjat, Arab. verbaasd, vervaard, beangst; *mĕmbĕri dahsjat*, doen verbaasd staan, ontzettend; *kĕna dahsjat*, ontstellen.

daïk, naam van de hoofdplaats van het eiland Lingga, verblijfplaats van den Sulthan, gelegen aan een riviertje van denzelfden naam.

daïm, Arab. altijddurend.

daïng, I. gedroogde visch; *daïng sĕpat*, gedroogde *sĕpat*-visch; *kĕtam bĕrdaïng*. gedroogde krabben. Van dit woord leidt vdT. het Jav. *dendeng* af! II. titel van boegineesche grooten.

daïrah, Arab. omtrek, grondgebied, environs, cirkel, onderhoorige landstreken.

daja, I. list, kunstgreep, bedrog, hulpmiddel; *tiada bĕrdaja lagi*, er niets meer op weten; *daja-oepaja*, hulpmiddelen, ook de middelen, die men aanwendt, om zich aan iets te onttrekken; *tipoe-daja*, allerlei listen, bedriegerij; *sadaja*, van dezelfde listen, aan één lijntje trekkend; *mĕmpĕrdajakan*, bedriegen, verschalken, foppen, oplichten; *tĕrpĕrdaja*, gefopt, verschalkt, b. v. *tĕpĕrdajalah ija dĕngan sĕbab bĕraninja*, zijne driestheid fopt hem, speelt hem

dahaga, dorst, dorstig

parten; *tiada tĕpĕrdajakan*, niet gefopt kunnen worden; *tiada tĕrdajakan*, er kon niets op gevonden worden; *pĕrdajaän*, bedriegerij, fopperij. II. *barat daja*, Zuidwest; *barat-barat daja*, West-Zuidwest; *sĕlatan daja*, Zuid-Zuidwest.

dajah, Perz. min, zoogster.

dajak; *orang dajak*, Dajakker, bewoner van de binnenlanden van Borneo.

dajang, jong meisje, jonge dochter; ook gebruikt om een meisje aan te spreken, ook: dienstdoende meisjes aan het hof, hofjuffers. Voor dit laatste ook *pĕndajang; pĕndajangan*, de gezamenlijke hofjuffers.

dajim, Arab. altijddurend, voortdurend, eeuwig.

dajoe; *mĕndajoe*, kreunen, klagen; rommelen van den donder in de verte.

dajoeng, roeiriem, borstvin van visschen; *bĕrdajoeng*, roeien; *mĕndajoengkan pĕrahoe*, een vaartuig voortroeien; *dajoeng kĕbas*, lange, zwiepende riemen; *dajoeng golek*, rollende riem, d. i. een riem die zich in een dol vrij beweegt; *dajoeng toedoeng bĕlanga*, riem met cirkelvormig blad, vergeleken bij het deksel van een pot; *pĕndajoeng*, de roeiers, ook de riemen; *pĕrahoe dajoeng-dajoengan*, roeiboot, galei; *batang dajoeng* en *toelang dajoeng*, steel voor e. roeiriem.

dajoes; *mĕndajoeskan*, honen, bespotten, beleedigen. Swet.

dajoets, Arab. schande in de hoogste mate voor een gehuwd man.

dajoh, Jav. gast, bezoeker.

daka, de plank, waarmede het zijdelingsche gat in een graf gesloten wordt; *mĕngarak daka*, die plank ronddragen, d. i. willen sterven, van oude lieden, die niet willen deugen, als e. s. v. vloek.

dakap, zie *dĕkap*.

dakar, zijne krachten overschattend, vermetel, roekeloos, krakeelig. Zie *dzakar* en *dĕgar*.

daki, I. huidvuil, huidsmeer, vuil onder de nagels en van de oogen; *daki koeda*, paardestof. II. zie *mindaki*.

dakik, Arab. fijn, ondeelbaar.

dakoe, wijziging van *akoe* na den causatieven uitgang *kan* en de Voorzetsels *akan* en *dĕngan*.

dakoes; *mĕndakoes*, klapperen van de tanden. Pad. bov.l. Zie *dĕkoes*.

daksiná, Skr. het Zuiden, = *sĕlatan*.

dalál, Arab. middelaar bij koop en verkoop, makelaar.

dalálat, Arab. betoog, argument.

dalam, I. diep, diepte; *pĕrigi dalam*, diepe put; *mĕndalam*, dieper worden, v. wonden; *mĕndalam parit*, een gracht uitdiepen; *bĕrdalam-dalam*, ernstig, van belang v. e. geschil; *pĕrkataän dalam-dalam*, diepzinnige gezegden II. Voorz. in, binnen; *badjoe dalam*, binnenbaadje, onderbaadje, *dalam roemah*, in huis; *dalam pada itoe*, intusschen, onderwijl; *dalam ija bĕrboewat itoe*, terwijl hij dat deed; *bĕradoe dalam tirai kĕlamboe*, achter de gordijnen slapen; *dalam pĕkĕrdjaän orang*, in iemands dienst zijn; *dalam pĕrentah orang*, onder iemands bevelen staan; *dalam sapoeloeh asa*, een tiende; *dalam saratoes tiada satoe*, van de honderd niet één; *dalamnja*, de diepte ervan, deszelfs diepte; *dalam satoe elo harganja*, per el kost het... *dalam doewa tĕngah tiga*, dubbelzinnig v. woorden; *dalam tĕrang hĕndak bĕrsoeloeh*, vragen naar den bekenden weg; *dalam roemah mĕmboewat roemah*, in dienst v. e. ander zijn eigen voordeel zoeken; *kadalam boenjinja*, binnensmonds. III. beter *dalĕm*, Jav. vorstelijk verblijf; *orang dalĕm*, hoveling; *bĕhasa dalĕm*, hoftaal; *pĕdalĕman*, de plaats van den *dalĕm*. IV. Bijw. terwijl, onderwijl; *dalam pada itoe*, intusschen, onderwijl.

dalang, Jav. vertooner van de wajang; iem. die naar welgevallen regeert evenals zulk een vertooner met de poppen; *mĕndalang*, naar welgevallen regeeren.

dalfin, Arab. de dolfijn; ook de naam v. e. gesternte.

dalih; uitvlucht, voorwendsel; *bĕrdalih*, voorwendsels gebruiken; *tiada bĕrdalih lagi*, geen voorwendsels of uitvlucht meer hebben; *mĕndalihkan*, tot voorwendsel maken; *bĕrdalih-dalihan*, met elkander kibbelen, de schuld op elkander werpen, ook: betichten.

dalik, zie **dolak**.

dalíl, Arab. leidsman, leiding, betoog, inz. door aanhaling uit den Koran; *mĕndalilkan*, met bewijzen staven, tot bewijs bijbrengen.

dalima, Skr. de granaatappel. Soorten zijn: *d. katik*, *d. merah* en *d. poetih*.

daloe, I. Arab. naam van het sterrenbeeld uit den dierenriem: de Waterman. II. Jav. nacht; III. *daloe-daloe*, zie *bĕnaloe*.

dam, I. een rommelend geluid als van eene trom. II. Ned. dam: *bĕrmaïn dam*, damspelen. III. schijnt visch te beteekenen, b. v. *orang tasik mĕngambil dam-dam ini*, Hik. Boedj. *mĕngambil dam-dam djoega; djikalau tidak pĕrgi mĕngambil dam-dam, tiadalah bolih sĕgar, karĕna itoe pĕntjĕhariannja*, id. *sapĕrti lenggang orang mĕnarik dam-dam roepanja*, id.

damai, vrede, als einde van twist of oorlog; *mĕnjorong damai*, vredesvoorslagen doen; *mĕndamai*, vrede maken; *mĕndamaikan* en *mĕmpĕrdamaikan*, bevredigen, tot vrede brengen, verzoenen; *bĕpĕrdamaikan*, daarmede bezig zijn; *pĕndamai*, vredestichter, vredemaker; *pĕrdamaijan*, de vrede, die gesloten wordt, bevrediging, verzoening; *bĕrdamai*, ook: met elkander verzoend, van pas gehuwden.

damak, blaaspijltjes, pijltjes van een blaasroer. Mĕn. *anak-damak*, waaruit zou volgen, dat *damak* = *soempitan* is en dit laatste slechts een bijnaam daarvan.

damal, slecht roeiend of zeilend van een vaartuig, luie zeiler.

daman, = *kĕlat*, zie ald. *tali daman*, schoot van een zeil.

damar, hars, toorts. fakkel; *damar batoe*, de gewone hars, die men aan brokken onder de boomen vindt; *damar kĕroejoen*, een zachtere soort. M. *damar lilih*, druiphars, ook e. s. v. zwaard met kort lemmet. N. Sum.; *damar mata koetjing*, e. s. v. fijne, doorschijnende hars uit den *tjĕngal-* en *mĕrawan-*boom; *damar tiris*, figuren van bladgoud of verguld snijwerk, ook een zeker randversiersel aan een gebatikt kleedje; *mĕndamar*, harsinzamelen; *pĕdamaran*, harstoorts, ook: plaats waar veel hars gevonden wordt.

damawi, Arab. uit het bloed voortkomend, van eene ziekte.

damba, begeerig naar iets, verlangende, gaarne willende hebben; *mĕndambakan*, iets begeeren, verlangen.

daminah, de naam van een der jakhalzen uit de Pantja Tandrán, van *dimnah*, Perz. jakhals, vos.

dampak; *mĕndampak*, elk. tegen het lijf loopen, tegen elk. aanbonzen.

dampar, I. vlak, effen, van den grond. Mĕn. *mĕndampar*, zich breed uitgestrekt voordoen. II. aan den grond, van drijvende voorwerpen; *tĕrdampar*, aan den grond geraakt, gestrand, vastzitten, van vaartuigen enz. *mĕndamparkan*, op het strand zetten, doen stranden, op een bank of klip zetten; *bĕrdamparan*, vast blijven zitten, van vele voorwerpen, die door den stroom worden meegevoerd. Ism. Jat.

dampil, tegen iets aan, zijde tegen zijde. Zie *kĕpil*.

damping, I. dichtbij; Mĕn. *amping;* id. *koetikanja damping*, het oogenblik is nabij; *bĕrdiri damping*, vlakbij staan; *bĕrdamping dĕngan*, iets of iem. aanhangen, steeds nabij hem zijn. II. *bĕrdamping*, zingen, zooals bij een optocht. L. Mĕn. wijze van zingen op de maat, waarbij tegelijkertijd gedanst en in de handen geklapt wordt.

dampit, onverschillig voor vermaningen.

dampir, = *dampar*. II. zie ald.

damsjik, Damascus.

dán, Voegw. en. Over het gebruik raadplege men eene grammatica.

dana, Skr. gift, gave; in poëzie ook: milddadig.

danam, ossenjuk.

danau, meer, poel, staand water van eenige uitgebreidheid.

danawa, Skr. démon, reus.

danda, strijdknots.

dandam, e. s. v. dier, = *mondok*, de mol, b. v. *sapĕrti dandam tiada bĕrmata*, R.

dandan, ordening, regeling, tooi, sieraden, Jav. id. ook: de uitstekende balken aan den voor- en achtersteven van een inl. vaartuig; *bĕrdandan*, zich tooien, opschikken; *mĕndandan*, iets in orde brengen, de laatste hand aan iets leggen; *mĕndandan diri*, zich netjes kleeden; *mĕndandan pĕrahoe*, een vaartuig versieren; *mĕmakai sadandan*, op dezelfde wijze uitgedoscht zijn; *boekan sadandan pĕrentah abang, doenia nan boekan bagai oedara*, 't is niet door mijn regeling en bestel, dat de wereld niet even als het luchtruim is. H. Boedj. *ramboetnja jang didandan olih bondanja*, heur haar, dat door hare moeder in orde gebracht, opgemaakt, was. N. Moeh.

dandang, e. s. v. grooten koperen ketel, zonder hengsel of tuit, en met een wijden hals, waarop in een kegelvormig

mandje de rijst wordt gaar gestoomd; *bĕrdandang masak*, hier en daar rijp, van de rijstaren op het veld. Pad. bovenl.

dandi, I. e. s. v. luit, behoorende bij de *nobat; mĕmĕtik dandi*, op de luit spelen, de luit tokkelen. II. gevlekt, gespikkeld, van dieren, zooals tijgers, herten.

dang, titel van aanzienlijke vrouwen, inz. van hofjuffers, ook *dara-dang* genoemd; *dang lela*, een hofdame, die eenige voorrechten heeft, mogelijk van *adang*. IV, zie ald. of eene verkorting van *dajang?* In fabels komt het voor de namen van visschen, b. v. *dang-kakap*.

dangai, e. s. v. versnapering, van meel en suiker in kleine vormen gebrand. v.d.W.

dangau, Pad. bovenl. en Mal. huis buiten de kampoeng, hut in een bosch of in verafgelegen rijstvelden; ook karbouwenhoeders-wachthut; *pĕdangauwan*, verzameling van zulke hutten, gehucht; *dangau-dangau*, kraampjes op de markt.

dangdang, = *dandang*, zie ald.

dangkal, I. van binnen hard of versteend, van vruchten en daardoor oneetbaar; ook; wreed, hard van gemoed, nijdig, boosaardig van hart. Zie *dingkil*. II. = *dangkar*, ondiep, verzand; *ajar dangkal*, wadde, wed.

dangkang; *mĕndangkang*, geluidgeven van eene krab! Pad. bovenl., volgens v.d.T. geluid van harde voorwerpen tegen elk.

dangkap; *bĕrdangkap*, omvatten, beetpakken, van vechtenden. Zie *tangkap* en *dĕkap*.

dangkar, I, ondiep, verzand, = *dangkal*. II. *mĕndangkar*, oprollen, van matten, tapijten enz.

dangkoe, e. s. v. boom met eetbare vrucht.

dangkoeng, e. s. v. melaatschheid, waarbij de gewrichten verkrommen.

dangoe, Jav. stengel van de arenbloem. Pr. Dj.

dangoḳ, met de kin op iets, b. v. den voorarm, leunen en voor zich staren. v.d.W.

dangsa, Ned. het Europeesche dansen; *pesta dangsa*, danspartij, bal.

daniswara, Skr. heer van den rijkdom, als bijnaam van Koewera, den god des rijkdoms.

dánjál, Arab. Daniël.

danoer, lijkvocht.

danta, I. Skr. olifantstand, ivoor. II. naam van een fabelachtigen berg.

daöed, Arab. David.

daoeḳ, Jav. schimmelgrijs van paarden, ijzerschimmel.

daoel; *daoel-daoel*, Jav. verward, van het hoofdhaar enz.

daoen, blad; *daoenan*, nagemaakt blad; *daoen-daoenan*, gebladerte; *daoen-daoen kajoe*, boombladeren; *makan sa'daoen*, samen van één bord of uit één schaal eten, naar het pisangblad, waarvan men vroeger at en ook nu nog wel eet; *daoen naratja* en *d. timbangan*, weegschaal; *daoen boedi*, e. s. v. versiersel in den vorm der bladeren van den heiligen vijgeboom; *daoen renda*, loovertjes aan kant; *daoen tĕlinga*, het blad van het oor; *daoen pĕlita*, het schoteltje van een lamp; *mĕndaoen kajoe*, in menigte zich voordoen als boombladeren; *mĕndaoen koenjit*, onnutte dingen doen, ijdele klap uitslaan, naar de kurkemabladen, die tot niets deugen; *daoen hidoep*, kruidje-roer-me-niet; *daoen tjĕki*, chineesche speelkaarten; *daoen medjah*, tafelblad; *daoen pintoe*, de eigenlijke deur, die den ingang sluit, terwijl de ingang *pintoe* is.

daoep, e. s. v. gewas. M.

daoer, Arab. kring, tijdkring; *d. kĕtjil*, een tijdkring van 8 jaren = aan de windoe der Javanen; *d. bĕsar* = 120 jaren; *tiga kali daoer*, driemaal in de rondte.

dap, zie *ĕdap*.

dapa, slaaf, als gift van den bruidegom aan de bruid. v. d. W. Zoo ook Abd. schets Wrdb. *ĕrtinja*: *orang dihantar kapada jang hĕndaḳ diboewat bini*. Dit zal wel de bron van v.d.W. geweest zijn.

dapat, vinden, kunnen, instaat zijn, bevinden, verkrijgen, in zijne macht krijgen, in de macht komen, in bezit genomen, ingenomen, gevangen genomen, gevonden, verkregen worden; *dapat pada aḳalnja sĕndiri*, kon zij door eigen vinding; *dapatlah sĕdikit daripada tiada sakali*, een weinig is beter dan in het geheel niets; *mĕndapat barang jang ditjĕhari*, het gezochte vinden; *dapat ditjaboet*, kan uitgetrokken worden; *dapat bĕladjar*, in staat zijn te leeren; *dapatlah nĕgari itoe*, die stad werd genomen; *dapatlah kĕris itoe katangannja* die kris viel hem in handen;

barang sadapatnja, zooveel hij kon of waartoe hij in staat was; ook *dĕngan sadapatnja*; *ta'dapat tiada*, en verk. tot *dapat tiada*, het kan niet missen, het moet volstrekt, het kan niet anders of...; *ada jang dapat*, somtijds; *sadapat-dapatnja*, zooveel mogelijk; *bĕrdapat dĕngan*, aantreffen, ontmoeten; *mĕndapat hati*, aanmatigend, hoogmoedig worden; *mĕndapat hati orang*, iem. inpalmen, gunstig voor zich weten te stemmen; *bĕrdapat-dapat*, bijna gekregen, bijna ingehaald, ook bij voortduring verkrijgen; *mĕndapat ḥaját orang*, iem. bij zijn leven gekend hebben; *mĕndapat oentoeng*, winnen, een gelukje hebben; *pĕrgi mĕndapatkan*, gaan tot, gaan opzoeken; *mĕndapati*, bevinden, bemachtigen; *mĕndapat rahasia*, achter een geheim komen, een geheim ontdekken, uitvinden; *pĕndapat*, bevinding, gevoelen, begrip, vinding, vinder, uitvinder; *pĕndapatan*, voordeel, inkomsten, iemands inkomen; *kadapatan*, betrapt, gesnapt, gevangen; *kadapatan boedinja*, zijne streken kwamen aan het licht; *kadapatan dĕngan*, iem. toevallig aantreffen, b. v. *kalau kita pĕrgi ini kadapatan dĕngan kakanda itoe soedah doedoeḳ dĕngan ratoe ĕnom*, als wij nu gaan en treffen onze zuster aan reeds gehuwd met *Ratoe ĕnom*. Pr. Dj.

dapoer, stookplaats, keuken; *orang sadapoer*, lieden uit één gezin, die van één stookplaats gebruik maken; *dapoer soesoe*, de streek vlak onder de borsten, ook: *dapoer dada* en *poesoe-poesoe; dapoer-dapoer*, komfoor, ook: pan van een vuursteengeweer; *toekang dapoer*, kok. R.

dár, Arab. woning, verblijf, gewest; *dár assalám*, land des vredes; *dar almāmoer*, het welvarende of volkrijke land.

dara, maagdom; *anaḳ dara*, maagd; *anaḳ dara-dara*, maagden; *hilang daranja*, zij is haar maagdom kwijt; *dara kĕtjil*, aankomend meisje; *dara dang*, hofjuffer van goede familie; *dara-djang*, dienstmeisje, kamenier; *pĕrdaraän*, maagdelijke staat, de gezamenlijke maagden, inz. aan het hof; *boeroeng-dara*, op Java, de gewone huisduif.

dárá, Arab. Darius.

darab, Arab. groote poort, bergkloof. Zie ook *dĕrap*.

daradjat, Arab. sport, trap, rang, graad, $\frac{1}{360}$ van den omtrek eens cirkels, astronomische graad; ook: een snoer van een halssieraad. Ibr. b. Ch.

darah, bloed; *makan darah*, zijn bloed vreten van kwaadheid, kwaadaardig zijn, ook: woekeren; *darah poetih*, edele geboorte; *darah nifás*, kraamzuivering; *darah pĕngiring boedaḳ*, nabloeding van eene kraamvrouw; *daging darah*, bloedverwant; *mĕndjadi daging darah*, vleesch en been worden met iemand; *sadaging darah*, van één vleesch en been; *tĕmpat toempah darah*, geboorteplaats; *bĕrdarah*, bloed hebben, ook: bloeden, bebloed zijn; *pĕrkara jang bĕrdarah*, dierlijk voedsel, H. Abd. *mĕndarah*, bloedrijk zijn, ook: zich zeer voor iets inspannen; *bĕrdarah bidji mata ta'dapat sapoeloeh oewang*, al schreit men ook bloed men krijgt er geen tien dubbeltjes voor. M. Sam; *pĕndarah*, e. s. v. zeer bloedrijken zeevisch, ook: e. s. v. boom met roode gom, van welks hout men krisscheeden maakt; *maboḳ darah*, flauw door bloedverlies, ook: bedwelmd door het zien van bloed; *mĕnghisap darah*, bloedzuigen.

darai, hermaphrodite, d. l. Cr.

darain, tweev. v. *dár; fi addárain*, in de twee werelden, d. i. in deze en in de andere wereld.

daras, Arab. hardop lezen, inz. van den Koran, bestudeeren, leercursus.

darat, land in tegenoverstelling met water, vaste wal, vastland, ook: hooge, droge grond in tegenoverstelling van natten grond, moerasgrond; ook: binnenland; *bĕrdjalan darat*, over land gaan; *bĕrdjalan lĕbih kadarat*, meer naar het binnenland gaan; *mĕndarat*, landwaarts aanhouden van een vaartuig; *daratan*, wal, vaste grond; *pĕndarat*, meertouw, touw, waarmede iets, dat in het water ligt, aan den wal vastgemaakt is; *tiang pĕndarat*, meerpaal, dukdalf.

dardár, Arab. olmboom.

dardji, van het Arab. *darzi*, kleerenmaker.

dargáh, Perz. paleis, hof.

dari, Voorz. van, van af, van den kant; gemaakt van, afkomstig van, uit, door; ook: des, te, ten bij tijdsbepalingen; *dari roemah*, van huis of van het huis; *dari dalam*, van binnen; *dari loewar*,

van buiten; *dari mana*, vanwaar? *dari sana*, van daar; *daripada*, = *dari* en ook: van af, bestaande uit, of bestaande in; *daripada* .... *dan*, zoowel .... als; *dari* en *daripada*, ook: dan, bij den compératief der Bijv. nw.; *daripada intan*, van diamant; *baïk daripada*, beter dan; *daripada mas peraķ dan pĕrmata*, bestaande uit goud, zilver en edelgesteenten; *daripada bĕsar dan kĕtjil*, zoowel groot als klein; *daripada laki-laki dan pĕrĕmpoewan*, zoowel mannen als vrouwen; *roemah dari batoe*, een huis gebouwd van steen; *bĕras dari Bĕnggala*, rijst afkomstig van Bengalen; *dari takoet*, uit vrees; *dari kasehan*, uit medelijden; *dari sĕbab*, ter oorzake, ten gevolge; *bĕrgĕraķ dari angin*, bewegen door den wind; *masoeķ, daripada pintoe*, door de deur naar binnen gaan; *daripada djalan laïn*, langs een anderen weg; *mĕnilik orang bĕsar daripada orang kĕtjil*, de grooten meer ontzien dan de geringen; *daripada sĕdikit ini baïklah djangan sakali*, in plaats van zoo weinig ware het beter in het geheel niet; *tĕrlindoeng daripada mata*, verborgen zijn voor het oog; *laloe daripada roemah*, gaan voorbij het huis; *dari ḥál*, over de zaak van; *laïn daripada*, behalve; *dari pagi-pagi*, des morgens vroeg; *daripada zamán holanda*, ten tijde der Hollanders; *mĕnangkap dari ekoernja*, bij den staart grijpen.

darija, Perz. zee, oceaan; ook: rivier.

darma, Skr. in eigennamen, b. v. *sang darma dewi*, naam van een bidadari of hemelsche nimf; *darma bajoe*, naam van een godheid.

daroe-daroe, ook *dewa daroe*, Skr. e. s. v. pijnboom, die welriekend en goed timmerhout levert voor binnenhuisbouw en Chineesche doodkisten, welk hout ook onder de wierook gemengd wordt. Zie ook *dewa daroe*.

daroķ-daroķ, e. s. v. zoetwatervisch, Mal.

darwisj, Perz. bedelmonnik.

das, schot uit een geweer, b. v. *kami pasang bĕdil tiga das*, wij deden drie schoten met het geweer. Mal. Sam. *ḥormat lima-bĕlas das*, een eerbewijs van vijftien schoten.

dasa, Skr. en Jav. tien.

dasal, e. s. v. boom met harsachtig hout.

dasar, I. grond, grondkleur, b. v. van geverfd lijnwaad enz. natuurlijke aard van iemand. II. Jav. vloer, begane grond; omdat, dat komt ervan, dat is omdat ....; *mĕndasar*, op den grond uitleggen, op den vloer uitpakken; *dasar tĕmpat tidoer*, onderlagen van een bed; *mĕndasarkan*, bevloeren.

dasarata, Skr. eigennaam, de vader van Sri Rama.

dasi, Ned. halsdas.

dasoen, = *lasoena*, Skr. e. s. v. witte uien; *dasoen toenggal*, St. Jans-ui. In het Bat. Mak. en Boeg. is het nog *lasoena*, vdT.

dastoer; *lajar dastoer*, lijzeil, een zeil dat bij weinig wind nog naast de razeilen wordt gehangen.

datang, komen; tot, tot aan; gebeuren, geschieden; *jang lagi datang*, die of wat komende is; *jang akan datang*, die of wat komen zal; *boelan datang*, de aanstaande maand; *datangnja dari* of *dari sĕbab*, dat komt doordat, dat komt daarvandaan, is daardoor veroorzaakt; *datang poela*, weerom komen, terugkomen; *datanglah sapĕrti kata ahloe'lnoedjoem*, het geschiedde zooals de sterrewichelaars hadden gezegd; *apabila dilihatnja ḥál itoe datangnja dĕngan kakĕrasan*, toen hij zag dat die zaak met geweld doorgezet werd; *daripada hari Itsnain datang kapada hari Saptoe*, van Maandag tot Zaterdag; *datanglah kapada doewa-bĕlas hari*, het geschiedde op den twaalfden dag; *datang kapada pĕridaran doenija*, het geschiedde bij de rondwenteling van dit aardsche dat ....; *datang dĕmikian*, tot zoover komen; *datang hati*, over zich kunnen verkrijgen, in het gemoed opkomen; *datang pikiran*, op de gedachte komen, opkomen van de gedachte; *datang ákal*, er begrip van krijgen, inzien; *ḥoeroef datang*, bijkomende partikelen, affixen; *bĕrdatang sĕmbah*, nederig komen zeggen; *bĕrdatang mĕlata*, kruipend aankomen; *mĕndatang-datang*, aankomen van een ziekte-aanval, b. v. *karĕna pĕnjakit pitam patik ini mĕndatang-datang poela rasanja*, want naar het gevoel komt mij de kwaal der vallende ziekte weder aan; *mĕndatangkan*, doen komen, teweegbrengen, bezorgen, met iets voor den dag komen, met iets aankomen; *mĕndatangkan tangan kapada*, de handen slaan aan iem.; *mĕndatangi*,

overvallen, inz. van een vijand; *kadatangan*, overvallen worden, ook door ziekte en gasten; *kadatangan gila*, gek worden, een gekke bui krijgen; *kadatangan maut*, door den dood overvallen worden; *kadatangan* ook: komst, aankomst; *sĕlamat kadatangan*, welkomstgroet; *mĕlawat kadatongan*, een bezoek brengen bij de komst; iemand, die pas gekomen is, een belangstellend bezoek brengen; *datang hati*, van het hart: er toe komen om, in den zin komen.

datap; *bĕrdatap-datap*, overvloedig vloeien van tranen?

datar, effen, gelijk, vlak; *tanah datar*, vlak land; *mĕndatar*, zich vlak voordoen; *djalan mĕndatar*, de weg is vlak; ook alles afloopen, een land, stad, bosch, enz. ook: door eene vlakte trekken; *mĕndatarkan*, effenen, vlak of gelijk maken, platschieten, plunderen, verkwisten. Verder wordt *datar* gezegd van voorwerpen wier grondvlak 't grootst is

datija; *dati*, Skr. reus, titan.

datjing, Chin. unster, weegstok; *djoeroe datjing*, waagmeester. Ook *datjin*.

datoe', = *datoeḳ*, zie ald.

datoeng, = *datoeḳ*, zie ald.

datoeḳ, grootvader, familiehoofd; ook als titel in gebruik; volgens de instellingen der Maleiers hebben alleen de vier voornaamste hoofden in den Staat, na den Vorst recht daarop, doch tegenwoordig laten zelfs de politie-dienaren zich ook zoo noemen; *datoeḳ neneḳ*, voorouders. Ook wordt *datoeḳ* wel eens uit onwetenheid gebruikt voor *to-pehkong*, de god der Chineezen.

daulat, I. Arab. heil, geluk, voorspoed; *daulat toewankoe*, heil zij Uwe Majesteit; ook gebr. als Bijw. v. bevestiging tegen den Vorst; *daulat radja*, leve de Koning! Mal. Sam. II. verkeerd in de pl. v. *taulah* of *toelah*. Zie *timpa*.

daur, Arab. kring, cirkel, tijdkring, periode, kreits; *d. kĕtjil*, cyclus van 8 jaren; *d. bĕsar*, id. van 120 jaren; *tiga kali daur*, driemaal in de rondte; *mĕndaur*, doorloopen v. e. kring, volbrengen v. e. omloop. Zie ook *dawár*.

dāwá, Arab. rechtsvordering; er op staan, beslist verlangen, eischen; *mĕndāwá*, een rechtsvordering instellen, volhouden, beweren, zijn recht handhaven; *mĕndāwaï*, en *mĕndāwakan*, aanspraak maken op; *jang kĕna dāwá*, de gedaagde; *jang ĕmpoenja dāwá*, de eischer; *karĕna dāwanja hĕndaḳ bĕrdjalan mĕlihat kakajaän Allah*, hij stond er op om op reis te gaan en de rijkdommen Gods te zien. B. R.; *dāwá-mĕndāwá*, tegen elkander een rechtsvordering instellen; *mĕmpĕrdāwakan*, opeischen in rechten.

dawai, metaaldraad, = *kawat; mĕnghoenoes dawai*, draadtrekken.

dawám, Arab. eeuwigheid; *ālá eddawám*, tot in eeuwigheid.

dawár, Arab. rond, maalstroom, duizeling, windas, benaming v. d. tempel te Mekka.

dawát, Arab. inktkoker; *ajar dawát*, ook alleen *dawát* inkt.

dāwat, Arab. oproeping, dagvaarding.

dĕbah, van het Arab. *dzabaḥ*; *mĕndĕbah*, slachten; *pĕndĕbah*, slachter.

dĕbaḳ, klanknabootsend woord voor het geluid als b. v. van een slag met de vlakke hand op iemands schouder; Mĕn. het geluid v. e. menigte vallende voorwerpen, b. v. groote regendroppels, vruchten en andere kleine voorw.; *mĕndĕbaḳ*, dat geluid voortbrengen; *dĕbaḳ-dĕboeḳ*, dat geluid met verscheidenheid, helderder en doffer.

dĕbap, klanknabootsend woord voor het geluid b. v. van een boek dat plat op den grond valt; *mĕndĕbap*, dat geluid voortbrengen, ploffen.

dĕbar, klopping van het hart; *bĕrdĕbar*, kloppen, popelen van het hart; *pĕndĕbar*, hart, dat licht klopt; *pĕndĕbaran*, popering, kloppen van het hart, hartklopping; *dĕbar nadi*, aderslag.

dĕbiḳ, klanknabootsend woord voor een dof ploffend geluid, zooals van een bundel papieren, die op den grond valt; *mĕndĕbiḳ*, dat geluid voortbrengen.

dĕboe, = *lĕboe*, stof; *bĕrdĕboe*, stuiven; *dĕboe tĕpoeng*, meelbloem.

dĕboeh, Batav. *bĕdĕboeh*, gelijk in krachten, tegen elkander opwegen, van vechtenden.

dĕboeḳ, klanknabootsend woord voor een ploffend geluid, doffer dan *dĕbaḳ*, b. v. de plof van een vallenden kokosnoot op den grond; *mĕndĕboeḳ*, ploffen.

dĕboeng, klanknabootsend woord voor een bulderend geluid, zooals van zwaar geschut, een groote trom enz. *mĕndĕboeng*, dat geluid voortbrengen.

dĕboer, plomp! Mĕn. een dof geluid, zooals van het bonzen op een deur, het vallen van kokosnoten enz.; *mĕndĕboer pintoe*, op de deur bonzen; *hati bĕrdĕboer*, het hart bonst; zie *dĕbar*.

dĕboes; *bĕrdĕboes*, = *bĕrdĕbar*; ook: dreunen, met hevige vlagen aankomen, van wind en vuur.

dĕboet, klanknabootsend woord voor een geluid als van een veest.

dĕdah, open, openstaan, van een deur, onbedekt, van een gerecht.

dĕdai, *bĕrdĕdai-dĕdai*, golven, stroomen, van eene groote menigte menschen. Het is een variant op *dĕrai* en komt in beteekenis overeen met *doejoen*.

dĕdaķ, zemelen; *dĕdaķ loenaķ*, fijne zemelen; *makan dĕdaķ*, arm, behoeftig zijn.

dĕdaloe, zie *bĕnaloe*.

dĕdap, I, e. s. v. snelgroeienden boom, die als schaduwboom in de koffietuinen wordt geplant. Op Java *dadap*. Soorten zijn: *d. wangi*, *d. minjaķ* en *d. tjoetjoeķ*; *koelit dĕdap*, de bast, wordt als geneesmiddel gebruikt. II. e. s. v. schild. Zie *dadap*.

dĕdar, gloeierig, ziekelijk warm van het lichaam.

dĕdas; *mĕndĕdas*, een knetterend geluid maken, zooals klein geweervuur; aanhoudend manen; *pĕndĕdas*, aanhoudende maner; *pĕndĕdasan*, aanhoudende maning. Zie ook *das*.

dĕdau; *mĕndĕdau*, huilende schreeuwen.

dĕdĕgan, Batav. moer, droesem.

dedes; *mĕndedes*, vleesch in dunne schijven snijden; civet, Jav.

dĕdoeng, zie *dadoeng*.

dĕdoerenan, Jav. e. s. v. plant met vruchtjes, die op de *doerian* gelijken.

dĕdoro, e. s v. boom met eetbare vruchten.

dĕgam, klanknabootsend woord voor een donderend geluid; *mĕndĕgam*, dat geluid voortbrengen.

dĕgap, I. schielijk op- en neergaan, zooals b. v. de borst en de aderen in de strotgroeve. II. klanknabootsend woord voor een klappend geluid, zooals b. v. van planken op elk. geslagen.

dĕgar, klanknabootsend woord voor een daverend geluid, zooals van een donderslag, kanonschot, een deur die met geweld wordt dichtgeslagen; *mĕndĕgar*, daveren.

dĕgil, hardnekkig, koppig, weerspannig, op een roep of uitnoodiging moedwillig zwijgen. Zie *daga*.

dĕgoem, = *dĕgam*, maar zwaarder en doffer; *dĕgoem-dĕgam*, dat geluid met verscheidenheid.

dĕgoep, = *dĕgap* II, maar doffer; *dĕgap-dĕgoep*, dat geluid met verscheidenheid.

dĕhaga, dorst; *bĕrdĕhaga*, dorsten, dorst hebben; *mĕndĕhaga angin*, schraal, tegen, van den wind. Zie het volg. woord.

dĕhagi; *mĕndĕhagi*, de bevelen van zijn meerderen tegenwerken, vdW. Zie *mĕndĕhaga*, bij *dĕhaga* en *daga*.

dĕham, h'm! *mĕndĕham*, h'm roepen, kuchen als wenk of teeken.

dĕhoeloe, eerst, eerder, vroeger, eertijds, voorop, vooraf, vooreerst, voor, vooruit, de vorige; *dĕhoeloe kala*, vroeger tijd; *djangan dĕhoeloe*, nog niet, vooreerst niet, zoo gauw niet; *mĕndĕhoeloeï*, iem. vóórkomen; *bĕrdĕhoeloe-dĕhoeloewan*, onder elkander de eerste trachten te zijn, met elk. wedijveren; *mĕndĕhoeloekan*, doen voorafgaan; *kadĕhoeloewan*, voor geraakt, door al te groote voortvarendheid.

dĕkah; *mĕndĕkah*, schateren, bij het lachen een galmend geluid laten hooren.

dĕkam, nederhurken van een roofdier, voor het een sprong doet.

dĕkan, de bamboerat, Mal.

dĕkap; *mĕndĕkap*, de armen om iets heen slaan, omarmen; *bĕrdĕkap tangan*, met de armen over elkaar geslagen; *sapĕndĕkap*, zooveel als men met de beide armen omvatten kan; *sadĕkap bĕrsikoe toenggal*, met een over de borst geslagen en een van af de elleboog opgeheven arm, eene houding bij het gebed der boetedoeners b. v. *maka pandji Wira Soeķma pon mĕmoedja sadĕkap bĕrsikoe toenggal mĕnghadap matahari hidoep, Bambang Djaja-mĕrta dan Djaran Adi Patĕra mĕmasang doepa;* Pr. Dj. *dĕkapan*, omarming; *sidĕkap* of *sidakĕp*, Jav. id. Zie ook *pĕloeķ*.

dekar: *mĕndekar*, schermen; *pĕndekar*, voorvechter, schermmeester, meester op de wapens.

dĕkat, dichtbij, nabij; *bĕrdĕkat*, z. dicht bij elk. houden; *bĕrdĕkat-dĕkat dĕngan*, z. al dicht houdende bij; *dĕkat dan djaoeh*, van dichtbij en veraf, heinde en ver; *mĕndĕkatkan*, nabij brengen, in de nabijheid brengen; *mĕndĕkati*,

naderen tot, dichtbij iets of iem. gaan; *m. djalan*, den weg bekorten.

děkoeng, klanknabootsend woord voor een geluid als van een gong enz. *měnděkoeng*, dat geluid voortbrengen.

děkoes; *měnděkoes*, blazen, van een kat of tijger. Zie *dakoes*.

děkoet; *měnděkoet*, koeren, kirren, kikken; ook vogels, zooals hennen, duiven, kuikens, door middel van zulk een geluid lokken; *boemboen děkoet*, hut voor de jacht op vogels; *běrděkoet*, een kik geven, kikken, b. v. *samoewanja dijam, tiada běrděkoet*. Ibr. b. Ch. allen zwegen en kikten niet; *laksana ajam tidaḳ měnděkoet*, als eene kip, die geen kik gaf; *poenai děkoet*, de kir- of koerduif, e. s. v. wilde duif. Zie ook *těkoekoer* en *pěrkoetoet*.

děkoḳ; *běrděkoḳ*, grommen, knorren van een varken.

dělah, naam v. e. eetbaren zoutwatervisch.

dělamaḳ, een gestikt kleedje over een *toedoeng-sadji*.

dělap, I. vuur en rook, uit een geweer of kanon. II. onbeschaamd, schaamteloos.

dělapan, = *doelapan*, zie ald.

dělinggam, zie *sadalinggam*.

děloewang, Jav. papier bereid uit boombast; ook: boombast bereid voor kleedingstukken. Pr. Dj. = *djěloewang*.

děmah; *měnděmah*, drukken met warme geneesmiddelen, van zieke lichaamsdeelen.

děmam, koorts; *d. kapijaloe*, heete koorts, typheuse koorts; *d. oerat*, binnenkoorts; *d. koera*, intermitteerende koorts; *d. gigil*, koude koorts.

děmang, titel van een districtshoofd; *kaděmangan*, district.

děmap, gulzig, gulzigheid; *pěnděmap*, schrokker. M.; *měnděmap*, schrokken, gulzig zijn.

ḍěměk, Batav. vochtig, klam, niet goed droog, b. v. van linnengoed of papier.

děměn, Jav. lusten, van houden, beminnen.

děmi, Voorz. bij, in eeden, b. v. *děmi Allah*, bij God enz. *děmi titah jangdipěrtoewan*, op bevel van den Vorst, d. i. in naam des Konings, I. P. *sa'orang děmi sa'orang*, de een na den ander; *děmi sa'orang pada sa'orang*, man voor man; T. ed D. *děmi saboewah kapada saboewah*, stuk voor stuk. Ook in gebruik als Bijw. v. tijd: met, bij, zoodra, b. v. *děmi dilihatnja itoe*, met dat hij dit zag.

děmikian, samengest. uit *děmi* en *kian*, zoodanig, dusdanig, zoo, alzoo; *děmikian pěri*, op deze wijze; *děmikian itoe*, ook: dat nu zoo zijnde; *dalam ḥál jang děmikian*, onder dusdanige omstandigheden; *děmikian djoega*, op dezelfde wijze, aldus voortgaande; *saděmikian*, geheel aldus; *děmikianlah adanja*, zoo is het er mee gelegen, zoo staat het er mee; *djikalau děmikian*, in dat geval nu, als het zóó is.

děmit, ik, in de taal der toovenaars, v. d. W. *děmit*, Jav. e. s. v. geest.

děmoeḳ, stomp, vuistslag; *měnděmoeḳ-děmoeḳ*, stompen, vuistslagen geven.

děmoekoet, gebroken rijstkorrels, C. Zie *lěmoekoet*.

děmoen; *děmoen eseḳ*, e. s. v. tering, waarbij de huid droog en schubbig wordt.

děmpaḳ, laag, kort, stomp, b. v. van een dak, hoed, vaartuig enz.

děmpang, hol klinkend, zooals b. v. een ledige zaal.

dempet, dicht op elkander, b. v. van zitten, op elkander gedrongen. Ook *dimpit;* zie *himpit*.

děmpir, schelklinkend, geraasmakend, zooals b. v. van koperen bekkens.

děmpoeḳ, e. s. v. vrucht, veel gelijkende op de manggistan, doch geel van schil en met kleine, zoete pitten.

děmpoel, stopverf, werk om naden van vaartuigen enz. dicht te maken.

dempoḳ, vlak naast elk., tegen elk. aan, elk. rakend, van levende en levenlooze voorwerpen, b. v. vaartuigen; *měndempoḳkan*, aanklampen, enteren, v. e. vaartuig. Zie *dampaḳ* en *dampil*.

děnai, weg, dien de groote dieren gewoon zijn te nemen.

děnaḳ, kort op de pooten bij een gewoon bovenlijf, dwergachtig.

děnda, Skr. boete, als straf, geldboete, *děnda mati*, doodstraf; *děnda sapěnoehnja*, de volle boete. Oend. *měnděnda*, beboeten, in de boete slaan; *kěna děnda*, beboet worden.

děndam, inwendig verlangen, ook in kwaden zin, wrok; *rindoe-děndam*, sterk verlangen; *děndam birahi*, met verliefdheid naar iemand verlangen; *měn-*

dĕndam, wrok koesteren. Ook *mĕnaroh dĕndam.*

dendang, zingen; Mĕn. id. *sambil bĕrdendang bidoeḳ hilir.* Sprw. terwijl men de visch kookt smelt de boter; *mĕmbĕli dĕngan dendang*, op eene gemakkelijke wijze verdienen; *bĕrdjoewal dendang*, zijn brood met zingen verdienen zooals comedianten, zangers enz. Zie *dondang.*

dĕndang, I. e. s. v. vogel, maar welke, daarover zijn de geleerden het nog niet eens, b. v. e. s. v. roofvogel, wouw of gier, M. e. s. v. wilde eend of duiker, v. d. W. een raaf, de Holl. vischvalk en zee-arend; volg. and. e s. v. wilde eend, ook e. s. v. vaartuig, ongeveer als de *pĕndjadjap*, om de gelijkenis met een eend. II. de spaansche vlieg, ook *dĕndangan.* III. *mĕntimoen dĕndang* en *pĕdĕndang* e. s. v. roode, oneetbare kommers.

dendeng, lappen in de zon gedroogd vleesch.

dĕndoe, twijfelen, onzeker zijn. C.

dĕngaḳ, scheef, van zitten; *mĕndĕngaḳ*, bij het zitten eene scheeve houding aannemen; *djangan ĕngkau doedoeḳ mĕndĕngaḳ*, je moet niet scheef zitten.

dĕngan, I. Voorz. met; moet soms met een ander Voorz. vertaald worden, b. v. *dĕngan tiada*, zonder; *dĕngan pĕrentah*, op last; *dĕngan sĕndirinja*, bij zichzelven; *dĕngan sa'orang dirinja*, in zijn eentje, alleen; *dĕngan sangkanja*, naar zijne meening; *dĕngan sasoenggoehnja*, in waarheid, in ernst; *dĕngan tahoenja*, met zijn medeweten of voorkennis; *dĕngan gagahnja*, met geweld; *dĕngan doekanja*, in droefheid; *dĕngan toewanja*, in zijn ouderdom, zoo oud als hij was; *dĕngan sapĕrtinja*, naar behooren, behoorlijk, zooals het behoort; *dĕngan mĕmbawa soerat*, een brief medebrengende; *dĕngan sahari djoewa*, in één dag; *bĕrtjĕrai dĕngan*, scheiden van; *bĕrtĕmoe dĕngan*, ontmoeten, iem.; *bĕrchabar dĕngan*, nieuws meêdeelen aan; *mati dĕngan pĕnjakit*, sterven aan een kwaal; *dĕngan bĕhasa mĕlajoe*, in het Maleisch; *bĕrdiri dĕngan kakinja*, op zijne beenen staan; *dĕngan harga jang patoet*, voor een behoorlijken prijs; *pĕrgi dĕngan pĕkĕrdjaän*, gaan in dienst, d. i. op last van; *pĕrang ini dĕngan ḳoewat orang doewa itoe*, deze strijd hangt af van de kracht dezer beide personen; *dĕngan karĕna Allah*, ter wille van God, om Godswil, om niet; *dĕngan salangkap*, geheel kompleet; *sĕrta dĕngan* en *bĕsĕrta dĕngan*, met en benevens; *bĕrsama-sama dĕngan*, tezamen met, gezamenlijk met; *baginda dĕngan sĕgala pĕngiringnja*, de Vorst en zijne volgelingen; *bĕsar dĕngan tingginja*, dik en groot of hoog; *dĕngan taḳdir Allah*, naar het raadsbesluit, of door de beschikking Gods; *dĕngan ḳĕdarnja*, naar zijn (of hun) vermogen; *dĕngan ḳodrat Allah*, door Gods almacht; *dĕngan alpanja*, door onachtzaamheid. Vooral ook voor bepalingen van wijze wordt dit woord gebruikt, b. v. *dĕngan pĕrlahan*, langzaam; *dĕngan dĕmikian*, op die wijze; *bagitoe dĕngan bagitoe*, zus en zoo doende; *dĕngan ḥal jang dĕmikian*, onder dusdanige omstandigheden; *dĕngan tiada tĕrkira-kira*, onberekenbaar; *dĕngan laparnja*, hongerig; *dĕngan hidoepnja*, levend; *dĕngan lĕlahnja*, vermoeid enz. enz. II. medgezel, dienaar. Mĕn. slaaf; *pĕkan dĕngan*, slavenmarkt, ook: ik, wij; *pĕnghoeloe dĕngan*, het hoofd der dienaren; *mĕndĕngankan*, iemand toespreken met *dĕngan* van zichzelven. Mal. Sam. *dĕnganan*, greep van een kris, sabel enz.; ook: verzeld van B. P.

dĕngar, hooren; *mĕnĕngar* en *mĕndĕngar*, iets hooren; *mĕndĕngarkan* en *dĕngarkan*, hooren naar, luisteren; *mĕmpĕrdĕngarkan*, iets laten hooren aan; *tĕrdĕngar*, toevallig hooren; *kadĕngaran*, gehoord worden; *dĕngar-dĕngaran*, luisterachtig, telkens hooren naar, ook: gehoorzaam, gewillig, en het oor leenen, zich verbeelden iets te hooren; *pĕndĕngar*, gehoor; *pĕndĕngaran*, wat men hoort, het gehoorde.

dĕngiḳ, = *dĕngoḳ*, maar helderder.

dengkang, zie *dengkol.*

dengkel, dun of mager van vleesch, van vruchten; schraal, mager, van kinderen, v. d. W.

dĕngkeng, zie *tjĕngkeng.*

dĕngki, nijdig, wangunstig, nijd, haat, wrok; *pĕndĕngki*, nijdigaard; *kadĕngkian*, nijd, afgunst, wrok.

dĕngkĕli, balk of zware plank langs den binnenrand van het hellend dak op vaartuigen; hoofd van een kuin of luik.

dĕngkoel, I. Jav. knie. II. kot, hok, zooals b. v. een duivenhok.

dĕngkoer; *mĕndĕngkoer*, *bĕrdĕngkoer*, snorken, ronken; *d. koetjing*, spinnen van een kat.

dengkol, krom, van spreken, = *teloer*; krom naar beneden gebogen, van horens, ziekelijk verkromd, van ledematen. v. d. W. *dengkang-dengkol*, een arm en been of armen en beenen gekromd hebben, v. d. W.

dĕngkol, misvormd, kort en krom, gebocheld; zie *doengkoel*.

dĕngkong, dof geluid, zooals het grof geblaf van een grooten hond, het dof gekwaak van een grooten kikker; *mĕndĕngkong*, dat geluid voortbrengen.

dĕngoe, I. onaangenaam van lucht, van een massa menschen, sommige insecten enz. II. den adem lang inhouden; zie *rawoe*. III. onnoozel, dwaas, stompzinnig; zie *doengoe*.

dĕngoeng; *bĕrdĕngoeng*, dreunen, loeien, weergalmen, echo, gonzen, snorren, brommen, b. v. van den storm, een vlieg, tor, kogel, de touwen bij storm, door den neus brommen, en vandaar *dĕngoeng* ook: neusklank. Bost. 'lkat.

dĕngoes; *mĕndĕngoes*, snuiven, de lucht schielijk door den neus uitstooten, snikken; van varkens: knorren.

dĕngoḳ, klanknabootsend woord voor het geluid zooals van een stomp of trap tegen het lijf; *dĕngoḳ-dĕngiḳ*, hetzelfde met verscheidenheid.

dĕnjoet, kloppende beweging, zooals van een polsader, spier enz. *bĕrdĕnjoet*, kloppen in dien zin; *oerat bĕrdĕnjoet*, slagader.

dĕntam, een zwaar, ploffend geluid zooals van een boom, die op den grond valt.

dĕntoem; *bĕrdĕntoem*, bulderen van geschut. Mal.

dĕntjing, een klinkend geluid, zooals van klein geld, dat op een steen valt.

dĕpa, vadem, gewoonlijk zes voet d. i. de afstand van de vingertoppen bij uitgestrekte armen, = 4 *hasta*; *mĕndĕpa*, vademen, bij vadems meten; *bĕrolih sahasta, hĕndaḳ sadĕpa*, krijgt hij een vinger, dan wil hij de geheele hand. Sprw.

dĕpan; *didĕpan*, verk. van *dihapădan*, Zie *hadap*.

dĕpang; *mĕndĕpang*, kruisigen, een toegang met uitgestrekte armen afsluiten.

dĕpisi, Ned. divisie.

dĕpoen; *pĕndĕpoen*, boordsel aan de binnenzijde van een kleed.

dĕra; *mĕndĕra*, tuchtigen, kastijden, geeselen. Mĕn met kracht, met vaart.

dĕragam, Batav. donkerbruin, kastanjebruin, van een paard.

dĕrah, Arab. wering v. h. kwaad, verhindering; aanval, overvalling, zie *pĕndĕrah*.

dĕrai, I. groote menigte, stroom, van vallende of zich voortbewegende voorwerpen; *bĕrdĕrai-dĕrai*, bij stroomen vallen of zich voortbewegen, van den regen, een menigte menschen, vaandels, zonneschermen, bladeren, tranen, biggelen v. tranen enz. II. kletterend geluid, zooals v. d. regen tegen de glazen, van erwten, vallende op een planken vloer enz. *mĕndĕrai*, kletteren, v. d. W. Zie *dĕdai*.

dĕraḳ, klanknabootsend woord voor een krakend geluid, zooals van hout en bamboe, dat gespleten wordt; *mĕndĕraḳ*, dat geluid voortbrengen.

dĕram, I. klanknabootsend woord; *mĕndĕram*, brommen, grommen, zooals een hond of tijger. II. *dĕram-dĕram*, e. s. v. koekjes.

dĕrana, Skr. geduldig.

dĕrang, klanknabootsend woord voor een geluid als van metalen bekkens of een stuk geld dat op een steen valt; *mĕndĕrang*, dat geluid voortbrengen, klinken. Mĕn. *dĕrang-dĕrang*, lijnen met klinkende en rinkelende voorwerpen, over de rijstvelden gespannen om de vogels te verjagen.

dĕrap, klanknabootsend woord voor een knappend of krakend geluid, zooals van een roeiriem in den dol, de vingerleden, die men uitrekt, tabak, die gekorven wordt enz. *mĕndĕrap*, dat geluid voortbrengen; *bĕrdĕrap*, knetteren van geweerschoten.

dĕras, I. snel, ras, gezwind, sterk, van alle beweging, zooals van gang, opvolging, stroom, regen, ook zwaar van den dauw, b. v. *karĕna ĕmboen tĕngah dĕras toeroen*, Mes. kag. 388 r. 12. wind, woorden, lezen, leeren enz. *mĕndĕras*, snel enz handelen; *pĕndĕras*, wie of wat snel doet zijn, pisdrijvend middel, toovermiddel, waardoor de slagen of stooten, die men doet, snel en sterk worden; toovermiddel waardoor

men gezwind wordt in 't loopen, of om een kind voorspoedig te doen groeien; *pĕndĕrasan*, stroomversnelling in eene rivier. II. klanknabootsend woord voor een ritselend geluid zie *ras*.

dĕrau, klanknabootsend woord voor een ruischend geluid zooals van naderenden regen, een uitgeworpen net enz. *mĕndĕrau*, ruischen.

dĕrawa, Skr. stroop.

dĕrdja, zie *doerdja*.

derek, = *deret*, zie ald.

dĕrel, pelotonsvuur; *mĕndĕrel*, fusileeren. Verb. Ned. ook: een salvo geven, uit klein geweer. Hik. Abd. 384.

dĕrĕmoeng, e. s. v. boom met slecht hout en kleine, groene, zoetachtig wrange vruchten.

dĕrĕp, Jav. padi-snijden, ook: dichtbij, tezamen en = *kĕrĕp*.

deret, rij, gelid; *bĕrderet-deret*, in rijen. Zie *djadjar*.

deri, zie *dari*.

dĕrik, hetzelfde als *dĕrak*, maar helderder.

dĕring, = *dĕrang*, doch helderder, scheller, rinkinken en elk ander scherp geluid, b. v. het gekras van een parkiet, het gesjirk van een krekel, het geluid van geldstukken, borden, een bel enz. *pĕndĕring*, e. s. v. krekel.

dĕringoe, Jav. de kalmuswortel. Zie *djĕringau*.

dĕrita, Skr. *mĕndĕrita*, uitstaan, uithouden, verdragen; *tiada tĕrdĕrita*, niet uit te houden of uit te staan, onverdragelijk.

dĕrma, Skr. aalmoes, liefdegave, gunstbewijs; *dĕrma-karoenia*, ontferming en medelijden = *bĕlas kasihan; balai dĕrma*, liefdadigheidsgesticht; *mĕndĕrmakan*, tot aalmoezen maken, uitgeven; *dĕrmawan*, milddadig.

dĕrmaga, Batav. kaaimuur, zeehoofd.

dĕrman, Kw. gelukkig, voorspoedig.

dĕrmawán, Skr. zie *dĕrma*.

dĕrmen, geleding v. e. rijststengel, tot een mondtrompetje gemaakt.

dĕrni; *dĕrni pintoe*, dorpel, drempel van een deur. Swet. en C.

dĕroe, I. *mĕndĕroe*, loeien, gonzen, van vuur, golven, eene menigte menschen, den storm enz. II. *mĕndĕroe*, verdragen, verduren van een onaangename reuk. III. *dĕroe-dĕroe* = *daroe-daroe*.

dĕroek, hetzelfde als *dĕrak*, maar doffer.

dĕroem, I. klanknabootsend woord; *mĕndĕroem*, bulderen, dof kraken, zooals geschut, vallende boomen enz. II. *mĕndĕroem*, knielen van groote dieren, zooals een olifant, kameel enz. Sadj. Mal. Marsd. enz.

dĕroes, klanknabootsend woord voor een geluid, doffer dan *dĕras*.

dĕroet; *bĕrdĕroet*, een dof schrapend geluid maken, gonzen, suizen. Mĕn. rommelen v. d. donder, knarsen, van zware grendels enz.

dĕrong, e. s. v. mand, die op den rug wordt gedragen, zie *ambong*.

derwisj, Perz. bedelmonnik, derwisch.

desa, Skr. streek, het land, in tegenoverstelling van de stad, het platte land, landstreek, grondgebied; *mĕnandang desa*, het platte land afloopen; *pĕnandang desa*, landlooper; *mĕndesa*, bereizen van landen, b. v. *mĕnoempang kapal mĕndesa nĕgari*, hij voer mee met een schip en ging landen bereizen. B. S. Jav. dorp = *doesoen*.

dĕsah, een geluid zooals van eene mat, die voortgetrokken wordt, of van den regen in de boomen; *mĕndĕsah*, dat geluid voortbrengen.

dĕsak, I. *bĕrdĕsak*, dringen, verdringen; *bĕrdĕsak-bĕrtindih*, verdringen en verdrukken, van eene menigte toeschouwers. Hik. Boedj. II. een krakend geluid, zooals van fijn papier, dat in elkander gefrommeld wordt.

dĕsar; *bĕrdĕsar*, kraken, van deuren, vensters, luiken enz. ook: een sissend geluid maken, zooals water op heet ijzer of eene mat die voortgetrokken wordt.

dĕsau, een vlijmend geluid, zooals van een mes, dat ergens in snijdt; een sissend geluid, zooals water op gloeiend ijzer; *bĕrdĕsau*, vlijmen, van een mes. Ibr. b. Chas.

dĕsing; *bĕrdĕsing*, tuiten, suizen van de ooren, fluiten van den wind.

dĕsir, een sissend geluid, fijner dan *dĕsar*, b. v. van een uitgaand nachtpitje, of van bakken, braden, schroeien en ook ritselen van bladen.

dĕsoek, = *dĕsak*, maar doffer.

dĕsoer, een sissend geluid, doffer dan *dĕsar*, zooals b. v. van regen op de boomen of van een ankertouw, dat door de kluis schiet.

dĕstár, Perz. hoofddoek, die in een of

meer wrongen om het hoofd geslingerd wordt; *d. pandjang*, een lange hoofddoek, die bij feestelijke gelegenheden wordt gedragen; *d. běrenda doewa*, dubbel geplooide hoofddoek; *d. běranting-anting*, of *d. běrapi-api*, hoofddoek met gouden loovertjes; *d. pělangi*, rood, zwart en blauw gestreepte hoofddoek. Pad. bovenl.

dětak; *běrdětak*, kloppen van het hart, Pad. bovenl. = *děbar*. Měn. het geluid v. krakende meubels.

dětas, klanknabootsend woord voor het geluid van papier en bladeren, die doorgeknipt worden.

dětjing, klanknabootsend woord voor het geluid van klein geld, dat geteld wordt; *běrdětjing*, dat geluid geven.

dětjit; *měndětjit*, piepen, zooals jonge vogels, muizen en dergel.

dětjoer, klanknabootsend woord voor een geluid als van een vallende waterstraal; *měndětjoer*, dat geluid voortbrengen.

dětoes, klanknabootsend woord voor het geluid van een salvo uit klein geweer; knal, knap.

dewa, Skr. een hindoe-godheid. Komt ook voor in eigennamen van vorsten; *dewa kěmbar*, tweelinggod, Kastor en Pollux? Pr. Dj. *dewa-dewa*, rechters, rechterlijke ambtenaren, M.; *dewa-dewa awan*, luchtgeesten; *dewa pělangi*, e. s. v. bloem.

dewadaroe, Skr. godenboom, e. s. v. denneboom. Zie *daroe*.

dewala, Perz. muur, wal, van een stad of vesting.

dewangga, Skr. prachtig geweven stof, naam van den uitvinder der weefkunst.

dewasa, Skr. tijdstip; tijd.

dewata, I. mrv. van *dewa*, goden; *dewata moelia raja*, de groote en heerlijke goden; *boeroeng dewata*, de paradijsvogel. II. berg, gebergte.

dewi, Skr. godin, godes. Komt voor in eigennamen; *pádoeka maha dewi*, titel van een der vorstelijke echtgenooten, de tweede vrouw?

di, I. Voorvoegsel tot vorming van het passief der Werkwoorden, b. v. *dipoekoel*, geslagen worden, *ditikam*, gestoken worden. II. Voorz. in, te, op, aan enz. Samenstellingen zijn: *di-atas*, op, bovenop; *dibawah*, onder, beneden; *didalam*, in, binnen in; *diloewar*, buiten; *dihadapan* en *dimoeka*, voor, aan den voorkant; *diběalakang*, achter; *dibalik*, aan den achterkant; *disini*, hier, alhier; *disitoe*, daar, aldaar; *disana*, daar, aldaar, doch verder dan *disitoe; hingga di* en *sampai di*, tot aan. III. een verkorting van *adi*, vooral in eigennamen. Zie *adi*.

dia, Voornw. 3e pers. enk. zie *dija*.

diam, zie *dijam*.

dian, zie *dijan*.

díbádj, Perz. Arab. gebloemd zijden stof, brocade; goud- of zilverlaken; voorrede van een boek.

dibs, Arab. dadelhonig.

didal, Batav. vingerhoed, zie *bidal*.

didih; *běrdidih*, kokend, ziedend, van vloeistoffen. Měn. schuimend; *měndidihkan*, doen koken, aan den kook brengen.

didik, kweekeling, dat wat opgekweekt wordt, hetzij dier of mensch; ook als liefkozingswoord; *měndidik*, opkweeken, opvoeden.

didis, snede; *měndidis*, met een zachten druk snijden, b. v. koekjes, vruchten enz. Pad. bovenl. volg. v.d.T. in dunne schijven snijden.

didjlat, Arab. de Tigris.

didong, muziek met zang en dans, N. Sum.

dija, Pers. Vrnw. 3e pers. in den 4n nmv. ook bezittel. gebruikt. Zie *ija*. *běrdija*, van iem. met *dija* spreken; *měndijakan*, iem. met *dija* aanduiden, voor zichzelven nemen, van een ander gesproken.

dijam, zwijgen, stil zijn, wonen, verblijfhouden; *běrdijam diri*, zich stil houden, zwijgen, stilzitten, ledig zitten; *pěndijam*, zwijger, ook e. s. v. groen edelgesteente; *sěndijam*, e. s. v. visch, zoogenoemd wegens zijn stil liggen; *dijam-dijam*, stilletjes; *měndijamkan*, doen zwijgen, in stilte iets verdragen, laten begaan; *měmpěrdiamkan*, het zwijgen opleggen, tot zwijgen brengen; *měndijami*, iem. bezwijgen, niet tegen hem willen spreken; *měngadijami*, bewonen; *kadijaman*, verblijfplaats; *pěndijaman*, rusttijd na d. oogst.

dijan, kaars, vuurpijl; *kaki dijan*, kandelaar, ook bijnaam van den *djolok*-vogel. Zie ook *roekoe*.

dijánat, Arab. belijdenis van een geloof, godsdienstbetrachting.

dijang; *bĕrdijang*, zich bij vuur warmen; *mĕndijang*, bij vuur iets warmen.
dijat, Arab. bloedprijs, bloedgeld, boete voor manslag; *mĕndijatkan*, een beganen moord met geld of iets anders verzoenen.
dijoet, strik om visschen te vangen.
dik, I. verk. van *adik*, zie ald. II. Arab. = *sĕni*, ook: de tering, teringkoorts.
dikar, zie *dekar*.
dikara, zie *adikara*.
dikau, Pers. Voornw. 2e pers. in den 4n nmv. Zie *ĕngkau*.
dikir, zie *dzikir*; *mĕndikir*, zingend verhalen, loven, prijzen; *pĕndikir*, publieke zanger of zangeres.
dikit, beetje, siertje; *sĕdikit*, een weinig; *bĕrapa dikit*, hoeveel beetjes. Zie *sĕdikit*.
dil, I. e. s. v. kolfspel, M. II. Jav. het geluid van ontploffend kruit Zie *bĕdil*.
dilam, e. s. v. welriekend plantje, de munt.
dim, Ned. duim als maat; *tiga dim*, drie duim, drieduimsch.
dimpit, zie *dempet*.
din, Arab. godsdienst. Meestal in eigennamen, anders *agama*, zie ald.
dina, I. Skr. arm, ellendig, gering; *orang hina dina*, het geringe volk, het plebs; *ajam dina*, klein gevogelte, M. II. Jav. dag, = *hari*.
dinah, I. e. s. v. boozen geest of duivel; *boeroeng d.*, lokvogel. II. proef, ontwerp, schets, plan.
dinar, Arab. e. s. v. gouden munt ter waarde van ± zes Gulden.
dindang, zie *dĕndang*.
dinding, wand, beschot, schut, borstwering, boord v. e. schip, opstaande zijstukken v. e. kar of wagen, rand v. e. bosch; *mĕndinding*, door een schut afscheiden, wanden maken aan eene woning, als schut ergens voor zetten; ook: eene breede oppervlakte vertoonen, b. v. van de maan als zij dicht bij den horizon staat; tusschen beiden komen als een schot of wand; *tĕrdinding*, dwars voor iets liggen of staan; *mĕndindingi daripada paloe*, beschutten voor de slagen, door er zelf voor te gaan staan. Tam. ed D. *pĕndindingan*, afschutting; *pĕndinding*, beschutter of beschutsel. Mal. Sam.
dini; *dini hari*, tijd even voor den dageraad, het krieken van den dag 's morgens half vijf; *dini hari gadjah*, dageraad der olifanten, vier uur 's morgens.
dingin, koud, koude; *sĕdingin*, e. s. v. plant, die als verkoelend geneesmiddel gebruikt wordt; *mĕndinginkan*, doen afkoelen of bekoelen, koud laten worden; *kadinginan*, verkouden, kou gevat, verkleumd.
dingkil, bedriegelijk van een vrucht, die van buiten rijp schijnt, maar het niet is. Zie ook *dengkel*.
dingkis, e. s. v. eetbaren zeevisch met groote kuit en giftige stekels, iets gelijkende op haring.
dingklik, Jav. voetenbankje.
dinihari, het krieken van den dag, de tijd na middernacht tot aan het krieken van den dag.
dipati, = *adipati*, titel v. e. inl. hoofd op Java.
diradja, verk. van *adiradja*; *maharadja diradja*, opperkoning. Zie *radja*.
dirgahajoe, Skr. een lang leven, als zegenwensch voor den Vorst = *daulat*, Arab.
dirgajoe, zie *dirgahajoe*.
dirham, Arab. e. s. v. klein zilveren muntstuk, drachme; ook voor geld in het algemeen.
diri, zelf, eigen, gij, je; *dirikoe*, ik zelf, mijzelven, *dirimoe*, gijzelf, u zelven, *dirinja*, hijzelf, hemzelven; uit beleefdheid ook met andere woorden zooals *toewan*, *patik*, *sĕhaja*, enz. verbonden; *diri boewat apa*, wat voer je uit?; *jang ĕmpoenja diri*, de persoon zelf; *sa'orang dirikoe*, ik alleen; *sa'orang dirimoe*, gij alleen; *sa'orang dirinja*, hij alleen enz. *minta diri*, afscheid nemen, letterl. om zichzelven verzoeken; *sĕndiri*, zelf, zonder hulp van een ander; *sĕndirinja*, vanzelf, uit zichzelven, b. v. *bĕrgĕrak sĕndirinja*, vanzelf bewegen; ook: op eigen houtje, b. v. *bĕrlaki sĕndirinja, tiada dĕngan pĕrentah orang toewa*, op eigen houtje trouwen, zonder bemoeienis der ouders; *sama sĕndirinja*, onder elkander; *bĕrdiri*, staan; *bĕrdiri loetoet*, op de knieën staan, geknield met rechte houding; *bĕrdiri sikoe-toenggal?* Mes. Kag. *tĕrdiri*, staande, toevallig komen te staan, op zijne voeten terechtkomen; *sapĕndiri*, een manslengte, de hoogte van iemand die rechtop staat; *mĕndirikan* en *mĕmpĕrdirikan*, oprichten.

diris; *mĕndiris*, besproeien, natmaken. Ook *diroes*.
diroes, zie *diris*. Mĕn. *diroes; mĕndiroes*, begieten; *hoedjan m.* zware regen; *bĕrdiroes orang datang*, men kwam in groot aantal aanloopen.
diwán, Perz. vorstelijk hof, raadsvergadering, tribunaal.
diwáni, tot den *diwán*, behoorend.
diwar, Perz. zie *dewala*.
djab, tot een geheel vereenigd, b. v. de rijsjes van een bezem; ook fig. van één gevoelen, het eens zijn.
djabak, zie *djĕbak*.
djabang, tapstoel voor een vuurwapen vdW. moet *tjabang* zijn. Zie *tjagak*.
djabapan, e. s. v. visch met een zonderlingen bek. Pr. Dj.
djabár, Arab. machtig, vermogend.
djabar, Arab. herleiding der deelen tot een geheel; *aldjabar*, algebra.
djabat, ook *djawat*, met de hand vatten; *mĕndjabat*, iets met de hand vatten, behandelen, uitoefenen, voeren; *bĕrdjabat tangan*, elkaar de hand geven, zoowel op Europeesche als inlandsche wijze; *bĕrdjabat salám*, elkander groeten, N. Moeh.; *mĕndjabat dajoeng*, de riemen grijpen, aanvatten; *mĕndjabat, karadjaän*, het rijksbewind voeren; *mĕndjabat kaïn badjoenja*, voor zijne kleeding zorgen; *djabatan*, bediening, ambt; ook: ambtelijk, b. v. *pĕkĕrdjaän djabatan*, ambtsbezigheden; *pajoeng djabatan*, ambtszonnescherm, die aan den rang past; ook = *oepatjara*, staatsie, b. v. *toembak djabatan*, staatsielans; *mĕmbawa djabatan* = *mĕmbawa oepatjara*.
djaboeng, e. s. v. lijm uit den afval van *yambir* vervaardigd en tot verschillende doeleinden gebruikt.
djabráīl, Arab. Gabriël de aartsengel.
djadam, een zwart extract van aloë, dat als geneesmiddel gebruikt wordt; een zwart metaalmengsel voor buikgordels; Mĕn. e. gordel, in vroeger tijd door de hoofden gedragen; de buikplaat ervan; ook de Japansche sakki.
djadam, Arab. gesneden, afgezet, b. v. van de mannelijke geslachtsdeelen, een van de redenen voor echtscheiding.
djadi, worden, iets zijn, geboren worden, ontstaan, tot stand komen, groeien, gelukken, gedijen, doorgaan, geschieden; zoodat, zoo gebeurde het dat; *djadi toewa*, oud worden; *ija djadi pĕnghoeloe*, hij is het opperhoofd; *apa djadi hál kita*, wat zal er van ons worden; *ija djadi di Malaka*, hij is te Malaka geboren; *maka djadi soeatoe pĕrsĕlisehan*, en er ontstond een geschil; *djadilah*, het geschiede, het zij zoo, het is voldoende; *mĕndjadi* dikwerf = *djadi; mĕndjadikan*, doen worden, doen ontstaan, scheppen; *mĕndjadikan kĕrdja*, werk maken, b. v. als er geen werk is; *kadjadian*, schepsel, wezen, het ontstaan; *tiada bĕrkadjadian*, niet doorgaan van een koop tusschen partijen. Mĕn.; *djadi-djadian*, e. s. v. spook, iem. die de gedaante van een dier inz. van een tijger kan aannemen; *lanang djadi-djadian*, iemand die de gedaante van een man slechts heeft aangenomen of gekregen, gewaande man, schijnbaar een man. Pr. Dj. *tiada djadi apa-apa*, dat maakt niets uit; *mĕndjadi*, ook tieren, gedijen van planten en visschen.
djadíd, Arab. nieuw, ongebruikt.
djadja; *bĕrdjadja*, koopwaren rondventen; *mĕndjadjakan*, iets rondventen; *djadja-djadjaän*, allerlei koopwaren die rondgevent worden. Zie ook *djadjah*.
djadjah; *mĕndjadjah*, bereizen, afreizen, inz. om handel te drijven; *djadjahan*, omstreek, environs, gewest, streek die afgereisd kan worden; *mĕndjadjahi hoetan rimba*, bosch en woud afreizen.
djadjar, rij, achter elkander; *bĕrdjadjaran*, in rijen; *mĕndjadjar-djadjar*, met de ploeg rechte voren heen en weêr trekken. Pad. bov.l. Zie ook *djedjer*.
djadjat, nagemaakt, onecht.
djadwal, Arab. fijne lijn, kolom in een boek; *mĕndjadwalkan*, in kolommen brengen.
djaga, wakker, ontwaakt, ontwaken; *djaga daripada tidoer*, uit den slaap ontwaken; *orang djaga*, iem. die wakker is, dus waker, wacht; *mĕndjaga*, waken, de wacht houden, bewaken; *pĕndjaga*, waker, wachter, bewaker; *pĕndjaga kĕbon*, bewaker van den tuin; *djaga-djaga*, wacht; *bĕrdjaga-djaga*, voortdurend waken, de toebereidselen voor een groot feest maken, wat men ’t liefst bij nacht doet en, aangezien voor het volk dit het voornaamste van de geheele pret is, beteekent het in hun mond ook feestvieren; *kadjaga-djagaän*, slapeloosheid.

djagal, in 't klein verkoopen uit een winkel; *dj. moeda,* handel in vruchten en zaken, die aan spoedig bederf onderhevig zijn; *dj. kĕras,* handel in waren, die lang bewaard kunnen worden; *dj. masak,* in eet- en drinkwaren; ook die waren zelf; *bĕrdjagal pĕtai hĕmpa,* praatjes voor de vaak houden.
djagat, Skr. wereld.
djagoeng, turksche tarwe, maïs; *dj. linting,* e. s. v. oliebollen; *mĕndjagoeng,* de gedaante van maïskorrels vertoonen, zwellen van pokken en het tandvleesch vóór het doorbreken der tanden.
djagoer, lichamelijk buitengewoon ontwikkeld voor den leeftijd.
djáh, Perz. waardigheid, grootheid.
djahad, Arab. ontkenning, verloochening.
djahálat, Arab. onwetendheid.
djahan, de naam van den *loengkang*-visch als hij groot geworden is. Ook *adjahan.*
djaharoe, deugniet.
djahat, slecht, kwaad, boos, leelijk; *orang djahat,* slecht volk of een slecht iemand; *roepa djahat,* een leelijk voorkomen; *hati djahat,* een boos gemoed; *koeda djahat,* een paard met gebreken; *dĕngan djahat,* kwaadschiks; *mĕndjahatkan,* in een kwaad blaadje stellen, voor slecht uitmaken; *mĕndjahati,* slecht behandelen; zie *mĕmbaïki* onder *baïk; kadjahatan,* kwaad, onheil, slechtheid; *dōa djahat* en *d. kadjahatan,* vloek, verwensching.
djahe, Jav. gember, = *halija.*
djáhil, Arab. dom, onwetend.
djáhilijat, Arab. onwetendheid; *zamán djahilijat,* de tijden der onwetendheid, d. i. vóór Mohammad.
djahím, Arab. de hel, geweldig brandend vuur.
djahit, naaien, het naaien; *mĕndjahit,* iets naaien, hetzij met de naald of met pennen; *djahit-mĕndjahit,* allerlei naaiwerk verrichten; *mĕndjahit tjara laki-laki,* op de wijze der mannen naaiend, d. i. de naald recht vooruitstekende en den draad recht naar voren doorhalend; *m. sembat,* op de wijze der kleermakers en der vrouwen, d. i. de naald naar de linkerzijde doorstekende en den draad naar rechts doorhalend, zie *sembat; m. tindih kasih,* twee naden of zoomen plat op elk. naaien; *m. lilit oebi,* twee naden boven aan elk. rondnaaien; *m. sabĕrang soengai,* overshands naaien; *m. bĕrkija,* rijgen met een steeksteek; *m. djĕloedjoer,* rijgen met een rijgsteek; *djahit olok,* e. s. v. open zoom; *toekang djahit* en *pĕndjahit,* naaister, kleermaker; *djahitan* en *pĕndjahitan,* het naaisel, wat genaaid is of moet worden.
djahíz, Arab. snel, vlug.
djahoedi, en *jahoedi,* Arab. joodsch.
djahtĕra, zie *sadjahtĕra.*
djáïr, Arab. onbillijk, gewelddadig.
djáïz, Arab. wettig, geoorloofd, aan iemands verkiezing overlaten.
djaja, Skr. overwinning, wordt in eigennamen gebruikt; ook voorspoedig zijn in den krijg, b. v. *tahoelah ija tiada djaja pĕrangnja,* hij wist of begreep, dat hij in den krijg niet voorspoedig zou zijn; *djaja pĕrana,* titel van krijgslieden, krachtige overwinnaars. Pr. Dj.
djajangsari, e. s. v. welriekend smeersel. Mes. Kag.
djaka, I. wijziging van *djangka,* juist tijdstip, ook *pĕdjaka,* b. v. *pĕdjaka haroes,* juist tijdstip van den stroom, het hartje van den stroom. II. Jav. jongeling, = *boedjang; bĕrdjaka,* als jongen dienstbaar zijn.
djakarnát, Arab. naam van een afgod der nog heidensche Arabieren.
djakarta, de naam van een oud Javaansch rijk in de streek, waar nu Batavia ligt. De Nederlanders hebben er Jakatra van gemaakt.
djakas, e. s. v. plant, van welks lange bladeren men grove matten vervaardigt.
djakoen, I. een wilde volksstam in de binnenlanden van het schiereil. Malaka. II. strottehoofd, adamsappel. Mĕn.
djaksa, Jav. titel voor een inlandschen rechter.
djala, I. werpnet; *dj. balang-balang,* de grootste soort van werpnet; *dj. rambang,* werpnet dat daarop in grootte volgt, ook e. s. v. ijzeren draaibassen, waarmede men blikken doozen schiet, waaruit de kogels zich als een werpnet in het rond verspreiden; *dj. oedang,* werpnet om op garnalen te visschen; *dj. oerai* of *djĕloerai,* e. s. v. koekjes in den vorm van een net; *dj. koetai,* e. s. v. pastijtjes of koekjes gevuld met gehakt; *djala-djala,* al wat op een net gelijkt, net voor vruchtboomen, netfranje aan bedgordijnen, het netvlies enz.

hartvlies; *mĕndjala,* met een werpnet visschen. II. zie *djĕla* II en *djitah.*

djalai, = *gralai,* een sloep, galei.

djalak. e. s. v. vechthaan, zwart met groenen gloed, gelen bek en gele pooten; ook: strijdlustig; *hamba djalak bĕnar dinĕgari ini,* ik sta hier bekend als de bonte hond.

djalál, Arab grootheid, majesteit.

djalan, weg, pad, gang, handelwijs, middel, gelegenheid voor iets, aard; *dj. raja,* de groote of heerweg, ook *dj. bĕsar; dj. bĕhasa,* de aard der taal, ook de stijl; *djalan boewah manggis,* de aard van de manggis-vrucht; *djalan pĕrgi-datang,* de weg waarlangs men passeert; *djalan hoetang,* wederdienst, waartoe men verplicht is; *djalan simpangan,* zijweg; *dj. pĕrĕmpatan,* kruisweg, viersprong, quatre-bras; *mĕntjĕhari djalan,* de gelegenheid zoeken; *mĕmpĕrboewat djalan,* als een middel gebruiken; *sapandjang djalan,* den geheelen weg langs of over; *pada djalan Allah,* tot godsdienstige doeleinden, in den dienst Gods; *bĕrdjalan,* loopen, gaan, op weg zijn, op weg gaan, vertrekken; *bĕrdjalan kapada djalanmoe,* ga gij uws weegs, H. Gr. *orang bĕrdjalan ditanah,* voetvolk, infanterie, N. Moeh.; *pantas, bĕrdjalan,* vlug loopen, snel gaan; *bĕrdjalan timpang,* mank gaan; *bĕrdjalan kaki,* te voet gaan; *bĕrdjalan kareta,* per as gaan; *bĕrdjalan dĕhoeloe,* vooruitgaan, ook fig. voor: 't eerst sterven; *bĕrdjalan mana sapĕrgi-pĕrgi kakinja,* gaan waar zijne voeten hem ook heen voeren; *bĕrdjalan-djalan,* wandelen; *bĕrdjalan darat,* over land gaan; *sa'djalan,* van denzelfden weg; *saoedara sa'djalan djadi,* broeder of zuster van dezelfde moeder; *mĕndjalankan,* doen marcheeren, in gang brengen, ten uitvoer brengen; *mĕndjalankan oewang,* geld uitzetten; *mĕndjalani,* begaan, bereizen, beoefenen, loopen op, een wandeling maken door, b. v. door tentoongestelde voorwerpen; *mari, kita mĕndjalani kabĕsaran I. P. didalam lantjang ini,* komaan, laat ons eene wandeling doen door de luisterlijke zaken van I. P. in dit vaartuig; *orang sapĕndjalang* meeloopers bij een optocht of begrafenis; *pĕrdjalanan,* gang, voortbeweging, reis, handel en wandel; *tiga hari pĕrdjalanan djaoehnja,* drie dagreizen ver; *pĕrdjalanan dan kalakoewan,* gedrag en wandel.

djalang, verwilderd, van den troep afgezworven, rondzwervend; *karbau djalang,* wild geworden buffel; *pĕrĕmpoewan djalang,* straathoer. Het zal wel met *djalan* in verband staan en looperig beteekenen; *djadi djalang,* verwilderen.

djalar; *mĕndjalar,* kruipen van dieren en planten, zoowel over den grond als omhoog langs een stok enz. *binatang jang mĕndjalar,* kruipende dieren; *pĕndjalaran,* stok, waarbij een plant opklimt, boonestaak, tuinstok, erwtenrijs; *bĕrdjalaran,* rondkruipen, rondscharrelen van velen, b. v. een troep varkens. Pĕl. Abd. *pokok mĕndjalar,* klimplant.

djalenoes, Arab. Galenus M. R.

djáli, I. Arab. klaar, duidelijk, schitterend; *tĕrdjali,* uitstekend; het Arab. *tadjali,* verlicht door goddelijke ingeving; *sĕlaloe tĕrdjali dĕngan Toehannja* steeds in intiemen omgang met zijn Heer. II. in *djali boet,* barkas; het Eng. jolly-boat, vdT.

djalíl, Arab. groot, uitstekend.

djalin, tegen elk. gebonden of geregen van lange, smalle voorwerpen, zoodat op die wijze een vlak gevormd wordt; *tikar djalin,* een aldus vervaardigde mat; *mĕndjalin,* Mĕn. vlechten, aldus rijgen of binden; *ramboet didjalin hantoe* of *didjalin sang kĕlĕmbai,* hoofdhaar dat sterk verward in elk. gegroeid is, e. s. v. poolsche vlecht; *pĕndjalin,* bindmiddel, om op die wijze voorwerpen aan elk. te hechten en daarom heet op sommige plaatsen, o. a. op Java de rotan aldus; *bĕrdjalin-djalin dĕngan,* verwikkeld of verward in.

djaling, I. e. s. v. vischnet. Zie *djaring.* II. zie *djoelang.*

djalir, vloeien door iets heen; *pĕndjaliran,* goot, waardoor het gesmolten metaal loopt. Zie *alir.*

djális, Arab. zittende, gezeten.

djalla, Arab. groot, uitstekend.

djaloe, Jav. hanespoor.

djaloek, zie bij *mangkok.*

djaloer, I. een schuitje of kano, nog kleiner dan de *kolik,* vervaardigd van een uitgeholden boomstam; ook een platte kiel van een grooter vaartuig uit zulk een boomstam vervaardigd. II. streep, zooals b. v. op de Amerikaansche vlag, reep, vore; *bĕrdjaloer,*

gestreept; *boenga bĕrdjaloer*, gestreepte figuren. Zie ook *ladjoer*.

djam, Perz. uurglas, klok, uur tijds; *sadjam lamanja*, een uur lang.

djamā, Ar. verzameling, vereeniging; gemeenschap oefenen met eene vrouw. Zie *djamah*. II.

djamáāt, Arab. bijeenkomst; gezelschap. Zie *idjmaā*.

djamad, Arab. gestold; *ajar djamad*, ijs; *djamad*, ook: droog, dorstig, van den grond.

djamah, I. *mĕndjamah*, betasten, aanraken; ook overdrachtelijk voor vleeschelijke gemeenschap hebben, b v. *soedah tĕrdjamah olih*, in vleeschelijke gemeenschap geweest met, v. e. vrouw gesproken; *djamah-djamahan*, iem. of iets, dien men vrij betasten kan, b. v. *maka dipĕrboewat goendik djamah-djamahan*, Mes. Kag. II. verb. van het Ar. *djamā*, vereenigen, bijzetten v. e. lijk, b. v. *sĕhaja mati dĕhoeloe, sĕhaja minta djamah kapada radja moeda; kalau radja moeda mati dĕhoeloe, sĕhaja hĕndak mĕndjamah radja moeda.*

djamak, verb. van *djamā*. Arab. gewoonte, andere natuur.

djamal; *kadjamalan*, een mal figuur maken, ook door iets dat beneden iemands waardigheid is, zijn handen aan iem. vuil maken, b. v. door met hem te vechten.

djamál. Arab. schoonheid, fraaiheid, sierlijkheid.

djamala, voorste gedeelte van den schedel, hoofd, van vorsten sprekende; *batoe djamala*, hersenpan; *dj. gĕnta*, gekroond met bellen.

djamang, voorhoofdplaat, ter versiering gedragen.

djambak, bos, handvol, kuif, van haar, vederen, bloemen enz. *boenga sadjambak*, een ruiker bloemen; *djambak boeloe*, vederbos, panache; *djambak bawang*, het samengebonden loof van uien; *roesak bawang ditimpa djambak*, de uien bederven doordat hun samengebonden loof daarop gedrukt heeft, d. i. ongelukkig worden door zijn eigen familie of aanhangers.

djamban, bestekamer, sekreet, privaat, elke plaats waar men gewoonlijk zijn gevoeg doet; *papan djamban*, de bril van de bestekamer; *dj. koersi*, stilletje, kamergemak.

djambang en *djambangan*, vaas, pot, bloempot, bloemvaas, en ook wat daarop gelijkt, bak, kuip.

djambar, I. loods, keet, houten woning, = *tĕratak*, Maxw. b. v. *dan doedoek ija didjambar pandjang, sarat sadjambar pandjang*. R. Pas. p. 56, zij zaten in een lange loods en die geheele loods was propvol. II. = *hidangan*, gerecht, opgedischte spijs; *sadjambar*. lieden die samen eten. Pad. bovenl. Ook bij M. doch Cl. en Sw. schrijven, *djamboer*.

djambat, wijz. van *djabat*, met de hand vatten, vasthouden; *djambatan*, brug, steiger, hoofd met leuning, waaraan men zich kan vasthouden; *dj. angkat-angkat*, ophaalbrug. Zie ook *titi*.

djambĕlan, e. s. v. eetbare vrucht, ook *djoewĕt* geheeten. Zie ald.

djambi, de pinangpalm, d. l. Cr. ook de naam eener rivier en van een Maleisch rijk op O. Sumatra.

djambijah, Perz. *djanbijah*, kromme, breede dolk.

djambijak, tweesnijdend; samentr. van *tadjam* en *bijak?* Zie het vorige wrd.

djamboe, Skr. e. s. v. smakelijke vrucht, waarvan vele soorten, *dj. ajar*, *dj. erang*, groot en rood, *dj. ajar mawar*, de rozeappel; *dj. bĕrtih*, klein en fraai rood; *dj. sĕmpal* of *dj. monjet*, de cachouappel, waarvan de pit buitenop zit en op een apenkop gelijkt, enz. *djamboe-djamboe*, opstaande vederbos, kwast, kuif, de bloemdraden van de maïs Dit wordt in de Hik. I. P. constant *tjamboe* geschreven. Zie *djamboel*.

djamboel, kuif, pluim, haarlok op de kruin, bos van vederen, stoffertje van vederen.

djamboer, = *djambar*, primitieve hut; *pĕdjamboeran*, plaats waar zulke hutten z. bevinden. N. Snm.

djamboewa, de pompelmoes, ook: *limau dj.*

djamdjam, water, vloeistof, zweet, tranen; *dj. doerdja*, zweet van het gelaat.

djámī, Arab. algemeen, alomvattend; een groote moskee, kathedraal.

djamíl, Arab. fraai, schoon.

djamin, verb. van *zamin*, Hind. zekerheid, borg, borgtocht in rechten. Max. en Swet.

djamoe, I. gast, onthaal; *orang djamoe*, gast, logeergast; *bĕrdjamoe*, gasten hebben, feestvieren; *bĕrdjamoe makan*, feest-

vieren met maaltijden; *mĕndjamoe makan*, een gast een maaltijd voorzetten, op spijs onthalen; *mĕndjamoeï orang*, iem. als gast onthalen; *mĕndjamoekan*, iets aan iem. als onthaal voorzetten; *pĕndjamoe*, gastheer, iem. die veel gasten heeft; *pĕrdjamoewan*, gastmaal, gastvrijheid; *dalam djamoewan radja*, de gast zijn van den Vorst. II. Jav. geneesmiddel; *djĕdjamoe*, mrv.

djamoeng, een toorts Swet.

djamoer, Jav. schimmel, uitslag; *djamoeran*, beschimmeld, uitgeslagen.

djampal, goudgewicht van ¼ *bongkal* of *tahil;* een halve reaal; een oude gulden zilver van 120 duiten; *ikan dj.*, e. s. v. visch zonder schubben en met voelsprieten.

djampi, Skr. tooverformulier, geneesmiddel, inzonderheid drank, waarover heilige spreuken gelezen zijn. Zie *sĕrapah.*

djamroed, zie *zamroed.*

djana; *djana-bidjana*, Skr. geboorteplaats.

djanáb, Arab. een eeretitel: Excellentie, Hoogheid.

djanda, man of vrouw, die zijn of haar echtgenoot door den dood verloren heeft, of van hem of haar gescheiden is; bestorven en onbestorven weduwnaar of weduwe.

djandjang, trap, = *tangga*, Pad. bovenl. *bĕrdjandjang naïk*, *bĕrtangga toeroen*, volgens rang en stand.

djandji, belofte, overeenkomst, voorwaarde, afspraak, termijn, uitstel; *mĕnjampaikan djandji*, zijne belofte vervullen of nakomen; *mĕngobahkan djandji*, een belofte, overeenkomst breken; *minta djandji*, uitstel verzoeken; *dĕngan djandji mana*, op welke voorwaarde? Ook beteekent *djandji* toebedeeld levenslot of levensduur, wat over iem. beschikt is, b. v. *djikalau ada djandji kita hĕndak bĕrtĕmoe dibĕlakang*, indien het over ons beschikt is om elk. later weêr te ontmoeten; *tĕlah sampai djandjinja*, zijn levenseinde is nabij; *dalam djandji*, verloofd; *pandjang djandji*, lang uitstel; *bagai bĕrdjandji dĕngan wolanda*, nauwgezet nakomen wat afgesproken is; *pĕrdjandjian*, overeenkomst, verbond; *soerat pĕrdjandjian*, schriftelijke overeenkomst, contract; *sapĕrdjandjian* deelgenootschap; *sapĕrdjandji*, deelgenoot in een overeenkomst; *bĕrdjandji*, beloven, overeenkomen, afspreken; *bĕrdjandji bĕrtampar tangan*, met handslag beloven; *bĕrdjandji-djandjian*, met elkander e. verbond sluiten.

djangak, losbandig, ongebonden, liederlijk, straatroof plegend; Mĕn. ontuchtig van vrouwen.

djangan, wordt gebezigd tot vorming van de verbiedende wijze van spreken: laat niet, dat niet; *soepaja djangan*, opdat niet; *djangan tidak*, het moet volstrekt; *ta'kan djangan*, het moet volstrekt; *djangan dikata lagi*, spreek daarvan niet meer, laat ons daarvan maar zwijgen; *masoekkah akoe ataw djangankah*, zal ik binnenkomen of niet; *djangankan*, laat staan, gezwegen van; *djangankan mati*, *loeka pon tidak*, laat staan gesneuveld, hij is zelfs niet gewond.

djangat, opperhuid, vel, bast; *djangat salérang*, opperhuid; *makan dj.*, doodarm; *tĕbal dj.*, ongevoelig; *tahan dj.*, een soort van tooverformulier om onkwetsbaar te maken; *tinggal djangat pĕmĕloek toelang*, broodmager, uitgeteerd, Mĕn.; *kĕras djangatnja*, hij heeft een harde huid; d. i. hij is onkwetsbaar; *kĕrismoe tiada mĕrĕtas djangat*, uwe kris schramt de opperhuid niet; *mĕndjangat*, van de opperhuid ontdoen, van rotan, door die tusschen twee mesjes door te trekken; ook metaaldraad trekken door een trekijzer; *pĕndjangat*, die twee mesjes; *papan dj.* of *bĕsi dj*, dat trekijzer, nam. een plaatje met gaatjes.

djangga, verhemelte in den mond.

djanggal, wanstaltig, stootend, gebrekkig, scheef, oor of oog mishagend, wanluidend, niet goed uitziend, niet goed zitten, niet bij elk. passend; *mĕndjanggalkan agama*, den godsdienst verbasteren.

djanggi, van Zanggi, Arab. Zanguebar, Ethiopië; *paoeh djanggi*, volgens vdW. = *njioer laoet*, e. s. v. groote noot, die de zee soms aanspoelt, nux maldiva.

djanggoet, kinbaard, sik; *djanggoet monjet*, e. s. v. fijne *agar-agar*; *mĕndjanggoet*, met de kin ergens op leunen, met het voorschip vastzitten; *djanggoet baoek*, baard onder de kin; *djanggoet doejoeng*, e. s. v. eetbaar

zeewier; *dj. bĕrtali toedoeng*, ringbaard; *roempoet djanggoet adam*, e. s v. plant met geneeskrachtige eigenschappen.
djangka, I. = *sangka.* II. afgepaste ruimte tusschen de beenen van een passer, passer, bepaling van een maximum of minimum; gewone, voor iets gestelde tijd, maat of prijs; *koerang daripada djangka*, beneden of onder de bepaalde maat; *hoedjan lĕbih dari djangkanja*, uitermate veel regen; *mĕndjangka*, afpassen, afmeten, iem. beoordeelen; *djangka-mĕndjangka*, maatknippen van naaisters.
djangkah; *mĕndjangkah*, half springende over iets heen schrijden.
djangkang, I. wijdbeens; *mĕndjangkang*, wijdbeens loopen. II. e. s. v boom op moerassige gronden met hout alleen voor huisbouw geschikt.
djangkar, I. Ned. anker. II. de wortels der rhizophoren, zooals de *bakau.*
djangkat, ondiepte, droogte, doorwaadbare plaats. Swett.
djangkĕrik, krekel; *mĕngadoe djangkĕrik*, krekels laten vechten.
djangki, e. s. v. mand, die, met een band over het voorhoofd, op den rug gedragen wordt.
djangkil, zie bij *boelang.*
djangking, zie *djongkang.*
djangkir, zie *djoengoer.*
djangkit; *mĕndjangkit*, overgaan, overspringen van het een op het ander, b. v. aanstekelijk, besmettelijk; *bĕrdjangkitan*, zich overal verspreiden, van een ziekte of de pest, ook van vuur, overerven van een ziekte, overslaan van eene vlam op iets anders, overgaan van de inkt op het papier.
djangkoetji, e. s. v. zangvogel.
djanib, Arab. zijde; zie *djanáb.*
djanik, zee-egel, zee-appel. Zie *ringgit.*
djannah, Arab. paradijs.
djannat, Arab. boomgaard, paradijs.
djantajoe, e. s. v. mythischen vogel, die gezegd wordt om regen en dauw te roepen. Skr. *djatajoe*, e. s v. mytischen gier, die door Rawana gedood werd.
djantaka, Kw. leed, onheil, = *tjilaka* en *sangsara.* Ook = *djataka*, Skr. wedergeboorte; *pongsoe djantaka*, de heuvel der wedergeboorte, de verblijfpl. van de *pĕlandoek djinaka.*
djantan, mannetje, van menschen en dieren; *mĕndjantani*, dekken, bespringen, treden; *boesoet djantan*, e. s. v. heuveltje, dat zich door zijn scherperen vorm van anderen onderscheidt.
djantang, metselaars of timmermanssteiger. Mal.
djantĕra, Skr. spinnewiel, rad, wiel, raderwerk, machine; *djantĕra gĕrigi*, tandrad, kamrad; *pĕsawat bĕrdjantĕra*, machine met raderwerk. Ook, doch fout, voor *tjĕtĕra*, zie ald.
djanti, e. s. v. eetbare vrucht; e. s. v. indigo, R.
djantoe; *sidjantoe*, e. s. v. krekel, Pad. bov.l. = *pĕndĕring.*
djantoeng, het hart, van menschen en dieren; *djantoeng pisang*, of ook alleen *djantoeng*, hartvormige punt van den pisangbloemtros; *goela djantoeng*, broodsuiker of liever suikerbrood; *dj. bĕtis*, de kuit van het been; *dj. tangan*, muis van de hand.
djantoer, Jav. goochelkunsten.
djaoeh, ver, verte, afstand; *dari djaoeh*, van verre, in de verte; *djaoeh malam*, diep in den nacht; *djaoeh pĕmandangan*, een verre blik, diep inzicht; *djaoehlah*, dat zij verre! *bĕrdjaoeh*, zich op een afstand houden; *tidak bĕrdjaoeh lagi*, zich niet meer op een afstand houden; *mĕndjaoehkan*, verwijderen; *didjaoehkan Allah*, God verwijdere, God verhoede; *harga jang tĕrlaloe djaoeh*, een prijs die er in het geheel niet bijkomt, dus veel te laag of te hoog is; *djaoeh pada antara kadoewanja*, stonden beiden ver van elkander; *bĕrdjaoeh-djaoehan*, om het verst; *sadjaoeh-djaoehnja*, op zijn verst; *sapoeloeh bagai djaoehnja*, tienmaal verder.
djap, tot een geheel verbonden, zooals de rijsjes van een bezem, van één gevoelen.
djapak, e. s. v. plant, welks bladeren gebruikt worden als bloedstelpend middel bij de besnijdenis. Pad. bov.l.
djapoet; = *djĕmpoet*, zie ald.
djar, zie *oedjar.*
djara, hout-drilboor; ook: een zaagje om iets uit te hollen, vdW. klein boorijzer, Br. K. els, Maxw. groote boor; *djara atap*, groote ijzeren pen, om bij dakbedekking het dekmateriaal door te steken; *mĕndjara*, uitboren, b. v. eene krisscheede.
djarab, Arab. schurft; ook roest aan een zwaard.
djarah; *mĕndjarah*, doorzoeken om buit

te vinden, uitspeuren, zoeken wat van zijn gading is; *mĕndjarah-rajah,* rooven en plunderen in den oorlog; *djarahan,* buit.

djaraḳ, I. onderlinge afstand, tusschenruimte, straal van een cirkel; *mĕndjaraḳ,* uit elkaar en van elkaar doen; *bĕrdjaraḳ,* van elkaar zijn, tusschenruimte hebben, gescheiden zijn, zich verwijderen, afzonderen. II. e s. v. boom, ricinus commnnis; *djaraḳ pagar,* soort die voor heggen gebruikt wordt en welks vruchten giftig zijn; *dj. tjina* of *dj. bĕnggala,* de soort die de kasterolie, *minjaḳ djaraḳ* levert.

djarang, zeldzaam, schaarsch, zelden, ijl, wijd uit elkander, dun gezaaid, spaarzaam, weinig; *kaïn djarang,* los geweven stof; *ajaḳ djarang,* grove zeef; *ramboet djarang,* dun geplant hoofdhaar; *mĕnaboer djarang,* dun zaaien; *mĕndjarangkan gigi,* de tanden opzij uitvijlen; *djarang dapat,* zelden te verkrijgen, zeldzaam.

djaram, verkoelend vocht om het hoofd nat te maken of te betten; *mĕndjaram,* met koud water of iets anders het hoofd natmaken; *djaram-djaram,* de Pavetta indica, d. l. Cr. Zie ook *djĕram.*

djaras, gemaakte tros, bos, bundel; *mĕndjaras,* tot een tros vereenigen.

djari, vinger; *iboe djari,* duim; *anaḳ djari,* de vingers; *djari kaki,* teenen; *djari tĕloendjoeḳ,* de wijswinger; *dj. mati* of *dj. hantoe,* de middelste vinger; *djari manis,* de ringvinger; *dj. kĕlingking,* de pink; *dj. ampai,* zie ald. *sadjari,* een vingerbreedte; *dj. lipan,* kransachtig versiersel van kokosbladeren; *djari boewaja,* e. s. v. plant, waarvan de knollen in de geneeskunst worden gebruikt.

djárijah, I. Arab. meisje, dienstmaagd. II. Arab. overvloedig v. goede werken.

djaring, een groot net, zoowel om visch als om groote landdieren te vangen; *djaring bataḳ,* zulk e. net met schelpen tot zinkstukken; *djaring hanjoet* of *dj. pĕngiriḳ,* treknet; *ikan djaring,* e. s. v. zoetwatervisch, dien men in vijvers teelt; *djaring-djaring,* wat op e. net gelijkt, enternet. rechtop staande palissaden, gaas of traliewerk v. metaaldraad.

djaroem, naald, wijzer van een uurwerk, puntig figuur op de kompas-roos, die de streken aanwijst en wel *dj. pandjang,* die één streek d. i. $\frac{1}{32}$ van den omtrek, en *dj. pandaḳ,* die een halve streek aanwijst; *djaroem tjoetjoeḳ,* borduurpriem; *lobang djaroem,* oog van een naald, *lijang djaroem,* de gaatjes door een naald geprikt; *djaroem pĕnjĕmat,* speld = *pĕniti,* Maxw. ook *djaroem pĕngĕlat; djaroem bilang,* naald met een uitgescheurd oog onder eene hoeveelheid nieuwe naalden, waarmede tooverij gepleegd wordt; *mĕndjaroem,* enkele grijze haren krijgen; *djaroeman* en *pĕndjaroeman,* koppelaar, koppelaarster; *djaroem-djaroem,* e. s. v. heester met kleine, roode, prikkelend smakende bladeren, die in de geneeskunde worden gebruikt; *roempet dj.* een plant met fijne bladeren, pavetta indica. *dj. soelam,* borduurnaald; *dj. tisiḳ,* stopnaald; *dj. karoeng,* paknaald, zeilnaald. *djaroem-pĕngĕlat,* speld, = *pĕniti.*

djas, e. s. v. zeer smakelijke, wilde aardvrucht of *oebi.*

djasa, dienst aan een meerdere, nuttig werk, verdienste, verdienstelijk; ook dienst, gebruik, van een of ander gereedschap of werktuig; *bĕrboewat djasa,* dienst doen; *hĕndaḳ bĕrdjasa,* zich verdienstelijk willen maken.

djasad, Arab. lichaam, van menschen, engelen en geesten.

djasadi, Arab. lichamelijk.

djata, zie *djati.* II.

djati, I. *pohon djati,* de naam van een welbekenden boom, welks hout overeenkomt met het eikenhout, de teakboom. II. Skr. echt, wezenlijk, waar, onvervalscht, zuiver, oorspronkelijk; *orang mĕlajoe djati,* een echte Maleier; *nĕgari jang djati,* de eigenlijke stad; *sadjati,* de juiste of eigenlijke, van een persoon, b. v. *djikalau radja hĕndaḳkan sadjatinja itoe, mĕlainkan ajah inilah jang sadjatinja mĕmĕrentahkan tanah djohor,* als de Vorst de rechte man wil hebben, dan is vader de rechte man om het land Djohor te besturen; *sadjatinja pasaḳ manah,* de oorspronkelijk eenig rechthebbende.

djatoh, vallen, neerkomen, belanden, terechtkomen, geraken, strekken, bedoeling; *djatoh sakit,* ziek worden, ziek komen te liggen; *djatoh kamari,* hier belanden; *matahari djatoh,* de ondergaande zon; *djatoh harga,* dalen van den prijs; *kĕdai soedah djatoh,* een

winkel die bankroet is; *djatoh hati akan*, verslingerd, gecharmeerd raken op, ook deernis hebben met; *djatoh kasih akan*, verliefd raken op; *djatoh ka-atas*, gelukkig worden. Měn. *djatoh mata*, het oog toevallig vestigen, laten vallen op; *djatoh mati kadalam hati*, ingang vinden en beklijven in het hart; *kalau bagitoe djatohnja*, als het die wending neemt; *djatoh kapada pěkěrdjaän doesta*, het komt op leugens neer; *djatoh kabawah angin*, beneden den wind vallen, v. e vaartuig; *djalan itoe bětoel djatoh di těngah kampoeng*, die weg liep juist op 't midden van de buurt uit; *barang dimana pon akoe djatoh*, waar ik ook belande; *apakah djatohnja kapada kita*, in welke betrekking staat dat tot ons; *kamana djatohnja kata itoe*, wat is de bedoeling van dat gezegde?; *djatoh sabidji satoe sen*, dan komt het stuk op een cent te staan; *djatoh-bangoen*, met vallen en opstaan; *měndjatohkan ḥoekoem*, een vonnis vellen; *měndjatohkan něgari*, den val veroorzaken van een land of eene stad; *měndjatohkan djěrat*, een strik werpen; *kadjatohan*, op zich krijgen van iets dat valt; *kadjatohan hati*, terneergeslagen, verslagenheid des gemoeds. F. Zie ook bij *boelan*.

djauhar, Arab. juweel.

djauhari, Arab. juwelier; in 't Mal. ook nog: knap, zeer bedreven.

djaw, Perz. gerst.

djawa, javaansch; *tanah djawa*, Java; *asam djawa*, tamarinde; *randa djawa*, gierst; *orang djawa*, Javaan; *boenga djawa*, e. s. v. bloemdragenden heester.

djawáb, Arab. antwoord; *měndjawáb* en *měmběri djawáb*, antwoorden, te woord staan, beantwoorden; *měngambil djawáb pěrahoe pěrgi datang*, de passeerende vaartuigen praaien of aanroepen.

djawahir, meerv. van *djawhar*, Arab. Zie ald.

djawaḳ, = *biawaḳ*, zie ald.

djawat, = *djabat*; *měndjawat*, aanvatten, aangrijpen; *měndjawat poesaka*, erven; *běrdjawat salám*, elk. de hand geven tot groet; *pěndjawat*, beambte; *pěndjawat astana*, hofbeambte; *pěndjawat santapan*, hofmeester; *p. poewan*, beteldoosdrager; *djawatan*, ambt, bediening; ook: de teekens van iemands rang of ambt aan het hof; *radja-radja běrdjawatan*, de Vorsten met de teekens hunner waardigheid; *měndjawati oetoesan*, gezanten in plechtig gehoor ontvangen. R.

djawi, I. *běhasa djawi*, de Maleische taal; *měndjawikan*, in het Maleisch vertalen; *loeban djawi*, de benzoë; *anaḳ djawi pěkan*, kinderen van Klinganeezen of Bengaleezen bij Maleische vrouwen. N. B. *djawi* is het Arab. Bijv. nw. van *djawa*, Java, en wordt door vreemdelingen toegepast op Sumatra, het schiereil. Malaka en den Maleischen archipel. II. rundvee, koe, os; *djawi-djawi* = *běringin*. Zie ald.

djaza', Arab. vergelding, belooning, b. v. ook voor het bezorgen van een brief. R. Chaib.

djazaïroe'lchalidat, Arab de eeuwige eilanden, dat zijn de Kanarische eilanden.

djazam, Arab. afgedaan, eindbesluit; naam van het teeken boven een medeklinker om dien tot sluitmedeklinker te maken.

djazírah, Arab. eiland.

djěbah, van onderen breed en vol, van het aangezicht.

djěbai? b. v. *sěgala radja-radja sakaliannja doedoeḳ běrdjěbai dipadang*. H. Boedj.

djěbaḳ, vogelknip met hokjes voor de lokvogels; *měndjěbaḳ*, met zulk een knip vogelen.

djěbang, e. s. v. buffellederen schild.

djěbat, muskus, civet; *djěbat-djěbatan*, allerlei reukwerk.

djěboeng, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

djěda, pauze, verpoozing; *tiada běrdjěda lagi*, zonder poozen, zonder ophouden.

djědjaḳ, tred, stap, trap, indruk van den voet, voetspoor; *měnoeroet djědjaḳ*, de voetstappen volgen; *měnghilangkan djědjaḳ*, het spoor uitwisschen; *měntjěhari djědjaḳ dalam ajar*, het onmogelijke willen; *měnghilangkan djědjaḳ bagai harimau*, de sporen van een bedreven misdaad uitwisschen; *djědjaḳnja kěroh*, geen zuiver verleden achter zich hebben; *měndjědjaḳ*, treden, den voet op den grond enz. neerzetten, ook met het ondereind raken tot, b. v. *ramboetnja měndjědjaḳ bahoe*, heur haren raakten tot aan de schouders; *hari běrdjědjaḳ tanah*, de dag, waarop het kind voor

't eerst de voetjes op den grond zet; *sapěrti tiada běrdjědjak diboemi,* alsof de voeten den grond niet raken; *djědjak bara,* op gloeiende kolen treden; *gantoeng djědjak bara,* zoo hangen dat de teenen eventjes den grond raken; *měndjědjakkan kaki,* de voeten neerzetten; *kadjědjakan běsi,* ijzeren stijgbeugel. Hiervan ook *djěrědjak.*

djědjal; *měndjědjal,* instoppen, inproppen, dichtstoppen met behulp van een mes enz. b. v. een reet of naad, onderscheiden van *pakal,* breeuwen.

djědjas, letsel, bezeerd, beschadigd.

djědjěnang, zie *djěnang.*

djedjer, rij, reeks, achter, naast of onder elkander; *běrdjedjer,* op een rij; *běrdjedjer-djedjer,* aan rijen of reeksen; *měndjedjer,* in rijen zetten, b. v. van cijfers onder elk.; *běrdjedjer doewa lapis,* in dubbele rijen; *běrdjalan běrdjedjer,* een-aan-een achter elkander gaan of marcheeren. Zie *djadjar.*

djěgal, in het klein verkoopen, zich met kleinigheden ophouden; *orang jang běrdjěgal,* iem. die in het klein verkoopt. M. ook *djagal.*

djěgong, bergplaats op een vaartuig voor zeilen en touwwerk, zeilkooi, kabelgat.

djěhennam, Arab. de hel; in het Mal. ook helsch en wat voor de hel bestemd is.

djěhoedi, zie *jěhoedi.*

djel, Eng. jail, gevangenis.

djěla, = *djitah,* e. s. v. liaan, die elastieke gom levert en welks smakelijke vruchten op oranjeappels gelijken.

djěladan, e. s. v. vogel, v. d. W.

djěladjat, Arab. hersenpan, hoofd; in het Mal. ook: teeken aan het hoofd, waaruit men voorspellingen doet.

djěladěri, Skr. zee, oceaan.

djělaga, fijn roet, b. v. van een kaars; zwartsel.

djělah, I. helder, rein, hoog, van kleuren, zooals in hoogrood. Měn. *djilah.* II. e. s. v. slingerplant, gomhoudend, soms gebruikt als bindtouw. S. Zie *djěla.*

djělai ook *hěndjělai,* e. s. v. gerst; *dj. batoe,* een soort die de zoogenaamde Jobstranen levert, en welks wortel als middel tegen stuipen wordt gebruikt; *ikan dj.* e. s. v. eetbaren zoetwatervisch, Mal.

djělak, geen trek meer in iets hebben, er van verzadigd zijn, er genoeg van hebben, van spijs en andere zaken.

djělanak; *měndjělanak,* duikende voortzwemmen, zich kruipende voortbewegen.

djělang; *měndjělang,* zijn opwachting maken bij, verschijnen voor; *boelan měndjělang akan habis,* bijna ten einde geloopen van de maand; *měndjělang sahari boelan,* de dag vóór den eersten der maand; *měndjělang siang hari,* even vóór het klaarlichte dag was; *m. těngah hari,* van 10—12 ure des voormiddags; *m. těngah malam,* van 10—12 ure des nachts; *měndjělang toewan poetěri,* zijne opwachting maken bij mevrouw de prinses. Zie ook *hadap.*

djělantik, = *bělatik,* zie ald.

djělapang, rijstschuur van boombast of planken, rijsthoop.

djělar; *měndjělar,* uitgestrekt liggen, b. v. van eene slang, een duizendpoot enz. Zie *djoeloer* en *djalar.*

djělas, afgedaan, vereffend, voltooid, uitgemaakt, afbetaald; *měndjělas,* afdoen, vereffenen enz. *měndjělas kirakira,* eene rekening vereffenen; *měndjělaskan sělisih,* een geschil vereffenen.

djělata, = *lata* I, zie ald.

djělatang, brandnetel = *daoen gatal,* ook fig. voor een stokebrand, Měn. *dj. gadjah,* de grootste soort.

djělatik, = *bělatik.*

djělau; *měndjělau,* terloops naar iets kijken of iem. bezoeken; overslaan van eene vlam op iets.

djěleh; *měndjěleh,* uitsteken van de tong, b. v. voor den dokter en van een hond, die verhit is.

djělek, Batav. leelijk.

djělěma, Skr. incarnatie; *měndjělěma,* incarneeren; *kadjělěmaän* en *pěndjělěmaän,* gedaanteverwisseling, zielsverhuizing.

djělěmpah, met velen op den grond liggen, zooals lijken op het slagveld, de zieken bij een pest enz.

djělěngar; *měndjělěngar roepa mata měmandang?* Sj. Ibr. b. Chas. Jav. *djěngěr,* stom van verbazing.

djělěpak; *měndjělěpak,* op de platte zijde liggen, zooals een boek enz. plat neervallen, op zij of voorover, neerploffen; *poetih měndjělěpak,* sneeuwwit, Ibr. b. Ch. in het Měn. geopend lig-

gen van een boek, met armen en beenen uitgestrekt liggen van een mensch; *měndjělěpaķkan*, uitstallen, tentoonspreiden. Měn.

djělepoķ; *měndjělepoķ*, op zijn achterste vallen. Měn. wijze van zitten bij vrouwen, nam. met de beenen onder het lichaam naar één kant uit.

djelet; *měndjelet*, drukkende over iets strijken.

djělimpat; *měndjělimpat*, zijwaarts van den voorgenomen weg afgaan. Zie *sělimpat*.

djěling; *měndjěling*, zijdelings zien, over den schouder aanzien; *kadjělingan*, door zulk een zijdelingschen blik getroffen? Zie ook *kěrling*.

djělir; *měndjělir*, gedeeltelijk uit iets komen, zooals een slak uit haar huisje, de tong uit den mond; *měndjělirkan lidah*, de tong uitsteken, b. v. voor den dokter; *djěloer-djělir*, telkens in- en uitloopen, heen en weer loopen.

djělita, bekoorlijk, lief, snoeperig.

djěloedjoer; *měndjěloedjoer*, met losse steken rijgen.

djěloem; *měndjěloem*, het lichaam of een der deelen, maar niet het hoofd, bevochtigen; *djěloem-měndjěloem*, hetzelfde bij herhaling of wederkeerig.

djěloenat, e. s. v. boom, die alleen voor brandhout dient.

djěloengkap, losspringen, loslaten, van iets, dat ergens aan vast zit, b. v. opgelegd mahoniehout enz. Zie ook *sěloengkap*.

djěloentoeng, I. de waterpokken, op Java *tjatjar-ajar*. II. *měndjěloentoeng*, blindelings te werk gaan, onaangemeld ergens binnenloopen.

djěloerat, zie *djoerat*.

djěloeroe, de veeren uitplukken, plukken van vogels. M. en L.

djěloes, = *loeloes*, zie ald.

djěloetoeng, e. s. v. boom, die wit timmerhout voor den huisbouw en gom levert; *dj. karbau*, een andere soort, welks bladeren als netels branden.

djěloewaķ; *měndjěloewaķ*, koren, kokhalzen, het geluid maken, dat aan het braken voorafgaat.

djěloewang, papier uit boombast, geklopte boombast voor kleedingstukken. Ook *děloewang*.

djělodjoh, gulzig, vraatzuchtig. Ook *gělodjoh*.

djěloh, e. s. v. boom, welks hars als middel tegen e. s. v. uitslag, *poeroe*, gebruikt wordt.

djěloķ, diep, van een kom, zooals b. v, een waschkom; *tong djěloķ*, een lage en wijde ton, een ronde bak of waterkuip.

djěmah, later, hierna, eenmaal, ooit in de toekomst; *tiada djěmah*, nooit, nimmer, in de toekomst; *esoeķ djěmah*, later eens; *pagi djěmah*, de jongste dag. N. Moeh.; *djěmah-djěmah hidoep*, zoolang als men leeft, in de toekomst.

djěmakian, e. s. v. heester, welks vrucht sterk laxeert, soms doodelijk is.

djěmaran, eene schoonheid van de tanden, maar welke? b. v. *giginja djěmaran manis sapěrti měngoeloem madoe*. Pr. Dj. Ook van de lippen, b. v. *bibirnja djěmaran*, id.

djěmas, zie *djěmaran* en *sěrasah*. III.

djěmawa; *měndjěmawa*, zich ongeroepen met iets bemoeien, v. d. W. zie *djoemawa*.

djěmba, I. *měndjěmba*, naderen; zie *djěrěmba*. Měn. met uitgestrekte armen naar zich toehalen, reiken naar iets. II. een maat van twee vadem. III. beschutting, bescherming, overdekking, b. v. van jonge planten voor de zonnehitte. Swett.

djěmbaķ; *měndjěmbaķ*, fladderen door den wind, zooals de veeren van een pluim, de manen van een paard; zich openen en sluiten zooals een zeekwal; *djěmbaķ-djěmbaķ*, vederbos, ruiker, vdW.

djěmbalang, e. s. v. spook, aardgeest, in de gedaante van een buffel of rund. Ook *hantoe tanah*. Měn. id. Zie ook *tjomblang*.

djěměki, lovertje, klein blinkend plaatje. Swett.

djěměroed, verb. van *zamroed*, zie aldaar.

djěmilang? b. v. *těrpandanglah kapada wazir djěmilang*. Sj. Mad. mogelijk *djamilan* van *djamil*, Ar. zie ald.

djěmoe, afkeer, afkeerig, tegenzin, tegenzin hebbend of gevoelend; *tiada djěmoe*, niet verzadigd worden van; *měndjěmoekan*, afkeer verwekken.

djěmoedjoe, karwijzaad.

djěmoer, aan de zonnehitte blootgesteld, gedroogd, gekoesterd; ook een chin. straf, iemand geboeid alle dagen in de brandende zon laten staan; *kěna djěmoer*, die straf ondergaan; *běrdjě-*

moer diri, zich in de zon koesteren; *mĕndjĕmoer*, iets in de zon te drogen hangen; *mĕndjĕmoerkan*, op iem. de straf van *djĕmoer* toepassen. S. Dzoel.

djĕmoewas, vol besmeerd, bestreken, van het gelaat of de handen. Zie *gĕloemang*.

djĕmonah, Arab.? b. v. *dĕngan soeatoe djĕmonah pĕmasak kahwa*. B. Ramp. kan het ook een koffiepot zijn?

djĕmpana, staatsie-draagstoel, ook *sĕmpana*.

djĕmpat, luchtsprong, opwipping; *bĕrdjĕmpatan*, luchtsprongen maken, van dieren. Jav. *djĕpat*.

djĕmpoe-djĕmpoe, zie *andjoeng*.

djĕmpoet; *sadjĕmpoet*, zooveel als men met de toppen der vijf vingers vatten kan; *mĕndjĕmpoet*, met de vingers iets vatten of nemen, iemand uitnoodigen, afhalen, gaan halen; ook gebruikt als de vrouw den man ten huwelijk vraagt; *djĕmpoetlah*, gebruikt als beleefde uitnoodiging, evenals *silakanlah*, wees zoo goed; *djoeroe djĕmpoet*, spottenderwijs gezegd van iem. die steeds gebruikt wordt om anderen uit te noodigen; *djĕmpoetan*, uitnoodiging, invitatie; *orang djĕmpoetan*, genoodigde, gast; *tĕrdjĕmpoet*, ontleend, aan het een of ander boek; *djĕmpoet-djĕmpoet*, oliekoek, vdW.; *bagai koetjing mĕndjĕmpoet api*, als eene kat, die vuur gaat halen, d. i. zich slecht van een opdracht kwijten, van geen terugkomen weten. Mĕn.

djĕmpol, Jav. de duim.

djĕnak, een wijle, poos, langer dan *djoeroes*.

djĕnamdjoem, een zekere kleur van zijden-stof, maar welke? R. Chaib.

djĕnang, post, van deur of raam, staander op een legger; titel van het hoofd, dat op den *batin* volgt en hem vervangt; Mĕn. ook scheidsrechter bij hanengevechten, feestcommissaris; *djĕdjĕnang*, adjudanten, onderscheiden in *dj. kanan* en *dj. kiri*; *toetoep djĕnang*, vierkante, platte balk tegen het ondereinde der daksparren; *mĕndjĕnang*, toezicht over iets houden; *pĕndjĕnang*, opzichter.

djĕnawi, e. s. v. vier voet langen degen; Mĕn. een tooverzwaard.

djĕndela, venster; zie *djĕnela*.

djĕndĕra, vast, diep van den slaap. Zie *tjĕndĕra*.

djendĕral, Ned. generaal.

djĕndjala, zie *tjĕntjala*.

djendjeng; *mĕndjendjeng*, iets kleins in de hand dragen, iets in de hand meedragen of medenemen, zooals een mandje of horloge enz. ook: met één hand iets boven het hoofd opheffen.

djĕndjet; *mĕndjĕndjet*, uitrekken, b. v. van een stuk leder; aan het oor trekken.

djĕndol, bultig, dik, van het voorhoofd; hobbelig van een vlakte; niet zuiver vlak, van een edelsteen.

djĕnela, Port. venster. Op Java *djĕndela*, wat beter is, om het niet te verwarren met *tjĕnela*, slof, muil.

djĕngĕla, Skr. woest, eenzaam; *orang djĕngĕla*, zwerver; *mĕndjĕngĕla*, zwerven. Hiervan het Eng. junggle, woeste streek, kreupelbosch.

djĕnggamit, e. s. v. kever, die de gewoonte heeft van met de voorpooten zachtjes te krabben. Zie *gamit*.

djĕnggar; *djĕnggar-djĕnggoer*, erg opgeschoten, al te groot, van kinderen, inz. in vergelijking met hunne geestelijke ontwikkeling.

djengger, Jav. hanekam, kuif.

djengget; *mĕndjengget*, hinken, op één voet springen, als spel; *maïn sadjengget*, hinkelbaan spelen.

djenggoet, = *djanggoet*, zie ald.

djĕngkal, span met den duim en den middelsten vinger; *dj. tĕloendjoek*, met duim en wijsvinger; *dj. kĕtok*, tot het einde van het eerste lid van den wijsvinger, = $\frac{1}{4}$ *hasta; hoelat dj.* e. s. v. stinkend, vliegend insect; *dj. kĕlengkeng*, span met den pink; *mĕndjĕngkal*, met spannen afmeten. Zie ook *tjĕngkal*.

djengkang; *mĕndjengkang*, één been oplichten, hinken; *djengkang-djengkoet*, met verscheidenheid.

djĕngkang; *mĕndjĕngkang*, op den rug liggen met naar boven gekromde armen en beenen, van een lijk.

djĕngkau; *mĕndjĕngkau*, met horizontaal uitgestrekten arm van boven naar beneden vatten of grijpen, reiken naar iets, waar men niet bij kan.

djengkeng, *mĕndjengkeng*, voorzichtig op de teenen loopen; *bĕrdjengkengan*, naar alle richtingen schuin omhoog steken, van lange, puntige voorwerpen.

djĕngkĕring, het roodvonk.

djengket; *mĕndjengket*, op de teenen loopen of staan, ook als gebrek aan

den voet, vandaar *djengket-djengketan*, al hinkende op die wijze; ook: *bĕrsa-djengket*.

djĕngkiķ, huppelen, springen, op de teenen staan. Swett.

djĕngking, het achterste in de hoogte steken; hiervan *kaladjĕngking*, de schorpioen, daar deze dit doet om te steken.

djĕngkir, zie *djoengoer*.

djĕngkit; *mĕndjĕngkit*, iets gekromd omhoog steken, b. v. zooals de hond zijn staart, opspringen van het hoofdhaar, dat anders sluik is. Zie *djĕngking*.

djĕngkol, Jav. e s. v. boom, die een onaangename reuk verspreidt, = *djĕring*.

djengkot; *mĕndjengkot*, met één voet mank gaan, waarvan men slechts een gedeelte op den grond zet.

djĕngoh, zie *djĕngoķ*.

djĕngoķ, met vooruit gestoken hoofd ergens naar kijken, met het hoofd uit een venster kijken, bukkend ergens inkijken. Mĕn. *mĕndjĕngoķ*, zijn belangstelling toonen, komen bijwonen en zien. Mĕn. ook *djangoeh*.

djĕngol; *mĕndjĕngol*, met het voorste gedeelte uit iets te voorschijn komen of dat naar buiten steken, b. v. het hoofd uit een venster, een stuk geschut uit een schietgat.

djĕnih, grondw. van *djĕrĕnih*, zie ald.

djĕnis, zie *djinis*.

djĕnoeh, verzadigd, genoeg van iets hebben.

djĕnoewar, ook *noewar*, e. s. v. buffelkar met massieve wielen. Mal.

djĕntiķ, greep tusschen duim en een der vingers; knip met de vingers; ook een fijne kneep met vinger en duim, zich met een knip samentrekken, zooals b. v. de zaaddoosjes van de balsamine; *djĕntik-djĕntiķ*, de made van de mug of muskiet in het water.

djĕntit, knip met den vinger; *mĕndjĕntit*, knippen met den wijsvinger over den duim.

djĕpang, Japan; zie *djĕpoen*.

djĕpit, Jav. *mĕndjĕpit*, knellen, knijpen, toeknijpen, klemmen.

djĕpoen, Japan; *boenga djĕpoen*, de oleander.

djĕpoet, = *djĕmpoet*, zie ald.

djĕra, afgeschrikt; *mĕndjĕrakan*, afschrikken.

djĕrabai; *bĕrdjĕrabai*, aan flarden neerhangen.

djĕradiķ, koek, tulband. M. en L.

djĕrageh, ook *sĕlasih padang*, een plant, overeenkomende met *kangkoeng*, die als verkoelend geneesmiddel gebruikt wordt.

djĕrah, in overvloed voorkomend, juist in den tijd, van dingen die op zekere tijden komen, zooals vruchten, in overvloed voorkomen van figuren op een kleed, enz. *pĕrahoe tĕngah djĕrah datang*, juist in den tijd dat de vaartuigen in overvloed aankomen; *pĕnjakit jang djĕrah*, epidemie.

djĕrahab, plat op den grond vallen, plat voorover vallen met uitgestrekte armen; Mĕn. id. vallen, over den kop gaan van een koopman en een onderneming.

djĕrahaķ; *mĕndjĕrahaķ*, verwaarloozen, niet onderhouden.

djĕraït; frequ. van *djahit*; *mĕndjĕraït*, zich aan iets vasthechten, zooals klimop aan een muur; *bĕrdjĕraït*, aan iets vastzitten, zooals het eene huis aan het ander, twee vingers of teenen, die aan elk. gegroeid zijn. Mĕn. *bĕrdjĕraït*, ineen gestrengeld, door elk. verward. Zie ook *djĕrembet*.

djĕram, snelle afloop, stroomversnelling in eene rivier, waterval, ook *djĕroem*; *mĕndjĕrami*, met een dikke straal begieten, overstorten, ook met werpspiesen; *djĕram-djĕram*, e. s. v. oliekoekjes, plat rond en vol gaatjes als een roostertje.

djĕramah, frequ. van *djamah*, flink aanpakken, beethouden, vasthouden, b. v. van menschen in een gevecht.

djĕrambah, plaats in een Mal. huis waar de vaten worden gewasschen en men zich baadt, aan boord van vaartuigen het galjoen; ook: kleine steiger met e. vloer; *mĕndjĕrambah sa'orang pĕrĕmpoewan*, eene vrouw als hoer behandelen.

djĕrambai, in menigte neerhangen van draadachtige voorwerpen, luchtwortels, franje enz. Zie *djĕrabai*.

djĕrambang, dwaallicht, vredevuur.

djĕrami, stroo, ook de draden om de pitten der nangka en andere vruchten; Mĕn. rijststroo, de droge rijststengels zonder de korrels; ook: ruigte, struiken in de rivier of aan hare oevers.

djĕrang; *mĕndjĕrang*, op het vuur zetten om te koken, b. v. een pot enz. met dir. obj. *mĕndjĕrangkan*.

djĕrangau, e. s. v. lieswortel, kalmus. Jav. *dringo*.

djĕrangkang; *mĕndjĕrangkang*, op

den rug liggen met armen en beenen of de pooten omhoog; *bĕrdjĕrangkangan*, uitsteken van beenderen, zoodat ze door de huid heen zichtbaar zijn.

djĕraoes, vlug in het opstaan, groeten enz. vlug van bewegingen, lenig van lichaam.

djĕrat, strik, strop; *sadjĕrat ikan*, een bosje visschen, die bij elk. gebonden zijn; *mĕmasang djĕrat* en *mĕnahan dj.*, strikken spannen of uitzetten; *djĕrat tĕmpoeroeng*, kokosdop met strik om kippen te vangen; *mĕndjĕrat*, strikken en zich als een strik slingeren om, b. v. *tali boesoernja poetoes sĕrta mĕndjĕrat lehernja sĕndiri*, zijn boogpees brak en slingerde zich als een strik om zijn eigen hals; *tĕrdjĕrat*, er ingeloopen zijn, de dupe geworden, een koopje gesnapt hebben, beetgenomen zijn, ook *kĕna djĕrat*.

djĕrau, van een hoogroode kleur; schitterend; *mĕndjĕrau*, schitteren.

djĕrawat, uitslag, vurigheid in het aangezicht, zie *sĕrijawan; djĕrawat batoe*, klein steenpuistje; *djĕrawat nasiḳ*, medeëters, e. s. v. ziekte.

djĕrba; *mĕndjĕrba*, een vaartuig aan lij doen overhellen.

djĕrbaḳ; *mĕndjĕrbaḳ*, fladderend van boven naar beneden komen, b. v. van een vallende vlag, kleedingstuk enz. Zie *djĕrabai*.

djĕrĕdjaḳ, dunne latten of stijlen van een wand, een wand van dunne stijlen of latten, loodrechte en evenwijdige streepen; *toelang djĕrĕdjaḳ*, de borstribben. Mĕn. Zie *djĕdjaḳ*.

djĕrĕdji, e. s. v. welriekende bloem, die in het haar gedragen wordt. Pad. bovenl.

djĕrĕkah, snauw, grauw; kort, nijdig gebrul van een tijger enz.

djĕrĕkat, onrijpe areka-noot.

djĕreket, vastgekleefd op iets, b. v. papier dat ergens opgeplakt is, ook op elk. kleven van de oogleden door slaperigheid.

djĕrĕkit, klein, dwergachtig.

djĕrĕmba; *mĕndjĕrĕmba*, zich vertoonen voor iemand, in het oog loopen; van *djĕmba*.

djĕrĕmbab, voorover vallen, op zijn neus vallen. Mĕn. id.

djĕrembat, met den voet aan iets blijven haken, op den kant van iets trappen, op zij uitglijden.

djĕrembet, aan elkander gegroeid, b. v. van de vingers of een paar pisangs. Zie *djĕrepet*.

djĕrĕmboen, zich als een hoop voordoen, zooals schepen met volle zeilen of bergen in de verte. Volgens anderen *djĕramboen*.

djĕrĕmpak, zich onverwachts voor elkaar bevinden, b. v. bij het omslaan van een hoek.

djĕrĕnang, drakenbloed; ook *kĕmĕnnjan merah* genoemd.

djĕrĕnih, fréq. van *djĕnih*, helder, doorschijnend, van water, glas enz. zuiver, oprecht van hart; *mĕndjĕrĕnihkan hati*, het gemoed reinigen, zuiveren; *djĕrĕnih*, ook: opgehelderd van gelaat.

djĕrĕpaḳ; *mĕndjĕrĕpaḳ*, onvoorziens op het lijf vallen, overvallen.

djĕrepet, aan elkander gegroeid of vastzittend, b. v. van vingers, oogleden, de teenen van zwemvogels enz. *mĕndjĕrepet*, aan elkander groeien.

djĕriau, dwarslatten van gespleten bamboe om de vloerlatten te verbinden, latten tusschen de daksparren om daarop de atap te binden.

djĕrih, vermoeid, vermoeidheid, afgemat, moeielijkheid, moeielijke positie, moedeloos, tegen iets opziend; *sakit djĕrih*, doodziek; *pĕnjakit djĕrih*, aamborstigheid, asthma; *mĕndjĕrihkan*, vermoeid maken, zorg, moeite, inspanning veroorzaken. Mĕn. Zie *lĕlah*.

djĕrijat, een toestel van vezels op zij van een bootje, in het water afhangend, om garnalen te verschrikken, waardoor ze in het bootje springen.

djĕrimbing, e. s. v. plant.

djĕring, e. s. v. boom met stinkende vruchten, die als toespijs bij de rijst worden gegeten.

djĕringau, de welriekende kalmus, lieswortel. Mĕn. *djari-angau*.

djĕrit; *mĕndjĕrit*, gillend schreeuwen, van menschen en sommige dieren, zooals varkens en paarden, maar niet van ezels; *pĕndjĕrit*, schreeuwleelijk.

djĕrmal, een vierkente ruimte in het water met staketsels omgeven, voorzien van een fuikvormigen ingang voor den visch en van een groot vierkant kruisnet of totebel.

djerman, Eng. german, duitsch; *orang djerman*, duitscher; *nĕgari dj.* Duitschland.

djĕroeboeng, boven boord uitstekende roef van matten, voor de lading, die niet in het ruim kan geborgen worden. Zie *djĕroemboeng.*
djĕroedjoe, een distel met scherpe dorens, die bij de woning van een kraamvrouw wordt gehangen als afweermiddel van spoken.
djĕroek, algemeene naam voor vruchten, die tot de citroen- en oranjeappelsoorten behooren; *djĕroek manis,* de sina'sappel; *dj. nipis,* het limmetje; *dj. boetoen,* citroen; *dj. wangi,* welriekende oranje-appel; *dj. tjina,* Chineesche, kleine oranje-appel; *dj. bali,* e. s. v. zeer groote citroen; *dj. kastoeri* of *dj. sambal,* een klein soort van oranje-appel, die in sommige sambals gemengd wordt; *dj. gadjah,* een zeer groote soort, enz. *mĕndjĕroek,* inzouten, inpekelen van vruchten, naar de limmetjes, die alleen gezouten gegeten worden.
djĕroem, = *djĕram,* zie ald.
djĕroemat; *mĕndjĕroemat,* stoppen met de naald. Zie *tisik.*
djĕroemboeng, zich hoog boven het dek verheffend, van eene lading aan boord; zie *djeroeboeng.*
djĕroemoen, het leger van een wild zwijn.
djĕroemoes, plat voorover vallen en een eind voortschuiven; *mĕndjĕroemoeskan,* plat voorover op den grond doen vallen. Zie *toemoes.*
djĕroendjoeng, zie bij *kĕrbau.*
djĕroeng, I. bukken, met het hoofd voorover gaan L Mĕn. *djĕroengo,* voorover gevallen met het aangezicht op den grond. II. *ikan djĕroeng,* e. s. v. grooten haai.
djĕrodjol; *mĕndjĕrodjol,* doorbreken van het kind bij de geboorte.
djĕrongkis, aan het einde naar boven gebogen, zooals b. v. een balk; *mĕndjĕrongkiskan,* iets zoo buigen, b. v. om er een touw onder te brengen.
djĕrongkong, met het bovenlijf voorover gebogen op de beide handen steunend; voorovergevallen en zoo terecht gekomen; *mĕndjĕrongkong,* die houding aannemen Mĕn. juist het tegenovergestelde nam. op den rug liggen met armen en beenen of pooten in de hoogte.
djewak, = *bijawak,* zie ald.
djib, Eng kluiverzeil.
djibah, op veel plaatsen voorhanden; *bĕrdjibah,* algemeen voorhanden zijn, van koopwaar.
djibĕrail, Ar. Gabriël, de aartsengel.
djibilat, Arab. natuurlijke aanleg, wezen.
djidar, Jav. lijn, regel, linieersel; *mĕndjidari,* iets linieeren, belijnen. H. Abd.
djih, ook *djir,* mikstokje, waarnaar men met platte steentjes of geldstukken gooit.
djihád, Arab. heilige oorlog tegen de ongeloovigen.
djihán, Perz. wereld; *djihán pahálawan,* een Perzische titel, die overeenkomt met maarschalk, generalissimus. In het Mal. meest *djohan* uitgesproken en met de beteekenis van held.
djihat, Arab. zijde, kant; aanzien, uiterlijk voorkomen.
djika, Skr. indien, als, zoo; *djika bĕlom,* voor dat; *djika sigĕra,* zoodra; *djika.... sakalipon,* al.... zelfs; hiervan *djikalau.*
djikalau, verb. van *djika* met het arab. *lau,* heeft geheel dezelfde beteekenis als *djika.*
djila; *bĕrdjila,* slingerend afhangen. Mĕn. in kronkels afhangen; *bĕrdjila-djila,* slingerend zweven van een vlieger.
djilantah, niet gaar van binnen, van gekookt graan, v. d. W.
djilat; *mĕndjilat,* likken, ook van de vlammen gebruikt; *mĕndjilatkan lidah,* likkebaarden.
djilid, Arab. lederen band van een boek, boekdeel.
djilit, band van een boek, het Arab. *djilid; mĕndjilit,* inbinden; *pĕndjilit,* binder.
djiloewang, e. s. v. boompje, dun van stam en met lange, smalle, bruine bladeren, Pad. bovenl. volg. v. d. T. *andjiloewang.*
djimat, I. Arab. *āzimat,* amulet. II. zuinig, voor het Arab. *himmat,* zie ald.
djin, I. Arab. daemon, genius, geest, zoowel goede als booze. II. Eng. gin, jenever. III. zadel, = *pĕlana,* Swett.
djinak, tam, mak, gewend, gemeenzaam of familiaar geworden van hen die eerst schuw waren; brutaal, b. v. van jonge kippen, zeeroovers enz.; *bĕrdjinak-djinakan,* met elk. op een vertrouwelijken voet gekomen, van hen die vroeger schuw voor elk. waren; *bĕrdjinak-djinakan dĕngan bĕhasa dirinja,* zich vertrouwd maken met zijn eigen taal; *mĕndjinakkan binatang,* dieren temmen.

djinaka, grap, guitenstreek, guitig, grappig; *bĕrdjinaka,* gekheid maken, grappen uithalen.
djinán, Arab. paradijs.
djinázat, Arab. vorstelijk lijk, lijkbaar, lijkstaatsie.
djindjang, I. slank, van den hals; *boeroeng dj.,* e. s. v. kraanvogel; *bĕrdjalan mĕndjindjang,* met uitgerekten hals op de teenen loopen, II. bestuurder, opperste, hoofd; ook: geestenbezweerder; *djindjang radja,* de geestenbezweerders van den Vorst, die hem steeds vergezellen. In de H. T. is *djindjangan* e. s. v. gezant en wordt onderscheiden in *dj. toewa* en *dj. moeda.*
djindjing, = *djendjeng,* zie ald.
djing, e. s. v. spel, waarbij een rij van *sintoek*-vruchten wordt opgezet, welke met een bal, *kĕtoel* genoemd, moeten worden omgeworpen.
djingga, I. oranje, oranjekleurig. II. *djingga mĕsri,* e s. v. versnapering, stijve brij, die met stroop gegeten wordt.
djinggang, dun van middel, slank.
djingkit, zie *djengket.*
djingkolet; *mĕndjingkolet,* kopje-onder vallen.
djinis, Arab. genus, geslacht, soort; *sadjinis,* van dezelfde soort; *bĕrdjinis-djinis,* bij soorten, allerlei soort; *djinis kita,* lieden van ons slag; *sĕrba djinis,* allerlei soort, van alle soorten.
djinni, Arab. tot de djin's behoorend, daemonisch.
djinnijat, Arab. fee.
djintan, komijn, waarvan twee soorten: *dj. poetih* en *dj. hitam.*
djintat, uitsteken van de tong, zoals van slangen, hagedissen, kikkers enz. zie *djĕntit.*
djintik-djintik, made van de muskiet, beter *djĕntik-djĕntik,* zie ald.
djintoen, zie *djitoen.*
djipang, = *tjipan,* zie ald.
djir, zie *djih.*
djirai, een ziertje, ondeelbaar klein iets, een weinig. L.
djiram, waterval. Zie *djĕram.*
djirán, Arab. geburen.
djirat, chineesch graf. Mĕn. huisje bij de graven.
djirdjir, Arab. boonen.
djirĕt, Jav. strik; zie *djĕrat.*
djirik, e. s. v. plant, welks bladen gebruikt worden tegen uitslag.
djiroes; *mĕndjiroes,* besproeien, zachtjes begieten, = *diroes,* zie ald.
djisim, Arab. lichaam in de geometrie.
djismani, Arab. stoffelijk, lichamelijk.
djitah, e. s. v. liaan, die elastieke gom levert.
djitoen, = *pohon,* boom, b. v. *hinggap didjitoen sĕganda moeli* en *hinggap didjitoen nagasari.*
djiwa, Skr. ziel, leven; *mĕmboewang djiwanja,* zijn leven wagen, prijsgeven; *oetama djiwa,* liefkoozingswoord, uitverkorene.
djo, = *dĕngan,* Pad. bovenl.
djodo, paar, koppel, wederga, wederhelft; *tiada djodonja,* heeft zijn wederga niet; *mĕndjodokan,* van een wederhelft voorzien, paren.
djoebah, Arab. lang opperkleed, tabbaard.
djoebin, Jav. gebakken vloertegel, zie *oebin* en *roebin.*
djoeboeng, bedekking, scherm; gewelfd dek op een vaartuig.
djoeboer, het Arab. *doebeer.* zie ald.
djoedah, I. Djedda, de bekende havenstad in Arabië. II. los in den mond, b. v. *adapon hamba orang itoepon djikalau dĕngan djoedah moeloetnja sapĕrti mĕmaki ija, maka soeatoe pon tiada lagi salahnja,* wat dien slaaf betreft, als hij los in den mond is en bijvoorbeeld scheldt, dan heeft hij hoegenaamd geen schuld meer. Oend.; *bĕrdjoedahan,* losgaan van ketenen en kluisters. S. Dzoel.
djoedas, op Java, Judas, valschaard, valsch.
djoedi, hazardspel, dobbelspel; *mĕndjoedi* en *maïn djoedi,* dobbelen; *mĕndjoedikan,* verdobbelen; *pĕndjoedi,* dobbelaar; *pĕrdjoedian,* dobbelplaats.
djoedja, zie *adjoedjah.*
djoedjai; *mĕndjoedjai,* op een afstand bestoken, met pijlen, kogels, werpspiesen enz. Mĕn. uitlokken, iets doen met het doel dat een ander ook iets doen zal, b. v. om iem. aan het lachen te maken.
djoedji, e. s. v. groene duif met twee halvemaantjes op de borst.
djoedjoeh, onafgebroken van den regen; *mĕndjoedjoeh,* onafgebroken neerkomen van den regen, binnenkomen van veel schepen.
djoedjoel, paalwerk, dat boven het water uitsteekt.

djoedjoeng, zie *djoendjoeng*.
djoedjoer, bruidsprijs, bruidschat, die aan de ouders der bruid betaald wordt.
djoedjoet; *mĕndjoedjoet*, aan iets trekken, zooals een visch aan de lijn, iem. aan een schelkoord. Mĕn. ook nog pluizen, uitpluizen, b. v. van *idjoeḳ* om er touw van te maken, uitwringen van natte kleeren.
djoega, zelfs, wel, ook; steeds, aldoor, steeds voort; niet te verwarren met *djoewa*, hoewel dit dikwerf geschiedt; *sama djoega*, het is hetzelfde, eveneens. Zie *djoewa*.
djoegi, Skr. e. s. v. hindoeschen bedelmonnik.
djoekoeng, Jav. bootje, kano, = *djongkong*.
djoekoet, e. s. v. geneesmiddel bij koortsen.
djoelai, uiteinde van een tak of twijg. Mĕn. rank van kruip- of slingerplanten; *mĕndjoelai*, zich aan iets hechten, zich om iets slingeren v. takken, overkruipen naar een andere plant.
djoelandĕra, e. s. v. spel. H. Boedj. maar welk?
djoelang, *mĕndjoelang*, omhoog boven iets uitsteken, schrijlings op den nek of schouder zitten van een ander, een kind of iem. zoo dragen; *didjoelang ombaḳ*, door de golven gedragen. Ook *djaling*, Saif Dz. ook: zich verheffen van de vlammen boven iets anders; met opgeheven arm iets dragen, Maxw.; *djoelangan*, e. s. v. parasietplant, die in de geneeskunde gebruikt wordt. Jav. *djolang*, e. s. v. draagstoel.
djoelat, een groote, onbepaalde tijd of ruimte, een poos, een eind; *doewa djoelat kapal*, twee scheepslengten; *bĕbĕrapa zamán dan djoelat-djoelat*, eenige eeuwen en onbepaalde tijden. I. P.
djoeli, e. s. v. draagstoel bij optochten. K. T.
djoeliḳ; *mĕndjoeliḳ*, in een blad wikkelen, b. v. bloemen, opdat ze door de warmte van de hand niet beschadigen.
djoeling, scheel, loensch; Mĕn. ongelijk, scheef, schuin, ook Mal. *djoeling ajar* en *dj. bĕhasa*, een weinig scheel, nu en dan iets scheel.
djoelir, e. s. v. harpoen, Mal.
djoeloeng-djoeloeng, eerste, eersteling, voor 't eerst, aanvankelijk, begin, b. v. van periodieke winden, den vloed, van vruchten, enz.; spits toeloopende sneb van een vaartuig; ook e. s. v. visch met spitsen bek. Zie *soeloeng*.
djoeloer; *mĕndjoeloer*, rechtuit steken, van den voet, een staart, een snuit, de tong uit den mond, een slang uit haar hol, met het hoofd vooruit voortschuiven, zooals kleine kinderen op den buik liggende; *mĕndjoeloerkan lidah*, de tong uitsteken; *djoeloer-djalar*, overal in- en uitloopen, rondslenteren; *tĕrdjoeloer kakinja*, zijne beenen waren recht uitgestoken.
djoemaāt, Arab. bijeenkomst, vergadering; *hari djoemaāt*, Vrijdag, de dag der bijeenkomst in de moskee; *sadjoemaāt*, eene week.
djoemadi'láchir, Arab. naam van de zesde maand van het arabische jaar.
djoemadi'láwal, Arab. naam van de vijfde maand van het arabische jaar.
djoemantan, Jav. diamant.
djoemantara, Jav. de hemel, het firmament, ook: de lucht, het luchtruim.
djoemawa, verwaand, trotsch, onbeschaamd. M. sterk begeeren, verlangen. C. en Abd. Sch. wrdb.
djoembai, franje, kwast, = *roembai*, zie ald.
djoembil, kossem, halskwab. Zie *gĕlambir*.
djoemdjoemah, Arab. schedel.
djoemhoer, Arab. best en voornaamst gedeelte van iets, volgens de Maleiers ook van de menschen en daarom: de godgeleerden, rechtsgeleerden en priesters.
djoemlah, Arab. som van eene optelling of opsomming; *mĕndjoemlahkan*, optellen, besommen; *tĕrdjoemlah*, opgemaakt, vastgesteld, bepaald, b. v. *maskipon bĕrapa mĕntjari ḥelah, pada azáli djandji tĕrdjoemlah*, al zoekt men nog zoo veel listen, iemands lot is toch van eeuwigheid bepaald. Ibr. b. Ch.
djoempa; *bĕrdjoempa*, ontmoeten, aantreffen; *mĕndjoempa*, iets ontmoeten, ondervinden; *tidaḳ bĕrdjoempa nasi*, geen middageten te zien krijgen; *bĕrdjoempa matanja*, hun blikken ontmoetten elkander.
djoempoel, e. s. v. eetbaren zeevisch.
djoen, Jav. groote, ronde, aarden pot met nauwen hals, waarin men water haalt; *pĕndjoenan*, pottebakker.

djoenat, Arab. bedekking, groot schild, wapen ter afwering; *djoenatan,* allerlei wapenen.

djoendjang, een vierkantsmaat voor akkers, = *djoeng.* Volgens anderen een lengtemaat van 1¼ à 1½ vadem en gaan er 40 op een *hoema* of akker.

djoendjoeng, I. *mĕndjoendjoeng,* op zijn hoofd nemen, leggen, dragen; *mĕndjoendjoeng kaki,* de voeten (v. e. Vorst) op zijn hoofd zetten ten teeken van onderdanigheid; *mĕndjoendjoeng doeli,* hetzelfde, letterl. het stof (der voeten) op zijn hoofd nemen; *mĕndjoendjoeng titah,* het Vorstelijk bevel gehoorzamen, eerbiedig aannemen; *djoendjoengan,* heer, gebieder, wiens bevel of stof men op zijn hoofd neemt, ook gebruikt van Mohammad sprekende; *pĕrahoe jang tĕrdjoendjoeng apilan,* een vaartuig dat op zijn dek eene borstwering heeft. II. *djoendjoengan,* staak, waartegen iets op moet groeien; *djoendjoengan katjang* boonestaak. Ook een maat van 5 voet; *mĕndjoendjoeng pĕngadjaran,* iemands lessen opvolgen B. R. 24.

djoeng, jonk, groot chineesch vaartuig. Ook de scheepjes als kinderspeelgoed worden *djoeng* genoemd; *djoeng pĕtjah, hijoe djoega jang kĕnnjang,* als een jonk vergaat, krijgen de haaien de buik vol. Sprw.

djoengit, omgekruld naar boven, zooals b. v. de bovenlip.

djoengkang, liggen, rusten, van groote dieren.

djoengkat, aan één kant opwippen; zie *djongkat.*

djoengoer, vooruitstekende snoet, zooals b. v. de snuit van een varken en van sommige visschen, de sneb of voorsteven van een vaartuig.

djoenoen, Arab. inspiratie, geestvervoering, geestverrukking, uitzinnig, krankzinnig; *mĕndjoenoen,* zich als een bezetene aanstellen.

djoentai; *bĕrdjoentai,* slingerend of los neerhangen, b. v. van de beenen als iemand zit, wat voor zeer oneerbiedig gehouden wordt, van een kleed, zijgeweer, vleugels, bloemen enz. *mĕndjoentai,* zoo laten hangen

djoeragan, Jav. gezagvoerder, schipper; op Java ook nog administrateur eener fabriek. Zie *náchoda.*

djoerai, bundel van uit één punt los naar beneden hangende draden enz. b. v. franje van een kwast, tros druiven en dergel. Ook gebruikt als hulp-Telw. voor zulke zaken. Mĕn. deel, stuk, flarde.

djoeran, buigzame staak met iets er aan om mee in beweging gebracht te worden, zooals de stok van een vischnet, een hengelroede enz.; *djoeran kaïl,* hengelroede. Zie *djoewar.*

djoerang, engte, nauwe doorgang, holle weg, ravijn in het gebergte, steeg in eene stad. Ook *tjorang.*

djoeras; *mĕndjoeras,* met geweld voortsleuren, een arrestant enz. b. v. *hamba djĕrat batang lehernja, hamba djoeras ija kamari; mĕndjoeras tangan,* iem. bij de handen voortsleuren, vdW. *djoeroes.*

djoerat, grndw. van *pĕndjĕloerat*? b. v. *patoetlah dipĕndjĕloerat akan kadoewanja ini didalam pĕndjara bĕsi.* Pr. Dj.

djoeri, of *djori,* span, van paarden. Swett.

djoerit; *pĕndjoerit,* soldaat, plunderaar, dief Mĕn. *pĕndjoeroet.* Zie wbk.

djoeroe, I, iemand, die in het een of ander bijzonder bedreven is, daarin voorgaat, daarin uitsteekt of uitmunt, b. v. *djoeroe-toelis,* schrijver, secretaris; *djoeroe bĕhasa,* tolk, taalman. In de Oend. komen *dj. bĕhasa laki-laki* en *dj. bĕhasa pĕrampoewan* voor in betrekking tot de Chin. vaartuigen, maar als wat is niet duidelijk; *djoeroe bandoengan,* sluiswachter, dijkwachter; *dj. moedi,* (verk. van *kĕmoedi*), stuurman; *djoeroe batoe,* de man aan boord die met het looden en ankeren belast is; *djoeroe tinggi,* bootsman; *djoeroe kĕrah,* de oproeper van het volk, een minder hoofd staande onder den *batin*; *djoeroe-masak,* kok; *djoeroe-mitar,* constabel; *djoeroe-koentji,* sleutelbewaarder, rentmeester; *djoeroe tjap kompĕni,* ijker; *djoeroe-petak,* de bewaarder of beheerder van de laadruimen, ladingmeester; *djoeroe-kĕlat,* schieman. II. staat stellig in verband met I, vooropgaan, uitsteken, vandaar *mĕndjoeroe,* uitsteken b. v. van een kaap, naar voren liggen. Mĕn.; *pĕndjoeroe,* hoek, ook geometrische hoek; *tiga pĕndjoeroe,* driehoek, driehoekig; *ĕmpat pĕndjoeroe ālam,* de vier hoeken der wereld; *pĕndjoeroe mata,* binnenhoek van het oog.

djoeroeng, zie *djorong.*

djoeroeman, zie *djaroem.*
djoeroes, I. poos; *sadjoeroes,* eene poos; *bĕrdjoeroes-djoeroes,* bij poozen. II. *mĕndjoeroeskan,* water uitgieten op een badende. III. = *loeroes,* recht, rechtuit, rechte lijn. IV. Zie *djoeras* en *toeroes.*
djoeroh, Jav. stroop van suiker. In het Pal. ook een gedeelte van het geld, dat bij een huwelijk aan de hoofden moet gegeven worden.
djoesta, Jav. leugen, = *doesta.*
djoeta, millioen; *bĕrdjoeta,* bij millioenen. Skr. = 10 000.
djoewa, slechts, zelfs. Dikwerf verward met *djoega,* zie ald.
djoewadah, Perz. provisie, levensmiddelen; e. s. v. dikke pap, die als versnapering gegeten wordt. Mĕn. ook gebak, lekkers, snoeperij.
djoewak, page, edelknaap, lijftrawant van een Vorst, bediende, volgeling; *djoewak pĕrahoe,* het scheepsvolk; *mĕndjoewak,* hijschen v. d. zeilen. Mĕn. id.
djoewal, verkoopen; *bĕrdjoewal,* zich bezighouden met verkoopen; *mĕndjoewal,* iets verkoopen; *djoewal-bĕli,* koop en verkoop; *mĕndjoewal-bĕli hamba,* slavenhandel drijven; *mĕndjoewal titah,* op ongeoorloofde wijze van 's Vorsten naam of zegel gebruikmaken; *mĕndjoewal nama,* op eens anders naam, zonder zijn voorkennis of toestemming iets doen, bevelen of vertellen, met slechte bedoeling van iemands naam gebruikmaken; *djoewalan,* koopwaar, die verkocht wordt; *djoewal hoetang,* borgen, op tijd verkoopen.
djoewandang; *boedjang dj.,* naam van den ongeluk-aanbrengenden god bij dobbelspelen, inz. bij hanengevechten.
djoewang; *bĕrdjoewang,* vechten van groote dieren, die tegen elkander inloopen, zooals olifanten, draken en dergelijke; tegen elkander inloopen en botsen, van vaartuigen; Mĕn. wedijveren, tegen elk. op willen; *djoewang-djoewang,* e. s. v. galjoen op Mal. vaartuigen, waar plaats is voor een paar man om te slapen; *daoen djoewang-djoewang* = *lĕndjoewang,* e. s. v. bladeren, die men als onheilafweermiddel bezigt.
djoewani, de gelukaanbrengende god der hanengevechten.
djoewar, I. *djoewaran,* hengelroede, strikboog. Zie *djoeran.* II. *kajoe djoewar,* e. s. v. ebbenhout, ook *kajoe arang* genoemd. M. Mĕn. id.
djoewara, I. scheidsman en bestuurder bij hanengevechten, ceremoniemeester bij feesten en maaltijden. II. *ikan djoewara,* e. s. v. eetbaren zoetwatervisch. Mĕn. *djoewar.*
djoewawoet, Jav. gierst, = *sĕkoewi.*
djoewĕt, Jav. e. s. v. boom met blauwe, wrange vruchten, ook *djambĕlan,* geheeten.
djoewih, naar beneden omgebogen, van een rand, tuitvormig; *bibir djoewih,* hanglip.
djoewita, Skr. liefkoozingswoord, bekoorlijk, liefelijk, b. v. *ĕmas dj.,* bekoorlijk goud; *ratna dj.,* bekoorlijk edelgesteente; *tali dj.,* liefelijk snoer, zijden snoer aan de borstplaat en om den middel.
djoewoem, stil, kalm, van het weder. L.
djoez, Arab. gedeelte, afdeeling inz. van den Koran, die in 30 *djoez* verdeeld is.
djogan, zie *tjogan.*
djogar, e. s. v. spel op het verkeerbord; *djogar tjahaja,* een bijzonder soort daarvan. H. Boedj.
djoget, Jav. dansen, dansmeid.
djohan, zie *djihán.*
djohor, de naam van een Mal. rijk op de zuidpunt van het schiereiland Malaka.
djokdjok, Jav. draf, draven van een paard.
djoli, jol, sloep.
djoloh, e. s. v. ibisvogel. S.
djolok; *mĕndjolok,* met iets naar iets anders steken om het te bemachtigen, b. v. met een stok naar vruchten op den boom of naar iets dat op den grond ligt, met den vinger in de keel om braken te verwekken, een geheim uitvorschen, uit iemand halen; *djolok hantoe,* e. s. v. gras; Mĕn *djolok-djolok hantoe,* e. s. v. roode vrucht, die aan een slingerplant groeit, van binnen zwart is en als geneesmiddel wordt gebruikt; *boeroeng dj.*, e. s. v. houtsnip = *kaki dijan; mĕndjolok malam,* een enkelen nacht bij iem. doorbrengen; *obat akan mĕndjolok,* middel om de ongeboren vrucht af te drijven; *mĕndjolok katanja,* de woorden uit zijn keel

halen; *mĕndjolok-djolok lobang hidoengnja*, in zijn neus peuteren; *jang didjolok tidak dapat, jang pĕndjolok tinggal diatas*, Sprw. voor ons: goed geld naar kwaad geld gooien. Mĕn.

djombalang, zie *tjomblang*.

djompana, zie *djĕmpana*.

djompĕlang, Jav. omwippen.

djompok, e. s. v. groote uil. M.

djondjot, vlok, pluk, van katoen, hooi enz. *mĕndjondjot*, aan vlokken plukken, uit elk. plukken, van zulke zaken als ze ineen zitten.

djongang, naar voren staand, van bovenlip en boventanden.

djonggar, zie *djongkar*.

djongkah, zie *djongkar*.

djongkang; *mĕndjongkang*, met de punt schuin omhoog steken, steiler dan *djongkah*, b. v. een piek, die men op den schouder heeft; *djongkang-djongkeng*, met verscheidenheid. Zie ook *djoengkang*.

djongkar, op eene in 't oogloopende wijze boven uitsteken; *djongkar-djangkir*, met verscheidenheid.

djongkat, opwippen, schuin omhoog steken, wippen van een ophaalbrug; *djambatan djongkatan*, ophaalbrug, wipbrug; *kajoe djongkatan*, wipgalg; *djongkat-djangkit*, beurtelings wippen, zooals een wipplank; *mĕntjĕhari lantai tĕrdjongkat*, spijkers op laagwater zoeken. Mĕn. NB. M. leidt het af van *hoedjoeng-angkat*.

djongkok, Jav. hurken, op de hurken zitten.

djongkong, bootje, kano van een uitgeholden boomstam, maar niet met platte boorden, zooals de *djaloer*; ook: ijzeren ballastschuitje en schuitje van tin, b, v. *timah sadjongkong*.

djongos, Ned. jongen, bediende van een Europeaan.

djontoh, mededeeling, overlevering? b. v. *djika tiada salah kapada djontoh orang toewa patik, inilah djadjahan nĕgari Podak Soewana koenoen namanja*, Mes. Kag.

djoreng, klein stuk van den rand of hoek van iets; *mĕndjoreng*, zulk een klein stuk afsnijden, b. v. van papier enz.

djorok; *mĕndjorok*, naar voren uitsteken, b. v. *tandjoeng mĕndjorok kalaoet*, in zee uitstekende kaap. Pad. bov.l.

djorong, I. plat ovaal, langwerpig rond, van schotels enz.; *pinggan djorong*, een ovale schotel, ook een ovale beteldoos van metaal, schijnt meer door Vorsten en de *poewan* door Vorstinnen te worden gebr. II. bastion; *bĕrdjorong*, van bastions voorzien. Pad. bov.l.

dlabōē, Arab. hyaena.

dläïf, Arab. zwak, broos. Zie *lĕmah*.

dlalálat, Arab. dwaling.

dlamir, Arab. geest, gemoed; geheime gedachte, wat op den bodem van het hart ligt.

dlammah, Arab. het bekende klinkerteeken ter aanduiding van *o* of *oe*.

dlarab, Arab. slag, b. v. met een zwaard; verslaan.

dlaróérat, Arab. drang, nooddwang, drang der omstandigheden, nood.

dloebōē, Arab. hyaena.

dloha, Arab. de tijd tusschen het 3e en 4e gebed.

dōa, Arab. gebed, het vrije gebed in tegenoverstelling van *sĕmbahjang*, het verplichte gebed; ook: bezweringsformule; *mĕminta dōa*, een gebed doen, bidden; *mĕndōakan*, bidden voor; *dōa djahat*, verwensching.

doäng, Batav. enkel, niets anders.

dobba', Arab. kalebas, pompoen, kauwoerde.

dobi, Beng. waschman, bleeker; *kaïn-kaïn dobi*, waschgoed; *kampoeng dobi*, de buurt der waschlieden.

dodok-dodok, e. s. v. versnapering.

dodol, e. s. v. koek, bestaande uit stijf gekookt meel, waarin palmsuiker, geraspte kokosnoot en soms ook vruchten zijn gemengd.

dodong, op Sĕlangor = *bĕladau*. Mĕn. een zijwapen, vooral door jongelieden gedragen.

dodos; *mĕndodos*, uitsnijden, wijder maken, uithollen, van een gat.

dodot, Jav. e. s. v. *kĕmban* van danseressen.

doeb, Arab. beer, het gesternte van dien naam; *aldoeboe'lakbar*, de groote beer; *aldoeboe'lasgrar*, de kleine beer.

doebalang, verb. v. *hoeloebalang*, aanvoerder, legerhoofd; op Sumatra titel van hoofden, die den minsten rang hebben, zooveel als agenten van policie.

doebir, zie *dabír*.

doeboer, Arab. = *bĕlakang*, en *pantat*, zie ald.; *lobang doeboer*, aarsopening; *kĕdoet doeboer*, aarsplooien.

doedoe; *mĕndoedoe*, tegen wil en dank

volgen, b. v. van iem. of iets, dat voortgesleept wordt.

doedoek, zitten, gezeten zijn, wonen, verblijfhouden, gaan zitten, gelegen zijn, zich zetten tot, bezinken; b. v. *doedoek bĕrtimbalan*, op één hoogte, op één rang zitten; *doedoek di-atas daripada*, hooger gezeten zijn dan; *d. disisi*, zitten naast iem.; *d. tĕrantoek*, overhaast gaan zitten, erg. op neervallen; *angin doedoek ditimoer*, de wind zit vast in het Oosten; *doedoek ditanah Djawa*, op Java wonen; *silakanlah toewan doedoek*, wees zoo goed en ga zitten; *doedoeknja nĕgari*, de ligging v. die stad; *doedoek oembi*, reeds wortels hebben gemaakt, van palmen; *doedoek pĕroet*, zich tot zwangerschap gezet; *doedoek baïk-baïk*, leef wel, als afscheidsgroet; *ajar kahwa itoe soedah doedoek*, die koffie is reeds bezonken; *doedoek dĕngan*, gehuwd zijn met; *mĕndoedoekkan*, doen of laten zitten, in het Mĕn. ook: zitten voor of om iets, b. v. *mĕndoedoekkan sakit kapala*; *masing-masing doedoek dĕngan tĕmpatnja*, ieder zat op zijn eigen plaats; *doedoek masing-masing pada laïknja*, ieder zat op de plaats die aan zijn rang paste; *mĕndoedoekkan dĕngan*, doen huwen met; *doedoek saroemah*, samen één huis bewonen; *mĕndoedoeki*, zitten op; *mĕngadoedoeki*, bewonen; *pĕdoedoek*, bewoner, opgezetene; *kadoedoekan*, zetel, zitplaats, woonplaats, residentie, ligging van een land, bestendige positie, waarin men verkeert, onderlaag, onderstel, waarop iets geplaatst wordt; *kadoedoek*, gezeten. Pr. Dj. *mĕndoedoekkan*, ook: vastzetten van een plant door er aarde tegenaan te drukken; *sakadoedoekan*, samenwonen; *doedoek bĕrsoesoen*, zitten met de handen gevouwen en het hoofd gebogen, onderdanig, eerbiedig; *doedoek bĕrsikoe toenggal?* Mes. Kag. zie *dĕkap; doedoek dibĕndoel*, bij iem. inwonen, gelogeerd zijn; *tĕrdoedoek*, toevallig komen te zitten, op zijn achterste neerkomen.

doedoet, Mĕn. rooken, = het Jav. *oedoet*.

doega, peilen; *batoe doega*, peillood; *tali doega*, loodlijn; *mĕndoega*, iets peilen, b. v. het water, een wond, het gemoed; *pĕndoega*, de peiler, hij die met het looden belast is; Jav. gissen, meenen; *tiada tĕrdoega*, onpeilbaar.

doegal. misselijk, walging gevoelend.

doegang; *mĕndoegang*, met een touw iets houden om het omvallen in tegenovergestelde richting te beletten, b. v. een boom. Mĕn. beletten, tegengaan, zich verzetten; *mĕndoegang pĕrentah*, zich tegen de bevelen verzetten.

doeh, Tusschenw. om honden te roepen.

doejoen; *bĕrdoejoen-doejoen*, voortstuwen, zich golvend voortbewegen, stroomen, van eene menigte menschen, schepen, mieren enz. Ook: in menigte achter elkander aankomen van schepen in een haven.

doejoeng, de zeekoe; *ajar-mata doejoeng*, zeekoe-tranen, gebruikt als toovermiddel. Zie vdW.

doek, Jav. de harige vezels van den aren-palm. Zie *idjoek*; *tali doek*, touw dat daarvan gemaakt is.

doeka, Skr. smart; *doeka-tjita*, droefheid; *mĕndoeka-tjitakan*, bedroeven, smart aandoen; *kadoekaän*, bedroefd.

doekana, wellustig, ontuchtig.

doekat, Ned. dukaat.

doekatjita, zie bij *doeka*.

doekoe, e. s. v. zeer aangename vrucht, lansium domesticum. Zie *lansat*.

doekoeh, I. gouden halvemaantje, dat op de borst gedragen wordt aan een snoer om den hals. Mĕn. halsketting van gouden of zilveren plaatjes in den vorm van een halvemaan. Bijzondere soorten zijn: *d. lawi-lawi mĕlĕkap* en *d. sahari boelan*. Een gouden keten met vijf zulke doekoehs onder elk., die van boven naar beneden breeder worden, wordt gedragen door bruid en bruidegom, terwijl de Vorst bij zijne inhuldiging er zestien aanheeft. II. gehucht, buurt, afgelegen erf, b. v. *anak orang doekoeh kidal alasan*, kinderen van lieden uit de gehuchten, terzijde van het woud gelegen; ook kluizenaarsverblijf. Mes. Kag.

doekoen, Jav. inlandsch geneeskundige, hetzij man of vrouw, vroedvrouw; *doekoen darah*, heelkundige. M.

doekoeng; *mĕndoekoeng*, dragen, inz. van iets levends, hetzij op den rug, *mĕndoekoeng bĕlakang*, of op den arm, *m. ampoe*, of op de heup, *m. kelek*, of in een doek, *m. ambin; bĕrdoekoeng kapada sa'orang*, bij iem. op den rug zitten, b. v. om over eene rivier te gaan; *kaïn doekoeng*, zie bij *kaïn*.

doekoet, Jav. gras, = *roempoet.*
doelah, verk. v. *ābdoellah*, eigennaam.
doelang, ondiepe houten bak, platboomd met opstaanden rand, een houten presenteerblad; *doelang-doelang*, dwarshouten van de mars op groote schepen, de zaling, mar.
doelapan, acht; *doelapaa bĕlas*, achttien; *doelapan likoer*, acht-en-twintig; *doelapan poeloeh*, tachtig; *kadoelapan*, achtste, de acht, ten achtste enz.
doelat, Arab. draagstoel.
doeldoel, Arab. eigennaam van het paard van Ali.
doelfin, Arab. de dolfijn, ook de naam van een gesternte.
doeli, Skr. stof, nederigheids-uitdrukking bij het toespreken van den Vorst, b. v. *doeli toewankoe*, het stof van U. M. *doeli pádoeka*, het stof der schoenen; *doeli tĕlapakan*, het stof der voetzolen; *doeli baginda*, het stof van Z. M., allen uitdrukkingen om de hoogheid van den Vorst en eigen geringheid in het licht te stellen. Het best worden ze vertaald met Uwe of Zijne hoogluisterrijke Majesteit; *bĕrdoeli*, loopen, gaan, te voet gaan, te voet reizen; ook komt *doeli* voor in de beteekenis van voeten inz. van Vorsten, *mata doeli*, enkels; *bĕrtjĕmar-doeli*, de voeten vuil maken, z. verwaardigen tot iets.
doellah, verkorting van den eigennaam *Abdoellah.*
doeman, deel, plukloon van rijpe kokosnoten.
doempoel, Jav. stopverf, zie *dĕmpoel.*
doenah, Perz. *boeroeng doenah*, een lokvogel. P.
doengas; *mĕndoengas*, ademhalen. vdW. zie *pangoes.*
doengkoel, en *dongkol*, kort en krom, gebogen, van een krisgevest, horens enz.
doengoe, stomp van begrip; beter *dĕngoe*, zie ald. Mĕn. *doengoe.*
doengoen, e. s. v. boom met taai hout, dat gebruikt wordt voor borstwering op vaartuigen.
doenia, Arab. de wereld, het tegenwoordige leven, wereldsche goederen; *doenia-achérat*, voor tijd en eeuwigheid, hier en hiernamaals, in deze en in de toekomende wereld.
doeniáwi, Arab. wereldsch, aardsch.
doepa, Skr. wierook; *pĕdoepaän*, wierookvat, wierookschaal.
doera, I. ongerust van hart. II. van het Perz. *doewoer*, ver, verwijderd.
doeraāh, Arab. e. s. v. lang wollen opperkleed, vanvoren open en met ééne rij knoopen.
doerdja, Skr. gelaat, aangezicht. vdW. schrijft *dĕrdja.*
doerdjana, Skr. slecht, boos; letterlijk slecht mensch van *doer*, slecht en *djana*, mensch; *sidoerdjana*, die booswicht.
doeren, Jav. = *doerijan*, zie *doeri.*
doerga, eigennaam van de gemalin van Siwa; in de Mal. HSS. dikwerf *doerga nata*, de naam van een godheid.
doerhaka, Skr. ongehoorzaamheid, verzet tegen gestelde machten, b. v. God, den Vorst, de overheid, ouders, onderwijzers enz. *mĕndoerhaka kapada*, opstaan tegen; *orang doerhaka*, oproerling, ook *pĕndoerhaka.*
doeri, doorn, stekel, puntige graat; *ikan doeri*, graatvisch, e. s. v. visch; *doeri pandan*, doren van den pandanus, ook: weerhaak; *adalah sapĕrti soeatoe doeri tĕrtjoetjoek pada matanja*, 't was hem als een doorn in het oog. S. Dz. *doeri landak*, de pennen van een stekelvarken; *mĕndoeri landak*, er als stekelvarkenspennen uitzien, eene schoonheid van de vingers, H. Gr. *hati mĕndoeri*, Mĕn. wrevelig worden; *ajar diminoem rasa doeri, nasi dimakan rasa sĕkam*, kommer hebben, in zorg verkeeren; *bĕrdoeri*, met doornen, van een plant enz. *doerian*, een welbekende vrucht; soorten zijn: *d. hantoe*, *d. daoen* of *d. hoetan*, *d. tĕnggajoen*, *d. tĕmbaga*, met geel vleesch.
doerian, zie *doeri.*
doerijas, e. s. v. gebloemd fijn neteldoek.
doerrádj, Arab. hazelhoen.
doerradjah, Perz. lang opperkleed met wijde, lange mouwen.
doesanak, bloedverwantschap.
doesi; *mĕndoesi*, half slapende of slaapdronken zijn na het ontwaken; gedurig sukkelen, van kleine kinderen, zonder dat men weet wat hun mankeert; klagend schreien, janken.
doesin = *doesi*, zie ald.
doesoen, dorp, gehucht, buitenverblijf, landhoeve, het land in tegenoverstelling van de stad. Voor dit laatste ook *pĕrdoesoenan* en *pĕdoesoenan.*
doesta, Skr. leugen, leugenachtig, onwaar, valsch; *bĕrboewat doesta*, leugens

op den mouw spelden; *alangkah doestanja badak ini*, wat kan deze rinoceros geducht liegen; *mĕndoesta* en *bĕrdoesta*, liegen; *mĕndoestakan*, heeten liegen, logenstraffen; *mĕndoestaï*, beliegen; *pĕndoesta*, leugenaar.

doeta, Skr. bode, gezant; *radja doeta*, eerste gezant; *pĕndoeta* en *pĕdoeta*, zie *oepadoeta*.

doewa, twee; *tiada doewanja*, er is geen tweede van, d. i. het heeft zijn weerga niet; *dalam doewa*, zwanger zijn. Mĕn. *tidak doewa*, niet zoo weinig, zeer. Mĕn. *didalam doewa tĕngah tiga*, tusschen twee en derdehalf, d. i. tusschen leven en dood, tusschen hangen en worgen; *doewa tiga*, twee à drie, d. i. een paar, eenige; *mĕndoewa*, de tweede zijn, b. v. van kinderen; ook: bij den tweeden overgooi raken, bij een spel; galoppeeren. Mĕn. *mĕndoewa hati*, huichelen, onoprecht zijn, id. *mĕndoewakan*, tot twee maken, b. v. van God; *doewa bĕlas* en *sapoeloeh doewa*, twaalf; *doewa-poeloeh doewa* en *doewa likoer*, twee en-twintig; *pĕndoewa*, makker, secondant, bij- of tweede wapen, b. v. *kĕris pĕndoewa*, de bijkris; *mĕndoewa kali*, voor den tweeden keer doen; *mĕndoewakan angan-angan*, op twee gedachten hinken, met verdeelde genegenheid; *pĕrdoewa*, tweede deel; *kadoewa*, tweede, de twee, ten tweede; *doewa-doewa*, alle beide; *bĕrdoewa*, met zijn beiden; *bĕrdoewa-doewa*, twee aan twee; *bĕrdoewaän*, bij paren van twee; *mĕmpĕrdoewa*, van een tweede voorzien, er een tweede aan toevoegen, b. v. *adinda kò tidak kakanda pĕrdoewa*, ik zal geen tweede aan u toevoegen. B. S.

doewai, zwager, meestal verbonden met *ipar* tot *ipar-doewai*.

doewit, Ned. duit; ook voor geld in het algem.

dogol, plathoofdig, zonder horens van rundvee, zonder kam van vogels.

dojak, e. s. v. eetbare zoutwater-polyp. v. d. W.

dojan, Jav. lusten, belust zijn.

dokok; *dokok-dokok*, e. s. v. versnapering.

doktĕr, Ned. voor een Europeesch geneesheer; *doktĕr djawa*, de inlandsche vaccinateurs, die door het Gouv. zijn opgeleid en aangesteld.

dola, Skr. draaghangmat, draagkoets, hangmat, schommel. Zie *doelat*.

dolak; *dolak-dalik*, verdraaid, verkeerd; *mĕndolak-dalikkan*, verdraaien, verkeeren.

dolo, e. s. v. moerasvogel, d. l. Cr.

dom, Jav. naald; *pĕdoman*, kompas, naar de naald zoo geheeten.

doman, het Jav. *doeman*, aandeel, plukloon van rijpe kokosnooten, waarvan de plukker een bepaald aantal krijgt; *doman monjet*, e. s. v. plant. zie *dom*.

domba, Perz. schaap.

dominggo, Port. bij verk. *minggo*, Heer; *hari dominggo*, dag des Heeren, Zondag; *satoe dominggo*, een week.

dompak, = *dempok* en *dompat*, zie ald. *mĕndompak*. Mĕn. springen, steigeren van een paard; *bĕrdompak*, tegen elk. stooten, bonzen, redetwisten, wedijveren, elk. de loef afsteken.

dompat, dicht bij elk. staan, aanpalen, aangrenzen, b. v. van huizen. L. tegenover, aan gene zijde. M. zie *dompak*.

dondang, wieg, schommel; *mĕndondang*, iets in schommelende beweging brengen, b. v. door aan een touw te trekken; *mĕndondangkan lajar*, het zeil speling geven door de touwen te vieren. Zie ook *dendang*.

dondon,? kleur, van kleeding; *sadondon*, van één kleur; *mĕmakai sadondon*, alles van één kleur dragen? zie *dandan*.

dondong. e. s. v. reiskoffer met los deksel. R. met de handen wegdragen, wegbrengen. R.

dongak, vanvoren opgelicht, zooals het hoofd om naar boven te kijken, van een stuk geschut enz.

dongeng, Jav. verhaal, vertelsel, zingende vertellen.

donging; *mĕndonging*, dwingen, drensen van kinderen, aanhoudend met een verzoek lastigvallen.

dongkang, Batav. e. s. v. padde.

dongkĕrak, Batav. dommekracht, verb. Ned.

dongkol, zie *doengkoel*.

dongok, onevenredig dik, in vergelijking met de lengte. Mĕn. id.

dóp, Batav. verb. Ned. saus; *pakai dop*, in saus of boter klaargemaakt; *ikan bandĕng didop*, bandĕngvisch in een botersaus klaargemaakt.

dorák, Arab. waterkruik, koelkruik.

doran, = *djoeran*, zie ald.

dorong; *mĕndorong*, vooruitschieten. Mĕn. schielijk, in haast ergens heengegaan of binnengeloopen; *tĕrdorong*, tever gegaan, b. v. in het spreken, onwillekeurig te veel vooruitgekomen. = *tĕrlaloe* in ongunstigen zin.
dosa, Skr. zonde, misdaad; *bĕrdosa*, zondig; *bĕrboewat dosa*, zondigen; *soetji daripada dosa*, onzondig.
dosanak, naastbestaande, bloedverwant. Mĕn. *dausanak*, ook weerga, evenbeeld, collega, *soekoe*-genoot; *dosanak kandoeng*, hetzelfde van moeders zijde; *d. iboe* en *d. bapa*, van moeders en vaders zijde; *d. nenek iboe* en *d. nenek bapa*, van grootmoeders en grootvaders zijde.
dosin, Ned. dozijn; ook *losin*.
dzabah, Arab. slachten; hiervan *dĕbah*, zie ald.
dzahan, Arab. geest, verstand.
dzaib, Arab. ondeugd, gebrek.
dzakar, Arab. mannelijk, dapper; *lĕmah dzakar*, impotent. Zie *kambang*.
dzákir, Arab. gedachtig, dankbaar.
dzalíl, Arab. gemeen, laag, verworpen.
dzanab, Arab. misdaad; staart.
dzarrah, Arab. een atoompje, ziertje.
dzát, Arab. het wezen van iets.
dzauk, Arab. smaak.
dzib, Arab. wolf.
dzikir, Arab. geheugen; Gode lofzingen met vermelding zijner eigenschappen.
dzil, Arab. aanhangsel, sleep.
dzimmi, Arab. schatplichtige; kliënt.
dzoe, Arab. bezitter, eigenaar; *dzoe'lkarnain*, de bezitter der twee hoornen, bijnaam van Alexander de groote.
dzoe'lfakár, Arab. eigennaam van het zwaard van Ali.
dzoe'lhidjah, Arab. de laatste maand van het Moh. jaar.
dzoe'lkaïdah, Arab. de voorlaatste maand van het Moh. jaar.
dzoerráh, Arab. de spaansche vlieg.
dzoerrijat, Arab. nakomelingen, afstammelingen.

E.

ebam, cylindervormige porceleinen pot met deksel.
eban, ook *heban*, vierkant op zijde smijten; *ebanan*, wat vierkant op zijde gesmeten is.
ĕbang, = *bang* II.
ebek, scherm of zeil tot beschutting tegen zon of regen voor deur of venster, dat met stutten opgezet wordt, ook boeiplank v. e. vaartuig. Pal.
ebeng, = *embeng*, zie ald.
edan, Jav. gek, dwaas, = *gila; edan kasmaran*, dol verliefd, smoorlijk verliefd; *kaëdanan*, gek geworden.
ĕdap, ook *dap*, e. s. v. tamboerijn.
edja, van het Arab. *hedja'; mĕngedja*, spellen; *edjaän*, spelling.
ĕdjan, persen, drukken, bij ontlasting. Zie *rĕdjan*.
edjek; *mĕngedjek*, bespotten, beschimpen, hoonen met woorden of gebaren, ironisch, door naäping, inzonderheid met iemand anders sprekend.
ĕdjing, zie *djing*.
edjoeng, naam van een Mal. volksstam onder Riouw. vdW.
ĕdjoeng, zie *djoeng*.
effendi, heer, turksche titel.
egah; *mĕngegah*, breedbeens loopen, daarbij beurtelings de schouders naar voren brengend.
ĕgar, grondw. van *sĕgar* en *mĕgar*. Zie ald. en het Jav. wrdb. op *ĕgar*.
ĕgoeng, = *goeng*, zie ald.
ĕkal, zie *kal*.
ĕkar, zie *mĕkar*.
ekoer, staart; ook gebruikt als hulp-Telw. bij de optelling van dieren en spottend soms ook van menschen; *sa'ekoer lĕmboe*, een koe; *kita mĕngambil hambanja sa'orang sa'ekoer*, wij nemen hare dienstmaagden ieder eentje (spottend); ook van afgoden, die de gedaante van een dier hebben; *ekoer sirih*, het steeltje van een betelblad; *ekoer koetjing* en *ekoer toepai*, soorten van geneeskrachtig gras; *ekoer lipas*, puntje haar in den nek, door Mal. fatten gedragen; *ekoer loetoeng*, slangstuk, e. s. v. kanon; *ekoer mata*, de buitenhoek van het oog; *mĕlihat dĕngan ekoer mata kapada*, schuin aanzien, van terzijde aanzien; *ekoer poelau*, het smalle uitloopende gedeelte van een eiland; *ekoer pari*, driekant, van een dolk of degen; *ekoer pipi*, het onderste gedeelte van de wang bij den mond; *ekoer soenting*, het steeltje van een pluimpje of bloem in het haar achter het oor; *ekoer tikoes*, rattestaart, een ronde vijl; *bĕrekoer-ekoer*, achter elkander, ook; overal achterna loopen, zooals een kind zijne moeder; *sa'ekoer-sa'ekoer*, een voor een,

van dieren; *ekoer kota*, het lagere gedeelte eener versterkte plaats, achterbuurt.

elak; *mĕngelak*, ontwijken, uitwijken voor een houw of een bevel; *mĕngelakkan*, afwenden, afkeeren. Abd. Moel.; *mĕngelakkan kĕrdja*, het werk ontwijken, ontduiken; *ikan elak*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch. Zie ook *erak* en *beloek*.

ĕlang, ook *hĕlang* en *lang*, sperwer, kiekendief; soorten zijn: *ĕlang hajam*, *ĕlang boerik*, *ĕlang radja-wali*, *ĕlang sipoet*, *ĕlang laoet* en *ĕlang soewir*. Verder *ĕlang malam*, de nachtmerrie; *ĕlang-ĕlang*, een vlieger.

elat, het Arab. *hélat*, zie ald.

ĕlat, zie *lat* en *hĕlat*.

ĕles, zie *les*.

ĕlih; *mĕngĕlih*, even omkijken; in tegenoverstelling met *mĕnolih*, geheel omkijken.

eling, Jav. herinneren, oplettend zijn, denken om, gedachtig zijn aan, opmerken, het oor leenen, het oor neigen, luisteren.

ēlmoe, kundigheid, wetenschap; *ēlmoe ĕssábak*, Arab. voorwetenschap; *ēlmoe jang graïb*, verborgen of geheime wetenschap; *ēlmoe boelat doenia*, wiskundige aardrijkskunde; *orang bĕrēlmoe*, een geleerde of man van wetenschap; *ē. tabib*, de geneeskunde; *ē. kira-kira*, de rekenkunde; *ēlmoe hikmat pĕrang*, de krijgskunde.

elo, Ned. onze oude el.

ĕloe; *mĕngĕloe-ĕloekan*, iem. plechtstatig inhalen, verwelkomen.

ĕloek, ook *loek*, bocht in het lemmer van een kris enz. *kĕris bĕrloek tiga*, een kris met drie zulke bochten. Zie ook *kaloek* en *kĕloek*.

eloen; *mĕngeloen*, tot iets overreden, tot iets gunstig stemmen, overhalen tot.

ĕloeng, ook *loeng*, kromte, boog; *ĕloeng badjoe*, de uitgesneden hals aan een baadje; *pĕngĕloeng*, wat e. boog maakt, de hoepels van een crinoline. Zie *ĕloek* en *long*.

ĕloet, zie *loet*.

elok, mooi, schoon, fraai, sierlijk, bevallig; ook: geschikt voor, b. v. *elok dipakai*, geschikt om gebruikt te worden; *elok disingkap*, geschikt om weggenomen te worden; *elok di-andjak*, geschikt om overgeplant te worden; *sama ta'elok*, van partijen: de eene zoowel als de andere in eene moeilijke positie; *elok dĕngan boeroek ta'bĕtjĕrai*, goed en kwaad zijn onafscheidelijk; *kaëlokan*, schoonheid, fraaiheid.

ĕmak; ook *mak* en *ma'*, moeder, moedertje, ook als aanspraaks- en liefkoozingswoord; *ma'saoedara*, moei, vaders of moeders zuster; *ma'oewa* en *ma'toewa*, vaders of moeders oudere zuster; *ma'moeda* of *ma'oeda* of *ma'bongsoe* of *ma'kĕtjil*, vaders of moeders jongere of jongste zuster; *ma'tĕngah*, of *ma'ngah* of *ma'alang*, vaders of moeders middelste zuster; *ma'toenggal*, vaders of moeders eenige zuster; *ma'soesoe*, of *ma'tetek*, zoogmoeder; *ma'tiri*, stiefmoeder; *ma'enang*, e. s. v. vrouwelijke beambte aan het hof.

ĕmas, goud; ook in eigennamen en als liefkoozingswoord; een goudgewicht = $\frac{1}{16}$ thail; *ĕmas mĕlintas*, het gedeelte eener schuld dat de gewoonte toekent aan het hoofd, dat de geschillen tusschen schuldeischer en schuldenaar heeft beslecht, doorgaans de helft van de verschuldigde som. Mal.; *ĕmas poetih*, en *ĕ. kodok*, platina; *ĕ. kawin*, huwelijksgift van den man aan de vrouw; *ĕmas merah*, rood d. i. donkergekleurd goud, ook als liefkoozingswoord; *ĕmas masak*, gedegen goud; *ĕmas tĕmpawan*, gesmeed goud ook *ĕmas dititik*; *ĕmas oerai*, stofgoud; *ĕmas lantjoeng*, valsch goud; *ĕmas kajoe mati*, bruidskrans, R. v. E. (?); *ĕmas toewa*, zuiver goud; *ĕ. kartas*, bladgoud; *anak ĕ.* in 's meesters huis geboren kind eener slavin; *kĕna ĕmas*, omgekocht worden of zijn; *jang ĕmpoenja ĕmas*, de geldschieter, schuldeischer; *sa'ĕmas ĕnam*, 50 percent, letterl. een mas van 4 soekoe geeft er 6; Mĕn. = een *ĕmas*, waarvan de *oewang* 6 *pitis* waard is; *ĕmas sakati lima*, ter bepaling van een bedrag, nl. *f* 32, bij de adat voor sommige zaken vastgesteld, Pad. bov.l. zie *kati*; *mĕngĕmasi*, vergulden, omkoopen; *kaĕmasan*, van goud, verguld, luister, gouden voorwerpen; *pĕrĕmasan*, goederen v. waarde, totaal beloop v. e. inkoop enz.

ĕmat, mat, in het schaakspel.

ĕmbal, nog niet in zijn hart droog, nog klam of vochtig, v. iets dat men laat drogen.

ĕmbalau = *balau*, zie ald.

ĕmban, borstdoek, die onder de armen

door vastgemaakt wordt; singel van een zadel; *ĕmban ekoer*, staartriem v. e. rijbeest. Zie *kĕmban*.

ĕmbat; *mĕngĕmbat*, slaan met een dun, zwiepend voorwerp, b. v. een rotting. Ook slaan van de zeilen tegen den mast bij windstilte.

ĕmbatjang, zie *hĕmbatjang*.

ĕmbeh, I. troetelnaam voor meisjes; met het oog op II, zou ik denken, dat dit overeenkomt met ons: b a k k e s j e. II, uiterlijk voorkomen van het onderste gedeelte v. h. gelaat; *sa'ĕmbeh*, van hetzelfde uiterlijk voorkomen.

embek, het zeil voor een open galerij, de klep van een tent.

ĕmbek, I. *mĕngĕmbek*, inbuigen, zooals b. v. een vloer. II. *mĕngĕmbek*, blaten van schapen en geiten.

embeng; *mĕngembeng*, met e. publieke dansmeid dansen tegen betaling aan haar; zulk een dansmeid betalen of iets geven, al heeft men met haar ook niet gedanst.

embĕr, Ned. emmer.

ĕmbĕrak, e. s. v. zeemeeuw.

ĕmboeh, en *ĕmboehkan*, bewilligen, toestemmen; *ta'ĕmboeh*, niet willen, niet toestemmen; *ĕmboeh-ĕmboehan = soenggoehpon*.

ĕmboen, dauw; *ĕ. bĕkoe*, rijm, sneeuw; *ĕ. djantan*, dauw, die in groote droppels neervalt; *ĕ. kajangan* e. s. v. versnapering; *ĕ. barah*, strooisel dat aan iets blijft hangen, strooizand; *kaïn chasah ĕmboen*, neteldoek batist; *kartas ĕmboen*, dun papier voor vliegers; *ĕ. bĕtina*, licht uitgespreide dauw; *ĕ. tĕroetok*, dauw in droppels overgaande; *kĕring ĕmboen*, als de dauw is opgedroogd, 's morgens 8 uur; *mĕngĕmboenkan*, aan den dauw blootstellen. Zie *sapoet*.

ĕmboeng, mannelijk eerstgeborene uit een echt, al hebben de gehuwden, of een derzelve, ook voorkinderen. Zie *soeloeng*.

ĕmboes, zie *hĕmboes*.

ĕmboewai, titel van e. s. v. vrouwelijke hofbedienden; mogelijk de personen belast met het wiegen? Zie bij *boewai*.

ĕmbok, Jav. als aanspraakswoord voor gewone vrouwen, die men eeren wil, moeder, moedertje. Ook Tusschenw.

emoel; *mĕngemoel*, schaamteloos, indringend, lastig zijn.

ĕmpa, zie *hĕmpa*.

ĕmpang; *mĕngĕmpang*, versperren van een weg, rivier enz., bedammen, bedijken, tegenhouden door versperring van den weg; Mĕn. *ampang* ook tegenhouden met uitgestrekte armen, een stok of touw; verhinderen, dwarsboomen, beletten. Zie hiervoor *rintang* en *lintang*. Zie ook *pampang; ĕmpang ikan*, een dam gelegd om visch te vangen; *ĕ. paja*, een dam gelegd om land onder water te zetten; *ĕ. tamboen kotak*, een dam zwaarder van constructie dan de gewone *ĕmpang; pĕngĕmpang*, barrikade, verhakking, dam, dijk, vijver voor vischteelt; *ĕmpang djaring*, staketselnet.

empang, op Java, vischvijver.

ĕmpap, I. *mĕngĕmpap*, treffen met of van een zwaar voorwerp, zooals b. v. een inzakkenden balk. II. vast tegen of op elk. drukken, b. v. vleesch in een ton, boeken op een rek, nat linnengoed op een stapel; *mĕngĕmpapkan tangan kapada dada*, de hand tegen de borst drukken. Dit zal wel = I zijn. Zie *pĕlĕmpap*.

empar; *mĕngempar*, dwars afdrijven door stroom of wind; *pĕngempar*, een slecht gebouwd vaartuig, dat altijd afdrijft, geen koers houdt.

ĕmpat, vier; *mĕngĕmpat*, de vierde zijn, b. v. van een kind; *bĕrĕmpat*, met zijn vieren zijn; *pĕrĕmpat*, vierde deel, kwartiertje; *pĕrĕmpatan*, viersprong, kruisweg, kruisje als handteekening; *ĕmpat poeloeh*, veertig; *mĕngĕmpat poeloeh hari*, op den veertigsten dag na iemands overlijden een doodenmaal houden.

ĕmpĕdoe, *hĕmpĕdoe*.

ĕmpenak, ook *penak*, met zorg groot brengen; goede woordjes geven, belezen; *poedjoek ĕmpenak*, allerhande vleitaal; *anak penak*, zie *anak*.

ĕmpik; *mĕngĕmpik*, onstuimig, dringend verlangen naar iets, zooals b. v. een zuigeling naar de borst, een gastheer, dat zijne gasten goed zullen eten.

ĕmping. jonge rijst of ander graan in den bolster geroost en daarna gestampt; *ĕmping bĕrantah*, zulke rijst waarin nog ongepelde korrels zijn; *padi ĕmpingan*, rijst voor *ĕmping* bestemd; ook *padi pĕrĕmpingan*.

ĕmpis; *ĕmpis moensang = lamdoek-pai*, e. s. v. liane met geneeskrachtigen wortel.

ĕmpoe, I. een hoofddeksel als teeken van rang. II. Jav. hoofdknol, waar omheen de kleinere zitten; de meester, om wien de anderen heen zitten; titel van oude dichters en wapensmeden.
ĕmpoeḳ, melig, kruimig, malsch, zacht van vleesch, licht brekend van touw enz. vergaan, vermolmd, brokkelig van hout.
ĕmpoel; *mĕngĕmpoel,* op dezelfde plaats zich blijven bewegen zonder vooruit te komen, b. v. van een schip, dat met sterken tegenwind worstelt.
ĕmpoeloer, zie *hĕmpoeloer.*
ĕmpoenja, ook *poenja,* bezitten; *jang ĕmpoenja,* de eigenaar, bezitter, heer van; *jang ĕmpoenja diri,* de persoon zelf; *mĕmpoenjaï,* in het werkelijk bezit van iets zijn, bezitten.
ĕmpoeroe, naam van e. s. v. vogel.
ĕmpoes, Jav. = *hĕmboes* en *hapoes.*
ĕnab, Jav. bezinken.
enaḳ, lekker, van smaak, gevoel, bevinding; pleizierig; zie ook *sĕdap.*
ĕnal, ook *nal,* prop op eene lading.
ĕnam, zes. Voor de samenstellingen zie de gramm. op de Telw.
enang, voedster van een prins of prinses; *ma'enang,* de opperste der enangs. Aan het hof van den regeerenden Vorst is het aantal enangs zestien; *enangda,* hoftaal = *enang.* Mĕn. *maïnang,* verzorgen, oppassen; *enangan,* de gezamenlijke enangs.
enangda, zie *enang.*
ĕnap, Jav. *hĕnĕb,* bezinken. Mĕn. id. Zie *ĕndap.*
endah, fraai, kostbaar, interessant, vreemd, curieus, belangrijk, b. v. *chabar jang endah,* een belangrijk bericht; *bĕnda jang endah-endah,* fraaie, kostbare zaken; *akoe ta'endah,* ik geef er niet om, ik stel er geen prijs op; *apatah endahnja kapadakoe,* welk belang heeft dat toch voor mij? *mĕngendahkan,* iets fraai, kostbaar, van belang achten, op prijs stellen, zich voor iets interesseeren, om iets geven.
ĕndal; *mĕngĕndal,* induwen, instoppen, b. v. gras in eene mand, goed in een koffer enz.
endang, Jav. een boetelinge of non; vrouwelijke bediende van een pandita.
ĕndap; *mĕngĕndap,* bukken om zich aan het gezicht te onttrekken, kleiner worden van een vlam, tot bedaren komen van driften, bezinken, neerslaan van beslag, naar binnen slaan van eene huidziekte. Hiervan *mĕndap,* zie ald.
ĕndas, zie *andas.*
ĕndau, naam eener plaats onder Pahang.
endel, zekere danspas met een zwaai van den voet; *mĕmboewang endel,* deze pas maken, ook door vrouwen gebezigd als zij met eerbied voor iemand uitwijken onder het voorbijgaan.
ĕndĕlas, e. s. v. onschadelijke slang, waarmede men wel speelt.
ĕndjaḳ; *ĕndjaḳ-ĕndjaḳ,* van toorn stampvoeten.
ĕndjal; *mĕngĕndjal,* met kracht in iets steken, boren, duwen, b. v. een dolk in het lichaam, een kurk in eene flesch.
ĕndjĕlai; *hĕndjĕlai,* zie *djĕlai.*
ĕndjoet; *mĕngĕndjoet,* door een zachten ruk in beweging brengen, zooals een visch den vischlijn; eventjes oplichten, zooals het lood aan een loodlijn; zich ineendringen en weder uitstrekken, zooals iem. op een schommel; de hiel even oplichten en weêr neêrzetten, terwijl de teenen op den grond blijven. Zie ook *dĕnnjoet.*
ĕndjot, Batav. wippen.
endoeng; *mĕngendoeng,* Batav. buiten 's huis slapen, van iem. die bij een ronggiug op de markt blijft.
ĕndoeng; *mĕngĕndoeng,* in de taal van kleine kinderen: zich bij iemand beklagen over iemand of iets.
ĕndoḳ, vertrouwelijke benaming van vriendinnen onderling, of van den man tegen zijne vrouw, of tegen kleine meisjes; *mĕngĕndoḳkan,* kinderen met dat woord in slaap sussen; ook iem. daarmede aanspreken.
ĕngah; *ĕngah-ĕngah,* en *mĕngah-mĕngah,* hijgen, buiten adem zijn, b. v. van zware vermoeienis.
ĕngeh, = *ĕngah,* zie ald. Volgens andere HSS. *ĕnggeḳ.*
ĕnggan, I. bepaalde plaats of plek aan iets, b. v. van een plank, die doorgezaagd moet worden, de plaats waar zulks moet geschieden. II. weigeren, ook niet gesteld op iets. Zie *sĕgan; hati ĕnggan,* onwillig van aard.
ĕnggang, de rhinocerosvogel; *ĕnggang danta,* die met één horen; *ĕnggang papan,* de soort die twee neushorens heeft.
enggar, gedoogen; *enggar-enggaran,* aangenaam maken. de B.

ĕngkah, lijm; *ĕngkah-ĕngkah*, nog niet geheel gaar, nog eenigszins rauw, niet geheel rijp, nog niet verzadigd van de smaak.
ĕngkak̥, e. s. v. taart, ook lijm. Zie *ĕngkah*.
engkang; *mĕngengkang*, wijdbeens; zie *kangkang*.
ĕngkaran, een bovennatuurlijk voertuig, waarmede men kan vliegen of zweven.
ĕngkau, gij; *ĕngkau orang*, gijlieden; *bĕrĕngkau*, tutoyeeren.
èngkèng, Mĕn. zie *kènkèng*.
ĕngkoe, verkorting van *tĕngkoe*, titel, die gegeven wordt aan de kinderen van den Rijksbestierder.
engsel, Ned. hengsel, scharnier.
engsoet; *mĕngengsoet*, beetje voor beetje voortschuiven, zooals kleine kinderen, die nog niet loopen kunnen. Ook langzaam voortgaan v. e. vaartuig bij weinig wind; iets eventjes van zijne plaats schuiven.
ĕniboeng, = *niboeng*, zie ald.
ĕning, zie *hĕning*.
ĕnnjah, = *njah*, weg, scheer je weg, voort; ook zich uit de voeten maken, b. v. *maka njahlah ija*, en hij pakte zijne biezen, hij maakte dat hij weg kwam; *mĕnnjahkan*, wegjagen.
ĕnnjak̥; *mĕngĕnnjak̥*, vaster ineen persen, den grond aanstampen.
enoe, Jav. vorst, vorstelijk.
ĕnom, Jav. jong; gebr. in poëzie.
ensil, zie *engsel*.
ensoet, zie *ingsoet*.
ĕntah, of, in twijfelachtig vragende beteekenis, b. v. *ĕntah ija mati*, *ĕntah hidoep, tiada sĕhaja tahoe*, of hij dood is, of levend, dat weet ik niet. Hiervan het achterv. *tah*. Soms moet het vertaald worden met: ik weet het niet, b. v. *soedahkah ija bĕrlajar*, is hij uitgezeild? *ĕntah*, ik weet het niet; *ĕntahkan*, samentrekking van *ĕntah* met *akan*; *ĕntah-ĕntah*, afstammeling in den zesden graad; *ĕntah-bĕrĕntah*, ontelbaar, onberekenbaar, ouschatbaar, Pad. bovenl. b. v. *ĕntah-bĕrĕntah kakajaännja*, v.d.T. *bĕrĕntah-ĕntah*, buitengewoon, v.d.T. zie *antah*. Mĕn. Wrdb.
ĕntak̥; *mĕngĕntak̥*, zich op iets laten vallen, b. v. op een stoel; op den grond stooten van een schip, steken van een bloedvin; Mĕn. ook steken met een lang voorwerp; *tĕrantak̥-antak̥*, de open neerwaartsche beweging van een ruiter te paard; *mĕngĕntak̥-ĕntak̥kan kaki*, stampvoeten, trappelen; *bĕrĕntak̥ kaki*, stampvoetend; *mĕngĕntak̥-ĕntak̥kan*, ook stampen met een inhoudsmaat om die goed gevuld te doen zijn; *pĕngĕntak̥*, stamper, heiblok.
entak̥, soms voor *sentak̥*, zie ald.
ĕntang, = *lĕtak̥*, zie ald. en vergel. *tĕntang* en *tĕlĕntang*.
enteng, Jav. licht, niet zwaar; zie *ringan*.
ĕntih, verkorting van *poetih* als eigenn. van vrouwen.
ĕntjang; *mĕngĕntjang*, met geweld op iets trappen, vertrappen.
entjel, of *intjil*, de bet. heb ik nog niet kunnen vaststellen. Voorb. *bĕrtali leher toedjoeh bĕlit, bĕrkamr pĕrboewatan tjina bĕrentjel-entjel naga sakawan; pĕrsalin sapoeloeh pĕranggowan pakajan langkap dĕngan entjel-entjel sĕkar soehoennja*, deze laatste plaats tot tweemalen toe.
èntjèr, = *tjajar* en *tjèwèr*, dun, liquide.
entjet, zie *intjoet*.
ĕntjik̥, titel voor fatsoenlijke Maleiers, zoowel mannen als vrouwen; *ĕntjik̥ djantan* en *ĕ. bĕtina*, de heer en de vrouw des huizes; *ĕ. oenggal*, het eenigst kind des huizes; *ĕ. ĕngkoe*, titel van de afstammelingen des onderkonings; *ĕ. wan*, titel van de afstammelingen van den bĕndahara en den toemĕnggoeng. Het woord is oorspr. Chin. en beteekent oom.
ĕntjok̥, Batav. doodsteken, doorsteken.
entjok̥, Batav. mank gaan, rheumatiek. C,
entjol, Batav. in de weer zijn. B.
ĕntoek̥, Batav. laag van ingang zijn.
epok, matten taschje met deksel, voornamelijk voor de betel; *epok̥-epok̥*, e. s. v. pasteitjes.
erak̥; *mĕngerak̥*, iets van iets, waar het tegenaan gesloten was, verwijderen, opschikken, plaats maken, scheiden, afscheid nemen; van elk. verwijderen, uit elk. doen; *kita bĕrerak̥ dĕhoeloe*, laten wij vooreerst scheiden; *oelar mĕngerak̥ lingkarnja*, de slang opent hare bochten. Ook wenden, keeren, van een rij- of vaartuig, boek, leger enz. b. v. *maka tantara itoepon erak̥lah akan oendoer*, het leger nu maakte rechtsomkeert, om

af te deinzen. Hik. Boedj. *mĕngerakkan*, losmaken, ontplooien b. v. van vaandels. zie ook *elak* en *beloek*.
ērák, Arab. Erak, de naam van de landstreek tusschen den Tiger en den Euphraat. Het wordt onderscheiden in Arabisch en Perzisch Erak.
ĕram, zie ook *ram*; *mĕngĕram*, broeden van vogels; *sa'oepama tĕlor sa'sarang dihĕram*, als een heel nest met eieren bebroed; *mĕngĕramkan*, doen broeden, laten broeden, iets uitbroeden. Ook *hĕram*.
erang, zwart, donkerblauw, donkerrood v.d.W. zal wel het Jav. *irĕng*, zwart, zijn. Mĕn. id.; *djamboe erang*, een donkerroode djamboe, ook op Riouw, zie *perang*.
ĕrang, steunen, kreunen; zie bij *rang*.
eras, zie *iras*.
ĕrat, zie *rat*.
eret; *mĕngeret*, sleepen, achter zich aan trekken; *mĕngeret hati*, het hart vervoeren; *mĕngeret tali bagral*, een muilezel bij den toom leiden; *mĕngeret-eret koeda*, een paard afleiden bij den teugel Zie ook *seret* en *hela*.
ĕrijas, het zachte binnenste v. e. pisangstam enz. Ook *rijas*.
ĕrik, zie *hĕrik*.
ĕring; *boeroeng ĕring*, e. s. v. valk.
ĕringan, = *ringan*, zie ald.
ĕroe; *pokok ĕroe*, de casuarine-boom. ook *roe*.
eroeng-eroeng, tapgat, spuigat op een vaartuig, riemgat.
eroet, scheef getrokken, verwrongen, scheef, verkeerd, ook van zien; *eroetlah pĕkĕrdjaännja*, zijn werk week af van zijne instructie; *eroet-bengoet* en *erang-eroet*, krom en scheef in verschillende richtingen; *mĕngeroetkan moeloet*, den mond scheef trekken.
ĕrti, Skr. zin, beteekenis, meening; *ĕrtinjá*, dat wil zeggen; *orang ĕrti*, een schrander mensch; *tiada bĕrĕrti*, zonder zin; *ĕrti jang tĕroes tĕrang*, duidelijk verstaanbaar; *mĕngĕrti*, verstaan, begrijpen; *mĕngĕrtikan*, uitleggen; *pĕngĕrtian*, verstand, begrip; *kaĕrtian*, verstaanbaar, begrijpelijk; *sa'ĕrti*, van één zin of begrip.
esak, I. aamborstigheid; *mĕngesak*, snikken onder het weenen. II. *mĕngesak*, opschuiven, opschikken. Mogelijk verkeerd voor *mĕngĕsak* (van *kĕsak*), zie ald.
ĕsang, *mĕngĕsang*, den neus snuiten, door het eene neusgat met de vingers dicht te houden en het andere uit te blazen.
esek; *dĕmam esek*, e. s. v. tering, waarbij de opperhuid droog en schubbig wordt. v. d. W. geeft op *dĕmoen esek*.
esoek, morgen, den volgenden dag; *besoek*, later, in 't vervolg; *esoek hari*, morgen den dag; *pada kaësoekan harinja*, den daaraan volgenden dag; *esoek loesa*, morgen of overmorgen, wel eens in 't vervolg, te avond of morgen, bij tijd en wijle, den een of anderen tijd; *bĕresoekan hari*, als men den volgenden dag heeft; *mĕngesoekkan*, tot morgen, d. i. tot een onbepaalden tijd, uitstellen.
esoet, zie *engsoet*.
estĕri, zie *istĕri*.
estoe, Jav. *wastoe*, Skr. *ngestoni*, zegenend toespreken. In de Pandji-verhalen.
etja, Jav. lekker, smakelijk. Zie *sĕdap*.
ĕtoes, Zie *toes* II.

F.

Deze letter wordt door de Maleiers als **p** *uitgesproken.*

fäal, Arab. daad, werk, weldadigheid, goede werken.
fáal, Arab. voorteeken; *mĕmboeka fáal*, de voorteekens raadplegen.
fadá, Arab. loskoopen, losprijs betalen.
fadjar, Arab. aanbreken van den dageraad, morgenschemering.
fadlihat, Arab. schandelijkheid, iets schandelijks; *mĕnfadlihatkan*, smaden, smaadheid aandoen.
fadloeli, Arab. zich bemoeien, zich interesseeren voor; *mĕnfadloelikan*, zich bemoeien met; *tiada fadloeli*, er niet om geven; *sifadloeli*, bemoeial; *mĕngambil fadloeli*, notitie van iets nemen. In de spreektaal *pĕrdoeli*.
faham, verstaan, bekwaam; *salah faham*, verkeerd opvatten.
fahd, Arab. de vliegenvanger.
fahdoe, Arab. de los, het dier.
faïdah, Arab. nut, voordeel, belang; *bĕrfaïdah*, nuttig; *tiada bĕrfaïdah*, onnut, nutteloos.
faïl, Arab. daad, werk.
fakár, Arab. de rugwervelen; *dzoe'lfakár*, de naam van Mohammads zwaard, dat later op Ali overging.

faḳát, = *moewáfaḳat*, zie ald.
faḳíh, rechtsgeleerde.
faḳír, Arab. bedelmonnik. In die beteekenis bij de Maleiers niet algemeen bekend, meestal een tijdelijk verblijfhoudend persoon, die zich op den godsdienst toelegt, ook een arme = *orang miskin*.
fál, Arab. voorteeken; *tafaála*, voor een goed voorteeken houden.
falaḳ, Arab. hemelgewelf; *ïlmoe falaḳ*, de sterrekunde.
falandjib, Eng.? buitenkluiverzeil.
fálidj, Arab. de vallende ziekte.
faliḳ, Arab. iets buitengewoons. Zie *pĕliḳ*.
falsafi, Arab. philosofisch.
fana', Arab. broos, vergankelijk; *nĕgari jang fana'*, het land der vergankelijkheid, de aarde, het aardsche leven.
fani, Arab. broos, vergankelijk.
fanṣoer, Arab. Baros op Sumatra; *kapoer alfanṣoeri*, kamfer v. Baros.
faradj, Arab. de geslachtsdeelen.
farangki, frankisch europeaan.
fardl, Arab. plicht, godsdienstplicht, noodzakelijke plicht. In de spreektaal *pĕrloe*.
faridai, Arab. eenzame, afgezonderde plaats.
fáriḳ, Arab. onderscheidend, onderkennend; *ālamat fáriḳ*, een onderscheidend kenmerk; *mĕmariḳ*, onderscheiden.
fárisi, Arab.; *orang fárisi*, farizeër.
farsandj, Perz. farsang, een afstandsmaat van 6.7 kilometer.
farsi, perzisch; *orang farsi*, Pers, Perziaan.
faṣada, Arab. aderlaten.
fasaḥ, Arab. Paaschen.
faṣal, Arab. hoofdstuk, artikel, onderdeel, afzonderlijke zaak.
faṣíḥ, Arab. welsprekend.
faṣíḥat, Arab. welsprekendheid.
fásiḳ, Arab. slecht, goddeloos, zondig; *orang fásiḳ*, snoodaard, goddelooze.
fataḥ, het Arab. klinkerteeken voor de a.
fátiḥat, Arab. opening, inleiding, ook de naam van de eerste soera van den Koran.
fáṭimah, eigenn. van Mohammeds dochter, die met Ali gehuwd was.
faṭír, Arab. ongedeesemd van brood of deeg.
fatwa, Arab. rechterlijke uitspraak, uitspraak van een heilig man, goede raad, uitlegging of duiding van voorteekens. H. Abd. In 't Mal. ook *pĕtoewa*.
fĕrangki, Arab. frankisch, europeesch. Ook *fĕrandji*.
frankistan, Arab. het land der Franken, Europa behalve Turkije.
fetor, = *petor*, zie ald.
fi, Arab. Voorz. = *di*; *fihadzá addár*, in het land der inwoning.
fiïl, Arab. daad, werk.
fikir, Arab. denken, peinzen; *fikiran*, gedachte, overdenking. In de spreektaal *pikir*, zie ald.
filasṭin, Arab. Palestina.
filsafat, Arab. philosofie.
filsóéf, Arab. philosoof.
firāoen, Arab. Pharao.
firásat, Arab. gelaat; *ïlmoe firásat*, gelaatkunde, doorzichtkunde, karakterkunde, voorwetenschap.
firdaus, Arab. het Paradijs.
firmán, last of woord, van God of een Vorst; *bĕfirmán*, spreken, van God; *tiada tĕfirmani*, niet te bevelen of te gebieden zijn.
firóéz, Perz. overwinnend.
firóézah, Arab. turkoois.
fita, ook *pita*, lint.
fitnah, Arab. laster, kwaadsprekerij; ook als scheldwoord gebezigd in de beteekenis van lasterbrok; *mĕnfitnahkan*, belasteren. In de spreektaal *pitĕnah*.
fiṭrah, Arab. belasting in rijst, na de vasten aan de priesters te geven.
foekóér, Arab. *tĕrfoekóér*, in diep nadenken verzonken. In de spreektaal meest *tĕrpĕkoer*.
foelanoe, Arab. een zekere, N. N. = *anoe*.
foerát, Arab. de Euphraat.
foerkán, Arab. elk wetboek, doch alleen van volken, die eene geopenbaarde religie hebben. b. v. de boeken van Mozes, het Evangelie, de Koran.
foerḳat, Arab. scheiding.
foeroen, Arab. oven, fornuis.
foeṭóér, Arab. de vasten eindigen.
foewád, Arab. hart, gemoed.
foḳaha', de rechtsgeleerden, meerv. v. *faḳíh*.

G.

gaba-gaba, droge bladen van den sagopalm, die tot dakbedekking enz. worden gebezigd; ook: eene versiering van bladeren. d. B.

gabah. Jav. rijst nog in den dop, maar uit den halm.
gabai-gabai, een versiersel voor vrouwen, bestaande in een stuk rood laken met goud bewerkt, aan den hals bevestigd om de borst te bedekken. Pad bov.l.
gabas, grof, slordig, niet net, van werk.
gabĕs, Jav. stokkerig, voos, b. v. van suikerriet.
gaboeg, Jav. onvruchtbaar, kinderloos; van rijstaren zonder korrels.
gaboes, e. s. v. licht en zacht hout, van de wortelspruiten van den *poelai*-boom, dat gebruikt wordt om er snijdende werktuigen op glad te maken en aan te zetten, zooals op een aanzetriem; *mĕnggaboes,* aanzetten van een mes enz., schoonmaken van den loop van een geweer; *pĕnggaboes,* wisscher, pompstok; *tĕrapang gaboes,* zie *tĕrapang; ikan gaboes,* = *aroewan,* zie ald. *gaboes-gaboes,* drijfkurken aan netten.
gada, Skr. knots; *gada-gada,* windwijzer, ook op de top van een mast; *gada lintang,* korte knuppel; *kaïn gada-gada,* vlaggedoek.
gadai, pand, onderpand; *g. bĕrboenga,* rentegevend pand; *g. sĕhadja,* bloot pand; *gadai-mĕnggadai,* overal dit en dat verpanden; *mĕnggadaikan,* iets verpanden; *orang tĕrgadai,* pandeling; *gadaijan,* pandgoederen; *pĕgadaijan,* pandjeshuis, lombard.
gadang, = *badang,* zie ald.
gadamala, Skr. e. s. v. plant, behoorende tot de Zingibéracées.
gading, olifantstand, ivoor, vleugel van een leger, adjudant van een Vorst of Vorstin; *sapoetjoek gading,* één olifantstand; *gading sakapala,* een paar bij elk. behoorende olifantstanden, ook wel *g. sapasang; gading-gading,* spanten van een schip; *bĕrgading,* wordt van de rijst op het zaaibed gezegd als dit witte puntjes vertoont; *sĕri gading,* Jav. e. s. v. plant met welriekende witte bloemen; *adakah gading gadjah jang soedah kaloewar itoe bolih dimasoekkan poela,* kunnen uitgevallen olifantstanden weer ingezet worden, sprw. doelende op de verloren eer van een Vorst; *maïn gading,* ook e. s. v. dobbelspel. d. Br. K.
gadis, I. jong meisje, maagd; Mĕn. ook op den leeftijd gekomen van te paren; *ajam gadis,* jong hoen; *koeda gadis,* merrieveulen; *ikan gadis,* e. s. v. karper; *pĕnggadisan,* de maagdelijke staat II. e. s. v. boom, overeenkomende met de sassafras.
gadjah, Skr. olifant; *ikan gadjah,* walvisch, ook *gadjah mina; kaïn gadjah,* e. s v. wit Europ. katoen, dat met het merk van een olifant in den handel wordt gebracht; *gadjah mĕnĕrpa,* naam eener kruipende plant; *g. mĕnjoesoe,* schuin afdak op zij van een huis; *g. gĕmoeloeng,* e. s. v. schakels aan een gouden ketting; *g. barat,* e. s. v. jongensspel; *pĕnghoeloe gadjah,* opperstalmeester der olifanten; *mĕnggadjah,* de gedaante van een olifant vertoonen, b. v. van een berg; *gadjah-gadjahan,* schaakspel; *bĕrmaïn gadjah-gadjahan,* schaakspelen. N. B. de stukken heeten: *radja, mantĕri, gadjah, koeda, tir* en *bidak. G. mĕta,* zie *mĕta.*
gadji, gage, tractement, soldij, salaris; *orang makan gadji,* een gesalarieerd persoon.
gadjoe, gedrukt, gedeukt; *gadjoe leper,* plat gedrukt.
gadjoes, e. s. v. kwalijk riekende djamboevrucht, waarvan de pit buitenop zit. Ook *djamboe monjet* geheeten.
gadoeh, leven, lawaai, rumoer, ruzie, onlusten; *bĕrgadoeh,* rumoer maken; *mĕnggadoehkan,* in opschudding brengen, over iets lawaai maken; *pĕrgadoehan,* opschudding, standje.
gadoek, I. kwasterig, opschiklievend, fatterig. Mĕn. trotsch, verwaand. II. e.s.v. plant.
gadoeng, e. s. v. gewas, welks knol, gegeten, zwelling der ledematen en salivatie veroorzaakt, maar goed toebereid wel eetbaar is; *gadoeng kastoeri* en *tĕrik gadoeng,* e. s. v. klimplant.
gadang, Mĕn. = *bĕsar,* groot, voornaam.
gaga, Jav. hoog, niet bevloeid, rijstveld = *ladang,* zie ald.
gagah, kracht, sterkte, krachtig; *gagah makan,* sterk in het eten; *gagah bĕrani,* heldhaftigheid, lett. kracht en moed; *bĕrgagah-gagahan,* onderling de krachten inspannen; *mĕnggagahi,* kracht ergens bij zetten, met geweld iets doorzetten, ergens toe dwingen, eene vrouw verkrachten, forceeren van een deur of slot, inbreukmaken op, zich vermannen of inspannen tot iets; *mĕnggagahi*

tanah orang, met geweld zich meester maken van eens anders grond. Oend. *pĕnggagahan*, geweld, dwang, onderdrukking.

gagai; *mĕnggagai*, zich optrekken bij het klimmen, zooals iem. aan een gymnastiek-ladder. Pad. bovenl.

gagaḳ, kraai.

gagang, bloem- en bladsteel; het oog van een knoop; *gagang padi mĕngoerai* en *gagang angan djoewita*, twee soorten van handsieraden. Pr. Dj

gagap, *mĕnggagap*, stamelen, stotteren. Zie ook *gĕgap*.

gagau; *mĕnggagau*, naar iets rondtasten, b. v. in het donker; ook: betasten, b. v. *dajang jang moeda digagaunja rata*, dat jonge meisje betastte hij overal. Ibr. b. Ch.

gah, roem, faam, glorie; zie *mĕgah*.

gahar; *mĕnggahar*, hard schuren, b. v. verroest ijzer.

gahara, (Skr. huisvrouw, gemalin) van vorstelijke ouders, van ouders van gelijken rang, hetzij vorstelijk, hetzij burgerlijk; ook: echt, van een vrouw of kind.

gahari, zie *agahari* en *ḳahári*.

gaharoe, e. s. v. welriekend hout, aloëhout; soorten zijn: *g. boewaja*, *g. mĕdang* en *g. tandoe*.

gahja, ook *gaja*, kracht, sterkte, lichaamskracht; *kĕras gahjanja*, hij heeft veel lichamelijke kracht; *tiada bĕrgahja lagi*, geen kracht meer hebben.

gaibana, verb. Arab. lichtmis, landlooper.

gaïng, snebachtige toeloop, van het voor- en achterschip boven de kiel. v. d. W.

gaït; *mĕnggaït*, met een langen stok, voorzien van een haak aan den top, iets, zooals bloemen of vruchten, die hoog hangen, afhaken, aftrekken. Zie ook *kaït*.

gaja, I. Skr. sierlijke gang, gemaakte manieren, loop van iemands schrift, zingende toon bij het lezen. II. = *gahja*, zie ald.

gajal, veerkrachtig taai, zooals gekookte spieren enz.

gajam, e. s. v. kastanjeboom met eetbare vruchten.

gajang, I. waggelend, van een beschonkene, een vlaggestok zonder want, zwaar in het hoofd na te weinig slaap. II. e. s. v. horde evenals *para-para*.

gajĕm, Jav. *mĕnggajĕmi*, herkauwen. Zie *mamah*.

gajoen, heen en weer slingeren, beieren.

gajoeng, I. kokosdop met een steel om water te scheppen; zie *siboer*. II. degen; *mĕnggajoeng*, met een degen houwen of steken. Zie Mĕn. Wrdb.

gajoet, zwevend aan iets hangen, zooals een hanglamp aan een ketting, een vrucht aan een langen steel. Mĕn. *mĕnggajoetkan*, iem. ophangen. Ook *sĕnggajoet*, zie ald.

gala, Skr. hars; stevig, sterk, stevigheid, verband, samenhang; *tiada bĕrgala lagi*, niet meer aan elk. verbonden, van beenderen enz.; *gala-gala*, e. s. v. stopverf, gemaakt van kalk en hars, om scheepsnaden te stoppen; *gala-gala lĕmboet*, teer; *mĕmpĕrgalakan*, de naden van gala-gala voorzien.

galaba, = *gralabah*, Arab. Zie ald.

galah, lange stok, zwieper, duwboom op vaartuigen, stok om zaden uit te kloppen; *g. oendjam* en *g. pantjang*, lange stok, dien men in het water steekt, om er een bootje aan vast te leggen; *g. pandjang*, e. s. v. jongensspel; *g. sangga mara*, boom om het vooruitgaan van een vaartuig te beletten, sloephaak; *pĕnggalah*, lengte van zulk een boom; *matahari sapĕnggalah tingginja*, de zon staat een scheepsboom hoog, ongeveer halfzeven 's morgens.

galaḳ, fel, gretig, vurig, haastig, happig, woest; *mĕnggalaḳkan*, aanvuren, ophitsen; opstoken van het vuur; *pĕnggalaḳ*, opwekkend middel, monteerkruit, ook: buisje waarop de slaghoedjes komen.

galang, onderlaag van balken, steenen enz. stut, steunpunt, waarop iets rust of staat; *mĕnggalang kapal*, een schip op stapel of op de helling zetten; *kapal tĕrgalang*, een schip op de helling; *mĕnggalang*, ook zich dwars in den weg stellen; *kapala digalang bantal*, het hoofd ondersteund met een kussen; *kĕlopaḳ mata tĕrgalang*, ooglid, waaronder iets geraakt is; *galang ganti*, zich voor een ander in de bres stellen, opofferen; *galang dada*, dwarsleggers, die buitenboord uitsteken en het afdak van een vaartuig steunen; achterhoede; *mĕnggalangkan dada*, er de borst voor zetten, zich persoonlijk met iem. meten; *radja galang*, het hoofd, dat 't opzicht heeft

over de werven te Patani (?) Oend. Zie ook *alang* en *kalang*.

galas; *mĕnggalas*, een stok of geweer of iets aan een stok over den schouder dragen; een mars op den rug dragen, daarmede rondgaan of venten; *orang pĕnggalas*, marskramer. Maxw. Zie *gĕlas* en ook Mĕn. Wrdb.

galeh, = *ganal*, zie ald.

galĕngan, Jav. de dijkjes in de rijstvelden, zie *pĕmatang*.

galgal, driftig, haastig, van spreken, eten, loopen, werken; eenigszins getroubleerd, v.d.W. *orang galgal*, iem. die in alles haastig of driftig is.

gali; *mĕnggali*, graven, delven, opdelven; *tĕrgali kapada*, bij het graven stuiten op; *mĕnggali loempoer*, baggeren; *pĕnggali*, graaf, schop; *galian*, wat uitgegraven is of wordt, *gali-galian*, aardvruchten, wortelgewassen, Boeng. Ramp. delfstoffen. Mal. contract.

galijoeng, galjoen.

galing, e. s. v. boompje, dat voor omheiningen gebruikt wordt; volg. sommigen *galing-galing; galing gajal*, een bijz. soort daarvan.

galir, goed glijdend, niet stroef, b. v. van den trekker van een geweer; los in een holte, zooals b. v. een tand, een paal of spijker; verloopen, van een schroef.

galoe, omgeven, omstuwen, omsingelen, Pad. bovenl. *pĕraboe digaloe*, naam van de groote vlag met langen wimpel daaronder, die door den Bĕndahara gevoerd wordt.

galoeh, I. Skr. *raden galoeh*, gebruikt als titel van de Javaansche kroonprinses, zoolang ze ongehuwd is; *astana galoehan*, prinsessehof. II Zie *gĕloeh*.

galoer, verband, samenhang; *soesoer galoer*, in zijn verband en samenhang, stamboom, zie *aloer; ombaḳ galoer*, golven die naar ééne richting gaan, v. d. W. wellicht fout voor *galora*, zie aldaar.

galoet, zie *gĕloet*.

galora, zie *gĕlora*.

gam, klanknabootsend woord voor een donderend geluid. Zie *dĕgam* en *lĕgam*.

gamah, = *gamaḳ*, zie ald.

gamai, e. s. v. boom, die licht timmerhout levert, dat spoedig door de houtworm wordt aangetast.

gamaḳ; *mĕnggamaḳ-gamaḳ*, de hand aan dolk of zwaard slaan en dien een weinig uit en in de scheede bewegen, bij wijze van dreiging. Zie ook *agaḳ* en *amang*.

gamam, verbluft; ook: verlamd, b. v. *kaki dan tangan rasanja gamam*, armen en beenen voelden zich verlamd. Ibr. b. Chas.

gamat, e. s. v. groote tripang; *g. hoetan*, e. s. v. plant.

gambang, I. e. s. v. muziek-instrument, bestaande uit eene langwerpige, schuine bak, waarop houten of metalen staven los op koorden liggen, die met hamertjes worden geslagen. II. e. s. v. oorsierraad van goud- of zilverdraad. Pad. bovenl.

gambar, Jav. afbeeldsel, beeld, portret, schilderij, teekening, kaart; *g. tanah*, landkaart; *g. timboel*, afbeeldsel en relief; *gambaran*, teekeningetje; *mĕnggambar*, afbeelden, teekenen. Zie *pĕta*.

gambas, Jav. = *kĕtola*, zie ald.

gambir, e. s. v. plant, uit welks bladeren men de bekende looistof, cachou of gambir, kookt, die ook met de bétel gekauwd wordt; *g. pakoe*, e. s. v. fijne gambir, spijkervormig; *g. boenga*, die looistof in bloemenvorm; *g. hoetan*, de wilde gambirplant; *ladang g.*, gambirtuin; *boenga g.* e. s. v. bloem, grootbloemige jasmijn, ook *boenga pĕkan hoetan*, genoemd.

gamboeh, I. e. s. v. Madureschen dans; *bĕrgamboeh*, dien dans uitvoeren. II. te veel houden van iemand, die het niet waard is.

gamĕlan, Jav. de javaansche muziekinstrumenten.

gamĕstoe, e. s. v. rooden zeeworm.

gamit; *mĕnggamit*, even met den vinger aanraken, om te wenken, of iemands aandacht te trekken, of stof af te slaan; tokkelen op een snaarinstrument, zachtjes krabben met de pooten; *mĕntjoebit-gamit*, kneepjes en tikjes bij wijze van stille wenk; *gamit-gamitan*, datgene of diegene, waarop men elkander aldus attent maakt, voorwerp van het stadsgesprek; zie ook *komat* en *kamit*.

gamoh, een waterkruik van onverglaasd aardewerk, zonder tuit = *kĕndi* zonder tuit, onze gewone koelkaraf.

gampang, gemakkelijk te doen; *mĕnggampangkan*, het ligt met iets opnemen, ook *maïn gampang-gampangan*, er een

spelletje van maken; *anak gampang*, hoerekind.
gana, en *gani*, het Arab. *grana*, rijk, groot, van God en in gedichten.
ganal, juist als, evenbeeld.
ganang, zie *gĕnang*.
ganas, woest, wild, alles aanvallend, van wilde dieren; rusteloos, onstuimig, voortvarend, woest, brutaal.
ganda, I. dubbel, voudig, maal zooveel; *sakali ganda*, eenmaal zooveel; *doewa g.*, tweemaal zooveel enz. *doewa kali ganda daripada jang dĕhoeloe*, tweemaal erger dan vroeger; *ganda-bĕrganda*, dubbel en dwars; *bĕpĕrganda-gandakan*, steeds iets verdubbelen; *mĕngambil ganda-bĕrganda*, woekeren. II. Skr. reuk, geur; komt soms voor in samenstellingen, b. v. *ganda roesa*, *gandarija* enz. Zie ald.; *ganda sĕgara*, e. s. v. versnapering.
gandan; *gĕbar gandan*, e. s. v. groot en breed dekkleed, inz. van zijde.
gandapoera, e. s. v. plant.
gandar, draagstok, welks midden rust op den schouder en aan welks beide uiteinden de last komt, hefboom met het steunpunt in het midden, ra van een schip, as van een rijtuig, ploegstaart, roerpen; *mĕnggandar*, aan zulk een stok dragen; *pĕnggandaran*, wordt 't meest die draagstok genoemd; *gandaran*, de last.
gandarija, e. s. v. boom met eetbare, rinsche vruchten, die gezouten als toespijs gebruikt worden.
gandaroekam, e. s. v. boom, ook: e. s. v. hars, dat voor soldeeren en ook in de geneeskunde gebruikt wordt.
gandaroesa, e. s. v. geneeskrachtigen heester, met een onaangename hertelucht en lange, smalle bladen.
gandasoeli, e. s. v. plant met fraaie bloemen.
gandatri, zie *gĕnitĕri*.
gandau, de boomen van een kar.
gandawari, naar omhoog gebogen plank als versiersel aan de *mĕrak simpir*, d. i. e. s. v. galerij buiten boord van inl. vaartuigen.
ganden, groote houten hamer, Jav. id.
gandeng, reiszak, v. d. W.
gandewa, Skr. en Jav. = *gandi* II. Zie aldaar.
gandi, I. = *gandik*. Zie ald. II. boog, handboog, voetboog. Ook *gandewa*.
gandik, hoepelvormig voorhoofdsiersel van eene bruid; *gandik dangoe*, zulk een versiersel in den vorm van den aren-bloemstengel?
ganding, langszijde sleepen, zooals b. v. een sloep. Zie Mĕn. Wrdb.
gandja, I. de indische hennep. II. e s. v. pareerstang aan het lemmer van een kris; *gandja eras*, uit één stuk met het lemmer; *g. datang* en *g. mĕnoempang*, aangelaschte gandja; *tiang gandja eras*, mast en steng uit één stuk; *gĕgandja*, kroon of kapiteel van een pilaar, M. *gandja poeri*, zie *poeri*.
gandjak, verschoven, een beetje uit de scheede getrokken, van wapens.
gandjal, iets dat men ergens tusschensteekt om het vast te zetten, of waarmede men iets omwikkelt, om het beter in eene opening te doen sluiten.
gandjaran, Jav. belooning, vergelding.
gandjat, abnormaal, krampachtig samengetrokken, van gespannen dingen, zooals draden, spieren enz.
gandjil, oneven, = *gasal*.
gandoe, groote, zwarte, boonachtige vruchten van de *mĕrbau-* en *ipil*-boomen, waarmede men e. s. v. spel, *letjek*, speelt; *kĕling gandoe*, spotnaam voor Klinganeezen, om hunne glimmende zwartheid van huid.
gandoem, Perz. koren, tarwe. Zie ook *tĕrigo*.
gandoeng, aan weerskanten buitenboord hangen, van lasten, zoodat ze het water raken en het slingeren beletten; *pĕnggandoeng*, uitleggers van een vaartuig; *mĕnggandoeng*, vruchten enz. op die wijze met een vaartuig overbrengen.
gang, geluid van den vogel, die naar dit geluid *ĕnggang* genoemd is. Zie ald.
gangga, de rivier de Ganges.
ganggajang, naam van een boom, welks bladeren tegen hoofdpijn gebruikt worden. Ook *gajang-gajang*, zie aldaar.
ganggang; *mĕngganggang*, bij of voor een vuur houden, om het te warmen of te drogen; *bĕrganggang*, zich warmen of drogen voor een vuur; *pĕngganggang*, verwarmingsmiddel, kachel, stoof, vuurmand; *tĕrganggang*, uitgestrekt van den arm, zoo genoemd naar de houding die de arm aanneemt om iets bij het vuur te houden.

ganggoe, plagen, storen, lastig vallen, ergens met de handen aanzitten, aandringen; er haastig bij zijn om iets te doen. Zie ook *oesiḳ*.

ganggrang, Jav. de roode mier.

gangsa, I. Skr. geel koper, klokkenmetaal, ook een geelkoperen presenteerblad op pootjes. II. *mĕnggangsa*, verzetten, verplaatsen, overplanten; *balai digangsa*, verplaatsbare balai. III. = *angsa*, gans.

gangsang, zie *gasang*.

gangsi, = *gangsa* II, b. v. *tiadalah bĕrgĕraḳ bĕrgangsi daripada tĕmpatnja*, hij verroerde nog verschoof zich van zijn plaats.

gangsingan, Jav. tol, = *gasing*, zie aldaar.

gangsoer; *mĕnggangsoer*, gelijkmaken, effenen, gladmaken, b. v. *mĕnggangsoer médán*, eene vlakte effenen. H. Boedj. Jav. id.

ganjah; *mĕngganjah*, schuren, sterk wrijven.

ganjoet, ongaar van gekookte spijzen, b. v. aardappelen, maar niet van rijst. Zie daarvoor bij *hati*. Ook glazig, niet melig, van aardvruchten.

gansang, zie *gasang*.

ganta, huiverig, schroomvallig.

gantang, een inhoudsmaat, bij de Mal. van 5 kati gewicht. Ook een goudgewicht, vroeger van 6 *soekoe*, thans = 1 *bongkal* of 8 *soekoe*; *gantang-gantang*, kardoes voor geschut van Mal. maaksel, in bamboezen omhulsel, Swett.; *mĕnggantang*, met een gantang meten; *m. asap*, rook met een gantang meten, d. i. luchtkasteelen bouwen; *sagantang oelang-aling*, zie *oelang*.

ganteh, vdW. Zie *anteh* en *sĕring*.

ganti, I. vervangen, in de plaats van, in stede van, opvolger, vervanger, plaatsvervanger, vergoeding, beurt; *g. roegi*, schadevergoeding; *ganti gigi*, tanden wisselen; *ganti harga*, de waardevergoeding; *ganti tikar*, van bijslaap veranderen, een andere bijzit nemen; *ganti rasa*, e. s. v. versnapering; *ganti indĕra*, id. *mĕngganti*, vervangen, vergoeden; *mĕnggantikan*, iemand in of bij iets vervangen; *bĕrganti-ganti*, bij beurten; *ganti-bĕrganti*, om en om elkander afwisselen; *pĕrgantian*, beurt, die iemand heeft of toekomt, bij verkorting ook *gantian*. II. e. s. v. geneeskrachtige, droge knollen, afkomstig uit China, die ook in reukwerk gebruikt worden.

gantjang, vlug in zijne bewegingen. Zie ook *tjagaḳ* en *tjĕrĕgas*.

gantjoe, sloephaak, stok met een haak er aan, keukenhaak; *mĕnggantjoe*, aanhaken, ook: vruchten met een stok, waaraan een haak is, aftrekken.

gantoeng, hangen; *bĕrgantoeng*, hangende zijn; afhankelijk; *mĕnggantoeng*, iets ophangen, uitstellen; *tĕrgantoeng*, opgehangen, hangend, uitgesteld van een zaak of werk; *tĕrgantoeng tidaḳ bĕrtali*, zonder reden aanhangig blijven, Mĕn. wbk.; *gantoeng lajar*, belooning voor het redden van schipbreukelingen; ook e. s. v. onderofficier aan boord, bootsman; *pĕgantoengan*, de plaats waar gehangen wordt, galg, schavot; *gantoeng tiada bĕrtali*, fig. uitdrukking voor eene vrouw, die door haar man verlaten is.

gaoeḳ, Jav. kraai, = *gagaḳ*.

gaoel, mengen; *bĕrgaoel*, z. vermengen; *bĕrtjampoer dan bĕrgaoel*, zich vermengen en verwarren. Zie *tjampoer* en Mĕn. wbk.

gaoeng, weergalm, echo; *bĕrgaoeng*, weerklinken. Zie Mĕn. wbk.

gap, klanknabootsend woord voor een klappend geluid, zooals van planken die tegen elk. geslagen worden; *gap-gap*, hijgen; kloppen van het hart, b. v. door vermoeidheid; *gap-gap dada*, hartklopping als ziekte.

gapah, zie *goepoeh*.

gapil; *mĕnggapil*, onwillekeurig of zonder doel iets aanvatten of opnemen.

gapoera, Skr. hoofdpoort, hoofdingang van een gebouw. Zie *gĕrĕbang*.

gar, klanknabootsend woord voor een ratelend geluid, zooals van een donderslag, kanonschot enz. Zie *tagar*, *dĕgar* enz.

gara, = *gahara*, zie ald.

garam, zout, keukenzout; *mĕnggaram*, inzouten, ook fig. met iets doen, wat er mee gedaan moet worden.

garang, heftig, norsch, ruw, woest, grimmig, wild, ook happig, gretig bij het doen van inkoopen; *g. bĕraninja*, onstuimig is zijn moed; *pĕrkataän jang garang*, ruwe, bitse woorden; *bĕrboewat garang*, ruw behandelen.

garangan, I. toch, in vragen of bij onzekerheid; b. v. *anaḳ siapa gara-*

ngan ini, wiens kind is dit toch; *apa garangan isinja*, wat zou er toch in zijn. Ook *garang*. II. Jav. e. s. v. wezel, de slangendooder, = *tjĕrĕpĕlai*.
garau, zwaar, diep, vol, van geluiden; *soewara jang garau*, basstem. Mĕn. *garoek*.
gardoe, op Java een wachthuis langs den weg.
garib, = *magrib*, zie ald.
garing, I. hard gebakken of geroosterd, knappend. II. e. s. v. mand, die men op den rug draagt, zie ook *amboeng*.
garis, kras, schrap, kerf, m. iets scherps; *mĕnggaris*, lijnen of streepen trekken, ook harken; *pĕnggaris*, hark.
garoe, I. = *garoek*, zie ald. II. = *gaharoe*, zie ald.
garoeda, Skr. een zekere fabelachtige, groote vogel, het voertuig van den god Visjnoe, die als de koning der vogels beschouwd wordt, de griffioen of grijpvogel, die overal als verwoester optreedt; *ringgit goerdan*, verk. van *garoedaän*, de Mexikaansche dollar, zoo genoemd om de adelaar, die er op staat, ook *ringgit boeroeng*, geheeten; *garoeda alah olih oelar*, zie *tapak*.
garoek; *mĕnggaroek*, krabben in het algemeen, ook van het lichaam, roskammen van een paard enz; *mĕnggaroek roemah*, een huis ondergraven; *pĕnggaroek*, krabber, hark, egge, roskam. Ook *garoe*.
garoes, zie *gĕroes*.
garoet, een kras of krab met iets scherps.
garpoe, vork om mee te eten.
gasak; *mĕnggasak*, hard wrijven, met kracht uitwerking doen op iets, terdege iets doen, en dus ook: afrossen, dorschen, uitkloppen, uitslaan.
gasal, oneven, = *gandjil; maïn gasal gĕnap*, even of oneven spelen, er om raden.
gasang, = *gangsang*, sterk belust, wellustig, geil, wulpsch, manziek.
gasing, tol om mee te spelen, taatstol; *bĕrmaïn gasing*, tolspelen.
gatak; *mĕnggatak-gatak hoeloe kĕrisnja*, dreigend kloppen op het gevest van zijn kris? H. Boedj.
gatal, jeuk, jeukte, met jeuk geplaagd, geil, belust, begeerig; *daoen gatal*, brandnetel = *djĕlatang; gatal koeman*, schurft; zie ook *goesi*.
gatir, Mĕn. uitspraak van *gĕtil*, zie ald.
gaulana, zie *gĕlana* of *goelana*.
gawai, I. eenig werk verrichten; feestvieren; *pĕgawai*, ambtenaar, werktuig, gereedschap; *pĕgawai-mĕsdjid*, de aan eene moskee verbonden priesters. II. *gawai-rasa*, medelijden, b. v. *tiada gawai-rasa akan kita, orang toewa*, heeft geen medelijden met mij, oud man. Pr. Dj. III. e. s. v. boom, die reukwerk levert; soorten zijn; *gawai tandoe, g. boewaja* en *g. mĕdang*. IV. *lajar gawai*, topzeil. Swett.
gawar; *gawar-gawar*, teeken dat de toegang verboden is, meestal een gespannen touw of rotan, waaraan bladeren hangen; versperren van een weg.
gawoeng; *kaïn gawoeng*, neteldoek, fijne gekleurd-katoenen stof.
gaz, Perz. de eenheid der lengtemaat bij de Perzen = 1.11 meter; 6000 *gaz* = 1 *farsang*.
gebang, naam eener groote zoutwaterschelp, zie *gewang*.
gĕbang, = *lontar hoetan*, e. s. v. palm met waaierachtige bladeren, waarvan men zakken, zeilen, netten enz. maakt. De bladsteelen leveren touw en de stam sago van mindere hoedanigheid.
gĕbar, sprei, dekkleed; *gĕbar gandan*, groot en breed zijden dekkleed. vdW. In de Sj. Ibr. Chas. heet het *gĕbar kandaän*, zie ald.
gebeng, blad van een roeiriem, dat er op vastgespijkerd wordt.
gĕdabah, e. s. v. versiersel in het opgestoken haar der vrouwen, bestaande uit een driekante plaat van goud, waaraan snoeren hangen.
gĕdabir, bungelen, heen en weder slingeren, zooals slaphangende zeilen en de kossem van een os, ook lel v. e. haan en de kieuwen v. e. visch. M.; = *gĕlambir, gĕlember* en *tjĕlabir*.
gĕdang, Mĕn. groot; *djalan gĕdang*, de groote weg. Zie *gadang*.
gĕde, Jav. groot, aanzienlijk.
gĕdĕboek, van eene hoogte naar beneden storten.
gĕdĕboeg, Jav. = *kĕlisip*, zie ald.
gĕdĕboeng, I. een lapje, meestal van laken of katoen, waarin men sirih en tabak doet. II. Jav. stam van de pisangplant.
gedeng, Jav. bos, van padi, ter zwaarte van 10 kati.

gĕdobang, e. s. v. Atjineesch zwaard. Mĕn. e. s. v. hakmes.
gĕdoeng, groot steenen gebouw, pakhuis enz. *gĕdoeng bitjara,* raadhuis, gebouw waar recht gesproken wordt; *g. sĕndjata,* tuighuis; *g. kompĕni,* faktory van de Compagnie. Niet te verwarren met *goedang*! Zie ald.
gĕdogan, Jav. stal voor een paard.
gĕdoķ, = *tjatang,* zie ald.
gĕdombaķ, e. s. v. tamboerijn met een nauwe opening, die gesloten wordt om het geluid te dempen.
gĕgadan, betamelijkheid? *sĕbah tiadalah gĕgadannja itoe kapada pĕrĕmpoewan Melajoe,* K. omdat er bij de Mal. vrouwen geen betamelijkheid? heerscht.
gĕgai, niet sterk of stevig genoeg, onsterk, van vaartuigen, huizen en alles wat uit verschillende deelen is in elkander gezet.
gĕgaķ, verward van geluiden, bij een rumoer; *g. gĕmpita,* luidruchtig, onstuimig. Zie *goegoep, gĕlĕgaķ* en *gĕmpita.*
gĕgaman, Jav. wapenen; *pĕrgĕgaman,* wapenmagazijn.
gĕganden, zie *ganden.*
gĕgap, luidruchtig, = *gĕgaķ,* zie ald. en *gagap.*
gĕgar, trillen, van een snaar, dreunen, schudden van een stoomschip door de werking van de machine, schudden van een boom. Zie *gĕlĕgar.*
gĕgat, mot; *dimakan gĕgat,* door de mot verteerd; *bĕkas gĕgat,* kaal, van laken enz. letterl. de sporen dragen van mot.
geger, geraas, getier, gekijf, kijven, schreeuwen, gillen.
gĕgĕtar, nagemaakte steel aan een bouquet; e. s. v. vrouwelijk hoofdsieraad; kralen versiersel aan gordijnen; e. s. v. klaterend glaswerk aan gordijnen en ander huisraad tot versiering, M.; *goemĕrĕntjing boenji gĕgĕtarnja?* H. Boedj. waar sprake is van een vaartuig dat geroeid wordt. In de Ind. Poet. heet *gĕgĕntar* een geluidgevend versiersel aan paarden enz. 't Schijnt iets te wezen, dat op een Turksche schel of iets dergelijks gelijkt. Zie *gĕntar.*
gĕla, open naden hebben, in hooge mate lek zijn, van vaartuigen, doordat de naden opengesprongen zijn.
gĕlabir, zie *gĕdabir.*
gĕlaboer; *mĕnggĕlaboer,* in het water vallen. Zie *tjĕboer.*
gĕladaķ, I. planken, zolder, dek van een schip, plat dak. II. Jav. *gĕladag,* een slecht paard, knol, wandelende kapstok, scheldw. Mĕn. id.
gĕladau, = *bĕladau,* zie ald.
gĕladir, snel varend, van een schip. Abd. Sch. wrdb. Mĕn. slijm, slijmerig.
gĕladĕri, Ned. galerij.
gĕlagah, e. s. v. wild suikerriet, het *glaga*-riet. Mĕn. id.
gĕlaķ, schateren, bij het lachen, hardop lachen. Mĕn. lachen = *tĕrtawa.*
gĕlakaķ, lachen om te stikken.
gĕlalar, tegenspartelen, zooals b. v. een onwillige hond, die aan een touw voortgetrokken wordt.
gĕlam, e. s. v. boom, welks bast gebruikt wordt om te breeuwen; soorten zijn: *g. bĕti, g. hidjau* en *g. tikoes; ikan g.,* e. s. v. eetbaren zeevisch.
gĕlama, e. s. v. zoutwatervisch.
gĕlambir, kossem, kwabbe aan den hals van een os, de lel van een haan; *mĕnggĕlambir,* slap nederhangen, zooals een kossem.
gelan, karmijn.
gĕlana, ook *goelana,* Skr. lusteloos. Zie *goendah.*
gelang, porselein, portulacca.
gĕlang, arm- of voetring, die om pols of enkel gedragen wordt; *g. moeka,* armring met een plaats, die boven de elleboog gedragen wordt; *g. kana,* staatsie-armbanden, door kinderen en bruid en bruidegom gedragen; *g. bĕrgĕnta,* armband die hol is en waarin zich rammelende voorwerpen bevinden; *gĕlang koentji,* sleutelring; *g. poejoeh,* de krans van vederen om den nek van een kwartel, ook: het uitspringende gedeelte van gedraaid houtwerk; *pĕrgĕlangan,* de plaats van de *gĕlang,* waar die gedragen wordt; *pĕrgĕlangan tangan,* handgewricht; *pĕrgĕlangan kaki,* voetgewricht; *tjatjing gĕlang-gĕlang,* e. s. v. aardworm. *g. patah sĕmat,* armring bestaande uit schakels met oogen die met pennetjes aan elk. gehecht worden; *g. badjang,* snoer van zwart garen om de pols, als een talisman tegen de *badjangs,* zie ald.; *roti gĕlang,* kransbrood, brood in den vorm van een ring; *gĕlang-gĕlang,* benaming voor allerlei ringvormige voorwerpen, ook de ring waarin een sluitboom komt; *gĕlang-gĕlang pintoe,* klopper op een deur in

den vorm van een ring; *gĕlang basahan*, zie *basah*. Zie ook *kaloeng* en *gĕloeng*.

gĕlanggang, ronde of kringvormige vlakte, waarin zich iets bevindt of toedraagt, strijdperk, kampplaats; kring om zon of maan, ring om Saturnus enz.; *g. hajam*, hanenvechtbaan; *g. soesoe*, bruine kring om de borsttepels; *g. mata*, zie *bingkai; g. merah*, roode kring om wonden of zweren; *g. pĕrang*, slagveld.

gĕlansar, zie *gĕlasar*.

gĕlap, donker, duister (sterker dan *kĕlam*); ondoorschijnend van glas; *baraugbarang gĕlap*, smokkelwaar of niet op eerlijke wijze verkregen goed; *sang gĕlap*, = *sipĕntjoeri*, die dief, die schelm; *mata gĕlap*, e. s. v. zinsverbijstering; *g. goelita*, en *g. katoep*, stikdonker; *satoe gĕlap*, de eerste dag na volle maan; *doewa g.*, de tweede enz. tot den negende. Zie Spraakl. 2e dr. p. 142. *mĕnggĕlapkan*, verduisteren; *kagĕlapan*, verduisterd, verdonkerd en duisterheid donkerheid.

gĕlar, titel, eerenaam, bijnaam; *gĕlar pakai* en *g. sahari-hari*, iemands gewone titel; *g. wárits*, erfelijke titel, waaraan een ambt verbonden is; *bĕrgĕlar*, den titel voeren van, bijgenaamd; *mĕnggĕlar*, een titel verleenen.

gĕlas, I. voorraad, proviand; *gĕlasan*, knapzak, reiszak. Zie *galas*. II. Ned. glas, in de beteekenis van drinkglas, niet van het materiaal. Ook fijngestampt glas, waarmede men de vliegertouwen bestrijkt bij weddingschappen; *mĕnggĕlas*, zulk een vliegertouw gereed maken.

gĕlasar, naar voren uitglijden; ook *gĕlansar*.

gĕlatak, babbelachtig, praatziek.

gĕlatik, Jav. het rijstvogeltje, rijstdiefje.

gĕlatoek, bibberen, klappertanden, beven van de kin.

gĕlĕbap, klanknabootsend woord voor het ploffen van iets, dat op den grond valt, b. v. een pak papier.

gĕlĕbak, = *gĕlĕbap*, doch iets helderder, zooals b. v. van een menigte vallende boeken.

gĕlebar, fladderen, van een zeil, heen en weer slingeren, van een kwabbe.

gĕlĕbar, in wanorde uit elkander stuiven.

gĕlĕboek, = *gĕlĕbap*, doch doffer, zooals b. v. van eenige kokosnoten.

gĕlĕdang; *mĕnggĕlĕdang*, de armen stijf uitstrekken, b. v. van vermoeienis, Zie *kĕdang*.

gĕlĕding, kromtrekken, b. v. van een plank in de zon.

gĕlĕdoer, in een plooi neerhangend, van den buik.

gĕlĕga, e. s. v. groote gong, waarmede men 's nachts waarschuwt, dat er olifanten in de nabijheid zijn. Pad. bov.l.

gĕlĕgak, fréq. van *gĕgak*, borrelen, bobbelen, van kokend water. Zie *boewal*. Mĕn. id.

gĕlĕgar, I. zolder- of vloerbalk, waarop de planken gespijkerd worden. II. frequ. van *gĕgar*, zie ald.

gĕlĕgata, kippevel, de huid met pukkeltjes saamgetrokken door de koude; ook: netelroos, vdW. Mĕn. netelroos.

gĕlĕgoet; *mĕnggĕlĕgoet*, bibberen, klappertanden. Zie *gĕloegoet*.

gelek, I. *mĕnggelek*, het lichaam opzij draaien om een slag te ontwijken, cylindervormig rollen van deeg. II. *mĕnggelek tangan*, overlangs de handen wrijven; *digelek olih kareta*, overreden worden door een rijtuig.

gĕlĕkak, loslaten, losgaan, b. v. van pleister, verlakt en dergel.

gĕlĕmat, stuk vast dek aan den voor- of achtersteven, e. s. v. halfdek.

gĕlĕmboeng, waterbel, bobbel, blaas; *mĕnggĕlĕmboeng*, zwellen, opzwellen, b. v. van rijpende vruchten, een kleed, zeil of zonnescherm door den wind, een blaas door die op te blazen, de wangen van iem. die een blaas-instrument bespeelt; *gĕlĕmboeng-gĕlĕmbing*, allerlei bobbels hebben, zooals een doorgestoken matras; *gĕlĕmboengan*, kippenblaas, als speelgoed; *mĕnggĕlĕmboeng-gĕlĕmboengan*, bellenblazen, het spel. Zie ook *gĕmboeng*.

gĕlĕmboer, rimpelig; *mĕnggĕlĕmboer*, rimpelen. Zie *gĕmboer*.

gĕlĕmpang, uitgestrekt op den grond liggen, b. v. van een lijk, een beschonkene enz. in den weg liggen, voor de voeten liggen; *bĕrgĕlĕmpangan*, van vele voorwerpen zoo liggen. Mĕn. id.

geleng, zie *giling*.

gĕlĕnjar, tintelen, b. v. de voeten van het loopen in het heete zand; flikkeren.

gĕlĕntang; *goeling-gĕlĕntang*, rollen en wentelen.

gĕlĕntar, frequ. van *gĕntar*, beven, bib-

beren, b. v. *dagoenja mĕnggĕlĕntar*, zijn kin bibberde. Ibr. b. Ch.
gĕlĕpar; *mĕnggĕlĕpar*, slaan met pooten en vlerken, spartelen, zooals een dier, dat geslacht is of pas geschoten.
gĕlepek, slap tegen iets aan hangen, b. v. van een zeil bij windstilte tegen den mast. Zie *kĕlepak*.
gĕlĕpoeng, geluid van een groot lichaam, dat in het water ploft.
gĕlĕtar; *mĕnggĕlĕtar*, bibberend, beverig, sidderen.
gĕletek, = *gĕlitik*, zie ald.
gĕlĕtik, spartelen, b. v. van een visch op het land; fladderen, wapperen, zooals een vlag bij een flinke bries.
gĕlĕtis, zich stuipachtig bewegen, zooals b. v. een doorgesneden worm.
gĕlĕtja, dunne, smalle matras voor één persoon. Ook de naam van e. s. v. boom.
gĕlewang, e. s. v. vaartuig, gelijkende op een *wangkang*. Abd. Sch. wrdb.
gĕli, afkeer of afgrijzen of kitteling of drang tot lachen gevoelen, van iets griezelen; *gĕli gĕman*, afgrijzen en rilling, vies den neus voor iets optrekken; *gĕli-gĕli*, de nieren; *mĕnggĕli*, kittelen; *kagĕlian*, afgrijzen; zie ook *gali*. Mĕn.
gĕlibir, omgekruld neerhangen.
gĕlidja, e. s. v. snip, d. B.
gĕligi, klappertanden; frequ. van *gigi*, zie ald.
geligin, de roeden van de weverskam, de stokjes, waarmede men doek opspant met ze door een zoom te steken en aan het raam te verbinden.
gĕligit, frequ. van *gigit*, bijten, knabbelen.
gĕlijang; *gĕlijang-gĕlijoet*, zich buigen en krommen, b. v. van een gevangen slang.
gĕlijat; *mĕnggĕlijat*, zich uitrekken, van luiheid of vadzigheid; ook *gĕlijoet*; *tĕrgĕlijat*, verstuikt, verrekt, verwricht; *mĕnggĕlijat*, verwringen, misvormen.
gĕlijoet, zie *gĕlijat*.
gĕlimbir, hangend, van de wangen.
gĕlinang, stel van drie diepe koperen bekkens met knop, behoorende bij de *gamĕlan*.
gĕlindoeng, spoel, klos, rol, haspel, logrol, alles waarop of waarmee touw enz. gewonden of in elkaar gedraaid wordt; pen om netten te knoopen, ook de rol, waarmede men het bouwland of de wegen effent; *bĕnang gĕlindoeng*, klosjes garen; *boeloeh gĕlindoeng*, weversspoel van bamboe; *mĕnggĕlindoeng*, garen of touw op een klos winden.
gĕlinggam, zie *gĕloega*.
gĕlinggang, e. s. v. heester, welks ronde, gele, drie vingers groote bladen, met zwavel en salpeter vermengd, tegen den ringworm gebruikt worden, en daarom ook wel *daoen koerap* heeten.
gĕlinggi, e. s. v. plant, Cassia alata (Caesalpinées).
gĕlingsir, verschuiven, afzakken, van *gingsir*.
gĕlinsir, zie *kĕlinsir*.
gĕlintar, overal rondgaan, b. v. om iets te zoeken.
gĕlintjat, weerstuit, terugstuiten.
gĕlintjir, glijden, sullen; *tĕrgĕlintjir*, uitgegleden, ook van een wapen b. v. op een schild. Noer Moeh. Mĕn. id.
gĕlintjoeh, struikelen, gestruikeld.
gĕlipar, opzij uitwijken van het scherp van een wapen, waarmede men houwt.
gĕlis, Jav. spoedig, = *lĕkas* en *sigĕra*.
gĕlisah; *mĕnggĕlisah*, woelen, onrustig zijn in den slaap; ook: niet op zijn gemak zijn, gejaagd zijn, v. d. W.
gĕlitik, freq. van *gitik*. Jav. kloppen, poperen van het hart, b. v. van sterk verlangen naar iets. Volgens v.d.W. kittelen, kitteling gevoelen. Mĕn. id.
gĕlitjik, uitglijden, inz. van de voeten; *tĕrgĕlitjik*, uitgegleden, geslipt. Zie *gĕlintjir*.
gĕlodar, spartelen om zich los te rukken.
gĕlodjoh, zie *djĕlodjoh*.
gĕloedjoeh, gulzig, hebzuchtig; *g. laki*, hongerig naar een man, manziek.
gĕloedoeg, Jav. donder.
gĕloega, ook *gĕlinggam*, een roode verfstof, van een plant, welker vruchten op *ramboetan* gelijken, en waarvan de pitjes gebruikt worden om de nagels rood te kleuren.
gĕloegoer, e. s. v. wilde mangga, die een zure, doch eetbare vrucht draagt, naar den vorm van die vrucht heet verschillend snijwerk aan meubels enz. knoppen aan sommige voorwerpen, kanten en groeven van een buks en dergel.; *koemai g.*, lijstwerk met holten en rondjes; *bĕrgĕloegoer*, getrokken van een loop; *asam gĕloegoer*, e. s. v. tamarinde.
gĕloegoet; *mĕnggĕloegoet*, sterk rillen

(sterker dan *gigil*). Zie Mĕn. wdbk.
gĕloeh, en *gĕloek*, klei, leem.
gĕloek, I. drinknap of bakje van een kokosdop; ook: e. s. v. pot om water in te doen. II. zie *gĕloeh*.
gĕloekap, e. s. v. boom, welks schors voor looistof wordt gebezigd.
gĕloeloer, afglijden, afzakken, b. v. zoo als een broek; gemakkelijk door iets heen glijden, b. v. een knoedel door de keel, een touw door de hand. Zie *loeloer*.
gĕloema, meekrap.
gĕloemang; *mĕnggĕloemang*, overal besmeerd, overal bestreken, vol, b. v. met vuil; ook zich wentelen in. Zie *djĕmoewas*.
gĕloemat, dek van een vaartuig. Zie *tingkat*.
gĕloembang, deining, hooge en lang voortrollende golven, baren, grooter dan *ombak*; *g. boenga lĕpang*, golven met witte koppen; *hĕmpasan g.*, zware branding, breker.
gĕloemoer, e. s. v. gouden munt van *f* 21.60 waarde, uit het Eng. gold mohur.
gĕloeng, halfcirkelvormige buiging of bocht, zooals die waarmede bindrotting in den handel voorkomt; ook gebruikt in de beteekenis van stuks bij het tellen van rotan; verder e. s. v. kapsel.
gĕloengsoer, glijden, sullen, afglijden, b. v. van een boom.
gĕloep; *mĕnggĕloep*, uitvallen van tanden en kiezen.
gĕloepas, zie *koepas*.
gĕloerat, zie *dlaroerat*
gĕloet, met de armen omvatten bij het worstelen. zie *galoet*. Mĕn. wdbk.
gĕlokak, gedeeltelijk loslaten, b. v. van de schors eens booms.
gĕlondong, Jav. ruwe balk, rondhout = *gĕlĕgar*, zie ald.
gĕloneng, klein, koperen bekken, behoorende tot de *gamĕlan*.
gĕlonsor, zie *gĕlongsor*.
gĕlonsong, zie *kĕlongsong*.
gĕlopak, geheel loslaten, van pleisterkalk, vernis enz.
gĕlora, onstuimig v. d. zee, zeebeving, woeden der golven, geweldige branding, storm met regen, militaire charge, stormpas, benarde omstandigheden.
gĕlosok, zie *gosok*.
gĕlosor, afglijden van een helling.
gĕlotak; *mĕnggĕlotak*, ontbolsteren van hardschalige vruchten, zooals b. v. kokosnoten.
gĕma, echo, weerklank; *bĕrgĕma*, weerklinken.
gĕmal; *bĕrgĕmal-gĕmal*, samengebonden, opgebonden, b. v. van graan.
gĕman, rillen van afkeer; zie *gĕli*.
gemang, e. s. v. zeevisch.
gĕmang, dik, dikte, als dimensie, niet van gezwollenheid, b. v. *sama gĕmang*, overal even dik, zooals o. a. een potlood, stam, pilaar enz.
gĕmar, genoegen, lust, vreugde; *bĕrgĕmar*, zich verheugen, lust hebben; *kagĕmaran*, lust, b. v. *masing-masing pada kagĕmarannja*, ieder naar zijn lust; *makanan kagĕmaran*, lievelingskost.
gĕmas, nijdig, kwaadaardig, vergramd.
gĕmbira, Skr. opgewekte moed, vuur, strijdlust; forsch van een stem; *naïk gĕmbiranja*, hij geraakte in vuur; *mĕmbĕri gĕmbira*, den moed opwekken of aanvuren.
gĕmboeng, opgezet, opgeblazen, van den buik door winden, van kussens enz.; *bantal g.*, groot, cilindervormig kussen, waartegen men met den rug leunt. Zie ook *kĕmboeng* en *gĕlĕmboeng*.
gĕmboer, I. los, niet strak, luchtig, mul van den grond, voos, slap, pappig van een dierlijk lichaam. II. woeden, bulderen van vuur, b. v. *moeloetnja kaloewar api bĕrgĕmboeran datang kapada pandji wira soekma*, uit zijn mond kwam vuur dat bulderend op den prins W. S. afkwam. Pr. Dj. Zie *sĕmboer*.
gĕmboet. I. zich kloppend of opwippend bewegen, zooals de fontanel bij een klein kind, enz staatsiehemel boven een olifant die knielende den Vorst met zijn snuit hulde bewijst. II. e. s. v. gouden, vorstelijke beteldoos. Zie ook *kamboet*.
gembol, wratachtige uitwas even boven den wortel van boomen; opgezet van de wang, zooals door een pruim; bol uitbouwsel aan weerskanten van het achterdeel eens vaartuigs, waarin meestal de bestekamer is; galerij achter aan een vaartuig.
gĕmbreng, omroepersbekken.
gĕmĕlai en *gĕmoelai*, heen en weder zwaaien, b. v. als een wilgentak, van iemand, die zeer vermoeid is.

gĕmĕlĕgoet, zie *gĕlĕgoet.*
gĕmĕlĕtaḳ, rammelen, klapperen.
gĕmĕlĕtoeḳ, = *gĕmĕlĕtaḳ,* doch doffer; *gĕmĕlĕtaḳ-gĕmĕlĕtoeḳ,* hetzelfde met verscheidenheid.
gĕmĕntam, donderend geluid, b. v. van geschut of een instortend huis.
gĕmĕntar, zie *gĕtar.*
gĕmĕrĕntjang, rammelend, rinkinkend, klaterend, daverend.
gĕmĕrĕntjik, = *gĕmĕrĕtjiḳ.*
gĕmĕrĕntjing, = *gĕmĕrĕntjang,* doch scheller, fijner.
gĕmĕrĕntjoeng, = *gĕmĕrĕntjing,* doch doffer, holler.
gĕmĕrĕtaḳ, kraken, rammelen, kletteren, zie *gĕrĕtaḳ.*
gĕmĕrĕtap, ruischen van den regen, b. v. *titiḳ hoedjan gĕmĕrĕtapan,* de regendroppels ruischten. Pr. Dj.
gĕmĕrĕtjaḳ, kraken, rammelen; b. v. *gĕmĕrĕtjaḳ boenji dajoengnja,* hunne roeiriemen kraakten, nml. onder het roeien.
gĕmĕrĕtjiḳ, ridselen, een knappend, spattend geluid voortbrengen, spetteren, knetteren.
gĕmĕrĕtoep, donderen, van geschut, b. v. *maka gĕmĕrĕtoeplah boenji loetoengnja,* hunne slangstukken nu donderden. H. Boedj.
gĕmĕroetoeḳ, dof dreunen, zooals een gong.
gĕmi, e. s. v. zeevisch, zuigvisch, welks graat als geneesmiddel gebruikt wordt.
gĕmoeḳ, dik, vet, van menschen, dieren, aarde, mest enz. Zie ook *gĕmang.*
gĕmoelai, = *gĕmĕlai,* zie ald.
gĕmoeloeng, zie bij *gadjah.*
gĕmoeroeh, zie *goeroeh.*
gĕmoeti, de harige vezels van den arenpalm, waarvan men touw vervaardigt enz.
gĕmpa, schudding, schuddende beweging; *g. boemi,* aardbeving; *g. laoetan,* zeebeving; *g. ḳijamat,* de aardbeving bij 's werelds ondergang; *g. gĕraḳ,* schudding veroorzaakt door iets te bewegen; *g. soenting,* e. s. v. versiersel in het haar.
gĕmpal, eenigszins gezet, met eenig embonpoint. Zie *sintal.*
gĕmpar, opschudding, rumoer, getier, tumult; *mĕnggĕmparkan,* in opschudding brengen, rumoer maken over.
gĕmpita, Skr. bulderend, daverend. Meestal verbonden met *gĕgap* of *gĕgaḳ,* Zie ald.
gĕnang; *mĕnggĕnang,* water uit de waterleiding of uit een hooger gelegen vak over de sawah laten vloeien. Pad. bov.l.
genang-genang, e. s. v. droge koekjes van kleefrijst, in olie gebakken; Jav. *rangginang.*
gĕnap, vol, voltallig, in zijn geheel, even; *gĕnap ataw gandjil,* even of oneven; *sagĕnap,* geheel, vol, al, alle; *koerang gĕnap,* onvoltallig, onvolledig; *sagĕnap kali,* telkens zonder uitzondering; *sagĕnap hari,* den geheelen dag; *sagĕnap nĕgari,* alle mogelijke landen; *sagĕnap toeboeh,* het geheele lichaam; *sagĕnap sana-sini,* hier en daar en overal; *gĕnap-gĕnap gĕntar,* algemeene ontsteltenis; *tiga poeloeh gĕnap,* de volle dertig; *mĕnggĕnapi,* iets vervullen, ten einde brengen, voltallig maken.
gĕndaga, = *kĕndaga.*
gĕndala, = *kĕndala.*
gĕndang, I. e. s. v. trom, bestaande uit een houten cilinder, aan weerskanten met geitenvel bespannen, die aan den eenen kant met de hand en aan den anderen met een stok geslagen wordt; *g. kĕra,* e. s. v. kinderspel, handenquadrille; *bĕrgĕndang paha,* leedvermaak, Schadenfreude hebben; zie ook *gĕndĕrang.* II. een riem; *kĕrṭás sagĕndang,* een riem papier. III. *gĕndang-gĕndis,* e. s. v. groente, die in het wild groeit.
gendeng, scheef, schuin; *bĕrgendengan,* schuin gehouden van vele zaken, b. v. van edelgesteenten om ze te laten schitteren, van een kop om een stoot te geven. Pad. bov.l.
gĕnder, stel van metalen platen, die boven bamboekokers hangen tot versterking van het geluid en tot de *gamĕlan* behooren.
gĕndĕrang, freq. van *gĕndang,* trom; *gĕndĕrang pĕrang,* oorlogstrom; *g. raja,* de groote of feesttrom; *g. kĕmbali,* de aftochtstrom; *g. sĕmbojan,* alarmtrom.
gĕndi, Jav. waterkruik, = *kĕndi,* Mal.
gĕndis, I. zie *gĕndang* III. II. Jav. suiker.
gĕndit, = *kĕndit.*
gendjang, scheef, niet rechthoekig, van een vierhoek of parallelogram. Zie *gendjoet.*

gendjoet, scheef, niet rechthoekig, ruitvormig. Mĕn. id. Zie ald.
gendoeng, Jav. in een doek op de heup dragen.
gĕndoet, dik en hangend, van den buik.
gĕndola, e. s. v. plant, die als spinazie gegeten wordt, = *bajam,* zie ald.
gĕnggam, de gesloten hand, vuist; *sagĕnggam,* een vuist vol; *bĕrgĕnggam-gĕnggam,* bij handenvol; *ada dalam gĕnggaman tangan orang,* in iemands macht zijn; *mĕnggĕnggam,* in de gesloten hand houden, ook van een hand, b. v. *tangan jang akoe gĕnggam,* de hand, die ik in de mijne sloot. Ism. J.; *mĕnggĕnggam tangan* en *mĕnggĕnggamkan djari kapada tapaḳ tangan,* de vuist ballen.
gĕnih, de slagtanden van een wijfjesolifant. Ook *gĕnis.*
gĕnijoeḳ; *mĕnggĕnijoeḳ,* met een spaansche spil aanwringen van een plank aan de huid van een vaartuig, opdat zij op hare plaats passe.
gĕnitĕri, e. s. v. boom, welks vruchten men bezigt als kralen voor de rozekrans.
gĕnis, = *gĕnih,* zie ald.
genjoet, scheef aan elkaar gezet, van twee stukken stof, zoodat de bloemen of streepen niet overeenkomen. Zie *gendjoet.*
gĕnta, Skr. metalen klok, bel, rinkelbel; metalen plaat om geluid te maken, snaar op een trom; *g. ditaboeh,* klok, die geslagen wordt; ook: soort van teekening op kleedjes; *g. ălámat,* seinklok; *g. sambojan,* alarmklok; *mĕnggĕraḳkan g.,* de klok luiden.
gĕntala, op rollen of wieltjes; *naga gĕntala,* een draak op rollen, zooals bij optochten. Volgens vdW. *gĕntala.* zeer groot, ontzettend, monsterachtig.
gĕntar, = *gĕtar,* beven. Zie ook *gĕlĕntar.*
gĕntas, op, ten einde, gedaan met; *gĕntas soedah sĕgala boewah-boewahan,* met alle fruit is het reeds gedaan; *lagi djaoeh gĕntasnja,* het einde ervan is nog ver; *bĕtik soedah gĕntas,* de *bĕtiḳ* heeft opgehouden met dragen, fig. uitdrukking voor iemand die niets meer kan presteeren, omdat de *bĕtiḳ,* die altijd door bloeit en vruchten draagt, wanneer hij eenmaal daarmee ophoudt, ook voor goed uitscheidt; *mĕnggĕntas,* afplukken met de vingertoppen, van vruchten of bloemen, door het steeltje af te breken. Zie *gĕtas* en *pĕtik.*
gĕntat, aan den eenen kant ingedrukt, naar binnen loopend, zooals b. v. een been, waarin de kanker is. Zie *gĕnting.*
gĕntel, droog balletje, pil. Zie *oental.*
gĕnteng, dakpan; *atap gĕnteng,* pannendak; *g. sĕloeran,* vorst, kromme pan; *g. tanah lijat,* pannen van klei.
gĕnting, dun in het midden, dunner dan op andere plaatsen, b. v. van insecten, gedraaid werk, een boom, landen zooals Amerika, touw dat in het midden versleten of verteerd is; *g. tanah,* landengte, ook: *pĕgĕntingan.* Zie *gĕntat.*
gĕntjat, zie *bĕntjat.*
gentjel, kwast of strengetje van gevouwen draadjes. Zie *oenting.*
gĕntoeng, e. s. v. onverglaasd aarden watervat.
gĕpoeḳ, I. Mĕn. = *gĕmoek.* II. *gĕpoeḳ-gĕpoeḳ,* e s v. koekjes.
gĕra; *mĕnggĕra,* vrees aanjagen door woorden of gebaren, iem. een uitbrander geven. Zie *gĕrĕtaḳ.* Mĕn. wegjagen van dieren. Zie wdb.
gĕrabaḳ, gescheurd; zie *gĕrabang.*
gĕrabang, wijd en lang gescheurd, zooals b. v. een muur, wijder en langer dan *gĕrabaḳ.*
gĕradi, hekwerk rasterwerk.
gĕragai, e. s. v. groote haak om krokodillen te vangen. M. Mĕn. id.
gĕragas; *mĕnggĕragas,* verward haar uitkammen, hetzij met een grove kam, hetzij met de vingers.
gĕragau; frequ. van *gagau,* zie ald.; op den grond spartelen; *soengkoer gĕragau,* voorover op den grond liggen te spartelen; *gĕragau,* ook e. s. v. kleine garnalen, vdW.
gĕraham, kies, baktand; *g. bongsoe,* kies van verstand, lett. de jongste kies.
gĕrai, I. brits, slaapbank, geplaatst boven op de gewone rustbank. II. *pĕnggĕrai,* e. s. v. klein boorijzer, d. Br. K.
gĕrajang; *mĕnggĕrajang,* woelen, krauwelen in het haar; *gĕrajang = rajang,* vdW. doch dit kan het grndw. niet zijn.
gĕraḳ, I. beweging; *gĕraḳ-gĕraḳ,* en *gĕraḳ-gĕri,* verschillende bewegingen; *bĕrgĕraḳ,* bewegen, zich bewegen, verroeren; *tĕrgĕraḳ,* toevallig bewegen, bewogen, te bewegen; *salah gĕraḳ,* verkeerd gaan, in de war loopen; *gĕràḳ dijam,* beweging en rust; *gĕraḳ-gĕmpa,*

beweging en schudding; *gĕrak soeroet*, begin van de ebbe; *gĕrak hati*, het geweten, vdW. *gĕrak kalakoewan*, iemands gansche benemen, al zijne manieren; *gĕrak gĕri* en *gĕrak-gĕroek*, allerlei bewegingen; *mĕnggĕrakkan gĕnta*, de klok luiden; *mĕnggĕrakkan kang*, aan de teugels trekken; *mĕnggĕrakkan daripada karadjaän*, van den troon stooten; *m. hati*, het hart afkeerig maken, ook reden geven tot ontevredenheid; *tĕrgĕrak hatinja*, afkeerig geworden, in zijn gevoelens jegens iemand veranderd; *djangan mĕnggĕrakkan barang jang diam*, men moet geen slapende honden wakker maken. II. het geluid van iets dat verschoven wordt. Zie *gĕroek*.

gĕram, I. toorn, woede, vertoornd, woedend, kwaad; *mĕnggĕram*, toornig worden; ook: grommen, brommen, knorren, zooals een zwijn. II. verb. Ned. geraamte, het houten geraamte van een huis; *mĕnggĕram*, het geraamte pasklaar maken; *mĕnggĕram roemah*, het geraamte van een huis opslaan, waarna men met bamboe en rotan kan gaan werken.

gĕrang, I. zwart poeder van gebrande kokosschillen enz. om de tanden zwart te maken. II. = *garangan*, zie ald.

gĕrangga, de roode mier. Jav. *ganggĕrang*. Zie *kĕrĕngga*.

gĕranggati, een zeker insect, M.

gĕrantang, verschrikken, schrikaanjagend van woorden; een rammelend geluid maken, zooals een menigte aardewerk, dat naar beneden komt.

gĕrat, knarsen, van de tanden, een vijl enz.; *mĕnggĕrat*, knagen als een rat. Swett.; *gĕratan gigi*, knersing der tanden.

gĕrawat; *mĕnggĕrawat*, iem. aan zijn lot overlaten, zich niet om hem bekommeren.

gĕrĕbak, zich alom verspreiden, van een reuk, inz. een aangename. Zie *sĕmĕrbak*.

gĕrĕbang, I. los en in wanorde neerhangen, van de haren; Mĕn. *gĕrĕbang koeda*, de manen van een paard; *mĕnggĕrĕbangkan*, losmaken van het haar, ketenen, kluisters enz. Saif Dz. II. *pintoe gĕrĕbang*, poort van een stad, omheinde plaats, vesting enz. Zie *gapoera*. III. *gĕrĕbang-gĕrĕbik*, rumoer maken, zooals b. v. een booze vrouw, v. d. W. Is het ook plukharen? Zie I.

gĕrĕdam, dreunen van iets zwaars, dat omvalt.

gĕrĕdoem, dreunen, zwaarder dan *gĕrĕdam*, b. v. van een omvallenden boom; *gĕrĕdoem-gĕrĕdam*, hetzelfde met verscheidenheid.

gĕrĕgadji, Skr. zaag, gezaagd; *papan gĕrĕgadji*, gezaagde planken; *mĕnggĕrĕgadji*, zagen; *aboek gĕrĕgadji*, zaagsel; *mĕnggĕrĕgadji angin*, scherp tegen den wind opwerken, laveeren.

gĕrĕgat, e. s. v. aap.

gĕrĕgau, verkromd van de vingers, door schurft of zwelling.

gĕrĕgĕtĕn, Jav. ergernis, zich ergeren; *gĕrĕgĕtĕn hati*, ergernis des harten. H. Boedj.

gĕrĕham, zie *gĕraham*.

gerek; *mĕnggerek*, een gat boren met een boor, ook: boren van insecten; *pĕnggerek ĕndjoet*, e. s v. drilboor, in gebruik bij goudsmeden.

gĕrĕmang, overeind staan, te berge gerezen, van de haren.

gĕrĕmĕt, Jav. wemelen, krielen; *goemĕrĕmĕt*, wemelend, krielend.

gĕrĕmoet, wemelen, krielen; *mĕnggĕrĕmoet*, hetzelfde.

gĕrendeng; *mĕnggĕrendeng*, een vechtende, dreigende houding aannemen, van dieren, schuin naderen, Pad. bov.l.

gĕreneh, seuren, leuterpraatjes, lamenteeren; *djanganlah ĕngkau amat banjak gĕrenehmoe*, houdt toch niet al te veel leuterpraatjes. H. Gr.

gĕrenek, tremuleerend, van stem of toon. Zie *gĕreneh* en *renek*.

gĕrengseng, e. s. v. koperen pan voor keukengebruik.

gĕrenjet, onwillekeurig trekken, van spieren, b. v. die van een geslacht beest.

gĕrĕntam, dreunen, b. v. door het hard toeslaan van eene deur.

gĕrĕntil, in menigte naar beneden hangen, zooals druiven aan een tros.

gĕrĕsak, een knarsend geluid, zooals van het loopen op grof zand of dorre bladeren.

gĕrĕsik, = *gĕrĕsak*, doch fijner; ook: rammelen, klateren, rinkelen, b. v. van papier, bladgoud en dergel. Zie ook *karsik*.

gĕrĕta, een brug = *titian* en *djambatan*. Maxw. Jav. *kĕrĕtĕk*.

gĕrĕtak; *mĕnggĕrĕtak*, met de voeten tegen iets slaan, met de voeten op den grond stampen; ook met de voeten slaan tegen den buik van een paard om het aan te sporen en vandaar aansporen in het algemeen; ook door een kloppend geluid verschrikken of vrees aanjagen; *gĕmĕrĕtak*, kletteren van wapens; *mĕnggĕrĕtakkan paha*, een klappend geluid maken door met de vlakke hand op de dijen te slaan; *pĕnggĕrĕtak*, aansporing, prikkel.
gĕrĕtang, e. s. v. zeer grooten zeevisch, geschubd en gevind.
gĕrĕtap, flonkeren, van sterren, juweelen, glimwormen enz.
gĕrĕtik, kraken, b. v. van een vloer, waarop men loopt.
gĕrgahajoe, verb. van *dirgahajoe*, zie aldaar.
gĕrgasi, naam van een fabelachtig geslacht van reuzen.
gĕrham, zie *gigi*.
gĕrhana, zie *grahana*.
gĕri, onbeduidende beweging van eenig lichaamsdeel, b. v. het ophalen van den schouder. Zie ook *gĕrak*.
gĕrigi, getand, schaardig, eggig, frequ. van *gigi*, zie ald. *djantĕra gĕrigi*, kamrad, tandrad.
gĕrigik, bamboezen waterkoker, Mĕn.
gĕrigis, vol scherpe punten en insnijdingen, zooals een zaag, vijl enz., pennekras; *mĕnggĕrigis*, schaardig worden, spatten van een pen.
gĕrih, e. s. v. slingerplant, die gom levert.
gĕrtjak, wriemelen, krielen.
gĕrim, verb. Ned. grein, zekere stof van kemelshaar.
gĕrimis, Jav. *hoedjan gĕrimis*, motregen.
gĕrinda, slijpsteen, die om een as draait; *mĕnggĕrinda*, op zulk een steen slijpen. Zie *tjanai*.
gĕrinding, mondharmonica. Pad. bov.l.
gĕrindjam; *mĕnggĕrindjam*, een holte met iets van binnen schoonmaken, uitwisschen, uitpeuteren, b. v. een afgebroken pen, die ergens in zit, uitpeuteren.
gĕring, ziek, krank, van Vorsten gesproken, = *sakit; gĕring hoeloe*, hoofdpijn, van den Vorst; *pĕnggĕring*, middel om ziekte te verwekken, toovermiddel ter verkrijging van een ontzagwekkend, vreesaanjagend voorkomen, ook zulk een voorkomen; *kĕna pĕnggĕring harimau*, door het verschrikkelijk voorkomen van een tijger van ontsteltenis ziek geworden.
gĕringsing, I. e. s. v. batiksel; *kaïn gĕringsing wajang*, e. s. v. gebatikte zijden kleedjes, waarop figuren uit het wajangspel zijn geteekend. Ook soms *gĕroengsing*. II. ook *gĕrinsing* en *gĕrising*, zich vertrekken, zooals de mond bij het proeven van iets zuurs, de neus bij een sterke lucht; zich omkrullen, zooals nat leder in de zon. Zie *gĕrisik*.
gĕrinjoet, scheeve gezichten trekken, b. v. van gemelijkheid, grijnzen.
gĕrinsing, zie *gĕringsing*.
gĕrinting, Jav. kroes van het haar. Zie *kĕreting*.
gĕris, klanknabootsend woord voor het doorsnijden van iets zachts of weeks = Jav. *gĕrĕs*.
gĕrisik; *mĕnggĕrisik*, rammelen zooals klatergoud.
gĕrising, zie *gĕringsing*.
gĕrit, I. *gĕrit-gĕrit*, e. s. v. klein, eetbaar zoetwatervischje. II. e. s. v. liaan, die gom-elastiek levert.
gĕritjau, rad en lang snateren.
gĕrling, met rollende oogen in de rondte kijken, v. d. W. Zie *kĕrling*.
gĕrobak, Jav. e. s. v. kar, kruiwagen.
gĕrobok, I. opborrelen der lucht van onder water zijnde voorwerpen, ook het daardoor veroorzaakte geluid. II. Jav. e. s. v, groote kist, waarin men de beste spullen bergt.
gĕrodak, rommelen, zooals b. v. een rat in een kist, waarin allerlei geluidgevende dingen zijn.
gĕrodok, Batav. *mĕnggĕrodok*, borrelen, opborrelen.
gĕroedoek, Batav. *mĕnggĕroedoek*, rommelen van de ingewanden.
gĕroegoel, versterking, omheining van paalwerk.
gĕroegoet, ruw, knoesterig, van hoornen. Zie *gĕroetoe*.
gĕroek, het geluid van iets, dat verschoven wordt, grover dan *gĕrak* II; *gĕroek-gĕrak*, hetzelfde met verscheidenheid.
gĕroemit, = *gĕroepis*, zie ald.
gĕroen, ontzag hebben, zonder juist bang te zijn.
gĕroendjam, met de handen een stuk hout in den grond stampen. zie *oendjam*.

gĕroenggang, I. hol, holte; b. v. van een boom, bamboe, ring enz. *gĕroenggang pĕroet*, het darmkanaal, v. d. W. liever buikholte? II. e. s. v. boom, uit welks bast een olie getrokken wordt, die men als middel tegen schurft gebruikt.
gĕroenggong, e. s. v. boom, die geel hout levert. Zie *gĕroenggang* II.
gĕroengsing, zie *gĕringsing*. I.
gĕroening, e. s. v. kameleon.
gĕroentjang, fréq. v. *goentjang*. Zie aldaar.
gĕroep, slaglade op een weefgetouw, waarin de kam, *sisir*, bevestigd is; *sapĕrti gĕroep dĕngan sisir*, als de slaglade met de kam. Sprw. om eene nauwe vereeniging aan te duiden.
gĕroepis, allerhande fijn werk verrichten, knutselen. Zie *kĕropas* en *kĕroepis*.
gĕroes; *mĕnggĕroes*, iets glanzen, b. v. lijnwaad of papier, door het te wrijven met een *tĕngkoejoeng*-schelp.
gĕroet, I. een knarsend geluid, grover dan *gĕrat*. II. *gĕroet-gĕroet*, e. s. v. zeevisch, die zeer vet is, steenbrasem = *sĕminjak*.
gĕroetoe, ruw, grof, pukkelig; *mĕnggĕroetoe*, zich ruw voordoen, vertoonen; ook: ruw bejegenen; *ada jang mĕnggĕroetoe, ada jang mĕnggĕrigis*, er waren er die zich ruw, er waren er ook die scherpe puntjes vertoonden.
gĕroetoep, een knetterend geluid, zooals dat van een geweervuur in de verte, v. d. W. Mogelijk beter *kĕrĕtoep*.
gĕroewit, zich in bochten heen en weer bewegen, zooals een worm, die uit eene opening komt. Zie *kĕroewit*.
gĕrogol, Jav. vesting, versterking; ook vlothuis, woning op een vlot.
gĕroh, I. ongeval, ongeluk; *gĕroh-gĕrah*, met allerlei ongelukken, holderbolder; *gĕroh tidak mĕntjioem baoe*, ongeval, dat men niet heeft kunnen ruiken; II. *mĕnggĕroh*, snorken, = Jav. *ngorok*.
gĕrondong, = *gondong*, zie ald.
gĕronjot, trekken, trillen, van de zenuwen.
gĕrosok, zie *kĕrosok*.
gĕsa; *mĕnggĕsa*, haasten, jachten om gereed te komen; *gĕsa-gĕsa*, in overhaasting, gehaast, gejacht.
gesek; *mĕnggesek*, over iets heen strijken, wrijven; Mĕn. ook aanstrijken v. lucifers, *m. tangan*, de handen wrijven; *m. bijola*, de viool bespelen; *pĕnggesek bijola*, strijkstok van een viool.
gesel; *mĕnggesel*, zich schuren tegen iets, zooals een beest soms doet, hout tegen elk. wrijven om vuur te maken; *m. tapak tangan*, de beide handpalmen tegen elk. wrijven, zich in de handen wrijven; *bĕrgesel bahoe*, met de schouders tegen elkander bij een gedrang.
gesper, Ned. gesp.
gĕta, troon, zetel; *gĕta karadjaän*, de koninklijke troon; *gĕta pĕmadjangan*, bruidstroon, bruidszetel, I. P. ook een breede vaste optred voor de *pĕntas*, vdW. zie *padjang*.
gĕtah, plantengom, vogellijm; *gĕtah pĕrtja*, guttapercha; *gĕtah karet*, gomelastiek; *gĕta kambodja*, guttegom; *bĕrgĕtah*, kleverig, klam van huid; *pĕrgi bĕrgĕtah*, gom in de bosschen gaan zoeken. Verder: *g. soendi*, *g. gĕrih* en *g. taban*, drie soorten van gutta-percha, en *gĕtah poetih*; *g. hoedang*, e. s. v. boom met rood, zacht hout.
gĕtak; *gĕtak hoedang*, e. s. v. boom met rood, zacht hout, alleen geschikt voor brandhout. Zie ook *hoedang*.
gĕtang; *mĕnggĕtang*, toebinden van den mond van flesch of pot enz. met een blaas of stuk papier; *gĕtang bĕlatjan*, eene wijze van den hoofddoek om het hoofd te doen, nam. zoools men een mandje met *bĕlatjan* toebindt.
gĕtar, I. beven, trillen, sidderen, schudden, daveren; nagemaakte boom met allerlei snuisterijen; *gĕtar nasi*, zulk een boom, die in gekookte rijst ter versiering wordt gezet; *gĕgĕtar*, een geluidgevend versiersel van paarden, Ind. P. e. s. v. turksche schel; *gĕmĕtar* en *goemĕtar*, bevend, sidderend; ook daverend van bekkens en trommen. Hiervan ook *gĕlĕntar* en *gĕlĕtar*. Zie *gĕntar* en *kĕtar*. II. Jav. wrang van smaak.
gĕtas, Jav. broos, licht breekbaar. Zie *gĕntas*.
getèk, I. lichtzinnige vrouw; zie *gĕletek*. II. Jav. vlot.
gĕti; *gĕti-gĕti*, e s. v. koekjes, bereid uit *bidjen*-zaad en palmsuiker.
gĕtil; *mĕnggĕtil*, met de toppen of nagels der vingers iets vastknijpen ŏf houden, zie *gatir*.
gĕtis, = *gĕtas*, zie ald.
gĕtoe; *mĕnggĕtoe*, zachtjes indrukken

met iets scherps, b. v. met den nagel een puistje.

gewang, e. s. v. zoutwaterschelp (niet te verwarren met *gebang*), die parelmoer levert; ook dat parelmoer.

gi, e. s. v. smout of dierlijk vet, dat door de Klinganeezen bij de spijsbereiding gebruikt wordt, ook bekend onder den naam van *minjak-sapi*.

gigi, tand, in alle beteekenissen, rand van een bosch, van de zee, den hemel, het hoofdhaar enz. *gigi ajar*, de kim, ook: de waterlijn van een schip; *gigi sëri*, snijtand; *gigi mëndjagoeng*, tanden die door willen komen en bultjes als maïskorrels vormen; *g. soesoe*, melktand; *g. gërëham*, maaltand, kies; *g. asoe*, oogtand; *g. parang-parang*, fijne tanden, die wijd uit elk. staan evenals die van den *parang-parang*visch; *g. bilalang*, een zekere steek bij het naaien; *mënggigi bilalang*, de gedaante van sprinkhaantandjes vertoonen, wordt gezegd van het rijstgewas als het elf dagen oud is. Pad. bovenl.; *mënggigi*-en *mënggëligi ajar*, aan de kim zichtbaar worden; *gigi sisir*, tand van een kam; *g. djantëra* en *g. poetaran*, tand van een tandrad; *gërigi*, getand, eggig.

gigil, rillen van koude of opkomende koorts. Zie ook *gëloegoet*.

gigit; *mënggigit*, bijten met een muil of mond, niet met een langwerpigen bek of snavel; stukbijten, afbijten; *gigitan* afgebeten stuk; *bërgigitkan*, elk. laten bijten; *mënggigit tëloendjoekṇja*, op zijn wijsvinger bijten, fig. voor ons: op zijn neus kijken, staan te kijken alsof men zijn oortje versnoept heeft.

gijam, e. s. v. boom.

gijoek, geitouw, gording.

gijoeng, de speler die bij het *porok*-spel met den eersten worp raak gooit.

gila, gek, zinneloos, dwaas, verzot op iets, dol, ook van dieren; *gila bëhasa*, een weinigje gek; *gila babi*, stuipen, toevallen; *g. andjing*, hondsdolheid; *maïn gila*, gekscheren; *gila apakah*, hoe zou ik zoo dwaas zijn om; *g. dëngan mënangis*, hartstochtelijk weenen; *g. birahi*, dol verliefd; *mëmpërgilakan*, voor den gek houden.

gilang, glinsteren, van kleur, gelaat, kleederen enz. *gilang-goemilang*, overal glinsterend.

gilap; *mënggilap*, poetsen totdat iets blinkt, polijsten, aanzetten op een riem; *goemilap* en *goemirlap*, schitteren, b. v. van juweelen, sterren enz.; *goemirlapan*, hetzelfde van velen.

gilik, = *giling*, zie ald.

giling; *mënggiling*, oprollen, b. v. van zeilen; door rollen vermalen, zooals in een suikermolen en op een wrijfsteen, *batoe giling*, steen waarop men de specerijen fijnwrijft; *pënggilingan*, rietsuikermolen; onderste bamboe van een zeil, waar dit omheen gerold wordt; *mënggiling kapala*, het hoofd draaiende op den nek schudden, b. v. van verbazing. Mën. is dit ter onderscheiding *geleng; gilingan*, schijfrad van een kar. Pad. bovenl.

gilir, beurt, aflossing; *tiga gilir orang*, drie menschengeslachten; *bërgilir*, elk. vervangen, aflossen; *giliran*, beurt, aflossing.

gindjal, *kërindjal*, zie ald.

ginggang, geruit hessen- of kielengoed, = *tjele*.

ginggoeng, e. s. v. bamboezen instrumentje, dat men tusschen de tanden neemt en daarmede het geluid ginggoeng voortbrengt. Ook: gemompel, d. B.

gingsi;? *gingsi kërabat*, nabestaande, verwantschap, d. B. zie *ginsi*.

gingsir, afwijken, verschuiven; zie *gisir*.

gingsoer, = *gingsir*. Sj. Bid.

ginsi, maagschap, familie, v. d. W. het Eng: kinship, P.

gintjir, zie *gëlintjir*.

girang, Jav. verheugd, blijde.

giras, e. s. v. grof, bengaalsch doek.

giri, Skr. berg, heuvel; komt alleen voor in eigennamen; *naga giri*, bergdraak.

giring, I. *mënggiring*, voor zich uit drijven, van vee of wild, opjagen, een klopjacht houden op; *djangan ëngkau giring kërbau*, wees toch zoo dom niet, laat je toch niet zoo beetnemen. II. *giring-giring*, rinkelbelletjes als sieraad gebruikt, b. v. aan een kleed; *giring landak*, zekere plant, waarvan de zaden in den dop rammelen; *tëmoe giring*, e. s. v. kurkuma.

girlap, verb. van *gilap*, Jav. blinken; *goemirlap*, blinkend, schitterend, flonkerend; *goemirlapan*, hetzelfde van velen. NB. v. d. W. heeft *gërlap!*

gisar; *mënggisar*, wrijven, b. v. de handen of voeten tegen elkander; hard

tegen elkander bonzen, zoodat de voorwerpen zich omkeeren. Zie *kisar*.

gisir, tegen iets strijken, schuren, wrijven, b. v. van schepen tegen elkander, of een boot tegen een steiger, of van lieden, die elk. strijkelings passeeren, of tusschen de handen. Zie *gesel*. Ook: verschikken, verplaatsen. d. B.

gita, gejacht, gehaast. P. Zie *gĕsa*.

gitik, Jav. slaan met een stok of roede.

giwah, Perz. e. s. v. schoenen, van katoenen draden gevlochten, waarvan de hardloopers zich bedienen.

gobah, slinger van in elkander gestoken bloemen; *mĕnggobah*, zulke slingers maken, ook teekenen van lijstwerk van in elk. gestoken bloemen.

gobaḳ, dikke, platte koek van sagomeel.

gobang, I. zekere zangwijs. II. e. s. v. klein, goed zeebouwend vaartuig. III. inkeping, die men in palmstammen maakt, om het beklimmen te vergemakkelijken; van de tanden: met stukjes er uit, afgebrokkeld. IV. beter *kobang*, Jav. een stuk van twee duiten, ook een $2\frac{1}{2}$ cent-stuk.

gobar, donker, van de wolken, somber, bedroefd, van het hart.

gobeḳ, kleine vijzel met beitel om de bestanddeelen van een sirihpruim fijn te maken; *anaḳ gobeḳ*, dat beiteltje.

goda; *mĕnggoda*, verzoeken, in verzoeking brengen, plagen, aanvechten, bezoeken; *pĕnggoda*, de verzoeker.

godaḳ, vermengd; *mĕnggodaḳ*, door elk. roeren, b. v. rijst met de toespijzen; fig. ook iem. geheel door elkander werken, van de koorts.

godam, grootste soort van ijzeren hamer, moker, ijzeren knots.

goe, ploeg van werkvolk, partij, bij spelen, die door twee gelijke partijen gespeeld worden, koppel, paar, juk v. ossen, M. ook *rĕgoe* en *igoe*.

goebal, spint van het hout; ruw werk, werk dat voorloopig in het ruwe gedaan is, en waaraan nog de laatste hand moet gelegd worden.

goebĕl, Jav. iem. aanhangen, smeekend de knieën omvatten.

goebĕrnadoer, gouverneur.

goebĕrnoer, gouverneur.

goeboeg, Jav. wachthutje in de rijstvelden.

goedang, pakhuis, groote winkel, magazijn. Zie ook *gĕdoeng*.

goedig, Jav. schurft, zie *koedis*.

goedoe; *goedoe-goedoe*, turksche pijp met waterbak, waaruit de mooren gewoonlijk rooken. Zie *ḥokah*.

goegoeh; *mĕnggoegoeh*, slaan op een trom of dergelijk instrument. Pad. bov.l.

goegoeḳ, hoog gelegen land, d. B. (?). Mĕn. heuvel, aardophooping.

goegoep, I. verward geraas, waarvan men de geluiden niet kan onderscheiden. II. Batav. = *goepoeh*.

goegoer, afvallen vóór zijn tijd, van bladen, vruchten enz. ontijdig geboren worden, vallen, b. v. van zijn paard; *anaḳ goegoer*, ontijdig geboren kind, misdracht; *goegoer anaḳnja*, zij is ontijdig bevallen, heeft een miskraam; *mĕnggoegoerkan*, vóór zijn tijd doen afvallen, afwerpen van zijn ruiter; ook: deelen in de rekenkunde; *mĕnggoegoeri sapatah kata*, er een woord tusschenwerpen.

goegoes, bos, tros van vruchten, garf van koren, regen van vonken, groep; *goegoes poelau-poelau*, eilandengroep, archipel; *goegoes*, ook: gekookte kleefrijst in pisangblad gewikkeld.

goejah, wankelend van den gang, los, beweegbaar b. v. van een meubelstuk met een poot die tekort is Pad. bovenl. zie *gojang*.

goejoe, I. Jav. lachen, spotten. II. *mĕnggoejoe*, in een betere stemming brengen door woorden of bewegingen, iem. plagenderwijze bezighouden om hem in zijn nopjes te brengen, plagen, bezighouden, b. v. van een kind met spelen. Pad. bovenl.

goela, suiker; *g. batoe*, kandijsuiker; *g. hitam*, *g. djawa* en *g. aren*, palmsuiker; *g. pasir*, de gewone rietsuiker; *g. moetija*, suikererwten, muisjes, *g. boenga*, bloemwerk van suiker, dat de Maleische vrouwen zeer fraai weten te maken; *g. kĕmbang*, gerezen suiker, zachte vierkante balletjes; *g. tapaḳ*, platte, ronde koek van suiker in den vorm van het voetspoor eens olifants; *g. kereḳ*, hetzelfde in den vorm van een katrolschijf; *ajar goela*, stroop; *mĕmboeboeh goela*, er suiker op of in doen.

goelai, kerrie, en in het algemeen natte toespijs bij de rijst; *mĕnggoelai*, toespijzen bereiden; *goelai-goelaijan*, allerlei natte toespijzen. Zie ook *laoeḳ*.

goeliga, steenachtige verharding tusschen vel en vleesch bij sommige dieren, zooals bij het stekelvarken enz. die als tegengif wordt gebruikt, e. s. v. bezoarsteen, ook *batoe goeliga.* Op Batav. *moestika.*

goeling, rollen, voortrollen; *bĕrgoeling,* zich rollen, wentelen; *bĕrgoeling sĕndirinja,* vanzelf voortrollen, b. v. van een wagen; *mĕnggoeling,* iets rollen, b. v. een vat, de oogen doen rollen, een schip opzij kantelen om het na te zien; *mĕnggoelingkan dirinja kapada,* zich schuren tegen, van een paard; *mĕnggoeling-goelingkan kapala,* al met het hoofd draaien.

goelita, duister, donker; *gĕlap goelita,* stikdonker.

goeloeng, opgerold, een rol; *tikar doewa goeloeng,* twee rol matten; *goeloeng-goeloeng,* benedenste balk, waarop een dak rust, mits hij rond zij; is hij vierkant of plat, dan heet hij *toetoepdjĕnang; papan goeloeng,* de plank, waarop de pas afgeweven stof wordt gewonden; *bĕrgoeloeng-goeloeng,* ook: rollen van de golven; *mĕnggoeloeng,* een rol maken, iets oprollen; fig. terdege behandelen, drillen; *mĕnggoeloeng moesoeh jang lari,* een vluchtenden vijand opdringen, nazetten; *kaïn goeloeng,* geweven stoffen in rollen; *gĕmoeloeng,* zie *gadjah; sĕnggoeloeng,* zie ald.

goeloet, met haast of met een vaart iets doen; *bĕrgoeloet,* om het hardst, = *bĕrloemba.*

goem, = *gam,* maar dof en zwaarder.

goemal, gekreukeld, gerimpeld; *mĕnggoemalkan,* verkreukelen.

goemala, = *koemala,* de kruin van het hoofd, kostbaar edelgesteente.

goemba, voorschoft van een dier.

goembar, merg der palmgewassen, vdW.

goemĕtar, zie *gĕtar.*

goemilang, blinkend, zie *gilang.*

goemilap, schitterend, blinkend, zie *gilap.*

goemirlap, blinken, schitteren, fonkelen.

goemoel; *bĕrgoemoel,* worstelen, hetzij van twee of van meer personen, hetzij staande of rollende.

goemoeroeh, donderend; zie *goeroeh.*

goempal, kluit, klont, b. v. van deeg, klei, bloed enz. Zie ook *kĕpal.*

goena, Skr. nut, deugd, toovermiddel; *g. pĕngasih,* tooverij om liefde op te wekken; *balas goena,* weerom tooveren, terug tooveren; *goena biasa,* oud en beproefd, van een vriend; *bĕrgoena,* nuttig; *tiada bĕrgoena,* onnut; *pĕrgoenaän,* het nut dat iets heeft; *mĕmpĕrgoenakan,* ten nutte aanwenden, benuttigen, tot eenig doel aanwenden, gebruik maken van iets tot; *goenawan,* nuttig.

goenam, knielen, van een olifant; *mĕnggoenamkan,* doen knielen, R. v. E.

goenawan, nuttig, zie *goena.*

goendah, twijfelmoedig, niet weten wat men doen moet; *goendah goelana,* in twijfel, geslingerd van gemoed; *pasang goendah,* dood tij.

goendal, merk, dat men bij het tellen maakt voor zekere hoeveelheden, 't zij door een knoop te leggen in een touw of een streepje of kerfje te maken; *goendalan,* dat waarop men de merken maakt, kerfstok enz.

goendik, bijzit, bijwijf; *mĕmpĕrgoendikkan,* tot bijwijf maken.

goendjai, snoer van goudplaatjes, parels en dergel. Zie ook *gĕdabah.*

goendjing, Pad. bov.l. praatjes; *bĕrgoendjing,* kwaad spreken achter iem. rug.

goendoe, uitgeholde en met tin opgevulde *boewah-kĕras,* waarmede men bij het *oekik*-spel naar de opgestelde noten gooit. Zie Mĕn. wrdb.

goendoel, kaal van hoofd, 't zij zonder haar, 't zij zonder hoofddeksel, dus ook bloothoofdsch; ook kaal van een land.

goenggoeng, kleven, = *lĕkat; tĕrgoenggoeng pada kaki,* aan de voeten gekleefd. Pad. bov.l.

goeni, de plant, die het jute-vlas levert; zak daarvan vervaardigd.

goenoeng, berg; *g. bĕrapi,* vulkaan, vuurberg; *mas goenoeng,* troetelnaam, mijn schat; *goenoeng tinggi mĕnjapoe awan,* een berg welks top in de wolken reikt; *goenoeng barisan,* bergketen; *goenoeng-goenoeng,* ronde, hooge rugleuning aan zitplaatsen; *goenoeng-goenoengan,* schilderij van bergen, b. v. in een badkamer, vdW.; verheven snijwerk, bergachtig, pyramidale figuur, ook van dingen die pyramidaal op elk. gestapeld zijn, pagode, groote figuur bij het wajangspel, zoo iets voorstellende;

hoedjoeng goenoeng, vooruitspringende bergrug; *pĕgoenoengan*, gebergte.
goentaḳ, rammelen, van pitten in droge vruchten, doch niet van *pinang*, zie daarvoor *koetai*.
goenting, schaar om te knippen; *mĕnggoenting*, met een schaar knippen, afsnijden; ook door middel van een spaak een last voortschuiven.
goentjang, sterk en schielijk heen en weder schudden; *mĕnggoentjang kapala*, het hoofd schudden; *mĕnggoentjanggoentjang tangan*, bij herhaling de hand schudden; *digoentjangnja, tiada bĕrgĕraḳ*, hij schudde er aan, maar het bewoog niet; *bĕrgoentjang loetoet*, het eene been over het andere gelegd hebbende met de knie schudden; *mĕnggoentjang lotjeng*, de bel luiden; *digoentjangnja tjapjaunja*, hij wuifde met zijn hoed.
goentji, haarlok, slip, die onder iets uitkomt, b. v. van een hoofddoek.
goentoeng, stomp van voren, zonder vooruitstekende boeg, van vaartuigen; afgeknot; *tiang g*., mast zonder steng; *poesaka g*., zie ald.
goentoer, Jav. donder, = *goeroeh*.
goep, = *gap*, maar doffer van klank.
goepĕrnoer, gouverneur.
goepoeh, overhaast; *goepoeh-gapah*, versterkte vorm van het eerste; *goepoeh mamang*, zoo overhaast, dat het voor de oogen draait.
goerah, I. *mĕnggoerah*, iets uitspoelen, b. v. den mond, een flesch. II. e. s. v. boom, welks vruchten men bezigt om visch te bedwelmen. Zie *toeba*.
goeraḳ, en *g. kapala*, hoofdzeer, haarworm.
goerami, Jav. e. s v. fijnen, zeer smakelijken visch, e. s. v. karper.
goerau, gekkernij; *mĕnggoeraukan*, met iets gekscheren; *djanganlah digoeraukan*, steek er den gek niet mede; *goerausanda*, allerlei gekkernij.
goerda, Kw. = *bĕringin*, de indische heilige vijgeboom; ook = *garoeda*, zie ald.
goerdan; *ringgit goerdan*, een Mexikaansche dollar met de beeltenis van een vogel. Zie bij *ringgit*.
goerdi, boor, drilboor, zwaaiboor; zie *bor* en *gereḳ*.
goeri, e. s. v. klein aarden potje, ook als inhoudsmaat gebruikt. Zie ook bij *tjina*.
goerindam, Tam. spreukgedichten.
goerita, Skr. van vangarmen of klauwieren voorzien, ook: band met linten; *ikan goerita*, de inktvisch, de sepia; *djaraḳ g*., e. s. v. plant.
goerk, Perz. wolf.
goernadoer, Port. gobernador, gouverneur.
goeroe, Skr. leeraar, inz. in den godsdienst, onderwijzer, leermeester, schoolmeester; *goeroe kakaḳ*, hulponderwijzer, kweekeling, letterl. meester oudere broeder, nam. van de leerlingen; *bĕrgoeroe kapada*, in de leer zijn bij.
goeroeh, donder, ook een donderend geluid in het algemeen van andere zaken; *goemoeroeh*, donderend, = *bĕrgoeroeh*.
goeron, I. wildernis, woestenij; zie ook *boeroen*. II. *pĕnggoeroen*, verschrikker, vreesaanjager, vogelverschikker.
goes, afgedaan; *sakali goes*, in eens, roef! Zal wel in verband staan met het Soend. *goes* en *gĕs* en het Jav. *woes, oewis*.
goesar, boos zijn, toornen, kwaad zijn; *djangan toewan goesar*, wees niet boos, mijnheer! neem het niet kwalijk! *mĕnggoesari*, boos zijn op, toornen op, ook *mĕnggoesarkan*.
goesi, tandvleesch; *lajar goesi*, bezaan, of gaffelzeil; *g. gatal*, watertanden.
goesoer; *mĕnggoesoer*, afglijden van iets, b. v. *maka ijapon mĕnggoesoer dari ribaän raden Asmara Djaja*, zij liet zich van A. D.'s schoot afglijden. Pr. Dj.
goesti, I. Jav. heer; *goestikoe*, mijnheer! II. Perz. *bĕrgoesti*, worstelen.
goetji, geel verglaasd aarden kruik.
goewa, Chin. ik.
goewal, platte klopper; *mĕnggoewal*, met zulk een voorwerp kloppen, b. v. iets tot vezels; *goewal-gawil*, waggelen in een holte, b. v. een losse tand; *mĕnggoewal*, slaan met een stok op een speeltuig, = *goegoeh*, Pad. bovenl.
goewam, I. spruw, bij zeer jonge kinderen. II. geschil, voor den rechter, ook tusschen twee mogendheden enz. b. v. *goewam jang soedah poetoes ḥoekoemnja*, geschil, waarover reeds uitspraak gedaan is; *bĕrgoewam*, een geschil hebben.
goewit; *mĕnggoewit*, bewegen, wibbelen met de voeten; ook bewegen van de vrucht in de baarmoeder.

gogah, Perz. *grógrá,* geraas, getier, alarm.
gogoh, sterk rillen van de koude, sterker dan *gigil.*
gogok, halsketen; *mĕnggogok,* zwelgen, vocht door de keel gieten, v d.W. *pĕnggogok,* zwelger. Zie *tĕgok* I.
goha, Skr. grot, spelonk.
gojang, slingerend zacht heen en weêr bewegen, zooals een klok, de boomen enz.; *mĕnggojang gĕnta,* de klok luiden; *mĕnggojang-gojang tjapiau,* met den hoed wuiven; *kalau tiada angin, takan pokok bĕrgojang.* Sprw.
golat, = *goeling,* Pad. bovenl.
golik; *mĕnggolik,* iets rondwentelen, draaien, omwentelen, afwentelen; *bantal golik,* rolkussen, een in Indië welbekend rolrond kussen op de bedden; *mĕnggolik-golikkan,* herhaaldelijk iets rondwentelen. Zie *goeling.*
golir, e. s. v. spel.
golok, e. s. v. houwer of kapmes, van voren breeder dan van achteren; *golok sanda?* Sadj. Mal. p. 171. mogelijk *soenda.*
golot; *mĕnggolot,* garen enz. in haast opwinden, ook in vliegende haast iets doen. Beter *goeloet,* zie ald.
gombak, kuif, zooals v. sommige kippen en eenden, uitgezet v. e. gedeelte haren, vederen, bloemen enz.; *boeroeng g.,* e. s. v. vogel met dikken hals.
gombal, I. naam van e. s. v. boom. II. versleten goed, vod, lomp.
gombala, Skr. herder, hoeder, oppasser van dieren, cornac, bestuurder van een wagen; *g. koeda,* paardejongen, stalknecht; *g. hajam,* pluimgraaf; *g. pĕdati,* karrevoerder, wagenmenner; *mĕnggombalakan,* hoeden, oppassen van vee; *mĕnggombalakan pĕdati,* een wagen of kar besturen.
gombang, e s. v. verglaasd aarden watervat; ook een inhoudsmaat van 5—10 *gantang; kaïn gombang,* kleedje zonder broek.
gombeng; *mĕnggombeng,* verwijden, wijder maken van een opening; iets terdege doen.
gombok; *mĕnggombok,* iemand lekker maken, bepraten, om wat van hem gedaan te krijgen.
gomel; *mĕnggomel,* beetje voor beetje behandelen, van iets dat anders te zwaar of te veel zou zijn.
gondang, e. s. v. eetbare alikruik.
gondja, *mĕnggondja,* bespotten, = *sindir,* Maxw. beter *goendja* of *gondjak,* Jav. id.
gondjong, de horens van een Maleisch dak op Sumatra Zie Mĕn. wbk.
gondok, ongewoon dik van hals, kropgezwel, speknek; *mĕrpati g.,* kropduif.
gondong, kropgezwel; *gondongan,* pak, baal.
gong, e. s. v. metalen bekken of ketel, behoorende tot de inl. muziek-instrumenten; *gong raja,* de groote gong; *gong tjaboel,* de oorlogsgong.
gonggong, I. *mĕnggonggong,* tusschen de tanden nemen of dragen. II. e. s. v. eetbaar schelpdier met witte horens zonder punten; soorten zijn: *g. djantan, g. bĕtina* en *g. boegis.* III. Jav. blaffen van een hond. Zie *salak.*
gonja, jok, jokkernij; *mĕnggonjakan,* met iets spotten, lachen. Maxw.
gonjeh, kauwen, zooals iemand zonder tanden, mommelen. Zie *koenjah* en *gonjel.*
gonjel; *mĕnggonjel,* zachtjes drukken, b. v. een gezwel; zachtjes op iets bijten of kauwen.
goram, droog in een pan op het vuur roosten, b v. meel, koffie enz. Zie ook *goreng* en *rĕndang.*
gorap, het arab *groráb,* e. s. v. schip. Ook: de naam van e. s. v. zoutwaterschelp.
gorek, I. = *korek,* zie ald. II. e. s. v. slingerplant, welks bladen soms in de *bĕdak,* het blanketsel, gedaan worden.
goreng, gebakken, gebraden, zoowel met als zonder vet, geroost in een pan; ook: baksel, braadsel; *ikan goreng,* gebakken visch; *mĕnggoreng,* bakken, braden, in een pan roosten; *pĕnggorengan,* braadpan.
goris, krab, schram, kras, streep, lijn; *mĕnggoris,* lijnen, streepen enz. maken, trekken. Zie *garis.*
gorok, I. *mĕnggorok,* borende in iets steken, b. v. een dolk, met een handboortje een gat boren. II. Jav. snorken.
gosok; *mĕnggosok,* wrijven, schuren, poetsen en op een plank slijpen, zooals wij onze tafelmessen.
gosong, I. zie *boesoeng* II. II. Jav. verbrand, aangebrand.
gotis; *mĕnggotis,* stukplukken van bloemen.
gotjoh; *mĕnggotjoh,* met de vuist slaan

of met iets, dat men in de vuist houdt; *bĕrgotjoh*, boksen.
gotoḳ; *mĕnggotoḳ*, de aanslag van opium of iets dergelijks afkrabben en door uitkoking de opium weer afzonderen. Mal. Sam.
grafóér, Arab. veel vergevend, van God.
grahana, Skr. verduistering van zon of maan; *tābir grahana*, verklaring van de beteekenis der zons- en maansverduisteringen; *g. jang sampoerna*, totale verduistering.
gráïb, Arab. verdwijnen, verdwenen, niet voorhanden; *algraïb ind' Allah*, de verborgenheden zijn Godes.
graïb, Arab. het verborgene; ook verdwijnen; *hilang graïb*, voor altijd verdwenen, dood; *graïb, pikiran*, zijne gedachten kwijt zijn, Mĕn. *baginda jang graïb*, de overleden Vorst; *algraib*, het verborgene, de toekomst.
grair, Arab. *bigrair* = *mĕlainkan*, zie bij *laïn*.
grairat, Arab. ijverzucht, eerzucht, sterke begeerte of lust naar iets, verzot op, brandende liefde, b. v. *grairatnja bĕrombaḳ-ombaḳlah sapĕrti laoetan gĕmpa kĕna tofán*, zijn brandende liefde bewoog zijn gemoed als de golven van de oceaan, opgezweept door een orkaan, R. Ch.
gralab, Arab. overwinning.
gralabah, Arab. ingenomenheid, droefheid, bedroefd.
gralai, galei.
gralaṭ, Arab. dwaling, vergissing, fout, verkeerd.
grali, Arab. zich om iets bekommeren.
grálib, Arab. overwinnaar, de overhand hebbend; *pada grálibnja*, hoofdzakelijk, voornamelijk, meestal.
graljás, Port. galeaça, groote galei met drie masten.
gráni, Arab. rijk; *algráni*, de Rijke, d. i. God.
graríb, Arab. vreemd, vreemdeling. Soms verkeerd voor *ḳarib*, intiem.
grarir, Arab. zonder ondervinding en daardoor gemakkelijk te foppen.
grarízat, Arab. natuur.
grarízi, Arab. natuurlijk.
grasal, Arab. reiniging, wassching.
grasjíjat, Arab sluier, bekleedsel, dekkleed, ook over een zadel, hartvlies.
grassáḳ, Arab. de waterdeelen in het lichaam.
graz, Arab. uitkiezen en uitsluitend bezitten.
grazah, Arab. Gasa, stad in Syrie, waarvan de benaming gaas, dun, floersachtig weefsel; zie *kasa*.
grazal, Arab. minnekout, minnedicht.
grazál, Arab. gazel.
graznah, Arab. Ghizeh, vermaarde stad van Afghanistan.
gredja, Port. kerk; *boeroeng gredja*, de musch, uit Europa naar Indië overgebracht.
griáts, Arab. hulp, bijstand.
grílah, Arab. nachtelijke aanval.
groebóér, Arab. talmen, aarzelen.
groelám, Arab. jongeling, jonge slaaf.
groeloef, Arab. onbesneden, de voorhuid hebbend.
groeráb, Arab. e. s. v. vaartuig, galei.

H.

ḥabasjat, Arab. Abessynië.
ḥabíb, Arab. vriend, beminde.
hábíl, Arab. Abel, de zoon van Adam.
habis, op, teneinde, gedaan, geheel en al, allen of alles, niets meer over, ook zonder uitzondering, verstreken v. e. tijd; *oewangkoe habis*, mijn geld is op; *habis dimakan*, geheel opgegeten; *habis bagitoe*, daarna, toen dat gedaan was; *habis .... bĕrganti*, van .... tot, bij tijdsbepaling, b. v. *habis hari bĕrganti boelan, habis boelan bĕrganti tahoen*, van dagen tot maanden en van maanden tot jaren; *bĕrhabis ajar*, honderd uit praten, een zeer lang gesprek houden, vdT.; *habis boedi bitjara*, ten einde raad zijn; *habis pĕrkara*, afgedane zaak; *habis toeboehnja*, zijn geheele lichaam; *habis-habis* en *sahabis-habis*, geheel en al, de uiterste, b. v. *sahabis-habis bĕsarnja*, de uiterste grootte ervan of zoo groot als het maar kan; *habisnja ĕmpat hasta*, op zijn allerlangst genomen vier elleboogsellen; *habis-habis*, ook: ten allerlaatste; *mĕnghabiskan*, een einde met iets maken, opmaken, voltooien, afmaken, uitmaken van zaken; *mĕnghabiskan oewangnja*, zijn geld opmaken; *m. pĕkĕrdjaännja*, zijn werk afmaken, voltooien; *mareka-itoelah mĕnghabiskan sĕgala bitjara*, zij waren het die alle gerechtszaken uitmaakten; *mĕnghabiskan hari*, den tijd korten, den tijd passeeren; *djikalau tiada tĕrhabiskan oliḥ*

mareka-itoe, als het door hen niet uitgemaakt kon worden. H. Abd.; *mĕnghabisi sĕgala djabatan*, alle ambten onnoodig maken door ze te overtreffen, of in zijn eigen persoon te vereenigen; *kahabisan*, ten einde geraakt met, b. v. *kahabisan djawábnja*, ten einde geraakt zijn met zijne antwoorden, geen antwoord meer weten; *pĕnghabisan*, einde, dat aan iets gemaakt wordt; *pĕnghabisan doenija*, het einde der wereld, d. i. ondergang; *pĕnghabis ḥelat*, de uiterste list. Ibr. b. Ch.

ḥabís, Arab. bestemd tot godsdienstig gebruik en daarom onvervreemdbaar.

habloer, zie *baloer*.

ḥablóér, = *abloer*.

haboe, asch, stof; zie *aboe* en voeg bij: *dipĕrhaboenja*, werd door haar tot asch verbrand, R. Ch. *haboe angin*, stof voor den wind, id.

ḥabsji, Arab. Abyssinisch, Ethiopisch; *orang ḥabsji*, Abyssiniër, Ethiopiër.

ḥad, Arab. grens, definitie, tot aan; *ḥad boedi*, de grenzen van het verstand; *datang kapada ḥad njawa*, het leven is er mede gemoeid; *kĕna ḥad*, de door de wet bepaalde straf krijgen.

hadap, vóór, in tegenwoordigheid; *mĕnghadap*, met de voorzijde naar iets toegekeerd, zich bevinden voor, staan voor of tegenover iets, iets voor zich hebben, ook van iets dat gebeuren moet of aanstaande is, gekeerd naar, b. v. *mĕnghadap matahari mati*, gekeerd naar het Westen; *datang mĕnghadap radja*, komen verschijnen voor den Vorst, zijn opwachting komen maken bij den Vorst; *mĕnghadap orang*, van den Vorst: het gelaat gekeerd naar het volk; *mĕnghadap moeka kapada Soelṭán*, het gelaat keeren tegen den Sultan, tegen den Vorst opstaan, oproerig zijn; *mĕmbawa mĕnghadap radja*, in tegenwoordigheid brengen van den Vorst; *hatinja tidak mĕnghadap kapada pĕngadjian*, hij was met zijn hart niet bij het leeren; *mĕnghadapkan*, stellen vóór iem. of iets, ook richten vlak op iets, voorstellen, presenteeren, voorzetten of brengen; *mĕmpĕrhadapkan*, tegenover elk. stellen, b. v. *dipĕrhadapkan boegis dĕngan mĕlajoe*, boegineezen en maleiers werden tegenover elk. gesteld, zooals door e. rechter beschuldigde en beschuldiger; *mĕnghadapi*, tegenwoordig zijn bij iets; *bĕrhadapan dĕngan*, vlak tegenover iets of iemand staan of zijn; *bĕrhadaphadapan*, van twee partijen vlak tegenover elkander, frontmaken; *dihadap*, omringd, b. v. *baginda dihadap olih sĕgala mantĕri hoeloebalang*, de Vorst was omringd door al zijne ministers en officieren; *hadapan*, voorkant, voorzijde, wat men voor zich heeft, aanstaande; *dihadapan*, vóór, in tegenwoordigheid van; *pĕnghadapan*, voorhof, plaats waar men voor den Vorst verschijnt, audientiezaal; *nasi hadaphadapan*, een versierd rijstgerecht, dat het bruidspaar wordt voorgezet; *pada moesim dihadapan ini*, in het aanstaande jaargetijde.

hadĕpa, = *dĕpa*, zie ald.

hadijah, Arab. geschenk; *mĕnghadijahkan*, ten geschenk geven.

ḥádits, Arab. nieuw.

ḥadíts, Arab. nieuwtje; de overlevering aangaande Mohammad.

ḥadj, Arab. de bedevaart naar Mekka; *pĕrgi ḥadj*, ter bedevaart naar Mekka gaan.

ḥadjab, Arab. beveiliging, protectie.

ḥádjam, Arab. barbier, baardscheerder, chirurgijn, iemand die aderlaat.

ḥadjam, Arab. aderlaten, koppenzetten, scheren.

ḥadjar, I. Arab. steen; *ḥadjaroe'laswad*, de zwarte steen in den tempel te Mekka, die door de bedevaartgangers gekust wordt. II. Arab. Hagar.

ḥádjat, Arab. behoefte, benoodigdheid; *bĕrḥádjat*, behoeven, noodig hebben, het noodige gereedmaken; *karĕna ḥádjat*, uit nooddruft, uit noodzakelijkheid; *mĕminta dĕngan ḥadjatnja*, uit behoefte vragen; *ḥ. bĕsar dan ḥ. kĕtjil*, groote en kleine behoefte, een groote en kleine boodschap naar n°. 100; *ḥ. sĕni* = *ḥ. kĕtjil*; *ḳadla ḥádjat*, zijn gevoeg doen.

ḥadji, Arab. bedevaartganger naar Mekka; *ḥ. bĕtoel*, de echte bedevaartganger, die op den bepaalden tijd bij den berg Arafat is geweest, om den duivel te steenigen; *ḥ. badal*, bedevaartganger in de plaats van een ander; *mĕngḥadjikan*, voor een ander de bedevaart doen of het geld daarvoor besteden.

ḥádjib, Arab. kamerdienaar.

ḥádjim, Arab. barbier, koppenzetter, wondheeler.

ḥádlir, Arab. tegenwoordig, voorhanden, aanwezig, gereed, bij de hand; *mĕngḥádlirkan*, vóór iemand stellen, plaatsen voor.
ḥadlírat, Arab. vereeniging van menschen, klein detachement.
ḥadlrat, Arab. tegenwoordigheid. Dit woord wordt uit eerbied met het Voorz. verbonden, wanneer het op den naam van God slaat, b. v. *kaḥadlrat Allah* in plaats van *kapada Allah*, enz.
hadzá, Arab. deze, dit.
ḥadzar, Arab. behoedzaamheid, bedachtzaamheid, voorzorg.
ḥafal, Arab. geheugen; *mĕngḥafalkan*, onthouden, vanbuiten leeren, opzeggen.
ḥáfi, Arab. een barrevoeter.
ḥáfil, Arab. van buiten kennen, inz. den Koran en de zes voornaamste overleveringen aangaande Mohammad. Zie *maḥfoel*.
hai, Tusschenw. bij het aanspreken van minderen, o! wel! *hai-hoewi*, moeite, arbeid, geroep en geween.
hái; *orang tjina hái*, een Chinees van Kwantong.
haibah, schenking bij het leven, donatio inter vivos. Pad. bov.l.
haibán, Arab. ontzagwekkend, verschrikkelijk.
haibat, Arab. ontzagwekkend, verschrikkelijk; *mĕnghaibatkan diri*, zich verschrikkelijk aanstellen.
ḥaidl, Arab. de menstrua.
ḥaif, Arab. onrechtvaardig.
ḥairán, Arab. verwonderd, verwondering, wonder; *ḥ. akan dirinja*, verwonderd zijn of staan; *mĕngḥairankan*, iem. doen verwonderd staan, zich verwonderen over.
ḥairat, Arab. verbazing, verwondering.
ḥaiwat, Arab. leven, = *ḥaját*, zie ald.
ḥaitsoe, Arab. waar, waar ook.
ḥaiwán, Arab. dier, beest; *ḥaiwánan*, het dierenrijk; *ḥaiwanijat*, dierlijke natuur.
ḥaiwáni, Arab. dierlijk.
ḥaj, Arab. levend.
ḥaja', Arab. schaamte, eergevoel.
haja; *haja-haja*, onwillekeurig heen en weer gaan van het bovenlijf; wankelen tusschen voltooid en niet voltooid worden, van een werk.
hajam, zie *ajam*; *hajam hitam jang sĕlasih*, kip, die zwartachtig vleesch heeft, vdW.
hajat; *badjoe hajat*, zie *ajat* I.
ḥaját, Arab. leven; *ālámatoe'lḥaját*, = *tanda hidoep*, teeken des levens, d. i. een stoffelijk blijk van vriendschap, geschenk bij een brief; *banjaḳlah orang, jang tĕlah mĕndapat ḥajatnja*, veel personen hebben hem gekend, Hik. Abd. pag. 371.
ḥaḳ, Arab. recht, wat iemand rechtens toekomt; *ḥaḳ poesaka*, erfrecht; *ḥ. kasoeloengan*, eerstgeboorterecht; *ḥaḳ-bĕrḥaḳ*, wederkeerig recht; *mĕlanggar ḥaḳ*, inbreuk maken op iemands recht; *mĕnggagahi ḥaḳ*, iem. rechten verkrachten; *makan ḥaḳ*, zich toeëigenen van datgene, waarop een ander recht heeft. Ook wordt *ḥaḳ* gebr. = *Allah*.
ḥaḳíḳat, Arab. waarheid; ook het origineel van een portret; b. v. *ḥaḳiḳat gambar*. Ibr. b. Ch.
ḥaḳiḳi, Arab. oprecht, ongeveinsd.
ḥákim, Arab. rechter, magistraat, overheidspersoon; *bĕrḥákim kapada*, iem. als rechter nemen, uitspraak laten doen.
ḥakím, Arab. wijze, geleerde. Niet te verwarren met *ḥákim*.
ḥoeḳnat, Arab. lavement; *ḥoeḳnatkan*, een lavement zetten.
ḥál, Arab. staat, toestand, omstandigheid, gesteldheid, zaak, ding, geval; *ḥálaḥoewál*, de omstandigheden; *dĕngan sĕgala ḥál-aḥoewalnja*, omstandiglijk; *pada ḥál*. conj. terwijl toch; *tiada bĕrapa ḥálnja*, 't is niet veel zaaks, 't heeft niet veel te beduiden, 't heeft niet veel om 't lijf; *mĕngḥálkan* belemmeren; *bĕrtapa mĕngḥálkan dirinja*, zich bedwingen, een ingetogen leven leiden; *fiḥál*, terstond, op heeterdaad; *tĕrhál*, belemmerd door eenig tusschenkomend geval, er kwam iets tusschen, er kwam een kink in den kabel; *djika ada soeatoe ḥálkoe*, als mij iets overkomt.
hala, de richting van een voorwerp dat stilstaat, b. v. een kanon; *mĕnghala*, richten, ook van woorden, b. v. *dihalakannja pĕrkataännja kapadanja*, hij richtte zijne woorden tot hem; gericht zijn naar iets, zich bevinden tegenover iets; *pĕnghala*, werktuig om te richten; *tĕrhala*, in 't oog vallen, b. v. *dari djaoeh soedah tĕrhala* van verre viel het reeds in het oog. Ibr. b. Ch. Zie *ara*.
ḥalál, Arab. wettig geoorloofd; ontslag; *minta ḥalál*, zijn ontslag vragen:

měnghalálkan, kwijtschelden, rechtgeven op of over, in het rechtmatig bezit stellen.

halaman, voorplein, open plein voor een gebouw, berg enz. Ook de onbeschreven rand eener bladzijde. Jav. *aloen-aloen*, plein.

halamang, e. s. v. slagzwaard of *klewang*. Jav. *laměng*.

halamin, zie *lamin*.

halba, zie *ḥalbat* Arab.

ḥalbat, Arab. zie *kělabat*.

halai; *halai-balai*, verwaarloozing, *měnghalai-balaikan*, verwaarloozen, met onverschilligheid behandelen, van een zaak.

ḥalaḳ Arab. keel, strot.

halampas, zie *lampas*.

halau, ook *alau; měnghalaukan*, verdrijven, wegjagen; *pěnghalau*, verdrijver.

haledja, ook *ledja*, e. s. v. gestreept halfzijden stof van Surate.

halija, gember; *halija bara*, een soort daarvan.

halilintar, bliksemstraal, bliksemflits. Komt soms ook voor in de beteekenis van donderslag. Měn. ook donderslag, dondersteen. Men wil het aldus afleiden: *hali* = *hari*, Skr. zon, Vischnoe of Krischna en *lintar* = *lontar*, werpen, Maxw.

halimoen, ook *halimonan*, middel om zich onzichtbaar te maken, vdW. Het schijnt ook doorschijnend te beteekenen, daar het in de Oendang-oendang Malaka als bapaling van *kaïn chaṣa* voorkomt.

halintab, zie *lintah*.

halintar, zie *halilintar*.

halipan, ook *lipan*, vergiftige duizendpoot; *halipan pěsan-pěsan*, e. s. waarvan de steek zoo giftig is, dat de gestokene zijn laatste bestellingen wel kan doen; *halipan bara*, een roode soort; *djari halipan*, uitgerafelde kokosbladen, die in vorm daarop gelijken, en om de badbenoodigdheden van pasgehuwden worden gewikkeld, om de booze geesten af te weren.

halit, zie *alit*.

ḥalḳat, Arab. ring, poortring, malie, schakel of schalm, bracelet.

haloe, zie *haloewan*.

haloes, fijn, dun, teeder, fatsoenlijk, geslepen; *orang haloes*, een fijn beschaafd mensch, ook: een luchtgeest.

haloewan, het voorste van iets, voorsteven van een vaartuig (als zoodanig ook gebruikt als hulp-Telw. bij het tellen van vaartuigen, zooals wij bodems of zeilen gebruiken); voorhoede, gids, woordvoerder bij eene deputatie, voorbeeld ter navolging, eerstelingen, geschenk dat men bij zijn thuiskomst meebrengt als de vrucht van een tocht; geschenk dat men als voorganger ontvangt; richting van vaartuigen, kanonnen enz. *měmbawa haloewan*, koershouden; *běrpaling haloewan*, fig. voor ontrouw of afvallig worden; *měnghaloewankan*, eene richting geven aan; *sěloewan*, samentr. van *sahaloewan*, van één richting.

ḥalwa, Arab. gebak, zoetigheid, confituren; *ḥ. maskat*, = *dodol*, zie ald.

ḥalwán, Arab. honorarium, geschenk.

hama, = *ama* I, mijt; *hama koedis*, schurftmijt.

ḥamad, Arab. lof; *alḥamdoellahi*, lof zij God.

hamba, dienaar, slaaf, ook gebruikt als pers. Vrnw. 1e pers. minder nederig dan *sěhaja* en *patik; hamba toewan*, mijnheers dienaar, d. i. uw dienaar; *toewan hamba*, mijnheer. Op dezelfde wijze wordt *hamba* gebruikt vóór elken anderen titel, b. v. *h. datoeḳ*, *h. ěntjiḳ*, *h. nachoda; h. toewa*, oude dienaar, zegt een oud man van zichzelven uit eerbied jegens een jonger persoon; *hamba toewantoe* (samentr. van *toewan itoe*), ik, tegenover personen van vorstelijke afkomst, van den *Běndahara* af naar beneden, in het voormalig rijk van Djohor; *hamba těngkoe* en *hamba ěngkoe*, ik, als men spreekt tot de zonen dier vorsten; *dihamba-těngkoekan* en *dihamba ěngkoekan*, daarmede aangesproken worden; *hamba orang*, iemands slaaf, iemands knecht; *hamba radja*, lieden, die met al hunne nakomelingen den Vorst toebehooren; *hamba radja něgari*, de welgezeten burgers; *hamba kompani*, tot dwangarbeid veroordeelden; *hamba sěhaja*, bedienden in het algemeen; *doewa běrhamba*, met zijn dienstknecht of met haar dienstmaagd van *běrhamba*, een dienaar bezitten; *doewa běrhamba*, ook: hij (of zij) en zijn (of haar) dienaar; *dipěrhamba*, als dienaar bezeten worden; *dipěrhamba orang*, in dienstbaarheid zijn, b. v. *daripada hidoep dipěrhamba*

orang, tĕrlĕbih baïk mati; bĕrhambakan, tot dienaar hebben; *mĕmpĕrhambakan,* tot dienaar maken; *dipĕrhambakan,* tot dienaar gemaakt of aangenomen worden; *minta dipĕrhambakan* (ook verk. tot *m. dipĕrhamba*), om de hand van een meisje vragen, zoowel aan haar zelve als aan hare ouders; *jang dipĕrhamba,* ik, tegenover *jang dipĕrtoewan* en *toewan hamba*; *soedah hamba, dipĕrhamba poela,* nederigheidsbetuiging bij een huwelijksaanzoek; *mĕmpĕrhambakan dirinja,* zich ten dienaar stellen, zich als dienaar aanbieden; *pĕrhambaän,* dienstbaarheid, knechtschap, slavernij.

hambai, I. ook *ambai,* groote schepmand om garnalen en kleine visschen te vangen. II. *mĕmghambai,* onderzoek doen? b. v. *tjobalah ĕngkau pĕrgi hambai orang itoe ditĕngah moechalaïk jang ramai,* ga gij eens onderzoeken naar dien man in het midden dier volte.

hambar, zie *ambar.*

hambat; *mĕnghambat,* achtervolgen, vervolgen, najagen, nazetten, trachten te vangen of voor zich te winnen b. v. iemand van invloed, plotseling een aanval op iets doen met handen of klauwen, achterhalen van goederen; *mĕnghambat hati orang* zich meester maken van iem. gemoed; *pĕnghambat,* vervolger, nalooper, najager.

hamboer; *mĕnghamboer* z. verspreiden, verstrooien, uitspreiden, uit elk. gaan, zich storten, uit elk. werpen, strooien, zaaien; *mĕnghamboer djala,* een werpnet uitwerpen; *mĕnghamboerkan dirinja, kapada,* zich storten op; *mĕnghamboerkan koedanja,* zijn paard doen springen, zich met zijn paard storten; *hamboer-hamboer,* naar alle richtingen strooien of gestrooid, ook: strooigeld of strooipenningen; *hamboeran,* strooisel; *mĕnghamboerkan bahana* geluiden strooien, poëtische uitdrukking voor spreken; zoo ook *mĕnghamboerkan kata,* Ibr. b. Ch. *kahamboeran,* verspreid van rook, S. R. *pĕrhamboeran,* stortende sprongen; *pĕnghamboeran,* zaaiïng, verstrooiïng, bestrooiïng; *mĕnghamboeri,* bestrooien; *tĕrhamboer,* verspreid, ook van geuren Mes. Kag.

ḥámid, Arab. lovend, prijzend, inz. God.

ḥamíd, geloofd, geprezen; *alḥamíd,* de geloofde, d. i. God.

ḥámil, Arab. zwanger; *ḥ. dĕngan,* zwanger bij; *mĕngḥámilkan,* bezwangeren; *ḥámilkan,* zwanger zijn van.

hamis, en *amis,* een vieze lucht, zooals van rauwe visch, een mes waarmede haring gesneden is enz.

ḥammám, Arab. warm bad, badplaats.

hamoen, beleedigende uitdrukkingen. Mĕn. in *mĕnghamoeni,* uitschelden, vdT.

hampai, zie *ampai* I.

hampar, uitgespreid, van tapijten, matten, graan, hout, vruchten en dergel., *batoe hampar,* harde onderlaag in den grond, waar men niet doorheen kan graven; *hamparan,* sprei, vloerkleed, tapijt, behangsel, vloermat enz. *mĕnghampar,* niet scherp zijn, nagenoeg horizontaal uitloopen van den bodem van een vaartuig; *mĕnghamparkan* iets uitspreiden; ook omver doen vallen van breede, platte voorwerpen, zooals b. v. eene omheining; *mĕnghamparkan tangan,* zijne handen uitspreiden, fig. uitdrukking voor: milddadig zijn; *mĕnghamparkan sajap,* de vleugels uitspreiden, I. P. *tĕrhampar djĕmoer,* 's morgens 8 uur, wanneer men de hoeveelheid rijst voor dien dag uitspreidt om te drogen; Pad. bov.l. *tĕrhampar roeboeh,* het gezamenlijke gevelde hout en gewas op een pas te ontginnen *ladang* of akker, id. *mĕnghampar ajar soesoewan,* zich verspreiden van het melksap in de rijstvrucht, id.

hampas, wat er van iets overblijft als er de bruikbare bestanddeelen aan ontnomen zijn, afval, drab, neerslag, bezinksel, dik, moer, de dorre vezels, pulp, enz. *hampas kopi,* koffiedik; *h. tĕboe,* de uitgeperste of uitgekauwde vezels van suikerriet; *h. njioer,* de uitgeperste vezels van de kokosnoot; *h. soetĕra,* afval van zijde.

hampĕdal, ook *ĕmpĕdal* en *mĕmpĕdal,* maag van vogels; *h. ajam,* kippemaag; *badja mĕmpĕdal ajam,* klomp gegoten staal in dien vorm; *rĕpoeh-rĕpoeh m. a.,* een hangslotje in dien vorm.

hampĕdoe, de gal; *h. bĕroewang,* en *h. tanah,* twee soorten van planten.

hampĕlam, ook *mĕmpĕlam,* een aangename vrucht, bij ons meer bekend onder den naam van *mangga.*

hampĕlas, ook *ĕmpĕlas, mĕmpĕlas* en *rĕmpĕlas,* e. s. v. vijgeboom met ruwe, raspachtige bladen, die voor het po-

lijsten van hout worden gebruikt; soorten zijn: *h. gadjah, h. doeri* en *h. soekoen*, met eetbare smakelijke vruchten; *hĕmpĕlas*, ook polijsten, en polijstmiddel; gladmaken, gelijkmaken, alles neerhouwen, van een slagveld of ingenomen vesting, H. T„ M. Kag., R. Chaib. en and.

hampir, dichtbij, nabij, genaderd, bijna; regeert het Voorz. *dĕngan*, doch soms ook *dari*, b. v. *nĕgari mana jang hampir dari sini? nĕgari jang hampir dari sini Pandan Salas* Asm. P. *bĕrhampir*, in de nabijheid zijn; *bĕrhampiran*, in elk. nabijheid zijn; ook onderlinge toenadering hebben, b. v. *hĕndaklah antara bĕnoea kĕling dĕngan nĕgari Malaka bĕrhampiran*, H. T. *mĕnghampir*, gelijken op, gelijkenis hebben met, gelijkenis vertoonen, = het Jav. *mèmpèr*, aldus in de Pr. Dj. *mĕnghampirkan*, doen naderen; *mĕnghampiri*, naderen tot; *hampir-hampir*, bijna, het scheelde weinig of....

hampoe, de duim als lengtemaat, Pad. bov.l.

hampoes, zie *ampoes* en *hapoes*.

hampoet, ook *ampoet*, = *poeki; mĕngampoet*, gemeen woord voor paren, coïre. Zie *ampoet*.

ḥamzah, Arab. leeuw, ook de naam v. e. neef van Mohammed, *amir Ḥamzah; alḥamzah*, de leeuw.

hamzah, Arab. het bekende schrijfteeken.

ḥanbal, Arab. een kort en dik iem. dikbuik, naam v. d. stichter van de secte der Hanbalieten.

ḥanafi, Arab. hanafietisch, van de secte der Hanafieten.

handai, makker, kameraad, vriend; *handai-taulan*, makkers en kameraden, vrienden en makkers.

handalan, zie *andal* II.

handas, zie *ĕndas*.

handasah, Perz. *andázah*, maat; *pawang handásah*, landmeter.

handasat, Arab. wiskunde; *handasi*, wiskundige.

hang, voorvoegsel bij sommige persoonsnamen, b. v. *Hang Toewah, Hang Mahmoed* enz.

hangat, heet door vuur. Mĕn. ook door de zon van de athmosfeer, b. v. *nĕgari Padang hangat dari nĕgari ini*; *hangat-hangat koekoe*, lauw; *hati hangat*, opgeruimd van gemoed, id. ook van water, metaal enz.: gloeien van toorn. Zie *panas*.

hanggar, zie *anggar*.

hangit, branderig, van een lucht, b. v. van brandend haar en van al wat aangebrand is. Zie ook *sangit* II.

hangoes, geschroeid, verzengd, gebrand, verbrand, aangebrand.

hangsa, Skr. ook *angsa*, gans.

hanja, behalve, tenzij, slechts, maar, alleen.

hanjir, zie *anjir*.

hanjoet, met den stroom wegdrijven, wegwaaien, afzwerven, ook: schootgaan van een vlieger; *orang hanjoet*, zwerveling.

ḥanḍal, Arab. kolokwint.

hantai, zie *antai*.

hantam, met kracht een uitwerking doen op iets, slaan, kloppen, terdege raken; *dihantam boewaja*, door een krokodil gegrepen. M. S.

hantar, I. *mĕnghantarkan*, iets nederleggen, b. v. *mĕnghantarkan saboewah batoe jang bĕsar pada sama tĕngah djalan; tangannja kanan dihantarkannja kapada bahoe Aboe Bakr; tĕrhantar*, uitgestrekt op den grond liggen, b. v. van lijken op het slagveld enz. II. *mĕnghantarkan*, geleiden, escorteeren, langzaam naar voren brengen, b. v. *maka pĕlandoek djinaka itoepon sigĕralah mĕnghantarkan kakinja dan tangannja*, het guitige dwerghert nu bracht dadelijk zijne voor- en achterpootjes naar voren, d. i. stapte deftig voorwaarts; *mĕnghantarhantarkan pĕdangnja*, zijn zwaard herhaaldelijk vooruitsteken; I. P. *kapalanja dihantarkannja kapada loetoetnja*, zij legde bedaard haar hoofd op hare knieën, N. Moh. *mĕnghantarkan rasa tĕrdĕhoeloe*, vooraf een voorgevoel verwekken. I. P. *mĕnghantar dirinja*, zich geheel uit zichzelven aan iemand overgeven, uit eigen beweging zich in de macht begeven, R. Chaib. *kapalanja pon tĕrhantar kakiri dan kakanan*, zijn kop nu werd rechts en links naar voren gebracht, d. i. schudde (onder het harde loopen) naar rechts en naar links, Pr. Dj. *mĕnghantar dĕngan mata*, naoogen, van iem. die heengaat; *mĕnghantari*, iem. een geschenk zenden. Ook komt de frequ. *mĕngĕlantar* voor in de beteekenis van wuiven, wuivend naar

voren brengen, S. Dz.; *hantaran*, bezending, toezending, bruidschat, van den bruidegom aan zijn toekomstigen schoonvader; *pĕnghataran*, toegezonden geschenken, b. v. *ja siti Chatidjah, inilah pĕnghantaran Moehammad amin Oellah*, O, mevrouw Ch. dit zijn geschenken van Moh. den getrouwen Gods.

hantjai, aan stukken, aan flarden, uit zijn verband, zie *antjai*.

hantjing, = *antjing*, zie ald.

hantjoer, vergruisd, verbrijzeld, ontbonden, opgelost, gesmolten; *hantjoer loeloeh*, vergruisd en vermorzeld, geheel verbrijzeld; *mĕnghantjoerkan*, iets vergruizen, verbrijzelen, ontbinden, oplossen, smelten. Ook fig. van het hart of gemoed. *Sihantjoer lijoer*, scheldwoord; die oude kwijlbaard.

hantoe, spook, booze geest; *h. bangkit* en *h. kĕramat*, grafspook, geest van een doode, die als spook rondwaart, anders is het *roḥ*, zie ald.; *h. tanah* = *djĕmbalang*, e. s. v. aardgeest; *h. pĕmboeroe*, e. s v. duivel, het jagersspook; *h. rimba*, boschduivel; *h. boengkoes*, e. s. v. spook; *h. mati diboenoeh*, de geest van een vermoorde; *h. sĕmamboe*, het spook v. d. malaka-rotan; zie ook bij *bĕlom*; *boeroeng h.*, nachtuil; *h. wali* en *tampar hantoe*, namen van planten; *ditampar hantoe*, plotseling een scheef gezicht gekregen hebben, zie *tampar*; *sipoet hantoe laoet*, zie *sipoet*; *bĕrhantoe*, spoken; *djari h.*, de middelste vinger; *kĕna hantoe*, door een spook bezeten zijn.

haoer, zie *aoer*.

haoes, zie *aoes*.

hapaḳ, zie *apaḳ*.

hapoes, zie *apoes*.

ḥár, Arab. warm, heet; zwaar van een werk.

hara, verwarring; meestal verbonden met *hoeroe* tot *hoeroe-hara*, algemeene of groote verwarring.

ḥaraf, Arab. letter van het alphabet, partikel; meerv. *ḥoeróéf*.

harah, zie *ara* II.

ḥarák, Arab. beweging.

ḥarakat, Arab. beweging, klinkletter, klinker.

ḥarám, Arab. bij de wet verboden, ongeoorloofd; heilig, gewijd, vervloekt; *ḥarámlah akoe*, ik mag vervloekt zijn; *ḥarám zadeh*, Perz. onecht kind, bastaard; *anaḳ ḥarám*, id.; *almasdjidoe'lḥarám*, de heilige moskee te Mekka; *mĕngḥarámkan*, verboden doen zijn of maken, verbieden, heiligen, vervloeken.

haram zie *aram*.

harap, hopen, verwachten, vertrouwen, bouwen op; *sapĕnoeh-pĕnoeh harap*, het volste vertrouwen; *harapkan*, samentr. van *harap akan*, hopen op; *harap-harapan*, steeds hopen, voortdurend hoop blijven koesteren, b. v. *dalam hati Sang Nata harap-harapanlah anaḳkoe datang ḳĕlaḳ*, in zijn gemoed bleef de Vorst voortdurend hopen: mijn kind zal wel spoedig komen, Pr. Dj.; *harapawan*, vertrouwen hebbend, hoopvol; *pĕngharapan*, vertrouwen, hoop, verwachting.

ḥarárah, Arab. warmte, geslachtsdrift.

ḥaras, Arab. term van waarschuwing bij het schaakspel, wanneer men een stuk, dat den koning dekt, wil verzetten; eigenl. de bewaker!

harau; *mĕngharau*, roeren in vloeistoffen, daarin rondtasten; ook fig. beroeren van het gemoed, aanvechten van iem. door den satan; *mata kaïl harau*, groote vischhoek om haaien te vangen; *bĕrharau minjaḳ*, met de hand in kokende olie roeren, e. s. v. godsoordeel. Zie ook *karau*.

harbab, e. s. v. tweesnarige viool, zie *rabáb*.

ḥarbah, Arab. korte spies, jachtspeer; roof, plundering.

hardiḳ, strenge bestraffing; *mĕnghardiḳkan*, iemand op strengen toon bestraffen.

harĕloeng, ook *rĕloeng*, zekere vlaktemaat van ongeveer 80 yard in 't vierkant.

harga, zie *arga*.

hari, dag, weder, tijd van den dag; *sahari*, één dag, op een dag, op zekeren dag; *sahari doewa*, een paar dagen; *hari hoedjan*, regenachtig weder; *sahari-hari*, dagelijksch; *saharian*, den ganschen dag; *sahari-harian*, den geheelen, ganschen dag; *satĕlah hari sijang*, toen het dag geworden was; *satĕlah hari malam*, toen het nacht geworden was; *sahari-samalam*, een etmaal; *sapandjang hari*, den ganschen dag; *bĕrhari-harian*, bij dagen; *daripada sahari datang kapada sahari*, van den eenen dag tot den anderen ook *daripada sahari-hari*;

lĕpas sahari en *lat sahari*, met overslaan of tusschenruimte van één dag, d. i. om den anderen dag; *hari balai*, zittingsdag v. d. rechtbank; *hari boelan*, datum, de zooveelste der maand, b. v. *tiga hari boelan*, de derde van de maand; *hari raja*, en *hari bĕsar*, feestdag; *hari ini*, heden, vandaag; *bagini hari*, op dezen tijd van den dag; *hari tahoen bĕharoe*, nieuwjaarsdag; *hari tahoen*, verjaardag; *hari djadi*, geboortedag; *hari kĕmoedian*, de jongste dag, ook later, in later dagen; *h. kiámat*, de opstandingsdag, de oordeelsdag; *hari jang baïk*, een geschikte dag; *hari bĕlom tinggi* = *matahari bĕlom tinggi*. NB. bij de Maleiers begint de dag van 24 uren of het etmaal den avond te voren om 6 ure.

harimau, ook *rimau*, tijger; *h. toenggal*, de koningstijger; *h. dahan*, een klein dier van het tijgergeslacht, dat zich ophoudt op de takken der boomen; *h. kombang* en *h. lalat*, luipaard; *h. akar* en *h. boeloeh*, panter; *h. Allah*, tijger Gods, een der bijnamen van Ali; *mĕngharimauï*, betijgeren, d. i. zich als een tijger jegens iem. gedragen.

ḥáris, Arab. oppasser, wachter, stalknecht.

ḥárits, Arab. landbouwer.

ḥarkat, Arab. beweging, klinker, klinkletter.

ḥaroe, beweging, leven, rumoer, verwarring, beroering; *haroe-biroe*, *haroe-hara*, *hoeroe-hara* en *hiroe-hara*, allerlei rumoer of verwarring; *mĕngharoe-biroekan*, enz. in verwarring of beroering brengen.

haroebi, zie *bawang*.

haroem, I. welriekend, geurig, aroma, aromatisch, niet van spijzen; II. *mĕng-aroem-aroem*, e. vrouw liefkoozen.

haroeng, zie *aroeng* II.

haroengan, zie *aroeng*.

haroes, I. stroom, drift van het water; *tali haroes*, stroomrafeling, kabbeling. II. geoorloofd, behoorlijk, 't kon wel niet anders of....; *saharoesnja*, geheel naar behooren; *haroeslah nĕgarikoe alah*, 't kon wel niet anders of mijn land moest vermeesterd worden; *haroes* ook: verdienstelijk; *tĕrharoes*, veel verdienstelijker. B. R. pag. I. Zie ook *patoet*.

harta, zie *arta*.

ḥartal, ook *rĕtal* en *atal*, orpiment, gele kleurstof om de huid geel te maken bij feestelijke gelegenheden, b. v. de huid van bruid en bruidegom.

ḥasab, Arab. hoeveelheid, maat, waarde, getal; *ḥasab apa kapadanja*, wat waarde heeft dat voor hem; *āla ḥasab*, met betrekking tot.

ḥasad, Arab. nijd, wangunst.

ḥasan, Arab. schoon, sierlijk.

ḥaṣar, Arab. omsingelen, belegeren, tellen.

ḥasarat, Arab. zucht, verlangen naar iets.

ḥásib, Arab. rekenaar, rekenmeester.

ḥasíb, Arab. geteld, geacht.

ḥásid, Arab. benijder, vijand.

ḥaṣidah, Arab. e. s. v. stijve pap, die met gefruite uien gegeten wordt.

ḥáṣil, Arab. opbrengst, product, voordeel, slagen, succes; *bĕrḥaṣil*, voordeelig zijn, productief; *mĕngḥáṣilkan*, vrucht doen dragen, productief maken, voortbrengen.

ḥásjá, Arab. dat zij verre! *ḥásjá Allah*, = *didjaoehkan Allah*, dat verhoede God!

ḥasjam, Arab. trein, gevolg, dienaars.

ḥasjar, Arab. bijeenkomst; *jaumoe'l-ḥasjar*, de dag der opstanding.

ḥasjarát, Arab. kruipend gedierte.

ḥásjijat, Arab. rand van een bedrukt of beschreven blad papier, of doek; kantteekening.

ḥasjmat, = *ḥasjam*.

hasoed, = *asoet*, zie ald.

ḥasóéd, Arab. nijdig, benijder.

ḥasrat, Arab. zucht, verlangen, begeerte; *ḥasratkoe hĕndaḳ bĕranaḳ*, mijn verlangen is een kind te krijgen.

hasta, Skr. elleboogs-el, eene lengte van den elleboog tot den top van den middelsten vinger; *mĕntjĕhari sahasta sadjĕngkal*, nagaan in welken graad van bloedverwantschap men tot elkander staat.

ḥata, Skr. vdW. en, toen, = *maka*.

hati, hart, binnenste, moed, gemoed, innerlijk, merg, kern; lever, maag; *rasa hatikoe*, het gevoelen mijns harten; *mĕng-hiboerkan hatinja*, zich of iem. troosten; *bĕrkata dalam hatinja*, bij zichzelven zeggen; *bĕrpikir dalam hatinja*, bij zichzelven denken; *mata hati*, zie *mata*. Voor de verbindingen zie op de woorden die aan *hati* voorafgaan, zooals *sakit hati* op *sakit* enz. *boewah-hati*, en *tang-*

kai-hati, liefkoozingswoordjes; *bĕrhati*, hart hebben, d. i. moedig, ook nog hard van binnen zijn, ongaar van rijst enz. *bĕrhati atas soeatoe pĕrkara*, hart hebben voor eene zaak Abd. *sahati*, overeenstemming, van één gevoelen; *pĕrhatian*, opmerkzaamheid, attentie, waarneming, inborst, gevoel, ook: toegenegenheid, b. v. *pandai mĕmĕliharakan pĕrhatian orang*, de toegenegenheid van het volk weten te bewaren. H. Gr.; *bĕrbanjak hati*, zie bij *banjak*; *hati tangan*, de muis van de hand; *mĕmpĕrhatikan*, ter harte nemen, met opmerkzaamheid gadeslaan of behandelen, op iets letten, behartigen, waarnemen; *hati-hati*, Jav. voorzichtigheid; *daoen hati-hati*, e. s. v. plant met hartvormige, geneeskrachtige bladeren.

ḥaudl, Arab. regenbak, waterbak.

ḥaul, Arab. scherpzinnigheid, doorzicht.

hawa, Arab. lust, begeerte; *hawa nafsoe*, de driften of begeerlijkheden; *kahawaän*, door begeerte of lust aangedaan zijn, soms verk. tot *kahawan* en *hawaän*.

hawa', Arab. lucht, luchtruim; wind, luchtstroom, door iets veroorzaakt; *hawa-daba*, hetzelfde versterkt; *hawa dabanja pon bĕlom ada*, men had zelfs de minste lucht van hem nog niet.

ḥawádits, Arab. mrv. van *ḥadits*.

ḥawalat, Arab. procuratie ten invordering van schulden, cautie, geopend crediet.

hawan, zie *hawa*, Arab.

hawar, zie *awar*.

ḥawári. Arab. vriend, medgezel, de 12 apostelen van Christus.

ḥawṣalat, Arab. de krop of maag van een vogel.

ḥawwar, Arab. de populier.

hazár, Perz. nachtegaal.

heban; *mĕngheban*, iets vierkant op zijde smijten.

hedja', Arab. het spellen, de spelling; *mĕnghedja'*, spellen.

hedjrat, Arab. de vlucht van Mohammad, door ons tot *Hegira* verbasterd; *tarich hedjrat*, de jaartelling van af die vlucht, de Mohammedaansche jaartelling.

hela, I. *mĕnghela*, sleepen, sleuren, voorttrekken; *m. napas*, ademhalen; *m. djanggoet*, aan den baard trekken, zooals b. v. een klein kind zijn vader; *mĕnghela kĕkang koeda*, aan den teugel van een paard trekken, gebr. van den berijder; Moh. Han.; *bĕrhela-helaän*, elkander sleuren; *pĕnghela*, de persoon of zaak die sleurt of sleept; *koeda pĕnghela*, trekpaard, wagenpaard. II. *mĕnghelakan*, op iets aanleggen, mikken op iets met een lans, zwaard of pijl. Zie *hala*.

helah, zie *elah*.

hĕlai, ook *lai*, vel, blad, lap, vlak; wordt gebruikt als hulp-Telw, bij het optellen van dunne, lichte voorwerpen, zooals doek, kleederen, zeilen, papier, gras, hoofdhaar, b. v. *sahĕlai kartás*, een vel papier, *sahĕlai badjoe*, één baadje; *sahĕlai roempoet*, één grasspriet; *sahĕlai ramboet*, één hoofdhaar; *daoen tiga hĕlai*, drie bladeren; *bĕrhĕlai*, van boeken: aan losse vellen, niet gebonden of ingenaaid; *sahĕlai sapinggang*, zie bij *pinggang*.

hĕlang, zie *ĕlang*.

hĕlat, vreemd; *orang hĕlat*, vreemdeling; *orang hĕlat asing*, allerlei vreemdelingen. R. Pas zie ook *lat* en *ĕlat*.

ḥélat, Arab. list, streek; *pĕnghabis ḥélat* uiterste list, Ibr. b. Ch. *orang pĕngḥelat*, intrigant, Mes. Kag.

heling, zie *eling*.

hĕm, kuchend geluid om iemand een wenk te geven. Zie ook *dĕham*.

heman, Jav. = *sajang*, zie ald.

hĕmbalau, ook *balau* en *ĕmbalau*, e. s. v. gomlak, waaruit een roode verfstof getrokken wordt, die men tot het verven van zijde gebruikt.

hĕmbatjang, e. s. v. wilde *mangga*-boom en vrucht, de paardemangga; ook *mĕmbatjang* en *ĕmbatjang*.

hĕmboes, luchtstroom door blazen teweeggebracht, fig. ook de plaat gepoetst, er van door gegaan zijn; *mĕnghĕmboes*, blazen met bek of mond, ook van den wind, proesten, wegblazen, aanblazen; *sahĕmboes naïk*, *sahĕmboes toeroen*, zieltogen; *pĕnghĕmboes* en *hĕmboesan*, blaasbalg; *bĕrhĕmboeslah ĕngkau*, scheer je weg; *mĕnghĕmboeskan*, wegjagen, wegblazen, ook opblazen van een zak of blaas; *mĕnghĕmboes*, ook z. uit de voeten maken, deserteeren, verloopen van een bevolking of leger.

hĕmpa, ledig, hol, ijl, fig. dom, onwetend, zinledig, ook: het ledige, b. v. de doppen, ledige aren of schillen; *mĕmboewang hĕmpa*, de doppen of le-

dige aren enz. wegwerpen; *hĕmpa bĕrat*, rijstdoppen, waarin nog bruikbare rijst is overgebleven, rijst, die slechts weinige en slechte korrels heeft; *sĕkam mĕndjadi hĕmpa bĕrat*, kaf wordt zulke doppen, fig. uitdrukking voor: er is zóó veel, dat het er niet op aankomt, of er iets verloren gaat; *mĕnghĕmpakan*, ledig maken, ook: iem. afwijzen, letterlijk ledig wegzenden; *mĕnghĕmpakan wak̤toe*, den tijd verbeuzelen, in ledigheid doorbrengen.

hĕmpas; *mĕnghĕmpas*, neersmijten, neersmakken; ook: slaan of klotsen van de golven tegen iets, b. v. *sapĕrti ombak̤ mĕnghĕmpas dibatoe*, als golven die op de klippen slaan; *mĕnghĕmpas antan*, een stamper met kracht in het rijstblok doen neerkomen, d. i. de rijst terdege wit stampen; *mĕnghĕmpaskan*, iets neersmijten, neersmakken, ook met iets slaan of kloppen op iets; *m. dirinja*, zich ter aarde werpen; *hĕmpas-poelas*, met rukken en wringen, K. D.; *hĕmpasan gĕlombang*, zware branding, breker; *hĕmpasan daoen*, afstammeling in den zevenden graad; *bĕrhĕmpas-hĕmpasan*, met elk. worstelen, waarbij men elk. tracht op den grond te werpen.

hĕmpĕdal, maag van vogels.

hĕmpĕdoe, de gal; *poendi-poendi hĕmpĕdoe*, de galblaas.

hĕmpĕlas, zie *hampĕlas*.

hempet, vlak tegen iets aan, aangesloten; *mĕnghempet*, aansluiten, dringen tegen iets, benauwen, met een klauw of poot iets drukken, ook in beslag nemen van gestolen goed; *mĕnghempet kaloewar*, naar buiten dringen, wordt gezegd van de grens van een stuk grond, die uitgezet wordt; *tĕrhempet*, in de knel.

hĕmpoeloer, ook *ĕmpoeloer* en *mĕmpoeloer*, plantenmergpit, zooals onze vlierpit; ook van de palmen, Mĕn. wrdb. stronk van sommige vruchten, zooals de *tjĕpĕdak̤*, de *nangka*, zuurzak enz.; *h. koempai*, pit van de *koempai*bies, die als lampepit gebruikt wordt.

hĕndak̤, wenschend willen, tegenover *maoe*, volstrekt willen; begeeren, verlangen, wenschen. Met direct object krijgt het 't Voorz. *akan*, of wordt daarmede samengetrokken tot *hĕndak̤kan*. Verder dient het tot vorming van het Futurum en van de wenschende of verzoekende wijze van spreken. Ook is het soms Voorz. van doel in de beteekenis van om, om te; *ddtang hĕndak̤ bĕrtanja*, komen om te vragen; *hĕndak̤pon .... tĕtapi*, zou wel .... maar ....; *mĕnghĕndaki*, iets willen, wenschen, begeeren, verlangen, bedoelen; *kahĕndak̤*, wensch, wil, verlangen, begeerte, bedoeling, gevoelen, noodig zijn; *kahĕndak̤ hati*, wat het hart verkiest, begeert; *kahĕndak̤ ʿelmoe*, de eisch der wetenschap. H. Abd.; *tiadalah kahĕndak̤ titah*, daarvoor is geen vorstelijk bevel noodig, Facs. p. 14.

hĕndap, zie *ĕndap*.

hĕndjĕlai, zie *djĕlai*.

hĕning, helder, doorschijnend, van vloeistoffen, ook van het hart; *ĕngkau kĕroehkan kĕmoedian daripada soedah hĕning*, gij maakt het troebel nadat het reeds helder was; *mĕngĕning*, helder worden; *mĕnghĕningkan*, helder of doorschijnend maken.

ḥĕnna', Arab. zie *inai*.

hĕntak̤, zie *ĕntak̤*.

hĕnti; *bĕrhĕnti*, ophouden, stilhouden, stil blijven staan, rusten, vertoeven; *tĕrhĕnti*, opgehouden, stil staan gebleven; *bĕrhĕnti daripada karadjaän*, afstand doen van de regeering; *tiada bĕrhĕnti*, zonder ophouden; *dĕngan tiada bĕrhĕntinja*, onophoudelijk, rusteloos; *mĕmpĕrhĕntikan lĕlahnja* en *mĕrĕntikan lĕlahnja*, uitrusten van vermoeidheid; *pĕrhĕnti*, steun, steunmiddel bij het beklimmen van een boom, b v. *maka ijapon pĕrgilah mĕnĕtak̤ kajoe akan pĕrhĕntinja naïk kajoe bĕsar itoe*; *pĕrhĕntian*, rustplaats, halt.

hĕntimoen, ook *mĕntimoen* en *timoen*, komkommer.

heret, zie *eret*.

hĕrik̤; *mĕnghĕrik̤*, jammeren, schreeuwen.

hĕring, e. s. v. gier. Maxw.

hĕringan, = *ringan*, zie ald.

heroet, zie *eroet*.

hiba, ook *iba*, weemoedig, bewogen, ontroerd, aangedaan; ook roerend van een verhaal. Zie *iba*.

hiboer; *mĕnghiboerkan*, troosten, vertroosten; *pĕnghiboer*, trooster, vertrooster; *pĕnghiboeran*, troost, vertroosting.

hidam; *mĕnghidam*, lust, trek in een of andere spijs hebben, van zwangeren; *hidam-hidaman*, de spijzen, waarin

zulk eene vrouw lust heeft. Ook het aangename of de lusten van iets tegenover de lasten, b. v. *maka ijapon mĕngambil hidam-hidaman, kita mĕndjadi djoeroe-djĕmpoetan bagai hambanja*, H. Ind. Mah. Roepa; *ngidam gawĕ*, in het Palemb., van een misdrijf te hebben vernomen en dat niet ter kennis van de bevoegde macht te hebben gebracht.

hidang, klaargezet, van gerechten; *mĕnghidang*, klaarzetten van gerechten; *hidangan*, klaar gezette spijs of drank, gerecht; de *hidangan*, bestaat uit twee deelen, die te zamen *pahar bĕrtoenda* genoemd worden, nml. een kleinere *pahar* met rijst en daaronder „op sleeptouw" een grootere met de toespijzen; *makan sahidangan*, samen spijzen, aan één disch gezeten zijn; *mĕnghidangkan kahadapan*, aanrichten voor, klaarzetten voor; *hidangan minoeman*, klaargezette dranken; *toedoeng hidang*, veelkleurig vierkant kleedje of doekje over de *toedoeng sadji*.

hidap, zie *idap*. Voor *mĕnghidoepkan sakit* bij P. lees *mĕnghidapkan*.

ḥidjáb, Arab. gordijn, bedekking, toedekking.

ḥidjat, Arab. een pelgrimsreis naar Mekka; *dzoe'lḥidjat*, de 12e der Arab. maanden, zoo genoemd, omdat op den 10n dier maand het groote pelgrimsfeest te Mekka gevierd wordt, waarbij men tegenwoordig moet zijn, om *ḥadji* te worden.

hidjau, groen; ook de groene weerschijn van zwart haar of vederen; *h. tahi poepoet*, grijsachtig donkergroen; *hidjau-hidjauwan*, het groenachtige; groene uitslag of mos op muren en putten; *hidjau hitam*, donkergroen. Pĕl. Dj.

hidoeng, neus; *mĕngidoeng*, door den neus spreken; *potong-hidoeng, roesak moeka*, Sprw. die zijn neus schendt, schendt zijn aangezicht.

hidoep, leven, levend; versch, frisch, in tegenoverstelling van gedroogd of ingelegd; ook opgaan van de zon; *daoen hidoep*, het kruidje-roer-me-niet; *hidoep-hidoepan*, levende have, vee; de volle uitdrukking is *binatang hidoephidoepan*, zie Hik. Gr. p. 55. *mĕnghidoepkan* en *mĕnghidoepi*, in het leven laten, het leven geven, verlevendigen, levend maken; ook iem. leven redden, b. v. *hai adinda, hidoepilah kakanda ini*, O, mijne zuster, red mijn leven; Dj. Langk.; *minta hidoepi*, lijfsgenade smeeken; *kahidoepan*, levensonderhoud, bestaan, het leven, iemands leven; *hidoep poela*, herleven.

ḥifil, Arab. oplettenheid, zorg, geheugen.

higa, Jav. ook *iga*, ribbe, = *roesoeḳ*.

hija, alsem; *boewah hija*, alsemvrucht.

hijang, = *jang* II, zie ald.

hijas, versieren; *tĕrhijas*, versierd, opgeschikt; *bĕrhijas*, zich opsieren; *mĕnghijasi*, iets versieren; *mĕnghijasi akan kata-kata*, mooie praatjes houden, zijn woorden opsmukken. S. Dz. *pĕrhijasan*, versiersel, sieraden, opschik, tooi, fraaiïgheden.

hijoe, haai; *hijoe parang* of *h. gĕrĕgadji*, de zaagvisch.

ḥikájat, Arab. verhaal, geschiedenis; *bĕrḥikájat*, een verhaal doen; *mĕngḥikájatkan*, verhalen, een verhaal van iets maken.

ḥikmat, Arab. wijsheid, wetenschap; kunst, bovennatuurlijk vermogen, wondermacht, kunstmatig.

hilai, zie *ilai*.

hilam, zie *ilam*.

hilang, verdwenen, verloren, weggeraakt; sterven, gestorven, inz. van Vorsten; *hilang dĕngan njawanja, h. d. djiwanja*, den geest geven, overlijden; *h. pintang*? komt bij vdW. voor onder *pintang*, zonder de beteek. en *hilang* staat niet in zijn wrdb.; *kahilangan*, verloren hebben, door verlies getroffen, ook: door den dood verloren hebben; *hilanglah pĕrkataän*, hiermede wordt een verhaal afgebroken om verder over iets anders te beginnen, in de beteekenis van: „tot zoover daarover"; *mĕnghilangkan*, doen verdwijnen, doen verloren gaan, zoek brengen; *mĕnghilangkan āḳal*, maken dat men niet meer weet wat ervan te denken, verlegen maken. H. Abd. p. 458.

hilau, zie *ilau*.

hilir, stroomafwaarts; *mĕnghilir* en *milir*, stroomafwaarts gaan, een rivier afzakken; *pĕnghilir*, vaartuig of vlot om iets stroomafwaarts te voeren; *bĕrhiliran*, ook: afloopen, afdruipen van of langs iets, b. v. van speeksel, zweet enz. Zie ook *alir*.

ḥimár, Arab. ezel.

himbau, = *panggil*, Pad. bov.l.

ḥimmám, Arab. bad.
himmat, Arab. overleg, gissing, eerzucht, toeleg; b. v. *mĕnĕtaḳkan pĕdangnja dĕngan himmatnja*, met overleg zijn zwaard doen houwen. S. Dz.; *pada himmat sĕhaja*, naar mijne gissing; *himmat jang tinggi dan bĕsar*, een hooge en groote eerzucht, R. v. E. mogel. het arab. *bāïdoe'lhimmat*, een geest, die groote plannen koestert, eerzuchtig; *tiada sampai himmatnja*, hun toeleg mislukte; *mĕnghimmatkan*, iets met overleg of zuinigheid behandelen, b. v. met overleg huishouden, iets koopen of gebruiken; *dĕngan himmat-himmat*, met overleg, huishoudelijk, spaarzaam; *beta hĕndaḳ pĕrgi, tiada tĕrhimmat*, ik wilde gaan, maar wist niet hoe ik het zou aanleggen; *himmatan*, gissing, berekening.
himpoen, verzameld, vergaderd; *bĕrhimpoen*, vergaderen, verzameld zijn; *mĕnghimpoenkan*, verzamelen, vergaderen; *mĕnghimpoenkan pĕrtjintaännja*, zijn kommer verkroppen, b. v. *bahwasanja pĕrtjintaänmoe himpoenkan djoega, karĕna ĕnam boelan djoega adanja, maka datanglah ĕngkau mĕndapatkan akoe*, Moh. Han.; *pĕrhimponan*, verzameling, vergadering; *p. doesoen*, verzameling van dorpen; *p. sifat Allah*, de vereeniging der eigenschappen Gods. Zie ook *kampoeng* en *koempoel*.
hina, Skr. laag, gering, gemeen, min; *orang hina-dina*, het geringe volk, plebs; *hina boedi*, bekrompen van verstand; *pĕrboewatan jang hina*, lage, gemeene handelingen; *mĕnghinakan*, verachten, verguizen, smaadheid aandoen, gemeen behandelen; *kahinaän*, laagheid, geringheid, veracht.
ḥina', Arab. Zie *inai*.
hinai, zie *inai*.
hind, Arab. Indië, Voor-Indië.
hindi, Indisch, Indië.
hindjit, zie *intjit*.
hindoe, Hindoesch, Indisch; *orang hindoe*, een Hindoe.
hingar, zie *ingar*.
hingga, grens, tot, tot aan, ook *sahingga*, tot dat, zoodat, niet voordat, toen, terwijl, alleen nog maar, zoolang als, *sahingga ada lagi njawa patik*, zoolang als er nog leven in ons is, Pr. Dj. *sahingga mĕnantikán doeli sjah ālam akan bĕrangkat djoega*, het wachten is alleen nog maar op het vertrek van Uwe Majesteit, N. Sj. *tiada tĕrhingga*, en *tiada pĕrhinggaännja*, grenzeloos, onbegrensd; *pĕrhinggaän*, grens, die iets heeft, grensplaats; *mĕnghinggakan*, een aantal bepaald opgeven, het aantal bepalen; *mĕmpĕrhinggakan*, een grens aan iets stellen. Voor *sahingga* soms *sahinggan*, verk. van *sahinggaän*.
hinggan, zie *hingga; makan tidaḳ tahoe hinggan*, zijn maat niet weten bij het eten.
hinggap, neerstrijkend zich op iets zetten, zooals een vogel op een tak, een vlieg op het een of ander; ook neêrdalen in het gemoed van liefde of van een schoon verhaal.
hintai; *mĕnghintai*, loeren op, begluren, bespieden; *pĕnghintai*, beloerder, bespieder, ook *toekang mĕnghintai*. Zie ook *hintip*.
hintip, Jav. *mĕnghintip*, door een nauwe opening gluren. Zie *hintai*.
hintjit, zie *intjit*.
hiram, zie *iram*.
hirap, zie *irap* en *kirap*.
ḥirat, Arab. verbaasd, verwonderd; ook de stad Herat.
hirau, zie *irau*.
hiri, zie *iri*.
hiris, klein afgesneden stukje; *mĕnghiris-hiris*, in kleine stukjes snijden, kerven, ontleden, voorsnijden van gevogelte; *mĕnghiris tĕmbakau*, tabakkerven; *hiris holwa*, snijden zooals men platte koeken snijdt nam. ruitsgewijs, een ruitsgewijs gesneden stuk; *mĕngambil hiris holwa*, de golven in een scherpen hoek snijden bij het zeilen; *mĕngiris*, ook openrijten van de huid door een splinter.
hiroe; *hiroe-hara*, ontroering, verwarring, groote ongerustheid. Zie ook *hoeroe*; *mĕnghiroekan*, iets beroeren.
hiroep, = *iroep*, zie ald.
his, foei! *mĕnghiskan*, verfoeien.
ḥisáb, Arab. telling, rekening, berekening; *tiada tĕrḥisábkan*, niet te tellen of te berekenen zijn, = *tiada tĕpĕrmĕnaï; ahli ḥisáb*, rekenmeester.
hisap, zie *isap*.
ḥiṣár, Arab. belegering.
ḥisjmat, Arab. eerbied.
ḥisnah, Arab. arbeidsloon, loon, belooning.
hitam, zwart, donkerkleurig, donker

bruin of blauw; *hitam lĕgam*, pikzwart; *h. moeda*, diep, donker blauw; *h. manis*, liefelijk bruin, van huidkleur, *hidjau hitam*, donkergroen; *mĕmakai hitam*, in de rouw zijn; *hitam meràh*, ros, roodzwart; *mĕnghitam*, zwart of donker worden van kleur; *sihitam*, e. s. v. zoetwatervisch; *kahitam-hitaman*, zwartachtig.

hitoeng, zie *itoeng*.

hobat; *hobat-hobatan*, toovermiddelen, tooverij; *orang hobatan*, toovenaar. Zie ook *obat*.

hodai, e. s. v. wilde volksstam, zwervende in de bosschen van Malaka.

hoebaja, volstrekt; *hoebaja-hoebaja*, vóór alle dingen, vooral, bovenal.

hoeban, zie *oeban*.

ḥoebbat, Arab. liefde, beminde.

ḥoeboeb, Arab. blazen, waaien, van den wind; *hoeboeban*, Jav. blaasbalg.

hoeboeng; *bĕrhoeboeng*, aaneen gevoegd, aaneen gelascht, verbonden in dien zin, vermaagschapt; *hoeboengan*, verlengstuk, aanhechtsel, vervolg van een verhaal of boek; *mĕnghoeboengi*, er iets aanhechten, aan toevoegen; *mĕnghoeboengi gawé*, getuige te zijn. van een misdrijf en het niet ter kennis van de bevoegde macht brengen. Palemb.

ḥoed, Arab. gescheiden, verboden, b. v. *ajar jang tiada ḥoed pada banjaḳnja*, water, dat wat de hoeveelheid betreft niet verboden is.

hoedang, garnaal; *h. loeboeḳ*, de gewone garnaal; *h. galah*, = *h satang* Jav. e. s. v. zeer groote garnalen; *h. karang* en *h. gĕtaḳ*, kreeft; *h. pĕpai*, e. s. v. kleine garnalen, waarvan men *bĕlatjan* en *tjintjaloḳ* maakt; *h. mĕngkara*, e. s. v. zeer groote garnaal; *h. soengai*, zoetwatergarnaal; *boeroeng h.* en *radja h.*, de ijsvogel, *hoedang tatahoe boengkoeḳnja; orang tatahoe boeroeḳnja*, Sprw. Pad. bovenl.

hoedhoed, Arab. hop, de vogel.

hoedjan, regen; *hoedjan rĕnnjai*, *h. boenoet* en *h. aboe*, motregen; *h. rintiḳ-rintiḳ*, regen bij enkele droppels; *h. panas*, regen bij zonneschijn; *h. batoe*, hagel, ook *h. maniḳ*. Mĕn. zie *rambon*; *h. dĕras*, hevige regen, stortregen; *h. kapala sĕlatan*, de regens in den eersten kentertijd; *h. bĕrlaoet* of *h. barat laoet*, de regens in den tweeden kentertijd; *h. awal dan h. achir*, vroege en spade regen, ook; *h. soeloeng dan h. bongsoe*; *h. boebo*, natte mist; *h. hambat mĕrtoewa*, korte regenbuien met droog weder tusschen beide; losse buien; *h. tiada bolih tjĕleḳ mata*, regen, dat men uit de oogen niet zien kan, regen alsof het met baksteenen van den hemel gegoten werd; *hari hoedjan*, regenachtig weder; *mĕngoedjan*, zich als een regen voordoen, een regen vormen; *mĕngoedjan peloeroe*, het regent kogels; *mĕnghoedjan-panaskan*, aan den regen en zonneschijn bloodstellen, bleeken; *mĕnghoedjani*, beregenen; *kahoedjanan*, beregend worden; *boeroeng hoedjan*, e. s. v. vogel; *moesim pĕnghoedjan*, de regenmouson, ook *waḳtoe p.* en *kĕtika p.* H. Gr.

hoedjat, Ar. laster, lastering, zot, dwaas, gek; *mĕnghoedjat Allah*, God lasteren. Zie ook *ḥoedjat*, Arab.

ḥoedjat, Arab. bewijs, acte, titel van recht; *ḥoedjatoe'lbáligrah*, een afdoend bewijs; *patah ḥoedjat*, ten einde met zijne bewijzen, vastgezet, niet meer kunnen antwoorden; *mĕndirikan ḥoedjat*, bewijzen bijbrengen.

hoedjoeng, uiteinde, uiterste punt; *hoedjoeng lidah*, overbrenger, boodschapper, woordvoerder, Mĕn. *hoedjoeng tanah*, landpunt, kaap, ook soms: schiereiland; *hoedjoeng mata*, buitenhoek van het oog, = *ekoer mata*; *bagai tĕlor dihoedjoeng tandoeḳ*, het hangt aan een zijden draadje; *hoedjoeng-pangkal*, het dikke en dunne einde van iets, begin en einde van een tak; *kahoedjoengan*, door de punt van een wapen getroffen worden; *bĕrtikam bĕrhoedjoeng-hoedjoengan*, een tweegevecht op de kris houden.

ḥoedlóér, Arab. tegenwoordig zijn.

hoedoeh, zie *odoh*. Maxw. en Swet. schrijven het eerste.

hoedoet, zie *oedoet*.

ḥoefál, mrv. van *ḥafil*, zie ald.

hoejoeng, waggelen, voornamelijk door topzwaarte, b. v. van een beschonkene, slingeren, van een schip; *hoejoeng ambong*, waggelend vooruitschieten en dan weer blijven staan, van een beschonkene, ook = *doejoen*, zie ald. b. v. *bĕrhoejoeng-hoejoeng pĕrgi kapĕkan*, naar de markt stroomen.

ḥoekám, Arab. mrv. van *ḥákim*.

ḥoekoem, Arab. wet, rechtelijke uit-

spraak, vonnis, straf; bestuur, regel, gewoonte; *ḥoekoem Allah*, de goddelijke wet, ook: de dood; *ḥoekoeman*, straf; rechtspraak; *pĕrkakas ḥoekoeman* strafwerktuig; *mĕngḥoekoemkan*, straffen, uitspraak doen; *mĕmoetoeskan ḥoekoem*, een vonnis vellen, ook: *mĕndjatohkan ḥoekoem*; *tĕrḥoekoem atas* en *t. olih*, bestuurd door; *pĕḥoekoeman*, vonnis, straf; *ḥoekoem-ḥákim*, rechtsbedeeling, rechterlijke macht; *kapoetoesan ḥoekoem*, rechterlijke uitspraak, vonnis; *pĕrkataän ḥoekoem*, rechtspraak; *ḥoekoem islám*, mohammedaansch recht; *ḥ. ādat*, gewoonterecht; *ḥ. sjarā*, het godsdienstig recht, vervat in den Koran; *ḥ. sijasat*, geeselstraf; *ḥ. kanoen*, wettelijke bepalingen; *ḥ. ḳiṣáṣ*, doodstraf als wedervergelding; *ḥ. nikah*, huwelijksrecht; *kĕna ḥ.*, gestraft worden; *ḥoekoemlah*, uitspraak doen. B. R. p. 4.

ḥoekoema, Arab. rechters, meerv. van *ḥákim*.

ḥoekoemat, Arab. rechtsgebied, heerschappij.

hoelam, rauwe plantaardige toespijs bij de rijst; *nasi hoelam*, gekookte rijst, waaronder fijn gesneden, rauwe groente is gemengd; *oepas bĕrhoelam ratjoen* en *kĕtjoeboeng bĕrhoelam gandja*, fig. uitdrukkingen voor: het eene kwaad komt bij het andere; *mĕnghoelamkan*, tot zulke toespijs maken of gebruiken. b. v. *mĕnghoelamkan ajar*, water, bij gebrek aan iets anders, tot toespijs gebruiken; *hoelaman* en *hoelam-hoelam*, onwettige bijzit; *makan bĕrhoelam*, er een bijzit op nahouden.

hoelat, zie *oelat*.

hoeloe, voorste, begin, oorsprong eener rivier, bovenland, hoofd (voornaamste plaats, spits) menschelijk hoofd (hoftaal), gevest, heft, greep; *h. ajar*, oorsprong van een stroom, ook het eerste badwater, vóór nog een ander zich daarmede 's morgens gebaad heeft; *h. hati*, maagholte, maagstreek; *h. kapala*, kruin van het hoofd; *h. tangan*, handgewricht; *h. moesim*, begin van een jaargetijde; *hoeloe-hilir*, boven- en benedenloop, oorsprong en einde, waar iets vandaan komt en waar het heengaat of op uitloopt; *boewah hoeloe*, e. s. v. koekjes; *boewah h. kambodja*, een andere soort; *hoeloe-lala*, zie *risau* en *mingis*; *mĕnghoeloe-hoeloekan*, vooraan gaan, vooropgaan, aan het hoofd gaan van; *hoeloebalang*, legerhoofd, officier, voorvechter; *hoeloe ḥaṣil*, eerstelingen van de opbrengst; *dĕhoeloe*, eerst; *dihoeloe*, in het bovenland; *pĕnghoeloe*, opperhoofd, minder dan *batin*, op Java hoofdpriester aan eene moskee; *bĕrpĕnghoeloe kapada bĕndahara*, zich ter beschikking van den rijksbestierder stellen of gesteld hebben; *pĕnghoeloe balai*, ceremoniemeester in de balairoeng, die ieder zijn plaats aanwijst en de étiquette bewaart. Er zijn er twee: de *p. b. toewa* en *p. b. moeda*; *hoeloewan*, ook *haloewan*, zie ald.; *hoeloe-hoeloewan*, doel, waarnaar men streeft, inz. slecht; *orang-sahoeloe-hoeloewan*, lieden, die naar hetzelfde slechte doel streven, van denzelfden slechten stempel.

hoeloebalang, legerhoofd, officier, voorvechter, krijgsoverste; *hoeloebalang dan lasjkar*, officieren en manschappen. Zie *pĕnglima*.

hoeloebangsa, opperhoofd, legerhoofd; ook volksstam. vdW. mogelijk: hoofd van een volksstam. Zie *bangsa*.

ḥoeloem, Arab droom, inz. wellustige.

hoeloer, zie *oeloer*.

hoema, I. akker ter groote van 40 *djoendjang*, zie ald. = *sawah*, Jav. ook tijdelijk ontgonnen stuk hooggelegen grond; *pĕrhoemaän*, plaats van zulke akkers, ook die akkers zelve en wat er op staat; *bĕrhoema*, op zulke akkers bouwen; *pĕrhoemaän*, ook: oogst en goede resultaten van een werk, b. v. *tiada pĕkĕrdjaän dĕngan pĕrhoemaän*, er zijn geen werken met vrucht. II. Skr. *homa*, onbloedig brandoffer.

hoeman, zie *oeman*.

hoembalang, en *bĕrhoembalang*, tuimelen, tuimelend vallen; *mĕnghoembalangkan*, slingerend werpen, b. v. een knots, grooten steen enz. Het grondw. is het Jav. *balang*, waarvan de act.. vorm in het Jav. is *ĕmbalang* of *hĕmbalang*, de Mal. heeft dit in de uitspr. verbasterd en er nog eens zijn act. vorm *mĕng* op toegepast; *bĕrhoembalangan*, tuimelen van velen. Zie *balang* III.

hoemban, = *oemban*, zie ald.

hoembi, = *oembi*, zie ald.

hoena, Skr. pagode.

hoendaḳ, zie *oendaḳ*.

ḥoendjam, zie *oendjam*; *tĕrhoendjam*,

in iets blijven steken, b. v. van een lans of mes, waarmede men naar iets werpt.

hoendjoen, zie *oendjoen*.

hoeni, zie *oeni*.

hoenji, zie *oenji*.

hoenoes; *mĕnghoenoes*, uittrekken, inz. uit de scheede, uit een gat, waarin iets zit, en van iets dat ergens omheen zit, zooals een ring om den vinger; *mĕnghoenoes kĕris*, de kris uit de scheede trekken; *mĕnghoenoes dawai*, metaaldraad trekken; *mĕnghoenoes tjintjin*, den ring van den vinger trekken; *mĕnghoenoes rotan*, rottingriet door twee mesjes halen om het vezelachtige te verwijderen.

hoentai, zie *oentai*.

ḥoeri, Arab. jongelingen of maagden, die zeer schoon zijn en groote, donkere oogen hebben.

hoeroe, verwarring; *hoeroe-hara*, allerlei verwarring, rumoer, tumult; *mĕnghoeroekan* en *mĕnghoeroe-harakan*, in verwarring brengen; *hoeroe-hara doenia*, wereldsche beslommeringen; *mĕmboewat h. h.*, verwarring stichten, ongeregeldheden plegen.

ḥoeróéf, Arab. meerv. van *ḥaraf*, letters; *ḥoeróéf aṣal*, de oorspronkelijke letters; *ḥoeróéf mĕndatang*, bijkomende letters; *ḥ. jang ada bagainja māna*, partikels, die eene beteekenis hebben; *mĕngarang ḥoeroef*, letterzetten; *pĕngarang ḥoeroef*, letterzetter.

hoeroeng; *bĕrhoeroeng*, zich verzamelen, bijeenkomen; *mĕnghoeroengi*, omgeven, omringen, Pad. bov.l. = *roemoen* en *roeboeng*. Jav.

hoeroes, zie *oeroes*.

hoeroet, zie *oeroet*.

ḥoeṭamat, Arab. hevig vuur, helsch vuur, de hel.

hoetan, bosch, wildernis; wild; *hoetan pĕrboeroean*, wildbosch; *orang hoetan*, een wilde, onbeschaafde; *hoetan-rimba*, bosch en woud; *babi hoetan*, wild zwijn; *pisang hoetan*, wilde banaan.

hoetang, schuld, geldschuld, op zich genomen verplichting; *hoetang bĕras*, preferente schuld, die vóór alle andere moet betaald worden; *hoetang kapala*, schuld, waarvoor men met zijn hoofd instaat; *hoetang boedi*, verplichting voor bewezen weldaden; *hoetang baris*, een reeks van schulden; NB. vdW.'s *bareh*, is niet anders dan *baris*, volgens de uitspraak van den minderen man; zie de verklaring van *bareh* bij *oetang*, Mĕn. Wrdb. *bĕrhoetang*, schuld hebben, schuldig zijn; *pioetang*, schuldvordering, inschuld; *hoetang pioetang*, schuld en inschuld, debet en credit; *bĕrhoetang koeliling pinggang*, rondom in schulden steken; *mĕnghoetangi*, op crediet geven of verkoopen; *orang bĕrhoetang*, schuldenaar; *orang oetangan*, pandeling voor schuld; in het Palemb. ook *orang bĕrhoetang*; *bĕrhoetang mĕngiring*, die zijn heer moet volgen en hem dienen; *bĕrhoetang pĕmbĕlahan*, die vrij blijft doch de helft van de opbrengst van zijn werk aan den geldschieter moet geven; *dihoetangkan dĕngan bĕbĕrapa kati ĕmas*, schuld opgelegd worden van eenige ponden goud.

hoewa, Hij, dat is God, Jehova; *hoewa allah*, de Heere God.

hoewi, I. zie bij *hai*. II. Chin. geheim genootschap.

hoewit; *mĕnghoewit*, wrikken met een riem om een bootje voort te bewegen; *mĕnghoewitkan*, iets heen en weer schudden, b. v. een schild om er de pijlen of een zwaard uit te doen vallen.

hoi, Tusschenw. van aanroeping, he!

hoḳ, Chin. e. s. v. vogel in geverfd katoen, b. v. *sapoetangan boenga hoḳ*, een hoofddoek met de figuur van zulk een vogel.

ḥoḳah, Perz. Oostersche tabakspijp met waterflesch en elastiek roer.

ḥolbat, Arab. fenegriek of bokshorenkruid.

ḥolḳóém, Arab. nek, keel, strot.

ḥolwán, Arab. gift, geschenk.

homa, zie *hoema* II.

honar, Perz. list, streek, kwade praktijk, schandelijkheid.

hong, zie bij *om*.

ḥormat, Arab, eerbied, eer; *mĕmbĕri ḥormat* en *mĕngḥormati*, eere geven, eer bewijzen, eeren; *bĕrhormat-ḥormatan*, elkander eeren; *kaḥormatan*, geëerd zijn. In brieven ook *tĕrḥormat*, geëerde.

I.

iba', Ar. weigeren, ongehoorzaam zijn, met tegenzin iets doen.

iba, = *bĕlas*; *iba kasihan* = *bĕlas ka-*

sihan; ook *hiba* geschreven; weemoedig, bewogen, ontroerd, aangedaan; *ka-ibaän*, weemoed, ontroering, aandoening, weemoedigheid.

ībád, Arab. meerv. van *ābdi*.

ībádat, Arab. godsdienst, eeredienst, godsvereering; *orang bĕrībádat*, iemand, die zijn godsdienstplichten vervult, een godsdienstig iemand.

ibar, en *ibar-ibar*, e. s. v. klein vaartuig.

ībárat, Arab. zinspeling, bedoeling, gelijkenis; *mĕngambil ībárat*, tot voorbeeld nemen, er leering uit trekken; *mĕngībaratkan*, tot gelijkenis nemen of maken.

ibas, e. s. v. palm, de gĕbang-palm. C. en L.

ibau, naam van een eetbaren zoutwatermossel.

iblís, Arab. de duivel; *anak iblis*, duivelskind.

ibnoe, *bin*, Arab. zoon.

iboe, moeder, van menschen, dieren, planten enz. in samenstellingen evenals *indoek* en *indoeng*; het is beleefder dan *ĕmak*, en hoffelijk wordt het *bonda*. *Iboe-bapa*, vader en moeder, ouders; *iboe ajam*, klokhen, volwassen, eierleggende kip; *iboe ĕmas*, gedegen goud; *iboe bidjeh*, tinerts in stukken; *iboe djĕbah*, hoofddoos in een beteldoos; *iboe-tangan* en *iboe djari*, duim; *iboe kaki*, groote teen; *iboe-tangga*, de zijstijlen van een ladder; *iboe-soengai*, de hoofdrivier; *iboe-sawan*, e. s. v. steenpuist; *iboe-nĕgari*, hoofdplaats; *iboe-panah*, de boog; *iboe-pasir*, grove korrels in het zand; *iboe-pintoe*, kozijn van een deur; *iboe-swari*, vorstelijke moeder; *iboe mahadewi*. de tweede vrouw des Vorsten, als halfmoeder; *iboe-akar*, de hoofdwortel eener plant; *iboe-pĕmbohong*, aartsleugenaar.

iboel, het harde gedeelte der palmstammen. dat onder de *roeioeng* ligt, het harde hout van den *niboeng-* en kokospalm. Volg. vdW. is *iboel* een groote soort van *niboeng*.

iboer, zie *hiboer*.

ibra', Arab. vrijstellen, kwijtschelden.

ibtida', Arab. beginnen; *lil-ibtida'*, om te beginnen.

ichadzah, Arab. leengoed.

ichtijár, Arab. vrije keus, vrije beschikking, keus der middelen, de bezorging der middelen, beraadslaging daarover, raad, oordeel, bezinning, nadenken; *mĕngichtijárkan*. een keus doen, de middelen beramen; raadschaffen, iets behandelen; *dĕngarlah ichtijárkoe*, hoor mijn voorstel; *ada djoega ichtijár padahamba*, ik heb een voorstel te doen; *disĕrahkannja ichtijár kapadanja*, hij gaf het aan zijn goeddunken over; *tiada dĕngan ichtijár*, onnadenkend, onwillekeurig; *mĕninggalkan ichtijár*, de juiste keuze der middelen verzuimen, nalaten; *habislah ichtijár dan kapandaijan*, alle middelen in het werk gesteld hebben.

ichtiláf, Arab. verschil, afwijking, overtreding uit vergissing, misslag.

ichtiṣár, Arab. kort begrip.

idá, Arab. het helpen, het bijstaan; hulp, bijstand.

idah. geschenk tot aanknooping van een minnehandel, inzonderheid van vrouwen aan mannen; *mĕngidah*, een minnehandel aanknoopen door het geven v. e. geschenk; *mĕngidahkan*, iets tot zulk een geschenk maken; *idah tĕrang*, hetzelfde met wettige bedoeling; *idah gĕlap*, met onkuische bedoeling.

idam, zie *hidam*.

idap; *mĕngidap*, langdurig lijden, sukkelen, lang ziek zijn, sleepend van eene ziekte; *mĕngidapkan*, ook: zich voortdurend bezorgd over iets maken; *mĕngidap pĕroet*, voortdurend gebrek aan eten hebben; *idapan*, chronisch lijden; dat waarmee men zich voortdurend bezorgd maakt.

idar, verandering van plaats, afvallen door stroom of wind, v. e. vaartuig, afwijking van den koers; *mĕngidar*, van plaats veranderen, zijwaarts plaats maken, opschuiven, afvallen, door stroom of wind; rondgaan, rondloopen, omloopen, rondwandelen, rondreizen, rondtrekken, de ronde doen, ronddraaien, rondwentelen, omwentelen, van de hemellichamen, b. v. *bintang bĕridar*, planeet, dwaalster; *mĕngambil idar* of *mĕmboewang idar*, rekenen op het afvallen v. h. vaartuig; *mĕmboewang idar*, ook: uit beleefdheid een weinig opzij gaan; *mĕngidarkan pijala*, den beker laten rondgaan; *pĕridaran doenia*, de wisselingen van het ondermaansche b. v. *datanglah kapada pĕridaran doenia*, en zoo geschiedde het bij de wisselingen van het ondermaansche, gebr. bij de mededeelingen van het sterven van Vorsten; *mĕngidar-tontonan*, ter beschou-

wing ronddragen, b. v. zijn bruid bij de gasten; *idar-idar*, staande schermen, die men rondom iets zet; *kĕtika dan idaran*, teekenen van goede en slechte tijden om iets te verrichten; *idaran naga lajang-lajang doewa-bĕlas tapaḳ bajang-bajang*, het teeken van *naga lajang*, of de zwevende draak, is als de schaduw twaalf palm is; een bijgeloovig teeken bij het uitzeilen van vaartuigen enz.
ĭddat, Arab. staat eener vrouw, waarin zij geen gemeenschap met den man mag hebben.
idja' Arab. uitvinding, schepping; volg. vdW. *idjád*.
idjáb, Arab. verhooren. v. e. gebed.
idjád, Arab. en *idjádat*, milddadigheid, voortbrengen van iets goeds of voortreffelijks.
idjáb, Arab. toeslaan, een koop annnemen; *mĕngidjábkan*, te koop bieden, in het bod toestemmen, met een bod genoegen nemen. Ook het bevestigen in den godsdienst, de B.
idjárat, Arab loon, werkloon.
idjáṣ, Arab. e. s v. zwarte pruimen; *idjaṣijah*, e. s. v. pruimensoep, gestoofde pruimen.
idjázat, Arab. verlof b. v. tot het geven van onderwijs; diploma, vergunning, ontslag, ontheffing. Ook voor andere zaken. Niem. bloeml. p. 106.
idjbár, Arab. dwang.
indjeh, eerbiedig aanspraakswoord van jongeren tegen ouden.
idjin, zie *idzin*.
idjmaā, Arab. verzamelen, tezamenbrengen; vergadering.
idjmál, Arab, kort begrip; *idjmálkan*, een kort begrip van iets geven; optellen.
idjoeḳ, een paardehaarachtige zelfstandigheid, groeiende tusschen stam en blad van den *ĕnau-* of *aren*-palm, waarvan men touw, matten, bezems enz. vervaardigt, ook gebruikt tot dakbedekking.
idjtihad, Arab. inspanning, ijver, vlijt; bedoeling.
idris, Arab. Henoch.
idzkár, Arab. vermelding van Gods naam; doen gedenken.
idzin, Arab. verlof, toestemming; *i. mĕntjapkan*, fiat afdrukken, Sadj. Mal. *minta idzin*, verlof vragen; *mĕmbĕri idzin*, verlof geven; *mĕngidzinkan*, veroorloven.
ĭfrít, Arab. booze geest.
igal; *mĕngigal*, pronken van mannelijke vogels met den staart, zooals prauwen en kalkoenen; opstaan van haar of vederen; ook statig stappen, vdW.; *mĕnari mĕngigal*, theatraal dansen.
igau; *mĕngigau*, benauwd en hardop droomen, nachtwandelen; *mĕngigaukan*, hardop over iets droomen; *igau* ook delirium, Maxw. *pĕngigau*, ook: slaapwandelaar.
igoe, juk voor buffels of ossen. Mal.
ihda', Arab. op den rechten weg geleiden.
iḥja', Arab. levend maken uit den dood.
ihmál, Arab. het verwaarloozen, verzuimen.
iḥrám, Ar. banvloek, onwettig; *aḥrám*, meerv. van *ḥarim*, de Mekkaansche pelgrimskleeding.
iḥsán, Ar. weldadigheid.
iḥtimál, Ar. dragen; *mĕngiḥtimálkan*, opdragen, medegeven van een last of bevel of opdracht.
iḥtirám, Ar. vereerenswaardigheid.
iḥtisáb, Ar. toerekening; *mĕngiḥtisábkan*, iets toerekenen.
iḥtisjám, Ar. eerbied.
ija, hij, zij, het, ook in 't meerv.; ja, ook; *ija-itoe* en *ija-ini*, dat is, dat wil zeggen, namelijk; *ijakah atau tidaḳ*, is het zoo of niet? *ĕntah ija atau tidaḳ*; of het zoo is of niet...., *mĕngijakan*, bevestigen, toestemmen, ja op iets zeggen. In den 3n en 4n nmv. en achter de Voorz. *akan* en *dĕngan* wordt het meestal *dia*, dat op Java ook in den 1n nmv. gebruikt wordt; achter een Voorz. dat op een klinker eindigt, wordt het *nja*, b. v. *sĕrtanja*, *padanja*.
íjal, Arab. steenbok.
ijam; *mĕngijam*, gluren, loeren. H. T. en L.
ijang, I. ook *hijang* en *jang*, een godheid; *kajangan*, godenverblijf; II. *ijang-ijang*, Jav. weeklagen.
ika, Jav. = *ini*, zie ald.
ikal, haarkrul, krullend, doch niet kroes; dit wordt als een teeken van moed beschouwd; golvend van een bosch, vdW. *mĕngikal*, krullĕn van het haar.
iḳámat, Ar. oproeping tot het gebed.
ikan, visch; *ikan darat*, zoetwatervisch; *ikan laoet*, zeevisch. Voor de verschillende soorten zie Vocab. Mal. Franç.

van de la Croix 1889, *ikan mas*, goudvisch; *ikan merah*, de roode Makkasaarsche vischjes; *ikan bilalang*, de vliegende visch; *ikan djoekoet*, allerhande vischspijzen; *ikan-ikan*, logplankje; *mĕmboewang ikan-ikan*, loggen.

ikat, band, bundel, bos enz. *mĕngikat*, binden, samenbinden, vastbinden, toebinden, in iets bij elk. binden, metselen, toemetselen, snoeren (ook van den mond), met een wal, dam, muur of rand omgeven, inzetten van edelgesteente, opstellen van verzen, b. v. *mĕngikat laoet*, de zee bedijken; *mĕngikat panton*, minnedichten maken; *mĕngikat mati*, zoo vast binden, dat het niet meer los kan; *ikat pĕrang*, slagorde; *ikat pinggang*, gordel, middelband, sjerp; *ikat tangan*, fooi, gift; *ikat pĕrigi*, de rand van een put; *ikat tjĕngkam kĕra*, zekere manier van binden bij de staken eener omheining; *ikatan*, kas waarin edelgesteente gezet is; *ikatan pĕrkataän*, woordverbinding; *pĕngikat*, wie of wat bindt, binder of bindmiddel; *bĕrikatkan*, tot band, rand, boordsel, kas enz. hebben.

iḳlím, Ar. klimaat, gewest; *bĕriḳlím panas*, een heet klimaat hebben.

ikoet; *mĕngikoet*, volgen, achternagaan, onderhoorig zijn, behooren tot, meegaan, vergezellen, gehoorzamen, vervolgen, navolgen, evenaren; volgens; *mĕngikoet soeara*, op het geluid van de stem afgaan; *bĕrikoet-ikoet*, herhaaldelijk, achtereenvolgens; *mĕngikoet djalan*, den weg volgen; *mĕngikoet pĕrahoe*, met een vaartuig meegaan; *mĕngikoet nama*, naar den naam (noemen); *ikoetan*, voorbeeld ter navolging; *ikoet-ikoetan*, beurtelings. vdW.

iḳrál, verbastering van *iḳrár*.

ikrám, Ar. eeren, eer bewijzen.

iḳrár, Ar. bevestigen, toestemmen, belijden.

iḳtibás, Ar. inlassching van eens anders woorden.

ila, Ar. tot, naar.

ilá, Arab. het afleggen van een eed buiten rechten.

ilah, Ar. god, een god; *inna lillahi*, wij zijn voor God; *inna lillahi wa inna ilaihi radjiōēna*, wij zijn voor God en zullen tot Hem terugkeeren. Uitroep in gevaar; *bismi'llahi*, in naam van God.

iláhat, Ar. godheid; godes, godin.

iláhi, Ar. goddelijk.

ilahi, Ar. goddelijk; mijn God!

ilahijat, Ar. goddelijke natuur, goddelijkheid.

ilahoema, Ar. o God!

ilai; *mĕngilai*, luidruchtig lachen, schateren.

ilalang, zie *lalang*.

ilam; *ilam-ilam*, onduidelijk zichtbaar, nevelig, nu eens zichtbaar dan weer niet, van ver verwijderde voorwerpen, zooals b.v. een zwerm vogels in de verte.

ilang, zie *hilang*.

ilanoen, zie *lanoen*.

ilap, I. het Arab. *chiláf*, zie ald. II. *mĕngilapkan*, verduisteren, bedekken, wegmaken, verborgen houden.

īlat, Arab. tegenspoed, ongeval.

ilau, terugkaatsing of flikkering van het licht op het water, in regen- en dauwdroppels enz. Zie ook *kilau*.

ilĕr, Jav. kwijl, zever.

ilhám, Ar. goddelijke ingeving, *di-ilhámkan*, geïnspireerd.

ilir, zie *hilir*.

īlmoe, ook *ēlmoe*, Arab. wetenschap, kundigheden. Bovendien heeft dit woord in Indië nog de beteekenis gekregen van spreuk of formulier, waarmede men iets buitengewoons kan tot stand brengen. *Ilmoe ḥikmat pĕrang*, krijgskunde; *īlmoe kira-kira*, de rekenkunde; *īlmoe ṭabib*, de geneeskunde enz.

imai, gekookte rijst.

imám, Ar. priester, voorganger bij den openbaren godsdienst, hoofdpriester aan eene moskee.

imámat, Ar. priesterschap.

imán, Arab. het geloof, in godsdienstigen zin.

imárat, Ar. bevel, gezag, heerschappij.

imat, zie *himmat*.

imátah, Ar. ter dood brenging.

imbah, bijdoen, bijvoegen. Zie *imboh*.

imbal, scheef, onregelmatig rond, of krom; Mĕn. niet in evenwicht, aan den eenen kant scheef, overhellend; *mĕngimbal*, die scheeve hoedanigheid vertoonen.

imbang; *mĕngimbang*, z. in de nabijheid van iets begeven, tot iets naderen.

imbas, luchtstroom, veroorzaakt door iets, dat in beweging is of voorbijgaat; athmospheer die z. om iets verspreidt; *imbasan*, invloed v. e. boozen geest; *imbas-imbas*, evenbeeld.

imboh, toegift boven maat, gewicht of getal; *měngimboh,* zulk een toegift geven, er bij doen, er mede vermeerderen. Měn. id. *timbang imboh,* wegen met een doorslag, met iets toe, met overwicht.
imkán, Ar. verleenen van macht.
imla', Ar. dicteeren van een geschrift.
in, Ar. zie *insja'.*
inai, ook *hinai,* het Arab. *ḥenna,* zeker gewas, de *patjar,* met welks bladeren de nagels worden rood gekleurd, b. v. van het bruidspaar, en den jongeling, die besneden wordt; *inai hajam* = *patjar hajam,* de balsamine; *sipoet inai,* e. s. v. fraai, rood en wit gevlamd hoornschelpje; *měmboeboeh inai,* de nagels rood verven, schijnt te worden onderscheiden in *inai běsar* en *inai kětjil.* Zie ook *patjar.*
ĭnájat, Arab. ondersteuning, hulp.
inas; alleen in *pěkoeng inas,* kanker aan den hals.
ĭnda, Arab. bij.
indak, = *tidak,* Pad. bov.l.
indaloes, zie *andalas.*
indang; *měngindang,* iets heen en weder schudden zooals graan op eene wan; op deze wijze wannen, ziften.
indap, komt voor = *ĕndap,* b. v. *Bagaikan rasa hĕndak měngindap, Ibarat pěnjakit hěndak měngindap.* Ibr. b. Chas. Verder *si-indap-indap,* als scheldwoord. Mes. Pr. Dj.
indas; *měngindas,* naderen met vijandige bedoeling, op het lijf rukken.
inděra, Skr. de god Indra, ook als titel voor Vorsten en de naam van e. s. v. luchtgeesten; *indra bongsoe,* titel van een mantri, die in rang op den toeměnggoeng volgt. *Indrapoera, Indragiri, Indra-majoe,* plaatsnamen; *indra roepa,* e. s. v. plant die onbruikbare katoen oplevert; *indra laksana,* e. s. v. heester met boonen, wier schil bruikbare lijm oplevert; *inděra kila,* de naam van een berg, waarop Ardjoena als kluizenaar geleefd heeft; *inděra loka,* de wereld of het verblijf van Indra; *kaïnděraän,* de hemel van Indra, d. i. der helden; goddelijk.
indik; *měngindik,* neerhurken en onmiddellijk weer opstaan, door eene wippende beweging neerdrukken; in het Měn. = *tindih.*
inding; *měnginding,* stil op iets wachten, loeren op of hunkeren naar iets, dat men denkt te ontvangen, stil luisteren naar iets, dat men niet hooren mag.
indja; *sawan indja,* stuipen bij kleine kinderen, waarbij het hoofd gloeit; Bal. zekere uitslag op het hoofd; *indja pajoeng,* e. s. v. kruidje roer-me-niet. R. *běrindja singa,* e. s. v. spel. Hik. Boedj. p. 49.
indjak; *měngindjak,* nedertreden, nedertrappen, vertreden, vertrappen. vdW. en Pijn. schrijven *ĕndjak.* Zie *pidjak* en *djědjak.* Het is op Java *indjěk* en Pad. bov.l. ook *indjak; indjak-indjak,* stijgbeugel; *těrindjak,* onder den voet geraakt, vertrapt.
indjap, I. trechtervormige ingang v. e. fuik, bestaande uit elastieke staafjes, die den visch wel in-, maar niet uitlaten. II. *běrindjap,* het druk hebben door veel bezoekers.
indjil, Arab. het Evangelie, ook voor het Nieuwe Test. in zijn geheel, *kitáb indjil; měmasjhoerkan indjil* en *měngchabarkan i.,* het Evang. verkondigen; *pěsoeroehan i.,* evangelist, zendeling.
indjin, I. het Eng. engine; ook de as van een rad of wiel. II. *kajoe indjin,* e. s. v. rood, hard hout, van de bakau. Schot.
indoe, Měn. = *indoek,* zie ald.
indoek = *indoeng,* moeder, moederdier; *indoek kastoeri,* muskuszak; *i. madoe,* honigraat: *i. soetěra,* cocon van een zijdeworm; *indoek samang,* Měn. heer, meester, meesteres, patroon, iemand die er kostgangers op nahoudt. Zie bij *anak* en *samang; pěrindoekan,* en *pěrindoen,* al wat van ééne moeder is, gezin, familie, broedsel.
indoeng, moeder, = *indoek.* Ook als troetelnaam voor een meisje; *indoeng karbau,* kalfbuffel; *i. lěmboe,* kalfkoe; *indoeng moetiara,* parelmoer; *pěngindoengan,* loon voor de moederzorg; *měngindoengkan wadon sadjagat,* ontucht plegen met een beest. Pal.
iněp, Jav. *měnginěp,* overnachten.
**inga-inga,* afgetrokken; onnoozel rondstaren, als om iets te zoeken, dāt men mist. Zie *mangoe.*
ingar, hinderlijk leven, geraas, getier; leven maken, razen, tieren, ook van een troep kikkers; *ingar-bangar,* zie *bangar* II. en *bingar,* Měn. allerlei

leven of getier; *mĕngingari*, iemand met getier lastig vallen.

ingat, aan iets denken, attent zijn, op zijn hoede zijn, zich iets herinneren; *tiada ingat*, ook: zijn bewustzijn of denkvermogen verloren hebben; *ingat akan dirinja*, uit een bewusteloozen toestand weer bijkomen, uit een slaap weêr goed wakker worden; *bĕringat dirinja*, op zijn hoede zijn, b. v. *soeroeh bĕringat dirinja masing-masing, hari pon malamlah*, laat ieder op zijn hoede zijn, want het is nacht; *mĕngingatkan*, iets aan iem. herinneren; *mĕngingati dirinja sĕndiri*, zichzelven wachten of waarschuwen voor iets; *ingatan*, herinnering, vermaning, gedachten, overwegingen, enz. *pĕringatan*, gedachtenis, aanteekening, nota; *ingat-ingat*, pas op! let op! Zie ook *loepa*.

ingga, zie *hingga*.

inggar, zie *ingar*.

inggil, en *hinggil*, Jav. hoog, verheven.

inggĕris, engelsch, engelschman.

inggoe, I. e. s. v. oneetbaren visch. II. Perz. ook *ingoe*, duivelsdrek; *pokok inggoe*, wijnruit.

ingin, begeeren, belust zijn, verlangen naar, trek hebben in; *mĕmpĕringini*, belust maken op, iemand trek doen krijgen in; *kaïnginan*, belustheid, begeerlijkheid; *pĕringinan*, lust.

ingkar, verb. Arab. weigerachtig zijn. Ook *ĕngkar*.

ingoe, zie *inggoe* II.

ingoes, snot; *mĕmboewang ingoes*, den neus snuiten; *boewang ajar ingoes*, slijmafgang; *sakit ingoes*, de droes, bij paarden.

ingsang, zie *insang*.

ingsoen, Jav. ik, van Vorsten.

ini, deze, dit; hier, nu, op 't oogenblik, vandaag; *ini djoega*, dit zelfde; *ini poela*, hoeveel te meer; *sini* en *disini*, hier, thans; *ini* wordt ook achter sommige woorden gebruikt om den nadruk, b. v. *akoe ini*, *sakarang ini*.

inin, = *ini*, zie ald.

inja, Jav. = *baboe*, kindermeid, b. v. *doedoek diribaän inja*, Mes. Pr. Dj. en Kin Tab.

inkár, Arab. verloochening.

inkijád, Arab. onderwerping, gehoorzaamheid.

inoen, zie *noen*.

inṣáf, Arab. billijkheid, nadenken, stof tot nadenken; *mĕngambil inṣáf*, ergens over nadenken, op zich toepassen; *bĕrboewat inṣáf*, recht doen, recht laten wedervaren, de billijkheid betrachten; *inṣáf akan dirinja*, tot zichzelven inkeeren.

insán, Arab. mensch.

insang, ook *ingsang*, de kieuwen v. e. visch, de weefklieren van spinnen, rupsen enz. *oerat insang*, balein; *roempoet insang pari*, e. s. v. eetbare plant.

insáni, Arab. menschelijk.

in-sja'-Allah, Arab. als God belieft, zoo God wil.

intahi, Arab. tot een einde gekomen, einde, slot, gebruikt als slotwoord in brieven.

intai, zie *hintai*.

intan, diamant; *intan mĕntah*, ruwe diamant.

intik, vertraging, verhindering; *tĕrintik*, uitgesteld. II. vlek, spikkel, *intik-intik*, sproetig, vol puistjes.

intip, Jav. gluren, loeren, spionneeren; zie *hintai*.

intisáb, Arab. zijn oorsprong van iets afleiden.

intisjár, Arab. behagen in iets scheppen.

intit, zie bij *iwat*.

intja, klaar, helder weder, L.; *intja-bintja*, wanorde, verwarring, plundering, als in een lekke mand. Hik. Abd. verklaring van Tugault.

intjang; *intjang-intjoet*, krom en scheef, b. v. van de stijlen van een huis, die niet behoorlijk gericht zijn, b. v. *tiada di-oenting tiang roemah itoe, maka intjang-intjoet kalihatannja*, vdW.

intjar, drilboor, waarbij de beweegkracht op en neergaat.

intjat, I. de pit v. e. vrucht, de pupil van het oog. Pad. bov l. II. in den groei belemmerd, *tĕrindjat*, Swett. zie *intjoet*.

intjit, weg, voort, scheer je weg; *mĕngintjit*, wegjagen verdrijven, verbannen, verstooten.

intjoet, van vorm of gestalte: scheef, kreupel, mank; van uitspraak: vreemd, verkeerd, met een vreemden tongval; *intjang-intjoet*, op verschillende wijze scheef of kreupel, ook van een stoel of tafel, waarvan de pooten ongelijk zijn.

ipar, zwager, zwagerin; *bĕripar*, een zwager hebben, zwager zijn; *bĕripar-bĕrbiras*, z. met anderen verzwageren; *pĕriparan*, zwagerschap. Zie *biras*.

ipil, e. s. v. boom, die goed timmerhout levert en zwarte vruchten draagt als boonen, *gàndoe* geheeten.
ipoeh, de vergifboom, antiaris; plantenvergif in het algem.; *akar ipoeh*, e. s. v. kruipende plant, die voor binden gebruikt wordt.
ira-ira, e. s. v. eetbare, goudkleurige dolfijn.
irádah, Arab. de wil.
iram, van kleur veranderd, van het gelaat, uit beschaamdheid of verlegenheid; *iram-iram*, geplooid boordsel, dat van de randen van den *pajoeng obor-obor* afhangt; *boenga iram-iram*, e. s. v. bloemdragende waterplant.
irama, Jav. maat in de muziek; *mĕngirama-irama*, de maat slaan. Ms. Pr. Dj.
irán, Perz. Perzië.
irap, = *hirap*, zie *kirap*.
iras, ook *eras*, uit één stuk, niet gelascht of aaneengevoegd, b. v. *tiang gandja iras*, mast en steng uit één stuk; *kapala toengkat jang iras*, knop en stok uit één stuk; *mĕngiras*, in één stuk doorloopen; *iras-iras* en *iras-irasan*, wat aan iets anders gelijkt, wedergade. Zie ook *toempang*.
irau; *mĕngirau*, zich bemoeien met, geven om, belangstellen in, notitie nemen van, talen naar, b. v. *tidaḳ iraukan nasi dan goelai*, niet talen naar rijst of toespijs; *tidaḳ di-iraukannja jang laïn, mĕlainkan radja Chaibar djoega*, hij stelde in niemand belang dan alleen in den Vorst Chaibar; *djikalàu bĕrhimpon sakalian radja isi boemi ini sakalipon akan sĕtĕroe hamba, tiada hamba iraukan*. Hik.
iri; *mĕngiri*, iets wenschen te bezitten, wat een ander bezit, iets benijden, doch zonder wangunst. Ook *hiri*.
iriḳ; *mĕngiriḳ*, trappen, treden, betreden, uittreden met voeten of pooten, b. v. de zaadpadi, daar stampen die beschadigen zou; met geweld, met voeten of vuisten, door iets heen persen; *pĕngiriḳ*, treedpers, perskuip.
irim-irim, Jav. e. s. v. waterplant met fraaie bloemen.
iring; *mĕngiring*, volgen, begeleiden, vergezellen als volgeling van een persoon; *jang mĕngiring*, ook het navolgende, hetgeen volgt; *mĕngiring djalan*, evenwijdig met den weg, in dezelfde richting van den weg; *djalan bĕriring*, in een rij achter elk. gaan, in colonne marcheeren; *bĕriring-iring*, achter elk. achtereenvolgens; ook *bĕriring-iringan*; *iringan*, gevolg, begeleiding, stoet, ook achter, b. v. *di-iringan djĕmbatan*, achter de brug; *pĕngiring*, volgeling; *pĕngiringan*, afhankelijkheid, aanhang, aankleef, gevolg, stoet; *bĕriring*, achter elkander.
iris, zie *hiris*.
irits, Arab. erven, erfenis.
irsál, Arab. zending, apostelschap.
irsjád, Arab. leiding langs den rechten weg.
iroeng, e. s. v. klein chineesch kopje, waaruit arak gedronken wordt.
iroep; *mĕngiroep*, slorpen, leppen. Zie *isap*.
iroes, Jav. houten spaan om er de gekookte spijs mede om te roeren.
iṣa', Arab. bij uitersten wil vermaken.
isang = *insang*, zie ald.
isap en *hisap; mĕngisap*, zuigen, inzuigen, opzuigen, rooken van opium, schuiven, opslorpen van waterdampen door de lucht, aantrekken van lichamen onderling.
isi, inhoud, vulsel, dat wat ergens in is; *bĕrisi*, bevatten, inhouden, gevuld zijn; *isi kajoe*, het eigenlijke hout van een boom, in tegenoverstelling van het spint, *goebal*, en het hart, *tĕras; isi toeboeh*, het vleesch, in tegenoverstelling van de beenderen en het vet; *isi hati*, wat er in het hart omgaat; *isi hoetan*, boschproducten; *isi kawin*, bruidschat, huwelijksgift; *isi moeloet*, dat, waarvan iedereen den mond vol heeft; *isi nĕgari*, de inwoners, burgers; *isi pĕroet*, de ingewanden; *isi roemah*, de huisbewoners, het huisgezin; *isi astana*, de paleisbewoners, het hof; *bĕrisi*, gevuld zijn, iets inhouden; *mĕngisi*, iets vullen, een vuurwapen laden; *pĕngisi pĕroet*, buikvulling; *isi kitáb*, inhoud.
isim, Arab. naam, *bismi'llahi*, in den naam van God.
isin, Jav. schaamte, beschaamd zijn, bloode, bescheiden, = *maloe*, zie ald.
īsja', Arab. het begin van den nacht; *waḳtoe īsja'*, het avondgebedsuur, na zonsondergang.
isjárat, Arab. wenk, teeken; zinnebeeld, doelwit; *mĕngisjáratkan*, wenken, toewenken, een wenk of teeken geven.
īsjiḳ, Arab. liefde.

iskandar, Arab. Alexander; *iskandar dzoe'lkarnain,* Alexander de Groote.
islám, Arab. overgave aan God; *agama islám,* de mohammedaansche godsdienst; *orang islám,* mohammedaan; *měngislámkan,* tot mohammedaan maken.
isnad, Arab. het noemen van zijne zegslieden.
isnen, ook *sěnen,* zie *itsnain.*
istanboel, Konstantinopel.
istanggi, Skr. e. s. v. reukwerk om te branden. Zie ook *doepa.*
istěri, Skr. gehuwde vrouw, gemalin, echtgenoote; *běristěri,* gehuwd zijn, eene vrouw hebben; *běristěrikan,* tot vrouw hebben of nemen; *měmpěristěrikan,* een zoon doen trouwen, uithuwelijken.
istiādat, Arab. v. *ādat,* gewoonte, gebruiken, de étiquette.
istibáhat, Arab. geoorloofdverklaring.
istichláf, Arab. tot zijn plaatsvervanger benoemen.
istidjábah, Arab. verhooring van het gebed.
istihál, Arab. ophelderen, opklaren; opwellen van tranen.
istihláf, Arab. iemand den eed opleggen.
istikabál, Arab. oppositie der sterren.
istīmal, Arab. gebruiken.
istimewa, zooveel te meer, hoeveel te meer, zooveel te minder, hoeveel te minder, des te erger; *soerat istimewa,* een bijzondere brief; *měngistimewakan,* bijzonder doen uitkomen.
istina, verb. van *istitsna,* Arab. eerbiediging van iemands rechten; *měmběri istina běhasa,* iemand behandelen zooals het hem toekomt.
istindja, Arab. reiniging v. d. billen na het doen van zijn gevoeg.
istinggar, verb. van het Port. *espingarda,* lontgeweer.
istiráhat, Arab. rusten, zijn gemak nemen; *běristiráhat,* rustend, nonactief, ontheven v. e betrekking, emeritus.
istori, ook *sětori,* historie, praatje, relletje.
itam, zie *hitam.*
itichám, indigestie, zie *wacham.*
itik, eend; *itik ajar, i. laoet* en *i. hoeloe,* = *bělibis,* soorten van kleine wilde eenden; *itik soerati* en *itik manila,* de zoogenaamde bergeend, een groot soort van eenden.
itikád, Arab. zich iets geoorloofd achten; *běrītikádkan,* zich iets voornemen, tot iets besluiten.
itlák, Arab. het verstooten der vrouw.
itoe, die, dat, de; *itoepon,* dikwerf als verkorting van *dalam pada itoepon,* intusschen, dat zoo zijnde, daarop, zoo dan, en wel, zelfs, mits, edoch; *itoelah,* dat is het, juist daarom; *itoe djoega,* dezelfde, hetzelfde; *itoe apa lagi,* zie bij *lagi*; *itoekan,* wat dat betreft; *sitoe, disitoe,* en ook alleen *itoe,* daar, ginds; alsdan; *kasitoe,* daarheen; *maka itoepon,* en ondanks dat.
itoeng, ook *hitoeng; měngitoeng,* rekenen, berekenen, afrekenen, in aanmerking nemen, achten; *itoengan,* berekening, uitkomst eener berekening; als ware het; *īlmoe pěrhitoengan,* rekenkunde, vdW. mij niet voorgekomen dan bij Europeanen. Zie *kira.*
itsbát, Arab. vaststellen.
itsnain, Arab. twee; *jaumoe 'litsnain,* de tweede dag, d. i. Maandag = *hari sěnen.*
ittihád, Arab. eensgezind, eendrachtig zijn.
ittisáf, Arab. beschrijving, afbeelding.
ittisál, Arab. verbonden zijn, samenhangen; *ittisálkan,* = *měnjampaikan.* Zie bij *sampai.*
iwat, Jav. het schaken van een vrouw of meisje *měngiwat-měngintit,* schaking en verberging van een meisje. Pal. Zie *oentěl,* Jav.
izálah, Arab. het doen ophouden, een einde aan iets maken.
īzzah, Arab. grootheid, heerlijkheid; *jang īzzah,* Hunne Hoogheden, van den Sulthan enz.; *měmběri īzzah dan hormat,* groote eer bewijzen.

J.

ja, Arab. Tusschenw. voor den vocatief, o! meestal gebruikt tot meerderen, b. v. *ja Allah!* o, God! *ja toewankoe,* o, Uwe Majesteit. Zie *hai.*
jad, Arab. hand.
jádjóedj, Arab. de Gog; *jádjóédj wa mádjóédj,* de Gog en de Magog.
jahoedi, Arab. joodsch; *orang jahoedi,* jood.
jaji, Jav. jongere broeder of zuster. Alleen in de HSS.
jakin, Arab. ernst, zeker, zekere kennis of overtuiging, in ernst opgenomen; *těrlaloe jakin roepanja,* zij zette een zeer ernstig gezicht. Mes. Kag. *mě-*

jaḳinkan, ernst maken met iets, iets ernstig behandelen; *tĕtapi pada jaḳinkoe ija-itoelah Amir Arab*, doch naar mijne vaste overtuiging is dat A. A. Kal. Dam.
jāḳobi, Arab. Jacobijn.
jáḳóót, Arab. hyacint, naam door de Arabieren aan verschillende edelgesteenten gegeven, zooals de robijn, de topaas enz.
jamjam; *j. bĕndahari*, titel van een vrouwelijke beambte aan het hof van Djohor.
jamtoewan, verk. van *jang dipĕrtoewan* zie bij *toewan*.
jang, I. Betr. Voornw. die, dat; ook: dezulke die, die welke, die waar of die alwaar; *jang ada*, die waar is, zich bevindt; ook in gebruik als Voegw. dat en soms voor het bep. Lidw. de, het, dit laatste vooral bij tegenstellingen. II. godheid; *para jang*, de gezamenlijke goden; *jang koesoema*, de god der liefde; volg. v.d.Tk. is *jang-jang koesoema* de naam v. Ratih, de gemalin van den god der liefde; *jang maha koewasa*, de almachtige god, *jang sadjati*, de god der waarheid; *sĕmbahjang*, bidden; juist dit woord is in gebruik voor het ritueel bidden, zie *dōa; kajangan*, het Rijk der Jangs of goden. *Sangjang*, hetzelfde als *jang*, de god.
jāni, Arab. = *ija-itoe*, dat wil zeggen, enz.
jatím, Arab. wees, moederlooze wees. Zie *pijatoe*.
jaum, Arab. dag.
jaumoe'ddin, Arab. gerichtsdag.
jodjana, Skr. gezicht, als afstand, = *pĕmandangan* en het Jav. *pĕndĕlĕng*, b. v. *jodjana matanja tiada tĕrtĕntang olih sĕgala ḳaum kafir*, voor het gezicht zijner oogen konden de ongeloovigen niet bestaan; *sajodjana mata mĕmandang djaoehnja*, een gezichtsafstand ver; *padang saudjana* (voor *sajodjana*), onafzienbare vlakte. Ook komt het voor als *oedjana* en *saoedjana*.
joelio, e. s. v. harpoen, dl. Cr.
jóénán, Arab. Jonië, Jonisch, de grieken der oudheid.
jóénáni, Grieksch, oud-Grieksch.
joesir, schootnaam van een vlieger.
joeta, = *djoeta*, zie ald.
jogja, Skr. gepast, geschikt; *sajogjanja*, naar behooren, het is geheel betamelijk, dat....

K.

ka, Voorz. naar, tot; ook Voorvoegsel, meestal in vereeniging met het achterv. *an*. Zie de Gramm.
kaābah, Arab. de tempel of groote moskee te Mekka; *kaābatoe'llah*, de tempel Gods.
kaädaän, zie *ada*.
ka-ajaran, bewaterd; zie *ajar*.
kaämpoenan, zie *ampoen*.
kabáb, Arab. gehakt, frikkadel.
kabadjikan, zie *badjiḳ*.
ḳabája, Arab. e. s. v. lang, wijd kleed, morgenjapon met lange mouwen.
kabáligran, van het Ar. *báligr*. zie ald.
kabar, zie *chabar*.
kabat, binden, samenbinden = *ikat; kabat pinggang*, een doek, door den vrijen man om de lendenen gedragen, Pad. bov.l. = *ikat-pinggang*.
kabĕbangan, zie *bĕbang*.
kabĕlakangan, zie *bĕlakang*.
ḳábil, Arab. Kaïn, de zoon van Adam.
kabinasaän, zie *binasa*.
kabir; *mĕngabir*, naar zich toe scheppen met een roeiriem of pagaai, b. v. iets drijvends, Mĕn. naar zich toehalen met één of de beide handen, b. v. geld, dat op een tafel ligt enz. ook roeien zooals op een vlot. Zie *tjawas* en *lesa*.
kabír, Arab. groot, machtig.
kabit, vlugdief, oplichter, zakkenroller. van *chabits*. Arab.
kaboe-kaboe, e. s. v. katoen, waarvan men bedden enz. maakt, = *kapoḳ*; *batang kaboe-kaboe*, fig. voor kanonnen.
kabóél, de hoofdstad van Afghanistan, hoofdstation voor de karavanen van Perzië naar Indië.
ḳabóél, Arab. welgevallig, met welgevallen aannemen; aangenomen! het is goed!; *mĕngḳabóélkan*, toestemmen, goedvinden, inwilligen.
kaboeli, ook *chaboeli*, alleen in *nasi kaboeli* Kaboelsche rijst, naar de stad Kaboel, e. s. v. rijstgerecht waarin gevogelte, boter, eieren, specerijen enz.
kaboeng, I. witte hoofddoek, bij d. dood v. e. Vorst gedragen als teeken v. rouw; ook: een lengtemaat voor geweven stoffen van 1½ vadem; *bĕrkaboeng*, rouw dragen, in de rouw zijn, rouwen; *pĕrkaboengan*, rouwbedrijf. II. e. s. v. plant, Borassus flabelliformis = *ĕnau*, zie ald.

kaboepaten, Jav. regentschap, wat onder het beheer van een regent staat.
kaboer, niet goed ziend, van de oogen, dof, nevelachtig; niet duidelijk zichtbaar; *kaboer mata,* dofheid van het oog, vliesje voor het oog.
kaboes, donker, b. v. van wolken, een berg in de verte; nevelachtig, ook van de oogen Sj. Ibr. b. Chas. Zie *kaboet* en *kaboer.*
kaboet, nevel, dikke duisternis, donkerheid, mist, smoezelig wit of geel als kleur van honden; *kĕlàm kaboet,* neveldonker; *sĕsal kaboet,* zwaar berouw; *pikiran bĕrkaboet,* beneveld van verstand; *hati bĕrkaboet,* treurig gestemd, triste. Zie ook *kaboer* en *kaboes.*
kadal, Jav. de tuinhagedis.
ḳadam, Arab. voet; ook gebruikt als titel, evenals *padoeka,* inzonderheid jegens den rijksbestierder; *ḳadam moebârak,* de gezegende of vereerde voet, zoo noemt men een steen waarop, naar men zegt, Mohammads voet is afgedrukt.
kadang, I. *kadang-kadang* en *tĕrkädang-kadang,* en *kadangkala,* soms, somtijds, somwijlen, van het grondw. *adang.* II. Jav. in *kadang kadaïjan,* lijflijke broeders, eigen broeders.
kadet, op Java, een vlugdief, iem. die in het voorbijgaan wat wegkaapt, zakkenroller. Zie *chabits.*
ḳadim, Arab. vroeger, voorafgaande, vorig, voormalig, oud; aanzienlijker, beter, voortreffelijker.
ḳadîr, Arab. almachtig; *alḳadir,* de Almachtige.
kadjang, e. s. v. matten, vervaardigd van *pandan doeri* of *bĕngkoewang,* 1½ vadem lang en 1 vadem breed. Zij zijn in tweeën gevouwen en worden gebruikt tot bedekking van daken, wanden, vaartuigen, kap of tent van kar of wagen enz. b. v. *pĕdati bĕrkadjang bĕlĕdoe,* een wagen met een kap van fluweel; *k. bĕrapit,* zie bij *apit*; *kadjang rangkap,* schuin toeloopend scherm over het lijk in een grafkuil, vdW.; *k. roengkoep,* zonnetent op een vaartuig, mits zij naar boven schuin toeloopt; *k. samir,* zie *samir*; *ḳarṭâs sakadjang,* een vel papier van 4 pag. aldus genoemd, omdat het als die matten in tweeën gevouwen is; *pĕkadjangan,* kajuit, = *koeroeng,* zie ald.
kadji, gew. vorm van *adji,* in bijzonderheden nagaan en leeren, bediscussieeren.
ḳadlâ, Arab. uitspraak, vonnis; *ḳadla ḥadjat,* zijn gevoeg doen.
ḳâdli, Arab. rechter.
ḳadim, Ar. oud, van oude tijden, zonder begin, eeuwig; *alḳadim,* de Eeuwige (die geen begin heeft).
kadoeḳ, e.s.v. sirih; *pa'kadoeḳ.* eigenn. van iemand, die door zijn lachwekkenden tegenspoed tot spreekwoord geworden is, ook *lĕbai malang* genoemd. Zie *bilalang.*
kadoet, e. s. v. grof matwerk, voor zeilen en zakken, = *kaïn karoeng.*
kadzab, Arab. leugen.
kaëdanan, gek geworden; zie *edan.*
kaĕmasan, zie *ĕmas.*
kaësoekan, den volgenden dag.
ḳâf, Arab. *boekit ḳâf,* een gebergte, dat, naar men meent, de aarde omringt en bewoond is door bovennatuurlijke wezens.
kafâ, Arab. *kafi,* voldoende zijn.
kafal, Arab. schabrak, dekkleed op een rijdier.
kafan, Arab. lijkkleed. NB. Soms wordt het ook voor kleed of doek in het algemeen gebruikt, b. v. *kafan tĕtap toeboeh,* droogdoek voor badenden. H. Boedj; *mĕngafani,* van een doodkleed voorzien, daarin wikkelen; *mĕngafankan,* tot doodkleed bezigen.
kafarat, Ar. zie *kaparat.*
kâfi, Arab. algenoegzaam, voldoende, aan het doel beantwoordend.
ḳâfijah, Arab. rijm, versmaat.
kâfil, Arab. zorgend, onderhoudend, altijd vastend; zaakwaarnemer, borg, ook zich bemoeien met.
kâfilah, Arab. karavaan.
kâfir, Arab. ongeloovige, kaffer.
kafsigar, Perz. schoenmaker.
kaget, Jav. schrikken; *mĕngagetkan,* doen schrikken, aan het schrikken maken. Zie *kĕdjoet.*
kah, I. aanhechtsel om een zin vragend te stellen. II. geluid van een schaterenden lach. Zie *dĕkah.*
kahar, Ned. kar.
ḳahâr, zie *gahara.*
kahĕndaḳ, wensch, verlangen. Zie *hĕndaḳ.*
kâhin, Arab. heidensch priester, toovenaar, wichelaar, waarzegger.

kahf, Arab. grot, spelonk; *ahloe'lkahf*, de lieden van de spelonk, volg. de Koran de 7 slapers, die 309 jaren geslapen hebben.
ḳahwah, Arab. koffie.
ḳaïdah, Arab. regel, aanwijzing.
kaifa, Arab. hoe.
kaifijat, Arab. hoedanigheid.
kaïl, hengeltuig; *mata kaïl*, vischhoek; *tali kaïl*, hengelsnoer, vischlijn; *djoeran kaïl*, hengelstok; *kaïl hamboer*, vischhaak met een klein zinklood om uit te werpen; *k. bĕrladoeng*, met een groot zinklood, om te laten zakken; *k. toenda*, sleephaak, zie bij *toenda; mĕngaïl*, met den hengel visschen; *pĕngaïl*, hengelaar; *sampan pĕngaïl*, hengelaarsbootje; *pĕrahoe pĕngaïl*, vaartuig in den vorm van zulk een bootje, maar dat soms 18 *kojan* kan laden.
kaïn, doek, geweven stof, inzonderheid van katoen, e. s. v. rok, kleedingstuk tot bedekking van het lichaam van de middel tot de voeten; *kaïn badjoe*, onder- en bovenkleed, d. i. iemands kleeding; *kaïn kotor*, de menstruatie; *kaïn sakajoe*, een stuk goed, namelijk naar het plankje, waarom het gewikkeld is; *kaïn sahĕlai*, een afgepast stuk goed, een baan, een kleed; *kaïn kĕmbang*, een met plooien uitstaande *kaïn*, zooals de Maleiers dien dragen; *k. lĕpas*, zulk een kleedje zonder naad; *k. njioer*, en *k. pokoḳ*, de vezelachtige stof tusschen de bladeren en den stam der kokospalmen; *k. bĕlakang parang*, zulk een kleedje geweven met zijden schering en katoenen inslag; *k. djoeng sarat*, een zijden kleedje, welks bloemen een ketting vormen; *k. badjoe kotor*, vuil waschgoed; *k. batiḳ*, op Javaansche wijze beschilderd kleedje; *k. doekoeng*, een vierkante doek zonder franje, soms van gele zijde, nml. aan het hof van den Sulthan, die over den linker schouder gedragen wordt door vrouwen. Is zij met figuren bestikt, zooals aan het hof van den onderkoning, dan heet zij *k. doekoeng tjindai*, S.; *k. sampai*, een doek, die door vrouwen om den hals en over de beide schouders gedragen wordt. Zij is met goud omzoomd, òf geel, òf bestikt. S.; *k. bĕbat*, zwachtel, verbandlinnen; *k. bandera*, vlaggedoek; *k. mĕnggala*, een met gouddraad doorwerkte kaïn van 9 *hasta* lengte; *k. pandjang*, een lang kleedje; *k. seroeng*, een bijzondere wijze van de kaïn om te slaan, zoodat de eene slip wat langer hangt dan de andere; *kaïn wali*, zie *wali* II; *k. tatap toeboeh*, droogdoek, handdoek; *bĕrkaïn didjalan*, op straat zijn kleed aantrekken; *bĕrkaïn doewa*, verbloemde uitdrukking voor huwbaar zijn, Pad. bov.l.; *kaïn-kaïnan*, lapjes, vodjes; *kaïn-kaïnan toewa* of *k. k. boeroeḳ*, lompen. Voor de verschillende soorten van stof, zie op de woorden die als bepalingen op *kaïn* volgen.
kaïs; *mĕngaïs*, krabben met de klauwen in den grond, zooals kippen, bijeenschrapen, zich nooddruftig behelpen.
kaït, haak, ook haak aan een steel; *tĕrkaït*, vastgehaakt; *bĕrkaït soeatoe dĕngan soeatoe*, het een gehaakt aan het ander, aan elkander hakend; *mĕngaït*, aan elkander haken, afhaken, b. v. bloemen of vruchten door middel van een stok met een haak er aan; enteren, aanklampen; *daoen kaït-kaït*, bladeren met haakdoornen zooals onze klissen; *tjampaḳ kaït*, klamp aan! *kaït bĕrangkai*, dubbele haak in den vorm eener S; *kaït pĕringgi*, e. s. v. zoom bij het naaien.
kaja, I. Jav. als, zooals. II. rijk; *orang kaja*, een rijke, ook de titel van een staatsambtenaar; *kaja hati*, tevredenheid des gemoeds; *kakajaän*, rijkdom; *kakajaän Allah*, de wonderwerken Gods; *maha radja kaja*, zie *radja; mĕngajakan*, verrijken rijkmaken.
kajangan, Jav. godenverblijf, de verblijfplaats of hemel van de *jang*.
kajap, e. s. v. gevaarlijken uitslag; soorten zijn: *k. toenggal*, *k. api*, *k. ajar*, *k. gadjah* en *k. badak*; vdW. Volgens mij: zuchtige zwelling der ledematen; *k. toenggal*, der voeten; *k. barah*, van de borst; *k. bĕtoel*, van het hoofd; *k. bakoen*, van de dijen.
kajar, de narcotische lucht van tabak, doornappel enz.
kajau, I. *mĕngajau*, in het water steken naar iets, dat men niet zien kan. II. *mĕngajau*, koppensnellen.
kajoe, hout, stuk hout, paal, balk, bint, dikwerf ook = *pahon kajoe*, boom; geheel stuk van manufacturen, naar het plankje, waarop het goed gewikkeld is; *boewah kajoe*, boomvrucht; *kajoe*

boenting, een stok met abnormale zwelling of dikte; *kajoe pandjang*, de vertikale dakbalken, waartegen de *kasau* worden vastgemaakt; *kajoe api*, brandhout; *k. pĕtanaḳ*, brandhout voor de keuken, eigenl. hout om rijst te koken; *kajoe manis*, zoethout; *k. m. sailan*, kaneel; *k. palat*, zeker strafwerktuig, zie *palat; k. tahi*, stinkhout; *kajoe-kajoewan*, ook *kajoe-kajan*, geboomte.

kajoeh, pagaai, schepriem, ook *pĕngajoeh*; *mĕngajoeh*, pagaaien, met een schepriem roeien; *mĕngajoehkan*, een vaartuig aldus roeien; *pĕrkajoehan*, roeischuit, pagaaiboot.

ḳajóém, Arab. eeuwig.

ḳajroewán, Arab. Tripoli.

kajwán, Arab. de planeet Saturnus.

kaḳ, verk. van *kakaḳ*, zie ald.

kakah, zie *kĕkah*.

kakaḳ, I. oudere broeder of zuster, ook als aanspraakswoord gebezigd voor ouderen in leeftijd; *kakanda* en *kanda*, hetzelfde, maar van vorstelijke personen, en in hoffelijken stijl ook van gewone lieden. II. *mĕngakaḳ*, kakelen van kippen.

kakanda, zie *kakaḳ* I.

kakap, I. e. s. v. oorlogsvaartuig, ook *kakap nagá* genoemd. II. *ikan kakap*, e. s. v. smakelijken zeevisch. III. *mĕngakap*, verspieden, op kondschap uitgaan; *pĕnglima kakap*, hoofd van de verspieders. Sw.

kakar; *mĕngakar*, dun uitspreiden. Pad. bov.l. Zie *kĕkar*.

kakas, I. stijf, hard; *mĕngakas*, streng behandelen, dwingen. Komt o. a. voor in den 6en brief van Dul. II. = *pĕrkakas*, zie ald.

kakatoewa, de witte kuifpapegaai, kaketoe; op Java ook: nijptang.

kaki, voet, poot, been, voetstuk, ook voet als maat; *kaki langit*, horizon; *kaki dijan*, kandelaar; *boeroeng kaki dijan*, e. s. v. steltlooper of moerasvogel, zooals onze kiviet, die tegen den regentijd bij zwermen vliegt en gegeten wordt; *k. tabir*, de onderste rand van een gordijn; *k. ramboet*, de uiteinden der haren, die op de schouders hangen; *k. batil*, platte metalen schotel met een ronden, hoogen voet; *k. awan*, de voet der wolken; *k. tĕmberang*, mar. rust; *kaki tembok*, fondament, grondslag, ook v. e. geschrift; *bĕrdiri dĕngan sabĕlah kaki*, op het ééne been staan; *b. k. toenggal*, op één been staan; *b. dĕngan kaĕmpat kakinja*, op handen en voeten staan; *bĕrdjalan kaki*, te voet gaan; *dĕngan tĕlandjang kaki*, barrevoets; *mata kaki*, de enkel; *awan bĕrkaki njamoḳ*, wolken wier voet in dunne streepjes uitloopt en die een teeken zijn van het krachtig doorkomen van een moessonwind; *boenga sakaki*, één enkele bloem.

kakoe, hard, stijf, taai, onbuigzaam, ook van het gemoed.

kakolong, e. s. v. koperen ringen aan de uiteinden van de *ikat-pinggang* der Mal. vrouwen. Pad. bov.l.

kakoroh, e. s. v. vlieg. Maxw.

kal, I. ook *ĕkal* en *ling*, zekere rijstmaat van een halve *tjoepaḳ* of twee *tjatoḳ*. II. *kal-kal*, naam, dien men geeft aan de afstammelingen van een *bantara kanan*.

kala, Skr. tijd; *ada kalanja*, somtijds; *tiada bĕrkala*, zonder vasten tijd, d. i. steeds, voortdurend; *barang kala*, de een of andere tijd; *apakala, manakala*, wanneer; *tatkala*, zie ald.; *sadiakala*, zie *sadia*; *sĕdĕkala*, zie ald. II. schorpioen; *k. djĕngking*, een minder gevaarlijke soort; *kala-kala*, krans van gevlochten rotan of stuk hout, dat men achter een scheepsbootje laat aansleepen om het recht te houden.

kalab, Arab. *kalb*, hond; *alkalab*, Sirius.

kaladjĕngking, schorpioen, zie *kala*.

kalah, onderdoen, verliezen, het verloren hebben, overwonnen zijn. Zie *alah*.

kalahi, Skr. twist; *bĕrkalahi*, vechten, plukharen.

ḳaláïb, Arab. meerv. van *ḳalb*.

kalaḳ, zie *songsong*.

kalakatau, de vliegende witte mier. Zie bij *kala*.

kalakautsar, Arab. de naam eener rivier in het Paradijs.

kalakian, (samengesteld uit *kala*, tijd en *kian*, dusdanig), voorts, wijders, vervolgens. Het wordt meestal gevolgd door *maka*.

kalalawar, e. s. v. kleine vledermuis. Ook *kĕlawar*; zie bij *kala*.

ḳalam, Arab. pen, rieten schrijfpen; *ḳ. rĕsam*, de Maleische pen, zie *rĕsam*; *ḳalam tjina*, penseel; *ḳ. batoe*, griffel.

kalam, vuil van goud, bij het smelten.

kalám, Arab. woord, rede, gesprek;

kalám Oellah, het woord Gods, de Koran; *ĭlmoe kalám*, bovennatuurkunde, scholastische filosophie; *tamatoe 'lkalám*, einde van het woord of der rede, gewone uitdrukking aan het slot van een brief; *akan djadi ganti bĕrsamboetan kalám*, ter vervanging van een mondgesprek.

kalamajar, e. s. v. onschadelijke duizendpoot, die, als hij gewreven wordt, phosforisch licht van zich geeft.

kalamari, en *kalamaren*, gisteren; *k. dĕhoeloe*, eergisteren. Dikwerf wordt *kalamari* gebruikt voor eergisteren en *samalam* voor gisteren, zoowel op Riouw als op Sumatra.

ḳalamdán, Perz. pennekoker, e. s. v. kistje met los deksel. Ook wel verb. tot *kalamĕndan*.

kalamĕndan, e. s. v. schrijfkistje, cassette.

kalandar, e. s. v. Perzische monniken.

kalandĕra, strop, waarmede de ra tegen den mast wordt gehouden, rak; *k. djantan*, rak met een eind rakketali; *k. pĕrĕmpoewan*, rak, waaraan het einde van het val tot rakketali dient.

kalang, steunpunt, zwaartepunt van een last; *kalang boelat*, rol, onder een vaartuig, om het op de helling te halen; *mĕngalang*, op stutten zetten, een vaartuig op de helling zetten; *kalangan*, scheepshelling, dok. Zie *galang* N. B. Of *galang* de voorkeur heeft, is twijfelachtig, daar *kalang* in de meeste zuiver Mal. HSS. voorkomt. Mĕn. id. Het grondw. zal wel *alang* zijn, zooals blijkt uit de volgende voorbeelden: *maka anaḳ panah itoepon tĕrkalang pada pipinja*, die pijl nu zat dwars door zijn wangen, R. Ch. *soeatoe toelang tĕrkalang pada lehernja*, een been stak dwars in zijn keel. S. Dz.

kalangkara, *tali pĕngoeroet lajar boeboetan*, Abd. Sch. wrdb.

kalas, mar. roeistrop; *mĕngalas*, in een roeistrop doen, van de riemen; *tĕrkalas*, in de roeistroppen gelegd.

kalasi, Perz. matroos, zie *laskar*.

kalat, e. s. v. zeevisch.

kalau, verkorting van *djikalau*, indien; of; dat niet soms; *kalau-kalau*, zoo maar niet, misschien, zoo soms, het zou kunnen zijn, indien bijgeval; *kalaukan*, samentrekking van *kalau* met *akan*.

ḳalb, Arab. in het Mal. meest *ḳalboe*, hart.

kalboe, zie *ḳalb*; *laoet kalboe*, de Perzische golf. R. Chaib.

kaldai, ezel. Jav. *koeldé*, Tam. *kaloedai*.

kaldoe, Port. vleeschnat, ju, bouillon.

kaleng, I. blik, het materiaal. II. in de samenstelling *kolang-kaling*, zie *kolang*.

kalĕngĕr, Jav. zie *lĕngar*.

kali, I. Jav. rivier. II. maal, keer; *sakali*, eenmaal, eens, de eerste keer, meteen, ten eenenmale, geheel, volkomen, zeer, tot vorming van den overtreffenden trap; *kapala sakali*, prima kwaliteit, eerste soort, voornaamste hoofd; *kahoeloe sakali*, tot de verste bovenlanden; *sakali-kali*, volstrekt; *sakali-kali tidaḳ*, volstrekt niet; *sakali goes*, allen te zamen, gezamenlijk, ineens, op eenmaal; *samoewa sakali*, alles ineens; *sakali ta' sakali*, den een of anderen keer; *sakali ta'*, *sakali ija*, den eenen keer niet, den anderen keer wel; *djikalau .... sakalipon*, al ware het ook dat, indien zelfs; *doewa kali*, tweemaal, twee keer; *dĕngan sakali doewa*, zoo maar een, twee, drie; *diboenoeh sakali*, meteen gedood; *sakali-kali*, ten eenenmale, ten strengste; *barangkali*, mogelijk, misschien, wellicht; *sakalian*, alle, gezamenlijk; *sĕgala mantĕri sakalian*, de gezamenlijke ministers. Zie ook *kala*.

kalih, Jav. twee; *bĕrkalih tidoer*, in zijn tweede slaapje zijn, d. i. in den nanacht. Mal.

kalikandji, ook *kalakandji*, e. s. v. gras, met scherpe punten. Sum.

kalimantan, ook *kĕmantan*, de naam van Zuid-Borneo, meestal *poelau k.*

kalimantang, Pad. bov.l. een lange, witte wimpel; *mĕngalimantang*, een lange, gekronkelde, witte of lichtgele streep vertoonen, zooals bij het dooden van een *kalamajar*-duizendpoot, ook de phosforische glans van paddestoelen, glimhout enz.

kalimat, Arab. woord, gezegde, spreuk; *kalimat assjaḥadat*, het woord der getuigenis, d. i. de Moh. belijdenis: Er is slechts één God enz.

kalis, I. dof, ontbloot van glans; van metaal of glas: met een laag overdekt, zoodat het daardoor dof is, ook van bladeren, die daardoor geen vocht

in zich kunnen opnemen en fig. van personen: onontvankelijk voor onderricht of vermaning, in het Jav. ook nog ongevoelig, onvatbaar voor aandoening of leed of voor de werking van geneesmiddel of vergif, niet licht aangetast worden door ziekte, geen vocht aannemen enz. II. *mĕngalis*, afschillen van sommige vruchten, zooals komkommers, wortelen en dergelijke.

ḳalḳalah, Arab. klank van de uitspraak, een bijzonder klinkend geluid bij het uitspreken.

kalodja; *boenoet k.*, e. s. v. waringinboom.

kaloeḳ, bocht, gekromd, schroefvormig, gebogen lijn, krul in arabesken of snijwerk, schetslijnen van eene teekening, schets; *kaloeḳ pakoe*, spiraalkrul als van een varenveer, b. v. aan een leuning. Loopen er twee zulke krullen in tegenovergestelde richting, dan heet de eene *kaloeḳ* en de andere *keloeḳ*.

kaloeng, halsband, collier, halsketen; ook naam van e. s. v. betel en van e. s. v. *koeboeng* of vliegende kat, zie *kĕloewang; mĕngaloengkan*, iem. een halsketen omdoen. Zie ook *kĕloeng* en *gĕloeng*.

kaloes; *ikan k.*, de naam van de *goerami* in de Pad. bov.l.

kaloet, onverstaanbare klanken uiten, van de tong van een stervende.

kaloewar, zie *loewar*.

kaloewi, e. s. v. zoetwatervisch.

kamadjaja, zie *kĕmĕndjaja*.

kamar, Ned. kamer; *kamar bola*, societeit met biljard; *kamar loteng*, bovenkamer. Zie *bilik*.

kamar, Perz. gordel, sjerp.

ḳamar, Arab. de maan; ook een maanvormig sieraad.

ḳamardain, e. s. v. tapijt?

kamari, zie *mari*.

ḳamarijat, Arab. *tahoen kamarijat*, maanjaar.

kamban; *mĕngamban*, vastsjorren. Zie *amban* en *ambin*.

kambang, zich uitspreiden, zooals een roofvogel, die in de lucht kringen trekt; opgekomen van zon en maan; vlot raken van iets dat aan den grond zit; op het water drijvend; *k. noeri*, zekere vorm van vaartuigen; *balai kambang* en *pĕkambangan*, een op het water drijvend of op een vlot staand badhuisje; *maka kadoewanja pon mĕngambang ka-oedara*, en beiden stegen zwevend de lucht in. Pr. Dj.

kambau, e. s. v. schildpad, die zeer groote eieren legt.

kamben, Mid. Sum. een doek van rood of zwart katoen, korter dan de *kaïn*, door vrouwen daarover gedragen en reikende tot de knieën. Ook *landjen*.

kambi, e. s. v. gezaagd hout van bepaalde afmeting, ribben, dikker dan de *bĕroti*; raamwerk voor deuren en vensters; *k. kota*, omlijsting van een fort, de muren, b. v. *pada sama tĕngah kambi kota itoe ada saboewah gĕdoeng*, midden in de omlijsting van het fort was een steenen gebouw, R. Chaib.

kambing, geit, schaap; *k. wolanda, k. domba*, en *k. biri-biri*, schaap; *k. djawa*, geit; *k. randoḳ* en *k. goeron*, zie bij die woorden en ook *domba; bagai kambing dihalau ka-ajar*, als een geit, die naar het water gejaagd wordt, Spr. voor ons: met tegenzin, met loome schreden.

kambodja, Skr. een boom, die bloeit met witte welriekende bloemen als al zijne bladen zijn afgevallen en daarom als zinnebeeld op de graven wordt geplant. Ook *sĕmbodja* en *tjĕmpaka moelija* genoemd.

kamboe, instorten van zieken. d. B.

kamboes, e. s. v. zessnarige luit.

kamboet, e. s v. draagmand, waarin men de rijst van het veld naar huis draagt. Pad. bov.l.

kamedja, Port. camisa, hemd; *k. panas*, flanellen of wollen hemd; *k. dalam*, onderhemd.

ḳamiṣ, Arab. hemd, nachthemd.

kami, pers. Voornw. 1e pers. meerv. wij, waarbij de aangesprokene is uitgesloten. Soms ook gebruikt voor het enkelv. ik.

kámil, Arab. volmaakt; *kámil-moekámil*, geheel volmaakt, uitmuntend.

kamit, zie *komat*.

kamoe, pers. Voornw. 2e pers. meerv. gij, gijlieden, ook als bezitt. Voornw. 2e pers. gebezigd. Wordt in dit laatste geval meest verkort tot *moe*; *kamoe orang*, gijlieden.

kamoes, Jav. gelooid van een huid = *samaḳ*.

ḳámoes, Arab. *kitáb ḳamoes*, woordenboek.

kampa, e. s. v. boom met slecht hout.
kampah, e. s. v. boom, die hout levert voor balken, geschikt voor huis- en waterbouw.
kampil, zak, die, met het een of ander gevuld, vervolgens wordt dicht genaaid. Zie ook *kampit* en *soempit*, ook *ampil* en Měn. wrbk.
kampilan, e. s. v. breed zwaard of klewang, in gebruik bij de zeeroovers, vdW. Zie *ampilan.*
kampit, zakje van matwerk, met het een of ander gevuld en dan dichtgenaaid; *měngampit,* iets als een *kampit* dichtnaaien, er een kampit van maken, b. v. kussens, sagozakken enz. Zie ook *kampil, kěmbal* en *soempit.*
kampoeng, verzameld; wijk, buurt, kamp, omheind erf; *kampoeng orang,* bewoonde buurt; *orang kampoeng,* iem. uit de buurt der inlanders, kampongbewoner; *roemah kampoengnja,* zijn huis en erf; *kampoeng halaman,* erf en voorplein; *sakampoeng,* van dezelfde buurt; *orang sakampoeng,* buur; *běrkampoeng,* verzameld zijn, bijeenzijn, zich verzamelen; *měngampoengkan,* verzamelen, bijeenbrengen; *kampoengan,* verzameling, verzamelplaats, ook *pěrkampoengan.*
kampoh, I. verband van twee platte voorwerpen, dat door toevouwing ontstaat, zooals toegevouwen bordpapier, de rug van een portefeuille, de naad van een kleed. Wordt ook gebruikt als hulp-Telw. bij het tellen van *tělor těroeboek̤. Pisau běrkampoh,* een mes, waarvan de punt aan beide kanten scherp is. II. Sum. W.Kust, alles waarmede men zich dekt, sprei, huif, sjaal die over het hoofd gedragen wordt? Zie Měn. wrbk.
kampret, e. s. v. groote vledermuis.
kan, planken ter versiering aan grootere vaartuigen, die aan weerszijde van den achtersteven uitsteken.
kana, I. en *kangkana,* Skr. een dikke, gouden, met bloemwerk versierde bracelet, zie bij *gělang*; II. verkorting van *wikana,* onbekend; *boeta kana,* e. s. v. reus; zie ook *koena.*
kanak̤-kanak̤, kindeke, klein kind, ter onderscheiding van *boedak̤,* opgeschoten knaap of meisje.
kanan, rechts, rechter; *saběl̤ah kanan,* rechterkant; *tangan kanan,* rechterhand; *měnganankan,* rechts laten liggen, van een plaats, onder het zeilen.
kanda, verkorting van *kakanda,* zie *kakak̤.*
kandaän, Jav.? b. v. *gěbar kandaän dari Djawa.* Ibr. b. Ch.
kandah, Jav. nederig; *kandahan,* dienstbaarheid, ondergeschiktheid; *dalam kandahan,* in dienst zijn van. Pel. Dj.
kandai, Pad. bov.l. Měn. wimpel, vlag, afhangend versiersel, versiersel in 't alg.; *měngandai,* versieren, optuigen.
kandang, omsluiting van een ruimte, hok, stal, kraal, parenthese, kader om drukwerk, getrokken rand om schrift, kring om de maan; groote tuin of hof, begraafplaats, kerkhof; *měngandang,* een ruimte door lijst, rand of kring insluiten, iets om iets heen leggen, om te passen of het er in sluit of niet; *měngandangkan,* in een hok, stal, kraal, lijst of rand doen.
kandara, rijden op iets; *měngandaraï,* berijden, zoowel dieren als wagens; *kandaraän,* dat waarop of waarin men rijdt; *binatang kandaraän,* rijbeest; *běrkandaraän,* rijdende op iets zijn; *orang běrkandaraän,* ruiter; *tantara běrkandaraän,* ruiterij, cavallerie.
kandas, op iets als onderlaag liggen; aan den grond geraakt van een vaartuig, = *kanděs* Jav.
kanděs, Jav. = *kandas.*
kandi, e. s. v. gevlochten zak, meestal gebruikt als geldzak, voor groote hoeveelheden geld, zooals op kantoren en in winkels.
k̤andîl, Arab. lantaarn, lamp, lampion, toorts.
kandis, e. s. v. wilden manggaboom, die zeer zure vruchten draagt.
kandja, = *kandjar,* zie ald.
kandjang; *běrkandjang,* volharden. blijvend zijn; uithouden; *djangankan ija kandjang, běrpěloeh pon ija tiadu,* laat staan dat hij het zou uithouden, hij zweette zelfs niet; *itoelah běrkandjang sěrtakoe,* dat blijft mij over; *pěrkandjangan,* volharding.
kandjar, Perz. *chandjar,* dolk; *běrkandjar,* huppelen, dansen, trappelen, inz. met getrokken en in de hoogte gestoken kris, doch ook zonder dat, huppelen, springen van pleizier, b. v. van een kind uit vreugde over een hem geschonken vogel. Mes. Kag. Měn. id.
kandji, dik afkooksel van graan, b. v.

rijst, gort, enz. dunne stijfsel, e. s. v. dikke rijstsoep; *mangkok kandji*, porceleinen kom voor vier personen om daaruit die soep te gebruiken.

kandoel; *mĕngandoel*, in bochten opbinden, opschorten, zooals b. v. de ketting van een werpnet, om er de vischjes en garnalen beter in te houden.

kandoeng, zak, baarmoeder, vlies, doek enz. al wat op die wijze iets in zich besluit; *mĕngandoeng*, op die wijze in zich bevatten of besluiten; ook van de schoot der aarde; *awan mĕngandoeng ajar*, wolken, zwanger van regen; *mĕngandoeng anak*, zwanger zijn; *mĕngandoeng bĕrat*, of *m. sarat*, hoog zwanger zijn; *mĕngandoeng soerat*, een brief bij zich steken, N. M.; *dipĕrkandoeng boemi*, door de aarde in haren schoot genomen, I. P.; *bĕlom tanah Madjapahit mĕngandoeng si Toewah ini*, dit land van M. P. besluit si T. noch niet in zijn schoot; *boelan dikandoeng tedja*, de maan in lichte cumuluswolken gehuld; *sakandoeng*, eigen, bij namen van bloedverwandtschap, b. v. *saoedara sakandoeng*, eigen broer of zuster; *kandoengan*, zwangerschap, ook het kind, waarvan de vrouw zwanger gaat, dracht.

kandoeri, I. (Perz lange tafel; tafelkleed) jaarlijksch lijkfeest, waarbij voor de overledenen gebeden wordt; op N. Sumatra ook verzoeningsfeest; verder nog feest in het algemeen. Mĕn. ook een feestmaal een paar dagen na het sluiten van een huwelijk; *mĕmbatja kandoeri nabi Moehammad*, voor de zaligheid van Moehammad bidden II. *k. batang*, e. s. v. boom die de roode pitjes, *saga pohon*, voortbrengt. Zie *kĕndĕri*.

kandoeroewan, Jav. benaming van een rang of betrekking in den ouden tijd, zie Jav. Wrdb. Het komt voor in de Pr. Dj.

kandoet, Jav. in den schoot verborgen hebben.

kang, I. groote waterbak; *kang mandi*, badkuip. II. = *kĕkang*, bit, van een paard; *tali kang*, toom, teugel, leisel, III. Jav. verk. van *kakang*, oudere broeder.

kangka, zie *pangkalan*.

kangkang, wijd openstaan, van een deur, de beenen enz. wijdbeens; *mĕngangkang*, wijdbeens loopen; schrijdelings zitten; *kangkang kojak*, zoo wijdbeens, dat de saroeng ervan scheurt; *kĕlangkang*, de plaats tusschen de beide dijen, *ditjĕlah kĕlangkang*, tusschen de beenen. S. Dz.; *rantai kangkang*, voetboeien. Sw.

kangkoeng, e. s. v. kikker, naar zijn roep zoo genoemd; *sajoer kangkoeng*, kikkergroente, e. s. v. kruipplant, die als groente gegeten wordt; *bĕlah kangkoeng*, een bijzondere wijze van twee stukken goed aan elkander te naaien.

kanteng, Ned. kantine.

kani, zie bij *madja*.

ḳánóĕn, Arab. regel; *ḥoekoem ḳánoen*, wettelijke bepalingen.

kantan, e. s. v. geurige struik, die in de keuken gebruikt wordt, vdW.

kantang, droog bij afloopend water, van een riviermonding, een straat of vaarwater; *sĕlat kantang*, ondiepe straat.

kantja, of *koentja*, verzameling, greep, zooveel als men met beide handen of armen omvatten kan. R. P. Dnl. p. 58 en 81. Zie *koentjah*.

kantjana, Skr. goud; *boemi kantjana*, goudland, bijnaam van Zuid-Borneo; *anak-anakan kantjana*, gouden poppen, Mes. Kag. en Pr. Dj.; *poespa kantjana*, zie *poespa*; *nawing kantjana*, zie *nawa*.

kantjap, Bat. vol van een glas, rivier enz. zie *atjap*.

kantjil, Jav. dwerghert, = *pĕlandoek*. Is in het Mal. ook in gebruik tot aanduiding van een der soorten.

kantjing, knoop, grendel, klink van een deur; *kantjing boewah roe*, oversponnen knoop; *kantjing alas*, e. s. v. belasting, die betaald wordt door hem, die zich een tijdlang bij een ander komt neerzetten, om door uitoefening van hetzelfde bedrijf den kost te verdienen. De gouden of zilveren knoopen hebben verschillende vormen, als: *kantjing mĕrak mĕngigal*, in den vorm van een pronkenden pauw; *k. sangka ratna*, in den vorm van geslepen juweelen; *k. sahari boelan*, in den vorm van de maan als zij één dag oud is; *k. mĕrak mĕlajang*, in den vorm van een zwevenden pauw; *k. koepoe-koepoe*, in den vorm van kapelletjes. Deze worden aan den hals van het baadje gedragen en ook *boetang* of *koersang* genoemd, zie ald.; *bĕrkantjing gigi*, klem in d. mond; *mĕngantjing*, dicht knoopen, grendelen,

op de klink zetten; *pĕngantjing*, grendel, klink van een deur.

kantjoeng, een stuk bamboe van twee geledingen, gebr. om water enz. in te dragen.

kantjoer, = *tjakra*, Abd. Schets wrdb.

kantjoet, oud versleten kleedje of *kaïn*, waarmede men zich nauwelijks kan dekken.

kanto, Port. gezang.

kantoeḳ, = *antoeḳ*, knikkebollen.

kantong, zak, beurs. Zie *kandoeng*.

kantor, kantoor; *kantor lelang*, venduhuis; *kantor pos*, postkantoor; *kantor oewang*, 's Lands kas, ook wel de Javaansche Bank.

ḳaoel, Arab. woord, plechtig woord, gelofte, overeenkomst; *bĕrḳaoel*, een gelofte doen, zijn woord geven; *mĕmbajar ḳaoel*, zijn gelofte vervullen; *mĕngḳaoelkan*, voor of ten behoeve van iemand, eene gelofte doen.

ḳaoem, Arab. volk, familie, aanverwant; *ḳaoem koelawarga*, verwanten, familie.

kaoeng, e. s. v. riviervisch.

kaoep, = *kaoet*, zie ald.

kaoes, van het Arab. *kauts*, schoen, Zie ald.

kaoet; *mĕngaoet*, met de hand of den arm bijeenschrapen, b. v. geld. Ook *kaoep* en *raoep*, zie ald.

kap, I. een touw vastmaken, beleggen. II. Ned. kap, b. v. *kap kareta*, rijtuigkap.

kapa, I. *kapa-kapa*, tijdelijk schutsel, b. v. van nipah-bladeren, op het boord van een vaartuig tegen het inslaan der golven. Ook afdak, d. B. II. *kapa-kapa*, terdege.

kapada, zie *pada; mĕngapadakan*, een richting geven naar, dirigeeren naar.

kapah; *tĕrkapah-kapah*, onthutst van schrik, snakken, snikken, hijgen van een stervende.

kapai, flauw heen en weêr bewegen, zooals de handen van iemand die verdrinkt of een vlag bij weinig wind, slap neerhangen.

kapaḳ, bijl; *bandera kapaḳ*, vierkante vlag.

kapal, Tam. schip, overwalsch vaartuig, in tegenoverstelling van het inlandsche vaartuig, *pĕrahoe*; europeesch getuigd vaartuig; *bĕrkapal-kapal*, bij scheepsladingen; *kapal pĕrang*, oorlogschip; *kapal dagang*, vreemd schip; *kapal tiga tijang*, driemaster. Zie ook *tijang*.

kapala, Skr. hoofd, in alle beteekenissen, bovenste of voorste, voornaamste, eerste kwaliteit, opperhoofd, voerman, aanvoerder; *kapala baloḳ*, de kop van een balk, waaraan hij voortgesleept wordt uit het bosch en die er later wordt afgezaagd; *k. ajar*, het voorste gedeelte of begin van stroomend water; *k. pĕdati*, karrevoerder; *k. bĕrat*, onbevattelijk; *k. jang mĕmĕrentahkan*, het besturend hoofd; *k. sakali*, aller voornaamste, prima kwaliteit, eerste soort, ook *kapala-kapala*; *kapala kaïn*, hoofd van een gebatikt of geverfd kleedje, nml. een gebloemde rand; *kapala soerat*, hoofd van een brief, doorgaans een korte spreuk in het Arabisch; *kapala poelau*, het hoogste gedeelte van een eiland; *kapala pĕrahoe*, de kop of het voorste gedeelte van een vaartuig; *kapala batoe*, stijfkop, koppig; *kapala soesoe*, room; *jang kapala*, de of het voornaamste; *mĕngapala*, voor aanvoerder of voerman fungeeren; *mĕngapalakan*, hetzelfde met obj. b. v. *mĕngapalakan pĕdati*, een kar als voerman begeleiden, voerman zijn van een kar; zie ook *ampil*; *mĕngapalakan rājat*, aan het hoofd staan van het leger; *mĕngapalakan gadjah*, een olifant, op zijn nek zittende, besturen; *mĕngapalakan boelalainja*, zijn snuit achter over den kop leggen, van een olifant.

kapan, I. zie *kafan*. II. Jav. wanneer.

kapang, I. dobberen van een vaartuig, dat door windstilte overvallen is. Zie *apoeng*. II. paalworm, teredo navalis.

kapar, in wanorde en uit elkander; *bĕrkaparan*, in wanorde en verstrooid nederliggen van groote voorwerpen, b. v. de stukken van een vergaan schip op het strand, de lijken op een slagveld.

kaparat, I. Arab. *kafarat*, meerv. van *kafir*, ongeloovige, als scheldwoord. II. zoenoffer voor het niet houden van een eed of tot boete voor andere zonden.

kapas, katoen, de grondstof; *k. bĕnggala*, gossypium vitifolium; *k. bĕsar*, g. arboreum; *k. mori* en *k. tahoeñ*, g. micranthum; *k. hoema*, g. indicum; *k. hoetan*, hibiscus callosus; *badjoe kapas*, gewatteerde kamerjapon.

kapau, e. s. v. boom, welks bladeren

voor atap worden gebruikt. Pad. bov.l.

kapěr, Jav. uiltje, nachtvlinder.

kapi, hijschblok.

kapijaloe, samengesteld uit *kapi* en *ĕloe*, erge zwaarte in het hoofd; *dĕmam k.*, heete, typheuse koorts; *k. njaman*, de geelzucht.

kapir, = *kafir*, zie ald.

kapiran, Jav. bekaaid uitkomen, teleurgesteld.

kapis, e. s. v. eetbaar zeeschelpdier met fraaie schaal.

kapista, Skr. goddeloos, slecht.

kapit, helper, getrouwe makker, adjudant, dikwijls ook *pĕngapit; bĕrkapit dĕngan radja*, vertrouwd zijn met den Vorst. Zie *apit*.

kapitan, Port. kapitein.

kapoek, I. e. s. v. ronde padikorven in een vierkant raam van houten stijlen, ook e. s. v. snijwerk. Pad. bov.l. Zie *kĕpok*. II. de zijde- of boomkatoen, die tot het vullen van bedden en kussens wordt gebezigd.

kapoelaga, ook *poelaga*, kardamom e. s. v. plant, welks aromatisch zaad, tot verbetering van den adem gekauwd wordt. Ook *poewar*.

kapoer, kalk, kamfer; *kapoer baroes*, kamfer, letterl. kalk van Baros op Sumatra; *k. mati*, gebluschte kalk; *k. tohor*, metselkalk; *k. masak*, pleister, H. Abd. *k. wolanda*, krijt; *sirih doewa kapoer*, twee betel-pruimpjes; *sakapoer sirih lamanja*, zoolang als een betelpruimpje duurt, een paar minuten; *kaïn kapoer*, gepapt katoen; *kapoer boeloeh*, e. s. v. kamfer, die soms in het holle van de bamboe gevonden wordt, gebruikt om hout te polijsten na het gebruik van de *hampĕlas*, d. Br. K. *mĕngapoeri*, bij verkorting ook *mĕngapoer*, kalk strijken op, met kalk bestrijken, b. v. een betelblad, ook *mĕngapoerkan; kapoer-kapoer*, e. s. v. mug of vlieg, die hevig steekt; *pĕkapoeran*, kalkpotje, behoorende bij de onderdeelen van een beteldoos, kalkbranderij.

kapoh, = *kapoek*, zie ald.

kar, Ned. kaart.

kara, I. alleen, slechts, zonder iets anders er aan, b. v. *toeboeh sabatang kara*, een enkel lichaam, eenloopend persoon; *djambatan kara*, brug zonder leuning, een enkele stam voor brug, = *titian*. II. = *angkara*, b. v. *pikir jang kara*, zie ald. III. gestikt? van zijden stof, kleedjes enz.; *tjindai kara*, *madoe kara*, kw. bij, honigbij; IV. e. s. v. boontjes, ook *kĕkara*, en ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal juweelen, b. v. *intan doewa kara*, Sj. B. S. — V. b. v. *mĕrdoenja saperti bangsi kara?* Sj. Bid. Sar. 332 p. 10 reg. 9 een solofluit? Zie I.

karab, Arab. ploegen.

karah, I. een groot soort van bamboe; II. aanzetsel van vreemde stoffen, zooals kalk aan de tanden, ziekelijke vlekken op bladen of stengel; zie ook *kara; karah-karah*, de ringen van een zeil om den mast.

karam, I. vergaan, verongelukt, te gronde gegaan van vaartuigen, ineen loopen van letters, in 't verderf raken; *k. doedoek*, vergaan door alleen vol water te loopen v. e. vaartuig; *loepoet daripada karam*, aan de schipbreuk ontkomen; *mĕngaramkan nĕgari*, een land verdelgen. II. het Arab. *ḥarám*, vloek, zie ald.

karama, Arab. verheerlijken, b. v. *Ali, karama Allah wadjahoe*, Ali, God verheerlijke zijn aangezicht.

karamat, Arab. heiligheid, van een persoon of gebouw, heilig graf, oud graf; *orang k.*, heilige.

karamoenting, ook *kĕmoenting*, e. s v. heester met eetbare, roodzwarte, ronde, zoete vruchten.

karang, I. koraalrif, klip, koraalbank; ook: bedding of ader, waarin het tin voorkomt, Sw. *batoe k.*, koraalsteen; *k. boenga*, getakt koraal, bloemkoraal; *boenga k.*, spons; *ikan k.*, klipvisch; *pĕnjakit k.*, de steen, graveel; *isi k.*, allerlei schelpdieren, die op de koraalklippen worden gevonden; *bĕrkarang*, zich met het zoeken van die schelpdieren bezighouden; zie *kĕrang; karangan*, ertslaag, rotsbank in eene rivier, ook: het graveel = *pĕnjakit k.*, vdW. e. s. v. venerische ziekte; *pĕkarangan*, erf door muren van koraalsteen omgeven: *orang pĕkarangan*, lieden die op het erf binnen dien muur wonen of werken; *karang-karangan*, zie *kĕrang*. II. *mĕngarang*, samenschikken, samenstellen, in elkander zetten, rangschikken, van bloemen, edelgesteenten enz. opstellen van boeken, brieven en andere geschriften; *karang-mĕngarang*, opstel-

len van allerlei geschriften, opstellen in het algemeen; *pĕngarang*, samensteller, opsteller; *pĕngarang sjair*, dichter; *pĕngarang gigi*, tandvleesch = *goesi*; *karangan boenga*, bloemkrans, bouquet; *boenga sakarang*, een bouquet; *karangan*, opstel, geschrift, ook: kunstenaar, werkmeester, S. M. ook *mantĕri jang karang*, Sj. Madli, p. 76. *mĕngarangkan doesta*, leugens verzinnen, leugens dichten, S. Dz.

karap, weverskam, vdW.

ḳarár, Arab. rustig, ongestoord verblijven, standvastig of bestendig ergens blijven.

karas; *karas-karas*, e. s. v. versnapering, vdW.

karat, I. roest; *karatan*, verroest goed, oudroest; *karatan mata toembaḳ*, verroeste lanspunten; *karatan hati* = *gĕrĕgĕtĕn*, Jav. zich verbijten van kwaadheid. II. vechten (van katten, krabben en bijten. III. Zie *kĕrat*.

karau; *mĕngarau*, beroeren, roeren in iets, b. v. met handen of voeten of een lepel in een vloeistof, zoodat die troebel wordt; *bĕrkarau minjaḳ panas*, e. s. v. godsgericht met kokende olie; *dikarau orang*, door anderen beroerd; *mĕngarau*, ook woedend moorden onder een troep = *mĕngamoḳ*; zie ook *harau*; *sĕkarau*, e. s. v. plant, Pad. bov.l.

karbau, buffel; *k. djalang*, een van de kudde afgezworven buffel, verwilderde buffel; *k. mĕnjama*, halfwas buffel, welks horens even lang zijn als zijne ooren.

kareḳ, zie *karet*.

karĕna, Skr. want, doch, oorzaak, ter wille van, voor, reden; *karĕna itoe*, daarom; *karĕna apa*, waartoe, waar voor, met welk doel; *karĕna*, ook gebruikt als tegenst. Voegw. doch; *karĕna Allah*, om Gods wil, pro Deo, om niet; *bĕrboewat karĕna Allah*, om Gods wil doen, een liefdewerk doen; *dĕngan tiada moela-karĕnanja*, zonder oorzaak of reden; *dĕngan karĕna tiada bĕrkatahoenan*, om een onbestemde reden; *karĕna maka hamba bĕrani*, de reden van mijne vrijpostigheid is....

karendang, e. s. v. braamstruik. M.

karet, naam van een slingerplant, die de gom-elastiek levert, ook gom-elastiek.

kareta, Port. rijtuig, wagen; ook garenklosje; *ikan kareta*, e. s. v. inktvisch met acht voelsprieten. Volgens vdW. e. s. v. eetbare zeepolyp, verb. v. *goerita*. *Kareta sorong*, kruiwagen; *bĕrkareta*, een toertje met een rijtuig doen.

kari, I. Batav. kerry, zekere gele saus bij de rijst. II. Jav. achterblijven, achtergebleven, overschieten, overschot.

ḳári, Arab. die leest, lezer van professie, inz. van den Koran.

ḳaríb, Arab. nabij; familiaar, intiem.

karih; *mĕngarih*, omroeren, b. v. van boonen, erwten, gekookte rijst in een pot enz. Zie *karau*.

karil, haas, dl. Cr.

karím, Arab. luisterrijk, edelmoedig.

karip, Jav. slaperig van de oogen. Zie *arip*.

karisj, Arab. herkauwingsmaag.

karki, Arab. de kraanvogel.

karkoen, hoofd der schrijvers, secretaris.

ḳarnain, Ar. tweev. van *ḳarnoen*, hoorn; *Iskandar dzoe'lḳarnaïn*, Alexander de bezitter van 2 hoornen, d. i. Alexander de groote.

karoe, tusschenspreken, tusschensnappen, vdW.; *mĕngaroekan*, een woordje toespreken; *karoe-karoe*, e. s. v. lang en dun torretje, dat 's avonds rondvliegt.

ḳaroen, Korach, de bekende persoon uit het O. T. volgens de Mohammedanen de bewaarder van groote schatten.

karoeng, grove zak van matwerk of ander grof goed, zooals b. v. de baalzakken van de rijst; *kaïn karoeng*, grof doek, zakkengoed; Mĕn. *bĕrkaroeng-karoeng pitisnja*, hij is schatrijk; *karoeng-karoeng anak*, geboortevlies, helm van een pasgeboren kind.

károenia, Skr. gunst, genade, gunstbewijs, genadegift, geschenk van een Vorst aan een onderdaan of van God aan den mensch; *ampon dan karoenia*, vergiffenis en genade; *mĕngaroeniakan*, schenken, verleenen; *m. gĕlar*, een titel verleenen; *dikaroeniakan Allah*, door God geschonken, door Gods genade; *mĕngaroeniaï*, begiftigen, beschenken; *dikaroeniaï radja*, bij den Vorst in gunst staan.

karoet, verward, in verwarring, in verlegenheid; *karoet-meroet*, verstrooid, verward, geslingerd, van het gemoed; *mĕngaroet*, wartaal spreken, iets slordig doen, b. v. naaien.

karpai, patroontasch.

karpeḳ, Jav. e. s. v. sluitmand, gevloch-

ten van bamboe, met hengsels van rotan, om reisbenoodigdheden in te bergen.
karpoes, Port. bonte slaapmuts; ook: ezelshoofd aan masten.
karsani; *bĕsi karsani*, zie *chorásáni*.
karsiḳ, grint, grof zand; Mĕn. zand in 't algem. *boemi jang bĕkarsiḳ*, steenachtige grond; ook de droge bladen van den banaan of *pisang*.
karta, Jav. rust, vrede; veilig.
karṭás, Arab. papier.
kasa, I. = *chaṣah*, e. s. v. fijn mousseline, gaas Zie ook bij *halimoen*. II. = *angkasa*, zie ald.
kasa, van *asa*, eerste, in de eerste plaats.
ḳaṣab, Arab. goud- of zilverdraad.
kasai, welriekend smeersel voor de huid, e. s. v. kosmetiek; *minjaḳ kasai*, verschillende soorten van welriekende olie onder elkander; *siram bĕrkasai*, baden met welriekend badwater.
ḳasam, Arab. verdeeling, partijschap.
kasang, Mĕn. droog, inz. v. eetwaren, de keel enz., zie bij *tanah*.
kasap, I. ruw, ruig voor het gevoel, zooals grove wollen stof, grof papier enz. II. schieman en bottelier, vereenigd in één persoon, op schepen voor de kustvaart gebezigd.
kasar, grof, ruw, onbeschaafd; *mĕngasar-ngasarkan*, ruw behandelen.
kasat, Pad. bov.l. = *kasap*.
kasau, spanrib; *k. djantan*, hoofdspanrib, *k. bĕtina*, dunnere tusschenspanrib; *k. mĕlintang* en *k. taboerahan* en *reng*, latten, waaraan de dekbladen van een dak gehecht worden, panlatten; *toempoewan k.* planken ter bedekking van de uiteinden der *kasau*, de zoom van het dak.
kasi, in de spreektaal: geven, = *bĕri*, zie *kasih*.
ḳáṣid, Arab. bode.
ḳaṣíd, Arab. gedicht; *mĕnariḳkan ḳaṣíd*, een gedicht voordragen, Ibr. b. Ch.
kasih, van het grondw. *sih*, genegen zijn, liefde, toegenegenheid; *kasih bĕrsaoedara*, broederliefde; *mĕmbalas kasih*, liefde vergelden; *mĕnĕrima kasih*, dankzeggen, dankbaar zijn; *minta kasih*, iem. toegenegenheid vragen, zijn excuus maken, een beroep op iem. toegenegenheid doen; *mĕngasih pada*, liefde of toegenegenheid toonen aan; *kasih-mĕngasih*, elkander wederkeerig liefhebben, beminnen; *mĕngasihi*, iem. of iets liefhebben, beminnen; *pĕngasih*, liefhebber, beminnaar, liefdemiddel; *obat pĕngasih*, liefdedrank; *āzimat pĕrkasih*, toovermiddel om genegenheid te wekken; *kasihan*, medelijden, ook als uitroep gebruikt in de beteekenis van: och arme! hoe jammer! *mĕngasihankan* en *mĕngasihani*, zich ontfermen over, medelijden hebben met; *kĕkasih*, geliefde, beminde, gunsteling; *kĕkasih-kasihan*, elkander liefkoozen; *sakasih-kasih*, met de meeste toegenegenheid; *pĕngasihan*, toegenegenheid.
kasihan, zie bij *kasih*.
kasim, van het Arab. *kasjim*, gesneden, gelubd.
kasip, Jav. *kasep*, over den tijd, te laat voor iets, b. v. van de goede mousson, of den geschikten wind om te vertrekken.
kasir, Ned. kassier.
ḳaṣir, Arab. gebrekkig.
kasjk, Arab. gerstebier.
kasjkin, Perz. en *kasjkinat*, gerstebrood, boonenbrood, bij broodsgebrek.
kasmaran, Jav. zie *asmara*.
kasmiri, Cachemir, cachemirsch.
kasoer, Jav. bultzak; *k. mĕnggala*, dikke vierkante bultzak. Zie *tilam* en *katil*.
kasoet, Chin. gevlochten schoenen of muilen; schoen, hoefijzer, band om een wiel, tweede kiel onder de eigenlijke kiel van een vaartuig; *kasoet ilalang*, e. s. v. schoenen, vervaardigd van ilalang-gras en *tali ramih*, welke door de Chineesche koelies op de peper- en gambir-plantages gebruikt worden; *anjam-mĕnganjam bikoe dan kasoet*, allerlei vlechtwerk maken, mandjes en chineesche muilen.
kasoewari, de casuaris.
ḳaṣri, Arab. vrouwenverblijf, waarin de ongehuwde prinsessen zijn opgesloten.
kastila, Kastilië, Spaansch.
kasto, zie *kastoda*.
kastoda, of *kasto*, e. s. v. kleed, gedragen door de *adjar-adjar*, en van boombast vervaardigd. Pr. Dj.
kastoeri, Skr. muskus; *boeroeng k.*, parkiet; *tikoes k.*, muskusrat; *limau k.*, e. s. v. limoen.
kata, woord, gezegde; *sapatah kata*, één woord, ook lettergreep; *bĕrkata*, spreken, zeggen; *maka ija bĕrkata*, *katanja*,

hij sprak, zeggende....; *kata-bĕrkata sama sĕndirinja*, over en weêr bepraten, onderling bespreken; *pĕrkataän*, woorden, rede, redeneering; *pĕrkataän dagang*, zie bij *dagang; tiada pĕrkataännja*, daarop is geen verhaal, dat kan of mag in rechten niet vervolgd worden; *didalam pĕrkataän orang*, er is verhaal op, daar mag men wat van zeggen; *sakata*, eenstemmig hetzelfde zeggen als een ander, eensluidend v. d. inhoud; *mĕngatakan*, iets zeggen, uitspreken, over iem. iets zeggen; teweten, namelijk, zeggende; vertellen; *tiada dapat dikatakan* en *tiada tĕrkatakan*, onuitsprekelijk; *djangan dikatakan lagi*, laat ons daarover maar zwijgen, dat daarover niet gesproken worde; *djangan ĕngkau kata-katakan kapada orang laïn*, vertel het niet aan anderen; *mĕngatangatаï*, bepraten, bebabbelen, op iemand iets te zeggen hebben; *tiada tĕrkata-kata*, niet tot spreken kunnen komen, geen woorden kunnen vinden; *kata-kata jang djahat*, beleedigende woorden; *balas kata*, wederwoord.

katak, kikvorsch; *k. poeroe*, padde; *k. bĕtoeng*, kleine, zwartgroene kikker, die het geluid van *bĕtoeng* voortbrengt.

katang, Mĕn. een mand van rotan met hengsel, om over den schouder gedragen te worden; *katang-katang*, e. s. v. vierkant kastje met terrassen, van pandan-bladen gevlochten, waarin gambir, sago enz. worden verzonden; *katang-katang*, een vierkant mandje of taschje, voorzien van een draagkoord.

kate, Jav. kriel; *hajam kate*, krielkip; *orang kate*, dwerg.

kati, het indische pond, = $1\frac{1}{4}$ Amst. ℔, het honderdste deel van een pikoel of ind. centenaar; *sakati lima*, de boete, waarmede volgens de Mal. wetten de doodstraf werd afgekocht, of vervangen. Men verklaart het met een kati en vijf tail, doch in de Mal. wetboeken zelf komt telkens voor de boete van *sakĕti lima laksa*, zoodat ik het er voor houd, dat de oorspronkelijke boete 150.000 pitis is geweest; *sakati lima* ook de naam van een slingerplant, in de geneeskunde gebruikt.

kâtib, Arab. schrijver.

katib, zie *châṭib*.

katîfah, Arab. e. s. v. kostbare stof voor dekkleeden, tapijten enz.

katik, I. dwergachtig, klein in zijn soort, van dieren en planten; *hajam katik*, krielkip; zie *kate*; II. altijd en overal medenemen. Zie *kating*.

katika, zie *koetika*.

katil, I. rustbank op pooten, sofa, één persoons ledikant. II. zwaarden van een vaartuig. Zie *katir*.

kating, overal heen, naar alle kanten; *mĕngating-ngatingi*, iets overal heenbrengen, heensleepen, b. v. *sĕtangankoe dikating-katingi boedak itoe*, mijn zakdoek wordt door dat kind overal heengesleept; *mĕmboewang dĕstarnja sakalian bĕrkating-kating*, zij wierpen hunne hoofddoeken overal neer H. T.

katir, de uithouders van kleine vlerkprauwen. Ook *katil*.

katja, Skr. glas als grondstof, op Java ook spiegel van glas enz. waarvoor in het Mal. *tjĕrĕmin*, zie ald.; *katja-mata*, Jav. bril; *k. piring*, Batav. e. s. v. witte, welriekende bloem.

katjak, fier, een weinig trotsch van voorkomen, ook van gebouwen; kabkeling, zooals bij klippen onder water; *mĕngatjak*, met de punt van den voet opzij slingeren; *pĕngatjak*, snoever, opsnijder. F.

katjang, boon, erwt, peulvrucht, waarvan een groot aantal soorten. De voornaamste zijn; *k. botor*, *k. hidjau*, kleine groene boontjes; *k. kĕdĕlai*, *k. parang*, zwaardvormig; *k. pĕroet-hajam*, zeer lang en dun, *k. tanah*, de aardnoot, die gepoft gegeten wordt en dan *k. goreng* heet; *k. kĕkara*, zie ald. *k. kĕtjil*, Phaseolus radiatus, dl. Cr. *ikan katjang-katjang*, e. s. v. zeevisch zoo groot als een baars, Sphyroena acutipinnis; *mĕngatjang*, verdeelen van een buit of vondst; *mĕmpĕrkatjang*, als boonen behandelen, d. i. andermans goed opmaken, verspillen; *pĕdang katjang parang*, e. s. v. kromme sabel.

katjapoeri, middenstuk, hoofdgebouw van een gebouw met vleugels aan de vier zijden, binnenpaleis, bovenste of middelste van een reeks terrassen, kapiteel van een kolom met versierselen; *boewah k*, vrucht waarin nog een kleiner gegroeid is, zooals dit wel met *doerian* en *djĕroek* het geval is.

katjar, e. s. v. korten hengel, waarmede men op puitaal, *sĕmbilang*, vischt. S.

katjau, verward, vermengd, door elk-

ander; *bĕrkatjau*, zich verwarren of vermengen; *mĕngatjau*, dooreenmengen, door elkaar roeren, in de war brengen; *k. bilau*, alles door elkander; *tĕrkatjau*, in verwarring, in een hurry; *katjaukan*, i. pl. v. *katjauwan*, gemengd, vermengd, van een taal, een volk enz.

katji; *kaïn k*, fijn, gebleekt wit katoen, shirting.

katjip, schaar, waarmede men stukjes van de pinangnoot snijdt, pinangschaar, ook schaar voor het doorknippen van blik en plaatijzer; *mĕngatjip*, met zulk een schaar snijden, ook: een strop dichthalen, vdW.

katjit, gesp, ook = *katjip*, Sw. Zie ald. *mĕngatjitkan*, vastgespen.

katjoe, cachou, terra japonica, verdikt afkooksel van de acacia catechu, dat bij het betelkauwen gebruikt wordt. Zie *gambir*.

katjoeḳ, verb. van *katjau*, zie ald.

katjoeng, ook *atjoeng*, liefkoozingswoord voor een kind: knaapje, jongetje! *bilalang k.*, e. s. v. niet eetbaren sprinkhaan; *boenga k.*, naam van een bloemdragenden boom.

katjoer, visschen met kunstmatig lokaas. Maxw.

katoeng, dobberen, drijven. Zie *atoeng*. Ook e. s. v. zeeschildpad. Sw. M. en dl. Cr.

katoep, toe, dicht, toegedaan, dichtgemaakt; *tĕrkatoep*, gesloten, toegedaan, dichtgemaakt, gesnoerd van den mond, toegegaan van een wond of scheur; *gĕlap katoep*, zoo donker als in een vertrek, waarvan alles gesloten is; *mĕngatoepkan*, sluiten; *m. bibir*, de lippen sluiten, op elkander houden, b. v. van nijd. Pr. Dj.

katok; *mĕngatoḳ*, kloppen, tikken, op of tegen iets, b. v. op het hoofd, of met staal tegen een steen. vdW. Zie *kĕtoḳ*.

katsír, Arab. veel, menigvuldig, overvloedig.

kattán, Arab. linnen.

katwál, Perz. opziener van policie.

kau, verk. van *ĕngkau*. Zie ald.

kauts, Arab. schoen, korte laars, ook gebruikt als eeretitel voor den Vorst en andere hooge personen in den zin van *pádoeka*, Skr. Zie ald.

kautsar, Arab. naam van een rivier in het Paradijs, ook *kali kautsar* en *soengai kalikautzar* genoemd!

kawab, zeer groote ijzeren pan of ketel; ook: krater van een vuurspuwenden berg, put, hel der boedhisten, Sj. I. M.

kawal, Tam. bewaker, wacht; in het schaakspel het stuk, dat een ander dekt; *pĕnghoeloe kawal*, kommandant van de wacht; *kawal sambang*, ronde, patrouille, zie *sambang*.

kawan, makker, kameraad, mannelijk bediende, maat, voorstander, partijgenoot, volgeling; kudde, vlucht, troep. Ook gebruikt als Pers. Voornw. *kawan dan lawan*, voor- en tegenstanders; *kawan-tangan*, handlanger; *mĕmboewat kawan*, tot makker maken of nemen; *maïn bĕrkawan*, voor maat meedoen in een spel, b. v. *saḳĕdar akan bolih maïn bĕrkawan*, 't is maar om als maat in het spel mee te doen; *boeroeng sakawan*, een vlucht vogels; *sakawan kambing*, een kudde geiten; *sakawan awan jang kaboes*, een drift donkere wolken; *sakawan sĕmoet*, een troep mieren; *mĕngawani*, als maat of makker vergezellen.

kawang, de boterboom; *minjaḳ kawang*, de boomboter, e. s. v. fijn en eetbaar plantenvet. De boom wordt ook *mĕlĕbakan* en *tĕngkawang* genoemd. Zie het laatste.

kawar, een dief, roover. Sw. Mogelijk het Perz. *cháwar*, zie ald.

kawat, metaaldraad; *kawat tĕmbaga*, koperdraad; *pĕrchabaran kawat*, telegrafisch bericht; *mĕmoekoel kawat*, telegrafeeren. Zie *dawai*.

kaweloe, Port. konijn.

ḳawi, Arab. sterk, van kracht.

kawi, I. *bĕhasa kawi*, de oude dichtertaal der Javanen. II. bruinrood, zooals roodkrijt; *batoe kawi*, bruinsteen, e. s. v. mineraal, dat in de geneeskunde gebruikt wordt. III. bovennatuurlijke kracht; *bĕsi kawi*, een oud, heilig stuk ijzer, dat in water werd te weeken gelegd, welk water bij het afleggen van een eed vooraf moest worden gedronken; *bisa kawi*, alle mogelijke ongeneesbare ziekten en kwalen, die iemand krijgt ten gevolge van den vloek der voorvaderen; *barang siapa nan mĕnjalah titah kĕna bisa kawi ajahkoe dan nenekkoe*, die de Vorstelijke bevelen verkracht, zal getroffen worden door den vloek (allerlei kwalen) van mijne

voorouders. Mĕn. vergif van bovennatuurlijken oorsprong.
káwín, I. Perz. wettig huwen, wettig huwelijk, wettig gehuwd; *isi kawin*, bruidschat aan den vader der bruid; *ĕmas kawin*, bruidschat van den bruidegom aan de bruid; *kawin-mawin*, trouwen van velen en voortdurend; *mĕngawinkan*, doen trouwen, in den echt verbinden. II. *pĕngawinan*, e. s. v. vorstelijke lijfwacht, met hellebaarden gewapend. III. *kĕkawin* en *bĕrkĕkawin* (uit het Jav.), een verhaal zingend voordragen.
kawit, e. s. v. zeevisch.
kawitĕra, Skr. reinigingsmiddel, benaming van een heiligend water.
kawoela, Jav. ik, tot meerderen sprekende. Ook *koela*.
ké, titel, waarmede men een in China geboren chinees toespreekt.
kĕbabal, jonge nangkavrucht.
kĕbah, geheel in het zweet, overal uitbreken van het zweet.
kĕbajan, Jav. dorpsbode. In het Mal. alleen in de samenstelling *nenek̥ kĕbajan*, zie *nenek̥*.
kĕbak̥, Jav. vol, gevuld.
kĕbal, I. onkwetsbaar, = *pĕlijas; tiada kĕbal*, kwetsbaar, zie ook *timboel*. II. e. s. v. boom, die zwaar hout levert; *k. hajam*, een soort daarvan, die voor scheepsmasten gebruikt wordt.
kĕbam, loodkleurig.
kĕbang? *kĕbangan*, e. s. v. watervat?
kĕbas, I. eenigermate verdoofd; *mĕmboewang kĕbas*, wat heen en weer loopen, om de verdooving tengevolge van lang zitten te verdrijven. II. afslaan van stof of droog vuil, van kleederen enz. afschudden, uitschudden, b. v. het vuil uit een vischnet; *kĕbas-ekoer*, kwikstaartje; *mĕngĕbaskan*, van zich iets afslaan.
kĕbat; *mĕngĕbat*, omwikkelen, vastbinden, knevelen. Zie ook *bĕbat*.
kĕbiri, gesneden, gelubd.
kĕboer; *mĕngĕboer*, door omroeren troebel maken, van een vloeistof, waarin een bezinksel is.
kĕbok̥, e. s. v. beker; holle cylinder met gaten voor het persen van *lak̥sa*.
kĕbon, tuin, plantage, buitenverblijf, hofstede; *kĕbon lada*, pepertuin; *bĕrkĕbon*, van een tuin voorzien zijn, ook tuinieren; *mĕndjalani kĕbon*, een tournée door de tuinen doen om ze te inspecteeren; *pasang kĕbon*, een tuin aanleggen; *samboet kĕbon*, een tuinaanleg vernieuwen. Zie ook *taman*.
kĕda, e. s. v. zwarte, verglaasde, aarden potjes, die uit China worden aangevoerd.
kĕdah, val of strik om olifanten te vangen; de naam van een Maleisch rijkje op het Schiereil. Malaka.
kĕdai, winkel, kraampje, stalletje; *bĕrkĕdai*, winkelen; *orang bĕrkĕdai*, winkelier.
kĕdajan, Jav. volgeling, lijfbediende van een prins; *kadang kĕdajan*, volgelingen, eigenl. eigen of lijfelijke broeders in tegenoverstelling van neven. Het is afgeleid van *deja*, Kw. = *sarira*, lijf, lichaam. Komt dikwerf in de HSS. voor.
kĕdak̥, zie bij *lintang*.
kĕdadak̥, hevige diarrhee met looze braking; *kĕdadak̥ kĕsiangan*, zulk een braking, die 's nachts begint en doodelijk is, als zij tegen den dag niet overgaat. Zie *dadak̥* en *tjika*.
kĕdal, e. s. v. huidziekte, met witte vlekken op handen en voeten en groeven in hand- en voetpalmen; *kĕdal andjing*, lepra, melaatschheid; *k. gadjah*, waarschijnlijk psoriasis, vdW. Zie *oentoet*.
kĕdali, = *kĕndali*, toom van een paard.
kĕdang, recht uitgestrekt van den arm, geveld van een piek; *mĕngĕdang boesoer*, den boog spannen; *mĕngĕdangkan lĕngan*, den arm uitstrekken; *m. toembak̥*, een piek vellen.
kĕdangkang, beugel om den trekker van een geweer.
kĕdangsa; *limau kĕdangsa*, de pompelmoes; volgens vdW. e. s. v. zoete limoen.
kĕdaoeng, e. s v. grooten boom, welks zaden als geneesmiddel gebruikt worden.
kĕdap, dicht, van een weefsel, vlecht- of breiwerk, ook ondoordringbaar voor vocht, van geweven stoffen, waterproef, geen vocht doorlatend. Abd. Schets wrdb.
k̥ĕdar; Arab. maat, staat, wat iemand toekomt, ongeveer; *sak̥ĕdar*, naar den staat van, naar gelang van, naar evenredigheid van, alleen nog maar, b. v. *sak̥ĕdar laïk masing-masing*, naar gelang het ieder toekomt; *sak̥ĕdar mĕnantikan saät dan wĕk̥toe*, alleen nog maar het

juiste oogenblik afwachten; *ķĕdar bĕbĕrapa saāt*, ongeveer eenige oogenblikken; *bĕrapa ķĕdarnja*, wat heeft te beduiden, van welk belang is; *tidaķ tahoe akan ķĕdarnja*, niet weten wat hem voegt of past; *āla ķĕdar*, naar vermogen; *bĕbĕrapa ķĕdarnja*, naar zijn vermogen, zooveel hem paste; *ķĕdarkan*, met overleg behandelen, schipperen.

kĕdau; *mĕngĕdau*, luidkeels schreeuwen of roepen om iets, b. v. om hulp.

kedeķ; *kedeķ-kedeķ*, waggelend gaan zooals eene eend.

kĕdĕkai, e. s. v. boom, welks vruchten in de geneeskunde gebruikt worden.

kĕdĕkiķ, e. s. v. groenachtig zout, dat tegen ziekten der tanden gebruikt wordt.

kĕdĕkit, gierig, vasthoudend.

kĕdĕlai, naam van een peulvrucht met zwartachtige erwten, waarvan soya enz. gemaakt wordt. Op Java *kĕdĕle*.

kĕdĕlam, en *kĕndĕlam*, drinknap van een kokosdop of iets, dat daarop in vorm gelijkt.

kĕdĕmpoeng, I. vol wormen, volg. and. *kĕdempoeng*. II. klanknabootsend woord voor een ploffend geluid.

kĕdĕngkiķ, tot den uitersten graad vermagerd.

kĕdĕra, e. s. v. kleinen, eetbaren zeevisch, e. s. v. *bĕlanaķ*.

kĕdĕrang, e. s. v. boom, welks hout een oranjekleurige verfstof levert en ook in de geneeskunde gebruikt wordt.

kĕdi, man of vrouw, die zich kleeden of werk doen alsof zij tot de andere sekse behoorden; manwijf.

kĕdidi, en *sikĕdidi*, e. s. v. snip of pluvier.

kĕdiķ, I. een weinig achterover met het bovenlijf; *doedoeķ mĕngĕdiķ*, een weinig achterover zitten. II. *mata kĕdiķ*, vischangel; *mĕngĕdiķ*, daarmede visschen.

kĕdit, = *kĕndit*, zie ald.

kĕdjai, I. de ledematen uitrekken, trekken. Mĕn. *kadjai*, gomelastiek; *mĕngadjai*, zich lijmig, kleverig, elastisch voordoen. II. Hind. halster van een paard. Sw.

kĕdjam, gesloten, van de oogen, goed aansluitend, van planken enz.; *kĕdjam mata*, oogluiking; *boeta kĕdjam*, stekeblind; *mĕngĕdjamkan mata*, de oogen sluiten. Ook *pĕdjam*, zie ald.

kĕdjamal, zie *djamal*.

kĕdjamas, zich het hoofd wasschen, = Jav. *kĕramĕs*; ook al datgene, wat daarvoor gebruikt wordt, b. v. *ditjampoerinja dĕngan kĕdjamas*, hij vermengde het met de middelen om het hoofd te reinigen.

kĕdjang, ook *kĕdjoeng*, krampachtig stijf, van arm of been; ook: zich uitrekken, zooals een slaperig of lusteloos mensch; *kakĕdjangan*, de kramp; *mĕngĕdjangkan tangan*, de hand uitstrekken; *k. moeloet*, klem in den mond. Zie *kĕdjai*.

kĕdjap, knip met het oog; *sakĕdjap mata*, een oogwenk, een oogenblik; *kĕlĕdjap*, herhaaldelijk met de oogen knippen.

kĕdjar; *mĕngĕdjar*, nazetten, vervolgen, trachten in te halen.

kĕdjat, strak, van een lichaamsdeel, Mĕn. *kadjat*, stijf uitgestrekt v. doode lichamen, stijf van dichtmaken met aarde of klei, b. v. *maka ditoetoepnja pintoe tĕmpat dagangan itoe dĕngan tanah kĕdjat-kĕdjat, tiada dibĕrinja masoeķ angin*, hij sloot de deur van de plaats dier koopwaren stijf toe met aarde, opdat de buitenlucht er niet bij zou komen. H. Gr.

kedjer, e. s. v. munt, van $\frac{1}{10}$ rejaal waarde.

kĕdji, slecht, leelijk, bedorven, laag, verachtelijk; *mĕngĕdjikan*, verachten, verguizen, voor slecht enz. uitmaken, berispen. Ook *mĕngĕdji-ngĕdji*.

kedjoe, Port. kaas.

kĕdjoer, ook *kĕndjoer*, stijf, onbuigzaam, stug van het haar; *mĕngĕdjoerkan lĕngan*, den arm uitstrekken.

kĕdjoet, schrikken, schok van het lichaam; *tĕrkĕdjoet*, verschrikt, ontsteld; eensklaps, onverwachts; *tĕrkĕdjoet daripada tidoer*, uit den slaap opgeschrikt; *tĕrkĕdjoet datang*, onverwachts komen; *tĕrkĕdjoet bangoen*, eensklaps opstaan; *mĕngĕdjoetkan*, iem. doen schrikken, verschrikken.

kĕdjora; *bintang kĕdjora*, de morgenster.

kĕdoedoeķ; *sikĕdoedoeķ*, zie *sĕndoedoeķ*.

kĕdoeķ, e. s. v. geneeskrachtige plant, welks bladen er als betelbladen uitzien. Mĕn. e. s. v. *sirih*.

kĕdoel, bal van hout of hoorn, gebruikt bij het *djing*spel.

kĕdoet, kreuk, rimpel, plooi, vouw, in

de huid, doek, papier en derg.; *kĕdoet doeboer*, de aarsplooien.
kĕdombaḳ, I. e. s. v. boschboom met oneetbare vruchten. De bladeren van dezen boom maken, door den wind bewogen, een eigenaardig geluid. II. e. s. v. visch, alleen uit de HSS. bekend.
kĕdompong, = *kĕdondong*, zie ald.
kĕdondong, I. e. s. v. boom met eetbare vrucht. Zie *rĕpat*. II. e. s. v. zoutwatervisch.
kehel, niet passen, b. v. een kram in een oog of omgekeerd; niet meer pas, verbogen, verkromd; *toelang bĕlakang tĕrkehel*, verkromming van de wervelkolom.
kejoeng, e. s. v. zeeschelpdier, fraai geel en bruin gekleurd.
kĕkah, I. *mĕngĕkah*, uit elkander doen, van vuur. Zie *kĕkar*. II. e. s. v. langarmigen aap.
kĕkal, bestendig, blijvend, duurzaam, eeuwigdurend, onvergankelijk; *bĕrkĕkalan*, bestendig, voortdurend, aanhoudend, blijvend; *mĕngĕkalkan*, voortzetten, doen voortduren, bestendigen.
kĕkang, ook *kang*, gebit; *tali kĕkang*, leidsel; *mĕngĕkangkan*, klemmen van de beenen om iets heen, om niet te vallen.
kĕkapah, of *kĕkapa*, Siam. *ka-pa*, zadel voor een olifant. N. Moh.
kĕkar, uit elkander, van elkander, uitspreiden door om te roeren, geopend van een bloemknop. Mĕn. *mĕngakar*, verspreiden, uitspreiden, uit elk. doen van dat, wat op e. hoop gelegen heeft, uitstallen.
kĕkara, e. s. v. tweejarige plant met witte bloemtrossen en peulvruchten, die als groente gegeten worden.
kĕkas, I. zie *kakas*. II. in het Palemb. een strook open grond tusschen een nieuw aan te leggen tuin en een reeds bebouwden akker.
kĕkasih, zie *kasih*.
kĕkat, afgevallen bladeren, die in zee of op de rivieren drijven; *baliḳ kĕkat*, eb, afloopend water; *mati kĕkat*, zie *pĕrbana* en *pasang gondah*, bij *pĕrbana*.
kĕkau, onwillekeurig opvliegen uit den slaap, van honden, vdW. Zie *igau*.
kĕkawin, Jav. een gedicht opzeggen, zingend voordragen.
kekeḳ, I. geluid van een giggelenden lach. II. okselschrooi; *ikan kekeḳ*, e. s. v. zeevisch. III. de groene, Nijasche papegaai.
kekel, I. en *kikil*, gierig in den hoogsten graad. Zie *kikir*. II. schudden van het lachen. Zie *gigil*.
kĕkĕlang, zie *kĕlang*.
kĕkili, = *kili-kili*, zie ald.
kekoe, onhandig, lomp. Zie ook *kakoe*, *kikoeḳ* en het Mĕn. *kéko'*.
kĕkoera, zie *koera*.
kekol, steekpenning; *mĕngekol*, iemand omkoopen.
kĕlabang, Jav. duizendpoot, van *kala* en *abang*; zie *lipan*.
kĕlabang, Jav. vlechten; *kĕlabangan ramboet*, haarvlecht.
kĕlabat, e. s. v. aromatieke plant, fenegriek, bokshoornzaad. Het Arab. *ḥalbah*.
kĕlabau, e. s. v. zoetwatervisch.
kĕlaboe, grauw, aschkleurig, grijs, van *aboe*; *boeroeng k.*, e. s. v. kraanvogel.
kĕlaboesoeng, bekleedsel, dat over den rand van iets heenhangt, dekblad, zooals b. v. van de maïs. Zie *kĕlongsong*.
kĕladaḳ, droesem, moer, bezinksel; *k. pĕroet*, laatste, zwartachtige ontlasting van een stervende.
kĕladau; *mĕngĕladau*, hoeden, passen op iets, zorgen voor iets. Zie ook *biladau*.
kĕladi, e. s. v. plant met eetbaren knol. Zie *oebi*.
kĕlagar, Perz. wat een kleur donkerder maakt of den smaak der spijzen verhoogt.
kĕlajaḳ, = *chalajik*, zie ald.
kĕlajoe, e. s. v. boom, welks wortel in de geneeskunde gebruikt wordt.
kĕlaḳ, aanstonds, weldra, zoo meteen.
kĕlakar, grappen maken, grover dan *sĕloeroeh*, jokken, schertsend onwaarheid zeggen.
kĕlalang, aarden waterkruik met dunnen hals en zonder oor.
kĕlaloet, ook *kĕleloet* en *kĕlolot*, onverstaanbare woorden uiten.
kĕlam, I. donker, duister, zwart (minder dan *gĕlap*), van den nacht, de zon, de maan van haar laatste tot eerste kwartier, de oogen; *mĕngĕlam*, visch bij donkere maan vangen met een *djaring*; *kĕlam-kaboet*, nevelachtig donker; *kĕlam-badja*, donkerblauw van de lucht, letterl. staaldonker; *kĕlam-kĕlip*, flikkeren, zie bij *kĕlip*; *pĕngĕlaman*, verdonkering, verduistering. II. ver-

zonken, gezonken, = *tĕnggĕlam; kĕlamari* en *kĕlamaren*, gisteren, waarschijnlijk van dit woord afgeleid; zie ald.

kĕlambar, e. s. v. zoutwatervisch.

kĕlambadja, zie bij *kĕlam.*

kĕlambir, = *kĕrambil,* Jav. de kokosnoot, de kokospalm.

kĕlambit, e. s. v. groote vledermuis. Het heeft ook nog e. andere beteekenis, b. v. *sapĕrti orang bĕrdjalan tampak dĕngan sakali pandang.* Abd. Sch. wrdb.

kĕlamboe, gordijn; *k. tĕmpat tidoer,* bedgordijn; *k. roesa,* een tentvormig bedgordijn van een *sĕlendang* gemaakt, voor kleine kinderen. Zie *tirai.*

kĕlamboer, gerimpeld. Zie *gĕlĕmboer.*

kĕlamboewi, e. s. v. zoetwaterslak. Mĕn. *kĕlamboewai,* e. s. v. zeeslak.

kĕlamin, paar, b. v. man en vrouw, mannetje en wijfje, huisgezin, familie; *bĕrkĕlamin,* bij paren, paarsgewijze; *ada kĕlaminnja,* gepaard zijn. Zie *lamin.*

kĕlamkari, Perz. e. s. v. licht gekleurd, gebloemd katoen.

kĕlampoeng, Pad. bov.l. = *tĕlampoeng,* kiem van een kokosnoot.

kĕlana, I. zwerven; *orang k.,* zwerver, landlooper. II. boegineesche prinsentitel; *ĕngkoe kĕlana,* titel van den aangewezen opvolger van den onderkoning.

kelang, zie *kelok.*

kĕlang, = *sĕlang,* zie ald.; *kĕkĕlang,* tusschenpersoon bij het sluiten v. e. huwelijk, die de besprekingen voert, = *tĕlangkai,* zie ald.

kĕlanggara, zie *langkara* en *sĕnggara,* Ook komt het voor in de beteekenis van *fadloeli,* zie ald.

kĕlangkang, de opening tusschen de beenen, = *kangkang,* zie ald.

kĕlangkara, zie *langkara.*

kĕlanit; *mĕngĕlanit,* iets wegwerpen, omdat het te weinig waard, te onbeduidend is; zie *kĕlonet.*

kĕlapa, Jav. de kokos = *njioer; boenga soesoen kĕlapa,* e. s. v. heestertje met witte bloemen.

kĕlapoh, tweede huid onder den bast, b. v. *kĕlapoh pisang,* de tweede huid van de banaan, d. B.

kĕlar, kerf of vore in iets; *mĕngĕlar,* kerven, b. v. visch of iets, dat men doorbreken wil.

kĕlara, zie *sĕmbilang.*

kĕlarah, e. s. v. kleinen houtworm.

kĕlarai, ruitsgewijs vlechtwerk, weefsel of naaiwerk, gekeperd van doek, mat- of mandewerk; *kaïn k.* en *bĕlatjoe k.,* gekeperd katoen, keper.

kĕlarat, zie *bintang.*

kĕlas, I. *mĕngĕlas,* eventjes schroeien in een heete pan, b. v. van stukjes vleesch of vet. II. *mĕngĕlas,* stilstaan van het water tusschen eb en vloed.

kĕlasa, I. Jav. vloermat. II. de bult van een kameel en andere dieren.

kĕlasah, e. s. v. verworming in hout. Zie *kĕlarah.*

kĕlasak, e. s v. vloermat, ook e. s. v. lang schild, in het midden smal en in gebruik bij de *ilanoen* en de Timoreezen.

kĕlat, I. schoot, bras, scheepsterm; *djoeroe kĕlat,* schieman; *angin tĕgang k.,* stijve koelte. II. samentrekkend, wrang; ook: nog niet goed open kunnen, van de oogen, nog slaperig. III. e. s. v. boom met hard, rood hout, dat zwaarder is dan zeewater en gebruikt wordt voor huisbouw, doch minder goed is dan *ĕmbalau.* Soorten zijn: *k. lapis, k. merah, k. poetih* en *k. rawang.*

kĕlati, schaar voor de betelnoot. Swett.

kĕlawar, zie *kalalawar.*

kĕlawi, I. = *kĕloewang,* zie ald.; *boewah kĕlawi,* de broodvrucht met pitten = *soekoen bidji.*

kĕlebang, I. door elkander dansen, van muggen en andere vliegende insecten, b. v. om een brandende lamp. II. ook *kĕrebang,* e. s. v. smakelijke aardvrucht, die tot de *oebi's* behoort.

kĕlebat, I. onduidelijk beeld, flauwe, schielijk voorbijgaande schijn. Ook = *kirap,* Maxw. zie ald. II. de dubbele pagaai, die een blad heeft aan ieder einde; *mĕngĕlebat,* daarmede pagaaien.

kĕlebet, naar binnen omgeslagen van een slip of uiteinde, b. v. van eene vlag, die niet goed uitwaait of een tafelkleed, dat niet geheel uitgespreid is; *mĕngĕlebetkan,* naar binnen omslaan van een slip.

kĕlĕbi; *boewah kĕlĕbi,* de adamsappel aan den hals.

kĕlĕboek, zie bij *ara.*

kĕlĕboet, gereedschap om er hoofdbedekkingen op te zetten; *k. kasoet,* leest voor schoenen en laarzen.

kĕledang, e. s. v. boom, die goed tim-

merhout en een aangenaam smakende vrucht levert. Hij behoort tot de *doerian*-soorten, zie *tjĕmponit.*
kĕledar, zich voorbereiden op een naderend gevaar, b. v. op een aanval van den vijand; ook: rondsnuffelen.
kĕledik, e. s. v. aardvrucht, convolvulus batatas. Soorten zijn: *k. tĕlor* of *k. merah* en *k. oengoe.* Zie ook *oebi.*
kĕlĕdir, uit de holten treden van de oogen, hangen van de huig.
kĕleh, *mĕngĕleh,* zijwaarts kijken door eventjes het hoofd te draaien, zijwaarts aankijken. Zie ook *tolih.*
kĕlĕhak, b. v. *sambil bĕrloedah sĕrta dĕngan kĕlĕhak makinja,* Mes. Kag. Zie *loewek.*
kĕlek; *mĕngĕlek,* een buiging met het bovenlijf maken om iets te ontwijken. Zie ook *kĕlok.*
kelek; *mĕngelek,* in den arm op de heup dragen, zooals een kind, een waterkruik enz. *mĕngelek ambin,* zulks doen in een doek; *kelek-kelek,* balustrade, armleuning van een stoel; *kelek anak* en *kelek-kelekan,* galerij over de geheele lengte van eene vorstelijke woning, gelijkvloers met het middenhuis; *kelek-kelekan,* ook leuningen in het algemeen.
kĕlekok, e. s. v. vogel.
kĕleloet; *mĕngĕleloetkan lidah,* de tong uitsteken en heen en weer bewegen om iemand smaadheid aan te doen. Zie ook *kĕlaloet.*
kĕlĕmajoeh, I. e. s. v. koudvuur. II. e. s. v. boom met geneeskrachtigen bast; *k. tĕlor,* de naam v. e. plant, die ook *tĕroeng kĕmau* genoemd wordt.
kĕlĕmbahang, e. s. v. arum, die jeuking veroorzaakt.
kĕlĕmbai; *sang k.* e. s. v. geest, een vrouwelijk wezen, dat gehouden wordt voor de uitvindster van allerlei kunsten en gereedschappen; *disimpoel sang k.,* uitermate verward van het hoofdhaar, lett. door dien geest geknoopt.
kĕlĕmbak, I. rhabarber, radix rheï. II. e. s. v. welriekend hout, dat in Kambodja *kĕlampjak* heet. III. e. s. v. grooten nachtvlinder.
kĕlĕmboeng, opgezwollen door lucht, zie *kĕmboeng.*
kĕlĕmĕndan, zie *kalamdán.*
kĕlĕmoemoer, roos op het hoofd, schilfers.
kĕlempas; *tĕrkĕlempas,* afgezakt of omgeslagen van een kleed, b. v. *siti Zainab lagi mandi, tĕrkĕlempas kaïn pada pinggang itoe, maka kalihatan hoedjoeng soesoenja.* Boeng. R.
kĕlĕmping, slap neerhangen, van de borsten.
kĕlenang? e. s. v. vrucht. Pel. Dj.
kĕlĕndara, zie *kalandĕra.*
kĕlĕndjar, klier; *boewah k.,* kliergezwel; *k. leher,* de amandelen of wangklieren; *k. minjak,* vetklier, smeerklier.
kĕlĕngĕr, Jav. bezwijmd, in flauwte.
kĕlengkeng, I. e. s. v. vrucht, rond, rinsch van smaak en met grooten pit, ook *litji* en *lengkeng* genoemd. II. de neushoornvogel, Sch.
kĕlĕngking, e. s. v. reiger met langen snavel.
kĕlĕnnja, een kleine peesknoop. Zie *boenga barah.*
kĕlĕnoeng, galmend geluid van een aantal groote klokken tegelijk.
kĕlĕntang, klanknabootsend woord voor een geluid als van stukken groot geld, die op een steen vallen.
kĕlentang, e. s. v. boom, op Java *kelor* geheeten, welks langwerpige vruchten als groente worden gegeten en welks wortel voor mierikswortel gebruikt wordt.
kĕlĕnteng, chineesche afgodstempel.
kĕlĕntit, de kittelaar; *k. njamoek,* e. s. v. kruipende plant met kleine, eetbare vruchten.
kĕlĕntjir, zie *gĕlĕntjir.*
kĕlĕntoeng, klanknabootsend woord voor een galmend geluid als van kleine klokken of holle bamboe's waarop geslagen wordt.
kĕlĕpai, slap neerhangend; *kĕlĕpit-kĕlĕpai,* omgebogen slap neerhangend, zooals de ooren van sommige honden.
kĕlĕpak, klappend geluid, zooals van een aantal boeken, die omvallen.
kĕlepak, slap neerhangen en heen en weer gaan, zooals de ooren van een olifant, een oorhanger enz.
kĕlĕpit, zie *kĕlĕpai* en *kĕlipit.*
kĕlerek, e. s. v. waterplant.
kĕlĕsa, e s. v. zoetwatervisch.
kĕlesa, een luie, onwillige houding aannemen, van iemand, wien men iets beveelt.
kĕlesah, onrust; *mĕngĕlesah,* onrustig zijn van een lijder, vdW. zie *gĕlesah* en het voorg. wrd.

kělětak, geluid als van het kloppen met een hamertje op een steenen vloer.
kělětang, het klinkend geluid van zware stukken geld, die op een steen vallen. Ook *kělěntang*.
kělětar, zie *kětar*.
kělětik, spartelen, zooals b. v. de afgehouwen staart van een hagedis. Ook *gělětik*.
kělětoek, een geluid als *kělětak*, doch doffer.
kělewang, e. s. v. kort zwaard, dat naar boven breeder uitloopt; e. s. v. houwer of hartsvanger.
kěli, e. s. v. puitaal, ongeveer als *sěmbilang*.
kělidjoek, = *kědjap*.
kělijawan, rondloopen, passagieren.
kělijoet, een snip of pluvier.
kěliki, de papaja. Pad. bov.l. Zie *bětik*.
kělikir, I. ring of oog aan een touw, aan een schuiflade enz. om aan te trekken, kransstrop, ook e. ring van rotan door den neus v. e. buffel; *k. dajoeng*, losse roeistrop. II. = *kěrikil*; *batoe k.*, grint, kiezelzand.
kěliling, ook *koeliling*, rondom, in het rond, omtrek; *měntjěhari běrkěliling*, overal rond zoeken; *měngělilingi*, omsingelen, omgeven, rondom iets gaan.
kělim, smalle zoom aan een kleed; *k. boelat*, gerolde of krielzoom; *k. pipih*, smalle platte zoom; *k. tindih kasih*, e. s. v. engelsche zoom; *k. těroes*, open zoom; *měngělim*, zoomen; *běrkělim*, gezoomd, van een zoom voorzien.
kělindan, I. afgepaste draad, zooals bij het naaien gebruikt wordt; drijfkoord van een spinnewiel. II. onbeslist, willen en niet willen.
kěling, Skr. *kělingga*, de kust van Koromandel; *orang kěling*, de Klinganeezen of mooren; *běhasa kěling*, het kelinganeesch, het *tamil* of *těloegoe*.
kělingking, de pink; *k. kaki*, de kleine teen.
kělinsir, = *gělintjir*, zie ald.
kělinting, Jav. bel, *kělintingan*, belletjes, rinkelbellen, belletje, schelletje, klokje.
kělintji, Ned. konijn, ook: haas.
kělintoeng, Pad. bov.l. houten klok of bel aan den hals van buffels.
kělip, flikkeren van de oogen, vonken schieten; *sakělip mata*, één oogwenk; *kělip api*, vuurwerk; *kělip-kělip* en *kělam kělip*, vuurvlieg; ook lovertje en een vlammetje dat op en neer flikkert, zooals van een uitgaande kaars.
kělipar, zie *gělipar*.
kělipit, omgebogen hoek, vouw langs den kant, vdW. Zie *lipat* en Měn. wrbk.
kělir, Jav. scherm van wit katoen, waarachter de *dalang* de wajangpoppen vertoont. Pr. Dj.
kěliroe, Jav. misleiding, dwaling, verkeerd, in de war, vergist.
kělis, I. met de punt opzij uitsteken, b. v. van een pen uit een bos pennen; *měngěliskan kaki*, met de punt van den voet opzij schuiven. II. *měngělis*, knippen met de oogen.
kělisal, mat, waarop men de voeten afveegt.
kělisar, ook *kělisal*, voetmat, vloermat.
kělisip, de dunne, buitenste huid van een banaanstam, van welks vezels men touw en bindgaren maakt; *tali kělisip*, touw daarvan gemaakt.
kělit; *běrkělit-kělit*, zich hier en daar verbergen.
kělitah, zich mooi voordoen in handelen en spreken, meer dan naar dagelijksche gewoonte.
kěliti, roerpen, dol.
kělitjap, = *tjěritjat*, zie ald.
kělitji, Batav. e. s. v. kleine, ronde vrucht, waarmede men wel knikkert en vandaar dat onze gewone knikkers ook zoo genoemd worden.
kelo; *daoen kelo*. e. s. v. bladgroente.
kělodan; *panah kělodàn*, verschietende ster; ook e. s. v. ouderwetsche handboog, die niet zuiver rond, maar als een knie gekromd is.
kěloe, stom, *měngěloewi*, zich over iets stom houden. Pr. Dj.; *těrkěloe*, verstomd.
kěloebi, e. s. v. boom, die tot het geslacht der *salak* behoort en in vochtigen grond groeit. Zie *asam*. De vrucht is zuur en de bladeren worden tot *atap* gebruikt.
kěloeboeng; *měngěloeboeng*, geheel omhullen, bedekken; verduisteren, benevelen, van het verstand. Zie ook *sěloeboeng* en *kěroeboeng*.
kěloeboeran, diepte, afgrond, valkuil. Zie *koeboer*.
kěloeh, I. zucht; *běrkěloeh* en *měngěloeh*, zuchten; *měngěloeh pandjang*, diep zuchten; *m. sědikit*, even zuchten;

kĕloeh-kĕsah, gezucht en gesteen. II. Jav. neusring als versiersel. Pr. Dj.
kĕloek, van *loek,* bocht of kromming in iets; Mĕn. *kéloek,* id. *misainja bĕrkĕloek,* zijn knevel was met bochten. Mes. Kag. Zie *ĕloek* en *kaloek.*
kĕloekoep, e. s. v. boom, die de beste boombast levert tot dekking van huizen.
kĕloeli, zie *kĕlola* II.
kĕloeloe; *tiada bĕrkĕloeloe,* zonder overleg, niet overlegd. Ibr. b. Chas. Zie *loeloe.*
kĕloeloes, e. s. v. vaartuig.
kĕloeloet, e. s. v. vlieg, waarvan de steek gom achterlaat; e. s. v. insect, dat honig in een zakje vervaardigt, vdW.; *gĕtah k.,* de gom van die vlieg.
kĕloem, de rand van de opening naar binnen gekeerd, zooals bv. van den anus en andere buisvormige lichamen. Zie ook *koeloem.*
kĕloempoek, hoop, troep, verzameling van levende wezens, die bij elkaar zitten; *bĕrkĕloempoek-kĕloempoek,* bij troepen of groepen.
kĕloempoeng, = *kĕloempoek,* zie ald ook: school, van visschen; *bĕrkĕloempoengan,* bij scholen.
keloeng, bamboezen staketsel in zee in de gedaante van een fuik, om visch te vangen; *k. batawi,* een bijzondere soort daarvan.
kĕloeng, I. in het midden omgebogen, b v. van rotan, zoodat de einden evenwijdig loopen; *mĕngĕloengi,* omsingelen van een vijand. P. Dj. II. e. s. v. langwerpig vierkant schild.
kĕloepas, zie *koepas.*
kĕloepoer, spartelen als een geslachte kip. Zie *gĕlĕpar.*
kĕloes, afgestroopt, van de huid beroofd.
kĕloesoeh; *kĕloesoeh-kĕlasah,* zich al omwentelen op zijn bed, zich om en om gooien, woelen in het bed. S. Dz.
kĕloetjak, = *kĕloepas* en *kĕloepak.*
kĕloetoem, e. s. v. boom, Artocarpus altissima. Pal.
kĕloewang, Mal. uitspraak van het Jav. *kalong,* e. s. v. groote vleermuis, de vliegende vos. Zie ook *sikoe.*
kĕloewĕk, Jav. = *kĕpajang,* zie ald. en *sĕmawang.*
kĕloewi, e. s. v. brandnetel, waarvan de *poelas*-draad vervaardigd wordt. M.
kĕloewih, Jav. broodboom, welks vruchten van groote pitten voorzien zijn, = *koeloer.*
kĕlojak, geheel of gedeeltelijk losgaan, loslaten van vel, schil en dergel.
kĕlok; *kĕlok-kĕlek,* op verschillende wijze uitvluchten zoeken.
kelok; *kelang-kelok,* slangenlijn, ook zulk een lijn met uitspringende krullen. Zie *kaloek.*
kĕlola, I. *mĕngĕlola,* doen, uitvoeren, behandelen; *tiada tĕrkĕlola,* niet te doen zijn. II. ook *kĕloeli,* staal; *pakoe-kĕlola,* een stalen spijker. R. Chaib.
kĕlolot, onverstaanbare geluiden voortbrengen, zooals b. v. de tong van een stervende.
kĕlompang, e. s. v. boom, die holle vruchten draagt; hol, ledig, b. v. van een trommel, dop en andere voorwerpen, waarvan de inhoud er uit is.
kĕlona, e. s. v. wilde aardvrucht, met dradige, eetbare knollen.
kĕlongkong, de nog zachte en eetbare dop van de kokosnoot. Zie *tĕngkalok.*
kĕlongsong, omhulsel, zooals dat van de maïs of van de peper. Mĕn. de bladerige stof, die de rotanplant omvat.
kĕlonsong, = *kĕlongsong,* zie ald.
kĕlonit, ziertje, stofje. Zie *kĕlanit.*
kĕlonsor, = *gĕlongsor,* zie ald.
kĕlontang, e. s. v. levenmakenden vogelverschrikker.
kĕlontong, rammelaar, naar deszelfs geluid zoo genoemd; ook: chineesche marskramer, die zich met zulk een rammelaar aankondigt.
kĕlopak, hulsel of dekblad, dat zich van het voorwerp loslaat, b. v. de dekbladen van een bloemknop, de zool van een schoen enz.; *k. boeloeh,* de vezelachtige hulsels v. bamboe; *kĕlopak boenga,* de dekbladen van een bloem; *kĕlopak sĕrodja,* de hulsels van een lotus-kelk, ook de naam van e. s. v. metalen kom met voet, gebruikt om daarop een gevuld glaasje of kopje te presenteeren; *k. djangtoeng,* de schutbladen of hulsels van de pisangbloem; *k. mata,* de oogleden; *lilin k.,* een soort van waskaarsen, versierd met schutbladen, die bij feestelijke gelegenheden worden gebruikt. Zie *pĕlopak.*
kelor, Jav. e. s. v. boom, = *mĕroenggai,* zie ald. De wortel van dien boom heeft veel van mierikwortel en wordt daarvoor wel gebruikt. Zie *kĕlentang.*

kĕlorak, e. s. v. winde, die als groente gegeten wordt.
kĕmahang, zie bij *pakoe*.
kĕmal, rookerig, smokerig, groezelig. Keasb. en d. B. Jav. *kĕmĕl*, klam van kleeren door de vocht of het zweeten.
kĕmalai, slap, teeder; *lĕmah kĕmalai*, slap en teeder, zwiepend.
kĕmam; *mĕngĕmam*, in den gesloten mond houden, b. v. van een slok water enz. binnen houden, niet uitspreken van een woord of gezegde. Ook: mommelen.
kĕmanakan, Pad. bov.l. zusters kind; *kĕmanakan dibawah loetoet*, naam, dien men geeft aan de afstammelingen van slaven; zoo ook, doch bepaald ironisch: *kĕmanakan dĕngan sĕbab*; zie bij *anak*; hiervan ook de vorm *kĕmanakanda*. Kruijt Mal. br. II. n°. 20.
kĕmandaloe, Skr. waterkruik zooals de brahmaansche kluizenaars aan een touw om het lijf dragen.
kĕmang, I. e. s. v. geesten. II. e. s. v. boom, die op de *bindjai* gelijkt; *warna kĕmang*, groenachtig wit.
kĕmap, e. s. v. boom, die timmerhout levert en oliehoudende vruchten draagt.
kĕmarau, droog van het jaargetijde, lens of droog gehoosd van een vaartuig, dat water in het ruim heeft; *moesim k.*, het droge jaargetijde; *bĕrkĕmarau*, het water uit het ruim hoozen.
kĕmaren, = *kalamari*, zie ald.
kĕmaroek, veel eetlust hebben, zooals een herstellende, hongerig.
kĕmas, gepakt in een kleine ruimte, b. v. in kist of koffer, ingepakt, geschikt, weinig ruimte in iets beslaande, gereed, kant en klaar voor iets; *barang-barang kĕmas*, ingepakte zaken, d. w. z. kostbare zaken, fijne waar; *bĕrkĕmas-kĕmas*, aan het inpakken zijn; *bĕrkĕmas diri*, zich in orde stellen, terechtschikken.
kĕmau; *tĕroeng kĕmau*, e. s. v. eivrucht, ook *kĕlĕmajoeh* genoemd.
kĕmawan, zie bij *awan*.
kĕmbajat, naam eener stad in het Gouv. van Madras; *kaïn k.*, doek van daar afkomstig.
kĕmbal, zakje, van bladeren gevlochten, tot berging van kleinigheden, zooals tabak enz.; doosje voor toovermiddelen, dat dichtgesoldeerd op den buik gedragen wordt; doosje voor kostbaarheden. Zie *kambal*, Mĕn. wrbk.
kĕmbali, weder, wederom, terug, naar huis terug, nogmaals, op nieuw, terugkeeren; *kĕmbali karahmat Oellah*, tot Gods barmhartigheid terugkeeren, fig. uitdr. voor sterven; *mĕngĕmbalikan*, weeromgeven, teruggeven, doen terugkeeren; *datang kĕmbali*, weeromkomen, terugkomen.
kĕmban, doek, door vrouwen op den boezem gedragen.
kĕmbang, ontplooid, open, ontloken, van alles wat men zich samengevouwen en in elkander gesloten denkt, b. v. bloemen, zonneschermen, het hart enz. ook van het uitspansel; Jav. bloem; *bĕrkĕmbang*, zich ontplooien, zich openen; *sĕdang bĕrkĕmbangan boenganja*, stond juist in vollen bloei; *kĕmbang-koentjoep*, zich uitzetten en weer sluiten van de neusvleugels; *mĕngĕmbangkan*, iets ontplooien, openen, ook van de ooren, zeilen enz. *boenga sakĕmbang*, een geopende bloem; *boenga kĕmbang satahoen*, e. s. v. fraaie, paarsche bloem, die het geheele jaar door bloeit; *kĕmbang sĕmangkok*, de vrucht van de *mĕrpajang*, die, in water geweekt, zich uitzet tot de grootte van een kommetje; *kĕmbang ĕlmoe*, het zich ontplooien van de wetenschap, ook het zich verspreiden daarvan; *mĕngĕmbang bakoeng*, zich ontplooien als de *bakoeng*-lelie, fig. uitdr. voor fraaie haarlokken; *hoedjan pĕngĕmbang boenga*, malsche regen, die de bloemen doet ontluiken; *tĕrkĕmbanglah hatikoe*, mijn hart ging open. Hik. Abd. *balai k.*, een kleine *balai* tusschen de ingangspoort en de vorstelijke woning.
kĕmbar, tweeling; twee of meer van zaken die bij elkander behooren en aan elkander gelijk zijn; *anak k.*, tweelingkinderen; *tali rotan kĕmbar tiga*, touw bestaande uit drie in elkander gedraaide rotan's; *mĕngĕmbarkan dĕngan*, gepaard doen gaan met, paren aan, b. v. het eene versiersel met het andere; ook naast elkander doen loopen van dieren, b. v. *koedanja pon dikĕmbarkannja dĕngan koeda Antar*, hij liet zijn paard naast dat van A. loopen, R. Chaib.; *mĕngĕmbari*, iemand bijstaan, zijn partij kiezen, Pr. Dj. ook: zich als partij tegen iemand stellen, hem staan. H. T.
kĕmbara, zie *kombara*.

kĕmbĕli, kamelot, e. s. v. grove wollen stof, baai, wollen deken; harig kleed, boetelingskleed, haardoek voor tenten; *kopijah kĕmbĕli merah*, kalotjes van roode baai, Pĕl. kaMek.

kĕmbĕra, opstuiven, opvliegen, b. v. van vuur, waarin gepookt wordt.

kĕmbili, e. s. v. eetbare aardvrucht; soorten zijn: *k. torak*, en *k. kĕling*. Zie ook *oebi*.

kĕmbiri, = *kĕbiri*, zie ald.

kĕmboenai, = *rĕmboenai*, middelmatig.

kĕmboeng, opgezet, opgeblazen, bol, bolle kant van iets; *kĕmboeng kĕmpis* en *kĕmpis kĕmboeng*, uitzetten en weer invallen, van buik of wangen, ook van den neus, na hard loopen en van een kikker; *pĕroet kĕmboeng*, een opgezette buik; *ikan kĕmboeng*, e. s. v. makreel, die, even als onze haring, op gezette tijden in groote scholen in de indische zeeën komt.

kembok, koperen vingerkom, zooals de Maleiers bij het eten gebruiken om de vingers nat te maken en af te spoelen; *kembok katja*, glazen vingerkom, door de Europeanen voor dat doel gebruikt.

kĕmĕdjan, e. s. v. haai.

kĕmeh, urien; *bĕrkĕmeh*, urineeren.

kĕmĕli, = *kĕmbĕli*, zie ald.

kĕmĕloet, beslissend oogenblik in een gevaarlijke toestand, b. v. de crisis bij een ziekte, de storm bij een belegerde vesting; *k. naïk*, klimmend gevaar, ongunstige crisis; *k. toeroen*, gunstige crisis.

kĕmĕndikai, ook *mĕndikai*, e. s. v. watermeloen.

kĕmĕndjaja, Jav. de god der liefde, b. v. *haloes manis sapĕrti kĕmĕndjaja*, Pr. Dj. zacht en vriendelijk als de god der liefde.

kĕmĕnnjan, ook *mĕnnjan*, de benzoë, e. s. v. wierook of welriekende hars. Hiervan vier soorten, als: *k. ārab*, *k. poetih*, de beste; *k. hitam* en *k. merah*, welke laatste ook *djĕrĕnang* wordt genoemd, zie ald. *Boewah kĕmĕnnjan*, de zaden van dien boom, welke als geneesmiddel worden gebruikt.

kĕmiling, = *kĕmiri*, zie ald. P. Volgens Abd. schets wrdb. *sapĕrti gadjah poetih*.

kĕminting; *boewah kĕminting*, e. s. v. olie bevattende noot, de kĕmiri-noot op Java. Zie bij *boewah*.

kĕmiri, Jav. e. s. v. boom, die oliehoudende noten levert, welke bij de spijsbereiding worden gebruikt. Mal. *boewah kĕras*, zie *boewah*, en ook *koembek*.

kĕmit, Jav. wachtsvolk; *k. toewoeh*, oud Jav. e. s. v. arm- of beenband.

kĕmkĕma, zie *koemkoema*.

kĕmoedi, (van het Jav. *oedi*, achter) roer van een vaartuig, kolf van een geweer; *k. sepak*, roer dat als een lange riem aan de eene zijde van den achtersteven uitsteekt en met een uitstekende roerpen, *tjĕlaga*, in beweging gebracht wordt; *k. tjawat*, een europeesch roer; *tangan kĕmoedi*, zie *tjĕlaga; bĕrkĕmoedi*, aan het roer staan, sturen, b. v. *jang bĕrkĕmoedi Omar, karĕna ija bijasa bĕrkĕmoedi*, die aan het roer stond was Omar, want hij was gewend te sturen. R Ch ook: *mĕngĕmoedikan* en *mĕmĕgang kĕmoedi; patah kĕmoedi dĕngan ĕbamnja*, fig. uitdr. voor: alle hoop is verloren. Zie *bam* III.

kĕmoedian, vervolgens, daarna, achter, later, na; *kĕmoedian daripada itoe*, daarna; *kĕmoedian hari*, in later dagen, naderhand; *tĕrkĕmoedian*, de achterste zijn, achteraan komen. Zie ook *kĕmoedi* en *oedi*.

kĕmoekoes, Jav. staartpeper, cubeben, = *lada bĕrekoer*. Zie *tĕmoekoes*.

kĕmoel, Jav. dekkleed, deken.

kĕmoening (van *koening*) e. s. v. boom met hard, fraai geel hout en welriekende bloemen. Het hout wordt veel voor krisheften enz. gebruikt.

kĕmoenting, = *karamoenting*, zie ald.

kĕmoentjak, top, zie *poentjak* en *koentjak*.

kĕmoentjoep, e. s. v. gras.

kĕmoer, zie *koemoer*.

kĕmoet; *mĕngĕmoet*, zich samentrekkend sluiten, zooals de endeldarm na ontlasting, de taaie modder om het been, dat er in trapt, samentrekken v. d. mond. Zie ook *koemat*.

kĕmol; *kĕmol-kĕmol*, op- en neergaan van de onderkaak bij het kauwen, P.

kĕmolai, = *kĕmalai*, zie ald.

kĕmpa, iets, waarmede men op iets drukt; *tjap kĕmpa*, het oude rijkszegel der Maleische vorsten; *kĕmpaän*, pers, oliepers.

kĕmpang, e. s. v. rivierboot van een uitgeholden boomstam en meestal niet opgeboeid. Zie *kĕmboeng.*
kĕmpas, e. s. v. boom met fraai rood wortelhout.
kĕmpiloh, e. s v. gevlochten koffertje met los deksel.
kĕmpis, ingevallen, van de wangen, buik, een gezwel, ledige zak enz.; *mĕngĕmpis,* een benepen gezicht vertoonen. Zie ook *kĕmboeng.*
kĕmpit, Jav. = *kĕpit,* zie ald.
kĕmpoe, e. s. v. ronde doos met deksel, ter bewaring van kleederen, naaiwerk, ook wel van spijzen of reukwerk, dameswerkdoos.
kĕmpoel, naar den adem hijgen.
kĕmpoeng, I. ingevallen van de wangen, van iem. die geen tanden meer heeft. Zie *kĕrĕmpoeng.* II. *kĕmpoengan,* Batav. de blaas, de onderbuik.
kĕmponan, door een ongeval getroffen, tengevolge van het niet gebruiken eener aangeboden spijs of drank; ongeval van dien aard. In het Jav. is *ampoewan* een verlamde toestand, waarin iem. door de machtige werking van iem. of iets gebracht wordt; geraaktheid, beroerte, door een bovennatuurlijke macht geslagen.
ken of *kin,* praefix voor vrouwennamen, zooals o. a. *Ken Taboehan* uit de bekende sjair van dien naam.
kĕna, geraakt, getroffen, aangedaan door; juist passend, van pas zijn, goed zitten van een kleedingstuk, gekregen hebben van een ziekte, vloek enz. Van het voorwerp dat raakt, treft enz. zegt men *tĕrkĕna kapada,* b. v. *kĕna dĕmam,* de koorts krijgen, *kĕna lānat,* door vloek getroffen worden; *kĕna tembaķ,* door een schot geraakt; *kĕna loeka,* gewond worden; *kĕna dĕnda,* beboet worden; *kĕna djĕrat,* in den strik raken; *kĕna djaring,* in het net raken; *kĕna maloe,* beschaamd gemaakt worden; *kĕna anting-anting,* oorhangers aankrijgen; *kĕna karam,* schipbreuk lijden; *kĕna karang,* op een klip stooten; *kĕna kĕrdja,* werk toebedeeld worden; *kĕna ĕmas,* omgekocht worden; *kĕna sjaiṭān,* door den duivel bezeten worden; *kĕna tipoe,* bedrogen, gefopt worden; *kĕna sĕdjoeķ,* verkouden worden; *kĕna hoedjan,* beregend worden; *kĕna hangoes,* aangebrand zijn; *kĕna dingin,* een koude vatten; *kĕna oempat* en *kĕna fitnah,* gelasterd worden; *kĕna tjoekai* en *k. beja,* veraccijnsd worden, inkomende rechten te betalen hebben; *kĕna oepĕti,* cijnsbaar worden; *kĕna siķsa,* straf ondergaan; *kĕna sjaķ,* verdacht worden, ook argwaan koesteren; *kĕna ḥoekoem,* gevonnisd worden; *kĕna tikam,* gestoken; *kĕna roegi,* verlies lijden; *kĕna moerka,* in ongenade vallen bij den Vorst; *peloeroe itoe tĕrkĕna kapada dahinja,* die kogel raakte zijn voorhoofd; *mĕngĕnaï,* iemand met iets raken, treffen, ook met e. bedwelmings- of toovermiddel; *mĕngĕnakan,* iem. aandoen, b. v. kleederen, versierselen, wapens enz. aanwenden, appliceeren, b. v. geneesmiddelen, toovermiddelen, listen; *tiada bolih dikĕna-kĕnakan,* niet telkens gefopt kunnen worden; *mĕngĕnakan gajanja,* hare sierlijke manieren aan den man brengen, van eene coquette. N. B. Soms komt *kĕna* ook voor in de bet. van het Jav. *kĕnna,* kunnen, mogen, mogelijk, vooral op Java. *Maka kĕna,* daarom of daardoor is het....
kĕnal, kennen, herkennen, onderkennen; *mĕngĕnal,* iem. of iets kennen, bekend zijn met, herkennen; *mĕngĕnalkan,* in kennis brengen, introduceeren; *mĕngĕnalkan dirinja,* zichzelf introduceeren of voorstellen; *kĕnalan,* bekende, een kennis; *kĕnal-kĕnalan,* kennissen, bekenden; *kakĕnalan,* bekend, gekend worden; *bĕrkĕnal-kĕnalan,* met elkander of onderling met elk. bekend zijn; samen kennis maken; *hĕndaķ mĕngĕnal-ngĕnal,* om kennis te maken; *tahoe mĕngĕnal pĕrmata,* edelgesteenten weten te onderkennen; *mĕngĕnal-ngĕnali,* elk. leeren kennen, I. P.; *minta dikĕnal-kĕnali,* verzoeken in kennis gebracht te worden met, I. P.; *kĕnal-mĕngĕnal,* elk. onderkennen, b. v. in een algemeen gevecht of in het donker, Pr. Dj.; *soerat kĕnalan,* aanbevelingsbrief, geschreven introductie; *maka katanja: toewan kĕnal-kĕnallah ada tjoetjoe saja doewa orang ini,* en hij zeide: mijnheer, mag ik het genoegen hebben u deze mijn beide kleinzonen voor te stellen. Vrij vert. Pĕl. Abd. *tiada mĕngĕnal manoesia lagi,* niemand meer sparen of ontzien in den krijg. Pĕl. Abd. 43 mijne uitg.; *tanda pĕngĕnal,*

herkenningsteeken; *tiada kakĕnalan lagi*, niet meer te herkennen.

kĕnan, behagen, welgevallen; *bĕrkĕnan*, welgevallen, behagen scheppen of hebben; *bĕrkĕnan akan* of *bĕrkĕnankan*, hetzelfde met obj. dus in iets; *bĕrkĕnan kapada* en *mĕmpĕrkĕnankan*, aan iem. bevallen, iem. genoegen geven, behagen.

kĕnang, zich te binnen brengen, met verlangen aan iets denken, zich iets herinneren met meewarigheid. N. B. Dit woord wordt dikwerf verkeerd gebruikt voor *kĕnan*, welgevallen, ingenomenheid, b. v. *kĕnangan*, ingenomenheid, welbehagen; *tiada bĕrpĕngĕnangan*, ergens niet mee ingenomen zijn, geen behagen in iets hebben, er niet van gediend zijn; *tiada bolih akoe kĕnangkan*, ik mag er niet aan denken. Zie *kĕnan*.

kĕnanga, e. s. v. boom met zeer welriekende bloemen.

kĕnantan; *hajam kĕnantan*, witte vechthaan met witte pooten.

kĕnapa, op Jav. waarom, waarvoor, = *mĕngapa*, zie *apa*. Soms ook als samentr. van *kĕna apa*.

kĕnapang; *boewah k.* = *boewah badam*, zie *badam*.

kĕnari, e. s. v. boom, die amandelachtige vruchten draagt, waarvan een fijne soort van olie, *minjak̲ kĕnari*, vervaardigd wordt; *kĕnari wolanda*, amandelen.

kĕnas, gezouten schelpdieren met bijmenging van rijst of sago tot gisting gebracht.

kĕndaga, e. s. v. houten kistje, bekleed met vlechtwerk en met schelpen versierd, ter berging van kleederen enz. Ook *gĕndaga*, *gĕdaga* en *pĕndaga*.

kĕndak̲, minnaar, minnares in kwade beteekenis; (waarschijnlijk van *kahĕndak̲*); *bĕrkĕndak̲*, minnehandel hebben, overspel bedrijven.

kĕndala, Skr. ook *gĕndala* en *gondala*, verhindering, hindernis, beletsel; *mĕmbĕri kĕndala*, en *mĕngĕndalakan*, een beletsel in den weg leggen, iets niet doen plaats hebben op grond van verhindering

kĕndali, Jav. toom, hoofdstel van een paard; *tali kĕndali*, leidsel, teugel.

kendang, Pad. bov l. = *sĕlendang*.

kĕndati, verk. van *kahĕndak̲ hati*, laat staan, al is het ook, zooals ge wilt.

kĕndek̲? b. v. *bĕrdjalan tĕrkĕndek̲-kĕndek̲*, waggelend gaan, Sw.

kĕndĕlam, zie *kĕdĕlam*.

kĕndĕri, Tam. een goudgewicht ter zwaarte van $\frac{1}{12}$ *mas* of $\frac{1}{8}$ *wang*; = *saga*, zie ald.

kĕndi, aarden waterkruik met tuit; *laboe kĕndi*, de fleschkalabas om hare gelijkenis met zulk een kruik; *daoen kĕndi*, kannekenskruid, de nepenthes; *kĕndi bĕloelang*, lederen zak voor water of wijn; *mĕngĕndi*, gudsen van vloeistoffen, zooals de straal uit de tuit van zulk een kruik. N. Moeh. Zie ook *gamoh* en *dorak̲*.

kĕndiri, = *sĕndiri*, zie bij *diri*.

kĕndit, gevlochten buikband, soms van gouddraad, die om het bloote lijf gedragen wordt. Ook *gĕndit* en *kĕdit*.

kĕndjoer, zie *kĕdjoer*.

kendoeng; *mĕngendoeng*, in een doek dragen, b. v. vruchten in een zakdoek, vdW. Mogelijk een verkeerd gehoord *gendoeng*.

kĕndoengan, e. s. v. boom, welks bast bij het roodverven van zijde voor de vastheid der kleur gebruikt wordt.

kĕndor, slap, los, niet gespannen, b. v. van een touw, de teugels enz. zonder veerkracht, traag; *toewa jang kĕndor*, oude lammeling! scheldwoord. Ibr. b. Ch.

keng, I. klanknabootsend woord, zie *koeng*. II. waterdicht beschot, waardoor het vaartuig in waterdichte vakken wordt verdeeld, moet *kong* zijn.

kengkang, op den rug liggen met één been recht uitgestrekt en het andere opgetrokken, zoodat de voetzool op den grond staat.

kengkeng, I. *mĕngengkeng*, een poot oplichten, zooals de honden doen. Mĕn. *mĕngèngkèng*, druipstaartend wegloopen. II. = *tjĕnkeng*.

kĕning, wenkbrauwen; *k. harimau*, gilling, die op een pilaar ontstaat door den overgang van den achtkanten tot den vierkanten vorm; *kĕtika angkat kĕning*, tijdsbepaling, ongeveer 8 uur 's morgens, wanneer men de wenkbrauwen even moet opslaan om de zon te kunnen zien; *kĕtika pĕnghabisan angkat kĕning*, het tijdstip waarop men de wenkbrauwen geheel moet opslaan om de zon te kunnen zien, ongeveer 9 uur.

kĕnisah, Arab. samenkomst, tempel van

joden of christenen; zedig, ingetogen meisje, schoone vrouw, die om hare schoonheid verborgen gehouden wordt.

kĕnnja, I. Skr. maagd. II. *sirih sakĕnnja* = *sirih sĕtampin*, een klaargemaakte sirihpruim. Batav.

kĕnnjal, elastiek voor het gevoel, zooals b. v. een goed gevulde bultzak, een gevulde blaas, een gezwel; van spijzen: zeepachtig, taai, b. v. van aardappelen enz.

kĕnnjam, even met de lippen smakken, b. v. bij het proeven van iets.

kĕnnjang, verzadigd; ook goed vol, van iets dat opgevuld wordt, zooals b. v. een bultzak; *mĕngĕnnjangkan*, verzadigen.

kĕnnjat, I. Batav. krimpen, verkleumen. II. Soek. smeeren of uitstrijken van vochtige of kleverige zelfstandigheden.

kĕnnjoet; *mĕngĕnnjoet*, zuigen aan borst of uier; b. v. *ta maoe mĕngĕnnjoet boedak itoe*, dat kind wil niet zuigen; *mĕngĕnnjoet*, ook zulk een zuigenden mond trekken, zooals de apen doen als ze het bijzonder goed meenen. Zie *genjoet*.

kĕnnji, Batav. kleinzeerig, teeder, licht ziek.

kĕnnjir, belust zijn; *k. makan*, eetlust. Zie *ingin*.

kĕnnjit, toestemmend of aanmoedigend met de oogen knippen, een knipoogje geven. Pr. Dj.

kĕnoeng, galmend geluid, zooals van een groote klok, koperen bekken, waarop bij het gamĕlanspel de pauzen, geslagen worden.

kĕntal, dik, lijmig, niet vloeibaar, gebonden; *ajar kandji jang kĕntal*, dikke stijfsel of rijstwater; *pĕrĕkat jang kĕntal*, dikke lijm.

kĕntang, aardappel.

kĕntara = *kĕtara*, zie ald.

kĕntĕl, Jav. zie *kĕntal*.

kĕntjang, strak, stijf aangehaald; *angin kĕntjang*, een stijve bries; *mĕngĕntjang*, aanwakkeren van den wind; *mĕngĕntjangi*, iets spannen of strak aanhalen.

kĕntjana, Skr. zie *kantjana*.

kĕntjat; *mĕngĕntjat*, uitdagende blikken toewerpen? b. v. *maka olih Moehammad Zaid dikĕntjatnja dĕngan matanja Aboe Bakr itoe*, en door M. Z. werden A. B. met zijne oogen uitdagende blikken toegeworpen. H. T. zie Mĕn. wdbk. *kantjat*.

kentjeng, I. Chin. e. s. v. ijzeren drilboor, die met een boog, waarop een snaar, in beweging wordt gebracht. II. europeesche ijzeren waterketel met hengsel.

kĕntjing, pissen, wateren; *ajar kĕntjing*, urine; *anak kĕntjing*, een onecht kind; *kĕntjing manis*, de suikerpis; *kĕna kĕntjing poetĕri*, met gele spikkels, van tabaksbladen enz. *kĕntjing dipapan*, op de planken pissen, fig. uitdrukking voor zeuren, leuteren, zooals b. v. suffe, oude lieden; *mĕngĕntjingi*, bepissen; *tĕrkĕntjing*, onwillekeurig pissen; *pĕngĕntjingan*, de pisblaas.

kĕntjoeng, rammelend geluid, zooals van een stapel borden, die neergezet worden.

kĕntjoer, Jav. = *tjĕkoer*, zie ald.

kĕntoeng, I. galmend geluid, zooals van een kleine klok, een holle bamboe met spleet, waarop men met iets hards slaat; *kĕntoeng-kĕntoeng*, houten seinblok van het wachtsvolk. II. Jav. *gĕntoeng*, e. s. v. aarden pot, waarin vroeger de lalang-suiker in den handel kwam.

kĕntoet, veest, wind; *kĕntoet api*, bijnaam van een kanon in de H. Atj. *daoen kĕntoet*, naam van een klimplant, welker bladen stinken; *tĕrkĕntoet*, bij ongeluk een veest laten, Pr. Dj. *mĕngĕntoetkan*, iem. of iets beveesten. Mes. Kag.

kĕpah, e. s. v. platte en breede, eetbare zee-mossel; *kĕpah gading*, e. variëteit daarvan.

kĕpai, = *kĕpak*, zie ald.

kĕpaja en *pĕpaja*, = *bĕtik*, zie ald.

kĕpajang, e. s. v. grooten boom, met flauwe, doch eetbare vruchten, die een bittere en bedwelmende pit hebben, vandaar het Sprw. *oempama boewah kĕpajang, dimakan mabok, diboewang sajang*. Deze vrucht, in warm water geweekt, zet zich zeer uit en levert, vermengd met *bidji soelasih* en suiker, een verfrisschenden drank, *tjintjaoe* genaamd. Zie ook *mangkok*.

kepak, naar boven gekromd of opgelicht van arm of been; *mĕngepak anak*, een kind zoo dragen; ook gebezigd voor het tijdperk, waarop de jonge rijstplantjes de eerste zijspruiten vertoonen. Mĕn. *kipak*, schrijdelings op de heup dragen v. kleine kinderen.

kĕpak, I. vleugel, vlerk; *mĕngĕpak-ngĕpak*, klapwieken, ook met de armen tegen het lijf slaan bij het dansen; II. zeer vermoeid, afgemat door lichamelijke inspanning.
kĕpal, klont, kluit, gekneede bal, b. v. van gekookte rijst, hoop van drek of stront. P. D.; *mĕngĕpal*, kneeden, samenvouwen en drukken van de handen zonder de vingers te kruisen; *bĕrkĕpal-kĕpal*, de handen om en om aldus samendrukken; *kĕpal-kĕpal*, e. s. v. koekjes. Zie ook *kĕpoel*.
kĕpalang, zie *alang*.
kĕpam, verlegen, verstikt, zooals manufacturen, rijst enz. door lang liggen.
kepang, I. wacht aan boord. II. Zie *kepot*.
kĕpasai, Parkia macrocarpa (Mimosées) d. l. Cr.
kepek, ingedrukt, van een deksel, den neus en dergel. Zie ook *kĕpoek*.
kĕpek, I. e. s. v. groote, overdekte doos van bamboe met twee hengsels van rotan, waarin men zijne reisbenoodigdheden pakt. II. plat ingedrukt van den neus; zie het vor. wrd.
kepeng, = *kĕping*, zie ald.
kĕpeng, zie *kĕping*.
kepet, ongewasschen van de billen, gebruikt als scheldwoord voor de hollanders; *bĕlanda kepet*, een vuile hollander, vuilik.
kĕpingin, Jav. lust naar iets hebben, naar iets verlangen, van *ingin*, zie ald.
kĕpijat, de uitgeperste vezels van geraspte kokosnoot; gewoonlijk *hampas njioer* genoemd.
kĕpik, I. e. s. v. groene, zeer stinkende tor. II. fijne deuk, fijn gedeukt, met kleine deuken, b. v. *pĕtjah saroeng kĕris kita dan pĕndoewanja pon kĕpik-kĕpik*, de scheede van onze kris was gebroken en ook de bij-kris was met deuken. Pr. Dj.
kĕpil, vlak bij iets anders, of tegen iets anders aan, zij aan zij; *mĕngĕpilkan*, meren, aanleggen, b. v. van vaartuigen, aanklampen, ook vlak bij iets doen ophouden of vastleggen van olifanten, dicht tegen het lijf houden, b. v. een kind; *tĕrkĕpil*, vastgemeerd, vastgelegd. Zie ook *dampil*.
kĕpinding, W. Sum. = *pidjat*, wandluis. Ook *pinding*.
kĕping, of *kĕpeng*, iets plats en duns, een plat dun stuk, ook gebruikt als hulp-Telwoord bij de opnoeming van het aantal geldstukken, planken, borden, papier, stukken gronds enz. *bĕrkĕping-kĕping*, aan stukken, aan flarden, in spaanders, in vlokken, b. v. van haar.
kĕpiri; *kaïn kĕpiri*, servetgoed, wit damast. K. mogelijk een verbastering van ons keper.
kĕpit, geklemd tusschen den arm en het lijf, ook tusschen de vingers; *mĕngĕpit*, iets zoo dragen, b. v. een boek enz. Zie *apit* en *kĕmpit*.
kĕpiting, e. s. v. eetbare zeekrab. Ook *piting*.
kĕplek, Jav. zie *tjĕmpĕlek*.
kĕplesed, Jav. uitgegleden.
kĕpodang, Jav. wielewaal.
kĕpoejoe; *ikan k.*, e. s. v. visch, Abd. Schets wrdb.
kĕpoejoeh, = *poejoeh*, zie ald.
kepoek; *tĕrkepoek*, gedrongen naar één kant, van een leger; *tĕrkepoek kakiri dan tĕrkepoek kakanan*, naar links en naar rechts gedrongen, van een leger. I. P. Zie *kepoh*, Mĕn. wrdb.
kĕpoek, grove deuk; *mĕngĕpoekkan*, deuken.
kĕpoel, dicht, dik, gepakt, van rookwolken; *mĕngĕpoel*, zich zoo voordoen, die hoedanigheid vertoonen, ook: zwellen van de zeilen.
kĕpoeng; *mĕngĕpoeng*, omsingelen, omringen, insluiten, belegeren; *kĕpoeng-gĕndang*, afsluiting van den weg van voren en van achteren; *pĕngĕpoengan*, belegering.
kĕpoeroen, pap van sagomeel.
kĕpoh, vol, b. v. met stof; vol van de zeilen; *'lajar pĕngĕpoh*, het bovenste, vierkante zeil, boven-bramzeil.
kĕpok, holle cylinder van boomschors, ter berging van rijst enz.; *kĕpok-kĕpok*, e. stijve kraag a. e. maleisch baadje.
kĕponakan, broers- of zusters kind, neef of nicht.
kepot, in elkaar gedraaid of gefrommeld, zooals de punt van een peperhuisje, samengeplooid van den mond, ineengedoken, zooals b. v. een beschaamd meisje; *kepang-kepot*, hetzelfde met verscheidenheid.
kera, werktuig voor het weven van lint, koord, lampekousen en dergel.
kĕra, aap, inz. de gewone groene baviaan of meerkat; *kĕra mĕnĕgorkan ta-*

hinja, Sprw. ter aanduiding van iemand, die over zijn eigen kwaad spreekt; *kĕra mĕndjadi monjet*, Sprw. overeenkomende met: 't is lood om oud ijzer.

kĕrabiḳ, = *kĕrabit*, zie ald.

kĕrabit, uitgescheurd, van eene opening of spleet; *mĕngĕrabit*, uit elkander scheuren, wijder scheuren van eene opening of spleet; ook ruw met beide handen aanpakken. Ook *kĕrabiḳ*.

kĕraboe, e. s. v. plat rond oorversiersel van goud, gouden oorknop.

kĕradjang; *ĕmas kĕradjang*, klatergoud, dun bladgoud, R. Ch. Zie *kĕrontjang*.

kĕrah; *mĕngĕrahkan*, oproepen, bijeenroepen van onderhoorigen voor openbare werkzaamheden; *angin bĕrkĕrah*, de wind wakkert aan; *djoeroe kĕrah*, een dienaar van den *batin*, die het volk oproept; ook *pĕngĕrah*, opzichter, drijver, aandrijver, bij een of ander openbaar werk, = *mandor*, ook middel om op te roepen, b. v. *gong p*. bekken, geslagen om het volk op te roepen.

kĕraḳ, aanbrandsel, aangebrande korst in pan of pot; *kĕraḳ nasi*, aanbrandsel van de rijst; ook e. s. v. plant, een welriekend klimop.

kĕrakah, Ned. kraak, de naam van e. s. v. vaartuig in vroeger eeuwen.

kĕrakal, Jav. stukgeklopte steenen, die tot het maken van mac-adamwegen worden gebruikt; *mĕngĕrakali*, macadamiseeren v. e. weg.

kĕrakap, de harde en droge bladeren, die aan den stam groeien, in tegenoverstelling met de malsche aan de loten; *sirih ḳ.*, zulke betelbladen in tegenoverstelling met *sirih tjarang*.

kĕrambodja, Skr. e. s. v. meloen.

kĕramĕs, Jav. zie *kĕdjamas* en *langir*.

kĕrampagi, Tam. scheermes. Mĕn. zakmes.

ḳĕramsoet, e. s. v. zijden stof van Surate.

kĕran, e. s. v. komfoor, vuurpot, test, met langwerpig uitstekenden aschbak. Zie *anglo*.

kĕrana, Kw. lichtstraal van zon of maan.

kĕranda, Skr. doodkist. Zie *larong*.

kĕrandang, of *karendang*, de braamstruik. R. v. E.

kĕrandjang, grof gevlochten mand van bamboe, pakmand, schanskorf, kanaster.

kĕrandjat, = *pĕrandjat*, zie ald.

kĕrandji, e. s. v. boom met zwaar, hard, bruin hout, geschikt voor huis- en waterbouw, en met rinsche vruchten.

kĕrang, I. e. s. v. zeeschelpdier, ook schelpdier in het algemeen; soorten zijn; *kĕrang bĕtoel, k. boeroeng* en *k. boeloe; kĕrang-kĕrangan*, allerlei schelpdieren; *pĕkĕrangan*, al de schelpdieren, het schelpgedierte, alles wat tot het geslacht der schelpdieren behoort; *bĕrkĕrang*, en *mĕmoengoet kĕrang*, eetbare schelpdieren zoeken. II. grof, van porcelein of aardewerk, grof bewerkt. III. klanknabootsend woord voor een rinkelend geluid, minder helder dan *kĕring*. IV. *kĕrang-kĕroep*, e. s. v. sirihdoos van goud of zilver, die door den Vorst aan hooge beambten of aan de leden der vorstel. fam. voorgezet wordt.

kerang, zie *keroh*.

kĕrangkang, e. s. v. krabbe.

kĕrangkeng, Batav. hok, kooi, inz. voor gevangenen; *kĕrangkengan*, schuur om padi in te bergen.

kĕrani, I. *boewah k.*, e. s. v. kleine vrucht met harden schil, bij zwart af, dikke pit en een weinig meelachtige rinsche, bruinachtig eetbare stof. II. = *karkoen*, secretaris, geheimschrijver.

kĕranta, e. s. v. luizen, die in het laatste tijdperk eener ziekte, even voor den dood te voorschijn komen. Mĕn. id.

kĕrantang, zie *gĕrantang*.

kĕrap, I. dikwijls, dikwerf, vaak, kort op elkander in tijd, dicht naast elkander in ruimte; *k. gawé*, in het Pal. herhaaldelijk ontucht plegen; *k. pati*, sluipmoord; II. knappend geluid; *k. kĕroep*, met verscheidenheid, zooals van iem. die beschuit eet.

kĕrapai, in het blinde rondtasten.

kĕrapoe, e. s. v. zeevisch, die een weinig giftig is, de Jacob-Evertsen.

kĕrapti, het kribbebijten der paarden, M.

kĕras, hard, hevig, sterk, straf, streng, geweld; *k. kapala*, koppig, stijfhoodig; *k. hati*, eigenzinnig, zijn eigen wil volgen; *k. lidah*, dik van tong, belemmerd in de uitspraak; *k. pĕloepa*, erg vergeetachtig; *boewah k.*, de *kĕmiri*-noot; *maïn b. k.* en *mĕnjaboeng b. k.* e. s. v. spel met die noten; *bĕrkĕras-kĕrasan*, met elkander worstelen, beproeven wie de sterkste is, ook: een

woordenstrijd met elk. hebben, waarbij men elk. overschreeuwt; *mĕngĕras-ngĕras*, met geweld iets doen, b. v. *dikĕras-kĕras mĕnarik tali boesoer*, met geweld aan de boogpees trekken; *mĕngĕrasi*, geweld aandoen, dwingen; *mĕngĕraskan*, veel werk van iets maken, nauwgezet in iets zijn, vast aan iets houden; *m. hawa-nafsoe*, de hartstochten of driften voedsel geven; *pĕngĕras* en *pĕkĕras*, middel om er kracht bij te zetten, inz. bij een toovermiddel, het loon voor een tooverkol, onder den schijn, dat het daarvoor dient. R. v. E.; *kĕras makas*, hard en ongaar, van spijzen, hard en onrijp, van vruchten; *kakĕrasan*, geweld; kramp, stuiptrekking; *dĕngan k*, met geweld, gewelddadig, met hardheid; *pĕngĕrasan*, geweldpleging.

kĕrat, afgesneden stuk of brok, stuk, gedeelte van een geheel; *doewa kĕrat timah*, twee stukken lood; *sakĕrat*, een stuk, gedeeltelijk; *djikalau manoesia sakĕrat, andjing sakĕrat sakalipon*, al ware hij ook half mensch, half hond; *toelang ĕmpat kĕrat*, de armen en beenen; *sakĕrat roemah*, een gedeelte van een huis; *sakĕrat djalan*, een gedeelte van den weg, halverwege; *mĕngĕrat*, afsnijden, ook door middel van een zaag, afnemen van speelkaarten; *mĕngĕrat koekoe*, de nagels knippen; *m. lidah orang*, iemand in de rede vallen; *mĕngĕrat-ngĕrat*, knagen, knauwen; *sakĕrat sapoentoeng*, nederige uitdrukking voor eenige, b. v. *ada djoega kawan sakĕrat sapoentoeng*, ik heb wel eenige, of enkele bedienden, of volgelingen; *kĕrat-kĕrat*, e. s. v. lepra, waarbij groeven ontstaan in de handpalmen en voetzolen.

kĕratjak, dartel, uitgelaten, wild; van een vaartuig: snelzeilend of roeiend. Zie *katjak*.

kĕrawai, e. s. v. groote wesp, die haar nest in den grond maakt, terwijl de *taboehan* een zakvormig nest in de boomen bouwt. Sw. Mĕn. id.

kĕrawak, e. s. v. eekhoorn, geheel rood van kleur, grooter dan de *toepai*.

kĕrawang, open snij- of beitelwerk, open naaldewerk, kantwerk; *k. pahat*, naaldewerk met groote gaten.

kĕrawat, rotting, riem enz. waarmede de dissel a. d. steel wordt vastgemaakt.

kĕrawit, aarsmaden.

kĕrbat; *mĕngĕrbat*, sterk binden, knevelen. Zie *kĕbat*.

kĕrbau, zie *karbau*.

kĕrdak, vulg. bezittingen, vermogen, spullen; ook *mĕrdoek*.

kĕrdam, galmend geluid, b. v. wanneer in een ledig vertrek iets op den grond valt.

kĕrdja, Skr. werk, bezigheid, arbeid, bedrijf, handeling, feestviering, drukte door feestviering; *bĕkĕrdja*, werken, bezig zijn, toebereidselen voor een feest maken, arbeiden, feestvieren; *orang bĕkĕrdja*, werkvolk; *mĕngĕrdjakan*, verrichten, ten uitvoer brengen, een feest geven voor, uit den weg ruimen van iem., hem vermoorden; *mĕngĕrdjakan mait*, alles verrichten wat er bij een lijk te doen valt; ook *mĕngĕrdjaï m.*; *pĕkĕrdjaän*, werk, het obj. van *bĕkĕrdja*, dus het werk, dat verricht wordt, onderscheiden van *kĕrdja*, werk in het algemeen, ook zaak = *hal* en *pĕrkara*; *dĕngan pĕkĕrdjaän*, in dienst van; *apa fadloelimoe akan pĕkĕrdjaänkoe ini*, wat gaan u mijne zaken aan? *kĕrdjamoe djoega ĕngkau kĕrdjakan*, bemoei je met je eigen zaken; *sama sapĕkĕrdjaän*, medearbeider, collega.

kĕrdjang; *ĕmas kĕrdjang*, goud in stukken van verschillende zwaarte, dat in den handel als geld dient en telkens gewogen en getoetst wordt P. Zie *kĕradjang*.

kĕrdoem, = *kĕrdam*, maar doffer.

kĕrdoet, kleine rimpel. Zie *kĕdoet*.

kĕré, Jav. Zie *bidai* I.

kĕrebang, zie *kĕlebang* II.

kĕredak, aangedroogd vuil, b. v. deeg aan de handen, vuil aan borden, kopjes en schoteltjes, etter enz. aan de huid.

kĕrĕdil, dwergachtig, in den groei gestuit, inz. van personen.

kĕrĕdjang; *mĕngĕrĕdjang*, steigeren van een paard. Sw.

kĕreh; *kĕreh-kĕreh*, met moeite.

kerek, katrol, blok om te hijschen, schijf van een katrol; *k. anijan*, bovenst gedeelte van den kettingscheerder.

kĕrĕkah; *mĕngĕrĕkah*, iets kraken, knauwen met de tanden, verscheuren, van wilde dieren.

kĕrĕkap; *kĕrĕkap-kĕrĕkoep*, het krakend en knappend geluid, veroorzaakt b. v. door een hond, die beenderen kauwt.

kĕrekoet, verkromd door ziekte, b. v. van een arm; ineen getrokken, b. v. bij het liggen slapen.
kĕrĕmak; *daoen k.*, e. s. v. kleine, lange bladen, die veel gelijken op uienloof en ook zoo smaken. Volgens Abd. sch. wrdb. e s. v. gras. Het wordt in de geneeskunde gebruikt.
kĕrĕmang, e s. v. boom, welks hout spoedig door de *boeboek* wordt aangetast.
kĕrĕmangan, e. s. v. boom, e. s. v. *tjiamau.*
kĕrĕmi, Jav. aarsmaden. Zie *kĕroewit* en *kĕrawit.*
kĕrĕmpagi, Tam. scheermes.
kĕrĕmpoeng, de onderbuik op de hoogte van de blaas. R. P. Jav. *kĕmpoeng*, id.
kĕrendang, e. s. v. braamstruik.
kĕrĕng, Jav. norsch, wreed, ruw, bits, grimmig, zie *garang.*
kĕrĕngga, I. e. s. v. groote, roode mier, welks beet sterk brandt. II. *kĕrangga-moenggoe*, e. s. v. specerijachtig zaad.
kĕrĕnnjau, krakend geluid van iets ongaars bij het kauwen.
kĕrĕnnjing, grauwen, snauwen, grommen. Maxw.
kĕrĕnnjih, grijnzen, aangrijnzen. Swet.
kĕrĕnnjit, de wenkbrauwen fronsen, het voorhoofd rimpelen, zie *kĕnnjit.*
kĕrĕnnjoet, knarsen van de tanden, deuren, boomen enz. ook: grommen, snauwen, Maxw.
kĕrĕnting, klinken, zooals b. v. een glas, waartegen men met een mes tikt.
kĕrĕntjang, rammelend geluid, als van een ankerketting, die gevierd wordt.
kĕrentjeng, een triangel, het instrument.
kŏrĕpak, een krakend geluid, zooals van een olifant, die planten vertrapt.
kĕrĕpas, ritselend geluid, zooals bij het gaan door struiken.
kĕrepes; *mĕngĕrepes*, in het rond naar iets zoeken, b. v. op eene tafel.
kĕrĕpis, = *kĕrĕpas*, doch helderder.
kĕret, Batav. hard over iets heen trekken of strijken; *kĕretan api*, lucifers.
kĕreta, verb. v. *goerita*, zie ald. en *kareta.*
kĕrĕtak, krakend geluid, zooals van een stuk hout, dat doorgebroken wordt, rammelen, zooals van noten, die men uit een zak schudt; knarsen van de tanden; *kĕrĕtak-kĕrĕtoek*, rammelen met verscheidenheid, b. v. van een hoop borden, die men bijeengaart, of van de wielen van een wagen.
kĕrĕtap; *kĕrĕtap-kĕrĕtoep*, voortdurend klappend geluid, zooals van vele deuren, die dichtslaan.
kĕrĕtĕk, Jav. brug.
kĕrĕtip, een krakend geluid, zooals van een slot, waarin een sleutel rondgedraaid wordt.
kĕretoet, ook *kĕrotot*, vergroeid, verkromd, klein en krom gegroeid, van vruchten, personen enz. *orang kĕretoet*, dwerg, kort en krom ventje.
kĕri, sikkel, grasmes; ook troffel.
kĕriap, zie *ngĕriap.*
kĕriau, schreeuwen, rumoer maken. Poel. Pin. Hiervan de naam Riouw?
kĕridas, e. s. v. gierst-uitslag.
kĕridik, = *tjĕtjak koeboeng*, e. s. v. vliegende hagedis; *kĕridik pĕsan-pĕsan*, een soort, welks beet doodelijk is.
kĕrija, ook *koerija*, e. s. v. koekjes.
kĕrik, een krassend geluid, helderder dan *kĕrok; kĕrikan*, schijf in een hijschblok; *mĕngĕrik*, uitkrabben, afschrapen, radeeren.
kĕrikal, groote vlakke schotel of presenteerblad met voet, = *toelak bahoe.*
kĕrikam, e. s. v. grof indisch linnen.
kĕrikil, kleine keisteentjes, grint, kiezelsteentjes; de grootere heeten *kĕrakal*, zie ald.
kĕrindjal, de nieren, = *boewah pinggang.*
kĕring, I. droog, dor, ook op het droge zitten v. e. vaartuig; *k. kĕrontang*, zie *kĕrontang; k. rasa hatikoe*, ik ben er van ontsteld; *bĕrkĕring ajar lijoer*, een drogen mond hebben van het praten; *k. darahnja* zijn bloed stond stil; *tiada kĕring dĕngan ajarmata*, niet ophouden met schreien; *mĕngĕringi sawah*, de rijstvelden drooggen, het water daarvan laten afloopen; *kakĕringan*, uitgedroogd, droog geloopen, opgedroogd, op het droge zitten gebleven, van een vaartuig. II. klanknabootsend woord voor een rinkelend geluid, zooals van bellen enz. b. v. *sakalian koeda bĕrgĕnta bĕrkĕring-kĕring goemĕrĕntjing boenjinja*, al de paarden hadden klinkende bellen aan, die rinkelden. I. P.
kĕringĕt, Jav. zweet; zie *pĕloeh.*

kĕrintil, in menigte afhangend, zooals vruchten aan een boom.
kĕrinting, gedroogde schelpdieren.
kĕrip, knappend geluid, helderder en fijner dan *kĕrap; mĕngĕrip*, knabbelen aan iets, zooals de muizen.
kĕripik, e. s. v. droge, platte, ronde koekjes van sagomeel met suiker; *k. pisang*, dunne schijfjes van pisang in olie gebakken.
kĕripoet, gerimpeld, van litteekens; wartaal spreken.
kĕris, kris, de indische dolk; *k. pandjang*, de lange kris, ook wel *k. landen*, Jav. en *k. landajan* genoemd. *k. tjĕrita*, kris met een golvend lemmer, waarin meer dan negen bochten zijn.
kĕrisi; *ikan k.*, de spiering.
kĕrisik, zie *karsik*.
kĕristam, e. s. v. indisch katoen, vdW. mogelijk *karsani*.
kĕrit, I. krassend geluid, zooals van een schrijfpen; *k. dajoeng*, e. s. v. krekel, die een krassend geluid maakt als van roeiriemen, en dat als een voorteeken wordt beschouwd van iemands terugkeer. II *kĕrit-kĕrit*, e. s. v. kruipende plant, die in de geneeskunde, ook als groente en tot bindsel wordt gebruikt.
kĕritang, e. s. v. zoetwatervisch.
kĕriting, kroes van het haar.
kĕritjal, zie bij *patjal*.
kĕrling; *mĕngĕrling*, van terzijde aanzien, een zijwaartschen blik werpen; ook: flikkeren van den bliksem. Zie *pĕrling* en *djĕling*.
kĕrnai; *mĕngĕrnai*, aan kleine stukken snijden of hakken, b. v. vleesch, om er gerechten van te maken.
kĕrobak, vol litteekens.
kĕrobek; *mĕngĕrobek*, bij kleine stukjes afscheuren, afplukken, vdW. Zie *robek*.
keroebijoen, Arab. cherubijnen.
kĕroeboeng, Jav. pass. van *roeboeng*, samengestroomd op of om iets; *mĕngĕroeboengi*, op iets in menigte samenstroomen, iets in menigte bedekken, zooals bijen, mieren, wolken enz. Zie *roemoen*.
kĕroeboet, e. s. v. plant, de Rafflesia Arnoldi.
kĕroedoet, geplooid, zooals doek, dat men met een ingeregen draad inhaalt. Maxw.
kĕroeh, zie *kĕroh*.
kĕroekoet, I. krul of kroes van de bladen sommiger planten; ook de frequ. vorm van *koekoet*, zie ald. II. verrekt van een spier of pees, gekrompen, samengetrokken. Zie *kĕrekoet*.
kĕroemit, knabbelen, Swet.
kĕroemoen; *bĕrkĕroemoen*, krielen, in menigte op iets toestroomen, zoowel van menschen als dieren, ook zwermen van de bijen; *mĕngĕroemoeni*, op iets samenstroomen, Facs. pag. 19 reg. 6. Zie *kĕroeboeng*.
kĕroemoes, terdege kussen, mokkelen.
keroeng: *keroeng-keroeng*, e. s. v. zeer klein zeevischje, ook *tĕngkeroeng*.
kĕroeng, holte, zooals die in een kopje of lepel, komvormige kromming, zooals de leuning van sommige stoelen; *k. leher*, halsgat van een kleedingstuk.
kĕroenting, houten bel of klok, zooals de buffels om den hals hebben.
kĕroentoeng, een bamboe-schacht met een spleet er in, bij wijze van spaarpot. H. Abd. Zie *kĕntoeng*.
kĕroep, knappend geluid, doffer dan *kĕrap*.
kĕroeping, korstje, roofje; *mĕngĕroeping*, de korstjes of roofjes afplukken, b. v. van een wond.
kĕroepis, = *kĕropis*, zie ald.
kĕroepoek, e. s. v. toespijs bij de rijst, bestaande uit het binnenste vleeschachtige gedeelte van koe- of buffelhuid of ook wel de *bĕlida*-visch, in olie gebakken, zoodat het bros en knappend is.
kĕroet, I. rimpel, frons; *mĕngĕroet*, rimpelen, fronsen, krimpen, inz. van touw, inkrimpen, terugspringen, van rekbare voorwerpen. II. schrapend geluid als van een stoel, die verschoven wordt.
kĕroetoep, dof knappend of knetterend geluid, zooals b. v. van zout in een heete pan.
kĕroewan, Jav. *tiada kĕroewan* = *tiada kĕtahoewan*, zie bij *tahoe*.
kĕroewing, e. s. v. boom, die een olie, *minjak kĕroewing*, levert, waarmede men vaartuigen teert, en, vermengd met harpuis, de naden van vaartuigen bepikt. Het hout is bruikbaar voor planken.
kĕroewit; *tjatjing kĕroewit*, aarsmaden.
kĕroh, I. troebel, van vloeistoffen, vuil van kleuren, onzuiver van taal of stijl, van een boek; drab, droesem; *kĕroh dipĕrdjĕrĕnih*, het troebele in een hel-

deren toestand brengen, fig. voor geschillen bijleggen, partijen verzoenen. II. Perz. een lengtemaat van ongeveer twee engelsche mijlen; ook *pĕngĕroh.*

keroh, slinksch, valsch, bedriegelijk; *kerang-keroh,* hetzelfde doch versterkt. Zie *roewah.*

kĕroḳ, een krabbend of krassend geluid, doffer dan *kĕriḳ*: *mĕngĕroḳ,* uitkrabben met vingers, klauwen of nagels, zooals de laatste rijst uit een pot of de oogen uit het hoofd.

kĕrokot, Jav. de postelein, de groente; ook: knagen, knabbelen.

kĕromong, stel van twaalf diepe koperen bekkens met knop, behoorende bij de *gamĕlan.*

kĕrong, klanknabootsend woord voor een geluid als van noten in een houten doos.

kĕrongkong, zie *ronkong*; *kĕrongkongan,* slokdarm.

kĕrongsang, zie *kĕronsang.*

kĕronsang, borstspeld, broche. Ook *kĕrsang.*

kĕrontang, klanknabootsend woord voor het geluid als van een leegen aker, die op den bodem van een put stoot; *kĕring kĕrontang,* geheel droog, tot op den bodem, van putten, potten, enz.

kĕrontjang, *ĕmas k.,* klatergoud, dun bladgoud, zie *kĕrĕdjang.*

kĕrontjong, holle ringen om de enkels, met steentjes er in of belletjes er aan; ook: bellen, zooals om den hals van paarden.

kĕropas; *kĕropas-kĕrapis,* allerlei kleinigheden, nederig gesproken van eigen huisraad, spullen; ook: allerlei luttel werk verrichten.

kĕrosoḳ, ritselen, schuifelen. Ook *gĕrosoḳ.*

kĕrot, Jav. = *kĕrĕtaḳ.*

kĕrotjong, schelletje, belletje. Zie *kĕrontjong.*

kĕrotot, gegroefd, van groeven of diepe lijnen voorzien, zooals een vijl, een pokdalig gelaat, een ruwe schil enz. Zie ook *kĕretoet.*

kĕrpati, Jav. veeluis.

kĕrpeḳ, Jav. mand, valies, portemanteau = *kĕpeḳ* I, zie ald.

kĕrsai, rul, kruimelend, van gekookt graan.

kĕrsang, droog, dor, verward overeindstaande van het haar, raagbol; van den grond: droog, dor, onvruchtbaar. Zie *tanah kasang* bij *tanah.*

kĕrsani; *bĕsi kĕrsani,* ijzer van Chorasan, een landschap in het N. O. van Perzië; staal.

kĕrtang, I. bemorst met vuil, dat droog is geworden, b. v. etter enz. II. e. s. v. zeevisch.

kĕrtau, de moerbezie-boom.

kĕrtika, Skr. *bintang k.,* het zevengesternte.

kĕrtjoet, e. s. v. biezen, waarvan men zakken vervaardigt.

ḳĕṣad, Arab. voornemen, oogmerk, doel; *ḳĕṣadoe'lchair,* goede bedoeling; *dĕngan ḳĕṣadnja,* opzettelijk.

kĕsah, kreunen, stenen, meestal in de samenstelling *bĕrkĕloeh-kĕsah,* zuchten en stenen.

kĕsaḳ; *mĕngĕsaḳ,* opschuiven, opschikken.

kĕsan, spoor, indruk, b. v. van de hand op een glas, de vingers op een boek; *kĕsan kaki,* voetspoor; *bĕrkĕsan,* de sporen dragen van iets, van het gelaat, vertoonen dat iets indruk gemaakt heeft.

kĕsandoeng, zie *sandoeng.*

kĕsar, = *kisar,* zie ald.

kĕsat, I. ruw, ruig; *kaïn kĕsat,* ruwe doek, vaatdoek; *mĕngĕsat,* met een vaatdoek afvegen. II. = *toekang,* b. v. *kĕsat pĕmbasoeh kaïn,* waschman, bleeker.

kĕsau, zie bij *tarah.*

kĕseh, grijnzen, zooals de apen.

keseḳ; *mĕngeseḳ,* over een gekerfd stuk bamboe met een ander stuk wrijven, om door dat piepend geluid kleine vogels te lokken; op die wijs vogels lokken; zie ook *geseḳ.*

kĕsĕl, Jav. vermoeid, afgemat, het land hebben.

kĕsib; *mĕngĕsib,* smakkende aan iets zuigen, b. v. aan een klontje; uitzuigen, b. v. een beentje.

kĕsimboekan, e. s. v. plant, die in de geneeskunde gebruikt wordt.

kĕskoel, Perz. etensbakje, drinknap, knapzak.

kĕsmaḳ. e. s. v. chineesche vrucht, die gedroogd in den handel komt.

kĕsna, verbastering van den eigennaam *Krĕsna.*

kĕsoema, Skr. bloem, in het Mal.

figuurlijk gebruikt voor schoon, liefelijk, van eene vrouw, een edelgesteente enz.

kěsoemba, Skr. e. s. v. plant, die een roode verfstof, het orlean, levert; ook: de wilde saffraan. Soorten zijn: *k. kěling, k. djawa, k. merah* en *k. moeroep; k. tahi kambing,* die verfstof in keutelvorm; *běnang poetih kita kěsoemba,* fig. uitdr. voor met bloed verven, in bloed doopen.

kěsoewi, zeer vermoeid, vdW.

kěsoewoer, Jav. alom bekend, beroemd.

kěsoḳ; *kěsoḳ-kěsaḳ,* klanknabootsend woord voor een geluid als van papier, dat in elkander gefrommeld wordt. Zie *késòh,* Měn. wbk.

kesot; *běrkesot,* voortschuiven, opschuiven op zijn achterste, zooals kinderen, die nog niet loopen kunnen, of inlanders gezeten voor hun Vorst. Zie ook *rakaḳ.*

kesrah, het klinkerteeken kesra, ook *baris bawah* genoemd.

kětaban, dwarsbalk aan een s. v. roer, *kěmoedi sepaḳ.* Ook *tokoh kěmoedi.*

kětai, I. aan kleine stukken, ontbonden van een dood lichaam; *měngětai,* tot kleine stukken maken. II. *anaḳ kětai,* teenen speelbal.

kětaja, een bamboezen stokje, van boven voorzien van hars en dienende voor fakkel.

kětaḳ, I. geluid van kloppen of tikken, doffer dan *kětiḳ* en helderder dan *kětoeḳ*. II. plooi, b. v. in een dikken hals of de billen, b. v. *lehernja djindjang běrkětaḳ tiga,* haar hals was slank en had drie plooien (als eene bijzondere schoonheid). H. Gr.

kětam, I. schaaf; *kětam pijan,* en *k. pěngoemai,* schaaf voor lijstwerk; *k. tikoes,* id. doch zeer klein; *k. pandjang,* reeschaaf; *k. gěrěmit? měngětam,* schaven; ook de rijstaren afsnijden met het daarvoor gebruikte mesje *pěngětam.* II. krabbe; *kětam pasir,* e. s. v. krabbetje met één schaar, dat in den modder van het strand leeft; *k. sěmpada,* e. s. v. zeer giftige krabbe, die den dood veroorzaakt van hem, die haar eet; *k. randjoeng* of volgens vdW. *rendjoeng,* e. s. v. fijne krabbe, die eetbaar is; *k. batoe,* kreeft, Abd. Schets wrdb.; *k. běrsila,* e. s. v. steek bij het naaien; *k. kěmoedi,* ovale plank op den achtersteven, waarin het roer draait en de roerganger zit; III. *měngětamkan bibir,* de lippen vast op elk. sluiten, zich op de lippen bijten, b. v. van nijd; Měn. de klem in den mond, waarbij de tanden vast op elk. sluiten.

kětambaḳ, e. s. v. zoutwatervisch.

kětan, Jav. kleefrijst, = *poeloet.*

kětán, Arab. vlas, linnen.

kětanah, e. s. v. *mědang*-boom.

kětang; *daoen kětang-kětang,* de bladeren van een boompje, dat gele bloempjes draagt. Zij worden als geneesmiddel tegen hoest gebruikt.

kětangkai, e. s. v. zoutwatervisch.

kětap; *měngětap,* op elkander sluiten van de lippen, toeslaan van een knip, klemmen van een deur of van de vingers, ook van een bankschroef, b. v. *ībárat ragoem soedah měngětap,* als een bankschroef die dichtgeklemd is. Ibr. b. Ch.

kětapang, e. s. v. grooten boom, die noten draagt, welke op amandelen gelijken, en hout levert, waarvan men *gambangs* maakt.

kětaping, Pad. bov.l. = *kětapang.*

kětar, I. wrang van smaak; eenigszins rans, vdW. vergel. *kělat* en *sěpat.* II. beven, sidderen, schudden, daveren, dreunen; *kělětar,* fréqu. schudden, sidderen. Zie *gětar.*

kětara, blijken, gebleken, zichtbaar, duidelijk, aan den dag gekomen, inz. van iets geheims.

kětarap, e. s. v. zoutwatervisch.

kětat, vast sluitend, van voorwerpen die ergens in zitten, zooals een kurk in den hals eener flesch, een wapen in de scheede; nauw. Zie *sěndat.*

kětejaḳ, oksel; *boeloe kětejaḳ,* okselhaar; *toengkat-kětejaḳ,* kruk, waarop men met den oksel leunt; *djangan těrboeka kětejaḳ,* de armen moeten tegen het lijf blijven, bij geeseling.

keteḳ, = *kětjiḳ,* zie ald. en ook *katiḳ.*

ketel, I. verb. Ned. ketel. II. *měngetel,* iets tusschen de vingertoppen vastknijpen.

kětela, Jav. e. s. v. eetbare aardvrucht, e. s. v. aardappel.

kětengkang, = *oemang-oemang,* zie ald.

kěti, I. honderdduizend; *sakěti,* een honderdduizend. II. *kěti-kěti,* e. s. v. kleine, giftige wesp. III. e. s. v. versnapering,

vervaardigd van *bidjan*. IV. *sĕkĕti*, kers, waterkers, d. l. Cr.

kĕtiboeng, plompend of ploffend geluid, zooals van een schepper, waarmee men water schept.

kĕtiding, e. s. v. korven, uit boombast vervaardigd, tot berging van gepelde rijst. Pad. bov.l.

kĕtijal, moeilijk in zijne bewegingen, van corpulente personen.

kĕtijap, e. s. v. klein riviervaartuig. Sw.

kĕtijau, e. s. v. boom, van welks vruchten men olie maakt.

kĕtik, I. *mĕngĕtik*, tikken, b. v. van een horloge, knippen met de nagels. II. veerkrachtig been, zooals de springpooten van een spinkhaan, de voelsprieten van een inktvisch, de scharen van krabbe of kreeft; *kĕtik paha bilalang*, de stangveer in een geweerslot. III. Jav. vertrouwd; *barid kĕtik*, vertrouwde renbode.

kĕtika, zie *koetika*.

kĕtil, afgesneden of afgescheurd stukje; *mĕngĕtil*, kleine stukjes afsnijden van iets, afknagen, afhakken.

kĕtilang, Jav. = *boeroeng nilam*.

kĕtimoen, Jav. komkommer, augurk, = *mĕntimoen*.

kĕtimpal, onregelmatige hoop of klomp van dingen, die op elkander zitten.

kĕtimpoeng, tot vermaak in het water spartelen.

kĕting, gedeelte van het been tusschen hiel en kuit; *oerat kĕting*, de Achillespees; *mĕngĕting*, die doorsnijden.

kĕtip; *mĕngĕtip*, heel fijntjes met de nagels knijpen, steken van muskieten; een klein stukje van iets afbijten.

kĕtipoeng, = *kĕtimpoeng*, zie ald.

kĕtirah, e. s. v. slingerplant met roode bladen, waarbij de roodheid der lippen vergeleken wordt.

kĕtis; *mĕngĕtis*, wegknippen van iets, wegslingeren b. v. een worm van de hand; ringen, die men aan de hand heeft, laten zien door de hand vooruit te brengen.

kĕtitir, e. s. v. wilde duif, vdW. volgens de opgave, mij gedaan, e. s. v. zangvogel, donkerbruin van kleur, gestippeld en iets kleiner dan een kanarievogel.

kĕtjambah, uitgeloopen kiem van zaden, inz. van erwten en boonen; *bĕrkĕtjambah*, uitgeloopen, gekiemd zijn.

ketjap, soija.

kĕtjap, I. smakken bij het eten; *mĕngĕtjap*, smakkend proeven; *kĕtjapan*, bijsmaak, nasmaak, dien men smakkend proeft. II. *mĕngĕtjap*, snikken bij het weenen, b. v. *Kin Tamboehan* .... *mĕngĕloeh mĕngĕtjap*, K. T. zuchtte en snikte. de Hol. 4e dr. pag. 351 en K. T. mijne uitgave, pag. 58.

kĕtjapi, e. s. v. luit met vier snaren; ook e. s. v. plant; *mĕmĕtik k.* op de luit spelen.

kĕtjatĕrija, Skr. zie *tjĕtjĕrija*.

ketjek, aanhoudend bij iemand aandringen om zijn zin te krijgen. Mĕn. gepraat, gebabbel; *bĕrmaïn ketjek*, e. s. v. dobbelspel.

ketjeng, half gesloten, van het oog; *saketjeng mata*, een oogenblik; *mĕngetjeng*, het eene oog sluiten om met het andere langs iets te viseeren. Zie *kĕdjap*.

kĕtjik, = *kĕtjil; mĕngĕtjikkan*, fijnsnijden; *bĕnda kĕtjik-mĕngĕtjik*, allerhande kleinigheden, ook *k. mĕtik*.

kĕtjil, klein; ook gebruikt voor jong, jeugd, jonkheid en voor onzen verkleinvorm je, b. v. *anak kĕtjil*, kindje; *roemah kĕtjil*, huisje; *kĕtjil hati*, ergernis, kwalijk nemen, geraaktheid; *hati kĕtjil*, kleinmoedig, zie *tawar; toekang kĕtjil*, onderbaas, meesterknecht; *toewan kĕtjil*, oudste zoon of jongere broeder van den huisvader; *dari kĕtjil*, van jongs af; *dari kĕtjil moela*, reeds van jongs aan; *sakĕtjil-kĕtjilnja*, op zijn kleinst, op zijn minst, de kleinste, de minste, b. v. *sakĕtjil-kĕtjilnja dĕnda*, de minste boete. Oend.; *bĕrkĕtjil-kĕtjilan*, met elkander klein zijn, b. v. *bĕrketjil-kĕtjilan .... tiada bĕrtjĕrai*, toen wij met elkander nog klein waren scheidden wij niet. H. T. *mĕngĕtjilkan hati*, ergeren, ergernis geven, tergen, grieven, aanstoot geven. *Kĕtjil* is soms *kĕtjik*, *kĕtji'*, *kĕtjit*, *tjik* en *tji'*.

kĕtjimpoeng, = *kĕtimpoeng*, zie ald.

kĕtjipoeng, e. s. v. kleine handtrom, = *kĕtipoeng*.

kĕtjit, = *kĕtjil*.

kĕtjiwa, beschaamd uitkomen, teleurgesteld zijn of worden, botvangen, een koopje snappen, tekortschieten. Ook *bĕrolih kĕtjiwa*.

kètjoe, Jav. nachtelijke roofpartij door meer dan een persoon, ook roover, deelgenoot aan zulk een roofpartij.

kĕtjoeboeng, de doornappelplant, datura alba; trechtervormig mondstuk van sommige blaasintrumenten en van sommige vuurwapens, om de gelijkenis met de bloem der *kĕtjoeboeng*; ook de naam van een edelgesteente, amethyst. Het zaad der *kĕtjoeboeng* is vergiftig; een aftreksel daarvan geeft men iemand in om hem te bedwelmen.
kĕtjoeh; *kĕtjoeh-kĕtjah*, veel beweging maken bij hetgeen men doet, druk bezig zijn met iets.
kĕtjoep, ook *koetjoep*, kus, zoen; *mĕngĕtjoepi*, kussen. N. B. deze spelling komt voor in de H. T. en R. Chaib. en bij C.
kĕtjoet, verschrompeld, samengetrokken zooals vleesch door koking of de handen door de werking van zuur, kalkwater of loog; ook ineenkrimpen van vrees.
kĕtjoewa, e. s. v. kever, d. l. Cr.
kĕtjoewali, uitgezonderd, voornamelijk, inzonderheid; *tiada bĕrkĕtjoewali*, zonder uitzondering; *mĕngĕtjoewalikan*, uitzonderen. Het grondw. is *tjoewali*. Kw.
kĕto, Jav. e. s. v. priestermuts, die men opzet als men tot de *tapa* of boetedoening overgaat.
kĕtoehar, oven.
kĕtoeḳ, I. een koperen bekken, behoorende bij de *gamĕlan*, waarop door een tik de pauze wordt aangegeven. II. mand of kist van boomschors, waarin men rijst bewaart.
kĕtoel, I. hulp-Telw. voor het aantal brooden, klomp, massa, b. v. *roti lima kĕtoel*, vijf brooden. II. samengetrokken door kramp; *oerat pĕngĕtoel*, de buikspieren.
kĕtoemang, e. s. v. zeevisch.
kĕtoembar, korianderzaad.
kĕtoembi, het laatste brokje bij eene ontlasting; *k. tahi hajam*, spotnaam voor lieden uit den allerlaagsten stand, b. v. een slaaf van een *kĕritjal*.
kĕtoembit, e. s. v. kleine geneeskrachtige bladeren, die voor inspuiting gebruikt worden.
kĕtoemboehan, de pokken, de kinderziekte; zie *toemboeh*.
kĕtoeng, galmend geluid, van een klok of holle bamboe.
kĕtoepat, in gevlochten kubussen gaar gestoomde rijst, die zeer vast in elkaar zit; *gĕbar bĕlah kĕtoepat*, bedelaarsdeken; *bĕlah kĕtoepat*, de schuine ruiten van zulk een deken, om derzelver gelijkenis met het gevormde vlak van een doorgesneden *kĕtoepat*.
kĕtoer, kwispedoor van koper, soms ook van goud, nml. die van den Vorst.
kĕtoewat, wrat.
kĕtoḳ, I. *kĕtoḳ-mĕtiḳ*, van alles een beetje koopen, niet in het groot opdoen. II. *bĕrkĕtoḳ-kĕtoḳ*, kakelen van eene hen. Jav. *bĕtoḳ*. III. klop of tik, b. v. met de knokkels op een deur; *mĕngĕtoḳ pintoe*, op de deur kloppen. IV. houten klok om den nek van olifanten of buffels; *kĕtoḳ boeloeh*, bamboe, waarop de uren worden geslagen.
kĕtola, I. zie *toelah*. II. e. s. v. groene geribde vrucht, iets gelijkende op een komkommer, die gekookt als groente gegeten wordt. Soorten zijn *kĕtola bĕtoel* en *kĕtola bĕlimbing*. Op Java heet deze vrucht *gambas*.
kĕtopong, helm, chako, stevige hoofdbedekking.
kewan, Jav. verb. uit het Arab. dier, beest.
kewang, e. s. v. boom, d. Br. K.
kiaï, Jav. titel voor bejaarde mannen.
kian, zie *kijan*.
kibar; *bĕrkibar-kibar*, in de lucht fladderen, wapperen, zweven; *bĕrkibaran*, zwevend, fladderend, wapperend van vele voorwerpen.
kibas; *mĕngibas*, heen en weer zwaaien met iets, b. v. een lont enz. kwispelen met de staart. Zie ook *kipas*.
kibásj, Arab. meerv. van *kabsj*, ram, mannelijk schaap; in het Mal. e. s. v. vetstaartschapen.
ḳiblat, Arab. kant, streek, naar welke de mohammedanen zich bij het bidden richten; *ĕmpat ḳiblat*, de vier hemelstreken.
kibrijah, Arab. grootheid, trots.
kida-kida, versierselen van bladgoud, loovertjes, goud galon, b. v. aan den rand van een *sĕlendang* of sjaal enz.
kidal, linksch, alles met de linkerhand doen. Zie ook bij *doekoeh* en Mĕn. wbk.
kidaman, zie *idam*.
kidang, Jav. = *kidjang*, zie ald.
kidap, zie bij *sampar* en *idap*.
kidjai, e. s. v. boom.
kidjang, ree, een middelmatig soort van hert met ongetakte horens; *k. kastoeri*, het muskushert.

kidjing, e. s v. eetbare zoutwatermossel.
kidjip, pinkoogen, knipoogen, vdW. Zie *kĕdjap* en *kidjap*, Mĕn. wbk.
kidoel, Jav. zuid, het Zuiden, = *sĕlatan.*
kidoeng, deuntje om iemand in slaap te sussen; *mĕngidoeng*, in slaap zingen; *k. soendal*, hoerenlied.
kihánat, Arab. waarzeggerskunst.
kija, I. kettingsteek; *kija doewa kali*, dubbel stikken. II. bedrog, dubbelhartigheid. Zie *tjanda* en *tjanda kija*. III. *ikan kija-kija* of *ijoe k. k.*, e. s v. zeevisch, die van achteren op een haai en van voren op een rog gelijkt.
kijah; *pĕngijah kasoet*, schoenhoorn.
kijal, sterke beweging bij iets maken; *kijal-kijal*, spartelen om zich aan iets te onttrekken; *tĕrkijal-kijal tĕrtawa*, moeten spartelen van lachen.
ḳijám, Arab. overeind staande, inz. bij het gebed.
ḳijámat, Arab. de opstanding; *jaumoe-'lḳijámat*, de opstandingsdag, het laatste oordeel.
kijambang, e. s. v. waterplant, met op het water drijvende bladen, kroos.
kijan, of *kian*, dusdanig, zoodanig; *sakian*, zooveel; ook de zooveelste, b. v. *sakijan hari boelan*, de zooveelste der maand; *doewa kian*, tweemaal zooveel enz. *bĕrapa kian*, hoeveel maal meer dan dit; *tiada tĕrkijan* = *tiada tĕrbilang*, ontelbaar. Zie ook *arakian*, *dĕmikian* en *kalakian*.
kijani, Perz. koninklijk.
kijap, staander of vang voor masten of vlaggestokken.
ḳijás, Arab. vergelijking, zinspeling, doeling; analogie, ook van toepassing zijn, van wetten; *mĕngḳijaskan*, toepassen op; *mĕngambil ḳijás*, de bedoeling vatten, een les er uit trekken
kijat, stijf, onbuigzaam, van de leden, S. M. krimpen, gekrompen, Sw.
kijoeḳ, e. s. v. langwerpigen dobbelsteen, uit dunne plaatjes van ivoor bestaande.
kijoel; *boeroeng kijoel*, e. s. v. kleinen, gespikkelden vogel. Zie *sijoel.*
kijoet, piepen, zooals een deur of slot.
kijoḳ, kakelen van kippen; door den neus uitspreken, vdW. Zie *kakaḳ* en Mĕn. *kejok.*
kiḳ, weefgetouw, Mes. Kag.
kikiḳ = *kekeḳ*, zie ald.
kikil = *kekel*, zie ald.

kikir, vijl; gierig, vrekkig, schraapzuchtig; *k. patar*, platte vijl; *k. ekoer tikoes*, ronde vijl; *kikiran*, vijlsel; *pĕri kikiran*, gierigheid, schraapzucht; *koelit bĕrkikir*, ruw vel, kippevel; *kakikiran* = *pĕri kikiran.*
kikis; *mĕngikis*, afkrabben, afschrapen; *kikis* en *pĕngikis*, krabber, schrabber; *kikis lidah*, tongschrapper.
kikoeḳ, linksch, boersch, stijf, niet op zijn gemak om iets te doen.
ḳíl, Arab. antwoord.
kilah, e. s. v. zoutwater-schelpdier, met gladden, bruingemarmerden, spits toeloopenden hoorn; *kĕtopong kilah*, helm in den vorm van zulk een hoorn.
kilan, Jav. span, als maat.
kilang, de beide rollen van een suikerrietpers, vdW., beter: het uitgeperste suikerrietsap. In het Mĕn. is het ook het sap, zie het wrdb.; *kilang pĕngasih*, liefdedrank; *kilangan*, suikerrietpers, vdW. Zie *giling.*
kilangan, een doornstruik. Pad. bov.l. Zie Mĕn. wrbk.
kilap, I. Jav. glans; *bĕrkilap*, blinken, glimmen, glinsteren. II. zie het Arab. *chilaf.*
kilar, zie bij *sipoet.*
kilas; *mĕngilas*, een bindsel, b. v. van rotan, met een knevel of een hefboom aanzetten.
kilat, schitteren, blinken, bliksem, weerlicht, weerschijn; *bĕrkilat-kilatkan matahari*, de zon weerkaatsen; *mĕngilat-ngilatkan*, doen doorschemeren, in zijne woorden, zinspelen; *tĕrkilat didalam hati*, voor den geest zweven, zich aan den geest voordoen, verschijnen; *kilat bahoe*, zie bij *bahoe.*
kilau, glans, weerkaatsing, uitstraling; *bĕrkilau-kilauwan*, schitteren van juweelen, dauwdruppels, sterren enz.; *kilaukĕmilau*, aan alle kanten schitteren. Zie *ilau* en *kilat.*
kili; *kili-kili*, wartel, ook het haspeltje aan een hengel; *kili-kili dajoeng*, roeidol, of roeipen, die los in het boord zit.
kiliḳ, zie *keleḳ.*
kilir; *mĕngilir*, aanzetten van een scheermes of wapen door het ergens snel op heen en weer te vegen, b. v. op de hand of op een oliesteen; *toelang itoe tĕrkilir*, die knook wordt heen en weer geschoven.
kima, e. s. v. schelpdier, de reuzenschelp.

ḳímat, Arab. prijs, bedrag, waarop iets te staan komt.
kimbang; *tĕrkimbang-kimbang,* voor iets, waar men niet durft binnen gaan, heen en weer draaien, aarzelen om binnen te treden, van iemand voor een vreemd huis of van een rot voor de val. Zie ook *imbang.*
kimboel, en *kimboelan,* campagne op een schip. R. v. Eys. Abd. M. p. 24.
kimcha, Perz. zijden damast, armozijn. Ook *kimchab* en *kimka.*
kimija, Arab. scheikunde.
kimka, zie *kimcha.*
kimpal, gedegen, massief; *ĕmas kimpal,* gedegen goud, goud in klompen, in tegenoverstelling van *ĕmas oerai,* stofgoud. Zie ook *kipal.*
kimpoe, = *kipoe,* zie ald.
kinang; *kinang-kinang,* e s. v. platte koekjes van kleefrijst, in de zon gedroogd en daarna met suiker in olie gebakken.
kindja, luchtsprong, capriole, bokkesprong.
kini, samentrekking van *ka-ini.* Ook *kinin*; zie *ini.*
kinin, = *kini,* zie ald.
kinjang, bergkristal.
kintal, padde, d. l. Cr.
kintar, = *kitar,* I. P. zie ald.
kintjah; *mĕngintjah,* iets heen en weer schudden, b. v. iets dat men wil wasschen. Mĕn. heen en weer door het water slaan, dus spoelen v. waschgoed, zie wdbk.
kintjir, waterrad, waarmede het water wordt omhoog gebracht, kettingpomp; kettingscheprad; e. s. v. rad om zijden garen ineen te draaien, garenwinder; spoel, haspel.
kintjit, kleine hoeveelheden drekstof, die onwillekeurig, b. v. bij het laten van een wind, afgaan.
kintjoeng, e s. v. plant, welks merg en vrucht als groente worden gegeten.
kintjoep, nauw van buik, van een vaartuig, weinig geopend, tegenover dik of vol.
kipai; *mĕngipai-ngipai,* kwispelstaarten. Zie *kibas.*
kipal, = *kimpal,* zie ald.
kipas, waaier, voor welk gebruik ook; *mĕngipas,* met een waaier iets bewaaien; *kipas tjina,* een chineesche waaier, ook fig. voor iets fijns en moois.
kipoe, ook *kimpoe,* kunstenaar, werkman, duizendkunstenaar, ook = *toekang* en *pandai,* b. v. *kipoe bĕsi,* smid; *k. ĕmas,* goudsmid.
kipsiau, Chin. grijs aarden potje met tuit en handvatsel om water of koffie in te koken.
kira, gissen, meenen, denken, vermoeden, berekenen, gissing, naar gissing, meening enz.; *kiranja,* toch, eilieve; *hai kiranja,* och of!; *djikalau kiranja,* verondersteld indien; *kira-kira,* berekening, begrooting, bestek, rekening en verantwoording; *ilmoe kira-kira,* de rekenkunde; *dĕngan kira-kira dan ḳĕdarkan,* met overleg, b. v. iets verdeelen; *sakira-kira,* omstreeks, naar gissing; *bĕrkira-kira,* berekening maken, over iets denken, plan maken; *dĕngan kira-kira sĕhadja,* naar gissing slechts, er maar naar raden; *mĕmbĕri kira-kira,* verantwoording doen, rekenschap geven; *kira-kira pĕlajaran,* bestek van de vaart eens schips; *didalam kira-kira,* onder het geldelijk beheer staan van; *dĕngan tiada kira-kira,* onbesuisd, zonder rekening te houden met iets; *tiada tĕrkira-kira,* niet te gissen of te berekenen, onberekenbaar; *mĕngirakan,* berekenen; *mĕngirakan tampilnja,* zijne voorwaartsche beweging berekenen. R. Chaib; *pĕrkiraän,* berekening, begrooting.
ḳirábat, Arab. nabestaanden.
kirai, I. schudden, uitschudden, wannen, ook het op- en neergaan van roeiriemen. Zie *kirap.* II. het haar kammen, Maxw.
ḳirán, Arab. conjunctie der sterren.
kirana, Kw. lichtstraal van zon of maan, alleen in eigennamen.
kirap, schudden, afschudden, spoedig op- en neergaan, opduiken en weer verdwijnen; *mĕngirap,* iets snel op en neder bewegen, wasschen, uitschudden, op en neer slaan met de vleugels, schudden van de vederen. Zie *kirai.*
ḳirbat, Arab. lederen zak voor water of melk, bestaande uit een geheele huid, = *chik.*
kiri, links, linkerzijde; *mĕngiri,* links opgaan, links aanhouden; *mĕngirikan,* iets gaan halen, b. v. *kirikanlah akoe api sĕdikit,* haal mij een weinig vuur, Sing. Ook in de linkerhand dragen, b. v. *dan soeatoe pĕndahan dikirikannja,*

en links droeg hij een werpspies; *datàng kakiri*, overvallen zonder tegenstand te ontmoeten.

kirim; *mĕngirim*, zenden van zaken, niet van personen; zie daarvoor bij *soeroeh; bĕrkirim soerat*, brieven zendende zijn, correspondeeren; *kiriman*, bezending, gezonden geschenk; *soerat kiriman*, brief, zendbrief.

kirip, e. s. v. eetbaar zoutwater-schelpdier.

kiris, e. s. v. boom met groene vruchten.

ḳirjat, Arab. stad.

ḳirmizi, Arab. karmozijn, vuurrood.

kis, Arab. beursje, zakje, enveloppe van een staatsiebrief.

kisa, klein sleepnet, soms van zijden garen.

ḳiṣah, Arab. verhaal; *tammat alḳiṣah*, einde van het verhaal.

kisal, langzaam werken, in de taal der *rājats*, vdW. naar mijne gissing = *kisar*, in de rondte draaien.

kisar, I. *bĕrkisar*, in de rondte draaien; ook draaien van den wind, b. v. *angin bĕrkisar kasĕlatan*, de wind draait naar het Zuiden; *mĕngisar*, door middel van steenen, die in de rondte draaien, vermalen; ook: opwinden, in de rondte zwaaien met een zwaard, de teugels wenden van een paard, omwoelen van den grond, b. v. met een piek, omdraaien van een ring om den vinger; *kisaran kahwa*, koffiemolen, Maxw.; *batoe kisaran*, molensteen; *pĕrkisaran*, omloop, afwisseling, b v. van dag en nacht Zie ook *kitar*. II. = *kesot*, zie ald. eigenlijk schuivend op zijn achterste draaien, of draaiend voortschuiven.

kiṣāṣ, Arab. wedervergelding; *ḥoekoem ḳiṣāṣ*, de doodstraf, bloedwraak, doodvonnis.

kisi, roedje, spijltje, tralie, spil van een spoel of rad, zooals van een spinnewiel; *kisi-kisi*, roedjes, spijltjes, tralies, van vensters, stoelen, hekwerk enz.; *tiang kisi*, de opstaande houten aan een spinnewiel, waarin de *kisi* steekt; *oelar kisi*, e. s. v. slang.

kisil; *mĕngisil*, langs iets schuren, wrijven, ook strijken met een strijkstok op een speeltuig, in de handen wrijven; *kisilan*, schurpaal in een weide enz.

kisjmisj, Perz. krenten, rozijnen.

ḳismat, Arab. deel, aandeel.

kisoet, gekreukeld, gerimpeld; *mĕngisoet*, kreukelen, rimpelen. Zie ook *lisoet*.

kita, wij, met insluiting van den aangesproken persoon; ik, wanneer men uit de hoogte spreekt of in brieven aan gelijken; *anaḳ kita*, gemeenzaam voor: uw kind.

kitáb, Arab. boek, inz. van godsdienstigen of wetenschappelijken inhoud; *alkitáb*, de Koran; *kitáboe'lḳoedoes*, de heilige schrift; *orang jang tahoe pada kitáb*, de schriftgeleerden.

kitang, e. s. v. visch, de ledervisch.

kitar; *bĕrkitar*, wentelen of draaien om een as of middelpunt; *pĕrkitaran* = *pĕridaran*, rondwenteling. Zie *kisar* en *idar*.

kitim, zie bij *sipoet*.

kiting, platte uitdr. voor: een weinigje, stukje, kruimpje.

kitji, verb. Eng. brik, jacht.

kitjoe, bedrog, list, poets, trek, guitenstreek; *bĕrkitjoe-bĕrdaja*, oplichterij plegen, zwendelen, zie *lantjong*; *mĕngitjoekan*, foppen, bedriegen, een trek spelen.

kitjoeh, aangaan, tieren, razen, veel drukte maken.

kiwa, Jav. linksch, terzijde gelegen; *pĕkiwan*, afgezonderde plaats om er te baden en te wasschen.

kiwi, passagier op een handelsvaartuig, die een bepaalde laadruimte heeft afgehuurd, of aandeelhouder in de onderneming van den gezagvoerder is.

kobah, Perz. keteltrom.

kobang, ook *gobang*, Jav. een oort, thans $2\frac{1}{2}$ centstuk.

ḳobbrat, Arab. de leeuwerik.

kobĕr, Jav. den tijd of de gelegenheid hebben = *sĕmpat*.

koboḳ, partij, volksstam, ras.

kodi, een snees of twintigtal, de twintig, b. v. el; ook een riem (van papier).

kodjah, op Java voor *chódjah*, zie ald. *pĕkodjan*, en *kampoeng kodjah*, de buurt waar die klinganeesche kooplieden of hunne afstammelingen wonen.

kodjoh, sterke afwatering uit de bovenlanden, zonder dat de rivier buiten hare oevers treedt. Zie *bah*.

kodoḳ, Jav. kikker; Mal. padde; *k. poeroe* zie *kangkoeng; kodoḳ-kodoḳ*, pompzuiger.

ḳodrat, Arab. macht, almacht.

koe, verkorting van *akoe*, zoowel ge-

bruikt voor pers. Voornw. 1e pers. als bezitt. Voornw. 1e pers.

ḳoebah, Arab. gewelf, verwulf, koepel.

koebai; *daoen koebai,* e. s. v. plantje met aangenaam smakende blaadjes, die als groente en ook in de geneeskunde gebruikt worden.

koebaḳ; *mĕngoebaḳ,* pellen, ontbolsteren. Mĕn. id.

koebal, zie *goebal.*

koebang, I. schuimende modderpoel, ook *koebangan; bĕrkoebang,* zich in iets wentelen, zooals de buffels in den modder; *mandi bĕrkoebang,* zich in laag water baden, zoodat men zich daarin wentelen moet; *poetĕri bĕrkoebang,* e. s. v. stijf gekookte brij, die als versnapering gegeten wordt. II. Pad. bov.l. e. s. v. wilden vijgeboom, die licht en zacht hout levert; *koebang kĕrbau,* buffelwed, modderpoel voor buffels.

ḳoebbrah, Arab. de leeuwerik.

koebin, de vliegende hagedis.

koebis, Eng. cabbage, kool; *koebis tĕlor,* savoijekool; *k. kapĕri,* kapperkool.

koeboe, verschansing, aarden wal; *koeboe rantang,* schans; *mĕngoeboe-ngoeboeï,* met aarden wallen of belegeringsschansen insluiten. R. Pas.

koeboeng, e. s. v. vliegenden vos met gevlekte huid; *tjĕtjaḳ koeboeng,* = *tjĕtjaḳ tĕrbang.* Zie *koebin.*

ḳoebóér, Arab. graf, graven; *mĕngḳoebóérkan,* begraven; *pĕḳoeboeran,* begraafplaats.

koeda, paard; *koeda arau,* de Sumatraansche zebra, Pist. *k. api,* vuurpaard; *k. laoet = oendoeḳ-oendoeḳ,* zie ald.; *koeda-koeda,* schraag, krukje, zooals b. v. dat waarop de marktkramers zitten, dakgeraamte, de hoofdbindten van een dak; ook de kam, die vertikaal op het weefgetouw staat; losse optred voor de *gĕta; mĕkoeda,* paardje spelen, harddravertje spelen; *anaḳ koeda boeloe kasap,* jonge paarden, ruwe haren, Sprw. *naïk koeda hidjau,* een groen paard berijden, d. i. een tooverpaard, ook als fig. uitdrukking voor: dronken zijn. Hik. Abd. *bĕrkoeda,* te paard; *orang bĕrkoeda,* man te paard, ruiter, cavallerist; *maïn koeda-koedaän,* e s. v. optocht met nagebootste paarden en andere dieren, voornamelijk met Chineesch nieuwjaar.

koedai, ronde beteldoos met deksel, oorspronkelijk gevlochten van rotan, thans van goud en behoorende tot de rijks-insigniën.

koedap; *koedap-koedap,* telkens snoepen, buiten den gewonen tijd eten; *boedaḳ koedap-koedap,* een snoepachtig kind.

koedil, = *koedis,* zie ald.

koedis, schurft; ook wel *koedis api*; *k. boeta,* de roode hond.

koedja, kruik, kruikje; *dawat sakoedja,* een kruikje inkt; *ajar sakoedja,* een kruik waters.

koedjoer, speer met breede punt, om visch te steken; ook: stijf, piekerig, van het hoofdhaar, M. R. p. 189. Zie *kĕdjoer.*

koedjoet; *mĕngoedjoet,* worgen, de gewone doodstraf voor overspelige vrouwen. Ook *poedjoet.*

koedoe, I. blad- of bloemknop, minder ontwikkeld dan *koentoem.* II. *maïn koedoe,* het Hassan-Hoesainfeest, flambouwen-optocht der Klinganeezen. Verb. van *koeda?*

koedoeḳ, onderste gedeelte van den nek, vdW. Mĕn. de nek.

koedoeng, verminkt, van de ledematen, zoodat er een stompje van overblijft; afgekapt van de uiteinden; *k. pĕtai,* de stomp in de bloesem van de *pĕtai,* waaruit de boon komt; *lipas koedoeng,* verminkte kakkerlak; *tangan bagai lipas koedoeng,* handen, die overal aan zitten, zooals gewoonlijk van kinderen.

koedoep, wat eten uit tijdverdrijf, vdW. zie *koedap.*

ḳoedóés, Arab. heilig; *roḥoe'lḳoedóés,* de Heiligen Geest; *mĕngḳoedóéskan,* heiligen.

koejoe, treurig staan van het gelaat of de oogen, verslagen, benepen van gelaat door een tegenvallertje.

koejoeḳ, hond, ook het woord waarmee men een vreemden hond roept; een hond, die aan niemand toebehoort.

koejoep, door- en door, van nat zijn; *basah koejoep,* kletsnat, doornat, tot op de huid nat.

koejoeng, e. s. v. schelpdier.

koekang, = *koengkang,* zie ald.

koekoe, nagel, klauw; *k. saoeh,* ankerklauw; *k. pasaḳ,* nagel van vinger of teen, die geribd is; *k. moeda,* nagelbed; *boenga koekoe,* huid bij het nagelbed, ook witte spikkels op de nagels,

het maantje in de nagels; *mĕngĕrat koekoe*, de nagels snijden, een plechtigheid bij zeer jonge kinderen, die tevens vergezeld gaat van de naamgeving. Pr. Dj.; *k. balam*, duiveklauw, e. s. v. rijst met kleinen korrel en zeer smakelijk; *k. harimau*, tijgerklauw, e. s. v. werktuig om spijkers uit te trekken.

koekoeh, stevig, vast, sterk; ook wordt zoo genoemd het tijdperk van de rijst op het veld, waarin de stengel droog en stijf is en de vrucht geheel rijp, Pad. bov.l.; *mĕngoekoehkan*, stevigen, stijven, versterken.

koekoeḳ, I. het kraaien van een haan; *bĕrkoekoeḳ*, kraaien. II.? schijnt een of ander klein voorwerp te zijn, b. v. *dirasa baginda koekoeḳ pon ada sapĕrti dichabarkan olih ĕntjiḳ Bida.* Sj. B. S. mogelijk *gogoḳ*, halsketen.

koekoel, I. krom, in een gebogen houding, b. v. zitten zooals oude lieden. II. sollen met een kind.

koekoep, aangeslibd zand voor de monding van rivieren.

koekoer, I. kirren, zie *tĕkoekoer*, II. klauw, krauwel, krabber, dierenklauw; *mĕngoekoer*, afkrabben afschrapen; *daoen koekoer*, scutellaria indica, P.

koekoes, I. damp, wasem; *mĕngoekoes*, distilleeren, in damp koken, gaar stoomen; *koekoesan*, het kegelvormig mandje, waarin de rijst wordt gaar gestoomd, ook: distilleer-toestel; *boewah k.*, e. s. v. *langsat*vrucht. II. bunsing.

koekoet, ook *kĕroekoet* en *kokot*, krom samengetrokken van handen of voeten, vingers of teenen; kram, kram en oog; *koekoet kĕmoedi*, ijzeren duimen, waarmede een roer aangehaakt wordt; *mĕngokot*, bijeenschrapen met de vingers, even als met een hark; *koekoet*, ook beugel over een kram, waaraan men een hangslot hangt; *k. laki-laki*, kram; *k. bĕtina*, oog van de kram.

koel, I. verb. Ned. kool, zie *koebis*. II. = *tjĕroel*, *sĕroel* en *pĕroel*.

koela, Jav. ik. Ook *kawoela*.

koelah, I. e. s v. wilde mangga, welks vrucht eetbaar is II. = *kolam*, zie ald.

koeláh, Perz. hooge muts, helm, mijter, tiara, helmvlies.

koelai, I. slap neerhangend, van iets dat geknakt is, b. v. een gebroken arm of been of tak, ook hangend van de ooren v. e. hond enz. en van den onderlip; *tĕrkoelai*, gekrookt, geknakt. II. e. s. v. schelp, waarvan men in Eur. knoopen maakt.

koelakasar, Arab. de geheele rommel, bagaadje.

koelasantana, Skr. nakomelingen, maagschap, familie.

koelat, zwam, duivelsbrood, korstmos; soorten zijn: *k. kajoe*, *k. koel*, *k. padang*, *koelat patah*, *koelat pongsoe* en *koelat sisir*.

koelawangsa, Skr. = *koelawarga*, zie aldaar.

koelawarga, Skr. soms *kaloerga* uitgesproken, maagschap, bloedverwanten, familie, vrienden. Zie bij *warga*.

koeli, sjouwer, arbeider, daglooner; arbeidsloon, dagloon; *makan koeli*, op dagloon werken; *mĕngoeli*, als koeli werken, voor koeli fungeeren.

koeliling, zie *kĕliling*.

koelim, een boom, waarvan het sap naar knoflook riekt en welks vruchten als specerij gebruikt worden.

koelipat, krukje, dat men op den schouder plaatst, om een vracht, op het hoofd gedragen, te ondersteunen. Pad bov.l.

koelir, troffel, d. B.?

koelit, huid, schil, vel, dop, schelp; *koelit ari*, blaasje, dun vliesje, velletje, ook de opperhuid; *k. kajoe*, boomschors, ook gebezigd als bouwmateriaal; *koelit lawang*, e. s. v. specerij; *koelit manis*, kaneel, volg. vdW. de huid van den nagelboom; *koelit sipoet*, slakkehuisje, horenschelp; *mĕngoeliti*, onthuiden, villen, de huid afstroopen, schillen; *k. chatan*, de voorhuid.

ḳoelóéb, Arab. meerv. van *ḳalab*.

koeloem; *mĕngoeloem*, mommelen, pruimen, iets in den mond houden; *mĕngoeloem tĕmbakau*, tabak pruimen; *pĕngoeloem*, gemompel, stil gebabbel.

koeloep, verb. Arab. voorhuid; ook als liefkoozingswoord voor nog onbesneden jongens; opgerold en met het eene einde eruit stekend, zooals een kaart, rol enz.; *bĕrkoeloep*, onbesneden.

koeloer, broodboom, welks vruchten van groote pitten voorzien zijn, = *kĕloewih*, Jav. De onrijpe vruchten worden als groente gekookt en ook de pitten worden gekookt gegeten.

koelon, Jav. West, het Westen, = *barat*, Mal.

koema; *koema-koema* = *koemkoema*, zie ald.

koemai, rechtlijnige insnijdingen voor lijstwerk; ook lijstwerk in het algemeen, Ibr. b. Ch. *dikoemai*, omlijst, R. Chaib.

koemajan, e. s. v. kleine, geurige, witte bloem. Abd. Sch. wrdb.

koemal, verkreukeld, verfrommeld, beduimeld, de sporen dragen van gebruikt te zijn, van papier, linnen, kleederen, eene vrouw enz.; *mĕngoemal*, ook knuffelen, van eene vrouw, R. Chaib.

koeman, kleine huidmade, schurftmijt, stofje, atoom; *k. djalar*, voortwoekerende huidmade; *k. ajar*, waterpuistje; *k. doedoek̥*, huidmijt, die niet voortwoekert, maar op haar plaats blijft.

koemba, I. pot; *k. majang*, pot, versierd met kokosbladeren, waarin bij bruiloftsoptochten het badwater voor bruid en bruidegom wordt gedragen. Zie *gombang*. II. Skr. de bulten op het voorhoofd van een olifant.

koembah; *mĕngoembah*, wasschen; iem. den mantel uitvegen; verkwisten, verdoen; *koembah-kambi*, Abd. schets wrdb. denkelijk het *kombang kambing* van vdW. Zou het ook *koembah kambing* kunnen zijn? Zie *kombang*.

koembakara, Skr. pottebakker.

koembar, hoofdrib van de bladen van den *roembija*-palm, gebruikt tot opboording van bootjes.

koembek̥, of *kĕmiri*, e. s. v. boom, welks harde noten, ook *boewah kĕras* geheeten, gebruikt worden bij de spijsbereiding en bij een zeker Maleisch spel.

koemboeh, e. s. v. driehoekig gras of biezen op natte gronden en waarvan men mandjes vlecht.

koemis, Jav. snor, knevel; ook: sikje onder den onderlip, vdW.

koemkoema, Skr. ook *kĕmkĕma*, kurkuma, e. s v. plant welks wortel veel gele kleurstof bevat. Hiervan twee soorten, één die bij de spijsbereiding wordt gebruikt en één die de gele verfstof, kurkuma, levert.

koemoer; *bĕrkoemoer*, den mond spoelen, gorgelen.

koempai, e. s. v. plant, welks mergpit voor lampepitten gebruikt wordt; e. s. v. rietgras, vdW. e. s. v. biezen.

koempar, Pad. bov.l. winden van zijde op een klos, *taboeng*, voor het weven. Pist.

koempoeh, Pad. bov.l. = *koempai*, zie ald.

koempoek̥, grondw. v. *kĕloempoek̥*, zie Mĕn. wbk.

koempoel, verzameld, bijeen; *bĕrkoempoel*, bijeenkomen, bijeen zijn, vergaderd zijn; *mĕngoempoelkan*, verzamelen, vergaderen, bijeenbrengen; *pĕkoempoelan*, vergadering, verzameling, vereeniging, bijeenkomst; *koempoelan roemah*, huizengroep.

koemsoem, verb. van het Eng. commission.

koena, Jav. oud, uit den ouden tijd.

koenarpa, Skr. dood lichaam, lijk.

koendai, I. Tam. opgestoken haar, haarwrong op het achterhoofd bij vrouwen; *tĕkan koendai*, gouden voorhoofdplaat, die dient om de *gandik̥* te bedekken, diadeem; *mĕngoendai*, het haar tot een *koendai* maken, opsteken. II. = *poekau*, zie ald.

koendang, overal meenemen, b. v. een bediende, vdW. Jav. *oendang*, roepen, zie ald. *koendangan*, volgeling, ook de naam van een boom. Zie Mĕn. wrdbk.

koendi, Pad. bov.l. = *kĕndĕri*, een soort van ronde kleine boontjes, half rood en half zwart, die gebruikt worden om goud te wegen en ter versiering. Als goudgewicht zijn 24 *koendi* = één *mas* en = 24 *oewang*. Wel te onderscheiden van de *bidji saga pohon*.

koendjing, e. s v. zoutwatervisch.

koendjoeng, *mĕngoendjoengi*, iem. of iets, b. v. graven, een plechtig bezoek brengen, bezoeken; ook bezoek van rouwbeklag. Zie *oendjoeng*.

koendjoer, = *koedjoer* en *kĕdjoer*, zie aldaar.

koendoer, I. e. s. v. kalabas of kauwoerde, die geconfijt, gebruikt wordt ter vervanging van succade. Zie ook *bĕligoe*. II. e. s. v. reiger, ook *roek̥roek̥ poetih* genoemd, M.

koeng, klanknabootsend woord voor een hol klinkend geluid, zooals van een *gong*, of zwaar geblaf; *keng*, van een meer schel klinkend geluid. Zie ook bij *sipoet*.

koengkang, I. de luiaard, stenops tardigradus. II. *mĕngoengkang*, kluiven, beknabbelen, knagen.

koening, geel; *k. lĕmak̥ kĕtam*, bleek geel, crème; *koeningan*, geel koper, messing; *kakoeningan*, al wat geel is, wat tot het gele behoort en waarvan

het gebrnik de Vorst zich heeft voorbehouden.

koenir, Jav. kurkuma = *koenjit.*

koenjah; *měngoenjah,* mommelen, het kauwen van lieden, die geen tanden meer hebben. Ook *goenjeh.* Zie verder *mamah.*

koenjit, kurknma; *iboe koenjit,* de hoofdwortel daarvan; *anak koenjit,* de bijwortels. Soorten zijn: *k. běsar, k. padi* en *koenjit santan. Koenjit-koenjit* en *sěkoenjit,* namen van e. s. v. planten.

koenjoeng; *sakoenjoeng-koenjoeng,* eensklaps, onverwachts, zoo op eens, onvoorziens.

koenoen, bepaald, stellig, zeker. Ook overdrachtelijk gebruikt als de zaak niet zoo stellig is.

koensil, Eng. council.

koentau, Chin. boksen.

koentjah, 1. zekere maat voor droge waren, $\frac{1}{8}$ van een *kojan.* Ook als landmaat in gebruik, b. v. *sakoentjah běnih,* zooveel land als men met een koentjah zaad bezaaien kan. Ook is het van toepassing op een ruimte van water of inham. R. P. Dul. p. 81. II. troebel, drabbig van water? Zie Měn. wrdb. op *kintjah.*

koentjak, = *poentjak,* zie ald. Hiervan is afgeleid *kěmoentjak.*

koentji, sluiting met slot en sleutel, vandaar dat het soms voor slot, soms voor sleutel wordt gebruikt; *iboe koentji* slot; *anak koentji,* sleutel; *koentji paha,* de lies; *koentji djam* en *k. arlodji,* horloge-sleutel; *koentji maling,* Batav. looper; *koentji kitáb,* slot van een boek; *těmoe koentji,* e. s. v. specerij-achtigen wortel, bij de spijsbereiding en in de geneeskunde gebruikt; *anak koentji djahat, pěti doerhaka,* is de sleutel slecht, dan komt de kist in verzet, Sprw. voor: als de man niet deugt, komt de vrouw in opstand; *měngoentji,* met een slot sluiten, op slot doen, doch ook met een sleutel open maken, ontsluiten, b. v. *maka pintoe pon sigěra dikoentji pěnoenggoe pintoe, satělah těrboeka maka padoeka maha Dewi pon sigěra masoek.* Mes. Kag.

koentjit, Chin. haarvlecht der chineezen.

koentjoeng, Jav. kuifje of bosje haar op het hoofd van kleine kinderen.

koentjoep, gesloten, ineengeplooid, van bloemen, zonneschermen, bladen; bladknop, bloemknop; *měngoentjoepkan,* sluiten, b. v. een zonnescherm.

koentoel, rond, stomp, bol; de testis; *boeroeng koentoel,* e. s. v. reiger, om zijn rond achterste; *hajam koentoel,* kip zonder staart.

koentoem, onontloken knop van bloem of blad. Wordt ook als hulp-Telw. gebruikt bij de optelling van bloemen. Zie *koedoe* en *koentjoep.*

koentoeng, de staart van een Chinees. Ook *koetjir,* zie ald.

koentoewan, e. s v. dik chineesch satijn.

koĕóéd, Arab. zitten, inz. bij het gebed.

koepah, groote gulp, b. v. van bloed; *kaloewarlah darah běrkoepah-koepah dari dalam moeloetnja,* het bloed kwam bij groote gulpen uit zijn mond.

koepak, I. slap, van de borsten eener vrouw. Zie *kopek.* II. een groot stuk van de schil afgetrokken hebbend. Měn. afgebroken stuk, doorgebroken, III. *sěnapang kopak,* achterlaadgeweer. Sw.

koepang, I. e. s v. zoutwatermossel. II. e. s. v. goudgewicht = $\frac{1}{4}$ *djampal.* Zie *tali.*

koepas; *měngoepas,* schillen, onthuiden, pellen; *měngoepas kapala,* scalpeeren; *těrkoepas,* geschild, onthuid, ontveld, b. v. *těrkoepas koelit tangannja,* zijn hand was ontveld. Ook *kěloepas* en *gěloepas.*

koepat, geldzakje van nipahbladen.

koepi, Skr. bus voor thee, buskruit en dergel.

koepih, kleine gulp, b. v. van bloed. Jav. id. Zie *koepah.*

koeping, Jav. oor, in alle beteekenissen, = *tělinga.*

koepis, zie *kěroepis.*

koepoe, meest *koepoe-koepoe,* kapel, vlinder; *koepoe gadjah,* de reuzenvlinder = *rama-rama; koepoe-koepoe,* ook een soort van plant.

koer, en *koerkoer,* geluid, waarmede men de kippen bij elkaar roept, ook knorren als een varken, M.; *koer soemangat,* keer terug levensgeest! uitroep van ontsteltenis, ook gebruikt voor: welkom in het leven, tegen een pas geboren kind.

koera, milt; *sakit koera,* opzetting van de milt; *děmam koera,* koorts met opzetting van de milt; *koera-koera,* schild-

pad, zoowel land- als zeeschildpad, om de gelijkenis met de milt; *sisik koera-koera*, het schildpad; *koera-koera kaki*, de wreef van den voet.

koerai, aderen en vlammen, zooals in hout, marmer enz.; *bĕrkoerai*, gevlamd, geaderd. Zie *oerat*.

koeran? *kambing koeran* (of *goeron?*) e. s. v. geiten of bokken, Pĕl. Dj.

koerang, ontbreken, te weinig, te kort, niet genoeg, te min (van een zaak of hoedanigheid), verminderen, afnemen; *koerang esa*, min één; *koerang tiga*, min drie, ontbreken drie; *koerang ingat*, onbedacht; *koerang bijasa*, onervaren; *k. adjar*, onbeschaamd, onbeleefd, lomp; *k, pĕriksa*, zie *pĕriksa; k. djadi*, niet goed gedijen, minder goed gelukken, van planten; *k. gĕnap*, onvolledig, onvoltallig; *k. bangsa*, van geringe afkomst; *koerang-koerang .... lĕbih-lĕbih*, hoe minder.... hoe meer, b. v. *koerang-koerang boeboer lĕbih-lĕbih soedoek*, hoe minder pap, hoe meer lepels, Sprw. ook: minder omdat .... dan wel, omdat, b v. *koerang-koerang disoeroeh, tĕbih soeka sĕndiri, orang ada toenangannja*, minder omdat men gelast wordt, dan wel omdat men er zelf lust in heeft; men heeft een verloofde! *sakoerang-koerang*, de minste; *sakoerang-koerangnja*, op zijn minst; *mĕngoerangkan*, doen minderen, minder doen zijn; *mĕngoerangi*, tekort doen; *kakoerangan*, van personen: gebrek hebben aan, te weinig hebben van, tekortkoming, ook in morelen zin; *bĕrkoerang-koerangan*, steeds minder worden, verminderen. NB. De meeste Bijv. nw. met on hebben *koerang* in het Maleisch.

koeráni, Ar. vereenigd met een ander, compagnon.

koerap, ringworm, e. s. v. besmettelijke huidziekte.

koeras, verb. van *koerásat*, katern, vel van 24 pag. in elk formaat.

koerásat, Arab. katern, cahier, vel van druk- of schrijfwerk. In het Mal. meestal *koeras*.

koerat; Arab. *koeratoe'lzamharíri*, de ijskoude zone.

koerau, e. s. v. zeevisch, zie *sĕnangin*.

koerdjoe. Arab. Georgien.

koerĕt, Eng. court, raadhuis, rechthuis.

koerija, = *kĕrija*, zie ald.

koeringgi, heidensche bewoner van de kust van Koromandel.

koerki, Arab. de kraanvogel.

koerkoema, Arab. safraan, safloers, kurkuma; *koemkoema*. Mal.

koerkoer, zie *koer*.

koernija, = *károenija*, gunst, gunstbewijs van een Vorst enz. genade, genadegave.

koeroeng, besloten ruimte, hok, kooi, kajuit, gevangenis; *k. badjau*, kajuit zooals de Badjau's die hebben met een overlangsche opening van boven; *koeroeng mati*, een kajuit zonder zulk een opening; *koeroeng batang*, een lijkbaar, meestal van bamboe; *mĕngoeroengkan*, in de gevangenis of in een kooi zetten; *koeroengan*, Jav. kooi voor vogels, zie *sangkar*.

koeroes, mager, schraal, tenger, uitgeteerd; *mĕngoeroeskan*, doen vermageren; *koeroes kĕring*, brood mager.

koersi, Arab. zetel, stoel, troon.

koes, klanknabootsend woord voor het blazen van een kat of tijger.

koesa, Skr. stok met een ijzeren haak, waarmede olifanten bestuurd worden; *roempoet koesa-koesa*, e. s. v. gras, panicum colonum; *mĕngoesa*, met zulk een haak olifanten aansporen, Sadj. Mal.

koesadj, Perz. de zwaardvisch.

koesal; *mĕngoesal*, heen en weer met iets op iets anders in de rondte wrijven, zooals met gomelastiek op papier, met een pruim, ook *koesal*, rondom de lippen, ten einde het sirihspuw weg te vegen.

koesam, dof, mat, zonder glans

koesambi, e. s. v. ijzerhoutboom.

koesir, Ned. koetsier.

koesjkoel, zie *kĕskoel*.

koesjti, Perz. worsteling; *koesjti gir*, worstelaar.

koeskoes, I. smoezen, fluisteren, zie *koesoe*. II. *mĕngoeskoes*, lucht blazen, zooals soms de visschen doen. III. e. s. v. buideldier. M.

koesoe, I. smoezen, fluisteren. Ook wel *koeskoes*, dat ontstaan kan zijn uit *koesoe-koesoe*. II. e. s. v. struikgewas, vdW.

koesoema, Skr. bloem. Soms fout gebruikt voor *soekma*, geest, ziel.

koesoet, verward, in de war, van haar, garen, touw, een zaak enz.; *bitjara jang koesoet*, een ingewikkelde rechts-

zaak; *koesoet dipĕrsĕlĕsaikan*, wat verward is, moet ontward worden, geschillen moeten worden bijgelegd; *mĕngoesoetkan*, verwarren, in de war brengen, b. v. *ĕngkau koesoetkan kĕmoedian daripada soedah sĕlĕsai*, wat in orde is breng jij weêr in de war. S. Dz.

koesta, Skr. melaatschheid, waarbij de uiterste ledematen afvallen; ook: syphilitische kanker; *k. dangkoeng*, kanker in den neus; *pokok koesta*, de hura crepitans, e. s. v. plant welks bladen tegen lepra gebruikt worden. Soorten van *koesta* zijn: *k. pari*, *k. boenga* en *k. limboeng*.

koestan? een waterkruik. L.

koetai, I. *pinang koetai*, oude, droge pinangnoot, zooals die voor den uitvoer geschikt is; ook oud en droog van kokosnoten; *djala koetai*, zie *djala*. II. nog aan een stukje hangend zooals een geknakte bloem. Mĕn afgescheurd, in flarden.

koetang, Jav. lijfje, korset, bij vrouwen.

koetar, Arab. zijde, kant, streek, hemelstreek.

koetĕri, kooi aan boord, vdW.

koeti; *koeti-koeti*, gedurig en voor de geringste kleinigheid straffen of bekijven, gedurig op de vingers tikken, narijden, vdW. Mĕn. *mĕngoeti*, in kleine stukjes afscheuren.

koetika, tijdstip, oogenblik, rechte of geschikte tijd voor iets, ten tijde, tijdens, toen; *pada koetika itoe*, op dat oogenblik; *koetika tĕngah malam*, op het oogenblik van middernacht; *sakoetika*, ook: terwijl; *sakoetika lagi*, na nog een oogenblik; *koetika lima* en *k. toedjoeh*, en bij verkorting ook alleen *koetika*, e. s. v. wichelarij, die men nader beschreven kan vinden in mijn Suppl. op het Woordb. van Dr. Pijn. en in dl. XVIII van het Tijds. voor Ind. T. L. en Vlkk.; *soerat koetika*, zie *soerat*.

koetil, I. wrat, wen, vleeschachtige uitwas. II. *mĕngoetil*, kleine stukjes afbreken, afplukken of afbijten; bepikken, beknagen, pellen. Mĕn. id.

koetip; *mĕngoetip*, oplezen, oppikken, een voor een oprapen, b. v. korrels, vodden, stukken uit geschriften voor eene bloemlezing, kruimels enz. b. v. *sapĕrti ajam mĕngoetip padi saboetir-saboetir*, als een kip, die de rijst korrel voor korrel oppikt; *pĕngoetip*, verzamelaar, b. v. *pĕngoetip sĕgala remah pĕngĕtahoewan*, de verzamelaar van de kruimpjes der wetenschap, de titel van een Mal. boekje.

koetjai, Chin.? e. s. v. prei, die in Indië bij de bereiding van toespijzen wordt gebruikt.

koetji, ook wel *koetjing*, Cochin-china.

koetjil, uitglippen, uitgeglipt, b. v. uit een gat, dat niet diep genoeg is; *mĕngoetjil*, uitsluiten, buiten sluiten, buitenstooten, deballotteeren. Mĕn. onverwachts heengaan, zich verwijderen, zich aan eene zaak onttrekken; *tĕrkoetjil*, uitgegleden.

koetjing, I. kat; *k. nĕgari*, tamme kat; *k. hoetan*, wilde kat; *k. pĕkak*, rottenval, rottenklem; *koetjing bijang*, een krolsche kat; *koetjing-koetjingan*, buik van de tweehoofdige armspier; *akar koetjingan*, zie *akar*; *daoen k.*, e. s. v. bladgroente. II. = *koetji*, zie ald.

koetjir, staart of haarvlecht van een chinees.

koetjoep, ook *kĕtjoep*, kus, zoen; *mĕngoetjoepi*, kussen, zoenen. Zie ook *koentjoep* en *tjoetjoep*.

koetoe, luis; *koetoe andjing*, vloo; *k. bidoek*, pis-in-bed, het insect; *koetoe boesoek*, wandluis; *k. babi*, *k. domba* en *k. lĕmboe*, teek, zie *sĕngkĕnit*; *sikoetoe*, scheldwoord; *k. radja*, e. s. v. medicinale plant; *tĕlor koetoe*, neet; *bĕrkoetoe-koetoewan*, elkander luizen, elkander de luizen uit het haar zoeken en die opeten, even als de apen. H. T. enz.

koetoeb, Arab. de poolstar.

koetoeb, Pad. bov.l. = *sampoerna*, zie aldaar.

koetoek, I. vloek, vervloeking, vervloekt; *mĕngoetoeki*, vervloeken; *dikoetoeki Allah dĕngan koetoek jang amat sangat*, door God vervloekt met een vreeselijken vloek; *minoem koetoek apakah ini*, wat is dit toch voor een vervloekte drinkerij? Pel. Dj. II. e. s. v. rijstmaat = 2 *ling* of 4 *gĕnggam*.

koetoem, zie *koentoem*.

koewah, Chin. de saus van iets, b. v. van groente, vleesch en dergel. de jus.

koewaja, Jav. de gal.

koewajah, e. s. v. boom met een vrucht, die op de *gajam* gelijkt.

koewak; *mĕngoewak*, een geluid voort-

brengen zooals dat van een buffel, een pas geboren kind enz. Zie *oewak* II.

koewal, met het bovenste gedeelte heen en weer bewegen, van iets, dat rechtop staat; *koewal-koewal,* het hoofd rechts en links bewegen, b. v. van een zwemmende, den kop van een hert boven de struiken enz. *pĕngoewal,* e. s. v. houten hamer, de Br. K.

koewala, monding eener rivier, zoowel in eene andere rivier als in zee. Soms ook voor factorij.

koewali, aarden of ijzeren pan.

koewalon, Jav. stief = *tiri,* Mal. Zie aldaar.

koewang, = *koewau,* zie ald.

koewar, I. *mĕngoewarkan,* met een stok of iets dergelijks rondtasten in iets, om naar iets te voelen. II. verbast. van het Perz. *chawár,* zie ald.

koewarik, gouden borst- en ruggeplaatje, ter grootte van een rijksdaalder, met een gat in het midden. Zij worden met koorden over de schouders en onder de armen door bevestigd, zoodat één op de borst en één op den rug komt te hangen.

koewasa, macht, volmacht, machtig, gezaghebbend, in staat tot iets, sterk, krachtig, gevolmachtigde; *tiada koewasa,* niet bij machte; niet uithouden, niet harden, niet verdragen kunnen; *bĕrkoewasa,* machthebbend; *maha koewasa,* almacht; *sakoewasa-koewasa,* uit alle macht; *sakoewasa-koewasa hati,* van ganscher harte; *mana koewasa hamba,* wat in mijn vermogen is, zoover mijne macht strekt; *atas koewasanja,* naar hun vermogen; *tiada tĕrkoewasa,* niet te regeeren, niet in bedwang te houden, b. v. *maka ada gadjah mĕta mĕngamok, tiada tĕrkoewasa olih gombalanja,* er was een bronstige olifant dol geworden, die door zijn cornac niet in bedwang te houden was, R. Chaib. *mĕmbĕri koewasa,* machtigen, macht verleenen; *mĕngoewasani,* zijne krachten inspannen voor iets, b. v. *mĕngoewasani bĕrdjalan,* zijne krachten inspannen om voort te gaan. Tam. edD.

koewat, Arab. kracht; dikwijls, dikwerf; *koewat-koewat,* met kracht, hardop, overluid, ferm; *mĕngkoewat-koewatkan,* zijne kracht op iets aanwenden; *koewat-koewasa,* kracht en macht; *mĕngoewati,* zijn kracht op iets aanwenden, sterk op iemand aandringen, persen, dwingen.

koewatir, verb. van *chawáṭir,* zie aldaar.

koewau, de argusfazant.

koewawa, Jav. in staat, bij machte, bekwaam. Ook *koewawi.*

koewèni, Jav. e. s. v. groote, saprijke, sterksmakende mangga, bekend bij de Maleiers.

koewi, smeltkroes.

koewih, eigenl. *koewé,* Chin. koek; *koewih-koewih,* koekjes. Zie *panganan.*

koewil, Tam. tempel, pagode.

koewin? koeherder of geringe man. Am. Hamza.

koewis; *mĕngoewis,* iets met de voeten opzij schoppen, b. v. *maka dikoewiskan olih radja akan Groelam dĕngan kakinja,* de Vorst schopte G. met zijne voeten opzij. H. Gr.

koewit; *mĕngoewit,* heen en weer bewegen van iets puntigs, b. v. den top eens vingers enz. een tik of veeg met den vingertop geven, met iets puntigs onderuit halen; *koewit kapai,* allerlei kleinigheden omhalen, op die wijze den kost zoeken. Zie ook *goewit.*

koewoeng, regenboog, Jav. *kĕloewoeng.*

kohong, stinkend, een bedorven stank, zooals van rotten visch, een kreng enz.

kojak, gescheurd, van kleederen, papier enz. *mĕngojak,* scheuren, verscheuren; *mĕngojak-ngojak,* kammen, kaarden, uitpluizen, van wol, katoen enz. *kĕlojak,* zie ald. *kojak rabit,* aan flarden.

kojam; *boeboer kojam,* e. s. v. pap of brij, gekookt van kleefrijst-meel, vermengd met kokosmelk en specerijen.

kojan, e. s. v. groote maat voor vrachten en ladingen van vaartuigen, pakhuizen enz. doorgaans van 27 tot 30 *pikoel;* dit hangt af van de waar en het plaatselijk gebruik.

kok, juk voor lastdieren. Zie *rĕgoe* en *goe.*

kokila, Skr. de béo, e. s. v. indischen vogel, die zeer duidelijk praten leert.

kokol, e. s. v. varenkruid.

kolah, = *kolam,* zie ald. Mĕn. id.

kolak, I. Jav. e. s. v. gestoofde vruchten, b. v. banaan en broodvrucht met kokosmelk en suiker = *pĕngat.* II. e. rijstmaat, inhoudende vier gantang of 20 kati rijst; ook e. maat voor natte waren. Pad. bov.l.

kolam, Tam. vijver, waterkom. Ook wel *kolah*.
ḳólandj, Arab. koliek.
kolang, I. *kolang-kaling*, heen en weer gaan, vdW. II. *kolang-kaling*, de vruchten van den arenpalm, alleen eetbaar als ze geconfijt zijn; ook *kaling-kaling* genoemd.
koleh; *koleh-koleh*, zetmeel in balletjes.
koleng; *koleng-koleng*, eenzaam en verlaten rondloopen, b. v. van een wees.
koliḳ, e. s. v. bootje of kano, waarin gewoonlijk maar plaats is voor één persoon; vandaar *doedoeḳ tĕrkoliḳ-koliḳ*, geheel alleen zitten of wonen, even als iemand die in zulk een bootje zit; *koliḳ tĕtap*, zulk een boot waarin plaats is voor zes en meer personen; vandaar de naam *tĕtap*, omdat zij vast ligt; *kitji sĕkoliḳ*, e. s. v. snelvarende vaartuigen met één mast.
koloh; *ajar koloh-koloh*, verfwater, dat uit een stuk geverfde stof gewrongen is of reeds tot verven gediend heeft, en daardoor minder verfdeelen bevat.
kolong, holte of ruimte onder iets, b. v. onder een bed, kast, tafel enz.; mijn met gangen en stutten, mijngroef; *kolong timah*, tinmijn.
kolot, Batav. stokoud, uit het Soend.
ḳolzoem, Arab. *laoet ḳolzoem*, de Roode Zee.
komala, e. s. v. denkbeeldig edelgesteente, waaraan wonderkracht toegeschreven wordt en dat men meent uit den kop van slangen of andere dieren te verkrijgen.
komat; *komat-kamit*, den mond op en neer bewegen, bij het spreken of eten, bidden of lezen; prevelen, mompelen. Soms ook *kĕmoet*, zie ald.
kombala, = *gombala*, hoeder, herder; ook *pĕngombala*; *mĕngombalakan pĕdati*, een wagen besturen. Pr. Dj.
kombali, = *kĕmbali*, zie ald.
kombang, hommel, kever, tor; ook fig. voor een minnaar; *k. madoe*, hommel; *k. padang*, e. s. v. groene tor; *k. kĕlapa*, tor die de kokosnoten uitvreet; *k. kajoe*, hommel, die gaten in houtwerk vreet; *k. njioer*, groote tor, die gaten in de kokospalmen boort; *k. tahi*, de drekkever; *k. boewah*, tor in sommige vruchten, zooals de mangga; *k. anaḳ tjina*, kleine tor met groene vleugels en oranjekleurige borst; *k. daoen*, tor, die zich gewoonlijk op bladeren ophoudt; *k. lilin*, e. s. v. gele kever; *k. bĕrtĕdoeh*, bloedzweer in de nabijheid van den oksel; *k. kambing*, op verschillende wijze onvoegzaam behandelen; *harimau kombang*, zie *harimau*. Zie ook *koembah*.
kombara; *mĕngombara*, zwerven, omdolen; *pĕngombaraän*, omzwervingen, omdolingen. Pr. Dj.
komĕndor, commandeur, commandant, gouverneur.
komeng, klein in zijn soort; ook: hermaphrodiet, impotent, b. v. *soepaja djangan dikata orang akoe komeng*, opdat men niet zegge dat ik een hermaphrodiet ben. Pr. Dj.
kompani, de Oost-Indische Compagnie. Ook wel gebruikt voor het tegenwoordige Gouvernement.
kompong, een scheede van gaboeshout, tot berging van den langgegroeiden nagel, *tjanggai*, aan den linker duim. Soms met zijde omwonden, soms daarover nog een gouden scheede.
konang, met een vuurgloed schitteren, van de ondergaande zon; *konang-konang*, vuurvlieg; *k. k. sakĕbon*, roos van diamanten met een anderen steen in het midden; *mĕngonang*, glanzend, glinsterend van de haren. H. Gr. p. 138.
kondam, kas, waarin de juweelen gezet worden, L. en R. v. Eys.; e. s. v. oorring, M.
kondang, e. s. v. wilden vijgeboom.
kong, I. waterdicht beschot in een vaartuig; II. bovendorpel = *ambang di-atas*.
kongkong, zwaar voorwerp; Mĕn. e. s. v. blok dat aan een ketting of touw misdadigers of dieren om den hals gehangen wordt; *mĕngongkong*, van zulk een voorwerp voorzien, b. v. *maka soeroeh kongkong lehernja sipĕntjoeri itoe, bawa sapandjang pasar*, laat dien dief een blok om zijn nek hangen en breng hem de geheele markt over. Oend.
kongsan, huif, luifel, afdak boven een raam.
kongsi, Chin. maatschappij, vereeniging, verbond, genootschap. compagnieschap.
konsĕtabĕl, constabel, gerechtelijk politie-dienaar en rustbewaarder bij de Engelschen. Zie *sĕtabĕlan*.
konta, Port. rekening.

kontal; *kontal-kantil*, heen en weer slingeren, bungelen; *tĕrkontal-kantil sa'orang*, in zijn eentje rondslenteren. Zie ook *kontang*.
kontan, contant. Zie *toenai*.
kontang; *kontang-kanting* (van *ontang-anting*), gedwongen heen en weer te slingeren of te rollen. Zie ook bij *kontal*.
konteng, zie *koteng*.
kontĕrler en *kontĕrloer*, controleur.
kontjah, kleine golf.
kontol, zie *koentoel*.
kop, een bak of zitplaats op een olifant. Maxw. Zie *ringga*.
kopah, eig. *koefa*, naam van een vervallen stad in Aziatisch Turkije onder Bagdad, door Kalif Omar gesticht en bevat de moskee, waarin Ali vermoord werd.
kopeḳ, een klein stuk van de schil afgetrokken hebbend; slappe borsten of mammen eener vrouw; moeder van geringe afkomst van een kind, dat een Vorstelijken vader heeft; klein hoofdkussen voor kinderen; *tiada sĕmpat mĕngambil sĕlendangnja*, *kopeḳnja pon tĕrlampai-lampai*, zij had den tijd niet om haar sjaal te nemen; hare slappe borsten hingen bungelend; *mĕngopeḳ*, zuigen aan borsten, waarin geen zog meer is.
kopet, niet wijd open, nauw, eng, van haakvormige voorwerpen, wegen, rivieren, een vertrek, huis enz. *dandan kopet laoet*, nauw planken versiersel aan den voorsteven van vaartuigen der *orang laoet*.
kopi, verkeerd, averechtsch, b. v. van taal, schrift, uitspraak enz.
kòpi, verb. Ned. koffie.
kopjah, Arab. kalotje, chako, pet, chineesche muts; *k. pĕndjalin*, kalotje v. gevlochten rotan; *sĕri k.* titel van den Keizer van China in de H. T.
kopjor, Jav. inwendig tot pap; eene eigenaardigheid van sommige vruchten, b. v. *mangga*, kokos enz.
kopoḳ, koperen bekkens, waarvan de onderstukken in een houten blok rusten.
korah; *maïn korah*, e. s. v. spel met een van kokosblad gevlochten bal.
ḳorán, Arab. de Koran; *ḳorán boeroeḳ*, scheldwoord voor iemand, die tot niets meer te gebruiken is en toch ontzien moet worden.
ḳorbán, Arab. offer, offerande, offergave, ook bloedig offer; *mĕngḳorbánkan*, als offer geven, tot offer maken, offeren.
kored, laatste beetje, restantje, vdW.
koreḳ; *mĕngoreḳ*, met iets puntigs krabben, graven, peuteren; *mĕngoreḳ boemi*, in den grond krabben of graven, b. v. met de nagels of klauwen; *mĕngoreḳ ḳoeboer*, de graven omhalen; *mĕngoreḳ roemah*, een huis ondergraven, om er in te komen; *mĕngoreḳ-ngoreḳ ḥál* of *pĕrkara*, oude koeien uit de sloot halen; *koreḳ koeping*, Batav. oorlepeltje, oorpeutertje, e. s. v. haarpen in het opgestoken haar van vrouwen; *pĕngoreḳ tĕlinga boewaja*, e. s. v. langwerpig, groen zeediertje.
koreng, I. met morsige streepen en vol vlekken, zooals een kolenbrander, onregelmatig en morsig gevlekt en gestreept, van het vel van beesten. II. Jav. *korèngĕn*, met vuile zweren, schurftig.
koris, = *goris*, streep, schrap, lijn. Zie ook *garis*.
korja, Port. een twintigtal, inz. in den manufactuurhandel.
koroḳ, uitholling, die in iets gemaakt is, gang in den loop van een geweer, mijngang in den grond; *mĕngoroḳ*, mijngangen in den grond graven.
korong, = *kĕroeng*, rammelend geluid, zooals van kogels, die in een bamboezen koker geschud worden.
korsang, zie *kĕronsang*.
kosaḳ; *kosaḳ-kasiḳ*, telkens van plaats veranderen, telkens ander werk doen, in wanorde door elkander gooien, b. v. boeken op een tafel, vdW.
koseḳ; *mĕngoseḳ*, wasschen van korrelige voorwerpen, zooals rijst, terwijl men ze in de hand laat ronddraaien. Zie *oesiḳ*.
kosil, beetje voor beetje iets bewerken, voortbewegen, b. v. een vracht, een werk, een land enz.
kosong, ledig, waar niets in is, ook van personen en gesprekken; *pĕroet kosong*, een ledige maag; *tanah kosong*, onbebouwd land; *anaḳ panah kosong*, pijl zonder punt. Zie *hĕmpa*.
kota, I. Skr. versterkte plaats, burcht, vesting, versterkte hoofdplaats, vorstelijke woning, met palissaden omgeven dorp; *kota tandang*, versterkte plaats, waar alles samenvloeit, waar veel verkeer is; *kota lari-larian*, vesting om in

te vluchten, toevluchtsoord in nood; *kota mara*, beweegbaar fort, oorlogsvaartuig, plaats achter de *apilan*; *kota parit*, vestingwerken, lett. sterkten en grachten; *kapala kota*, het gedeelte van een versterkt dorp, dat boven aan een stroom gelegen is; *ekoer kota*, het lager gedeelte; *mĕngotaï*, van versterkingen voorzien. II. Skr. kruin van het hoofd.

kotah; *sakotah*, algeheelheid; *sakotahnja tahoe*, de geheele wereld weet het, vdW.

kotaḳ, vierkant vak, zooals in een kast, vierkante doos, kist of koffer, schakel van een buikband; *kotaḳ sorong-sorong*, schuiflade; *sampan kotaḳ*, een bootje met kleine kastjes achterin; *k. wajang*, de kist waarin de benoodigdheden voor het wajangspel zich bevinden; *k. dawát*, schrijfkistje; *almari bĕrkotaḳ*, kast met laden of loketten. Zie *sampan*.

kotaloem, Tam. bastion, bolwerk van een vesting. H. Abd. p. 61 en 62.

koteḳ, staart; *bintang bĕrkoteḳ*, komeet; *padi bĕrkoteḳ*, harige rijst.

koteng, enkel, eenvoudig; *tĕrkoteng sĕndiri*, alleen, zonder zijn gewoon gevolg. Ook *konteng*.

kotĕreḳ, Ned. kurketrekker.

kotis; *mĕngotis*, afplukken, afpluizen, b. v. de uitstekende haartjes van zijde, de pluizen van een doek, de kant van papier enz. *tahi kotis*, vuil in ruwe zijde, dat men afpluizen kan.

kotjah, het druk hebben, terdege bezigzijn, vdW.

kotjaḳ, I. schudding, ongeregelde beweging van een vloeistof in een of ander vat, onstuimige golfslag, zooals in sommige zeeëngten, golving van het water in de flesch van de hokahpijp; luchtkasteelen; *bĕrkotjaḳ*, schudden, intr. II. Jav. verwaand, trotsch.

kotjar; *kotjar-katjir*, door elkander, overhoop, verward en verspreid, ook van dieren, zich verward door elkander bewegen, zooals kippen die eten krijgen.

kotjeḳ, zak in een kleedingstuk, b. v. in broek of buis. Ook *kotjekan*. H. Gr. R. v. Eijs.

kotji, cochin-China en ook voor *kotji*, op de kust van Malabar.

kotjoh, haast, die ergens bij is; veel beweging, die bij iets gemaakt wordt. Zie *goepoeh*.

kotjoḳ, *mĕngotjoḳ*, iets schudden, zooals bijv. een drankje. Mĕn. ook schudden van de kaarten.

kotong, kort afgesneden, van mouwen; *badjoe kotong*, een baadje met korte mouwen. Zie *potong* en *pontong*.

kotor, vuil, onreinigheid, drek; *mĕngotori*, bevuilen; *mĕngotorkan*, vuil maken; *kakotoran*, bevuild, vervuild.

kowa, Chin. een Chineesch kaartspel met 180 kleine, langwerpige kaartjes.

kowaḳ, geopend, opengebroken, b. v. van een slaglinie, een palissadeering enz.

kowé, Jav. gij, pers. Vrnw. 2e pers.

krokot, Jav. porselein, portulacca. Zie *gelang*.

ksatrija, de krijgsmanskaste, edelman, prins van den bloede.

L.

lá, Arab. niet, b. v. in *la ilaha illa Allah*, er is geen god dan Allah; *la bodda*, zonder falen, onfeilbaar, noodzakelijk.

laāl, Arab. e. s. v. edelsteen, robijn.

laba, winst, baat, voordeel; *bĕrlaba*, winstgevend; *mĕlabakan*, winstgevend maken, productief maken.

laba-laba, spin; mogelijk van *raba-raba*, zie ald.; *sarang laba-laba*, spinneweb. Op Java *lawa-lawa*.

labaḳ, e. s. v. zeevischje, dat gepekeld wordt gegeten.

labbaika, Arab. tot uw dienst, ik gehoorzaam.

labĕraḳ, (Batav. van het Ned. radbraken), afranselen.

labĕrang, Batav. het want van een vaartuig, doch niet met touwladder. Zie *tani*.

labi-labi, I. e. s. v. oneetbare, vaalbruine zoetwater schildpad. II. e. s. v. kleine *tripang*, die door de *orang laoet* zelfs rauw gegeten wordt.

laboe, pompoen, kalebas. Soorten zijn: *l. manis* of *l. pĕringgi*, de gewone pompoen; *l. ajar*, de watermeloen; *l. kĕndi* en *l. ajar pandaḳ*, de fleschkalebas; *mĕlaboe*, hangend van een dikken buik, diep in het water van het achterschip; *mĕmpĕrlaboe*, iemand voor den gek houden, door hem de onwaarheid te zeggen, die hem naar den zin is.

laboed, verb. van het Arab. *la bodda,* zie bij *la.*
laboeh, afhangend, neervallend, gezakt, van een kleed, gordijn, anker; *bĕrlaboeh,* voor anker liggen, geankerd zijn; *mĕlaboehkan,* doen zakken van een anker of gordijn; *mĕlaboehkan orang kadalam laoet,* iem. in zee verdrinken; *pĕrlaboehan, pĕlaboehan* en *laboehan,* ankerplaats, de reede; *bĕralih laboehan,* van ankerplaats veranderen, verhalen van een schip. Ook wordt *laboeh* gebruikt als hulp-Telw.; b. v. *tirai salaboeh,* één voorhangsel; *pakai salaboeh mĕrdjan di lehernja,* zij had één streng bloedkoralen om haren hals. Maxw.
laboer, I. *mĕlaboer,* bestrijken, besmeren; *mĕlaboer poetih,* witten, b. v. van muren. II. *pĕlaboer,* spijs of geld, dat voor een bepaalden tijd aan iemand verstrekt wordt, rantsoen; *bĕrlaboer diri,* zich tot een rantsoen stellen.
lada, peper; *l. soelah* en *l. poetih,* de witte peper; *l. hitam,* de zwarte peper; *l. tjina,* lange spaansche peper; *l. moetija,* de ronde spaansche peper; ook e. s. v. gebak, in den vorm van korrels; muizekeutels; *daoen lada pahit,* e. s. v. geneeskrachtige bladen, die tegen vergiftiging met dierlijk vergif worden gebruikt.
ladan, e. s. v. geneeskrachtige gomhars.
ladang, bouwland, zoowel op natten als drogen grond, dat niet kunstmatig bevloeid wordt; *pĕladang,* landbouwer, iemand die ladangs bewerkt; *mĕmpĕrladangkan,* tot bouwland maken; *pĕladangan,* de plaats van ladangs, ook afgeoogste ladanggrond; *sĕladang,* doorloopend, van een vlak, zooals galerij en binnenhuis zonder beschot of drempel, of zooals een geschrift zonder rustteekens. Zie ook *sĕladang.*
ladi; *orang ladi* = *orang sakai,* zie ald.
lading, e. s. v. mes of houwer; *parang lading,* e. s. v. houwer van Kedah; *pĕrahoe lading,* e. s. v. vaartuig.
ladjoe, snel, vlug, vaart bij eene voortbeweging, b. v. van varen, vliegen; *mĕladjoekan,* er gang of vaart in brengen, snel doen voortbewegen.
ladjoer, I. rij in de diepte; ruimte tusschen twee lijnen, baan van geweven stoffen, kolom van een bladzijde of staat, kolonne; *ladjoer tiga lapis,* drie rijen v. achter elkander geplaatste voorwerpen of personen naast elkander. II. Batav. transparant of blad papier met lijnen.
ladoe, e. s. v. pepernoten.
ladoeng, op één plaats blijven staan van vloeistoffen, b. v. regenwater op straat, tranen op de wangen, olie op water, room op melk; *batoe ladoeng,* zinklood aan een vischsnoer, omdat dit den hoek op één plaats houdt; ook: dieplood, Sw.
lafal, Arab. woord, uitspraak, *mĕlafalkan,* uitspreken.
laga; *bĕrlaga,* tegen elkander stooten, zooals vechtende stieren, bokken enz. of zooals de glazen bij het klinken, een vaartuig tegen den wal en een glas tegen een kruik, ook van noten, waarvan men de hardheid wil beproeven; ook: vlak bij of tegenover elkander van twee plaatsen, b. v. *Tandjoeng Pinang bĕrlaga dĕngan Poelau Pĕnjĕngat,* T. P. ligt vlak tegenover het eiland Pĕnjĕngat.
lagam, Hind. bit van een paard, Sw. en Maxw.
lagi, nog, nog steeds, ook, en daarbij, zelfs, meer; *lagi poela,* daarenboven, bovendien, voorts, wijders; *api lagi,* hoeveel te meer, of hoeveel te minder; *bĕrapa lagi,* = *apa lagi*; *boekannja... lagi,* niet slechts.... maar zelfs; *tiada bĕrsalahan lagi,* daarin is geen verschil of onderscheid meer; *tiada tĕrkira-kira lagi,* niet meer te gissen of te berekenen zijn; *salagi,* zoolang nog; *laginja,* in het vervolg.
lagoe, zangwijs, wijsje, melodie, toonstuk; *lagoe pantas,* versneld tempo; *mĕlagoekan,* in muziek zetten, zingend voordragen, b. v. een geschiedenis enz. *mĕmbawa lagoe,* de wijs van iets inzetten.
lagondĕr, dragonder.
lagram, Arab. zangerige uitspraak.
lah. een achtervoegsel, dat in stellige zinnen dikwerf aan het hoofdwoord van het praedikaat wordt gehecht. Zie de grammatica.
lahad, Arab. nis of zijgang in een graf, waarin men het lijk schuift; ook: *liang lahad* en soms alleen *liang.*
lahak, Arab. belendend, aangrenzend.
lahan, zie *pĕrlahan.*
lahang, = *nira,* zie ald.
lahap, gulzig in het eten; *pĕlahap,* gulzigaard, schrok, zie ook *lalah.*

lahar, ook *wĕlahar*, Jav. een meertje.
ḷáhir, Arab. uitwendig, uiterlijk, openlijk; geboren worden; *mĕḷáhirkan*, doen geboren worden, openbaren.
lai, = *hĕlai*, zie ald.
laïḳ, Arab. geschikt, passend, waardig, behoorlijk, betamelijk.
lail, Arab. nacht.
laïn, ander, anders, onderscheid, onderscheiden zijn; behalve, zonder, buitendien; *orang laïn*, een ander; *laïn .... laïn*, sommigen.... anderen; *bĕrlaïnan*, verschillen, onderscheiden zijn van, afgescheiden zijn van; ook: onderscheid maken en daarvan het pass. *dipĕrlaïnan*, b. v. *ḥĕndaḳlah djangan kamoe pĕrlaïnan lagi*, door u moet geen onderscheid meer gemaakt worden, I. P. *mĕlainkan*, uitzonderen, veranderen, uitgezonderd, integendeel, behalve, maar, dan.... maar; ook: niet anders dan, tenzij, inzonderheid, uitgenomen, b. v. *mĕlaïnkan mĕnjĕsal djoega kasoedahannja*, niet anders dan slechts berouw is het einde. Ook wordt het nog als verbum gebruikt, b. v. *djanganlah toewan kadoewa mĕlaïnkan diri*, gij moet uzelven niet uitzonderen. Mes. Kag.; *mĕlaïnkan .... sĕhadja*, alleen nog maar; *mĕlaïnkan hari*, den dag veranderen; *bĕrmĕlaïnkan*, bij zijn spreken veel van het woord *mĕlainkan* gebr. maken; *kalaïnan*, verschil, onderscheid.
laïs, I. *mĕlaïs*, iets van zich afduwen. II. *ikan laïs*, e. s. v. zoetwatervisch.
lajah, I. zich sterk achterover of op zij buigen, zooals een boom of een indische danseres; *sijah-lajah*, zie *sijah*. II. sluier, = *toedoeng moeka; mĕlajah*, sluieren.
lajaḳ, langs den ruggegraat opengesneden en zonder zout gedroogd, van visch.
lajam; *bĕrlajamkan pĕdang*, zwaaien met een zwaard; *b. lĕmbing*, drillen met een lans. Volgens Abd. Sch. wrdb. = *mĕnari*.
lajan, I. *mĕlajan*, bedienen, in het algemeen; *mĕlajani*, iemand of iets bedienen, b. v. aan tafel of een offer; *pĕlajan*, bediende, helper, assistent. II. *pĕlajan*, hut, tijdelijke loods, kraam, P.
lajang, I. zweven; *bĕrlajang*, zwevende; *mĕlajang*, zweven; *tĕrbang mĕlajang bĕrpangkat-pangkat*, zwevend al hooger en hooger stijgen; *lajang-mĕlajang*, al heen en weer zweven, van een troep vogels; *mĕlajangkan sapoetjoeḳ soerat*, een brief doen zweven, d. i. een brief zenden; *mĕlanjangkan soerat*, ook e. s. v. godsgericht; *lajang-lajang*, vlieger; *lajangan*, hetzelfde op Java; *boeroeng lajang-lajang*, de zwaluw; *lajang-lajang roemah*, uitstekend gedeelte van een dak aan weerszijden van een huis; *mata tĕrlajang*, aan het zweven rakende oogen, dat zijn oogen die dichtvallen van den slaap; *boeroeng lajang-lajang goha*, de zwaluw, die de eetbare nestjes bouwt. II. een vrucht, die men op de hand houdt, recht van zich af in tweeën snijden; Mĕn. langs de oppervlakte afsnijden; *paoeh dilajang*, een op die wijze doorgesneden manggavrucht, beeld voor mooie wangen.
lajap, laag bij den grond, van een gebouw, laag op het water, van een vaartuig; *mĕlajap*, laag over den grond of het water strijken, van vliegende vogels. Mĕn. zwevende naar beneden gaan.
lajar, zeil; *lajar batang*, vierkant, matten zeil; *lajar agoeng*, het groot-zeil; *l. sorong*, lijzeil; *l. sabang*, sprietzeil; *l. tandja* of *l. toep*, e. s v. grootzeil in den vorm van een trapezium; *l. seret*, sleepzeil, de naam van e. s. v. inlandsch vaartuig; *l. saboer*, bramzeil; *l. taboer*, scheizeil; *l. dastoer*, lijzeil; *l. boḳsi*, bezaanzeil, ook *l pĕnjoeroeng* genoemd; *l. pĕngapoeh*, topzeil; *l. toepang*, fokzeil; *l. sĕmandĕra*, sprietzeil; *l. boeboetan*, stagzeil; *l. goesi*, gaffelzeil; *l. djib*, kluiverzeil; *l. falandjib*, buitenkluiverzeil; *l. tĕrinkat*, voorzeil; *l. gawai*, topzeil; *l. tanja*, het schuine zeil op een *pĕntjalang; kaïn lajar*, zeildoek, karreldoek; *pasang lajar*, de zeilen bijzetten; *bĕrlajar*, zeilen, uitvaren, onder zeil gaan; reizen te water; *mĕlajarkan*, doen zeilen, sturen, ook: wegzeilen met, verder zeilen; *pĕlajaran*, scheepstocht, reis te water, zeetocht, zeereis; *sadjam pĕlajaran*, een uur zeilens; *bĕpĕlajaran*, bevaren zijn, bereisd zijn van personen, b. v. *orang bĕpĕlajaran*, bevaren volk, lieden die zeereizen gemaakt hebben; *ĕlmoe pĕlajaran*, zeevaartkunde; *sĕlajar*, e. s. v. walvisch, welks vinnen, boven het water uitstekende, op een zeil gelijken; *ikan lajar-lajar*, een klein vischje, met dezelfde eigenschap.

lajoe, I. verwelkt, verlept; verwelken, verleppen, van bloemen en planten; *lajoe-lajoewan,* het tijdperk, waarin de rijst op het veld begint te rijpen; *bĕrlajoe-lajoewan,* verwelken van velen; *lajoe boenga digĕnggam,* verwelken van de bloem, die men in de vuist houdt, en *lajoe roempoet dihalaman,* verwelken van het gras op het voorplein, fig. uitdrukkingen voor sterven of overlijden van een Vorst; *lajoe-lajoe,* e. s. v. boom, welks hout spoedig door de *boeboek* wordt aangetast; ook: een vlag. II. *mĕlajoe,* Jav. vluchten, wegloopen; *orang mĕlajoe,* wegllooper, vluchteling, Maleier. Dezen naam hebben de Maleiers hoogst waarschijnlijk van de Javanen gekregen, want de krâmâ-vorm bestaat er van, namelijk *tijang mĕladjĕng.* Ook is de geschiedenis der Maleiers niet anders dan die van hun voortdurend vluchten voor de Javanen. Zie de S. M. *mĕlajoe-mĕlajoewan,* zoowat op zijn Maleisch; *mĕmĕlajoekan,* vermaleischen, in het Maleisch vertalen of overbrengen, Ibr. b. Ch.

lajoer; *mĕlajoer,* iets over het vuur houden, om het te warmen, te blaken, te zengen of zwart te maken, maar niet om het te verbranden, b. v. een zegel boven de vlam van hars of eene kaars, om het zwart te maken en er mede te stempelen; planken boven vuur krommen voor de huid van een vaartuig; *lajoer,* ook: drogen of sterven van hout, wat noodig is voor het gebruik. Mal. Sam. II. p. 273. Mĕn. *lajoer,* verwelkt, verflenst, verlept.

lajon, Jav. vorstelijk lijk.

laka, I. roode verfstof, lak; *kajoe laka,* e. s. v. welriekend hout. II. de muskaatboom, d. l. Cr.

lakar, half afgewerkt, van een vaartuig, = *pĕrahoe jang saparo soedah,* Abd. Sch. wrdb. Jav. wat voor iets bestemd, maar nog niet bewerkt is, onbewerkt materiaal.

laki, gehuwd man, man van eene vrouw, echtgenoot; *laki bini,* man en vrouw; *bĕrlaki,* gehuwd zijn, van eene vrouw; *bĕrlakikan,* tot man hebben; *mĕmpĕrlakikan,* een man doen hebben, uithuwelijken van een meisje; *laki-laki,* mannelijk, wat op een man gelijkt; *orang laki-laki,* man; *kalakian,* mannelijkheid, manhaftigheid, zie *kalakian*; *mĕnoendjoekkan laki-lakinja,* zijn mannelijkheid toonen, toonen dat men een man is, beleedigend uitdagen; *mĕmpĕrtidakkan laki-laki,* iemands mannelijkheid ontkennen, hem voor een vrouw uitmaken.

lakin, Arab. evenwel, doch; *walakin,* edoch, en evenwel.

lakjoe, Chin. e. s. v. houwer.

lakoe, gang, loop, handelwijs, gedrag; manier, handel, wandel; in zwang zijn, gangbaar zijn, in gebruik zijn, gebeuren, plegen te geschieden; aftrek hebben, van de hand gaan, aan den man te brengen, gewild zijn, marcheeren, goed gaan, ingang vinden, verkocht zijn, van kracht zijn; *tingkah-lakoe,* gedragingen, al de handelingen van iemand; *bĕrlakoe,* geschieden, gebeuren, gelden, geldig; *bĕrlakoe pada hoekoem Allah,* geschieden naar den raad Gods; *adakah tjoemboe akan bĕrlakoe,* zal de vleijerij ingang vinden? *mĕlakoekan,* ten uitvoer brengen, doen beoefenen, doen marcheeren, in praktijk brengen, invoeren, in zwang brengen; *mĕlakoekan kasoekaännja,* datgene doen, waarin men lust heeft, vreugde bedrijven; *mĕlakoekan,* een voorstelling geven van een persoon, b. v. *adapon akan gamboeh Mĕrak Asmara mĕlakoekan Dewa Djaja Pati itoe tĕrlaloe sangat patoet roepanja,* de danser M. A. gaf een voorstelling van D. D. P. die uitermate passend was, Mes. Kag.; *salakoe* of *sapĕrti lakoe,* of *sapĕrti .... lakoenja,* zooals, gelijk, op de wijs van; *salakoe ini,* op deze wijze, zich aldus aanstellen, zoo handelen; *bĕrboewat lakoe,* zich in postuur zetten; *kalakoewan,* gedrag, handelwijze; gebeurtenis, hoedanigheid, eigenaardigheid, b. v. *dĕmikianlah kalakoewan doenia ini,* aldus is de hoedanigheid van deze wereld; *mĕlihat kalakoewan poelau itoe,* ziende hoe dat eiland zich voordeed. II. *daoen lakoe,* e. s. v. klimplant met roode en groene bladeren, die tegen de koorts worden gebruikt.

lakoem, I. Arab. aan of voor ulieden. II. e. s. v. wilden wijnstok, waarvan de zure bessen bij de rijst worden gegeten, om den eetlust op te wekken.

lakoer, dooreen, gemengd; *lakoer baoer,* ondereen gemengd, van legers, die handgemeen zijn geworden, zoodat vriend en vijand niet meer te onder-

scheiden zijn; *mĕlakoerkan*, ondereen mengen, b. v. metalen.

lakon, Jav. tooneelvertooning; *lĕlakon* en *lakon-lakon*, bedrijf uit een tooneelvertooning.

laksa, I. tienduizend; *bĕriboe-laksa*, bij duizenden en tienduizenden. II. e. s. v. macaroni, die uit China wordt aangevoerd en in Indië veel gegeten wordt. III. *salaksa*, zie *sĕlasa*.

laksamana, naam van den broeder van Sri Rama, thans als titel in gebruik voor: vlootvoogd, admiraal.

laksana, Skr. evenals, gelijk; ook: passende bedrevenheid of handwerk, b. v. *sĕgala laksana pĕrĕmpoewan dikĕtahoeïnja*, zij was bedreven in alle vrouwelijke handwerken of in alle bezigheden, die eene vrouw passen; *ĕmpat-bĕlas laksana pĕrĕmpoewan dikĕtahoeïnja*, veertien vrouwelijke handwerken kende zij, B. R.; *mĕnghabiskan sĕgala laksana*, maakte alle vergelijking nutteloos; *mĕlaksanakan*, vergelijken, b. v. *roepanja tiadalah dapat dilaksanakan lagi*, haar voorkomen kon niet meer vergeleken worden, d i. zij was onvergelijkelijk schoon; *boenga indra laksana*, e. s. v. struikgewas met doornen en gele bloemen.

laksmi, Kw. een schoone, schoonheid; Skr. de vrouw van Visjnoe.

lala, I. e. s. v. zoutwater-schelpdier. II. zie *loeloe* I.

lalab, Jav. = *oelam*, zie ald.

lalah, vraatzuchtig; *orang pĕlalah*, vraat, iemand die alles eet, rijp en groen. Ook *pĕlahap*.

lalai, I. zorgeloos, onachtzaam, afgetrokken, zijne gedachten niet bij elkaar hebbend, onverschillig, onoplettend, slaperig, bezwijmd of in zwijm geraken, zijn tijd verbeuzelen; *tiada lalai daripada*, bestendig denken aan; *mĕlalaikan hatinja daripada doekatjitanja*, zijn gemoed het leed doen vergeten, het leed van zich af zetten, b. v. door een deuntje te gaan zingen of iets dergel.; *mĕmpĕrlalaikan*, verschuiven, uitstellen, verzuimen om ten uitvoer te brengen, b. v. *mĕmboenoeh dia daripada sahari kapada sahari akoe pĕrlalaikan*, van den eenen tot den anderen dag verzuim (of vergeet) ik het hem te dooden; *tĕrlalai*, slaperig geworden, ingedommeld, in slaap geraakt; *kalalaian*, zorgeloosheid, onachtzaamheid. II. bras (scheepsterm); *tali lalai*, geerde, brastouw.

lalak, ontbranden, zooals kruit op de pan van een geweer, een lucifer enz.

lalámat, Arab. onrechtvaardigheid, dwingelandij.

lalang, I. ook *ilalang*, het bekende hooge rietgras, op Java *alang-alang* genoemd. II. ook *langlang*, de ronde doen; *laloe-lalang*, zie bij *laloe*.

lalat, I. vlieg, de gewone huisvlieg; *tahi lalat*, vliegendrek, zomersproeten. II. weigeren van een vuurwapen.

lalau, dwarsboomen, verhinderen, tegengaan, het doorgaan beletten, op zijn weg tegenhouden, b. v. een vaartuig; *pĕlalau*, middel om te dwarsboomen, middel om een huwelijk te beletten; *hikmat pĕlalau*, de kunst om zulke middelen aan te wenden.

lalĕr, Jav. vlieg, = *lalat*, zie ald.

lali, Jav. vergeten; Mal. verdoofd, gevoelloos; *boekoe lali*, de gevoellooze knokkel, d. i. de enkel, omdat die door het voortdurend zitten met ondergeslagen beenen gevoelloos geworden is. Zie Mĕn. wrdb.

lálim, Arab. onrechtvaardig, verdrukkend; *orang lálim*, onderdrukker, onrechtvaardige, tyran.

laloe, voorbij, gepasseerd; voorbijgaan, passeeren, vervolgens; tot aan; *tĕngah hari laloe*, namiddag, over den middag; *hari sĕnen jang laloe ini*, gepasseerden Maandag; *laloe katanah*, tot aan den grond; *gadai itoe soedah laloe*, dat pand is verstaan; *diboewangnja laloe*, werd voorgoed door hem verstooten; *sakali laloe*, ééns en dan niet meer, ééns voor altijd; *tĕnggĕlam laloe*, voor altijd wegzinken; *tĕmpat laloe napas*, de luchtpijp; *tĕmpat laloe makanan*, de slokdarm; *salaloe*, steeds, voortdurend, aanhoudend; *mĕlaloekan*, voorbij voeren, doen voorbijgaan, uit den weg schaffen, er een eind aan maken; *mĕlaloewi*, voorbijgaan aan iets, over iets heen gaan, overtreden, overschrijden, trekken door iets, passeeren bij eene benoeming of aanstelling; *tiada mĕlaloeï kata*, bepaald opvolgen van de woorden, die iem. spreekt; *laloe-lalang*, heen en weer gaan voorbij iets of langs iets; *tĕrlaloe*, buitengewoon, uitermate, te of al te, b. v. *tĕrlaloe djaoeh*, bui-

tengewoon ver, maar ook: te ver, dit hangt af van het zinverband.

lam, I. *ajar lam*, water, waarover spreuken uit den Koran zijn gelezen en dat gezegd wordt daardoor tooverkracht te bezitten, e. s. v. wijwater. II. Chin. bloedstelpend geneesmiddel.

lama, lengte of duur van tijd, lang geleden, vroeger, vorig, oud in dien zin, langdurig; *satĕlah bĕbĕrapa lamanja*, na verloop van eenigen tijd; *Riau lama*, Oud Riouw, het vorige Riouw; *bini lama*, de vorige vrouw, of de vrouw waarmede men het langst gehuwd is; *pakaijan lama*, de oude kleeren, in tegenoverstelling van de nieuwe; *orang lama*, een oudgast, die reeds lang in het land is; *lama-lama*, eindelijk; *lama-kalamaän*, eindelijk en ten laatste, ten langen laatste; *lama dĕngan kalamaännja*, langzamerhand, allengs, van lieverlede; *salama*, zoo lang als, al den tijd dat; *salamanja*, altijd, al lang, reeds lang; *salamalamanja*, op zijn langst, eeuwig en altoos; *sampai salama-lamanja*, tot in eeuwigheid; *bĕpĕrlamakan*, lang doen duren, doen voortduren; *bĕrlama-lamäan*, om het langst; b. v. *sĕraja bĕrlamalamäan mĕnjĕlam katoedjoehnja*, terwijl zij met hun zevenen om het langst onderdoken.

laman, = *halaman*, zie ald.

lamang, I. e. s. v. wapen, e. s. v. zwaard, Abd. Sch. wrdb. II. e. s. v. lekkernij, ook *lĕmang*, zie ald.

lamari, = *almari*, zie ald.

lamba, de grove draden van ruwe zijde, die aan elkander geknoopt en afzonderlijk geweven worden.

lambai; *mĕlambai-lambai*, wuiven, wenken; *toengkat lambai*, zie bij *toengkat*.

lambak, ordelooze hoop, b. v. van een in elkander gefrommelde zakdoek, of brieven en papieren enz. ook troetelnaam voor een dik kind; *bĕrlambak*, bij hoopen, in overvloed zijn; *tĕrlambak*, op een hoop liggend, van geld.

lambang, Jav. geheimzinnige of diepzinnige aanduiding of vergelijking, zinnebeeld, zinspeling; *mĕlambang*, die al zingende maken, b. v. *laloe ija mĕlambang pĕrlahan-lahan, rasanja sapĕrti mĕmoedjoek jang dibirahikan*, vervolgens zong hij zachtjes al zinspelende, alsof hij zijne beminde troostte. Pr. Dj.

lambat, langzaam, lang toevend, veel tijd behoevend, traag, talmend, laat, te laat, dralen; *lambat laoen*, eindelijk en ten laatste; *mĕlambatkan*, lang aanhouden, uitstellen; *mĕmpĕrlambatkan*, lang doen duren.

lambĕdak, e. s. v. vischgerecht. H. P. pag. 69.

lambing, uitgerekt van de oorlellen? b. v. *tĕlinganja lambing sampai kabahoenja*, zijne ooren waren uitgerekt tot op zijne schouders, Mes. Kag.

lamboe, Kw. e. s. v. vaartuig. Pr. Dj.

lamboek; *mĕlamboek*, omwerken van de sawah's of natte rijstvelden met de hak of *pangkoer*. Mĕn. los, luchtig, rul v. d. grond, gebak, stoffen enz.

lamboeng, I. flank, zijde van het lichaam of van een vaartuig; *lamboengan*, zijde, b. v. van een huis; *lamboengan hidoeng*, zijwanden van den neus. II. *mĕlamboeng*, in de hoogte werpen, b. v. een lans, knots, muts, bal; ook: zich omhoog werpen, zooals een stampend schip, op en neer wiegelen, zooals vruchten aan zwiepende takken.

lamdoekpai, Chin. zie *ĕmpis*.

lamin, I. *kalamin*, een paar, man en vrouw, mannetje en wijfje; *bĕrkalamin*, bij paren; *pĕlamin*, versierde slaapplaats van de moeder van een jong meisje of van pas gehuwden, afgezonderd aan het hoofdeinde van de *pĕntas*; zie Mĕn. wrbk. ook *pĕlaminan*, bruidsbed, Maxw. en S. II. onbezet, vrij, d. B.

laminah, harnas van metalen schubben, schubbenpantser, schobbejak.

lamoen, Jav. mits, bijaldien; *lamoenlamoen batang*, het tijdperk van het rijstgewas, waarop de stengel zichtbaar wordt. Pad. bov.l.

lampai, slank, rank, tenger; *orang jang tinggi lampai*, iem. die lang en slank of tenger is; *ikan lampai*, e. s. v. aal; zie ook *sampai*.

lampam, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

lampar, verspreid, uit elkaar, zooals graan dat te drogen ligt; *mĕlampar*, zich verspreiden, van dampen, bloed, menschen, overstroomen van rivieren; *bĕrlamparan*, zich overal verspreiden van velen.

lampari, een koperen bekken, waarop met een *pĕnggoear* geslagen wordt. Pad. bov.l.

lampas, I. *mĕlampas*, glad, effen maken,

polijsten, door met iets te wrijven of te schuren; de tong of mond of vingers oefenen; *mĕlampas kĕtam*, met een schaaf glad en effen maken. Mĕn. slijpen, aanzetten v. messen. Zie *hampĕlas*. II. of *lĕmpas*, licht geraakt, fijn gevoelig, b. v. *lampas amat poetĕri Wira Boemi ini, salah sĕdikit soedah ngĕren*, het hart van de prinses W. B. is licht geraakt; als men een weinig verkeerd doet, is zij boos. Ook *halampas*.

lampatoe, e. s. v. plant. Mĕn. e. s. v. boom.

lampau, overheen, voorbij, verder dan, tebovengaand; *tĕrlampau daripada ădat*, veel meer dan gewoonlijk, buitengewoon; *lampau roemah itoe*, voorbij dat huis; *lampau daripada loetoet*, verder dan de knieën; *mĕlampau*, te ver gaan; *djangan mĕlampau*, ga niet te ver; *mĕlampauwi*, iets te boven gaan.

lampin, luier, doek die men om het onderlijf v. e. kind doet; *kaïn lampin*, luiergoed, kindergoed. Ook soms *lamping*.

lamping, = *lampin*, zie ald.

lampit, Jav. zit- of slaapmat van rotan.

lampoeng; *pĕlampoeng*, al wat op het water dobbert, dobber, boei, drijfkurk, reddingsboei, zwemgordel, drijfhout; *mĕlampoeng*, aan de oppervlakte van het water zichtbaar worden, opdoemen, b. v. *maka kalihatanlah poelau Sailăn mĕlampoeng poekat*, en Ceylon kwam in 't zicht, zich voordoende als drijfkurken van een groot net; *sapĕrti orang karam dilaoet tiada bĕrpĕlampoeng*, als een schipbreukeling in zee zonder reddingsboei. R. Chaib.

lanang, I. *mĕlanang*, een touw uit de hand draaien met het gewicht aan het eene einde Dit houdt het touw gestrekt en draait het vast in elkander door deszelfs snelle omwentelingen en zwaarte. II. Jav. mannelijk, dapper, alleen in poëzie.

lanar, moddergrond in zee.

lănat, Arab. vloek, vervloekt.

lanau, slijk, modder, = *lĕnnjau*.

landa; *mĕlanda*, met geweld tegen iets in of door iets dringen, b. v. een stroom den wind, een vijand, vuur, moeielijkheden; tegen wind en stroom opwerken.

landai, I. zacht glooiend, in een flauwen bocht, F. Mĕn. zacht hellend, laag strand, wadde. III *landaijan kĕris*, gevest, van een kris. Zie *kĕris*.

landak, stekelvarken, ook: *landak tanah*, Sw. *boenga-landak*, e. s. v. bloem; *daoen-landak*, e. s. v. heester met stekels aan de bladstelen; *doeri landak*, de stekels of pennen van een stekelvarken.

landas, onderlaag tot steun, om iets op te hakken of te beuken; *landasan*, aanbeeld. Op Java *landĕs*. Zie *andas*.

landen, zie bij *kĕris* en *landai*.

landĕp, Jav. scherp = *tadjam*.

landĕsan, Jav. zie *landas*.

landjam, Jav. ploegijzer.

landjang, lang en smal; hierv. *tĕlandjang*, zie ald.

landjar, lang uitgevierd, van touw enz. lang en spits uitloopend; zie *loendjoer*; in Perak. = *langsoeng*.

landjen, Pad. bov.l. = *kĕmban*, zie ald.

landjoeng, lang en dun, alleen in *tĕboe landjoeng*, dun suikerriet met lange geledingen.

landjoer, langdurig, gerekt, van eene bezigheid; *mĕlandjoerkan*, rekken. Zie ook *andjoer*.

landjoet, langdurig, van het leven, een toon, verhaal, lijn, weg; lang naar beneden hangend, verlengd, gerekt; *boewah landjoet*, een eetbare, langwerpige, zure vrucht, gelijkende op e. groote *mangga*.

landoeng, te lang en daardoor slap in een bocht hangend, van touw, ketting enz. of daardoor slap naar beneden hangend; ook van een weg, die korter had kunnen zijn.

lang, I. zie *ĕlang* en *alang*; *pisang lang*, e. s. v. roode banaan. II. verontachtzamen, b. v. een vriend, vrouw enz. III. = *lat*, IV. e. s. v. schelp.

langang, eenzaam, verlaten, = *soenji*.

langau, en *lalat langau*, de blauwe bromvlieg of zoogenaamde vleeschbederver; *mĕmbatja tĕrbang-tĕrbang langau*, hakkelend lezen, naar het afgebroken vliegen en zich telkens neerzetten van die vlieg.

langgam, gewoonten, inrichting. Pad. bov.l. manier, wijze v. doen, voorkomen.

langgana, Skr. onwillig, weerbarstig.

langgang, wentelen? zie *toenggang*.

langgar, I. stooten tegen iets, schok tegen iets; *mĕlanggar*, tegen iets aanloopen, stooten enz. een aanval doen op; *mĕlanggar ădat*, tegen de gebruiken zondigen; *mĕlanggar bĕhasa*, tegen de beleefdheidsvormen handelen; *mĕlanggar hoekoem*, de wet overtreden;

mĕlanggarkan, doen tegenaanloopen, tegenaan zetten; *mĕlanggarkan pĕrahoe kadarat*, een vaartuig op het land d. i. op het strand, zetten. Zie ook *langkah*, *pĕlanggaran*, zaagbok, zaagbank. II. Jav. bidkapel, = *soerau*, zie ald.

langgowan, graanschuur. Keasb. Zie *pĕloeboer*.

langir, al wat bij het baden dient om het hoofd te wasschen, zooals asch van verbrand rijststroo, zeep en dergel.; *mĕlangir* en *bĕrlangir*, het hoofd daarmede wasschen, reinigen; *mĕlangiri kĕris*, en *bĕrlangirkan kĕris* fig. een kris in het bloed wasschen, met bloed inwijden, doen schuimen van bloed.

langit, hemel; *bĕntangan langit*, uitspansel des hemels; *langit-langit*, hemel van doek, b. v. aan een ledikant, gekleurde stukken doek, die in de *sĕrambi* en de *andjoeng* uitgespannen worden bij feestelijke gelegenheden; tent of kap van een rijtuig; *langitan moeloet*, verhemelte in den mond; *mĕlangit*, hemelwaarts, hemelhoog stijgen, b. v. *tjongkaķnja mĕlangit*, zijn hoogmoed steeg hemelhoog; *dosanja mĕlangit*, hunne zonden stapelden zich hemelhoog op.

langkah, stap, pas, schrede, tred, eerste schrede van een gang of reis, overtreding; *langkah moedjoer*, gelukkige eerste schrede, d. i. een gelukkige ontmoeting bij het begin van zijn tocht; *tĕrlangkah*, eene schrede kunnen doen; ook eene verkeerde schrede doen, toevallig overtreden; *tiada tĕrlangkah*, geen schrede voorwaarts kunnen doen; *mĕlangkah*, een stap doen, overheen stappen, overtreden, b. v. wetten of bevelen = *mĕlanggar; m. laoetan*, een gewaagde stap doen, zich op glad ijs begeven; *m. tiga langkah*, drie stappen doen, in drie stappen; *mĕlangkahkan kakinja*, zijn voet zetten, stappen, b. v. aan wal enz.; *mĕlangkahkan pĕrahoe*, een bijgeloovige ceremonie aan boord bij de aanvaarding der reis verrichten, om onheilen af te weren; *pĕlangkah*, die ceremonie; *orang jang pandjang langkahnja*, iemand die omwegen zoekt; *pĕrgi barang kamana dilangkahkan*, gaan waar de voeten hem dragen of heen voeren; *pĕlangkahan* en *pĕrlangkahan*, overschrijding; *mĕngĕnakan langkah*, met een ander pas houden, in den pas gaan; *mĕmendeķkan langkahnja*, zijne schreden bekorten.

langkan, I. Chin. balkon. II. *mĕlangkankan*, zich uitrekken, schrijden. III. Batav. *pagăr langkan*, e. s. v. hekwerk.

langkap, I. kompleet, van het noodige voorzien, voltallig, toegerust, alomvattend; *mĕlangkap mait*, een lijk van het noodige voor de begrafenis voorzien; *bĕrlangkap*, uitrusten, kompleteeren, van het noodige voorzien; *mĕlangkapkan*, iets uitrusten, voltallig maken enz.; *mĕlangkapkan barang jang koerang*, het ontbrekende aanvullen; *mĕlangkapi*, alles omvatten, alles in zich vereenigen, b. v. *adapon koewasa radja itoe mĕlangkapi atas sĕgala anaķ radja-radja dan mantĕri hoeloebalang dan răjat sakalian itoe*, de macht van den Vorst omvat alle prinsen, ministers, legerhoofden en het geheele volk; *salangkap*, kompleet stel of pak, b. v. *salangkap pakaijan*, een kompleet stel of pak kleeren; *kalangkapan*, uitrusting, uitgerust schip of schepen, vloot; *kalangkapan bĕrboeroe*, al de toebereidselen voor de jacht, al de jachtbenoodigdheden; *kalangkapan karadjaän*, al de teekenen der koninklijke waardigheid, de rijks-insigniën. Zie ook *rangkap*. II. e. s. v. palmboom, saguerus langkap. III. inzetbak voor de gewone sirihdoos.

langkara, I. Skr. onbestaanbaar, fabelachtig. II. e. s. v. keteltrom, bestaande uit een koperen kom met een vel overtrokken, waarop men met twee stokjes slaat. Zij behoort tot de Vorstelijke muziek-instrumenten.

langkas, vurig, zoals b. v. een paard, ijverig, vlug van geest.

langkat, drie dagen later.

langkau, overslaan, hetzij opzettelijk of bij vergissing, b. v. een vel in een boek.

langlang, I. schoon, fraai. II. Jav. zwerven, rondreizen of trekken; *langlang boewana*, de wereld door zwerven; *bĕrlanglang*, de ronde doen van een wacht.

langoe, lucht van vleesch, dat niet versch is. d. B.

langoet; *mĕlangoet*, met verlangen naar iets uitzien, op iets wachten, op den uitkijk zijn. Maxw.

langon, zie *lĕlangon*.

langsai, behangsel, draperie. Jav. *lĕlangse*, gordijn, voorhangsel. Ook *lansai*.
langsar, horizontaal lang uitgestrekt, in de lengte getrokken, lang in vergelijking met de breedte of dikte, slank, rank. Zie ook *lansar*.
langsat, ook *lansat*, zie ald.
langse, Jav. = *lansai*, zie ald.
langsĕp, Jav. = *lansat*, zie ald.
langsi, I. = *lansing*, b. v. *kombang mana datang mĕlangsi*, welke hommel komt daar gonzend aan? H. Boedj. II. *mĕlangsi*, over tijd of maat heengaan, over iets heengaan = het Jav. *longsé*.
langsoeng, regelrecht, rechtdoor, zonder zich op te houden; een gesteld doel voorbijstreven. Ook: voor goed, b. v. *dibĕri pakai sadja, boekan dibĕrikannja langsoeng*, hij gaf het slechts om te gebruiken, maar hij gaf het niet voor goed, of om te behouden; *hĕndaķ pĕrgi langsoeng*, om voor goed weg te gaan; *mĕlangsoeng-langsoeng*, steeds regelrecht doorgaan; *mĕlangsoengkan*, iets regelrecht doen doorgaan. Ook soms *lansoeng*. Mĕn. id.
lani; *lani-lani?* b. v. *sapĕrti kaïn jang loeroeh, atau binatang lani-lani?* Abd. Sch. wrdb.
lanjaķ; *mĕlanjaķ*, met de voeten kneden, b. v. klei om die week te maken, een kleed om het te zuiveren. Zie *lanjau*.
lanjau, ook *lĕnjau*, van den grond: week met een harde korst van boven.
lanoen, ook *ilanoen*, zeeroovers van het eiland Magindanau in den Solok-archipel.
lansai, behangsel, draperie.
lansar, horizontaal lang, horizontaal voortschuiven of schieten, zooals b. v. een slang, ook = *langsar*, zie ald.; *mĕnikam lansar*, bij spelen: recht vooruit langs den grond gooien; *mĕlansar*, lang worden, iets voortschuiven.
lansat, e. s. v. kleine, zure, zeer smakelijke vrucht, met bittere pit, ook *langsat; warna lansat*, vaal gele kleur, isabella-kleur; *boenga lansat*, zie bij *boenga*.
lansi, = *lansing*.
lansing, fijn, schel, van geluiden, zooals van een fluit, glas; hooger van toon worden van een snaar, die meer gespannen wordt. Ook *lansi*.
lantai, vloer van een op palen staand huis, meestal van bamboe- of niboenglatten; los dek in een vaartuig; spalk in de heelkunde; *l. bĕsi*, rooster in e. vuurhaard; *papan lantai*, vloerplanken; *bĕsi lantai*, smal plaatijzer.
lantaķ; *mĕlantaķ*, inslaan, indrijven, instampen, b. v. een spijker, paal, de lading met een laadstok enz. *pĕlantaķ*, stormram, heiblok, laadstok; ook: e. s. v. plankje, waarop de vrouw bij het weven zit, Pad. bov.l. *ĕmas-lantaķ*, goud in staven of andere vormen gegoten; *loeloeh lantaķ*, fijngestampt.
lantan; *mĕlantan*, sparen, uitsparen, b. v. van levensmiddelen. Pad. bov.l.
lantang, Mĕn. duidelijk voor het gezicht of gehoor; helder klinkend, ruim onbelemmerd van het uitzicht, ook van het gehoor. Zie *banglas*.
lantar, I. Zie *hantar*. II. *lantaran*, Jav. door middel van, door tusschenkomst van.
lantas, Jav. vervolgens, onmiddellijk daarop; *mĕlantas*, doordringen tot.
lantera, Port. lantaarn.
lantiķ; *mĕlantiķ*, in het openbaar aanstellen, van den regeerenden Vorst, en de vier voornaamste hoofden in een Mal. staat. Van de mindere hoofden is het *mĕnggĕlar*.
lantin, I. verb. Ned. kleine bollantaarn. II. vlot, = *rakit*, Maxw.
lanting, Mĕn. een helder klinkend geluid, houd ik niet voor het grondw. van *pĕlanting*, maar veeleer *panting*, Zie *pĕlanting*.
lantja, e. s. v. groote indische vaartuigen met drie masten en schuine zeilen. Van het Port. *lancha*, boot, sloep?
lantjang, I. e. s. v. oorlogsvaartuig. Jav. vlug, snel; II. sirihdoos. Mĕn. e. s. v. betelschaal; III. = *lantjar; lantjang-lantjang*, keilen, zooals een plat steentje, over de oppervlakte van het water geworpen IV. = *antjaķ*, zie ald.
lantjar, vlug voortschieten, zooals een slang; vlug, vlot, rad, snel, b. v. van lezen, spreken, een weversspoel enz. Ook snel zich oprichten van een slang. H. Boedj.; *lantjaran*, e. s. v. vaartuig. Zie *lantjang* en *lansar*.
lantjih, = *kodoķ*, zie ald.
lantjing en *lantjingan*, Jav. mannenbroek, K. T.; *bĕrlantjing bĕlĕdoe*, een fluweelen broek aanhebben. Mes. Kag.

lantjip, puntig, scherp, b. v. van een vaartuig, piek enz. *mĕlantjipkan*, de punt aanscherpen.
lantjit; *mĕlantjit*, opspringen van water uit een bron of fontein, nml. als het niet hoog is.
lantjoeng, valsch, vervalscht door bijmenging van metalen, koopwaren enz. *lantjoeng kitjoe*, oplichterij en bedrog. Oend. Mĕn.; *ĕmas lantjoengan*, valsch goud; *mĕlantjoeng*, bedriegen; *orang mĕlantjoeng*, bedrieger.
lantjoer, uit een pijp of iets dergel. vlieten, spuiten. Zie *pantjoer*.
lantjoet, I. te vergeefs, zonder nut. II. = *lantjit*, doch als het water hoog opspringt.
lantjong, Jav. *mĕlantjong*, wandelen, slenteren, pierewaaien.
lantoeng, scherp van een stank, doordringend van een geluid. Mĕn. id.
laoeḳ, toespijs bij de rijst; *laoeḳ-paoeḳ*, allerlei toespijzen. Mĕn. vleesch of visch.
laoen, lang van duur, van een bepaalden tijd of werk; *lambat-laoen*, ten langen laatste, langzamerhand.
laoeng; *mĕlaoeng*, met een gerekt geluid roepen, met een huilend geschreeuw roepen.
laoet, zee, door de Maleiers benoemd naar de aanliggende plaatsen, b. v. *laoet Malaka* enz.; ook overzeesch, aangevoerd van koopwaren, in tegenoverst. v. *nĕgari*, zie ald.; *laoet api*, vuurzee, de hel = *náraka; laoet rĕmbang*, de open zee; *laoetan*, het zeeachtige, de oceaan; *mĕlaoet*, zeewaarts aanhouden, van het land afhouden; *kalaoet*, zeewaarts, naar zee; van een ander water: naar het midden; *timoer laoet*, zie bij *timoer; tiada pĕrnah mĕnoempoe laoet*, nooit een voet op zee gehad hebben; *boewah kĕras laoet*, van overzee aangevoerde kĕmirinoten.
lap, I. Zie *ilap*. II. *laplap*, op Java, verb. Ned. vaatdoek; *mĕlaplapkan*, met een vaatdoek afvegen.
lapah, I. *mĕlapah*, afhakken, ontleden van een geslacht beest. II. trappen op iets, dat in den weg ligt.
lapang, wijd, ruim; vrij van zorg, van bezigheden, van ongemak of pijn, verlicht; wat wijd of ruim is, ruimte; bed in een tuin; *angin pon lapang*, de wind ruimt; *lapang sĕmai*, zaaibed; *tanah lapang*, open vak, plein; *lapang wĕḳtoe* vrije tijd; *lapang dada*, verruimd van gemoed; *mĕlapangkan dada*, het gemoed verruimen; *mĕndjadikan bagainja kalapangan*, hem ruim baan maken, hem in de ruimte stellen; *kalapangan*, vrije tijd, ledige tijd, ook: verlicht, verruimd van gemoed; *lapangkan tĕlingamoe*, spits uwe ooren, N.
lapar, honger, hongerig zijn; *pĕroetkoe lapar*, ik heb honger; *kalaparan*, honger lijden; *bĕla kalaparan*, hongersnood.
lapari, zie *lámpari*.
lapau, zie *lĕpau*.
lapih; *mĕlapih*, platvlechten, b. v. het haar, touw enz. Pad. bov.l.
lapiḳ, onderlaag, onderlegger, zooals b. v. een mat of plank onder het lichaam; *lapiḳ kaki*, sandaal; *lapiḳ poenggoeng*, matje op een stoel. Verder al wat men ergens op legt voor iets dat er op komt, b. v. tafellaken, matten of planken op een steenen vloer, een onderschotel van iets; *lapiḳ galangan*, de rollen op een helling onder een vaartuig gelegd, om het te water te laten; *kain lapiḳ-lapiḳ*, een kaïn met randen van goud en *kĕsoemba; bĕrlapiḳkan*, tot onderlaag hebben; *mĕlapiḳkan*, tot onderlaag maken of gebruiken, b. v. *sakĕrat dilapiḳkannja tidoer*, een stuk gebruikte hij voor onderlaag om er op te slapen.
lapis, laag van platte voorwerpen, hetzij op, hetzij achter elkander, voering, bekleedsel; *bĕrlapis*, in lagen op of achter elkander, gevoerd; *toedjoeh lapis langit*, de zeven hemelen; *toedjoeh lapis kota*, een zevendubbele vesting, een vesting met zevendubbele muren; *koeweh lapis*, e. s. v. koekjes, die uit vele lagen van verschillende kleur bestaan; *badjoe bĕrlapis*, een gevoerd baadje, ook een dubbel baadje; *lapis tĕmbaga*, koperhuid van een schip; *kajoe lapis*, e. s. v. geneesmiddel; *mĕlapis*, voeren; *mĕlapis kapal*, een schip koperen.
lapoeḳ, schimmel, kaam; *bĕrlapoeḳ*, beschimmeld, uitgeslagen. Mĕn. versleten, vergaan, verrot.
lapoen, e. s. v. netten of stroppen, om kleine dieren, zooals dwergherten enz. te vangen.
lara, Jav. ziek, sukkelend; *orang toewa lara*, oude ziekelijke stumper; *pĕngli-*

poer lara, Jav. ziekentroost, fig. uitdrukking voor een minnaar of minnares; *lara běndoe*, leed door toorn of ongenade.

larab, zie *dlarab.*

larah, afgedankt, afgelegd, v. e. kleedingstuk.

larai, afgetrokken, zooals het hart van iets; *mělaraikan*, afscheiden, afzonderen, aftrekken. Zie *rarai* en *lalai.*

larang, verboden; *mělarangkan*, verbieden; *larangan*, wat verboden is, verboden zaak; verbodsbepaling; verbod; privilegie; *barang-barang larangan*, ook: smokkelwaren; *larangan dan pěgangan*, wat verboden is en wat men gehouden is te doen. Jav. *larang* zeldzaam, = *djarang.*

larap, van koop- en eetwaren: aftrek hebbend, zie *laris; mělarapkan tali*, een touw vieren. T. T. t.

laras, rechte, dunne stam van een jongen boom, loop van een geweer; *kajoe laras*, gekapte jonge boomstammen van 2 à 3 duim diameter; *anaķ laras*, hetzelfde doch dunner. Ook gebruikt men *laras* als hulp-Telwoord voor het aantal blaasroeren, b. v. *soempitan sapoeloeh laras*, tien stuks blaasroeren; *sěnapang doewa laras*, dubbelloopsgeweer. Měn. ook gebied, landstreek.

larat, zich langzaam verder bewegen, verspreiden, verloopen, overgaan tot, afzwerven, afdwalen, slippen of krabben van een anker, op zijn anker drijven van een vaartuig, voortgaande van een redevoering; b. v. *awan larat*, afzwervende wolken; *api mělarat*, vuur dat zich verspreidt; *orang mělarat*, volk dat verloopt, zwerveling; *larat djadi pěnjakit*, overgaan tot een kwaal of ziekte; *djikalau saoeh larat, tiada makan*, als het anker slipt en niet vat; *tangan mělarat*, de steeds voortschrijvende hand, die schrijfjeukte heeft, Ibr. b. Ch ; *pěngatoeran soerat jang mělarat*, proza. Zie ook *mělarat.*

lari, vluchten, wegloopen, drossen; *běrlari*, hard loopen; *lari anaķ*, een drafje; *lari tikoes* = *toetoep tijang*, muurplaat; *lari běrlěpas*, ontsnappen, ontkomen; *mělarikan*, hard met iets wegloopen, iets vluchten, doen hard loopen, doen draven, schaken, ontvoeren; *mělarikan tjoekai*, de inkomende rechten ontduiken; *pělari*, weglooper, drosser; *mělarikan*, ook voor of om iets hard loopen; *mělarikan njawa*, een gevaar ontvluchten; *datang běrlari-lari*, hard komen aanloopen; *lari běnang*, met lange steken naaien, rijgen; *larian koeda*, renbaan; *larian djalan*, de greppels ter zijde v. e. weg voor den waterafvoer; *kota lari-larian*, vesting of burcht om in te vluchten; *lari-larian kota*, de wallen van een vesting; *pělarian*, aangehoogd voetpad, jaagpad, uitgebouwde galerij in een bovenverdieping, draf van een paard; *pělarian kota*, banket van een vesting; *salari*, doorloopend, zonder afbreking.

larih, Jav. *mělarih*, iemand inschenken, een beker of kopje vol schenken; *běrlarih-larihan*, elkander inschenken, zooals bij een maaltijd of drinkpartij.

lariķ; *mělariķ*, draaien op een draaibank; *pělarikan*, draaibank; *mata pělariķ*, draaibeitel.

laris, Jav. gewild, goeden aftrek hebben, van koopwaren; zie *larap, lakoe* en *pajoe.*

laroe, bijmengsel, dat men ergens in doet, om een scheikundig proces te verkrijgen, b. v. om gisting te doen ontstaan, of om die tegen te gaan, of om cristallisatie teweeg te brengen, of te kleuren enz.

laroet, Pad. bov.l. ver heen zijn, laat van den tijd; smelten, oplossen, gesmolten.

laron, Jav. de vliegende witte mier in den paartijd.

larong, doodkist, ook *kěranda.* Zie *long.*

las, I. schielijk voorbijschietend, zooals de bliksem of een kogel. II. *batoe las*, op Riouw e. s. v. poetssteen.

lasa, verlamd; *děngan anggota jang lasa*, met verlamde ledematen. Zie *lěsa* en *lěsah.* Měn. gezwollen van de voeten enz.

lasah; *mělasah*, slaan om pijn te veroorzaken, zooals bij straffen, onverschillig waarmede en waar men raakt

lasaķ, niet vast op één plaats, van slapen, niet voor een vast, maar voor allerhande gebruik, voor dagelijksch gebruik, b. v. van een kleed, wagen, paard enz. *pakaijan pělasaķ*, alledaagsche kleeren. Zie Měn. wrdb.

lasit, Měn. *mělasit*, op bedriegelijke of

gewelddadige wijze zich eens anders goed toeëigenen. Zie *lĕsit.*

lasjkar, Perz. soldaat, leger; scheepsvolk, matroos, soms ook: bediende.

lastaka, midden, van een boog.

lat, of beter *lĕt,* Jav. tusschenverloop van tijd, b. v. *lĕt sahari,* met een tusschenverloop van één dag; *lĕt sambilan dibĕdil,* om den tienden man werden ze doodgeschoten. Zie ook *ĕlat.*

lata, I. Skr. *mĕlata,* kruipen van dieren en planten; *binatang jang mĕlata,* kruipende dieren. Mĕn. id. II. Skr. slecht, laag, gemeen; *orang lata,* slechte kerel, schoft, ellendeling. Mĕn. vuil, gemeen, laag, stinkend. Zie *lĕta.* III. *ajar lata,* waterval, Maxw.

latah, e. s. v. zenuwachtigen toestand, vooral bij vrouwen, zoodat zij alles nadoen en napraten op een zotte wijze; ook: maar wat voor den mond wegpraten, snappen, van oude vrouwen. H. Boedj. Mĕn. vuil, vuilnis; *kata latah,* vuile, gemeene praat, zie *lata* II.

latam; *mĕlatam,* neertrappen, plattrappen, b. v. van een opgemaakt bed.

latar, I. *pĕlatar,* een wachthuis, R. v. Eys en L. II. Jav. grond, erf, oppervlakte, vlakte; *pĕlataran,* plein, open grond vóór een huis.

latĕng, Jav. brandnetel. Zie *djĕlatang.*

laṭíf, Arab. uitgelezen, dun, sierlijk; *allaṭíf,* de liefderijke, nam. God.

latih, langzamerhand wennen aan iets goeds en nuttigs; *mĕlatih,* africhten, aan iets doen wennen, onderrichten; *mĕlatih moeloet,* op zijn mond passen, Pr. Dj. ook: zich bij zijn spreken aan iets gewennen, b. v. *samoewanja bĕrsalin nama, masing-masing mĕlatih moeloetnja,* allen verwisselden van naam en ieder gewende zich daaraan bij zijn spreken; *mĕlatih,* ook: onder den duim, of in bedwang houden.

latjaḳ, krabben van een anker, niet vastgrijpen in den grond. Mĕn. het geluid van voorwerpen, die in zachte zelfstandigheden dringen, b. v. in modder, zie *lĕtjaḳ.*

latji, verb. Ned. laadje, schuiflade.

latjih, slaaf, Pad. bov.l.

latjoet, slaan met een zweep, ook in den grond slaan. Pad. bov.l.

latoeḳ, I. *parang latoeḳ,* zwaard om koppen te snellen. II. *pĕlatoeḳ,* voorpost, R. v. Eijs de haan van een geweer, vdW. Zie *patoeḳ.*

latoh, e. s. v. eetbaar zeewier, dat met tamarindewater gegeten wordt.

lau, I. Arab. indien; *wa lau,* en indien. Hiervan *djikalau.* II. oogenblikkelijk voorbijgaande lichtglans. Zie *tĕlau.* III. *daoen lau,* e. s. v. klim- of woekerplant.

lawa; *mĕlawa,* den bruidstoet beletten door te gaan, tegenhouden tot er iets (de *pĕmbajar pĕlawa*) betaald is; *pĕlawa,* belet; *mĕmboewang pĕlawa,* het belet verwijderen, opheffen, b.v. iemand, die juist op etenstijd komt en wien belet moest gegeven worden, uitnoodigen om mee te eten.

lawa-lawa, Jav. spin Zie *laba-laba.*

lawah, I. onbelemmerd, ruim, van het uitzicht, wijde tusschenruimte, b. v. tusschen de toppen van twee bergen; *pĕmandangan jang lawah,* een ruim uitzicht. II. jokkernij, scherts, grap, C. en Maxw.

lawai, alleen in *madja-lawai,* zie *madja.*

lawaḳ, I. *lawaḳ-lawaḳ,* eet of drinkbakje in een kooi, ruif. Pad. bov.l. II. *lawaḳ-lawaḳ,* gekheid maken, jokken, b. v. *sĕhaja lawaḳ-lawaḳ sadja,* ik maakte maar gekheid; *pĕlawaḳ,* hansworst, pailjas, grappenmaker = *orang djinaka,* Maxw. Zie *lawah* II.

lawan, tegenpartij, tegenstander, partuur, partij in eenigen strijd, maat in een spel, wedergade, persoon met wien men een gesprek voert; in strijd met; *mĕlawan,* tegenstaan, tegenweer bieden, zich verzetten tegen, als partuur optreden van, mededingen; ook soms gebezigd alleen voor ons: tegen of met; *bĕrlawan dĕngan,* zich meten met; *mĕlawan ḥoekoem,* tegen de wet; *mĕlawan bĕrsatija,* met iemand in trouw wedijveren, op iemands trouw staat maken; *tiada bolih dilawan bĕrsatija,* men kan op zijne trouw geen staat maken; *m. bĕrṣaḥabat,* met iemand vriendschap sluiten; *m. bĕrkata-kata,* het woord tot iemand richten om met hem e. gesprek aan te knoopen; *kawan dan lawan,* medestander en tegenstander, vriend en vijand; *pĕlawan,* e s. v. boom, die zeer taai en hard hout levert; *kajoe mĕlawan todaḳ,* e. s. v. boom, waarvan het hout voor binnenhuisbouw gebruikt wordt; *bĕrlawankan,*

strijden voor of ten behoeve van S. M.; *mĕmpĕrlawankan dĕngan*, laten vechten met; *tiada tĕrlawan*, geen weerstand te bieden zijn; *sĕgala ṣifat lawannja*, alle tegenovergestelde eigenschappen; *kalawanan*, weerbaarheid, verdedigbaarheid. H. T.

lawang, I. e. s. v. boom, welks bloem en bast in de geneeskunde gebruikt worden; *boenga lawang*, kruidnagel; *koelit lawang*, de bast van dien boom, welke naar kruidnagelen riekt. II. Jav. deur, poort; *lawang sĕketeng*, eerepoort, eereboog; *pĕlawang*, ongehuwd jongman en als zoodanig vrij van belasting; *lawang pintasan*, de laatste poort, die direct toegang verleent? b. v. *mĕmboeka pintoe gĕrĕbang katoedjoehnja, doewabĕlas dĕngan lawang pintasan*, Hik. Boedj.; *poetaran lawang*, windas, kaapstander.

lawar, I. op Java *lĕlawar*, fijn gesneden vleesch of visch als toespijs bij de rijst; *mĕlawar*, aan kleine stukjes snijden van vleesch, b v. voor worst. II. = *kalalawar*, zie ald.

lawas, I. *mĕlawas*, vrij, onbelemmerd van uitzicht; niet overvuld of verstopt van de ingewanden; voorbarig van de tong; schaars wordend, bijna gedaan, van vruchten op hun tijd; zie ook *loewas*. II. Jav. oud, lang van duur, = *lama*, zie ald. III. *bĕrlawas-lawas*, uit elkander gaan, Pad. bov.l.

lawat; *mĕlawat*, een bezoek van deelneming brengen, hetzij aan personen, hetzij aan zaken, zooals b. v. een vaartuig; *mĕlawati kadatangan*, iemand bij zijn aankomst een deelnemend bezoek brengen.

lawejan, Jav. romp, hoofdeloos lichaam, spook zonder hoofd.

lawi, punt, uiteinde; *lawi-lawi*, de punten van de lange staartvederen van sommige vogels, zooals de pauw, de argusfazant enz.; *doekoeh lawi-lawi mĕlĕkap*, zie *doekoeh; pĕkasam lawi-lawi?* Mal. Pant.

lawirang, zie bij *wirang*.

lázim, Arab. moeten, = *hĕndaḳ lah*; gebruikelijk zijn, van een woord, in gebruik, in zwang; *mĕlázimkan ādat*, tot e. vaste gewoonte maken.

lázóéwardi, lazuursteen; hemelsblauw.

lĕbah, bij, honigbij; *anaḳ lĕbah*, larve van de bij; ook: e. s. v. patroon van gestreept goed; *sarang lĕbah*, bijennest, honigraat; *ajar lĕbah*, honig; *lĕbah bĕrgantoeng*, e. s. v. snijwerk aan de plank, die onder de *djolong-djolong* van een vaartuig zit.

lĕbai, vroom man, mohammedaansche priester van minderen rang.

lĕbaḳ, I. dicht bijeenzaaien, om er jonge plantjes van te trekken ter overplanting. II. klanknabootsend woord voor een dof klappend geluid, minder dof dan *lĕbap*.

lĕbam, bont, paarsch, van een zware kneuzing; *biroe lĕbam*, bont en blauw.

lebam, e. s. v. zoutwatervisch.

lĕban, e. s. v. boom, welks hout slechts goed voor brandhout is Volgens anderen ook geschikt voor huisbouw.

lĕbang, hoog zwanger, op het punt van te bevallen.

lĕbap, klanknabootsend woord voor een dof, ploffend geluid.

lebar, breed, breedte, middellijn (geom.); *lebar tangan*, rij, ruw van de hand bij het gebruiken van iets; *pandjang lebar*, lang en breed. Zie ook *lintang*.

lĕbaran, Jav. het groote feest bij het einde van de Mohammedaansche vasten, van het grondw. *lĕbar*, afgedaan, afgeloopen.

lĕbat, dicht, dicht bijeen, van het loof der boomen, den regen, een zwerm pijlen of kogels, het haar of den baard, een haag, bloemen en vruchten op den boom enz.

lĕbih, meer, te veel, over, overschot; *lĕbih-koerang*, meer of minder, min of meer; *lĕbih-lĕbih*, bovendien; *lĕbih ..... lĕbih*, hoe meer ..... des te meer; *salĕbih-lĕbih* en *salĕbih-lĕbihnja*, op zijn meest; *lĕbihnja*, het meerdere, overschot, rest; *tĕrlĕbih*, uitermate, veel met de vergrootende trap van het Bijv. nw.; *bĕrlĕbih-lĕbih*, meer van iets gebruiken; *bĕrlĕbih-lĕbihan*, overdadig zijn, ook: de overhand hebbend; *mĕlĕbih*, meer vertoonen, zich als meer aanstellen, b. v. *hĕndaḳ mĕlĕbih dari jang di-akoe*, zich voor meer uitgeven dan men werkelijk is, Pr. Dj.; *tĕrlaloe lĕbih-lĕbih roepanja*, zij maakten (bij het dansen) eene al te zotte vertooning, H. Boedj.; *mĕlĕbihi*, iets vermeerderen, zich verheffen boven, overtreffen, te bovengaan, ook: *mĕlĕbihkan dirinja; mĕlĕbihkan*, hooger stellen, hooger schat-

ten, voortrekken, b. v. *toewan lĕbihkan saoedara toewan daripada ajahanda bonda ini*, gij schat uwen broeder hooger dan uwe ouders, Mes. Kag ; *kalĕbihan*, meerderheid, iets bijzonders, iets extra's.
lĕboe, ook *dĕboe*, stof, stofje; soms *lĕboe-doeli* met dezelfde beteekenis; *bĕrlĕboe*, stuiven.
lĕboeh, een breede straat met winkeltjes aan weerskanten, doch niet de markt. Mĕn. weg, pad, straat.
lĕboen, bedotten, door iets valsch voor echt, of iets slechts voor goed uit te geven.
lĕboeng, klanknabootsend woord voor een donderend geluid, zooals van trommen of geschut.
lĕboer, gesmolten, van metalen; Mĕn. ook verwoest, vernield, uiteengegaan, gescheiden, oneenig; *mĕlĕboer*, smelten, omsmelten; *atjoewan lĕboeran*, gietvorm voor gesmolten metaal. II. plomp, klanknabootsend woord voor het geluid, veroorzaakt door een groot voorwerp, dat in het water of in den modder valt; *lĕbar-lĕboer*, hetzelfde met verscheidenheid; *kĕlĕboeran*, zie *kĕloeboeran.*
ledang, I. licht van kleur, b. v. *koening jang ledang*, licht geel, als kleur van de menschelijke huid, de Holl. R. v. E. II. schijnend, zich voordoend; *mĕledang*, zich vertoonen om gezien te worden, praalvertooning maken. III. groeve, inslag, rimpel, d. B. en M.
ledja, = *haledja.*
lĕdja, voor alles uitmaken, terdege doorhalen.
ledjang, pijlsnel, van geschoten of geworpen voorwerpen.
lĕdzat, Arab. lekker, aangenaam van smaak, genot, wellust; *hidoep dĕngan lĕdzat*, een lekker leventje leiden.
lega, op zijn gemak, onbekrompen, vdW. Mogelijk verkeerd voor het Jav. *lĕgå.*
lĕga, ruim, ruimte, van tijd en plaats; *lĕga dada*, verruimd van gemoed. S. Dz.
lĕgam, I. ook *lĕgoem*, zie *gam.* II *hitam lĕgam*, pikzwart. Zie *hitam.* III Hind. bit, paardebit, Sw.
lĕgap, en *lĕgoep*, zie *gap* en *dĕgap.*
legar, I. ruimte om zich te kunnen bewegen. II. Pad. bov.l. = *koeliling.*
lĕgar, zie *gar* en *dĕgar.*
lĕgat, in dezelfde richting voortgaande, b. v. een vaartuig; strak van den blik.
lĕgen, Jav. palmsap, sap, dat uit de palmen getapt wordt; ongegiste palmwijn, ook gebruikt om deeg te doen rijzen, = *nira.*
lĕgodjo, zie *algodjo.*
lĕgoe; *mĕlĕgoe*, de uitstekende einden, bij het vlechten van matwerk, naar binnen werken.
lĕgoem, zie *lĕgam; lĕgoem-lĕgam*, dreunen met verscheidenheid.
lĕgoendi, e. s. v. plant, welks bladen in de geneeskunde gebruikt worden, ook *patjar tjina* en *tjoelan* genoemd.
lĕgoeng, e. s. v. boom.
leher, hals, in elke beteekenis.
leka, plakken, aanhouden, zich lang ophouden met, lang bezig zijn met, toeven bij.
lĕkah, = *rĕkah*, spleet, opening, scheur; *pintoe pĕlĕkah*, luik in het dek van vaartuigen, luik van een laadruim; *mĕlĕkah* = *mĕrĕkah*, zie ald.
lĕkam, met duim en vinger drukken.
lĕkang, gemakkelijk te schillen, te pellen of af te stroopen, Sw. mogelijk beter *lĕgang.*
lĕkap, plakkend, klevend, dicht tegen iets, zooals een schilderij tegen den wand; *mĕlĕkap*, plakken, kleven; *mĕlĕkapkan*, doen plakken of kleven, opplakken.
lekar, rek om potten en pannen op te zetten, Maxw. beter *lĕkar.*
lĕkar, e. s. v. hoogen ring, gevlochten van rotan, waarop men heete potten en pannen zet, zoodra ze van het vuur worden genomen; *lĕkar-lĕkar*, e. s. v. duizendpoot.
lĕkas, spoedig, gauw, snel, schielijk, binnen kort; *lĕkas pĕkĕrdjaännja*, vlug, van werk; *bĕrlĕkas-lĕkasan*, om het snelst; *mĕlĕkaskan*, bespoedigen.
lĕkat, kleven, aankleven, op iets of aan iets blijven kleven of hechten, vastzitten van een vaartuig, van een ingeslagen spijker, van geld in een handelsonderneming of in koopwaren; *bĕharoe bĕrlĕkat kaïn*, voor 't eerst een lang kleed aangekregen hebben, de kinderschoenen ontwassen zijn, v. e. meisje; *mĕlĕkat*, beklijven; *mĕlĕkatkan*, doen kleven, aan iets bevestigen; *pĕlĕkat*, aangeplakt plakkaat, plakmiddel.
lĕkis, e. s. v. boom.
lĕkit, nog kleverig, nog niet droog,

van kleverige dingen, verf, aarde enz.
lĕkoe; *mĕlĕkoe*, met den elleboog op iets steunen. Zie *tĕlĕkoe*.
lĕkoem, zie *chalkoem*.
lĕkoen, e. s. v. Siameeschen vrouwendans; de danseres, die denzelven uitvoert.
lĕkoeng, hol, b. v. van de oogen.
lĕkoep; *lĕkap-lĕkoep*, klanknabootsend woord voor het knappen of kraken der vingergewrichten bij het uitrekken daarvan.
lĕkok, holte, kuiltje, indruksel, deuk; harten, bij het kaartspel; *bĕrlĕkok*, met kuilen, van den weg, ingevreten, van het ijzer; *pipi lĕkok*, wangen met een kuiltje; *mata lĕkok*, holle oogen; *lĕkok mata*, oogholte; *pinggan lĕkok*, diep bord, soepbord; *bĕrlĕkak-lĕkok*, met kuilen en gaten; *mĕlĕkok*, kuilen krijgen; *mĕlĕkokkan*, deuken, induwen.
lela, Skr. spel, scherts, dartel; *mĕlela*, theatrale bewegingen maken, pralen; *lela sĕmbah*, met theatrale bewegingen een *sĕmbah* maken; *mĕlelakan kĕris*, theatraal zwaaien met een kris; *mĕlelakan langkah*, de passen maken bij het schermen of vechten met de kris; *mĕradja lela*, zichzelven macht of gezag aanmatigen, zijn eigen rechter wezen, den baas spelen, letterl. den *maharadja* spelen.
lĕlah, vermoeid, afgemat, inz. van werken; ook: werk, arbeid, moeite; *sapĕrti andjing lĕlahnja*, zoo moede als een hond, H. T.; *mĕlĕlahkan*, bearbeiden, zich op iets vermoeien, zich moeite voor iets geven; *kalĕlahan*, vermoeidheid, het bearbeidde, het werk; *mĕmpĕrhĕntikan lĕlah*, uitrusten van het werk; *lĕlah-djĕrih*, zie *djĕrih*; *bĕrlĕlah diri*, zich moeite geven, b. v. *hai iboekoe mĕngapa garangan datang bĕrlĕlah-lĕlah diri ini*, o moedertje, waarom geeft ge u toch de moeite van hier te komen? *napas lĕlah*, kortademigheid.
lĕlai, in een bocht neerhangen, zooals b. v. de onderste bladen van palmboomen en takken met vruchten beladen; *bĕrlĕlai-lĕlaian*, van veel takken; *dahan mĕlĕlai*, een tak, die aldus neerhangt; *mĕlĕlai*, ook: naar zich toebuigen, van een tak. Zie *loejoet*.
lĕlak, losgaan en van het lijf vallen, van een kleedingstuk.
lĕlakon, Jav. bedrijf uit een tooneelstuk, zie *lakoe*.
lelang, Port. verkooping, openbare veiling; *mĕlelang*, in het openbaar verkoopen; *soerat lelang*, Batav. krant, advertentieblad.
lĕlangon, Jav. lusttuin, = *taman*. Ook *langon*.
lĕlap, weg zijn, naar de maan zijn, zonder dat men weet hoe; ook: diep van den slaap, zijn bewustzijn kwijt zijn, verbeurd, van een pand.
lĕlar, bij herhaling, dikwijls.
lĕlas, geschaafd door wrijving.
lĕlat, ruiker van uit sirihbladen geknipte bloemen, die in een soort van beker door den bruidegom aan de bruid wordt gegeven bij zijn eerste bezoek na den plechtigen optocht.
lĕlawa, Batav. vledermuis.
lĕlĕbon, Jav. insluiper, binnendringer, van *lĕboe*, ingaan.
leler, I. slordig, vdW. II. en *lilir*, vloeien, o. a. van kwijl of zever, b. v. *bĕrleleran ajar sirih dimoeloetnja*.
leloeng, = *lelang*, zie ald.
lĕloengit, Jav. een liedje = *kidoeng*.
lĕmah, zwak, slap, machteloos, onvermogend, af, op, verlamd, door vrees of schrik, verzwakt van een getuigenis door gebrek aan bewijs; *lĕmah-lijat*, taai, buigzaam; *lĕmah dzakar*, mannelijk onvermogen, impotent; *lĕmah-lĕmboet*, zachtaardig, zachtzinnig, van het gemoed en van woorden; ook: zacht, liefelijk van den wind; *mĕlĕmahkan*, verzwakken; *kalĕmahan*, zwakheid, zwakte.
lĕmak, vet van dieren, smeer, vet, ongel, reuzel, talk, smoutig, machtig van spijzen, smakelijk, lekker, toebereid; *lĕmak kĕtam*, krabbevet, als naam van een kleur: grijs; *awan bĕrlĕmak kĕtam*, grijze wolken, voorboden van regen; *kajoe lĕmak kĕtam*, e. s. v. hout.
leman? *tĕlinga leman*, het handvat, waarmede men de *atji-atji*, of hefboom aan boord om en om draait, Mal.
lĕmang, gaar gekookt in een bamboe, b. v. kleefrijst; *mĕlĕmang*, op die wijze koken; *pĕlĕmang*, bijmengsel, om iets wat ingepekeld is, in zure gisting te brengen, b. v. rijst of sago gedaan in *pĕkasam*.
lĕmas, gestikt, gesmoord, verdronken; *mati lĕmas*, sterven bij verstikking of verdrinking, verdronken; *lĕmas pĕrhatiankoe*, ik weet niet wat ik er van denken moet.

lĕmau, zacht, week geworden, van iets dat croquant behoort te zijn, zooals beschuit en dergel. of van iets dat sterk behoort te wezen; flauw, slaperig, van menschen en dieren, slap.
lĕmba, e. s. v. plant met gevederde bladeren en welks vrucht veel op kardamom gelijkt.
lĕmbaga, oorspronkelijke vorm, model, type, eerste begin, embryo, kiem *lĕmbagaän,* lichamelijke gedaante; *lĕmbaga bisoel,* eerste begin van een bloedvin; *ādat lĕmbaga,* oorspronkelijke, geijkte gewoonte, de eigenaardige gewoonten.
lĕmbah, dal, vallei, laagte aan den voet van een hoogte, kuil.
lĕmbajoeng, e. s. v. klimop met purperkleurige bloemen; *merah lĕmbajoeng,* purperrood.
lembaḳ, overvloeiend, overkokend, overloopend.
lĕmbam, traag, langzaam in het uitvoeren van eenig werk.
lĕmbang, ingedrukt in het midden, b. v. van het hoofd; laagte, diepte tusschen twee opstaande kanten; indruk in den grond door het een of ander voorwerp, spoor, b. v. van een wagenrad, vallei.
lĕmbap, vochtig, klam; week, slap van vocht, dof, gedempt, van een geluid, b. v. van een ketelinstrument; traag van een persoon. Zie *ĕmbal.*
lĕmbar, I. draad, waaruit touw of garen bestaat; *tali tiga lĕmbar,* driedraadsch touw. Ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal van haar, garen enz.; *mĕlĕmbar,* twee of meer draden in elkander draaien tot garen of touw. II. Jav. vel, blad, als hulp-Telw. voor het aantal van papier en dergel. = *hĕlai.*
lĕmbega, = *rĕmbega,* zie ald.
lĕmbeh, e. s v. boom.
lĕmbeḳ, week, kleiachtig, weeke klei; flauw, van een persoon of handeling; zachte matras of kussen om op te zitten.
lĕmbing, speer, lichte lans; *mĕlĕmbing,* met zulk een speer steken. Ook *mĕnoembaḳ dĕngan lĕmbing,* zie *toembaḳ.*
lĕmboe, koe, rund.
lĕmboeroe, I. e. s. v. hout; II. e. s. v. visch, gelijkende op spiering. M.
lĕmboet, zacht, teeder, buigzaam, lenig, zachtzinnig, gemoedelijk; *mĕlĕmboetkan hati,* het hart of gemoed verteederen.
lembоḳ, overdadig, van gebruiken of geven, meer gebruiken of geven dan noodig is.
lĕmidang, platte rand, zooals aan een bord of sommige kommen; ook zulk een kom, gebruikt om er de *tĕrĕnang* in te zetten; *lĕmidang pinggan,* rand van een bord; *lĕmidang pĕmidangan,* de rand van een raam, waarop iets uitgespannen wordt, b. v. van een borduurraam.
lĕmoeḳ, zacht v. drinkwater.
lĕmoekoet, zie *loekoet.*
lĕmpai, slap neerhangend, zooals een vlag bij windstilte, een geknakte of zwaar beladen tak; *lĕmpai-lĕmpaijan,* aren van graan.
lĕmpang, op een ongewone plaats liggend, in den weg liggen; *apit lĕmpang,* de twee eerste planken die op de kiel van een vaartuig komen; dienaren, die den Vorst ter bescherming terzijde staan, vdW. adjudanten.
lĕmpaoeng, e. s. v. boom, die eetbare vruchten levert.
lempar; *mĕlempar,* gooien, werpen, smijten; *mĕlempar batoe,* steenen gooien; *pĕlempar,* datgene waarmede men gooit, werpmiddel.
lĕmpat, vloerkleed, looper, d. B.? Mogelijk verkeerd voor *lampit.*
lĕmpeh, e. s. v. zoutwatervisch, die, gegeten, jeukte veroorzaakt.
lĕmping, platte dunne koek, waarmede de inlander zijn ontbijt doet; *lĕmping-lĕmping,* al wat voor ontbijt dient; *lĕmping bingka,* e. s. v. koekjes. Zie ook *ĕmping.*
lĕmpoejang, e. s. v. plant.
lĕmpoeḳ, I. vruchten, gekookt met suiker, dan in bladeren gedaan en gerookt, zooals men wel doet met de *pisang, soekoen* en *doerian.* II. klodder, dikke plakkaat van kleverige zelfstandigheden.
lĕmpoenai, e. s. v. boschboom, die brandhout oplevert.
lĕmpoeng, licht, voos, kurkachtig, b. v. van hout, puimsteen enz. *kajoe lĕmpoeng,* e. s. v. wild hout, waarvan de doodkisten voor arme chineezen worden gemaakt, terwijl voor de rijken *kĕledang-* of *daroe-daroe*hout wordt gebruikt; *ikan pĕlĕmpoeng,* e. s. v. eetbaren zoetwatervisch. Zie *lampoeng.*

lĕmpoewi, e. s. v. plant.
lena, lang van duur, b. v. *tidoer tiada lena*, niet lang slapen, I. P.; *bĕrdjalan lena*, lang op reis zijn; *bĕrlena*, gerust slapen, Maxw.
lendeh, met het bovenlijf ongemanierd liggen, b. v. met den arm op tafel en het hoofd op den arm.
lĕndir, slijm, taaie stof; kleverig, slijmerig, fluim, kwalster.
lĕndja, I. vrijpostig. II. ring of hoepel die hangt, om er iets in te zetten, b. v. de ring waarin de hanglamp of de onderschotel hangt; *lĕndja djantoeng*, hartvlies.
lĕndjoewang, = *daoen djoewang-djoewang*, e. s. v. boom, welks bladeren als onheilafweermiddel buiten de deur worden gehangen, soms nog met een bezweringsspreuk daarop gegrift.
lĕndoet, ingebogen, b. v. van een brug, vloer, zitting; *mĕlĕndoet*, inbuigen; ook: afwijken van de horizontale richting van een kogel.
lendong, aal, = *ikan bĕloet*, d. l. Cr.
leng, een kleine inhoudsmaat = *kal*, zie ald.
lenga, en niet *lengah*, luieren, leuteren, talmen, slenteren, beuzelen; van de oogen: achteloos, onoplettend zijn, uit het oog verliezen; *tiada lenga matanja daripada mĕrĕnoeng akan dia*, onafgewend staarden zijne oogen hem aan; *mĕlenga dirinja*, een onverschillige, zorgelooze houding aannemen; *pĕlenga*, slenteraar, tijdkorting, middel om den tijd te dooden. Zie ook *leka*. Mĕn. *lengah*.
lĕnga, I. e. s. v. oliegevende plant, sesamum. Ook *bidjen*. II. Jav. olie.
lĕngai, traag, slof, achteloos. Zie *lalai*.
lĕngan, arm, mouw van een kleed, vleugel van een leger.
lĕngang, stilte hebbend, geen geraas om zich hebbend, niet veel werk hebbend. Ook *langang* en *lĕnggang*.
lengar, zich heen en weer bewegen van de oogen, vdW.? In de P. A. wordt van de oogen *lenga* gebruikt in de beteekenis van onoplettend zijn. Zie *lenga*.
lĕngar, duizelig, verdoofd, door een slag of stoot of val, dof, stompzinnig, = *kalĕngĕr*, Jav.
lĕngas, klam, vochtig, uitgeslagen door vocht, b. v. van kaas; vochtig van den neus, kleverig; *mĕlĕngas*, ook: vochtig worden van de lucht; *mĕlĕngaskan*, vochten, vochtig maken, b. v. strijkgoed.
lenggadaja, e. s. v boom.
lĕnggak, achterover, in den nek geworpen, van het hoofd; *mĕlĕnggakkan lehernja*, zijn hoofd achterover zetten, zich daarmede in postuur zetten, van iemand, die een redevoering houden wil. B. R.
lĕngganan, Jav. vaste leverancier, iemand bij wien men steeds koopt. Zie *rĕkan*.
lenggang, slingerende beweging van de armen, een schip enz.; *mĕlenggang*, slingeren met de armen; *bĕrlenggang pĕroet*, een ceremonie met zwangere vrouwen; *mĕntjampak lenggang*, opzettelijk zoo met de armen zwaaien, dat het de aandacht trekt, daarmede pronken; *lenggangan*, platte, trechtervormige bak, waarin stofgoud of diamanten worden gewasschen, door dien heen en weer te slingeren; *kapalanja dilenggang-lenggangnja*, hij schudde met zijn hoofd heen en weer. S. M.
lĕnggang, voor een poos niet aan het werk, vacantie, pause, voor een tijd stilstaan, ledige tijd, ledige plaats. Ook *langang*. Zie *lĕngang*.
lenggar, wijd uit elkander, niet opeen gedrongen; vrij van dwang of nood, vrij in zijn bewegingen, zich kunnende roeren, niet bekneld. Zie *longgar*.
lĕnggara, ook *sĕlĕnggara; mĕlĕnggarakan* en *mĕnjĕlĕnggarakan*, zorgen voor, = *pĕlihara*, en *mĕmĕliharakan*. Zie ald.
lĕnggawai, e. s. v. groote *sĕlĕpa*. Zie aldaar.
lĕnggoendi, = *lĕgoendi*, zie ald.
lenggok, zwaaiende heen en weer buigende beweging, van een persoon, tol enz. *mĕlenggok*, die beweging maken, b. v. *bĕrkata mĕlenggok*, onder het spreken heen en weer buigen; *bĕrtandaklah tĕrlenggok-lenggok*, al zwaaiende en heen en weer buigende dansen. Mes. Kag.
lengkah, oneensgezind, niet eendrachtig.
lĕngkang, wijder, meer geopend, van ringen en haken.
lĕngkara, zie *lĕnggara*.
lengkeng, = *kĕlengkeng*, zie ald.
lengket, Batav. kleven, = *lĕkat; bĕlengket*, klevend, kleverig. Zie *lĕkat*.

lĕngkiang, kleine rijstschuur op palen, = *rĕngkiang.*
lĕngkoeng, I. gebogen, boogsgewijze over iets, gewelfd, hol, zooals b. v. een horloge-glas, rond getrokken door de hitte, deuken in den kant van iets, holle zijde van iets; *lĕngkoengan boelan,* halve maan. Sw.; *lĕngkoeng djambatan,* boog van een brug; *tĕrlĕngkoeng,* gebogen, gewelfd; *pĕlĕngkoeng,* eereboog. II. galmend, van een geluid.
lĕngkoer, I. *mĕlĕngkoer,* snorken, = *dĕngkoer.* Maxw. II. naam van een zekere wijs op de viool of *rĕbab.* Zie op *timang.*
lĕngkoewas, e. s. v. specerij-achtigen wortel, die bij de spijsbereiding en als medicijn gebruikt wordt.
lengkoḳ, houten loods, schuur, Maxw. Zie ook *tjĕlengkoḳ.*
lĕngkoḳ, I. krom; *bĕrlĕngkoḳ,* krom trekken, krom worden.
lengkong, cirkel, al wat iets omringt en aldus insluit; *mĕlengkong,* omsingelen, omringen; *lengkong leher badjoe,* halskraag van een baadje; *kota lengkong nĕgara,* vesting, die de stad omgeeft; *dilengkong karang,* door koraalriffen omgeven; *lengkong,* ook: een boog van roode zijde of katoen, die bij optochten boven het hoofd van den hoofdpersoon wordt gedragen; *kalengkong,* cirkel, perk, waarin men hanen laat vechten. H. T.
lĕngoeng, in gedachten, zooals iem. die eene zaak niet begrijpt, suffen, verbluft zijn. Ook de naam van een boom.
lengoes; *mĕlengoes,* met afkeer het gelaat afwenden. M. Sam. I. p. 201.
lĕngoh, hijgen van vermoeidheid; *doedoeḳ kalĕngoehan,* vermoeid hijgende ergens neerzitten.
lengser, zie *lenser.*
lĕning, klanknabootsend woord voor een klingelend geluid, zooals van een belletje.
lĕnnjaḳ, = *lĕlap,* vast, diep, van den slaap; stilstaan van een tol, b. v. *lĕnnjaḳ bĕrdiri sapĕrti gasing.* Ibr. b. Ch.
lĕnnjap, verdwijnen uit het gezicht, verdwenen.
lĕnnjau, van boven met een korst, doch van onderen modder, van den grond. Zie *lanjaḳ.*
lĕnoeng, klanknabootsend woord voor een galmend geluid, zooals van een groote klok.
lenser; *mĕlenser,* bestrijken, besmeren, b. v. een pan met boter, over eene oppervlakte heenglijden, b. v. een geworpen boek over de tafel; *baring mĕlenser,* luieren.
lenset, omgekruld van de onderste oogleden; *pĕlenset,* iemand die dit gebrek heeft.
lĕntang, I. als grondwoord van *tĕlĕntang* zal wel niet goed zijn. Ik houd daarvoor *tĕntang.* II. klanknabootsend woord voor een galmend geluid.
lĕnté, zie *pĕrlĕnté.*
lĕntiḳ, I. ingebogen, zooals b. v. de voor- en achtersteven van inlandsche vaartuigen of van voren ingevijlde tanden; hol tegenover bol; *lĕntiḳ saboet,* gebogen zooals de schil van een kokosnoot; *lĕntiḳ pinggang,* ingebogen middel, scheldwoord; *dagoe lĕntiḳ,* bebbekin. II. *mĕlĕntiḳ,* besprengen, b. v. door middel van een bundeltje bladen in vocht gedoopt, dat men uitslaat op het goed; *pĕlĕntiḳ,* vliegenplak, een plak, gevlochten van rotan, waarmede men de muggen doodslaat.
lĕnting, I. klanknabootsend woord voor een klinkend geluid, zooals van een stuk geld dat op den steenen vloer valt. II. veerkrachtig; *mĕlĕnting,* veeren, van een mes, degen, veer enz.
lĕntjit; *mĕlĕntjit,* uitspringen of glippen, zooals b. v. een glibberige pit tusschen de vingers uit; *bĕrpĕlĕntjit,* hetzelfde en ook zijwaarts springen, van iets, dat geworpen is.
lĕntjong, afwijken naar den eenen of anderen kant, van iets dat rechtuit moet gaan.
lĕntoeḳ, buigzaam, week, souple. Sw.; *mĕlĕntoeḳkan leher,* den hals opzij buigen. Zie *lentoḳ.*
lĕntoer; *mĕlĕntoer,* doorbuigen; *mĕlĕntoer wilis,* golvend, een weinig gekruld van het hoofdhaar. Bid. Sar.
lentoḳ, opzij hangen van het hoofd, ook van het bovenste gedeelte van een afgebrande lampepit.
lepa, 1. Skr. pleister, zoowel voor schepen als muren; *mĕlepa,* pleisteren, bepleisteren. II. afgemat, achterovergeleund zitten.
lĕpa, verlenging van de palmiet naar

onderen, die bij den sagopalm nog eetbaar is; *lĕpa-lĕpa*, een soort van bootje.

lepak, = *lempah*, zie ald.

lĕpak, I. uit elkander, los en open, b. v. van den baard, die uitgekamd, of boomwol, die gezuiverd is, ook: luchtig op elkander. II. klanknabootsend woord voor een ploffend geluid, zooals van een boek, dat plat op den grond valt. Ook *lĕpok*, doch doffer van klank.

lĕpang, e. s. v. boom, die een eetbare vrucht draagt; *boenga lĕpang*, zie bij *ombak; boewah lĕpang*, e. s. v. koekjes of versnapering.

lĕpas, los, vrij, niet meer aan vast of aan iets gebonden, ontslagen, niet meer tot iets verplicht, ontkomen, voorbij, over, na, gedaan met; *lĕpas daripada boesoer*, los van den boog, afgeschoten van een pijl; *lĕpas onggas*, vrij als een vogel; *lĕpas hajam*, vrij als een kip, twee wijzen waarop slaven werden vrijgegeven in de Pad. bov.l.; *lĕpas nijat*, een gelofte vervuld hebben; *lĕpas daripada ādat*, zich niet aan de *ādat* hebben gehouden, de *ādat* geschonden hebben; *tiada lĕpas daripada moeloetnja*, zijn mond hield niet op van, hij heeft den mond steeds vol van; *lĕpas tiga hari*, na drie dagen; *lĕpas maloe*, fig. uitdrukking voor besneden; *lĕpas tangan*, alleen loon, zonder kost of kleeren, bij het huren van een bediende; *sa'orang lĕpas sa'orang*, de een na den ander; *lĕpas lohor*, over 12 ure op den middag; *lĕpas satoe-satoe*, als het eene gereed was dan het andere; *lĕpas saboewah roemah, saboewah roemah*, als men met het eene huis gereed was, begon men met het andere; *lĕpas dari moeloet harimau, djatoh kamoeloet boewaja*, Spr. = van Scilla in Charibdes, of van de wal in de sloot, of uit de pan in het vuur; *bĕrlĕpas*, ontkomen; *lari bĕrlĕpas*, het vluchtend ontkomen; ook *lari bĕrlĕpas dirinja; bĕrlĕpas harta*, bezittingen redden; *mĕlĕpaskan*, loslaten, vrijlaten, ook iemand zenden; *mĕlĕpaskan orang pĕrgi*, iemand laten gaan, de schare van zich laten; *mĕlĕpaskan mĕngadji*, zijn kind overgeven om den Koran te leeren lezen; *mĕlĕpaskan pĕrkataän*, bij het afschrijven woorden overslaan, uitlaten; *lĕpas-lĕpas*, zeker vlechtwerk van zeer dun goud- of zilverblik, dat bruid en bruidegom aan het einde der huwelijksfeesten, bij wijze van symbolische handeling, uit elkander trekken; *mĕlĕpaskan saranja sĕndiri*, in zijn eigen onderhoud voorzien; *kalĕpasan*, ontkoming, ontsnapping, bevrijding; *mĕmpĕrlĕpaskan*, doen ontsnappen of ontkomen, b. v. *koepĕrlĕpaskan ĕngkau daripada mati*, ik deed u aan den dood ontkomen, ik redde u van den dood.

lĕpat, kleefrijst, gekookt in een toegevouwen blad; *lĕmpat kĕtoepat*, een *lĕpat* die op reis voor *kĕtoepat* dient. Zie ald.

lĕpau, I. lijst, die de punten van de oplangers, *tadjoek*, aan den binnenkant met elkander verbindt, maar die punten niet bedekt zooals de *toetoep tadjoek*. II. = *sĕlasar astana*. Hik. P. pag. 53. een winkeltje of kraampje rondom de markt. Pad. bov.l.

lĕpeh, omgeplooid, zooals de hoek van een vel papier bij het inpakken van iets.

leper, I. plat, vlak, ondiep b. v van borden, schotels, de hand enz.; *leper-leper*, lat of plank boven op de *tadjoek*, plat potdeksel, ook loopplank aan boord van een vaartuig, b. v. *laloe baginda bĕrdjalan pada tĕpi leper-leper Mĕndam birahi itoe*, vervolgens liep de Vorst aan den kant van de loopplank van de M. B. Zie *tjeper*. II. leverkleurig, van het Ned. lever? III. slecht, gebrekkig van de uitspraak? b. v. *orang Mĕlajoe nĕgari itoe leper tjakap, hĕndak kata apa, dikatanja apé*. Maxw.

lĕpoe, e. s. v. zeevisch met zeer harde huid en giftigen angel. Soorten zijn: *l. bĕranjoet*, die gewoon is als vuil op het water te drijven, *lĕpoe karang* en *l. sĕtoe*.

lĕpoer, gedeeltelijk in den modder bedolven; *mati lĕpoer*, in den modder gestikt.

lĕpoh, blaar, blaas, door branden ontstaan; *mĕlĕpoh*, een blaas vormen.

lera, = *sĕlera*, trek in eten of drinken, eetlust.

lĕrah, afgewaaid en beschadigd van bladeren en vruchten, vernield van huizen, steden, uit zijn verband, van een boek.

lĕrai; *mĕlĕrai*, scheiden van elkander

doen gaan, van vechtenden of twistenden. Zie *tjĕrai.*

lĕrak, I. *boewah lĕrak*, de zeepvrucht. II. uit zijn verband, uit elkaar; doorgescheurd; *mĕlĕrak* en *mĕrĕrak*, ook: een beest ontleden. Zie *rĕrak.*

lĕram, zie *dĕram.*

lerang, I. draagbaar, berrie. II. baan van een geweven stof, kabellengte als bepaling van afstand, M. Sam. II. p. 20; een half etmaal, van vaartuigen onder weg.

lerap, munt, inz *pitis*, waarmede e. s. v. kruis- of muntspel, *poesing lerap*, gespeeld wordt. Zie het volg. woord.

lĕrap, e. s. v. balineesche duiten met een vierkant gat in het midden.

lereng, buitenrand van al wat platrond is, voet van een berg; *mĕlereng*, op den buitenrand voortrollen, zooals b. v. een stuk geld, een rad enz. *lereng-lereng*, rolletjes, zooals onder een ziekenstoel, rolwagen enz.

leret, achterna sleepen, langdradig spreken. Zie *seret.*

lĕrik, zie *dĕrik.*

les, I. verb. Ned. lijst; ook *ĕles.* II. verb. Ned. leidsel.

lesa, riem, zooals men op riviervlotten gebruikt, doch kort, zoodat de roeier op zijne plaats blijft. Voor lange riem zie *tjawas; mĕlesa*, sturen met een roeiriem aan den voorsteven van een vaartuig.

lĕsah? = *mĕmakai pakaijan boeroek.* Abd. Sch. wrdb. Mogelijk *loesoeh*, zie ald. Mĕn. *lasah*, zie ald.

lĕsak, I. aanhoudend, van den regen. II. e. s. v. boom.

lĕsap, uit het oog verdwijnen; verdwenen, weg, zoek. Het is door omzetting ontstaan uit *lĕpas*. Zie ook *lĕnnjap.*

leseh, ziekelijk bleek, ook *poetih mĕleseh.*

leser, de *lantai* met een eenvoudig matje erop; *makan bĕrleser*, op een matje, dat op de *leser* ligt, eten zonder eenige andere verhevenheid.

leset, schel fluiten, zooals b. v. het fluitje van een bootsman.

lĕsi, I. vernederd, vernedering. II. *poetjat lĕsi*, doodsbleek; *tepoek lĕsi*, geheel verlamd. Zie *leseh* en Mĕn. *lasi.*

lĕsir, wapens, die men bij het schermen gebruikt, zooals sabel, schild enz. Mĕn. *bĕrlĕsir*, schermen enz.

lĕsit, een fluitend of piepend geluid maken. Zie *pĕlĕsit*, en Mĕn. wrdb.

lĕsoe, vermoeid, afgemat; *lĕtih-lĕsoe*, afgemat en vermoeid. Zie *pĕlasoeh*

lĕsoeng, vijzel, mortier, rijstblok, waarin de rijst wit gestampt wordt.

lĕsoet, een fluitend geluid maken, zooals een rotan, waarmede men door de lucht slaat.

lĕt, Jav. tusschenruimte van tijd, b. v. *lĕt sahari*, met een tusschenverloop van één dag.

lĕta, Skr. gebrek, gebrekkig, slecht, beschadigd; *ta lĕta*, zonder gebrek; *hina lĕta*, gering en gebrekkig; *mĕmbĕri lĕta*, slecht behandelen; *nama jang lĕta*, een slechte naam. Ongeveer = *tjĕla*, zie ald.

letak, zeer zwak, van een kranke of stervende.

lĕtak, I. klanknabootsend woord voor een kloppend geluid. II. *mĕlĕtakkan*, neerzetten, neerleggen, plaatsen; *mĕlĕtakkan anak*, een kind op den weg te vondeling leggen; *m. hoekoem*, wetten vaststellen; *m. ādat dan pĕrentah nĕgari*, de gebruiken en wetten voor een land vaststellen, een land instellingen en wetten geven. III. = *rĕtak*, berst, b. v. in aardewerk; *lĕtak sariboe*, duizend bersten, wordt gezegd van een kopje enz. waarvan het verglasel vol kleine bersten is. Zulk een voorwerp gebruikt men voor onheilafweermiddel.

lĕtang, klinken, b. v. van een stuk geld dat valt.

leter; *bĕleter*, snateren, kakelen, rammelen met den mond; ook: uitgesmeerd over een oppervlakte, van kleverige zaken; *pĕleter*, snateraar, klappei.

lĕtih, zwak, afgemat; *lĕtih-lĕsoe*, zwak en afgemat; *lĕtah-lĕtih*, hetzelfde als *lĕtih* maar versterkt; *lĕtih-lĕlah*, doodmoede.

lĕtik, klanknabootsend woord voor een tikkend geluid.

lĕting, klinken, maar fijner dan *lĕtang.*

lĕtis; *mĕlĕtis*, besprengen, door de hand in het vocht te doopen en dan die slap houdende uit te slaan zooals bij het vochten van strijkgoed.

lĕtjah, doorweekt, van den grond; poel van stilstaand regenwater. Zie *letjak.*

letjak, slijkerig, slibberig, week, doorkneed, van den grond, b v na regen. Zie *betjak* en *latjak.*

lĕtjat, spiegelglad.
letjeh, blijven kleven, van iets dat langs iets afvloeit, b. v. was, stroop enz.
letjek; *mĕletjek*, met de punt van den voet opzij schoppen; drukkend fijnmaken, b. v. gekookte rijst met een lepel; e. s. v. spel, waarbij men met de punt van den voet de *aloeng* schopt naar de opgezette *gandoe*-vruchten.
letjer, nat, waterig, van een wond.
lĕtjer, rauw, van de huid.
letjet, geschaafd, geschrijnd, geschramd, van de huid; *pantat letjet*, een blik gat van het paardrijden. Ind. Bangs.
lĕtjet, met een vaart er uit springen, zooals een glibberige kersepit, die men tusschen de vingers knijpt Mĕn. *latjit*.
lĕtjoeh, = *lĕtjoh*, zie ald.
letjoek; *mĕletjoek*, poetsen, gladmaken, polijsten.
lĕtjoep, klanknabootsend woord voor een zuigend geluid, zooals dat veroorzaakt wordt door het steken van een stok in iets weeks, b. v. in dikken modder.
lĕtjoer, blaren krijgend, van de huid, waarop kokend vocht is gevallen; *mĕlĕtjoer*, branden door heete vloeistoffen, b. v. *mĕlĕtjoer-lĕtjoer moeloet patik minoem ajar sangat panas*, ik heb mijn mond gebrand met erg heet water te drinken, Pr. Dj. *mĕlĕtjoerkan*, iets branden met heete vochten.
lĕtjoet, I. schielijk vooruit springen, zooals een paard of een visch uit het water. II. = *lĕsoet*, zie ald. III. *mĕlĕtjoet*, slaan met iets duns, b. v. een rotan of karwats, karwatsen.
lĕtjoh, geschrikt, geslonken van groenten, door ze even in heet water te doen, of dat er over te gieten; ook: nat en slap van geweven stoffen, doch zoo, dat men er het vocht niet uitwringen kan.
lĕtjok, I. geluid van het trappen in taaie modder. II. slap, door het gebruik, v. geweven stoffen enz. Zie *lĕtjah*.
lĕtoek, klanknabootsend woord voor een tokkelend geluid.
letoek, = *lentok; mĕletoekkan lehernja*, zijn nek buigen of draaien.
lĕtoem, klanknabootsend woord voor een dreunend geluid, zooals van kanongebulder.
lĕtoeng, klinken, maar doffer en groffer dan *lĕtang*.
lĕtoep; *mĕlĕtoep*, ontploffen; *lĕtoep-lĕtoep*, e. s. v. kinderspeelgoed, dat, met den mond geblazen, een ploffend geluid maakt; ook: proppenschieter.
lĕtos; *mĕlĕtos*, openbersten, openspringen, uiteenspringen met een plof, ongeveer = *lĕtoep*, zie ald.
libai, = *limbai*, zie ald.
liboet (?) *liboet bĕlioeng*, het handvat van zacht hout aan den steel van een dissel. Mal. mogel. *lĕmboet*?
lidah, tong; de zijde van een plank, die in de gleuf van de nevenplank past; *anak lidah*, de huig; *lidah ajar*, zie bij *kapala*; *lidah bĕrbadjang*, zwaluwstaart; *lidah bĕrtjabang*, dubbeltongig; *lidah timbangan*, evenaar, naald van een weegschaal; *lidah badak*, de cochenille-cactus; *lidah boewaja*, de aloë; *lidah tanggala* ploegijzer; *l. tjoeban*, het tongetje in een pen, om netten te knoopen; *ikan lidah*, tong, de visch; *satitik lidah*, een woordje; *fasih lidah*, welsprekend; *atas lidah*, mondeling, ook *dĕngan lidah; lidahnja tiada bĕrtoelang*, hunne tongen waren los, niet meer te bedwingen. H. A.; *lidah hajam*, een soort van plant; *lidah tĕdoeng*, e. s. v. parasietplant, *lidah pandjang*, langtong, babbelaar; *pĕnglidah*, groote spatel om gekookte rijst om te roeren; Skr. *lidha*, gelikt.
lidal, Port. *dedal*, vingerhoed, ook *bidal* en *didal*.
lidas, prikkeling gevoelen, van den mond, jeukerig van de vrouwelijke schaamdeelen.
lidi, nerf der palmbladeren; *sapoe lidi*, een stalbezem, daarvan gemaakt; *oelar lidi*, e. s. v. fijn, giftig slangetje.
ligas, telgang van een paard.
ligat, snel in de rondte draaien, zooals b. v. een tol.
lihar, Pad bov.l. het lessenaartje waarop de priester in de *soerau* zijn boek legt Pist, het is eene omzetting van het arab. *rihal*.
lihat; *mĕlihat*, zien, kijken, aanzien; bezien, opnemen; *mĕlihat dĕngan ekoer matanja*, schuin aanzien; *mĕlihat moedah*, gering achten; *mĕlihati*, bekijken, opnemen, het toezicht over iets hebben, naar iemand gaan kijken, hem bezoeken; *bĕrlihatan*, een entrevue hebben; *bĕrlihat-lihatan*, hetzelfde van velen; *kalihatan*, gezien, zichtbaar, in 't gezicht

komen, in staat zijn te zien, het gezicht hebben op, gezicht, uitzicht, uiterlijk voorkomen, b. v. *sakalihatan taman itoe*, het geheele uiterlijk voorkomen van dien hof; ook voor den dag komen, boven water komen van iemand die wegbleef; *mĕmpĕrlihatkan*, iets laten zien aan iemand; *bĕpĕrlihatkan*, daarmede bezig zijn; *tĕrlihat*, toevallig komen of raken te zien; *pĕlihat* en *pĕnglihat*, ziener, iemand die verborgen zaken kan zien, het zien als handeling, het gezicht als zintuig; *pĕnglihatan*, het gezicht, het geziene, inzicht, beschouwing; *tiada dĕngan bĕpĕrlihatan*, zonder toezicht te hebben.

lijang, opening, gat; *lijang djaroem*, de met een naald geprikte gaatjes; *liang tĕlingâ*, oorgat; *l. hidoeng*, neusgat; *l. laḥad*, nis in een graf; *l. tjintjin*, opening van een ring; *l. roma*, huidporieën; *loeka tiga liang*, drie wonden. Zie *lobang*.

lijar, wild, niet tam of mak, van dieren; *l. hati*, verwildering van het gemoed; *matanja liar mĕmandang kakiri dan kakanan*, zijne verwilderde oogen keken naar links en naar rechts, Mes. Kag.; *binatang liar*, wilde dieren.

lijat, taai; *tanah liat*, klei; *kajoe liat*, taai hout; *daging liat*, taai vleesch.

lijoe, Chin. chineesche wijze van roeien door vier staande personen.

lijoeḳ, opzij buigen; *lioeḳ lampai*, zich in allerlei bochten wringen, zooals een indische danseres of een slang; *lioeḳ lenggang*, slingerende bewegingen v. e. vaartuig; *mĕlioeḳkan leher*, den hals opzij buigen; *mĕlioeki*, iets grijpen terwijl men zich met het lichaam zijwaarts buigt; *sapĕlioeḳ*, zooveel als men op die wijze in één keer grijpen kan.

lijoeng; *lioeng-lioeng*, e. s. v. zoutwatervisch.

lijoep? wringen, werken van een vaartuig? b. v. *lioep lenggang roepa bahtĕranja*. H. Boedj.

lijoer, speeksel, zeever, kwijl, ook *ajar lioer; bĕrlioer*, kwijlen; *mĕlioer*, huilen van honden des nachts zonder dat hun leed geschiedt.

lijoet, I. zie *bĕlioet*. II. taai, lederachtig, van spijzen.

lik, voorwendsel; *mĕlik*, zich verstoppen; *bĕrlik*, zich achter een voorwendsel verschuilen.

liḳa', Arab. ontmoeten.

likas, derde haspel, waarop het garen van de *gĕloendoeng* gehaspeld wordt; *likasan*, vertikale garenwinder, zie *roewing; mĕlikas*, in het Palemb. bespieden van een badende vrouw door een manspersoon.

likĕt, Jav. kleverig; meestal *bĕlikĕt*.

likoe, zie *mandalikoe; padoeka likoe*, titel van de 4e wettige gemalin des Vorsten.

likoer, Jav. twintig in de samenstellingen van 21—29, b. v. *salikoer, doewa likoer* enz. veelal gebruikt in dateeringen van brieven.

ẓil, Arab. schaduw; *ẓil Allah fi alāâlam*, de schaduw Gods op aarde, titel van sommige Sulthans.

lila, I. e. s. v. kleine koperen kanonnen, koperen draaibassen. II. Jav. toestaan, genoegen nemen met, veroorloven; *djika bĕlom adjalkoe datang, harám lila dipĕrkandoeng boemi*, als mijn tijd noch niet daar, is het verdijd dat ik toesta door de aarde in haren schoot genomen te worden.

lili; *mĕlilikan*, winden van een kluwen.

lilih, vloeibaar; *mĕlilih*, zacht vloeien, vlieten, afglijden van een kind; *mĕlilihkan*, vloeibaar maken, ook; zachtjes aan ruchtbaar maken; *lilihan*, reeks; *lilihan roemah*, reeks huizen; *lilihan goenoeng*, bergreeks, bergketen; *ĕmas mĕlilih*, vloeibaar goud; *mĕlilihkan ajar soesoenja*, haar zog doen vloeien.

lilin, was; *dijan lilin*, waskaars, bij verkorting ook alleen *lilin*; *l. mĕntah*, ongezuiverde was; *lilin sambang*, zie *sambang*.

lilit, slinger of slag in de rondte of rondom iets; *mĕlilit*, om iets heen slingeren, zooals b. v. een slang, slingerplant enz. Zie ook *oebi* en *bĕdoeng*.

lillahi, Arab. bij God! aan God!

lim, verb. Ned. lijm.

lima, I. vijf; *mĕlima*, de vijfde zijn; *pĕnglima*, aanvoerder; *p. pĕrang*, legeraanvoerder; *p. p. bĕsar*, opperbevelhebber in den krijg; *lima kaki*, vijf voet, naam van de voorgalerij van maleische woningen. II. e. s. v. boom, vdW.

limar, e. s. v. zijden buikgordel, e. s. v. veelkleurige stof, die daarvoor gebruikt wordt.

limau, limoen, citroen, = *djĕroeḳ; pĕlimau*, een afzonderlijk gebouwtje,

tijdelijk opgeslagen, waar men gasten op *limau* onthaalt, b. v. *mĕnjoeroehkan orang bĕrboewat pĕlimau .... ija naïk ka-atas pĕlimau itoe .... sĕntap limau,* Masj. H. p. 9; *bĕrlimau,* bij het baden van limoenen gebruik maken.

limas, stomp pyramidaal, ook een puntig vierkant bakje gemaakt van een blad om er iets in te doen; *atap limas,* schilddak, dak dat aan vier kanten schuin afloopt; *roemah limas,* huis met een schilddak. Zie ook bij *balai.*

limbah, I. verzameling van allerhande vuil, inz. nat; *pĕlimbahan,* kuil onder het huis, waarin dat vuil wordt geworpen, kolk bij een keuken. Mĕn. *pĕlĕmbahan.* II. overdekt, zie *limpah.*

limbai; *mĕlimbai,* slingeren met iets in de hand; *manis mĕmboewangkan limbai,* dit bevallig doen om de attentie te trekken; *langkah limbai* pas, waarbij de voet een zwaai naar buiten maakt; *ikan limbai,* e. s. v. zoutwatervisch.

limbaḳ, ordelooze hoop of stapel, b. v. van geldstukken; *dinar bĕrlimbaḳ-limbaḳ,* dinarien bij hoopen of stapels. Ab. Tam. Mĕn. overvloeiend, overvloed.

limban, bruggetje, vonder.

limbang; *mĕlimbang,* uitwasschen van het vuil uit rijst, stofgoud enz. door aan den waschbak een draaiende beweging te geven; ook: rondslenteren zonder iets te doen.

limbat, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

limboeḳ, ook *limboekan,* e s. v. wilde duif = *dĕkoet.* Volgens and. een vogel overeenkomende met een korhoen.

limboeng, besloten, veilige ligplaats voor vaartuigen, loods, waaronder men vaartuigen bouwt, dok; *limboengan,* afgesloten badplaats.

limboer, even zichtbaar, tusschen zichtbaar en noch niet zichtbaar; *samboer-limboer,* het zichtbaar worden van het avondrood.

limoer, zie *saboer.*

limpa, de lever; *l. kĕtjil,* de milt = *limpadoe.*

limpadoe, de milt.

limpah, overvloeiend, overvloedig; *mĕlimpahkan karoenia,* overvloedige gunst bewijzen; *dĕngan limpahnja,* in overvloed, overvloedig; *kalimpahan,* overvloed.

limpau; *mĕlimpau,* om iets heen gaan om het te ontwijken; *mĕlimpauwi,* om iets heengaande ontwijken, b. v. een onveilige plaats. vdW.

linang; *bĕrlinang-linang,* vloeien, biggelen, van tranen, speeksel, een rivier enz. b. v. *lioer bĕrlinang sambil mĕnĕlan,* het speeksel vloeit terwijl men het inslikt. H. Gr. p. 76; *soengai itoe tĕnang linang,* die rivier vloeit stil; ook vloeien, uitstralen v. e. glans, b. v. *noer wadjahnja bĕrlinang-linang.*

linar? *sapĕrti makanan soedah boesoeḳ,* Abd. schets wrdb.

lindis, zich lomp op iets leggen, b. v. op iemands schoot; *pĕlindis,* rol om den grond gelijk te maken.

lindoeng, beschut, beschermd, verborgen, bedekt; *bĕrlindoeng,* zich beschutten; *tĕrlindoeng,* bedekt, verborgen, beschut zijn, ook: over het hoofd gezien, vergeten; *mĕlindoengi* en *mĕlindoengkan,* beschutten, beschermen, bedekken; *sĕlindoeng* en *tĕrsĕlindoeng,* geheel verborgen; *tĕrsĕlindoeng dalam Allah,* in God verborgen; *pĕrlindoengan,* plaats waar men zich beschut, geheim gemak.

linggam, rood; *warna linggam,* roode kleur; zie ook *sĕdĕlinggam.*

linggi, steven van een inlandsch vaartuig, zoowel voor- als achtersteven; *linggi madjakaja,* zulk een steven uit één stuk met de kiel.

linggih, Jav. = *loenggoeh,* zie ald.

linggis, I. lat of andere bedekking op het boord van een vaartuig, waarop de riemen rusten. Zie *rimbat.* II. Jav. breekijzer, koevoet.

lingkar, kronkel, kromte, bocht, spiraalswijze rond gelegd, b. v. van een touw, slang, naaf van een rad; *tali satoe lingkar,* een tros touw; *lingkar pĕroet,* de dunne darmen, M.; *bĕrlingkar,* gekronkeld, opgerold, zooals een slang; *bĕrlingkar-lingkar sapĕrti tandoeḳ,* gekromd als horens; *mĕlingkar,* kronkelen, omkronkelen, in kronkels leggen, opschieten van een touw; *mĕlingkar rotan,* rotan vlechten tot een rond matje of bordje, *pinggan lingkar* genoemd; *oelar mĕlingkar dilehernja,* de slang omkronkelde zijn hals.

lingkas, = *ringkas,* zie ald.

lingking, e. s. v. vrucht, door de chineesen *litji* genoemd.

lingkoep, v. boven gesloten, zooals eene bloem; aan één kant naar boven omgeslagen, zooals de punt v. e tafelkleed;

bĕrtoedoeng lingkoep, gesluierd zijn op de wijze der Mal. vrouwen. Zie *toedoeng*.
lingsir, Jav. neigen, dalen, zakken; *lingsir matahari*, ter kimme neigen van de zon; *bajang-bajang lingsir*, de schaduwen dalen; *mĕlingsirkan tangan*, de mouw laten zakken bij het eerbiedig aanvatten.
linjang, zeer snel, van een zeilend vaartuig; *linjang lĕgat*, zie *lĕgat*.
linoeng; *linoeng-linoengan*, neusbloeding. vdW. Geneesk. t.
linoes, e. s. v. plant.
linsing, een hulstachtige struik met scherp gedoornde bladen en schoone witte bloemen.
linsoem, e. s. v. heester.
lintah, ook *halintah*, zoetwater bloedzuiger; *lintah-lintah*, platte haak, waarmede iets aan den muur wordt vastgemaakt; ook de klos waarin die haak sluit.
lintang, I. dwars, overdwars, in de breedte; *lintang kĕdak*, dwars in alle richtingen; *lintang sangkoet*, een bijzondere wijze van den haarwrong op te maken; *lintang-poekang*, schots en scheef, links en rechts; *tĕrlintang*, dwars in den weg, dwars over iets heen; *mĕlintang*, dwars over heen gaan, dwars in den weg staan; *mĕlintang pajir*, de blokkade forceeren; *minta lintang pajir*, boete vragen voor het forceeren van de blokkade; *mĕlintangkan kajoe*, dwarshouten aanbrengen; *mĕlintangi pĕrkataän*, tegenpraten, tegenspreken; *lintangan*, zich dwars te midden van iets anders bevinden; b. v. *dan gadjah koeda lintangan ditĕngah rājat, sapĕrti poelau ditĕngah laoet roepanja*. H. Boedj. *pĕlintangan*, verkeerde gedachten, die bij iemand opkomen, b. v. *hata maka datanglah pĕlintangan mĕlintangi bagainja dan mĕmbĕri oewas-oewas kapadanja*, S. Dzoel. *bĕpĕrlintangan*, dwars door elkander van velen; *lintang-lintang*, kruiselings. II. Jav. ster, = *bintang*.
lintap, in lagen op elkander, van platte voorwerpen; ook: bij troepjes, van personen die komen.
lintar, zie *halintar*.
lintas, voorbij; *mĕlintas*, schielijk voorbijgaan aan iets; *bajang-bajang orang mĕlintas*, de schaduw van iemand, die voorbij snelt; *pĕlintas*, voorbijganger; *bĕlom tĕrlintas kapada rasa*, heeft zich aan het gemoed nog niet voorgedaan; *pĕlintasan*, voorbijgang, e. gift in geld, door den bruidegom aan zijne schoonouders, indien zijne bruid een ongehuwde oudere zuster heeft, Palemb.
lintjah, zich heen en weer bewegen van een vlieger, niet stilstaan; onstandvastig, wispelturig, ongestadig.
lintjin, = *litjin*, zie ald.
lintjip, = *lantjip*, zie ald.
lintjoem, doornat, = *basah koejoep*, Sw.
lintjoeng; *mĕlintjoeng*, een anderen weg opgaan dan men zich eerst voorgenomen had. Ook van gedrag of wandel. Zie *lantjong*.
lintoep, van alle zijden toegedekt. Ook *litoep*.
lipai, e. s. v. grof zonnescherm.
lipan, = *halipan*, duizendpoot; *lipan laoet*, = *poempoen*, zie ald.
lipas, kakkerlak. Zie ook *koedoeng*.
lipat, vouw, gevouwen, dubbel; *lipat ganda oentoengnja*, dubbel en dwars voordeel of winst. H. A. p. 238; *lipat kadjang*, in scherpe bochten gekronkeld van eene rivier; *lipat pandan*, gekronkeld in den vorm van een krakeling, nam. aldus worden de pandanbladeren gelegd, die men tot matwerk zal vlechten; *sanggoel lipat pandan*, opgebonden haar in dien vorm; *mĕlipat*, vouwen; *pĕlipat loetoet*, de knieholte, ook *pĕlipatan loetoet; pĕlipatan koelit*, de rimpels of plooien der huid; *pĕlipatan soerat*, de vouwen van een brief.
lipit, fijne plooi, zooals b. v. in kraagjes; *pĕlipit*, plooi-ijzer.
lipoek, slaan, van kinderen.
lipoer, Jav. = *hiboer*, troost; *lipoer lara*, troost bij ziekte, ziekentroost; komt dikwerf in gedichten voor; *pĕnglipoer*, vertrooster.
lipoet, overheen, overstelpend, te bovengaand; *mĕlipoeti*, over iets heen gaan, overvloeien, overstelpen, tebovengaan, overdekken; *maka toedjoeh boekit dilipoeti olih hamparan itoe*, en zeven bergen werden door dat kleed overdekt. N. M.; *nama jang mĕlipoet sĕgala nama jang laïn*, een naam, die alle andere namen te boven gaat.
lipoh, in de verkeerde plooien of vouwen.
lir, Jav. geheel als, gelijk. Zie bij *sari*.
lirik; *mĕlirik*, doorboren.
liroe, Jav. zie *kĕliroe*.
lis, voeg tusschen steenen; *pĕngĕlis*, voegijzer. Zie *sija*.

lisah; *bělisah,* ontroeren, angstig, onrustig, woelig, rusteloos zijn. M. Sw. en L.
lisán, Arab. tong, tongval, taal; *děngan lisán,* mondeling.
lisoe, kunstmatige plooi, ook spleet, scheur.
lisoet, I. verwelkt, verlept, verzwakt, afgeleefd, onontwikkeld. II. *mělisoet,* zuigen, M. en L. Zie Měn. wrbk.
litjat, = *letjet,* zie ald.
litjau, glimmend van vettigheid.
litji, Chin. = *kělengkeng,* zie ald.
litjin, glad, glibberig; *batoe litjin,* ronde, gladde keisteen; *sělitjin,* e. s. v. zeevischje; *litjin-lětjat,* spiegelglad, glad en effen.
litjoet, = *letjet,* zie ald
litoep, = *lintoep,* zie ald.
liwat, Jav. = *laloe,* voorbij; *liwat loewih,* meer willen zijn dan een ander, zich boven een ander stellen, Pr. Dj.
liwáṭ, Arab. sodomie.
lo, Jav. uitroep van verwondering.
loba, begeerlijkheid, inhaligheid, begeerig, inhalig; *mělobakan,* iets begeeren, aftroggelen.
lobaḳ, e s. v. radijs; *l. merah,* wortelen, peen, vdW ?
lobang, gat, kuil; *l. djaroem,* het oog eener naald; *l. hidoeng,* neusgat; *l. pantat* en *l. doeboer,* aarsgat; *l. roman,* de poriën; *l. těroes-měněroes,* een gat door en door; *pělobang,* wolfskuil, kuil om dieren te vangen.
lobi-lobi, e. s. v. boom met eetbare vruchten; soorten zijn, *lobi-lobi asam, l.-l. badaḳ, l.-l. manis* en *l.-l. sěpat.*
lodeh, een bijzondere soort van gestoofde groente; *mělodeh,* terdege goed door elkander werken, vdW.
lodi, = *rodi* = *ordi,* verb. Ned order.
lodji, Ned. loge, factorij van de Compagnie, versterkte nederzetting.
lodoh, pappig door bederf, van vruchten en spijzen.
loe, Chin gij, jij, jou.
loebán, Arab. wierook; *loebán djawi,* benzoë.
loeber, Jav. overloopend vol, overloopen, overkoken.
loeboeḳ, diepte of kom in zee, meer of rivier. Op Malaka poel, Maxw. en op Sumatra ook = *loehaḳ,* b. v. *loeboeḳ Agam* = *loehaḳ Agam,* het gebied of landschap Agam.
loeboer; *bilik běrloeboer,* verborgen kamer om schatten in te bewaren; *pintoe běrloeboer,* verborgen deur; *pěloeboer,* rijstschuur, rijstpakhuis, zie *loemboeng; kaloeboeran,* valkuil, valput.
loedah, speeksel; *běrloedah,* spuwen; *měloedahkan,* uitspuwen; *měloedahi,* bespuwen; *pěloedahan,* spuwbak, kwispedoor.
loedang, e. s. v. vaartuig, ook *sampan loedang.* H. T. *loedangan,* e. s. v. tamboerijn, een weinig bekend instrument, Pad. bov.l.
loeding, e. s. v. *těnggiri*-visch.
loedjah, Arab. de Oceaan, de diepte der zee, watermassa, de open zee.
loedjau, e. s. v. zoutwatervisch.
loedjoer, Měn. lang en dun, gerekt, uitgerekt; *měloedjoer,* rijgen, met de losse rijgsteek naaien. Zie ook *oendjoer.*
loega, = *doega,* zie ald.
loeh, = *kěloeh,* zuchten, stenen.
loehaḳ, = *loewaḳ,* zie ald.
loejoet; (Měn. in groote hoeveelheid v. iets voorzien zijn); *měloejoet,* neerbuigen, van takken door de zwaarte van vruchten of bloemen; zie ook *lělai,* uitpuilen van de oogen? b. v. *maboḳ itoe moekanja merah běrsěri, matanja loejoet manis, pěloehnja rimas-rimas,* Pr. Dj.
loeḳ, zie *ěloeḳ.*
loeka, wond, gewond; *kěna loeka,* gewond worden; *loeka parah* en *l. pajah,* zwaar gewond, doodelijke wond; *loeka sědikit,* licht gewond; *měloekakan* en *měloekaï,* verwonden.
loekang, afgeven van verf, die nog niet droog is. Sw.
loekat, er af, losgelaten, van dingen, die ergens op vast gezeten hebben, b. v. een deksel van een botervaatje, de kalk van een muur enz.
loekis; *měloekis,* graveeren, snijden, griffelen met een scherp gepunt voorwerp, = *oekir; loekisan,* teekening, schildering, griffeling.
loekoe, Jav. ploeg, zie *těnggala* en *badjaḳ.*
loekoep, omgekeerd, met de holle zijde naar beneden, b. v. van kommen, drinkglazen, vaartuigen enz.
loekoet, fijne deeltjes van graan, die bij het wannen afgezonderd worden; *měloekoet,* breken van de korrels, ook *lěmoekoet.* Verder ook fig. van het hart,

b. v. *hatinja kĕtjil bagai mĕloekoet*, Sj. Ibr. b. Ch.

loelah, ronde fuik met een of meer ingangen.

loeli, vlok katoen, die men bij het spinnen in de hand houdt; *mĕloeli*, kneden met de handen. Zie Mĕn. wrbk.

loeloe, I. *loeloe-lala*, ongeregeld van gedrag, vdW. NB. hiervoor door mij altijd aangetroffen *tidak̤ kaloeloe*, b. v. *tingkah dan lakoe tidak̤ kaloeloe*, de Holl. bloeml. pag. 348. II. Arab. parel eig. *loe'loe'*.

loeloeh, tot stof, tot poeder; *loeloeh lantak̤*, fijn gestampt, geheel verbrijzeld, vermorzeld; *hantjoer loeloeh*, vergruisd en vermorzeld; *mĕnghantjoer-loeloehkan*, verbrijzelen, vermorzelen.

loeloek̤, I. = *soeloeh; pĕloeloek̤ = pĕnjoeloeh*, zie ald. II. *mĕloeloek̤*, met modder bestrijken van het talud eens sawahs, Pad. bov.l. *kasawah tidak̤ bĕrloeloek̤, kaladang tidak̤ bĕrarang*, Sprw. voor het zich zoo gemakkelijk mogelijk maken. Pist. Pad. bov.l.

loeloem; *mĕloeloem*, aflikken, b. v. een vinger waaraan stroop zit.

loeloen; *mĕloeloen*, gestadig door inslikken, b. v. zooals bij het eten van macaroni of *lak̤sa*.

loeloeng, huilend kermen van menschen en dieren, b. v. honden; ook balken.

loeloer; I. *mĕloeloer*, afglijden, afsullen, door iets glijden, b. v. zachte spijs door de keel, inzwelgen. II. Jav. e. s. v. geel smeersel, waarmede men zich de huid besmeert. III. *ikan loeloer = ikan mowa*, paling, aal Vergel. I.

loeloes, er door kunnen, ruim genoeg om iets door te laten, toegestaan kunnen worden, doorgaan; *saloeloes orang*, ruimte juist voor een persoon om er door te kunnen; *loeloes kahĕndak̤*, zijn wensch ingewilligd, zijn zin krijgen; *tiada loeloes pada hatinja*, het wilde er bij hem niet in, hij kon het niet gelooven. Hik. Bocht; *mĕloeloeskan tjintjin dari djarinja*, zijn ring van den vinger afdoen, I. P. *mĕloeloeskan*, toestaan, inwilligen, veroorloven.

loeloet, I. *mĕloeloet*, de huid met de vingers knijpend wrijven, hetzij om het vuil te verwijderen, of om haar met zalf enz. in te wrijven; *bĕrloeloet pada sipĕloeloet*, zich laten wrijven door eene vrouw, wier handwerk dit is; *pĕloeloet*, ook het middel waarmede men inwrijft; *mĕloeloetkan*, iets, b. v. verf, hars enz. op iets wrijven. II. Jav. *loeloed*, veerkrachtig, b. v. *bĕrkĕndit loeloet*, een veerkrachtige buikband dragen? Mes. Pr. Dj. Zie ook *oeroet*.

loemak̤; *mĕloemak̤*, in een oplossing van mest, namelijk in gier, doopen van de rijstplantjes vóór de overplanting, Pad. bov.l.

loemas, besmeerd, bestreken, b. v. met kalk, verguld enz. *mĕloemas*, besmeren, bestrijken; *m. dĕngan kapoer*, witten; *m. dĕngan mas*, vergulden.

loemat, poeder-fijn; *tĕpoeng loemat*, fijn meel, blom; *obat loemat*, poeders om in te nemen; in poëzie ook fijn van het lichaam; *mĕmpĕrloematkan*, tot poeder maken.

loemba, wedijver, wedstrijd; *bĕrloemba-loemba*, om het hardst iets doen, loopen, varen, rijden enz. ook wedijveren, b. v. in het schikken van bloemen; *bĕrloemba-loemba koeda*, een paardenwedren houden; *bĕrloemba-loemba pĕrahoe*, een zeil- of roeiwedstrijd houden; *ikan loemba-loemba*, de bruinvisch, omdat die altijd achter elkander om het hardst voortduiken; *pĕrloembaän*, renbaan.

loemboeng, Jav. rijstschuur, bergplaats voor padi, gebouwd op palen, naar boven breeder wordend en voorzien van een atappen dak; ook een soort van hooge mand met deksel Zie *loeboer* en *rombong*.

loemĕrik, van *loerik*, Jav. gestreept.

loemis, Jav. ook *lamis*, geveinsd.

loemoer; *bĕrloemoer dĕngan*, besmeerd, bezoedeld met; *mĕloemoer*, besmeren, inz. met vuil of bloed; *mĕloemoerkan*, iets smeren op iets. Zie ook *loemoes*.

loemoes, bemorst; *toengkoe loemoes*, iemand die al de vuile baantjes krijgt, al het moeilijke werk verricht, de kastanjes uit het vuur haalt.

loemoet, (Mĕn. de groene draadachtige zelfstandigheid in het water), kroos, wier, schimmel, mos, uitslag door de vocht; *loemoet karang*, spons; *bĕrloemoetan*, uitgeslagen door de vochtigheid.

loempang, rijstblok, houten vijzel om rijst in te stampen

loempoeh, verlamd, lam van leden; *pĕnjakit loempoeh*, de beri-beri-ziekte.

loempoer, modder, slijk, slib; *loempoer*

sorga, e. s. v. brij van eieren, kokosmelk en suiker, letterl hemelmodder; *loempoer kĕtam*, modder aan het zeestrand, waarin kleine krabbetjes leven.

loenak, zacht, week, b. v. van vruchten, den grond enz. ook: los van den grond. Volgens vdW. dik van vleesch, vleezig, van vruchten?

loenas, I. kiel van een vaartuig. II Batav. geheel afbetaald.

loenda, e. s. v. plant.

loendjak, omhoog springen, zooals een veerkrachtig voorwerp, dat men op den grond gooit, of van een persoon om iets te grijpen, op iets springen, b. v. op een stoel; tegen de rotsen breken van de golven; omhoog streven, zich verhoovaardigen.

loendjoer, is niet het grondw. van *bĕloendjoer*, maar *oendjoer*, zie ald.

loendoe, e. s v. riviervisch.

loenggoe, zie *bĕloenggoe*.

loenggoeh, zitten met de armen ergens op leunende en het hoofd op de armen; Jav. zitten op zijn gemak; *sang pĕloenggoeh*, Jav. kluizenaar.

loengkang, I. poel, mesthoop. Zie *limbah*. II. *ikan loengkang*, e. s. v. zeer stinkenden visch; *pĕrahoe l.*, e. s. v. visschersvaartuig.

loengkap? *mĕloengkap*, zich krommen? b. v. *m. pada ribaän ajahnja*, kromde zich op de schoot zijns vaders.

loengkoem, beter *moengkoem*, bolrond vlak, zooals b. v. een horlogeglas of het deksel van sommige koffers.

loengsin, de schering van een weefsel, scheerdraad.

loengsoer, afgegleden, afgezakt, b. v. iemand van den schoot van een ander; *mĕngĕloengsoer*, zich laten afglijden, trachten af te glijden, b. v. van den schoot.

loenjah; *mĕloenjah*, omwoelen van den grond door de pooten van vee, inzonderheid van de natte rijstvelden, vóór de beploeging, Pad. bov.l.

loensin, ook *loengsin*, schering bij het weven.

loentang, stuk hout, waaraan een haak met aas, dat men laat drijven, om visch te vangen; *mĕloentang*, visch vangen op die manier.

loentas, = *bĕloentas*, zie ald.

loentjas, mis, niet geraakt, van een klap, kogel, bal enz. over, voorbij een bepaalden tijd; vertrokken, weg, voorbij zijn speelbeurt.

loentjoer, van of uit iets glijden of gegleden, b. v. een mes uit den zak, een kris uit de scheede, een schip van stapel; *mĕloentjoerkan*, doen glijden, van stapel doen loopen; *pĕrdjandjian loentjoer*, verpanden voor een zekeren tijd, met de afspraak dat het pand vervallen is, als het dan niet wordt gelost.

loentoer, I. doorslaan van de ontlasting; *pĕloentoer*, afdrijvend middel voor de ontlasting, de menstruatie, de urine enz. II. Jav. verkleuren met wasschen, de verf loslaten van stoffen.

loep, blok van veertig draden van het riet, bij het weven.

loepa, I. vergeten; *loepa-loepa ingat*, in de war en daardoor niet weten wat men zegt, Pr. Dj. hoe ik mij ook bedenk, b. v. *hai saudagar*, *ĕngkau kĕnal akoe ini, tidak? Maka kata saudagar itoe: Loepa-loepa ingat, tidak datoek*, wel koopman, herken je mij of niet? Toen zeide de koopman: Hoe ik mij ook bedenk, neen datoek, B. R. *ingat-ingat loepa*, half vergeten zijn, zich flauw herinneren; *tĕrloepa*, toevallig vergeten; *maïn loepa*, zich houden alsof men het vergeten heeft; *loepa-loepaän*, vergeetachtig; *pĕloepa*, vergeetal. II. *loepa-loepa*, vischlijm, zwemblaas der visschen, gedroogd is dit een lekkernij voor Chineezen.

loepat, e. s. v. eetbaar zoutwater-schelpdier, van welks schelp knoopen worden gemaakt.

loepi, plecht, van een klein vaartuig, vdW. Zie *lopik*.

loepoeh; *mĕloepoeh*, beuken, platslaan van bamboe, doodslaan van een os enz.; *pĕloepoeh*, platgeslagen bamboe. Zie *poepoeh*.

loepoet, ontkomen, ontglippen, vrijkomen, ontsnappen; *doenia loepoet daripada gĕnggaman*, fig. uitdr. voor sterven; *mĕloepoetkan*, doen ontkomen, bevrijden, verlossen.

loerah, I. groef in den kant van een plank, waarin de kant van de andere plank sluit; nauwe bergkloof = *lĕmbah*, Maxw. II. geheel b. v. *saloerah toeboeh*, het geheele lichaam, *saloerah tanah djawa*, geheel het land Java; ook *saloeroeh*, zie *loeroeh*. III. Jav. hoofd,

opperhoofd; *loerah kampong*, kamponghoofd; *loerah desa*, dorpshoofd.
loeriḳ, Jav. zie *boeriḳ*.
loeriḳ, = *loreḳ*, zie ald.
loeroe; *mĕloeroe*, op iemand toeschieten, bespringen, b. v. van een hond op iemand, van voorvechters enz
loeroeh, I. afvallen op zijn tijd, b. v. bladeren, vruchten, haar vederen enz. in tegenoverstelling met *goegoer*, afvallen vóór zijn tijd; *ajam mĕloeroeh*, e. kip die ruit; *bĕrloeroeh-loeroehan*, afvallen van velen met verscheidenheid, Pr. Dj. *saloeroeh*, geheel, zie bij *loerah* II. II. neerhangen van een kleed, b. v. *bĕrkampoeh loeroeh*, K. T.
loeroeng, I. weg, straat, gang, steeg door een bewoonde plaats; *mĕloeroengkan*, den weg banen of aanwijzen. II. geduld, niet als zonde geweten, van een verkeerde handeling.
loeroes, recht, zonder bochten; oprecht van gemoed; *pĕloeroes*, spoorscheen, het hooge gedeelte van een spoorstaaf.
loeroet, I. *mĕloeroet*, knijpend afstrijken, afstroopen met de gesloten hand of vingers, b. v. een natten doek, de uier van eene koe enz. II. de fijt, ook *kaloeroetan*, M.
loes, vrijelijk, onbelemmerd.
loesa, den derden dag, overmorgen; *loesanja lagi*, overovermorgen, de dag na overmorgen.
loesoeh, slap door langdurig gebruik van lijnwaad, papier enz. gebruikt, tot een vod geworden. Mĕn. versleten, verteerd, afgedragen.
loet, ook *ĕloet*, en *mĕloet*, indringen, van een wapen, b. v. een dolk of kogel; *tĕloet*, in den grond dringen van den regen. Zie ook *ĕloet*.
loetar, = *lontar; mĕloetar*, iets werpen, gooien; *mĕloetarkan*, met iets werpen; *mĕloetari*, op iets werpen; *bĕrloetar-loetaran*, elk. werpen; *mĕloetarkan koedanja*, zijn paard slaan; *sapĕloetaran batoe djaoehnja*, een steenworp ver; *pĕloetar*, werptuig, werpmiddel; *pĕloetar batoe*, blijde, balista; *pĕloetar tĕrang*, koekoek, vallicht, dakvenster, glazen kajuitskap. In de Pad. bov.l. wordt *loetar* ook voor slaan gebezigd.
loeti, ineengefrommeld, zooals b. v. een zakdoek.
loetji, Chin. e. s. v. pruim-vrucht.
loetjiḳ; *pĕnjakit mĕloetjiḳ*? Abd. sch. wrdb.
loetjoe, grappig, kluchtig, koddig, vdW.
loetjoeḳ, knijpen, van kinderen.
loetjoep, in iets dringen, van iets puntigs, vdW.
loetjoet, ontglipt, ontschoten, ontglippen, ontschieten, uitschieten, afglijden, b. v. een touw aan de hand of banden en boeien. Zie ook *lotjot*.
loetoe; *mĕloetoe*, iemand herhaaldelijk met de knokkels op het hoofd slaan; iem. smadelijk bejegenen, smaadheid aandoen.
loetoeng, e. s. v. slankaap; *ekoer loetoeng*, e. s. v. kanon, slangstuk.
loetoet, de knie; *bĕrloetoet* en *bĕrtĕloet*, knielen; *bĕrdiri loetoet*, op den vloer zitten met éene knie omhoog getrokken, de houding van den inlander als hij op zijn gemak eet.
loewah; *mĕloewah*, met walging uitspuwen. Zie ook *loeweḳ*, *loja* en *liwat*.
loewai; *bĕloewai pantjoeng*, het tijdperk van de rijst, waarop het nieuw-bladkrijgen afgeloopen is. Pad. bov.l. de W. Mogelijk is het *bĕloewai* frequ. van *boewai*. II. *bĕloewai*, iets langzaam doen, langzaam voortmaken. Mal.
loewak, Jav. e. s. v. bunsing of das, azende op eieren, vogels en koffieboonen.
loewaḳ, I. district, afdeeling, b. v. in de Pad. bov.l. II. *mĕloewaḳ*, beginnen te gebruiken van iets, iets aanbreken; *bĕlom diloewaḳ*, het is nog niet aangebroken, men heeft er nog niets van genomen.
loewan, = *haloewan*, zie ald.
loewang; *pĕloewang*, stil, bedaard, na een hevigen wind of langdurigen regen; fig. rust na veel drukte.
loewar, uitwendig, buiten; *loewar-dalamnja*, uit- en inwendig, het buitenste en binnenste van iets; *diloewar*, uit, buiten, zonder, behalve; *kaloewar*, naar buiten, naar buiten gaan, uitgaan; *kaloewar-masoeḳ*, in en uitgaan; *mĕngaloewarkan*, naar buiten doen gaan, er uithalen, voor den dag halen, afleiden van een woord, M. R. *mĕngaloewarkan pĕrkataän laïn*, het over een anderen boeg gooien, over wat anders beginnen te praten. H. A.; *m. pĕngĕtahoeannja*, voortbrengen wat men kan; *m. tjakap*, zich uitlaten; *m. daripada warits sakali-*

kali, geheel onterven; *mĕngaloewari*, uittrekken tot, uitgaan tot; *mĕgaloewari moesoeh*, tot den vijand uittrekken; *orang mĕngaloewari kita*, men trekt tot ons uit, Pr. Dj. *bĕhasa loewar*, straattaal; *orang loewaran* en *o. kaloewaran*, personen die er buiten zijn, er niet toe behooren, vreemden, de paria's of outcasts, lieden van geen adellijke afkomst; *pĕrkara jang kaloewaran*, zaken die er buiten liggen, er vreemd aan zijn.

loewas, ruim, wijd, uitgestrekt; wijdte, breedte; *padang loewas*, uitgestrekte vlakte; *loewas pĕrahoe*, de wijdte van een vaartuig; *loewas mata pĕdang*, de breedte van het lemmet van een zwaard; *mĕloewaskan*, verruimen, verwijden, ruim baan voor iets maken, een doel of zaak bevorderen; *loewaskanlah kami djalan*, maak ons ruim baan, N. Moeh. *kaloewasan*, ruimte, vrije tijd, ledige tijd.

loewat, walgen, uitspuwsel van iets dat uitgekauwd is, b. v. *mĕndjadi loewat hati soewaminja*, zoodat het gemoed haars mans walgde, B. Ramp. Zie *loewah*.

loeweḳ, uit een opening dringen, naar buiten komen, van weeke voorwerpen; *mĕloeweḳ*, uit den mond spuwen met een geluid alsof men braken wil.

loewih, Jav. meer, te veel, = *lĕbih*, zie ald.

logam, Tam. metaal. Ook *lĕgam*, zie bij *hilam*.

lograt; Arab. *kitáb lograt*, woordenboek.

loḥ, Arab. schrijftafeltje, bordje, plankje; *loḥ batoe*, lei.

lohoḳ, door en door beschimmeld, zooals b. v. oud brood.

ḷohor, Arab. middag; *wĕḳtoe ḷohor*, het middaggebedsuur.

loja, misselijk, neiging tot braken hebbend.

lojaḳ, = *bojaḳ*, zie ald.

lojang, geel koper, messing; e. s. v. ondiepe waschkom, van dat metaal gemaakt; *warna lojang*, gele kleur.

lojong, zachtjes nederdalen, omvervallen, neerzijgen. Zie *lajang*.

loka, Skr. uitgebreide plaats, meestal gebruikt in samenstellingen, zooals: *indĕra-loka, tjandĕra loka* en *soerga-loka*.

lokah, e. s v. fuik, die men met de hand in ondiep water neerlegt; *mĕlokah*, met zulk een fuik visschen, ook wijdbeens gaan zoodat de kaïn naar voren als een fuik open staat; *maïn lokah*, e. s. v. tooverij met zulk een fuik, door vdW. in zijn Wrdb. nader omschreven.

lokan, een soort van eetbaar schelpdier, welks schelp wel voor lamp gebruikt wordt.

lokiḳ, uitermate gierig, inhalig, vrekkig

loḳmán, naam van een beroemd arabisch wijsgeer.

lokos, kaal, afgevreten, afgeschoren, afgebrand, onbegroeid, van het hoofd, van bergen, hooge eilanden enz. Zie ook *poepoes*.

loleng, Chin. papieren lantaarns van allerlei kleur en vorm.

loloḳ; *mĕlolok*, steelsgewijs bij iemand komen, overvallen, overrompelen, een vijand onverhoeds in den rug of in de flank vallen.

lombong, diep, van borden en vaten; hoog op het water van een vaartuig; *pĕrahoe lombong*, hoog vaartuig zonder buik; *lombong* ook: mijn, waaruit erts gedolven wordt; zie mijn Boeng. R. p. 224—227; *lombong timah*, tinmijn; *anaḳ lombong*, mijnwerker.

lompat, sprong; *mĕlompat*, een sprong doen, springen, huppelen; *lompat tioeng*, touwtje-springen.

londang, zeer zachte modder, zooals b. v. in een buffelkraal, of op een moerassige plaats, waarin zich dieren wentelen.

londjong, lang en smal naar boven, scherp toeloopend, spits, b. v. van een dak, populier, ook van den kop van een schildpad.

long, I. deksel, dat in het graf over het lijk wordt gelegd; *l. gadjah roengkoep*, zulk een deksel, bestaande uit vier planken. In de Straits-Settlem. en ook op Riouw kist, doodkist. Mĕn. *aloeng*, kist als bewaarplaats. Zie ook *larong*. II. boog, kromming; *pĕrloeng badjoe*, uitsnijding voor den hals, of kraag van een kleed; *pĕngĕloeng*, iets hoepelvormigs, zooals b. v. een crinoline. Zie ook *rĕloeng*. III verkorting van *soeloeng*, zie ald.

longgar, ruim, wijd, van kleederen, van het gat, waarin een spijker enz. zit; *mĕlonggarkan*, ruimer maken.

longgoḳ, hoop, stapel, tas, van levenlooze voorwerpen, kleiner dan *timboen*. Zie *tonggoḳ* en *toempoeḳ*.

longlai, zich naar beneden buigen, zooals b. v. wilgentakken, buigzaam.
longkah, los geraakt, los gelaten, van platte dingen, die aan iets vastgeplakt zitten. b. v. de schors van een boom, behangsel van den wand enz.
longsor, zie *lonsor* en *gĕlongsor*.
lonsor, ook *longsor* en *gĕlongsor*, afglijden.
lontar, I. = *loetar*, zie ald. II. *pohon lontar*, de waaierpalm, op welks bladen vroeger geschreven werd.
lonte, Jav. hoer.
lontjat, met twee voeten tegelijk springen, hippen, huppen, ook van vogels.
lontjeng, = *lotjeng*, zie ald.
lontjip, = *lantjip*, zie ald.
lontjor, = *lantjoer*, Sw. Zie ald.
lontjos, spits of scherp toeloopend, zooals b. v. een pyramide of de boeg van een vaartuig, of een flesch zonder schouders, of van een mast.
lontoḳ, I. kort naar evenredigheid van de dikte, dik naar evenredigheid van de lengte. II. *toewa lontoḳ*, afgeleefd, versleten, oud persoon.
lontos, zonder kapiteel, van boven glad af, zonder kop, van zuilen.
lopaḳ, I. kuil, waarin het water is blijven staan, plas. II. kindsch, onnoozel, suf. III. *lopaḳ-lopaḳ*, gevlochten kokertje tot berging van tabak of sirihpruimen. IV. *lopaḳ-lapiḳ*, gebrekkig uitspreken van de letters, zooals b. v. tandelooze lieden doen.
lopiḳ; *sampan lopiḳ*, e. s. v. klein, platbodemd roeivaartuig.
lor, Jav. Noord, het Noorden, = *oetara*, Mal. Ook het eng. lord.
lorah, katrol, takel, blok, Sw.
loreh; *loreh-loreh*, e. s. v. blanketsel.
loreḳ, fijne slangelijnen, zooals b. v. op lijnwaad, vdW.
lorod, Jav. afzakken, afvallen. Zie *lorot*.
lorong, I. wat betreft, betreffende, aangaande. W. Sum. II. *lorong-lorong*, palen, pijlers. d B.?
lorot, naar beneden komen, b. v. van een zeil, dalen in rang Jav *lorod*.
losin, = *dosin*, zie ald.
losong; *koerap losong*, e. s. v. schubbigen huiduitslag, die voortdurend afschilfert De Maleiers beweren, dat die ziekte onkwetsbaar maakt.
lota, week, slap, zacht, van iets dat stijf geweest is, b. v. papier, gesteven goed, een lijk als het tot ontbinding overgaat; *l. mandai*, e. s. v. spruw.
loteḳ, Chin. e. s. v. pek, waarmede de naden van vaartuigen worden gestopt; *lĕmbeḳ loteḳ*, slap als een vaatdoek, van weefsels, papier enz.
loteng, Chin. bovenverdieping van een huis, zolder, vliering.
lotjeng, ook *lontjeng*, Chin. bel, klok; *mĕnggojang lotjeng*, *mĕnggontjang l.*, de klok luiden, met een bel luiden, bellen; *orang jang mĕndjaga lotjeng*, iemand die op de bel past, die open moet doen als er gebeld wordt. S. Dz.
lotjoewan, Chin. een soort van chineesche zijde.
lotjoḳ; *mĕlotjoḳ*, iets in- en uitgaan; *pĕlotjoḳ*, zuigerstang van een stoommachine.
lotjot, = *loetjoet*, ook: losgelaten van de opperhuid, door branden of schrammen.
lotong, Chin. straathoer, matrozenhoer.
lowa, Batav groote mand voor puin of vuilnis; *toekang lowa*, oudroest, iemand die in oud ijzer doet.

M.

ma', verk. van *ĕmaḥ*, moeder. Zie ald.
má', Ar. I. wat, welk, b. v. *má' sjá Allah*, wat God wil. II Ar. water, *má' alḥaját*, water des levens.
mäád, Arab. terugkeer.
mäádz, Arab toevlucht.
mäáf, Arab. vergeving, vergiffenis; *minta mäáf*, zich verontschuldigen, verlof vragen; *mäáfkan*, vergiffenis schenken, kwijtschelden; *bĕrmäáf-mäáf*, elk. vergiffenis schenken v. velen.
mabai, e. s. v. boom.
mabir, zie *tabir*.
mäbóéd, Arab. gediend, aangebeden, geëerd.
maboḳ, I. dronken bedwelmd, zoowel door het eten als drinken van iets; *maboḳ tjĕndawan*, bedwelmd door het eten van giftige paddestoelen; *maboḳ laoet* en *maboḳ ombaḳ*, zeeziek. II Pad. bov l. zonder vast patroon, van kleedjes.
machdóém, Arab. heer.
machlóóḳ, Arab. schepsel
mad, Arab. zeker schrijfteeken.
madah, Arab. lofrede; *bĕrmadah*, spreken, zeggen, in gedichten.
madali, e. s. v. muziekinstrument, dat geblazen wordt. I. P. e. s. v. horen.

mādan, mijn; hoop, b. v. van goud, H. R. P. Dul. p. 31.
madat, I. bereide opium; *roemah madat,* amfioenkit; *pĕmadat,* opiumschuiver. II. stellage, wachttoren, = *bangoen-bangoen.*
madja, I. e. s. v. boom met eetbare vruchten. Soorten zijn: *madja kani, m. kĕling, m. lawai; m. pahit = m. kani,* de galnoot. II. e. s. v. schelp. III. zie op *radja* en *sĕmadja.*
madjad, Arab. roem, grootheid.
madjal, bot, stomp.
madjĕlis, Arab. vergadering, college, raad, audientie, ook de plaats waar een Vorst of hoog persoon audientie verleent; *pĕnghoeloe madjĕlis,* voorzitter v. e. vergadering.
madjmōē, Arab. samengesteld, b. v. van geurige olien.
madjnoen, Arab. bezeten, krankzinnig, razend, ook v. geschut.
madjoe, Jav. voorwaarts, = *tampil,* zie ald.
madjóédj, Arab. de Magog; *jadjóédj wa madjóédj,* de Gog en de Magog.
madjoeh, gulzig in het eten, P. snoepen, d. B.
mādjoen, Arab. gekneed, deeg, slikartsenij, medicijn.
madjoesi, Arab. magiër, wijze, vuuraanbidder, volgeling van Zoroäster.
madjor, verb. Eng. major.
madlarat, Arab. schade, nadeel. Zie ook *larat.*
madoe, I. Skr. zoet, *ajar madoe* en alleen *madoe,* honig, ook ander zoet sap. II. medeminnaar of minnares, zoowel na als voor het huwelijk; *mĕnjamboet madoe,* een medeminnaar opzoeken om met hem te vechten; *ĕmpat bĕrmadoe,* met haar vieren medeechtgenooten; *pĕrmadoewan,* veelwijverij, de betrekking van mede-echtgenooten onder elkander. II. = *padoe,* samenvoeging; *madoe mantjoeng,* samenvoeging van twee randen, b. v. de hoek van een lijst, kant van een kubus. IV. Zie bij *kara.*
madrasah, Arab. school, gewoonlijk verbonden aan een moskee. Ook *mandarsah* en *bandarsah.*
madzhab, Arab. windstreek, godsdienstige secte, weg, passage waardoor men gaat, ingang tot iets. H. B. en R. Ch.
madzkóér, Arab. bovengemeld.
mafhóém, Arab. verstaan, bekend. Zie *faham.*
magang, I. e. s. v. boom, die licht timmerhout oplevert. II. overrijp van vruchten; van vloeistoffen: op het punt van te gaan gisten.
magĕl, Jav. = *mangkal,* stokkerig, half gaar, zie ook *mĕgĕl* en *pĕgĕl.*
magon, kampanje, kap boven een kajuit, koekoek; *magon angin,* koekoek die opengezet kan worden om lucht te geven, lantaarn boven een kajuit.
magrib, Arab. het Westen; *sĕmbahjang magrib,* gebed bij zonsondergang, het 4e der vijf verplichte gebeden.
magrlóéb, Arab. overwonnen.
magróér, Arab. verwaand.
maha, Skr. groot, zeer, uitermate, alleen in samenstellingen, b. v. *maharadja,* grootvorst; *maharadja lela,* zie *lela; maha meroe,* Skr. de heilige berg, zetel van Brahma; *maha bangsawan,* hoogedel; *maha bĕsar,* zeer groot; *maha dewa,* de hooge god, Siwa; *maha kĕras,* zeer sterk; *maha taulan,* boezemvriend; *maha moelia,* hoogluisterlijk, hoog aanzienlijk, Excellentie; *maha rĕsi,* grootheilige; *maha mantĕri,* grootminister, premier; *Jang maha tinggi,* de Allerhoogste; *Jang maha koewasa,* de Almachtige; *Jang maha soetji,* de Allerheiligste; *Jang maha tahoe,* de Alwetende; *Jang maha moerah,* de Albarmhartige enz. *maha djalan,* de groote weg; *maha djana,* groot man, koopman.
máha, e. s. v. boom, welks bladeren als groente worden gegeten.
mahaibat, Ar. vriendelijkheid, liefelijkheid.
mahal, duur, hoog in prijs, moeilijk te krijgen of te vinden, zeldzaam; *mahal dibĕli,* duur om te koopen, 't zijn witte raven.
mahar, Arab. de huwelijksportie der vrouw, koopprijs eener vrouw, bruidsgift vóór het huwelijk vastgesteld = *mas kawin.*
maharĕsi, groot-heilige.
mahesa, zie *mesa* II.
mahfoel, Arab. herinnering, gedenken, b. v. *jang soedah tĕrdaftar diloh almahfoel dĕngan takdir Allah taāla,* dat geschreven staat in het gedenkboek naar den raad des Allerhoogsten. H. R.
mahir, Perz. de maan.

mahkamat, Arab. rechtbank; *mahkamat jang ālim*, hoog gerechtshof.
mahsjar, Arab. vergaderplaats; *jaumoe 'lmahsjar*, de laatste oordeelsdag.
mahroesah, Arab. beschermd, bewaakte plaats met hoofdplaats, groote stad, die een garnizoen heeft.
maïdah, Arab. tafel, aangerechte tafel, disch.
maimoen, Arab gelukkig, gelukkige.
maïn, spelen; *bĕrmaïn*, voor zijn genoegen, tot uitspanning of uit aardigheid iets doen, of zich met iets bezighouden, spelen, b. v. *bĕrmaïn boewah kĕras*, zie bij *kĕras; bĕrmaïn, ajar, basah; bĕrmaïn pisau, loeka*, Sprw. voor ons: die met pek omgaat, wordt er mede besmet; *bĕrmaïn moeda*, ongeoorloofden omgang met elk. hebben, van jongelieden beiderlei kunne; *maïn-maïn*, beuzelen, leuteren, lanterfanten, *karĕna bĕrmaïn-maïn*, uit jok, uit boert; *maïn angin*, veranderlijk, onbestendig in spreken en handelen; *bĕrmaïn soeling*, op de fluit spelen; *bĕrmaïn sĕndjata*, schermen; *b. mata*, elk. oogjes geven; *b. tangan*, op de vingers spreken, zooals de stommen; *b. djinaka*, guitestreken uitvoeren; *maïn gila*, gekscheren; *bĕrmaïn-maïnkan*, gekscheren met; *mĕmaïn angin*, met den wind spelen, het tijdperk van het jonge rijstgewas, waarin de wind er vat op heeft. Pad. bov.l. *pĕmaïn angin*, windwijzer; *pĕrmaïnan*, spel, speeltuig, speelgoed; *sapĕrmaïnan*, speelkameraad; *orang pĕrmaïnan*, iem., met wien men zijn spel drijft, dien men steeds voor den gek houdt; *pĕrgi bĕrmaïn-maïn*, voor zijn genoegen uitgaan.
mait, Arab. lijk.
maja, Skr. schijn, schim, gezichtsbedrog; *maja-pada*, plaats des schijns, de aarde; *hingga dipoekoel mĕnghilangkan maja*, zoodat ze gegeeseld worden om de waarheid er uit te krijgen, letterl. om den schijn te doen verdwijnen. Ibr. b. Ch.
majam, een goudgewicht = $\frac{1}{16}$ *tail.*
majang, I. de bloemtros van palmen, aar van granen en grassen; *majang mĕngoerai*, de naam van een gouden ketting, die tot de rijkssieraden van den Sulthan van Lingga behoort, ook loshangend krullend haar. II. Jav. *pĕrahoe majang* en *pĕmajang*, zie *pajang.* III. overlangs aan dunne schijven snijden. vdW. Zie *lajang.*
majapada, Skr. de aarde, letterl. plaats des schijns. Zie *maja.*
majoeng, e. s. v. zeer langen zoutwatervisch.
ma'joeng, e. s. v. komediespel bij de Maleiers, afkomstig uit Kĕlantan en Trĕngganoe, waarin de hoofdzaken der oude hikajat's worden voorgedragen. Zie mijn Suppl. op dat woord.
majoer, zie bij *sajoer.*
mak, zie *ĕmak.*
maka, en, dat, daarom, zoo, waarom, toen; *makanja*, de reden ervan is, en daarom; *hata maka*, en zoo b. v. *hata maka tĕrdĕngarlah chabar itoe* en zoo werd dat bericht gehoord.
makám, Arab. residentie, graf.
makan, eten, vreten, verslinden, invreten, verteren, indringen v. iets scherps, snijden, vatten, pakken, trekken van een pleister, nuttigen, drinken, rooken, opslorpen, slaan bij een spel, een kaart maken, b. v. *makan ampon*, vergiffenis vragen van den Vorst; *m. angin*, een luchtje scheppen; *m. darah*, zich vervreten van kwaadheid; *m. diri*, verteren, door liggen bederven; *m. gadji*, loon, tractement verdienen; *m. hati*, zich ergeren; *m. koeli*, op dagloon werken; *m. lajar*, de zeilen doen zwellen, van den wind; *makan lawan*, den derden keer raak gooien bij het *porok*-spel; *m. nasi*, het middagmaal houden; *makan pakai*, voedsel en kleeding, b. v. *makan pakai laki-bini atas kita; m. habis dĕngan tahi-tahinja*, met huid en haar verslinden; *m. pantjing* of *m. kaïl*, aanbijten, van visch; *m. soempah*, een valsche eed doen; *m. toelang*, te veel werk van iemand verlangen, zijn eigen werk op een ander laten neerkomen; *m. roempoet*, weiden, grazen; *makan sahidangan*, *m. sadaoen*, *m. sapinggan*, samenspijzen; *m. sirih*, den betel gebruiken; *m. tangan*, slaag krijgen, Mĕn.; *m. tjandoe*, opium rooken; *m. sĕroetoe*, een sigaar rooken; *m. wang*, geld verteren, gebruiken; *m. hak*, inbreuk maken op iemands recht; *m. soewap*, omgekocht worden, zich laten omkoopen; *dimakan pĕdang*, door het zwaard verteerd; *dimakan ajar*, voor het gezicht als door het water worden verzwolgen, van een eiland in de verte; *saratoes makan lima*, honderd neemt vijf, d. i. 5 perc. rente; *bĕrapa dalam-*

nja makan kapal itoe, hoeveel diepgang heeft dat schip? *bĕrapa djaoehnja makan peloeroe itoe*, hoever draagt die kogel? *tĕrmakan*, met eten iets binnenkrijgen of gekregen, b. v. *maka Amir Hamzah pon tĕrmakanlah ratjoen itoe*, en A. H. kreeg met eten, dat vergif binnen; *tĕrmakan kapada ākal*, goed van iets doordrongen, geheel overtuigd zijn; *makanan*, dat wat gegeten wordt, spijs, eetwaren; *makan-makanan*, allerlei spijzen of eetwaren; *makanan soerat* geschenk bij een brief; *bĕrmakan-makanan*, met zijn velen spijzen; *orang pĕmakan*, een eter, in tegenoverstelling van iemand die werkt; *kamakanan*, ingevreten, b. v. door roest; *samakanan panah*, een pijlschot afstands.

makar, I. hard, steenachtig, van vruchten. II. Arab. list, streek, verschalking, misleiding, toeleg op, smeden van een aanslag

makas, hard, van vruchten, niet murw, hard, ongaar, van spijzen; *kĕras-makas*, bijzonder hard. Zie *makar* I.

makau, naam eener stad in China; *bĕnang makau*, gouddraad; *bĕnang makau pakai perak*, zilverdraad.

makbóél, aangenomen, aangenaam.

maki, schelden, uitschelden; in schrille tegenspraak zijn, van kleuren; *bĕrmaki-makian*, elkander uitschelden.

makin, ook *mangkin*, bijvoegsel, bijmengsel, b. v. zand bij kalk. Men gebruikt het in de beteekenis van: zooveel te meer, hoe... hoe met den compar. van het Bijv. nw., b. v. *makin lama makin baïk*, hoe langer hoe beter; ook *sĕmangkin*, *sĕmakin* en *sĕmingkin* op Java.

makmal, zie *moemal*.

mākóél, Arab, rationeel.

makota, Skr. kroon, ook als liefkoozingswoordje.

makramat, Arab. eer, roem, waardigheid.

makróéh, Arab. hatelijk, verfoeielijk, verwerpelijk.

maksóéd, Arab doel, dat men beoogt, bedoeling, doelwit, voorgenomen zaak, beteekenis.

maktab, Arab. school.

maktóéb, Arab. geschreven.

mál, zie bij *bait*.

mal, bovenstuk of hiel aan het lemmer van blanke wapens behalve krissen, benedenstuk aan het gevest, kapiteel van een kolom, bovenstuk aan de pooten van meubels; *mal datang* of *mal mĕnoempang*, zie bij *gandja*.

mala, I. Skr. kwaad, ramp, onheil; *malapataka*, ongeluk, onheil, de toestand waarin men tengevolge van een vloek der goden is gekomen, meestal in dien van een ondier, afzichtelijke gedaante, die men door eene vervloeking of bezwering heeft gekregen. Zie ook bij *rawat*. II. zonder geur, vdW. *tanah-mala*, pijpaarde; *bĕrmalaän*, verwelkt, zonder geur van vele bloemen.

mālab, Arab. kribbe, voederbak.

máladja, Arab. metselaarstroffel.

malah, Jav. wat meer is, des te meer, = *makin*, b. v. *malah koeroes dĕngan dirinja*, hij werd hoe langer hoe magerder; *malah djaoeh malam*, hoe langer hoe dieper in den nacht. H. Boedj. ook: tot zelfs dat, zoo zelfs dat, b. v. *dibirahikan olih anak enoe ing Koeripan, malah loepa makan dan tidoer*, de prins van K. is op haar verliefd, zoo zelfs dat hij vergeet te eten en te slapen.

malai, I. pluim van bloemen of juweelen enz II. *malai-malai*, e. s. v. geneeskrachtige plant; *boewah malai-malai*, e. s. v. vrucht, die met zout gegeten wordt.

maláïkat, Arab. meerv. van *malak*, engel. Het meerv. wordt in het Mal. ook als enkelv. gebezigd; *m. jang mĕmĕgang tidoer*, de engel des slaaps, N. M.; *malaïkat*, wordt ook gebruikt in de bet. van wijlen, b. v. *malaïkat si-anoe*, wijlen N. N.

malak, Arab. engel; *malak almaut*, de engel des doods; *m. moewakkal*, beschermengel. M. R

malaka, e. s. v. boom met eetbare vruchten, *boewah malaka*, ook e. s. v. koekjes. Naar dezen boom is de stad Malaka genoemd

malákat, Arab. bezit.

malam, nacht, avond, dit hangt af van den tijd waarvan men spreekt. De *malam* begint na zonsondergang en wordt gerekend te behooren tot den volgenden dag, b. v. *malam rĕbo*, Dinsdagavond enz.; *malam hari raja*, de avond vóór een feestdag; *malam boeta*, zie bij *boeta*; *malam hari*, 's nachts, bij nacht; *malam ta'i*, de pas verleden

nacht, gepasseerde nacht; *malam-sĕmalam*, de nacht, voorafgaande aan den dag van gisteren; *malam kĕmaren*, de nacht, voorafgaande aan den dag van eergisteren; *sĕmalam*, ook een nacht geleden, gisteren te Sing. ook gepasseerde nacht; *malam-malam*, laat op den avond; *djaoeh malam*, diep in den nacht; *sĕmalam-malaman*, den ganschen nacht door; *bĕrmalam*, overnachten, een nacht overblijven staan; *malamkan*, een nacht over laten staan; *bagini malam*, op dit late uur; *pĕrmalaman*, plaats van overnachting; *kamalaman*, door den nacht overvallen worden.

malan, eenigszins bedwelmd, bevangen, vdW. Meestal wordt het van het gemoed gebruikt in de beteekenis van verbijsterd, droefgeestig.

malang, I. van *alang*, dwars; *kajoe malang*, dwarshout; *oentoeng malang*, tegenspoed, weerbarstig lot; *kĕmalang bĕrakit*, alles tegen hebben, M. Sam. II. een enkele klip boven water. III. *ikan malang*, e. s. v. grooten visch, ook *tambĕrih*, genoemd, die den kop dwars heeft staan.

malap, flauw, van het branden van licht of vuur, treuzelachtig, leuterend in het werken.

malapĕtaka, zie *mala*.

malāoen, Ar. vervloekt; *kafir malāoen*, vervloekte ongeloovige, scheldw.

malar, bij voortduring, steeds; ook = *malah*, daarenboven, daarbij nog, wat meer is, bovendien nog, ja wat meer is, Pr. Dj. op verschillende plaatsen.

malas, lui, traag, lusteloos; *malas akoe*, gewone uitdrukking voor: ik heb er geen lust in om dat te doen, ik bedank er voor om dat te doen.

malau; *mĕmalau*, zie *balau* II.

malawati, = *baloewarti*, zie ald.

malela, effen, zonder damasceersel, van wapens. Ook *balela*.

mali, zie bij *tali*.

máligai, Tam. vorstelijke woning, paleis, gedeelte van een paleis, waar de slaapvertrekken zijn. Soms ook gebruikt voor het vrouwenverblijf.

malih, Jav. van *alih*, zich veranderen, anders of tot iets anders worden. Ook = *lagi*; b. v. *åpå malih* = *apa lagi*.

málik, Arab. bezitter, heer, koning.

malim, zie *moeāllim*.

maling, Jav. dief, = *pĕntjoeri*, ook diefstal; *maling tjoeri*, allerlei soort van diefstal; *m. dapat*, iem. die zich gevonden goed toeeigent en dit niet aan de overheid brengt, Palemb.; *pintoe maling*, = *pintoe salah*, geheime deur, achterdeur.

malis, verschaald, van vochten, verbleekt, van kleuren.

malkiwi, = *kiwi*, zie ald.

maloe, zich schamen, beschaamd zijn, verlegen, schaamte, ontzag; *bĕrani maloe, takoet mati*, de schande verkiezen boven den dood; *mĕndapat maloe bĕsar kapadå orang*, zeer beschaamd staan voor iem.; *mĕmbĕri maloe*, beschaamd doen staan, schande aandoen; *mĕmaloekan*, beschamen, beschaamd maken; *mĕmaloeï*, beschaamd zijn voor, ontzag hebben voor; *kamaloewan*, beschaamd, beschaamdheid, schaamte, de schaamdeelen; *kamaloe-maloewan*, geheel beschaamd; *kasipoe-sipoean maloe*, zeer verlegen en beschaamd; *maloe-maloe bĕhasa*, een weinig beschaamd of verlegen.

maloem, e. s. v. zeevisch.

mālóém, Arab. bekend, bekend zijn met iets; *mĕmāloemkan*, bekend maken, kennis geven; *tĕrlĕbih māloem*, geheel op de hoogte van iets zijn, meer dan bekend met iets wezen.

mālóémat, bekende zaak, wat iemand weet, wetenschap.

maloeng, e. s. v. zeer groote paling.

malok̤, e. s v. groote, vliegende kat.

mam, Eng. ma'm, mevrouw.

mama, zie *mamak̤*.

mamah, kauwen; *mamah bijak̤*, herkauwen; *mĕmamahkan*, ook iets knagen.

mamai, kindsch, vdW. ijlen, hardop droomen, spreken in den slaap.

mamaiz, Arab. tot de jaren van onderscheid gekomen.

mamak̤, en *mama*, oom, tante. Met *mamak̤* wordt de *bĕndahara* of rijksbestierder meestal door den Vorst aangesproken; *mamanda*, vorstelijke oom enz.

mamanda, vorstelijke oom of tante, van *mama*.

mamang, draaien voor de oogen, schemeren voor de oogen, verbijsterd, in de war; *goepoeh mamang*, zoo overhaast, dat het voor de oogen schemert of draait.

mamar, Jav. = *mamang*.

mambang, I. e. s. v. geesten; *mambang koening*, de gele gloed des hemels bij het ondergaan der zon. II. titel van hoofden bij de *rājat*.
mamboe, I. Jav. stinken. II. ook wel voor *bamboe* = *boeloeh*. Mĕn. een dikke rotansoort.
mamdoed, Arab. uitgerekt, lang.
mamik, eenigszins van smaak veranderd.
mamlakat, Arab. koningrijk, koninklijke waardigheid.
mámóén, Arab. vertrouwd, standvastig, iemand op wien men vertrouwen kan.
mamoeng, e. s. v. eetbaren zeevisch.
māmóér, Arab. bewoond, volkrijk, levendig, welvarend, in overvloed, rijkelijk, overvloedig, in overvloed voorhanden zijn, b. v. van geld.
mampat, I. dicht, vast in elkander; *tanah mampat*, vaste grond; volgestopt, stijf ingestopt, van iets in een zak; samengedrukt, van de lucht enz.; *mĕmampatkan*, samendrukken, samenpersen. II. e. s. v. boom; e s v. geneesmiddel.
mampĕdal, = *hampĕdal*, zie ald.
mampĕdoe, = *hampĕdoe*, zie ald.
mampĕlam, = *hampĕlam*, zie ald.
mampĕlas, = *hampĕlas*, zie ald.
mampilai, Tam. bruid of bruidegom.
mampir, Jav. aangaan, aanwippen, = *singgah*, zie ald.
mampoe, van *ampoe*, Kw. in staat zijn, bij machte zijn, 't mocht wat! b. v. *mampoe ĕngkau dapat bĕrboewat itoe*, 't mocht wat, dat ge dit zoudt kunnen doen!
mampoeng, specifiek licht, los, b. v. zooals puimsteen, brood enz.
mampoes, dood, verrekt, kapot; *mati mampoes*, morsdood, ook doodaf van werken, zie *ampoes*.
man, I. een Eng. Ind. gewicht van 25 tot 82 Eng. ponden. P. volg. vdW. Arab. een zeker gewicht van 2 pond? II. Arab. wie, welke; ook het manna der Israëlieten.
mana, vraagwoord: welke, waar; *dimana*, waar ter plaatse; *kamana*, waarheen; *barang kamana*, naar elders, elders heen; *dari mana*, vanwaar; *bagaimana*, hoe, op welke wijze; *mana-mana*, welke ook, wat ook; *dimana-mana*, waar ook, overal; *kamana-mana*, waarheen ook; *dari mana-mana*, overal van daan, van alle kanten; *manakan*, samentr. van *mana* en *akan*, hoe zou, hoe kan; *mana bolih*, het mocht wat, hoe zou dat mogelijk kunnen zijn; *mana-mana soeka toewanlah*, wat Mijnheer maar belieft; *mana sakoewasa hamba*, wat maar in mijn macht is, al wat ik vermag; *mana sapĕrti*, evenals b. v. *toewan mana sapĕrti anaklah kapada ajahanda*, gij zijt mij evenals een zoon; *dimana* en *dimanakan* worden dikwerf gebruikt in de beteekenis van *bagaimana*, hoe, hoe zou, b. v. *di mana toewan hamba tahoe*, hoe zou Mijnheer dat weten; *dimanakan dapat tjoetjoekoe sampai kasana*, hoe zou mijn kleinzoon tot daar kunnen komen, dat kunnen bereiken; *manakala* en *bilamana*, want neer; *orang mana*, welke persoon, iem. vanwaar, wat voor een landsman; *sĕbagaimana*, geheel zooals, geheel overeenkomend met.
māna, Arab. zin, beteekenis; *antara doewa māna*, dubbelzinnig; *mĕngambil akan māna jang kadjahatan*, in een slechte beteekenis opvatten; *m. jang tĕrboeka*, een beteekenis, die voor de hand ligt, duidelijke zin.
manáf, naam van een afgod der heidensche arabieren.
manah, I. achtenswaardig, in waarde te houden; erfstuk, reliquie. II. Jav. hart, gevoelen; *pĕmanah*, oordeel gevoelen.
manai, wit van bleekheid; *poetjat manai*, doodsbleek.
manán, Arab. weldadig.
manarah, Arab. minaret, toren bij een moskee, ook voor toren in het algem. en voor vuurtoren. Abd. *pĕnghoeloe manarah*, torenwachter. Ism. J.
manau, e. s. v. zeer lange *rotan*, die gebruikt wordt om wegen en rivieren af te sluiten; *mĕmanau*, spannen van zulke rotan, slaan met een *manau*. Zie ook *gawar-gawar*.
mandai, I. e. s. v. boom, welks bast tegen de spruw gebruikt wordt. II. tante, moeder, als aanspraakswoord. Pad. bov.l. *samandai*, van één gezin.
mandal, Arab. tooverkring.
mandala, I. zie *bandala*. II. Skr. schijf, kring, al wat rond is, bal, b. v. *ada jang bĕrsepak mandala*, er waren er die den bal schopten, d. i. die bal speelden. H. Boedj.

mandali, zie *madali.*
mandalika, I. e. s. v. broodboom. II. landvoogd, goeverneur, b. v. *maka Laksamana pon mĕmbĕri pĕrsalin akan sĕgala mandalika jang sĕrtanja itoe.*
mandalikoe, een titel, in de HSS. voorkomende. Zoo ook *pádoeka likoe,* waaruit schijnt te blijken, dat *likoe* het bep. woord is. Zie ald.
mandapa, Skr. = het Jav. *pĕndapa* en het Mal. *balai,* zie ald.
mandarsah, Arab. dorpsmoskee, kleine bidplaats.
mandera, = *bandera,* zie ald.
mandĕra, I. Skr. langzaam en loom in zijne bewegingen. II. e. s. v. hof-juffers.
mandi, I. baden, zich baden; ricochetteeren van een kogel, die even het water of den grond raakt; *mandi darah,* geheel bebloed zijn; *mandi tijan,* buikbading, een plechtigheid ter helft van de zwangerschap; *mandi wiládah,* zich baden na het baren; *mandi nifás,* zich baden op den 40sten dag na het baren; *mandi bakal,* voorloopige wassching van het lijk, wanneer het eigenlijke baden, *mandi mait,* noch niet kan plaats hebben; *mandi-mandi,* allerlei baden; *mĕmandikan,* iemand of iets baden; *bĕrmandikan ajar-matanja,* in tranen baden; *mandi pĕloeh,* in zweet baden; *mandi kapada hoedjan,* in den regen baden; *pĕrmandian,* badplaats; *tĕnggara mandi,* zie *tĕnggara; poetĕri mandi,* e. s. v. koekjes. II. Jav. vergif, vergiftig, venijnig.
mandil, tafelkleed, zakdoek, hoofddoek.
mandira, een soort van boom, ficus Rumphii.
mandja, Mĕn. *andja,* zie ald.; door verwenning en toegeving gehecht zijn; *mĕmpĕrmandjakan,* verwennen, toegeven in alles en daardoor aan zich doen hechten.
mandjapada, zie *majapada.*
mandjapahit, = *madjapahit,* zie *madja.*
mandjĕnoen, zie *madjĕnoen.*
mandjoeng, I. groote fakkel, bij de *orang laoet; mĕmandjoeng,* met zulk een fakkel vischvangen. Zie *soeloeh.* II. zie *andjoeng.*
mandoel, I. onvruchtbaar, kinderloos, ook van een hen, die geen eieren legt. II. een deel van het gegraven gouderts, gegeven aan de vrouwen, die het eten en drinken aan de gravers hebben gebracht. Pad. bov.l.
mandoeng, = *bandoeng,* haan; *mandoeng saboengan,* vechthaan. H. Boedj.
mandoera, = *manoera,* zie ald.
mandor, Port. opzichter over werkvolk.
manfaāt, Arab. nut, voordeel, baat, vruchtgebruik.
mangah, kloppen, uitslaan, d. B.
mangas, e. s. v. boom.
mangĕli, e. s. v. tuinvrucht.
mangga, Skr. e. s. v. *mĕmpĕlam*-vrucht.
manggala, Skr. heilspellend, gelukkig, gunstig v. begin.
manggah, e. s. v. boom, vdW.
manggar, de steel, waarmede de vruchten van palmgewassen aan den *pĕlĕpah* zitten. Jav. bloesem van de kokospalm. Mĕn. de hoofdnerf bij de bladeren der palmboomen.
manggi, Ind. Eng. m a n g l e, = *bakau,* de wortelboom.
manggis, = *manggistan,* zie ald.
manggistan, een soort van bekende zeer aangename vrucht, bij verkorting ook *manggis* genoemd.
manggoel, e. s. v. boom, die hout levert, geschikt voor den kiel van vaartuigen. Mal. Sam. II. pag. 251.
mangkah, hard, ongaar, van gekookte spijzen. Zie ook *ĕngkah* en *mĕngkal.*
mangkar, nog hard, niet gaar, niet murw; verhard van het gemoed; *limau mangkar,* e. s. v. harde oranje-appelen. Zie *makar* en *bangkar.* Mĕn. *mangkal* id.
mangkat, overlijden, overleden, van Vorsten, zie *angkat; mangkat bĕradoe,* ontslapen.
mangkin, meest algemeene uitspraak van *makin,* zie ald.; *sĕmangkin* en *sĕmakin,* zie *makin.* Ook wordt het soms *mingkin,* uitgesproken. Zie o. a. Mal. Sam. II. p. 159, 187 en 215.
mangkoe, zie *pangkoe.*
mangkoeboemi, rijksbestierder, eerste minister, = *pradana mantĕri* en *bĕndahara.* Samengesteld uit *mangkoe,* op den schoot houden en *boemi,* de aarde.
mangkoer, een soort van gesneden of gegoten bloemwerk, b. v. aan een draagstoel, drankzetje, likeurstelletjĕ, olie- en azijnstel enz.
mangkok, kom, kommetje, kopje; *mangkok kapala kambing,* een soort

van groote porceleinen kom van Chineesch maaksel, waarin wel een geitenkop kan; *m. djĕloek*, een diepe kom; *boewah kĕmbang samangkok*, een soort van vrucht, die in het water geweekt, zoo uitdijt, dat zij een kommetje vult. Zij wordt in de *tjintjaoe* gemengd. Zie *kĕpajang* en *mĕrpajang*.

mangoe; *tĕrmangoe-mangoe*, suf, in droef gepeins verzonken voor zich staren; *tĕrmangoe sapĕrti orang jang mabok*, versuft als iem. die dronken is. Zie *inga-inga*.

mangoel, e. s. v. boom, die timmerhout levert voor werk van tijdelijken aard. Zie *manggoel*.

mangoet, zie *ngangoet*.

mangsa, Skr. prooi, dierlijk voedsel; *mĕntjĕhari mangsanja*, zijn prooi of voedsel zoeken, van het wild gedierte.

mangsi, Mĕn. indigo; ook *mansi*; Jav. inkt.

mani, Arab. teelvocht.

mánī, Arab. weigerend; verhinderen.

manik; *manik-manik*, kleine koralen van allerlei kleur; *bĕrmanik-manik*, parelen van het zweet, b. v. *hingga pĕloehnja pon bĕrmanik-manik didahinja*, tot het zweet hem op het voorhoofd parelde; Skr. *mani*, juweel, edelgesteente, ook *manika*.

mánikam, Tam. e. s. v. edelsteen, robijn, karbonkel. Skr. *manika*.

manira, Jav. ik, uw nederige dienaar, = *patik*.

manis, zoet, lief, vriendelijk, lieftallig, innemend; *kajoe manis*, zoethout; *k. m. sailan*, kaneel; *djari manis*, ringvinger; *hitam manis*, zie bij *hitam*; *manisan*, honig; *manis-manisan*, confituren; *pĕmanis* en *pĕrmanis*, wat liefelijkheid bijzet, bevallig maakt, zooals b. v. kuiltjes in de wangen enz. wat aan spijzen een aangenamen smaak geeft enz. *mĕmaniskan moeka*, een vriendelijk gelaat zetten.

manoe, eigenn. van een der half hindoe-Javaansche godheden; *Jang Manoe Bahoe*, id. Komt in de Pr. Dj. voor in vereeniging met *Ardjoena Sasra Bahoe*.

manoek, Jav. vogel, = *boeroeng*; *manoek-manoek*, e. s. v. boom; *manoek dewata*, godenvogel dat is de paradijsvogel.

manoera, een soort van tooneelvertooning, afkomstig van Sijam, ook *mĕndoera*. Zie *majoeng*.

mánoesija, Skr. mensch, in tegenoverstelling met andere wezens.

mansi, zie *mangsi*.

mansoer, Arab. overwinnaar, met Gods hulp.

mantega, Port. boter; *boenga mantega*, e. s. v. groote, gele kelkbloem.

mantĕra, tooverspreuk; *mĕmantĕraï*, betooveren, door het opzeggen van een tooverformule over iets.

mantĕri, Skr. raadsheer, minister; ook titel van mindere hoofden op Java; in het schaakspel de koningin; *pradana mantĕri*, eerste minister; *paramantĕri*, de gezamenlijke ministers.

manti, bij het tolspel degene, die het verliest, b. v. *ditarik oeri sampai mĕgat, siapa jang kalah toeroen mĕndjadi manti*, M. Sam.

mantik, Arab. logica, redevoering.

mantja, Jav. *montja*, verschillend; *para mantja dipati*, de verschillende dipati's; *mantja nĕgara*, de verschillende districten.

mantjawĕrna, veelkleurig, Pr. Dj.

mantjing, Jav. hengelen.

mantjit, een soort van kleine muis; *mantjit boesoek*, stinkmuis, d. B.

mantjoeng, puntig, spits vooruitstekend, van een neus, snuit enz. Zie *pantjoeng*.

mantoek, Jav. terugkeeren, huiswaarts gaan.

manzil, Arab. aanlegplaats, rustplaats.

mandját, Arab. vlucht; weggaan.

maoe, volstrekte wil, willen; het vereischt of is noodig; *maoe ta'maoe*, willen of niet, tegen wil en dank; *maoe ... maoe*, hetzij .... of; *maoelah soedah didalam saboelan*, het moet binnen ééne maand af zijn; *maoe lĕkas*, het vereiseht spoed; *maoe bitjara bĕtoel-bĕtoel*, het vereischt goed overleg; *maoe hoedjan*, het zal gaan regenen.

maoeng, onaangenaam, walgelijk van smaak of reuk; volgens vdW. versch riekend, zooals gras, bladeren enz. *pahit maoeng*, walgelijk bitter.

mapag, Jav. inhalen, geleiden.

mar, Arab. *mĕngĕmar*, de koningin schaak zetten.

mara, I. Skr. leed, ongeluk; *mara-bĕhaja*, leed en gevaar; *mĕmbĕri mara*, leed veroorzaken; *orang pĕmara*, een

ongeluksvogel; *kota-mara*, zie bij *kota*. II. voorwaarts; *oendoer mara*, voor- en achterwaarts, avanceeren en retireeren; *měmarakan*, voorwaarts doen gaan; b. v. *měmarakan koedanja; pěrahoe ta'bolih mara*, het vaartuig kan niet vooruitkomen. III. draaibank kleiner dan de *bindoe*, Mal.

marah, I. ook *ěmarah*, toorn, boosheid, toornig, boos; *běrhangatlah marahnja*, zijn toorn was ontstoken; *měnahani marahnja*, zijn toorn bedwingen; *měmarahi*, toornen of boos zijn op; *kamarahan*, toornigheid; *sědikit marah banjaḳ ampon*, wordt gezegd van iemand, die goed voor zijne ondergeschikten is; *pěmarah*, brompot, knorrepot, iemand die altijd boos is. II. = *měrah*, zie ald.

maraḳ, opvlammen; *měmaraḳ*, doen opvlammen, stoken.

maras, Jav. angstig, beducht, ongerust.

marboeṭ, Arab. e. s. v. geestelijken.

mardaheka, vrij v. slavernij of dienstplichtigheid; *měmardahekakan*, vrijgeven, vrijlaten van slaven; *m. karěna Allah*, hetzelfde zonder vergoeding. — Skr. een geestelijke of priester, die vrijgesteld is van heerediensten.

mardjā, Arab. terugkeer.

mardján, Arab. bloedkoralen. Zie *poewalam*.

mareka, = *orang*, volk; *mareka-itoe*, pers. Voornw. 3e pers. mrv.

marga, Skr. stam, district; Jav. weg, middel.

margasatwa, Skr. het wild gedierte, het gedierte des velds.

marḥóém, Arab. wijlen, zaliger, letterl. Gods barmhartigheid ondervindend. Ook wordt alleen met dit woord de overleden Sulthan bedoeld.

mari, herwaarts, hierheen, kom hier, welaan, komaän; herwaarts komen; *kasana kamari*, her- en derwaarts; *pěmaren*, wijkplaats, rustplaats onderweg, = *pětědoehan*, N. Sum.

marích, Arab. de planeet Mars.

mārifat, Arab. erkenning, onderscheiding, kennis, wetenschap, inz. in de mystieke wetenschap der Soefi's.

marijam, kanon, grof geschut, volgens Maxw. Port. en afgeleid van Maria, daar de Portugeezen dien naam bij het vuren aanriepen; *boewah marijam*, kanonskogel.

marijan, e. s. v. boom.

máriḳ, Arab. scheurmaker, schismatiker.

marjam, Ar. Maria.

maroe, plaaggeest, in eigenlijken en figuurlijken zin.

mārṓéf, Arab. het goede.

martabat, Arab. ambt, waardigheid, betrekking; eigenl. trede, sport van een ladder.

martel, Port. hamer, moker.

mas, goud, zie *ěmas*.

masa, I. Skr. tijd, tijdperk, seizoen, toen; *masa Allah*, het stervensuur; *daripada soeatoe masa kapada soeatoe masa*, van tijd tot tijd; II. het zou wat, het mocht wat; *masakan*, hoe zou dan, samentrekking van *masa* en *akan*, = *masakah; masakan bodoh ija*, hoe zou hij niet weten. III. *těrmasa* zie *tamasja*.

masáïl, Arab. meerv. van *masálat*.

masaḳ, gaar, rijp; gereed, klaargemaakt, volkomen, tot stand gebracht, goed verteerd van mest enz.; koken, gaar maken; *masaḳ di-adjar*, volleerd; *sirih masaḳ*, klaargemaakte sirihpruim; *masaḳ timah*, tin smelten; *masaḳ-masaḳ*, allerlei koken; *masaḳ ajar*, goed gaar, goed afgewerkt, goed verricht, Měn.

masáḳat, Arab. aanzetten, dringen.

masálat, Arab. vraagstuk; *měmasalatkan*, tot een vraagstuk maken.

maṣalla', Arab. bidmat.

masam, (van *asam*) zuur, stroef staand, van het gelaat.

masarrat, Arab. blijdschap, vroolijkheid, vreugde.

mascharat, Arab. potsenmaker, maskerade.

masdjid, Arab. moskee; *almasdjidoe 'lḥarám*, de moskee te Mekka. Zie *mandarsah*.

maṣḥáf, Arab. boek; *almaṣḥáf*, de Koran.

masih, nog, meer; *masih lagi*, nog altoos meer. Waarschijnlijk van het Jav. *taḳsih*.

masíḥ, Arab. gezalfd; *almasiḥ*, de Messias, Christus; *almasiḥ ad Dadjal*, de anti-christ.

masiḥi, Arab. christelijk; *tarich m.*, christel. jaartelling; *orang m.*, christen; *masoeḳ masiḥi*, tot den christelijken godsdienst overgaan, christen worden.

masin, (van *asin*) zout, ziltig.

masing, (van *asing*, afzonderlijk), *masing-masing*, een iegelijk, ieder in het

bijzonder; meestal gebruikt van personen.

masjaḳḳat, Arab. moeite, last.

masjgróél, Arab. bekommerd, vervuld van beslommering, zich steeds met iets bezighouden, zich bekommeren, zich bezwaren; *kamasjgroelan*, bekommering; *kadoewa bagai masjgróél baginda*, die Vorst maakte zich over twee zaken bekommerd. I. J.

masjhóér, Arab. alom bekend, beroemd, vermaard, ruchtbaar; *měmasjhóérkan*, alom bekend maken, verbreiden, verkondigen, publiceeren.

masjriḳ, Arab. het Oosten.

masjrōē, Ar. e. s. v. zijden stof van Surate.

masḳat, de naam van een groot rijk in Oost-Arabië. Zie ook *běskat*.

maski, Port. masque, hoewel, ofschoon.

maṣlaḥat, Arab. middel, list, = *tipoe* en *daja*.

masoe, e. s. v. zee-egel; ook e. s. v. boom, welks hout alleen goed is voor brandhout.

masóéḥ, Ar. zalf, smeersel. Zie *masiḥ*.

masoeḳ, (van het Jav. *asoeḳ*), binnengaan, ingaan, binnengaan, overgaan tot, zich mengen in, ondergaan van hemellichamen, b. v. *masoeḳ kadalam roemah*, in huis gaan; *masoeḳ kadalam tampa*, iets waarschijnlijk of mogelijk vinden; *tiada masoeḳ kadalam tampa*, iets niet waarschijnlijk vinden, het wil er bij mij niet in dat...; *masoeḳ moeloet*, ergens den mond insteken; *měmasoeḳkan*, doen binnengaan, toevoegen, trekken bij iets, ook doen om iets, o. a. een ring of hoepel, b. v. *dimasoeḳkannja tjintjin pada djarinja*, hij deed den ring aan zijn vinger; *tikar dimasoeḳkannja kalehernja*, hij kroop tot aan zijn hals in die mat; *měmasoeḳkan dirinja* en *měmasoeki*, zich mengen in, zich bemoeien met; *masoeḳ matahari*, ondergaan van de zon; *matahari masoeḳ*, het Westen; *masoeḳ oeloer*, lijfeigen worden, in lijfeigenschap geraken; *masoeḳ pada*, van een zaak: er bij behooren, aangaan; *masoeḳ běrsama-sama děngan*, het houden met, b. v. den vijand, gemeene zaak maken; *pěrahoe masoeḳ-masoeḳ ajar*, het vaartuig kreeg telkens water binnen; *kamasoekan sjaiṭán*, door den duivel bezeten, zie ook *rasoeḳ*; *masoeḳ islám*, tot den mohammed. godsdienst overgaan; *masoeḳ sěrani*, tot den roomschen godsdienst overgaan; *masoeḳ maseḥi*, tot den protestantschen godsd. overgaan; *masoeḳ pěrang*, deelnemen aan den krijg; *masoeḳ ṣoldadoe*, dienst nemen als soldaat; *masoeḳ bitjara*, aan een beraadslaging deelnemen; *masoeḳ tangan*, de hand leenen tot; *běrmasoeḳ-masoekan*, herhaaldelijk binnenkomen van velen.

mastěr, Eng. mijnheer.

mastoeli, Arab. e. s. v. zeer grove stof; b. v. *djoewal soetěra, běli mastoeli*, zijde verkoopen en zakkelinnen koopen, Sprw.

mat, I. zie *ěmat*. II. *mat-mat*, spiertrekking, b. v. van een geslacht beest.

matā, Arab. koopwaar. Zie bij *běnda*.

mata, oog, in alle beteekenissen; b. v. *mata-ajar*, bron, wel; *mata-angin*, windstreek; *mata-ajam*, kortzichtig, bijziend; *mata-běnda*, schatten, goederen, van het Ar. *matáā*, zie het vorige woord; *mata bioekoe*, kwijnende oogen, zie *bioekoe*; *mata boekoe*, knobbel van een gewricht; *mata bědil*, vizierkorrel; *mata-boelan*, ¼ van de maan, b. v. *soedah tiga mata boelan*, tusschen 1e kwartier en vollemaan; *mata daging-dagingan*, de staar, vdW. Gen. t.; *mata-datjing*, de teekens op een chineesche unster, die het aantal kati's aanwijzen; *mata-djalan*, voorpost, voorrijder, voorhoede; *mata-dagangan*, soort van koopwaren, zie *matā*, Ar; *mata-djaring*, maas van een net; *mata-gělap*, tijdelijke zinsverbijstering; *gělap-mata*, duizeligheid; *mata goelai*, soort van toespijzen; *mata-goenting*, de punten van een schaar; *mata-hati*, het oog des geestes; *mata-hari*, de zon; *mata-ikan*, wrat, puistjes, die na de pokken opkomen; *mata-kaïn*, de ruitjes van een weefsel, ook de figuren of bloemen op een weefsel; *mata-kaïl*, vischhaak; *mata-kajoe*, kwast in het hout; *mata-kaki*, de enkel van den voet; *mata-kěli*, e. s. v. boom, welks hout gebruikt wordt voor rondhouten en daksparren; *mata kau*, chanker, zie *rěstoeng*; *mata-kěpala*, het lichamelijk oog; *mata-kakap*, geboord gat in den bodem van een vaartuig ter loozing of binnenlating van water; *mata-kereḳ*, schijf van een katrol; *mata-koetjing*,

katoog, e. s. v. edelgesteente, de blauwe oogen der Europeanen, e. s. v. plant, zie ook *damar; mata-kĕris*, het lemmet van een kris; *mata-loeka*, gat van de wond; *mata-marijam*, zundgat van een kanon; *mata oewang*, klinkende munt, specie; *mata padjaḳ*, belastingplichtige, Palemb.; *mata panah*, punt van een pijl; *mata pĕdang*, lemmer van een zwaard; *mata-pisau*, lemmer van een mes; *mata-pĕter*, bliksemflits; *mata-pĕdoman*, de streken op een compas; *mata-mĕnĕntang*, gezichtsafstand; *mata-poenai*, zie bij *poenai; mata-soesoe*, de tepel; *mata-sangkoer*, bajonnet; *mata-tjĕrĕmin*, brilleglas; *mata tombol*, uitpuilende oogen; *mata-tong*, spongat; *mata-mata*, policiedienaar, douaan, spion; *samata-mata*, geheel en al, eenig en alleen, zuiver, enkel, louter; *tĕrmata-mata*, blijkbaar, voor aller oog, in het openbaar; *samata*, allen, geheel en al, de gezamenlijke. Mogel. e. verbastering van *samĕsta; samata anaḳ tangga*, één sport van een ladder; *mĕmboewang-boewang mata*, een oogje in het zeil houden; *mĕmbĕri mata*, opletten; *bĕrmaïn mata*, elkander knipoogjes geven, blikken van verstandhouding wisselen; *bidji-mata*, oogbal; *orang-orangan mata*, de pupil van het oog; *mĕmata-mataï*, het oog op iets houden, b. v. *orang makan itoe dimata-mataï, soepaja djangan bĕrsalahan ādat*, Sadj. Mĕl.

matahari, de zon; *m. hidoep*, het Oosten; *m. mati*, het Westen; *boenga matahari*, de zonnebloem.

maṭahar, Ar. het vagevuur, v. *táḥir*, zuiver, rein.

matang, zie *pĕrmatang*.

matĕng, Jav. gaar, rijp, zie *masaḳ*.

mati, dood, uitgebluscht, ten einde, onbewegelijk vast; zonder klinker, van een medeklinker; stil, gaan liggen, van den wind, stilstaan van het getij, doodtij; b. v. *orang mati*, een doode; *harga mati*, de naaste prijs; *simpoel mati*, vast in de knoop, een knoop die niet weer los kan; *daging mati*, niet meer versch van vleesch of visch; *tanah mati*, dor, onvruchtbaar land; *angin mati*, wind die is gaan liggen, windstilte; *mati angin*, fig. voor verweekelijkt, verwijfd, b. v. *sĕgala mantĕri hoeloebalang Sjah Alam orang mati angin, djangankan mĕlawan moesoeh, toenggoel kajoe boeroeḳ pon tidaḳ tĕrbĕlah; bĕlandja mati*, vast inkomen; *djari mati*, de middelste vinger; *matahari mati*, de ondergang der zon, het Westen; *satĕngah mati* en *saparo mati*, half dood; *mati mampoes*, morsdood; *mati bĕragan*, zie ald.; *dipoekoel mati*, geheel, met kop en al, ingeslagen van een spijker; *di-ikat mati*, zóó gebonden, dat het niet meer los kan; *mati diboenoeh*, vermoord, omgebracht, ter dood gebracht, ook een scheldwoord voor: galgenbrok, galgenaas; *mati bĕrangai*, schijndood; *mati modar*, verstikt, = *mati lĕmas* of *m. kalĕmasan* en *m. lĕpoer; mati tĕrsalai* in den rook gestikt; *mati poetjoeḳ*, impotent; *mati-mati*, zooveel mogelijk, ten volle, terdege; *mĕmboewat mati dirinja* en *mĕmatikan dirinja*, zich doodstil houden; *mĕmatikan*, ook: goed vast binden of inslaan; uitblusschen; *kamatian*, de dood, bestorven, door den dood verloren hebben, doodelijk; *kamatian sĕhaja*, mijn dood; *kamatian anaḳnja*, zijn kind door den dood verloren hebben; *roemah kamatian*, sterfhuis; *kamatian angin*, door windstilte overvallen worden; *loeka kamatian*, een doodelijke wonde; Soms moet het met leven worden teruggegeven, b. v. *kamatiankoe ini dalam tangan Laḳsamana*, mijn leven is in L.'s hand; *mĕngambil matinja*, hem het leven benemen; *kamati-matian*, tot den dood toe, b. v. van lachen en weenen, ook schijndood; *bĕrmati-matian*, sterven van velen, zich opofferen; *bĕrmati-mati pĕrang*, strijden tot den dood, zich doodvechten; *bĕrmati-mati*, zijn uiterste best doen, b. v. *ija sangat bĕrmati-mati hĕndak masoeḳ; bĕrmati-mati mĕngĕrdjakan pĕkĕrdjaän;* ook z. dood werken, aftobben, b. v. *mĕngapa djoega akoe bĕrmati-mati, boekan akoe jang bĕrolih poetĕri; tĕrmati-mati dĕngan laki*, zich afgetobd hebben om een man te krijgen? *mĕnjĕhadjakan mati*, het op iemands leven toeleggen.

matja, I. e. s. v. schelpdier. P. e. s. v. vischje, Pist. II. Jav. lezen, zingend voordragen.

matjam, monster, soort, model, slag, staal, proef; *matjam-matjam*, allerlei.

matjan, Jav. tijger, = *harimau*.

matjang, zie *ĕmbatjang*.

maṭmóérat, Arab. kelder.

matoe, Tam. graad van een zekere tiendeelige schaal om goud te wegen; *ĕmas sapoeloeh matoe*, het fijnste goud, bij ons van 24 karaat. Soms wordt ons karaat ook door *matoe* weergegeven, b. v. *ĕmas toedjoeh bĕlas matoe*, goud van 17 karaat; *mĕmatoekan*, het gehalte van goud bepalen, b. v. *djikalau sapĕrti ĕmas, dapat di-oedji, dimatoekan toewa moedanja*, zooals onder anderen goud, dat kan getoetst en het gehalte er van bepaald worden. B. R.

matoer, Jav. titel van de 4e gemalin des Vorsten, samentr. van *maha âtoer*.

maubadzân, Ar. priester der Magiërs v. *maubadz*, vuuraanbidder.

matsnawi, een Perzische dichtsoort.

matoh, bij voortduring naar dezelfde richting gekeerd, of naar hetzelfde doel strevend, of hetzelfde werk verrichtend.

maudjoed, Arab. wat gevonden wordt, wat er is; tegenwoordig, bestaande.

mauhid, Arab. zeggen dat er één is (van God).

maulaija, Arab. mijn Heer!

maulânâ, Arab. onze heer.

maulid, Arab. geboortetijd, geboorteplaats.

maut, Arab. de dood; het bestemde uur van den dood; *bĕlom maut, bĕlom mati*, als iemands laatste uur nog niet geslagen heeft, sterft hij nog niet; *kadatangan maut*, komen te sterven of te overlijden.

mawar, Perz. *boenga mawar*, roos; *pokok mawar*, rozestruik; *ajar mawar*, rozewater. Zie ook *tawar*.

mawas, e. s. v. zeer grooten aap, die door ons verkeerdelijk *orang-oetan* genoemd wordt.

mawin, zie bij *kawin*.

māzijat, Arab. ongehoorzaamheid, rebellie.

mazmoer, Arab. psalm van David.

māzóél, Arab. afgezet, verwijderd; *māzoelkan dirinja*, zijn ontslag nemen uit ambt of betrekking, v. e. Vorst abdiqueeren.

mĕ. Voorvoegsel tot vorming van het Act. trans. Verandert in *mĕm, mĕn, mĕng* en *mĕnj*. Zie de Grammatica.

medân, open plaats, plein, vlakte, renbaan; *medan pĕpĕrangan*, slagveld; *tĕmpat pĕrmedanan*, plaats met open gronden, open vlakten.

mĕdang, e. s. v. boom met geel, licht, zacht hout, dat jeuking veroorzaakt op de huid. Van den stam maakt men door uitholling kano's. Soorten zijn: *m. kĕladi, m. koening, m. paoeh, m. hântoe* en *m. boewaja*.

mĕdil, = *bĕdil*, vuurwapen, geweer; *bĕrmĕdil*, met vuurwapens schieten; *pĕrmĕdilan*, geweerschot; *sapĕrmĕdilan djaoehnja*, zoover een geweerkogel draagt.

medja, ook *medjah*, tafel, zie *mesa*.

mĕdjam, I. stilstaan, van een tol, vdW. II. sap, uit boomen getapt. P.

medjan, e. s. v. dobbelspel met twee groote dobbelsteenen op een achtkant bord; *papan medjan* genoemd.

mĕdjana, en *mĕndjana*, middelmatig, van een werk; *samĕndjana*, middelmatigst.

mĕdjĕra, zie *pĕdjĕra*.

mĕdzbaḥ, Arab. altaar, plaats waar een dier geslacht wordt.

mega, Skr. wolk, witte wolk, waarin geen regen is; *mega bĕrarak*, voortstuwende wolken; *m. pĕgas*, e. s. v. snijwerk als ornament, ook *mega nĕgas*; mogel. het Jav. *tĕgĕs* en daarv. *tĕgĕsan*, overgeschoten stuk.

mĕgah, roem, beroeming, verheffing; *mĕmĕgahkan dirinja*, zich verheffen, zich beroemen; *bĕrmĕgah-mĕgah akan*, zich beroemen of verheffen op; *bĕrolih mĕgah*, roem verkrijgen; *pĕnggahan*, fierheid, R. v. Eys. Het grondwoord schijnt *gah* te zijn, zie o. a. M. R. pag. 156 en 223 enz.

mĕgaḳ, vrijpostig, ongegeneerd.

mĕgal, = *pĕgal*, zie ald.

megan, e. s. v. *dodol*, zie ald.

mĕgar, Jav. opengaan van bloemen, opkomen van deeg, uit elkander gaan van haar, rijstaren enz.

mĕgat, I. titel van aanzienlijke personen uit de oorspronkelijke bevolking, van goede afkomst. In het Mĕn. groote heer, Seigneur, volg. Max. titel van een hoofd, dat slechts van ééne zijde van adellijke afkomst is. II. stilstaan van een tol, zie *lĕgat* en *ligat*.

mĕkar, niet behoorlijk ontwikkeld, van vruchten, vdW. nog niet geheel ontloken, van bloemen, P. Zie *bĕngkar*.

mĕkah, Mekka, stad in Arabië.

mĕkeḳ, e. ongearticuleerd geluid geven, v. dieren of e. trompet. Abd. M. p. 21.

mĕkis, zie *mĕngkis*.

mĕḳsa, Jav. Zie *paḳsa* I.
mĕlaboewi, e. s. v. plant.
mĕlaïnkan, zie *laïn.*
mĕlajoe, is van Jav. oorsprong en beteekent vluchten, evenwel in die beteekenis bij de Maleiers niet bekend; *orang mĕlajoe,* Maleier; *mĕlajoe-mĕlajoewan sĕdikit,* ietwat op zijn Maleisch.
mĕlambang? b. v. *kĕmoentjaḳnja daripada mĕlambang ĕmas oerai?*
mĕlang, een soort van bloem, wellicht = *mĕloer.*
mĕlapari, e. s. v. boom. H. A.
mĕlapĕngan, e. s. v. plant.
mĕlarat, verb. van het Arab. *madlarat,* zwerven, dolen. Zie ook *larat.*
mĕlas, niet sluitend, van zaken die tegen elkander gehouden worden, b. v. twee planken.
mĕlati, Jav. de ind. jasmijn, een welriekende bloem.
mĕlatjaḳ, = *bĕlatjaḳ* II, zie ald.
mĕleng, onoplettend, nalatig, onverschillig, vdW. Zie het volg. wrd.
mĕlenga, slenteren, zie *lenga.*
mĕlikoeran, e. s. v. eetbare vrucht.
mĕliwis, Jav. kleine, wilde eend. Zie *bĕlibis.*
mĕloer, e. s. v. zeer welriekende jasmijn, op Java *mĕlati* geheeten, waarvan twee soorten: de enkele en de dubbele; *m. djantan*?
mĕmadakan, genoeg doen zijn, zie *pâda.*
mĕmadamkan, uitblusschen, zie *padam.*
mĕmadang. zie *padang.*
mĕmadat, induwen, instoppen, zie *padat.*
mĕmadjan, blootstellen, zie *padjan.*
mĕmadjangkan, zie *padjang.*
mĕmadjoh, gulzig eten, zie *padjoh.*
mĕmadoe, zien of het past, zie *padoe.*
mĕmagari, omheinen, zie *pagar.*
mĕmagoet, bijten, pikken, zie *pagoet.*
mĕmahat, beitelen, zie *pahat.*
mĕmahitkan, verbitteren, zie *pahit.*
mĕmajari, bekruisen, kruisen op, zie *pajar.*
mĕmajoekan, prijzen, een prijs bepalen, zie *pajoe*
mĕmakai, gebruiken, aandoen, zie *pakai.*
mĕmakal, kalefateren, zie *pakal.*
mĕmakoeï, bespijkeren, zie *pakoe.*
mĕmaḳsa, dwingen, zie *paḳsa.*
mĕmalam, bedekken, zie *palam.*
mĕmalang, dwarsboomen, kruisigen, zie *palang.*
mĕmalar, op iets rekenen, zie *palar.*
mĕmalet, een smeer of veeg geven, zie *palet.*
mĕmalingkan, wenden, keeren, zie *paling.*
mĕmalis, opzij wenden van het gelaat, zie *palis.*
mĕmaloe, slaan, zie *paloe.*
mĕmaloet, inwikkelen, omgeven, zie *paloet.*
mĕmanah, met den boog schieten, zie *panah.*
mĕmanasi, verhitten, zie *panas.*
mĕmandai, zich als knap voordoen, zie *pandai.*
mĕmandaḳkan, bekorten, zie *pandaḳ.*
mĕmandang, aanschouwen, zie *pandang.*
mĕmandjangkan, verlengen, zie *pandjang.*
mĕmandjat, klimmen, zie *pandjat.*
mĕmandoe, loodsen, zie *pandoe.*
mĕmang, berispen, tevens verwijten van genoten weldaden.
memang, steeds van vroeger af, van natuur, natuurlijk, van altijd her, vanzelf sprekend, uit den aard der zaak voortvloeiend, b. v. *bĕrṣaḥabat memang,* steeds vrienden geweest zijn; *ambillah memang,* neem het al vast; *samemangnja,* meestal. Hik. Boedj.
mĕmanggang, roosten, zie *panggang.*
mĕmanggil, roepen, zie *panggil.*
mĕmangkah, pikken met een tol, zie *pangkah.*
mĕmangkas, afhouwen, zie *pangkas.*
mĕmangkoe, op den schoot of op den gebogen arm houden, zie *pangkoe.*
mĕmangkoeng, met een knuppel of stuk hout kloppen, zie *pangkoeng.*
mĕmangkoer, met een houweel bewerken, zie *pangkoer.*
mĕmangoes, snakken van visschen, zie *pangoes.*
mĕmantaḳ, indringen van puntige lichamen, zie *pantaḳ.*
mĕmantau, zien hoe het er mee is, van *pantau.*
mĕmantiḳ, vuurslaan, zie *pantiḳ.*
mĕmantis, verfraaien van de wenkbrauwen, zie *pantis.*
mĕmantjang, voorloopig over iets spreken, zie *pantjang.*

mĕmantjar, uitspuiten, zie *pantjar*.
mĕmantjil, de handen vouwen, zie *pantjil*.
mĕmantjoeng, den kop afslaan, zie *pantjoeng*.
mĕmantjoer, nederwaarts spuiten, zie *pantjoer*.
mĕmantjoet, opspuiten, zie *pantjoet*.
mĕmantoel, terugspringen, zie *pantoel*.
mĕmaoeḳ, naar zich toehalen met een haak, zie *paoeḳ*.
mĕmaoet, zich vastklemmen, zie *paoet*.
mĕmapah, iemand ondersteunen, zie *papah*.
mĕmapas, afnemen, van zijne plaats nemen, zie *papas*.
mĕmar, gekneusd, gekwetst, gedrukt, gebutst, ook in de heelkunde.
mĕmarakan, verzamelen, zie *para*.
mĕmarang, houwen, zie *parang*.
mĕmarap, met de vuist beuken, zie *parap*.
mĕmareh, het lot werpen, zie *pareh*.
mĕmariḳ, aansteken, aanmaken, zie *pariḳ*.
mĕmaroeh, pikken, zie *paroeh*.
mĕmasang, schikken, inspannen, vuren, opsteken, zie *pasang*.
mĕmasoengkan, in het blok sluiten, zie *pasoeng*.
mĕmatahkan, breken, zie *patah*.
mĕmatĕri, soldeeren, zie *patĕri*.
mĕmatihkan, doen luisteren of volgen, zie *patih*.
mĕmating, pennen inslaan, zie *pating*.
mĕmatjaḳ, op stapel zetten, aan het spit steken, zie *patjaḳ*.
mĕmatjoe, aansporen, zie *patjoe*.
mĕmatjoel, den grond omhakken; een zweer uitdrukken, zie *patjoel*.
mĕmatoeḳ, pikken, zie *patoeḳ*.
mĕmatoetkan, in overeenstemming brengen, zie *patoet*.
mĕmbagaimanakan, hoe met iets handelen, zie *bagai*.
mĕmbatjang, ook *batjang*, e. s. v. mangga-vrucht; *mĕmbatjang hoetan*, een variëteit met zeer kleine vruchten. Nog andere soorten zijn: *m. kopih*, *m. lada*, *m. loempoer dalam*, *m. tjoepaḳ*, *m. pinggan dara*, *m. sakar bĕrgantoeng*, *m. soekoe* en *m. sikoe*.
mĕmboer, beuzelachtig; zonder waarde, niets beduidend.
mĕmĕdahkan, verklaren, uitleggen, zie *pĕdah*.
mĕmĕdal, zie *pĕdal*.
mĕmĕgang, in de hand houden, zie *pĕgang*.
mĕmehaḳ, terzijde stellen, zie *pehaḳ*.
memeḳ, grijnen, drijnen van kinderen.
mĕmĕletjeh, vleien, flikflooien, zie *pĕletjeh*.
mĕmĕliharakan, verzorgen, zie *pĕlihara*.
mĕmĕloeḳ, omhelzen, zie *pĕloeḳ*.
mĕmĕnatkan, vermoeien, zie *pĕnat*.
mĕmĕndam, begraven, zie *pĕndam*.
mĕmendeḳkan, bekorten, zie *pendeḳ*.
mĕmĕndjarakan, in de gevangenis zetten, zie *pĕndjara*.
mĕmĕngap, zie *pĕngap*.
mĕmĕnggal, afhakken, onthoofden, zie *pĕnggal*.
mĕmĕniran, Jav. zie *ambin*.
mĕmĕnoehi, vullen, zie *pĕnoeh*.
mĕmĕnting, zie *pĕnting*.
mĕmĕpaḳ, knabbelen, zie *pĕpaḳ*.
mĕmĕpat, den doorgang beletten, zie *pĕpat*.
mĕmĕrah, uitpersen, melken, zie *pĕrah*.
mĕmĕram, zie *pĕram*.
mĕmĕrang, otter, = *andjing-ajar*, Sw.
mĕmĕrangi, beoorlogen, zie *pĕrang*.
mĕmĕrap, de vederen opzetten, zie *pĕrap*.
mĕmĕriḳsaï, onderzoeken, zie *pĕriḳsa*.
mĕmĕrentahkan, besturen, zie *pĕrentah*.
mĕmĕroen, zie *pĕroen*.
mĕmĕrok, instoppen, zie *pĕroḳ*.
mĕmesong, zie *pesong*.
mĕmĕtiḳ, afplukken, tokkelen, zie *pĕtiḳ*.
mĕmĕtjahkan, breken, zie *pĕtjah*.
mĕmĕtjal, zachtjes drukken, zie *pĕtjal*.
mĕmĕtjatkan, afzetten, ontslaan, zie *pĕtjat*.
mĕmĕtjoet, met een karwarts slaan, zie *pĕtjoet*.
mĕmidai, e. s. v. boom.
mĕmidjaḳ, trappen, zie *pidjaḳ*.
mĕmidjit, knijpen, masseeren, zie *pidjit*.
mĕmijang, zie *pijang*.
mĕmikat, lokken, vangen, zie *pikat*.
mĕmikirkan, overdenken, zie *pikir*.
mĕmikoel, dragen, zie *pikoel*.
mĕmilih, uitkiezen, zie *pilih*.
mĕmilin, twijnen, zie *pilin*.
mĕmimpin, bij de hand geleiden, zie *pimpin*.

mĕminang, ten huwelijk vragen, zie *pinang.*
mĕminda, zie *pinda.*
mĕmindahkan, verplaatsen, verhuizen, zie *pindah.*
mĕmindjam, iets leenen van iemand, zie *pindjam.*
mĕminta, verzoeken, zie *pinta.*
mĕmintal, tweernen, zie *pintal.*
mĕmintas, den weg afsnijden, zie *pintas.*
mĕmipis, fijnwrijven, zie *pipis.*
mĕmiriķ, tot poeder wrijven, zie *piriķ.*
mĕmisahkan, scheiden, zie *pisah.*
mĕmisat, ondervragen, zie *pisat.*
mĕmoedja, zie *poedja.*
mĕmoedji, loven, prijzen, zie *poedji.*
mĕmoegar, zie *poegar.*
mĕmoekoel, slaan, zie *poekoel.*
mĕmoelangkan, teruggeven enz. zie *poelang.*
mĕmoelas, wringen, zie *poelas.*
mĕmoelihkan, weer bijeenbrengen, zie *poelih.*
mĕmoenggah, lossen, zie *poenggah.*
mĕmoengoet, oprapen, zie *poengoet.*
mĕmoental, omwikkelen, zie *poental.*
mĕmoentoeng, verminken, zie *poentoeng.*
mĕmoepoeķkan, pappen, zie *poepoeķ.*
mĕmoepoet, blazen, zie *poepoet.*
mĕmoesar, draaien, zie *poesar.*
mĕmoesingkan, keeren, wenden, zie *poesing.*
mĕmoetar, draaien, zie *poetar.*
mĕmoetihkan, witten, zie *poetih.*
mĕmoetoeskan, afbreken, zie *poetoes.*
mĕmoewaskan, verzadigen, bevredigen, zie *poewas.*
mĕmohon, verzoeken, zie *pohon.*
mĕmokoķ, zie *pokoķ.*
mĕmoloķ, opslokken, zie *poloķ.*
mĕmotong, snijden, zie *potong.*
mĕmpaoeng, e. s. v. boom, die hout levert voor pakkisten.
mĕmpĕdal, zie *hampĕdal.*
mĕmpĕlam, zie *hampĕlam.*
mĕmpĕlas, zie *hampĕlas.*
mĕmpĕning, e. s. v. boom, die licht timmerhout oplevert.
mempĕr, Jav. gelijkenis hebben met, gelijken op. Zie ook *sempĕr.*
mĕmpĕragakan, zie *aga.*
mĕmpĕranaķkan, baren, zie *anaķ.*
mĕmpĕrbanjaķkan, vermenigvuldigen, zie *banjaķ.*
mĕmpĕrdĕngarkan, doen hooren, zie *dĕngar.*
mĕmpĕrĕsihkan, schoonmaken, zie *bĕrĕsih.*
mĕmpĕrgoendiķkan, tot bijzit nemen, zie *goendiķ.*
mĕmpĕrhambakan, tot dienaar maken of stellen, zie *hamba.*
mĕmpĕrhinggakan, tot grens stellen, zie *hingga.*
mĕmpĕringini, belust maken, zie *ingin.*
mĕmpĕrnijagakan, verhandelen, zie *bĕnijaga.*
mĕmpĕrobatkan, er geneesmiddelen opdoen, zie *obat.*
mĕmpĕrolih, verkrijgen, zie *olih.*
mĕmpoeloer, zie *hĕmpoeloer.*
mĕmpoenjaï, iets bezitten, zie *ĕmpoenja.*
mĕna, reden, oorzaak; gissing, berekening, = *kira*; *dĕngan tiada samĕna-mĕna,* zonder eenige reden; *tiada samĕna dĕmikian kalakoewan,* zonder reden zich dus aan te stellen; wordt bij verkort. ook zonder *tiada* gebr. b. v. *samĕna-mĕna bĕrsakit hati,* zonder reden geërgerd; *tiada tĕpĕrmĕnaï,* niet te gissen, niet te berekenen zijn, onberekenbaar.
mĕnaboeh, slaan, zie *taboeh.*
mĕnaboer, zaaien, zie *taboer.*
mĕnadah, opvangen, zie *tadah.*
mĕnagaķ, trotseeren, zie *tagaķ.*
mĕnagih, invorderen, manen, zie *tagih.*
mĕnahan, tegenhouden, zie *tahan.*
mĕnaharkan, onthouden, zie *tahar.*
mĕnahoen, overblijven, zie *tahoen.*
menaķ, Jav. edellieden, aanzienlijken.
mĕnakaķ, aan elkander naaien, zie *takaķ.*
mĕnakar, meten, zie *takar.*
mĕnakeķ, kerven, zie *takeķ.*
mĕnakoetkan, vrees aanjagen, zie *takoet.*
mĕnalai, dralen, zie *talai.*
mĕnalaķ, zie *talaķ.*
mĕnaliķ, collationeeren, zie *taliķ.*
mĕnambahkan, vermeerderen, zie *tambah.*
mĕnambaķ, ophoogen, bedijken, zie *tambaķ.*
mĕnambang, overvaren, zie *tambang.*
mĕnambat, vastleggen, zie *tambat.*
mĕnamboelkan, kunsten vertoonen, zie *tamboel.*

mĕnamboengi, onbeschoft behandelen, zie *tamboeng.*
mĕnamboenkan, vetmesten, zie *tamboen.*
mĕnamoe, onthalen, zie *tamoe.*
mĕnampaḳkan, doen zien, zie *tampaḳ.*
mĕnampal, lappen, zie *tampal.*
mĕnampar, een klap geven, zie *tampar.*
mĕnampas, afkappen, zie *tampas.*
mĕnampi, wannen, zie *tampi.*
mĕnampiḳ, afwijzen, zie *tampiḳ.*
mĕnampil, voorwaarts rukken, zie *tampil.*
mĕnampong, lappen, zie *tampong.*
mĕnanaḳ, koken, zie *tanaḳ.*
mĕnanam, planten, zie *tanam.*
mĕnanang, op de handen dragen, zie *tanang.*
mĕnandaï, teekenen, merken, zie *tanda.*
mĕnandang, bezoeken, zie *tandang.*
mĕnanding, vergelijken, zie *tanding.*
mĕnandoeḳ, met de horens stooten, zie *tandoeḳ.*
mĕnang, winnen, overwinnen; *kamĕnangan,* overwinning; ook de teekens der overwinning; *dĕngan kamĕnangannja,* als overwinnaar; *soedah mĕnang daripada bĕrpĕrang,* in den krijg de overwinning behaald hebben; *ĕrtinja Manṣoer Sjah itoe radja jang dimĕnangkan Allah daripada sĕgala sĕtĕroenja,* de beteekenis van M. S. is: een Vorst, dien God al zijne vijanden doet overwinnen.
mĕnangani, de handen slaan aan iets, zie *tangan.*
mĕnangas, stoven, zie *tangas.*
mĕnanggaḳ, uitstellen, zie *tanggaḳ.*
mĕnanggala, ploegen, zie *tanggala.*
mĕnanggalkan, afleggen, zie *tanggal.*
mĕnanggam, lasschen, zie *tanggam.*
mĕnanggang, vellen zie *tanggang.*
mĕnanggar, op zich nemen, zie *tanggar.*
mĕnanggoehkan, uitstellen, zie *tanggoeh.*
mĕnanggoeng, instaan voor, zie *tanggoeng.*
mĕnanggoḳ, met een mand visschen, zie *tanggoḳ.*
mĕnangkal, afweren, zie *tangkal.*
mĕnangkap, vangen, vatten, zie *tangkap.*
mĕnangkis, afweren, zie *tangkis.*
mĕnangkoel, met een totebel visschen, zie *tangkoel.*
mĕnangkoep, met een deksel sluiten, zie *tangkoep.*
mĕnantoe, schoonzoon, schoondochter, meest *minantoe* en Mĕn. *binantoe.*
mĕnapis, doorzijgen, zie *tapis.*
mĕnarah, behouwen, zie *tarah.*
mĕnarbis, bedijken, zie *tarbis.*
mĕnari, dansen, zie *tari.*
mĕnariḳ, trekken, zie *tariḳ.*
mĕnaroh, zetten, zie *taroh.*
menát, Ar. de naam v. e. afgod der heidensche Arabieren in ouden tijd.
mĕnatang, op de hand houden, zie *tatang.*
mĕnatap, nauwkeurig opnemen, zie *tatap.*
mĕnatih, leiden, zie *tatih.*
mĕnating, in de handen wikken, zie *tating.*
mĕnatoe, wonden, zie *tatoe.*
mĕnawan, gevangen nemen, zie *tawan.*
mĕnawar, bieden, krachteloos maken, zie *tawar.*
mĕndaḳ, Jav. bukkend naderen, v. *ĕndaḳ = toendoeḳ.*
mĕndaki, beklimmen van bergen; rijzen van de zon. Zie *mindaki.*
mĕndap, bezinken, bezinksel; *mĕndap kahwa,* koffiedik.
mĕndaras, en *sĕmĕndaras,* de naam v. e. schaduwboom = *dadap.*
mĕndĕhoeloeï, voorgaan, zie *dĕhoeloe.*
mĕndĕm, Jav. dronken, bedwelmd. Zie *maboḳ.*
mĕndĕrang, = *bĕndĕrang,* zie ald.
mĕndika, vloek of zegen van een, met bovennatuurlijke krachten begaafde persoon of zaak.
mĕndikai, ook *kĕmĕndikai,* een soort van kleine watermeloen.
mĕndira, de waringin-boom, Skr. *bandira* id.
mĕndja, zie *madja* en *radja.*
mĕndjaḳ; *samĕndjaḳ,* sedert. Zie *sĕdjaḳ.*
mĕndjalena, zie *andjalain.*
mĕndjana, zie *mĕdjana.*
mĕndjangan, Jav. hert. Zie *roesa.*
mĕndjaroem, een soort van medicinalen heester.
mĕndjĕlis, = *madjĕlis,* zie ald.
mĕndjĕloerat, zie *djoerat.*
mĕndjĕrĕpaḳ, op het lijf vallen, zie *djĕrĕpaḳ.*
mĕndjĕroemat, stoppen, zie *djĕroemat.*

mĕndjĕrongkiskan, zie *djĕrongkis.*
mĕndjĕrongkong, zie *djĕrongkong.*
mĕndjoengan, e. s. v. vaartuig, H. T.
mĕndoeng, Jav. bewolkt, regenachtig betrokken.
mĕndoera, I. het eil. Madoera. II. Zie *manoera.*
mĕnĕbah, beuken, zie *tĕbah.*
mĕnĕbang, rooien, zie *tĕbang.*
mĕnebar, zie *tebar.*
mĕnĕbas, wegkappen, zie *tĕbas.*
mĕnĕbat, afdammen, zie *tĕbat.*
mĕnĕboes, vrijkoopen, zie *tĕboes.*
mĕnĕboḳ, doorslaan, zie *tĕboḳ.*
mĕneboḳ. zie *teboḳ.*
mĕnĕdohi, beschutten, zie *tĕdoh.*
mĕnĕgahkan, verhinderen, zie *tĕgah.*
mĕnĕgoehkan, stevigen, zie *tĕgoeh.*
mĕnĕgaḳkan, oprichten, zie *tĕgaḳ.*
mĕnĕgor, toespreken, zie *tĕgor.*
mĕnĕkan, neerdrukken, zie *tĕkan.*
mĕnĕkap, zie *tĕkap.*
mĕnĕkat, bestikken, zie *tĕkat.*
mĕnĕlan, inslikken, zie *tĕlan.*
mĕnĕmani, als kameraad helpen, zie *tĕman.*
mĕnembaḳ, schieten, zie *tembaḳ.*
mĕnemboḳ, zie *temboḳ.*
mĕnĕmpa, smeden, zie *tĕmpa.*
mĕnĕmpah, bespreken, vast aannemen, zie *tĕmpah.*
mĕnĕmpap, zie *tĕmpap.*
mĕnempel, aankleven, zie *tempel.*
mĕnĕmpĕlaḳ, bestraffen, zie *tĕmpĕloḳ.*
mĕnĕmpĕras, zie *tĕmpĕras.*
mĕnĕmpoeh, een aanval doen op, zie *tĕmpoeh.*
mĕnempong, zie *tempong.*
mĕnĕndang, schoppen, zie *tĕndang.*
mĕnĕndas, onthoofden, zie *tĕndas.*
mĕnĕngadah, opzien, zie *tĕngadah.*
mĕnĕngah, halveeren, zie *tĕngah.*
mĕnĕngar, hooren, zie *dĕngar.*
mĕnĕnggara, zie *tĕnggara.*
mĕnĕnggat. stuiten, zie *tĕnggat.*
mĕnĕnggĕlamkan, doen zinken, zie *tĕnggĕlam.*
mĕnengkel, keutels vormen, zie *tengkel.*
mĕnĕnoen, weven, zie *tĕnoen.*
mĕnĕnoeng, fixeeren, zie *tĕnoeng.*
mĕnĕntang, zich vlak voor iets bevinden, zie *tĕntang.*
mĕnĕntoekan, bepalen, vaststellen, zie *tĕntoe.*
mĕnĕpam, zie *tĕpam.*
mĕnĕpas, bedekken, zie *tĕpas.*
mĕnĕpat, er recht op afgaan, zie *tĕpat.*
mĕnĕpi, opzij gaan, zie *tĕpi.*
mĕnĕpis, afslaan, zie *tĕpis.*
mĕnĕpoeng, meel maken, zie *tĕpoeng.*
mĕnĕpoḳ, kloppen, zie *tĕpoḳ.*
mĕnĕra, drukken, zie *tĕra.*
mĕnĕraboeng, opstuiven, zie *tĕraboeng.*
mĕnĕradjang, schoppen, zie *tĕradjang.*
mĕnĕral, aanzetten, zie *tĕral.*
mĕnĕran, persen, drukken, zie *tĕran.*
mĕnĕrangkan, verlichten, zie *tĕrang.*
mĕnĕrap, beleggen, zie *tĕrap.*
mĕnĕrbangkan, wegvliegen met, zie *tĕrbang.*
mĕnĕrbitkan, doen opkomen, zie *tĕrbit.*
mĕnĕrejaḳ, schreeuwen, zie *tĕrejaḳ.*
mĕnĕrima, aannemen, zie *tĕrima.*
mĕnĕriti, zie *titi.*
mĕnĕrka, raden, zie *tĕrka.*
mĕnĕrkam, overvallen, aanvallen, zie *tĕrkam.*
mĕnĕrkap, zie *tĕrkap.*
mĕnĕroesi, doordringen, zie *tĕroes.*
mĕnĕrpa, aanvallen, zie *tĕrpa.*
mĕnĕtaḳ, hakken, houwen, zie *tĕtaḳ.*
mĕnĕtapi, bevestigen, zie *tĕtap.*
mĕnĕtas, doorbreken, zie *tĕtas.*
mĕngabah, een richting geven, zie *abah.*
mĕngabar, belemmeren, zie *abar.*
mĕngabir, naar zich toe scheppen, zie *kabir.*
mĕngaboer, verkwisten, zie *aboer.*
mĕngaboerkan, verdonkeren, zie *kaboer.*
mĕngachir, achteraan komen, zie *achir.*
mĕngachirkan, achteraan stellen, zie *achir.*
mĕngada, zie *ada.*
mĕngadakan, doen zijn, zie *ada.*
mĕngadang, belagen, zie *adang.*
mĕngadjaḳ, aansporen, zie *adjaḳ.*
mĕngadjar, leeren, onderwijzen, zie *adjar.*
mĕngadji, lezen leeren, zie *adji* I.
mĕngadjikan, zie *adji* II.
mĕngadjoḳ, nabootsen, zie *adjoḳ.*
mĕngadoe, klagen; laten vechten van dieren, zie *adoe.*
mĕngadoodoeki, bewonen, zie *doedoeḳ.*
mĕngadoeh, klagen, zie *adoeh.*
mĕngadon, kneden, zie *adon.*
mĕngafani, in een doodkleed wikkelen, zie *kafan.*
mĕngagah, sterk aankijken, zie *agah.*
mĕngagaḳ, gissen, zie *agaḳ.*

mĕngah, hijgen, zie *ĕngah.*
mĕngaïl, hengelen, zie *kaïl.*
mĕngaïs, met de pooten krabben, zie *kaïs.*
mĕngaït, vasthaken, zie *kaït.*
mĕngajak, zeeven, zie *ajak.*
mĕngajakan, rijk maken, zie *kaja.*
mĕngajari, bewateren, zie *ajar.*
mĕngajau, koppen snellen, zie *kajau.*
mĕngajoehkan, pagaaien, zie *kajoeh.*
mĕngajoem, met slecht volk heulen, zie *ajoem.*
mĕngajoen, schommelen, zie *ajoen.*
mĕngakak, kakelen, zie *kakak* II.
mĕngakan, streven, zie *akan.*
mĕngakas, dwingen, zie *kakas.*
mĕngakoe, bekennen, belijden, borgspreken, zie *akoe.*
mĕngalahkan, ten onder brengen, zie *alah.*
mĕngalap, zie *alap* I en II.
mĕngalar, zie *alar.*
mĕngalas, grondleggen, zie *alas.*
mĕngalau, wegjagen, zie *alau.*
mĕngali, zie *ali* I en II.
mĕngalih, verhuizen, zie *alih.*
mĕngalikan, zie *ali* I.
mĕngalin, zie *alin.*
mĕngalir, vloeien, zie *alir.*
mĕngalit, omlijsten, zie *alit.*
mĕngaloen, deinen, zie *aloen.*
mĕngaloengkan, een halsband iemand omdoen, zie *kaloeng.*
mĕngalpakan, verwaarloozen, zie *alpa.*
mĕngamánkan, toevertrouwen, zie *amán.*
mĕngamang, dreigen, zie *amang.*
mĕngamat-amati, sterk aanzien, zie *amat.*
mĕngambai, zie *ambai* I.
mĕngamban, vastsjorren, zie *kamban.*
mĕngambang, zie *ambang* I.
mĕngambat, zie *hambat.*
mĕngambil, nemen, zie *ambil.*
mĕngambin, op den rug dragen, zie *ambin.*
mĕngamboel, terugspringen, zie *amboel.*
mĕngamboes, zie *hĕmboes.*
mĕngamok, woedend moorden, zie *amok.*
mĕngampoe, ondersteunen, zie *ampoe.*
mĕngampoel, aanzwellen, zie *ampoel.*
mĕngampoengkan, verzamelen, zie *kampoeng.*
mĕngampoeni, vergiffenis schenken, iem. iets vergeven, zie *ampoen.*
mĕngampoh, verbinden, zie *kampoh.*
mĕngandak, reven, zie *andak.*
mĕngandam, schikken, zie *andam.*
mĕngandang, omlijsten, zie *kandang.*
mĕngandaraï, berijden, zie *kandara.*
mĕngandjak, overplanten, zie *andjak.*
mĕngandjal, terugspringen, zie *andjal.*
mĕngandjoeng, ophouden, in de hoogte houden, zie *andjoeng.*
mĕngandjoer, vooruitsteken, zie *andjoer.*
mĕngandoeh, zwevend dragen, zie *andoeh.*
mĕngandoek, in een band dragen, zie *andoek.*
mĕngandoel, zie *kandoel.*
mĕngandoeng, bevatten, zwanger gaan, zie *kandoeng.*
mĕnganggalkan, verlichten, lichter maken, zie *anggal.*
mĕnganggap, een buiging maken, zie *anggap.*
mĕnganggit, aaneenrijgen, zie *anggit.*
mĕnganggoeng, oplichten, zie *anggoeng.*
mĕnganggoer, stekken, zie *anggoer* I—III.
mĕnganggok, knikken, zie *anggok.*
mĕnganggol, den kop opheffen, zie *anggol.*
mĕnganginkan, aan den wind blootstellen, luchten, zie *angin.*
mĕnganglkang, wijdbeens gaan, zie *kangkang.*
mĕnganglkat, optillen, zie *angkat.*
mĕnganglkit, afnemen, zie *angkit.*
mĕnganglkoep, open en dicht nijpen, zie *angkoep.*
mĕnganglkoet, transporteeren, zie *angkoet.*
mĕngangoet, suffen, zie *angoet.*
mĕngangsoer, in mindering betalen, zie *angsoer.*
mĕngani, den ketting scheren, zie *ani.*
mĕnganijajakan, verdrukken, zie *anijaja.*
mĕnganjam, vlechten, zie *anjam.*
mĕnganoegĕrahakan, schenken, zie *anoegĕraha.*
mĕngantara, als bemiddelaar optreden, zie *antara.*
mĕngantah, Jav. spinnen van garen, zie *anteh.*
mĕnganting, slingerend hangen, zie *anting.*

mĕngantjing, grendelen, vastknoopen, zie *kantjing.*
mĕngantjoeḳ, paren, zie *antjoeḳ.*
mĕngantoeḳ, slaperig zijn, zie *antoeḳ.*
mĕngantoel, terugspringen, zie *antoel.*
mĕngaoes, metalen zuiveren, zie *aoes.*
mĕngaoet, bijeenschrapen, zie *kaoet.*
mĕngap, Jav. den mond open doen, gapen.
mĕngapa, waarom? zie *apa.*
mĕngapaḳ, duf worden, zie *apaḳ.*
mĕngapaḳ, met een bijl hakken, zie *kapaḳ.*
mĕngapakan, wat met iets of iem. doen, zie *apa.*
mĕngapalakan, aanvoeren, zie *kapala.*
mĕngapikan, aanvuren, zie *api.*
mĕngapiḳkan, van belang achten, zie *apiḳ.*
mĕngapit, persen, knellen, zie *apit.*
mĕngapoeng, zie *apoeng.*
mĕngapoerkan, kalken, zie *kapoer.*
mĕngapoeskan, wegvagen, zie *apoes.*
mĕngaraḳ, in optocht rondvoeren, zie *araḳ.*
mĕngaram, in het oog houden, zie *aram.*
mĕngaramkan, verdelgen, zie *karam.*
mĕngarang, opstellen, zie *karang.*
mĕngarawan, zie *mĕrawan.*
mĕngaroeng, doorwaden, zie *aroeng.*
mĕngaroeniakan, schenken, zie *karoenija.*
mĕngaroet, wartaal spreken, zie *karoet.*
mĕngaron, er doorheen roeren, zie *aron.*
mĕngasah, slijpen, zie *asah.*
mĕngasaḳ, aanstampen, zie *asaḳ.*
mĕngasakan, afzonderen, zie *asa.*
mĕngasap, rook maken, zie *asap.*
mĕngasihi, beminnen, zie *kasih.*
mĕngasingkan, afzonderen, zie *asing.*
mĕngasoeh, verzorgen, zie *asoeh.*
mĕngatakan, zeggen, zeggende, zie *kata.*
mĕngatas, zich verheffen, zie *atas.*
mĕngatingi, overal heen sleepen, zie *kating.*
mĕngatjah, in schijn doen, zie *atjah.*
mĕngatjaḳ, opzij schoppen, zie *katjaḳ.*
mĕngatjau, dooreen roeren, zie *katjau.*
mĕngatjoe, dreigen, zie *atjoe.*
mĕngatjoem, opstoken, zie *atjoem.*
mĕngatoeng, fladderen, dobberen, zie *atoeng.*
mĕngatoepkan, sluiten, dichtdoen, zie *katoep.*
mĕngatoer, regelen, ordenen, zie *atoer.*
mĕngawan, naar de wolken gaan, zie *awan.*
mĕngawali, bewaken, zie *kawal.*
mĕngawinkan, doen trouwen, zie *kawin.*
mĕngĕbas, uitschudden, zie *kĕbas.*
mĕngĕboer, troebel maken, zie *kĕboer.*
mĕngĕdangkan, uitstrekken, zie *kĕdang.*
mĕngĕdau, om hulp schreeuwen, zie *kĕdau.*
mĕngĕdjamkan, sluiten v. de oogen, zie *kĕdjam.*
mĕngĕdjar, najagen, zie *kĕdjar.*
mĕngĕdjikan, verguizen, zie *kĕdji.*
mĕngĕdjoetkan, verschrikken, zie *kĕdjoet.*
mĕngegah, breedbeens loopen, zie *egah.*
mĕngeh, opgezet van den buik, zoodat de ademhaling belemmerd is; zie *ĕngeh.*
mĕngĕkah, uit elkander doen, zie *kĕkah.*
mĕngĕkalkan, bestendigen, zie *kĕkal.*
mĕngĕkangkan, klemmen, zie *kĕkang.*
mĕngekol, omkoopen, zie *kekol.*
mĕngĕladau, hoeden, zie *kĕladau.*
mĕngelaḳ, uitwijken, zie *elaḳ.*
mĕngĕlam, zie *kĕlam* I.
mĕngĕlanit, weggooien, zie *kĕlanit.*
mĕngĕlantar, wuiven, wuivend naar voren brengen. S. Dz. zie *hantar.*
mĕngĕlar, kerven, zie *kĕlar.*
mĕngĕlas, schroeien, zie *kĕlas.*
mĕngĕlebetkan, naar binnen slaan, zie *kĕlebet.*
mĕngĕleh, zijwaarts kijken, zie *kĕleh.*
mĕngĕleḳ, uitwijken, zie *kĕleḳ.*
mĕngeleḳ, op de heup dragen, zie *keleḳ.*
mĕngĕleloetkan, den tong uitsteken, zie *kĕleloet.*
mĕngĕlih, even omkijken, zie *ĕlih.*
mĕngĕlilingi, omringen, zie *kĕliling.*
mĕngĕlis, met de oogen knippen, zie *kĕlis* I en II.
mĕngĕloe-ĕloekan, inhalen, zie *ĕloe.*
mĕngĕloeboengi, omhullen, zie *kĕloeboeng.*
mĕngeloen, overreden, zie *eloen.*
mĕngĕloengi, omsingelen, zie *kĕloeng.*
mĕngĕloh, zuchten, zie *kĕloh.*
mĕngĕmam, mommelen, zie *kĕmam.*
mĕngĕmasi, vergulden, zie *ĕmas.*
mĕngĕmbalikan, doen terugkeeren, teruggeven, zie *kĕmbali.*

mĕngĕmbangkan, openen, zie *kĕmbang.*
mĕngĕmbari, iem. staan, zie *kĕmbar.*
mĕngĕmbat, zwiepend slaan, zie *ĕmbat.*
mĕngĕmbek̤, blaten, zie *ĕmbek̤.*
mĕngembeng, met een dansmeid dansen, zie *embeng.*
mĕngĕmboenkan, laten bedauwen, zie *ĕmboen.*
mĕngĕmboes, wegblazen, zie *hĕmboes.*
mĕngemoel, indringen, zie *emoel.*
mĕngĕmoet, omsluiten, zie *kĕmoet.*
mĕngĕmpang, versperren, zie *ĕmpang.*
mĕngĕmpap, treffen, zie *ĕmpap* I en II.
mĕngĕmpat, de vierde uitmaken, zie *ĕmpat.*
mĕngĕmpik̤, onstuimig verlangen, zie *ĕmpik̤.*
mĕngĕmpoel, niet vooruit komen, zie *ĕmpoel.*
mĕngĕnakan, doen raken of passen, aandoen, zie *kĕna.*
mĕngĕnal, kennen, zie *kĕnal.*
mĕngendahkan, op prijs stellen, zie *endah.*
mĕngĕndal, instoppen, zie *ĕndal.*
mĕngĕndalakan, een beletsel in den weg leggen, zie *kĕndala.*
mĕngĕndap, bukken, bezinken, zie *ĕndap.*
mĕngĕndas, onthoofden, zie *ĕndas.*
mĕngĕndjal, induwen, zie *ĕndjal.*
mĕngĕndjoet, aan iets rukken, zie *ĕndjoet.*
mĕngĕndoeng, zich beklagen, zie *ĕndoeng.*
mĕngĕngah, hijgen, zie *ĕngah.*
mĕngĕngeh, zie *ĕngeh* en *ĕngah.*
mĕngĕngganakan, weigeren, zie *ĕnggan* II.
mĕngengkeng, een been oplichten, zie *kengkeng.*
mĕngengsoet, langzaam voorschuiven, zie *engsoet.*
mĕngĕnjoet, zuigen, zie *kĕnjoet.*
mĕngĕnnjak̤, ineenpersen, zie *ĕnnjak̤.*
mĕngĕnnjangkan, verzadigen, zie *kĕnnjang.*
mĕngĕntak̤, stooten, stampen, zie *ĕntak̤.*
mĕngĕntjang, vertrappen, zie *ĕntjang.*
mĕngĕntjat, zie *kĕntjat.*
mĕngĕntjingi, bepissen, zie *kĕntjing.*
mĕngĕpak̤, klapwieken, zie *kĕpak̤.*
mĕngĕpilkan, meren, aan iets vastleggen, zie *kĕpil.*
mĕngĕpit, onder den arm dragen, zie *kĕpit.*
mĕngĕpoek̤kan, deuken, zie *kĕpoek̤.*
mĕngĕpoel, zie *kĕpoel.*
mĕngĕpoeng, omsingelen, zie *kĕpoeng.*
mĕngĕrabit, uitscheuren, zie *kĕrabit.*
mĕngĕrahkan, bijeenroepen, zie *kĕrah.*
mĕngerak, scheiden, zie *erak̤.*
mĕngĕraskan, geweld gebruiken, zie *kĕras.*
mĕngĕrat, afsnijden, zie *kĕrat.*
mĕngĕrdjakan, verrichten, zie *kĕrdja.*
mĕngĕrĕbat, knevelen, zie *kĕrĕbat.*
mĕngĕrĕkah, kraken, knauwen, zie *kĕrĕkah.*
mĕngĕrĕnai, fijnsnijden, zie *kĕrĕnai.*
mĕngĕrepes, rondzoeken, zie *kĕrepes.*
mĕngeret, sleepen, zie *eret.*
mĕngĕringi, droogleggen, zie *kĕring.*
mĕngĕrling, van terzijde aanzien, zie *kĕrling.*
mĕngĕrobek̤, afscheuren, zie *kĕrobek̤.*
mĕngĕroeboengi, in menigte iets omringen, zie *kĕroeboeng.*
mĕngĕroet, fronsen, zie *kĕroet.*
mĕngĕrti, begrijpen, zie *ĕrti.*
mĕngĕrtikan, uitleggen, zie *ĕrti.*
mĕngĕsah, stenen, kermen, zie *kĕsah.*
mĕngĕsak̤, opschuiven, zie *kĕsak̤.*
mĕngesak̤, snikken, zie *esak̤.*
mĕngĕsat, afvegen met een vaatdoek, zie *kĕsat.*
mĕngesek̤, over iets strijken, zie *kesek̤.*
mĕngĕsip, smakkend zuigen, zie *kĕsip.*
mĕngesoek̤kan, tot morgen uitstellen, zie *esoek̤.*
mĕngĕtam, rijstsnijden, zie *kĕtam.*
mĕngetel, vastknijpen met de vingers, zie *ketel.*
mĕngĕtik̤, wegknippen, zie *kĕtik̤.*
mĕngĕting, zie *kĕting.*
mĕngĕtip, knijpen, zie *kĕtip.*
mĕngĕtis, wegknippen, zie *kĕtis.*
mĕngĕtjap, proeven, zie *kĕtjap.*
mĕngĕtjilkan, klein maken, zie *kĕtjil.*
mĕngĕtok̤, kloppen, zie *kĕtok̤.*
mĕnggala, zie bij *kaïn.*
mĕnghalau, wegjagen, zie *alau.*
mĕnghambat, nazetten, zie *hambat.*
mĕnghinai, de nagels verven, zie *hinai.*
mĕngh̤oedjat, lasteren, zie *h̤oedjat.*
mĕnghoeloer, vieren, zie *hoeloer.*
mĕngichtijárkan, zie *ichtijár.*
mĕngidap, sukkelen, *idap.*
mĕngidar, rondloopen, zie *idar.*
mĕngidjábkan, toestemmen, zie *idjáb.*

mĕngidzinkan, veroorloven, zie *idzin.*
mĕngigal, pronken, zie *igal.*
mĕngigau, ijlen, zie *igau.*
mĕngijakan, bevestigen, ja op iets zeggen, zie *ija.*
mĕngijam, gluren, zie *ijam.*
mĕngijau, miauwen, zie *ngijau.*
mĕngikal, krullen, zie *ikal.*
mĕngikat, binden, zie *ikat.*
mĕngikir, vijlen, zie *kikir.*
mĕngikis, schrapen, zie *kikis.*
mĕngikoet, volgen, zie *ikoet.*
mĕngilas. aanzetten met een hefboom, zie *kilas.*
mĕngilhámkan, inspireeren, zie *ilhám.*
mĕngilir, aanscherpen, zie *kilir.*
mĕngimbang, naderen, zie *imbang.*
mĕngimpar, afdrijven, zie *empar.*
mĕnginai, de nagels verven, zie *inai.*
mĕngindang, heen en weer schudden, zie *indang.*
mĕngindas, op het lijf rukken, zie *indas.*
mĕngindiḳ, neerdrukken, zie *indiḳ.*
mĕnginding, hunkeren, zie *inding.*
mĕngindjaḳ, vertrappen, zie *indjaḳ.*
mĕngingatkan, in herinnering brengen, zie *ingat.*
mĕngintjah, schudden, zie *kintjah.*
mĕngipai, kwispelstaarten, zie *kipai.*
mĕngipas, waaien met een waaier, zie *kipas.*
mĕngirakan, berekenen, zie *kira.*
mĕngirap, uitschudden, zie *kirap.*
mĕngirau, zich bemoeien, zie *irau.*
mĕngiri, benijden, zie *iri.*
mĕngiri, naar links gaan, zie *kiri.*
mĕngiriḳ, trappen, zie *iriḳ.*
mĕngiring, volgen, zie *iring.*
mĕngiroep, slorpen, zie *iroep.*
mĕngisap, zuigen, zie *isap.*
mĕngisar, draaien, malen, zie *kisar.*
mĕngisi, vullen, zie *isi.*
mĕngisil, langs iets strijken, zie *kisil.*
mĕngisjáratkan, wenken, zie *isjárat.*
mĕngistimewakan, doen uitkomen, zie *istimewa.*
mĕngitjoekan, bedriegen, zie *kitjoe.*
mĕngitoeng, uitrekenen, zie *itoeng.*
mĕngkal, half rijp, noch niet rijp, van vruchten; bijna geel, van bladeren; pijnlijk aangedaan, van het gemoed.
mĕngkara, Skr. het sterrebeeld de Kreeft; *hoedang mĕngkara,* e. s. v. garnalen, zoo groot als een kreeft, ook *hoedang kara* genoemd.
mĕngkaroeng, zie *bĕngkaroeng* en *panau.*
mĕngkawan, zie *bĕngkawan.*
mĕngkawang, = *kawang,* zie ald.
mĕngkĕlan; *tĕrmĕngkĕlan,* zich verslikt hebben aan eten, een brok in de keel blijven steken. Zie ook *bĕngkal.*
mĕngkeng, zie *tjĕngkeng.*
mĕngkĕrang, zie *bĕngkĕrang.*
mĕngkis, ook *mĕkis* en *mĕmĕkis,* honend, tartend, uitdagend roepen of schreeuwen. Volg. C. en S. in vuur geraken, woedend worden, z. driftig maken.
mĕngkoedoe, zie *bĕngkoedoe.*
mĕngkoewang; = *bĕngkoewang,* zie aldaar.
mĕngobah, veranderen, zie *obah.*
mĕngobati, met geneesmiddelen behandelen, genezen, zie *obat.*
mĕngodja, zie *odja.*
mĕngoe, zie *mangoe.*
mĕngoebang, zie *oebang.*
mĕngoebar, zie *oebar.*
mĕngoedjar, spreken, hernemen, zie *oedjar.*
mĕngoedjat, lasteren, kwaadspreken. Zie *oedjat* en *hoedjat.*
mĕngoedji, toetsen, zie *oedji.*
mĕngoedjoet, worgen, zie *koedjoet.*
mĕngoedoengi, verminken, zie *koedoeng.*
mĕngoedoet, schuiven, rooken, zie *oedoet.*
mĕngoegoet, zie *oegoet.*
mĕngoekir, graveeren, zie *oekir.*
mĕngoekoep, berooken, zie *oekoep.*
mĕngoekoer, meten, krabben, zie *oekoer* en *koekoer.*
mĕngoekoes, stoomen, zie *koekoes.*
mĕngoelang, herhalen, zie *oelang.*
mĕngoelas, zie *oelas.*
mĕngoeli, als sjouwer, arbeiden, zie *koeli.*
mĕngoeli, kneden, zie *oeli.*
mĕngoeliti, villen, zie *koelit.*
mĕngoeloem, mommelen, zie *koeloem.*
mĕngoeloer, vieren, zie *oeloer.*
mĕngoemal, knuffelen, zie *koemal.*
mĕngoeman, zie *oeman.*
mĕngoembah, wasschen, zie *koembah.*
mĕngoemban, slingerend werpen, zie *oemban.*
mĕngoembang, zie *oembang.*
mĕngoembas, zie *oembas.*
mĕngoemboeḳ, zie *oemboeḳ.*
mĕngoemboet, zie *oemboet.*

mĕngoempamakan, vergelijken, zie *oepama*.
mĕngoempan, zie *oempan*.
mĕngoempat, lasteren, zie *oempat*.
mĕngoempil, wrikken, zie *oempil*.
mĕngoempoelkan, verzamelen, zie *koempoel*.
mĕngoenap, zie *oenap*.
mĕngoendaḳ, zie *oendaḳ*.
mĕngoendan, zie *oendan*.
mĕngoendang, roepen, zie *oendang*.
mĕngoendjam, zie *oendjam* en *hoendjam*.
mĕngoendjoeḳ, overreiken, zie *oendjoeḳ*.
mĕngoendjoen, zie *oendjoen*.
mĕngoendjoengi, iem. een bezoek brengen, zie *oendjoeng* en *koendjoeng*.
mĕngoendoerkan, doen afdeinzen, zie *oendoer*.
mĕngoeng, mijmeren, in gedachten verzonken, zie *mĕnoeng*.
mĕngoengap, naar adem snakken, zie *oengap*.
mĕngoenggal, zie *oenggal* II.
mĕngoenggat, op en neer buigen, zie *oenggat*.
mĕngoenggis, knabbelen, zie *oenggis*.
mĕngoengkai, losmaken, zie *oengkai*.
mĕngoengkap, zich uitdrukken, zie *oengkap*.
mĕngoengkit, oplichten, zie *oengkit*.
mĕngoenjah, mommelen, zie *koenjah*.
mĕngoenoet, nagaan, zie *oenoet*.
mĕngoentai, bengelen, zie *oentai*.
mĕngoental, pillen draaien, zie *oental*.
mĕngoentil, slingeren, zie *oentil*.
mĕngoenting, richten, zie *oenting*.
mĕngoentjikan, afsluiten, zie *koentji*.
mĕngoentjit, afgebroken werken, zie *oentjit*.
mĕngoentoeḳkan, toebedeelen, zie *oentoeḳ*.
mĕngoepajakan, middelen aanwenden, zie *oepaja*.
mĕngoepaḳ, opstoken, zie *oepaḳ* I—III.
mĕngoepam, polijsten, zie *oepam*.
mĕngoepamakan, vergelijken, zie *oepama*.
mĕngoepas, schillen, zie *koepas*.
mĕngoera-oera, overwegen, zie *oera*.
mĕngoeraikan, losmaken, zie *oerai*.
mĕngoerangkan, verminderen, zie *koerang*.
mĕngoerap, smeren, zie *oerap*.
mĕngoeri, in de rondte draaien, zie *oeri*.
mĕngoeroeng, zie *oeroeng*.
mĕngoeroengkan, opsluiten, zie *koeroeng*.
mĕngoeroes, schetsen, zie *oeroes*.
mĕngoeroet, masseeren, zie *oeroet*.
mĕngoesahakan, moeite doen voor iets, zie *oesaha*.
mĕngoesaikan, uitpluizen, zie *oesai*.
mĕngoesal, in de rondte wrijven, zie *koesal*.
mĕngoesap, zie *oesap*.
mĕngoesiḳ, plagen, zie *oesiḳ*.
mĕngoesir, nazetten, zie *oesir*.
mĕngoesoeng, met zijn velen dragen, zie *oesoeng*.
mĕngoesoetkan, verwarren, zie *koesoet*.
mengoet, = *bengoet*, scheef, schuin, hellend, aan de eene zijde hooger dan aan de andere.
mĕngoetil, afplukken, zie *koetil*.
mĕngoetip, opzamelen, zie *koetip*.
mĕngoetjap, opzeggen, uitspreken, zie *oetjap*.
mĕngoetjil, buitensluiten, zie *koetjil*.
mĕngoetjoepi, zoenen, zie *koetjoep*.
mĕngoetoeki, vervloeken, zie *koetoeḳ*.
mĕngoetoes, gezanten zenden, zie *oetoes*.
mĕngoewaḳ, loeien, bulken, zie *oewaḳ*.
mĕngoewap, bewasemen, zie *oewap*.
mĕngoewar, afkondigen, zie *oewar*.
mĕngoewarkan, tastend voelen, zie *koewar*.
mĕngoewasani, macht uitoefenen over, zie *koewasa*.
mĕngoeweḳ, koren, braken, zie *oeweḳ*.
mĕngoewis, opzij schoppen, zie *koewis*.
mĕngoewit, zie *koewit*.
mĕngogah, heen en weer schudden, zie *ogah*.
mĕngogam, in geestvervoering brengen, zie *ogam*.
mĕngojaḳ, scheuren, zie *kojaḳ*.
mĕngokot, bijeenschrapen, zie *kokot*.
mĕngolah, kuren vertoonen, zie *olah*.
mĕngolaḳ, haspelen, zie *olaḳ* I en II.
mĕngolit, sussen, zie *olit*.
mĕngoloḳ, spotten, zie *oloḳ*.
mĕngombara, zwerven, zie *kombara*.
mĕngompoḳkan, bedrukken, zie *ompoḳ*.
mĕngonggoḳ, schoorvoetend gaan, zie *onggoḳ* I.
mĕngopah, loon geven, zie *opah*.

mĕngopek, zuigen aan een ledige borst, zie *kopek*.
mĕngorak, losbinden, zie *orak*.
mĕngorek, krabben, wroeten, zie *korek*.
mĕngosek, wasschen, zie *kosek*.
mĕngotaï, versterken met vestingwerken, zie *kota*.
mĕngotis, afplukken, zie *kotis*.
mĕngotjakkan, schudden, zie *kotjak*.
mĕngotjok, schudden, zie *kotjok*.
mĕngotorkan, vuilmaken, zie *kotor*.
mĕngsoe, de zoogenoemde ponny-haren op het voorhoofd, ook *boeloe mĕngsoe*. H. Gr. p. 138.
mĕnijaga, = *banijaga*, handeldrijven.
mĕnimba, putten, zie *timba*.
mĕnimbang, wegen, wikken, zie *timbang*.
mĕnimbau, verlengen, zie *timbau*.
mĕnimboelkan, doen bovenkomen, doen opkomen, doen bovendrijven; zie *timboel*.
mĕnimboenkan, opstapelen, zie *timboen*.
mĕnimboes, bedelven, zie *timboes*.
mĕnimpa, vallen op, zie *timpa*.
mĕnindan, ophoopen, zie *tindan*.
mĕnindas, dooddrukken, zie *tindas*.
mĕnindih, drukken, zie *tindih*.
mĕnindik, doorsteken, zie *tindik*.
mĕnindjau, uitkijken, zie *tindjau*.
mĕnindjoe, met de vuist slaan, zie *tindjoe*.
mĕninggal, sterven, zie *tinggal*.
mĕninggikan, verhoogen, zie *tinggi*.
mĕninggoeng, hurken, zie *tinggoeng*.
mĕningkap, uit een venster kijken, zie *tingkap*.
mĕninting, schudden met een wan, zie *tinting*.
mĕnir, Jav. gebroken rijst = *loekoet*, zie ald.
mĕniran, e s. v. geneeskrachtig plantje met fijne blaadjes.
mĕnit, verb. Ned. minuut.
mĕnitahkan, zenden, bevelen, zie *titah*.
mĕnitarkan, zie *titar*.
mĕniti, over iets smals gaan, zie *titi*.
mĕnitik, kloppen, zie *titik*.
mĕnitir, geweldig slaan, zie *titir*.
mĕnitis, afdruppelen, zie *titis*.
mĕnjabĕlahkan, ter zijde stellen, zie *bĕlah*.
mĕnjabit, snijden met een sikkel, zie *sabit*.
mĕnjaboeng, hanengevecht houden, zie *saboeng*.
mĕnjaboer, zich mengen onder, zie *saboer*.
mĕnjadap, palmwijn aftappen, zie *sadap*.
mĕnjadau, roeien met lange riemen, zie *sadau*.
mĕnjadijakan, gereedmaken, zie *sadija*.
mĕnjadji, aanrichten, toerichten, zie *sadji*.
mĕnjagang, afweren, zie *sagang*.
mĕnjahoet, antwoorden, zie *sahoet*.
mĕnjajangkan, jammer vinden van iets, zie *sajang*.
mĕnjajat, afschillen, afstroopen, zie *sajat*.
mĕnjajoer, groente klaarmaken, zie *sajoer*.
mĕnjakal, zie *sakal*.
mĕnjakat, verhinderen, zie *sakat*.
mĕnjaksikan, getuigen, zie *saksi*.
mĕnjalahkan, verkeerd vinden, zie *salah*.
mĕnjalai, boven vuur rooken, zie *salai*.
mĕnjalak, blaffen, zie *salak*.
mĕnjalang, krissen, zie *salang*.
mĕnjalamatkan, zaligen, zie *salamat*.
mĕnjalin, overzetten, zie *salin*.
mĕnjaloet, beslaan, bekleeden, zie *saloet*.
mĕnjamak, looien, zie *samak*.
mĕnjamakan, gelijkmaken, zie *sama*.
mĕnjamar, zich verbergen, zie *sàmar*.
mĕnjambar, in de vaart grijpen, zie *sambar*.
mĕnjambat, zie *sambat* I en II.
mĕnjamboeng, lasschen, zie *samboeng*.
mĕnjamboet, beleefd ontvangen, zie *samboet*.
mĕnjamoen, struikrooven, zie *samoen*.
mĕnjampaikan, doen toekomen enz. zie *sampai*.
mĕnjampang, pagaaien op den voorsteven, zie *sampang*.
mĕnjampir, zie *sampir*.
mĕnjampoe, een spel doen staken, zie *sampoe*.
mĕnjampoernakan, volkomen maken, zie *sampoerna*.
mĕnjampok, stooten tegen iets, zie *sampok*.
mĕnjandang, over den schouder hangen, zie *sandang*.

mĕnjandarkan, doen leunen, zie *sandar.*
mĕnjandoeng, blijven hangen in iets, zie *sandoeng.*
mĕnjangga, steunen, tegenhouden, zie *sangga.*
mĕnjanggam, in bruikleen nemen, zie *sanggam.*
mĕnjanggit, tegen elkander wrijven, zie *sanggit.*
mĕnjanggoep, op zich nemen, zie *sanggoep.*
mĕnjangka, meenen, vermoeden, zie *sangka.*
mĕnjangkal, loochenen, zie *sangkal.*
mĕnjangling, polijsten, zie *sangling.*
mĕnjangsarakan, pijnigen, kwellen, zie *sangsara.*
mĕnjantaḳ, stompen, zie *santaḳ.*
mĕnjaoeḳ, een band om iets leggen, zie *saoeḳ.*
mĕnjapa, toespreken, zie *sapa.*
mĕnjapoe, vegen, geeselen, zie *sapoe.*
mĕnjapoet, bedekken, zie *sapoet.*
mĕnjaroeng, krisscheeden maken, zie *saroeng.*
mĕnjasarkan, in de war brengen, doen dwalen, zie *sasar.*
mĕnjawah, rijstvelden bearbeiden, zie *sawah.*
mĕnjĕbabkan, veroorzaken, zie *sĕbab.*
mĕnjĕbar, zie *sĕbar.*
mĕnjĕbat, een striem of slag geven, zie *sĕbat.*
mĕnjĕbĕrang, naar den overkant gaan, zie *sĕbĕrang.*
mĕnjĕboeḳ, tusscheningaan, zie *sĕboeḳ.*
mĕnjĕboekan, vullen, dempen, zie *sĕboe.*
mĕnjĕboet, melden, uitspreken, zie *sĕboet.*
mĕnjĕdapkan, aangenaam maken, zie *sĕdap.*
mĕnjĕdarkan, tot bewustzijn brengen, zie *sĕdar.*
mĕnjĕdikitkan, weinig doen zijn, zie *sĕdikit.*
mĕnjĕdjoeḳkan, verkoelen, zie *sĕdjoeḳ.*
mĕnjĕdoeh, broeien met heet water, zie *sĕdoeh.*
mĕnjĕgarkan, verfrisschen, zie *sĕgar.*
mĕnjĕhadjakan, toeleggen op, zie *sĕhadja.*
mĕnjelaḳ, opschorten, zie *selaḳ.*
mĕnjĕlam, duiken, zie *sĕlam.*
mĕnjĕlang, tusschenschikken, zie *sĕlang.*
mĕnjĕlar, schroeien, zie *sĕlar.*
mĕnjĕlat, door een straat varen, zie *sĕlat.*
mĕnjĕlĕmbana, voor anker rijden, zie *sĕlĕmbana.*
mĕnjĕlĕnggara, zie *sĕlĕnggara.*
mĕnjĕlĕsaikan, beslechten, zie *sĕlĕsai.*
mĕnjĕlidiḳ, nauwkeurig onderzoeken, zie *sĕlidiḳ.*
mĕnjĕligi, zie *sĕligi.*
mĕnjĕlimpat, een slipper maken, zie *sĕlimpat.*
mĕnjĕlinap, glijden, zie *sĕlinap.*
mĕnjĕlisiḳ, uitpluizen, zie *sĕlisiḳ.*
mĕnjĕlitkan, beklemmen, zie *sĕlit.*
mĕnjĕloeboeng, omhullen, zie *sĕloeboeng.*
mĕnjĕloek, tasten in, zie *sĕloeḳ.*
mĕnjĕloekat, zie *sĕloekat.*
mĕnjĕloka, spreuken opzeggen, zie *sĕloka.*
mĕnjĕlongkar, overhoop halen, zie *sĕlongkar.*
mĕnjĕmat, vaststeken, zie *sĕmat.*
mĕnjĕmbah, aanbidden, zie *sĕmbah.*
mĕnjĕmbahjangi, bidden over, zie *sĕmbahjang.*
mĕnjĕmbarangkan, onverschillig behandelen, zie *barang.*
mĕnjembat, buitenwaarts slaan, zie *sembat.*
mĕnjĕmbĕleh, slachten, zie *sĕmbĕleh.*
mĕnjĕmboehkan, genezen, zie *sĕmboeh.*
mĕnjĕmboenikan, verbergen, zie *boeni* I.
mĕnjĕmboer, spuiten, proesten, zie *sĕmboer.*
mĕnjĕmoeï, verschalken, zie *sĕmoe.*
mĕnjĕmpanakan, zegen geven op, zie *sĕmpana.*
mĕnjĕmpat, zich den tijd gunnen, zie *sĕmpat.*
mĕnjempoḳ, aanranden van iemands eer, zie *sempoḳ.*
mĕnjĕmpolong, in een wrong draaien, zie *sĕmpolong.*
mĕnjĕndal, vastzetten, zie *sĕndal* I en II.
mĕnjĕndi, ontwrichten, ontleden, zie *sĕndi.*
mĕnjĕndoeḳ, oplepelen, zie *sĕndoeḳ.*
mĕnjĕngat, steken met een angel, zie *sĕngat.*

mĕnjĕnggara, zorgen voor iets, zie *sĕnggara.*
mĕnjengget, tegen elkander wrijven, zie *sengget.*
mĕnjenggoet, aanstooten, zie *senggoet.*
mĕnjenggoḳ, doen leunen tegen, zie *senggoḳ.*
mĕnjĕngkaḳ, drukkend wrijven, zie *sĕngkaḳ.*
mĕnjĕngkang, een spaak zetten tusschen, zie *sĕngkang.*
mĕnjĕngkĕling, armen of beenen kruisen, zie *sĕngkĕling.*
mĕnjentaḳ, rukken aan iets, zie *sentaḳ.*
mĕnjĕntal, wrijven, schuren, zie *sĕntal.*
mĕnjĕntap, nuttigen, zie *sĕntap.*
mĕnjĕntoeh, aanroeren, aanraken, zie *sĕntoeh.*
mĕnjepaḳ, trappen, slaan met den voet, zie *sepaḳ.*
mĕnjĕpit, knijpen, knellen, zie *sĕpit.*
mĕnjĕpoeh, goud kleuren, zie *sĕpoeh.*
mĕnjĕpoḳ, ruw behandelen, zie *sĕpoḳ.*
mĕnjĕrahkan, overleveren, zie *sĕrah.*
mĕnjĕraja, om hulp vragen, zie *sĕraja.*
mĕnjĕraḳ, zie *sĕraḳ.*
mĕnjĕrampang, harpoenen, zie *sĕrampang.*
mĕnjĕrang, aanvallen, zie *sĕrang.*
mĕnjĕranta, de huizen afloopen, zie *sĕranta.*
mĕnjĕrantang, een standje schoppen, zie *sĕrantang.*
mĕnjĕrapih, snippers afscheuren, zie *sĕrapih.*
mĕnjĕrĕboekan, storten, werpen, zie *sĕrĕboe.*
mĕnjĕrĕgah, toesnauwen, zie *sĕrĕgah.*
mĕnjĕrĕgap, op 't lijf vallen, zie *sĕrĕgap.*
mĕnjĕrĕkai, builen, zeeven, zie *sĕrĕkai.*
mĕnjĕrĕkap, overstolpen, zie *sĕrĕkap.*
mĕnjĕrĕkoep, overstolpen, zie *sĕrĕkoep.*
mĕnjĕri, honig zuigen, zie *sĕri.*
mĕnjĕring, in elkander draaien, zie *sĕring.*
mĕnjĕroe, roepen, toeroepen, uitroepen, zie *sĕroe.*
mĕnjĕrondong, met de horens scheppen, zie *sĕrondong.*
mĕnjĕrtaï, vergezellen, zie *sĕrta.*
mĕnjĕsah, geeselen, zie *sĕsah.*
mĕnjĕsaḳkan, verdringen, zie *sĕsaḳ.*
mĕnjĕsal, berouw hebben over, zie *sĕsal.*
mĕnjĕsarkan, opzij duwen, zie *sĕsar.*
mĕnjĕsatkan, doen verdwalen, zie *sĕsat.*
mĕnjewa, huren, zie *sewa.*
mĕnijarapkan, doen voorover liggen, zie *tijarap.*
mĕnjidai, kleeren luchten, zie *sidai.*
mĕnjidiḳ, onderzoek doen, zie *sidiḳ.*
mĕnjigĕrakan, bespoedigen, zie *sigĕra.*
mĕnjigoeng, stooten met den elleboog, zie *sigoeng.*
mĕnjijah, opzij doen, zie *sijah.*
mĕnjijang, wegkappen, opruimen, zie *sijang.*
mĕnjijapkan, klaar maken, zie *sijap.*
mĕnjijar, soldeeren, voegen, zie *sijar.*
mĕnjijat, dunne lappen afsnijden, zie *sijat.*
mĕnjikat, eggen, zie *sikat.*
mĕnjiḳsakan, pijnigen, straffen, zie *siḳsa.*
mĕnjilat, pareeren, zie *silat.*
mĕnjilih, herstellen, vergoeden, zie *silih.*
mĕnjimbah, op iets neergooien, zie *simbah.*
mĕnjimbar, strooien, zie *simbar.*
mĕnjimpan, bergen, bewaren, zie *simpan.*
mĕnjimpang, terzijde afwijken, zie *simpang.*
mĕnjimpoel, samenknoopen, zie *simpoel.*
mĕnjindir, zinspelen, zie *sindir.*
mĕnjindjoeh, rukken, zie *sindjoeh.*
mĕnjinggahkan, doen aangaan, zie *singgah.*
mĕnjinggoeng, opzij stooten, zie *singgoeng.*
mĕnjingitkan, opzij halen, zie *singit.*
mĕnjingkap, opzij schuiven, zie *singkap.*
mĕnjingkir, opzij zetten, zie *singkir.*
mĕnjingkoer, opzij afsnijden, zie *singkoer.*
mĕnjingsing, opstroopen, zie *singsing.*
mĕnjintaḳ, zie *sintaḳ.*
mĕnjipatkan, afmeten zie *sipat.*
mĕnjipi, naar den kant gaan, zie *sipi.*
mĕnjira, zie *sira.*
mĕnjiram, besproeien, zie *siram.*
mĕnjirat, samenstrikken, zie *sirat.*
mĕnjiring, afscheppen, zie *siring.*
mĕnjisih, opzij gaan, zie *sisih.*
mĕnjisiḳ, v. schubben ontdoen, zie *sisiḳ.*
mĕnjisip, tusschen steken, zie *sisip.*
mĕnjisir, kammen, zie *sisir.*
mĕnjoebang, in schijfjes snijden, zie *soebang.*

mĕnjoebiḳ, stukjes afscheuren, zie *soebiḳ*.
mĕnjoedahkan, een einde maken met, zie *soedah*.
mĕnjoedji, borduren, zie *soedji*.
mĕnjoedoeḳ, wegschoffelen, zie *soedoeḳ*.
mĕnjoegar, het haar in orde schikken, zie *soegar*.
mĕnjoegi, uitpeuteren, zie *soegi*.
mĕnjoegoen, omlaag duwen, zie *soegoen*.
mĕnjoekakan, verheugen, zie *soeka*.
mĕnjoekarkan, bemoeilijken, zie *soekar*.
mĕnjoekat, meten, zie *soekat*.
mĕnjoela, spietsen, zie *soela*.
mĕnjoelam, borduren, zie *soelam*.
mĕnjoelang, den beker toereiken, zie *soelang*.
mĕnjoeling, distilleeren, zie *soeling*.
mĕnjoeloeh, bijlichten, verspieden, zie *soeloeh*.
mĕnjoeloer, voortkruipen, zie *soeloer*.
mĕnjoembang, bloedschande plegen, zie *soembang*.
mĕnjoembat, stoppen, zie *soembat*.
mĕnjoembi, een stuk inzetten, zie *soembi*.
mĕnjoempahi, beëedigen, zie *soempah*.
mĕnjoempit, met een blaasroer schieten, zie *soempit*.
mĕnjoenat, besnijden, zie *soenat*.
mĕnjoenggit, inweven van figuren, zie *soenggit*.
mĕnjoenggoehkan, beamen, bevestigen, zie *soenggoeh*.
mĕnjoengkal, uitwroeten, zie *soengkal*.
mĕnjoengkoep, overstolpen, zie *soengkoep*.
mĕnjoengkoer, met gebogen hoofd stooten, zie *soengkoer*.
mĕnjoentih, stuk hakken, zie *soentih*.
mĕnjoenting, achter het oor steken, zie *soenting*.
mĕnjoerai, uit elkander doen, zie *soerai*.
mĕnjoerat, schrijven, zie *soerat*.
mĕnjoeroeh, bevelen, zie *soeroeh*.
mĕnjoesahkan, lastig vallen, moeilijk maken, zie *soesah*.
mĕnjoesoeĭ, zogen, zie *soesoe*.
mĕnjoesoel, achterop loopen, zie *soesoel*.
mĕnjoesoenkan, op elkander stapelen, zie *soesoen*.
mĕnjoesoep, ergens onder kruipen, zie *soesoep*.
mĕnjoesoer, langs den kant gaan, zie *soesoer*.
mĕnjoetjikan, reinigen, heiligen, zie *soetji*.
mĕnjoewap, hapjes voeren, zie *soewap*.
mĕnjoboḳ, onverhoeds aanvallen, zie *soboḳ*.
mĕnjogang, zie *sogang*.
mĕnjogoḳ, wenken, zie *sogoḳ*.
mĕnjojaḳ, verscheuren, zie *sojaḳ*.
mĕnjokong, steunen, stutten, zie *sokong*.
mĕnjompoh, zie *sompoh*.
mĕnjondol, zie *sondol*.
mĕnjondong, zie *sondong*.
mĕnjongsong, tegenin gaan, zie *songsong*.
mĕnjopoh, schrijdelings dragen, zie *sopoh*.
mĕnjoroḳkan, ergens onder zetten, zie *soroḳ*.
mĕnjorong, voortschuiven, toeschuiven, zie *sorong*.
mĕnjosoḳ, op stapel zetten, zie *sosoḳ*.
mĕnjoweḳ, scheuren, zie *soweḳ*.
mĕnnjan, = *kĕmĕnnjan*, benzoë.
mĕnobah, uitrukken van planten, zie *tobah*.
mĕnobaḳ, afsnijden van nagels, zie *tobaḳ*.
mĕnodjang, zie *todjang*.
mĕnoeba, visch bedwelmen, zie *toeba*.
mĕnoebi, zie *toebi*.
mĕnoedjah, steken, zie *toedjah*.
mĕnoedjoe, koersen, zie *toedjoe*.
mĕnoedoeh, beschuldigen, zie *toedoeh*.
mĕnoedoengi, bedekken, zie *toedoeng*.
mĕnoegal, met een pootstok poten, zie *toegal*.
mĕnoekang, werkmeester zijn, zie *toekang*.
mĕnoekar, ruilen, wisselen, zie *toekar*.
mĕnoekas, beschuldigen, zie *toekas*.
mĕnoelis, teekenen, schrijven, zie *toelis*.
mĕnoeloeng, helpen, zie *toeloeng*.
mĕnoembaḳ, steken met een lans, zie *toembaḳ*.
mĕnoembal, opslokken, zie *toembal*.
mĕnoemboehkan, doen groeien, zie *toemboeh*.
mĕnoemboeḳ, stampen, stompen, zie *toemboeḳ*.
mĕnoemis, stoven, zie *toemis*.
mĕnoempahkan, doen storten, zie *toempah*.

mĕnoempang, logeeren, zie *toempang.*
mĕnoempas, verdelgen, zie *toempas.*
mĕnoempoe, steunen op, zie *toempoe.*
mĕnoenda, boegseeren, zie *toenda.*
mĕnoendjal, aanwijzen, zie *toendjal.*
mĕnoendjoeḳ, wijzen, toonen, zie *toendjoeḳ.*
mĕnoendoeḳkan, buigen, zie *toendoeḳ.*
mĕnoendoeng, wegjagen, zie *toendoeng.*
mĕnoenoekan, in brand steken, zie *toenoe.*
mĕnoeng; *tĕrmĕnoeng,* in gepeins verzonken, peinzend staren, zie *tjĕnoeng.*
mĕnoenggang, berijden, zie *toenggang.*
mĕnoengging, het achterste omhoog steken, zie *toengging.*
mĕnoenggoe, bewaken, zie *toenggoe.*
mĕnoengkat, stutten, zie *toengkat.*
mĕnoengkoel, zich onderwerpen, zie *toengkoel.*
mĕnoentoen, leiden, zie *toentoen.*
mĕnoentoeng, zie *toentoeng.*
mĕnoentoet, najagen, zie *toentoet.*
mĕnoer, = *tjĕpaka,* zie ald.
mĕnoera, en *mĕndoera,* een soort van Sijameeschen dans, die door mannen en vrouwen wordt uitgevoerd. Zie *manoera.*
mĕnoeras, filtreeren, zie *toeras.*
mĕnoeroenkan, afbrengen, doen afdalen, zie *toeroen.*
mĕnoeroet, volgen, zie *toeroet.*
mĕnoesoeḳ, insteken, zie *toesoeḳ.*
mĕnoetoeh, knotten, zie *toetoeh.*
mĕnoetoeḳ, kloppen, zie *toetoeḳ.*
mĕnoetoep, dekken, sluiten, zie *toetoep.*
mĕnoewai, rijst oogsten, zie *toewai.*
mĕnoewal, in stukken kappen, zie *toewal.*
mĕnoewam, droog pappen, zie *toewam.*
mĕnoewang, gieten, zie *toewang.*
mĕnoewil, met een spaak oplichten, zie *toewil.*
mĕnoewis, met een hefboom verwijderen, zie *toewis.*
mĕnogan, naar een doel werpen, zie *togan.*
mĕnohorkan, op het droge zetten, zie *tohor.*
mĕnokoḳ, toegeven op iets, zie *tokoḳ.*
mĕnokong, het haar afsnijden, zie *tokong.*
mĕnolih, omkijken, zie *tolih.*
mĕnoloḳ, confronteeren, zie *toloḳ.*
mĕnonggaḳ, zie *tonggaḳ.*
mĕnongkah, zie *tongkah.*
mĕnonjoh, met iets aanraken, zie *tonjoh.*
mĕnonton, naar een schouwspel kijken, zie *tonton.*
mĕnorih, krassen, kerven, zie *torih.*
mĕnta, = *mĕta,* zie ald.
mĕntah, rauw, onrijp.
mĕntang, al is het ook.
mĕntangoer, = *bĕntangoer,* zie ald.
mĕntĕlah, temeer.
mĕntĕradjam, e. s. v. boom met eetbare vruchten en welks wortel als medicijn gebruikt wordt.
mĕntigi, e. s v. rhododendrum met taai hout.
mĕntijau, e. s. v. boom, die goed wit hout levert.
mĕntimoen, komkommer; *m. dĕndang,* een variëteit daarvan; *m. atjih,* e. s. v. meloen; *ikan mĕntimoen,* e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.
mĕntjaḳ, = *pĕntjaḳ,* zie ald.
mĕntjĕlaki, tamarinde, zie *asam.*
mĕntjĕrai-bĕraikan, zie *bĕrai.*
mĕntjĕret, Jav. dunne afgang, zie *tjeret.*
mĕntjit, zie bij *tjit.*
mentjong, scheef, schuin, van *entjong,* Jav. een schuine richting nemend, van de richting afwijkend.
mĕntoewa, schoonouders, schoonvader, schoonmoeder, zie bij *toewa.*
mĕpaga, e. s. v. boom, die licht timmerhout levert.
mĕpas, hengelen met een vlieg aan den haak? Sw.
mĕpĕrau, mevrouw. Ned.
merad, naar de maan, verdwenen, van *mĕradj,* Arab.
mĕragai, een soort van vogel, de hop, B. R. enz.
mĕrah, I. bevallig voor het oog, vdW. vreugde, levendigheid. II. titel van mindere hoofden, = *orang kaja.*
merah, rood; *m. toewa,* donkerrood, roodbruin; *merah tĕlor,* dooier van een ei; *m. hati hijoe,* bruin; *m. lĕmbajoeng,* violet; *m. moeka,* rood van gelaat, ook blozen; *merahlah moekanja sĕrta dĕngan soeka-tjitanja,* zij bloosden van vreugde; *kamerah-merahan,* roodachtig; *merah samerahnja,* op zijn roodst.
mĕrahi, zie *rahi.*
mĕraḳ, pauw; *mĕraḳ mĕngigal,* pronkende pauw, in dien vorm heeft men

gouden knoopjes; *m. simpir*, zie ald.; *m. gĕmpa*, een soort van gouden versiersel in het haar van een bruid, = *tadjoek; boenga mĕrak*, een soort van roode bloem.
mĕral, e. s. v. boom.
mĕrambai, e. s. v. boom, die geel timmerhout levert.
mĕrampih, e. s. v. boom, die hars oplevert. Pad. bov.l.
mĕranda, buitengewoon toenemen, b. v. *mĕranda toewa*, een hoogen ouderdom bereiken; *mĕranda toewa, mĕranting aoer, takan mĕndapat akoe*, al wordt gij nog zoo oud en al verdort gij als een bamboe, gij krijgt mij toch niet, zegt e. vrouw tot e. minnaar, dien zij afwijst; *rĕzĕki toewan amat mĕranda*, uw levensonderhoud nam zeer toe. Zie *randa*.
mĕrang, I. in *merah mĕrang*, hoogrood, vuurrood. II Jav. stroo van rijst.
mĕranggoe, = *djari kĕtam*, Abd. Sch. wrdb. Zie ook *mĕrangoe*.
mĕrangoe, e. s. v. muziek-instrument, e. s. v. kleine trom.
mĕrangsi, e. s. v. hoogen boom, I. P.
mĕranti, e. s. v. boom, die zeer hard hout heeft, en waarvan de bast voor dak- en wandbedekking wordt gebruikt; *mĕranti paja*, een variëteit daarvan.
mĕrauli, e. s. v. boom met bruinrood hout.
mĕrawal, vlag, wimpel. Pad. bov.l.
mĕrawan, e. s. v. boom, welks hout geschikt is voor scheepsmasten en de bast voor dak- en wandbedekking. Soorten zijn; *m. batoe, m. boenga, m. lilih* en *m. soengoe*.
mĕrbah, e. s. v. vogel ter grootte van een lijster met een lief geluid, = *troetjoekan*, Jav.
mĕrbaja, zie *mara*.
mĕrbau, e. s. v. boom, die zeer hard hout levert, geschikt voor stoelen enz. De vrucht heet *gandoe*.
mĕrboek, een bruingrijze torteldduif.
mĕrboelan, e. s. v. boom met zacht hout, dat alleen voor brandhout dient.
mĕrdán, Perz. mannen, helden.
mĕrdoe, Skr. zacht, liefelijk, inz. van de stem.
mĕrĕdangga, Skr. e. s. v. muziek-instrument.
mĕrĕdanggi, e. s v. vogel, maar welke? Mes. Kag.
mĕrĕdoek, zie *kĕrĕdak*.
mĕrĕgam, zie *gam*.
mĕrĕkat, een soort van chin. spel, zie *rakat* III.
mĕreng, (van *reng*, dunne panlat op een dak) de gedaante van zulk een latje vertoonen, erg vermagerd. Meestal gebruikt tot versterking van *koeroes*.
mĕrĕpati, de gewone duif, zie *pĕrĕpati*.
mĕrgok, sluier, die gedragen wordt door vrouwen, die de bedevaart naar Mekka hebben gemaakt, en waarbij alleen de oogen onbedekt worden gelaten. Sw. Van het Ar. *boerkā*.
mĕriawan, e. s. v. boom.
mĕrih, inwendige strot, gorgel, keelpijp; *oerat mĕrih*, de twee keeladeren, die bij het slachten van een dier moeten doorgesneden worden, opdat het vleesch niet *harám* zij.
merikan, Eng. Amerikaansch. Ook komt het voor als eigennaam van Klinganeezen.
mĕrinjo, Port. schout, inspecteur van politie.
mĕripat, = *mārifat*, Arab. Zie ald.
mĕritja, Jav. peper. Zie *lada*.
mĕrkah, Ned. merken, de lapjes die de vademen van een loglijn of peillood aanwijzen.
mĕrkobang, e. s. v. boom.
mĕrkoeli, een soort van hoogen boom, die goed timmerhout levert. Volg. and. *mĕrkoel*.
mĕrkoenjit, e. s. v. plant.
mĕrlilin, e. s. v. boom, die zwaar, wit timmerhout levert.
mĕrlimau, e. s v. boom met fraai geaderd hout, o. a. gebruikt voor wandelstokken.
mĕroebi, den vorm van een *oebi* vertoonend of hebbend, gevest van een kris in dien vorm, doorgaans van goud of met goud beslagen, b. v. *jang mĕmakai hoeloe kĕris mĕroebi dan bawang boengkol*, die krisgevesten droegen in den vorm van een *oebi* of van een soort van ui. Oend.
mĕroek, zie *tjĕroek*.
mĕroemboeng, e. s. v. plant.
mĕroenggai, = *kelor*, e. s. v. boom welks vrucht als groente en welks wortel in de plaats van mierikwortel gebruikt wordt.
meroet, = *eroet*, zie ald. en *karoet*.
mĕroewap, van *oewap*, damp; dam-

pen, uitwazemen, opstijgen van gassen.
mĕrompaḳ, zie *rompaḳ*.
mĕrpajang, e. s. v. boom, zie ook *mangkoḳ*.
mĕrpantai, e. s. v. boom, die timmerhout levert, voor huis- en waterbouw geschikt.
mĕrpisang, e. s. v. boom.
mĕrpitis, e. s. v. boom, die goed meubelhout levert.
mĕrpoel, e. s. v. boom, welks hout voor huis- en waterbouw geschikt is.
mĕrpoenai, e. s. v. boom, die brandhout oplevert.
mĕrpoesing, e. s. v. boom.
mĕrpojan, e. s. v. boom, van welks hard hout men tandenzwartsel maakt en welks vruchten en spruiten gegeten worden.
mĕrsiḳ, schel, schril, van geluiden, fijn, slank van het lichaam. Zie *rĕsiḳ*.
mĕrsoedji, e. s. v. zeevisch.
mĕrta, zie bij *sĕrta*.
mĕrtala, e. s. v. boom, welks hout geschikt is voor huisbouw.
mĕntang; *samĕntang*, al is het ook dat, al ben je ook.
*****mĕrtapal,** volgens anderen *mĕrtapoel*, e. s. v. boom, die op moerassigen bodem groeit en welks hout gebruikt wordt voor huis- en waterbouw.
mĕrtapoel, = *mĕrtapal*, zie ald.
mĕrtjali, e. s. v. boom, groeiend op moerassigen bodem en die timmerhout voor werk van tijdelijken aard levert.
mĕrtjapada, Skr. plaats der stervelingen, de aarde.
mĕrtjoe, I. kruin van het hoofd, een berg enz. uitkijk, wachttoren. II. lasteren, kwaadspreken ook in Abd. Sch. woordenboek.
mĕrtjon, Jav. voetzoekers, klappers. Zie *pĕtas*.
mĕrtoewa, Jav. = *mĕntoewa*, schoonvader of -moeder, schoonouders.
mesa, I. Port. tafel. II. van *mahesa*, Jav. zie ald. *kaïn anaḳ mesa*, een halfzijden, zwart en wit geruite sarong met roode *kapala*.
mĕsah, e. s. v. boom. P.
mesan, verb. van het Perz. *nisján*, grafpaaltje.
mĕsĕlang, e. s. v. boom, die lichtgeel hout levert.
mĕsĕra, zie *mĕsra*.
mĕṣir, Arab. Egypte.
mĕṣiri, Arab. Egyptisch.
mĕsijoe, en *garam mĕsijoe*, salpeter, buskruit.
mĕsirah, e. s. v. boom, die licht timmerhout levert.
mĕskat, = *bĕskat*, zie ald.
mĕsoewara, tijdstip voor een handeling, door tooverkunst uitgevorscht. Verb. van het arab. *moesjáwarat*. P.
mĕsoewi, e. s. v. boom, welks bast, *koelit mĕsoewi*, als een specerij in den handel wordt gebracht.
mĕsra, Skr. innig vermengd, intiem, in het bloed opgenomen; *kasih mĕsra*, innige liefde; *mĕmĕsĕrakan*, assimileeren, doen opnemen. Zie *sĕrap*.
mĕstal, tulband, dikke hoofddoek, zie *dĕstár*.
mĕsti, zie *pĕsti*.
mĕta, Skr. dronken, woedend, dol; *gadjah mĕta*, een olifant in den bronsttijd, ook *gadjah toenggal* genoemd.
mĕtah ;*poetih mĕtah*, sneeuwwit, spierwit.
mĕtai, Tam. zachte, vierkante matras, om er op oostersche wijze op te zitten, vdW. gouden zetel voor een bruidegom van vorstelijke afkomst. H. Dj. en B. S.
mĕtapal, e. s. v. boom met zacht hout.
mĕtĕrai, zegel, stempel, cachet; *mĕmĕtĕraikan*, zegelen, stempelen, verzegelen, bezegelen.
mĕtigi, e. s. v. boom met hard, rood hout en bladen als de tamarinde.
mĕtoelang, e. s. v. boom, die licht timmerhout levert.
mewa, overvloedig, overdadig; *kamewaän*, overdadigheid; *hidoep dĕngan kamewaän*, overdadig leven.
midjoe, linzen.
miḥráb, Arab. nis in de moskee in de richting naar Mekka.
mijaḳ, in *tijaḳ-mijaḳ*, ter versterking.
mijang, naaldvormige vezels, zooals aan jonge bamboe, de haartjes op bladen, vruchten, bloemen, insecten, die bij aanraking een branderige jeukte veroorzaken vdT., haarbuizen, zichtbaar op de breuk van hout en steen enz.; branderige jeukte, veroorzaakt door de aanraking van zeekwallen of zulke haartjes. Ook ruw, harig, stekelig van een slaapmat.
mijap, wijziging van *tijap* in de samenstelling *tijap-mijap*, zie *tijap*.
mika, bij de *orang laoet*: gij, gijlieden.
mikáïl, Ar. Michaël de aartsengel.

mil, Ned. mijl.
milik, Arab. eigendom; *měmiliki*, als eigendom bezitten, in bezit nemen, d. H. p. 188; *těrmilik*, als eigendom tendeel gevallen. R. Ch.
milir, Jav. van *hilir*, stroomafwaarts gaand.
milit, met goud geborduurde rand, b. v. *milit děstar*, zulk een rand aan een hoofddoek.
miloen, naam van een soort van bovennatuurlijke wezens, een soort van zeeslang?
mīmár, Arab. bouwmeester, architect.
mimis, Jav.? musschenhagel, schroot.
mimpi, droom; *běrmimpi*, droomen; *běrmimpikan*, droomen over; *salah mimpi*, een verkeerden droom gehad hebben, Pr. Dj.
min, Arab. Voorz. van, uit.
mina, I. *mina-gadjah*, zeekalf; volg. and. walvisch? II. *boeroeng mina*, e. s. v. vogel, e. s. v. beo.
minantoe, algemeene uitspraak van *měnantoe*, zie ald. Měn. *binantoe.*
minat; *měminat*, iemand van alles voorzien, werk maken van iets of iemand. Zie ook *penaḳ.*
minatoe, waschman, kleerenbleeker.
minbar, Arab. het spreekgestoelte in de moskee.
mindoeḳ, zanger of zangeres bij oproeping van geesten door gezang. Kělant. en Patani.
mindaki, Jav. beklimmen van bergen, rijzen van de zon, van *mindaḳ*, stijgen, rijzen, b. v. *sěmantara mindaki těngah hari ija běrkěrang.*
minfaāt, Arab. nut, voordeel.
minggo, verk. van domingo, Port.; *hari minggo*, Zondag, letterl. dag des Heeren. Ook wordt het voor week gebruikt, b. v. *tiga minggo*, drie weken.
mingkin, zie *mangkin.*
minit, Ned. minuut $\frac{1}{60}$ uur.
minjaḳ, olie, zacht of vloeibaar vet; *minjaḳ baoe-baoean*, welriekende olieën; *m. běrkasai*, welriekend gemaakte olie; *m. ramboet*, haarolie; *m. tanaḳ*, kokosolie door koking verkregen; *m. sapi*, e. s. v. gesmolten en ranzig dierlijk vet, ook *gi* genaamd; *minjaḳ babi*, reuzel; *m. ikan*, traan; *m. lěnga*, e. s. v. fijne, zoete olie uit bidjenzaad, de sěsam-olie; *minjaḳ makan*, braadolie; *m. pasang*, lampolie; *m. pěkat*, zalf; *m. tanah*, aardolie, petroleum; *minjaḳ-minjaḳ*, allerlei welriekende olieën; *měmpěrminjaḳkan*, beolieën; *sěminjaḳ*, vetblaasje of klier op de stuit van vogels; e. s. v. kleine vergiftige slang; e. s. v. zeevisch, ook *gěroet-gěroet* geheeten; e. s. v boom met gladde bladeren, waarvan de wortels tegen de pokken worden gebruikt; *m. wangi*, reukolie; *měminjaki*, beolieën, zalven.
minoem, drinken; *minoeman*, drank; *pěminoem*, drinker, drinkebroer; *těrminoem*, binnen krijgen al drinkend; *minoem ajar tapaḳ*, voetewaschwater drinken, d. i. zeer nederig zijn; *pěrminoeman*, drinkplaats.
minta, verzoeken, zie *pinta.*
minṭaḳ, Arab gordel, buikband, singel; *minṭaḳoe'lboeroedj*, dierenriem.
mintákat, Ar. zône van den aardbol.
mipis, = *tipis*, zie ald.
mīrádj, Arab. trap, hemelvaart van Mohammed, verb. tot *merad*, zie ald. *Djikalau soeatoe běhajanja beta, maoekah abang mīrádj sěrta*, als ik in levensgevaar ben, wilt ge mij dan naar de andere wereld vergezellen? Bid. S.
mirah, robijn, karbonkel.
mirát, Arab. spiegel.
miring, hellend, schuin afloopend. Zie *iring.*
misai, Tam. knevel, snorbaard; *m. lalat hinggap*, zeer dunne knevel; *m. lěbat*, dikke of zware knevel.
miskín, Arab. arm, = *papa.*
miskoen, = *bangkoedoe*, zie ald.
misoeh, Jav. van *pisoeh*, uitschelden.
mitar, mikken, viseeren, het Port. *fitar*, viseeren; zie *pitar* en *djoeroe.*
misṭar, Arab. liniaal. rechte lijn, regel.
mitsal, Arab. gelijkenis, voorbeeld, spreuk; *mitsalnja*, bijvoorbeeld.
mitskal, Arab. gewicht, zekere gouden munt.
mizádj, Arab. temperament.
mizál, Arab. afzetten; *mīzálkan dirinja*, abdiceeren.
mizmár, Arab. blaasinstrument.
modal, Tam. bedrijfskapitaal, handelskapitaal; *samodal*, compagnon, vennoot.
modar; *mati modar*, gestorven zonder geslacht te zijn, b. v. door verstikking enz. van slachtdieren.
modin, verb. Arab. de oproeper tot het gebed, op Java de minste moskeebeambte.

moe, bezit. Voornw. 2e pers. enk. en meervoud.
moeáfakat, zie *moewáfakat.*
mōēalak, Arab. hangen.
mōēalam, Arab. groot, verheven, geëerd.
mōēalla, Arab. verheven, subliem.
mōēallim, Arab. leeraar, schoolmeester, stuurman, loods, zie *djoeroe; m. darat,* loods; *m. kapal,* stuurman, Abd.; *m. soebján,* onderwijzer van knapen; *m. angin,* de man, die met de koers van het zeilen belast is op inl. vaartuigen.
moebal; *sakit moebal,* de klem. d. B.
moebang, = *moembang,* zie ald.
moebĕng, Jav. draaien, rondgaan, om iets heen gaan.
moebárak, Arab. gezegend.
moeboet, verlegen, van touw, papier en dergel., licht breekbaar; *mĕmoeboetkan,* met gemak breken, b. v. *djikalau bĕlom ĕngkau bolih mĕmoeboetkan kajoe jang toedjoeh tahoen oesijanja, djanganlah ĕngkau hampir kapadakoe.* H. Am. H. Ook *moemoet.*
moechmal, Perz. e. s. v. zijde of fluweel, zie *moemal.*
moeda, jong, onrijp, licht van kleur, het tegenovergestelde van *toewa;* van vier kinderen wordt op één na de jongste *jang moeda* en de jongste *bongsoe* genoemd, b. v. *radja itoe ĕmpat bĕrsaudara, jang toewa bĕrnama S. G., jang tĕngah bĕrnama B B. jang moeda bĕrnama M. R. dan jang bongsoe bĕrnama 1. B.* Hik. Boedj.; *radja moeda,* onderkoning; *panglima moeda,* onderbevelhebber; *moeda mĕntah,* jeugdig en frisch, van een maagd.
moedah, gemakkelijk, licht; *mĕmoedahkan,* licht tellen, gering achten; *mĕmpĕrmoedahkan,* het licht met iets opnemen; *moedah-moedahan,* allichtelijk, zoo mogelijk, kan het zijn; ook gebr. om de smeekende wijs uit te drukken = het Jav. *moega-moega; bĕrmoedah-moedahan,* gemakkelijken omgang hebben, gemakkelijk in den omgang zijn; *moedah-moedahan,* ook: gemakkelijke zaak, kleinigheid; *boekan moedah-moedahan,* 't is geen kleinigheid; *kamoedahan,* gemakkelijkheid; *dĕngan kamoedahan,* zacht ook van sterven.
moedik, rivier opwaarts, van *oedik,* zie ald.
moedjáhid, Arab. een krijgsman voor het geloof.
moedjallat, Arab. handschrift, boek.
moedjammaāh, Arab. vereenigd.
moedjarrab, Arab. beproefd, bekwaam, ook van een toovermiddel, probaat, van een geneesmiddel. H. Gr.
moedjĕlis, Arab. schoon, fraai. Ook *mĕndjĕlis.*
mōēdjizat, Arab. een wonder.
moedjoer, rechtuit, gelukkig in het spel, op de jacht, meeloopen, b. v. *djikalau moedjoer,* als het meeloopt; *moedjoerlah ija,* hij heeft gewonnen; *malang-moedjoer,* luk of raak. Zie *boedjoer.* Het is tegenovergesteld aan *malang.*
moedzakar, Arab. mannelijk.
moedzakir, Arab. prijzende, lovende.
moedzhab, Arab. verguld.
moefáhis, Arab. iemand, die de gebreken van zijn naaste opspoort.
moefárik, Arab. van elkander gaan, het oneens worden, b. v. *mĕndjadi moefárik antara doewa laki istĕri,* ontstond er verwijdering tusschen man en vrouw. H. Gr.
moega-moega, Jav. en *sĕmoega-moega,* moge, bij wenschen of beden; had ik maar, ik wilde dat ik had, b. v. *sĕmoega-moega akoe mĕmbawa bĕkal nasi sapoeloeh boengkoes,* ik wilde wel dat ik tien pakjes rijst als proviand had meegenomen, Pr. Dj.
moehabbat, Arab. toegenegenheid, vriendschap, liefde.
moehadjat, Arab. proces, rechtsstrijd.
moeharram, Arab. de naam der eerste maand van het mohammedaansche jaar.
moehibbit, Ar. die liefheeft, vriend.
moehtasjam, Arab. ontzagwekkend.
moeka, gelaat, aangezicht, voorzijde; *moeka soerat,* bladzijde; *dimoeka,* vóór, en face; *moeka tĕbal,* onbeschaamdheid; *moeka ajar,* oppervlakte van het water, de waterspiegel; *moeka boemi,* de oppervlakte van de aarde of het land; *moeka bantal,* platte zijvlakken van een kussen, die meestal geborduurd zijn; *moeka djalan,* voorkant van een weg, punt van uitgang voor verschillende wegen; *moeka papan = m. tĕbal; moeka medjah,* blad v. e. tafel; *mĕmboewat moeka kapada orang,* een lief gelaat toonen voor de menschen; *mĕmbĕri moeka,* toegevend zijn; *moeka-moeka,* uiterlijk vertoon; *bĕrmoeka-moeka,* en *dĕngan moeka-moeka,* uit

oogendienst, met uiterlijk vertoon; *kamoerahan jang boekan moeka-moeka,* milddadigheid van geen uiterlijk vertoon, die niet gehuicheld is; *moeka papan,* ook een plaat voor den kop hebben, een stalen voorhoofd hebben; *moeka masam manis,* een goedig gezicht; *moeka merah,* een kleur hebben; *moeka dĕngan moeka,* van aangezicht tot aangezicht, onder vier oogen; *mĕnjamoekakan,* met elkander confronteeren.

moeḳaddas, Arab. geheiligd.

moeḳaddis, Arab. heiligend, wijdend.

moekah, boel, vrijer van een getrouwde vrouw; *bĕrmoekah,* overspel bedrijven, in overspel leven, van een vrouw.

moeḳím, Arab. gevestigd, inwoner; de inwoners van een district met een moskee; district.

moekoen, e. s. v. kom, met knopdeksel, dienende ter bewaring van spijzen, inz. op reis.

moekram, Arab. geëerd, ook als bijnaam van de maanden *Sjabán* en *Rĕdjab.*

moela, begin, oorsprong, reden, aanleidende oorzaak; *dari awal moela* en *dari moela-moela pĕrtama,* van het eerste begin; *dari kĕtjil moela* en *daripada moela kĕtjilnja* en *daripada samoela kĕtjilnja,* van jongs af aan; *samoela djadi,* van de geboorte af; *dĕngan tiada moela karĕnanja,* zonder oorzaak of reden; *moela pĕrtama,* het eerste begin, ook voor zeer jong, in Sjairs; *moela-moela,* eerst, aanvankelijk, voor 't allereerst; *bĕrmoela-moela,* voor het eerst, in het eerst; *bĕrmoela,* een begin hebben, beginnen, wordt gebruikt aan het begin van een nieuwe strophe van een verhaal; *sabĕrmoela,* geheel een begin hebben, wordt gebruikt aan het begin van een nieuw verhaal, beide woorden in de plaats van onze hoofdletter; *samoela,* zooals in het begin, den vorigen toestand; *poelang samoela,* tot den vorigen toestand terugkeeren; *mĕmoelaï,* iets beginnen, aanvangen; *pĕrmoelaän,* begin dat iets genomen heeft, aanvang, tegenover *moela,* begin in het algemeen.

moelas, koliekpijn, zie *poelas.*

moelia, Skr. luisterrijk, aanzienlijk, waardig, prachtig; *kamoeliaän,* luister, aanzien, eerbewijs; *mĕmoeliakan,* verheerlijken; *mĕmpĕrmoeliakan,* id.; *pĕrmoeliaän,* aangeboren grootheid bij iem., ook: waarde v. e. persoon; *tĕrmoelia,* veel meer waard. B. R. p. 1.

moeliawan, aanzienlijk, luisterrijk.

moeloek, Arab. meerv. van *malik.*

moeloet, mond, in alle beteekenissen; *moeloet boesoeḳ,* kwalijk riekende adem; *m. bisa,* scherpe tong, sarcasme; *m. pandjang,* langtong; *m. manis,* vleitong, overredend; *m. tong,* spongat van een vat; *m kotor* en *m. pĕntjaroet,* vuilbek; *samoeloet,* een mondvol; allen hetzelfde zeggen; *pindjam moeloet,* zich van een voorspraak voorzien; *boewah moeloet,* stof voor, of onderwerp van de praatjes; *kapala bĕrmoeloet,* voornaamste woordvoerder; *moeloet pĕdas,* vinnig, scherp in zijn spreken; *bĕrmoeloet,* spreken, praten, Maxw. *tiada lĕpas daripada moeloet,* den mond altijd vol hebben van; *sĕgala moeloet manoesia,* de praatjes der menschen; *moeloet-moeloetan,* datgene, waarvan men den mond vol heeft, b. v. *mĕndjadi sĕboet-sĕboetan sĕgala pĕrĕmpoewan, dan moeloet-moeloetan anaḳ dara-dara sakalian.* Mes. Kag.

moemal, een soort van neteldoek. Zie *moechmal.*

moemba, een soort van eetbare plant.

moembang, de jonge kokosnoot in hare eerste ontwikkeling.

moemboeng, tot boven de boorden gevuld of geladen, van vaatwerk en vaartuigen, tot overloopens vol, ook van een maat.

moemin, geloovig; *amiroe'lmoeminina,* opperhoofd der geloovigen, de titel der Kaliefen.

moemkin, Arab. mogelijk, in staat.

moemoet, = *moeboet,* zie ald.

moenádjat, Arab. in het geheim met iemand handelen of spreken, in den gebede met God verkeeren, het gelaat keeren naar.

moenadjim, Arab. sterrekundige, astronoom.

moenáfiḳ, Arab. huichelaar, hypocriet, atheïst, farizeër.

moendam, groote metalen waschkom, tobbe, kuip.

moendoe, e. s. v. boom met smakelijke, gele vruchten, veel gelijkende op onze appelen, die ook in de geneeskunde gebruikt worden.

moendoeḳ, kruipend naderen (van *oendoeḳ*, Jav.).
moenggoel, knoesterig, met uitwassen, van een boom.
moenggoer, vat, bak. Zie ook *mongkor*.
moengkil, uitpuilen, d. B.
moengkir, verb. Arab. loochenen, verwerpen, ontkennen, afvallig worden, er niet van willen weten, tegenspreken van een aanklacht of vordering in rechten; *moenkir daripada pĕrkataän*, zijn woord breken. Beter *moenkir*.
moengkoem, eenigszins bol van oppervlakte, zooals het deksel van een koffer, een horlogeglas enz. Ook *loengkoem*.
moengoet, waggelen.
moengsi, een soort van gedroogde medicijn.
moensang, zie *moesang*.
moenkir, Arab. zie *moengkir*.
moensji, Arab. taalonderwijzer.
moentah, braken; verschieten van kleuren; *obat moentah*, braakmiddel; *mĕmoentahkan*, uitbraken; *mĕmoentahi*, braken op iets; *moentahan*, braaksel.
moentjak, e. s. v. dwerghert.
moentjikari, koppelaarster, = *djĕroeman*, d. B.
moentoer? *balai moentoer*, komt voor in verschillende HSS.
moer, Arab. myrrhe.
moera, e. s. v. vergiftige slang.
moerád, Arab doelwit, verlangen.
moerah, mild, goedkoop, gul, mededeelzaam, overvloedig; *moerah dimoeloet, mahal di timbangan*, veel beloven en weinig geven of doen; *kamoerahan*, mildheid, gulheid, goedheid; *mĕmoerahkan pĕrangai*, het gemoed verzachten, vertederen.
moerai, e. s. v. vogel met rechten bek en wit en zwart gevlekt; *ekoer moerai*, afgeknipte strook van het hoofdhaar van de slapen tot het oor, als sieraad bij mannen en vrouwen.
moerakkab, Arab. samengesteld, van gemengd ras; mesties, van dieren: bastaardsoort Ook op elk. gestapeld, dubbel, = *bĕrsoesoen*, P. zie *soesoen*.
moeram, somber, droevig, van het gelaat; somber, triest, van den dag: niet opgeruimd, verdrietig. Zie ook *soeram* en *boeram*.
moerang, verb. Port. lont voor een kanon.
móérd, Perz. de mirteboom en vrucht.
moeri, I. Perz. e. s. v. klarinet. II. moiréstof.
moeríd, Arab. leerling, discipel.
moering, I. zie *tjoering*, II. *moeringmoering*, Jav. pruttelen, grommen, brommen.
moeris, e. s. v. stof.
moerka, Skr. toornig, van den Vorst en van God; *kĕna moerka*, in ongenade gevallen bij; *mĕmoerkaï*, toornen op. Zie *marah*.
moeroeng, droefgeestig, neerslachtig, treurig.
moeroep, (Jav. *moeroeb*, rood, vlammend); *merah moeroep*, vuurrood; ook *merah mĕnjala*.
moersal, Arab. afgezant, apostel, N. M.
moertad, Arab. afvallige, renegaat.
moertja, Skr. in flauwte, in zwijm, zie *pingsan*.
moesa, Arab. Mozes.
moesáādat, Arab. bijstand, bijdrage, geschenk bij een feest.
moesáfir, Arab. reiziger, vreemdeling.
moeṣáhirat, Arab. verwantschap, aanverwant.
moesang, ook *moensang*, een soort van klein roofdier; *moesang djĕbat*, de civetkat; *moesang akar*, een soort van moesang die geen civet geeft. Ook *tĕnggaloeng*.
moesara, rantsoen, maandgeld.
moesim, Arab. seizoen, mouson, jaargetijde, bepaald jaargetijde voor iets, b. v. voor vruchten, het komen van vaartuigen, het waaien van winden enz.; *satoe moesim angin lamanja*, zes maanden, dat de wind uit denzelfden hoek waait; *m. kĕmarau*, de droge mouson, het heete jaargetijde; *m. pantja roba*, de kentering, de tijd der variabele winden.
moesir, Arab. bemiddeld, rijk, in welstand levend.
moesjarafat, Arab. verheven, geëerd, bijnaam van de stad Mekka.
moesjáwarat, Arab. beraadslaging, overlegging; *moesjáwaratkan*, over iets beraadslagen, = *mĕmbitjarakan*. Soms gebr. in de plaats van *moewáfaḳat*, zie ald.
moesjkil, Arab. moeilijk, lastig, ingewikkeld, duister.
moesjrik, Arab. afgodendienaar.
moesoeh, vijand, landsvijand, tegenover *sĕtĕroe*, persoonlijke vijand; *moe-*

soeh-masah, allerlei vijanden; *pĕrmoesoehan*, vijandschap.
moestadjáb, Arab. aangenaam, verhoord, van een gebed, probaat, van een middel, van *idjáb*, zie ald.
moeṣṭafa, Arab. verkozen, uitverkoren, uitgelezen.
moeṣṭafi, Arab. uitverkoren.
moestaḥaḳ, Arab. waardig, rechthebbende.
moestaḥíl, Arab. absurd, onmogelijk.
moestaïd, Arab. gereed, klaar, = *langkap* en *sijap*.
moestaḳím, Arab. opgericht, recht overeind; *orang jang moestaḳim*, een oprecht persoon.
moestakim, e. s v. benzoë.
moesjtari, Arab. de planeet Jupiter.
moestawaṭin, Arab. verblijfhouden, wonen, van *waṭana*.
moestawdā, Arab. depôt.
moestawin, Arab. gelijkmatig.
moestika, bezoarsteen, steen in den kop van slangen of in de ingewanden van sommige dieren. Skr. goudsmid. Zie *goeliga*.
mōētabir, Arab. eerwaardig.
moetáchir, Arab. van lateren tijd, modern.
moetah, = *moentah*, zie ald.
moeṭálaāt, Arab. nauwkeurig bezien, lezen, bestudeeren; *mĕmoeṭálaāhkan kitab*, een boek ontcijferen; *tiada tĕrmoeṭálaāhkan*, niet te ontcijferen zijn.
moetia, Skr. = *moetiara*, parel.
moetiara, parel; *koelit moetiara*, parelschelp; *endoeng moetiara*, parelmoer.
moeting, streep, schram, vlek v. vuil en als teeken, = *tjoering* d. l. Cr.
moetjah, Perz. wenkbrauw.
moeṭlaḳ, Arab. algemeen, generaal; *wakil moeṭlaḳ*, generale gevolmachtigde.
moetoe, I. lovertjes van klatergoud, die ter versiering ergens op worden gehecht. II. stom, sprakeloos, stilzwijgend; pat in het schaakspel. III. Tam. parel, = *moetiara; ratna moetoe mánikan*, juweeleu, paarlen en robijuen. Zie ook *matoe*.
moewa, verhoogd, opgehemeld, lekker gemaakt, het tegenovergestelde van *lĕsi*, vernederd. vdW.
moewáfaḳat, Arab. overeenstemming, overeenkomst, afspraak; *samoewáfaḳat sakata*, met algemeene stemmen, eenstemmig. Dikwerf ook gebruikt in de plaats van *moesjáwarat*, beraadslagen.
moewai, rijzen, van deeg, uitdijen, van rijst, erwten en boonen bij het koken.
moewaḳ, I. walging gevoelend, zooals b. v. na het eten van vetten kost. Zie *moewal*. II. fazant?
moewakkal, Arab. gesteld om eene zaak als *wakil* waar te nemen; zaakgelastigde, zaakwaarnemer, commissaris.
moewakkil, Arab. iemand stellend om eene zaak waar te nemen.
moewal, walgen, neiging tot braken hebben, misselijk; *moewal lapar*, misselijk zijn van honger.
moewara, de uitgestrektheid water voor de monding eener rivier, reede.
moewat, inhouden, bevatten, geladen zijn met; *mĕmoewatkan*, laden in of op; *moewatan*, lading; *bĕrmoewat kapĕdati*, de karren laden, op de karren laden; *sĕgala barang-barang moewatkan kapĕdati*, laad al de goederen op de karren.
moeza, Arab. de banaan, = *pisang*.
moezah, Perz. marokkijnen halve laars; kous, laars.
mogah, volg. vdW. *moga*, e. s v. neteldoek.
moh, Jav. uitroep van afkeer of onwil. In de Pad. bov.l. uitroep van verwondering.
moḥallil, Arab. hij, die door een verstooten vrouw te trouwen en dan weer te verstooten, den vorigen man het recht geeft haar weer te huwen; zoo iemand noemt men ook *tjina-boeta*.
mohon, zie *pohon*.
mohor, Perz. zegelring.
mohrat, Perz. steen; *sjahi mohrat*, de koning der steenen, bezoarsteen.
mojang, overgrootvader; soms ook betovergrootvader; *neneḳ-mojang*, voorouders; *mojangda*, vorstelijke overgrootvader Zie ook *pojang*.
mojong, e. s. v. boom, nepenthes.
moḳri, Arab. bekwaam in het lezen, voorlezer.
molham, Arab. geinspireerd.
moliḳ, lief, aanvallig, bevallig; *boedaḳ samoliḳ itoe*, zulk een lief kind; *nĕgari jang moliḳ*, een lieve stad; *lĕlakon moliḳ*, een lieve wijs.
molis, wit, b. v. *pinggan molis*, een wit bord; *kaïn molis*, wit doek, wit katoen. Mogelijk wit en fijn tevens.

molong; *boewah molong*, e. s. v. versnapering.
momok, e s. v. spook om kinderen bang te maken.
momong, = *mongmong*, e. s. v. klein koperen bekken, dat als omroepersbekken gebruikt wordt; e. s. v. kleine *gong*.
mondok, kort en dik? *parang mondok*, kort en breed hakmes [of houwer; *tikoes mondok*, de mol, zie *dandam*.
mong, het geluid van een gong; *mongmong*, = *kĕromong*, e. s. v. klein ketelinstrument, behoorende tot de gamĕlan en dat wel voor omroepersbekken gebr. wordt.
mongkok, boven de anderen uitsteken, b. v. van enkele hooge klippen in een koraalrif enz.
mongkor, e. s. v. draagstoel, waarin men slechts zitten kan, porte-chaise; ook een overdekte zitplaats, waar men zich afzonderen kan, b. v. in een kerk, loge in een schouwburg. Zie *moenggoer*.
mongmong, zie *momong*.
monjet, Batav. aap, = *kĕra*, zie ald.
monjos, beschaamd, bekaaid van iets afgekomen.
monkar, Arab. een van de twee engelen, *monkar wa nakir*, die den overledene in zijn graf komen ondervragen.
montjong, snuit, snuitvormig, vooruitstekend; pyramidaal, kegelvormig. vdW. Mĕn. *moentjoeng*.
montok, poezelig, mollig; van de borsten: gezwollen; opzwellen, opkomen, rijzen.
morong, e. s. v. pot met een of twee handvatsels.
moslim, Arab. muselman, mrv. *moslĕmin*; ook verb. Ned. mousseline.
mota, een soort van gras met welriekenden wortel; *kaïn mota*, zeildoek, karreldoek.
mowa; *ikan mowa*, aal, paling, = *bĕloet*, zie ald.

N.

naăm, Arab. ja, zeker, zoo is het.
nääm, Arab. de struisvogel.
nabati, Ar. plantaardig, v. *nabata; sjakar nabati*, plantensuiker, rietsuiker.
nabi, Arab. profeet.
nabijat, Arab profetes.
nábi-nábi, e. s. v. groote *tripang*.
nachoda, Perz. kapitein van een schip. Soms ook *anachoda*.
nadi, Skr. de pols; *oerat nadi*, polsader; *mĕraba nadi*, de pols voelen.
nádim, Arab. berouwhebbend, boetedoend, boeteling.
nadím, Arab. vertrouweling, geheimraad, hofnar.
nádir, Arab. zeldzaam.
nádirat, Arab. zeldzaamheid, curiositeit, een feniks.
nadjam, Arab. ster.
nadjásat, Arab. onreinheid, vuiligheid, morsigheid.
nadlar, Arab. schitterende glans, schoonheid.
nádlir, bloeiend, glanzig, helder, schoon.
nadzar, Arab. plechtige gelofte aan God; *bĕrnadzar*, e. gelofte doen of gedaan hebben, onder e. gelofte staan.
nadzir, Arab. Gode gewijde, apostel.
nafakat, Arab. uitgaven, het noodige om te leven, behoeften, onderhoud, huishoudgeld.
nafas, Arab. adem, ademhaling; *bĕrnafas*, ademhalen; *bĕrnafaskan*, inademen; *pajah bĕrnafas*, ademnood; *tĕmpat laloe nafas*, de luchtpijp.
náfī, Arab. nuttig, voordeelig, goed voor de gezondheid.
nafiri, Perz. bazuin van twee à drie voet lang, trompet.
nafsoe, I. Arab. begeerte, lust; *hawanafsoe*, lusten en begeerten, hartstochten, driften; *bĕrnafsoe atas*, lust hebben in of voor. II. ziel, persoon; *nafsoenja* = *dirinja*, zie *diri*.
naga, Skr. draak; *n. tahoen*, draak die zich maar eens in het jaar verroert; *n. gĕntala*, draak op rollen of wielen, die bij feestelijke optochten gebruikt wordt; *n. laoet*, zeeslang, zeedraak; *n. tĕrbang*, vliegende draak; *n. giri*, zie bij *giri; n. baloen*, e s. v. boozen geest, die ziekte veroorzaakt, ook e. s. v. zeegras, dat zeer lastig is voor visschers met een werpnet C. en S.; *naga-naga*, plank tusschen twee hoofdstijlen eener vorstelijke woning, waardoor de naden der planken bedekt en de *sĕri-astana* afgesloten wordt; *nagasari*, zie ald.
nagasari, een soort van boom, die schoone bloemen draagt, zie *pĕnaga* en *njamplong*.
nagasatala, e. s. v. gebatikte saroeng, waaraan een gebloemd hoofd is.

nah, Tusschenw. b. v. *nah, ini apa!* zie, hier is het.
nahak, opgewekt maar niet bevredigd, v. e. lust, b. v. de eetlust.
nahas, Arab. ongeluk, tegenspoed; ongunstig voorteeken.
náhíd, Arab. de planeet Venus.
nahoe, Arab. *ĕlmoe nahoe,* de spraakkunst, inzonderheid de syntaxis.
naïb, Arab. plaatsvervanger, vicaris, vice; *naïb radja,* vicekoning.
naïk, stijgen, klimmen, naar de hoogte gaan, opkomen, toenemen, opgaan tot; ook hoogte, lengte in de hoogte, b. v. van een zeil, zie bij *ambat* II.; *naïk toeroen,* op en af, klimmen en dalen, op en neder; *naïk darat,* aan wal stappen, aan land gaan; *naïk kapal,* aan boord komen, aan boord gaan; *naïk koedá,* te paard stijgen, te paard rijden; *naïk ka-atas kandaraännja,* zijn rijbeest bestijgen; *naïk ka-atas gadjahnja,* zijn olifant bestijgen; *naïk bĕsar,* groot worden; *naïk radja* koning worden; *naïk hadji,* ter bedevaart naar Mekka gaan; *naïk saksi,* als getuige optreden; *naïk mampilai,* bruidegom worden; *naïk pangkat,* in rang stijgen, bevorderd worden; *naïk kadalam toeboeh,* zich door het lichaam verspreiden van een vergift; *orang jang tĕngah naïk,* een halfvolwassen persoon, een halfwas; *tĕngah naïk,* ook half gestegen, van de zon, 's morgens 9 uur; *naïk marah,* opkomen van toorn, boos worden; *mĕnaïkkan,* doen stijgen, tillen op, hooger optrekken, b. v. de muren van een gebouw; *mĕnaïki,* opklimmen tot, stijgen tot, opgaan tot, beklimmen, berijden; *kanaïkan,* rijbeest, voertuig, vaartuig voor personen; *koeda kanaïkan,* rijpaard.
náïm, Arab. zacht, van kleederen, planten, taal enz.
náïmat, Arab. een lekker en vroolijk leven leidend, v. e. vrouw.
najaka, zie *nijaka.*
najam, ploegkouter.
naka, beurtzang; *bĕrnaka-naka,* beurtzingen, b. v. *bĕrpanton bĕrnaka-naka.* H. Indr. P.
nakal, stout, ondeugend, baldadig; *mĕnakalkan,* ondeugendheid aandoen, baldadigheid plegen jegens.
nakam, zie *bakam.*
nakara, en *nagara,* zie *nakárah.*
nakárah, Arab. Perz. trom. Zie *nobat.*
nakas, Arab. nadeel, schade, gebrek, wat ontbreekt.
nal, zie *ĕnal.*
nalajan, Skr. visscher, iemand, die op het water verblijf houdt = *orang laoet.*
nalam, Arab. orde, reeks, dichting, versmaat.
nálar, Arab. ziende; alziende; opziener.
nali, I. in twee keeren raak gooien bij het *porok*spel. II. e. s. v. maat voor droge waren = 16 *gantang* of $\frac{1}{50}$ *kojan.*
nálim, Arab. verbindend, ordenend, samenstellend, dichtend; samensteller, dichter.
nam, zie *ĕnam.*
nama, Skr. naam, ook soms gebruikt voor *gĕlar,* titel; *mĕndjoewal nama,* op eens anders naam iets zeggen of doen zonder diens voorkennis; *mĕngaroeniakan nama,* een titel verleenen; *mĕroesakkan nama,* de réputatie bederven; *nama toeboeh,* ook *n. daging,* naam, dien de ouders aan hun kind bij de geboorte geven, ook *nama batang toeboeh,* iem. eigennaam ter onderscheiding van zijn titel; *sanama,* van denzelfden naam, naamgenoot; *bĕrnama,* den naam hebben, heeten; *tĕrnama* en *kanamaän,* v. naam, beroemd; *mĕnamaï,* een naam geven; *nama āṣal,* geslachtsnaam.
namad, Perz. e. s. v. wol.
namnam, e. s. v. vruchtboom met rinsche eetbare vruchten, die een zonderlingen vorm hebben.
nampal, e. s. v. eetbare aarde, die men vóór het gebruik roostert. Zie *napal* en *ampo.*
namróéd, Arab. Nimrod.
nan, = *jang,* voorn. in gedichten.
nanah, etter; *mĕngangkoet nanah,* rijpen van een zweer; *bĕrnanah,* etteren.
nanar, zinneloos, verward, ontstemd van gemoed. Mĕn. verbaasd, verwonderd, er met zijn verstand niet bij kunnen. Mogelijk = Jav. *bingoeng.*
nanas, ananas. Soorten zijn: *n. hidjau, n. koendai, n. sabĕrang, n. soerat, n. tĕmbaga* en *n. toempang.*
nanda, verk. van *anakanda,* zie *anak.*
nangak, e. s. v. lagen palmboom, zooals b. v. de *nipah* of waterpalm.
nangi, bigge, M.
nangis, zie *tangis.*
nangka, e. s. v. vruchtboom, behoo-

rende tot de broodboomsoorten, met aangenaam smakende vruchten; *nangka bĕloelang*, e s. v. *nangka* met taaie vruchten, C. en S; *n. wolanda*, de zuurzak, mede een vrucht; *bidji nangka*, e. s. v. klein handboortje, letterl. nangkapit.

nangloeng, = *angloeng*, paviljoen, stellage.

nangoei, e. s. v. klein, rosachtig wild varken.

naning, een soort van groote gele wesp. Mĕn. id.

nanti, wachten; in de spreektaal ook gebr. tot vorming van den toek. tijd, zullen; *bĕrnanti*, wachten als act; *tĕrnanti-nanti*, wachten als accident, tot voortdurend wachten geraakt of gekomen; *mĕnantikan*, wachten op of naar; *bĕrnanti-nanti*, steeds wachtend.

nantji, gedwongen bijdrage tot eene onderneming van den Vorst.

naoeng, beschutting, lommer, schaduw; *mĕnaoengi*, beschutten, belommeren, beschaduwen; *bĕrnaoeng*, zich beschutten; *pĕrnaoengan*, schuilplaats, beschutting, beschaduwing.

naoering, e. s. v. vogel, ter grootte van een gans.

napai, e s. v. boom.

napal, ook *nampal*, e. s. v. mergel, die op den bodem van het water zoo hard wordt, dat geen anker er op houdt; ook e. s. v. eetbare aarde, op Java *ampo* genaamd; *makan napal*, verbloemde uitdrukking voor zwanger.

napas, van het Arab. *nafas*, adem, zie aldaar.

napiri, zie *nafiri*.

napoeh, e. s. v. klein muskushert.

napsoe, = *nafsoe*, zie ald.

nara, I. Skr. man, in titels en eigennamen; *nara indĕra*, der mannen Vorst, een titel in de pandji-verhalen. II. *nara sĕtoe*, naam v. e. heester; *nara poesi*, naam v. e. geneeskrachtige plant.

náraka, Skr. de hel; *isi naraka*, hellewicht.

náratja, Skr. balans, fijne weegschaal; *daoen naratja*, weegschaal.

nardín, Arab. nardus.

narwastoe, spijknardus, ook e. s. v. welriekenden wortel = *akar wangi*.

naṣ, Arab. sententie of dogma van den Koran.

naṣab, Ar. geslacht, = *bangsa*.

nasaḳ; *ikan nasaḳ*, e. s. v, visch, die in het slijk rondspringt, door de Engelschen jumping Johnny genoemd, Sch.

nasar, Arab. *boeroeng n.*, de arend.

naṣdíḳ, Arab. bijnaam voor den Kalief Aboebakr.

nasi, gekookte rijst; *n. hadapan* of *n. bĕsar*, rijst bij een huwelijk of andere plechtige gelegenheden, zie *hadap; n. dagang*, rijst in een blad met een weinig visch, voor vreemdelingen; *n. damai*, rijst die bij het huwelijk met een weduwe gegeten wordt; *n. godaḳ*, rijst met een zekere saus gemengd; *nasi tĕlor*, rijst met gebakken eieren aan korrels gemengd; *nasi angkatan*, rijst voor gasten; *n. oelam*, rijst gemengd met fijn gesneden groente en garnalen; *n. minjaḳ*, rijst met boter vermengd; *n. lĕmaḳ*, rijst gekookt met kokosmelk; *n. kaboeli*, zie *kaboeli; n. djanda*, zie bij *tim; n. koenjit*, rijst gekookt met kurkuma en dus geel; *n. koekoes*, in de wazem gaar gestoomde rijst; *n. tanaḳ*, in water gekookte rijst; *apa bolih boewat, nasi soedah mĕndjadi boeboer*, wat is er aan te doen, de rijst is al pap geworden, Sprw. *dimana toempahkan koewah kalau tidaḳkan nasi*, hoe kan men saus storten als er geen rijst is, Sprw.

naṣíb, Arab deel, lot, fortuin. Soms verbonden met *oentoeng; bĕrnaṣib*, dobbelen, hazardspelen.

naṣíḥat, Arab. vermaning, raad, toepassing of de moraal van een verhaal, waarschuwing, aanmerking.

nasiḳ-nasiḳ, = *bĕti*, zie ald.

náṣir, Arab. hulp, bijstand biedend, helpend.

náṣirat, Arab. Nazareth.

násóér, Arab. kankerachtig gezwel.

nasr, Arab. de gier, roofvogel.

naṣráni, Ar. Nazarener; *orang naṣráni*. christen, meer bepaald Roomsch-Katholiek, Portugees. Voor protestantsch christen meer *orang maseḥi*.

nastapa, Skr. ook *noestapa*, groote kommer, groote zielesmart; zich onthouden, boete doen.

naṣṭóéri, Arab. Nestoriaan.

nata, Skr. heer; meestal *sang nata*, de heer, = *jangdipĕrtoewan*, titel van den regeerenden Vorst.

natang, luikje of klein venster om licht door te laten.

natar, de vlakke grond, waarop iets staat, de bodem van het water, de grondkleur van iets dat gekleurd is, tegelijk, van een pelotonsvuur; *mĕnatar*, den grond van een akker afbranden.
nâṭiḳ, Arab. met spraakvermogen begaafd, redelijk.
nau, zie *ĕnau*.
nauroez, Perz. nieuwjaarsdag.
nawa, Kw. schittering; *nawa ing kĕntjana*, de schittering of glans van het goud.
nawing, samentr. van *nawa* met *ing*, zie *nawa*.
nazā, Arab. doodstrijd.
nĕdjis, Arab. vuil, morsig, onrein; *mĕnĕdjiskan*, verontreinigen, bezoedelen.
nĕgara, Skr. = *nĕgari*, zie ald.
nĕgari, Skr. stad, hoofdstad, land, gewest, staat; ook inlandsch; het tegenovergestelde van *hoetan* b. v. *koetjing nĕgari*, tamme kat, huiskat; *kapala n.* en *iboe n.*, hoofdstad; *nĕgari dan anaḳ-soengai*, stad en land; *orang nĕgari*, inlander; *boewah kĕras nĕgari*, binnenlandsche kĕmirinoten, in tegenoverst. van *laoet*, overzeesch, aangevoerd; *orang sanĕgari*, landgenoot, landsman, stadgenoot, medeburger.
neḳ, verkorting van *neneḳ*, zie ald.
neka, = *aneka*, zie ald.
nen, = *ini*, voorn. in gedichten.
nĕnas, = *nanas*, zie ald.
nenda, verk. van *nenenda*, zie *neneḳ*.
neneḳ, grootvader, grootmoeder, soms verk. tot *neḳ*; *neneḳ kĕbajan*, oud grootje in de HSS. dat meestal voor postillon d'amour speelt; *neneḳ-mojang*, voorouders.
nenenda, hofvorm van *neneḳ*, zie ald.
nenes; *mĕnenes*, doorzijpelen, van vocht uit lekke vaten, vloeien van zweren of wonden.
nĕntiasa, steeds, voortdurend, doorgaans, ook *sĕnĕntiasa* en *sĕntiasa* en *nĕtiasa*; *sĕntiasa hari*, den ganschen dag; *s. hidoep*, het gansche leven door.
nĕtiasa, zie *nĕntiasa*.
ngabéhi, Jav. titel v. e. inlandsch hoofd, grondw. *kabeh*, alles.
ngah, I. verk. van *tĕngah*, zie ald. II. = *ĕngah*, zie ald.
ngali, een soort van eetbaren zeevisch.
nganga, open, van den mond of een deur; *dĕngan tĕrnganga moeloetnja*, met geopenden mond, b. v. staan te kijken; *mĕngangakan*, openen.
nganggrang, Jav. de groote, roode mier.
ngangoe; *mĕngangoe*, brullen, loeien, Maxw.
ngangoet, I. ook *mangoet*, mijmeren, suffen. II. *mĕngangoet*, mommelen, met den mond doen alsof men iets kauwt.
ngap, I. naar zijn adem snakken, na hard geloopen te hebben; ook het snakken van visschen. II. naar iets happen. Mĕn. *mĕngangap*, ophappen, opslokken. Zie I.
ngapa, = *mĕngapa*, waarom, zie *apa*.
ngariḳ, zie *ariḳ*.
ngeh, = *ĕngeh*, zie ald.
ngejang-ngejang, e. s. v. denkbeeldig spookdier; *kangkoeng ngejang-ngejang*, onechte kinderen, die gedood en in het bosch geworpen worden; *anaḳ n. rimba* = *anaḳ gampang*, hoerekind, Pad. bov.l.
ngejoeng, het mauwen van eene kat.
ngeḳ-ngeḳ, sukkelen in zijne ondernemingen, niet vooruit kunnen, kwijnen, b. v. *ngeḳ-ngeḳ bagai roempoet di tĕngah djalan*, kwijnend als het gras midden op den weg.
ngĕloe, drukkend, zwaar van het hoofd, zoodat men lusteloos is.
ngĕmam, verschrikt, M. Zie *gamam* en *gĕman*.
ngĕngap, naar zijn adem snakken, ophappen, zie *ngap*.
ngĕngĕt, Jav. mot, zie *gĕgat*.
ngĕning, gespannen, glanzend, van een zweer of gezwel.
ngĕram, brommen, zie *gĕram*.
ngĕran, spijtig, boos, vergramd; *tĕrsĕnnjoem ngĕran*, spijtig glimlachen.
ngĕrang, zie *ĕrang*.
ngĕrawan, zie *mĕrawan*.
ngĕren, = *ngĕran*, b. v. *ngĕren-ngĕren bĕhasa*, een weinig spijtig of nijdig.
ngĕri, ijzen, huiveren; ijselijk, huiveringwekkend; *ngĕri-ngĕri*, huiverig; Mĕn. angst, angstig.
ngĕriap, wemelen, wriemelen, krioelen. Mogelijk v. e. *kĕriap*.
ngĕroeng; *mĕngĕroeng*, grommen, knorren, van honden.
ngiang-ngiang, een soort van boschspook. Zie *ngajang*.
ngiloe, stroef, wreed van de tanden, zooals na het gebruik van iets wrangs; ook een onaangenaam gevoel in de

ledematen, b. v. *sĕndi dan toelang bĕrasa ngiloe*, Ibr. b. Ch. Zie *ngĕloe*.
ngiri, ook *niri*, een soort van strandboom.
ngoengap, hijgen naar zijn adem, van vermoeidheid. Zie *ngap*.
ngoet-ngit, het geluid van een mondharmonica, een viool, die gestemd wordt, een houtworm enz. *Orang ngoet-ngit*, iem. die onnutte praatjes vertelt.
ngoet-ngoet, leuteren, sammelen.
ngoḳ, geluid van snikken, b. v. van iemand, die een stomp in den rug krijgt. Ook *ngiḳ*.
ngoroḳ, Jav. snorken, zie *gĕroh* II.
ni, verk. van *ini*, zie ald. en verk. van het Jav. *nini*, gebr. als voorvoegsel voor de namen of titels van fatsoenlijke vrouwen.
nibaḳ, e. s. v. versnapering.
niboeng, ook *ĕniboeng*, e. s. v. palm, welks stam gebruikt wordt om er ijzersterke en harde latten van te splijten; *n. iboel*, een grooter soort daarvan.
nidĕra, Skr. slaap, slaperigheid. Zie *tjindĕra*.
nifás, Arab. kostbaar, van groote waarde.
nija, kraag van een kleed.
nijaka, ook *najaka*, b. v. *para nijaka*, de prinsen of rijksgrooten.
nijaloer, = *niloer*, zie ald.
niján, dient om den Superlatief uit te drukken.
nijat, Arab. voornemen, plan; *mĕmbajar nijat*, een belofte gestand doen voor de vervulling van een wensch, ook *lĕpas nijat*; *bĕrnijat*, van plan, van zins zijn, zich voornemen; *mĕngobahkan nijat* en *bĕrpaling nijat*, van zijn voornemen afzien; *mĕnijatkan*, iets in zijn schild voeren. Soms is *nijat* ook = *tjinta*, zie ald.
nijoer, = *njioer*, zie ald.
nikáḥ, Arab. het trouwen voor den priester; *n. baṭin*, met elkander samenwonen zonder formeel door den priester getrouwd te zijn; *n. ḷahir*, wettig door den priester gesloten huwelijk; *mĕnikáḥkan*, van den priester: het huwelijk sluiten; *mĕnikáḥi*, formeel trouwen met iemand.
nikris, Arab. podagra.
nil; *soengai nil*, de Nijlrivier.
nila, Skr. blauw, donkerblauw; indigo ook als verfstof; *sĕbab nila satitik, roesaḳ soesoe sabĕlanga*, door een droppel indigo wordt een geheele teil melk bedorven. Sprw.
nilai; *mĕnilai*, waardschatten, taxeeren; *nilajan*, schatting, taxeering; *tiada tĕrnilai*, onschatbaar, niet te waardeeren; *tĕrnilai dĕngan ĕmas*, tegen goud geschat.
nilakandi, Skr. blauwhals, bijnaam van de pauw en de blauwe gaai. Ook e. s. v. edelgesteente, saffir.
nilam, I. e. s. v. plant met gele bloemen en welriekende bladen; e. s. v. vogel, de wielewaal, op Java *koetilang* geheeten. II. Perz. saffir.
niloe, = *ngiloe*, een wee, onaangenaam gevoel; *niloe-nali* en *sĕniloe-nali*, e. s. v. plant met welriekende bladen.
niloer, Batav. kristal. Zie *habloer*.
nīmat, Arab. aangenaam, lekker, gemak, weelde, lekkernij, zaligheid.
ning, klanknabootsend woord voor een klingelend geluid als van een belletje. Ook *lĕning*.
ningsan, zie *nisján*; *ningsan lĕbah*, honig.
ningsoen, Jav. van mij, mijn.
ninta, Jav. lievert, geliefde, beminde, van *tjinta*. Met *padoeka ninta*, spreekt soms de Vorstin van haren gemaal tot hare medevrouwen.
nipah, de water- of moeraspalm.
nipis, = *tipis*, zie ald.
nira, ongegist afgetapt palmsap. Het gegiste heet *toewaḳ*. *Toekang nira*, palmsaprondventer. Zie ook *lahang*.
nirama, Jav. vorstelijke vader.
nirih, e. s. v. strandboom met groote, samentrekkend bittere vruchten, die inwendig als middel tegen de aarsmaden gebruikt worden.
nirmala, Skr. ook *noermala*, zuiver, rein, onbesmet; *boenga jang noermala*, eene nog zuivere bloem, fig. uitdrukking voor eene nog zuivere maagd.
nisan, verk. van *manisan*, zie *manis*.
nisján, Perz. grafpaaltjes. Zij worden onderscheiden in *n. boelat*, de ronde, die voor mannen, en *n. pipeh*, de platte, ingesnedene, die op de graven van vrouwen worden geplaatst. Zie ook *mesan* en *ningsan*.
nista, Skr. smaad, verguizing; *mĕnistakan*, verguizen, smaden, smadelijk behandelen.
nistjaja, Skr. zeker, stellig, zonder twijfel, gewis, vast. Ook soms *sanistjaja*.

nita, Kw. kwelling, die men iemand aandoet; *mĕnitaï*, iemand kwellen, bemoeielijken, b. v. *adakah pĕrnah ĕngkau koepaloe atau koenitaï? maka kata Saḥar: Tiada pĕrnah hamba toewanpaloe dan toewan-hamba nitaï akan hamba.* S. Dz.

nitta, Kw. Zie *nita.*

nja, bez. Voornw. 3e pers. enk. en meerv. wordt aan het Zelfstnw. gehecht. Ook is het soms als object gehecht aan het Verbum in den act. vorm en als subj. aan het Verbum in den pass. vorm. Ook wordt het gebr. tot versterking, hetzij alleen, hetzij in vereenig. met *sa*, b. v. *sajangnja*, het is wel jammer; *tĕtapinja*, máár; *sabĕnarnja*, waarlijk; *pandainja toewan mĕngarang boenga*, wel is Uwe Hoogheid knap in enz.; *lambatnja beta mĕnanti*, wel heb ik lang gewacht enz.

njah, zie *ĕnnjah.*

njai, huishoudster, bijzit van Europeanen. Bal. jongere zuster.

njala, vlam; *bĕrnjala*, vlammen, ontvlammen; *mĕnjala*, vlammen, vlammend; *mĕnjalakan*, doen vlammen, in vlam zetten; *merah mĕnjala*, vuurrood.

njaman, gezond, aangenaam gevoel.

njamoḳ, muskiet, mug; *tamparan njamoḳ*, zie bij *tampar.*

njampang, zie *sĕnjampang* en *sampang* I.

njamploeng, Jav. e. s. v. boom, die zeer fraai meubelhout levert en welriekende bloemen draagt. Zie *pĕnaga* en bij *sari.*

njang; *mĕnjang*, netten van de vederen, zooals de vogels gewoon zijn met ze door den bek te halen.

njanji, zingen; *mĕnjanjikan*, iets zingen; *njanjian*, gezang, lied.

njanjoḳ, suf, verkindscht.

njarang, e. s. v. geneeskrachtige plant, waarvan twee soorten: — *merah* en — *poetih*, rood en wit.

njarap, helder branden, van licht of vuur. H. Boedj.

njaring, helder, duidelijk, van de stem; *mĕnjaringkan soewaranja*, zijn stem verheffen.

njaris, bijna, het scheelde weinig of..., schier, haast.

njata, blijkbaar, duidelijk, openbaar, gebleken, waar; *mĕnjatakan*, duidelijk doen blijken, openbaren, *kanjataän*, duidelijk blijk, bewijs.

njatoeh, e. s. v. boom, die *gĕtah-pĕrtja* en goed, roodachtig timmerhout levert, dat niet door insecten wordt aangetast.

njawa, ziel, leven; *mĕmboewang njawa*, zijn leven wagen; *poetoes njawa*, den geest geven, sterven; *njawa pĕrgi njawa datang*, zieltogen; *mĕngatakan njawanja*, zijn kwetsbare plek noemen; *ada njawa-njawa ikan lagi*, er is nog een aasje leven in; *sahingga datang kapada njawa patik sakalipon*, al ware er zelfs ons leven mede gemoeid.

njĕdar, vast, diep, van den slaap.

njenjen; *mĕnjenjen*, hoonen, smaden, de tong tegen iemand uitsteken.

njĕnnjai, los, van een weefsel. Zie *sĕnnjai.*

njennjaḳ, = *lĕnnjaḳ*, zie ald.

njikara, zie *sikara.*

njiloe, = *ngiloe*, zie ald.

njioer, de kokospalm; *boewah njioer*, kokosnoot; *njioer satali*, twee met een paar vezels van de bast aan elkander geknoopte kokosnoten; *njioer dimakan boelan*, een kokosnoot, waarvan het vleesch van binnen tot pap is, = *kĕlapa kopjor* op Java; *nj. laoet*, nux maladiva; *nj. dara*, jonge kokospalm, die nog geen vrucht draagt; *nj. hidjau jang toenggal*, groene kokosnoot, die alleen aan den trosstengel gezeten heeft en bij tooverij wordt gebruikt.

njirih, e. s. v. strandboom, zie *njiri* en *nirih.*

njiroe, rijstwan, zeef.

njoedĕnta, Jav. van *njioer danta*, = *njioer gading*, de ivoor-kokosnoot.

njoet, zachte beweging of ruk aan iets, b. v. van een lichaamsdeel, een visch aan den hengel. Zie ook *dĕnjoet.*

njolo, Chin. komfoor, waarin de offerstokjes verbrand worden.

njonjah, Chin. gehuwde vrouw van Europeanen en andere vreemde oosterlingen, mevrouw.

njonjong, vooruitsteken, zooals de bovenlip; *mĕnjonjong*, de bovenlip optrekken en vooruitsteken, zooals b. v. de bokken; *m. sa'orang diri*, in zijn eentje pruilend rondloopen.

njonjot, rekken, van touw, leder enz. aan iets rekbaars trekken. Ook van een kind aan de borst.

nobat, Arab. Perz. groote keteltrom; muziek; algemeene audientie; inhuldiging; *mĕnghadap nobat*, op audientie

verschijnen; *toedjoeh malam baginda tiada nobat*, gedurende zeven avonden heeft de Vorst zich niet in het openbaar vertoond; *n. ṣoeboeh*, ochtendnobat, die des Vrijdags en bij feestelijke gelegenheden geslagen wordt; *n. Ibrahim*, de groote keteltrom, gebruikt bij de inhuldiging van een Vorst; *měnobatkan*, inhuldigen; *měnobat*, ook een soort van geestenbannen, door middel van een medium, die in geestvervoering geraakt bij het slaan op eene trom. Sch.

noda, Port. vlek, smet.

nodja, bediende bij een moskee voor het schoonhouden en het slaan op de *bědoeg*. *Daoen nodja*, e. s. v. struik, welks bladeren een roode verfstof leveren.

nóébat, Arab. Nubië.

noebdzah, Arab. klein stukje, ziertje.

noebi, Nubië; *orang noebi*, nubieër.

noeboeat, Arab. profetie; *běrnoeboeat*, profeteeren.

noedbat, Arab. klaagzang, treurzang, lijkrede.

noedjoem, Arab. sterren, mrv. van *nadjam; ahloe'lnoedjoem*, sterrewichelaar; *ĕlmoe noedjoem*, sterrewichelarij, astrologie; *mělihat noedjoem*, de sterren raadplegen; *měmboeka noedjoem*, in de wichelboeken vorschen; *kitab noedjoem*, wichelboek; *měmpěrnoedjoemkan*, voor iem. de sterren raadplegen, b. v. *akoe orang tjilaka, toeloenglah pěrnoedjoemkan*, ik ben een ongelukkige, help mij door voor mij de sterren te raadplegen.

noegěraha, = *anoegěraha*, zie ald.

noeḥ, Arab. Noäch.

noemroed, Arab. Nimrod.

noen, I. ginds; *kasěnoen*, naar ginds. II. Arab. groote visch, de visch die Jonas inslokte, ook de visch, die den steen draagt, waarop de koe staat, die de aarde torscht.

noeng, I. klanknabootsend woord voor een galmend geluid, zooals van een groote klok. II. verkorting van *goenoeng*, als liefkozingswoord voor kinderen.

noenoeh, zie *sěnoenoeh*.

noepin, e. s. v. zoutwatervisch.

noer. Arab. licht; *noer basiṭ*, oorspronkelijk licht; *noer 's sjamsi wa alḳamri*, de glans van zon en maan. Veel gebruikte uitdr. in brieven.

noerani, Arab. licht, helder.

noerbisa, Skr. tegengift.

noeri; *boeroeng noeri*, papegaai.

noes; *ikan noes*, e. s. v. eetbaren inktvisch, beter en fijner dan de *sotong*.

noesa, Jav. eiland, alleen in de HSS.

noesjádir, Perz. sal-ammoniac, zie *sadir*.

noesjirwán, Perz. naam van een Perz. Vorst, meer bekend als *N. ādil*, de rechtvaardige, tijdens wiens regeering Mohammad geboren werd.

noewar, zie *djěnoewar*.

nogaḳ, e. s. v. boom.

noḳṭah, Arab. stip, punt, tittel, vlek.

nombor, Eng. number, ons nommer.

nomor, verb. Ned. nommer; *nomor satoe*, eerste kwaliteit = *kapala sakali*.

nonah, Port. jongejuffrouw, ongehuwde dochter van Europeanen en vreemde oosterlingen; *boewah nonah*, een soort van smakelijke vrucht, anona muricata.

nono, de vrouwelijke schaamdeelen, voornamelijk van jonge meisjes.

nonong, rechtdoor gaan, zonder ter zijde te zien of zich aan iets te storen.

nonton, Jav. van *tonton*, naar een schouwspel kijken.

noschat, Arab. voorbeeld, origineel, exemplaar, waaruit wordt overgeschreven, het oorspronkelijke handschrift.

O.

obah; *měngobah*, anders worden, veranderen, anders maken, wijzigen, verkeeren; *běrobah*, zich veranderen, anders worden; *pěrobahan*, verandering; *pěrobahan boenji*, afwijking der tonen; *orang těngah měngobah*, iemand in zijn overgangstijdperk.

obat, geneesmiddel, ook bijmengsel om iets te veroorzaken, b. v. *timah sari ditjampoer děngan obat-obat soepaja rapoeh*, zink vermengd met bijmengsels, opdat het bros worde; *obat bědil*, buskruit; *obat pěnggalaḳ*, monteerkruit; *obat goena*, tooverdrank; *obat děhaga*, appeltje voor den dorst; *obat-obatan*, geneesmiddelen, collectief; *měngobatkan*, tot geneesmiddel maken; *měngobati*, met geneesmiddelen behandelen; *mĕmpěrobatkan*, van geneesmiddelen voorzien, geneesmiddelen op iets aanwenden, leggen; *obat tjatjing*, wormmiddel; *obat mata*, oogmiddel; *obat běranaḳ*, vrucht-

baarmakend middel; *toekang obat*, apothecar; *kĕdai obat*, apotheek. Zie ook *hobat; obat djaoeh pĕnjakit hampir*, Mĕn. Sprw. in geldverlegenheid zijn; *obat djĕrih*, belooning voor gedane moeite, id.

obel, vleesch, dat zoolang gestoofd is, tot de jus geheel verdwenen is.

obong, Jav. branden, verbranden.

obor, Jav. fakkel, flambauw.

odja; *mĕngodja*, twee vechthanen vurig maken, door ze tegenover elkander vast te houden, aanhitsen, ook van vechtkrekels en overdrachtelijk ook van twee partijen.

odjana, = *jodjana*. Zie ald.

odjok, Mĕn. *mĕngodjok*, met de voeten of met een stok tastende den weg zoeken.

odoh, leelijk van uiterlijk; vuil, obsceen van woorden; slecht van werk of handeling, b. v. *pĕkĕrdjaän odoh*. Sj. Ibr. b. Chas.

oeba, het vat, waarin men de sagohoudende pap laat bezinken.

oeban, grijs van het haar, grijsaard; *mĕngoeban*, een grijs voorkomen aannemen van den grond, waarop rijst is gezaaid, door het uitspruiten der witte puntjes van het zaad, die den zwarten grond zulk een voorkomen geven; *mĕndjoendjoeng oeban*, Mĕn. grijs zijn.

oebang; *mĕngoebang*, inkeepen van een ruw stuk hout, om het later af te kappen; aan weerszijden inkeepen van een boom, die geveld moet worden.

oebar, I. *mĕngoebar*, los- of openrollen van opgerolde dingen, b. v. een zeil enz. II. naam van e. s. v. boom met welks bast netten en zeilen bruin gekleurd worden, in de plaats van tannen.

oebĕr, Jav. *mĕngoebĕr*, nazetten, vervolgen, najagen.

oebi, algemeene benaming voor meelachtige knollen, inzonderheid van het geslacht dioscorea; *oebi-kĕladi*, samengestelde uitdrukking voor aardvruchten in het algemeen. Soorten zijn: *oebi ara, o. badak, o. bĕnggala, o. djas, o. djawa, o. gadoeng, o. kĕladi, o. kĕlebang, o. kĕling, o. kĕlona, o. kĕmbili, o. kĕntang, o. kajoe, o. merah, o. nais = kĕlebang, o. oepas, o. padi, o. poetih, o. tĕropong = kĕmbili torak*; *ikan oebi*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; *djahit lilit oebi*, een overhandsche naad.

oebin; *batoe oebin*, vloertegel. Op Java *djoebin*, en elders *roebin*.

oeboen-oeboen, voorhoofd-fontanel; de kruin van het hoofd. Zie ook *boenboenan*.

oeboeng, zie *hoeboeng*.

oeboer-oeboer, e. s. v. zeekwal; *pajoeng oeboer-oeboer*, groote, gele vorstelijke staatsie-zonnescherm, dat door een afhangenden rand den vorm van zulk een kwal heeft, zie bij *pajoeng; oeboer-oeboer gantoeng kĕmoedi*, ankergeld, belasting voor het anker ergens te laten vallen, Mĕn.

oebon, Kw. eene vrouw die penitentie doet, die zich in een kluis heeft teruggetrokken.

oeda, verkort. van *moeda*, in benamingen van familiebetrekkingen en titels: jong, jongere, b. v. *pa'oeda*, vaders of moeders jongere broeder; *ma'oeda*, vaders of moeders jongere zuster; *tĕngkoe oeda*, titel voor de mannelijke of vrouwelijke afstammelingen van den Sulthan van Lingga; *nachoda oeda*, onderkapitein of gezagvoerder van een vaartuig.

oedang, = *hoedang*, zie ald.

oedap; *oedap-oedapan*, allerlei vreten, ontuig, allerhande vuil dat gegeten wordt.

oedará, Skr. luchtruim, de lucht, de atmospheer. Zie ook *angkasa*.

oedi, Jav. achter, hiervan *kĕmoedi* en *kĕmoedian*, zie ald.

oedik, bovenloop eener rivier, de bovenlanden; *moedik*, rivier-opwaarts, van varen of zwemmen, zich naar de bovenlanden begeven.

oedip; *ikan oedip*, een soort van zeevisch, een soort van kleine *parang-parang*-visch. Zie ald.

oedjan, zie *hoedjan*.

oedjana, zie bij *jodjana*.

oedjar; *mĕngoedjar*, spreken, zeggen, hernemen; *maka oedjar baginda*, toen hernam Zijne Majesteit.

oedjat, = *hoedjat*, van het Ar. *hoedjat*, kwaadstokerij door achterklap; *mĕngoedjat*, achterklappen, kwaadstoken; *pĕngoedjat*, kwaadstoker, achterklapper.

oedji; *mĕngoedji*, toetsen; *batoe oedji*, toetssteen.

oedjoed, = het Arab. *woedjoed*.

oedjoel, een soort van klimplant, die als bindsel gebruikt wordt, en roode vruchten draagt.

oedjoeng, zie *hoedjoeng.*
oedjrah, Ar. loon, huur, rente.
oedoeh, = *odoh,* zie ald.
oedoek, = *boedoek,* de ergste graad van melaatschheid.
oedoet; *měngoedoet,* rooken, inz. van tabak en opium; *pěngoedoet,* tabaksrooker, amfioenschuiver, tabakspijp, amfioenpijp, ook *oedoetan.*
ōēdzoer, Arab. wettige verhindering, geldig excus.
oegahari, = *pěrtěngahan,* zie *agahari.*
oegoe; *měngoegoe,* herkauwen = *mamah bijak,* Mal.
oegoet; *měngoegoet,* bangmaken door te dreigen met woorden of wapens, om te veroorzaken dat men iets doet of laat; *pěngoegoet,* bangmaker; *pěngoegoetan,* bangmakerij.
oejoeng, zie *hoejoeng* en *doejoeng.*
ōēkáb, Arab. adelaar.
oekam, e. s. v. kleinen boom met doorns, welks bladeren als medicijn gebruikt worden.
oekas, e. s. v. eetbaar zeeschelpdier, van welks schelp knoopen gemaakt worden.
ōēkbat, Arab. periode.
oeki, e. s. v. Boegineesch spel, waarbij men met een stuk geld of een met tin opgevulde kěmiri-noot (*goendoe*) andere stukken geld of kěmiri-noten, die in een cirkel opgezet zijn, moet raken.
oekir; *měngoekir,* graveeren, snijden van figuren in hout of metaal, uitbeitelen; *oekiran,* graveer- of snijwerk; *pěngoekir,* graveerder, houtsnijder. Zie ook *loekis.*
oekoep, wierook, reukwerk om te branden; *měngoekoep,* met wierook berooken; *běroekoep,* zich met wierook berooken; *oekoepan,* berooking met wierook, ook wierookvat; *ajar běroekoep,* bewierookt water, gebr. als minnedrank.
oekoer, afmeting, maat; *měngoekoer,* met de lengtemaat meten; *měngoekoer sama pandjang,* bij het meten gelijke lengtemaat geven, ook fig. voor een onpartijdige rechtspraak; *měngoekoer tanah,* landmeten; *pěngoekoer tanah,* landmeter; *tali pěngoekoer,* meetsnoer; *ĭlmoe oekoer,* landmeetkunde; *oekoeran,* maat; *sa'oekoer,* van één maat, zoo lang als.
oelai, e. s. v. eetbaar zoutwaterschelpdier.
oelam, ook *hoelam,* rauwe toespijs bij de rijst uit het plantenrijk; *oelaman* en *oelam-oelam,* wat op zulke toespijs gelijkt, fig. een onwettige bijzit Zie ook *hoelam.*
ōēlama', Arab. de wijzen, de geleerden.
oelan; *oelan těmpala,* e. s. v. gouden hoofdversiersel, plat, rond, ter grootte van een 2½ centstuk, gebruikt in het haar, ter linker- en rechterzijde van het hoofd eener bruid.
oelang, herhaaldelijk; *sa'oelang,* nog een keer, nog eenmaal; *měngoelang,* herhaaldelijk iets zeggen, doen of ergens heengaan; *tali oelang,* een touw dat door meer dan een katrol loopt; *měngoelangi,* herhaaldelijk naar iets of iem. gaan of zien; *běroelang-oelang* en *běroelang-oelangan,* steeds bij herhaling; *oelang-aling,* herhaaldelijk met verscheidenheid; *gantang oelang-aling,* een inhoudsmaat voor stofgoud, waarmede men ook met de bodemholte meet, zoodat zij herhaaldelijk omgekeerd wordt; *oelang-oelang,* een soort van versiersel in het haar der vrouwen, bestaande uit een reep v. e. *pandan*-blad, waarin bloemen gestoken zijn.
oelap; *oelap-oelap,* brij van *kěladi* en kokosmelk of *santan.*
oelar, slang; soorten zijn: *oelar naga,* de draak; *o. biloedak,* e. s. v. adder; *o. daoen,* e. s. v. schoone groene slang, niet giftig, waarmede men speelt; *o. sawah,* de python of reuzenslang; *o. kisi* en *o. sěni,* twee soorten van kleine giftige slangen; *o. tědoeng,* zwaar giftig; *o. bělang, o. kapak* en *o. lidi,* alle drie giftig; *o. tanah,* niet giftig; *o. bakau, o. boelalai gadjah* en *o. danau,* alle drie giftig; *o. kětam těboe, o. lirang, o. oembaka, o. poenti, o. tahi karbau, o. tikoes* — *toelang oelar,* de dikke rotting, die vastgemaakt is aan de uiteinden der pennen, welke in een boom geslagen zijn en met deze een ladder vormt, zie ook *pakau*; *oelar-oelar,* de staatsiewimpel; *měngoelar,* zich als eene slang voordoen, dat is zonder wapens zijn; *oelar manginda* en *oelar mangiang,* beiden namen van den regenboog. Pad. bov.l. Voor de soorten van slangen zie ook de Ind. Gids, Juli 1882; *oelar-oelaran,* kramp, stijfheid in de ledematen, Měn.
oelas, bekleedsel, omhulsel, sloop, be-

dekking, ongeplooid valletje, de vakjes, waarin sommige vruchten verdeeld zijn, zooals b. v. citroenen; pit met het vleesch van vruchten zooals de *nangka*, *doerijan* enz. *mĕngoelas*, omhullen, bekleeden, omkleeden, bedekken; *oelasan*, bekleedsel, omhulsel, bedekking.

oelat, worm, rups, insect; *oelat boeloe*, behaarde rups; *oelat sĕntadoe*, e. s. v. groote groene rups; *oelat soetĕra*, de zijdeworm; *oelat-oelat*, de insecten, als afdeeling van het dierenrijk; *bĕroelat*, vier dagen na morgen, Swett. staat zeker met worm of made in verband en zal wel beteekenen dat de zoo lang bewaarde spijs vol maden is. Zie ook bij *tahi*.

oeli; *mĕngoeli*, kneden van deeg, was, leem enz. *oelian* of *oelen*, e. s. v. dunne koek; *oeli-oeli*, wisscher van een kanon. Mal. br. of het zou *oelai-oelai* moeten zijn? Zie *oleng* I, Mĕn. wrdb.

oelir, zie *olir*.

oeloen, dienaar, onderdaan; ik, wij, hij, zij; het gebruik hiervan is nederiger dan dat van *dĕngan*.

oeloeng-oeloeng, Jav. de kiekendief, e. s. v. sperwer, zie *hĕlang*.

oeloep, ankerkluis, het gat, waardoor de ankerketting naar buitenboord loopt.

oeloer, dikwerf *hoeloer; mĕngoeloer*, Mĕn. voor den dag komen, naar buiten komen, vieren, aflaten van een touw enz. *mĕngoeloerkan tangan*, de hand uitstrekken; ook van de pooten van dieren, b. v. van een sprinkhaan. *Oeloer* ook iemand, die, den dood verdiend hebbende, van den Vorst gratie verkregen heeft, als ware het gevierd is, doch daarvoor met zijne nakomelingschap lijfeigene geworden is, die niet kan verkocht worden; *di-ambil akan oeloer*, tot lijfeigene genomen; *masoeḳ oeloer*, tot lijfeigene worden, zie bij *masoeḳ; oeloer-oeloer* en *oeloeran*, beginnende liesbreuk.

oem, Ar. moeder; *oemoe'lboldán*, hoofdstad; hiervan het Mal. *iboe nĕgari*.

oeman, ook *hoeman; mĕngoeman*, smalen, uitmaken, doorhalen.

oemang, een soort van kleine zoutwaterkrabbe, die zich in ledige schelpen een woning maakt; ook *kĕtengkang*.

oemba; *pohon oemba*, e. s. v. boom, welks bladeren soms gebruikt worden om er e. s. v. vischspijs, *botoḳ-botoḳ*, in klaar te maken.

oembai, los naar beneden hangen v. touw en dergel.; vieren v. e. touw, los neerhangend versiersel, b. v. snoeren, strooken, reepen enz. *bĕroembaikan moetiara*, met franjes of tressen van paarlen. Zie ook *roembai*.

oemban, werktuig om te werpen; *oemban tali* = *ali-ali*, een slinger; *mĕngoemban*, wegwerpen, wegslingeren; *mĕngoemban saḳsi*, een getuige verwerpen, door den rechter; *sapĕngoemban batoe djaoehnja*, een steenworp ver.

oembang; *mĕngoembang*, zich groot, kolossaal voordoen; ook v. e. geluid of van iets, dat op de oppervlakte van het water zich bevindt.

oembara, omzwerven, ronddolen. Zie *kombara*.

oembas; *mĕngoembas*, zich snel van een bepaald punt verwijderen, zooals een paard bij een wedren, zich reppen; *dioembasnja makan*, hij rept zich bij het eten; *mĕngoembaskan*, ook wegjagen.

oembi, dat deel, waarmeê iets ergens aan of in vast zit; *akar oembi*, de hoofd- of penwortel, bol of knol van gewassen, wortel v. e. tand, dat gedeelte v. e. paal, dat in den grond zit enz.

oemboe; *oemboe-oembai*, oplichterij. Pad bov.l.

oemboeḳ; *mĕngoemboeḳ*, met vriendelijke woorden tot iets trachten over te halen, b. v. eene vrouw tot een huwelijk. Mĕn. id.; *ta'oemboeḳ*, niet over te halen zijn, hardnekkig weigeren; *oemboeḳ-oembi*, bedriegelijke praatjes, vleijerijen, zwendelarij, oplichterij en bedrog; *pĕngoemboeḳ*, bedrieger, zwendelaar.

oemboel-oemboel, Jav. vaantje, legervaandel.

oemboet, I. *mĕngoemboet*, inpalmen, inhalen, ophalen v. e. loshangend touw. II. palmiet, het hart uit den kroon der palmen; *mĕngoemboet*, de palmiet er uit snijden; *mĕngoemboet njawa*, de ziel er uithalen, d. i. dooden; *ikan oemboet-oemboet*, e. s. v. eetbaar zeevischje.

oemmat, Arab. leden van ééne gezindte, belijders van één godsdienst; *oemmat Allah*, het volk Gods.

oemmi, Arab. een die lezen noch schrij

ven kan. Door de Mal. ook *ammi* uitgesproken.

oemoem, zie *hoemoem.*

ōĕmoer, Arab. leven, levenstijd; levensduur; *sa'ōĕmoer hidoepkoe,* zoolang als ik leef, gedurende mijn geheele leven.

oempaḳ; *oempaḳ-oempaḳ,* de groene, vliegende hagedis.

oempama, zie *oepama.*

oempan, aas, lokaas, lokspijs; *mĕngoempan,* daarmede lokken; *kĕna oempan,* daardoor verleid worden; *tĕlor oempan,* lokei, d. i het ei, dat men in het nest laat om de kippen te lokken.

oempat; *mĕngoempat,* kwaadspreken, achterklappen, iemands goeden naam benadeelen; *pĕngoempat,* kwaadspreker; *oempatan,* kwaadsprekerij, achterklap; *tiada oempat jang mĕmboenoeh, tiada poedji jang mĕngĕnjangkan,* er is geen laster die doodt, er is geen lof die verzadigt. Sprw.

oempil; *mĕngoempil,* met een hefboom, welks steunpunt in het midden ligt, iets opheffen, lichten, voortbewegen; wrikken van eene boot met riem of pagaai; *pĕngoempil,* datgene wat daarvoor gebruikt wordt, hefboom, riem, koevoet.

oempoeḳ; *mĕngoempoeḳkan,* een rand omzoomen, b. v. van een mat tegen het uitrafelen. Op Mal.

oenai, taai, zacht, week, van kippedrek; *minjaḳ oenai,* benzoë-olie, daar die veel van kippedrek heeft.

oenaḳ, e. s. v. rotan die langs den grond kruipt met omgebogen, haakvormige doorn.

oenam, e. s. v. eetbaar zeeschelpdier, welks hoornschelp bruin van kleur en getand is. Het dekseltje of de *tampoeḳ* van deze schelp wordt gebruikt als een van de bestanddeelen van den wierook.

oenan, markt, jaarmarkt. Abd. Sch. wrdb. in het Bataksch = *pĕkan.* vdT.

oenap; *mĕngoenap,* alleen, onverzeld gaan.

oendaḳ; I. *mĕngoendaḳ,* niet van zijne plaats komen, niet vorderen, dobberen, v. e. vaartuig; *pĕngoendaḳ,* een vaartuig dat met den minsten tegenwind niet vooruit wil; zware zee, die een schip belet te vorderen. II. *oendakan,* Jav. paard, gebruikt vóór eigennamen.

oendan, I. *bĕroendan,* zich lang met iets bezighouden, b. v. met baden, eten enz. *bĕroendan dĕngan nasi,* lang over zijn eten bezig zijn, kieskauwen; *bĕroendan dĕngan orang ālim,* zich lang bij een geleerde ophouden. II. *boeroeng oendan,* e. s. v. pelikaan, volgens Swett e. s. v. zwaan; volgens vdW. e. s. v. wilde gans!

oendang, I. Jav. roepen, ontbieden. Hiervan waarschijnlijk. II. *oendang-oendang,* wetten; *kitáb oendang-oendang,* wetboek; *oendang-oendang laoet,* de zeevaartwetten; *mĕngoendangkan,* nader bepalen of toepassen van de wet. III. *oendang-oendang,* hekwerk, b. v. van een balustrade; *oendang-oendang tingkap,* raam voor e. s. v. Maleisch venster, voorzien van snijwerk.

oendar, Jav. boor om geweerloopen enz. uit te boren; *oendar-andir,* Batav. zich kronkelen, slingeren.

oendi, is hetzelfde als *ondeh,* op Jav. is de uitspr. *ondé.*

oendjah, Batav. *ngroendjah,* Jav. stijgeren v. e. paard.

oendjam, dikwerf ook *hoendjam; mĕngoendjam,* loodrecht met geweld in den grond steken, met lange, puntige voorwerpen van boven naar beneden naar iets steken of stooten; *mĕngoendjamkan loetoet nan doewa,* z. op de knieën werpen, Mĕn.; *tĕroendjam,* ook in den grond geslagen van eene pijl; *bĕroendjaman,* van vele voorwerpen aldus in den grond gestoken; *pĕngoendjam tĕnggala,* de ploegschaar.

oendjang, = *roendjang; mĕngoendjang,* ruw en wild steken naar iets van boven naar beneden.

oendjoeḳ; *mĕngoendjoeḳ,* overreiken, aangeven, aanreiken, overhandigen, aanlangen, betoonen, aanbieden. (Dikwerf verkeerd gebr. voor *toendjoeḳ.*) *mĕngoendjoeḳ mata,* een wenk geven; *mĕngoendjoeḳ tangan kamoeloet,* de hand naar den mond brengen; *mĕngoendjoeḳkan dĕngan sabaïk-baïk ḥormat,* met de meest mogelijke eer ontvangen, zeer deftig recipieeren; *mĕngoendjoeḳkan katangan,* in de hand stoppen, b. v. een fooi. Zie ook *toendjoeḳ.*

oendjoen; *mĕngoendjoen,* met geweld aan iets rukken, b. v. aan iemands arm, een zwaar touw enz.

oendjoeng; *mĕngoendjoeng,* iem. eer bewijzen door een deelnemend bezoek; *mĕngoendjoengkan kadam,* hulde bren-

gen aan de voeten. Zie ook *koendjoeng.*

oendjoer, uitgestrekt, niet gebogen, van een been; *mĕngoendjoerkan,* uitstrekken; *doedoek bĕloendjoer,* met uitgestrekte beenen zitten, wat oneerbiedig is; *bĕlom doedoek bĕloendjoer dĕhoeloe,* nog niet gezeten zijn de beenen al uitstrekken, Sprw.

oendoek, I. *oendoek-oendoek,* het zeepaardje, door de Maleiers als amulet gebruikt II. *oendoek-andal,* in groote drukte en beweging door verschillend en snel op elkander volgend werk. III. Zie *moendoek.*

oendoeng; *oendoeng-oendoeng,* hulledoek, e. s. v. doek, die de vrouwen zich over het hoofd slaan, om zich voor de zonnestralen te beschutten.

oendoer, achterwaarts gaan, retireeren, terugtrekken, afdeinzen, wijken zich verwijderen, van iets afgaan, b. v. van een voornemen; *oendoer boentoet,* achteruitloopen; *oendoer makan* en *oendoer daripada santap,* van tafel opstaan; *oendoer-mara,* zie *mara.*

oengah; *oengah-angih,* op verschillende wijze waggelen, van de tanden, een oude palissadeering enz. Ook *onjak-anjik.*

oengap; *mĕngoengap,* naar zijn adem snakken, diep ademhalen om tot adem te komen; *sama oengap,* van de noten bij het *sĕmĕtjah*-spel, wanneer de kiemopeningen naar denzelfden kant gekeerd zijn.

oengar, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

oenggal, I. = *toenggal,* eenig; *pa'-oenggal,* eenige broeder van vader of moeder; *ma'oenggal,* eenige zuster v. id. II. *mĕngoenggal,* op en neer of heen en weer bewegen op het water, b v. het hoofd v. e. zwemmer, een vaartuig of iets wat drijft.

oenggat; *mĕngoenggat,* op en neer buigen, b. v. het einde van een zwiepende roede in stroomend water, een biddende enz.

oenggis; *mĕnggoenggis,* beknabbelen, knagen, b. v. aan suikerriet.

oenggit, op en neder wippen, zooals de staart v. e. kwikstaartje of een dansend vaartuig. Zie *oengkil.*

oenggoen, een houtvuur, een smeulhout om het vuur aan te houden; *mĕmboewat oenggoen,* een houtvuur aanleggen; *oenggoenan,* smeulhout of blok; ook molmig v. hout zoodat het voor smeulhout geschikt is. Mĕn. *oenggoen,* hoop, stapel.

oenggoet; *mĕngoenggoet,* met een ruk trekken aan een touw enz. *bĕroenggoet-oenggoetan,* met zijn velen om het hardst aan een touw of iets dergelijks trekken.

oengkai; *mĕngoengkai,* losmaken v. e. knoop, loswinden v. e. kluwen, een voor een losmaken van iets dat gebonden is. Mĕn. ook nog: uit elk. nemen, open- of afbreken van een huis, kast enz.

oengkang, zie *oengkit.*

oengkap; *mĕngoengkap,* zich in woorden uitdrukken; *oengkapan,* woorden, waarmede men zich uitdrukt. Ook *roengkap.*

oengkas, en *onggas,* wild gevogelte; *oengkas-angkasa,* paradijsvogel; *oengkas-angkas,* allerlei gevogelte.

oengkil; *mĕngoengkil,* oplichten met een spaak of hefboom; *pĕngoengkil,* spaak, hefboom.

oengkit, ook *oenggit; mĕngoengkit,* eventjes oplichten met een spaak; *mĕngoengkit-oengkit,* op en neder wippen als een wipplank; *koersi oengkit-oengkit,* wipstoel.

oengkoer, zie *poengkoer.*

oengoe, paars, bruinrood; *mĕngoengoe,* paars worden; *oengoe-oengoewan,* paarsachtig.

oeni, of *hoeni,* Pad. bov.l. *mĕhoeni,* bewonen = *mĕndoedoeki; koersi nan tidak bĕrhoeni,* een onbezette stoel; *tĕmpat bĕpĕrhoeni,* eene plaats waar zich geesten ophouden; *salama ālam bĕrhoeni,* zoolang de wereld bewoond is.

oenji, = *oeni,* zie ald.

oenoes, zie *hoenoes.*

oenoet, (ook *roenoet*), spoor; *mĕngoenoet,* het spoor van iets volgen; nauwkeurig nagaan, met volharding najagen en trachten te erlangen.

ōĕnṣoer, Arab. element, grondstof; meerv. *ānāṣir.*

oentai, I. en *hoentai; mĕngoentai,* los nederhangen, beieren, bengelen. Zie ook *djoentai* en *roentai.* II. Mĕn. streng van een halve *toekal,* streng, snoer; *bĕroentaijan,* in strengen of snoeren afhangen; *sa'oentai,* één streng, wat éénmaal omgestrengeld is; *kaloeng sa'oentai,* halsketen uit één streng.

oental, I. pil, balletje van eenige

weeke zelfstandigheid; *mĕngoental*, pillen draaien, balletjes maken; *pĕngoental*, pillendraaier. Zie ook *gentel.* II. Batav. *mĕngoental*, inslikken.

oentil; *mĕngoentil*, slingeren, beieren, van kleine lichamen; ook knoop aan een zakdoek of knop onderaan een beursje of netje; *mĕngoental-antil*, slingeren met verscheidenheid, ook *koental-kantil*, b. v. van de borsten.

oenting; *mĕngoenting*, in een rechte lijn of vlakte brengen van twee of meer lichamen, richten, mikken, waterpassen; *oenting-oenting*, schietlood, waterpas, vizier; *mĕngoenting boeloe kambing*, wolkaarden; *oenting*, ook strengetje zijde of gouddraad; *ĕmpat oenting bĕnang ĕmas*, vier strengetjes gouddraad; *oenting-oenting*, kwast aan een vlieger.

oentjang, I. reiszak, reistasch, necessaire. Mĕn. zakje voor *sirih*-benoodigdheden. II. voorraad van bamboe om kunst-hanesporen van te maken. Sch.

oentjit; *mĕngoentjit*, afgebroken, ongestadig aan iets werken; *oentjang-oentjit*, in drukte, nu dit en dan dat doen, in drukte heen en weer loopen.

oentjoewi, Chin. een chineesche tabakspijp.

oentoeḳ, deel, part, aandeel, wat voor iets dient of bestemd is, ten behoeve van, om te, voor, b. v. *oentoeḳ makan esoeḳ*, om morgen te eten; *sa'oentoeḳ*, zooveel als noodig is voor iets, *sa'oentoeḳ makan*, zooveel als noodig is om gegeten te worden; *masing-masing ada dĕngan oentoeḳnja*, een iegelijk met het hem toegekende deel; *mĕngoentoeḳkan*, toebedeelen; *sĕrta mĕmadaï dĕngan jang tĕlah di-oentoeḳkan padamoe*, en u tevreden stellen met hetgeen u toebedeeld is.

oentoeng, voordeel, geluk, lot, fortuin, winst, baat; *oentoeng baïk*, voorspoed; *oentoeng djahat* of *o. malang*, tegenspoed; *sama sa'oentoeng*, lotgenoot; *oentoeng-oentoeng*, als het meêloopt, in een gelukkig geval, ter goeder ure; *mĕngoentoengkan*, bescheren, beschikken; *di-oentoengkan Allah*, God geve, God beschikke het; *mĕngoentoengi*, bevoordeelen; *oentoeng-naṣib*, deel en lot, lotsbedeeling, wederwaardigheden; *oentoeng saboet timboel, oentoeng batoe tĕnggĕlam*, Sprw. Zie bij *saboet*.

oentoet, waterzuchtige zwelling van het onderbeen, oedema crusis, vdW. = *kĕdal andjing*, Abd. schets wrdb. elephantiasis, Maxw.

oepadoeta, Skr. ondergezant, de tweede in rang van een gezantschap. Ook *padoeta* en *pĕndoeta*.

oepah, zie *opah*.

oepaja, Skr. middel, hulpmiddel, vondst, krijgslist; *mĕngoepajakan*, middelen aanwenden voor iets Hiervan afgel. is *soepaja*, zie ald.

oepaḳ, I. *mĕngoepaḳ*, opstoken van vuur, aanstoken, beroeren. II. e. s. v. dunne, krakende koek, platte oublie. III. draaien, allerlei onwaarheid spreken, veinzen.

oepam, polijstsel; *mĕngoepam*, polijsten, bruneeren; *pĕngoepam*, polijster, bruneerder; *oepaman*, polijsting, bruneering.

oepama; *oempama*, Skr. gelijk, gelijk als, bijvoorbeeld, gelijkenis, fabel; *mĕmbĕri oepama*, iem. de eer geven, die hem toekomt; *mĕngoepamakan*, vergelijken bij iets, de verschuldigde eer bewijzen; *pĕroepamaän*, spreekwoord.

oepas, plantengif, Jav. = *ipoeh*, zie ald.; *oepas-ratjoen*, giftmengerij, vergiftigingen. Pal.

oepat, = *oempat*, zie ald.

oepatjara, Skr. dienst, dienstbetoon, eerbewijs; rijkssieraden, vertooning daarvan; *mĕmbĕri oepatjara*, iem. overeenkomstig zijn hoogen rang behandelen; *pantja oepatjara*, rijkssieraad, een hand voorstellende; ook een gouden takje dat pas gehuwden achter het oor gestoken wordt.

oepau, Chin. geldtaschje, dat op den buik gedragen wordt.

oepĕti, Skr. schatting, cijns, verplichte opbrengst van overwonnen vorsten of volken.

oepih, zie *opih*.

oepoe, Boegineesche titel, volg. sommigen overeenkomende met *baginda*.

oepoer, zie *opor*.

oera; *mĕngoera-oera*, met anderen overleggen, overwegen; *bĕroera-oera*, met overleggingen den tijd verspillen, of de goede gelegenheid laten voorbijgaan. Pĕl. Djin.

oerai, los, ontbonden, losgewikkeld, uit elkander, open, geslaakt, van iets wat gebonden, geknoopt of gevlochten was; *mĕngoeraikan*, losmaken, ontbinden, ontknoopen, ontwikkelen; ook iets in bij-

zonderheden vertellen, uitweiden; *oeraijan*, omstandig verhaal; *tĕroerai kawinnja*, hun huwelijk was ontbonden; *tĕroerai dĕngan ramboetnja*, met loshangende haren; *mĕngoerai mimpi*, een droom verklaren, uitleggen; *mĕngoeraikan dirham dari dalam pĕngikat pinggangnja*, het geldstuk loswinden uit zijn gordel.

oerang, Jav. = *hoedang*, garnaal.

oerang-aring, e. s. v. plant, die eetbaar is.

oerap; *mĕngoerap*, smeren, bestrijken met iets, b. v. zalf en derg. *oerapan*, zalf, smeersel; bij spijzen beteekent het: met geraspte kokosnoot er door toebereid, b. v. *nasi di-oerap*, *djagoeng di-oerap*, *poeloet di-oerap*, *oebi di-oerap*.

oerat, I. vezel, draad van hout of vleesch, zenuw, spier, pees, ader; *oerat nadi* of *o. bĕrdĕnnjoet*, slagader, polsader; *o. pĕmboenoeh*, halsader; *oerat pĕngĕtoel*, de spier onder de knie, Mal. *oerat kĕting* en *o. pĕngandar*, de Achillespees; *bĕnang tiga oerat*, driedraadsch garen; *oerat gatal* e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk; *sa'oerat bĕnang pon tiada lagi pada toeboehnja*, hij had geen heele draad meer aan het lijf; *bĕrlantjing soetĕra hitam bĕroerat dĕngan ajar mas*, een zwart zijden broek, doorweven met gouddraad. II. = het arab. *āurat*, de schaamdeelen, meer algemeen het lichaam v. den navel tot de knieën.

oeri, I. *mĕngoeri*, schielijk in de rondte draaien als een tol; *bĕrtarik oeri*, zien wiens tol het langst draait. II. bloedstremsel, dat na de nageboorte, *tĕmboeni*, volgt.

oering, kneveltje in het keepje onder den neus; *oering-oering*, in den baard brommen, pruttelen. Jav. *moering-moering*, id.

oerip, Jav. = *hidoep*, leven, levend, meestal gebr. in gedichten en oude verhalen.

oerna, = *wĕrna*, zie ald.

oeroeg, Jav. *mĕngoeroeg*, aanaarden.

oeroeng, I. *bĕroeroeng*, in groote menigte bijeen zijn; *mĕngoeroengi*, in menigte iets bedekken, zooals vliegen de stroop of het vleesch. II. het Jav. *woeroeng*, mislukt, afgesprongen, niet doorgegaan b. v. in *ĕmas oeroeng*, zwavelijzer, lett. mislukt goud; *mĕngoeroengkan*, doen mislukken of afspringen.

oeroep; *mĕngoeroep*, wisselen van geld; *kĕdai oeroep-oeroep*, wisselkantoor, wisselbank; *oewang oeroepan*, wisselgeld; *pĕngoeroep*, wisselaar, bankier; *batoe pĕngoeroep*, toetssteen, uit den tijd toen men nog met getoetst goud betaalde.

oeroes, I. rechte streek, kras, schrap of insnijding; *mĕngoeroes*, met enkele lijnen een schets op iets maken, b. v. op een stuk hout, om aan te toonen hoe het bewerkt moet worden. II. Jav. *oeroes-oeroes*, purgeermiddel, purgatie. III. Mĕn. *maoeroes*, het lichaam ter afkoeling wrijven met water, waarin een verkoelend middel gedaan is.

oeroet; *mĕngoeroet*, met de handen drukkend of knijpend een lichaamsdeel wrijven, ook den knevelbaard. Zie ook *loeloet*.

oesah, I. noodig, noodzakelijk zijn; *ta'-oesah*, het behoeft niet, 't is niet noodig; *apatah oesahnja*, waartoe is het noodig; *oesahkan*, laat staan, gezwegen van, in plaats van, = *djangankan*, zie ald. II. = *oesaha*.

oesahá, Skr. inspanning, moeite die men zich geeft; *ajar hoedjan dan ajar oesaha*, regenwater en putwater; *bĕroesahá*, arbeiden; *mĕngoesahakan*, moeite voor iets doen, werk maken van, zich toeleggen op; *pĕroesahaän*, inspanning, moeite, arbeid.

oesai, I. *mĕngoesai*, uit elkander doen, uitsmeden, uit elkander gaan van een menigte; *mĕngoesaikan*, uit elkander doen gaan, uitpluizen van pluksel enz. *mĕngoesaikan ramboet*, het haar uit elkander maken, losmaken; ongeveer = *oerai* zie ald. II. Chin. = *tahi tjandoe*, het olieachtige aanzetsel in een opiumpijp.

oesaḳ, Mĕn. aangebroken, aangesneden, verminderd, er aan ontbreken; *mĕngoesaki*, verminderen, van iets afnemen. Vergel. *roesaḳ*.

oesang, droog, dor, van graan, tabak enz. van de lijmige of vette deelen beroofd; van het hoofdhaar: niet geölied; *mĕngoesang*, droog of dor worden; *kaoesangan*, droogheid, dorheid in dien zin.

oesap; *mĕngoesap*, iemand of iets op de eene of andere wijs behandelen om het leven of den moed weer op te wekken, b. v. kampvechters, vechthanen, enz.

oesat, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.
oesbistán, Arab. Bucharije.
oesija, Skr. leeftijd, ouderdom; *oesija ōemoer zamán*, samengest. uitdrukking in brieven voor levensduur.
oesik; *mĕngoesik*, plagen, kwellen, tergen, overlast aandoen, met de handen ergens aanzitten, zich bemoeien of inlaten met iets, aan iets tornen, in elk. draaien van touw, garen, koord enz.; eene vrouw aanraken, beslapen enz.
oesir, I. *mĕngoesir*, snel op iets afgaan, achterna zetten, trachten te bereiken; *mĕngoesir pintoe*, snel de deur trachten te bereiken; *mĕngoesir kanĕgarinja*, regelrecht naar zijn land; *bĕroesir-oesiran* en *oesir-mĕngoesir*, elkander nazetten; *mĕngoesir poelau*, het eiland trachten te bereiken; *mĕngoesir orang*, iem. achterna jagen. II. op Java *mĕngoesir*, wegjagen, verdrijven.
oeṣoel, Ar. meerv. van *aṣal*, beginselen. Ook als liefkozingswoord in gebruik.
oesoeng; *mĕngoesoeng*, met zijn beiden of meerderen op de schouders dragen, b. v. een draagkoets, berrie, lijkbaar enz.; *oesoengan*, draagbaar, lijkbaar, draagkoets, ook datgene, wat aldus gedragen wordt.
oesoer, = *soesoer*, zie ald.
oesoes, Jav. ingewanden.
oesṭoewanat, Arab. zuilengang, zuilenrij.
oetak, de hersenen; *oetak toelang*, merg; *oetak oedang*, beetje bloed, dat met persing ontlast wordt; *oetak-oetak*, soort v. spijs uit fijngemaakte *parang-parang*-visch sterk gekruid en in bladeren gewikkeld.
oetamá, Skr. uitmuntend, best; *tĕrlĕbih, oetamá*, het is veel beter; *tĕroetama*, id. ook: de uitmuntendste; *oetama djiwa*, liefkozingswoord voor een vrouw of meisje.
oetan, zie *hoetan*.
oetang, zie *hoetang*.
oetar-oetar, klein rond schild van hout, koper of buffelhuid. In het Jav. is *oetĕr* een ronde schijf. Zie ook *poetar*.
oetara, Skr. het Noorden; *oetara barat laoet*, N. N. W. *oetara timoer laoet*, N. N. O.
ōeṭárid, Arab. de planeet Mercurius.
oetas, I. snoer, lijn, koord; *tali saoeh sa'oetas*, een kabeltros. Ook: stuk bij het tellen van netten. II. bedreven in een handwerk; *orang oetas*, een handwerksman, inz. houthakker, timmerman; *sangat oetas anak Poe-awang*, de zoon van P., is zeer bedreven; *sa'orang oetas pĕrĕmpoewan pandai mĕnoelis*, een werkmeesteres of kunstenares, die bekwaam was in het teekenen.
oetih, gemeenzaam voor *poetih*.
oetik, een soort van eetbaren zoutwatervisch.
oetjang, en *oentjang*, specerij- en medicament-doos. L.
oetjap, opzeggen, uitspreken; *mĕngoetjap sjoekoer*, dankzeggen aan God; *mĕngoetjap kalimat-assjahadat*, de geloofsbelijdenis der Moh. opzeggen; *pĕngoetjap*, uitspraak, spraakvermogen.
oetjoe, zie *bongsoe*.
oetjoes, Bat. = *oesoes*, Jav. = *ini pĕroet* of *tali pĕroet*, Mal. de darmen.
oetoes; *mĕngoetoes*, een gezant, of gezanten zenden; *oetoes-mĕngoetoes*, elk. gezanten zenden; *oetoesan*, gezant, gezantschap, afgevaardigde, zendeling; *oetoesan indjil*, evangelisch zendeling.
oewa, gemeenzaam voor *toewa*, oud, in benamingen van familiebetrekkingen.
oewak, I. zie *oewa* = *toewa*. II. *mĕngoewak*, loeien, bulken, ook huilen van kinderen; *oewak-oewak*, e. s. v. aap, de brulaap? Zie *oewoek-oewoek*.
oewan, ook *wan*, verkorting van *toewan*, als titel = *ĕntjik; ĕntjik oewan*, titel voor de mannel. afstammelingen van den Bĕndahara en Toemĕnggoeng van Djohor; *mĕngoewan* en *mĕngoewani*, beheeren, regeeren Hik. Radja Pas. p. 70.
oewang, ook *wang*, geld, munt; een geldstuk van 10 duiten, een dubbeltje; een goudgewicht van $\frac{1}{3}$ *ĕmas; oewang ajapan*, soldij, onderstand; *oewang bĕlandja*, geld voor dagelijksche uitgaven, geld voor het doen van de kosten, tractement; *oewang boeta*, nonactiviteits-tractement; *oewang boeta poera*, Batav. speldegeld, geld dat voor amusementen, aalmoezen enz. dient en niet tot het kapitaal gerekend wordt; *oewang djasa*, pensioen; *oewang pĕtjah*, klein geld; *oewang sirih*, fooi, drinkgeld; *oewang soewap*, geld om iem. om te koopen; *oewang pĕrmadoewan*, speldegeld, de B.
oewap, I. damp, wasem, stroom, uitwaseming, b. v. van den grond enz. *mĕngoewap*, aan heeten damp bloot-

stellen; *mĕroewap*, uitwasemen, dampen. II. geeuwen, gapen, tot adem komen, hijgen.
oewar; *mĕngoewar-oewar*, openlijk bekend maken, afkondigen, publiceeren
oewe, Chin. e. s. v. verglaasd aarden pannetje met ooren en deksel.
oeweh, (ook *weh*) woord, waarmede man en vrouw en vrienden elkander vertrouwelijk toespreken.
oeweḳ; *mĕngoeweḳ*, een geluid maken als van iem. die braakt; van kleine kinderen: door den neus janken.
oewit, zie *hoewit*.
oewoeḳ-oewoeḳ, de aschgrauwe gibbon, Tug.
oewoḳ, troetelwoordje voor kinderen: mooi ventje! mooi meisje!
ōĕzaïr, Arab. de naam van een profeet, mogel. Esdras of Ezra.
ogah; *mĕngogah*, iets heen en weer schudden, b. v. een paal om hem los te krijgen.
ogaḳ-ogaḳ, grappenmaker, hansworst.
ogam; *mĕngogam*, door het aanwenden van toovermiddelen in geestvervoering brengen; *pĕngogam majang*, een soort van dans, waarbij twee vrouwen in geestverrukking geraken en dan voor orakel dienen.
ogoḳ, in den hoogsten graad gierig, vrekkig.
oh, uitroep, inzonderheid als men zich vergist heeft.
ōḳáb, Arab. arend.
olah, manier van doen; kuren, kunsten; *mĕngolah*, allerlei kuren of kunsten vertoonen, om den schijn van iets te ontgaan; ook klaarmaken van spijzen. *Olah* dikwijls = *pĕri*, b. v. *bagitoelah olahnja*; zoo is het er mede gesteld; *dĕmikianlah olah tjĕritĕranja*, zoo was de toedracht van zijn verhaal. Hik. Boedj. *olahan*, kurig, Sadj. Mal. 204 *sa'olah-olah*, alsof; *boekan olah-olah*, buitengewoon.
olaḳ, I. de tweede haspel, waarop het garen van den eersten (*roewing*) gehaspeld wordt; *mĕngolaḳ*, daarop haspelen. II. draaiing, warreling v. e. stroom, zijwaartsche afwijking van de eens aangenomen richting, schaduwzijde, afgekeerde zijde van wind of regen; *angin olaḳ*, dwarrelwind, wervelwind; *olaḳ ajar*, draaikolk; *olaḳ-* en *pĕngolaḳ-pintoe*, kamerschut voor een deur; *olaḳ kĕmoedi*, zog, kielwater; *olaḳ dajoeng*, warreling in het water, door de riemen veroorzaakt; *tidaḳ bĕrolaḳ pikirannja*, hij veranderde niet van gedachten; *mĕngolaḳ*, draaien, warrelen, zijwaarts afwijken.
olang, zie *oelang*.
oleng, rank, van vaartuigen; *oleng-oleng kĕmoedi*, horizontaal draaispil of stuurrad op inlandsche vaartuigen. vdW.
olih, door, uit kracht van, omdat: *olihnja*, daardoor, door dat; *bĕrolih*, verkrijgen, in handen komen; hiervan *bolih*, kunnen, mogen; *tabolih*, het mag niet; *tabolih tidaḳ*, het moet; *bolih tabolih*, mogen of niet; *bolih dĕngan bolihnja*, als het maar eenigszins kan; *sabolih-bolihnja* en *sabolih-bolihan*, zooveel mogelijk, dringend; *pĕrolihan*, verkrijging, erlanging, verwerving; ook het verkregene, b. v. *satoe pon tiada pĕrolihannja*, dat leverde hem niets op. Soms wordt *olih* gebruikt voor daar, dewijl, aangezien, b. v. *olih ija Islám, maka kami poehoenkan*, aangezien hij Mohammedaan is, smeeken wij om hem. Sadj. Mal. p. 82.
oliḳ, = *olit; lagoe pĕngoliḳ*, slaapdeuntje, slaapliedje. Maxw.
oling, (Mĕn. topzwaar, waggelend) *mĕngoling-oling*, heen en weêr schommelen, zooals een vaartuig door de golven, of water in een vat, waartegen men gestooten heeft; ook schudden met het hoofd, b. v. *maka sakaliannja pon ḥairanlah sĕrta mĕngoling-oling akan kapalanja*, en allen nu waren verwonderd en schudden met het hoofd, Pĕl. Djin.
olir, schroefdraad, kurketrekker; *olir-oliran*, een soort van versiersel, dat in de balai wordt opgehangen. Hik. Boedj. mogelijk een papieren lantaarn in dien vorm.
olit; *mĕngolit*, op de knieën wiegelen of schokken om te sussen, op die wijze tot bedaren brengen of in slaap sussen. Zie ook *oliḳ*. Mĕn. id.
oloḳ, I. spot, voor-den-gek-houderij; *mĕngoloḳ-oloḳ*, spotten, voor den gek houden; ook *mĕmboewat oloḳ-oloḳ*. Ibr. b. Chas. II. e. s. v. kettingsteek voor zoom, met een grove naald en ongetwijnde zijde gewerkt, zoodat de steken vierkantjes vormen.
ombaḳ, golf; *o. bĕrsaboeng*, tegen elk.

inkomende golven; *ombaḳ mĕmĕtjah*, brekers; *o. mĕmboenga lĕpang*, golven met witte koppen; *naïk ombaḳ*, het intreden van den doodstrijd; *bĕrombaḳ*, golven; *ombaḳ-ombaḳ*, wat op golven gelijkt; *bĕrombaḳ-ombaḳ*, ook woelen, b. v. van de hartstochten in het gemoed; *ombaḳ kĕtjil djangan ditidaḳkan*, fig. voor: men moet zijn vijand niet geringschatten.

omboh, ronde plaat onder aan den stok van blaasbalg of pomp.

omel; *ngomel-omel*, Jav. pruttelen, mopperen, knorren.

omong-omong, Jav. keuvelen, praten.

ompang; *ompang-ompang*, dat, wat van eene reis wordt meêgebracht om voor geschenk te dienen.

ompoḳ; *mĕngompoḳkan*, kleedjes met figuren bedrukken, iets in vormen drukken om er eene gedaante aan te geven.

ōmrat, Arab. de onvolledige bedevaart, in tegenoverstelling van *ḥadj*, de volledige.

onar, zie *honar*.

onda, gemeenzaam voor *bonda*.

ondeh; *ondeh-ondeh*, e. s. v. gebak, balletjes van kleefrijstmeel, gevuld met geraspte kokosnoot en suiker en bestrooid met widjen; *mĕmboewang ondeh*, met zulke balletjes het lot werpen. Zie *oendi*.

ondje, Batav. *pohon ondje*, e. s. v. gewas, gelijkende op *langkoewas*, dat als zuring in groente wordt gebruikt. Hom.

oneng-oneng, afstammeling in den 5n graad; de reeks is aldus: *anaḳ, tjoetjoe, tjitjit, pijoet, oneng-oneng*.

onggas, gevogelte, soms ook vogel. Zie *oengkas*.

onggoḳ, I. *mĕngonggoḳ*, gebukt, schoorvoetend voortgaan, zooals oude lieden, of uit eerbied. II. een hoop levende wezens, die bij elk. zitten of staan. Zie *ongkoḳ*, Mĕn. wrdb. Mĕn. ook van zand, steenen, peper enz.

ongka, een soort van aap, hylobates sp., zonder staart en met lange armen, Mĕn. wrdb. De kleine, zwarte of donkergrijze gibbon, Tug.

ongkaḳ, kluis, waardoor de ankerkabel of ketting loopt; *lobang ongkaḳ*, kluisgat.

ongkos, Ned. onkosten.

onis, bleek, afgemat, van het gelaat? b. v. *moeka jang manis mĕndjadi onis*, Mes. Pr. Dj. *moekanja onis bĕkas bĕrdjaga*, id. ook als een gevolg van weenen.

onjaḳ; *onjaḳ-anjiḳ* = *oengah-angih*, zie aldaar.

onjoḳ, ook *otjoḳ*; *mĕngonjoḳ*, toeduwen, opdringen van iets, dat iemand niet hebben wil; najagen. Zie ook *otjoḳ*.

onjot, zie *njonjot*.

onta, Hind. kameel. Ook eene boete van 15 Spaansche matten. R. v. Eys. *boeroeng-onta*, struisvogel; *onta mĕnjĕrahkan diri*, Sprw. voor iem. die zich goedschiks aan een ander overgeeft, of met hangende pootjes terugkomt; ook berouwvol, nederig, ootmoedig zijn, schuldbekennen.

ontaḳ; *bĕrontaḳ*, Batav. opspringen, capriolen maken.

ontang-anting, zie bij *anting*.

ontjal-ontjal, rijgsnoer van bloemen. L.

opah, loon voor diensten, werkloon, geld, waarvoor men iem. huurt om iets te doen; *opah hari*, dagloon, werk bij den dag; *opah orang*, loon, werk bij het stuk; *opah dalam*, loon, werk aan den winkel; *opah bĕranaḳ*, geschenk in geld v. e. bruidegom aan zijne schoonmoeder als de bruid haar oudershuis verlaat; *opah toewa*, de kosten van een huwelijk, door een bruidegom te betalen aan de oudsten; *opah nĕmoe*, vindloon voor e. vaartuig; *mĕngambil opah, makan opah*, voor loon werken; *mĕngopah*, iemand huren voor loon; *opahan*, huurling, loonbediende.

opang, latje, dat bij het knoopen van netten gebr. wordt. Mĕn.

opas, Holl. oppasser, inl. bediende bij de verschillende takken van het bestuur, b. v. *opas pos*, postbode, brievenbesteller; *opas polis*, politiedienaar; *opas toewan residen*, de boden van het residentiekantoor.

opih, de taaie bladscheede van de pinang- en niboeng-palmen, dienende om er iets in te wikkelen of om er emmertjes of fakkels en lonten van te maken.

opor, vulsel van gebraden gevogelte, vdW. geeft op *oepoer*.

oraḳ; *mĕngoraḳ*, losbinden, ontbinden, losmaken, opendoen, openen, van samengepakte of gebonden zaken, b. v. lijnwaden om ze te luchten; *oelar*

měngorak lingkarnja, de slang ontkronkelt zich; *měngorak-arik*, hetzelfde van eenige menigte voorwerpen; *měngorakkan tapanja*, zijne boetedoening staken.

orang, persoon, individu, man, mensch (doch niet in tegenoverstelling met andere wezens, want dan is het *manoesia*), volk, onderhoorige, bediende, iemand, een ander, andermans, b. v. *òrang-sa'orang*, een enkel persoon, één individu; *kata orang*, men zegt; *sa'orang manoesia*, één mensch; *orang běndahara*, het volk, of de onderhoorigen van den rijksbestierder; *harta orang*, iemands goed, andermans goed; *něgari orang*, bewoonde plaats, ook andermans land, vreemd land; *orang karam dilaoet, akoe karam didarat*, anderen verongelukken op zee, ik verongeluk aan wal; *gěmoek orangnja*, dik, gezet van persoon; *ṣifat orangnja*, zijne persoonlijke eigenschappen; *banjak orang*, veel menschen of personen; *orang banjak*, het volk, de menigte, het publiek, de groote hoop, de schare; *orang běharoe*, nieuweling, nieuw aangekomene; *orang lama*, oudgast; *orang hitam*, oosterling; *orang poetih*, Europeaan, blanke; *orang hoetan*, een wilde, boschbewoner, doch geen apensoort; *orang běsar*, een aanzienlijke, iemands meerdere; *orang běsar-běsar*, de overheidspersonen, de overheid; *orang kaja*, titel voor hoogere staatsbeambten; *orang haloes*, geest, luchtgeest; *orang djambak*, naam voor de Menangkabouwers; *orang toewa*, oudste, ouderling; in het meerv. *sěgala toewa-toewa; orang toewa tahoe*, het hoofd, dat van alles kennis draagt; *orang laïn*, een ander, een vreemde, b. v. *adapon anak radja itoe boekan orang laïn kapada baginda*, die prins was geen vreemde voor den Vorst. — *Orang* wordt ook als hulp-Telw. gebezigd, b. v. *sa'orang radja*, een koning; *lasjkar doewa orang*, twee krijgslieden; soms bij uitzond. van dieren, b. v. *di-angkoetnja sěmoet itoe sa'orang sabidji*, iedere mier droeg een zaadje weg; *sa'orang*, iemand, *barang sa'orang*, de een of ander; *sa'orang pon tidak*, een persoon zelfs niet, hoegenaamd niemand; *sa'orang tiada siapa*, niemand wie ook; *sa'orang djoega jang*, de eenige die; *sa'orangnja* en *děngan sa'orangnja*, alleen, namelijk voor den 3n pers. voor den 1n *koe* en voor den 2n *moe* in plaats van *nja; kasa'orangan*, geheel alleen gelaten, in zijn eentje achtergelaten, eenzaamheid, b. v. *tinggal kasa'orangan*, geheel alleen achtergebleven of achtergelaten; *bělas poela hatikoe olihnja kasa'orangan*, ook heb ik medelijden met hem omdat hij zoo alleen is, of in den staat van alleenheid, eenzaamheid; *sa'orang dirinja*, zichzelf; *děngan sa'orang dirinja*, bij zichzelven; *sa'orang-sa'orang*, of *sa'orang děmi sa'orang* of *sa'orang lěpas sa'orang*, de een na den ander, een voor een; *sa'orang*, in de beteekenis van alleen wordt ook van twee personen gebruikt, b. v. *ajahanda mělěpaskan toewan sa'orang*, vader laat u (de beide prinsen) alleen gaan. Hik. Boedj. *sasa'orang*, iedereen, de een of ander; *orangan*, beeld, pop, standbeeld; *orang-orangan mata*, de pupil van het oog; *sa'orang děngan sa'orang* of *sa'orang akan sa'orang*, de een den ander.

ordi, ook *ōrdi* en *rodi*, verb. Nederl. order, bevel.

orgran, orgel.

orlong, een morgen lands = 20 *djoembak* of 1¾ acre Eng.

oro-oro, e. s. v. ratel, gemaakt van een kokosdop en eenige koperen Chin. muntjes, gebruikt om visch te lokken; *měngoro-oro*, met zulk een ratel visch vangen.

orong, I. mislukken, afspringen, afgewezen, Pad. bov.l. zie *oeroeng* II. II. zakje van kokosbladeren om rijst in te koken.

oteng, lieveheersbeestje, coccinella; *oteng mas*, goudhaantje, crisomela. R. Ook Jav.

otjok, (minder fatsoenlijk dan *onjok*); *měngotjok*, toeduwen enz. *ta kětahoewan otjoknja*, zijne pogingen of stappen zijn onzeker; *ma otjoh-otjoh*. Měn. op een sukkeldrafje loopen.

oto, Jav. borstlap voor kleine kinderen, reikende tot de schaamdeelen, meest van gekleurd katoen. Zie *baroet*.

P.

pa', verk. van *bapa'*, vader.

paboewan, ra v. e. schip, zie *bahoe* en *bawan*.

páda, I. genoegzaam, voldoende; *mëmádakan dirinja děngan*, zich verge-

noegen of tevreden zijn met; *měmádaï*, genoeg zijn voor, gelijkstaan, evenaren, beantwoorden aan; *kapádaän*, genoegzaamheid. Zie *padan*. II. Skr. voet; *sĕri páda*, de heilige voeten, nam. van den Vorst.

pada, Voorz. aan, naar, bij, op: Voegw. om, ter, b. v. *pada pĕrigi itoe*, aan of bij dien put; *pada doewa-bĕlas hari*, op den twaalfden dag; *pada sangkakoe*, naar mijne meening; *pada mĕnjatakan*, om te verklaren, ter verklaring; *pada mĕmbĕli*, om te koopen. Het neemt de Voorz. *ka* en *dari* vóór zich. Zie de grammatica.

padah, voorteeken, voorbeduiding.

padaka, Skr. een soort van collier met daaraan hangende gouden borstplaat; *bĕrpadaka sahari boelan*, id. met een halvemaanvormig plaatje, Mes. Kag.

padam, I. uitgebluscht van licht of vuur, ophouden van het zweeten, ook: verdoofd, tot bedaren gekomen, van toorn, de driften, gelescht, dood, overleden, gestorven, gesneuveld enz.; *mĕmadamkan*, uitdooven, blusschen; *tiada tĕrpadamkan*, onuitblusschelijk; *pĕmadam*, bluschmiddel, uitblusscher, domper; *pĕmadam api*, brandbluschmiddel. II. verb. van *padma*, Skr. lotus; een soort van vuurrood edelgesteente; *merah padam*, vuurrood.

padan, passend, evenredig, partuur, weerga, b. v. *hajam ini boekan padan dĕngan hajam itoe*, deze haan is geen partuur voor dien; *sama padan*, geheel partuur; *mĕmadan*, de partijen vormen bij een spel.

padang, I. open vlakte, veld; *padang pĕpĕrangan*, slagveld; *bĕrpadang lapang*, vrij zijn in doen en laten; *p. tandas*, kale, onvruchtbare vlakte; *p. bĕlantara*, onbebouwde vlakte tusschen twee bewoonde streken, woestijn; *p. tijah*, de woestijn van Arabië; *p. tĕmoe*, de opstandigsvlakte, waar allen elkander zullen ontmoeten; *p. tĕkoekoer* en *p angin*, een woeste vlakte; *padang loewas*, uitgestrekte vlakte. II. Jav. licht; *madang*, standvastig in één richting waaien.

padat, Mĕn. vast ineen, compact, massief, stampvol; *daging padat*, vast of stevig vleesch; *padat pikiran*, standvastig van gevoelen of denkwijze. Mal. *mĕmadat*, met geweld in iets duwen, stoppen, stuwen, b. v. huisraad in een vertrek.

padau; *lajar padau*, stormzeil.

padĕna, e. s. v. groote verglaasd aarden potten, grooter dan een *tĕmpajan*.

padĕri, Port. padre, priester, missionaris.

padi, I. de rijstplant, rijst in den halm, onontbolsterde zaadkorrel in het algemeen, b. v. *padi kahwa*, koffieboonen nog in den bolster; *apa chabarnja pada kita, padikah atau bĕraskah*, welk bericht is er voor ons, is het vleesch of visch (lett. is het ongepelde of gepelde rijst)? *kalau kasih akan padi, boewanglah roempoet*, als men de rijst liefheeft, moet men het onkruid wegwerpen, Sprw. *ĕlmoe padi*, de kunst van nederig te zijn; *padi jang sagĕnggam itoe lĕbih dari padi jang saloemboeng*, één vogel in de hand is beter dan tien in de lucht. II. klein in zijn soort, kriel, b. v. *njioer padi*, e. s. v. kleine kokosnoten; *oebi padi*, kriel-oebi, of krielaardappelen.

padjak, I. e. s. v. horde, om er visch op uit te spreiden. II. ook *padjĕg* op Java, verb. Ned. pacht, landrente.

padjal, zie *pĕdjal*.

padjan; *mĕmadjan*, aan den voortdurenden invloed van iets blootstellen, b. v. aan vuur, het weder enz.; ongeborgen laten liggen of staan.

padjang, I. Jav. iets drapeeren, met draperie versieren, opmaken; *padjangan* en *pĕpadjangan*, bruidsvertrek, staatsiebed; *mĕmadjangkan*, bruid en bruidegom doen zijn. M. Pr. Dj. ook *patjang*. II. Jav. = *poewadai*, zie ald.

padjar, = *fadjar*.

padjoeh, gulzig eten, vreten; *padjoeh dan tjaroek*, zeer gulzig en vraatzuchtig.

padma, Skr. de lotus met helroode bloemen, vandaar *merah padma*, verbasterd tot *merah padam*, vuurrood, helrood.

padoe; *mĕmadoe*, tegen elkander houden en passen van dingen, die aan elkaar moeten gevoegd worden; door vergelijking keuren of waardeeren van edele metalen; vermengen, bij elkaar voegen van kruiden, metalen, kleuren of verfstoffen enz. b. v. *dipadoe dĕhoeloe, bĕharoe dikĕnakan*, eerst zien of het past en dan samenvoegen; *ĕmas padoe*, gedegen goud; *arang padoe*,

vaste kool, steenkool, b. v. *boekannja sapĕrti arang kita Mĕlajoe, samoewanja arang itoe padoe,* niet als de houtskool van ons Maleiers, maar al die kool is gedegen, vast. Abd.

pádoeka, Skr. schoen, muil; in het Mal. gebruikt als titel van vorstelijke personen, zooveel als Zijne of Hare Hoogheid: Ook *sĕri pádoeka,* glans der schoenen.

padoeta, zie *doeta.*

padok, bij sommige spelen: plaats, waar men gaat staan om te werpen, te schieten enz. mensuur. vdW.

pádsjáh, Perz. titel van een monarch.

paëpa, negenoog, pestkool, = *pĕnjakit radja.*

pagan, oversterk, overstevig in elkaar gezet, van vaartuigen, huizen enz. Ook van de deelen ervan.

pagar, omheining, heg, schutting, omwalling; *pagar boelan,* kring om de maan; *p. tĕnggaloeng,* zie ald.; *p. Malaka,* heining van latten; *pinggan p. malaka,* e. s. v. chineesche borden met streepen; *bĕrpagarkan,* tot omheining hebben, b. v. *bĕrpagarkan doeri,* dorens tot omheining hebben, van een doornhaag voorzien zijn; *mĕmagari,* omheinen, van een omheining voorzien; *mĕmagarkan,* tot omheining maken.

pagi, ochtend, morgenstond; *pagi-pagi,* 's morgens vroeg, in den vroegen ochtend, ook: *dari pagi-pagi* en *bĕrpagipagi hari; sapagian,* den ganschen morgen.

pagoet; *mĕmagoet,* pikken van vogels, bijten van slangen, = *patoeḳ,* zie ald.; *bĕrpagoet-pagoetan,* elk. pikken.

paha, dij, van een mensch, bout, van een dier; *toelang paha,* dijbeen; *pangkal paha,* de heup; *paha bilalang,* sprinkhaneboutje, het been van de liezen tot de knie, ook: de veeren uit een geweerslot; *sapaha,* een vierde, naar de vier bouten van een dier; *satahil sapaha,* een en een vierde taïl, als gewicht voor goud en zilver; *doewa kĕti pitis mĕdjadi ĕmas ĕnam paha,* tweehonderdduizend pitis zijn zes vierde goud, d. i. 1½ taïl; *bĕrtĕpoḳ paha,* zich op de dijen slaan, als teeken van úitdaging, of om zichzelven op te winden. Mĕn. *bĕrgĕndang paha,* fig. in zijn vuistje lachen, zich over iemands leed verheugen; *paha pintoe,* deurpost.

pahaḳ, volg. vdW. *pahoeḳ,* vallei, dal.

pahala, Skr. verdienste, verdienstelijke handeling, erkenning of belooning daarvan; *pahala dan siḳsa,* belooning en straf; *bĕrolih pahala,* loon of belooning verkrijgen.

pahalawan, Perz. held, legeraanvoerder, voorvechter, buitengewoon sterk of dapper.

paham, zie *faham.*

pahang, naam van een Mal. rijkje op de oostkust van het schiereiland Malaka.

pahar, groote, ronde bak van koper op voet. gebruikt om de toespijzen op te zetten, ronde tafel op één poot. Zie ook *hidang.*

pahat, beitel, gebeiteld, gehouwen, gedreven; met groote gaten, van naaldewerk; *pahat poetar,* e. s. v. avegaar of ronde beitel; *p. boelat,* drevel, doorslag; *p. sĕrombong,* breekbeitel; *p. pĕngoekoe,* ronde of gleufbeitel; *p. pating,* kouwbeitel en steenhouwersbeitel; *p. nĕdjis,* schaaf, = *kĕtam; boeloe pahat,* de nestveeren van een vogel, de vlasbaard van een man, de nestharen van dieren.

pahit, bitter, van smaak; *p. maoeng,* walgelijk bitter, narcotisch bitter; *mĕmahitkan,* verbitteren; *kapahitan,* bitterheid, verbitterd.

pahoet, zie *paoet.*

païs, visch of vleesch met kruiden in een blad geroost of gekookt. Zie *pepes.*

paja, moeras met plantengroei. Mĕn. *padi paja,* een soort van rijst van de natte velden.

pajah, moeielijk van een werk, zwaar van een ziekte; *kapajahan,* moeielijkheid, moeielijke zaak, in moeielijken toestand verkeeren.

pajang, zegen, waarmede men in volle zee vischt; *pĕrahoe pajang, pĕmajang* en *pĕrahoe majang,* de visschersboot, daarvoor in gebruik.

pajar, ook *pajir,* kruisen, heen en weer varen voor een haven, opdat er niets uit- of inkome, blokkeeren; *pĕrahoe pajar,* kruisboot; *mĕlintang pajar,* de blokkade forceeren; *mĕmajari,* bekruisen, kruisen voor een haven.

pajau, brak, ziltig, van water, vuil van den smaak in den mond, b. v. *tĕkaḳ pon pajau,* ook de smaak is bedorven, Mal. Sam. I. p. 187.

pajoe, prijs, dien iets halen kan, be-

dongen prijs; prijshalend, gewild, aftrek vindend; besloten, vastgesteld, bepaald; *lawan bĕrpajoe*, met iemand over den prijs onderhandelen; *mĕmajoekan*, den prijs van iets bepalen, omtrent den prijs van iets onderhandelen.

pajoeh, buigzaam, tenger, voorn. van de middel, Pad. bov.l. volg. Mĕn. wrdb. *pajoeḳ*.

pajoeng, scherm, zonnescherm, regenscherm; kop van een spijker; *pajoeng tĕrkĕmbang*, geopende zonnescherm; *p. bĕrapit*, zonnescherm aan weerszijde gedragen; *p. oeboer-oeboer*, de Vorstelijke zonnescherm, staatsiepajoeng van zijde met neerhangenden rand van franje of doek, waarin acht gele en acht witte vakken. Zij ontleent haren naam aan de zeekwal; *doewa sapajoeng*, met zijn beiden onder één zonnescherm of paraplu̇ie; *mĕmajoengi*, met een zonnescherm enz. beschutten.

paḳ, I. klanknabootsend woord voor een kloppend geluid. II. verb. Ned. pacht; *paḳ apioen*, de amfioenpacht. III. latten, die eene heining samenhouden; pakkist. IV. Batav. pak, baal.

paka, in *poeroe-paka*, klierziekte, kliergezwellen, moet *baka* zijn, hoewel *paka* ook op zich zelf zoo voorkomt. Zie ald.

pakai, gebruiken, aanhebben, aandoen, van kleederen, versierselen, wapenen, specerijen, reukwerk enz. zich bedienen van; *mĕmakai*, gebruiken, aantrekken, aantrekken, aandoen; *m. bandera*, e. vlag voeren; *m. agama*, een godsdienst aannemen; *m. nama*, een naam dragen; *bĕlom pakai oepama*, nog niet zijn zooals het behoort, nog niet geheel in orde zijn, v. e. geschenk bij een brief; *ĕmpat poeloeh pitis dipakai satoe ringgit*, veertig tinnen muntjes gaan er op één dollar; *maoe pakai*, noodig hebben; *mĕmakaikan*, iemand aankleeden, iemand iets aandoen; *bĕrpakai-pakai*, gekleed zijn, zich kleeden; *bĕrpakaikan*, met iets gekleed zijn, iets dragen of aanhebben, bekleed zijn met; *tĕrpakai*, in gebruik zijn, bruikbaar, gebruikelijk; *tĕrpakai kapada radja*, in gebruik zijn bij den Vorst; *tiada tĕrpakai*, niet in gebruik, ongebruikelijk, onnut; *sapakai dĕngan*, het houden met, b. v. met slecht volk; *sapĕmakai*, geheel gebruikelijk, heel gewoon; *sapĕmakajan*, alles, wat men bij elkaar genomen, aanheeft; *pakajan*, wat gebruikt wordt, inzonderheid aan het lichaam, vandaar: versierselen, kleeding, tuig, harnachement enz.; *p. opahan*, een werkpak; *pakajan*, ook: besteld, van werk, in tegenoverstelling van koopgoed, ook wat in gebruik is.

pakal; *mĕmakal*, breeuwen, de naden van vaartuigen dichtmaken, door er met hamer en beitel werk van touw of boombast in te kloppen; *pĕmakal*, breeuwer, breeuwwerk.

pakan, I. inslag bij het weven; *bĕnang pakan*, inslaggaren; *bĕrpakankan ĕmas*, goud tot inslag hebben, d. i. met gouddraad doorweven; *mĕmakankan dĕngan soetĕra*, met zijde doorweven; *pakanan*, wat tot inslag gebr. wordt. II. zie *pĕkan*. III. Jav. eten, vreten, voor dieren. IV. onkwetsbaarheid.

pakat, ook *pĕkat*, verb. van *moeáfaḳat*, zie ald.; *sapakat*, het met elk. eens zijn, eensgezindheid, gemaakte afspraak; *bĕrtjĕrai sapakat*, in duigen vallen v. e. afspraak.

pakau, I. zoom of belegsel langs iets aangebracht, om er stevigheid aan te geven, dwarshout in een akker of emmer. II. e. s. v. Chin. kaartspel, overeenkomende met vingt-et-un.

pakĕnira, Jav. gij, tot e. meerdere.

paḳma, e. s. v. liaan met groote, zwartroode, veeldradige bloem.

pakoe, spijker, nagel; *daoen pakoe*, varenkruid, varens; *p. adji*, e. s. v. boom; *pakoe laoet*, de koolpalm; *p. doewa ratoes*, spijkers van 200 op e. kati; *pajoeng pakoe*, kop van een spijker; *mĕmakoe*, spijkeren; *mĕmakoekan*, iets vastklinken; *mĕmakoeï*, bespijkeren, met spijkers beslaan; *tĕrpakoe*, gespijkerd.

pakoeḳ, zie *pĕkoeḳ*.

paḳsa, I. dwang; *mĕmaḳsa*, dwingen, noodzaken. II. gunstig, voordeelig van den wind of de gelegenheid; *paḳsa jang baïk*, een gunstige gelegenheid.

paḳsi, I. Skr. vogel. II. = *paḳsa* II. III. = *pangsi*, as, spil.

paḳsina, het Noorden. Ook de linkerhand, Cr.

pal; *bĕrpal-pal* en *mĕmboewang pal-pal*, laveeren, tegen den wind opwerken, van een vaartuig. Afgeleid van paal, de bekende afstandsmaat; *mĕngĕpalkan* en *mĕmpal-palkan*, doen laveeren.

pala, I. (Skr. vrucht), *boewah pala*, muskaatnoot; *boenga pala*, foelie; *minjak pala*, muskaatnotenolie, enz. *wĕrna p.* bruin. II Kw. volkomen, geheel; *sapala-pala*, geheel en al, zooveel mogelijk, terdege, b. v. *sapala-pala nama djahat, djangan kĕpalang*, geheel en al een slechte naam, en niet maar half.

palai, e. s. v. boom, e. s. v. *mĕdang*.

palak, warm. Mĕn. door en door warm v. h. lichaam; *palak-palak kaki*, branderige voeten, b. v. door te nauwe schoenen. Pad. bov.l.

palam; *mĕmalam*, bedekken, b. v. van een wond met pluksel; *pĕrkataän jang soedah baïk dipalam*, woorden, waarvan het beter is, dat zij bedekt worden.

palang, van *alang*, dwarsboom, alles wat dwars ergens voor gehouden of ingestoken wordt om tegen te houden, grendel, dwarsbalk van een kruis; *p. tangan*, pareerstang; *tĕrpalang*, gegrendeld, met een dwarsboom afgesloten; *mĕmalangkan*, ook kruisigen.

palar; *mĕmalar*, rekenen op iets, staatmaken op iets, b. v. *hartamoe tiada koepalarkan*, op uwe goederen reken ik niet; *palar-palaran* = *toedoeng sadji*, zie ald.

palas, e. s. v. heester met waaiervormige bladen, waarvan emmertjes gemaakt worden. De jonge bladen worden gekorven en met opium vermengd gerookt. Hij draagt kleine, roode bessen.

palat, I. vulg. voor *pĕlir*, zie ald. II. *kajoe palat*, e. s. v. strafwerktuig op de Maleische scholen, waarin de voeten worden gesloten, om die te kunnen geeselen. Zie H. Abd. p. 28 r. 4.

palau, e. s. v. langwerpige, kwaadaardige bloedzweer.

palet, veeg, smeer met den vinger, zalf, smeersel; *palet bibir*, lippenzalf; *sipalet gila*, e. s. v. toovermiddel om liefde op te wekken; *sambal palet*, e. s. v. toespijs, die met de vingertoppen wordt genomen; *mĕmalet*, een veeg of smeer met de vingers geven; *tĕrpalet-palet*, aangesmeerd, in één smerige zaak mede betrokken zijn.

paliman, e. s. v. paardebloem, waarvan de wortel als middel tegen de wormen wordt gebruikt.

paling, I. naar de andere zijde gekeerd, gewend; *mĕmalingkan*, wenden, keeren, omwenden; *mĕmalingkan moeka*, en *bĕrpaling soempah*, ontrouw worden, voorn. jegens den Vorst; *mĕmalingkan orang daripada kadjahatannja*, iemand van zijn kwaad afbrengen, M. R. *bĕrpaling haloewan*, den steven wenden, van koers veranderen, ontrouw worden; *polang-paling*, zie *polang*; *paling-palong*, om en om met het dikke en dunne eind naast elkander, zooals manillasigaren enz. om plaats te winnen. II. op Java tot vorming van den Superlatif, b. v. *paling bĕsar*, grootst. Volg. vdT. uit het Balin.

palis; *mĕmalis*, gramstorig het aangezicht wenden naar, boos aankijken.

paloe, slag met een stok, reflectie, treffen of vallen van stralen; *mĕmaloe*, slaan met een stok, ook fig. b. v. *paloe Allah*, de kastijding Gods, de roede Gods; *mĕmaloe boenji-boenjian*, de muziek-instrumenten bespelen; *paloe gĕndang*, een soort van eenigszins giftigen zoutwatervisch; *bĕrpaloe-paloe dĕngan*, kloppen met, d. i. overeenkomen met, b. v. *bĕrpaloe-paloe dĕngan ajar-mawar*, overeenkomen met rozewater; *bĕrpaloe-paloewan*, onder elkander slaan, ook: klotsen van de golven; *bĕrpaloe-paloewan, sĕndirinja*, van zelf tegen elkander slaan; *mĕmaloekan tangannja*, de handen in elkaar slaan; *bĕrpaloe-paloe*, de waren bij een ruilhandel waardeeren, ruilhandel drijven.

paloeh, kil, kolk, diepte bij droogten of bij den oever, diepe kolk, in overigens ondiep water, waterplas, die na het afloopen van het water in een kom is blijven staan. Zie *palong*.

paloet, omgeven zijn met iets, b. v. met een vloeistof, omslag, klei, om een afgietsel te maken, enz. *mĕmaloet*, met iets omgeven; *kalam tĕrpaloet dĕngan dawat*, een pen gedoopt in inkt; *soerat bĕrpaloet*, een geënveloppeerde brief, = *bĕrsampoel*.

palong, het bed eener rivier, trog, langwerpige bad- of waterkuip van hout, etensbak, voederbak, drinkbak voor vee; ook *palongan*; *p. timba-roewang*, trog bij het grootluik, waarin het water gehoosd wordt.

palso, Port. valsch, onecht, valschheid van gemoed.

paltoe, waarnemend, voor noodhulp; *sjahbandar paltoe*, waarnemend havenmeester.

paman, Jav. oom, ook gebruikt als aanspraakstitel voor bejaarde, onbekende Javanen.
pamit, Jav. afscheidnemen; *pamitan*, afscheid.
pamoer, e. s. v. wit ijzer, waarmede wapens worden gedamasceerd, het damasceersel op krissen en sabels; *bĕrpamoer*, gedamasceerd.
pampang, een breede oppervlakte vertoonende; *tĕrpampang*, in de breedte uitgestrekt of zich vertoonend.
pampas, boete, smartegeld, voor verwonding. Mĕn. vergoeding, schadevergoeding in 't algemeen; *mĕmampas*, die boete betalen. Volgens F. *pamĕpas*.
pana, zie *fana'*.
panah, boog, lichtstraal; *anaḳ panah*, pijl; *anaḳ panah kosong*, pijl zonder punt; *panah api*, vuurpijl; *iboe panah*, de boog; *p. dilĕntoer*, een gebogen boog; *p. kĕloedan*, e. s. v. ouderwetsche schietboog; *panah pĕter*, bliksemstraal; *panah matahari*, zonnestraal; *bĕrtoekar anaḳ panah*, een huwelijk sluiten tusschen twee paren broeders en zusters; *mĕmanah*, met den boog schieten, ook fig. van het treffen der zonnestralen; ook van de maneschijn, b. v. *boelan.... mĕmanah kapada paseban agoeng*, de maan wierp hare stralen in de groote gehoorzaal; *sapĕmanah djaoehnja*, een pijlschot ver.
panakawan, Jav. vergezellend bediende, volgeling, lijfknecht. Zie *kawan*.
panas, heet, hitte, warm, warmte; zonneschijn; *dĕmam panas*, de heete koorts; *panas hati*, woede, toorn; *panas bara*, ziedende toorn; *djĕmoer dipanas*, in de zonneschijn te drogen hangen; *panas tĕriḳ*, smoorheet, snikheet, van den dag; *mĕndjadi panas dimata orang*, iemands begeerte opwekken; *dimakan panas*, verkleuren, vervellen door de zonnestralen; *oewang panas*, geld, zoo gewonnen, zoo geronnen; *bĕrpanas-panas*, het zeer warm hebben; *p. malam*, helder maanlicht; *mĕmanasi*, verhitten; *kapanasan*, verhit zijn; *panas-panas*, warm en wel, kersversch; *p. hari*, 10 uur 's morgens.
panau, plekken van een lichtere kleur op de menschelijke huid, doch niet wit; *panau mĕngkaroeng*, donkerder plekken dan de huid en geschubd als de *mĕngkaroeng*, e. s. v. hagedis.
pandai, knap, bedreven; bedrevene in, werkmeester in; *pandai dan oetas*, smeden en timmerlieden; *p. ĕmas*, goudsmid; *pandai mĕnjoekakan hati orang*, weten iem. genoegen te doen, op te beuren, of op te vroolijken; *pandai djatoh*, zich haasten zijn fout te bekennen, om aan straf te ontkomen; *pandai-pandai*, e. s. v. spruw bij kinderen; *kapandaijan*, bedrevenheid, knapheid, bekwaamheid.
pandaḳ, op Riouw = *pendeḳ*. Zie ald.
pandam, e. s. v. gepreparеerde hars, om messen enz. in het heft te bevestigen; *mĕmandam*, met hars bevestigen.
pandan, e. s. v. boom, *pandanus*, die aan de kust groeit, en van welks doornachtige, lange bladeren matten enz. worden vervaardigd. Soorten zijn: *p. podaḳ*, welks bladeren welriekend zijn en daarom fijngesneden onder bloemen worden gemengd, *p. laoet*, *p. poetik* en *p. tikar*.
pandang, blik, aanschouwing; *mĕmandang*, aanschouwen, aankijken, aanzien, beschouwen, zien naar; met het oog op, ter wille van, aanzien voor, beschouwen als; *m. kahadapan*, voor zich uit zien; *m. oewang*, op geld zien; *m. sama sĕndirinja*, elkander onderling aankijken; *bĕrpandang moeka*, in het aangezicht zien; *djangan pandang-mĕmandang*, zonder aanzien des persoons; *bĕrpandangan*, een entrevue hebben, = *bĕrlihatan; tĕrpandang*, toevallig aankijken, in het oog vallen; *tĕrpandang-pandang*, herhaaldelijk voor oogen krijgen; *pĕmandangan*, uitzicht op iets, kijkje; aanzien, égard; gezichtsafstand, b. v. *sapĕmandangan mata*, ook *sapandang mata; kapada pĕmandangan sĕhaja*, naar mijne beschouwing; *singkat pĕmandangan*, kortzichtig; *salah pĕmandangan*, gezichtsbedrog.
pandir; Mĕn. dom, onnoozel; *pa'Pandir*, vader van Pandir, een om zijn domheid en gebrekkig spreken vermaard persoon, onnoozele hals.
pandita, Skr. geleerde, godsdienstleeraar; ook gebruikt voor ons dominé; *pandita Jahoedi*, rabijn.
pandjaḳ, Jav. de man, die op de inlandsche muziekbekkens slaat.
pandjang, lang, uitgestrekt van ruimte en tijd, ver; *p. āḳal*, zie bij *āḳal; p.*

boelat, cylindrisch; *boelat pandjang*, ovaal; *sapandjang djalan*, den geheelen weg langs; *sapandjang hari*, den ganschen dag; *p. hati*, lankmoedig; *p. tangan*, diefachtig; *p. lidah*, langtongig; *p. pikir*, ver vooruitzien; *mĕlarat pandjang*, zich ver verspreiden, van vuur; *p. langkah*, omwegen zoeken, met langzame schreden op zijn doel afgaan; *pandjang bĕlit*, Mĕn. allerlei uitvluchten om zich van iets af te maken, allerlei draaierijen; *mĕmandjangkan*, verlengen, verbreiden; *bĕrpandjangan*, ten langen leste, ook lang van duur; *pandjang pendek*, allerlei, 't zij kort of lang; *mĕmandjang*, zich in de lengte uitstrekken; *roemah pandjang*, hoerhuis.

pandjarawala, voor *pĕntjakrawala*, sterrekundige.

pandjat, wip of zet met het lichaam, zie de frequ. *pĕrandjat; mĕmandjat*, beklimmen door het lichaam telkens een zet of wip te geven, zooals bij het klimmen in een kokospalm, kokanjemast enz. Mĕn. ook in hooger beroep komen van een vonnis.

pandjĕr, Jav. handgeld, voorschot op werk of leverancie. Mĕn. id. Zie ook *pĕrang*.

pandji, vlag, banier, vaandel.

pandjoet, toevallig spatje aan de punt van een kris, wit puntje aan den staart van een hond, beiden als een gunstig teeken beschouwd.

pandoe, I. wegwijzer, loods; baak in zee; zeker balspel, e. s. v. kolfspel of cricket, dat door vrouwen gespeeld wordt, b. v. *pandoe sĕrta dĕngan pĕmoekoelnja pĕrmaïnan pĕrĕmpoewan*, S. Dz.; *mĕmandoe*, loodsen, als gids geleiden. II. verbranden van het klein gehakte hout, dat overbleef op een pas ontgonnen akker.

pandoeh, zie *pandoe*.

pangan, I. uitgestrekt bosch; *orang pangan*, ook alleen *pangan*, boschbewoner. II. Jav. eten, spijs; *panganan*, spijzen, koekjes.

pangai, e. s. v. platte noot, die gekookt gegeten wordt. Mĕn.

panganan, Jav. koekjes, gebakjes, versnapering; *panganan talam* en *panganan tjoetjoer*, zie op die woorden.

pangeran, Jav. titel van vorstelijke personen, prinsen en prinsessen.

panggang, roosten, geroost, wat geroost is; *sapĕrti koetjing dĕngan panggang*, als de kat met het gerooste, Sprw. voor iemand, die van iets niet kan afblijven; *panggang*, ook gespleten houtspaander met een stokje er door bij wijze van kruis, op een vaartuig, ten teeken dat het te koop is; *hajam panggang* en *h. pĕranggang*, roostkippen, pofkippen; *mĕmanggang*, roosten, poffen; *pĕmanggang*, braadspit, houten speetje waaraan iets geroost wordt; ook roosting, b. v. *sapĕmanggang poeloet*, een kleefrijst-roosting. Zie ook *ganggang*.

panggar, stelling om er borden of visch op te leggen, toestel van geheide palen in zee, waarop zich het huisje en het kruisnet voor den visscher bevinden. Zie *tangkoel*.

panggil; *mĕmanggil*, roepen, bij den naam roepen, noemen, ontbieden, noodigen; toespreken met een naam of titel; *panggilan*, opontbod; *orang panggilan*, de genoodigden.

panggoel, Batav. de heup.

panggoeng, stellaadje, stelling op palen, en vandaar *roemah panggoeng*, een huis op palen, zooals de Maleische huizen; *panggoengan*, uitkijk, wachttoren, tooneel op palen, zooals van de Chineezen.

pangkah, I. *mĕmangkah*, pikken met een tol; raken, troeven bij het redetwisten. II. kruis op het voorhoofd van een kind of op een vaartuig, gemaakt ter afwering van booze geesten.

pangkal, begin, het tegenovergestelde van uiteinde, wat het dichtst bij den oorsprong is, dikste einde van een tak, stok, stam enz., dat gedeelte van een wapen of werktuig, dat in het gevest of heft zit; hoofdsom of kapitaal, titel van een boek enz.; *pangkal pohon*, voet van den boom; *p. dahan*, dikste einde van een grooten tak, daar waar die uit den stam komt; *pangkal sajap*, dikste einde van een vleugel; *p. paha*, heup; *p. tangan*, handgewricht; ook het boordje aan een mouw; *p. mata*, binnenhoek van het oog; *p. tĕlinga*, de oorwortel; *p. hidoeng*, de neuswortel; *p. tahoen*, aanvang van het jaar, b. v. *kita tĕrima tijap-tijap pangkal tahoen orang poetih*, zal door ons ontvangen worden telkens bij den aanvang van

het jaar der Europeanen, Mal. Contr.; *pangkalan*, daar waar een weg begint of een andere weg aanvangt; aanlegplaats voor vaartuigen, landingsplaats, havenhoofd, veer; *pangkalan tambang*, overhaalveer; *p. kangka*, afscheepplaats voor gambir en peper bij de plantages; *pěnghoeloe pangkalan*, hoofd van een veer, veerbaas.

pangkas; *měmangkas*, den top of kop van iets afhouwen, b. v. de uitstekende loten van eene heg, een kool van den stronk, het loof van radijs; ook onthoofden. Měn. ook nog: afscheppen v. bovendrijvende vetdeelen of vuil; *měmangkas ramboet*, het haar afknippen; *m. kata-kata*, in 't kort vertellen.

pangkat, verhoogde vloer, estrade, terras, verhooging, verdieping, verheven plaats, waardigheid, trap, rang, graad, omstandigheid; *běrpangkat-pangkat*, trapsgewijze; *boekit běrpangkat-pangkat*, een terrasvormige heuvel; *dipětjatkan daripada pangkatnja*, uit zijn ambt ontzet worden; *pangkat karadjaän*, de koninklijke waardigheid; *pangkat saoedara*, e. zekere graad van bloedverwantschap, waarbij men broeders is, b. v. uit anderen vader of andere moeder; *soeatoe pangkat kadjahatan*, een trap of graad van slechtheid; *těrbang běrpangkat-pangkat*, al hooger en hooger vliegen, zooals b. v. de leeuwerik; *maka datang kapada pangkat jang baïk dan kětika jang elok, maka radja Dewa Sjah Pěri dihiasi oranglah*, en het geschiedde onder eene goede omstandigheid en op een schoon oogenblik dat men den Vorst D. S. P. opsierde, L. B.

pangking, Chin. slaapplaats, slaapvertrek.

pangkoe, schoot; *p. lěngan*, binnenbocht van den arm; *pangkoe-pangkoe*, wat op een schoot gelijkt, eenigszins opgeheven bovenbeen; *měmangkoe*, op den schoot houden, of op den gebogen arm houden, b. v. een kind; voogdijvoeren, beheer voeren, regeeren; *pěmangkoe*, voogd; *mangkoe-boemi*, rijksbestierder; ook *pěmangkoe boemi*.

pangkoeng; *měmangkoeng*, kloppen, zooals met een stuk hout, een knuppel enz. knuppelen, b. v. *mari kita pangkoeng biar lěkas ija mati*, kom, laat ons hem knuppelen, opdat hij spoedig sterve.

pangkoer, e. s. v. houweel, gebruikt om de sago uit den stam te hakken; op Sum. = *tjangkoel; měmangkoer*, met het houweel bewerken; *pangkoeran sagoe*, sagowasscherij.

panglima, krijgsbevelhebber, zoowel te water als te land; *panglima běsar*, opperbevelhebber. Naar men beweert van *lima*, hand, doch in die beteekenis niet in gebruik. Volgens de Mal. Sam. worden de legerhoofden onderscheiden in: *p. pěrang běsar*, *p. pěrang* en *p. dalam*. Zie ook *laksamana*.

pangling, Jav. iemand niet herkennen.

pangoes; *měmangoes*, ademhalen van visschen en amphibiën als ze even boven water komen. Zie ook *doengas* en *pantas*.

pangsa, muskel, part of vak, waarin sommige vruchten, zooals de chinaasappel, de doerian enz. verdeeld zijn, ader of nerf tusschen steenlagen, waar men de bergbloksteenen kan splijten, de nerven in de hand.

pangsi, I. ijzeren punt van een tol. Zie *paksi*. II. e. s. v. dunne chineesche zijde, die voor vlaggedoek gebruikt wordt.

panír, Perz. kaas.

panoes, = *pantja-roba*, samengepakte wolken vermengd met bliksemstralen, H. I. P.

pantai, zacht hellend, glooiend; het zeestrand; *ditěpi pantai*, aan of langs het strand; *orang p. dan orang darat*, kustbewoners en bewoners van het binnenland.

pantak; *měmantak*, indringen van puntige lichamen, b. v. een spijker in hout. Ook indrijven, inslaan, d. B.

pantang, zich onthouden van iets, verboden als schadelijk, zich menageeren; *pantang dan larangan*, onthoudingen en verboden zaken; *tiada běrpantang lagi*, vrij en ongehinderd, mogelijk beter *tiada běrpintoe lagi*, zooals mijn Hs. v. d. H. T. heeft; *pantang pěmali*, verboden en ongeoorloofd; *orang pantang*, iemand, die onder een verbod staat, b. v. door onreinheid; *pantang baïk-baïk*, ontzie u terdege, menageer u vooral, houd streng dieet; *pantang běranak*, de veertigdaagsche afzondering eener pas bevallen vrouw; *lěpas pantang*, opgeheven van den ban of de onthouding.

pantas, vlug, vaardig, handig, levendig,

ijverig, wakker; *pantas moeloet*, welbespraakt; *p. pangoes*, vlug en vaardig; *bĕrpantas-pantasan*, om het vlugst.

pantat, het achterste, de posteriores, fondament, grondslag, onderkant van pot of pan, bodem; *pantat litjat*, een blik gat, van het rijden. Op Java *bantat.*

pantau; *mĕmantau*, naar den toestand van iets zien, zien hoe het er meê is.

panti, Jav. woning, verblijf, huis; *panti dĕrma*, liefdadigheidsgesticht.

pantikosta, Gr. pinkster, lett. de vijftigste dag.

pantik; *mĕmantik*, slaan of wrijven met iets hards tegen iets dergelijks, b. v. met een vuurslag tegen een vuursteen; *m. oerat*, aderlaten; *bĕrpantik*, zich doen aderlaten.

panting, verspreid; *pontang-panting*, overal verspreid, overhoop; hiervan de frequ. *pĕlanting* en *bĕrpĕlantingan*, overal verspreid heenrollen.

pantis; *mĕmantis*, verfraaien van de wenkbrauwen met verf of door het uittrekken van eenige haartjes.

pantja, Skr. vijf; de hand met de uitgestrekte vingers; e. s. v. houtverband door middel van zwaluwstaarten; *p. radja diradja*, ook alleen *radja diradja*, vorstelijke lijkbaar; *p. nĕgara*, Jav. de van de hoofdplaats verwijderde districten; *p. boeta*, Skr. de 5 elementen, aarde, vuur, water, lucht en aether; *p. lima*, e. s. v. handenwichelarij; *maïn pantja*, elkanders krachten beproeven door de handen tegen elkaar te drukken. Mĕn. *bĕrpantja*, een worstelspel, waarbij de een zijne vingers tusschen die van den ander steekt en dan door drukken probeert wie de sterkste is; *p. pĕrsada*, e. s. v. bad- of lusthuis met vier tinnen en een toren. Zie verder de samenst.

pantjabĕtjara, een mengsel van vijf verschillende welriekende oliën. Zie ook *oepatjara.*

pantjaïndra, Skr. de vijf zintuigen; ook: ongewone of bovennatuurlijke gewaarwording door middel van een der zinnen.

pantjaka, brandstapel; *mĕnoenoekan pantjaka*, den brandstapel aansteken.

pantjalima, zie *pantja.*

pantjaloehoer, e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren.

pantjalogam, mengsel van vijf verschillende metalen, samenstelling van gesteenten van verschillende kleur, samenstrengeling van verschillende soorten metaaldraad, waarvan men ringen maakt.

pantjang, I. paal, pijler, palissade, staak om iets aan vast te binden, in het water of op het land; *mĕmantjang*, palen slaan, om iets op te bouwen, ook fig. voorloopig en onderhands over iets spreken; *pantjangan*, de besprokene, nam. het meisje, dat als aanstaande echtgenoote voor iemand besproken is; ook verkeerd gebruikt voor *pĕmadjangan*, zie ald.; *mĕmpĕrpantjang*, in de hoogte steken als een staak. II. *bĕrpantjang*, e. s. v. worstelen. R. Pas. III. kegel; *maïn pantjang*, kegelen, d. B. en R. v. Eys.

pantjapĕrsada, zie *pantja.*

pantjar, I. *mĕmantjar*, met een straal uitschieten of spuiten, van vloeistoffen, vuur, de zonnestralen, den bliksem; ontsproten zijn, voortkomen of afkomen, van afkomst; *pantjaran ajar*, fontein; *bĕrpantjaran*, uitspuiten van velen; ook verspreiden, uitstorten van hersenen, zie *pĕntjoer*; *mĕmantjarkan*, doen uitspuiten. II. e. s. v. landmaat, bunder, lang 100 en breed 20 roeden, inhoudende 5 *petaks*, elk van 20 roeden. Leijd. en R. v. Eijs.

pantjaroba, veranderlijke winden met buien, allerlei buien, de kentering van den moeson. Zie *panoes.* Schijnt ook voor e. s. v. versiersel aan woningen gebruikt te worden, b. v. *pantjaroba di-atas pintoe.* I. P.

pantjawĕrna, vijfkleurig, veelkleurig. Ook *mantja-wĕrna.*

pantjil; *mĕmantjil*, de handen vouwen met gekruiste vingers, de vingers kruisen.

pantjing, I. Jav. vischhaak, hengel; *mĕmantjing*, of liever *mantjing*, hengelen; *pantjing-pantjing*, uitvisschen, uithooren. Zie ook *pĕntjing.* II. = *tjodek*, zie ald. en *raboen.*

pantjir, voorhoede van een trein. Zie *pĕntjir.*

pantjit, bij korte tusschenpoozen uitspuiten.

pantjoe, een soort van boom met groote, groene, zoetachtige vruchten.

pantjoeng, slip, punt, schoot, sleep,

van een kleed; *p. tĕlang*, lange sleep, zie *tĕlang; mĕmantjoeng*, het bovenste deel van iets afhouwen, in eens schuin afhakken, het hoofd, de toppen van lansen, van een pisangplant enz. afslaan. Zie ook *loewai*.

pantjoer, horizontaal of naar beneden uitspuiten; *mĕmantjoer*, ook spuwen, uitspuwen, van een Vorstelijk persoon. Mĕn. *pantjoeran*, waterleiding.

pantjoet; *mĕmantjoet*, omhoog spuiten met een straal; *pantjoetan ajar*, fontein. Sw.

pantoel; *mĕmantoel*, terugspringen, afstuiten, afdeinzen van een vaartuig, dat tegen iets stoot, niet aannemen van onderwijs; *mĕmantoel-mantoel*, ricochetteeren. Mĕn. *pantoen*.

pantoeng, bepaald, stellig. d. B.

panton, puntdicht, de eenig oorspronkelijke dichtvorm der Mal. volken. De *panton* bestaat uit coupletten van vier regels, die om den anderen rijmen en waarvan alleen de beide laatsten de beteekenis bevatten; *bĕrpanton*, zulke gedichten zingend voordragen; *bĕrpanton hĕlang dĕngan hajam, lambat-laoen disambar djoega*, al zingt de kiekendief ook puntdichten met het hoen, ten langen leste grijpt hij het toch, Sprw.

paoeh, e. s. v. wilde, eetbare mangga, bruinachtig blauw van kleur; *paoeh djanggi*, een groote soort daarvan, de reus- of paardemangga.

paoeḳ, I. *mĕmaoeḳ*, met een haak naar zich toehalen; *pĕmaoeḳ*, brandhaak; ook e. s. v. kapmes met gebogen punt. II. alleen in *laoeḳ-paoeḳ*, zie *laoeḳ*.

paoen, het Eng. pound.

paoes; *ikan paoes*, de walvisch.

paoet, vastgeklemd aan iets; *bĕrpaoet*, zich aan iets vastklemmen, stijf vasthouden; *mĕmaoet*, iets klemmend vasthouden; *tĕrpaoet pada*, vastgelegd aan, bevestigd aan, ook van een dier, I. P.; *sangkoet paoet*, stevig vastgeklemd; *bĕrsangkoet paoet*, zich stevig vastklemmen; *sangkoet paoet dĕngan hoetang*, diep in de schulden steken; *sijang kiri, paoet kanan*, strijken bakboord, ophalen stuurboord, van de riemen; *pĕmaoet*, de trekker van een geweer.

paong, Port. pâo, brood; *pisau paong*, broodmes, tafelmes.

papa, Skr. arm, behoeftig, ellendig; *anaḳ papa*, een moederloos kind; *dagang papa*, een armoedige vreemdeling; *kapapaän*, armoede, verarmd; *papa-karama*, slecht, ondeugend, vdW. b. v. *tiada ādat laki-laki mĕmbelaï pĕrĕmpoewan, djadi papa-karama, tĕrtoetoep pintoe kajangan, pĕmali, kakanda, pada sĕgala dewa-dewa tiada baïk*, 't is de gewoonte niet, dat een man eene vrouw in den dood vergezelt; dat zou slecht zijn, de poort des hemels zou gesloten blijven, dat is voor u een verboden zaak, het is in de oogen der goden niet goed. Pr. Dj. Het kan dus geen „boete voor aanvaring" zijn, zooals P. opgeeft.

papah; *mĕmapah*, iemand bij het gaan ondersteunen; *bĕrpapah*, onder het gaan steunen, b. v. *maka baginda rasoel Allah bĕrpapahlah atas bahoe kadoewanja bĕrdjalam kadalam mĕsdjid*, Zijne Hoogheid de gezant Gods leunde op hun beider schouders en ging de moskee binnen. N. Moeh.

papaḳ, I. vlak, zonder hoogten of laagten, effen, plat van piekpunten; *roemah papaḳ*, huis met een plat dak; *ajam papaḳ*, kip zonder staart; *orang papaḳ*, manwijf. II. iets in zijn loop tegenhouden, = het Jav. *pĕpĕg*, b. v. *maka titah Sjaich Alim: Papaḳlah radja kĕra ḥarâm zadeh itoe; djangan dilĕpasnja*, toen zeide S. A.: Houdt dien apenkoning, dat hoerekind, tegen; laat hem niet ontkomen. Pĕl. Dj. III. = *papag*, Jav. tegemoetkomen, tegemoetgaan, verwelkomen, inhalen. H. Boedj. *pĕmapaḳ*, inhaling. IV. = *pĕpaḳ*, eten, kauwen, kluiven, knabbelen.

papakrama, slecht, ondeugend. Zie *papa*.

papan, plank, bord; *papan toelis*, schrijfbord, schrijftafeltje lei; *papan tjatoer*, schaakbord; *p. goeloeng*, voorboom van een weefstoel, het plankje, waarop de afgeweven stof wordt gewonden; *p. pĕnjĕsah kaïn*, waschplank, waarop de waschlieden het goed slaan; *p. tjongkaḳ*, het bord waarop *tjongkaḳ* gespeeld wordt; *papan mestar*, linieerplankje; *p. karanda*, doodkist; *moeka papan*, een onbeschaamd gelaat; *roemah papan*, een houten huis; *papan medjah*, het blad van een tafel. Verder wordt *papan* nog gebruikt als Hulptelw. om het aantal *pĕtai*-vruchten aan te geven.

papar, I. plat, van iets dat scherpe kanten heeft en dun is, b. v. van een zwaard, de hand enz.; vlak, platte of vlakke kant van iets; *mĕmaparkan,* platmaken van de tanden door afvijling. II. *mĕmapar,* bespreken, uitleggen; *paparan,* opheldering, uitlegging; *sapapar,* eenstemmig, Pad. bov.l.

papas; *mĕmapas,* afnemen, van iets afdoen, b. v. kleeren, een gordijn, schilderij, tent enz. wegnemen, verdrijven van spoken, krachteloos maken van vergif; *mĕmapas karadjaän,* afstand doen van de regeering, Pr. Dj. *mĕmapas pakajan,* iemand de kleeren afdoen, ontkleeden, id.

papat, I. *mĕmapat,* slaan met iets, dat vlak of plat is, b. v. met het platte van een sabel, een liniaal enz. doch niet met de vlakke hand; *papatlah kapalanja,* sla hem den kop af. Zie ook *pĕpat.* II. *mĕmapat,* vermaken van een pen; *mĕmapat batoe,* steenen gelijk houwen.

pa'poei, Chin. e. s. v. orakel door middel van twee stokjes.

papoewa, kroesharige bewoners van Nieuw-Guinea en de omliggende eilanden.

para, gezamenlijk; *para mantĕri,* de gezamenlijke ministers; *para poetĕri,* de gezamenlijke prinsessen; *mĕmarakan,* verzamelen, b. v. *sambil mĕmarakan sĕgala rājat jang lari itoe,* terwijl hij het vluchtende volk verzamelde, Pr. Dj. *para-para,* horde, rek, losse stelling, horizontaal liggend rasterwerk, hetzij boven den vuurhaard of buiten de woning, om er het een of ander op te drogen; *para-para boewang,* horizontaal uitstekend zoldertje onder het einde van den nok van een huis; *para-para laboe,* zoldering over de geheele ruimte; *arang para-para,* roet.

parah, Kw. dood, doodelijk; *loeka parah,* doodelijke wond.

paraḳ, I. tusschenruimte; *mĕmaraḳkan,* een ruimte tusschen beiden laten. H. Masj. II. de erven rondom de woningen, Pad. bov.l. Mĕn. tuin, *parakan dalam,* Jav. de trawanten van den Vorst.

param, op Jav. *parĕm,* een verzachtend smeersel. Mĕn. id.

paran, W. Sum. de dwarsribben van een dak.

parang, hakmes, houwer in het algemeen; ook: slag met een houwer; *parang mondoḳ,* korte, breede houwer; *p. latoeḳ,* houwer om koppen te snellen; *sapĕrti parang mata doewa,* Sprw. dubbeltongig; *mĕmarang,* met een houwer slaan; *mĕmarangkan pĕdang,* met een zwaard houwen of slaan; *mĕmarangkan toelisan,* schrift met één streep doorhalen; *parang-parang,* wat op een houwer gelijkt; *ikan parang-parang,* e. s. v. platvisch met zeer scherpe, fijne tandjes en vandaar *gigi parang-parang,* fijne tandjes bij menschen; *pohon parang-parang,* een soort van boom, die hout voor planken levert; *parang-mĕmarang,* over en weêr elk. houwen; *parangan* en *parang-parang,* een soort van langwerpige verzwering in den nek.

parap; *mĕmarap,* met de vuist slaan even als met een hamer, beuken, ook beuken v. e. vesting; *pĕmarap,* onderste gedeelte van de vuist, buitenzijde van de hand.

paras, I. gelaat, aangezicht, van Vorsten en in poëzie. II. glad, effen, gelijk, gladaf, geëffend, glad afgestreken, van een inhoudsmaat, een effen vlak vormend; *mĕmaras,* effenen, gelijkmaken, glad afstrijken.

parau, I. gorgelend, kirrend van een geluid. II. *parau-parau,* de longen; ook: longkleurig paarsch; de blazen van een visch. Zoo Cr. M. en R. v. E. daarentegen vdW. *paroe-paroe.*

pareh; *mĕmareh,* het lot doen spreken door kaarten, dobbelsteenen enz. dobbelsteenen gooien, kaarten ronddeelen, hoopjes maken, op risico zetten of opkoopen; *boewah p.,* dobbelsteen; *maïn p.* hazardspelen.

pari; *ikan pari,* e. s. v. zeevisch, de rog; *kajoe pari,* e. s. v. boom, die olie levert; *pari-pari,* krans van rotan enz. om de gelijkenis met een rog; *bintang pari,* zie *tohoḳ; ekoer pari,* zie *pĕdang.* Van de rog heeft men de volgende soorten: *p. oenat, p. soempat* of *p. rimau, p. bilis, p. moro, p. djedong* en *p. mingki.*

pariḳ, I. *mĕmariḳ,* aansteken, aanmaken, v. e. vuur. P. II. *poraḳ-pariḳ,* op verschillende wijze van of uit elkander, van een verslagen leger.

paring, een soort van plant; ook = Jav. *pĕring,* bamboe.

parit, gegraven gracht of vaart, sloot, loopgraaf, geschaafde gleuf of groef in planken, mijngroeve, greppel, slop; *bĕrparit,* ook: gegroefd, gegleufd.
paro, Jav. helft; zie *saparo.*
paroe-paroe, long, longkleurig, paarsch; ook de blazen v. e. visch.
paroeh, bek van een vogel; *mĕmaroeh,* pikken, oppikken, van vogels.
paroeng, e. s. v. slangvormige kris met vele bochten; ook *paroeng sari* genoemd.
paroet, rasp, schram, ruw litteeken, ook fig.; *paroet katoemboehan,* pokputten Abd.; *mĕmaroet,* raspen; *paroetan,* raspsel. Op Java *paroed.*
parsi, ook *farsi,* Perzisch; *akar-parsi,* asperges.
pasah, scheiden, nam. een vrouw van haren afwezigen man, die geen geld tot onderhoud heeft gezonden. Ook bij Abd. Mogelijk het arab. *faṣṣa,* scheiden. Zie *pisah.*
pasaḥ, paasch; *hari-raja pasaḥ,* het paaschfeest, de paaschdagen.
pasaḳ, pen, nagel, bout; *pasaḳ tapaḳ kaki koeda,* hoefnagel; *p. koentji,* sluitpen, grendel; *orang pasaḳ,* de oorspronkelijke bewoners van een land; *pasaḳ toeli,* bout, aan weerskanten geklonken, dienende om de boegplanken van een klein vaartuig te verbinden.
pasal, zie *pasoel.*
pasang, bij elkaar behoorend en als zoodanig samengevoegd, paar, weerga; aansteken v. vuur of licht, afvuren v. e. vuurwapen, uitzetten van strikken, bijzetten van zeilen of vlaggen; wassen van het water bij vloed, b. v. *sapatoe doewa pasang,* twee paar schoenen; *boeroeng mĕrpati sapasang,* een paar duiven; *almari sapasang,* een paar kasten, die als zoodanig bij elkander behooren; *pasang anaḳ* en *p. kĕtjil,* klein tij, kleine vloed; *p. bĕsar,* groote vloed; *p. poernama,* vloed bij volle maan, springvloed; *p. soeroet* vloed bij laagste eb; *p. bah,* zeer hooge vloed; *p. goendah* of *p pĕrbani,* doodtij; *p. sorong boewih* of *djolong-djolong p.,* getij twee of drie dagen na doodtij; *mĕmasang djĕrat,* strikken spannen; *mĕmasang djaring,* netten uitzetten; *m. kĕbon lada,* een pepertuin aanleggen; *m. lajar,* de zeilen bijzetten; *m. bandera,* de vlag hijschen; *m. bĕdil,* een geweer afschieten; *m. api* vuur aanmaken; *m. pĕlita,* de lamp opsteken; *m. oewang,* geld op- of inzetten; *m. bitjara,* raad beleggen; *m. soewar,* een lichtsein hijschen; *m. tĕlinga,* het oor spitsen; *m. tabek,* zijne excuses maken; *mĕmasangkan goena,* toovermiddelen aanwenden; *daoen pasang-pasang,* een soort van klimplant; *sakit pasang-pasangan,* waterbreuk, hydrokele; *kĕpasangan,* in den strijd gewond.
pasar, Perz. in poëzie ook *pasara,* markt, marktplaats. Zie *pĕkan.*
paseban, Jav. gehoorzaal; Mal. de tweede en langste estrade van een balai, die als een breede gang de *sĕri-balai* omgeeft en waar de mindere hoofden links en de geestelijken rechts zitten; vloer vóór een estrade; e. s. v. koepel bij eene woning; *ikat paseban,* koepelvormig kastje, waarin de steen op een ring zit.
pasijar, Port. Batav. wandelen; *pasijaran,* wandelplaatsen, zie *sijar* III.
pasir, zand, zandbank; *kajoe pasir,* e. s. v. week, wit hout; *goela pasir,* de gewone fijne suiker in tegenoverstelling van *goela batoe,* klontjes; *iboe pasir,* grove korrel of steentje in het zand; *ikan pasir,* een soort van zeevisch, de wijting; *ĕmas pasir,* stofgoud, = *ĕmas oerai.*
pasmat, verb. Ned. Spaansche mat of dollar.
pasmen, verb. Ned. passement.
pasoe, kom, waschkom.
pasoek, troep, bende, compagnie krijgsvolk enz.; *pasoekan orang pĕnjamoen,* rooverbenden; *bĕrpasoeḳ-pasoekan,* aan troepen, te hoop loopen.
pasoel, e. s. v. boom, die licht, onduurzaam hout oplevert. Volg. vdW. *pasal,* e. s. v. boom, die een eetbare vrucht draagt.
pasoeng, blok om gevangenen in te sluiten; de staanders van de *papan goeloeng* bij het weven; *mĕmasoeng,* in het blok sluiten.
patah, I. gebroken en breken van harde, lange, betrekkelijk dunne, ronde voorwerpen, zooals beenderen, stokken, armen en beenen enz.; *patah lidah,* tot zwijgen gebracht; *pataḥ pĕrang,* verslagen, verbroken van de slagorde; *sapatah kata,* een enkel woord, een lettergreep; *patah majang,* golvend van

het hoofdhaar; *patah arang*, gebroken als houtskool, d. i. onherstelbaar verbroken van een huwelijk; *patah kĕmoedi* en *p. toelang*, twee soorten van planten; *mĕmatah djarinja*, zijne vingers laten kraken of knappen; *mĕmatahkan*, breken van bovengenoemde voorwerpen, een stelling of bewijs krachteloos maken, iem. tot zwijgen brengen; *mĕmatahkan sĕtĕroe*, de vijanden tot zwijgen brengen. II. *pĕmatah* en *pĕpatah*, aanwijzing, voorschrift voor een werk; het onderwijs der ouden van dagen, de leer der ouden.

pataka, Skr. kwaad, nadeel, ramp; *mala-pataka*, rampen en onheilen.

patala, Skr. verdieping, gewest; *katoedjoeh patala langit*, de zeven hemelen; *katoedjoeh patala boemi*, de zeven gewesten onder de aarde, de onderwereld.

patam, randbelegsel, kantbeslag, voorhoofdversiersel met juweelen in den vorm van een bloem, beslag van koffers, belegsel van passement, lijstwerk boven een venster enz., rand van een vijver.

patar, groote houtvijl, zie *kikir*.

pataram, e. s. v. kleine kris of dolk, die door vrouwen wordt gedragen. Jav. *patrĕm*, Skr. id. *patram*, dolk, mes, lemmer. Mes. Kag. Volg. and. HSS. *patrawam*, o. a. Pr. Dj.

patek, Jav. de frambozenuitslag; *patekkĕn*, dien uitslag hebben. Zie *poeroe*.

patĕra, Skr. blad, ook als versiersel.

patĕri, soldeersel, borax; *mĕmatĕrikan*, soldeeren, dichtsoldeeren.

pati, I. het fijnste bestanddeel van iets, door uitpersing, of koking, of verdamping verkregen, zetmeel, extract, essens, quintessense; *pati oebi*, cassave-zetmeel; *pati sirih*, het allereerste sirihspeeksel. II. dood, = *mati; dĕnda pati*, doodstraf.

patih, I. luisterend, volgzaam; *orang patih*, een volgzaam man, een geschikt persoon; *kĕmoedi patih*, een roer dat goed luistert; *mĕmatihkan kĕmoedi*, het roer wenden, aansturen op, lett. het roer doen luisteren, doen volgen. II. Jav. titel van den eersten minister of staatsdienaar.

patik, I. slaaf, ik, wanneer men tot den regeerenden Vorst spreekt. Van derden tot den Vorst sprekende, gebruikt men *patik itoe* of *patiktoe; dipatikkan*, toegesproken worden met *patik*. II. aderlaten, vdW. zie *pantik*.

patikan, wit vlekje op de oogappel, vdW.

patiktoe, zie *patik*.

patil, I. smalle dissel, waarvan het ijzer overlangs staat; volg. M. met verzetbaar ijzer; *patih pĕnarah*, dissel, waarmede men het hout de eerste ruwe bewerking doet ondergaan; *mĕmatil*, met den dissel bewerken; *patilan*, bedisseling, ook datgene wat met den dissel bewerkt wordt of is. Zie ook *bĕlijoeng* en *rimbas*. II. Batav. voelhoorn.

patin, e. s. v. grooten, smakelijken, vetten zoutwatervisch.

pating, I. stompe beitel, kouwbeitel, steenhouwersbeitel. II. houten pen, om iets aan vast te maken; *mĕmating*, zulke pennen of spijkers slaan.

patjai, gepulveriseerde specerijen, die op het lijkkleed worden gestrooid, om er het lijk in te wikkelen.

patjak, I. spit, braadspit, speetje; *mĕmoesing patjak*, het spit draaien; *mĕmatjak*, aan een spit steken, om aan het vuur te roosten. II. ervaren, bedreven, geoefend in iets, een vaartuig op stapel zetten; *soerat patjak pĕrahoe*, schriftelijke vergunning om een vaartuig te bouwen, zeebrief. Zie *pandai*. Mĕn. id.

patjal, slaaf van een slaaf; wordt gebruikt als men tot den Vorst spreekt van zijn eigen dienstbaren; *patjal kĕritjal*, in de hoftaal: ondergeschikten van allerlei soort; *bĕhasa patjal*, nederige taal tegenover den Vorst; *ikan patjal*, e. s. v. grooten visch, de *ikan parang-parang*, als die groot geworden is.

patjang, Jav. *mĕmatjang*, bestemmen voor, nam. een meisje voor een man, verloven. M. Pr. Dj. Zie *padjang*.

patjar, I. naam voor verschillende soorten van planten, b. v. *patjar ajar*, de tuinbalsamine; *p. koekoe* en *p. hinai*, e. s. v. heester met welriekende witte bloemen en welks bladeren gebruikt worden om de nagels rood te verven; *p. bĕlanda*, de myrthe; *tikar patjar*, zie *tikar*. II. mogelijk voor *pantjar*, b. v. *maka ijapon mĕngiraikan sajapnja mĕmatjarlah kapada sakalian anak pĕrtoewanan itoe*. I. P.

patjat, ook *patjet*, kleine springbloed-

zuiger; *sapĕrti patjat kĕnnjang*, als een verzadigde springbloedzuiger, d. i. in het midden dik en de beide uiteinden dun. Mčn. *atjit*, vdT.

patjau, vogelverschrikker, Sw.

patjet, = *patjat*, zie ald.

patjit; *mĕmatjit*, vasthouden, Pad. bov.l. zie *pĕtjit*.

patjoe, spoor, prikkel, waarmede men dieren aandrijft; *mĕmatjoe*, aansporen; *dipatjoenja bĕrdjalan sigĕra*, hij spoorde het aan om hard te loopen; *mĕmatjoe koeda*, een paard aansporen. Mén. id.

patjoel, I. *mĕmatjoel*, knijpen, uitdrukken, b. v. de prop uit een bloedzweer. II. Jav. de hak, = *tjangkoel; mĕmatjoel*, den grond met de hak bewerken.

patma, zie *padma*.

patoek; *mĕmatoek*, pikken, van vogels, bijten van slangen; *pĕlatoek*, de specht. Zie ook *pagoet* en *tjatoek*.

patoeng, beeld van hout of steen, afgodsbeeld, ook beeld van dieren in hout of steen.

patoet, behoorlijk, betamend, passend, geschikt, voegzaam, 't kon wel niet anders, overeenkomend, overeenstemmend, harmonieerend, b. v. *tĕrlaloe patoet lakoenja*, uitermate geschikt was zijn gedrag; *koerang patoet itoe*, dat is ongepast, onvoegzaam; *patoetlah ija akan soewami anakkoe*, hij is geschikt voor een man van mijne dochter; *apa patoet akan laki-laki ini*, wat verdient deze man? *patoetlah ija mati*, 't kon wel niet anders als dat hij stierf, hij moest wel sterven; *tiada patoet harga*, onder de waarde; *boenjinja patoet dĕngan tarinja*, het geluid stemde overeen met den dans; *dĕngan sapatoetnja*, naar behooren, zooals het behoort; *adakah patoet*, hoe is het mogelijk, b. v. *adakah patoet soengai ini bolih kĕring, di minoemnja ajar sabanjak ini*, hoe is het mogelijk dat deze rivier droog wordt en dat hij zoo'n menigte water opdrinkt, Pĕl. Dj.; *barang jang patoet mĕmĕgang sĕndjata*, al wat maar geschikt was, om de wapens te dragen; *bĕrpatoetan dĕngan*, in overeenstemming zijn met, overeenkomen met, passen bij; *mĕmatoetkan*, in overeenstemming brengen, passend maken, doen harmonieeren, opschikken, versieren.

patrawam, zie *pataram*.

pawah; *rĕmpah-pawah*, allerlei kruiderijen. Ook *rĕmpah-pijah*.

pawai, al wat tot een plechtigen optocht behoort, zoowel personeel als materieel; *mĕngatoer pawai*, den optocht regelen; *mĕnjĕlampai pawai kaïn*, de gele staatsiedoek over den schouder geslagen dragen.

pawaka, Skr. vuur.

pawan, e. s. v. plant met zeer fraaie bloemen.

pawana, Skr. wind.

pawang, I. gids, geleider, drijver, hoeder, stuurman, schipper, iemand, die door geheime wetenschap den weg weet om iets te vinden, b. v. een bron, metaal-ader, wilde dieren, bijen enz. *pawang gadjah*, olifantenjager; *p. onta*, kameeldrijver; *p. pĕrahoe*, stuurman, schipper; *p. lĕbah*, bijenjager, iem. die bijennesten weet op te sporen; *p. handasah*, meetkundige. II. e. s. v. boom.

pĕbaringan, zie *baring*.

pĕbejan, zie *beja* I.

pĕda, ingepekelde groote visch aan stukken, zoutevisch; *mĕmĕda*, aan groote stukken inpekelen, inzouten, ook fig. voor nutteloos bewaren, opzouten.

pĕdada, zie *bĕrĕmbang*.

pĕdah, voorteeken, beteekenis van een droom of gebeurtenis, ook *pĕdahan; mĕmĕdahkan*, een beteekenis geven, een uitlegging geven van een droom, Pr. Dj.

pĕdal, I. maag of krop van vogels. Zie *kampĕdal*. II. *mĕmĕdal*, inslokken, verzwelgen, doen verdwijnen in een zak, insteken, b. v. zijn zakdoek in den zak.

pĕdali; *boenga pĕdali*, de bloem van e. s. v. waterplant. Ism. Jat. 114 heeft *pedali*.

pĕdamaran, toorts, fakkel van hars of *damar*, zie ald.

pĕdang, zwaard, sabel, degen; *p. parangan*, slagzwaard, H. Boedj.; *p. ekoer pari*, *p. ekoer bĕlangkas* en *p. sĕtiaboe*, een driekante degen; *p. bĕrtoepai*, zie *toepai; pĕdang jang makan doewa bĕlahnja*, een tweesnijdend zwaard, zie *djambiak; bĕrmaïn pĕdang*, een zwaardgevecht houden.

pĕdar, sterk, slechte smaak van boter, olie enz.; *kapĕdaran*, in een toestand zijn, waarin men eene onaangename gewaarwording heeft, evenals iemand, die garstig vet heeft gegeten.

pĕdas, prikkelend, heet, scherp op de

tong, b. v. van specerijen enz. *minoeman pĕdas*, sterke dranken; *sĕpĕdas*, e. s. v. plant, die olie levert; *kajoe pĕdas*, sassefras; *boenji pĕdas*, een scherp geluid, b. v. van een geweerschot; *mĕmĕdaskan hati*, het gemoed verstoren, kregel maken.

pĕdati, voertuig, kar, wagen, onderstel van een voertuig, affuit, rolpaard.

pĕdĕndang, I. *kaïn pĕdĕndang*, e. s. v. effen zijden stof, afkomstig uit Bengalen; taf; *lajar pĕdĕndang*, een effen zeil uit een enkele mat zonder reven; *tjoetjoeḳ pĕdĕndang*, wijzen van matten aaneen te rijgen, zooals ze voor een *pĕdĕndang*-zeil worden gebruikt. Zie ook *dĕndang*. II. e. s. v. plant, de oleander. III. een soort van komkommer, zie *dĕndang* III.

pĕdewakan, e. s. v. Boegineesch handelsvaartuig.

pĕdih, schrijnen, steken, zeer doen, zooals b. v. de oogen door peper, door te sterk licht: ook van het hoofd, smarten van een wond, het hart enz.; *siksa jang amat pĕdih*, een zeer pijnigende straf; *pĕdih sampai katoelang*, zie *toelang*.

pĕdjaka, iemands doen en laten, zijn geheele wijze van handelen.

pĕdjal, vast ineen, stevig, massief, vol, niet hol, dicht, het tegenovergestelde van *gĕronggang; tanah pĕdjal*, vast land; *mĕmĕdjalkan tanah*, de aarde vast ineenstampen.

pĕdjam, I. ook *kĕdjam*, gesloten, geloken van de oogen; *mĕmĕdjamkan mata*, de oogen sluiten, toeknippen. II. schielijk in de rondte draaien, zoodat men schijnt stil te staan, even als een tol.

pĕdjĕra, vizierkorrel op een vuurwapen, ook *oenting pĕdjĕra*.

pĕdoeli, en *pĕrdoeli*, verb. van het Arab. *fadloeli*, zie ald.; *sipĕdoeli*, die bemoeial.

pĕdoesi, Pad. bov.l. = *pĕrĕmpoewan* in samenstellingen, b. v. *doesanaḳ pĕdoesi*, nicht.

pĕdoman, kompas, van het Jav. *dom*, naald.

pĕgal, Jav. *pĕgĕl*, een gevoel van stramheid of stijfheid in de leden, baloorig, wrevelig van het gemoed.

pĕgan, ook *pĕgoen*, verstomd en onbeweeglijk.

pĕgang; *mĕmĕgang*, in of met de hand iets vasthouden, in de hand hebben, besturen, hanteeren, de hand ergens op leggen, zich meester maken van, bij zich houden, tegenhouden; *mĕmĕgang pĕkĕrdjaän*, in dienst zijn van, in het werk zijn bij, de hand houden aan of steunen bij het werk; *m. poewasa*, de vasten houden; *m. pĕrentah*, het bestuur in handen hebben; *tĕrpĕgang*, toevallig of onwillekeurig iets vasthouden of zich aan iets vasthouden; *pĕgangan*, beheer, onderhoorigheid, rechtsmacht, ambt, dat wat men hanteert, houvast, handvat; ook wat men gehouden is om te doen, het tegenovergestelde van *larangan; boedaḳ pĕgang-pĕgangan*, slaaf, die men in eigendom bezit; *pĕmĕgang*, handvatsel, steel, knop.

pĕgar, e. s. v. fazant ter grootte van een halfwas kip.

pĕgari, ook *bĕgari*, te zien zijn, voor den dag komen. Komt in verschillende HSS. voor.

pĕgas, veer; *p. djam*, horlogeveer; Mĕn. ook van een geweer; *mega pĕgas*, een soort van snijwerk als ornament. H. Boedj.

pĕgawai, staatsambtenaar, beambte; gereedschap, tuig, benoodigdheden; *p. astana*, paleisbeambten, hofbeambten; *pĕgawai masdjid*, moskee-beambte; *p. koeda*, paardetuig; *p. pĕrmaïnan*, speeltuig; *mantĕri-pĕgawai*, ministers en ambtenaren; *p. jang mĕndjaga oendang-oendang*, officier van justitie, fiskaal.

pegoeh, de parel-oester.

pegoet, = *pagoet*, zie ald.

pehaḳ, kant, zijde, richting; opzicht, wijze; *kadoewa pehaḳ lasjkar*, de beide legers, die vijandig tegenover elkander staan; *pada pehaḳ*, in zake; *mĕmehaḳ*, terzijde stellen, afzonderen; *pehaḳ kapala ḳoeboer*, hoofdeneinde van een graf.

peka, niet onverschillig voor iets, gevoelig voor iets, gevende om iets; *tiada dipeka*, niet geven om.

pĕkadja, Skr. lotus, als liefkozingswoord gebruikt.

pĕkaḳ, hardhoorig; van geld of metalen voorwerpen: een doffen klank hebben, niet klinken; *mĕmĕkaḳkan*, hardhoorig maken, van geraas; *mĕmĕkaḳkan tĕlinganja*, zich doof houden; Mĕn. *tĕrpĕkaḳ*, verdoofd, b. v. door het hooren

van een schot of als men een slag tegen het oor krijgt; *koetjing pěkaḳ*, een ratten- of muizenklem; *taboeng pěkaḳ*, spaarpot; *sěpěkaḳ*, een soort van strandvogel, die zeer hardhoorig is en daardoor licht gevangen wordt.
pěkan, markt, marktplein; *boenga pěkan*, e. s. v. groote, witte, welriekende bloemen, = *boenga gambir*.
pěkasam, stukken vleesch of visch ingezouten en met wat rijst of sago in gisting gebracht; *měmpěkasamkan*, tot *pěkasam* maken. Zie *asam* en *lěmang*.
pěkat, I. lijmig, dik, ingedikt, van vloeibare zelfstandigheden, sterk, van koffie en thee; *tanah pěkat*, klei, leem; *minjaḳ pěkat*, zalf in de geneeskunde; *tampal minjaḳ pěkat*, kleefpleister. II. zie *moewáfaḳat*.
pěkatoel; *boeboer pěkatoel*, brij van zwarte kleefrijst.
pěkau, gillen.
pěkěrti, Skr. aard, natuur, natuurlijk karakter.
pěkiḳ, het kreunen van stervende dieren; ook steunen, kreunen v. menschen. Měn. *měměkiḳ*, schreeuwen; *pěkiḳ-pěkoeḳ*, allerlei gesteun, M. Kag.
pěking; *měměking*, huilen, janken, zooals honden, die zich bezeerd hebben.
pěkis; *měměkis*, honend, tartend, uitdagend roepen.
pěkodjan, zie *kodjah*.
pěkoe, een snoer van 1000 kleine muntjes, *pitis*, genoemd.
pěkoeloen, Jav. heer, als aanspraakswoord, = *datoeḳ*. Ook *sangoeloen*.
pěkoeng, kanker; *p. inas*, zie ald.; *p. mělajang*, oppervlakkige kanker; *p. boeboeḳ*, droge, niet etterende kanker.
pěkoḳ, sterk naar buiten verdraaid, van den arm. Zie *pengkar*.
pěladjar, leerling, student, zie *adjar*.
pěladjaran, de studie, de les die men leert.
pělah, e. s. v. langwerpig vierkanten schotel.
pělahap, gulzigaard, schrok, vreter, = *djěloedjoeh*.
pělajan, boete wegens schaking v. e. meisje, dat dien ten gevolge niet zwanger geworden is. Pal. mogelijk beter *pělajon* van *lajoe*, hard wegloopen Jav.
pělaḳ, vermoeid. Zie *pěnat*.
pělaḳai, op rollen, van rollen of wieltjes voorzien; *koersi pělakai*, stoel op rollen, ziekestoel; *pěti pělakai*, kist op rollen; *goedang pělakai*, pakhuis op rollen, verplaatsbaar pakhuis.
pělakat, opstoken; *p. api*, vuur opstoken. Maxw.
pělamin, zie *lamin*.
pělampong, I. e. s. v. plant, waarvan de jonge bladen en uitspruitsels veel gelijken op molsla. II. dobber, drijfhout, boei, drijfton.
pělana, zadel; *běrpělana*, gezadeld; *alas pělana*, schabrak.
pělandjaran, Jav. = *pěndjalaran*, zie *djalar*.
pělandoeḳ, e. s. v. dwerghert, bekend door zijn list en daardoor de held in fabels evenals bij ons de vos.
pělang, veelkleurig gestreept, streep van een andere kleur; *bandera běrpělang tiga*, een vlag met drie verschillend gekleurde banen, zooals de Nederlandsche; *harimau pělang kasau*, de koningstijger, welks zwarte streepen bij daksparren worden vergeleken. Zie ook *pělangi* en *bělang*.
pělangah, wagenwijd open, vdW. krokodillenbek, Abd. Sch. wrdb.
pělanggi; *batoe pělanggi* = *pělinggam*, zie ald.
pělangi, regenboog, zie *pělang; wěrna pělangi*, veelkleurig, regenboogkleurig, ook de naam van e. s. v. *batiḳ*.
pělangking, palankijn, e. s. v. draagstoel.
pělantaran, open plein voor eene woning, tusschenweg, doortocht, binnenplein, bemiddeling, al naar gelang het van *latar* of *antara* is afgeleid. Zie ald.
pělanten; *běhasa pělanten*, dichterlijke taal, B. R. mogelijk van *panten*, een wijziging van *panton*.
pělanting, van *panting*, verspreid rollen, wentelen; *těrpělanting*, toevallig verspreid rollen; *běrpělantingan*, verspreid rollen van vele voorwerpen.
pělantjar, regel tusschen stijlen, in de bouwkunde, hetzij van onderen of van boven.
pělapah, gespleten en platgeslagen bamboe voor bevloering en beschotten. Zie *pěloepoeh*.
pělas; *měmpělas*, offeren, to sacrifice, Max.
pělasoh, aartsluiaard, doenniet. Zie *lěsoe*.
pělat, Ned. plaat, inz. zeilmakersplaat.

pelat, krom, gebrekkig, van spreken, zooals kleine kinderen; ook *peloet* en *teloer*.

pĕlata; *ikan pĕlata*, e. s. v. zeer klein zeevischje.

pĕlataran, van *latar*, Jav. Zie *pĕlantaran*.

pĕlatoeḳ, frequ. van *patoeḳ*, pikken, de specht.

pĕlawang, I. ongehuwd, niet belastingschuldig man. II. een soort van boom, die goed, zwaar timmerhout levert. Soorten zijn: *p. boekit*, *p. paja* en *p. toda*. Volgens anderen *pĕlawan*.

pĕlĕbagai, allerlei, allerhande, veelsoortige, zie *bagai*.

pĕlĕbaja. en *pĕlĕmbaja*, beul, scherprechter. In gedichten.

pĕlebat, zie *kĕlebat*.

pĕlĕkat, verb. Ned. plakaat, aangeplakt bevelschrift.

pĕlekat, naam eener plaats op de kust van Coromandel, vanwaar een soort van kleedjes, *kaïn pĕlekat*, worden uitgevoerd.

pĕlĕkoh, krom gebogen, zooals b. v. een rotting of de rug. vdW.

pĕlekoḳ, verwrongen, onnatuurlijk gewrongen. Mĕn. id.

pĕlĕm, Jav. zie *hampĕlam*.

pĕlĕmbaja, zie *pĕlĕbaja*.

pĕlĕmpap, een handbreedte. Zie *tĕmpap* en *tĕlĕmpap*.

pĕlenset, naar beneden hangend, van het onderste ooglid.

pĕlĕntjit, door persing voortschieten; zijwaarts afspringen, b. v. van een kogel of pijl, zie *lĕntjit*.

pĕlĕpah, palmblad, volg. and. hoofdnerf van een palmblad, varen en and. dergel. bladeren, hoofdsteel van een bloemtros.

pĕlerang, een oude gewoonte op Bangka, die van elders afkomstig is, maar welke? H. B.

pĕles, Ned. flesch, inz. stopflesch.

pĕlĕsat, wegvliegen, zooals een steen, dien men met een stok slaat, vdW.

pĕleset, Jav. uitglijden; e. s. v. spook of geest, H. A.

pĕlĕsit, e. s. v. kleine sprinkhaan; e. s. v. geesten, die de gedaante van zulk een sprinkhaan aannemen; een bootsmansfluitje. Zie *lĕsit*.

pelet, vlek, gevlekt, zooals b. v. meubelhout; *kajoe pelet*, gevlekt hout.

pĕleter, snateraar, zwetser, flapuit, klappij. Zie *leter*.

pĕlĕting, bamboezen buisje, kokertje.

pĕletjeh, vleierij, flikflooierij; *mĕmĕletjeh*, vleien, flikflooien, lekker maken.

pĕletjoeḳ; *tĕrpĕletjoeḳ*, verstuikt, verzwikt, van den voet. Mĕn. *pĕletoeḳ*, id.

pĕlih, de lever; *dĕmam pĕlih*, e. s. v. leveraandoening.

pĕlihara, Skr. verzorgen, behoeden, bewaken, bewaren, er op nahouden, grootbrengen, opvoeden; *mĕmĕliharakan*, hetzelfde met bepaald object; *pĕlihara-mĕmĕlihara*, elk. wederzijdsch beschermen; *pĕmĕliharaän*, verzorging, behoeding, bewaring, opvoeding, fokkerij; *pĕliharaän*, het voorwerp van verzorging, behoeding enz. b. v. *pĕliharaän binatang*, iemand, die door een beest is grootgebracht, gezoogd, S. Dz. *mĕmĕliharakan lidahnja*, zijn tong in toom houden, op zijn woorden passen; *mĕmĕliharakan hati orang*, anderen in een goed humeur houden, den vrede bewaren; *m. pĕrahoe dagang*, de vreemde vaartuigen beschermen; *m. daripada boesoeḳ*, voor bederf bewaren; *pĕmĕliharaän ḳoekoem*, de bescherming der wet; *kapĕliharaän dirinja*, eene bescherming voor henzelven.

pĕlijas, toovermiddel om omkwetsbaar te maken.

pĕliḳ, vreemd en schoon, ongewoon en fraai tevens, b. v. een naam of woord; bezienswaardig, iets merkwaardigs, curieus; *pĕliḳ-pĕliḳ*, een zeker oorsieraad.

pĕling, de aandacht, die men aan iets wijdt; *mĕmĕling*, de aandacht aan iets wijden.

pĕlinggam, veelkleurig marmer. Ook *pĕlanggi*.

pĕlipis, slaap van het hoofd; *pĕlipisan*, de streek der slapen; *toelang pĕlipisan*, het slaapbeen.

pĕlipit, schuifzoom.

pĕlir, het mannelijk schaamdeel; *p. itik*, schroefdraad; *boewah pĕlir*, de teelballen; *pĕlir-pĕliran*, e. s. v. gouden of zilveren schaambedekking voor jongetjes.

pĕlita, Perz. lamp.

pĕlitiḳ, verwrongen; *mĕmpĕlitiḳkan*, verwringen.

pĕlodjoḳ, zie *podjoḳ*.

peloe, bewogen, begaan, aangedaan door de herinnering aan iets; *peloe rawan*, geroerd en bewogen; *mĕmeloekan hati*

jang bĕsi, een steenen hart vermurwen.

pěloeh, zweet, verdikte wasem, die zich als droppels tegen iets aanzet; *mĕmboewang pĕloeh*, het zweet afvegen, b. v. *tangannja kiri sĕbagai mĕmboewang pĕloeh pada moekanja*, zijn linkerhand veegde aldoor het zweet af, dat op zijn gelaat was; *mĕnjapoe pĕloeh orang mĕngamok*, het zweet afvegen van een amoklooper, fig. een roekelooze daad verrichten; *bĕrpĕloeh*, zweeten. Zie ook *padam*.

pěloek; omhelzing, omarming, omvademing; *mĕmĕloek*, omhelzen, omarmen, omvatten met de armen; *m. toeboeh*, en *bĕrpĕloek toeboeh*, de armen kruiselings over de borst houden; *bĕrdiri bĕrpĕloek toeboeh, bĕrsikoe toenggal, mĕnghadap matahari hidoep*, een bepaalde houding bij de *tapa* of boetedoening, zie ook *dĕkap; m. tangan*, de armen over elkander slaan; *pĕmĕloek*, omarming, omvatting met de armen; *sapĕmĕloek*, zooveel of zoo dik als men met zijn armen omvatten kan.

peloeng, gekromd, gewrongen, zooals een plank door de hitte.

pěloepoeh, Jav. platgeslagen bamboe voor vloeren en wanden. Ook *pĕlapah*. Zie *djĕriau*.

pěloepoek, = *pĕloepoer* en *kĕlopak*, zie ald

pěloepoer; *p. mata*, ooglid, Pad. bov.l. Zie bij *toengau*.

peloeroe, Port. kogel; *p. bolang-baling*, kettingkogel; *p. bĕsi lantai*, holle kogels, bommen, granaten. Op Java *pelor*.

pěloeroen; *akar pĕloeroen*, e. s. v. geneeskrachtigen wortel.

peloes, fijn als meel, zeer fijn; *tanah lijat jang peloes*, zeer fijne klei, pijpaarde. Zie *haloes*.

pěloewang, stilte, zacht van het weder met betrokken lucht, kalmte, rust van drukke bezigheden. Zie *loewang*.

pělontjok, e. s. v. liaan, die tusschen de *bakau* groeit, met eetbare, zure vruchten.

pělopak, = *kĕlopak*, zie ald.

pelor, op Java, = *peloeroe*, kogel. Zie aldaar.

pěmadjangan, bruidsvertrek, staatsiebed; ook *poespa-pĕmadjangan*, van *padjang*, Jav.

pěmajang, zie *pajang*.

pěmalam, stop, prop, = *pĕnjoembat*, Sw.

pěmali, door het gebruik verboden, ongeoorloofd, onder verbod liggend. Soms in vereeniging met *pantang* gebruikt. Zie ald.

pěmarip, slavin om den Vorst in slaap te maken, van *arip*, Jav. slaperig.

pěmatah, zie *patah*.

pěmatang, dijkje in de rijstvelden, Pad. bov.l. plank of boom, dwars door een stroomend water gelegd, zie *batang*; ook hoog en droog pad door of langs moerasgrond; *pĕmatang lĕboeh*, dijkje aan den kant van den weg.

pěmbagan, schetser, ontwerper; zie *bagan*.

pěmbaloet, windsel enz. Zie *baloet*.

pěmbarěp, Jav. eerstgeborene.

pěmbasoeh, zie *basoeh*.

pěmbatja, zie *batja*.

pěmbawa, zie *bawa*.

pěmběkam, zie *bĕkam*.

pěmbělahan, zie *bĕlah*.

pěmbělakang, zie *bĕlakang*.

pěmbělitan, zie *bĕlit*.

pěmběloetan, zie *bĕloet*.

pěmbělokan, zie *bĕlok*.

pěmběrahi, minnaar.

pěmběritaän, zie *bĕrita*.

pěmběritahoewan, zie *bĕri*.

pěmbinasa, zie *binasa*.

pěmbotok, amfioenschuiver, slecht sujet. Mogelijk beter *pĕmbotoh*.

pěměndak, hol metalen versiersel tusschen gevest en lemmet van een kris.

pěmidangan, zie *bidang*.

pěmingkěm, Jav. van *ingkĕm*, het sluiten v. d. openingen des lichaams.

pěmoedjangan, en *pĕboedjangan* worden soms gebruikt voor *pĕmadjangan*, zie ald.

pěmoeloet, zie *poeloet*.

pěmoeras, ouderwetsch geweer met wijd uitloopenden tromp, donderbus.

pěmping, e. s. v. zoetwatervisch.

pěnaga, e. s. v boom met zeer taai hout, dat voor scheepsinhouten gebruikt wordt en van welks takken men draagstokken maakt. De bladeren gebruikt men tegen oogziekte; *p. laoet* = *njamplong*, Jav. e. s. v. boom.

penak, zie *ĕmpenak*.

pěnaka, gelijk, evenals of, als ware 't, kunnende beschouwd worden als.

pěnanggahan, keuken in eene vorstelijke woning.

pěnaram, pasteitjes, waarin garnalen

of *bamban*-visch of vleesch is gebakken.
pĕnat, vermoeid, moede, vermoeidheid, moeite; *hilang pĕnat,* vergeefsche moeite; *pĕnat-lĕlah,* allerlei vermoeienis; *mĕmĕnatkan,* vermoeien.
penda, of *pinda; mĕmenda,* iets veranderen om het te verbeteren.
pĕndaga, = *gĕndaga,* zie ald.
pĕndahan, e. s. v. werpspies, korte lans of speer.
pĕndap, e. s. v. plant, maar welke? *sapĕrti pĕndap lajoe,* Mes. Kag. en Pr. Dj. Jav. *dapa,* jong blad.
pĕndar, phosphoriek licht, zooals van het zeewater en sommige dieren; *bĕrpĕndar-pĕndar,* zulk licht van zich geven; ook: valsch licht in de oogen.
pĕndawa, Skr. geslachtsnaam der vijf zonen van Pandoe.
pendek, kort, niet lang, niet hoog, van lichamen en tijd; *ākal jang pendek,* bekrompen begrip of verstand; *mĕndjadi pendek tangan,* in zijn finantieel beheer worden beperkt, niet naar hartelust in de schatkist kunnen grijpen, H. Gr. tegenover *pandjang tangan,* lange vingers hebben; *mĕmendekkan,* bekorten, bespoedigen.
pĕndekar, voorvechter, zie *dekar.*
pĕndĕm, Jav. begraven, in den grond stoppen.
pĕndĕra, e. s. v. boom, die balken voor binnenhuisbouw levert.
pĕndĕrah, afweêr- en aanvalsvermogen, van een kris, b. v. *baïk bĕlaka dĕngan bisanja dan pĕndĕrahnja dan tadjamnja,* Niem. Bl. I. p. 72. Zie *dĕrah.*
pĕnding, gouden of zilveren plaat aan een ceintuur; *tali pĕnding,* een ceintuur van schakels met zulk een plaat van voren.
pĕndjadjab, oud Mal. oorlogsvaartuig met twee masten en houten borstwering, *apilan,* voerende twee zware stukken en verder draaibassen. Het is voorzien van dubbele roeibanken. Ook de zeeroovers maakten daarvan gebruik, doch thans alleen de Vorsten.
pĕndjalaran, zie *djalar.*
pĕndjara, Skr. gevangenis, kerker; Mĕn. val voor tijgers en andere dieren; *mĕmĕndjarakan,* gevangen zetten, kerkeren, ook fig. van de lusten en hartstochten. Zie ook *koeroeng.*
pĕndjaroeman, zie *djaroem.*
pĕndjĕloerat, zie *djoerat.*
pĕndjĕra, zie *pĕdjĕra.*
pĕndjoenan, pottebakker. Zie *djoen.*
pĕndjoerit, zie *djoerit.* Mĕn. *pĕndjoeroet.*
pĕndjoeroe, hoek; *pĕndjoeroe lima,* vijf hoeken; *lima pĕndjoeroe,* vijfhoekig; zie *djoeroe.*
pĕndoeta, zie *doeta.*
pĕndok, metalen overtrek van de onder- of bovenhelft eener krisscheede. Zie *pĕmĕndak* en *tĕrapang.*
pĕndoman, zie *pĕdoman.*
pĕndongkok, = *pĕmĕndak.*
pĕnĕngaran, zie *dĕngar.*
pĕngada, zie *ada.*
pĕngadang, zie *adang.*
pĕngadjar, leeraar, onderwijzer, leermeester, zie *adjar.*
pĕngadjaran, het onderwijs, de leer.
pĕngadjian, zie *adji* I.
pĕngadoen, zie *adoen.*
pĕngadoewan, zie *adoe.*
pĕngakoe, borg. Zie *akoe.*
pĕngakoewan, belijdenis, verklaring, borgspreking, verbintenis. Zie *akoe.*
pĕngalas, grondlegger. Zie *alas.*
pĕngamok, woedende moordenaar. Zie *amok.*
pĕngampoe, zie *ampoe.*
pĕngandjoer, spits, voorhoede, zie *andjoer.*
pĕnganggit, zie *anggit.*
pĕngangkoet, zie *angkoet.*
pĕngantara, middelaar, zie *antara.*
pĕnganten, Jav. bruidegom, bruid. Hiervoor bestaat geen zuiver Maleisch woord, want *mampilai* is Tam.; *orang bĕrpĕnganten,* lieden die een bruiloft hebben; *sĕnapang pĕnganten,* dubbelloops geweer.
pĕngantoek, zie *antoek.*
pĕngap; *mĕmĕngap,* iets zóó bergen, dat er geen lucht bij kan komen en het daardoor verstikt.
pĕngapa, vraagal, zie *apa.*
pĕngapit, zie *apit.*
pĕngapoeh, vaantje aan een mast; *lajar pĕngapoeh,* topzeil.
pĕngar, zwaar in het hoofd, zooals bij het ontwaken uit een onrustigen slaap, of door narcotica. Zie *ngĕloe.*
pĕngarak, zie *arak.*
pĕngarakan, zie *arak.*
pĕngasah, zie *asah.*
pĕngasam, zie *asam.*

pĕngasoh, zie *asoh*.
pĕngat, e. s. v. gestoofde vruchten, b. v. banaan en broodvrucht met kokosmelk en suiker = *kolak*, Jav.
pĕngatjara, zie *atjara*.
pĕngatoeran, zie *atoer*.
pĕngawinan; *toembak pĕngawinan*, e. s. v. staatsielans.
pĕngĕlok, zie *ĕlok*.
pĕngĕmboes, zie *ĕmboes*.
pĕngempang, Jav. vijver voor de vischteelt; ook *pĕngĕmpang*, zie *ĕmpang*.
pĕngĕmpoenjaän, toeeigening, zie *ĕmpoenja*.
pĕngĕntak, heiblok, zie *ĕntak*.
pĕngĕreh, e. s. v. fuik.
pĕngĕrtian, zie *ĕrti*.
pĕngga, diep, van borden en schotels.
pĕnggaga, e. s. v. eetbare kruipplant.
pĕnggal, afgesneden of afgehakt stuk; *sapĕnggal hari*, een gedeelte van den dag; *sapĕnggal boelan*, halve maan; *bĕrpĕnggal-pĕnggal*, aan stukken, b. v. gesneden of gehakt; *mĕmĕnggal*, afsnijden, afhakken; *m. kapala*, het hoofd afhakken, afslaan.
pĕnggar, zie *pĕngar*.
pĕnggawa, zie *poenggawa*.
pĕnghoeloe, hoofd, opperhoofd; op Java: hoofdpriester aan eene moskee.
pĕngikat, band, zie *ikat*.
pĕngikoet, volgeling, zie *ikoet*.
pĕngiling, vleiersbaas.
pĕngimpar, zie *impar*.
pĕngirik, treedpers, zie *irik*.
pĕngiring, volger, zie *iring*.
pengkar, sterk naar buiten gekromd, van de beenen; volg. Mĕn. wrbk. naar binnen gebogen v. d. beenen of voeten.
pĕngkoeh, gestold, gestremd; plomp, onbeschaafd. Zie ook *angkoeh*.
pĕnglima, legerhoofd, legeraanvoerder; *pĕnglima pĕrang bĕsar*, opperbevelhebber in den krijg. De legeraanvoerders worden onderscheiden in *p. pĕrang djamal*, *p. p oentoeng*, *p. dalam* en *p. pasoekoean*. Zie *lima*.
pĕngoedoet, schuiver, rooker, zie *oedoet*.
pĕngoemban, zie *oemban*.
pĕngoempat, lasteraar, kwaadstoker, zie *oempat*.
pĕngoempil, zie *oempil*.
pĕngoendak, zie *oendak*.
pĕngoendjam, zie *oendjam*.
pĕngoesaha, zie *oesaha*.
pĕngoesahaän, zie *oesaha*.
pĕngoesik, plager, zie *oesik*.
pĕngoetjap, zie *oetjap*.
pĕngolok, spotter, zie *olok*.
pengsor, zie *pensor*.
pĕning, duizelig, b. v. door een slag; ook door duizeligheid niet goed kunnen zien; *kapĕningan*, door duizeligheid overvallen.
pĕninggilan, zie *tinggil*.
pĕniti, Port. speld; *bantal pĕniti*, speldekussen.
pĕnjakit, kwaal, ziekte. Zie *sakit*.
pĕnjap, verloren, weg, van zaken; *pĕnjapkan njawa*, het licht uitblazen, fig. voor ombrengen, dooden. Mĕn. *bĕrpĕnjap*, opbergen v. goederen; *pĕpĕnjapaän*, bergplaats, b. v. kist, kamer, loods enz.
pĕnjaton, e. s. v. bloem.
penjek, plat en breed gedrukt, b. v. een vrucht of kikker, waarop men getrapt heeft. Ook van den neus. Mĕn. *pinjak*, id.
pĕnjĕmpang, zie *ĕmpang*.
pĕnjoe, e. s. v. eetbare zeeschildpad, waarvan het schild niet gebruikt wordt. Op Java juist het dier, dat het schildpad levert; *sĕpĕnjoe*, e. s. v. struik, welks bladeren in vorm iets op een schidpad gelijken en in de geneeskunde worden gebruikt; *pĕnjoe-pĕnjoewan*, de mierenleeuw.
penna, Batav. verb. Ned. schrijfpen.
pĕnoeh, vol, gevuld, volkomen zijn, vervuld zijn, in menigte ergens zijn; vol in iets zijn; *pĕnoeh sĕsak*, stampvol, ook *p. pĕpak*; *p. dĕngan orang*, vol menschen; *manoesia pĕnoeh pada padang itoe*, van menschen was het vol op die vlakte; *ajar p. dalam tong*, de emmer is vol water; *mĕmĕnoehi*, vullen, iets vullen, ook: vervullen; *sapĕnoeh-pĕnoehnja*, ten volle, ook van een boete; *sapĕnoeh-pĕnoeh kapal*, zooveel als noodig is om een schip te vullen; *dĕngan sapĕnoeh-pĕnoeh harap*, met het volste vertrouwen.
pĕnomah, en *radja pĕnomah*, geschenk aan zijne aanstaande schoonouders.
pensil, Eng. pencil, potlood.
pensor, ook *pengsor*, eindje los getweernd touw, waaraan de vischhoek zit.
pĕntang, Jav. = *bĕntang*, uitgespannen. Zie ald.

pĕntas, verhoogde vloer rechts in een Mal. woning, dienende tot slaapplaats; *halaman pĕntas,* de ruimte van de *gĕrai* tot den rand van de *pĕntas; pĕntas dapoer,* breede en lage stelling in een keuken om iets op te zetten, aanrechtbank.

pĕntil, zie *bĕntil.*

pĕnting, I. belang, gewicht, belangrijk, voornaam, keurig; *pĕntingan,* fijne waar; *kapĕntingan* in *pradjoerit kapĕntingan,* heldhaftig, zeer dapper, uitgelezen. Waarschijnlijk het Jav. *pĕting.* II. *mĕmĕnting,* laten klinken van een stuk geld enz.

pĕntjaḳ, e. s. v. zwaardedans, ook *pĕntjakan; mĕmĕntjaḳ,* een zwaardedans uitvoeren.

pĕntjalang, e. s. v. vaartuig, groote handelsprauw, ook roovers- en oorlogsvaartuig, zie *tjalang.*

pĕntjaloeḳ, e. s. v. toespijs, bereid van zeer kleine garnalen.

pĕntjel, afgescheiden van den troep of van de menigte; *tĕrpĕntjel,* van den grooten hoop gescheiden geraakt, b. v. *maka tĕrpĕntjellah radja B. itoe sa'orang djoega di-atas koedanja,* en Vorst B. raakte van den troep gescheiden en bleef alleen met zijn paard. H. Gr. Ook gebruikt van schepen en dieren. Mĕn. id. en afzonderen, b. v. van spijs of geld; *tĕrpĕntjel,* afgezonderd, b. v. van een woning.

pĕntjĕroet, geitouw, gording.

pĕntjing, kieskeurig, overdreven nauwgezet.

pĕntjoer, Jav. *mĕmĕntjoer,* zich naar alle kanten verspreiden.

pĕntjir, Jav. uiterste punt, tip, voorhoede v. e. trein = *poetjoeḳ.*

pĕntjindra, de vijf zinnen, zie *pantja.*

pĕntjoḳ, ook *pĕtjoḳ,* groente, rauw of eenvoudig in water afgekookt, en met een saus, waarin ze gedoopt wordt, gegeten; *dimakan p.,* als zoodanig gegeten worden.

pentjong, in *pentjong-mentjong,* Mĕn. kris en kras door elkander, Jav. Zie *mentjong.*

pĕpah; *mĕmĕpah,* slaan met een lang voorwerp op of tegen iets, b. v. met een stok op een rat, ook iets afslaan, b. v. vruchten van den boom.

pĕpai; *hoedang pĕpai,* zie *hoedang.*

pĕpaja, Jav. de boommeloen, ook *kĕpaja,* = *bĕtik,* zie ald.

pĕpaḳ, I. *mĕmĕpaḳ,* knappend kauwen, zooals beschuit en derg. II. Jav. *pĕpĕḳ,* alles bij elkaar; *sapĕpaḳ,* geheel en al, zie *bĕrinda.* III. *pĕnoeh-pĕpaḳ* = *pĕnoeh-sĕsaḳ,* zie ald.

pĕparé, Jav. = *pĕrija,* zie ald.

pĕpat, I. zonder hoogten of verhevenheden, gelijkgemaakt, geapplaneerd, glad afgestreken van een maat; *toekang pĕpat,* de tandmeester die de tanden afvijlt. II. *mĕmĕpat,* den doorvoer van koopwaren beletten.

pĕpatah, zie *patah,* II.

pepeḳ, spel of weddingschap tusschen twee medespelers buiten het hoofdspel, zooals bij vingt-et-un. Ook *toewi* en *taroh loewar* genoemd.

peper, dwars afdrijven, v. e. vaartuig.

pĕpodjoḳ, zie *podjoḳ.*

pĕpoedjoe, de baarmoeder. Komt ook voor bij M. R. v. E. Leid. Cr. en Dav. Haex.

pĕpoetoet, zij, die in de leer zijn bij een Hindoe-leeraar, b. v. *tatkala itoe sang radja Goeroe doedoeḳ dibalai, dihadap pĕpoetoet dan oeban-oeban,* te dier tijd zat de Vorst-leeraar in de gehoorzaal, omringd door zijne leerlingen en de nonnen. Pr. Dj. van het Jav. *toet,* volgen.

pĕr, wijziging van het Voorvoegsel *bĕr.* Zie de grammatica.

pĕrada, bladmetaal, bladgoud of zilver, vertinsel, verguldsel, verzilversel, foelie enz.; *p. tĕrbang* of *p. tĕlĕpoeḳ,* bladgoud of bladzilver; *p. kĕrĕsiḳ,* klatergoud; *ḥoeroef bĕrpĕrada,* vergulde letters; *daoen pĕrada* = *poeding,* zie ald.

pĕradoeng, e. s. v. boom met rood hout en gele vruchten.

pĕraga, e. s. v. boom. Zie ook *aga.*

pĕragaän, zie *aga.*

pĕrah, uitpersing, uitgeperst, uitgedrukt; *mĕmĕrah.* uitpersen door drukking of knijping met de handen; *pĕrahan* en *pĕrah,* het uitgeperste vocht, ook dat wat uit te persen is, b. v. *pĕrah limau,* limoensap; *kambing pĕrahan,* melkgeit; *tĕrpĕrah-pĕtjah,* uitgeperst en gebroken, d. i. tot het uiterste gebracht.

pĕrahoe, inlandsch vaartuig, vaartuig in het algemeen, wellicht afgeleid, van *rahoe,* zie ald.; *p. bandoeng,* groot

vaartuig met slechts een groot vierkant zeil, gebruikt tusschen de verschillende eilanden tot vervoer van brandhout, houtskool enz. met een laadruimte van 7 à 8 kojan; *p. darat,* landingsboot. Zie verder voor de bijzondere soorten van prauwen op het bepalende woord.

pĕrai, zich, op welke wijze ook, heen en weer bewegen, inz. laveeren van vaartuigen, los, niet aan elkaar vast, b. v. zooals kogels, zie *oerai; bĕrpĕrai-pĕrai* en *mĕmboewang pĕrai,* al laveerend; *mĕmĕrai,* stukslaan, uit elkander slaan, van een klomp suiker, erts, steen enz.

peraḳ, zilver.

pĕrakat, zie *pĕrĕkat.*

pĕram, I. *mĕmĕram,* kirren, koeren van duiven. II. *mĕmĕram,* nog harde vruchten in rijst laten broeien opdat ze zacht worden. Zie *ĕram* en *ram.* III. zwijgen, zich stil houden, huisvast zijn.

pĕramboet, kort eindje koperdraad of koord, tusschen den vischhaak en het snoer. Zie *ranggoeng.*

pĕran, acteur, komediespeler, Sw. *p. andjing,* een hondenfokker.

pĕrana, buiksingel van een paard, Mes. Kag. Mogelijk = *pĕlana,* door de verwisseling van *l* in *r.*

pĕranakan, inlandsch kind. Zie *anaḳ.*

pĕranda, zie *poraḳ.*

pĕrandah, voorwerpen, die men wenscht dat gezien worden, b. v. een mooi kleed, vertoonen door er mee rond te loopen Zie *aga.*

pĕrandjat, plotseling opspringend van schrik, beter *tĕpĕrandjat*; grondw. is *pandjat,* zie ald.

pĕrang, oorlog, gevecht, slag, slagorde; *p. batoe,* gevecht met steenen, op Sumatra gaat dit den werkelijken oorlog vooraf; *p. sabil Allah,* de heilige oorlog tegen de ongeloovigen; *pĕrang asap, p. tandingan,* tweegevecht, duel; *p. pandjar,* spiegelgevecht, gymnastische oefeningen; *p. poepoeh,* plukharen; *p. toetoel,* batonneeren; *p. watang,* tournooispel; *p. poekoel,* kloppartij; *bĕrpĕrang,* strijden, oorlogvoeren; *mĕngikat pĕrang,* in slagorde stellen; *pĕpĕrangan,* krijg, de oorlog; dit voorafgegaan door *medan* of *padang,* slagveld; *dĕngan tiada pĕrang ataw bĕrsoesah,* zonder slag of stoot; *p. pĕroes,* knorrig, wrevelig, twistziek.

perang, bruinachtig rood; rossig van het haar.

pĕrangai, aard, inborst. Zie *rangai.*

pĕranggang, zie *panggang.*

pĕranggo, ook *pĕranggowan,* Jav. een stel van iets.

pĕranginan, zomerhuisje, nevengebouwtje, waarin de Vorst zich verpoost.

pĕrangkat, een compleet stel van iets.

pĕrangki, zie *pĕringgi.*

pĕrantjah, stelling, steiger, b. v. bij den bouw van een huis.

pĕrantjis, fransch; *nĕgari pĕrantjis,* Frankrijk; *orang pĕrantjis,* franschman.

pĕrantjit, opstuiven, opspatten, b. v. van de golven, die een schip of klip beuken. Zie *pantjit.*

pĕrap, met de opgezette veêren en vlerken in het zand woelen om een kuiltje te maken, of met opgezette veêren zich tegen een roofvogel verdedigen, van kippen enz.

pĕrapatan, Jav. viersprong van een weg, vierdedeel, van *pat,* vier.

pĕrarakan, zie *araḳ.*

pĕrarangan, zie *arang.*

pĕras, zie *tĕmpĕras* en *pĕrĕs.*

pĕrasapan, zie *asap.*

pĕrasija, woordspeling op *rahasia,* zie aldaar.

pĕrasat, kunstgrepen bij het hanteeren van wapenen. Ook = *firasat.*

pĕrat, zuur, wrang.

pĕrawan, Jav. maagd, maagdom.

pĕrawas, e. s. v. *mĕdang*boom; *daoen pĕrawas,* bladeren, die veel op nangkabladeren gelijken, en waarvan een aftreksel als geneesmiddel gebruikt wordt. Mĕn e. s v. djamboeboom.

pĕrbalaijan, zie *balai* I.

pĕrbana, ook *pĕrbani; ajar pĕrbani,* dood-tij, kwartiertij; *boelan pĕrbani,* kwartiermaan.

pĕrbaraän, zie *bara* I.

pĕrbata, Skr. = *goenoeng,* zie ald.

pĕrbĕhagian, zie *bĕhagi.*

pĕrbĕhasa, spreekwijze, spreekwoord, van *paribahasa,* Skr.

pĕrbĕhasaän, zie *bĕhasa* I.

pĕrbĕkalan, zie *bĕkal.*

pĕrbĕndaharaän, zie *bĕndahara.*

pĕrdjoerit, ook *pĕndjoerit* van *pradjoerit,* Jav. held, soldaat.

pĕrdoe, = *roempoen,* zie ald. Ook gebruikt als Hulptelw. voor het aantal jonge boompjes, Max.

pĕrdoeli, zie *fadloeli.*
pĕrĕdab, steel van een dissel.
pereh, overweldigd, ten onder gebracht; op de flesch.
pĕrĕkat, lijm, mortel, cement; *p. soerat* en *p. lidah,* briefouwel; *p. tjina,* chineesche lijm. Zie ook *pĕkat.*
pĕrĕloeng, zie *ĕloeng.*
pĕrĕmasan, zie *ĕmas.*
pĕrĕmpang, zie *ĕmpang.*
pĕrĕmpat, vierde, vierdedeel. Zie *ĕmpat.*
pĕrĕmpatan, viersprong, kruisweg. Zie *ĕmpat.*
pĕrĕmpingan, zie *ĕmping.*
pĕrĕmpoewan, vrouw, vrouwelijk. Ik leid dit woord af van *ampoe,* schaambedekking voor meisjes, ook Jav. Soend. en bij de *orang kĕnèkès* zoo genoemd; *bĕrampoe,* van zulk eene schaambedekking voorzien zijn; *pĕrampoewan,* iemand die daarvan voorzien is. De afleiding van vdW. is te poëtisch, die van P. eene onmogelijkheid.
pĕreneh, e. s. v. boom met roode, zure vruchten.
pĕreng, ook *bĕreng,* klanknabootsend woord voor het klinkend geluid van een bekken of metalen plaat, die geslagen wordt.
pĕrentah, orde, regel, bestuursmaatregel, bevel, last van de overheid, voorschrift, inrichting; *mĕmĕrentahkan,* besturen, regelen; *m. nĕgari,* het land besturen; *m. medja,* de tafel besturen, van een ceremoniemeester; *bĕladjarkan pĕrentah bĕrtapa,* de voorschriften op het boetedoen leeren; *pĕmĕrentah,* bestuurder, regelaar, ceremoniemeester; *pĕmĕrentahan,* bestuur, regeling, regeering; *pĕrentahan,* ook inrichting, b. v, *pĕrboewatan maligai dan pĕrentahannja tĕrlaloe amat ḥairán,* de bouw en inrichting van dat paleis waren zeer wonderlijk, R. Ch.
pĕrĕpat, e. s. v. strandboom met zeer taai en knoesterig hout, behoorende tot de rhizophoren; *pĕrĕpat pajeh,* een variëteit.
pĕrĕpati, Skr. = *mĕrpati,* de gewone duif.
pĕrĕs, Jav. persen, uitknijpen, melken. Zie *pĕrah.*
peres, zie *paras* II.
pĕrĕsih, zie *rĕsih.*
pĕrĕtjiḳ, spat, spenkel, zie bij *rĕtjiḳ.*
pĕrĕtjit, met kracht ergens uitkomen of uitspuiten, van een vocht.
pĕrgam, e. s v. groote, bruinroode, wilde duif, de ringelduif.
pĕrgi, gaan, weggaan, heengaan; *pĕrgi datang,* heen en weer, vice-versa, heen en terug, uit en t'huis; *pĕrgi pĕrang,* ten oorlog gaan; *p. ḥadj,* ter bedevaart naar Mekka gaan; *pĕrgi kapada djalannja,* zijn eigen weg gaan; *bĕrsapĕrgi,* met iemand in- en uitgaan, voortdurend omgaan; *mĕmĕrgi,* een tocht ondernemen; *pĕmĕgian,* gang, tocht; *tĕmpat pĕmĕgian,* de plaats waarheen iemand trekt; *tiada tĕpĕrgi,* niet weg kunnen gaan, niet kunnen vertrekken; *pĕrgi-pĕrgian,* op reis zijn; *orang pĕrgi-pĕrgian,* iemand die telkens afwezig is, een reiziger; *mana sapĕrgi-pĕrgi kakinja,* waar zijne beenen hem ook heenvoerden, Pr. Dj.
pĕrgoerauwan, gekkernij, zie *goerau.*
pĕrgol, verb. Ned. verguld.
pĕrhambaän, zie *hamba.*
pĕrhinggaän, zie *hingga.*
pĕri, I. hoe, hoedanig, om te, wijze, manier, trant, eigenschap; *boetapa pĕrikoe,* hoe zal ik het aanleggen, op welke wijze; *sapĕri,* gelijk, evenals; *bĕrpĕri-pĕri,* op verschillende wijze; *tiada bĕrapa pĕri-pĕri,* het heeft niet veel meer te beduiden. II. Perz. nymf, e. s. v. goeden vrouwelijken geest. III. alleen in gedichten en dichterl. stijl: spreken, zeggen, gezegde, woord; *bĕrpĕri,* zeggen, spreken; *mĕngaloewarkan pĕri,* woorden uiten; *tiada tĕrpĕrikan,* niet te zeggen, niet te beschrijven zijn.
pĕrian, bamboe, om water of olie in te dragen. Pad. bov.l.
pĕridaran, rondwenteling, zie *idar.*
pĕridi, vruchtbaar, veel jongen barend of uitbroedend en grootbrengend, Jat. Noest. zich sterk vermenigvuldigend.
pĕrigi, gegraven waterput; *p. boeta,* droge put; *p. waḳaf,* reinigingsput.
pĕrih, Batav. = *pĕdih,* smartend, pijnlijk, bijtend.
pĕrija, e. s. v. gele, bittere komkommer, die van buiten vol pukkels is.
pĕrijang, juist tijdstip, vdW.
pĕrijoeḳ, aarden of metalen pot om in te koken, met wijden buik en nauwen hals; *bĕrlaïn pĕrijoeḳ,* zijn eigen potje doen, niet samen eten of met elk. in de kost zijn; *sapĕrijoeḳ,* uit één pot eten, van hetzelfde gezin zijn. Mĕn. wrbk.; *pĕrijoeḳ api,* mortier,

bomketel, granaat, bom; *p. kĕra*, e. s. v. kruipende plant.

pĕriksa, onderzoek, navraag; *mĕmohon pĕriksa*, onderzoek verlangen, verlangen dat de zaak door den rechter worde onderzocht; *koerang pĕriksa*, beleefde uitdrukking voor: ik weet het niet; *dĕngan tiada pĕriksa lagi*, zonder vorm van proces; *mĕmĕriksaï*, onderzoek naar iets doen, iemand of iets onderzoeken.

pĕrindoeän, zie *indoek*.

pĕring, I. sterke lucht zooals van een urinoir enz. II. Jav. bamboe.

pĕringatan, gedachtenis, zie *ingat*.

pĕringgat, e. s. v. wilden wijnstok.

pĕringgi, Franken, hieronder verstaat men Europeanen in 't algemeen en Portugeezen in 't bijzonder.

pĕrintjit, e. s. v. zangvogeltje.

pĕrisai, Tam. klein, rond schild.

pĕristewa, Skr. gebeuren, gebeurtenis, het gebeurde; *bagaimana pĕristewanja*, hoe heeft zich dat toegedragen?

pĕrit, nijpend, van pijn, het lastig maken, van een schuldeischer, pijn van een kneep.

pĕritoengan, berekening; zie *itoeng*.

pĕrkakas, ook *pĕkakas* en *kakas*, werktuig, gereedschap, geraad, zooals in huisraad, tuig, benoodigdheden, materiaal; *pĕrkakas toekang kajoe*, timmermansgereedschap; *p. roemah*, huisraad, ook de materialen voor het bouwen van een huis; *p. pĕrang*, oorlogstuig; *p. karadjaän*, de Rijksinsigniën; *harta dan pĕrkakas*, geld en goed Ook soms *pĕrkakasan*.

pĕrkara, Skr. zaak, onderwerp, artikel, geval, punt, omstandigheid, soort, wijze; *habis pĕrkara*, afgedaan, daarmede is het uit; *mĕmpĕrkarakan*, een rechtszaak van iets maken, iets tot een rechtszaak maken.

pĕrkasa, Skr. moedig, dapper, beroemd door dapperheid.

pĕrkĕlang, titel van een Siameeschen veldheer in de Sadj. Mal. in het Siam. *präklang*, een titel, die overeenkomt met *bĕndahara*, schatbewaarder.

pĕrkoetoet, Jav. wild tortelduifje, = *tĕkoekoer*.

pĕrlahan, meestal verdubbeld en ook *pĕlahan*, langzaam, bedaard, zacht, stilletjes, schoorvoetend, Hik. Abd. mijne uitg. p. 145; *mĕmpĕrlahankan*, meer bedaard of langzaam doen gaan, verzachten; *dĕngan bĕpĕrlahanan*, met bedaardheid.

pĕrlak, de naam van een voormalig Maleisch rijkje op de N. O. kust van Sumatra.

pĕrlan, zie *tĕlan*.

pĕrlĕnte, leeglooper, die niet veel goeds uitvoert. Op Java *pĕrlĕnté* van *lĕnté*, slenteren.

pĕrling, I. *tĕrpĕrling*, schitteren, flikkeren, glinsteren, van de oogen, een spiegel, den bliksem enz. Ook *pĕrlang*. II. ook *tjĕmpĕrling*, e. s. v. vogel, behoorende tot het geslacht der spreeuwen.

pĕrloe, noodzakelijk, verplicht, zie *fardl*; *pĕrloekan*, tot eene noodzakelijkheid of plicht maken, opleggen.

pĕrloes, door iets heen trappen of schieten, in iets, b. v. een gat, schieten, hetzij met een been, hetzij met het geheele lichaam; *tĕpĕrloes*, ingeslagen van den bliksem.

pĕrmadani, tapijt, tapijtwerk.

pĕrmai, schoon, fraai, bekoorlijk, prachtig. Ook van de stem, een boom, een landschap.

pĕrmaisoeri, verb. van *parame'svari*, Skr. opperheerscheres, titel van de Vorstin. Uit de gedichten blijkt, dat men heden ten dage nog weet, dat de uitspraak *parameswari* is; *iboe-swari*, Vorstin-moeder.

pĕrmaja, Skr. tooverformulier om iem. dood te veroorzaken.

pĕrmata, Skr. edelgesteente, juweel; *p. selan*, Ceylonsche steenen.

pĕrmatang, rug, reeks, rijzende grond.

pĕrnah, ooit; *tiada pĕrnah*, nooit; *bĕlom pĕrnah*, nog nooit. Zie *soewah*.

pĕrni, groote, chineesch porseleinen kom met deksel en twee ooren.

pĕrnijagaän, zie *bĕrnijaga*.

pĕrobahan, verandering, zie *obah*.

pĕroekoepan, zie *oekoep*.

pĕroel, zie *bodjot*.

pĕroempamaän, zie *oepama*.

pĕroen, hoop van allerlei dingen, om verbrand te worden; *mĕmĕroen*, een vuur of brandstapel maken op een pas ontgonnen land van de ruigte, die nog is overgebleven; *pĕmĕroenan*, land, waarop zulk een stapel verbrand is. Mĕn. *paroen*.

pĕroenggoe, Jav. klokkenmetaal, = *gangsa*.

pĕroengoes, lichtgeraakt, opvliegend, driftig.
pĕroepamaän, zie *oepama.*
pĕroepoeḳ, I. e. s. v. boom met licht, wit en taai hout, waarvan roeiriemen worden gemaakt; II. e. s. v. hard gras; III. houten bekkens, die bij de *nobat* behooren.
pĕroes, I. barsch, stuursch, onvriendelijk. II. klanknabootsend woord voor een proestend geluid. Ook *pĕroes-pĕras* en *pĕras-pĕroes.*
pĕroesah, zie *oesah.*
pĕroesahaän, zie *oesaha.*
pĕroet, buik, ingewanden van menschen en dieren; ook buik overdrachtelijk gebezigd van het vleezige gedeelte van het been, nam. de kuit, van den voet, de hand, de vingers; de buik van een vaartuig enz. *p. bĕsar,* de maag, pens v. e. rund, dikbuik als bijnaam, vulg. hoog zwanger; *p. bĕtis,* kuit van het been; *p. kaki,* het middelste v. d. voetzool; *p. moeda, p. sĕni* en *lingkar pĕroet,* de darmen; *p. rotan,* iemand zonder buik, evenals de rotan; *doedoeḳ pĕroet,* ontvangen hebben, zwanger zijn; *mĕmbawa pĕroet,* bij iem. komen om eten en drinken; *isi pĕroet,* ingewanden, ook fig. voor kind; *mĕmĕroet,* de ingewanden uit een dier halen, b. v. uit een visch, die men schoonmaakt; *boeroeḳ pĕroet,* zwak van ingewanden.
peroet, zie *eroet.*
pĕroetaḳ, e. s. v. plant.
pĕroewan, ra aan den mast van een schip.
pĕroewang, een wreede strafoefening, waarbij het slachtoffer aan een kruispaal wordt gesloten en kokend varkensvet over zijn hoofd wordt gegoten totdat hij sterft.
pĕrohong, bres, gat door iets heen, waar het niet behoort.
pĕroi, licht uit elkander vallend, brokkelig, b. v. van oude beschuit enz. Zie *pĕrai.*
pĕroḳ; *mĕmĕroḳ,* achteloos in iets stoppen, b. v. een zakdoek in den zak, een kleed in een hoek; *tĕrpĕroḳ,* achteloos ingestopt; *tĕrpĕroḳ-pĕroḳ,* ineengedoken.
pĕrolehan, het verkregene. Zie *olih.*
pĕrompaḳ, zie *rompaḳ.*
pĕronjoḳ, ingedrukt, zooals b. v. een gedrukte blikken trommel.
pĕrosoḳ, frequ. van *pĕsoḳ; tĕrpĕrosoḳ,* ergens doorheen trappen, ergens inzakken, b. v. door een vloer, in den modder, door een stoelzitting enz.
pĕrsada, zie *pantja-pĕrsada.*
pĕrsangga, van *farsang,* Perz. een afstand van drie mijlen of 12 000 el. Ook gebruikt om slechts een onbepaald groote maat aan te geven.
pĕrsanggi, een gedeelte van eene *balai?* b. v. *dan baginda pon naïklah kabalai dari madzhab kapĕrsanggi, bĕrtachta di-atas singgasana,* H. Boedj.
pĕrsen, verb. Ned. present en percent.
pĕrsil, zie *bĕrsil.*
pĕrsit, zie *bĕrsit.*
pĕrtama, Skr. de eerste, vooreerst, in de eerste plaats.
pĕrtiwi, Kw. = *boemi,* de aarde, de natuur; *singa pĕrtiwi,* een denkbeeldige leeuw.
pĕrtja, lap, flarde; *gĕtah pĕrtja,* de gom van een boom, bij ons bekend als guttapercha; *poelau pĕrtja,* de algemeen gebruikte naam van het eiland Sumatra; *pĕrtja lilin,* lappen wasdoek om lijnwaad in te pakken; *pĕrtja dada,* borstlap.
pĕrtjaja, Skr. geloof, vertrouwen, gelooven; *kapĕrtjajaän,* vertrouwd; *orang kapĕrtjajaän,* vertrouwd persoon, vertrouweling; *tĕmpat pĕrtjaja,* de persoon, op wien men zijn vertrouwen stelt; *koerang pĕrtjaja,* ongeloof, wantrouwen.
pĕrtjoema, zie *tjoema.*
pĕrwanen, de dapperen, de helden, van *wani,* dapper, Jav.
pĕrwangan, voor *pĕrawangan,* zie *awang.*
pĕrwara, Skr. *pariwara,* gevolg, aanzienlijke jongelieden van het vrouwelijk geslacht aan het hof, hofjuffers; *moeda pĕrwara,* pages.
pĕrwatin, = *para-batin,* titel van de opperhoofden der *orang laoet* of *orang sĕkanaḳ.* Zie *batin.*
pĕrwira, zie *prawira.*
pĕsa, de rol, waarop bij het weven de afgeweven stof gewikkeld wordt, ook *pĕnggoeloeng kaïn* genoemd.
pĕsagi, zie *sĕgi.*
pĕsai, uit elkander, van wat bij elkaar behoort. Zie *sĕpai.*
pĕsaḳ, e. s. v. boom, die goed timmerhout levert.

pesaḳ, geer, geerstuk, b. v. in het kruis van een broek.
pĕsan, last, bevel, opdracht, boodschap, van een vertrekkende aan een achterblijvende en omgekeerd, dus ook van een stervende, zijne laatste beschikkingen; *bĕrpĕsan,* bestellen, opdragen; *pĕsanan,* bestelling, boodschap, ook het bestelde; *pĕsan-pĕsan,* attribuut van zeer giftige dieren, omdat, als men door deze gebeten is, men zijn testament wel kan maken; *mĕmĕsani,* iets bestellen; *bĕrpĕsan-pĕsankan anaḳ-istĕri,* beschikkingen maken voor vrouw en kinderen, van een stervende.
pĕsat, e. s. v. jonk, afkomstig uit Achter-Indië, vdW. Zie *poesta.*
pĕsawat, machine, werktuig, beweegmiddel, drijfriem, koord of ketting om iets in beweging te brengen, touw van een valluik enz. Zie *sawat.*
peser, koperen muntje ter waarde van $\frac{1}{2}$ duit.
pĕsero, verb. Port. ook *pĕrsero,* deelgenoot, aandeelhebber.
pĕsing, Jav. pislucht, bokkelucht.
pĕsirah, Jav. opperhoofd = *pĕnghoeloe.*
pĕsisir, Jav. zeestrand, van *sisir,* kam. Zie *pantai.*
pĕsoena, verb. van *afsoen,* Perz. betoovering, tooverspreuk; *ēlmoe pĕsoena,* tooverkunst; *pĕsoena sĕrana,* bezweringen.
pĕsoḳ, gat in iets, b. v. in een kleed, net, muur, vaatwerk enz. *bĕrpĕsoḳ-pĕsoḳ,* met gaten. Hiervan de frequ. *pĕrĕsoḳ,* veranderd in *pĕrosoḳ,* zie ald.
pesong; *mĕmesong,* aan het voorste gedeelte van iets, b. v. van een vaartuig, eene andere richting geven, vdW. Mën. horizontaal draaien.
pĕsti, Jav. = *tĕntoe,* zeker, stellig, gewis.
pĕta, Skr. afbeelding, teekening, schilderij, portret, kaart; *mĕmĕtakan,* schilderen, teekenen, portretteeren, in kaart brengen.
petah, welbespraakt, welsprekend, geestig, vlug, rap; *petah lidah,* welsprekendheid. Meest in gedichten.
pĕtai, op Java *pĕté,* e. s. v. boom, van welks stinkende boonen men *sambal* maakt; *p. bilalang,* e s. daarvan.
petaḳ, afgeschoten gedeelte van het ruim van een schip, tusschendeks, scheepshut; tuinbed; *harga petaḳ,* passageprijs.
pĕtaling, e. s. v. boom die goed timmerhout levert en eetbare vruchten draagt.
pĕtam, halsplak, ringkraag, d. B. Zie *patam.*
pĕtang, I. achtermiddag en avond, nam. de tijd van halfdrie tot zes uur; *boenga pĕtang,* e. s. v. bloem; *kapĕtangan* in *ēlmoe k.* de kunst om zich onzichtbaar te maken, moet zijn *kapotingan* van het Jav. *poting; orang kapĕtangan,* geheime politieagenten, die 's nachts de ronde doen. II Jav. duister, = *gĕlap.*
pĕtani, naam van een Mal. rijkje op de oostkust van het schiereiland Malaka.
pĕtarangan, Jav. nest voor kippen, om in te leggen, zie *tĕraḳ.*
pĕtas, I. kabbeling in het water, zooals ontstaat door de beweging van visschen. Ook gebruikt als Hulptelw. voor het aantal vakken van vischfuiken of staketsels in zee, van toortsen en flambouwen. II. verb. Eng. petards; *pĕtasan,* voetzoekers; op Java en Riouw *mortjon.* III. Zie bij *bĕras.*
pĕté, Jav. Zie bij *pĕtai.*
pĕtel, Jav. = *patil,* zie ald.
pĕter, krakende donderslag; *mata pĕter,* bliksemstraal vergezeld van zulk een slag. Ook *panah pĕter.*
pĕtĕrana, Skr. bank van een voet hoog voor twee personen, dienende tot eerezetel en die in de vorstelijke woning op de *singgasana* staat.
petes, goed sprekend voor zijn jaren, van een kind.
pĕti, Tam. kist, koffer; *p. toelis,* schrijfkistje, cassette; *p. oewang,* geldkist enz.
pĕtiban, zie *tiba* III.
pĕtijaḳ, opmerken, gadeslaan, notitie, die men van iets of iemand neemt. Maxw.
pĕtiḳ; *mĕmĕtik,* plukken van bloemen en kleine vruchten, die aan steeltjes zitten, tokkelen van snaren, de pijl van een boog of den haan van een geweer overhalen om te schieten; *pĕtik-pĕtik,* kleine oorsieraden. Zie *kĕtoḳ.*
pĕting, Jav. *pĕtingan* en *kapĕtingan,* uitgelezen, puik.
pĕtis, Jav. e. s. v. conserf of gelei van kleine vischjes of garnalen, waarvan men de toespijs *sambal pĕtis* maakt.
pĕtjah, gebroken, stuk, kapot, van zoogenaamd breekbare waar, gereedschap,

instrumenten enz, opengebroken van zweren en gezwellen, verspreid van tijdingen, uitgelekt van geheimen, verstrooid van troepen, afgeschaft van eene gewoonte, gebroken van hart, geheel radeloos, moedeloos, enz. *pětjah-bělah*, in stukken gebroken; *barang-barang pětjah-bělah*, breekbare waar; *pětjah pěrang*, verbroken van de slagorde; *pětjah pěrijoek*, e. s. v. plant, ook gevallen v. e. męisje; *pětjah pinggan*, e. s. v. heester met welriekende witte bloemen; *měmětjah baoe*, een genr verspreiden; *měmětjahkan*, breken, doen breken, ook verspreiden b v. van geschriften; *m. hati*, het hart breken; *měmětjahkan ādat*, de gewoonte afschaffen; *pětjahan*, brok, breuk in de rekenkunde, afleiding in de spraakkunst; *pětjahan ombak*, de branding der zee; *maïn pěmětjah*, kansspel met noten, waarbij men elkanders noot door er op te slaan tracht te breken; *běrpětjah-pětjah*, zich verspreiden; *mata bilalang bělom pětjah, soedah hěndak měmboeta*, de oogen der sprinkhanen zijn noch niet in hunne holten teruggetrokken en hij wil al slapen, wordt gezegd van iemand, die vroeg naar bed gaat, zooals wij zeggen: hij gaat met de kippen op stok.

petjak, vernield en uit de kas, van een oog.

pětjal; *měmětjal*, zachtjes drukken met de vingers of de volle hand.

pětjat, afgezet, ontslagen uit ambt of betrekking; *měmětjatkan*, afzetten, ontslaan.

pětjěl, Jav. een bijzonder soort van toespijs, bereid van kip of visch met een pikante saus.

pětjit, ontnomen, onthouden, b. v. *dan dipětjitkan Allah makananmoe*, en God ontneme, of onthoude u uwe spijs. Zie *pětjat* en *patjit*.

pětjoet, zweep, karwats; *měmětjoet*, zweepen, karwatsen.

pětjok, zie *pěntjok*.

petjok, Batav. gedeukt.

pětoen, e. s. v. roef, gemaakt van dekmatten, die niet boven boord uitsteekt en gebruikt wordt om de lading, die niet meer in het ruim kan, te bergen. Zie *djěroeboeng*.

pětoenan, de gezamenlijke *toen's*, de heerestand. Zie *toen*.

pětoewa, zie *toewa* en *fatwa*.

pětoewah, bovennatuurlijk vermogen, door boetedoening verkregen, zie *toewah*.

petok, = *patoek*, zie ald.

pětola, I. Skr. e. s. v. bittere komkommer. II. Jav. e. s. v. fijne zijden stof, b. v. *saboek pětola*, = *tjindai*, *kaïn pětola*, Mal. brief.

pětopan, chineesch speelhuis, waar *top*, e. s. v. chin. dobbelspel, gespeeld wordt.

petor, Port. feitor, factoor, opziener van den handel; Europeesch beambte aan het hoofd van een buitenpost, gezaghebber; *kapetoran*, faktorij.

pětrabang, e. s. v. versiersel of ornament, H. Boedj. maar welk?

pewat, verschil, onderscheid, Max.

pidang, e. s. v. visch, Abd. sch. wrdb.

pidit, dicht bij iets anders, zoodat er aanraking plaats heeft, gedrang.

pidjak, trappen op iets; *dipidjakkannja dibawah kakinja*, hij vertrapte het onder zijne voeten; *těrpidjak matahari*, 's middags 12 ure; *pěmidjak kaki*, stijgbengel. Měn. *pidjak-pidjak*, id. ook de houten treden v. e. weeftoestel.

pidjar, gloeihitte van metalen; borax om te soldeeren; buitengewoon hevig, van weenen; *sěmantara běsi jang běsar pidjar, jang kětjil dititik*, onderwijl het groote ijzer gloeiend wordt, wordt het kleine gesmeed.

pidjat, wandluis.

pidjět, Jav. knijpen, zacht drukken van de ledematen.

pidjětan, Jav. e. s. v. vrucht, evenals de *langsat*, die men met de vingers in den mond uitknijpt.

pidjit; *měmidjit*, met de vingers of de volle hand knijpend drukken, masseeren. Op Java *pidjět*.

pihal, = *pijal*, zie ald.

pijagam, Jav. bevelschrift, akte, bezegeld vonnis, besluit.

pijah, een zilveren muntje, vroeger in Perak in gebruik tot weging van goud, = 2 *pěndjoeroe*, = 1 *majam*.

pijak, aan beide einden gewrongen, b. v. van een plank. Zie *pijat* en *pelong*.

pijal, de kam van een haan, Sch.; de lellen van een haan, vdW. Měn. *piah*, lel van een haan.

pijala, Perz. bokaal, kelk, drinkglas, beker.

pijalang, bij iemand bestellen om te koopen.

pijaling, e. s. v. parkiet, tusschen de *bajan* en *sĕrindit* in.
pijang; *mĕmijang*, kleefrijst in een pan met gloeiend zand branden, vdW.
pijanggang, een soort van insect, dat schade doet aan het rijstgewas = *walang sangit*. Jav.
pijanggoe, e. s. v. boom.
pijantan, een etmaal of 24 uren.
pijara, op Jav. = *pĕlihara*, zie ald.
pijarit, zie *arit*.
pijas, strook of baan van matten voor zeilen.
pijat, scheef, van iets, dat met het andere dergelijke niet vierkant staat, niet in 't verband, b. v. een stijl van een huis; *mĕmijat*, in afwijkende bochten of vormen wringen, b. v. scheepsplanken boven vuur enz.
pijatoe, ouderloos; zonder betrekkingen; *anak pijatoe*, wees. Zie ook *jatim*.
pijoeh, verdraaid, verwrongen, van een arm of sleutel. Mĕn. fig. draaierij, zwendelarij, zie wrdbk.
pijoeng, Eng. peon, politie-beambte.
pijoet, rechte afstammeling in den 5n graad, achter-achterkleinkind; *pijat-pijoet*, ver nageslacht.
pijoetang, schuldvordering, inschuld, Zie *hoetang*.
pikam, de punt van een pijl, E. H.
pikat, I. paardevlieg, horzel. II. *mĕmikat*, lokken, vangen van vogels enz. *pĕmikat*, vogelaar, vogelvanger; ook lokvogel. Mĕn *pikat-mĕmikat*, elk. uithooren, uitlokken; *pikatan*, lokaas; *sangkar pikat*, vogelknip.
pikau, beteuterd, confus, verbouwereerd, in de war, b. v. door een schrik of plotseling ontwaken; *tĕrpikau-pikau*, erg of geheel beteuterd, verbouwereerd. Zie Mĕn. wrdbk.
pikir, het Arab. *fikr*, gedachte, denken; *bĕrpikir*, aan het denken zijn; *mĕmikirkan*, over iets nadenken, overdenken, bedenken; *kapikiran*, gedachte, het nadenken.
pikoel, draagvracht voor een man; indisch centenaar van 100 *kati* of 125 Amst. ℔; *mĕmikoel*, op of tegen den schouder geleund dragen, b. v. van een zwaard of van een vracht aan het einde van een stok, *pikoelan*.
pilak, ellendeling, ellende.
pilang, e. s. v. platbodemd vaartuig. Zie *pilau*.
pilau, Chin. uitspr. van *pĕrahoe*. Zie *pilang*.
pilĕg, Jav. verkouden, zie *sĕlĕsĕma*.
pilih; *mĕmilih*, kiezen, uitkiezen, uitzoeken; *orang pilihan*, uitgelezen manschappen uitverkorenen; *pilih-pilih*, met keus; nauwkeurig; *bĕrpilih-pilih*, slechts een enkele; *pĕmilih*, kieskeurige; *pilihan*, keuze, het gekozene, uitgezocht, keur; *jang pilihan djangan di-ambil*, gij moet niet de besten nemen; *tabaïk kita mĕmilih amat*, 't is niet goed al te kieskeurig te zijn.
pilin; *mĕmilin*, in elkander draaien, twijnen van touw, door de draden met de hand op iets, b. v. op de dij, ineen te rollen.
pilis, streep van het een of ander smeersel op het voorhoofd.
pimpin; *mĕmimpin*, bij de hand geleiden, eigenl. *m. tangan* en niet *m. orang*; *pĕmimpin*, leidsman, mentor.
pimping, e. s. v. rietgras; *mĕmimping*, de gedaante of het voorkomen van dat gras vertoonen door het rijstgewas, Pad. bov.l.
pina-pina, e. s. v. eetbare plant.
pinang, de bételnootpalm en de bételnoot; *akar pinang sĕndawa*, e. s. v. geneeskrachtigen wortel; *pinang toewa*, rijpgeplukte pinang; *p. koetai*, droge pinangnoot; *p. moeda*, jonge pinang, zoetliefje, lichtekooi, hoerewaardin; *p. masak*, oranjekleurig; *ikan pinang-pinang*, e. s. v. zeevisch; *mĕminang*, een meisje ten huwelijk vragen; *pinang-mĕminang*, elkander den bétel geven bij het sluiten van het huwelijk; ook over en weer ten huwelijk vragen; *pĕminang*, sirihdoos, bételschaal, verkorting van *pĕminangan*.
pinar; *p. ĕmas*, Jav. met goud doorstikt, van verguldsel voorzien = *bĕrajar ĕmas*; b. v. *bĕrkampoeh mega antara pinar ĕmas*, Pr. Dj. *pajoeng eram-eram kakoeningan pinar ĕmas*, id. *jang pinaran ĕmas*, id. en ook in de H. Mes. Kag.
pindah, verhuizen, verhuisd, verplaatst; *mĕmindahkan*, doen verhuizen, verplaatsen, overbrengen, ook in een andere taal, vertalen; *mĕmindahkan kapandaijan orang kadalam hatinja*, de kundigheden van een ander in zich opnemen; *bĕrpindah*, verhuizen, zich verplaatsen.

pindang, Jav. e. s. v. gerecht, visch gestoofd in een dunne pikante saus; *p. sĕrani*, een bijzondere soort daarvan.
pinding, zie *kĕpinding*.
pindis, I. e. s. v. ijzerhout = *kĕpinis*. II. boot, sloep, het Eng. pinnace. Zie *pinis*.
pindjam, te leen, wat teruggegeven moet worden; *mĕmindjam*, leenen nml. van iemand te leen vragen; *m. bĕrani*, moed ontleenen; *tĕrpindjam karoenia*, uit gunst of om niet geleend; *pindjaman*, leen, leening; *mĕmindjamkan*, te leen geven. Zie *sanggam*.
pingai, fraai van het aangezicht, vaal geel van kleur, N. ook van andere zaken, b. v. *awan pingai*, H. Boedj. *pajoeng eram-eram pingai*, id. Mĉn. lichtkleurig, wit, blank.
pinggan, bord, etensbord, tafelbord, schotel; *pinggan hidangan*, etensbord; *pinggan-mangkoḳ*, kopjes en schoteltjes, aardewerk, steengoed; *p. lingkar*, ronde schotel.
pinggang, de lendenen, de middel; *boewah pinggang* = *kĕrindjal*, de nieren; vdW. en v. d. Toorn geven op: *boewah poenggoeng; p. sĕloewar*, middelband of schuif van een broek; *p. dajoeng*, het dunne middelste gedeelte van een roeiriem; *pĕngikat pinggang* en *ikat p.*, gordel; *sahĕlai sapinggang*, een lap voor een middel, d. i. met niet meer dan men aan het lijf heeft. De volle uitdrukking is: *sahĕlai kaïn sapinggang; pĕnjakit pinggang*, heupjicht, lendenpijn. Dat *sĕpinggang*, gordel zou beteekenen is mij nergens gebleken en is ook uit de H. A. niet te bewijzen.
pinggir, Jav. rand, zoom; *orang pĕminggir*, grensbewoner; *pĕminggiran nĕgari*, de grenzen van een land. Zie *tĕpi* en *hingga*.
pingi, e. s. v. boom; *garam pingi*, aluin in de dokterstaal.
pingit, opgesloten, b. v. van een vogel in eene kooi, of een meisje in huis, om haar verborgen te houden; *orang pingitan*, een opgesloten huwbaar meisje.
pingsan, in zwijm, bezwijmd, flauwvallen.
pinis, gewapende sloep, kruisboot. Het Eng. pinnace? Ook *pindis*.
pinoem, zie *minoem*.
pinta, I. verzoek, bede; *mĕminta*, en *minta*, verzoeken, vragen om iets; reserveeren, voor zich uitbehouden van iets, dat men anderen toevertrouwt; *minta ampon*, vergiffenis vragen, pardon vragen; *m. diri*, afscheid nemen; *m. dōa*, bidden; *minta kasih*, een beroep doen op iem. welwillendheid; *m. djalan*, verzoeken om den weg vrij te laten; *m. pintoe*, vragen om de deur te openen, aan de deur kloppen; *m. amán*, lijfsbehoud vragen in den krijg; soms verbasterd tot *m. amin; m. dihidoepi*, en *m. njawa*, id.; *m. lawannja*, een tegenstander oproepen, van een kampvechter; *m. ṣĕdĕḳah* en *minta-minta*, bedelen, aalmoezen vragen; II. *pĕminta*, toebeschikt deel, lot. Jav.
pintah, = *pintas*, zie ald.
pintal, getweernd, in elkaar gedraaid, getwijnd; *mĕmintal*, in elkaar draaien, twijnen, tweernen, ook spinnen; *pĕmintal*, spinrokken, spinnewiel; *tali tiga pintal*, driedraadsch touw.
pintang; *hilang pintang?* vdW.
pintas; *mĕmintas*, den weg afsnijden door een korteren te nemen, den kortsten weg nemen, den pas afsnijden door een snelle, regelrechte beweging, b. v. aan den vijand, een wild, dat men jaagt enz. *mĕmintasi*, iemand den weg afsnijden, b. v. *mĕmintasi dia daripada sĕgala djalan*, iemand overal den weg afsnijden; *pintas-mĕmintas*, overal den kortsten weg nemend; *soedah bitjara kapintasan*, de beraadslaging is bekort geworden? P. B.
pintau, e. s. v. tortelduif.
pintĕr, Jav. = *tjĕrĕdiḳ*, zie ald.
pintjang, tijdelijk kreupel, mank. Zie *timpang*.
pintoe, deur, eigenl. het gat van de deur, ingang, poort; *toedoeng pintoe* en *papan pintoe*, de eigenl. deur; *p. gĕrĕbang*, hoofdpoort; *p. maling*, achterdeurtje, verborgen deur; *p. ajar*, schutsluis; *p. tani* zie ald.; *p. salah*, venster in het midden der zijden eener vorstelijke woning; *p. mati*, deur die niet meer open kan, dichtgemetselde of gespijkerde deur; *p. djĕndela*, blind van een venster; *p. gĕlap*, geheime ingang; *pintoe lawang*, vleugeldeur, ook groote deur of poort; *pintoe nĕgara*, stadspoort; *minta pintoe*, aan de deur kloppen; *pĕnoenggoe pintoe*, deurwachter.

pipa, verb. Ned. pijp, tabakspijp; ook: okshoofd, groot vat.
pipi, wang; *měmerahkan pipi,* de wangen rood verven.
pipih, plat als een koek; *tjatjing pipih,* lintworm; *hidoeng pipih,* een platte neus; *katjang pipih,* linzen; *kělim pipih,* een platte zoom.
pipis; *měmipis,* met een rolsteen op een platten iets fijnwrijven, meestal de specerijen voor de spijzen; *pipisan,* zulk een steen. Zie ook *giling* en *pělipisan.*
pipit, I. piepen; algemeene naam voor de muschachtige vogels; *p. roemah,* huismusch = *boeroeng gredja* op Java; *p. oeban,* zwart vogeltje met witten kop; *p. toeli,* een klein, geheel zwart vogeltje; *p. pisang,* een vogeltje zoo groen als een banaanblad; *jang pipit sama pipit, jang ĕnggang sama ĕnggang,* de musch bij de musschen, de rhinocerosvogel bij de rhinocerosvogels, Sprw. voor ons: soort bij soort; *měngekoer pipit,* de gedaante vertoonen van musschenstaarten, wordt gezegd van het padigewas in het derde tijdperk, d. W. II. mondstuk van een blaasinstrument, dat in den mond genomen wordt, zooals van een clarinet; *pipit roesa,* een soort van jachtfluitje, waarmede men het geluid van een hert nabootst, om het te lokken.
pipitan, pers, zie *apit.*
pirai, jicht, rheumatisme.
pirik; *měmirik,* tot poeder wrijven, zooals b. v. spaansche peper.
piring, schoteltje, bordje, kleiner dan *pinggan*; ook een vak van een bewaterd rijstveld of *sawah.* Pad. bov.l.
pisah, Jav. gescheiden; *pisahkan,* scheiden, afzonderen; *pisahkan nikah,* het huwelijk ontbinden. Mal. wet. Zie ook *pasah.*
pisang, de banaan, musa paradisiaca, waarvan een groot aantal soorten, o. a. de *p. radja, p. soesoe, p. mas, p. bidji, p. kěpok, p. ambon, p. wangi, p. hělang, p. kělat, p. karoh* enz.; *běrtanam pisang,* ook: op het hoofd staan, van kunstenmakers; *p. satandan,* een geheele tros bananen; *p. sasisir,* een kam of rij vruchten van zulk een tros; *pisang-pisang,* de kromhouten van een vaartuig.
pisau, Chin. mes; *p. daoen padi,* lancet; *p. lipat,* knipmes; *p. tjoekoer,* scheermes; *pisau raoet,* snoeimes; *p. sadap,* mes dat bij het aftappen van palmen wordt gebruikt; *p. pěrětas,* tornmesje.
pisit; *měmisit,* ondervragen, L.
piskal, verb. Ned. fiskaal.
pista, Batav. verb. Ned. feest; *pista dangsa,* bal, danspartij.
pita, Port. *fita,* lint. Zie ook *petah.*
pitam, duizelig, overval, toeval; *pitam babi,* toevallen, vallende ziekte; *orang pitam,* ook iem. die door een drank bedwelmd is, ook schijndoode.
pitar, Port. *fitar; mitar,* richten van geschut.
pitatah, e. s. v. bittere vrucht, W. Sum.
pitěra, zie *fitrah.*
piting, = *kěpiting,* zie ald.
pitis, klein tinnen of koperen muntje met een gat er in, opdat het aangeregen kan worden. Sommigen zijn gestempeld met een weegschaal en een zwaard en de woorden Malakoe'l ādil, engel der gerechtigheid; *pitis,* ook geld in het algemeen; *oewang pitis,* klein geld; *djika soedah děmikian roepamoe, sakěpeng pitis pon tiada hargamoe lagi,* als je er zóó uitziet, geef ik geen duit meer voor je leven.
pitjak, = *pitjik,* zie ald.
pitji, e. s. v. balspel, dat iets gelijkt op het biljardspel, doch op den grond gespeeld wordt.
pitjik, nauw, bekrompen, eng; *djoerang jang pitjik,* een nauwe bergpas; *kapitjikan,* in het nauw, in de klem, in verlegenheid zitten; *pitjik hati,* engheid des harten, enghartig.
pitjis, = *pitis,* zie ald.
pitjoe, slot van een geweer.
po, e. s. v. chineesch kaartspel; *maïn po,* dat spel spelen.
podak, zie *pandan.*
podjok; *pěpodjok* en *pělodjok* = *pěndjoeroe,* zie ald.
poedar, flets van kleur, verbleekt, zonder glans. Měn. doodkleurig; *hitam poedar,* pikzwart, mogelijk dofzwart.
poedat, tot den rand toe vol, b. v. van een rijstmaat.
poedi, Tam. gruis van edelgesteenten en andere zaken, kleine edelsteentjes; *měmoedi,* kruiden mengen, eieren klutsen; *měmoedikan,* vergruizen, vermalen.
poeding, I. zeker struikgewas met veelkleurig blad, waarvan een paar soorten als groente worden gegeten. II. verb. v. pudding.

poedja, I. Skr. *mĕmoedja*, de goden vereeren met formuliergebeden en onbloedige offers, meestal om het een of ander tot stand te brengen, dat anders onmogelijk is, of in het bezit te komen van bovennatuurlijke krachten; *poedjaän*, zulk een offer; *api pĕmoedja*, offervuur. De *poedja* behoort bij de *tapa*. Zie ald. II. *mĕmoedja*, op nieuw maken, restaureeren, b. v. een bouwvallig huis, een versleten versiersel of oud schilderij.

poedjang, en *pĕmoedjangan*, zie bij *padjang* I.

poedji, lof, prijs; *mĕmoedji*, loven, prijzen; *poedji-poedjian*, loftuitingen, voornamelijk de inleiding van een brief, die meestal daaruit bestaat; *kapoedjian*, lofwaardigheid; *poedji-mĕmoedji*, elkander prijzen.

poedjoeḳ, vleien, = *boedjoeḳ*, zie ald.

poedjoet, worgen, = *koedjoet*, zie ald.

poegar, *mĕmoegar*, iets, dat verwoest of bedorven is, b. v. een stad, schip, huis, geweer enz. weer als nieuw maken. Zie *poedja*.

poehoen; *mĕmoehoen*, smeeken; hierv. *noewoen* en *soewoen*. Jav. zie *pohon* II.

poejoe, warrelen, d. B. *angin poejoe*, wervelwind, T.

poejoeh, ook *kĕpoejoeh*, kwartel; *bintang poejoeh*, het zevengesternte.

poekah, geknakt, gebogen v. e. stok. Sw.

poekal, klomp, van goud en derg.; *mĕmoekal*, tot een klomp maken; *ĕmas poekal*, goud in klompen; *kĕris sapoekal*, kris met een recht lemmet.

poekang, I. *lintang-poekang*, schots en scheef, links en rechts, van vluchtenden. II. = *koekang*, zie ald.

poekas, = *poeki*, zie ald. ook als uitroep gebruikt door vrouwen, die schrikken; *bĕrpoekas-poekasan*, met elk. vuile zinspelingen maken, van vrouwen.

poekat, groot trek- of sleepnet, zegen, ook een groot net om landdieren te vangen; *p. sarawan*, een treknet, zie *rawan*; *sampan p.* of *pĕrahoe p.*, e. s. v. groot, tweemast vaartuig, dat ook als handelsvaartuig gebruikt wordt; *mĕmoekat*, met dat net visschen; *pĕmoekat*, visscher met zulk een net.

poekau, middel, dat de dieven aanwenden, om de bewoners van een huis in diepen slaap te brengen, meestal eene bedwelmende berooking; *mĕnoekau*, dat middel aanwenden.

poeki, vrouwelijk geslachtsdeel; *poeki ĕmaḳmoe*, gemeen scheldwoord, algemeen in gebruik; *p. andjing*, e. s. v. plant met eetbare vrucht, op Java *namnam* genoemd.

poekoel, slaag, slag, geslagen; *mĕmoekoel*, slaan, kloppen; verslaan, klop geven in den krijg; vermenigvuldigen in de rekenkunde, vallen van de schaduw op iets; *poekoel-paloe*, slaan en kloppen; *poekoel-mĕmoekoel*, elkander slaan; *bĕrpoekoel-poekoelan*, onderling aan het slaan zijn, een kloppartij hebben; *mĕmoekoel kawat*, telegrapheeren; *poekoelan*, kloppartij, geklop, muziekinstrument dat geslagen wordt; *pĕmoekoel*, klopper, hamer.

poela, ook *poelaḳ*, wederom, weer, insgelijks, ook, zelfs; verder, voort; toch wel, b. v. *siapa poela*, wie toch; *mĕngapa poela*, waarom toch; *ada poela dikasih bĕhagianmoe*, je zult je deel wel krijgen.

poelaga, verk. van *kĕpoelaga*, zie ald.

poelai, e. s. v. boom met licht hout en fraaie bloemen; *akar poelai*, e. s. v. kruipende plant, die als bindsel gebruikt wordt, doch daarvoor weinig deugt.

poelaḳ, en *poela'*, = *poela*, zie ald.

poelan, niet gaar genoeg, nog hard van korrel, van gekookte rijst of aardvruchten.

poelang, terugkeeren tot, of overgaan op den persoon bij wien het thuis behoort, tot de plaats van afkomst, en tot den oorspronkelijken toestand, vandaar: naar huis gaan, repatrieeren sterven als terugkeeren tot God, weder worden als vroeger, teruggegeven aan den eigenaar, de verf verliezen, weder wit worden, overgaan van het bestuur, neerkomen op of ter verantwoording komen van, overgelaten worden aan; *asa poelang doewa*, twee voor een aan den eigenaar vergoeden, Mal. wet.; *poelang kapadamoe*, dat moogt gij verantwoorden, dat komt voor uwe rekening; *poelang hari*, den volgenden dag, P.; *poelang karaḥmat Allah*, tot de barmhartigheid Gods terugkeeren, d. i. sterven; *poelang samoela*, tot den vorigen toestand terugkeeren; *poelang baliḳ*, heen en terug, naar huis en weer terug; *poelang ichtijar*, bezin u wel, bedenk wat je kiest; *mĕmoelangkan*, naar de plaats, persoon of toestand

van afkomst doen terugkeeren, dus: iets teruggeven aan den eigenaar, naar huis brengen enz.; *mĕmoelangkan ikat pĕrang*, de slagorde herstellen; *m. bĕharoe*, iets weer geheel als nieuw maken; *kĕndak mĕmoelangkan napasnja*, om weêr op adem te komen; *poelang-poelang*, de deksbalken, de balken, waarop het dek van een vaartuig rust.

poelas, I. gedraaid, gewrongen; *mĕmoelas*, wringen, uitwringen, verwringen; omdraaien, b. v. een sleutel, een kip den nek afdraaien, in elkander draaien. Hiervan *moelas*, op Java *moelĕs*, koliekpijnen, krampen in den buik. II. *poelĕs*, Jav. vast, van slapen.

poelasan, e. s. v. groote *ramboetan*-vrucht. Mĕn. de indigoplant.

poelasari, e. s. v. heester met welriekenden bast; *adas poelasari*, e. s. v. geneeskrachtige plant.

poelau, eiland. Op Java *poelo*.

poelih, hersteld, reageeren, reactie, teruggekeerd tot den vorigen staat, zich herstellen, b. v. van een verslagen leger; *simpoel poelih*, losse knoop, schuifknoop; *mĕmoelihkan*, doen herstellen, weer bijeenbrengen van een verslagen leger; *m. ĕlmoe*, de toovermiddelen weder hernieuwen.

poelik, even sterk van twee partijen, gelijke voordeelen hebben.

poelir, Jav. = *poelas*; *mĕmoelir*, knijpend omdraaien of afdraaien, b. v. den kop van een beest, een kip den nek omdraaien, iemand den neus of de ooren afdraaien; *naga kĕpoelir*, een draak, dien men den nek heeft omgedraaid.

poeloeh, tiental; *sapoeloeh*, een tiental, tien; *bĕrpoeloeh-poeloeh*, bij tientallen; *sapoeloeh riboe*, tienduizend.

poeloeng, Batav. pil? *mĕmoeloeng*, tot een pil draaien.

poeloer, = *hĕmpoeloer*, zie ald.

poeloet, I. kleefrijst, waarvan twee soorten; *p. poetih*, de witte, en *p. hitam*, de zwarte. Zij wordt alleen gebruikt tot het vervaardigen van koekjes en versnaperingen. II. *mĕmoeloet gĕtah*, een stokje ronddraaien in de inkeping van een boom om het van gom te voorzien; *pĕmoeloet onggas*, zulk een stokje van gom voorzien om vogels te vangen, lijmstokje voor vogels, Pad. bov.l. Mĕn *mĕmoeloet*, om iets heen winden, opwinden, b. v. van een vliegertouw. Mogelijk beteekent *poeloet* alleen: kleven, kleefstof en is kleefrijst voluit *bĕras poeloet*, in het Mĕn is het ook: gom, lijm, hars; *tĕrpoeloet*, aangekleefd.

poempoen, I. stomp, bot. Pad. bov.l. *ākal p.*, stompzinnig, zie *toempoel*. II. e. s. v. duizendpootachtig dier, dat aan het zeestrand leeft en als aas bij het visschen wordt gebruikt.

poenah, op, geheel op, schoon op; *mĕmbĕrikan poenah*, alles weggeven; *samoèwanja poenah*, allen te zamen.

poenai, de wilde, groene duif; *matapoenai*, maas van vlechtwerk, nml. zooals in de rotan-zitting van stoelen; kuiltje in den nek; *p. tĕngar*, de mannetjesduif en *p. daoen*, de wijfjes.

poenat, de etterprop van een gezwel, kiem in het algemeen.

poendi; *poendi-poendi*, beursje, zakje, blaasje; weitasch, kardoeszak, kardoes; *p. p. hampĕdoe*, de galblaas; *p. p. wang*, geldbeurs; *p. p. pĕngĕntjingan*, de pisblaas.

poending, krinkel in garen, touw en dergel.

poendjoeng, berceau, prieel, latwerk, waarover men klimplanten laat groeien.

poendjoet, samengebonden of vastgebonden stuk doek tot een punt of zakje; *mĕmoendjoet*, zoo samenbinden, of vasthouden, ook: worgen.

poendoek, Jav. stijgen, in de hoogte gaan, rijzen; *hikmat poendoek*, de kunst om zich in de lucht te verheffen.

poeng, klanknabootsend woord voor een plompend geluid, zooals b. v. van een emmer, die 't onderste boven in het water wordt gedompeld.

poengah, verwaand, opgeblazen. Zie *bongkak* en *sombong*. Mĕn. *boengak*, id.

poenggah; *mĕmoenggah*, ontschepen, lossen, óverladen; *poenggahan*, losplaats.

poenggai, e. s. v. boom.

poenggawa, Skr. legerhoofd, officier, bevelhebber; hij volgt in rang op den *panglima pĕsoekoewan*. Zie *hoeloebalang* en *pĕnglima*.

poenggoeng, (Mĕn. rug, achterste deel van iets, keerzijde; *p. tangan*, de rug van de hand), het dikke achterdeel, de billen, het achterste waarop men zit, dikke achterdeel van een kanon, rug v. e. mes enz.; *boewah poenggoeng*, de

nieren, vdW. en Mĕn. wrdbk. *doedoek poenggoeng*, van een jongen kokospalm, reeds een dik ondereind gekregen hebben; *p. pĕdang*, rug van een zwaard; *p. kaki*, wreef van den voet.

poenggoer, doode boom zonder takken, tronk; *poenggoer toembang, bĕlatoek mĕnoempang mati*, valt de doode boom om, dan sterft de specht met hem, Sprw.

poengkah, brok, groot stuk van iets.

poengki, Chin. e. s. v. platten mand met twee handvatsels om het stalvuil er op te vegen.

poengkoer, overblijfsel, achterste gedeelte; *p. sagoe*, het roode of slechtste gedeelte van de sago. Ook *pĕmoengkoer*. Abd. Sch. wrdb.

poengoet; *mĕmoengoet*, oprapen, opzamelen, oplezen, van den grond plukken of inzamelen, zooals aardbeien en groenten; tot een waardigheid verheffen, belasting heffen; *poengoet salah*, om een beuzeling geschil zoeken; *poengoetan*, opraapsel; *pĕmoengoet beja*, inner der belastingen.

poengsoe, heuveltje, grooter en hooger dan *boesoet*. Zie *poesoe*.

poenja, en *ĕmpoenja*, hebben, bezitten, eigenaar zijn van; *mĕmpoenjaï*, iets in eigendom bezitten; *kapoenjaän*, bezitting.

poenoek, vleezige dikte in den nek; eeltgezwel op de schouders door het dragen; bult van ossen enz.

poental; *mĕmoental*, om iets heen slaan van een touw enz. b. v. om de hand of om een paal, opdat het niet ontglippe. Mĕn. opwinden, tot een kluwen winden, omwinden.

poentat, afgehouwen stomp, = *koedoeng*.

poenti; *poenti-poenti*, e. s. v. zeevisch.

poentja, slip, pand van een kleed, uiteinde van een touw, lont, pit, flambouw. Zie ook *poentjak* en *tĕlang*.

poentjak, top, kruin, einde van een kluwen, streng touw enz. torentje ergens op; *mĕmoentjak*, in een top of punt uitloopen; *pĕmoentjak* en *kĕmoentjak*, hetzelfde als *poentjak*, ook knop van een degen of vlaggestok.

poentjat, knop boven op een zonnescherm enz.

poentji, hoe goed dat...., 't is maar goed dat...., gelukkig dat...., b. v. *poentji si-anoe mĕnoeloeng akoe, djika tidak*...., 't was maar goed dat N. N. mij hielp, anders....

poentoeng, stompje, eindje, overgebleven stuk, (ook: gesnedene, eunuch, Sw.), b. v. van een sigaar, kaars, potlood; *p. api*, zulk een stuk brandhout, vuurbrand; *p. tĕboe*, zie *tĕboe; sakĕratsapoentoeng*, nederige uitdrukking voor: eenige, ook van bedienden; *mĕmoentoeng*, een stuk afsnijden, verminken. Zie *koedoeng*.

poepoe, graad van zijverwantschap; *poepoe jang sakali*, neef of nicht in den eersten — *p. jang doewa kali* of *doewa poepoe*, in den tweeden graad; *saoedara säpoepoe*, eigen neven of nichten; *anak sapoepoe*, kind van broeder of zuster; *tjoetjoe sapoepoe*, kleinkind van broeder of zuster; *sapoepoewan*, betrekking tusschen hen, die *sapoepoe* zijn.

poepoeh, I. *bĕrpoepoeh*, op elkander aanvallen, van vechthanen, plukharen in het algemeen. II. bespotting, = *olok*, Maxw.

poepoek, e. s. v. pap of trekpleister op het voorhoofd. Mĕn. mest, bemesting; *mĕmoepoek*, als laag op iets leggen; inrekenen van vuur onder de asch, bemesten; ook zulk een trekpleister aanwenden.

poepoel, de pluk of oogst van sommige kultuurgewassen, b. v. peper, koffie, doch niet van rijst; *poepoel agoeng*, de groote pluk.

poepoer, I. e. s. v. geel, prikkelend smeersel, gebruikt tegen rheumatische aandoeningen enz.; *sabĕlomnja djatoh baïk disadiakan poepoer*, het is goed den put te dempen vóór het kalf verdronken is. Sprw. II. kinderloos. III. zich in het zand koesteren en baden van vogels.

poepoes, geheel en al op, schoon op, van goederen, geld, spijzen enz. geheel en al verdord en afgestorven van boven, van planten, al leeft ook nog de wortel. Mĕn. weggevaagd, verdwenen, uitgestorven; *pĕmoepoes talak*, iem. die trouwt met een driemaal van haren man gescheiden vrouw, om haar in de gelegenheid te stellen weer met hem te trouwen.

poepoet, I. blazen, waaien; *mĕmoepoet*, op of tegen iets blazen; *poepoet bajoe*, windvlaag; *poepoetan*, blaasbalg. II. de

tinerts uitgraven, en smelten van erts in een oven. Sw. ook e. s. v. zeevisch.
poera, I. Skr. = *poeri*, zie ald. II. het uiterlijk voorkomen, of *roepa*, van iets aannemen, dus veinzen, huichelen, voorgeven. Meestal *poera-poera*.
poerba, Skr. vroeger, oud; *poerba-kala*, in oude tijden.
poeri, Skr. binnenste gedeelte van een paleis, binnenstad, burcht; *gandja-poeri*, basement van een kolom met bloemwerk.
poernama, Skr. vol, van de maan; *pasang poernama*, hoogtij bij volle maan, springtij.
poeroe, zweren, puisten, inz. de frambozenuitslag of frambosia indica; *boenga poeroe*, vlakken op de huid als voorteeken van die uitslag; *p. kotji*, e. s. v. venerische puisten; *p. paka*, zie *paka; p. sambilik*, aambeien; *p. bijawak*, e. s. v. vrucht; *katak poeroe*, padde; *p. mala*, = *poeroe; poeroeän*, puisterig.
poeroen; *roempoet poeroen*, een soort van biezen, waarvan men matten vervaardigt.
poeroet, Jav. ruw, pukkelig van schil. Mal. *limau poeroet*, e s. v. kleine donkergroene limmetjes, met pukkelige schil en zeer welriekend.
poesa, gedurig iets willen doen, aandringen op iets. Zie *gĕsa*.
poesaka, erfgoed, erfstuk, overgeërfd van de voorouders, erfenis, familiestuk; *mĕnĕrima poesaka*, erven; *ādat poesaka*, overgeërfde gewoonten; *poesaka goentoeng*, onbeheerde nalatenschap, die aan de *nĕgari* vervalt. Pad. bov.l.; *hak poesaka*, erfrecht; *mĕmpoesakaï*, doen erven; *bĕhagian poesaka*, erfdeel.
poesar, horizontaal in de rondte draaien, zooals b. v. het water in een draaikolk; *poesaran ajar*, draaikolk; *poesaran angin*, wervelwind; *mĕmoesar*, iets aldus doen draaien; *m. api*, vuur maken met twee stukken hout, waarvan men het eene laat draaien op het andere; *m. tjat*, verf wrijven; *pĕmoesar*, bamboezen stokje met een horizontaal kruisje van onderen, dat men door wrijving met de handen in de kapok laat ronddraaien, om die te zuiveren van de pitten enz.
poesat, navel, middelpunt; *p. tĕlor*, tree aan een ei; *p. boelat*, middelpunt van een cirkel; *p. boemi*, het middenpunt der aarde; *p. laoet*, het hartje van de zee; *tali poesat*, navelstreng.
poesĕr, Jav. navel, middelpunt, = *poesat*, zie ald.
poesing, in de rondte draaien, inz. om zijn as zooals een tol, wiel, braadspit enz., ook ronddwalen; *poesing kapala*, duizelig; *bĕrpoesing-poesing dalam kampoeng*, in de buurten ronddwalen; *mata bĕrpoesing-poesing*, draaien voor de oogen; *poesing angin*, een molentje zooals dat waarmede de kinderen spelen; *mĕmoesingkan*, doen wenden, doen draaien, van rijdieren, rijtuigen, voertuigen enz.
poesoe, I. uit elkaar vliegen, zooals boomwol door den wind. II. ook *pongsoe* en *boesoet*, klein heuveltje, mierenhoop. Mĕn. hoop, troep, verzameling. III. *poesoe-poesoe*, zie bij *dapoer*.
poesoet, lancet, elst, priem.
poespa, Skr. bloem; *p. kĕntjana*, eig. naam, uitgelezen goud; *p. pandjangan*, en *poespa pĕmadjangan*, bruidsvertrek, bruidszetel, zie *padjang*, Jav.; *poesparagam*, veelkleurig, bloemkleurig, van stoffen, edelgesteenten enz., *poespawarna*, bloemkleurig, veelkleurig, ook fig. gebr. voor valsch van hart.
poesta, van het Port. fusta, een oud soort van vaartuigen.
poestaka, Skr. wichelboek, bezweringsformule; *bĕla poestaka*, rampen door betoovering. Zie ook *sirap*.
poetah, e. s. v. zoetwatervisch.
poetar; *mĕmoetar*, in de rondte draaien; opwinden b. v. van een horloge; *m. pĕrkataän*, zijn woorden verdraaien, er omheen praten, uitvluchten zoeken; *poetar kĕmoedi*, stuurrad; *p. wala*, drilboor, zinkboor; *pĕmoetar*, schroevendraaier; *poetaran*, rad, windas, garenhaspel; *poetaran lawang*, kaapstander; *poetar-balik*, zwendelarij, draaierij, zijn woorden verdraaien; *bĕrpoetar-poetar ākal*, met draaierij omgaan; *ēlmoe poetar balik*, tooverij om een weggeloopene te doen terugkeeren.
poetĕra, Skr. vorstelijk kind; *para poetĕra*, de prinsen; *bĕrpoetĕra*, = *bĕranak*, baren, een kind hebben of krijgen; *kapoetĕraän*, prinselijk, b. v. *dĕngan salangkap pakaijan kapoetĕraän*, Pĕl. Dj. en H. Pr. Dj.
poetĕri, Skr. prinses, vorstin; *p. maloe*, e. s. v. kruidje-roer-mij-niet; *p. bĕrtoe-*

doeng, zie *bandera; boenga poetĕri*, e. s. v. bloem; *sĕpah poetĕri*, e. s. v. fraai rood boomkruipertje; *sipoet poetĕri*, e. s. v. hoornschelpdier; *p. salat*, *p. bĕkoebang* en *poetĕri mandi*, soorten van versnaperingen; *kapoetĕrian*, prinsesselijk.

poetih, wit, blank; zuiver van het gemoed; *poetih koening*, geelachtig wit, crême; *p. mĕtah*, sneeuwwit; *poetih sapoetihnja*, op zijn witst; *mĕmoetihkan*, bleeken; *p. toelang*, zie ald. *p. mata*, wit van het oog; *bĕrpoetih mata*, met ergenis aanzien, lijdelijk moeten aanzien, te vergeefs uitkijken naar iem. komst; *mĕmoetihkan mata*, ergeren, achterstellen, laten toekijken; *mĕmoetih*, zich wit voordoen; *poetih-mĕmoetih*, zich overal wit voordoen; *poetih-poetihan*, de witte vloed.

poetiḳ, de vrucht in hare eerste ontwikkeling na het afvallen van den bloesem; *bĕrpoetiḳ*, vruchtzetten.

poeting, Mĕn. *poenting*, puntig einde, dat ergens in moet komen, zooals van een mes in het heft, van een mast in den koker; *p. tjĕpoe-tjĕpoe*, puntig einde van een mast; *p. bĕlioeng*, puntig eind van een dissel, waterhoos, welks vorm daarbij vergeleken wordt; *p. soesoe*, tepel; *p. damar*, puntig einde van een fakkel, waarmede die ergens in steekt; ook een hooge graad van melaatschheid; *mĕmoeting*, zich uit de voeten maken, wegnemen en er mee wegloopen.

poetjaḳ, = *poentjaḳ*, zie ald.

poetjang, de areka of pinangpalm; *poetjang tĕroerai*, de ontplooide arekapalm. K. Tab. Ook bij Cr.

poetjat, bleek van gelaatskleur, door schrik of ziekte, flets van kleuren; *p. tjandala*, zie ald.; *p. lĕsi*, doodsbleek, ook *p. manai*.

poetjoeḳ, I. puntig uiteinde, werpschicht, jonge spruit, teeder uiteinde van planten; *p. rĕboeng*, jonge spruiten van de bamboe, die gegeten worden, ook e. s. v. versiersel, dat in dien vorm getand is; *p. nipah*, aangepunt hout van den waterpalm of *nipah*, dat zeer hard is. Verder wordt het gebruikt als Hulptelwoord voor het aantal brieven, stukken geschut, geweren, olifantstanden enz. II. *mĕmoetjoeki*, Jav. een ander tot het vertoonen van de wajang uitnoodigen. Pr. Dj.

poetjoeng, e. s. v. reiger.

poetoe, e. s. v. koekjes, waarvan verschillende soorten.

poetoes, afgebroken, van alles wat zich in de lengte uitstrekt, b. v. touw, ketting, verhaal, beraadslaging, redevoering, het leven, levensonderhoud, proviand van het een of ander, onderhandeling over prijs of andere zaken enz. b. v. *poetoes bitjara*, einde van de beraadslaging, ook ten einde raad; *poetoes njawa*, den geest geven, sterven; *poetoes rĕzĕḳi*, totaal gebrek aan levensonderhoud; *poetoes harga*, naaste prijs; *poetoes asa*, hopeloos; *poetoes bandar*, het ophouden der maandstonden; *p. bĕnang, dapat dihoeboeng; p. arang, soedah sakali*, breekt garen, het kan gehecht worden; breekt houtskool, dan is het er geheel meê gedaan. Sprw.; *poetoes-poetoes*, telkens afbreken, afgebroken, b. v. van de stem, *soewaranja pon poetoes-poetoes sapĕrti orang kĕna lĕlah*, zijne stem was afgebroken als van iemand die vermoeid is, R. Ch.; *poetoes-poetoes bĕhasa*, in afgebroken bewoordingen; *poetoeslah rasa hatikoe*, mijn hart brak; *mĕmoetoeskan*, afbreken, afsnijden, ook de betrekking tot iemand afbreken; hiervoor ook *mĕmoetoesi; mĕmoetoeskan daripada bĕrhoeboeng dĕngan sĕgala koelawarga*, allen omgang met zijne familie afbreken; *kapoetoesan*, einde, afgebroken, ook ten einde zijn met iets, uitgemaakt, b. v. *kapoetoesan ḥoekoem*, eindvonnis, uitspraak; *akoe kapoetoesan ḳarṭás*, ik ben ten einde met mijn papier; *akoe kapoetoesan bĕlandja*, mijn geld ter bestrijding der uitgaven is op; *tiada bĕrkapoetoesan*, onafgebroken, zonder einde.

poetoet, en *pĕrpoetoet*, zie *pĕpoetoet*.

poewadai, bruidstroon; ook: kleed, dat bij optochten op den grond gespreid wordt, daar waar de hoofdpersoon van het feest moet voorbijkomen.

poewah, het Arab. *afwah*, zegen of vloek, = *bĕndika*.

poewaḳ, zwerm, = *kawan*, Sw.

poewaka, e. s. v. boschgeest; door zulk een geest bewoond en daardoor ontoegankelijk, van een bosch of eiland; ook fig. voor iemands liefje.

poewalam, Tam. marmer; *p. merah*, bloedkoraal.

poewan, vorstelijke betelkom, meestal van goud of zilver; *ĕntji' poewan*, titel van de vrouwelijke nakomelingen van den *bĕndahara* en den *toemĕnggoeng*, als ze gehuwd zijn. Vóór dien tijd is haar titel *wan*.

poewar, een soort van aromatische plant, kardamom, ook *kapoelaga* genaamd.

poewas, verzadigd, voldaan, genoeg; *bĕrpoewas hati*, zoo veel mogelijk, tot verzadiging des harten, zijn hart terdege ophalen; *mĕlihat poewas*, zich zad kijken; *mĕmoewaskan*, verzadigen, bevredigen, van behoeften, lusten enz. *sapoewas-poewas mata mĕmandang*, tot het oog verzadigd is van kijken.

poewasa, Skr. vasten, de Mohammedaansche vasten.

poewi, zie *rĕpoewi*.

pohon, I. boom; oorsprong, beginsel, oorzaak, grondslag; *p. kajoe*, gewone boom, geen vruchtboom; *p. boewah*, vruchtboom; *p. tĕlinga*, dat gedeelte, waarmede het oor aan het hoofd zit; *p. mata*, binnenhoek van het oog; *p. ramboet*, de wortels van het haar; *p. pĕtang*, het begin van den avond; *p. tali*, hoofdtouw, hoofdlijn, waarvan de andere koorden uitgaan, R. Ch. II. eigenlijk *poehoen*, doch wordt als *pohon* uitgesproken, smeekbede, verzoek; *mĕmohon*, smeeken, bidden; *bĕrmohon*, afscheid nemen; *bĕrmohon poelang*, afscheid nemen om naar huis te gaan; *mohon patik*, beleefde uitdrukking tot den Vorst voor ons: neen.

pojang, I. verk. van *lĕmpojang*, zie ald. II. wijze, toovenaar, bij de onbeschaafde stammen op het schiereil. Malaka. Ook wel voor *mojang*, zie ald.

pokang, bout van een geslacht beest.

pokeng, staarteloos, van hoenders. Mĕn. *ponggong* id.

pokis, e. s. v. mand, = *saki*.

pokit, = *tjokit*, zie ald.

poko, Chin. pepermunt; *minjak poko*, pepermunt-olie.

pokok, plant, boom; hoofdzaak, oorsprong; kapitaal, hoofdsom; inleg, inzet; *p. kajoe*, boom; *p. pisang*, banaanplant; *p. oewang*, kapitaal; *p. angin*, donderkoppen, lett. windkoppen, omdat daaruit immer tevens wind voortkomt; *pokok-mĕmokok*, hier en daar geld uitzetten op interest, onder wederzijdsche verbintenis; *pokoknja*, dat hangt af van....

pokta, zie *pitah*.

polang; *polang-paling*, dwarrelen van den wind, rondfladderen of dwarrelen van bladeren door den wind, R. Pas.; *angin polang-paling*, dwarrelwind. Zie *bolang-baling*.

polis, verb. Ned. politie.

polok; *mĕmolok*, haastig alles opslokken, opdat een ander er niets van krijge.

polong, I. e. s. v. kabouter of kleinen geest, die als oorzaak van ziekten wordt beschouwd; *p. angin*, ziekelijke knobbels tusschen vel en vleesch; *poepoeh, p. angin*, een strontje op het oog; *sapĕrti polong kĕna sĕmboer*, fig. uitdrukking voor: het hazenpad kiezen, aan den haal gaan, zich wegscheren, uit de voeten maken. II. moernagel, rijpe kruidnagel. III. *katjang polong-polong*, op Java, een soort van boontjes, peulen.

pombak, Port. duif.

pompa, verb. Ned. pomp, brandspuit, klisteerspuit.

pompong, e. s. v. inktvisch, die vergiftig is.

pon, I. ook, zelfs, nu, wel, b. v. *siapa pon*, wie ook: *boekan dihantam sadja, ditjoebit pon*, niet alleen geslagen, maar zelfs geknepen worden; *maka ija pon pĕrgilah*, en hij nu ging; *hĕndak pon akoe pĕrgi*, ik zou wel gaan. II. Jav. een woordje, dat voor titels en eigennamen wordt gebruikt in de beteekenis van het Mal. *si*.

pondok, hut, tijdelijk verblijf van licht materiaal.

pondong, schutsel over jonge planten tegen zon en regen.

pong, de kauw, een soort van vogel, R. v. Eys.

ponggok, I. groot en hoog doch onduidelijk, zooals een hoog eiland in de verte, vdW. Deze opgave betwijfel ik. II. *boeroeng ponggok*, e. s. v. nachtuil; *mangkok p.*, waterpot, kamerpot, pispot.

pontang, overhoop, wanordelijk door elkander; *pontang-panting*, overhoop en overal verspreid, verward en verspreid; *mĕmpontang-pantingkan*, den boel in 't riet sturen. Zie *panting*.

pontianak, kwelgeest van kraamvrou-

wen, e. s. v. vrouwelijk spook, ook *soendal bolong* genoemd.
pontoh, breede gouden band, waarop van hetzelfde metaal een pronkend pauwtje of draakje is gebeeldhouwd en die om de armen gedragen wordt, nam. door mannen aan den boven-, door vrouwen aan den benedenarm, doch niet om de pols. Soms heeft men dien band ook om de beenen. H. Bocht. Ook de Vorst draagt de *pontoh* bij zijne inhuldiging.
popoḳ, Jav. luier, kinderdoek.
popokan, e. s. v. spook of geestverschijning, H. A.
por, Port. het Voorz. voor.
poraḳ; *poraḳ-pariḳ* en *poraḳ-pĕranda,* op verschillende wijze uit elkander, overhoop, verward van den boel, b. v. van een huishouden, een verslagen leger enz.
poroḳ, stuk van een kokosdop, dat bij een jongenspel, *maïn poroḳ,* gebruikt wordt om het met de hielen achteruit te schoppen.
porong, e. s. v. zeevisch.
poros, as, al wat van langronden vorm binnen iets is opgesloten; *p. pĕroet,* endeldarm; *gandar poros,* wagenas tusschen twee wielen.
po'ta, uitmuntend in goede hoedanigheden, zie *poḳta.*
poting, Jav. *kapotingan,* zie *pĕtang.*
potong, afgesneden stuk; *mĕmotong,* snijden, afsnijden, afhouden, aftrekken, korten, slachten; *potongan moeka,* de vorm van het gelaat.
praboe, Skr. Vorst, *sang praboe,* de Vorst; *praboe digaloe,* e. s. v. stander of korten wimpel, dien de Vorsten en hooge ambtenaren in top voeren; *kapraboean,* de teekenen der koninklijke waardigheid.
prabot, Jav. gereedschap, werktuig.
pradana, Skr. gift, geschenk; edelmoedig, aanzienlijk, voornaam, milddadig; *barang lakoenja pradana,* in alles gedroeg hij zich mild. Pr. Dj. *pradana mantĕri,* eerste minister.
pradjoerit, Jav. inlandsche soldaat.
pratala, Skr. een der zeven gewesten van de onderwereld. Zie *tala* II en *pĕtala.*
pratjau, Siam. titel van den Vorst van Sijam.
prawira, Skr. heldhaftig; meestal verbonden met *prakasa* tot *prawira-prakasa,* heldhaftig en dapper.
prijaji, Jav. titel van aanzienlijken, de kleine adel, inferieure ambtenaren.

R.

raäs, Arab. = *kapala.*
rab, Arab. Heer; *raboe'lālamina,* de Heer aller werelden, = *Toehan sĕrwa sakalian ālam; raboe'lmál,* geldschieter; *arrabboe,* de Heer bij uitnemendheid, de Heere.
raba; *mĕraba,* tasten, tastend bevoelen of aanraken; *mĕraba djalan,* naar den weg tasten; *mĕraba kasana kamari,* overal rondtasten; *tĕraba-raba,* op het gevoel af, op den tast af; *mĕraba nadi,* de pols voelen.
rabab, zie *rĕbab.*
rabaḳ, openscheuren, opengescheurd.
raban; *mĕraban,* wartaal spreken, ijlen.
rabáni, Arab. heerlijk, den Heer betreffend, goddelijk; godgeleerde, rabbijn.
rabas, naar beneden vallen van een zeil, losgerukt door den hevigen wind. Mĕn. wat in menigte van boven valt; *rabas djatoeh boewah kĕrambil; ajarmata rabas; rabas orang mati.*
rabbi, Arab. mijn Heer, tot God.
rabeh, alles bijeen; *mĕrabeh,* alles bijeenbrengen, bij elkaar schrapen.
rabiā, Arab. de lente, naam van de 3e en 4e maand van het Moh. jaar, nml. *rabioe'lawal* en *rabioe'lachir,* de eerste en laatste *rabiā.*
rabiḳ, zie *robaḳ.*
rabit, uitgescheurd, verder ingescheurd van een gat in iets, b. v. in een oorlel, oog van een naald enz.
rábiṭat, Arab. band, bindsel; militaire post.
raboe, de longen, Pad. bov.l. ook d. B.
raboeḳ, tonder, zwam, inz. van den *aren*-palm of *ĕnau; sapĕrti raboeḳ dĕngan api,* Sprw. voor ons: als vuur bij stroo.
raboen, rook van een genees-, behoedof toovermiddel; berooking; niet goed kunnen zien, van de oogen, zooals door zulk een rook; *mĕraboen,* berooken, uitrooken. Mĕn. slecht van gezicht, bijzieude, duister, nevelig v. d. oogen.
raboeng, met rotan aan elkander gehechte *atap,* gebezigd om over den bovensten rand van een atappen dak

te leggen, teneinde de opengebleven reet van boven te sluiten, zooals wij voor onze daken daarvoor de vorsten bezigen; *pĕraboengan*, de nok van een dak.

raboet, losgeraakt, van netten, strikken, vischhaken enz. ook: daaruit losgeraakt; *mĕraboet*, zich losrukken of trachten los te rukken, b. v. *djangan sangat mĕnggaroeḳ dan mĕraboet*, gij moet niet zoo erg krabben en u trachten los te rukken. Pr. Dj.

rad, Ned. raad; *r. sambang*, omgaande rechtbank.

radah, zie *rĕdah*.

radaḳ; *mĕradaḳ*, met een lans of iets derg. steken; *mĕradaḳ*, verbrijzelen, vernielen, met geweld een weg door de menigte banen; *bĕradaḳ*, met woede vechten; *mĕradaḳkan*, ook: met een vaartuig recht op iets aansturen.

radam; *mĕradam*, even sluimeren, indommelen, een uiltje knappen.

radang, zeer heet door koorts, hard werken of loopen; zeer heet van toorn, hevig vergramd; *āsjiḳ birahi bĕrtambah radang*, zijn liefdebrand nam in hevigheid toe. Ibr. b. Ch.; *mĕradang*, zich zeer verstoord of vergramd toonen; *mĕradangkan*, zeer verstoord of vergramd op iemand zijn.

raden, Jav. een titel voor personen van vorstelijke afkomst.

radja, I. Vorst, koning; ook gebruikt als titel van mindere hoofden; *radja moeda*, onderkoning; *r. pĕrĕmpoewan*, vorstin, koningin; *hamba radja*, lijfeigene van den Vorst; *radja-radja*, de hoofden, de vorstelijke personen; *radja kabanjakan*, de gewone hoofden; *r. bintang*, zie ald.; *r. boenga*, zie *botan; radja-diradja*, zie *pantja; r. hoedang*, zie ald.; *bĕradja-radja*, Vorsten dienen; *radja djĕnang* en *r. djĕdjĕnang*, de ceremoniemeester bij hanegevechten, die de inzet bewaart; *mĕradja*, zich als Vorst aanstellen; *mĕradja lela*, allerlei ongeoorloofde en aanmatigende handelingen verrichten; *mĕradja kaja*, als een rijk Vorst zich voordoen; uit één stuk, van houten voorwerpen, die anders gelascht zijn, b. v. van een tafel, mast, bank enz. ook verkort tot *madjakaja* en *mandjakaja; sisiḳ mĕradja*, uit een aantal bladen aaneengegroeide schildpadschaal, *radja boesana*, praalgewaad, krijgsdos; *radja pĕnomah*, huwelijksgeschenk aan zijn aanstaande schoonouders; *r. wali*, e. s. v. havik, arend; *r. badar*, e. s. v. indisch wit katoen; *r. rimba*, opperhoutvester; *r. sahari*, koning van één dag, d. i. de bruidegom; *r. bĕrdjalan*, lijkstaatsie, begrafenisstoet; *karadjaän*, koninkrijk, koninklijk, vorstelijk; *alat-karadjaän*, de Rijks-insigniën; *bĕrkaradjaän*, dikwerf verkort tot alleen *karadjaän*, als Koning heerschen, met de vorstelijke waardigheid bekleed zijn; *radja karadjaän*, de regeerende Vorst; *mĕradjakan*, tot Vorst aanstellen, koning maken; *mĕradjaï*, iemand behandelen, alsof men zelf koning was, den baas over hem spelen. II. Skr. eigenlijk *radjah; radja singa*, e. s. v. venerische ziekte; *r. poetih*, de witte vloed; *pĕnjakit radja*, druiper. Hiervan *rĕmadja*, zie ald,

radjah, I. de lijnen in de handpalmen; geheimzinnige streepen op amuletten, geschreven amuletten; geheimzinnige teekens op een lichaamsdeel ter bestrijding van eene of andere ziekte. II. *mĕradjah*, naar iets steken, dat men niet ziet, b. v. naar visch in troebel water. III. Zie *radja* II.

radjan, of *ratjan*, twijfelachtig, onzeker, dubbelzinnig; een tweeledige bewijsrede. M. Zie ook *rĕdjan*.

radjap, een stuk, door één huisgezin schoongemaakte, boschgrond voor cultures.

radjawali, e. s v. havik, ook gebruikt om de arend aan te duiden.

radji, e. s. v. zeer giftige slang.

radjim, Arab. gesteenigd, inz. van den duivel, die door Abraham, toen hij hem in verzoeking wilde brengen, met steenen geworpen werd.

radjin, ijver, vlijt, ijverig, vlijtig, naarstig; *koerang radjin*, traag in het benaarstigen; *mĕradjinkan dirinja*, zich beijveren; *karadjinan*, ijver, ijverigheid.

radjoeḳ; *mĕradjoeḳ*, pruilen, mopperen, zijne ontevredenheid lucht geven; *mĕradjoeki*, tegen iemand pruilen of mopperen; *pĕradjoeḳ*, pruiler, mopperaar.

radjoet, knoopwerk, breiwerk, netachtig zakje, beursje, ook een kunstig gevormd vogelnestje, zooals van den wevervogel; *mĕradjoet*, zoo iets maken, breien, knoopen, haken; *mĕra-*

djoetkan, in zulk een zakje of beursje doen.
radlia, Arab. in *radlia Allah anhoe*, God zij tevreden over hem.
radoep; *mĕradoep*, stoppen van een gat in een kleed, Maxw.
rafā, Arab. *mĕrafākan*, opheffen, eerbiedig aanbieden, = *mĕndjoendjoeng*.
rafāāt, Arab. verheffing v. d. stem.
rafijā, hoog, verheven; hoog in rang, uitstekend; *arrafijā*, de Hooge bij uitnemendheid, d. i. God.
raga, I. grof gevlochten rotan-mandje, zoodat de inhoud door de mazen gezien wordt; ook bal van rotan gevlochten; *tiram saraga*, een mandje oesters; *raga boewah-boewahan*, fruitmandje; *mĕraga*, zich als zulk een mandje voordoen, van hoofdhaar, als een raagbol; *bĕraga* en *bĕrmaïn sepak raga*, balspelen; *pĕraga*, liefhebber v. balspelen; *baloeng saraga*, een volle, kroonachtige hanekam; *sepak raga*, het Mal. balspel; *raga-raga*, ringen, die men om het handgewricht draagt, M. II. Jav. het menschelijk lichaam.
ragam, wijze, manier waarop iets geschiedt, kleur van veelkleurig geverfde stoffen, wijs in de muziek; luim, kuur; (Mĕn. soort, patroon, model, luim, gril, wijs); *banjak ragam ĕngkau*, je hebt veel noten op je zang; *saragam baoe*, een mengeling van geuren; *poesparagam*, zie ald.
ragang, I. *pĕragang*, steiger, stellage, schavot, zie *rĕgang*, II. *mĕragang*, met geweld nemen, grijpen, afscheuren.
ragas, = *ranggas; mĕragas*, in gras, haar of bladeren grijpen en daaraan trekken; iemand de lange haren afsnijden, inz. als straf. Mĕn. afsnijden.
ragi, I. e. s. v. gist; *mĕragi*, gist in iets doen. II. de kleuren in een weefsel. Zie *ragam*. Mĕn. id. teekening, patroon, metaal dat met een ander vermengd wordt, b. v. zilver met goud, Mĕn.
ragoe, verward; *dĕngan ragoe*, in verwarring, F. Mĕn. in de war, verbijsterd, onzeker; *mĕragoe*, het lastig maken.
ragoem, bankschroef, zooals de smeden gebruiken om op te vijlen.
ragoeng; *tĕragoeng*, ergens tegenaanloopen, b. v. tegen een deur of stoel; ook van vaartuigen gebezigd. Zie *ragoe*.
ragoet; *mĕragoet*, met geweld iets af- of uitrukken, b. v. de kleeren van een stoel, de haren uit het hoofd enz.
rahang, keelholte, mondholte; *rahang hidoeng*, uitmonding van den neus in de keelholte; *toelang rahang*, kakebeen; *mĕmbĕsarkan rahang*, een groote keel opzetten.
rahap, I. dekkleed, om een pas overledene mede te dekken; Mĕn. overdekt met iets; *mĕrahap*, met iets overdekken; *pĕrahap*, dekkleed; *bagai dirahap kaïn basah*, alsof men koud water over het lijf gekregen heeft, fig. van groote teleurstelling; *mĕrahap*, met zulk een kleed dekken; met gespreide vleugels neerstrijken van een vogel. II. totaal bedorven, zie *rahat*.
rahasia, Skr. ook *roesia*, geheim; *mĕmboekakan rahasia*, een geheim openbaren, verklappen; *mĕnjimpan rahasia*, een geheim bewaren; *mĕndapat rahasia*, achter een geheim komen, een geheim ontdekken; *pĕtaroh rahasia*, vertrouweling.
rahat, spinnewiel, wiel dat iets in beweging brengt; *tiang rahat*, spinrokken.
rahi, I. verlokking; bekoring; *mĕrahi*, verlokken, bekoren; *bĕrahi*, bekoord zijn, liefhebben, beter *birahi*. II. Jav. aangezicht, gelaat III. zie *raïh*.
rahib, Arab. monnik.
rahím, Arab. mededoogend, barmhartig; *bĕrboewat rahím*, barmhartigheid bewijzen.
rahim, Arab. de baarmoeder.
rahina, zie *rina*.
rahl, Arab. kameelzadel.
rahmán, Arab. barmhartig.
rahmáni, Arab. *arrahmani*, de Barmhartige.
rahmat, Arab. barmhartigheid; *rahmatoe'llah*, de barmhartigheid Gods.
rahoe, Skr. eigennaam van het monster, dat bij eclipsen zon of maan heet in te slikken; draak.
rai, klanknabootsend woordje voor een knetterend geluid, zooals van regen, die tegen de ruiten slaat.
raïh, *mĕraïh*, naar zich toehalen, b. v. iemand om hem te omhelzen, een roeiriem, trekker van een geweer enz., met een sikkel snijden, omdat men het te snijdene daarbij naar zich toehaalt; ook in het groot opkoopen; Mĕn. ook zich de woorden van iem. aantrekken; *bĕrdjalan mĕraïh lĕngan*,

loopen met de armen naar zich toehalende; *mĕnoelak mĕraïh*, verkoopen en koopen, koophandel drijven; *pĕraïh*, opkooper; *pĕrahoe pĕrajih ikan*, het vaartuig van een visch-opkooper, Pĕl. Abd. mijne uitgave pag. 7 regel 4 van onderen.

raïs; *mĕraïs*, bij elkander vegen, van vuil of afval.

raja, groot; hoofd-, voornaamste, b. v. *djalan raja*, de groote weg, heerweg; *rimba raja*, het groote woud; *boenga raja*, de groote roode bloem, op Java *kĕmbang sĕpatoe* genoemd, omdat men er de schoenen mede poetst; *boeroeng raja*, argus-fazant = *koewau; tanah raja*, het hoofdland of hoofdeiland ten aanzien van de omliggende kleinere eilanden; *hari-raja*, feestdag; *ikan raja*, de walvisch; *dewata moelia raja*, de heerlijke en groote goden; *boelan poernama raja*, de geheel volwassen maan; *kandang raja*, groote kraal om olifanten te vangen; *bĕrhari-raja*, feestvieren, het er van nemen, goede sier maken.

rajah, I. zwak van ouderdom. II. Jav. rooven, plunderen, meestal *mĕndjarah-rajah*, rooven en plunderen.

rajang, ook *gĕrajang*, licht in het hoofd, katterig, niet opgewekt, lusteloos.

rajap, I. *mĕrajap*, kruipen van planten en insecten; *dirajapi sĕmoet*, door mieren bekropen. Zie ook *rajau*. II. Jav. de witte mier.

rājat, Arab. onderdanen; leger, volk.

rajau; *mĕrajau*, blindelings in de rondte tasten, zooals door duikers naar gezonken goederen, met de handen roeren, onrustig zijn met de handen, woelig, onrustig van personen, lichaamsdeelen enz. *tangan mĕrajau*, onrustige, woelige handen; *mĕrajau-rajap*, hetzelfde met verscheidenheid.

rajih, zie *raïh*.

rajoe, I. *mĕrajoe*, weemoedig; *pĕnjakit mĕrajoe*, hypochondrie? Zie *sajoe*. II. bepraten, overhalen?

rak, *rik*, *roek*, klanknabootsende woordjes voor een krakend geluid, al naarmate het scheller of doffer is.

raka, op het punt van te breken, door beschadiging.

rakak, = *rangkak*; *mĕrakak*, kruipen, b. v. van kleine kinderen, die nog niet loopen kunnen; *mĕrakak-mĕngisoet*, kruipend en voortschuivend, ook fig. van een dichter: langzaam en gebrekkig, Ibr. b. Ch.

rakam, Arab. geborduurde figuren; *mĕrakam*, opvullen met een andere kleur, bij het borduren.

rakan, deelgenoot, compagnon in handelszaken; *bĕrakan*, compagnon zijn met iem., zie *rĕkan*.

rakat, I. ook *rĕkat* een wijziging van *lĕkat*, kleven, plakken; *pĕrĕkat*, kleefstof, lijm, cement; *pĕrĕkat soerat*, ouwel. II. zie *rakāt*. III. e. s. v. dans, of e. s. v. komediespel. Mogelijk wel *rakit*, zooals C. opgeeft.

rakāt, lichaamsbuiging bij het gebed; ook gebruikt als hulp-Telw. voor het aantal gebeden.

raki, Arab. betooverend.

rakik, = *rakit*, zie ald.

rákin, Arab. toovenaar.

rakit, verbinding van een aantal gelijke deelen tot een geheel, b. v. bamboezen, boomen, balken enz. vlot; *mĕrakit*, als een vlot samenbinden; op een vlot vervoeren; *mĕrakit hoetang? pĕlita ĕmpat sarakit*, een lamp met vier armen; *bĕrakit*, aan elkaar vastzitten zooals kikkereieren. II. Jav. paar, span; *karbau sarakit*, een span buffels. III. naam van een dans, C. Zie *rakat* III.

rakna, komt dikwerf voor in de plaats van *ratna*, zie aldaar.

rakoeng, Mĕn. strottehoofd; *rakoengan* en *rangkoengan*, strot, slokdarm, keel. Zie *rongkong*.

rakoes, Jav. vraatzuchtig, gulzig.

rakoet; *mĕrakoet*, slinks te werk gaan, bedotten.

raksa, zie *rasa* II.

raksasa, en *raksjasa*, Skr. booze geest, reus.

raksi, I. geparfumeerd; *minjak raksi*, geparfumeerde olie; *mĕraksi*, parfumeeren, b. v. het lichaam, een huis enz. II. zie *rasi*.

ralai, galei, e. s. v. roeivaartuig.

ralau, fornuis, Max. oven om erts te smelten.

ralip, zeer slaperig, zoodat men de oogen niet open houden kan; *pĕralip*, iemand die er steeds slaperig uitziet.

ralong, = *arlong*, zie ald.

ram, I. en *roem*, klanknabootsende woordjes voor een brommend of dreunend geluid; *mĕngĕram-ĕram*, dreunen.

II. *měnğěram*, broeden, op eieren zitten. III. bladeren als aas gebezigd om garnalen te vangen.

rama, I. eigennaam van eene incarnatie van Visjnoe, doorgaans *Sěri Rama*; ook gebruikt als titel van den opziener der olifanten, een hooge staatsbetrekking; *rama-rama*, de reuzenvlinder, ook *koepoe-koepoe gadjah* genoemd. II. Jav. vader; *rama adji*, vorstelijke vader. III. *běrama-rama*, geschulpt.

ramadlán, Arab. de 9e maand van het Mohammedaansche jaar.

ramah, gemeenzaam, minzaam in den omgang; *ramah-tamah*, bijzonder of in alle opzichten gemeenzaam; *měramahi*, iemand gemeenzaam, minzaam, behandelen; *měramahi děngan pěrkataän jang lěmah-lěmboet*, iemand met zachte woorden minzaam toespreken; *běramah-ramahan*, gemeenzaam of vertrouwelijk met elk. omgaan, ook zich vertrouwd maken b. v. met den inhoud van boeken; *pěramah*, iemand die minzaam is; *měramah-ramahi akan hati*, het hart door minzaamheid innemen.

ramai, druk, vroolijk, levendig, met zijn velen, sterk bevolkt; *běramai-ramaijan*, met zijn velen vroolijk of druk zijn; *měramai-ramai*, met zijn velen op iets aanvallen of iets doen; *měramaikan*, verlevendigen; *karamaijan*, vroolijkheid, drukte, levendigheid.

ramaḳ, met een groote vlam branden, van vuur. Zie ook *rěmaḳ*.

ramal, Arab. horoskoop, eig. de kunst om uit teekens in het zand iemands lot te voorspellen; *měmbilang ramal*, horoskoop trekken; *měmboeka ramalnja*, zijn wichelboeken openen. Zie *noedjoem* en ook *roemál*.

ramas; *měramas*, kneden, van deeg, de ledematen enz. ook = *pěrah*. Op Java *ramės*.

rambah, I. overal met modder. II. *měrambah*, hout kappen, gelijkkappen, omkappen of opruimen van plantsoen, afkappen, afslaan. Pad. bov.l.

rambai, I. *boewah-rambai*, een soort van zachte, eetbare vrucht; zie ook *roembai*. II. *rambajan*, haarachtig, met haar begroeid, behaard van het gelaat van menschen en dieren.

rambaḳ, in de breedte uitgebreid, van planten; het ruim of breed hebben, van personen; *měrambaḳ*, zich uitbreiden, van planten, het breed laten hangen, van personen, breed uitslaan.

ramban, Jav. bladen of kruiden plukken; *rambanan*, tot plukken geschikte bladen of kruiden, b. v. voor groente.

rambang, op goed geluk af, luk of raak; Měn. weifelen, weifelmoedig, onzeker, in de war; *r. mata*, in de war, door het zien van veel zaken; *r. hati*, wankelmoedig; *djala rambang*, e. s. v. werpnet; *měrambang*, in 't wilde tewerkgaan.

rambat, I. *měrambat*, zich verspreiden, uitbreiden van kruip- of klimplanten, den koophandel enz.; *měrambatkan agama*, den godsdienst verbreiden. II. gang onder de goot, die voor- en achterhuis van de vorstelijke woning verbindt.

rambeh; *měrambeh*, een bedevaart met zijn velen doen, inz. van een Vorst.

ramboe, I. baken, paal of staak tot aanduiding van de richting of het beloop van iets; *roemah soedah běramboe*, de palen van het huis staan reeds II. *ramboe-ramboe*, franje; ook de haartjes op de huid van het menschelijk lichaam en de schaamdeelen, de franje aan een indischen vlieger, de haren op den schil van sommige vruchten, de uitstekende vezels van touwwerk enz.

ramboenai, juist van grootte, middelmatig van grootte, van menschen gesproken.

ramboet, hoofdhaar, ook haar van manen en staart van een paard; *r. měndjědjaḳ bahoe*, hoofdhaar, dat tot aan de schouders reikt; *anaḳ ramboet*, de fijne haartjes rondom het hoofd, die niet in den wrong kunnen worden opgebonden; *potong ramboet*, fig. uitdr. voor dienstnemen, soldaat worden; *ramboetan*, e. s. v. vrucht met haarachtige schil; *běrganloeng diramboet sahělai*, aan een zijden draadje hangen; *daoen ramboet* en *r. poetěri*, soorten van planten.

ramboeti, harig; *kaïn ramboeti*, e. s. v. haarachtige stof.

rambon, hagel, bevroren regen, Sw. C. en d. l. Cr.

ramega, = *rěmbega*, zie ald.

rami, het bekende indische vlas, waarvan e. s. v. touw, *tali rami*, gemaakt wordt; *kaïn rami*, linnen; *bidji rami bělanda*, lijnzaad.

ramoe; *mĕramoe*, het benoodigde materiaal bijeenbrengen, inz. hout kappen voor het bouwen van iets, doch ook voor andere doeleinden, Mĕn. id. ook op marode gaan; *ramoewan*, dat materiaal, het gekapte hout; *ramoewan obat pĕngasih*, het bijeengebrachte voor een liefdedrank.

ramoes, behaard, van het aangezicht, baardig. Zie ook *rambai* II.

rampai, dooreengemend, van bloemen, bladeren, groenten en olieën, doch niet van vruchten en granen; *boenga rampai*, allerlei dooreengemengde welriekende bloemen; fig. ook bloemlezing uit geschriften; *rampai-rampai*, allerlei kleine hoeveelheden van verschillende drogerijen, versnaperingen of snuisterijen.

rampaḳ, in de breedte uitgestrekt; *bĕrampaḳ*, zich in de breedte uitstrekken, groeien. Mĕn. breed getakt; II. in zijn geheel omgevallen, b. v. van een schutting. Zie *rambaḳ*.

rampas; *mĕrampas*, met geweld ontnemen, afnemen, rooven, verbeurd verklaren; *tĕrampas*, buitgemaakt, geroofd, in handen gevallen; *rampasan*, buit.

rampat; *mĕrampat*, met lange voorwerpen, b. v een touw, stok, enz. in horizontale richting naar, langs of over iets slaan of bewegen; iets op die wijze afslaan, b. v. grashalmen of bloemen, met één slag als ware het wegmaaien; ook fig. met één slag allen treffen; allen over één kam scheren; *mĕrampat papan*, fig. allen nemen voor de schuld van één of van eenigen.

ramping, I. slank, tenger van leest, dun van middel. II. Zie *rompang*.

rampoes, grof, onbeschoft van taal; *moeloet rampoes*, iemand die grof en gemeen in zijn spreken is.

rampoet, = *rampoes*, zie ald.

rampog, Jav. met zijn velen, gezamenlijk met lansen op iets aanvallen.

rampoḳ; *mĕrampoḳ*, tegen iets beuken, b. v. tegen eene deur. Mĕn geweld plegen, stukslaan, den boel vernielen, met zijn velen plunderen.

rana, I. langdurig, van ziek zijn, lang sukkelen, kwijnen; ook van gemoedskwalen; *mĕrana*, langdurig ziek zijn. II. Skr. kampstrijd; strijdlustig. III. beter *ra'na* = *ratna*, zie ald.; *maka digobah sa'orang rana?* Sj. Bidasari.

ranah, vlak, licht golvend terrein, Pad. bov.l. Mĕn. laagvlakte, vallei. Zie *ranap*.

ranai, Mĕn. *mĕranai*, in druppels vallen, rollen van de tranen.

ranang, = *njaring*, Maxw. Zie ald.

ranap; *mĕranap*, zich even boven de oppervlakte van iets verheffen, b. v. een land in de verte boven het oppervlak der zee, of het hoofd van een zwemmende boven de oppervlakte van het water.

randa, I. Skr. = *djanda*, weduwe; ook vrouw, die van haar man gescheiden is, en een bruid, wier bruidegom stierf vóór de voltrekking van het huwelijk; *mĕranda*, zonder vrouw of man zijn; *mĕranda toewa*, oude vrijster of vrijer zijn. Mĕn. II. *randa djawa*, e. s. v. gierst.

randai; *mĕrandai*, waden, rondwaden, zoowel in gras enz. als in water.

randau, I. *mĕrandau*, spijzen met iets vermengen, om de hoeveelheid te vermeerderen, b. v. rijst met turksche tarwe, vdW. omroeren, van beslag, groenten enz., zie *rajau; pĕrandau*, dat, wat men ter vermeerdering er onder mengt. II. waden, doorwaden, Maxw.

randi, e. s v. chineesch geribt zijden stof voor buikgordels en waarvan de Chineezen broeken dragen. Ook gebruikt voor gordijnen of voorhangsels voor deuren.

randjana, Skr. aandoening; opwekking van drift, aanvechting; opwekkend.

randjang, vlechtwerk, mandewerk; ledikant, rustbank voor meer dan een persoon, van zulk vlechtwerk gemaakt. Dit is mogelijk het grondw. van *kĕrandjang*.

randjau, kleine voetangels, doorgaans van *bamboe* of *niboeng* met geharde punten; *randjau bĕsi*, voetangels van ijzer, bestaande uit vier scherpe punten, waarvan er altijd drie op den grond komen. Mĕn. id. *randjau doekoeh* of *r. tjeleng*, twee gepunte bamboes met een lis, om wilde varkens te vangen; *r. harimau*, gepunte bamboe in den grond gezet voor de tijgers; *r. lapoeḳ*, hoopje menschendrek.

randjoena, in de HSS. dikwerf voor *Ardjoena*, eigennaam. Zie ald.

randoe, Jav. een soort van boom, die de kapok levert, en, wegens zijne kaalheid, levend voor telegraafpaal ge-

bruikt wordt; *randoe hoetan*, de wilde kapok.

randoek, I. lange, afhangende haren, zooals van een ouden bok. II. *měrandoek*, waden, doorwaden, Sw.

randoeng, ergens op of overheen stappen, C.

rang, I. schel geluid, zooals van metalen bekkens; *ĕrang-rangan*, schelklinkend, luidklinkend. Ook *dĕrang*. II. klad, concept, ontwerp, = *boeram; tanah rang*, onbebouwd land, Sw.

rangah, trotsch, minachtend.

rangai, I *měrangai*, doorzoeken, doorsnuffelen Zie *pĕrangai*. II. e. s. v. boom, welks hout gebruikt wordt voor riemen en pagaaien.

rangak, e. s. v. eetbaar schelpdier, in groote hoornschelp met lange punten.

rangda, zie *randa* I.

rangga, I. over vermoeid; *mĕranggakan dirinja*, zich overwerken. II. gewei; *roesa bĕrangga*, hert met getakte horens, moet *bĕr-angga* zijn, zie *angga*, doch ook *rangga* komt als grondwoord voor. III. Jav. een klein-adellijke titel, onder dien van *mas*. IV. *roenggoe-rangga*, in wanorde met verscheidenheid, b. v. van het haar als een raagbol, van de kleeding enz.

ranggah; *mĕranggah*, alle vruchten plukken, rijp en onrijp, vdW. inzamelen van boomvruchten; *moesim mĕranggah*, tijd voor de inzameling der boomvruchten.

ranggak, opzettelijk op het droge gezet, van een vaartuig; *mĕranggakkan pĕrahoe*, een vaartuig op het droge zetten. Mal. Sam.

ranggas, ontbladerd en dor, een dorretak; *mĕranggas*, zich zoo voordoen, verdorren, bladerloos worden, ruien van vogels, haar of bladeren grijpen en afrukken, ontbladeren.

ranggoel; *mĕranggoel*, van onder naar boven tegen iets stooten, zooals b. v. een sloep tegen een grooter vaartuig.

ranggoeng, I. *mĕranggoeng*, op handen en voeten scharrelen, zonder vooruit te komen, zooals kleine kinderen. II. e. s. v. reiger, grooter dan de *bangau* en die zeer tam wordt III. stuk hoorn aan een vischsnoer; *mĕmaïnkan ranggoeng*, fig. voor gevaarlijk spel spelen, daar de *ranggoeng*, als er een groote visch aan trekt, licht kan afbreken.

ranggoet, kramp, Sw.; *ranggoet pĕroet*, snijdingen in den buik. M.

rangin, e. s. v. schild.

rangka, I. geraamte, zoowel van levende als levenlooze voorwerpen. II. Jav. scheede, omhulsel, overtrek.

rangkai, (Mĕn. tros, steel, pees = *tangkai; r. hati*, hartepees, band, die het harte bindt, liefkoozingswrd.) wat tot één verbonden is, trosje; *boewah sarangkai*, vruchten aan één trosje, zooals kersen; *asam rangkai*, tamarinde aan trossen; *rangkajan hoeroef*, letterverbindingen; *rangkajan pĕrkataän*, woordverbindingen; *mĕrangkai*, samenbinden, aaneenbinden; *pĕrangkaijan*, verbinding, samenbinding.

rangkak, ook *rakak*, zie ald.; *mĕrangkak*, op vier pooten, of op handen en voeten gaan, op handen en knieën kruipen; ook fig. van lezen; kruipend, langzaam; *sirangkak*, de kruiper, e. s. v. landkrab.

rangkap, I. dubbel, paar, bundel inz. van lange, dunne voorwerpen, zooals pieken enz. *bĕrangkap*, dubbel zijn, b. v. *bĕnang bĕrangkap*, dubbele draad; *bĕrdjalan bĕrangkap*, twee aan twee of drie aan drie gaan; *mĕnari bĕrangkap-rangkapan*, bij paren dansen. Zie *angkap*. II. *mĕrangkap*, met de holle hand vangen, zooals b. v. een kapel; in een neerslaanden val vangen; *pĕrangkap*, zulk een val, rotteval, ook een val voor het vangen van dwerghertjes. III. = *langkap*, b. v. *ĕmpat poeloeh rangkap*, een volle veertig; *pĕrangkap*, stel van iets, b. v. *mangkok sapĕrangkap*, een kompleet stel kopjes.

rangkijang, kleine rijstschuur op palen. Mĕn. id.

rangkik, e. s. v. zoutwater-schelpdier, waarvan drie soorten; *r. bĕtoel, r. mata datjing* en *r. bĕlang sawah*.

rangking, groote mand of korf met deksel; *karangkingan*, bergplaats voor rijst.

rangkoem, zooveel als men ineens nemen kan; *mĕrangkoem*, met beide handen ineens nemen, b. v. een hoeveelheid boeken; samenvatten.

rangkoeng, nederhurken; onderstel. Zie *tinggoeng*.

rangkoep, of *rangkap*, van wenkbrauwen, in elkander loopen tot een geheel? H. Boedj.

rangkoes; *mĕrangkoes*, op zich nemen, ook van een werk.
rangkong; *mĕrangkong* = *mĕrongkoḳ*, zie *rongkoḳ* en *rangkaḳ*.
rangoeḳ, e. s. v. boom met nagenoeg ronde bladen.
rangoep, licht brekend, van glas, porselein enz. bros van beschuit.
rangsang, I. sterk prikkelend, van een reuk; *mĕrangsang*, prikkelen, aanvuren, den moed opwekken door drank of prikkelende spijzen, door geroep of muziek enz.; *pĕrangsang*, het middel, daartoe gebezigd; *makan pĕrangsang*, een middel daarvoor innemen. II. Jav. *mĕrangsang*, bestormen van een vesting. Pr. Dr.
rani, = *rana* II, zie ald.
ranih, e. s. v. plant.
ranjah; *mĕranjah*, eer dan een ander van iets gebruik maken; *soedah diranjah orang*, daar zijn de menschen al aan geweest.
ranoe, I. kraal om olifanten te vangen. II. Jav. meer, plas, = *danàu*.
ranoem, zacht van rijpheid, volkomen rijp, murw, doch niet overrijp of beursig. Mĕn. ook rijp van een zweer.
rantadja, e. s. v. boom.
rantai, keten, ketting; *badjoe rantai*, maliekolder; *kaïn bĕrantai*, zijden kleedje, welks bloemen een ketting vormen; *rantai boeloeh*, ketting, welks schakels den vorm van bamboe-geledingen hebben; *r. ĕmas*, gouden keten; ook e. s v. plant, die tegen verlamming aangewend wordt; *rantai babi*, een ketting, die aan everzwijnen zou te vinden zijn en welks bezit onkwetsbaar maakt; *bĕrantai*, geketend, in ketens; *mĕrantaikan*, ketenen, in ketens sluiten; *rantai kangkang*, voetboeien, Sw. *orang rantai*, kettingganger; *pĕrantaijan*, kettingkwartier, op Java.
rantaka, e. s v. lange, ijzeren draaibas, een ijzeren stuk geschut, dat op een spil draait.
rantam; *mĕrantam*, met zijn velen iets doen of ondernemen; *maïn bĕrantam*, loterij-spelen, daar dit met zijn velen gaat; zoo ook bij een koop of aanneming van werk. Mĕn. wat gezamenlijk eigendom is verdeelen; *m. laba*, de winst verdeelen; *rantaman*, aanval v. velen tegelijk op een persoon.
rantang, e. s. v. korfje of mandje van rotan of teenen, tot berging van eetwaren of kookgereedschap, zie *rĕntang*.
rantau, inham van een rivier, meer of zee; *tĕloḳ rantau*, de baaien en inhammen; *mĕrantau*, de bochten of inhammen invaren, om boschproducten in te zamelen of te rooven.
ranti, een soort van onkruid met witte bloempjes en zwarte bessen.
rantiḳ, riet, het gewone dunne moeras- of waterriet M. L. Sw. R. v. Eys. enz.
ranting, twijgje, dun takje zonder bladeren; *ranting hidoep*, levend takje; *mĕranting*, de bladeren verliezen; oud worden; *m. aöer*, zeer oud worden, als een bladerlooze bamboe worden; *ranting-rantingan*, snoeisel, allerlei takjes of twijgjes.
rantjah, het omwerken der natte rijstvelden door de pooten van buffels in plaats van met den ploeg, Pad. bov.l.
rantjaḳ, levendig, luidruchtig, van muziek, spreken enz. Mĕn. mooi, fraai, sierlijk.
rantjana, Skr. schriftelijk opstel, schets, verhaal, ontwerp, afschrift, exemplaar; samenvoeging van bloemen tot een ruiker of krans; *mĕrantjanakan soerat*, een geschrift opstellen; *m. gĕlar*, titels bedenken enz.
rantjang, puntige stok of lange pen om in den grond te steken; *mĕrantjang*, met zulke stokken afzetten, b. v. een stuk grond; met iets puntigs of lepelvormigs in iets steken, om er een kluitje uit te halen tot onderzoeking, b. v. in den grond om te zien of er erts in is, in graanzakken of in een botervat om den inhoud te keuren.
rantjap, I. met korte tusschenpoozen, b. v. van riemslagen. II. zeer scherp, van wapens en gereedschappen; *toekang rantjap*, krisscherper, zwaardveger. III. onanie; *mĕrantjap*, onaneeren; *pĕrantjap*, onanist.
rantjing, rank, slank van postuur; ook rijsje, takje = *ranting*.
rantjoeng, schuin aangepunt; *r. toeding*, in een stompe, *r. lansat*, in een spitse punt; *mĕrantjoeng ḳalam*, eene pen vermaken. Ook: snoeien, besnoeien, Max.
ra'oe, zie *rahoe*.
raoeng; *mĕraoeng*, huilen; *mĕratap dan mĕraoeng*, weeklagen en huilen; *mĕraoeng mĕndjĕrit*, huilen en schreeuwen.

raoep, zooveel als men in de twee aaneengesloten holle handen kan nemen; *mĕraoep,* met de beide handen aldus meten of opscheppen, naar zich toe strijken of halen, zooals geld of ook iemands aangezicht.
raoet; *mĕraoet,* met een klein mes, *pisau raoet,* iets bewerken, de ruwe kanten afsnijden, iets besnijden. Hiervan afgeleid *rotan* eigenl. *raoetan,* dat wat op die wijze besneden wordt; *mĕraoet raïh,* de rotan besnijden door ze naar zich toe te halen tusschen twee scherpe messen door.
rap, en *roep,* klanknabootsend woord voor een geluid als van pagaaien, die bij het roeien op het boord neerkomen, of van het kraken der vingerleden, of het kerven van tabak; *rap-roep,* met verscheidenheid; *mĕngĕrap,* tabakkerven; knapperend eten; *pĕngĕrap,* kerven, kerfmachine; *pĕngĕrapan,* kerving, kerverij.
rapah; *mĕrapah,* op iets trappen, treden, neer- of plattrappen, uittreden van graan enz.
rapak, broos, licht brekend, breekbaar; *barang-barang rapak,* breekbare waar, zie *rapoeh.*
rapang, e. s. v. zeevisch, groote *bĕlanak* en behoorende tot het geslacht der haringen.
rapat, dicht bijeen, goed aansluitend, gesloten, b. v. van een wond, weefsel, timmerwerk, van staan, zitten of geplant zijn; ook: raadsvergadering, in rade; *rapat pĕnghoeloe,* vergadering van hoofden; *mĕrapat,* de oogen sluiten; *mĕrapatkan,* doen aansluiten, dicht bijeenvoegen; *mĕrapatkan sila,* netjes gaan zitten; *karapatan,* vergadering; *pĕnghoeloe rapat,* voorzitter van de vergadering; *pĕrapat,* pen, waarop, of gat, waarin de roeiriemen eener boot gestoken worden.
rapih, I. kruim, kruimelig; *mĕrapih,* kruimelen. II. *mĕrapih,* dichtbij halen, in zijne nabijheid toelaten. Mal. Sam. II. p. 51.
rapik; *mĕrapik,* praatjes maken, inz. verdichte.
rapin, zekere struik met scheefgegroeide bladeren; *sirih rapin,* uitschot van de sirihbladeren.
rapoeh, broos, brokkelig, molmig, verteerd, van hout, touw, doek, spijkers, het lichaam enz.; *njawa rapoeh,* een broos leven; *mĕrapoeh,* broos worden; *m. hàti,* weekhartig worden; *mĕrapoehkan,* broos maken; *karapoehan,* broosheid, teerhartigheid; *pĕrapoeh,* middel om zijne vijanden brooze ledematen te bezorgen.
rarai, Mĕn. *mĕrarai,* scheiden, v. elk. doen, sussen, afvallen van de bladeren van geveld hout.
ras, I. Hind. teugel van een paard. Max. en Sw. II. klanknabootsend woord voor een ritselend geluid.
rasa, I. Skr. gevoel, smaak van iets, geur; gevoelen, meening; *rasanja* en *sarasa,* even alsof, het er voor houden, naar het schijnt, het scheen; *tiada kĕtahoean rasa,* niet op zijn gemak z. gevoelen; *mĕnghantarkan rasa tĕrdĕhoeloe,* een voorgevoel verwekken; *bĕrasa,* gevoelen; *mĕrasaï,* iets voelen, ondervinden, proeven, bespeuren; *mĕrasaï maut,* den dood smaken; *mĕmpĕrasakan,* iem. iets doen gevoelen, ook: gevoel hebben van iets, b. v. *tiada dipĕrasakannja sĕgala sĕndjata itoe,* hij voelde al die wapens niet; *pĕrasaän* en *pĕrasan,* het gevoel, gevoelen, meening; *p. lidah,* de smaak; *tĕrasa,* toevallig gevoelen; *ganti-rasa,* e. s. v. ananastaart; *rasa kanan,* houd rechts aan, d. B. Zie ook bij *gawai.* II. ook *raksa; ajar rasa,* kwikzilver.
rasak, e. s. v. boom, die hars oplevert, Pad. bov.l.
rasaksa, zie *raksasa.*
rasam, Arab. gewoonte, wijze, manier. Mĕn id.
rasamala, e. s. v. boom met zeer welriekend, harsachtig hout.
rasau, e. s. v. pandanus, welks vrucht veel op de *tjĕmpĕdak* gelijkt.
rasé, Jav. e. s v. civetkat, = *moesang.*
rasi, Skr. sterrebeeld, teeken van den dierenriem, iemands gesternte; *sarasi,* passend, geschikt, v. personen voor elk. ook v. e. geneesmiddel; *mĕrasi,* door een orakel onderzoeken of twee personen voor elkander passen; *sarasi,* voor iets geschikt zijn; *pĕrasian,* lot, gesternte, Mal. br. Mĕn. *rasi,* geest, natuur, wat anderen eerbied, ontzag, vrees inboezemt, indrukwekkend, imponeerend.
rasik, zie *rĕsik.*
rasoek, I. dwarsbalken, die dienen om

er den vloer op te leggen; dwarsstrooken tusschen twee stijlen, waarop de vloerbalken komen. II. *měrasoek*, invaren, van booze geesten; *dirasoek sjaiṭán*, inwendig door den duivel gekweld worden; *karasoekan*, bezeten.

rasóél, Arab. gezant.

rat, I. ook *ěrat*, vast ineen, b. v. van vastgestampten grond; vast, hard van vleesch; strak aangehaald van een band, dicht opeengedrongen v. e. menschenmassa; hard, stevig door, van werken; *soedah r.*, 't is reeds beklonken, besloten, van een zaak; *běrěrat-ěratan*, een vaste afspraak met elk. hebben of maken; *měngěrat*, vast aanstampen v. d. grond; *sagěnggam rat*, een stevige vuist vol. II. de wereld, = *ālam*.

rata, I. gelijk, effen, vlak; *tanah rata*, vlak land; *djatoh rata kaboemi*, plat op den grond vallen; *diběhagi-běhagi rata*, gelijkelijk verdeelen; *rata sěgala roemah*, alle huizen zonder onderscheid; *sarata toeboeh*, het geheele lichaam; *sama rata*, gelijkelijk, glad af; *mělihat rata*, overal kijken; *měrata*, zich overal verspreiden; *měratakan*, gelijk, effen, vlak maken, effenen; *měrataï sagěnap něgari*, het gansche land door. II. Skr. wagen, strijdkar, ook godenwagen, koninklijke draagkoets. III. *rata-rata*, e. s. v. kleine vliegen.

ratah, eenvoudig, zonder meer; *měratah*, iets, zonder bijvoeging van iets anders doen? vdW. zie *rata* I.

ratap, rouwklage, klaaglied; *sabidji* of *saboetir ratap*, een klaaglied; *měratap*, weeklagen; *hantoe pěratap*, geest, die iem. dood aankondigt. Zie *sabak*.

rati, = *hati*; *měratikan*, = *měmpěrhatikan*, opmerken, waarnemen, Mal. Sam.

ratib, Arab. voortdurend; *měratib*, onophoudelijk de woorden *la ilaha illa Allah* uitroepen, = *dzikir*, zie ald.

ratibat, Arab. godvruchtige handelingen, zooals bidden, dankzeggen, godsdienstige plichten.

ratik, I. Pad. bov.l. = *ratib*, zie ald. II. waarnemen, = *rati*, zie ald.

ratjak; *měratjak*, geweldig hard slaan op iets b. v. op een trom, zie *rantjak*.

ratjan, zie *radjan*.

ratjana, Skr. zie *rantjana*.

ratjau; *měratjau*, ijlen, wartaal spreken, bazelen.

ratjik, I. *měratjik-ratjik*, fijnsnijden, in kleine stukken snijden, van eenigszins harde voorwerpen, zooals suikerriet, wortels, uitspruitsels enz. II. e. s. v. toestel om vogels te vangen, voorzien van paardeharen strikken; *měratjik*, met zulk een toestel vogels vangen.

ratjoen, vergif, inz. metaal- en dergel. vergif; *měratjoen*, vergeven, vergiftigen; *pěratjoen*, vergiftiger, giftmenger; *pěratjoenan*, vergiftiging.

ratka, Arab. ongeschikt voor den bijslaap, v. e. vrouw, geldige reden voor echtscheiding.

ratna, Skr. juweel; prinses; *ratna tjampaka*, topaas; *ratna moetoe mánikam*, paarlen, juweelen en robijnen.

ratoe, Jav. Vorst, Vorstin, ook als titel van andere vorstelijke personen.

ratoes, honderdtal; *saratoes*, een honderd; *běratoes-ratoes*, bij honderden; *saratoes koerang asa*, honderd min een; *měratoes*, bij den eersten worp raken, bij de eerste poging slagen; *měnjaratoes hari*, een doodenmaal houden op den honderdsten dag na het overlijden. Zie ook *nali*.

rau, klanknabootsend woordje voor het geluid als van een naderenden regen of een net, dat in het water wordt geworpen.

rawa, Jav. moeras, = *paja*. Měn. id.; *boeroeng rawa*, een soort van groote wilde duif, Měn. id.; *pohon rawa*, een soort van boom met zure, eetbare vruchten; *kaïn rawa*, een soort van dunne chineesche stof voor bedgordijnen.

rawah, vennootschap.

rawai, vischlijn, reep, namelijk een lange lijn op verschillende afstanden voorzien van korte, dunnere lijntjes, waaraan de hoeken zijn bevestigd, en die men in diep water laat uitloopen. Jav. *pantjing rawé*, id.

rawak; *měrawak*, blindelings naar iets schieten of werpen; Měn. op den gis iets verrichten, ook *měrawak rambang*.

rawan, I. angstig, bezorgd, ongerust, aangedaan van gemoed, b. v. door muziek of een gedicht; *měrawankan hati*, het gemoed aandoen, meewarig stemmen. II. een zevental, een stel van zeven, b. v. *kantjing sarawan*, een stel van zeven knoopjes; *toelang rawan*, de ribben; *djala sarawan*, een stel netten. Volgens vdW. is *toelang rawan*, het

borstbeen, en Mĕn. kraakbeen, het zachte gedeelte van de beenderen.

rawanda, Arab. rhabarber.

rawang, I. moeras, Mĕn. id. = *rawa* Jav.; bosch, waarin de boomen wijd uit elkaar staan, vdW.

rawat, I. Jav. *mĕrawati*, zorg dragen voor, b. v. *mĕrawati sĕgala tĕmpat pĕradoewan radja*, zorg dragen voor al de slaapplaatsen van den Vorst, H. Gr. II. Jav. wegvegen, wegdoen, b. v. *rawat mala poestaka patik*, mijn dierlijke gedaante (als gevolg van den vloek der goden) wegdoen, Pr. Dj.

rawi, Arab. verhaler, verteller.

rawit, Jav. *rawitan* en *karawitan*, inleiding tot een wajang, voorspel, praeludium van een muziekstuk, Pr. Dj. *mĕnghabiskan rawitan*, door de wajang niet te melden, waarbij de vertooner verstomt, Pr. Dj.

rawoe; *mĕrawoe*, den adem inhouden. Zie ook *dĕngoe*.

rázik, Arab. onderhouden, verzorgend, verzorger; *arrázik*, de Onderhouder, God; *ābdoe'rrazik*, eigenn. dienaar v. d. Onderhouder.

rĕba, een hoop dorre takken of geveld hout, op ontgonnen grond.

rĕbab, ook *arbab* en *harbab*, e. s. v. viool, die met e. boog gestreken wordt.

rĕbah, neerstorten, omvallen, van zware voorwerpen, zooals een mensch, boom enz. *rĕbah-rempah*, zie ald. *rĕbah lajar*, neerstorten als een zeil, wordt gezegd van dronken lieden, die in elkander zakken; *mĕmbĕri rĕbah*, doen mislukken, doen in het water vallen, van een spel; *rĕbah-bangoen*, vallen en opstaan; *mĕrĕbahkan dirinja*, zich laten vallen, b. v. van vermoeidheid; *mĕrĕbahkan toembak*, de lans vellen.

rĕbai, beneden het gewenschte punt vallen, van een vaartuig.

rĕbak, groote ruit in een stof.

rebak, lang ingescheurd, b. v. van een zeil, wond enz.; *mĕrebak*, verder inscheuren van wonden. Zie *robek*. Mĕn. id.

rĕban, afgesloten ruimte onder een huis op palen, gebruikt tot hok voor pluimgedierte en klein vee.

reban, zie *heban*.

rĕbana, tamboerijn, kleine handtrom; *bĕrĕbana*, op de tamboerijn spelen, ook *mĕnampar rĕbana*.

rĕbat, Mĕn. verhindering, hinderpaal; *mĕrĕbat*, afsluiten, versperren, van een weg, rivier, doorgang enz.

rebeh, los en aan flarden er bij hangend, zooals een gebroken vlerk, een gescheurd zeil enz. Mĕn. los, verlamd, aan flarden, slordig erbij hangen, afzakken van kleeren. Van de oogen = *redjeh*.

rĕbija, dagelijksche uitgaven, vertering, zie *bijaja*.

rĕbo, van het Arab. *arbāa*; *hari rĕbo*, Woensdag; *malam rĕbo*, Dinsdagavond.

rĕboeng, jonge spruit uit den grond, van bamboe, die als groente en tafelzuur gegeten wordt; *poetjoek rĕboeng*, e. s. v. puntachtig versiersel aan lijstwerk en aan den rand van gebatikte saroengs; *mĕrĕboeng*, spruiten vormen, van de bamboe, zich als jonge bamboespruitjes voordoen in het klein, van de uitgezaaide rijst, ook van vederen, van een baard en van uit elkander gaande wolken.

rĕboes, alleen in water gekookt, zooals aardappelen, sommige groenten enz. *mĕrĕboes*, aldus koken; *daging rĕboes*, aldus gekookt vleesch, bouilli, in het Mĕn. is het *aboes*.

rĕboet, roof, ontrukking met geweld; *mĕrĕboet*, om 't eerst trachten te bemachtigen, vóór een ander iets trachten te grijpen; *bĕrĕboet-rĕboetan*, met zijn velen dat doen; *rĕboetan*, buit, grabbeling; een soort van chineesch feest.

rĕda, bedaard van den wind, de golven, ziekte, regen, verademing, verpoozing. Ook *tĕdoeh*.

rĕdah, I. bedaard, van wind, golven, driften enz. ook *rĕdoeh*; terwijl anderen *rĕda* hebben, zie ald. II. *mĕrĕdah*, aan gevaren het hoofd bieden, trotseeren. III. zie *pĕrĕdah*.

rĕdam, I. het geluid van een trom; e. s. v. handtrom. II. flauw zichtbaar of hoorbaar door den verren afstand. III. *rĕmoek-rĕdam*, vermorzeld en aan gruis, kort en klein, aan duizend stukken.

rĕdang, lauw, tusschen koud en warm, alleen in eigenlijken, niet in fig. zin, zie *radang*.

redang, moeras, = *paja*, Maxw.

rĕdap, e. s. v. tamboerijn.

rĕdas; *mĕrĕdas*, recht op iets afgaan;

iemand op het lijf rukken, b. v. een vijand, schuldenaar enz.
rĕdiḳ, ook *hardiḳ; mĕrĕdiḳ*, op een strengen toon bestraffen, berispen, doorhalen.
redja, snippers, die men wegwerpt, van papier, lijnwaad enz.
rĕdjab, Arab. naam der 7e maand van het Moh. jaar.
rĕdjah; *mĕrĕdjah*, lomp en onverschillig voortloopen of strompelen, zooals een eend, onbesuisd en lomp vooruitdringen; *mĕrĕdjahkan*, iets tegen iets doen aanbonzen, b. v. een kar, paard, olifant enz.; *pĕrĕdjah*, een lomperd.
rĕdjam, Arab. *mĕrĕdjam*, steenigen, ter dood brengen door steeniging. Mĕn. *radjam*.
rĕdjan, persloop, hevige dysenterie; *batoeḳ rĕdjan*, kinkhoest; *mĕrĕdjan*, pijnlijk persen, drukken; ook een schuldenaar persen tot betaling, herhaaldelijk dringend manen.
rĕdjang, I. de teekens van de maandierenriem en de daarmede verbonden voorzeggingskunst. II. *mĕrĕdjang*, opbreken van steenen met een koevoet of breekijzer; *pĕrĕdjang*, koevoet, breekijzer. III. onbepaalde afstand, alleen in *sarĕdjang koeda bĕrlari*, een afstand als een paard afdraven kan; *sarĕdjang mata mĕmandang*, een afstand zoover het oog reikt.
rĕdjasa, e. s. v. boom, elaeocarpus speciosus, met fraaie bloemen.
redjeh, leep, van de oogen, met neerhangende onderste oogleden. Ook *rebeh*.
rĕdjĕḳi, zie *rĕzĕḳi*.
rĕdjoeḳ; *mĕrĕdjoeḳ*, voorwaarts in de hoogte springen op iets, zooals eene kat op de tafel; springen of hippen van vogels.
rĕdoep, betrokken van de lucht, niet helder schijnend van de zon, flauw brandend van vuur, gedempt van geluid.
rĕga, zie *harga*.
rĕgang, strak gespannen, van doek, touw enz.; *mĕrĕgangkan*, uitspannen, rekken; *m. diri*, zich uitrekken om ergens bij te kunnen komen. Zie *tĕgang*.
rĕgat; *mĕrĕgat*, recht oversteken, van wegen en rivieren; rechttoe beklimmen van een berg.
rĕgĕd, Jav. vuil, smerig, = *kotor*.
rĕgoe, ook *goe*, ploeg, vereeniging van personen bij een spel of werk; *mĕrĕgoekan*, in ploegen verdeelen.
regol, Jav. overdekte poort in den buitenmuur.
rejal, Port. de Spaansche mat en Rijksdaalder; thans een denkbeeldige munt ter waarde van twee Gulden zilver; *soekoe rejal*, een halve Gulden; *rejal batoe*, gestempelde stukken zilver zonder vorm ter waarde van een rejal en minder; *rejal tĕmbaga*, twee gulden koper; *r. anaḳ banijan*, in den handel gangbare rejalen; *r. peraḳ*, twee Gulden zilver of een kroon. *Rejal* wordt soms ook gebezigd voor de algemeene benaming geld.
rejan, streng garen van 40 slagen op den haspel; 40 *rejan* gaan er op een *toekal* en 200 *rejan* geven een *kaïn*.
rĕka, echo, Sw.
reka, Skr. maatregel, verzinsel, list; *mĕreka*, verzinnen, ook: kunstig samenstellen of bewerken.
rĕkah, gebersten, van de schil sommiger vruchten, de huid van handen of voeten; *mĕrĕkah*, openbersten; *fadjar mĕrĕkah*, het aanbreken v. d. dageraad.
rĕkan, en *rakan*, markt, stapelplaats; *rakanan*, vast koopman, leverancier; deelgenoot, makker, medegenoot. Mĕn. ook ambtgenoot, compagnon, evenbeeld, weerga.
rĕkat, zie *rakat* I.
rĕkoen, evenbeeld, wat volmaakt op iets anders gelijkt.
rekot; *r. bĕlioeng*, het bindsel van metaal of rotan, waarmede het ijzer v. e. dissel aan den steel is bevestigd.
rĕḳsa, Jav. bewaking, verzorging.
rĕlai, I. e. s. v. parelmoerschelp, een voet lang, een hand breed en zeer dik, bijzonder gezocht voor de europeesche markt. II. e. s. v. boom, die vernis en goed timmerhout levert.
rĕloeng, I. holte, nis in een bergwand; *mangkoḳ rĕloeng*, kom met wijden buik, vingerglas. II. zie *harloeng*.
rĕmadja, bijna rijp, even rijp, van een jongeling of meisje, bijna huwbaar, Jav. van *radja; rĕmadja poetĕra*, een jongeling; *rĕmadja poetĕri*, een meisje tusschen de 11 en 15 jaar.
remah, kruimel; *mĕremah-remahkan*, verkruimelen. Mĕn. id.
rĕmaḳ, liever, laat liever, liever nog.... dan. Zie *angoer*.

rĕmang, I. te berge gerezen, van de haren. II. *mĕrĕmang-rĕmang*, dof brommend of gonzend geluid maken. III. Jav. halfdonker, schemerdonker, betrokken lucht, mistig.

rĕmbah, in overvloed vloeien, van tranen; *rĕmbah-rĕmbeh,* over de wangen biggelen.

rĕmbaja, e. s. v. staatsievaartuig, door de Nederlanders orembaai genoemd.

rĕmbang, op haar hoogste punt, in het zenith zijn, van de zon; *mistar rĕmbang matahari*, meridiaan; *laoet rĕmbang*, de volle, open zee; *rĕmbang mĕrĕkah*, zie *rĕkah* en ook *rambang*.

rĕmbas, totaal bedorven, sterker dan *roesak*.

rĕmbat, I. *mĕrĕmbat,* zich heen en weer bewegen, van een paal, die los in den grond zit, van bladeren enz. II. horizontaal slaan met iets langs, vdW. zie *rimbat*.

rĕmbega, en *lĕmbega,* een heester met paarsche bloemen, die een soort van wilde katoen oplevert en welks bladeren tegen maagpijn gebruikt worden.

rembes, sijpelen, uitbreken van het zweet enz. b. v. *maka pĕloehnja pon mĕrembes-rembes bĕhasa*, zijn zweet nu brak steeds zachtkens uit, Mes. Kag.

rĕmboeg, Jav. raad, raadgeving.

rĕmboemboeng, e. s. v. boom, zie *mĕrombong*.

rĕmboen, zie *rimboen*.

rĕmboenia, ook wel *rĕmoenia*, e. s. v. boom met rinsche vruchten. Hiernaar heet de kaap, die door de Europeanen kaap Romania genoemd wordt.

rĕmĕn, Jav. behagen scheppen in iets, er mede tevreden zijn.

rĕmĕng, Jav. duister, betrokken, van de lucht, halfdonker, schemer.

remet; *mĕremet*, suffen, leuteren.

rĕmis, e. s. v. mossel met bruinpaarsch gevlamde schelp, die ingemaakt gegeten wordt.

rĕmoek, vermorzeld, verbrijzeld, vergruisd; ook fig. van het hart; *rĕmoek-rĕdam*, geheel en al verbrijzeld; *mĕrĕmoekkan*, vermorzelen, verbrijzelen, vergruizen.

rĕmoenai; *tikoes rĕmoenai*, e. s. v. rat.

rĕmoenggai, = *kelor*. in de taal der geneeskunde.

rĕmoenia, verb. van *rĕmboenia*, zie aldaar.

rĕmpagi, zie *kĕrampagi*.

rĕmpah, meestal *rĕmpah-rĕmpah*, specerijen, kruiderijen, drogerijen.

rempah, slingerend opzij vallen, omvervallen, b. v. van een beschonkene, spelende kinderen, een vaartuig enz.; *rĕbah-rempah*, hetzelfde met verscheidenheid.

rempak, aan den kant beschadigd, zooals hout bij het bewerken.

rĕmpak, in front naast elkaar; *datang sarĕmpak sakali*, allen op eenmaal tegelijk aankomen; *bĕrdjalan bĕrĕmpak*, in front marcheeren; *ditembak sarĕmpak sakali*, allen tegelijk afgevuurd worden

rempang, de vingervormige wortel of knol van planten als de gember, kurkuma enz.; *sangkak rempang*, hoek, gevormd door stam en tak. Pad. bov.l.

rempat; *mĕrempat*, dwars naar iets toedrijven, zooals b. v. een vaartuig naar een klip.

rĕmpĕlas, Jav. polijsten met schuurbladen, = *hampĕlas*, zie ald.

rĕmpĕloe, de gal; zie *hampĕdoe*.

rĕmpĕnai, e. s. v. boom, welks vruchten voor rinkelbelletjes gebruikt worden; *katoemboehan rĕmpĕnai*, e. s. v. boosaardige pokken, in vorm op die vruchten gelijkende.

rĕmpoeh, = *tĕmpoeh*, zie ald. *mĕrĕmpoeh*, ook met geweld zich een weg banen door een menigte menschen of door struikgewas en kreupelhout.

rempoh, afgetobd, afgewerkt, op.

rĕnang; *bĕrĕnang*, zwemmen; *tĕrĕnang*, aan het zwemmen raken; *mĕrĕnangkan*, met iets wegzwemmen; *mĕrĕnangi*, tot of naar iets toe zwemmen; ook doorzwemmen, b. v. een zee van bloed.

renda, Port. kantwerk, neige, kant, speldewerk; *daoen renda*, loovertjes aan kantwerk; *papan renda*, het kantwerk zelf.

rĕndah, laag, nederig, ook laag staan van de zon en laag van houtgewas; *mĕrĕndahkan dirinja*, zich vernederen; *karĕndahan*, nederigheid. Zie ook *rijoeh*.

rĕndam, in 't water staan, in de week staan; *mĕrĕndamkan*, te weeken zetten; *bĕrĕndam dĕngan ajar-mata*, in tranen baden.

rendang, met dicht loof, lommerrijk, bladrijk, dicht gebladerte.

rĕndang, gebakken, baksel, gefruit in

eenig vet; *mĕrĕndang*, bakken, fruiten; *rĕndang sĕtoeri*, e. s. v. gebak met vulsel; *rĕndang pisang*, gebakken bananen; *sagoe rĕndang*, parelsago; *pĕrĕndang*, het vet, de olie, waarmede gebakken wordt.

rĕndjaķ; *mĕrĕndjaķ*, stampvoetend gaan, vdW. Zie *ĕndjaķ*.

rĕndjis, spat, sprenkel; *mĕrĕndjiskan*, iets sprenkelen; ook *rĕntjis; mĕrĕndjis koentoem jang lisoet*, een verwelkte knop besprenkelen.

rendjoeng, e. s. v. fijne eetbare zoutwaterkrabbe. Met *oebi bĕnggala*, gegeten is zij zwaar vergif. Ook *randjoeng*, Mal. Sam. In het Jav. *ratjoengan*.

reneh, luchtblaasjes op vloeistoffen; *mĕreneh*, blaasjes maken, b. v. van water, dat begint te koken.

reneķ, tremuleerend, van de stem of een toon. Ook *gĕreneķ*.

reng, dun latje op een dak, waarop de pannen worden gelegd of waaraan de *atap* wordt bevestigd. Zie *mĕreng* en voor *reng-reng*, zie *rang*.

rĕngaķ, e. s. v. zoutwaterschelpdier, met groote, scherppuntige horenschelp.

rĕngang, ook *rĕngoeng; mĕrĕngang*, overeind gaan staan, te berge rijzen, van het haar, de vederen enz. zich uitzetten van de neusvleugels.

rĕngap; *mĕrĕngap*, zich verademen, uitblazen. Zie *ngap*.

rĕngas, de vernisboom, met fraai rood meubelhout. Van dezen boom maken de Chineezen hun houtvernis, *tjat. Boewah rĕngas*, e. s. v. koekjes; *mĕrĕngas*, vernissen, ook: verglazen van aardewerk.

rĕngat, pijnen die bij vlagen komen en dan weer overgaan, snijdingen, steken, krampen.

rĕngga, ook *kĕrĕngga*, de groote, roode mier.

rĕnggang, wijd uit elkander, niet dicht opeen, ook van schrift, het tegenovergestelde van *rapat;* ook: verwijderd, verkoeld van personen jegens elkander; ***mĕrĕnggangkan***, losser, wijder uit elkander maken; *mĕrĕnggangkan pintoe sĕdikit*, de deur een weinigje openen, op een kier zetten; *tatkala radja itoe mĕnghampirkan Aboe Tamám itoe kapadanja, maka rĕngganglah sĕgala mantĕri itoe daripada radja*, toen de Vorst A. T. tot zich deed naderen ontstond er eene verwijdering tusschen den Vorst en zijne ministers, H. Groel.

rĕnggat, kring, zooals aan buffelhorens en aan sommige boomen.

rengges, schaarsch, dun bezet met vruchten of bladeren of tanden; *mĕrengges*, zich ontbladeren, schaarsch worden van vruchten, bladeren, tanden.

rĕnggoet; *mĕrĕnggoet*, iets dat afhangt heen en weer trekken, rukken. Zie ook *ragoet*. Mĕn. id.

rĕngit, e. s. v. kleine, stekende vliegen, kleiner dan de *agas*, vdW. Mĕn. id. Volgens mijn schr. Jav. en = *agas-agas*, Mal. e. s. v. kleine muskiet.

rĕngkam, e. s. v. zeegras.

rengkeh, mager en krom door ouderdom of ziekte.

rengkoh; *mĕrengkoh*, oppakken, zoodat men zich niet kan verroeren, vdW.

rĕngkoh; *mĕrĕngkoh*, met kracht naar zich toehalen, strak aanhalen.

rĕngoeng, = *rĕngang*, zie ald.

rĕngoes; *mĕrĕngoes*, norsch, stuursch zijn.

rĕngoet; *mĕrĕngoet-rĕngoet*, pruttelen, grommen; zie *soengoet*. Mĕn. *roengoet*.

rengsa, en *rensa*, traag, loom, lusteloos, vadzig; *mĕrengsa*, traag enz. worden.

rĕniķ, fijn, van den regen, bloempatroon in een weefsel enz. Mĕn. id. *padi rĕniķ*, een fijne rijstsoort; *mĕrĕniķ-tjĕrĕdiķ*, fijn slim of geslepen zijn.

rĕnjau, = *lĕnjau*, Abd. sch. wrdb.

renjeh; *mĕrenjeh*, zonder slot of samenhang spreken. Mĕn. lastig, hinderlijk, dwingerig.

rĕnjoķ; *mĕrĕnjoķ*, verfrommelen, ineenfrommelen.

rĕnnjah; *mĕrĕnnjah*, zich lang met iets bezighouden, talmen met iets ten uitvoer te brengen.

rĕnnjai, zie bij *hoedjan* en *ranai*.

rĕnoeng; *mĕrĕnoeng*, strak aanzien, aanstaren.

rensa, ook *rengsa*, onwel, binnenkoortsig.

rĕnta; *mĕrĕnta-rĕnta*, zijn kwaadheid door gebaren toonen, vdW. Zie ook *rĕntaķ*.

renta; *toewa renta*, oud en zwak, en daardoor niet meer in staat te werken, vdW.

rĕntaķ; *mĕrĕntaķ*, op iets stooten, van een vaartuig; stampvoeten; Mĕn. id.

dĕngan rĕntaknja dan marahnja, stampvoetend en toornig. Zie ook *ĕntak* en *rĕnta*.
rentak; *mĕrentak*, met een ruk omhoog trekken, b. v. een vischsnoer; *mĕrentak diri*, zich rekken, om ergens een ruk aan te geven; *mĕrentak gĕnta*, met een ruk aan een bel of klok trekken. Zie *sĕntak*.
rĕntan, op het punt van te breken of los te barsten, voor eene ziekte gepraedisponeerd, zeer vatbaar om weer in te storten, weer pijn beginnen te doen van genezen wonden enz.; *mĕmboewang rĕntan*, zijne verbolgenheid aan een ander koelen, vdW.; *mĕrĕntan*, inwendig verbolgen zijn, het land hebben; weer pijn gevoelen enz.
rĕntang, uitgestrekt, gespannen; (Mĕn. *rantang*, id. *mĕrantang tjĕrita*, breedvoerig vertellen; *rantang-rantang*, touwen gespannen over de rijstvelden met klinkende voorwerpen er aan, om de vogels te verschrikken, ook op een rij, b. v. van hutten); *mĕrĕntang*, uitgespannen, b. v. een touw, net enz. *sapĕrĕntang*, de duur van het uitspannen der touwen bij een hanengevecht. Zie *bĕntang*.
rentang, = *rĕntak*, zie ald.
rĕntas, = *pintas*; *mĕrĕntas*, een omweg afsnijden, een korteren weg nemen, iemand den weg afsnijden.
rĕntjah, I. *mĕrĕntjah*, een weinig openkappen van de struiken voor een weg. II. ongestadig, wispelturig; afwisselend, hier nat en daar droog, van den grond; *mĕrĕntjah*, allerlei werk beginnen, van den hak op den tak springen.
rĕntjak; *mĕrĕntjak*, zoo snel mogelijk roeien.
rĕntjam, onduidelijk voor het gezicht, wegens de kleinte of menigte; *mĕrĕntjam*, niet duidelijk onderscheiden; allerlei werk doen, maar gebrekkig, onvolkomen.
rĕntjang; *mĕrĕntjang*, luide zijn ongenoegen te kennen geven over onverdiende slechte behandeling, vdW. ook *rentjang*, id.
rentjang, Jav. bediende, volgeling.
rĕntjat, zie *bĕntjat*.
rentjeng, tenger; zonder kuiten, van een been, spillebeen.
rĕntjik, = *rĕtjik*, zie ald.
rĕntjis, = *rĕndjis*, sprenkel; *pĕrĕntjis*, sprenkelkwast.
rentjoeng, aan één kant schuin of puntig toeloopend, zooals planken, messen en dergel. Mĕn. ook e. s. v. tweesnijdend zwaard.
rĕntoeng, verbrand, aangebrand, van spijzen, C.
rĕpak, zie *rĕpas*.
rĕpang, effen, niet met uitstekende punten; *mĕrĕpang*, effenen, gelijk maken, dus afsnijden, afknippen, afvijlen, afslijpen, afzagen; *mĕrĕpang gigi*, de tanden afvijlen.
repang, het latje, dat bij het knoopen van netten wordt gebruikt, ook *balera* geheeten.
rĕpas, broos, niet taai; licht brekend of barstend van ouderdom. Zie *rĕpak* en *rapoeh*.
rĕpat, e. s. v. eetbare, groene vrucht, langwerpig rond, ter grootte van een wijnpeer, zonder pit en zoet van smaak. Zie *kĕdondong*.
rĕpeh; *mĕrĕpeh*, aan kleine stukjes breken, brokkelen, afbrokkelen, verbrokkelen. Mĕn. *repeh*, arm, gering, behoeftig. Zie *rapoeh* en *rapih*.
repek; *mĕrepek*, leuteren, praatjes zonder slot of zin houden, b. v. van oude, suffende lieden.
repes, niets beduidende dingen verrichten, beuzelen. Zie *repek*.
repet; *mĕrepet*, babbelen, snateren, Maxw.
rĕpis, brokkelig, zooals b. v. een koek.
repoes; *mĕrepoes*, samenbinden, opbinden.
rĕpoet, verrot, vergaan, inz. van hout; gemakkelijk brekend of loslatend, gemakkelijk uit te trekken of te plukken van vederen.
repoet, = *rampoes*, zie ald.
rĕpoewi, los, rul, mul van den grond, zacht, kruimig, goed gerezen van brood.
rĕpoh; *rĕpoh-rĕpoh*, hangslot; *r. hampĕdal ajam*, klein hangslotje, bij een kippemaag vergeleken.
rĕrak, zie *lĕrak*.
rĕsa, I. aandrang, lust. II. e. s. v. boom, die hout levert, geschikt voor het vervaardigen van bootjes. Soorten zijn: *r. boekit* en *r. paja*.
rĕsah, niet wel gehumeurd, ontstemd. Mĕn. ongerust, bezorgd, *mĕrĕsah*, zich ongerust of bezorgd maken.
rĕsak, e. s. v. boom met hout, geschikt voor huis- en scheepsbouw. Zie *rĕsa*.

rĕsam, e. s. v. varenplant, waarvan de Maleiers hunne schrijfpennen, *ḳalam rĕsam,* vlechtwerk en e. s. v. fuiken maken; *akar rĕsam,* e. s. v. vezelstof, waarvan men sigarenkokers en dergel. maakt. Soorten zijn: de gewone *rĕsam, r. gadjah* en *r. pijai.*
rĕsan; *mĕrĕsan,* een gezegde op zich toepassen.
rĕsap; *mĕrĕsap,* een onbekende of onbegane plaats blindelings binnendringen.
rĕsat, e. s. v. varen.
rĕsĕmi, van het Arab. *rasam,* wijze, manier, b. v. *rĕsĕmi babi,* op de wijze der varkens, b. v. van knorren.
rĕsi, Skr. een heilige, een heilige kluizenaar; *maharĕsi,* grootheilige.
rĕsiḳ, I. Jav. schoon, helder, = *rĕsih,* zie ald. II. fel van hitte; schel van geluiden, knetterend, zooals van hard papier dat gefrommeld wordt. Zie *mĕrsiḳ.*
rĕsjid, I. Arab. langs den rechten weg leidend, den rechten weg volgend. II. Eng. receipt, reçu, kwittantie.
rĕstoe, Kw.? *mĕrĕstoni,* zegenend toespreken, zegenspreken, b. v. *maka Batara Kala pon mĕrĕstoni pĕndjara itoe titahnja,* en B. K. nu sprak die gevangenis zegenend toe, zeggende.... Mes Kag *maka sĕgala bikoe brahmana pon samoewanja bĕrdiri mĕrĕstoni Raden Enoe itoe mĕngatakan: Salamat sampoerna....,* id. *bĕrapa ditawar Goeling Raḳna dĕngan rĕstoenja, tiada, djoega hilang,* id. en op verschillende andere pll. *satĕlah dirĕstoni bikoe brahmana maka pandji Wira Soekma pon naïklah pĕrarakan,* Pr. Dj. *laloe bĕraraḳ kapantjà pĕrsada, dimandikan bini ratoe jang toewa-toewa dan dirĕstoni bikoe brahmana,* id. op meerdere pll. Zie *setoe, estoe* en *soewasti.*
rĕstoeng, een verzwering van den neus; Mĕn. ook bij dieren; *pĕnjakit r.* een ziekte die overeenkomt met de droes; *r. kotji,* venerische verzwering van den neus.
rĕta, = *arta* en *harta,* zie ald.
reta; *reta-reta,* gemeenzaam kouten, over koetjes en kalfjes praten Mogelijk een verkorting van *bĕrtjĕrita-tjĕrita.*
rĕtaḳ, gebarsten. barst; *rĕtaḳ tangan,* de lijnen in de hand; *rĕtaḳ-rĕtaḳ mĕntimoen,* veel kleine barstjes in slecht aardewerk; *mĕrĕtaḳ,* barsten; *rĕtakan,* barst.
rĕtal, zie *hartal.*
rĕtas, getornd van een naad; Mĕn. ook doorgesleten, gekerfd; *mĕrĕtas,* opentornen van een naad, iets op den naad opensnijden, b. v. een zak, enveloppe enz. ook: de huid openrijten, van een scherp werktuig of wapen; *pisau pĕrĕtas,* tornmes.
rĕteh; *mĕrĕteh,* knetteren, zooals zout in vuur; waterpuistjes krijgen door de hitte, van de huid.
rĕti, zie *ĕrti.*
rĕtja, Skr. beeld. afgodsbeeld. Ook *artja.*
rĕtjaḳ, I. *mĕrĕtjaḳ-rĕtjaḳ,* elkander verholen lonken toewerpen. II. ondiepe pokputten, zie *tjĕrĕtjaḳ.*
rĕtjiḳ, spat; *mĕrĕtjiḳ,* spatten; *mĕmĕrĕtjiḳ,* sprenkelen; *mĕrĕtjiḳkan,* iets sprenkelen; *pĕrĕtjiḳ,* sprenkelaar, sprenkelkwast; *gĕmĕrĕtjiḳ,* een geluid maken als van spattend water. NB. de afleiding zal wel van *gĕtjiḳ* zijn,
rĕtjoep; *mĕrĕtjoep,* in menigte opspringen van kleine visschen en garnalen; uitbotten van erwten, gras en derg.
rĕtoḳ; *mĕrĕtoḳ,* iemand alle werk laten doen, voor alles gebruiken.
rewang, gieren, van een vaartuig.
rewasa, = *dewasa,* zie ald.
rĕzĕḳi, Arab. levensonderhoud, levensmiddelen, dagelijksch brood.
riba, schoot; *mĕriba,* op den schoot houden; *ribaän,* schoot.
ribá, Arab woeker, interest; *makan ribá,* woekeren.
ribáṭ, Arab. band.
ribáṭat, Arab. versterking; *mĕribáṭatkan,* iemand moed geven.
rĕbiḥ, Arab. winst, voordeel, profijt.
riboe, duizendtal; *sariboe,* een duizend; *pohon sĕriboe,* e. s. v. palmboom, de *gĕbang*-palm; *daoen sĕriboe,* een soort van plant; *bĕriboe-riboe,* bij duizenden; *bĕriboe-laḳsa,* bij duizenden en tienduizenden.
riboet, storm; *toeroenlah riboet,* de storm stak op; *mĕriboet,* stormen; *bĕriboet,* stormachtig.
ridai, een Maleisch stoeltje.
riding, e. s. v. netten of stroppen, om groote viervoetige dieren te vangen.
ridlá, Arab. tevredenheid, toestemming, gunst; *ridla Allah anhoe,* Gods welbehagen zij over hem; *ridlalah akoe*

mati, ik ben bereid te sterven; *karidlaän*, hetzelfde; *měridlakan*, tevreden met iets zijn, iets toestemmen.

ridloewán, Arab. de engel, die de wacht houdt aan de hemelpoort.

ridloewáni, Arab. tot het Paradijs behoorend, het Paradijs betreffend.

rija, luidruchtig, lustig; Měn. wereldschgezind; *rija-rijoeh*, algemeen lawaai; *soeka-rija*, uitbundige vreugde; *karijaän*, uitbundigheid.

rijah, ijdel, grootsprakig.

rijak, I. Jav. fluim, kwalster. II. kattepootjes; *měriak*, kabbelen van het water.

rijam, snelle afloop, stroomversnelling in eene rivier.

rijan, e. s. v. boom, de krekelboom.

rijang, strijken met de riemen, b. v. *rijang kiri, paoet kanan*, strijken bakboord, ophalen stuurboord! *rijang soemangat*, het weggaan van het bewustzijn, duizelig worden, b. v. van iemand die van eene hoogte naar beneden kijkt; *těrijang*, kwijnend van boomen en planten; *rijang-rijang*, e. s. v. krekel; ook de naam van een boom en van een kruipende plant.

rijap, goed gedijen, goed opgroeien, van kinderen, jonge dieren en planten.

rijas, zie *ěrijas*.

rijasa, dagelijksch deel van voedsel tot onderhoud, L.

rijásat, Arab. opperbevel, opperheerschappij, souvereiniteit.

rijau, leven, rumoer, lawaai, luidruchtigheid, Maxw. en mijn Schr. Zie *kěrijau*.

rijoeh, luidruchtig, rumoerig; *rijoeh-rěndah*, hetzelfde met golving in het geluid.

rijoek, verwrongen, verdraaid, verwrikt, verstuikt.

rikan, e. s. v. mat om er het ruwe sagomerg op uit te trappen.

rimas, overvloedig uitbreken van het zweet; smoren van de warmte.

rimau, tijger, = *harimau*, zie ald. *rimau dahan*, de lynx, d. l. Cr.; *r. kombang*, de zwarte panther, Tug.; *r. akar* en *r. tělap*, luipaard, d. l. Cr.

rimba, het woud; *pěrgi karimba* en *p. běrgětah*, het woud ingaan, om boschproducten in te zamelen; *rimba-raja*, het maagdelijke woud; *měrimba*, zich als een woud voordoen.

rimban, of *remban*, de zijde van een vaartuig; *měrimban*, een vaartuig zijwaarts meevoeren, van wind of stroom; ook: den stroom doorklieven.

rimbang; *měrimbang*, halmen plukken, Pad. bov.l. zie Měn. wrdbk.

rimbas, e. s. v. dissel, waarvan het ijzer dwars tegen het heft staat, om hout effen te hakken, ook een hak om te wieden; *měrimbas*, met zulk een hak wieden, tevens den grond losmaken en aanaarden. Zie *patil*.

rimbat, I. stang, dikke lat of rotan, die dicht langs het boord loopt en tot steunpunt dient voor de lange riemen. II. *měrimbat*, zijwaarts slaan, de riemen met kracht van zich afslaan.

rimbit, overkropt van werk; bemoeielijkt in het gaan, doordat men kleine kinderen bij zich heeft; *měrimbitkan*, bemoeielijken.

rimboen, hoog, van gras, vol, bladrijk, van boomen; vol, van de zeilen van een schip. Měn. id. ook rijk aan takken, haren, familieleden; *poetjak rimboen*, volle kruin van een boom; *kapalanja rimboen sakali*, hij heeft een rijken haardos. Volgens anderen *rěmboen*.

rimpi, in de zon gedroogde vruchten, inz. bananen of *pisang*.

rina, en *rahina*, het aanbreken van den dag.

rindjing; *měrindjing*, opstroopen, Pad. bov.l. ook optillen, oplichten.

rindoe, sterk verlangen; *měrindoekan*, naar iets of iemand sterk verlangen, smachten; *panton rindoe*, minnelied, letterl. liedje van verlangen; *boeloeh pěrindoe*, een bamboe-geleding, voorzien van gaatjes waaruit, door het blazen van den wind, klagende tonen voortkomen, zooals bij een aeolusharp; *karindoean*, het verlangen, waardoor iem. is aangedaan, onder welks invloed hij staat; *rindoe boelan*, bijnaam van den *pongyok*-vogel.

ring, schel geluid, helderder dan *rang*. Ook *děring*. Zie ook *kasau*.

ringan, licht, niet zwaar, van weinig gewicht; verlichting van ziekte of pijn; vlug van begrip; *měringankan*, verlichten, licht tellen, licht met iets opnemen; *měmboewat ringan*, iets licht achten.

ringga, het huisje boven op een olifant, waarin men zit; de korven aan weerszijden van een kameel of lastdier.

ringgik; *mĕringgik-ringgik*, aanhoudend op iets aandringen, b. v. op het aangaan van een huwelijk.
ringgit, inkervingen in den raad van iets, b. v. van een munt; kartelrand, gekarteld; dollar, spaansche mat; *ringgit marijam*, de zoogenaamde pilaarmat; *r. kaïn bĕsar* of *r. bĕsar*, spaansche-mat met de beeltenis van den Koning van Spanje in romeinsch kostuum; *r. boeroeng*, de Mexikaansche dollar, wegens den arend, ook *ringgit garoeda*, genoemd; *ringgit kapala*, ons Nederl. 2½ guldenstuk, ook *r. tĕngkorak*, genoemd; *r. boenga sambau*, dollar met een kartelrand, die op den bloesem van het *sambau*gras gelijkt; *r. dada oelar*, dollar met een kartelrand, die op slangenschubben gelijkt; *r. djanik* = *r. boeroeng*; *r. kipas*, dollar met den pijlenbundel.
ringik; *mĕringik*, drensen, dwingen, aan de ooren rellen, onophoudelijk iets verzoeken of om iets dwingen, zie *ringgik*.
ringin, zie bij *sapoe*.
ringkai, droog, niet versch, ook droog van hout, planken, vaartuigen, land enz. *kĕring ringkai*, in zijn hart droog, van timmerhout; *mĕringkai*, drogen.
ringkas, samengetrokken, verkort, beknopt, b. v. van een verhaal; *mĕringkaskan pĕrkataän*, het verhaal of de rede bekorten; *ringkasan soerat*, de beknopte inhoud van een brief.
ringkĕs, Jav. zie *ringkas*.
ringkik, I. *mĕringkik*, hinneken van een paard. II. *mĕringkik*, ergens al schuddende met het lichaam onder door kruipen, b. v. door struiken en takken.
ringking; *mĕringking*, aanslaan, jankend blaffen, van jachthonden.
ringkis, zie *dingkis*.
rinjau, e. s. v. zoutwatervisch.
rintang; *mĕrintangi*, *mĕrintangkan*, tegenwerken, dwarsboomen, beletsels in den weg leggen, verhinderen. Mĕn. storen, plagen. Zie ook *lintang*.
rintas, = *lintas*, zie ald.
rinti, geraspte kokosnoot met palmsuiker gekookt tot vulsel voor koekjes.
rintik, spat, spikkel; *bĕrintik-rintik*, gespikkeld; *hoedjan rintik-rintik*, fijne regen van enkele druppels.
ripi, I. of *ripai*, de teenen van vogels, vdW. II. *mĕripi*, iemand iets als voorwerp van handel opdringen.
ririk, rij van palen onder een huis, Pad. bov.l.
ririt, rij naast elkander, Pad. bov.l.
risa, waterachtig gezwel, wen, buil, knobbel.
risálat, Arab. missive, brief.
risau, slecht, liederlijk, onordelijk, losbandig, tot allerlei kwaad, zelfs tot moord geneigd, wrevelmoedig; *pĕrisau*, landlooper, vagebond, bandiet.
risik, onderzoek, informatie, tijding, geheime mededeeling, gefluister; *mĕrisikkan*, iets toefluisteren.
risoe; *mĕrisoe*, kreukelen, verfrommelen, M. en Cr. ook in S. Dzoel.
ritin, Ned. ruiten in het kaartspel.
ritjau, snaterend geluid, zooals van sommige snippen. Zie *gĕritjau*.
riwajat, Arab verhaal; *mĕnghabiskan riwajatnja*, boven alle beschrijving; *orang jang ĕmpoenja riwajat*, de autheur van het verhaal; *mĕriwajatkan*, iets verhalen, vertellen.
robak, gescheurd; *robak-rabik*, overal aan flarden. Zie *kĕrobek*.
robek, Jav. scheuren, gescheurd.
robok; *mĕrobok*, opborrelen, zooals een onder water gehouden ledige kruik.
roda, Port. rad, wiel, glazen schijf van een électriseermachine.
rodan, gekrenkt en daarom gehoorzaamheid weigeren.
rodi, omzetting van *ordi*, het Ned order, bevel.
rodjol; *mĕrodjol*, uit een opening naar voren schieten, b. v. het kind bij de geboorte, een slang of rat uit een hol enz.
rodok; *mĕrodok*, in iets steken of poken met iets langs en puntigs, door den wand steken met een lans. Mĕn. wild, onbesuisd erg, binnenloopen, ondoordacht te werk gaan.
rodong, intiem, vertrouwd, van een vriend; *ṣaḥabat rodong*, boezemvriend.
roe, ook *ĕroe*, de casuarine-boom.
roeba, fooi, geschenk, steekpenning, ankeragegeld, havenrechten, recognitien, te betalen aan den rechter.
roebā, = *arbā*, zie ald.
roebah, Perz. vos
roebāï, Arab. e.s.v. vierregelig gedicht.
roeban; *mĕroeban*, op eene bijzondere wijze olie uit iets koken. Zie vdW.
roebijah, godsdienstige vrouw, lett. den Heere gewijde.

roebijat, Arab. woeker.
roebin, groote roode of blauwe vloertegel. Zie *djoebin* en *oebin.*
roebing, opboording, tijdelijke verhooging van het boord eens schips, losse verschansing.
roeboeh, instorten, b. v. van gebouwen, rotsen enz.; *roeboehan,* puin; *tĕrtawa mĕmbatoe-roeboeh,* een algemeen luidruchtig gelach, alsof de muren instorten.
roeboeng, samengestroomd op iets, van eene menigte, zie *kĕroeboeng.*
roech, Arab. e. s. v. fabelachtigen reuzenvogel, zie *garoeda,* ook: kasteel in het schaakspel.
roedjah; *mĕroedjah,* met iets puntigs naar iets steken om het te krijgen of om te voelen of het er is. Mĕn. doorsteken van iets dat verstopt is. Zie *toedjah.*
roedjak, e. s. v. salade, gemaakt van fijn gesneden onrijpe vruchten, vermengd met azijn, spaansche peper, soja, en suiker; *roedjak manis,* geschraapte jonge kokosnoot met haar vruchtwater en suiker gemengd; *mĕroedjak,* roedjak maken.
roedji, de dagelijksche hoofdspijs.
roedjoek, terugkeeren tot elkander van gescheiden echtgenooten; terugslaan van een woord op een voorgaand; zich weer vereenigen van verslagen troepen; afzien van iets; weêr intrekken. Mĕn. id. treffen, plaatsvinden van een vriendelijk woord.
roedoe, slap neerhangend, van de bovenste oogleden. Mĕn. gebogen, voorover loopend zooals oude lieden, vdT. ook *rodok.*
roegi, verlies, schade; *mĕroegi,* verlies daarstellen; *mĕroegikan,* iemand verlies berokkenen; *karoegian,* verlies lijden, ook: het geleden verlies.
roegoel; *mĕroegoel,* schenden, onteeren van een vrouw of meisje.
roehbán, Arab. monnik, inz. Christ.
roehbánat, Arab. non, inz. Christel.
roejang, lans met twee of meer weerhaken aan de punt; ook e. s. v. chineesche lans.
roejoe, I. = *roejoet,* zie ald. II. *roejoe-roejoe,* e. s. v. zoetwatervisch.
roejoeng, het hout der palmboomen, in tegenoverstelling van het merg.
roejoep, sterk dalend, van de zon; van slaperigheid dichtvallend, van de oogen.
roejoet, zeer verkleefd, met teederheid gedenkend, zooals ouders en kinderen wederkeerig.
roekĕm, Jav. een soort van doornachtige plant, gelijkende op de meidoorn, die in het wild groeit en welks vruchten als geneesmiddel worden gebruikt.
roekijat, Arab. toovermiddel.
roekoe, I. e. s. v. vogel, behoorende tot de steltloopers, = *boeroeng kaki-dijan.* Zie *roewak* II. II. *roekoe-roekoe,* e. s. v. munte, nagelkruid, koningskruid, basilicum.
roekoen, I. Arab. steunpilaar; *r. islám,* de vijf pilaren of noodzakelijke plichten van den Moh. godsdienst; *saroekoen,* van dezelfde grondbeginselen. II. Jav. = *damai,* zie ald.
roekoep, = *roengkoep,* zie ald.
roem, Arab. Byzantium, Griekenland, Turkije; *laoet roem,* de Middellandsche zee.
roema, Skr. ook *roma,* de fijne haartjes op het lichaam; Mĕn. het haar op de schaamdeelen; *boeloe roema,* dons van vogels, in tegenoverstelling van de vederen; *sahĕlai roema,* één haartje; *lobang roema,* de poriën der huid; *bĕpĕroemaän,* haarfijn, van vragen, onderzoeken.
roemah, huis, ook overdrachtelijk; *isi roemah,* huisgezin; *pĕrkakas roemah,* huisraad; *roemah boetang,* knoopsgat; *r. lintang,* zie *balai; roemah makan,* logement, restauratie; *roemah pandjang,* hoerhuis; *r. brahala,* afgodstempel; *r. pĕgadajan,* lombard, pandjeshuis; *r. sakit,* hospitaal; *r. atap,* een huis met atap gedekt; *r. panggoeng,* een huis op palen; *r. monjet,* schilderhuisje; *r. tangga,* huishouden; *bĕroemah* en *doedoek saroemah,* getrouwd zijn; *saroemah,* huisgenoot; *roemah lipat pandan, roemah bĕlah boeboeng, r. gadjah moharam* en *r. soerambi,* zijn de vier soorten van Maleische huizen in de Pad bov.l. het eerste heeft in de breedte drie palen, het tweede vier, het derde vijf en het vierde zes; *pĕroemahan,* de hoofdpunten bij een onderzoek; *bĕrpĕroemahan bĕnar toewan bĕrtanja,* gij vraagt zeer kategorisch. Zie *roema.*
roemál, Perz. zakdoek.

roemán, Arab. de granaatappel, H. Boedj.
roembai, kwast, franje, de fijne halsvederen van een haan; *hajam roembai*, een haan of kip met enkel fijne haarachtige vederen, ook *hajam tjĕmara* geheeten.
roembija, de sagopalm.
roemi, Byzantijnsch, Turksch, Grieksch.
roempoe; *mĕroempoe*, berooken.
roempoen, stoel, struik, van planten die uitstoelen, zooals gras, suikerriet, bamboe enz. b. v. *saroempoen boeloeh*, een stoel bamboe-riet; *saroempoen boenga*, een struik bloemen.
roempoet, gras, plantje, wild kruid, onkruid; *roempoet-roempoetan*, onkruid; *r. kamaloewan*, kruidje roer-me-niet; *r. poeroen*, e. s. v. mattenbies; *r. sĕrai*, citroengras; *r. koesa-koesa*, zie ald., *r. tahi babi*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren; *r. kĕring*, hooi; *r. boeloeh-boeloeh*, e. s. v. gras met dikke geledingen; *r. rantai*, id. met lange wortels; *toekang roempoet*, grassnijder, grasjongen; *mĕroempoet*, wieden, gras zoeken voor vee.
roemroem, zie *roengroem*.
roending; *mĕroending*, berekeningen of plannen maken voor winstgevende ondernemingen; *roending-mĕroending*, allerlei plannen of berekeuingen maken.
roendjan, in de hoogte groeiend, van boomen, vdW.
roendjang; *mĕroendjang*, wild en ruw naar iets steken, inz. van boven naar beneden. Mĕn. steken met een puntig voorwerp, doorsteken van iets dat verstopt is, ook opstoken, opruien.
roendjau, rijzig, hoog van gestalte.
roendjoeng, kegelvormig omhoog loopend, zooals een kogelstapel; *pĕroendjoeng*, de hoogte van de voeten tot den top der vingers van den loodrecht gestrekten arm.
roendoek, neergebogen, zooals een volle rijstaar, beladen boomtak, de kop van bokken, die willen vechten, den boeg onder houden, van een vaartuig.
roendoeng; *mĕroendoeng*, lastig vallen, kwellen, plagen; *diroendoeng malang*, door het ongeluk vervolgd worden.
roeng, overloop van de vorstelijke woning, *astana*, naar de gehoorzaal, *balai*. Hiervan *balairoeng*, gehoorzaal, daar die met zulk een overloop aan de *astana* verbonden is. Mĕn. loods, open gebouw voor vergaderingen.
roenggoe; *roenggoe-rangga*, op verschillende wijze in wanorde, zooals b. v. de haren even als een raagbol, de kleeren enz.
roengkap; *mĕroengkap* = *mĕnjĕrboe*, Keasb. Zie *sĕrboe*.
roengkas, e. s. v. groote pareloester.
roengkau; *mĕroengkau*, tot in het aangezicht neerhangen van de haren.
roengkoeh, ouwelijk, er ouder uitzien dan men is; *doedoek roengkoeh*, zitten als een oud mannetje; *karoengkoehan*, verouderd, te oud geworden.
roengkoep, schuin tegen elkander oploopend en met de boorden den grond rakend, zooals b. v. een gevonwen *kadjang*-mat, die voor schut dient, of als de zijvlakken van een laag dak, waardoor nagenoeg niets van de wanden te zien is.
roengroem, Jav. van *haroem; ngĕroengroem* en *mĕroemroem*, eene vrouw liefkoozen, zoete woordjes geven.
roenoet, spoor, vore, = *oenoet; mĕroenoet*, volgen, eene omzetting van *mĕnoeroet?* Mĕn. 't spoor volgen, b. v. van een dief.
roentas, *mĕroentas*, met geweld rukken aan iets, op die wijze afrukken.
roentih; *mĕroentih*, uitplukken, losplukken, uittrekken der bladeren van de bloemen voor de *boenga rampai*, Pad. bov.l. volg. vdT. een voor een plukken, afscheuren, afrukken, afpellen.
roentjing, spits; (*roentjing tandoek*, bekend staan als de bonte hond; *r. paham*, buitengewoon slim, Mĕn.); *mĕroentjing*, aanpunten met een mes, zooals een pen, potlood, griffel enz. ook: met punten gevijld, van de tanden, Pad. bov.l.
roentoeh, ineenstorten, instorten van een huis, berg, grot enz. ook overdrachtelijk, b. v. *roentoeh daripada karadjaän; mĕroentoehkan*, doen ineenstorten.
roentoeng, uitgerukt; *mĕroentoengkan*, iets, dat erg ingeklemd is, uitrukken.
roep, zie bij *rap*.
roepa, uiterlijk voorkomen, gedaante; soort, wijze van doen; schijn; *endah chabar dari roepa*, het gerucht is schooner dan de zaak zelve, d. i. veel geschreeuw, maar weinig wol; *roepa-roepa barang-barang*, allerlei soorten van goe-

deren; *bagini roepa kalakoewannja*, dusdanig is zijne wijze van handelen; *roepanja*, naar het schijnt, het lijkt er naar; *tiada tĕroepa*, niet onder het bereik der zinnen vallen, niet als mogelijk denkbaar zijn; *mĕroepakan*, een voorkomen of gedaante geven; *mĕroepakan dirinja*, de gedaante aannemen; *saroepa*, van dezelfde gedaante, even als; *mĕnjaroepakan*, iets denzelfden vorm geven als iets anders, over één kam scheren, iets met iets anders gelijk stellen; *roepawan*, welgevormd, van een goed uiterlijk; *bĕroepa*, een voorkomen hebben, b. v. *ijapon adalah bĕroepa sĕdikit daripada dĕhoeloenja*, hij had een weinig beter voorkomen dan vroeger.

roepawan, Skr. welgevormd, van een goed voorkomen. Zie *roepa*.

roepijah, de ropy, gulden; *r. peraḳ*, een gulden zilver; *r. tĕmbaga*, gulden koper; *r. sikkah*, Bengaalsche ropy; *soekoe roepijah*, 25cent-stuk, kwartje.

roesa, hert, hertebeest; *roesa bĕrangga*, hert met getakte horens; *babi-roesa*, het hertzwijn.

roesaḳ, bedorven, geschonden, vernield; *roesaḳ hati* bitter bedroefd; *mĕroesaḳkan*, bederven, schenden, vernielen.

roesam, uitbouwsel van de *tĕngah astana*, gebruikt voor afzonderlijke vertrekjes. Zie *pĕbalai* bij *balai*.

roesoeh, Jav. opschudding, geraas, getier; (Mĕn bedroefd, bekommerd, ongerust; *karoesoehan*, in zorg of kommer verkeeren); *mĕroesoeh*, opschudding enz. maken; ook *mĕmboewat roesoeh*. Zie *gadoeh* en *gĕmpar*.

roesoeḳ, zijde, kant, flank; *toelang roesoeḳ*, de ribben; *sakit roesoeḳ*, zijdewee, pleuris; *mĕroesoeḳ*, steken, poken, Maxw.; *bĕrdjalan karoesoeḳ*, zijwaarts afdrijven van een vaartuig, vdW. naar den kant van den weg gaan.

roet, in staat, bij machte; *mĕngĕroetkan*, in staat stellen, vdW. Dit laatste doet een *ĕroet* of *kĕroet* vermoeden.

roeṭab, Arab. een versche, zachte dadel.

roewa, I. = *roewah* II, zie ald. II. Port. een straat.

roewadah, Arab. gewone plichtplegingen, manieren, hoffelijkheid.

roewah, I. *mĕroewah*, uit de verte op, een grooten afstand aanroepen, toeroepen; *saroewahan*, de afstand waarop men iemand beroepen kan. II. veel ruimte beslaan in vergelijking met het gewicht, van koopwaren, zooals *rotan*, zie *toempah*. Mĕn. overvloeien, overloopen; *mĕroewahkan*, overschenken, meêdeelen van kennis; *mĕroewah*, in elk. loopen van kleuren, vdT. De eigenlijke beteekenis schijnt ongeveer gelijk *toempah* te zijn, b. v. *laloe diroewahkan goelai itoe ka-atas kapala Tj.*, vervolgens goot hij die toespijs uit op het hoofd van Tj. Zie ook *tjoerah*. III. verkeerde uitspraak van *arwaḥ* Arab. zie ald.

roewai, I. te zwak voor het gebruik, niet stevig genoeg; *tidaḳ roewai*, stevig genoeg, Ibr. b. Ch. II. e. s. v. vogel, ter grootte van een kip.

roewaḳ, I. zich uitbreiden, toenemen, van vuur, iemands vermogen enz. Mĕn. *mĕroewaḳ*, van elkander scheiden, wegduwen, van elkander verwijderen van de samenstellende deelen. II. e. s. v. grooten vogel. Mogelijk het Arab. *roḳ*; *boeroeng roewaḳ-roewaḳ*, een soort van reiger. Mĕn. e. s. v. waterhoen. vdT.

roewam, uitslag; e. s. v. kleine puistjes, ten gevolge van hitte of onreinheid; gierst-uitslag.

roewan, zie *aroewan*.

roewang, ruimte tusschen twee rijen palen, die in de diepte van een gebouw staan; (volg. Mĕn. wrbk. ruimte tusschen elk viertal palen van een Mal. woning; de afdeelingen van een doerianvrucht); ook: het ruim van een vaartuig; *ajar-roewong*, water dat in het ruim staat; *mĕnimba roewang*, het ruim uithoozen; *angin mĕnimba roewang*, wind die van terzij inkomt; *mĕroewang*, een lijk reinigen door er zooveel mogelijk de vuile stoffen uit te persen; *obat pĕroewang*, lavement, klisteer; *roewang-roewangan*, niet geheel vol, van vaatwerk. NB. de grootte van eene vorstelijke woning wordt door de roewangs aangegeven, b. v. *mĕmbangoenkan astana toedjoeh bĕlas roewang*, een paleis bouwen van zeventien zulke vakken; *pĕroewang*, een wreede straf bij de Mal. Zie mijn Suppl.

roewas, geleding of pijp tusschen twee gewrichten; *saroewas boeloeh*, een bamboe-geleding; *roewas sikoe*, de onderarm van den elleboog tot het handgewricht; *roewas djari*, vingerlid; *bĕroewas-roewas*, met geledingen.

roewat, I. los staan, waggelend, van een tand; besluiteloos zijn, niet weten welke van twee zaken te kiezen. II. Jav. onttooverd, zijne natuurlijke gedaante herkregen hebben; *mĕroewatkan*, onttooveren, iemand zijn betooverde gedaante weer ontnemen, b. v. *djikalau boekannja Nikalah itoe mĕroewatkan mala-pĕtakamoe*, als het N. niet is die u uwe betooverde gedaante weer ontneemt. Mes. Kag.
roewing, eerste haspel, waarop het garen gebracht wordt bij het weven; horizontale garenwinder.
roewit, weerhaak; *sĕroewit*, werpspies met weerhaken, harpoen.
roḥ, Arab. geest, ziel; *rohoe'lḳoedoes*, de Heilige Geest. Meerv. *arwaḥ*, zie aldaar.
roḥáni, Arab. geestelijk.
rojaḳ; (Mĕn. gescheurd; *mĕrojaḳ*, inscheuren, grooter worden van zweren); *mĕrojaḳ*, zich uitbreiden, grooter worden, van wonden en zweren; erger gaan huilen, van iemand die aan het huilen is.
rojan, naweeën bij het kramen; *r. tahi*, hardnekkige diarrhee na het kramen; *r. naïk kakapala*, zware hoofdpijn na het kramen; *r. haidl*, menstruatie die te lang aanhoudt; *mĕrojan*, sukkelen na het kramen.
rokoḳ, sigaretje, stroosigaartje; ook e. s. v. schelpdier, zoogenoemd om zijn langen dunnen vorm. Sch.
roma, zie *roema*.
roman, I. gedaante, uiterlijk voorkomen, houding, ook *pĕroman; saroman andjing*, er uitzien als een hond. II. afgesneden aar, waar de korrels uit zijn, vdW. de haren van rijst, gierst enz. kaf.
romba, seinvuur, vuurbaak.
rombaḳ, omvergehaald, gesloopt, afgebroken; *mĕrombaḳ*, omverhalen, sloopen, afbreken, ontwinden van een kluwen, teniet doen van een overeenkomst, weer vernietigen van zijn toilet; *karombakan*, afbraak, puinhoop.
rombong, e. s. v. grooten korf met deksel om rijst in te bewaren. Zie *loemboeng*.
romit; *mĕromit*, knutselen, fijn werk doen. Mĕn. moeielijk, lastig, bezwaarlijk.
romoḳ; *mĕromoḳ*, stil ineengedoken zitten, zooals b. v. een zieke kip.
rompaḳ, roof, inz. op zee; *mĕrompaḳ*, zeeroof bedrijven; *pĕrompaḳ*, zeeroover; *pĕrahoe rompaḳ*, zeerooversvaartuig.
rompang, aan flarden, van weefsels, papier en dergel.; *rompang-ramping*, overal aan flarden ook van gebouwen door kogels, Pel. Abd. mijne uitgave pag. 40.
romping, geschonden door dat er een stuk af is uit den kant, b. v. van den neusvleugel, oorrand of van de tanden.
rompis, een weinig beschadigd aan den kant. Zie *soembing*.
rompoḳ, boordsel, van een kleed en dergel.
rompong, geschonden door dat de punt er af is, b. v. een mes met afgebroken punt; *rompong hidoeng*, een gelaat met afgesneden neus; *rompong tjoetjoer*, afgebroken boegspriet.
ronda, Port. rondgaande wacht, ronde.
rondah; *rondah-randeh*, overstelpt met allerhande bagaadje.
rongga, I. holte, opening, gat; *mĕrongga*, een holte vormend; *mĕrongga kadalam*, naar binnen toe gewelfd zijn; *rongga pĕroet*, de buikholte. II. kreupelbosch, dicht begroeid bosch, ontoegankelijk oord.
ronggas; *mĕronggas*, met een ruk uittrekken, b. v. een tand, een deur uit haar hengsels; openbreken van een kist, Mĕn. *rongkas* en *ronggas*.
rongging, Jav. publieke dansmeid.
ronggoḳ, ineengedoken van ouderdom; in een hoop of troep, een hoop van levende wezens, vdW. Mĕn. *ronggoh*; *mĕronggoh*, hurken zoodat het achterste niet op den grond komt.
rongkai; *mĕrongkai*, losmaken wat gebonden is, Abd. Sch wrdb. *rongkai tali ini*, laat dat touw los, Maxw.; Mĕn. *mĕrongkaikan*, ontwortelen, met den wortel uitrukken.
rongkoḳ; *mĕrongkoḳ*, met de handen op de knieën rustende voorover gebukt gaan, om ergens onderdoor te komen.
rongkong, windpijp, blaaspijp; *rongkongan* en *karongkongan*, de luchtpijp, strot, slokdarm. Zie *rakoeng*.
rongsing, ook *rosing; mĕrongsing*, ontevreden zijn, het land hebben, brommen, grommen, zie *rosing*.
ronjeh, fronsen, kreukelen, frommelen, Sw.

ronjok, slap geworden van iets wat gesteven of stijf was, zooals een overhemd, papier enz. ook van het gelaat van oude menschen.
ronta; *mĕronta-ronta,* tegenstribbelen, zich trachten los te rukken, van iemand, die gevat is.
rontjeng, aan beide zijden spits, of zeer dun en spits toeloopen.
rontjet; *mĕrontjet,* bij kleine gedeelten aankomen; bij beetjes vorderen.
ros, Jav. = *roewas,* zie ald.
rosing; *mĕrosing,* mopperen, in zich zelven grommen, brommen, pruttelen; ook: lastig, kribbig, van kleine kinderen. Ook *mĕronsing.*
rotan, van *raoetan,* zie *raoet,* rotting, rottingriet. (Soorten zijn: *r. kawat, r. sĕga, r. salak, r. djĕrĕnang, r. sĕmamboe* en *r. bini,* volgens de opgave, mij gedaan; volgens Sch. nog: *r. boewah, r. hidjau, r. batoe, r. lajar, r. tjatjir, r. tikoes, r. oedang, r. toenggal* en *r. boewar;* Sw. voegt er nog bij *r. sĕga bĕras* en *r. sĕga ajar*). *Djikalau tiada rotan, akar pon bĕrgoena,* bij gebrek aan rotan kunnen slingerplanten ook dienen, Sprw.
roti, brood, tarwebrood; *roti bauloe,* tulband, taart; *toekang roti,* bakker; *roti mĕntah,* brooddeeg.
rotok; *mĕrotok,* pruttelen, inz. over opgedragen werk. Zie *soengoet.*

S.

sa, Voorvoegsel met de beteekenis: één, een geheel, van een en dezelfde. Ook heeft het de beteekenis van *na,* b. v. *satĕlah,* nadat; *sapĕninggal,* na het vertrek, en van naar, b. v. *sakira,* naar gissing; *sakĕdar,* naar gelang enz. Zie de grammatica.
sāadat, Arab. gelukzaligheid, ook als praedicaat van een Vorst.
ṣaáid, Arab. Opper-Egypte.
sáāt, Arab. oogenblik; *dĕngan sasáāt,* in één oogenblik, oogenblikkelijk; *pada sasáāt itoe djoega,* op datzelfde oogenblik; *sasáāt sakoetika,* een enkel oogenblik.
saba; *bĕrsaba,* bezoeken, omgaan met.
sabak, I. jammeren, weeklagen, ook *bĕrbidji sabak* = *mĕratap.* Mĕn. triestig, pruilend; ook druilend van het weder. II keuken, waar het sap der palmen tot suiker gekookt wordt.
sabang, muilbanden, kortwieken, d. B. Mĕn. *dĕstar sabang-sabang,* een hoofddoek, die slordig gevouwen is, zoodat er overal punten uitsteken.
ṣabar, Arab. geduld; *pandjang ṣabar,* lankmoedig; *mĕnṣabarkan,* geduld hebben of oefenen met iets of iemand.
sabas, Perz. wel! goed zoo! bravo!
sabāt, Arab. zeven.
sabda, Skr. woord, gezegde; komt overeen met het Jav. *pĕngandikå; bĕrsabda,* zeggen, spreken, van God, profeten en Vorsten, doch voor den regeerenden Vorst liever *bĕrtitah,* Van den Bĕndahara en den Toemĕnggoeng gebruikt men *bĕrsabda* voor bevelen.
sabĕlah, zie *bĕlah.*
sabĕlas, elf; ook *sapoeloeh satoe.*
sabĕn, Jav. telkens, ieder keer.
sabĕrang, overzijde van een water, overkant, overwal, overwalsch, overzijde van een weg; *mĕnjahĕrang,* naar de overzijde gaan, oversteken; *mĕnjahĕrangkan,* iemand of iets overzetten; *sabĕrang-mĕnjabĕrang,* van den eenen naar den anderen oever, aan weerskanten van eene rivier; *bĕrsabĕrangan,* vlak tegenover, inz. als een water tusschenbeide ligt; *pĕrahoe pĕnjabĕrangan,* schuit om over te zetten.
sabĕrhana, Skr. stel, dracht, geheel; *sabĕrhana pakajan,* een geheel stel kleeren, een volledig kostuum; *sabĕrhana pĕrhijasan,* een kompleet stel sieraden; *sabĕrhana boemi,* de gansche aarde; *sabĕrhana hari,* de geheele dag. Zie ook *langkap.*
sabĕt, Jav. slag, striem, met een lang, dun voorwerp. Zie *sĕbat.*
sabi, zie *sjabi.*
ṣabi, Arab. jongen, knaap.
sabíl, Arab. weg; *pĕrang sabíl Allah,* of alleen *pĕrang sabíl,* de heilige oorlog tegen de ongeloovigen.
sabit, I. sikkel, krom grasmes; *mĕnjabit,* met een sikkel snijden. II. klaar aan den dag gekomen, van daden, mogelijk het Arab. *tsabit,* zie ald.
saboe, = *sĕboe,* opgevuld, vervuld, b. v. *saboe rajoe,* vervuld van weemoed.
saboek, stuk doek, dat men om het lichaam slaat, hetzij om de lenden, of om de borsten; *s. pĕtola,* zie ald.
saboeng, tegenin vliegen; *saboeng-mĕnjaboeng,* tegen elkander in vliegen, van vechthanen, den bliksem enz. *ha-*

jam saboengan, vechthaan; *mĕnjaboeng*, hanen laten vechten, een hanengevecht houden; *mĕnjaboengkan*, twee voorwerpen tegen elkander in slaan, b. v. *mĕnjaboengkan kapala*, de koppen tegen elkander slaan, nml. van twee gegrepen vijanden, Pr. Dj.

saboer, I. door elkaar wemelend, van strijdenden, den bliksem, vliegende vogels enz. gewemel, niet goed te onderscheiden; (Mĕn. schemer, schemerachtig, niet duidelijk te onderscheiden); *mĕnjaboer*, zich onder een hoop menschen, inz. vechtenden, mengen; *saboer-limboer*, tusschen licht en donker, schemerlicht; *saboer-mĕnjaboer*, van den bliksem = *saboeng-mĕnjaboeng*, zie ald. II. = *sĕmboer*, b. v. *mandi bĕrsaboer*, Ibr. b. Chas. III. *lajar saboer*, bramzeil. IV. verwoed van strijden.

saboet, vezelige bast zooals van de kokosnoot, ook de vezelige stam van de banaan; *tali saboet*, touw daarvan vervaardigd. Mĕn. id. *mĕnjaboet*, kammen of borstelen van garen; *boengkoḳ saboet*, gebogen als een saboet, gebocheld.

saboḳ, Jav. gordel, buikband van een man. Zie *saboeḳ*.

ṣábon, Arab. zeep; wit, van steengoed, b. v. *pinggan ṣábon*. witte schotel, ook van andere voorwerpen; *orang ṣábon*, albino.

sabtoe, Arab. sabbat, Zaterdag, letterl. de zevende; *hari sabtoe*, de zevende dag, Zaterdag.

sachalát, laken, zie *saḳalát*.

sachar, gekheid, boert; *makar-sachar*, allerlei boert, gekkernij.

sacháwat, Arab. mildheid.

sachèbĕr, verb. Ned. gezaghebber.

sachi, Arab. mild.

sadáb, Arab. wijnruit.

sadah, de kalk, die bij de sirih gebruikt wordt. Zie *sadaḳ* II.

sadai, I. uitgestrekt op een hellend vlak liggen, in schuinsche houding liggen met den rug tegen iets leunend, op het droge liggen, van een schuitje, krokodil enz. II. aanhangen, aankleven van reukwerk.

sadaḳ, I. schuin, hellend, achterover hellend, van masten; schuin naar boven steken met lansen of krissen. II. *sadaḳ kapoer*, het fijne? van de kalk.

sadap; *mĕnjadap*, palmen aftappen; *pisau sadap*, mes, daarbij gebruikt.

ṣadar, Arab. voorste gedeelte, borst; voorzitter.

ṣadarijah, Arab. e. s. v. vest, buis, wambuis.

sadas, Arab. zesde.

sadau, I. *mĕnjadau*, roeien met lange riemen, zonder bij het voor- of achteruit slaan een oogenblik op te houden. II. *mĕnjadau*, een bijennest langs de vlakte, waaraan het hangt, afsnijden.

sadija, Skr. klaar, gereed, bereid; steeds, altijd, in het verledene, vroeger, vorig, oorspronkelijk, natuurlijk, eigenlijk; *ādat jang sadija*, oude gewoonten; *sadija kala*, een verwarring met *sĕdĕkala*, vroegere tijden, oudtijds; *hamba sadija dijam disini*, ik woonde steeds hier; *bĕrsadija*, zich klaar of gereed maken, houden; *tĕrsadija*, klaar, gereed, bereid zijn; *mĕnjadijakan*, klaar of gereed maken, bereiden.

sadijakala, zie *sadija*.

ṣádiḳ, Arab. waarachtig, oprecht, rechtvaardig.

sadir, van het Perz. *noesjadir*, salammoniak.

sadis, Arab. de zesde.

sádj, Arab. de plataan.

sadja, slechts, alleen; zie *sĕhadja*.

sadjā, Arab. rijm, gebonden stijl.

sadjadah, Arab. bidmatje.

sadjahtĕra, Skr. rust, veiligheid, voorspoed, welvaren, vrede.

sadjang, Kw. = *araḳ*, sterke drank; *s. tape*, het dronkenmakend sap van de *tape*, zie ald.

sadji, gerecht, schotel, gereed om voorgediend te worden; *toedoeng sadji*, bolvormig deksel, dat over de schotels heenkomt tot beschutting tegen stof en vliegen; *mĕnjadjikan*, de spijzen klaar zetten; *sadjian*, disch.

sadoe, Skr. uitmuntend.

sadoer, laag metaal over iets; *s. mas*, verguldsel, *s. peraḳ*. verzilvering; *s. timah*, vertinsel; *bĕrsadoer peraḳ*, verzilverd zijn; *mĕnjadoer peraḳ*, zilver vergulden.

ṣaf, Arab. rij, rang, gelid; *bĕrṣaf-ṣaf*, in gelederen, ook *bĕrṣaf-ṣafan*.

ṣafar, Arab. naam van de tweede maand van het Moh. jaar.

ṣafaṣaf, Arab. gladaf, = *rata*.

safar, Arab. reis; *dzoe'ssafar*, reiziger, nomade.

safardjal, Arab. kweeappel.
ṣáfi, Arab. helder, klaar.
ṣafij, Arab. oprechte vriend.
saga, naam van eenige gewassen en de vrucht daarvan; *saga kĕndĕri*, welks half zwart, half rood boontje gebruikt wordt tot het wegen van goud; *saga pohon*, een grooter boontje, meer plat en geheel rood.
sagai, e. s. v. zoutwatervisch.
sagalinggam, verb. van *sadalinggam*, vermiljoen in stukken.
sagang, schuin, geveld van een geweer of lans, ook schuin in den grond gestoken, zooals een stok aan den kant van het water en aan welks einde een snoer in het water afhangt; *mĕnjagang*, afweren door een stang of piek of staak er voor te houden, of tegen te zetten, vrijzetten; *pĕnjagang*, het middel, daarvoor gebezigd. Zie ook *tanggang*.
sagi, = *sĕgi*, zie ald.
sagoe; *sagoe-sagoe*, e. s. v. werpspies, bij de zeeroovers in gebruik.
sagoer, platte kiel van groote vaartuigen.
sago, plantenmerg, inz. dat van den *roembija* of sagopalm; *sago tampin*, pakjes-sago, d. i. parelsago; *s. rĕndang*, de meer grove, gewone sago; *sagon-sagon*, e. s. v. versnapering, gelijkende op sago.
sagon, zie *sago*.
ṣagrír, Arab. klein, gering.
ṣaḥ, Arab. geldig, in orde, echt, vertrouwbaar, netto; *chabar jang ṣaḥ*, een vertrouwbaar bericht; *mĕnṣaḥkan*, collationeeren, in orde brengen.
ṣaḥábat, Arab. vriend; *bĕrṣaḥábat dĕngan*, bevriend zijn met.
sahajan, de naam van een fabelachtigen vogel in de HSS.
saḥal, Arab. contant geld.
saham, Arab. aandeel in den buit.
sahan, verb. van *ṣaḥan*, Arab. e. s. v. grooten, aarden schotel.
sahang, Kw. peper, = *lada*.
sahap, Mĕn. sluiting, deksel, zie wrbk. den met rijst bezaaiden grond bedekken met kokosbladeren, Pad. bov.l.
saharah, e. s. v. groote kist, waarin men rijst bewaart, provisiekist met deksel, waarvan de eene helft vastgespijkerd is en de andere helft geopend en gesloten kan worden.
saḥarat, Arab. tooverijen, hekserijen, mrv. van *siḥir*.
sahda, zie *sjahda*.
sahdoe, Arab. schoon, bevallig, sierlijk.
ṣáḥib, Arab. heer, eigenaar; *ṣaḥiboe'l-ḥikájat*, de eigenaar van het verhaal, d. i. de auteur; door de Maleiers overgezet met: *jang ĕmpoenja tjĕritĕra*.
ṣaḥífat, Arab. bladzijde, brief.
sáḥir, Arab. toovenaar, goochelaar.
sahlan, Arab. *s. beka*, wel bekome het u.
sahoer, e. s. v. vrucht.
saḥóér, Arab. spijs of maaltijd, gebruikt vóór het aanbreken van de morgenschemering, voornamelijk in de vasten.
sahoet; *mĕnjahoet*, antwoorden; *mĕnjahoeti*, beantwoorden, b. v. een groet; *bĕrsahoet-sahoetan*, elkander beantwoordende, b. v. van zingende of roepende vogels; *sahoetan*, antwoord, beantwoording.
sahwab, Arab. driestal, drievoet, stoeltje met drie pooten, steenen bankje.
said, Arab. heer, titel voor fatsoenlijke arabieren, doch die eigenlijk toekomt aan de afstammelingen van Mohammad.
saif, Arab. zwaard.
saijidi, Arab. mijn heer.
saijidoena, Arab. onze heer, wordt gebruikt van Mohammad en de eerste kaliefen.
sailán, Perz. Ceilon.
saïng; *bĕrsaïng*, samen reizen, samen varen, van schepen; (Mĕn. *sasaïng*, een gekoppeld geheel; onder één dak, op één rij; *tiga ĕmpat bidoeḳ sasaïng*, vier schuitjes op een rij naast elk.); *pĕrsaïng*, medezeilend vaartuig.
sair, Arab. krijgstocht, strooptocht.
sāïr, Arab. de naam van de 5e hel; vuur, vlam.
saïs, Arab. koetsier, stalknecht.
saja, I. verk. van *sĕhaja*, ik. Zie ald. II. een gelegde plooi; een stijf geplooide saroeng, Batav.
sajalán, Arab. vlieten, vloeien; watervloed.
sajang, het jammer vinden, begaan zijn met iets, medelijden hebben, sympathie; *kasih-sajang*, liefde en sympathie; *sajangnja*, 't is maar jammer, dat; *tiada sajang*, er niet om geven, het niet sparen, niet ontzien; *mĕnjajangkan*, iets sparen, het jammer van iets vinden,

iets ontzien; *kasajangan*, medelijdendheid; *bĕrkasajangan*, medelijden hebben, medelijdend zijn; *pĕnjajang*, ontfermer.

sajap, vleugel, vlerk, ook vleugel van een leger en de klauwieren, waarmede slingerplanten zich vasthechten; *badjoe bĕrsajap*, bovenkleed met lange wijde mouwen, zooals de Arabieren dragen; *sajap-sandang*, zie ald.

sajarat, Arab. dwaalster.

sajat; *mĕnjajat*, behoedzaam afschillen, of afstroopen van den bast eens booms, de huid van een beest enz. in dunne schijven of reepen afsnijden.

sajit, = *sajat*, zie ald. en *sijat*. Mĕn. *saït*, schijf, plat stuk v. iets; *mĕnjaït*, in schijven afsnijden.

sajoe, weemoedig, meewarig, aangedaan, geroerd; *mĕmbĕri sajoe dihati kami*, veroorzaakte aandoening in ons gemoed; *sajoe-sajoe*, treurig en weemoedig.

sajoeng, aan één zijde schuin toeloopend, zooals b. v. een kluiverzeil.

sajoep, door de verte onduidelijk voor het gezicht of gehoor; het doel onvolkomen of in het geheel niet bereikend, van een kogel, degen enz. te laat komend daar de persoon, dien men wil bezoeken, juist de deur is uitgegaan; *sajoep mata mĕmandang*, zoover het oog reikt. Mĕn. *sajoep*, onvoldoende. ontoereikend, te kort, te weinig; *sajoep-sajoep sampai*, op een klein weinigje na voldoende.

sajoer, groente, moeskruid, waaronder ook aardvruchten, meloen- en komkommersoorten worden gerekend; *sajoer-majoer*, allerlei groenten; *mĕnjajoer*, groente klaar maken; *mĕnjajoerkan*, tot groente bereiden.

saka, I. verk. van *poesaka*, erfelijk, oude gewoonte; *saka-baka*, oude verplichtingen, van leverantien of heerendiensten gebruikt. II. Jav. paal, pilaar = *tiang*, zie aldaar.

sakai, I. onderhoorige, volgeling. II. afrossen, Malaka, = *sakal* II.

sakal, I. schraal, tegen, van den wind; *mĕnjakal*, schraal of tegen worden; *mĕnjakalkan*, schraal of tegen doen worden. II. afrossen; met iets hards op iets hards kloppen = *sakai* II.

sakalian, allen, zie bij *kali*.

sakar, het Perz. *sjakar*, suiker.

sakarang, nu, thans, tegenwoordig, meteen; *sakarang ini*, nu, met nadruk, op dit oogenblik; *sakarang itoe*, op datzelfde oogenblik; *bĕharoe sakarang*, zooeven pas.

sakat, I. kwellen, tergen, plagen, sterker dan *oesiḳ*. II. woekerplant in het algemeen vdW. Mĕn. e. s. v. woekerplant met breede bladeren; volg. het bijgeloof een woonplaats van geesten, vdT. III. *soekoe-sakat*, zie bij *soekoe*. IV. schot, schut, dwarsbalk, boom ter afsluiting in eene rivier, om het smokkelen te beletten; *toewan sakat*, havenmeester, boomklerk; *mĕnjakat-njakat tanah*, land in kavelingen verdeelen; *bilik bĕrsakat*, afgeschoten kamer. Zie *sĕkat*.

saḳĕlát, Perz. laken, lakenstof.

saki, I. e. s. v. mand, in den vorm van een wan, gebruikt om aarde, kalk, zand enz. daarin aan te dragen. II. e. s. v. sterken drank, die uit Japan wordt aangevoerd. III. beslapen, bespringen, treden; metgezel, deelgenoot, Skr.

sakian, zie *kian*.

sakinat, Arab. woonstede, verblijfplaats, waar men rust geniet; rust, kalmte.

sakit, ziek, ziekte, pijn, moeite, kwelling; *sakit ṭaoen*, pest, epidemische ziekte, ook *sakit sampar; sakit hati*, ergernis, geërgerd, ook wrok koesteren; *s. pinang*, minnepijn, liefdesmart; *s. boelan* = *grahana boelan*, maansverduistering; *bĕrsakit*, zich vermoeien, afpijnigen; *mĕmpĕrsakiti*, iemand pijnigen, smart aandoen; *mĕnjakiti hĕndaḳ bĕranaḳ*, de weeën, barensnood krijgen; *mĕmboewat sakit dirinja*, zich ziek houden; *pĕnjakit*, kwaal ziekte; *pĕnjakit toewa*, de gebreken des ouderdoms; *pĕnjakit radja*, karbonkel, negenoog, pestkool, ook puist in het aangezicht, Sw. *bĕrpĕnjakit-pĕnjakit*, allerlei kwalen hebben, sukkelen; *kasakitan*, in de pijn zijn, in moeielijkheden verkeeren, kwelling, die men ondergaat.

sakitoe, een samentrekking van *sabagitoe*, zoodanig, zooveel.

sakoe, I. verb. Ned. zak in een kleedingstuk. II. afgescheiden, afgezonderd, afzonderlijk; *mĕnjakoekan*, scheiden, afzonderen; *jang tiada dapat disakoekan*, onafscheidbaar; *djalan-djalan jang*

sakoe-sakoe, afzonderlijke wegen. III. geheim, niet openlijk, stilletjes.

sakrat, Arab. dronkenschap; *s. almaut*, de doodstrijd.

saksama, Skr. nauwkeurig, stipt; geduldig, volhardend; *dĕngan saksama*, nauwkeurig, van onderzoeken.

saksi, Skr. getuige; getuigenis; *saksi ṣaḥ*, geldig getuige; *saksi baṭal*, gewraakt getuige; *s. doesta*. valsch getuige; *bĕrkata saksi*, getuigenis spreken; *mĕnjaksikan*, iets getuigen; *kasaksian*, getuigenis; *mĕmbĕri kasaksian*, getuigenis geven; *mĕmpĕrsaksikan*, van getuigen doen vergezeld gaan, b. v. *dipĕrsaksikannja kapada orang jang didalam djoeng*, doet hij het van getuigen vergezeld gaan bij de schepelingen, d. i. uit de schepelingen neemt hij er getuigen bij, Oend. Mal.

sakti, Skr. bovennatuurlijk vermogen; *kasaktijan*, door zulk een vermogen of kracht aangedaan; *mĕnjaktikan*, van bovennatuurlijke kracht voorzien, door die kracht voortbrengen, b. v. *samoewanja itoe disaktikan bikoe, sakti bĕlaka*, dat alles was door den heilige door bovennatuurlijke kracht voortgebracht en dus daarvan voorzien, Mes. Kag.

salah, fout, verkeerd, niet goed, mis, misdrijf, mislukt, ongelijk, verkeerdheid; *salah dĕngar*, verkeerd verstaan; *salah mĕlangkah*, misstappen; *salah sĕdikit*, het scheelt weinig, alleen was het jammer dat....; *angin salah*, tegenwind; *salah hati*, verstoord zijn; *salah kata*, zich verkeerd uitdrukken, onjuist spreken; *salah oerat*, verstuikt, verrekt; *salah rasa* en *s. pĕrasaän*, een somber voorgevoel hebben van een naderend onheil; *salah soewatoe*, het een of ander; *salah, sa'orang*, de een of ander; *apatah salahnja*, wat zou daartegen zijn, *sĕrba salah*, niet tot een besluit kunnen komen, doordat de een dit, de ander dat niet goed keurt, zie *sĕrba; bĕrolih salah kapada*, ongelijk krijgen, in 't ongelijk gesteld worden door; *bapa saoedara salah mĕndjadi*, oom, vaders oudste broeder; *ĕmak saoedara salah mĕndjadi*, tante, moeders oudste zuster; *bĕrsalah*, fout hebben, een misslag begaan, met fouten; *tĕrsalah*, ook: mis, gemist, b. v. van een slag; toevallig een fout begaan; *mĕnjalahi*, ook zich verzetten tegen, tegenspreken, tegen iets opkomen, opponeeren; *pĕrsalahan*, weerstand; *mĕnjalahkan* en *mĕnsalahkan*, een slag of wapenstoot doen missen, ontwijken, in het ongelijk stellen, gispen, beschuldigen, aanmerkingen op iets maken; *kasalahan*, misdrijf, beschuldiging; *bĕrsalahan*, verschillend, onderscheiden zijn; *bĕrsalah-salahan*, onderling verschillend, b. v. van kleuren, oneensgezind zijn; *salah-salahan*, wordt gezegd v. e. brik, welks achterste mast zonder ra's is; *salah-sileh*, allerlei fouten of overtredingen; *salah faham*, mis verstaan; *salah tampa*, verkeerd opnemen of opvatten.

ṣaláḥ, Arab. vroomheid, braafheid.

salai; *mĕnjalai*, boven het vuur rooken, b. v. visch; Mĕn. drogen, aan zonnewarmte blootstellen, roosteren boven het vuur, vdT.; *mati tĕrsalai*, in den rook gestikt; Mĕn. door buitengewone warmte dood gegaan; *ikan salai*, gerookte visch.

salak, I. *mĕnjalak*, blaffen, van honden. II. een soort van rotanpalm met eetbare vrucht.

salaksa, zie *laksa*.

salám, Arab. vrede, heil, vredegroet, heilbede over den profeet; *dár assalám*, land des vredes; *ālahi assalám*, over hem zij de vrede; *mĕmbĕri salám*, groeten, de vredegroet geven; *bĕrsalám-saláman*, elkander begroeten; *assálam ālaikoem*, vrede zij over u, de gewone groet, die beantwoord wordt met *wa ālaikoem assalám*, en over u zij vrede.

salama, zoo lang, zie *lama*.

salámat, Arab. heil, voorspoed, welvaren, gezondheid, behoud, geluk, zaligheid, behouden, gelukkig, gered, ontkomen, voorspoedig, zalig; *poelang dĕngan salamat*, behouden thuiskomen; *tiada salamat*, er niet goed afkomen, niet voorspoedig zijn; *lĕpas dĕngan salamat*, het gelukkig ontkomen; *mĕnjalamatkan*, behouden, zaligen; *disalamatkan kĕmbali*, behouden teruggebracht worden; *salamat djalan*, goede reis! *salamat datang*, welkom! zie *datang*.

salang, I. *mĕnjalang*, ter dood brengen, door met de *kĕris pandjang*, door de holte van het rechter-sleutelbeen naar het hart te steken; *tĕmpat pĕnjalang*, de holte boven het rechter-sleutelbeen;

pĕrhakas salangan het voor die straf noodige gereedschap. Zie *sĕlang* en *sĕlangka*. II. hevig schokken of stooten van een vaartuig.

salasál, Arab. pisvloed, diabetes.

salat, verlaten, eenzaam, W. Sum. *poetĕri-salat*, e. s. v. rijstgerecht, bestaande uit een laag kleefrijst en daarop een laag eieren, in den wasem gaar gestoomd.

ṣalat, Arab. gebed, formuliergebed, meerv. *ṣalawát*.

ṣalawát, meerv. van *ṣalat*, zie ald.

sálbijah, Perz salie.

saleh, zich ergens heen begeven, uitrukken van een leger of legeraanvoerder; *saleh bĕrlantjang*, op reis gaan met een inl. oorlogsvaartuig, H. Boedj.; *saleh bĕrdoeli*, te voet gaan, van den Vorst; *s. mĕngambang*, wegzweven.

saleko, Jav. bolwerk, bastion, buitenpoort van een *nĕgara*, zie *sikoe*.

sali, opgewassen zijn tegen iemand; *sama sali*, tegen elkander opgewassen zijn, voor elkander berekend zijn.

ṣali, Arab. verhit door vuur, verwarmd, verbrand. Zie *salai*.

ṣalíb, Arab. kruis; *mĕnṣalíbkan*, kruisigen.

ṣáliḥ, Arab. vroom, rechtschapen, braaf man.

salin; *mĕnjalin*, verwisselen, het een door het andere vervangen; overschrijven, vertalen; *bĕrsalin*, bevallen of in de kraam komen, veranderen van naam, titel of kleeding; *pĕrsalinan* en bij verkorting ook *pĕrsalin*, wisselkleederen, inz. als geschenk van den Vorst; ook wel vorstelijk geschenk in het algemeen.

salira, Jav. lichaam, van *sarira*, Skr.

ṣalla, Arab. *ṣalla allahoe ālaihi wasallama*, God zegene hem en geve hem vrede, zegenbede na het noemen van den naam des Profeets.

saloeḳ; *bĕrsaloeḳ*, dooreengestrengeld, zooals de schakels van een ketting. Mĕn. over elk. geslagen van twee voorwerpen, gekruist, in elk. grijpend zooals b. v. twee haken, over en weer verplichtingen hebben. Zie *sĕloeḳ*.

saloeng, bamboezen pijp, om vuur aan te blazen; ook e. s. v. fluit, Pad. bov.l.

saloer, goot van een dak, waterleiding; *saloeran*, bamboezen goot, ijzeren buis, waterleiding, kanaal, zie *aloer*.

saloet, omhulsel, bekleedsel, beslag; *kĕris bĕrsaloet dĕngan peraḳ*, kris met zilverbeslag; *soerat bĕrsaloet dĕngan soetĕra koening*, brief in geel zijden enveloppe; *saloet gigi*, het email der tanden.

saloewan, samentr. van *sahaloewan*, zie *haloewan*.

saloḳ, = *salaḳ* I, doch overdrachtelijk van eene vrouw, die tegen haren man raast of tiert, b. v. *itoelah sĕhaja ta'koewasa, disaloḳnja tiada bĕrhĕnti*, dat kon ik niet uithouden, zij raasde zonder ophouden, Mal. Sam.

sama, Skr. gelijk, even, tegelijk, samen, eenerlei, een en hetzelfde, in de spreektaal ook: met, *sama banjaḳ*, even veel; *sama bĕrani dĕngan dia*, gelijk in dapperheid aan hem; *sama manoesia*, evenmensch, naaste; *sama anaḳ tjoetjoe Adam*, medemenschenkind; *sama hamba Allah*, mededienaar Gods; *radja samanja radja*, Vorsten met huns gelijken; *sama sĕndirinja*, onder elkander; *sama kadoewanja*, beiden gelijk of te gelijk; *sama djoega*, 't is geheel hetzelfde, 't komt overeen uit, 't is onverschillig welke of wat; *pada sama tĕngah*, in het juiste midden; midden in, juist in het midden; *sama sakali*, allen of alles in eens; *bĕrsama-sama*, gezamenlijk of gelijkelijk iets doen, te zamen zijn; *bĕrsamaän*, gelijk zijn, van velen, gelijk staan; *sama .... sama*, zoowel .... als; *sama .... ataw*, hetzij .... of; *samakah baïk dĕngan djahat itoe*, is goed en kwaad dan een en hetzelfde, Pr. Dj.; *mĕnjama-njama*, zich met anderen, inz. hoogeren, gelijkstellen, b. v. *patik takoet taulat kĕlaḳ hĕndaḳ mĕnjama-njama*, ik vrees den vloek weldra, omdat ik mij wil gelijkstellen, Pr. Dj.; *sama tara*, evenbeeld; *pĕnjama*, het deel van beiden; *kasamaän*, gelijkheid; *pĕrahoe sama orangnja*, het vaartuig met zijne bemanning.

samaḳ, I. eene omzetting van *masaḳ*, looien, tannen; looi; *samaḳ katja*, looi of tan, vermengd met glaspoeder, waar mede men de vliegertouwen insmeert, om ze scherp te maken, ten einde het touw van de tegenpartij te kunnen doorsnijden; *toekang samaḳ*, leerlooier; *mĕnjamaḳ*, iets tannen, looien. II. e. s. v. boom, die goed timmerhout levert; *s. poeloet*, een variëteit daarvan.

saman, verb. Eng. summons, dagvaarding.
samang, zie bij *indoek* en *sĕmang; anak samang,* de kostgangers, commensaal.
samantara, onderwijl, intusschen, gedurende; tijdelijk; ongeveer op de hoogte van; *samantara bĕlom,* onderwijl nog niet. Zie ook *antara.*
samāoen, Simeon.
samar, verborgen, vermomd; niet duidelijk te onderscheiden, incognito; *mĕnjamar,* zich verbergen of vermommen; *m. dĕngan orang banjak,* zich onder de menigte verbergen of schuil houden; *waktoe samar moeka,* schemeravond, wanneer het gelaat niet duidelijk meer te onderscheiden is; *samar dĕngan awan,* geheel in wolken gehuld, van den top eens bergs; *mĕnjamarkan dirinja,* zich vermommen, verkleeden; *disamarnja soerat itoe dĕngan kaïn,* hij wikkelde dien brief in doek; *disamarkan bĕrsoeka-soekaän,* verborgen onder (den schijn) van vroolijkheid.
samáwi, Arab. hemelsch, van *sama',* hemel.
sambal, zekere toespijs bij de rijst, waarvan een groot aantal soorten bestaan Zie *kokki Bitja,* het beroemde Maleische kookboek.
sambalewa, niet met den noodigen ijver of zorg verricht; *mĕnjambalewa,* niet met lust werken, sammelen, talmen; *mĕnjambalewakan,* niet met lust behandelen.
sambang, I. rondgaande nachtwacht, ronde, patrouille; *bĕrsambang,* de ronde doen, de wacht houden. II. verlaten bijennest; *lilin sambang,* was van zulk een nest, meestal door het weder gebleekt, vdW. volgens de opgave, mij gedaan, nieuwe honigraat, waarvan de was nog zeer wit is en waarin pas de larven der jonge bijen zijn.
sambar; *mĕnjambar,* iets in snelle vaart grijpen, zooals een roofvogel zijn prooi, ook: treffen van den bliksem of van een kogel; wegrooven, snel aanvliegen om het te grijpen; *sambar-mĕnjambar,* elkander aanvliegen.
sambat, I. verbonden, aaneen; *bĕrsambat dĕngan,* verbonden zijn met; *mĕjambat,* verbinden, aaneenlasschen; *m. tangan,* de handen samenvouwen II. smeeken, jammeren, om hulp vragen.
sambau, e. s v. gras. Mĕn. id.
sambil, tevens, terwijl, tegelijkertijd; *sambil* ..... *sambil,* al .... en het tegenw. Deelw. b. v. *sambil bĕrdjalan sambil mĕnangis,* al gaande en weenende; *sambil-sambil,* tegelijkertijd iets doen, H. Abd.
sambilan, negen; 't is eene samentrekking van *sa* en *ambilan,* een afneming, nml. van de tien; *sambilan bĕlas,* negentien; *sambilan likoer,* negen en twintig; *sambilan poeloeh,* negentig.
samboeng, gelascht, aangezet, verlengd; *samboengan,* aangelascht stuk, verlengstuk; *samboengan tijang,* steng van een mast; *mĕnjamboeng,* lasschen, verlengen, een stuk aanzetten.
samboer, *samboer-limboer,* het opkomen van het avondrood, 's avonds om zes uur. Zie *samboerna* en *limboer.*
samboerna, goudkleurig.
samboet; *mĕnjamboet,* beleefd aannemen, ontvangen, recepieeren, inhalen; *mĕnjamboet dĕngàn mata,* met de oogen beleefd ontvangen, d. i. van degenen, die aan de ontvangst geen werkdadig aandeel kunnen nemen, den gast met vriendelijke, belangstellende blikken aanzien, Pr. Dj.; *mĕnjamboet tangan,* iemand met het geven van de hand ontvangen; *m. tangan dĕngan hormat,* eerbiedig de toegestoken hand aannemen; *samboet-mĕnjamboet,* accompagneeren, van muziek, I. P. zie *sahoet;* Mĕn. *samboet* II. tegen winst leenen, op crediet ontvangen; *samboetan dagangan,* koopgoederen of handelswaren in consignatie; invoerhandel, F. *bĕrsamboetan masak,* achtereenvolgens rijpen, van vruchten, die elk. opvolgen; *bĕrsamboetan dĕngan,* in overeenstemming zijn met, b. v. *moeloet bĕrkata-kata bĕrsamboetan dĕngan boedi-bĕhasanja,* als de mond sprak was dat in overeenstemming met hunne wellevendheid. Mĕs. Kag. *tjanggainja pandjang bĕrkilat-kilat sapĕrti tjĕrĕmin habloer bĕrsamboetan tjĕhaja tjintjin didjari,* haar kunstnagels waren lang en blonken als een spiegel van kristal in overeenstemming met den glans van de ringen aan hare vingers, id.
sambok, Jav zweep, karwats.
samĕna; *samĕna-mĕna,* zonder aanleiding, zonder reden.
samĕndjak, zie *sĕdjak.*

saměsta, Skr. geheel, gansch, de geheelheid of ganschheid; *toehan saměsta ālam,* de Heer van het gansch heelal.
sami, I. Arab. hoog, verheven, aanzienlijk. II. een priester van Boedha.
ṣamím, Arab. zuiver, onvermengd.
samir, aaneengeregen sagopalmbladeren; *kadjang samir,* dekmatten, daarvan vervaardigd. Zij worden niet in tweeën gevouwen, zooals de gewone *kadjang* en bij *bilah,* niet bij *bidang* geteld; *samir-ajar,* zulke matten tot bedekking van de lading in een vaartuig gebruikt; *měnjamir,* met zulke matten bekleeden of beleggen.
samiri, Arab. *orang samiri,* Samaritaan.
sammoer, Arab. sabelbont.
samoeka, van hetzelfde voorkomen, eender van gelaat, onder vier oogen; *běrsamoeka,* zich onder vier oogen bevinden; *měnjamoekakan,* tegenover elkander stellen, confronteeren. Zie ook *moeka.*
samoela, van voren aan, op nieuw; *měnjamoelakan,* van voren aan weer doen beginnen.
samoem, Arab. de heete woestijnwind.
samoen, struikgewas; *sěmaḳ-samoen,* allerlei struikgewas, H. Abd. p. 389; *měnjamoen,* struikrooverij plegen, rooven op het land; *pěnjamoen,* struikroover, roover op het land; *kasamoenan,* beroofd; *měnjamoen-měnjakar,* roof en manslag, Pad. bov.l. Zie ook *rompaḳ.*
samoer, Arab. sabeldier, pels, pelskleeding.
samoewa, Skr. alle, geheel en al, alles; *kasamoewanja,* tot allen, allen te gader.
sampah, droog vuilnis, aanveegsel; ook uit nederigheid overdrachtig gebruikt voor eigen huisraad, goederen en geschenken. Het is eene omzetting van *hampas; sampah-sarap,* allerlei droog vuil, fijn en grof, zie *sarap.*
sampai, I. gekomen tot, aangekomen, tot aan, tot; vervuld of bereikt worden, tot stand komen, er toe komen, toereikend zijn, voldoende, genoegzaam, zoodat, zoo zelfs, dat...; *sampai hati,* het van zijn hart kunnen verkrijgen; *sampai-sampai,* zóó ver gekomen zijn, zóó diep gezonken zijn; b. v. *sampai-sampai ěngkau binatang jang tiada běrboedi,* gij zijt zelfs gezonken tot het redelooze vee, Pěl. Dj. *sampai....* *sampai,* zoo lang ... zoo lang ook, *sampai ija běrlajar, sampai měngoelang-oelang akan pěrkataännja,* zoolang hij zeilende was, zoolang herhaalde hij ook telkens die woorden; *měnjampaikan,* doen toekomen, tot of bij iemand brengen; *sampaikan,* samentr. van *sampai* en *akan,* tot zelfs. II. over iets heen hangen, b. v. over een rek, kapstok, den schouder, droogstok enz.; *měnjampaikan,* doen hangen over iets, iets over iets heen hangen; *sampajan,* kapstok, rek, droogstok; *sělampai,* heeft dezelfde beteekenis; ook een zijden, met goud gestikten band, dien de vrouwelijke bedienden aan het hof over de schouders geslagen dragen, zoodat de beide einden over den rug hangen; *měnjělampai,* over de schouders geslagen dragen, over de schouders slaan.
sampaḳ, I. ingestoken of ingedreven tot het handvat, gevest, den kop van een werktuig, wapen, pagaai, spijker enz. voorgeheschen van een zeil; *měnjampaḳ,* zoo insteken of indrijven. II. metalen beslag, of ring aan het einde van een blaasroer of boven aan een lansstok, zie *sangkar.* III. e. s. v. kruis-of-muntspel.
sampal, Měn. *měnjampal,* een voorwerp tusschen twee andere leggen of zetten, iets vastzetten door er iets onder of tusschen te steken, ook iets omwinden opdat het in eene opening passe. Zie *sěmpal, sěndal* en *gandjal.*
sampan, Chin. e. s. v. scherp gebouwde, goed zeilende vaartuigen en vaartuigjes, waarvan vele soorten, b v. *sampan pandjang,* lange boot met mast en zeil; *s. p. kanaïkan,* zulk een boot voor Vorstelijke personen; *s. kajoeh-kajoehan,* roeiboot, die gepagaaid wordt; *s. p. tambang,* zulk een boot tot vervoer van personen en goederen op grooten afstand; *s. pěnambang,* ook *tambangan,* overzetboot; *s. gèbèng,* boot, die tot woning dient voor de *orang laoet; s. pěndjaringan,* visschersboot om met e. s. v. net, *djaring* genaamd, te visschen en met een bemanning van drie koppen; *s. koliḳ,* kleinste bootje in dien vorm, kano; *s. poekat,* groote visschersboot, om met e. s. v. net, *poekat* genaamd, te visschen en om hare grootte ook als handelsvaartuig gebruikt; *s. kotaḳ,* vierkante chinee-

sche sloep; *s. toenda,* bootje op sleeptouw enz.
sampang, I. *mĕnjampang,* pagaaien, van iemand, die op den voorsteven zit; *pĕnjampang.* de pagaaier; *sapĕnjampang,* medepagaaier. NB. dit wordt ook wel eens verkeerd *sanjampang* geschreven. II. het Mal. verlak of vernis. Voor het Chin. en Eur. zijn andere namen. *Pohon sampang,* de vernisboom.
sampar, pest, epidemie onder menschen en vee; *sampar kidap,* langdurige pest, een scheldwoord, Pr. Dj. Zie *idap.*
sampĕlah, van *sampah,* oud vuil, iets onbruikbaars; deugniet. Mĕn. id. en ook *sampĕrah; sampĕlah kĕlapa,* de uitgeperste vezels van de kokosnoot.
sampi, = *sapi,* koe.
sampil, bast aan het onderste gedeelte der hoofdrib.
samping, een soort van trom, bij de Klinganeezen in gebruik. Komt voor H. Boedj.
sampir, I. schuitvormig bovenste gedeelte van een krisscheede; *mĕnjampir kĕris,* een kris daarvan voorzien. II. Jav. over iets hangen; *sampiran,* kapstok enz. Zie *sampai* II.
sampoe, I. sukkelend, gedurig onwel zijn, kwijnend. II. *mĕnjampoe,* stoppen van een spel, doen staken, wat maar driemaal mag geschieden.
sampoel, overtreksel, sloop, kap, enveloppe; *soerat bĕrsampoel,* een geënveloppeerde brief; *anaḳ bĕrsampoel,* kind, dat met een helm geboren is; *sampoel bantal,* kussensloop; *mĕnjampoel,* overtrekken met iets, enveloppeeren. Zie *paloet* en *saloet.*
sampoen, I. lang genoeg om het op te knoopen, van het haar. II. Jav. klaar, gereed, afgedaan; volmaakt gaaf, ongeschonden.
sampoer, Mĕn. een stuk lijnwaad of doek als borstkleed bij vrouwen.
sampoerna, Skr. volmaakt, volkomen, volledig, voltooid, zonder gebreken, volbracht; *mĕnjampoernakan,* volmaken, voltooien; *kasampoernaän,* volkomenheid, volmaaktheid.
sampoḳ; *mĕnjampoḳ,* tegen iets aanstooten, b. v. met den voet tegen een steen, twee voorwerpen tegen elkaar, b. v. twee vliegers of wagens; kruisen van wapens, waaronder iemand door moet gaan; zich ongevraagd in iets mengen; zich door elkander bewegen, zooals een troep zwaluwen of vledermuizen of komende en gaande personen; *tĕrsampoḳ,* ergens tegen aanloopen; *sĕrampoḳ toenggoel,* een stoffel, onhandige, die overal tegenaan loopt; *sampokan* en *kasampokan,* e. s. v. geestverschijning of spook.
samsam, iemand van half Maleisch, half Sijamsch bloed.
samsir, = *sjamsjir,* zie ald.
samsjoe, Chin. arak. Zie *tjoe.*
sana, I. daar, ginds; *disana,* aldaar; alsdan; *sana-sini,* hier en daar. II. = *angsana,* zie ald.
sanaḳ, bloedverwant, nabestaande, van *sa-anaḳ,* één uterus; *sanaḳ-saoedara,* naaste bloedverwanten.
sanam, indigo, Pad. bov.l.
sanan, = *sana,* zie ald.
sanat, Arab. jaar; *sanat masehi,* het Christelijke jaar, A. D.; *sanat alhedjrat,* het Mohammedaansche jaar, jaar der vlucht.
sanboeḳat, Arab. de vlierboom, lat. sambucus.
sanda, I. samentr. van *sajahanda,* zie *sĕhaja.* II. scherts, grap; *sanda-goerau,* allerlei gekkernij; *bĕrsanda-sandakan,* voortdurend gekscheren met, b. v. *patoetkah ĕngkau bĕrsanda-sandakan akoe,* Mes. Kag.; *bĕrsanda-goerauwan,* gekheid maken, van velen.
sandang, schouderriem, draagband, baudelier, sjerp over den schouder, band eener hooge ridderorde; *sajap sandang,* zeker tooisel van den Vorst, bestaande uit twee over de borst gekruiste gouden kettingen, waarvan de eene *gadjah gĕmoeloeng* en de andere *majang mĕngoerai* heet; *mĕnjandang,* iets aldus dragen; *mĕmpĕrsandangkan di-atas bahoe,* iets aldus over den schouder hangen; *sĕrandang,* gaffelvormige bok om masten op te richten.
sandangan, Jav. kleeding, kleederen enz. = *pakajan,* zie *pakai.*
sandar; *bĕrsandar,* leunen; *tĕrsandar,* geleund; *mĕnjandarkan,* iets doen leunen, ergens tegenaan zetten, b. v. een piek tegen den wand; *sandar-mĕnjandar,* tegen elkander leunen; *sandaran* en *pĕsandaran,* dat, waartegen geleund wordt; *pĕsandaran koersi,* rugleuning van een stoel; *mĕnjandari,* iemand ondersteunen, Mes. Kag.; *mĕnjandarkan*

pěrkataän, samengestelde uitdrukkingen vormen door nevenschikking.
sanděra, gijzelaar, R. v. Eys.
ṣandik, Arab. mrv. van *ṣoendoek*, kast, kist.
sanding, I. wat voor de hand ligt, gemakkelijk te verkrijgen of weg te nemen; vlak naast; *doedoek běrsanding*, vlak naast elkander zitten. II. scherpe kant, zijde; *sanding pěndjoeroe*, geometrische kant; *běrsanding*, kanten hebben, kantig; *běrsanding měloekaï*, verwondende kanten hebben, fig. van iemand, die niet te vertrouwen is.
sandja, I. Skr. *sandjakala*, avondschemering, avondrood, schemertijd. II. onderweg even ergens aangaan, ergens aanwippen; *těrsandja*, te voorschijn komen, toevallig ergens komen of aangaan; *djangan sandja dilawang*, niet even aan de buitenpoort aangaan, fig. voor bepaald lang in het huis vertoeven. H. Boedj.
sandjakala, zie bij *sandja*.
sandoeng, trapper van een weeftoestel; *sandoengan*, de tressen of lussen van passement in een rijtuig, waardoor men de armen steekt, om gemakkelijk te zitten; *těrsandoeng*, ergens met den voet aan blijven haken, of met den voet er tegen stooten, ook *těrsěrandoeng* en op Java *kěsandoeng; batoe sandoengan*, steen des aanstoots; *sandoeng*, ook: kniebalk, kromhout, d. B. terwijl M. daarvoor *sindoeng* en C. *sěndoeng* opgeeft.
sandoera? b. v. *balai běrsěndikan sandoera?* H. Boedj.
sang, I. titel van een godheid of doorluchtig persoon; in fabels ook spotachtig gebruikt voor namen van dieren, die daarin een hoofdrol spelen; *sang nata*, zie ald.; *sang jang*, de godheid; *sang agoeng*, de groote, de voorname; *pěrsangan*, de gezamenlijke *sang*, de hoofden van het eiland Bintan. II. *měngěsang*, den neus met de vingers snuiten; *sang saběląh*, een neusgat uitsnuiten terwijl men het andere dichthoudt. III. Perz. steen.
sanga, schuim, vuil, droezem van metalen.
sangadji, de Vorst, regeerder. Zie *sang*.
sangai, e. s. v. deksel, behoorende bij de *koekoesan* of toestel om rijst gaar te stoomen.
sangat, zeer, uitermate, inz. van kwade dingen, terwijl *amat*, meer van goede gebruikt wordt; *amat sangat*, uitermate zeer; *minta sangat-sangat*, dringend verzoeken; *běrsangatan masjhoer*, zeer erg zich verspreiden, b. v. van praatjes; *měmpěrsangat*, het zeer op iemand of iets toeleggen.
sangga, stut, steun, rek; *sangga mara*, sloephaak, dwarsstang aan het lemmet van een piek; *sangga lajar*, vorkachtige stutten tot berging der zeilen; *s. galah*, vorkachtige stutten tot berging van de scheepsboomen; *sangga boenoeh*, toovermiddel om het vermoorden van iemand te beletten; *s. langit*, op Java e. s. v. klimplant met fraaie roode bloemen, letterl. hemelstut, omdat die plant zoo hoog klimt; *s. pědang*, pareerstang aan een sabel; *s. loetoeng*, e. s. v. *ramboetan*-vrucht, ook *poelasan* genoemd; *sangga wědi*, Jav. stijgbeugels; *s. nakaṣ*, onheilafweermiddel; *sangga-sangga*, tafelbedienden van een Vorst; volgeling van een drager der rijks-insignien; *měnjangga*, stutten, steunen, tegenhouden, ophouden; *pěnjangga sěnapang*, geweerrek; *p. tangan*, beugel aan het gevest van een sabel; *pěnjangga pajoeng*, schuif aan een regen- of zonnescherm.
sanggah; *měnjanggah*, weren, verwijderen, b. v. *radja ādil, radja disěmbah; radja ẓalim, radja disanggah*, een rechtvaardig Vorst wordt geëerd, een onrechtvaardige geweerd, Pad. bov.l. volg. vdT. tegenspreken, tegenstribbelen, zich verzetten; *pěnjanggah*, een onwillige, iem. die gewoon is zich te verzetten of tegen te streven.
sanggam; *měnjanggam*, in bruikleen vragen, in bruikleen nemen.
sanggamara, zie bij *sangga*.
sanggan, e. s. v. metalen kom met getanden rand, gebruikt tot overbrenging van geschenken.
sanggang; *měnjanggang*, iets met de beide handen van onderen oplichten, b. v. een kast, ledikant enz. Zie *sagang*.
sanggat, even den grond raken, op een droogte stooten, van een vaartuig.
sanggawědi, zie bij *sangga*.
sanggěrah, Port. aderlaten, bloeden.
sanggit, I. *měnjanggit*, door wrijving een knarsend geluid doen ontstaan; *m. gigi*, op de tanden knarsen; *sanggit dajoeng*, e. s. v. krekel, die met haar

schel geluid de aanstaande komst van een op reis zijnde huisgenoot aankondigt. II. Jav. hofjuffer, kamenier.
sanggoel, opgebonden haarwrong; *tjoetjoek sanggoel,* haarpen; *toetoep sanggoel,* e. s. v. gouden hoofdsiersel om de haarknoopen op het hoofd der bruid te bedekken; *bĕrsanggoel lintang sangkoet,* eene bijzondere wijze van het haar op te maken.
sanggoeng, zie *sĕranggoeng.*
sanggoep, op zich nemen, er voor instaan, aannemen om iets ten uitvoer te brengen.
sanggoer, Perz. e. s. v. mandje, waarin men dranken ter markt brengt, vdW.
sanggoerdi, = *sanggawĕdi,* zie ald.
sanggrah, Jav. ruwe omheining; *pasanggrahan,* tijdelijk opgeslagen pleisterplaats = *pĕrsinggahan,* zie *singgah.*
sangit, Jav. branderig, van een lucht, zooals van gezengd haar, aangebrand eten enz. *walang sangit,* e. s. v. lang, grijs torretje, dat een stinkende lucht van zich geeft en veel schade doet aan de rijstvelden.
sangjang, zie *jang* II.
sangka, I. Skr. meenen, vermoeden, argwaan, verdenking; *sangka jang tĕgoh,* vast vermoeden, bepaalde meening; *tiada disangka,* ongedacht, niet verwacht; ongemeen; *mĕnjangka,* een vermoeden of meening koesteren. II. Skr. groote zeehoorn, tritonschelp; *sangkakala jang achir,* de bazuin des tijds, de laatste bazuin bij de opstanding.
sangkajan, e. s. v. hoos.
sangkak, I. belet, verhinderd; *mĕnjangkak,* iemand of iets beletten, verhinderen. II. kegelvormige mand met de opening naar boven als nest voor kippen om in te leggen, = *sangkar,* Pad. bov.l. *sangkak rimpang,* zie *rimpang.*
sangkal, I. *mĕnjangkal,* ontkennen, loochenen; *mĕnjangkal diri,* zichzelven verloochenen, ook door zich iets te onthonden; *mĕnjangkalkan,* ook: weren, tegenhouden. II. steel van hamer, bijl ook van een dissel, schop, hak en derg.
sangkar, I. ook *sangkaran,* kooi, vogelkooi, kippenloop. II. ring om het splijten te beletten, van een mesheft, blaasroer enz. Zie *sampak.* III. middellijn. Zie *sĕngkang.*
sangkara, Kw. wild zwijn, everzwijn.
sangkĕla, Skr. hand- of voetboei, blok aan de pooten van een dier; *mĕnjangkĕla,* in de boeien sluiten, een blok aan de pooten doen.
sangkĕlat, zie *sakĕlát.*
sangketa, Skr. rechtsgeding, proces; *bĕrsangketa,* een rechtsgeding hebben, procedeeren.
sangkil, het doel bereikt hebben, van een vaartuig, kogel enz. raak.
sangkoe, e. s. v. metalen kom, zonder voet of rand.
sangkoen, stevig, ferm, stout, standvastig.
sangkoer, bajonet, ook *mata sangkoer.* Zie *soengkoer.*
sangkoet, ergens aan blijven haken, hangen, vastzitten; gehecht zijn, aanhangen, aankleven; haperen, blijven steken van de stem, door iets tegengehouden, van een zwaard. Om het toevallige meestal *tĕrsangkoet; sangkoet paoet,* zie bij *paoet; sangkoetan,* hinderpaal, beletsel. Mĕn. haak enz. waaraan iets wordt opgehangen; *djahit sangkoet,* e. s. v. steek bij het naaien.
sangling, Jav. *mĕnjangling,* polijsten van metaal.
sanglir, zie bij *sari* en *sang.*
sangloeng, misdracht van een olifant, Maxw.
sangnata, Jav. de gebieder, de Vorst.
sangoe, I. e. s. v. fijne *agar-agar.* II. Jav. leeftocht, mondvoorraad.
sangoeloen, Jav. gebieder, godheid, zie *pakoeloen.*
sangsara, kwelling, lijden, leed, plaag, moeielijkheid; *mĕnjangsarakan,* kwellen, plagen, martelen, pijnigen.
sani, Arab. hoog, verheven, kostbaar, prachtig, schoon.
sanja; *bahwa-sanja,* verkorte schrijfwijze van *bahwa sasoenggoehnja,* voorwaar, waarlijk.
santak; *mĕnjantak,* stooten met de vuist of de knokkels, stompen.
santan, kokosmelk; ook e. s. v. aas om visch te vangen, bestaande uit fijngehakte vischjes, die met *toeba*-nat besprenkeld zijn.
santap, = *sĕntap,* zie ald.
santĕn, op Java = *santan.*
santĕr, Jav. hevig, driftig, onstuimig, sterk, van een stroom enz.
santoe, Kw.? zegen, geluk; *mĕnjantoni,* zegenen, b. v. *satĕlah soedah disantoni*

bikoe brahmana, nadat hij door monniken en bramienen gezegend was, Pr. Dj. Zie *rĕstoe* en *rĕston*.
santoek, = *antoek*, zie ald.
santoen, deftig, bedaard, in manieren; *sopan santoen*, ingetogen of zedig en deftig.
santosa, Skr. rust, veiligheid, gerustheid.
santri, leerling-priester bij de Mohammedanen, vroom, godsdienstig; *dagang santri*, vreemdelingen en *santri's*.
saöe, deksel van een pot of *bĕlanga; ikan saöe bĕlanga*, een soort van platvisch.
saoedara, Skr. broeder of zuster; ook gebruikt als: vriend, tegen gelijken in rang, en van iemands vrouw; *saoedara sapoepoe*, neef of nicht; *saoedara andjing*, broeder of zuster van dezelfde moeder, maar van andere vaders; *s. sadjalan djadi*, broeders of zusters van dezelfde moeder; *bĕrsaoedarakan*, tot broeder of zuster hebben.
saoeh, anker, dreg; *saoeh tĕrbang*, enterdreg, enterhaak; *s. tjĕmat*, werpanker; *bĕrsaoeh toenggal*, nog maar voor één anker liggen, d. i. zeilree zijn, op het punt van te vertrekken.
saoek; *mĕnjaoek*, een band om iets slaan om het vast te houden, met den gebogen arm iets naar zich toehalen; onder het gaan oprapen; *saoek-mĕnjaoek*, hetzelfde met verscheidenheid, ook van touwwerk, dat in elkaar hangt; *saoek-saoek*, schepnetje voor het vangen van visch of vlinders, ook zakje aan een stok om vruchten te plukken. Mĕn. *mĕnjaoek*, uitscheppen, putten, uitvisschen.
sap, ook *sab*, een lapje of iets dergelijks in den inktkoker gedaan als zuigmiddel, zooals bij stempelinkt.
sapa, verk. van *sijapa*, wie; *mĕnjapa*, iem. vriendelijk toespreken, eigenl. vragen wie hij is; *tidak bĕrsapaän*, niet tegen elk. spreken, gebrouilleerd zijn. Zie *tĕgor*.
sapansapa, zie *ṣafaṣaf*.
sapang; *s. djarang*, e s. v. witten doek met roode randen en witte franje, door de Mal. vrouwen op Sumatra als sjaal gedragen.
saparo, Jav. een half, de helft; ook gebruikt in de beteekenis van e e n i g e evenals *satĕngah*.
sapau, kleine hut of afdak, voor oogenblikkelijk gebruik.
sapĕrti, als, evenals, gelijk, zooals, overeenkomstig, als ware het, om zoo te spreken; aangaande, betreffende, bij voorbeeld, behooren; *dĕngan sapĕrtinja*, naar behooren, zooals het betaamt, overeenkomstig iemands rang of stand; *sapĕrti mana* = *sĕbagaimana*, geheel zooals; *mĕnjapĕrtikan*, naar behooren behandelen, maken, inrichten.
sapi, koe; *minjak sapi*, e. s. v. ransig, dierlijk vet, dat door de Klinganeezen en Maleiers bij de spijsbereiding wordt gebruikt. Zie *lĕmboe*.
sapih, I. halve verlamming door eene beroerte. II. Jav. spenen, scheiden.
saping, e. s. v. trom = *samping*, zie aldaar.
sapir, verb. Ned. cipier en sappeur.
sapoe, vegen, veger, bezem, garde, kwast; *sapoe-tangan*, verk. tot *sĕtangan*, zakdoek; *sapoe tangan kapala*, ook *sĕtangan kapala* en alleen *sĕtangan*, hoofddoek; *mĕnjapoe*, vegen, afvegen, strijken, streelen, geeselen; *mĕnjapoekan*, iets ergens op of in wrijven of op strijken; *mĕnjapoe kābatoe'llah dĕngan djanggoet*, den tempel Gods met zijn baard aanvegen; *pĕnjapoe*, veger, kwast, bezem; *pĕnjapoe ajar mata*, doek om de tranen af te drogen; *s. halaman*, e. s. v. struik = *sĕlĕgoeri*, zie ald.; *sapoe lidi*, bezem, gemaakt van de ribben der palmbladen, stalbezem; *sapoe sarang laba-labā*, raagbol; *s. idjoek*, veger of stoffer van arenvezels; *sapoe mĕrang*, veger van rijststroo; *s ringin*, e. s. v. jongensspel.
sapoeloeh, tien, zie *poeloeh*.
sapoer, = *djamboer*, zie ald.
sapoeringin, zie bij *sapoe*.
sapoet, I. bedekt; *mĕnjapoet*, bedekken, van wolken enz ; *disapoet ĕmboen*, met dauw bedekt. Hiervan *sĕlapoet* en *sĕloepat*, zie ald. II. het fluweel- of wolachtige op de hoorntakken van herten, Maxw.
sapoetangan, zakdoek, zie bij *sapoe*.
sapta, *saptoe*, zeven; *boemi kasapta*, het zevende gewest der aarde; *hari saptoe*, de zevende dag, Zaterdag.
sar of *sĕr*, klanknabootsend woordje voor een sissend geluid, zooals van water dat op vuur valt, een mat, die over den vloer getrokken wordt enz.;

soer, hetzelfde maar doffer en *sir* helderder van geluid.
sara, behoud, ontkoming aan een gevaar, redding; middel tot behoud, b. v. een pistool, leeftocht, onderhoud, rantsoen, gage; aandeel der matrozen in de lading; wat met inspanning van alle krachten gedaan is of gedaan kan worden; *sara-bara*, overal heen, naar alle kanten zijn behoud zoeken; *sara gĕni*, Jav. vuurwapens, daarmede gewapend soldaat, artillerist.
saráb, Arab. woestijnspiegeling.
ṣaraf, Arab. verandering, verbuiging; *ĕlmoe aṣṣaraf*, spraakkunst.
saraḳ, gescheiden van iets, of van elkander af, zooals bij echtscheiding, spening, weglooping enz. ook bij spijsbereiding de inhoud er uitnemen en met iets anders weêr opvullen; *s. bĕrkoendang*, scheiden om overal meegenomen te worden, heet het vertrek der pas gehuwde vrouw uit de ouderlijke woning. Pal. *minta saraḳ*, echtscheiding vragen. Zie ook *djaraḳ*.
sarang, nest; *sarang lĕbah*, bijennest; *sarang madoe*, honigraat; *sarang labalaba*, spinneweb; *sarang koewali*, grof vlechtwerk van rotan, om heete potten of pannen op te zetten; *sarang pĕrompaḳ*, zeerooversnest; *bĕrsarang*, een nest hebben, genesteld zijn, ook: vol gaten zijn, zooals b. v. een spons of koraalsteen, eigenlijk *bĕrsarang sĕmoet*, als een mierennest; *mĕnjarangi*, een nest maken aan of in iets, b. v. van bijen.
sarangan; *pohon sarangan*, kastanjeboom; *boewah sarangan*, kastanje. Ook *barangan*.
sarap, I. droog, fijn vuil, zooals b. v. het aanveegsel uit een kamer; *sarapsampah*, allerlei droog vuil, fijn en grof; *s. laoet*, een stof of vuilnislaag op de oppervlakte van het zeewater. Mĕn. *sarap orang*, het grauw, het gemeen, uitvaagsel vdT. *oelar sarap*, een slangensoort. id. II. smerting, ontsteking van de huid in de liezen enz. zooals dikwerf bij kleine kinderen en personen die langdurig ziek zijn. III. zenuw; *s. pĕrasaän*, gevoelszenuw; *s. pĕnggĕraḳ*, beweegzenuw.
sarat, zwaar geladen, inz. van vaartuigen; in vol tenue, gepakt en gezadeld; *boenting sarat*, hoog zwanger; *sarat dĕngan hoetang*, met schulden beladen.
saratoes, honderd, zie *ratoes; mĕnjaratoes hari*, den honderdsten dag na iemands overlijden een doodenmaal houden.
sarau, e. s. v. groote, grof gevlochten mand, voornamelijk gebruikt bij het inzamelen van *agar-agar*.
sardár, Perz. generaal, hoofdofficier.
sari, bloem, ook het fijne van iets, de voedende bestanddeelen, de quintessens, de stampers en meeldraden in eene bloem; *timah sari*, tin; *sanglir sari* = *sanglir koesoema*, die gelijk een bloemstamper is (zoo slank), liefkoozingswoordje jegens eene minnares; *sari moedjari*, e. s. v. kleine struik met geurige bladen, die bij de sirih gebruikt worden.
sariboe, duizend, zie *riboe*.
sarekat, zie *sjarekat*.
saring, I. = *sĕring*, vast in elk. gedraaid; *mĕnjaring*, in elkander draaien van draden garen, zijde of touw. II. dun fijn, tenger, inz. van de middel, Pad. bov.l. III. Jav. doorzijgen, filtreeren; *saringan*, filtreer.
sarir, Arab. rustbed, troon, koninklijke zetel of waardigheid.
sarira, Skr. en *salira*, lichaam, lijf.
saróó, Arab. cypres.
saroeng, scheede, hulsel, hoesje, koker, huisje; *kaïn saroeng*, ook alleen *saroeng*, de inlandsche vrouwenrok, die van boven tot onder dichtgenaaid is, hiervan bestaan vele soorten; *s. kĕris*, krisscheede; *s. tangan*, handschoenen; *s. kaki*, kousen, sokken; *s. djári*, vingerhoed; *orang mĕnjaroeng*, iemand die scheeden of overtrekken maakt, krisscheedenmaker.
saroh, e. s. v. waterplant. Mal.
saroḳ, strompelen, struikelen, Sw.
saron, e. s v. muziek-instrument, bestaande uit een houten bak, waarop metalen staven liggen, die geslagen worden.
sarsar, Perz. dwaas, zinneloos, getroubleerd.
sarṭán, kreeft; *bintang sarṭán*, het gesternte van dien naam.
sarwal, Ar. zie *sĕloewar*.
sasa, krachtig, stevig, forsch, vol levenskracht. Ook *sasan*, b. v. in de Hik. R. P.
sasaḳ, I. grof vlechtwerk, van bamboe of jong hout, dienende tot wandbeklee-

ding enz. II. Jav. vlot van bamboe; *pĕrahoe sasak*, veerpont.
sasan, zie *sasa.*
sásán, Arab. de Sassaniden.
sasap, in *soesoep-sasap*, zie *soesoep.*
sasar, I. ook *sasaran*, doel, schietschijf II. van het Perz. *sarsar*, niet wel bij 't hoofd, enz. III. Jav. = *sĕsat; kĕsasar*, verdwaald, verdwalen.
sasi, Jav. maand.
sastra, Skr. heilig boek, wichelboek.
sastrawan, astroloog, iemand, die in geheime wetenschappen bedreven is.
sat, een vierkante inhoudsmaat van 5 en van 10 *gantang; kapala datjing dan kapala sat*, de officieele meter en weger van handelswaren en scheepsladingen, Oend. Mal.
satang, Jav. lange stok, zie *hoedang.*
saṭar, Arab. lijn. Ook *misṭar.*
sātar, Arab. thijm, e. s. v. toekruid.
satija, Skr. trouw, getrouw; *mĕngobahkan satijanja*, zijn trouw breken, ontrouw worden; *pĕrdjandjian satija*, een verbond van trouw; *soempah satija*, een eed van trouw, trouwbelofte met eedzwering. Zie ook bij *lawan; bĕrsatija-satijaän*, elkander getrouw behandelen.
satijawan, Skr. getrouw.
sato, Jav. verb. van *satwa*, Skr. dier, beest.
satoe, een, verk. van *soewatoe; satoe-satoe*, een voor een, een of ander; *tiada satoe-satoe*, niet maar een enkele, als het 't een niet was, dan was het 't ander; *bĕrsatoe*, één uitmaken, vereenigd zijn van meer dan een persoon of zaak; *mĕnjatoekan*, vereenigen, door een huwelijk; *satoe pon tidak*, hoegenaamd niets.
satoh, e. s. v. klewang of inl. zwaard, afkomstig van Kedah.
satroe, Jav. zie *sĕtĕroe.*
satwa, Skr. beest; alleen in *mĕrgasatwa*, de wilde dieren, het wild gedierte.
sau, zie *dĕsau.*
saudagar, Perz. groothandelaar, koopman.
saudjana, samentr. van *sa* en *jodjana*, zie ald.
sawa, Jav. en Mĕn. moeras, poel; *oelar sawa*, de reuzenslang, meestal *o. sawah*, geschreven, doch verkeerd.
ṣawáb, Arab. de juiste waarheid.
sawah, nat rijstveld, bouwland, dat onder water kan gezet worden; *sawah bantjah*, met stroomend water; *s. bĕrbandar langit*, afhankelijk van den regen, Pad. bov.l; *oelar sawah*, de pythonslang; *oelar sawah rĕndam*, zulk een slang, zeer groot en zich ophoudende in staand water; *mĕnjawah*, rijst op bewaterde akkers telen; *sawah lihat*, de verlaten of onbebouwd liggende sawahs; *sawah padi*, sawahs, waarop de rijst nog staat, Pël. Abd. mijne uitgave pag. 40 r. 6 zooals *kampong orang*, bewoonde kampong beteekent.
sawai, e. s. v. blauwachtig zwarten vogel met twee lange veeren in den staart.
sawan, stuipen; *sawan babi* of *s. gila*, vallende ziekte; *s. bangkai*, beroerte; *iboe sawan*, zie *iboe*. Mĕn. *sawan sarap*, e. s. v. vallende ziekte; *katĕrdjoenan sawan*, de stuipen op 't lijf krijgen.
sawang, het in kleur verschillende water bij de kust; Mĕn. de onafzienbare ruimte rondom ons; *sawang langit*, de ruimte tusschen het uitspansel en de aarde.
sawar, beletsel van takken enz. voor wild of visch, om die te dwingen een bepaalden weg op te gaan. Mĕn. id. ook versperring; *mĕnjawar*, versperren, afsluiten, verhinderen.
sawat. I. ergens omheen geslagen, zooals een gordel, drijfriem enz.; *pĕsawat*, beweegmiddel, drijfmiddel, zooals b. v. een touw aan een valluik, een drijfriem, de veer in een horloge enz.; *pĕsawat asap*, stoommachine; *p. bĕrdjantĕra*, drijfrad, machine door een waterrad gedreven. II. Mĕn. *sawat*, een zilveren vlechtwerk als armband gebruikt; *sawat sandang*, e. s. v. versiersel, door den Vorst gedragen. Mogelijk = *sajap sandang*, zie *sandang.*
sawi, I. passagier, die aan boord eenige diensten verricht; ook *sĕnawi*. II. een soort van mosterdplant; *bidji sawi*, monsterdzaad; de bladeren worden als groente gegeten.
sawoe, e. s. v. boom met eetbare, bruine, zoete, melige vruchten, die wel iets op onze kwetsen of wilde pruimen gelijken; *sawoe manila*, de beste soort daarvan.
seba, Jav. verschijnen voor een meerdere, voor een meerdere zitten met de beenen gekruist onder het lijf; *paseban*, tweede of laagste estrade van een

balai, die als een breede gang de *sĕri-balai* omgeeft en waar de mindere hoofden links en de geestelijken rechts zitten; vloer vóór eene estrade.

sĕbab, Arab. reden, om, omdat, ter wille van, ter oorzake van; *sĕbab takoet*, uit vrees; *daripada sĕbab, olih sĕbab*, ter oorzake van, door toedoen, om reden; *sĕbab itoelah maka*, daarom of daardoor is het, dat...; *tiada bĕrsĕbab*, geen oorzaak hebben; *dĕngan bĕrsĕbab atau tiada bĕrsĕbab*, met reden of zonder reden of aanleiding; *tidak satoe-satoe sĕbab*, zonder een enkele reden, zonder de een of andere reden; *sĕbab pon...karĕna*, de reden nu waarom.... is dat; *mĕnjĕbabkan*, veroorzaken, aanleiding geven tot; tot oorzaak maken van.

sĕbah, = *bah*, zie ald. *sakit sĕbah*, de berrie-berrie, Mal.

sĕbai, I e.s.v. parasiet met lange smalle bladeren. II. sjerp.

sĕbak, overvloeiend, boordevol; opzwellen, oploopen; ook: stroomen van tranen; *ajar-sĕbak*, overstrooming. Hiervan is afgel. *sĕmĕrĕbak*, zie ald.

sĕbal, ontevreden, verdrietig, hartzeer over het niet slagen van iets, waarmee men een ander genoegen had willen doen.

sĕbam, donker loodkleurig, zooals sommige regenwolken; blauwachtig grauw; bergblauw, ondoorschijnend.

sĕbar, I. *mĕnjĕbar*, een gevoel in een lichaamsdeel hebben alsof er warm water in stroomt, zooals bij zich herstellenden bloedsomloop. II. Jav. zaaien, = *taboer*, zie ald.

sĕbasah, e. s. v. boom, die op moerasgronden groeit en timmerhout levert voor werk van slechts tijdelijken aard.

sĕbat; I. = *sĕpat*, zie ald. II. slag met een rotan of ander zwiepend voorwerp, = *sabĕt*, Jav.

sĕbih, e. s. v. plant.

sĕboe, vol, opgevuld, b. v. van eene kamer met huisraad; gedempt, van een put of sloot; *mĕnjĕboe*, dempen, *mĕnjĕboekan*, met iets dempen.

sĕboek; *mĕnjĕboek*, tusschenin gaan, b. v. tusschen personen, die in gelid staan. Zie *sampoe*.

sĕboekah, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch.

sĕboen, niet tot rijpheid komend, van een zweer, niet tot een eind komend, van een werk.

sĕboeng, de eetbare spruiten van *boeloeh bĕtoeng*. Zie ook *rĕboeng*.

sĕboer, = *sĕmboer* en *saboer*, zie ald.

sĕboet, melden, melding maken; *mĕnjĕboet*, iets melden of vermelden, ook: uitspreken, gewagen; *tĕrsĕboet*, vermeld, gemeld; *maka tĕrsĕboetlah pĕrkataän*, nu zijn vermeld de woorden, of is vermeld de geschiedenis; *sĕboetan*, vermelding, uitspraak, pronunciatie; *sĕboet-sĕboetan*, iemand of iets waarover men bij voortduring spreekt of waarvan men melding maakt.

sedak, losse hoepel om den rand van trommen en tamboerijnen om het vel te spannen, volg. vdW. In het Mĕn. is het *sadak*.

sĕdak, I. e. s. v. boom, die eetbare vruchten draagt. II. *tĕrsĕdak* en *kasĕdakan*, zich verslikt hebben; ook: de huig hebben hangen.

sĕdal, scherp zuur, F. acide.

sĕdan, snik; *tĕrsĕdan-sĕdan*, al snikkende. Zie *sĕdoe*.

sĕdang, juist, juist van pas, juist op zijn maat of op zijn tijd, middelmatig, tusschenbeiden, juist goed, juist rijp, juist bezig met iets, juist terwijl, terwijl, dewijl, aangezien, daar; *orang sĕdang*, iemand van middelmatige grootte, of uit den middenstand; *djaroem jang sĕdang*, middensoort naalden; *sĕdang hamba tidoer*, terwijl ik juist sliep; *sĕdang binatang lagi sakijan, istimewa kita manoesija*, daar zelfs dieren zoo handelen, hoeveel temeer wij menschen. Hiervoor ook *sĕdangkan*. Verder wordt *sĕdang* nog gebruikt in de beteekenis van *dĕmi* bij aanroepingen, b. v. *hai maharadja B. K. sĕdang digoenoeng Indra Naga, sĕdang dipadang Neka Wĕrna, bangoenlah ĕngkau!* Lang. Boew. *hai maharadja B. K. sĕdang ditaman Poespa Birahi, sĕdang digoenoeng Martjoe Indĕra, bangoenlah ĕngkau!* id.

sĕdap, lekker, aangenaam voor de zintuigen, aangenaam, verkwikt, van het lichaam, smakelijk van spijzen; *sĕdap hati*, inwendig verkwikt; *sĕdap-sĕdoe*, zeer aangenaam voor het oog van manieren; zie *sahdoe*, Arab. *mĕnjĕdapkan*, verkwikken; *kasĕdapan*, aangenaamheid, lieflijkheid; *sĕdapan*, lekkernij;

badankoe tiada sĕdap, ik gevoel mij niet wel. Zie *sĕdĕp*.

sĕdar, zichzelven of van iets anders bewust, bewustheid hebben; *tĕrsĕdar akan*, toevallig denken aan, onverwachts voor den geest of in de gedachten komen; *sĕdar akan dirinja*, tot bewustheid komen, zich bewust zijn, ook tot bezinning komen; *sĕdar daripada bihausj*, uit eene bedwelming weer bijkomen; *sĕdar daripada tidoer*, uit den slaap ontwaken; *tiada lagi sĕdarkan roemahnja*, zij gedachten niet meer aan hun huis; *tiada mĕnjĕdar barang katanja*, zich niet bewust zijn van hetgeen men zegt, van een krankzinnige. Pr. Dj. *mĕnjĕdarkan* en *mĕnjĕdari*, iemand tot bewustzijn brengen, doen bijkomen; *mĕnjĕdarkan daripada*, waarschuwen voor; *dĕngan tiada sĕdar*, onverhoeds, voor men er bewustheid van heeft, eer men er aan denkt.

sĕdat, onbestemd, van de gedachten.

ṣĕdĕḳah, Arab. aalmoezen, godsdienstige maaltijd; *ṣĕdĕḳah arwah*, doodenfeest, doodenmaal; *ṣ. ḳoeboer*, begrafenisfeest.

sĕdĕkala, Skr. altijd, van altijd, steeds, gewoon; *ādat sĕdĕkala*, steeds zoo de gewoonte, oude gewoonte; *sĕdĕkala malam*, den geheelen nacht door; *pada sĕdĕkala*, te allen tijde; *pada sĕdĕkala waḳtoe*, op iederen stond.

sĕdĕlinggam, menie, vermiljoen in stukken.

sĕdĕp, Jav. welriekend; *sĕdĕp malam*, een soort van welriekende witte lelie. Zie *sĕdap*.

sĕdĕrhana, het juiste midden houdend, middelmatig, tusschenbeide; van *sa* en *dhārana*, Skr. vaste regel.

sĕdih, hartzeer, leedwezen, bitter, van bedroefd zijn; *mĕnangis dĕngan tĕrsĕdih-sĕdih*, zeer bitter bedroefd weenen. Zie *sĕdoe* en *sĕdan*.

sĕdija, Zie *sadija*.

sĕdikit, een weinig van het grndw. *dikit; sĕdikit-banjaḳ*, veel of weinig, vrij wat, tamelijk wat; *sĕdikit lĕbih koerang*, een weinig meer of minder; *sĕdikitnja*, er ontbreekt weinig aan, er is een weinig tegen, het eenigste dat er aan ontbreekt is, b. v. *sĕdikitnja patik sakalian tiada bĕrtapa*, het eenigste, dat er maar aan ontbreekt, is, dat wij geen boete hebben gedaan; *mĕnsĕdikitkan pĕrkataän*, weinig woorden gebruiken; *mĕmpĕrsĕdikitkan*, weinig doen hebben, van weinig doen voorzien zijn.

sĕdjaḳ, I. sedert, sinds. Ook *sĕndjaḳ*, *sĕmĕdjaḳ* en *sĕmĕndjaḳ*. Mĕn. id. II. houding.

sĕdjam, = *soendjam*, kantelen, duikelen, tuimelen; *tĕrsĕdjam kabawah*, naar beneden getuimeld.

sĕdjat, uitgelekt, doch nog nat, van waschgoed enz.

sĕdjoeḳ, koud, koel, frisch, kalm, tevreden; *sĕdjoek dingin*, kalm en tevreden; *kĕna sĕdjoeḳ*, kouvatten; *sakit sĕdjoeḳ* ziek door gevatte koude; *sĕdjoek hati*, kalmte des gemoeds; *mĕmbĕri sĕdjoeḳ hati*, het hart kalmeeren; *kasĕdjoekan*, verkleumd, koud geworden, het koud hebben. Zie *dingin*.

sĕdjohana, zie *jodjana*.

sĕdoe, I. snik, hik; *tĕrsĕdoe-sĕdoe*, al snikkende, al hikkende. Zie ook *sĕdan* en *sĕdih*. II. verb. van *sahdoe*, Arab Zie ald. III. treurig, triest.

sĕdoeh; *mĕnjĕdoeh*, begieten met heet water, broeien in dien zin; *mĕnjĕdoeh kopi*, koffie zetten, Batav.

sĕdoet, onaangenaam gestemd, verdrietig.

sĕga, glad, glanzig, van papier, de oppervlakte van rotan enz.; *rotan sĕga*, rotan met een glanzige of gladde oppervlakte, de gewone rotan van den handel.

sĕgah, vol, gespannen, van den buik, hetzij door veel eten, hetzij door verstopping.

sĕgaḳ, hevig brandend, groot van een vuur, dat gestookt wordt.

sĕgala, de, in het mrv. alle, geheel, gansch; *sĕgala roemah*, de huizen, al de huizen; *sĕgala ālam*, de geheele wereld; *sĕgala .... sakalian*, de gezamenlijke....

sĕgan, tegenzin hebben in iets te doen, afkeerig zijn van; *mĕnjĕgan*, dien tegenzin aan den dag leggen; *pĕnjĕgan*, iem. die steeds een tegenzin in werken heeft.

sĕganda, e. s. v. plant, die op de kurkuma gelijkt; *s. soeli*, e. s. v. bloem; *s. djaja*, e. s. v. bloem.

sĕgar, frisch, versch, verkwikt, gezond, krachtig, welig; *mĕnjĕgarkan*, verkwikken, verfrisschen.

sĕgara, Skr. de zee, oceaan; *sĕgara hidjau*, fig. uitdrukking voor grasland, Pr. Dj. *sĕgara goenoeng*, e. s. v. versnapering, zie *sĕmanggi*.

sĕgarba, I. Skr. van dezelfde vader en moeder, = *saoedara*. II. naam die in de HSS. nu eens aan een engel, dan aan een nimf en dan weer aan een godheid wordt gegeven.

sĕgi, ook *sagi*, zijde, kant, inz. van eene geometrische figuur; *bĕrsĕgi*, zijdig, b. v. *ĕmpat bĕrsĕgi*, vierzijdig, vierkant; *bĕrsĕgi doelapan*, achtkantig; voor *bĕrsĕgi* dikwerf *pĕrsĕgi* en op Java *pĕsagi; boelat bĕrsĕgi, bĕrsanding mĕloekaï*, rond met kanten, leunt men er tegen, dan verwonden zij, Sprw. gebruikt van iemand, die zich wel rond voordoet, maar hoegenaamd niet te vertrouwen is; *ĕmpat pĕrsĕgi mĕmandjang* langwerpig vierkant; *sĕginja ĕmpat*, het heeft vier zijden; *rata bĕrsĕgi lima*, een vijfzijdig vlak.

segoeng, e. s. v. bunsing, d. l. Cr.

ṣeḥhat, Arab. gezond, gezondheid; *mĕnṣeḥhatkan*, gezond maken.

sĕhadja, I. slechts, eenvoudig, alleen maar; dan maar; *bĕrsĕhadja*, eenvoudig, zoo maar; *dĕngan bĕrsĕhadja-sĕhadja*, zonder plichtplegingen, zonder ceremonieel; ook onverrichter zake; *toewan-toewan jang bĕrsĕhadja-sĕhadja*, gewone heeren; *sĕhadja pon ditĕlannjalah akoe ini sĕhadja koebĕrilah ija tĕlan*, als het hem slechts te doen is, om mij in te slokken, dan zal ik hem dat maar toestaan, P. Dj. *makin bĕrsĕhadja, makin manis-manis roepanja*, hoe eenvoudiger (gekleed), zooveel te liever ziet zij er uit, Pr. Dj. *mĕnjambоet soerat dĕngan sĕhadja-sĕhadja*, een brief zoo maar ontvangen, zonder ceremoniëel. II. opzet, in deze beteekenis dikwerf *sĕngadja; dĕngan sĕhadja*, opzettelijk; *mĕnjĕhadjakan*, opzettelijk op iets toeleggen; *sĕhadjakan*, uitloopen op; *mĕnjĕhadjakan matinja*, het op zijn leven toeleggen; *mĕnjĕhadjakan masak*, beginnen te rijpen, op 't punt van te rijpen, van vruchten; *kahidoepan kita didoenia sĕhadjakan mati*, ons leven in deze wereld loopt op sterven uit.

sĕhaja, Skr. ook verkort tot *saja*, dienaar, slaaf; ook gebruikt als pers. Voornw. 1e pers. ik, wij, uw dienaar; en als Bijw. v. bevestig. ja, jawel; *sĕhajanda* en de verkorting *sanda*, hetzelfde in de hoftaal; *dipĕrsĕhaja* = *dipĕrhamba*, zie ald.

sekah, van een flink voorkomen, van een goede houding.

sĕkak, een zwervende volksstam, die steeds in vaartuigjes leeft en zich ophoudt bij de eil. Bangka en Bĕlitoeng.

sĕkakĕr, Batav. gierig, inhalig, verb. Ned. schacheren.

sĕkam, de bolsters van gepeld graan, kaf; *tiada tĕrbawa sĕkam*, niet instaat een kafje mee te nemen, Sprw. gebruikt van iemand, die er onnoozel uitziet, doch vol slechte streken is; *nasi dimakan rasa sĕkam*, lusteloos zijn; *bagai api didalam sĕkam*, ongemerkt voortsmeulen van liefde, wrok etc.

sĕkali, zie bij *kali*.

sĕkanak, of *sĕkana*, een zwervende volksstam, die steeds in vaartuigjes leeft en zich ophoudt in den Linggaarchipel.

sĕkar, Jav. bloem; *sĕkar sading*, Jav. e. s. v. klimop met welriekende bloemen; *sĕkar soehoen*, Jav. e. s. v. halssieraad van goud.

sĕkara, verb. van *sĕkar*, Jav. bloem.

sĕkat, ook *sakat*, afschutsel, beletsel, dwarsboom; *bilik bĕrsĕkat*, afgeschoten binnenkamer; *mĕnjĕkat*, afschutten, afscheiden, tegenhouden, beletten; *kasĕkatan*, belet verhinderd.

sĕkati, Jav. de naam van een bijzonder zware *gamĕlan* van den Soesoehoenan, die bij feestelijke gelegenheden bespeeld wordt; *sĕkati mona* of *sikati mona*, de naam v. e. draak, Mĕn.

sĕkĕri, verb. Ned. scharnier.

sĕkĕroebi, Batav. verb. Ned. scheer je weg, maak dat je uit mijn oogen komt.

sĕkĕroep, verb. Ned. schroef.

sĕkijan, aldus, zoodanig, zie *kijan*.

sĕkin, Arab. mes, dolkmes, e. s. v. tweesnijdenden dolk; *sĕkin pĕrantjoeng*, pennemes, zakmesje, knutselmes.

sĕkip, zie *sĕpik*.

sĕkoehan, e. s. v. afhangend vlechtwerk van bloemen, dat in het haar gestoken wordt.

sĕkoel, kokosdop met nauwe opening en zonder steel, dienende om er water in te bewaren.

sĕkoet, gierig, vrekkig.

sĕkoetoe, lid, deelgenoot, maat, met-

gezel, handlanger; *sĕkoetoe dĕngan pĕntjoeri*, handlanger van een dief; *pĕrsĕkoetoewan*, deelgenootschap, lidmaatschap; *mĕnjĕkoetoekan Allah*, God een medegenoot geven.
sĕkongkĕl, Batav. verb. Ned. konkelen, helen.
sĕkop, verb. Ned. schop, spade.
sĕkopong, verb. Ned. schoppen, in het kaartspel.
sĕkot, bedwelmende middelen, die dieven aanwenden, om ongehinderd te kunnen stelen.
sĕkotah, algeheelheid; *sĕkotahnja tahoe*, de geheele wereld weet het. Zie *kotah*.
sĕkotji, verb. Ned. benaming gebruikt voor Europeesch getuigde kleine vaartuigen: brik, jacht, kotter, sloep.
sĕkowi, gierst Mĕn. *sĕkoewi*, id.
sĕla, tusschenruimte, tusschen; *tiada bĕrsĕla lagi*, er was geen tusschenruimte meer; *sĕla goenoeng*, tusschenruimte tusschen bergen; *ditarohnja pĕdangnja sĕlanja toeboeh toewan poetĕri dĕngan dia*, hij legde zijn zwaard tusschen het lichaam van Mevrouw de prinses en zichzelven, B. R.; *sĕla-sĕla*, bij afwisseling tusschen; *sĕla-mĕnjĕla*, onder het koopen den koopman iets ontfutselen; *mĕmpĕrsĕlakan*, tusschen invoegen, tusschen inzetten, b. v. van edelgesteenten tusschen andere. Zie ook *sĕlang* en *sĕlat*.
sela, Skr. steen; *mĕdang sela*, gekristalliseerd gips.
sĕlada, I. verb. Ned. salade. II. een soort van boom, behoorende tot de *mĕdang*soorten.
sĕladang, I. e. s. v. wild rund; *sĕladang moeda*, e. s. v. kinderspel, waarbij er een op handen en voeten loopt. II. gelijkvloers, b. v. van twee kamers, plat van de kuiten.
sĕladĕri, verb. Ned. selderij.
sĕlah, tusschenruimte, zie *sĕla* en *tjĕlah*.
sĕlajar, zie *tĕmbaki*.
sĕlajoen, e. s. v. klapmolentje, gebruikt in tuinen om vogels te verschrikken.
sĕlajoer, e. s. v. zeer grooten zoutwatervisch, vdW.
sĕlak, I. onverzadelijk, vdW. II. *sĕlak koentji*, sluitboom voor een deur, Mal.
selak; *mĕnjelak*, opzij schuiven, van gordijnen, takken, kleeren om te ontblooten, opschorten van een kleed.
sĕlaka, I. vuurmand, waaronder men wierook brandt en waarop men kleeren berookt. II. Jav. zilver, = *perak*.
sĕlam, duiken; *mĕnjĕlam*, naar iets duiken; *sĕlam-mĕnjĕlam*, duiken van velen om beurten.
sĕlamba, onbeschaamd, brutaal; *moeka sĕlamba*, een brutaal gezicht.
sĕlampai, zie *sampai* II.
sĕlampit, platte, lange vlecht, hetzij van haar of touw, platting, matvlechting, van *lampit*, mat.
sĕlampoeri, verb. van Serampore; *kaïn sĕlampoeri*, e. s. v. katoen afkomstig van Serampore.
selan; *poelau selan*, het eil. Ceilon.
sĕlang, I. tusschenruimte, tusschenverloop, tusschenpoos; daar, dewijl, aangezien, terwijl, = *sĕdang; sĕlangkan*, samentr. van *sĕlang* en *akan* = *sĕdangkan; bĕrsĕlang*, met een tusschenruimte of tusschenverloop; *bĕrsĕlang-sĕlang*, telkens met een tusschenverloop, b. v. *bĕrsĕlang-sĕlang hari*, om den anderen dag; *bĕrsĕlang-sĕling*, hetzelfde met verscheidenheid, b. v. van veelkleurige kralen om den andere; *tiada bĕrsĕlang*, zonder tusschenpoos, d. i. geregeld, zonder over te slaan; *mĕnjĕlang*, in een tusschenruimte voegen, om den andere iets schikken of verrichten, de eene bezigheid afwisselen met de andere, b. v. *makan itoe disĕlangnja dĕngan bĕrmaïn kĕtjapi*, het eten wisselde hij af met het spelen op de luit; *mĕnjĕlang-njĕlang djanggoet jang tĕbal*, de vingers in den zwaren baard steken, zoodat er een om-den-andere ontstaat van haar en vingers; *mĕnjĕlangkan nĕgari*, in de regeering vervangen, Pr. Dj. II. zijgalerij, zie *sĕlasar*.
sĕlangat, e. s. v. zoetwatervisch, vdW.
sĕlangin, e. s v. eetbaren zeevisch.
sĕlangoer, naam v. e. plaats op de W. kust van het schiereil. Mal.
sĕlangka, het sleutelbeen. Zie *salang*.
sĕlap, ongevoelig, bewusteloos, zooals in een diepen slaap, bezeten door een boozen geest, door het lichaam verspreid, van vergif; *mĕnjĕlap*, in iemand varen, van een boozen geest; zich door het lichaam verspreiden.
sĕlapan, Soend. negen, Pad. bov.l. acht.
sĕlapoet, van *sapoet*, vlies over iets b. v. om de hersenen, over het oog enz. *s. oetak*, hersenvlies; *s. gĕli-gĕli*, het

vlies der nieren; *s. djantoeng*, hartevlies; *s. loeka*, wondvlies; ook geheel bedekt, b. v. met stof, aarde, modder enz.
sĕlar, I. geschroeid; *mĕnjĕlar*, schroeien, b. v. met een gloeiend ijzer, brandmerken. Mĕn. *salar*, gebakken, gebraden. II. *ikan sĕlar*, e. s. v. smakelijken zeevisch, grooter en fijner dan de *ikan kĕmboeng*, doch behoorende tot hetzelfde geslacht.
sĕlara, I. fijne stekels aan sommige gewassen, zooals suikerriet, bamboespruiten enz. II. *anak sĕlara*, zie *sĕmbilang*.
sĕlaroh, altijd in menigte voorhanden, van koopwaren; altijd op dezelfde wijze, inz. slecht, handelen; naar gewoonte, gewoonlijk; *mĕnjĕlaroh*, uit gewoonte handelen; steeds in menigte voorhanden zijn.
sĕlasa, verb. Arab. *hari sĕlasa*, Dinsdag.
sĕlasar, een galerij, hetzij voor, achter of opzij, doch lager dan het middenhuis. Zie *sĕrambi*
sĕlat, straat, zeeëngte; ook de Straat, waarmede men Singapoera bedoelt; b. v. *pĕrgi kasĕlat*, naar Singapoera gaan; *mĕnjĕlat*, door een straat of straten varen; tusschen iets door gaan; *sĕlatan*, het straatachtige, d. i. het Zuiden, daar het zuiden van den Ind. Arch. vol straten is; *angin sĕlatan*, zuidenwind; *sĕlat batoe*, e. s. v. eetbaar zeeschelpdier, dat in de spleten der koraalriffen verblijfhoudt.
sĕlatan, het Zuiden, zie *sĕlat; s. daja*, Z. Z. W.; *sĕlatan mĕnonggara*, Z. Z. O.; *sĕlatan tĕpat*, vlak Zuiden.
sĕlawé, Jav. vijf en twintig.
sĕlĕboe, onbegrensd, van de zee; *laoetan sĕlĕboe*, de groote oceaan, de zee bewesten Sumatra of ten zuiden van Java.
sĕleder, Jav. slordig, slof, liederlijk.
sĕlĕgoeri, e. s. v. boom, ook *tjĕlĕgoeri*. Mĕn. *saligoeri*, e. s. v. gewas, in de geneeskunde gebruikt.
seleh, Jav. neerleggen.
sĕlekeh, klad, vlek, smeer van iets vets of kleverigs; *mĕnjĕlekeh*, bekladden, besmeren.
sĕlĕmbajoeng, e. s. v. arm aan de twee stijlen in een vorstelijke woning; een dergelijke arm aan den achtermast van een vorstelijk vaartuig.
sĕlĕmbana, samentr. van *sĕlam* en *bana*, bijliggen van een vaartuig, d. i. bij storm voor een uitgeworpen anker met den kop tegen den wind in liggen, ook: *mĕnjĕlĕmbana*.
sĕlĕmboer? een soort van tooverformule? b. v. *ija mĕmbatja sĕlĕmboernja, maka pada kĕtika itoe djoega toeroenlah riboet tofán*, R. Chaib. Zie *sĕmboer*.
sĕlempang, Mĕn. kruiselings, dwars, iets dat kruiselings over de schouders gedragen wordt, bandelier, schouderriem, zie *sempang* en *sĕlepang*.
sĕlĕmpoekau, e. s. v. vogel, vdW. Volgens M. en Abd. *sĕlampikau*.
sĕlendang, e. s. v. sjaal, die de inlandsche vrouwen om de borst of over het hoofd dragen.
sĕlendro, Jav. e. s. v. *gamĕlan*-spel.
sĕlĕnggara, de frequ. van *sĕnggara*, zie ald.
sĕlĕngkar, zie *sĕnggara* en *sĕlĕnggara*.
sĕlĕpa, doosje van goud, zilver of koper, dat aan een kettingje op de heup wordt gedragen en dient tot berging van tabak of de benoodigdheid voor het betelkauwen.
sĕlĕpaha, Batav. de lies.
sĕlepang, zie *sĕlempang*.
sĕlĕpat, bemorst, besmeerd, zooals een vuil bord, geroest ijzer enz.
sĕlĕpoh, stof of andere fijne lichaampjes, die zich ergens opzetten.
sĕlera, eetlust, lust, trek in iets.
sĕlesa, ruimte, vrij van benauwdheid.
sĕlĕsai, beslecht, uitgemaakt, vereffend, afgedaan, afdoende, voldoende; *sĕlĕsai rasa*, tot bedaren gekomen; *mĕnjĕlĕsaikan*, uitmaken, beslechten, afdoen, vereffenen; uit de war maken, ontwarren; *sĕlĕsai* regeert het Voorz. *daripada*.
sĕlĕsari, = *sĕrĕsari*, zie ald.
sĕlĕsĕma, ook *sĕma-sĕma*, verkoudheid met aandoening der slijmvliezen en ook der urinewerktuigen.
sĕlewing, zich met alles bemoeien, bemoeial.
sĕlidik, nauwkeurig onderzoeken, zie *sidik* en *sĕlisik*.
sĕligi, van *sigi*, korte houten werpspies; *s. tadjam bĕrtimbal*, houten werpschicht, aan beide uiteinden scherp gepunt, gebruikt om krokodillen te vangen; *mĕnjĕligi*, met zulk een speer werpen; *m. dĕngan haloewan*, recht op iets aansturen.
sĕligoet, zich in verschillende richtin-

gen door elkander bewegen, zooals b. v. eenige vledermuizen.
sĕlijap, e. s. v. zoutwatervisch, de *talang* als hij nog jong is.
sĕlijoe; *kĕsĕlijoe,* Jav. met den voet uitgegleden.
sĕlijoeng, ineens, C.
sĕlikoe, van *sikoe,* kruispunt van wegen of slooten, punt waar die samenkomen; ook: bolwerk, bastion, hoekpunt van een versterking.
sĕlimbar, een soort van groot parasitisch gewas.
sĕlimboe, nalezen van de aren op het veld, voor de tweede maal oogsten. Mal.
sĕlimboet, = *sĕlimoet,* zie ald.
sĕlimoet, dekkleed, mantel, ook fig. gebruikt, b. v. *bĕrsĕlimoet,* bedekt, bedektelijk.
sĕlimpada; *sĕmoet sĕlimpada,* e. s. v. mier, Ind. Poet. Volgens anderen *sĕlimbada.* Zie *sĕmpada.*
sĕlimpat, omzetting van *sĕlampit,* los plat en breed vlechtwerk, krul onder een naamteekening, arabesken, gebak in den vorm van vlechtwerk, krakeling; *mĕnjĕlimpat,* een slipper maken.
sĕlinap; *mĕnjĕlinap,* sluipen, schuifelen, zooals slangen onder dorre bladeren of in het gras; ook: visch overlangs in dunne schijven snijden.
sĕlindit, = *sĕrindit.*
sĕlindoeng, zie *lindoeng.*
sĕling, I. zie bij *sĕlang.* II. Jav. verglaasd aardewerk, porselein.
sĕlir, Jav. bijwijf, bijzit, zie *goendiḳ.*
sĕliran, zoom ter versiering.
sĕlirat, chaotisch, verward, en daardoor niet duidelijk te onderscheiden.
sĕliri, e. s. v. stoel, b. v. *maka di-atoer sĕliri dari Hindostan, bĕrkaki ĕmas bĕrtatah intan, tĕmpat sĕmajam binat soelṭân,* Ibr. b. Chas. *groelam pon sampai katĕmpat sĕndiri, doedoeḳ di-atas soeatoe sĕliri,* id.
sĕlisih, geschil; *bĕrsĕlisih,* een geschil hebben, verschillen, met elkander in strijd zijn; *pĕrsĕlisihan,* geschillen, die men heeft; *pĕrsĕlisihan hĕndaklah dipĕrdamaikân,* geschillen moeten in der minne worden geschikt.
sĕlisiḳ; *mĕnjĕlisiḳ,* uitpluizen, navlooien, luizen, doorzoeken.
sĕlit, I. meestal *tĕrsĕlit,* beklemd tusschen twee voorwerpen, b. v. een mes tusschen gordel en lichaam, vleesch tusschen de tanden, in moeielijke omstandigheden zijn; *sĕlit-sĕpit,* hier en daar in het verborgen steken, zich in hoeken en gaten bevindend; *tĕrsĕlit didalam roemah tangga orang,* in een andersmans huis opgesloten geraakt; *mĕnjĕlitkan,* iets opsluiten, beklemmen, dempen, b. v. het licht eener lamp door de wanden van een vertrek, H. Gr. *moeloet djanda mĕnjĕlitkan boedjang,* het geschreeuw der weduwen dempte het geluid der ongehuwde vrouwen, id. vergel. *sĕpit.* II. verb. Ned. besluit.
sĕlitjin. e. s. v. zeevischje.
sella, Port. zadel; *toekang sella,* zadelmaker. Zie *pĕlana.*
sĕlodi, = *sĕrodi,* zie ald.
sĕloeboeng, omhuld, ingehuld, omhulsel; *bĕrsĕloeboeng,* zich omhullen of inhullen; *mĕnjĕloeboeng,* iemand of iets omhullen.
sĕloedang, I. hulsel van den bloesem der palmgewassen en sommige bloemen; het oppervlakkige of algemeene van iets, Mĕn. Zie *soedang.* II. naam v. e. vaartuigje. Mĕn.
sĕloeḳ, I. *mĕnjĕloeḳ,* zoekend in iets tasten, b. v. met de hand in een zak, met den vinger in de keel naar een graat; *mĕnjĕloeḳ lobang hidoeng,* in den neus peuteren. II. ook *saloeḳ,* in elkander grijpen van de schakels eener ketting, zie bij *saloeḳ.*
sĕloekong, e. s. v. lang schild, dat het geheele lichaam bedekt.
sĕloekat, e. s. v. muziekinstrument, behoorende tot de *gamĕlan,* een kleine *saron; mĕnjĕloekat,* op dat instrument spelen, Pr. Dj. en Mes. Kag.
sĕloeloep, Jav. duiken.
sĕloemar, e. s. v. boom, die bruikbaar timmerhout oplevert.
sĕloembar, lange, naaldvormige splinter, zooals van *niboeng*-hout en dergel.
sĕloemoe, afgeworpen slangenhuid.
sĕloengkang, vervalscht, van metalen, valsche munt, onecht, wat in zijn soort niet deugt.
sĕloengkap, zie *djĕloengkap.*
sĕloengkoel, = *tjĕdaḳ,* zie ald.
sĕloepat, vliesje, velletje, schilletje; helm van pasgeborenen. Zie *sĕlapoet.*
sĕloerai, e. s. v. vermicelli.
sĕloeroeh, I. kluchtig, grappig, jok,

jokkernij. II. geheel, b. v. *sěloeroeh něgari*, het gansche land.
sěloesoeh; *měnjěloesoeh*, langs iets afglijden, door iets heenglijden; *obat sěloesoeh*, middel ter vergemakkelijking van het baren, zie *salisoh*, Měn.
sěloet, zachte, eenigszins taaie modder.
sěloewang, e. s. v. zoetwatervischje, waarmede men tooverij pleegt.
sěloewar, verb. van *sarwal*, Arab. broek, de Mal. broek, zie wrbk.
sěloewi, een soort van kwartel. Zie *kěpoejoeh*.
sěloka, spreukdicht, van Hindoeschen oorsprong; *běrsěloka*, spreukdichten opzeggen; *bandoeng sěloka*, bijnaam van den haan.
sělokan, Batav. sloot, waterleiding. Zie *sěloeran*, bij *saloer* en *serokan*.
sělongkar; *měnjělongkar*, den boel door de war gooien, overhoop halen, bij het zoeken of spelen. Zie ook *bongkar*. Bij een rechtszaak: alles ten nauwste, tot in de kleinste bijzonderheden, onderzoeken.
sělompret, verb. Ned. trompet.
sěma-sěma, verkoudheid, zie *sělěsěma*.
sěmadja, = *sěhadja; sěmadja bagitoelah*, ware dat maar zoo; *jang boewah tjěrai itoe sěmadja makanan kita*, de *tjěrai*vrucht is slechts ons voedsel; *sěmadja hěndak*, juist voornemens zijn.
semah, bezweringsoffer, zoenoffer, offer tot afwering van booze geesten; *měnjemahkan*, iets als zoodanig offeren.
sěmai, het dicht bijeen gezaaide; (Měn. bedekking, beschutting tegen warmte, schadelijke dieren enz.); *sěmajan*, zaailing; *kahwah sěmajan*, zaaikoffie; *pěrsěmajan*, en *sěmajan běnih*, kweekbed voor zaailingen; (Měn. wat bedekt of beschut wordt); *měnjěmai*, dicht bijeen zaaien, met het doel om zaailingen te krijgen. Měn. bedekken overdekken, gewoonlijk met bladeren, takjes en derg.
sěmajam, het zich ergens bevinden, van den Vorst; *běrsěmajam*, zich bevinden, gezeteld zijn.
sěmak, ruigte, struikgewas, dicht begroeid met lage gewassen, zooals distels, doornen, brandnetels enz.; *sěmak dan běloekar*, struikgewas en kreupelhout.
sěmamboe, e. s. v. dikke, fraai gevlamde rotan, die voor wandelstokken gebruikt wordt, bij de Engelschen Malacca-cane geheeten; *hantoe sěmamboe*, zie bij *bělom*.
sěmampai, niet gelascht, van balken, planken enz.
seman; *kasemanan*, bedorven, beschadigd, verongelukt, niet tot stand gekomen, van een kooksel, baksel, brouwsel, niet tot ontwikkeling gekomen van een ziekte.
sěman, I. verb. van Othsman. II. Zie *saman*.
sěmanda, betrekking van een manspersoon tot eene familie door huwelijk, inz. als zoo iemand uit een vreemde plaats is. Měn. *soemanda*, vermaagschapt, aangehuwd; *soemanda-měnjoemanda*, aangehuwden, maagschap.
sěmandar, salamander.
sěmandja, zie *sěmadja*.
sěmang, I. naam van een wilden volksstam op het schiereiland Malaka. In Perak heeten zij zoo, die aan den rechter-, en *sakai*, die aan den linkeroever der rivier verblijfhouden. Sw. II. een bijzondere verhouding van een schuldenaar tot zijn of haar schuldeischer, bij wien hij in een staat van dienstbaarheid inwoont en de vrucht van zijn arbeid aan hem moet uitkeeren; *indoek sěmang*, koppelaarster. Zie *indoek*.
sěmanggi, een soort van waterbladgroente; *sěmanggi goenoeng*, een soort van koekjes, ongeveer als *apam*, zie aldaar.
sěmangka, Jav. watermeloen, zie *kěměndikai*.
sěmantara, onderwijl, zie *samantara* en *antara*, ook = het Jav. *sawatara*, eenige, ongeveer.
sěmat, pen, doorn, speld, waarmede men iets vaststeekt; ook e. s. v. tooverkunst, waardoor iemand aan zijne plaats blijft alsof hij er vastgespeld was; *měnjěmat*, vaststeken, vastspelden, aaneenhechten van de bladeren voor de *atap* of dakbedekking; *těrsěmat pada daging*, in het vleesch blijven steken van een wapen, doorn, naald enz.; *těrsěmat pada pěrdjandjian*, toegevoegd aan een kontrakt; *djaroem pěnjěmat*, speld, = *fěniti*. Zie ook *sěmbat*.
sěmata, zie bij *mata*.
sěmawang, e. s. v. vrucht, afkomstig van een hoogen boom, die bij de spijs-

bereiding gebruikt wordt. In het Jav. *kĕloewĕk*.

sĕmbada, Jav. gepast, voegzaam.

sĕmbah, teeken van aanbidding, bestaande in het brengen van de beide plat tegen elkander gelegde handen tot het voorhoofd, terwijl de beide duimen den neus raken; *bĕrsĕmbah*, van dat teeken vergezeld of voorzien zijn; spreken tot aanzienlijken; *bĕrdatang sĕmbah*, komen zeggen; *mĕnjĕmbah*, dat teeken maken, aanbidden, huldigen; *m. soedjoed*, dat teeken maken terwijl men met het hoofd ter aarde buigt, aanbidden; *mĕnjĕmbah toengkoel*, zich onderwerpen aan een overwinnend Vorst; *sĕmbah-mĕnjĕmbah*, elkander een sĕmbah maken; *mĕnjĕmbahkan*, iets tot een aanzienlijke zeggen; *mĕmpĕrsĕmbahkan*, van een *sĕmbah* doen vergezeld gaan, dus: mededeelen, berichten, overreiken, doen toekomen, geven, schenken, aanbieden, zeggen tot den Vorst of aanzienlijken; *pĕrsĕmbahan*, al wat onder het maken van een *sĕmbah* wordt gezegd of aangeboden, dus: mededeeling, bericht, geschenk, enz. aan aanzienlijken. Bij verkorting ook wel *pĕrsĕmbah*.

sĕmbahjang, samenst. van *sĕmbah* en *jang*, de godheid bidden, het verplichte, ritueele bidden; *sĕmbahjang lima wĕktoe*, de vijf verplichte gebedstijden voor de Mohammedanen; *mĕnjĕmbahjangkan* en *mĕnjĕmbahjangi*, bidden voor of over, b. v. *mĕnjĕmbahjangi maït*, de gebeden bij een lijk doen, zie *dōa; mĕngiringkan sĕmbahjang dibĕlakang nabi Allah*, den profeet Gods nabidden, R. Chaib.; *mĕninggalkan sĕmbahjang*, het bidden nalaten; *ajar sĕmbahjang*, reinigingswater bij het bidden, wijwater.

sĕmbam, in iets bedolven, b. v. in zand of modder; op het aangezicht gevallen; onttroond, ontslagen, gevallen van een koopman, een ministerie enz. Zie *bĕnam*.

sĕmbangan, e. s. v. vogel, gevlekt en zoo groot als een raaf, W. Sum.

sĕmbap, ziekelijk gezwollen, zooals b. v. de wang bij kiespijn. Mĕn. gezwollen v. d. ledematen, inz. ten gevolge van waterzucht of ziekelijke aandoening.

sĕmbarang, elk, onverschillig welk, van *sabarang*, zie *barang*.

sĕmbarap, zie *sĕmbĕrap*.

sembat; *mĕnjembat*, onder het voorbijgaan oppakken, grijpen, meenemen, citeeren of invoegen, met den arm grijpen, van buiten naar binnen slaan, vatten bij het naaien van een zoom, iemands woorden opvatten om er wat op te zeggen.

sĕmbat; *mĕnjĕmbat*, slaan met iets buigzaams, zie *sĕbat* en *sembat*.

sĕmbawa, samentr. van *sipĕmbawa?* dief; *sampan sĕmbawa*, dievenbootje, een klein soort van bootjes.

sĕmbĕleh, slachten van menschen en dieren, door den strot door te snijden. Van *bĕleh*, splijten; *sĕmbĕlehan*, slachtoffer.

sĕmbĕlit, I. hardlijvigheid. II. beurs om het lijf; katje, vdW.

sĕmbĕrana, Jav. achteloos, onoplettend, onverschillig, onachtzaam, K. Tab.

sĕmbĕrani, van *bĕrani*, met voorgev. *sĕm*, vurig, moedig, van paarden.

sĕmbĕrap, kompleet stel, volle uitrusting, met al zijn toebehooren.

sĕmbĕrip, e. s. v. koperen spijsbak, met opstaanden rand en ronden, hollen voet, kleiner dan de *pahar*.

sĕmbeta, stut, voor vaartuigen op het droge, tegen het omvallen.

sĕmbijang, e. s. v. harpoen met één punt, kleiner dan de *tĕmpoeling* en *sĕroewit*, die ook één punt hebben.

sĕmbilang; *ikan sĕmbilang*, e. s. v. zee-puitaal, die van een giftigen angel voorzien is. Hij wordt veel gegeten. De jongen heeten *anak sĕlara* en zijn nog giftiger dan de ouden.

sĕmbilik, zie bij *poeroe*.

sĕmbiloe, bamboespaander, ook voor mes gebruikt; *bagai di-iris dĕngan sĕmbiloe*, fig. uitdr. voor groot hartzeer.

sĕmbir, I. rand van een bord, schotel enz. marge van een geschrift, ribbe van allerlei vruchten. Mĕn. zijde, richting, kant. II. *mĕnjĕmbir*, miswijzen van het kompas.

sĕmbodja, = *kĕmbodja*, zie ald.

sĕmboeh, genezen, zoowel van de ziekte als van den persoon; *mĕnjĕmboehkan*, een persoon, of ziekte genezen.

sĕmboel, gedeeltelijk uit eene opening te voorschijn komen, uitpuilend, zwellen der borsten, vdW.

sĕmboeloe, uitmate dom, simpel. Mĕn. harig, van haren voorzien.

sĕmboeng; *daoen sĕmboeng*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren, die als zweetmiddel worden gebezigd, even als onze vlier en kamillen, en in vereeniging met andere kruiden tegen de koude koorts.
sĕmboeni, verborgen, zie *boeni*.
sĕmboenji, = *sĕmboeni*, zie ald.
sĕmboep, bol, onnatuurlijk vol, van het gelaat.
sĕmboer; *mĕnjĕmboer*, uitspuiten, uitproesten, uitbruisen, beproesten, bespuiten; *m. lajang*, bespuiten met genees- of toovermiddelen; *orang tĕrsĕmboer*, iemand die bespoten, d. w. z. die voorspoedig in zijne ondernemingen is; *disĕmboer dĕngan ajar-mawar*, met rozewater bespoten of besproeid worden; *bĕrsĕmboer-sĕmboeran*, elkander met water besproeien, bij het baden.
sĕmboerit, paederastie; *orang sĕmboerit*, paederast; *mĕnjĕmboerit*, paederastie bedrijven.
sĕmboewang, een soort van dukdalf, bestaande uit aan den top samengebonden staken in het water, om vaartuigen aan vast te leggen.
sĕmbojan, sein, waarschuwingsteeken, wachtwoord, signaal; *sĕmbojankan*, bij bekkenslag of klokgelui bekend maken.
sĕmĕdjak̤, = *sĕdjak̤*, zie ald.
sĕmĕdjana, middelmatigst, van een werk, zie *mĕdjana*.
sĕmemeh, bemorst van den mond en het gelaat daaromtrent, b. v. met stroop enz.
sĕmĕndal, moskovisch glas.
sĕmĕndali, e. s. v. groenen vogel.
sĕmĕndara, een soort van groote mier, S. M.
sĕmĕndaras, de naam van de *tjĕpaka* bloem in oude Mal. en Jav. verhalen. Zie *mĕndaras*.
sĕmĕndjana, zie *sĕmĕdjana*.
sĕmĕnggah, passend, betamelijk, behoorlijk.
sĕmĕntang, zoo maar dadelijk, b. v. *katanja: sĕmĕntang pon hĕndak̤ lari; nantilah soedah makan dĕhoeloe*, zeggende: ge wilt zoo maar dadelijk op den loop gaan; wacht tot we eerst gegeten hebben, Pr. Dj. op versch. pll.
sĕmĕntĕlah, zie *tĕlah*.
sĕmĕntoeng, beperkt van verstand, sukkelachtig; *orang sĕmĕntoeng*, goedbloed, sukkel.
sĕmĕrdoe? b. v. *bibirnja hitam sĕmĕrdoe soeli?* Bid. Sar.
sĕmĕrĕbak̤, van *sĕbak̤*, zich verspreiden, een plaats vervullen, van een geur. Ook *sĕmĕrĕboek̤*.
sĕmĕrip, zie *sĕmbĕrip*.
sĕmĕtjah, zie *pĕtjah*.
sĕmijang, e. s. v. lange harpoen met één ijzeren weerhaak en voorzien van een lijn.
sĕmilang, zie *sĕmbilang*.
sĕmoe, schijn, bedrog, list, verraad; *mĕnjĕmoeï*, verschalken, verrassen, bij eene belegering, N. Moeh. *tiada tĕrsĕmoe*, niet te verschalken zijn; *sĕmoedaja*, arglistigheid; *sĕmoe-sĕmoe*, eenigermate, eenigszins, min of meer; *pĕnjĕmoe*, verrader, bedrieger, verschalker.
sĕmoedra, Skr. de Oceaan, ook de vroegere naam van het rijk Pasai, door de Portugeezen tot Sumatra verbasterd en op het geheele eiland toegepast.
sĕmoending, e. s. v. grooten aap.
sĕmoet, mier; *oepama sĕmoet mĕmpĕrsĕmbahkan paha bilalang kapada radja Solaimân*, gelijk een mier een sprinkhaneboutje aan koning Salomo aanbiedt, Sprw. om de geringheid van een geschenk aan te duiden; *kasĕmoet-sĕmoetan*, e s. v. kriebeling in de ledematen, die wij de slaap noemen.
sĕmoetjoep; *roempoet sĕmoetjoep*, = *soendal gamit*, e. s v. gras, waarvan de zaden zich aan de kleeren hechten.
sĕmpada; *kĕtam sĕmpada*, een soort van krabbe.
sĕmpadan, grensscheiding = *sipadan*.
sempak̤. beschadigd aan den rand, doch in mindere mate dan *sompik̤*, schaardig = *soembing; mĕnjempak̤*, schaardig worden.
sĕmpal. in iets vastzitten, zoodat het er nog half uitsteekt, b. v. een watje in het oor, een pruim tabak vooraan tusschen de lippen, een kogel, die te groot is voor den mond van een vuurwapen, een kikker in den bek eener slang. Mĕn. *mĕnjĕmpal*, iets vastzetten door er iets onder of tusschen te steken, of er iets omheen winden opdat het er in passe.
sĕmpana, gezegend, geluk aanbrengend; *kĕris sĕmpana*, gelukskris; *mĕnjĕmpanakan*, zegenen. Zie ook *djĕmpana*.
sĕmpat, geschikte tijd of gelegenheid voor iets hebben; *mĕnjĕmpat*, zich den

tijd gunnen, de gelegenheid of den geschikten tijd afwachten; *mĕmpĕrsĕmpati*, de gelegenheid of den geschikten tijd voor iets maken of zoeken, Ibr. b. Chas.

sĕmpĕlat, pleksgewijze bemorst, b. v. met bloed, kalk, inkt enz. Zie *sĕlĕpat.*

sĕmpĕna, zie *sĕmpana.*

sempĕr, Jav. van *empĕr*, geheel gelijken; *sempĕr-mempĕr*, in alles geheel gelijken.

sĕmpit, nauw, eng, bekrompen. Ook *soempit*, zie ald.; *mĕnjĕmpitkan*, in de knel, in het nauw brengen; *kasĕmpitan*, in het nauw, in de knel, bekrompen zijn.

sempoḳ; *mĕnjempoḳ*, tegen iets stooten in het voorbijgaan; iemand aanranden in zijn eer of goeden naam, iemand valsch beschuldigen, b. v. *tĕrsempoḳ orang mĕmboenoeh boedaḳ*, door de menschen beticht worden van kindermoord, Ibr. b. Chas. Verder een schuldvordering overdragen, een wissel endosseeren.

sĕmpolong, onordelijk tot een wrong vormen, van het hoofdhaar.

sĕmridanta, oud Jav. zeer fraai en wit van de tanden, evenals de *sridanta*-bloem, Pr. Dj.

sen, Ned. cent. Ook gebruikt voor een dollarcent = $2\frac{1}{2}$ cent Ned.

sĕna, *daoen sĕna maki*, sennebladen, van Mekka, het bekende purgeermiddel. Ook eene andere spelling van *sana* verkorting van *angsana.* Zie ald.

sena, Skr. leger; *senapati*, Skr. legerhoofd.

sĕnadjan, Jav. hoewel, ofschoon.

sĕnaḳ, gezwollen, van een rivier, daar het water door opkomend tij niet weg kan; benauwd in de maagstreek gepaard met opgezetheid, veroorzaakt door ophooping van stoffen, een stomp, bloedverlies enz. *mĕnjĕnaḳ-njĕnaḳ*, al hooger stijgen, van het rivierwater, b. v. *dan ajar hilir pon mĕnjĕnaḳ-njĕnaḳ bĕrhĕnti mĕnĕngar sĕgala orang mĕnangis*, en het afloopend water nu stond stil en steeg al hooger en hooger om te hooren naar de lieden die weenden, N. Moeh.; *kasĕnaḳ-sĕnakan*, door die benauwdheid overvallen; *tĕrsĕnaḳ kata*, niet uit zijn woorden kunnen komen; *tĕrsĕnaḳ hati*, overstelpt van hart.

sĕnam, I. *bĕrsĕnam*, zich uitrekken b. v. van iem. die geslapen heeft, gymnastieke oefeningen houden; *tali sĕnam*, stuk lijnwaad hangende boven de slaapplaats, waaraan de barende zich optrekt. II. indigo-blauw, ook als kleur, indigo aan stukken.

sĕnandoeng, in zijn eentje neuriën.

sĕnang, I. kalm, tevreden, gemakkelijk, het goed hebben, tot iets gestemd zijn, verlichting hebben van pijn of ziekte; *kasĕnangan*, kalmte, tevredenheid, comfort, gemak; *mĕmpĕrsĕnangkan*, kalmeeren, tevreden stellen; *sĕnang mĕmbatjanja*, gemakkelijk om te lezen. II. e s. v. boom, met hout geschikt voor waterbouw.

sĕnangin, e. s. v. zoutwatervisch. Zie *koerau.*

sĕnantijasa, steeds, voortdurend, zie *nĕtijasa.*

sĕnapang, verb. Ned. snaphaan; *s. kĕmbar*, ook *s. pĕnganten*, dubbelloops geweer; *s. kopaḳ*, achterlader.

senapati, Jav. opperbevelhebber; *senapati ingngālaga*, opperbevelhebber in den krijg.

sĕnat, e. s. v. chineesch vaartuig.

sĕnawi, passagier aan boord van een inlandsch vaartuig, die de vracht met arbeid aanboord vergoedt.

senda, pers. Vnw. 2e pers. eene samentr. van *si* met *'nda.*

sĕnda, zie *sanda.*

sĕndal, I. *mĕnjĕndal*, vastzetten door tusschenvoeging van iets. II. Jav. uitlichten, uitwippen, van iemands wapen, zonder dat hij zulks vermoedt; *kasĕndalan*, daarvan het slachtoffer zijn, zijn wapen op die wijze kwijtgeraakt zijn.

sĕdang, e. s. v. gezang der *rājat* van Riouw en Lingga, ter verheerlijking hunner voorvaderen.

sendang, over den schouder hangen, hiervan *sĕlendang*, zie ald.

sĕndar, een weinig snorken, vdW. Zie *tjĕndar.*

sĕndat, benepen, beklemd, in een holte, pijp of ring, verstopt, ook beklemd van gemoed, b. v. *hati jang loewas mĕndjadi sĕndat*, het verruimd gemoed werd beklemd, Ibr. b. Chas.

sĕndawa, Skr. salpeter, buskruit.

sendel, leunen tegen iets, = *sender* en *sandar*, zie ald.

sendeng, schuin, op één oor staan, van hoofddeksels; Mĕn. ook schuin v.

d. oogen en scheef v. d. schouders; *bĕrsendengan lajarnja*, schuin staan, overhellen van de zeilen; *sĕrendeng*, hetzelfde met verscheidenheid.

sèndèr, Jav. leunen, = *sandar*, zie ald.

sĕndĕriķ, e. s. v. kris, afkomstig van Mandar op Celebes.

sĕndĕring, e. s. v. boom.

sĕndĕroeng, e. s. v. weekdier, dat in de zee leeft en zich tot een bal kan samentrekken. Het wordt bij het balspel daarvoor wel gebezigd.

sĕndi, Skr. gewricht, geleding, scharnier, beslag om iets, voetstuk van een pilaar; *salah sĕndi* en *tĕrgĕlijat sĕndi*, ontwricht; *kĕna sĕndi*, geraakt, verlamd zijn in de gewrichten, inz. door tooverij; *mĕnjĕndi-njĕndi*, ontwrichten, ontleden van een geslacht beest; *mĕnjĕndikan*, met iets, b. v. met goud, beslaan.

sĕndiri, zelf, eigen, alleen; *sĕndirinja*, van zelf; *sama sĕndirinja*, onder elkander, zie *diri*.

sĕndja, zie *sandja*.

sĕndjaķ, zie *sĕdjaķ*.

sĕndjata, wapen; *alat sĕndjata*, wapentuig; *sĕndjata*, ook klankteeken, klinkerteeken in de gramm.

sĕndjoeloeng, een soort van boom, ook een soort van zeevisch, meer bèkend als *ikan djoeloeng-djoeloeng*.

sĕndjolih, e. s. v. schelpdier.

sendjong, metalen schaaltje met een voet, om er een glas of iets dergel. op te zetten.

sĕndoe, bedroefd, naargeestig, zie *sĕdoe*.

sĕndoedoeķ, ook *sikadoedoeķ*, e. s. v. heester, welks bladeren als zeep gebruikt worden, en welks kleine eetbare vruchten veel op de *karamoenting* gelijken.

sĕndoeķ, zie *sendoķ*.

sendoķ, op Riouw *sĕndoeķ*, lepel, potlepel; ook e. s. v. schepnet; *mĕnjendoķ*, met een lepel opscheppen. Zie ook *soedoeķ*.

sendong, knieën, kromhouten. M.

sĕndotjong, e. s. v. zoetwatervisch.

sĕnen, = *itsnain*, Arab. de tweede; *hari sĕnen*, Maandag, letterl. de tweede dag.

sĕngadja, met opzet, eenvoudig, zoo maar, = *sĕhadja*, zie ald.; *disĕngadja-sĕngadja*, zoo maar behandeld, gemaakt, voorgewend.

sĕngal, stramheid in de ledematen, pijn in het gebeente, podagra; *sĕngal kaki*, voeteuvel; *s. tángan*, handeuvel, het pootje.

sĕngam; *mĕnjĕngam*, vreten, opeten.

sĕngap, zie *sĕnnjap*.

sĕngaring, e. s. v. boom.

sĕngat, angel van een insect; *mĕnjĕngat*, met den angel steken; *pĕnjĕngat*, e. s. v. wesp; naam van een eilandje tegenover Riouw.

sĕngau, door den neus spreken, snofneuzen.

sĕngeh, gapend, open, van een wond, eventjes geopend, van den mond bij het lachen. Mĕn. *sĕngengeh*, onder het lachen de tanden laten zien, vdT. grijnzen.

senget, naar één kant overhellen, schuin staan, op zij liggen; *sĕdoe-sĕdoe senget*, droevig neerhangen van het luchtgewelf; *mĕnjengetkan*, opzij halen v. e. vaartuig, schuinhouden v. d. schouder, op één oor zetten v. e. hoofddeksel.

sĕnggajoet; *bĕrsĕnggajoet*, los afhangen, slingerend hangen; ook met den staart aan de takken hangen, zooals apen en hangen zooals een olieglaasje in een stolp; *bĕrsĕnggajoetan*, aldus hangen van velen.

sĕnggama, Skr. vereeniging, vermenging, verband, bij elkander passen.

sĕnggara; *mĕnjĕnggara*, zorg dragen voor iets, iets in orde houden; *toekang sĕnggara*, huisbediende. Zie *sĕlĕnggara* en *kĕlĕnggara*.

sĕnggan, overspringen, overslaan, van vuur; opflikkeren.

sengget, tegen elkaar wrijven, van twee lichamen, personen of partijen; *s. njanji*, wedstrijd met puntdichten; *bĕrsengget bahoe*, de schouders tegen elkander wrijven. Zie *sanggit*.

sĕnggigit, = *sĕngengeh*, zie *sĕngeh*.

sĕnggoegoe, I. e. s. v. kleine garnalen, waarvan men *bĕlatjan* maakt. II. e. s. v. boom.

sĕnggoegoet, e. s. v. ziekte der vrouwen na de bevalling en na de maandelijksche zuivering.

sĕnggoeķ, knikkebollen, = *sĕnggoet*.

sĕnggoeloeng, e. s. v. duizendpootachtig dier, dat zich als een jonische krul oprolt, van *goeloeng*, oprollen. Mĕn. ook een doek plat opgerold en gebruikt als draagkussen onder een vracht op het hoofd. Zie *tĕnggiling*.

sĕnggoet; *mĕnjĕnggoet*, knikkebollen, schuddebollen, zie *sĕnggoek* en *anggok*.
senggoet, met elleboog of knie even zijdelings aanstooten; *senggoet gong*, invallen, van de gong bij het *gamĕlan*spel; *s. njanji*, e. s. v. voorslag of muzikale figuur bij het begin van een nieuwe maat of melodie; *s. tari*, theatrale bijvoeging of krul bij een dansfiguur.
senggol, Jav. iemand tegen het lijf loopen of stooten.
sĕngkak; *mĕnjĕngkak*, drukkende naar boven wrijven, b. v. den buik om daaruit de winden te verdrijven of iets dat gezakt is op zijn plaats te brengen.
sĕngkal, deksbalk van een vaartuig, ook roeibank, omdat die balken daarvoor dienen; *sĕngkalan*, plankje, waarop men specerijen fijnwrijft.
sĕngkang, dwarsstuk, waardoor twee voorwerpen van elkander worden gehouden, of dat het verband daartusschen daarstelt en vandaar: dwarsboom, dwarsbalk, dwarsstaaf, spaak van een wiel, kruis in een vlag, bit van een paard, dwarshout in een emmer, aker of inhoudsmaat, middellijn van een cirkel, blok tusschen twee pooten van dieren om het hard wegloopen te beletten, beugel van een hijschblok, waarin de schijven draaien; *sĕngkang bĕrbadjang*, kruis zooals het Malthezer kruis; *sĕngkang sotong*, kruis van twee stokken, waarop de inktvisch wordt gedroogd, kruissluiting; *tĕrsĕngkang pada leher*, dwars in de keel zitten.
sengkang, van twee beenen het eene uitgestrekt en het andere opgelicht, vdW. Mĕn. id.
sĕngkar, roeibank in een vaartuig; deksbalk, vdW. = *sĕngkal*, zie ald.
sĕngkaroet, samengestrengeld, dooreengevlochten, b. v. van slingerplanten enz.
sĕngkĕlang, I. omzetting van *sĕlĕngkang*, sluitboom, zie *sĕngkang*. II. de armen kruiselings over de borst en de handen op de schouders; *mĕnjĕngkĕlangkan djari*, de vingers kruisen bij het handenvouwen. Zie *sĕngkĕling*.
sĕngkĕling, de handen op den rug over elkander gelegd; gekruist van armen of beenen, vdW. *mĕnjĕngkĕling*, de armen over elk. op den rug binden.
sĕngkĕlit, lis of strop, met welks behulp men in boomen klimt.
sĕngkĕnit, teek, schapenluis.
sĕngkil, stroef van de tanden door aanraking met iets zuurs.
sĕngkilang, gekruist, zooals b. v. sabels.
sĕngkilat, ongewasschen van de billen, na het doen van zijn gevoeg.
sengkoel, opgezetheid, benauwdheid van de maag.
sĕngkoewang, e. s. v. witte knol, groeiende aan een kruipgewas, die rauw als toespijs wordt gegeten, flauw zoet van smaak en saprijk is.
sĕngkoewap, dakverlenging, afdak; *sĕngkoewap tĕrgantoeng*, afdak op schoren.
sĕngongot, zekere zoetwatervisch.
sĕngsai, radeloos, kommervol, ellendig, uitgeteerd door ziekte of gebrek, ontdaan door schrik.
sĕni, dun, fijn, zoowel van vaste lichamen als vloeistoffen en de stem, b. v. *boeroeng jang sĕni*, een fijn vogeltje; *ajar sĕni*, urien; *oelar sĕni*, een fijn onschadelijk slangetje; *soewara jang sĕni*, een zachte stem. Mĕn. *pĕloeh sani*, doodszweet, angstzweet.
sĕnigai, van *sigai*, dwarshouten in een paal, om het beklimmen gemakkelijk te maken; *tangga sĕnigai*, zulk een paal met dwarshouten voor ladder.
sĕnjampang, juist van pas, het trof juist, juist nog, b. v. *dan pagi ini sĕnjampang ada pakajan orang laïn jang disewa*, en juist dezen morgen waren er kleeren van een ander die gehuurd werden, Mes. Kag. *sĕnjampang lagi dĕkat nĕgari*, terwijl wij juist nog dicht bij de stad zijn, Pr Dj. Niet te verwarren met de verkorting van *sapĕnjampang*, zie *sampang*.
senjor, Port. seigneur.
sĕnnjap, gewoonlijk verbonden met *soenji*, stil, doodstil; *tidoer sĕnnjap*, stil slapen.
sĕnnjar, weeuwenaarspijn, het tintelend gevoel in den arm door het stooten van den elleboog.
sĕnnjoeh, = *sĕntoeh*, zie ald.
sĕnnjoem, glimlach; *tĕrsĕnnjoem*, glimlachen; *tĕrsĕnnjoem simpoel*, eventjes glimlachen; *mĕmbawa tĕrsĕnnjoem*, met een glimlach tegemoet komen; *tĕrsĕnnjoem radja*, valsche glimlach, grijnslach.
sĕnobal, e. s. v. vogel, Kal. Dam.
sĕnoenoeh, betamelijk, behoorlijk,

meestal negatief gebruikt, b. v. *tiada sěnoenoeh*, onbetamelijk, onbehoorlijk.
sěnoh, vol, opgezet, benauwd, van den buik door winden of te veel eten.
sěnokek, = *tjěnokek*, zie ald.
sěnonggang, e. s. v. zoutwatervisch, die steeds ondersteboven staat?
sěnta, de balken langscheeps, waarop de deksbalken komen te liggen.
sěntada, I. e. s. v. mier. II. e. s. v. casuarine met eetbare vruchten en zeer fraai hout. Ook *tjěban*.
sěntadoe, I. e. s. v. groote, groene rups, zie *tjěntadoe*. II. = *kajoe tjina*.
sěntagi, I. e. s. v. plant, die in de geneeskunde gebruikt wordt. II. rijgnestel; snoer, koord.
sentak, ruk aan draad- of touwachtige voorwerpen; *měnjentak*, rukken, zooals b. v. een visch aan het hengelsnoer, zich openen van schelpdieren, zooals mosselen; trekken of rukken aan de ledematen, om die te doen kraken, een mes, dolk, degen of zwaard uit de scheede rukken; *ikan sentak*, e. s. v. zoutwatervisch; *měnjentakkan*, iets losrukken of met een ruk lostrekken, b. v. *měnjentakkan anaknja daripada tangan orang jahoedi*, zijn kind losrukken uit de hand van den jood. N. Moeh.
sěntaka, e. s. v. *mědang*-boom.
sěntal; *měnjěntal*, iets ruw of hard wrijven, b. v. een meubelstuk met een doek, iemands mond met de vlakke hand, een straf voor schreeuwen en babbelen; *měnjěntalkan bělakangnja*, den rug tegen iets schuren; *ěngkau disěntal harimau kělak*, de tijger zal je aanstonds schuren.
sěntap, of *santap*, nuttigen, eten of drinken, van Vorsten of aanzienlijken gesproken; *sěntap soesoe*, aan de moederborst zijn, van vorstelijke kinderen; *sěntapan*, spijs of drank.
senteng, van onderen te kort, niet lang genoeg afhangend van kleeren, gordijnen enz.
sěntijasa, gedurig, steeds, voortdurend, zie *nětijasa*.
sěntijoeng, Chineesche graven.
sěntil, in eene opening vastzitten, zoodat het er gedeeltelijk uitkomt, zooals b. v. een pruimpje tabak op inlandsche wijze tusschen de lippen.
sěnting, e. s. v. plant met peulvruchten en kleine geneeskrachtige bladeren, die van boven wit en van onderen rood zijn.
sěntoeh, even aan iets raken; *měnjěntoeh*, iets aanraken, ook aanraken van eene vrouw; *těrsěntoeh kaki kapada batoe*, den voet aan een steen stooten.
sěntoel, e. s. v. boom met eetbare gele vrucht, doch deze is niet aangenaam van smaak en wordt meer gebruikt om er mee te spelen.
sěntoeng, keg, wig, inz. die gebruikt wordt om een trommelvel te spannen; *měnjěntoeng*, met zulk een keg spannen.
sěntolar, reep, koord of touw dat meegevlochten, of in de vlecht opgenomen wordt, om die dikker te maken.
sěpah, gekauwd betelpruimpje; Měn. kauwsel, uitkauwsel in 't algem.; *sěpah poetěri* en *sěpah pinang moeda*, e. s. v. fraai rood vogeltje, e. s. v. boomkruipertje; *s. radja*, een der namen van den paradijsvogel.
sěpai, verstrooid, van de deelen van iets, dat gebroken is.
sěpak, flap, klap met de vlakke hand, = *těmpiling*.
sepak, trap met voet of poot achterwaarts of opzij uit, trap of slag met den poot van paard of koe; *měnjepak*, zoo trappen of slaan; *běrdjalan měnjepak*, met naar buiten uitslaande beenen loopen; *měnjepak sila*, met de binnenzijde van den voet schoppen; *měnjepak singkoer*, met de buitenzijde van den voet zijwaarts schoppen; *sepak raga*, een soort van balspel, waarbij een van rotan gevlochten bal met den rechter voet in de hoogte geschopt wordt.
sěpan, e. s. v. sponsachtig gezwel tusschen vingers of teenen, vdW.
sěpang, e. s. v. boom, die het *kajoe sěpang*, sapanhout, e. s. v. roode verfstof levert.
sěpat, I. wrang, sterker dan *kělat*, zooals de smaak van gambir, oude betelnoot, onrijpe vruchten enz. II. e. s. v. zoetwatervischje, dat gedroogd bij groote hoeveelheden van Sijam wordt aangevoerd.
sěpatoe, Port. schoen.
sěpěkoe, e. s. v. parasietplant, welks vruchten tegen hoest gebruikt worden, vdW. Ik houd het voor *sěběkoe*.
sěpěrai, verb. Ned. sprei, beddelaken.
sěpěrantoe, zie bij *tampar*.

sĕpĕt, Jav. wrang, samentrekkend van smaak.
sĕpĕtjat, e. s. v. oneetbaren zoetwatervisch.
sĕpi, Jav. eenzaam, ledig, verlaten van eene plaats, = *soenji*.
sĕpik, ook *sĕkip*, wagenas, rijtuigas.
sĕpit, nauw, benepen, bekneld; nijper, nijptang, schaar van krabben en kreeften; *tĕrsĕpit*, in het nauw of in de knel zitten of geraakt zijn; *padang doewa sĕpitnja*, een vlakte die aan twee zijden ingesloten is; *sĕpit antoep*, tangetje om de baardhaartjes uit te trekken; *s. tjina*, e. s. v. strafwerktuig, waarmede men de vingers van iemand knelt; *s. oedang*, oog aan een strop, om er iets door te halen, lus; *sĕpit bara*, goudsmidstangetje; *s. bingoeng*, nijptang gebruikt bij het gouddraadtrekken; *sĕpit-sĕpit*, e. s. v. klimplant; *s. api*, vuurtang; *mĕnjĕpit*, nijpen met een tang enz.; *mĕnjĕpitkan lidah kalantai*, zijne begeerte bedwingen. Mĕn.; *pĕnjĕpit*, nijper, tang, nijptang.
sĕpoe, zie *sĕpoewi*.
sĕpoeh, Jav. oud, donker van kleur; *mĕnjĕpoeh*, goud donker van kleur maken, door het in een bad te brengen; metaal harden, aardewerk verglazen, papier lijmen; *sĕpoeh lĕroes*, verguldiug, vdW. *pĕnjĕpoeh*, bad, waarin men iets dompelt om het te harden; *sĕpoehan*, koelbak van een goudsmid.
sĕpoet, dof, van kleuren, metalen, verlakt enz.
sĕpoewi, ook *sĕpoe-sĕpoe*, zacht, liefelijk van den wind. Zie ook *silir*.
sĕpok; *mĕnjĕpok*, er mee omsmijten, ruw en onverschillig behandelen, b. v. van kleeren.
sĕra, onrust en haast, gepresseerdheid; *tĕrsĕra-sĕra*, overhaast, haastig. Zie *gĕsa* en *rĕsa*.
sĕrabai, vdW. = *soerabi*, zie ald.
sĕraboet, frequ. van *saboet*, harig, vezelig, ruig; *bĕrsĕraboet*, harig, ruig zijn, van touwwerk, garen, geweven stoffen, ook van een slecht opgetuigd vaartuig; *bisoel sĕraboet*, een zweer, die uit verscheiden gaten ettert.
sĕradi, zie *sĕrdi*.
sĕradjam, e. s. v. plant met geneeskrachtigen wortel.
sĕraga; *bantal sĕraga*, plat vierkant staatsiekussen, waarvan de kortste zijvlakken met borduurwerk en spiegeltjes versierd zijn; meestal zijn er drie of vijf van die kussens op elkander, die een stel uitmaken; ook: lendekussen, en kussen in den rug van vorstelijke zetels en fraaie stoelen.
sĕrah, overgave; *sĕrah bĕroek*, e. s. v. kliergezwel aan het hoofd; *mĕnjĕrahkan*, overgeven, toevertrouwen, overleveren; *mĕnjĕrahkan diri*, zich onderwerpen, overgeven, toevertrouwen; *sĕrahan*, ook: deel van de lading, die aan de hoofden in een land gegeven wordt; *kasĕrahan*, leverancie b. v. van peper aan de Compagnie, Mal. br.
sĕrahi, het Arab. *ṣoeraḥi* flacon, flesch, drankzetje, likeurstelletje, veldflesch; ook: een platte ronde doos voor de *sirih*. Abd. Sch. wrdb.
sĕrai, I. een soort van welriekend gras, citroengras; *sĕrai laoet*, een bijzondere soort daarvan. Op Java *sĕré*. II. Perz. serail, paleis.
sĕraja, I. terwijl, tevens, al met het tegenw. Deelw. *sĕraja bĕrtitah*, terwijl de Vorst sprak; *sĕraja tĕrsĕnnjoem*, tevens glimlachende; *sĕraja mĕmoengoet*, al oprapende; *mĕnjĕraja*, iemand om assistentie vragen. Mĕn. samen iets verrichten, deelgenoot zijn, elk. helpen. II. e. s. v. boom, die roodachtig hout levert, geschikt voor huisbouw. Soorten zijn: *sĕraja batoe* en *sĕraja kapoer*.
sĕrak, I. *mĕnjĕrak*, iets wat verkeerd opgerold is een weinig losrollen en vervolgens weêr goed oprollen. II. een soort van uil. III. heesch, schor.
serak, in wanorde verspreid, verstrooid, van zaken, die bij elkaar behooren; ook: verspreid van een gerucht; *mĕnjerak*, in wanorde uit elkaar gooien.
sĕram, zich samentrekken, van de huid door koude, te berge rijzen, van de haren; *sĕram koelit*, kippevel; *sĕram koekoe*, nog een koud gevoel veroorzakend aan de nagels, van water; *mĕnjĕramkan*, opzetten van de haren.
sĕrama, van *sa* en *irama*, van één maat of gelijk in de maat, van muziek en zang; *sĕrama angin*, eene bijzondere wijze van de *gĕndang* te slaan, nam. afwisselend met elke hand twee slagen. Zie ook *sĕrmangin*.
sĕrambi, open galerij van een huis; *s. moeka*, voorgalerij; *s. bĕlakang*, achtergalerij; *s. chaimah*, voorste open

gedeelte van eene tent; *s. balai*, breede galerij, die de *sĕri balai*, omgeeft en waar de hoofden zitten, die niet van vorstelijke afkomst zijn.

sĕrampah, zie *sampah*.

sĕrampang, harpoen met drie punten, die van weerhaken voorzien zijn en waaraan een lijn bevestigd is; ook: e. s. v. lans met drie punten, een hooi- of mestvork met drie tanden; *mĕnjĕrampang*, met punten en weerhaken tegenhouden of belemmeren, b. v. *doeri-doeri itoe mĕnjĕrampang djalan*, die doornen belemmeren den weg; *lajang-lajangan tĕrsĕrampang dibatang kajoe*, de vlieger bleef haken aan dien stok.

sĕrampin, het uitgeperste merg der sagopalmen.

sĕrampoe, scheepsplank = *papan pĕrahoe*, Abd. Sch. wrdb. *loenas sĕrampoe*, rechte kiel van voren tot achteren, zonder klossen of *takah* op de uiteinden.

sĕrampok, zie *sampok*.

seran, I. naam van het eiland, door ons Ceram genoemd. II. streep in een kleedingstof, gestreept.

sĕrana, het bekoorlijke of liefelijke van iets; fatsoen; *mĕngambil sĕrana sĕhadja*, fatsoenshalve iets doen.

sĕranah, vloek, vervloeking; *soempah sĕranah*, allerlei vervloekingen, Ibr. b. Chas.

sĕrandang, e. s. v. bok of stut, bestaande uit twee stokken of houten, die van boven kruiselings zijn verbonden; *mĕnjĕrandang*, met zulk een bok stutten. Zie *sandang*.

sĕrandip, verb. van *sinhala dwipa*, Skr. het eiland Ceylon, ook wel de Adamspiek op Ceylon.

sĕrandjang, vrij en recht overeind staan, zonder ergens tegen te leunen, zooals een mast, schildwacht enz.

sĕrandoeng; *tĕrsĕrandoeng*, over iets struikelen. Zie *sandoeng*.

sĕrang, I. *mĕnjĕrang*, aanvallen, bestormen, aantasten, vallen in een land; *mĕnjĕrang-mĕnjĕrĕgap*, aanval en aanranding. gewapender hand. II. hoogste onderofficier aanboord. III. licht, van kleuren; *mĕnjĕrang*, in lichte kleuren schitteren.

serang, wijd uit elkander, van de mazen van net- of vlechtwerk, opgespalkt van de oogen. Mĕn. staroogen, niet goed kunnen zien door sterk licht of glans. Zie *sĕrau*.

sĕrangga, I. Skr. bij, insect. II. Kw. top van een berg, hoorn; *sĕrangga bajoe*, de hoorn des winds, naam van een Mal. HS.

sĕranggoeng; *mĕnjĕranggoeng*, hurken, gehurkt zitten, op de hurken zitten, Maxw. frequ. van *sanggoeng*.

sĕrangkak, frequ. van *sangkak*, een doornenkrans rondom den stam van een vruchtboom, om het inklimmen van dieven te beletten; *sĕrangkak pajoeng*, de krans van baleinen of stokjes die een zon- of regenscherm ophouden of het dichtslaan beletten, het binnenwerk; *sĕrangkak api*, e. s. v. komfoor in dien vorm op een staak, en gebruikt als fakkel, of flambouw.

sĕrani, verb. van *naṣarani*, Arab. Nazareensch, christen, meestal R. C. of van Spaansche en Portugeesche afkomst, ter onderscheiding van *maseḥi* zie ald.; *masoek sĕrani*, christen worden, tot den R. C godsdienst overgaan; *mĕnsĕranikan*, christen doen worden; *padri sĕrani*, R. C. geestelijke, pastoor.

sĕranta; *mĕnjĕranta*, afloopen, van de deuren of winkels; *mĕnjĕrantakan*, alom bekend maken of verkondigen, één bevel of persoon.

sĕrantang; *mĕnjĕrantang*, een standje schoppen. Zie *gĕrantang*.

sĕrap, ingedrongen, ingetrokken, van vocht, ingevaren, van een boozen geest; intiem geworden van vriendschap; *sĕrap-mĕsĕra*, intiem, zeer intiem, b. v. *kalana kadoewa itoe sĕrap mĕsĕra djangan dikatakan lagi*, Mes. Kag. p. 385 regel 12 van onderen; *disĕrap hantoe*, door een boozen geest bezeten, Ibr. b. Chas.

sĕrapa, van *sapa*, Kw. *sjapa*, Skr. vloek, vervloeking, bezweringsformule, bezwering; *mĕnjĕrapa*, bezweren, betooveren, en daardoor kracht of eene andere gedaante verleenen, of in een diepen slaap doen vallen enz. Zie *sirap*.

sĕrapih, een stuk er af, b. v. een tak van een boom, een stuk van een tand; *mĕnjĕrapih*, een stukje, beetje of snipper afbreken, of afscheuren.

sĕrasa, minder gebruikelijke naam voor *sirih*.

sĕrasah, I. mest, wegwerpsel, afval, ook *sĕrĕsah*. II. e. s. v. gedrukt katoen met witte en gele sterretjes op blauwen grond, afkomstig van de kust van Ko-

romandel. III. Jav. émail, glazuur van de tanden.
sĕrasi, zie *rasi.*
sĕrat, I. vast in iets beklemd zitten, zooals een kurk in den hals eener flesch enz. II. = *djĕrat,* Maxw. *sĕratan,* netwerk, id.
sĕratah, e. s. v. *kĕladi,* zie ald.
sĕrati, I. Skr. menner van een olifant of strijdkar. II. Zie *soerati.*
sĕrau, los, van geweven stoffen.
sĕrawa, e. s. v. spritsen, vervaardigd door het deeg uit een ijlen doek in kokend water te persen.
sĕrawal, zie *sĕloewar.*
sĕrba, van het Skr. *sarwa,* alle, allerlei; geraad; *sĕrba salah,* besluiteloos zijn, doordat men alles verkeerd vindt; *sĕrba salah pikirannja,* Mes. Kag. p. 65 r. 3.; *sĕrba roemah,* huisraad; *sĕrba kapal,* scheepstuig; *sĕrba bangsa,* allerlei volken; *sĕrba-sĕrbi,* allerlei benoodigdheden, huisraad of zaken; *sĕrba sĕdikit,* van alles een weinig; *sĕrba neka,* allerhande, veelsoortig; *sĕrba djinis,* allerlei soorten. Zie *sĕroe.*
sĕrbah; *sĕrbah-sĕrbih,* onordelijk, slordig om het lijf hangend, vdW. Ik houd dit voor *sĕrba-sĕrbi,* zie ald.
sĕrban, I. Perz. tulband hoofddoek. Zie *dĕstar.* II. verdoofd, gevoelloos, van een der ledematen.
sĕrbi, zie *sĕrba.*
sĕrboek, poeder, pulver; *obat sĕrboek,* medicijnpoeders; *sĕrboek kahwa,* gemalen koffie; *sĕrboek gĕrĕgadji,* zaagmeel, zaagsel; *gandja sĕrboek,* gebraakte hennep; *mĕnjĕrboek,* tot poeder maken, malen, stampen enz. pulveriseeren.
sĕrdadoe, soldaat.
sĕrdam, een bamboezen fluit met een mondstuk als van een klarinet.
sĕrdang, e. s. v. palmboom, met geel hout, dat voor het vervaardigen van bootjes gebruikt wordt en van welks bladeren men *atap* maakt.
sĕrdawah, boer, oprisping; volgens vdW. *sĕrdawa.* Mĕn. id.; *sĕrdawa masam-masam,* oprispen van het maagzuur.
sĕrdeh, met vooruitstekende borst en buik, zooals iemand die achterover in een stoel ligt.
sĕrdja, sarge, e. s. v. stof, gebruikt voor kleedingstukken, S. M.
sĕrĕboe, frequ. van *sĕboe,* storten, werpen; *mĕnjĕrĕboekan dirinja,* zich storten of werpen op iets.
sĕrĕdak, zeer fijn stof, zooals op meubels enz. Zie *sĕrĕsah.*
sĕrĕdi, I. zie *sĕrodi.* II. gevatte koude, inz. in het hoofd; *sakit sĕrĕdi,* de droes bij paarden, Maxw.
sĕrĕgah; *mĕnjĕrĕgah,* iemand doen schrikken door een plotseling geluid of gebaar, door toesnauwen of door hem plotseling hard aan te spreken.
sĕrĕgap; *mĕnjĕrĕgap,* overvallen, ook onverwachts bij iemand komen, iemand bestormen, van schuldeischers, iem. op 't lijf vallen.
serek, ontzien, tegen iets opzien, b. v. tegen een werk.
sĕrĕkah, met een scheur in de kneep, b. v. van twee takken, die van onderen aan elkaar gegroeid zijn, ingescheurd.
sĕrĕkai; *mĕnjĕrĕkai,* uitwringen, uitknijpen in een doek, van natte zaken, zooals bij het maken van hangop of wrongel, zeven, builen, van droge zaken.
sĕrĕkap, kegelvormige korf, die men over iets heen zet, b. v. over een broed kuikens; dergelijke korf om visch te vangen, door die te overstolpen; *mĕnjĕrĕkap,* op die wijze visch vangen ook vangen door de holle hand over iets te leggen.
sĕrĕkoep, *mĕnjĕrĕkoep,* overstolpen, = *mĕnjĕrĕkap,* maar met iets dat hooger is.
sĕrĕmban; *mĕnjĕrĕmban,* e. s. v. spel, waarbij men geldstukken op den rug van de hand legt, in de hoogte werpt en met de binnenkant van de hand weer grijpt.
sĕrĕmpak, op eenmaal, in eens, allen tegelijk, zie *rĕmpak; tĕrsĕrĕmpak,* onverhoeds overvallen worden, ook *kĕna sĕrĕmpak.*
sĕrĕndah, e. s. v. pisang.
sĕrĕndang, e. s. v. zoetwatervisch.
serendeng, naar eene zijde overhellen, b. v. van een vaartuig, gebouw, mand, persoon enz. Zie *sendeng.*
sĕrĕngah, naar buiten uitsteken van tanden; *mĕnjĕrĕngahkan,* naar buiten doen uitsteken, in de hoogte steken v. e. hoorn. Zie *sĕrangga* II.
sĕrĕngam, in menigte voorhanden, b. v. zooals haartjes in den neus of onder de oksels of mieren op de suiker.
sĕrĕngan, hevige toorn; *kasĕrĕngan,* hevig vertoornd, in hooge mate ver-

toornd, b. v. *maka baginda pon laloe mĕngamoḳ pĕrahoe orang Bali; kasĕrĕngan lakoenja baginda mĕngamoḳ itoe*, Pr. Dj. *disĕrĕngankan*, woedend gemaakt worden. Het is afgeleid van *sĕrĕng*, Jav. misnoegd, verstoord.

sĕrengat, verb. van *sjariāt*, Arab. zie ald.

sĕrĕngit, Mĕn. een leelijk, zuur gezicht zetten.

sĕrĕnta, Batav. van *sĕrta*, met, benevens.

sĕrĕsah, allerhande, kruimels of stofjes van iets, stof of ander vuil, vdW. zie *sĕrasah* en *sĕrĕdaḳ*.

sĕrĕsari, en *sĕlĕsari*, e. s. v. geweven stof.

seret, I. Jav. *sered*, slepen; *mĕnjeret*, sleepen; *lajar seret*, sleepzeil; *tĕrseret*, slepend, gesleept. II. Jav. gekleurde of vergulde rand om iets, kring of streep om iets, b. v. om een zonnescherm.

sĕrgam, uitsteken boven anderen van dezelfde soort, zich groot voordoend.

sĕri, I. glans, schoonheid, luister, heerlijkheid; *sĕri boewana*, de glans der wereld; *sĕri kota Malaka*, de luister der stad Malaka; *sĕri moeka*, de glans van het gelaat; ook e. s. v. gebak; *sĕri goenoeng*, bergschoonheid, d. i. schoonheid van verre, in tegenoverstelling van *sĕri pantai*, strandschoonheid, d. i. schoonheid van nabij; *orang sĕri goenoeng*, iemand, die op een afstand mooi is; *orang-sĕri pantai*, iemand die van nabij mooi is; *sĕri toewan-toewan*, de edele heeren; *sĕri danta* = *sĕri gading*, e s. v. heester met geurige bloemen, ook e s. v. versiersel in het haar; *sĕri kaja*, e. s. v. vrucht, ook e. s. v. vlade; *sĕrikaja bĕlanda*, de zuurzak, e. s. v. vrucht; *sĕri dewa*, e. s. v. geneeskrachtige plant; *sĕri rama*, eigennaam, zie bij *rama*. Ook wordt *sĕri* gebezigd in vorstelijke titels en bij namen van voorwerpen, die den Vorst toebehooren, b v. *sĕri maharadja*, de luisterrijke Vorst; *sĕri astana*, het middengedeelte van eene vorstelijke woning; *sĕri balai*, zie *balai*; *sĕri pantja prasada*, zie ald.; *sĕri medān*, het midden van het slagveld; *sĕri padoeka*, de glans der schoenen, voor ons: Zijne Hoogheid; *sĕriwa radja*, eigenl. *sĕri oewah radja*, titel van den Bĕndahara of Rijksbestierder; *orang sĕri*, e. s. v. beambten; *gigi sĕri*, zie *gigi*; *dĕwi sĕri*, de godin van den oogst; *pĕrsĕrian*, iem. die den titel van *sĕri* heeft. II. beter *sari*, het fijne van iets; *mĕnjĕri*, honig zuigen van de bijen. III. bepaling door te trekken of er om te loten wie het eerst beginnen zal of wie maats zullen zijn bij een spel; *sama sĕri*, gelijk op, kamp op; *bĕrsĕri*, aldus uitmaken of bepalen wie het wezen zal enz.

sĕriding, I. e. s. v. zoutwatervisch. II. scherpe kant van iets Zie *siding*.

sĕrijawan, spruw, inz. bij volwassenen.

sĕriḳ, I. afgeschrikt, door ondervonden tegenspoed of moeielijkheden, een afschrik krijgen. II. pijnlijk van de ledematen; het verdijen, pijn hebben aan iets, d. B. *sĕraḳ-sĕriḳ*, knappen of kraken der gewrichten, inz. der vingerleden.

sĕrikaja, e. s. v. vrucht, ook e. s. v. vlade; *sĕrikaja wolanda*, de zuurzak, mede e. s. v. vrucht.

sĕrimala, timmerman.

sĕrindai, I. een soort van spook, dat de kraamvrouwen plaagt. II. welluidend, liefelijk, van tonen.

sĕrindit, e. s. v. kleine parkiet, met zwart bekje, blauwe vlek op den kop, rood van borst en staart, overigens fraai groen van vederen.

sĕring, I. stevig in elkaar gedraaid, getweernd, gevlochten, van garen enz. sterk, deugdzaam, van papier; *mĕnjĕring*, zoo ineendraaien, tweernen, vlechten; *mĕnjĕring dĕngan lilin*, garen enz. wassen; *badan sĕring*, een gespannen lichaam; *pĕnjĕring*, spinnewiel. II. scherp van een smaak, hetzij zoet of zuur. III. *sĕring-sĕring* en *sĕring-kali*, dikwerf, menigmaal, van het Jav. *asring*. IV. honig zuigen, van bijen, zie *sĕri*.

sĕringai, gezichten trekken, zooals de apen.

sĕrip, boordsel, aan een kleed.

sĕrit, Batav. fijne kam, luizekam.

sĕriwa. zie bij *sĕri*.

sĕrlah; *tĕrsĕrlah*, blinken, duidelijk zichtbaar zijn, door niets verduisterd, van zon en maan, ook van eene vesting; frequ. van *sĕrah* II.

sĕrling, valkuil, valput; *tĕsĕrling kadalam kĕloeboeran*, in een valkuil vallen; *tĕsĕrling kadalam boemi*, in den grond verzinken, b. v. van een paleis.

sĕrmangin, groote, lange trom, die

aan den rechterkant met een stok tweemaal, tegen eenmaal met de hand aan den linkerkant geslagen wordt. Zie ook *sĕrama*.
sĕroda, = *sĕrangkak*, zie ald.
sĕrodi, geslepen, van juweelen enz. *intan bĕrsĕrodi*, geslepen juweelen; *mĕnjĕrodi*, edelgesteenten slijpen.
sĕrodja. Skr. waterlelie, lotus; ook: een vorstelijke beteldoos; *badjoe sĕrodja*, e. s. v. vrouwenkleedje zonder mouwen; *kĕlopak sĕrodja*, e. s. v. metalen onderzetsel met voet, voor glazen, kommen enz.
sĕroe, I. uitroep, aanroep; *bĕrsĕroe*, roepen, uitroepen, aanroepen; *mĕnjĕroe*, iets of iemand roepen, toeroepen; *bĕrsĕroe-sĕroekan*, herhaaldelijk iets uitroepen of iemand toeroepen; *pĕnjĕroe*, de afstand, waarop men iem. beroepen kan. II. verkeerde uitspraak van *sĕrwa*, b. v. in *Toehan sĕroe* (beter *sĕrwa*) *sakalian ālam*, de Heer aller werelden. Zie ook *sĕrba*.
sĕroï, eenigszins geslonken, van een gezwel. Zie *sĕroh*.
sĕroeling, e. s. v. fluit, zie *soeling*.
seroen, passement? H. T.
sĕroenai, I. Perz. e. s. v. klarinet van ivoor. II. e. s. v. bloemdragende heester.
sĕroenda, Jav. *pĕrahoe disĕroenda*. Abd. schets wrdb. = *toenda*, zie ald.
sĕroendeng, I. e s. v. toespijs, bestaande uit fijngeraspte kokosnoot, *katjang hidjau*, gedroogde visch, en specerijen onder elkaar gemengd en in een ijzeren pan geroosterd; e. s. v. droge *sambal*. II. e. s. v. boom, die bruikbaar timmerhout levert.
sĕroendjang, houten lans zonder ijzeren punt.
sĕroeni, schermen; *pĕdang sĕroeni*, schermdegen, floret.
sĕroepih, splinter.
sĕroet, klanknabootsend woord voor het geluid als van schaven; Batav. schaaf.
sĕroetoe, sigaar.
sĕroewal, zie *sĕloewar*.
sĕroewit, zie *roewit*.
sĕroh, geheel geslonken, van een gezwel.
sĕrok, e s. v. inhoudsmaat voor padi, van boombast vervaardigd, houdende 10 *gantang; bagai sĕrok di-ĕntak*, als een gestampte *sĕrok*, wordt spottend gezegd van korte en dikke personen.
serok, I. kleine inham of baai, zijtakje eener rivier; ravijn; *serokan*, kanaal, waterleiding; *anak serokan*, kanaalsluis, M. II. of *sero*, e. s. v. fuikachtig staketsel om visch te vangen.
serokan, zie *serok* en *sĕlokan*.
sĕrombong, pijpachtig verlengstuk, zooals aan een fluit, schoorsteen, koperen stukken met rollen aan pooten van meubels, een houten been enz.; *pahat sĕrombong*, breekbeitel.
sĕrondong; *mĕnjĕrondong*, voorover bukkende onderscheppen, zooals een koe met de horens, ook garnalen in zee onderscheppen met e. s. v. rotanmand, *tanggoek*; voorover bukkende door een menigte of een heg dringen. Zie *sondong* en *sondol*.
serong, schuin, scheef, van de rechte lijn afwijkend, b. v. van een regel schrifts, of een naad aan een kleed; *bĕrdjalan serong*, uit de flank marcheeren, H. A.; *kaïn serong*, een bijzondere wijze van de *kaïn* om te slaan, zoodat de eene slip wat langer hangt dan de andere; *serong hati*, onoprecht; *serong-mĕnjerong*, schuin in alle richtingen; *langkah serong*, een zijwaartsche beweging bij het schermen; *serong lipatnja*, schuin of scheef gevouwen; *serong goenting*, schaar-scheef, d. i. van de gewone richting O. W. of N. Z. afwijken van de lengte-as van een huis. N. Sum. Zie *boedjoer* en *lintang*.
sĕronggong, dwarsgangen in mijnen.
sĕronok, genot verschaffend, Sw.
sĕrsari, zekere grondstof, vdW.
sĕrta, Skr. met, mede, benevens, en; met dat...., zoodra; *sĕrta dĕngan*, met en benevens; *akoe ini sĕrta*, ik doe mede, ik ben er bij; *mĕmbawa sĕrta*, medebrengen, bij zich hebben, met zich voeren; *sĕrta bĕrtĕmoelah dĕngan kawan gagak itoe*, met, dat zij dien troep kraaien ontmoetten; *sĕrta-mĕrta*, onmiddellijk, zoo in eens; *bĕsĕrta*, benevens, in overeenstemming zijn met, overeenkomen met, met iets zijn; *mĕnjĕrtakan*, doen vergezeld gaan; *mĕnjĕrtaï*, vergezellen, met iemand meedoen; *mĕmpĕsĕrtakan* en *mĕmpĕsĕrtaï*, doen vergezeld gaan.
sĕsah; *mĕnjĕsah*, slaan met iets duns en buigzaams, ook met waschgoed om het te reinigen, geeselen; *papan pĕnjĕsah kaïn*, waschplank.

sĕsaḳ, nauw, gedrongen, benauwd, beklemd; van een leger: in het nauw gebracht, ingesloten; *sĕsaḳ dada*, benauwdheid op de borst, aamborstig; *toeboeh sĕsaḳ*, benauwd door zwaarlijvigheid; *pĕnoeh sĕsaḳ*, propvol, stampvol; *tĕrsĕsaḳ*, gedrongen, in geldverlegenheid geraakt; *mĕnjĕsaḳkan*, benauwen, benauwd maken, verdrukken, kwellen.

sĕsal, spijt, berouw; *mĕnjĕsal*, spijt, berouw aan den dag leggen; *bĕrsĕsal*, spijt, berouw hebben; *mĕnjĕsalkan diri*, bij zichzelven berouw hebben; *sĕsal bĕrkaboet*, bitter berouw; *tiada bĕrsĕsalan*, onberouwelijk; *sĕsal atas* en *sĕsal akan*, berouw hebben over.

sĕsap, afgeoogste ladang, die weer met struikgewas begroeid is, Pad. bov.l.

sĕsar, I. verschoven; *mĕnjĕsarkan*, verschuiven, van gordijnen, een leger; open- of dichtschuiven. II. zie *sasar*.

sĕsat, verdwalen, verdwaald; *sĕsat barat*, zie *barat; bĕrsĕsat*, dwalen, dolen, in dwaling verkeeren; *njawa sĕsat*, schijndood; *mati sĕsat*, zelfmoord. Batav.; *sĕsat sampai*, toevallig aankomen of bereiken, H. Abd. Mĕn. *sĕsat laloe*, een verkeerden weg gevolgd zijn; *s. mĕnjoerat*, zich verschreven hebben; *s. ăkal*, niet wel bij 't hoofd zijn; *sĕsat poesat*, in de war zijn; *mĕnjĕsatkan*, doen verdwalen; *sĕsatan*, dwaling.

sĕsawi, Jav. = *sawi*, zie ald.

sĕtabĕlan, de artillerie.

sĕtagi, e. s. v. versiersel, maar welk? b. v. *awan sĕlimpat kĕrawang sĕtagi*, Sj. Ibr. b. Chas.

sĕtaka, e. s. v. plant.

setan, satan, duivel, van *sjaiṭán*, Arab.

sĕtangan, verk. van *sapoe-tangan*, zie bij *sapoe*.

sĕtanggi, zie *istanggi*.

sĕtawar; *daoen sĕtawar*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren.

sĕtĕbal; *daoen sĕtĕbal*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren.

sĕtĕroe, Skr. persoonlijke vijand, in tegenoverstelling van *moesoeh*, landsvijand; *bĕrsĕtĕroe dĕngan*, in vijandschap zijn met; *mĕmpĕrsĕtĕroekan*, tot vijanden maken; *pĕrsĕtĕroewan*, vijandschap.

sĕti, atlas, satijn; *sĕti pasang*. een bijzondere soort daarvan voor broeken.

sĕtijaboe, een soort van slang; *pĕdang sĕtijaboe*, een driekante degen.

sĕtinggi, geitouw, gording, = *pĕntjĕroet*.

sĕtiwĕl, Batav. stevel, laars.

sĕtjina, e. s v. grijze, wit en zwart gevlekte tor, met lange voelhorens vol geledingen en op haren rug vier kleine doornen.

sĕtoe, I. zeewier; *oelar sĕtoe*, e. s. v. slang; *tamban sĕtoe*, e. s. v. visch. II. e. s. v. eetbaren wortel?

setoe, omzetting van *estoe?* Jav. stellig, zeker; *njetoni*, iets plechtig verzekeren aan iemand, b. v. *maka dibĕri Jang Darma Bajoe sabilah toembaḳ dan diadjarnja bĕbĕrapa kasaḳtian, katanja: Koe-setoni samoega-moega sĕgala orangmoe ini kĕbal, tiada dimakan olih sĕndjata*. Pr. Dj op vele pll. Zie *rĕstoe*.

sĕtoeri, = *kastoeri*, zie ald.

sĕtoewil, e. s v. klimplant, waarvan de verkoelende bladeren uitwendig tegen huiduitslag gebruikt worden.

sĕtolop, verb. Ned. stolp, nam. als ganglicht, of tot verlichting van voor- en achtergalerij.

sĕtori, = *istori*, zie ald.

sewa, huur, pacht, huurgeld, pachtgeld; *mĕnjewa*, huren, pachten; *sewa-tanja*, het ondervragen van een slapende om achter de waarheid te komen.

sewaḳ, e. s. v. rood, *kĕsoemba*-rood.

sewaka, Skr. toevluchtsoord, huisvesting, onderkomen; *bĕrsewaka*, zich dienstbaar stellen of dienstbaar zijn, een onderkomen hebben.

sewal, onheilspellend van een droom; nadeelig v. e. geneesmiddel. Zie *sijal*.

sewala, Jav. = *seba*, zie ald.

si, Voorvoegsel, dat men voor eigennamen en bijnamen plaatst in de geringschattende beteekenis van ons d i e, b. v. *si Ali*, die Ali; *si pandjang*, die lange; *si pĕntjoeri*, die dief; *si anaḳ matidiboenoeh*, dat kind des doods; *siapa*, zie ald.

siantan, de naam v. e. der Ȧnambaseil. in de Chin. Zee.

siba, Jav. zijne opwachting maken, verschijnen voor = *mĕnghadap*.

sibar, aangezet zijstuk, aangebouwd stuk, nederhangend boordsel, aangenaaide rand; *moekanja bĕrsibar*, zijn gelaat is uitermate vol, letterl. heeft nog een rand bovendien.

siboek, druk, drukte, groote levendigheid.

siboer, kokosdop met steel, om water te scheppen; *tangannja diboewat siboer*, zij gebruikte hare hand voor waterschepper; *siboer ĕmas*, zulk een schepper van goud; *siboer-siboer*, glazenmaker, e. s. v. insect, dat, boven het water vliegende, daaruit schijnt te scheppen.

sida; *sida-sida*, de gesnedenen, eunuchen, doch soms in de HSS. ook als titel van hofbeambten, die gehuwd zijn en kinderen hebben! S. M.

sidai; *mĕnjidai*, luchten van kleeren enz. drogen zonder aan hitte bloot te stellen. Zie *sadai* en *salai*.

sidakĕp, Jav. de armen over de borst kruisen, een teeken van grooten eerbied. Zie *dĕkap*.

sidang, vergadering, gemeente; *sidang djoemâât*, vergadering der gemeente.

sidat, ring voor den bovenarm, van leder of stof met een talisman er in.

sidik; (Mĕn. slim, geslepen, berekend, vlug van begrip enz.); *mĕnjidik*, onderzoeken, doorsnuffelen, naspeuren; *sidik mĕnjidik*, aan alle kanten onderzoeken; *sĕlidik*, nauwkeurig onderzoeken.

siding, I. e. s. v. net, gevlochten van rotan, om er herten in te vangen, vdW. zie *riding*. II. scherpe kant van iets, b. v. van een plank. Zie *sanding*.

sidjil, Arab. register, rol.

sifat, Arab. hoedanigheid, attribuut, eigenschap; *sifat jang rohâni*, geestelijke eigenschappen.

sigai, I. dwarshoutjes, in een paal of mast aangebracht, om het beklimmen gemakkelijk te maken; zulk een paal heet *tijang sigai*. Zie ook *sĕnikai* en *toepai*. II. *mĕnjigai*, gebreken aan iets vinden, aanmerkingen op iets maken. III. e. s. v. zeeschaaldier, welks schelp vijf punten in den vorm van een ster heeft.

sigam, dof gedruisch van een menigte menschen, die evenwel stil zijn.

sigar, I. e. s. v. hoofdtooisel voor een bruidegom, bestaande uit een breeden, kostbaar bewerkten band. II. Jav. gespleten, = *bĕlah;* ook: een halve duit.

sigara, hooge, spitse muts.

sigĕra, Skr. spoedig, snel, gezwind, haastig, onverwijld, onmiddellijk, dadelijk; *bĕrsigĕra*, zich spoeden, haast maken; *bĕrsigĕra-sigĕraän*, zich haasten van velen; *mĕnjigĕrakan*, bespoedigen; *pĕrsigĕraän*, bespoediging, voortvarendheid; *dĕngan sigĕra*, met spoed, spoediglijk, onmiddellijk, dadelijk; *mĕmpĕrsigĕrakan*, bespoedigen, er spoed bij zetten.

sigĕraha, zie *sigĕra*.

sigi, I. *mĕnjigi*, uitpeuteren, b. v. een pit van een lamp, graveeren van kleine dingen. II. fakkel van harshoudend hout. Mĕn. bamboespaanders als fakkel gebruikt.

sigoeng; *mĕnjigoeng*, zijwaarts stooten met den elleboog.

sih, Jav. toegenegenheid. Hiervan *kasih*, zie ald.

sihir, Arab. tooverij; *orang sihir*, toovenaar.

sija, I. voeg tusschen steenen; *mĕnjija*, voegen, de voegen aanstrijken. Volg. vdW. *sijar*, zie ald. II. *sija-sija*, ijdel, onnut, tevergeefs, onzin, zorgeloos, roekeloos, nonsens. Mĕn. onvoorzichtig; *kasija-sijaän*, ijdelheid; *di-sija-sijakan*, verijdeld worden, verbeuzeld worden.

sijah; *mĕnjijah*, opzij doen, van het haar, dat in het gezicht hangt van een stuk drijfhout. dat men tegenkomt; Mĕn. zich verwijderen, afdruipen; *sijah-lajah*, opzij gaan en bukken door den wind, van hoog graan, waggelen van een kind, dat nog niet goed loopen kan.

sijak, I. de minste van de vier priesters, die aan eene moskee verbonden zijn, de waterdrager en aanveger eener moskee, een op kosten der geloovigen levende arme. II. *sijak-sijak*, e. s. v. gras met welriekende wortels. III. de naam van een maleisch rijk op de Oostkust van Sumatra.

sijakap, een soort van visch, zie *kakap*.

sijal, ongelukkig in zijne ondernemingen. tegenloopen, onheilspellend van gelaat; *orang sijal*, ongeluksvogel; *sijal dangkalan*, heel ongelukkig; *moedjoer dan sijal*, mee- en tegenloopen, M. Sam.

sijalang, bijennest; *s. jang tĕlah bĕrboewah*, een bevolkt bijennest; *sijalang boedjang*, een dat nog niet-bevolkt is.

sijam, Siam, Sijameesch; *boenga sijam*, e. s v. welriekende bloem.

sijamang, I. e. s. v grooten aap met langen staart en lange armen, de groote, zwarte gibbon. II. mangaan-ijzer, in

den vorm van fijn zwart zand, dat voor strooizand gebruikt wordt.

sijanang, e. s. v. zoetwatervisch.

sijang, I. dag, in tegenoverstelling van nacht, daglicht; schoon, helder door opruiming; *maka hari pon sijanglah*, en het werd dag; *sijang malam*, dag en nacht; *mĕmpĕrsijang*, uitkappen van een bosch, wieden van velden of tuinen, schoonmaken van bladgroente en bloemen; *kasijangan*, te lang, van slapen in den morgen, b. v. *kita tidoer ini kasijangan*, daar hebben we nu te lang geslapen! Pr. Dj. ook door het daglicht beschenen, b. v. van de maan; *tĕrsijangkan sĕdikit dindingnja*, de wand was een weinig opengeraakt zoodat het daglicht er door scheen, H. Gr. II. zie bij *paoet*. III. *sijang-sijang*, e. s. v. roofvogel, die een dergelijk geluid laat hooren.

sijap, gereed, klaar; *sijap akan bĕrlajar*, zeilklaar; *mĕnjijapkan*, gereed of klaar maken; ook *mĕnjijapi*, b. v. *maka disijapi akan siti Sjamah dĕngan bĕbĕrapa pĕrhijasan*, en men maakte mejuffrouw Sj. gereed met allerlei versierselen, S. Dz. *daoen sijap-sijap*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren; *sĕdjoek̤ sijap*, ijskoud.

sijapa, wie? ook gebruikt als men naar den naam van iem. vraagt, voor ons h o e, b. v. *sijapa dinamakan anak̤da ini*, hoe zal dit kind genoemd worden? *sijapa namanja*, hoe heet hij? *barangsijapa*, al wie; *sijapa pon*, wie ook; *tiada sijapa*, niemand hoegenaamd; *sijapa-sijapa*, wie alzoo. In de spreektaal ook verkort tot *sapa* en daarvan *tĕgor-sapa*, zie *tĕgor*, en *mĕnjapa*, iem. toespreken, vragen wie hij is, werda! roepen.

sijar, I. voeg tusschen steenen; *mĕnjijar*, voegen, de voegen aanstrijken, soldeeren. II. *mĕnjijar*, ijzer rood gloeiend maken, verbranden, in brand steken; *sijar-bakar*, brandstichting; *mĕnjijar mĕmbakar*, brandstichten. Mĕn. III. *mĕnjijar*, op en neer wandelen, b. v. in een galerij. Zie *pasijar*.

sijasat, Arab. straf, lijfsdwang; scherp onderzoek doen, inspanning bij werk.

sijat; *mĕnjijat*, horizontaal lappen afsnijden, b. v. van vleesch of visch; opensnijden van een boek, van elkander nemen of scheuren, van platte dingen, die op elkander liggen of geplakt zijn, zooals papier, lijnwaad enz.

sijau, genoegzaam bekoeld van vochten, om er de hand in te kunnen steken, van heet ijzer, om het aan te kunnen vatten; ook koortshitte.

sijoeh, woord, waarmede men honden of hoenders wegjaagt. Mĕn. id.

sijoel; *bĕrsijoel*, met den mond fluiten, ook het fluiten van vogels en van een stoomfluit; *boeroeng sijoel*, e. s. v. klein vogeltje.

sijoeman, zich bewust, tot zich zelf gekomen, ontnuchterd, bijgekomen, uit eene bezwijming of dronkenschap of krankzinnigheid.

sijoeng, I. fluiten, suizen, ten gevolge van een snelle beweging door de lucht, b. v. van een kogel. II. Jav. slachttand = *taring*.

sijoer, I. links of rechts afwijken, meestal verbonden met *simpang*, zie ald. II. *sijoer-sijoer*, e. s. v. olieachtige, bedwelmende vrucht.

sijoet, klanknabootsend woord voor een suizend of fluitend geluid, zooals van een rotan, waarmede men door de lucht slaat; *mĕnjijoet*, slaan met iets, dat zulk een geluid maakt.

sik̤, klanknabootsend woord voor een ritselend geluid.

sika, I. *badjoe sika*, het oorspronkelijk Maleische baadje, vdW.? Hiervoor geeft Abd. *badjoe tĕkoewa* op Zie *sikak̤*. waarmede vdW. het verward heeft. II. *disika* = *disini*, in gedichten. Van *ika*.

sikadoedoek̤, e. s. v. plant, zie *sĕndoedoek̤*.

sikak̤, Boeg. *badjoe sikak̤*, nauwsluitend baadje, reikende tot aan het midden der dijen met knoopen aan de borst en mouwen. Zie *sika* en *sikĕp*. Mĕn. *sikap*, id.

sikap, I. lichamelijke gestalte, postuur, houding; *mĕmboewang sikap*, zijne gestalte goed of voordeelig doen uitkomen. II. zie *sikĕp*. III. Jav. dienstplichtige. IV. *boeroeng sikap*, e. s. v. *hĕlang*, zie ald.

sikara, Jav. kwaad, slecht; *nikara* en *njikara*, kwaaddoen, tegenwerken.

sikari; *toekang sikari*, een jager.

sikat, kam, egge; schuier, borstel, boender; *sikat sĕpatoe*, schoenborstel; *sikat ramboet*, haarkam; *pisang sasikat*, een

kam, d. i. een onderdeel van een tros, bananen; *pandai sikat*, borstelmaker; *mĕnjikat*, kammen, schuieren, borstelen, eggen. Zie *sisir*.

sikĕp, Jav. *badjoe sikĕp*, en *b. sikĕpan*, e. s. v. nauwsluitend baadje.

sikkah; *roepiah sikkah*, een Bengaalsche gulden of sicca-ropy.

sikoe, elleboog, uitspringende hoek, timmermans-rechthoek; *s. rĕbah*, stompe of scherpe hoek vdW.; *s. rĕbah aloe lĕsoeng*, middelmatig stompe hoek; *sikoe-kĕloewang*, zigzag; ook een versiersel bestaande uit hoeken, stomper dan die van *poetjoek rĕboeng; sikoe-sikoe*, de kromhouten in een vaartuig, kniehouten; geweerkolf; *bĕrsikoe*, met een elleboog, d. i. met gebogen arm; *bĕrsikoe toenggal*, met één arm gebogen, of met één elleboog, eene houding bij het bidden van de boetedoeners of *orang bĕrtapa; sikoe-loeroeng*, hoek van eene straat, zie ook *sĕlekoeh; mĕnjikoe*, een hoek vormen, b. v. van eene rivier.

sikoedidi, e. s. v. snip, ook *koedidi*.

sikoedomba, e. s. v. grooten zeevisch; een poëtische naam, aan groote visschen gegeven. Zie *kĕdombak*.

siksa, Skr. pijniging, straf inz. aan den lijve, moeite, pijnigend, zich afpijnigen, uiterst moeielijk of zwaar; *mĕnjiksakan dirinja*, zich zelven pijnigen, afpijnigen, groote smart berokkenen.

sila, Skr. goed gedrag, zedelijk gedrag; *bĕrsila*, op fatsoenlijke wijze, d. i. met onder het lijf gekruiste beenen, zitten; *bĕrsila panggoeng*, zitten met één been onder het lijf en het andere been op de tegenovergestelde dij, ook *bĕrsila angkat* genoemd; *bĕrsila tangan*, met de handen op den schoot gelegd; *mĕnjilakan*, en *mĕmpĕrsilakan*, iemand uitnoodigen om iets te doen; *silalah* en *silakanlah*, wees zoo goed, als 't u belieft, b. v. *silakanlah toewan masoek*, wees zoo goed, Mijnheer, en ga binnen; *silalah ambil*, neem, als 't u belieft.

silah; *silah-silah*, verb. van het Arab. *silsilah*, zie ald.

siláh, Arab. wapen, wapens.

silaja, e. s. v. roode duif met witten kop en staart, ook *poenai andoe*, geheeten.

silam, volkomen donker, zoodat men niet zien kan, het meest donkere gedeelte van den nacht.

silang, schuin gekruist, zooals de striemen op den rug van een gegeeselde, twee sabels boven iets, de beenen enz.; *djalan silang ĕmpat*, kruisweg, viersprong; *silang-mĕnjilang*, elkander kruisen van veel wapens; *silang sĕlisih*, twist en tweedracht, twisten en geschillen.

silap, I. gezichtsbegoocheling, kunstgreep; *silap mata*, goochelarij; *s. bilang*, vergissing bij het tellen, zich verkijken, vertellen; *orang bĕrsilap*, goochelaar. II. voor het Arab. *chiláf*, fout, misslag, dwaling. III. *mĕnjilap*, bloemwerk of bloemranden om schrift teekenen.

silat; *mĕnjilat*, pareeren van een slag of stoot met een wapen; *bĕrsilat*, schermen; *bĕrsilatkan kaki-tangannja*, met armen en beenen pareeren, vechten; *silat-mĕnjilat*, elkanders stooten afweren; *bĕrsilat kata*, toespelingen op elk. maken, elk. steken onder water geven.

silau, door licht verblind of schemeren voor de oogen; *mĕnjilau*, tegen het licht inkijken met de hand voor de oogen; *pĕnjilau mata*, oogklep, vdW. geneesk. wrd. Zie *siloe*.

silih; *mĕnjilih*, vergoeden, goedmaken, herstellen; Mĕn. ook nog: vervangen, in de plaats geven; vervellen, ruien; *pĕdang silih*, eerezwaard, dat wegens verdienste geschonken wordt; *silih mata*, wat alleen voor het oog gedaan wordt, b. v. eene boete, die men later terug ontvangt; *mĕmakai silih-mĕnjilih*, dikwijls van kleeding verwisselen.

silir, Jav. zacht van den wind; *angin silir*, zacht koeltje; *angin silir soemilir*, aanhoudend zacht koeltje; *silirsoemilir*, ook: als de wind, van het draven van een paard.

siloe, onaangenaam aangedaan, geroerd, getroffen, gevoelig. Mĕn. een onaangenaam gevoel zooals men krijgt bij het vijlen van een zaag of de tanden of het stooten van den elleboog of knie; ook huiverig; *mata siloe*, verblind door het zonlicht; *siloe badan*, ijzen, kippevel krijgen; *mĕnjiloekan*, met huivering vervullen. Zie *peloe*, *rawan* en *silau*.

siloek, e. s. v. boom.

siloeman, e. s. v. spoken, die allerlei gedaanten kunnen aannemen, van *siloem*, Jav. onzichtbaar.

silsilah, Arab. keten, volgreeks, serie, geslachtslijst.
sima, Jav. tijger.
simada, Arab. doek, die men op het hoofd legt onder den tulband.
simbah; *mĕnjimbah*, sprengen, sprenkelen, spatten, stuiven, van de golven, verstrooid over iets; *mĕnjimbah lantai dĕngan ajar*, den vloer met water sprengen; *djangan akoe disimbah*, besprenkel mij niet; *simbah gĕlombang*, het stuiven of overslaan der golven; *bĕrsimbah pĕloeh dimoekanja*, het zweet brak hem uit; *disimbahnja ajar kamoeka baginda*, zij sprenkelden water op het gelaat van den Vorst; *sĕgala soeratnja bĕrsimbahan dimedja*, al zijne papieren liggen verstrooid over de tafel.
simbai, I. zich goed of fatsoenlijk voordoen, al is men ook behoeftig en slecht gekleed. II. *simbai-mĕnjimbai*, onafgebroken, van geluiden, het een onmiddellijk volgende op het andere, Pad. bov.l.
simbang, I. e. s. v. zeevogel. II. *s. tĕpoes*, e. s. v. kurkuma-plant, met zure vruchtjes S.
simbar, e. s. v. parasietplant.
simbat, e. s. v. werktuig om ratten te vangen, H. Abd.
simboer, stijgen, opstijgen. Zie ook *sĕmboer*.
simoen, e. s. v. gebloemd sits van Madras, waarvan men baadjes maakt.
simoergr, Perz. griffoen, de grijpvogel.
simpai, I. hoepel, band, beugel; *mĕnjimpai*, omhoepelen, een band om iets leggen. II. e. s. v. aap.
simpal, muilband; *mĕnjimpalkan*, muilbanden, Sw.; *simpal bĕdoek*, de lederen lussen, die de koorden v. e moskeetrom spannen als men ze verschuift.
simpan; *mĕnjimpan*, bergen, opbergen, bewaren, opleggen tot voorraad, in bewaring hebben, in voorraad hebben, den zakelijken inhoud van een geschrift nemen, opruimen van den boel; *mĕngambil simpannja sĕhadja*, slechts den voornaamsten inhoud ervan nemen; *simpan mait*, begraven; *mĕnjimpan rahasia*, een geheim bewaren; *tahoe makan tahoe simpan*, met overleg weten te gebruiken; *mĕnjimpani roemah*, het huis opredderen, opruimen, ook *bĕrsimpan roemah*.
simpang, afwijken van de rechte richting; *djalan simpangan*, zijweg, zijstraat, zijrivier; *simpangan ajar*, waterafvoerkanaal; *simpang-sijoer*, naar weerskanten telkens afwijken, zooals een kompasnaald, die in beweging gebracht is; *simpang ĕmpat djalan*, viersprong van een weg; *pĕrsimpangan djalan*, tweesprong, de plaats waar de weg zich in tweeën scheidt; *mĕnjimpang*, een zijweg inslaan, opzijde gaan; *mĕnjimpangkan*, doen afwijken van de rechte richting; *sĕlimpang*, van den rechten weg afwijken, zijsprongen maken.
simpir, laten hangen, van de vleugels; *mĕrak simpir*, pauw, die de vleugels laat hangen, naam, dien men geeft aan e. s. v. gallerij buiten boord van indische vaartuigen, en ook aan de raderkasten van een stoomboot.
simpoeh, ook *simpoer*, e. s. v. eetbaar, aardappelachtig knolgewas.
simpoel, knoop, die in iets gelegd wordt; *s. poelih* en *s. hidoep*, losse knoop, schuifknoop; *s. mati*, gewone, vaste knoop; *simpoelan boekoe bĕmban*, e s. v. knoop met drie of meer touwen; gelijkende op vlechtwerk; *simpoelan pĕrkataän*, beknopte woorden, redeneeringen; *pĕrsimpoelan*, knooping, verzameling van knoopen, M.; *simpoelan ingatan*, knoop, b. v. in een zakdoek om zich iets te herinneren; *tĕrsĕnnjoem simpoel*, even glimlachen met gesloten lippen; *mĕnjimpoel*, knoopen, ook: iets in iets knoopen, b. v. *disimpoelnja soerat itoe dĕngan kaïn*, hij knoopte dien brief in een doek, Ibr. b. Chas.
simpoer, ook *simpoeh*, e. s. v. heester; *s. ajar*, een andere soort daarvan.
sinar, lichtstraal; *sinar matahari*, zonnestraal; *bĕrsinar*, stralen, van de hemellichamen en edelgesteenten; *sinar-tĕrang*, dageraad; *bĕrsinarkan tjĕhaja*, een glans doen stralen of uitstralen; *sinar-mĕnjinar*, van alle kanten stralen; *djalannja tĕrang disinari boelan*, Sj. Bid. Sar. 332 pag. 9 regel 4 van onderen; *bĕrsinar-sinarkan panas*, de stralen der zon weerkaatsen.
sináwah, Arab. = *kabĕsaran*, zie bij *bĕsar*.
sind, Arab. Achter-Indië.
sindi, Sindh, een provincie in Bengalen, hoofdplaats Hyderabad, waar Alexander de Groote in 325 v. Chr. is geweest.

sindap; *sindap-sindap*, Jav. roos, witte schilfers op het hoofd, Pr. Dj.
sindat, e. s. v. platten armring van stof met gouden banden, door vrouwen aan den bovenarm gedragen.
sindir, zinspelen, zijdelings aanduiden, steken onder water geven; *sindiran*, zinspeling, bespotting; *pĕnjindir*, spotter, zinspeler.
sindjakala, zie *sandja*.
sindjoeh; *mĕnjindjoeh*, een ruk aan iets doen, b. v. aan iemands arm.
singa, Skr. leeuw.
singel, e s. v. diadeem, alleen door vrouwen gedragen, Pad. bov.l.
singga, tot aan, = *sahingga*, zie *hingga*.
singgah, aanleggen, aangaan, aanwippen, tijdelijk vertoeven; *singgah tĕrantoḱ*, toevallig aanwippen; *mĕnjinggahkan*, iem. doen aangaan of inkeeren, onderweg iets afgeven of aanreiken, b. v. een pakje of brief; *mĕnjinggahi*, bij of tot iets aangaan; *pĕrsinggahan*, pleisterplaats; *singgah-mĕnjinggah*, overal aangaan, hier en daar aanleggen.
singgan, = *singga*, tot aan, zie *hingga*.
singgang, I. e. s. v. straf op de Mal. scholen, waarbij de veroordeelde met de linkerhand het rechteroor en met de rechterhand het linkeroor moet vasthouden en zoo onophoudelijk gaan zitten en weer opstaan. II. visch, alleen met wat zout gekookt.
singgasana, Skr. verheven zitplaats of troon met een hemeltje op vier stijlen.
singgat, zie *singga*.
singgoel, = *singgoeng*, zie ald.
singgoeng; *mĕnjinggoeng*, zijwaarts stooten met de hoornen; iets met den gebogen arm ondersteunen of tegenhouden.
singit, ook *senget*, naar één kant overhellen, b. v. van een muur, gebouw, vaartuig, den schouder, het gemoed enz. *mĕnjengetkan bahoe*, den schouder nederbuigen; *m. kapal*, een schip opzij halen om het te repareeren. Zie *sendeng*.
singkap, opgelicht, van een sluier of bedekking, weggeschoven, van een voorhang of gordijn, opgeslagen van een boek enz. *mĕnjingkapkan*, oplichten, wegschuiven, opslaan enz ook wegnemen of opnemen van datgene, waarmede een tuinbed gedekt is, b. v. matten, bladeren enz. Zie *selaḱ*.
singkat, kort, te kort, bekrompen van begrip, niet mild, gierig van hand; *mĕnjingkatkan djalan*, den weg bekorten; *oesija jang singkat*, een korte levensduur. Mĕn. id.
singkè, Chin. pas aangekomen, echte chinees, geboren in China.
singkir; *mĕnjingkir*, opzijde of uit den weg zetten; zijn hof maken door eene zijdelingsche beweging, zooals een haan aan eene hen, een heer aan eene dame; een schip voorbij zeilen.
singkoer, opzij uit; *mĕnjingkoer*, zijwaarts van zich af houwen of steken.
singsat, opgeschort, opgebonden, van de kleeding.
singsing, opgestroopt, opgeschort, van een kleed, mouwen of broekspijpen, gereefd van zeilen, opgetrokken van den nevel, ook van een lip; *fadjar mĕnjingsing*, de dageraad breekt aan.
sini, hier; *orang sini*, lieden van hier; *kasini*, hierheen, = *kamari*, zie *ini*.
sinjo, van het Port. senhor, jongeheer.
sinoehoen, Jav. de aangebedene, titel van den Vorst van *soehoen*.
sintal, vast en goed in het vleesch, mollig. Zie *gĕmpal*.
sintiḱ, e. s. v. kleine parelmoerschelp.
sinting, e. s v. zeer platte parelmoerschelp.
sintoeḱ, e. s. v. boom met kaneelachtigen bast, die tot medicijn gebruikt wordt.
sintoel, kort en dik, van levende wezens.
sipadan, grens; *batoe sipadan*, grenssteen, Pad. bov.l.
sipah, wanordelijk liggen, b. v. *barang-barang jang tĕrsipah*, goederen die in wanorde ergens nederliggen.
sipaji, Perz. Bengaleesch soldaat; meestal *soepai*.
sipana, Skr. *bĕrsipana*, de trappen opgaan; *sipana daripada pĕnjakit?* Abd. Sch. wrdb. mogelijk herstellen.
sipasan, duizendpoot, zie *alipan*.
sipat, het Arab. *ṣifat*, lijn, regel, afmeting; *tali sipat*, richtsnoer, timmermanslijn; *mĕnjipatkan*, afmeten; beschrijven, eene voorstelling van iets geven. Zie verder *ṣifat*.
sipi, van het middelpunt af naar den kant toe; klein gedeelte, dat nog te verrichten is, van een werk; *mĕnjipi*, naar den kant toe gaan, van al wat geschoten of geworpen wordt.

sipit, fijn gesploten, half gesloten, van de oogen, zooals b. v. de Chineezen die hebben.

sipoe, zedige beschaamdheid of verlegenheid uitdrukkend, van het gelaat; *kasipoe-sipoewan maloe,* en *maloe tĕrsipoe-sipoe,* zeer verlegen en beschaamd.

sipoet, algemeene naam voor eenschalige schelpdieren; *s. tjongkaḳ* of *s. bĕlandja Sijam,* e. s. v. kleine katschelpen, die bij het *tjongkaḳ*-spel worden gebruikt en op sommige kustplaatsen van Sijam ook voor geld worden gebezigd; *s. boelan,* een zee-weekdier met schoone, bruingevlekte horenschelp; *s. pandjang,* id. met lange spiraalhoren; *s. timba,* id. met een horenschelp, die op een inlandsche aker gelijkt; *sipoet bĕlitoeng,* zeeslak; *sipoet lintah,* de gewone slak, die op de boomen leeft; *s. sĕrai,* de kleine huisslak; *s. gĕndang,* zeeweekdier met lange, smalle horenschelp; *s. batoe, s. lada, s. l. doeri, s. poetĕri, s. hoetan,* id. met citroengele horenschelp; *s. binga,* id. met zeer groote, schoone horenschelp; *s. hinai,* id. met fraai rood en wit gevlamd horentje; *s. koeng,* id. met groote, getande horenschelp; *s. bĕlĕdoe,* id. met geelachtige horenschelp, paarsch aan den kant; *s. apsil,* id. met geribde horenschelp; *s. kĕtim,* e. s. v. alikruikje; *s. rangkiḳ mata datjing,* id. met fraai wit en zwartgevlekte horenschelp; *s. bĕlang sawah,* id. eenigszins anders geteekend; *s. hantoe laoet,* id. met groote, fraai bruingevlekte schelp, welke de inlanders in een zuur leggen om haar geheel parelmoer te maken; *s. babi laoet,* id. met getande horenschelp; *s. gonggong djantan, s. g. bĕtina* en *s. g. boegis,* id. drie soorten met gevlekte en getande horenschelp; *s. bidji ḳorma,* id. met een glad horenschelpje, dat op een dadelpit gelijkt; *s. boewah tanah,* met geribde schelp; *s. banang, s. tjoreng, s. sanggoel,* id. die er uitziet als een haarwrong; *s. soesoe dara, s. pĕnggĕroes,* die voor het glanzen van kleedjes gebezigd wordt; *s. pasir, s. nipah* enz.; *koelit sipoet,* schelp, slakkehuis; *s. darat,* tuinslak; *s. kilar,* een soort, die door de Chineezen veel gegeten wordt; *s. djenggoet doejoeng,* wordt te Riouw in den handel gebracht; *s. gewang,* de parelmoerschelp.

sipoewa, chineesche rekenmachine met ringen.

sir, I. zie *sar.* II. het Eng. sir, mijnheer. III. mikstokje bij sommige spelen; zinnelijke lust. IV. Arab. geheim, geheim geneesmiddel, geheime gedachten, bijslaap, ontucht, vrouwelijk schaamdeel, zinnelijke lust; *siroe'lḳoeloeb,* in het diepst van het gemoed.

sira, I. *mĕnjira,* wentelen in iets kleverigs, b. v. gebak in stroop. II. Jav. gij.

sirah, helder van kleur, b. v. van kleedjes. In het Mĕn. rood = *merah.* II. Jav. hoofd; *pĕsirah,* districtshoofd of hoofd v. e. marga in het Palemb.

sirai, I. in orde, niet in de war, van het haar; zie *soerai.* II. een boom, behoorende tot de *mĕdang*-soorten.

siram; *mĕnjiram,* sproeien, gieten; *bĕrsiram,* zich baden van Vorsten; *mĕnjirami,* besproeien, begieten; *pĕrsiraman,* badplaats voor Vorsten; *siram bĕrkasai,* stortbad met welriekend gemaakt badwater.

sirap, I. aan één kant opgelicht, zooals b. v. een dakpan door den wind, opengaan van het hart, dat door iets bekoord is. II. Jav. houten dakpan, = *atap papan.* III. Jav. *sirĕp,* middel, door dieven en soms ook door andere personen aangewend om iemand in slaap te brengen, meestal een tooverformulier, dat opgezegd wordt, b. v. *maka dibatja dalang Tjita Patĕra sirap adji, laloe ditijoepkan pada orang jang doedoeḳ itoe, maka samoewanja pun habis tidoer bĕrkaparan,* en door den wajangspeler Tjita Patera werd het slaap-tooverformulier opgezegd, vervolgens blies hij op de lieden, die daar zaten, en allen zonder uitzondering lagen verspreid te slapen, Pr. Dj. IV. stilstaan van het bloed, b. v. *tĕrsirap darah didada,* het bloed hield stil in de borst, gewone uitdrukking voor ontstellen, schrikken, Pad. bov.l.

sirat, I. *mĕnjirat,* samenbinden, knoopen, breien; een web weven van spinnen; *siratan gigi,* rand van het tandvleesch. II. *siratan koekoe,* kloof in een hoef; *siratan lĕngan,* gekloofde, d. i. sterk gespierde armen, R. Ch.

sirâṭ, Arab weg, inz. open weg; *ṣiraṭoe'lmoestaḳim,* de rechte weg.

sírat, Arab. verhaal, gang, koers, route.

ṣirâṭ, Arab. de brug naar de hel.

sirih, e. s. v. klimplant, welks bladeren bij het betelpruimen gebruikt worden; *sirih hoetan*, wilde *sirih; s. tjarang*, de bladeren van de loten, die zacht en malsch zijn; *s. kĕrakap*, de bladeren van den stam, die droog en hard zijn; *s. kaki mĕrpati*, sirihbladeren met rooden steel; *s. masak*, klaargemaakte betelpruim, bestaande uit een sirihblad, besmeerd met wat natte kalk en daarin gevouwen een stukje arekanoot, en een stukje gambir, daarnevens een pruimpje fijn gekorven tabak; *s. lĕlat*, klaargemaakte betelpruimen, die het bruidspaar bij plechtigen omgang worden nagedragen; *s. bakik*, = *s. hoetan; s. bĕrsoeloer*, zie bij *soeloer; s. boewah*, e. s. v. plant, overeenkomende met de sirih, doch waarvan niet de bladeren, maar de vruchten gekauwd worden; *s. kakap*, een soort met gele bladnerven en groote bladen; *s. bĕradjah*, bételbladeren met een tooverspreuk beschreven, die ter genezing worden gepruimd of ook op wonden gelegd; *makan sirih*, betel kauwen, sirih pruimen; den betel gebruiken; *oewang sirih*, fooitje, zakgeld; *s. sakapoer*, één betelpruim; *sakapoer sirih lamanja*, zoolang een sirihpruim duurt, tijdsbepaling, ongeveer tien minuten; *s. ādat*, de officieel gebruikelijke sirih; *s. pinang*, boete voor verwonding, zie ook bij *kĕnnja*.

siring; *mĕnjiring*, behoedzaam het bovenste afscheppen, van vochten, die men heeft laten bezinken; *mĕnjiring kapala soesoe*, de melk afroomen.

sirip, vin v. e. visch; *bĕrsirip*, gevind.

sisa, Skr. overgebleven of overgelaten rest, overschot, overblijfsel, kliekje, ook overblijfsel, overschot van een leger of volk, de niet gedoodden of gesneuvelden. Zie Jav. wrdbk. Voor rest, het meerdere, beter *lĕbihnja; mĕnjisakan*, doen overblijven of overschieten.

sisi, zijde, kant; *sisi jang kaëmasan*, de rechterzijde, letterl. de vergulde zijde, van een Vorst; *mĕnjisi*, opzijde gaan, strijken langs; *disisi*, aan de zijde, naast; *bĕrsisi*, zij aan zij, naast elkander.

sisih, verschuifbaar? *mĕnjisih*, opzij gaan, b. v. om voor iemand plaats te maken, aan iets voorbijgaan, vdW. Mĕn. scheiden, sorteeren, zich verwijderen, afzonderen, opzij gaan.

sisik, I. schubbe, harde schaal, zooals van een schildpad, krab enz.; *bĕrsisik*, geschubd, van schubben voorzien zijn; zulk een harde schaal hebben; *bĕrsisikkan ĕmas*, gouden schubben hebben; *mĕnjisik*, van de schubben, den bast of dorens ontdoen; *mĕnjisik ikan*, visch krabben of schubben; *mĕnjisik hajam*, de deugdzaamheid van een vechthaan naar de schubben aan zijn pooten beoordeelen; *mĕnjisik kĕris*, hetzelfde van een kris naar het damasceersel; *ikan sisik*, e. s. v. zeevisch met zeer dikke schubben; *pĕsisik*, iemand, die bekwaam is in het beoordeelen van vechthanen of blanke wapens. II. *bĕrsisik*, met een steen afgevijld, van de tanden.

sisip; *mĕnjisip*, tusschen iets steken, zooals b. v. de kris tusschen den gordel; onder iets steken, inboeten van planten om de gestorvene te vervangen; herstellen van vlechtwerk, door nieuwe rotan of teenen op de beschadigde plaatsen tusschen te steken. Mĕn. ook stoppen van eene kous of ander kleedingstuk, een pen achter het oor steken.

sisir, Jav. kam, ook bij een weefgetouw; egge; kamvormig onderdeel van een tros bananen; *sisir tanah*, egge, hark; *boenga sisir*, een soort van bloem; *mĕnjisir*, kammen; *sisiran*, bij kammen, ook kammetje; *pĕsisir*, het strand. Zie *sikat* en *pantai*.

sisit, = *sisip*, zie ald.

sisoe, zie *sisoek*.

sisoek, het polijsten der afgevijlde tanden, b. v. *giginja bĕharoe bĕrsisoek, merah sapĕrti dalima mĕrĕkah*, hare pas gepolijste tanden waren rood als een opengebarsten granaatappel, Pr. Dj.

sit, klanknabootsend woordje voor een fluitend geluid zooals van een rietfluitje. Zie ook *lĕsit*.

sita, I. dagvaarden, dagvaarding, citer. II. afgekookt; *mĕnjita*, afkoken; *sitaän*, afkooksel.

sitak, zak, bedelzak.

sitarak, een soort van klein plantje, Pad. bov.l.

siti, I. Arab. mevrouw, ook als titel. II. Jav. grond, bodem, land.

sitjerek, een soort van klein plantje, Pad. bov.l.

sitoe, daar; *disitoe*, aldaar, zie *itoe*.

sitoen, zwarte, verglaasd aarden pot met wijden buik en nauwen mond.
sitta, Skr. wit, zilver, de planeet Venus. Jav. *sinta.*
siwah, I. = *siwar,* e. s. v. krommen dolk. II. e. s. v. vogel.
siwalan, Jav. de vrucht van den lontarpalm.
siwar, een soort van krommen dolk. Ook *siwah,* zie ald.
siwoer, Jav. = *siboer,* zie ald.
sjābán, Arab. naam van de 8e maand van het Moh. jaar.
sjabi, Perz. hemd. Zie *sĕbai.*
sjabijah, Arab. die gelijkt, of gelijken.
sjadjarah, Arab. geslachtsboom, stamboom.
sjafaḳat, Arab. medelijden.
sjafeï, Arab. voorspraak, advokaat.
sjáh, Perz. Vorst; *sjahbandar,* havenmeester; *sjah mohrah,* een steen met bovennatuurlijke eigenschappen, die, naar men meent, achter in den kop van slangen wordt gevonden.
sjahadán, verder, voorts, en, en ook.
sjahádat, Arab getuigenis; *kalimat assjahádat,* het woord der getuigenis, d. i. het Moh. geloofsformulier; *djari sjahádat,* vinger der getuigenis, de voorste vinger van de rechterhand.
sjahar, Arab. maand, nieuwe maan.
sjahbandar, Perz. havenmeester, zie *sjah.*
sjahda, in de HSS. schoon, aanvallig, van het Arab. *sahad,* vdW. Ik zou eer meenen van *sjah,* Perz. vorst en dus: vorstelijk.
sjáhid, Arab getuige; *mati sjáhid,* als getuige, d. i. als martelaar voor het geloof, sterven.
sjáhiḳ, Arab. de havik.
sjahin, Perz. de edelvalk.
sjahwat, Arab. begeerte, lust, inz. tot den bijslaap.
sjaib, Arab iem. die witte haren heeft, grijsaard, een grijze.
sjaich, Arab. adellijke titel, gegeven aan de afstammelingen van Mohammads vrienden, eerwaardige man, grijsaard, geleerde, oudste, aanvoerder, gids.
sjáïr, Arab. dichter.
sjāïr, Arab. poëzie, gedicht; *bĕrsjāir bĕrpĕri,* snappen en praten van vogels.
sjaiṭán, Arab. satan, duivel, booze geest; *kasjaiṭanan,* door den duivel bezeten.
sjaj, Arab. ding, zaak; *sjaj lillahi,* zaliger, wijlen.
sjak, Arab. twijfel, achterdocht, ergernis; *tiada sjak lagi,* er is geen twijfel meer aan; *tiada sjak barang sadzarah,* er is geen ziertje twijfel aan; *mĕnaroh sjak* twijfel koesteren; *sjak-bĕrsjak,* van weerskanten geërgerd, Mal. Wet.
sjáḳóél, Arab. slinger van een uurwerk enz.
sjál, Perz. sjaal.
sjám, Arab. Syrië.
sjamátat, Arab. leedvermaak.
sjámi, Arab. syrisch.
sjams, Arab. de zon, ook: helder zijn, schitteren van den dag bij zonneschijn; *koetika sjams,* op klaar lichten dag, als de zon in haar volle kracht is.
sjamsijat, Arab. zonne- in samenstellingen, b. v. *tahoen sjamsijat,* het zonnejaar; *ḥoeroef sjámsijat,* zonneletters, waarvoor de *l* van *al* wegsmelt.
sjamsjír, Perz. zwaard, sabelbajonet.
sjar, Arab. slecht; slechtaard.
sjarā, Arab. goddelijke wet; *pada ḥoekoem sjarā,* naar de uitspraak van het goddelijk recht.
sjaráb, Arab. drank.
sjaráfat, Arab. Hoogheid, titel voor hooggeplaatste personen.
sjarah, Arab. begeerte, lust, inz. naar spijs.
sjaraḳ, Arab. zon.
sjarat, Arab teeken, kenteeken, kenmerk; aanduiding, wenk.
sjarb, Arab. drinken, ook rooken van een sigaar.
sjarbat, Arab. drank, drankje; een specerij-achtige verwarmende drank, sorbet; *sjarbat banggi,* koppige sorbet, die dronken maakt, B. Ramp.
sjaríāt, Arab. godsdienstige instelling, voorschrift.
sjaríf, Arab. adellijke titel, inz. voor de nakomelingen van Mohammad.
sjarík, Arab. deelgenoot.
sjaríkat, Arab. deelgenootschap; *bĕrsjarekat,* voor gezamenlijke rekening handeldrijven, gezamenlijk een werk verrichten.
sjarṭ, Arab. voorwaarde, beding, voorschrift, reglement, instructie; *sjarṭ djabatan,* instructie voor een ambt; *dĕngan sjarṭ,* onder voorwaarde.
sjaṭar, Arab. bladzijde, zijde.
sjaṭrandj, Perz schaakspel.

sjawál, Arab. naam van de tiende maand van het Moh. jaar.
sjēír, Arab. gerst.
sjoefáāt, Arab. voorspraak, tusschenkomst.
sjoegroel, Arab. bekommering, beslommering, zorg.
sjoekóér, Arab. dank, dankbaarheid jegens God. Ook als uitroep: Goddank! *měngoetjap sjoekoer*, dankzeggen a. God.
sjohrat, Arab. roem; vermaardheid, beroemdheid.
sobek, gescheurd; *měnjobek*, een klein stukje van iets afscheuren. Zie *soebik*.
sobok; *měnjobok*, onverhoeds overvallen.
sodja, Batav. buigen bij het bidden voor een afgod, zooals de Chineezen.
soe, zie *bongsoe*.
soebal, grof, niet netjes, van werk.
soeban, splinter.
soebang, oorknop, e. s. v. gouden of koperen oorsieraad, dat van voren een rond schijfje of plaatje vertoont; ook: schijfje van suikerriet, om de overeenkomst daarmede; *soebang lontar*, een opgerold lontarblad voor oorknop gebruikt; *soebang babi*, plank vóór in een bootje of *sampan; soebang-soebang*, e. s. v. franje van schijfjes mergpit aan gordijnen, Pad. bov.l.; *měnjoebang*, suikerriet enz. in schijfjes snijden.
soeběng, Jav. = *soebang*, zie ald.
soebhana Allah, Arab. God zij lof!
soebhanahoe, Arab. Hem zij lof! nam. God.
soebi, van *ṣělbi*, Arab. het stuitbeen.
soebik; *měnjoebik*, uitwerken met een stift bij het graveeren of houtsnijden. Zie *tjongkil* en *oekir*.
ṣoebján, Arab. jongens, knapen, meerv. van *ṣabij*.
ṣoeboeh, Arab. dageraad; *sěmbahjang ṣoeboeh*, het morgengebed.
soeboer, gezond, welig, frisch, van planten en ook van kinderen.
soeda, e. s. v. langen voetangel; *soeda-soeda*, scherpe puntige uitspruitsels aan den voet van gewassen, zooals b v. de *ilalang*. Zie *randjau*.
soedah, afgedaan, klaar, ten einde, bereids, reeds, vol, ten volle, geheel, uit is het, laat blijven; ook gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd, b. v. *soedah makan*, gegeten hebben; *soedahlah*, laat blijven, 't is wel, schei uit; *soedahlah běrmaïn*, 't is uit met spelen; *soedah tiada*, er reeds niet meer zijn; *apatah soedahnja*, wat zal daarvan het einde zijn, hoe zal dat afloopen, waar zal dat op uitloopen; *ta'soedah*, onophoudelijk, oneindig; *tiada soedah děngan sakali doewa*, dat is maar niet zoo een, twee, drie klaar; *tiada bolih soedah děngan sědikit*, zich niet met een kleintje van iets afmaken; *soedah ta'soedah*, af of niet af, gereed of niet gereed; *soedah itoe*, toen dat afgeloopen was, daarna, *satělah soedah*, gebruikt tot vorming van den meer dan volmaakt verleden tijd: nadat.... was, of nadat.... had; *soedah malam*, het is reeds nacht; *soedah sadjam lamanja*, nadat het een uur geduurd had, nadat een uur verloopen was; *soedah toewa*, reeds oud; *ěnam poeloeh tahoen soedah*, de zestig jaren reeds gepasseerd; *soedah-soedah*, al vast, bij voorbaat; *ambillah soedah-soedah*, neem al vast; *jang soedah-soedah*, voorheen, zooals vroeger was; *soedah-soedahnja*, per slot van rekening; *měnjoedahkan*, er een eind aan maken, beeindigen; *měnjoedahi*, verwezenlijken, vervullen, van een verzoek of bede; *měmpěrsoedahkan pěkěrdjaän*, een einde aan de zaak maken; *pěnjoedah*, wat het besluit maakt, b. v. het dessert; wat dient om er een einde aan te maken; *dipakai pěnjoedah*, voor het laatst gebruikt of gedragen worden; *mandi pěnjoedah*, het laatste bad; *kasoedahan*, einde, vervulling, ten slotte, hoogste graad; *děngan tiada běrkasoedahan*, zonder einde, oneindig; *jang soedah-soedah, toewan! sěhaja boewat sěpatoe pakajan satoe ringgit sapasang opahnja*, het alleruiterste mijnheer! maak ik bestelschoenen het paar voor een dollar maakloon.
soedajah, = *sědoewajah*, e. s. v. specerij, die in de geneeskunde gebruikt wordt.
soedang, hulsel van den bloemkolf der palmen, ook *sěloedang*.
soedara, zie *saoedara*.
soedi, I. genegen zijn, zich verwaardigen, zich verledigen tot; *soëdi amat*, met weinig tevreden zijn of genoegen nemen; *běrsoedikan*, genegen zijn tot iets, ook gebruikt voor de beleefd uitnoodigende wijze van spreken evenals *běrsilakan*, b. v. *toewankoe pěrsoedi-*

kanlah santap, Uwe Hoogheid verwaardige zich om te eten.

soedip, groote houten spatel, waarmede men gekookte rijst roert; *soedip běsi*, plat ijzer met steel, inz. voor keukengebruik bij het braden; *anak soedip*, de jongen van de *parang-parang*visch; *měnjoedip*, met zulk een spatel omroeren.

soedjana, Skr. goed, deugdzaam, welwillend.

soedji, I. borduurwerk, borduursel; *měnjoedji*, borduren; stikken, versieren met arabesken; *soedji bilang*, grof borduursel, waarvan men de steken tellen kan, borduurpatroon; *soedji-měnjoedji*, allerlei borduurwerk maken; *kaïn běrsoedji*, geborduurd kleed. II. binnenste van een graankorrel, = *hati*, vdW. e. s. v. gist in kleine korrels, gelijkende op griesmeel, die men in gebakbeslag en brooddeeg mengt om het te doen rijzen. Ook fokt men er soms zuigelingen mede op.

soedjóéd, Arab. nederbuigen met het aangezicht ter aarde, voor God of hooge personen; *měnjěmbah soedjóéd*, aanbiddend nederbuigen.

soedoe, eetlepel; snavel van eend, gans enz.; *soedoe hati*, zwaardvormig uiteinde van het borstbeen; *soedoe-soedoe*, pan van een geweer; *soedoe ajah*, e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk; *měnjoedoe*, lepelen, opscheppen met een lepel, of met den snavel.

soedoek, schoffel; (Měn. e. s. v. slagspade, houten schop, in de goudmijnen gebruikt); *s. bikang*, e. s. v. kleine kris; *bela soedoek*, zelfmoord door middel van zulk een kris; *daoen soedoek-soedoek*, e. s. v. cactus, waarvan de bladeren tegen oorpijn worden gebruikt; *měnjoedoek*, wegschoffelen, opschoffelen of uitgraven, b. v. aardappelen. Zie *soedoe*.

soedoer, horizontaal vooruitstekend.

soedoet, hoek van een vlak of vlakke voorwerpen, zooals een schaakbord, zakdoek enz. ook hoek tusschen twee vlakken, zooals van een kamer; *s. sabělah loewar*, buitenhoek.

soef, Arab. wol, geitehaar, kamelot.

soefrah, Arab. stuk leder of kleed, dat op den grond gespreid wordt, om het eten op klaar te zetten.

soegar; *měnjoegar*, het hoofdhaar met de vingers kammen, in orde schikken.

soegi; *měnjoegi*, peuteren, uitpeuteren, b. v. de tanden, de pit eener lamp enz.; *soegi landak*, de pennen van een stekelvarken; *sa'soegi těmbakau*, een pruim tabak, waarmede men de tanden afwrijft; *pěsoegi*, tandenstokertje, bestaande uit een takje aan het eene uiteinde tot vezels geklopt, waarmede men de tanden schoonpeutert; ook *kajoe pěsoegi*.

soegoel, van het Arab. *sjoegroel*, bedroefd, bekommerd.

soegoen; *měnjoegoen*, met kracht en herhaaldelijk naar beneden duwen van iemands hoofd, b. v. bij het worstelen; *soegoen hantoe*, verward, in elk. gevlochten als haar, Sw.

soeh, I. levenswarmte, eigen warmte. Volgens and. *soehoe*. II. afvieren van een val, om het zeil naar beneden te doen komen.

soehoe, zie *soeh*.

soehoen, Jav. bidden, smeeken; hiervan *soesoehoenan* en *sinoehoen*, zie ald.; *sěkar soehoen*, Jav. de bovenste bloem van het hoofdtooisel eener bruid.

soeka, I. Skr. genoegen, vreugde, welnemen, goedvinden; verheugd; gaarne hebben of doen, houden van, tevreden zijn met; *masing-masing děngan soekanja*, ieder naar zijn genoegen; *děngan soeka hati*, gewillig, vrijwillig, bereidvaardig, gaarne; *měnjoekakan*, vreugde verschaffen, verblijden; *pěrsoekakanlah hatimoe*, wees welgemoed, R. Chaib.; *disoekakan sakali-kali*, er geheel in berusten, het geheel overgeven; *kasoekaän*, vreugde, blijdschap, genoegen; *tanda kasoekaän*, bewijs van welgevallen. II. Jav. *měnjoekakan*, geven = *měmběrikan*. III. naam van een boom met welriekend hout.

soekar, moeielijk, lastig, zwaar; *kasoekaran*, moeilijkheid, in moeilijkheid zich bevinden; *hál kasoekaran*, moeilijke omstandigheden.

soekara, Kw. wild zwijn, everzwijn.

soekat, I. inhoudsmaat voor droge en natte waren = 4 gantang; *měnjoekat*, daarmede meten; *soekatan dan timbangan*, maten en gewichten; *běrsoekat darah, běrtimbang daging děngan*, bloed meten en vleesch wegen met, fig. uitdrukking voor: op leven en dood het wagen met, zich meten met, Mes. Kag.

II. onder voorwaarde, mits, ten ware, ten zij.

soekatjita, blijdschap, vreugde, genegen, verlangend, begeerig, zie bij *tjita.*

soeķma, Skr. ziel, geest, wereldziel; *soeķma dewata,* de hoogste godheid.

soekoe, poot, been; vierde deel, afzonderlijk; *bĕrsoekoe toenggal,* op één been; *tiga soekoe,* drie vierde; *sasoekoe djam,* een kwartier; *sasoekoe roepijah,* een kwartje; *sasoekoe rejal,* een halve gulden; *sasoekoe ĕmas,* goud-tientje, beschouwd als een vierde van een doublon; *soekoe kalimah,* lettergreep; *s. nĕgari,* stadskwartier; *soekoe-bangsa,* volksstam; *s. sakat,* volksstam met zijn plichten en voorrechten; *tiga boewah soekoe,* drie volkstammen; *sĕgala jang bĕrsamaän sĕgala soekoenja,* al wat uit gelijke deelen bestaat; *pĕsoekoewan,* de Mohammedaansche bewoners der eilanden van het rijk Lingga, daar die nog al scherp in stammen onderscheiden zijn.

soekoen, de broodboom; soorten zijn: *s. kapas,* zonder en *s. bidji* of *koeloer* met pitten.

soekoer, zie *sjoekoer.*

soela, Skr. spietspaal, scherp gepunte staak, waarop misdadigers gespietst worden; *djoeroe soela,* de beul, die met het spietsen belast is; *mĕnjoelakan,* spietsen; *mĕnjoelakan pada matapĕdangnja,* op de punt van zijn zwaard steken, van een kop, R. Ch. *tĕmpat kasoelaän,* spietsplaats, S. Dz. *tri-soela,* drietand, driepunt.

soelah, kaal, kaalkop, afgesleten van kleeren of van de schors van boomen; *lada soelah,* witte peper, daar die kaal, zonder schil is.

soelálat, Arab. wat uit iets anders afgeleid is, extract, afstamming; *soelalatoe'ssalaṭin,* de afstamming der Sulthans, de naam van een Mal. HS.

soelam, borduursel, geborduurd; *mĕnjoelam,* borduren op een raam; *bĕrsoelamkam ĕmas,* met goud geborduurd; *pĕnjoelam,* borduurster; *soelaman,* het geborduurde, borduursel; *soelam-mĕnjoelam,* allerlei borduurwerk maken.

soelang, I. *mĕnjoelang,* presenteeren of toereiken van dranken, inz. sterke, om iemand dronken te maken; *bĕrsoelang-soelangan* en *soelang-mĕnjoelang,* elkander telkens den beker toereiken. II. aanslag van damp, walm, rook enz. *tĕlaga soelang,* schoorsteentje boven een lamp of stookpijp enz. *mĕnjoelang,* zich aanzetten van rook enz.

soelap, I. overgeslagen door den inslag van een draad der schering; goochelarij door gezichtsbedrog; *toekang soelapan* en *pĕnjoelap,* goochelaar. II. op elkander gelegd, = *soesoen,* b. v. *daoen sirih bĕrsoelap,* op elkander gelegde betelbladeren; *daoen soelap = daoen tampal bĕsi,* zie ald.

soelasi, Skr. basilicum, e. s. v. heester met bloemen, welke een zeer bedwelmende geur hebben en die men veel op de graven strooit, terwijl de zaden een bestanddeel uitmaken van de *tjintjaoe,* zie ald. Soorten zijn: *soelasi poetih,* met groene bladeren; *s. kĕmangi,* met paarsche bladeren; *s. padang = djĕrageh,* zie ald. en *s. doelang; maboķ soelasi,* een hooge mate van dronkenschap, vergeleken bij de bedwelming door die bloemen; ook *maboķ boenga soelasi.*

ṣoelbi, Arab. de lendenen.

soeleh, e. s. v. plant.

soeli, I. = *ganda-soeli,* zie ald. II. = *tjoetjoe.*

soeling, I. fluit; *sĕroeling,* flageolet; *bĕrmaïn soeling,* op de fluit spelen. II. *mĕnjoeling,* welriekende oliën of wateren uittrekken, overhalen.

soelit, verborgen, moeielijk te vinden, van een weg, plaats, geheim enz.; *ratoe soelit,* gewaande Vorst, waarvan het moeilijk is de vorstel. afkomst na te gaan, Pr. Dj.; *tĕmpat soelit-soelit,* ontoegankelijke plaatsen.

soeliwatang, Boeg. titel van hooge staatsbeambten; eig. plaatsvervanger.

soeloe; *mĕnjoeloe,* verspieden; *pĕnjoeloe,* verspieder; zie *soeloeh.*

soeloeh, toorts, fakkel, pitje om bij te lichten; verspieder, spion; *soeloeh toenam,* fakkel, door honig-inzamelaars gebruikt; *mĕnjoeloeh,* bijlichten, met een grooten fakkel visschen, op welks licht de visch afkomt; verspieden; komen stelen terwijl de bewoners slapen; *maïn soeloeh,* schermen, zwaardvechten. Zie *soeloe.*

soeloeķ, I. godsdienstige afzondering van 40 dagen tot boetedoening voor begane fouten, zoowel door mannen als

vrouwen, in de *soerau*, Pad. bov.l. II. Jav. het gezang van den dalang bij het vertoonen van den wajang.

soeloeng, eersteling, eerste; *anak-soeloeng*, eerstgeborene; *ajar-soeloeng*, het eerste water uit een put; *boewah soeloeng*, de eerste vrucht, eerstelingen; *ḥaḳ kasoeloengan*, eerstgeboorte-recht; *hoedjan soeloeng*, de eerste regens, de vroege regens; *soeloeng bĕrboewah*, voor het eerst vrucht dragen. Zie *loeng*.

soeloer, I. naar boven uitstekend, boven iets uitkomend of uitspruitend; loof, spruit, verlengstuk, rank, b. v. *s. tijang*, steng van een mast; *s. gading*, verlengstuk van de spanten of inhouten; *s. batang*, loten, die aan den stam uitkomen; ook spiraalvormige band om den kolom van een pilaar; *sirih bĕrsoeloer*, een op bijzondere wijze gevouwen betelpruimpje, door vrouwen den mannen aangeboden ter aanknooping van een minnehandel; *soeloer-soeloeran*, kruipplanten, slingerplanten; *mĕnjoeloer*, voortkruipen, van planten, krokodillen, kruipend klimmen, zooals boonen enz. Zie ook *djoeloer*. II. spion, zie *soeloeh*. III. *soeloer-soeloer*, ongerijmd en onbetamelijk spreken.

soeloet, modder, = *loempoer*, Max. beter *sĕloet*.

soelṭân, Arab. sulthan, alleenheerscher.

soelṭanat, Arab. heerschappij, koninkrijk.

soelṭani, Arab. sulthansch, koninklijk; *badjoe soelṭani*, een bovenkleed met gladde mouwen tot aan de hand.

soema, e. s. v. zeevisch, die zeer traanachtig is.

soemanda, zie *sĕmanda*.

soemangat, levensgeest, ziel, bewustheid; *hilang soemangat*, verdwijnen van den levensgeest of de bewustheid, door vreugde of schrik; *tiada bĕrsoemangat*, bewusteloos zijn; *koer soemangat*, keer terug levensgeest, uitroep bij plotselinge ontsteltenis, ook als: welkom in het leven tot een pas geboren kind, Mes. Kag.; *lĕmah soemangat*, zwak van levensgeest, d. i. licht ontstellen, spoedig van streek raken. Ook komt *soemangat* voor in de beteekenis van schutsgeest, beschermgeest eener plaats, b. v. *tĕrsĕboetlah pĕrkataän dewata, ĕrtinja soemangat nĕgari itoe, ija mĕroepakan dirinja sapĕrti manoesia*, nu wordt verhaald de geschiedenis van de godheid, dat wil zeggen: de beschermgeest van dat land, dat hij de gedaante aannam van mensch. H. M.

soembang, onvoeglijk voor het gezicht, het gehoor of het zedelijk gevoel, aanstootelijk, kwetsend, onzedelijk, bloedschande; *soembang pati*, bloedschande, waarop de doodstraf staat; *mĕnjoembang*, bloedschande bedrijven.

soembat, prop, stop, kurk; *pakoe soembat*, boutnagel, klinknagel; *mĕnjoembat*, een prop of kurk ergens opdoen, daarmede sluiten; *m. moeloet*, een prop in den mond stoppen, ook fig. iemand den mond snoeren, tot zwijgen brengen; *tĕrsoembat*, gekurkt, gepropt; *pĕnariḳ soembat*, kurketrekker.

soembeḳ; *s. tĕlinga*, e. s. v. zeer groot gouden oorsieraad, Pad. bov.l.

soembi, I. *mĕnjoembi*, een stuk zetten, in voorwerpen waar een stuk uit is, b. v. in eene tafel. Mĕn. *mĕnjoembi*, stoppen, dichtmaken door er een prop in te steken of een stuk in te zetten. II. tempel, bij het weven. Mĕn. spanstok bij 't weven.

soembing, schaardig, met stukjes er uit, van snijdende werktuigen, tanden, aardewerk enz. *moeloet soembing*, hazemond; *bibir soembing*, hazelip.

soemboe, lampepit, lont, pit van eene kaars. Mĕn. ook as v. e. wiel; *soemboe badaḳ*, rhinoceros-hoorn, zie *tjoela; bĕras soemboe*, zeer witte rijst, vergeleken bij de witheid der lampepitten, die bestaan uit het witte merg van het *koempai*-riet; *pĕsoemboe*, ruimnaald, paknaald; *pĕrsoemboewan*, zundgat, schoorsteentje van een geweer.

soemboeḳ, Perz. e. s. v. klein vaartuig.

soemboel, Jav. e. s. v. mandje met deksel; *soemboel mĕndapat toetoepnja*, het mandje vindt zijn deksel, Sprw. gebruikt b. v. van eene verloving.

soemoer, Jav. put, waterput. Mĕn. id.

soempa; *soempa-soempa*, e. s. v. kameleon. Zie het volg. woord.

soempah, eed, vloek, vervloeking; *soempah satija*, een eed van trouw; *kĕna soempah*, door een vloek getroffen worden, ook door een eed verbonden zijn; *mĕmbĕri soempah*, een eed opleggen; *bĕrsoempah*, vloeken, een eed zweren; *bĕrsoempah kalâm*, een eed af-

leggen met de aanroeping van Gods naam; *bĕrsoemvah-soempahan*, met elkander zweren, elkander er een eed op doen; *mĕnjoempahi*, iemand een eed opleggen, beëedigen; *mĕnjoempah*, vervloeken, verwenschen; *soempahan*, dat, waarbij men zweert; *soempah-soempah*, e. s. v. vliegende hagedis, die als zij stilzit één poot in de hoogte houdt alsof zij een eed aflegt.

soempat, e. s. v. zoutwatervisch.

soempit, I. = *sĕmpit*, nauw, eng, ook de eetstokjes der Chineezen; *soempitan*, het nauwachtige, het blaasroer, blaaspijp; *soempit-soempit*, e. s. v. visch; *mĕnjoempit*, iets met een blaasroer schieten; *soempitan api*, vuurpijl; *mĕnjoempitkan*, inspuiten, b. v. een geneesmiddel. II. een fijn gevlochten zakje, ook wel van geitevel, welks hals met een koord gesloten wordt, voor verschillende zaken, b. v. rijst, edelgesteenten, tabak enz.

soemridanta, Jav. e. s. v. bloem = *boenga sĕrigading*; ook zeer fraai wit van de tanden.

soemsoem, merg.

soenan, samentr. van *soesoehoenan*, Jav. titel, dien men aan abdiqueerende Vorsten geeft.

soenat, Arab. gewone regel, traditie; besnijdenis; ook geslacht, generatie, gelid, b. v. *anak tjoetjoe toedjoeh soenat*, nakomelingen in het zevende geslacht; *mĕnjoenatkan*, besnijden.

soendal, onzedelijk, ontuchtig, van eene vrouw, hoer, boeleerster; *boenga soendal malam*, e. s. v. welriekende bloem, die 's nachts bloeit; *roempoet soendal gamit*, e. s. v. gras, welks zaad zich aan de kleeren hecht; *mĕnjoendal*, hoereeren, boeleeren; *pĕrsoendalan*, hoererij, hoerdom; *s. bolong* = *pontianak*, zie ald.

soendang, e. s. v. kort en breed zwaard, afkomstig van Solok en Atjih.

soendari, Skr. teeder, lieftallig.

soendjam, kop-onder; kop-onder vallen, duiken enz. op zijn prooi neerschieten, v. e. roofvogel; *tĕrsoendjam*, loodrecht in iets, b. v. in den grond, gestoken.

soendoek, I. Arab. kast, kist. II. zie *soedoek*.

soendoes, Perz. ook *soendoesi*, brocade, e. s. v. zijden stof met gouddraad doorweven.

soendoesin, = *soendoesi*, zie *soendoes*. Komt voor in de R. Chaib.

soenet, e. s. v. boom, die *gĕtah-pĕrtja* van goede kwaliteit oplevert.

soengai, rivier; ook: gebied, eigen vaste goederen, land; *anak soengai*, riviertje; *soengai simpang*, zijtak eener rivier, beek; *kasoengai*, beleefde uitdrukking voor: zijn gevoeg doen, onderscheiden in *kasoengai bĕsar*, groote boodschap en *kasoengai kĕtjil*, urineeren; *didalam soengainja sĕndiri*, in zijn eigen gebied; *kasoengai oedang-oedang*, e. s. v. dyssenterie.

soengar, kwasterig, geaffecteerd in kleeding en manieren.

soengging, versiering van geschilderde bloemen of wajang-figuren enz. op iets, b. v. op doek, een gordel, vaas enz. *mĕnjoengging*, met figuren beschilderen; *soengging-mĕnjoengging*, allerlei bloemen op iets maken.

soenggit; *mĕnjoenggit*, figuren weven in iets, dat op het weefgetouw staat. Zie *soengkit*.

soenggoeh, wezenlijk, juist, werkelijk, terdege, in ernst, waarachtig, inderdaad, in waarheid; *soenggoehpoen*, ofschoon, hoewel, wel is waar; *bĕrsoenggoeh-soenggoeh*, zijn best doen; *sasoenggoehnja*, voorwaar, inderdaad; *kasoedah-soedahan pĕrsoenggoehan*, zijn uiterste best doen, H. Groel.; *mĕnjoenggoeh-njoenggoehi*, zich terdege voor iets inspannen, zich met allen ernst op iets toeleggen; *disoenggoeh-soenggoeh hatinja*, hij deed zijn uiterste best; *mĕnjoenggoehkan*, bevestigen, verwezentlijken, voor werkelijkheid verklaren; *mĕnjoenggoehkan katanja*, zijne woorden bevestigen.

soengkal; *mĕnjoengkal*, uitwroeten; *soengkal tadjak*, ploegijzer. Zie *tjoengkil*.

soengkap, loslaten, losspringen, van dingen, die ergens op vastgelijmd, vastgespijkerd of vastgegroeid zijn.

soengkit, I. met bloemen doorweven, geborduurd. Mĕn. met goud, zilver, zijde enz. doorstikt; *kaïn bĕrsoengkit*, een kaïn met gouddraad doorstikt. II. *mĕnjoengkit*, openwringen, Maxw. ergens met een puntig of scherp voorwerp een gat in maken. Mĕn. oplichten, uitlichten door een werktuig onder het voorwerp te brengen; *tidak tĕrsoengkit*, onveranderlijk, onwrikbaar, niet over te halen. Zie I.

soengkoep; *mĕnjoengkoep*, bedekken met iets hols, overstolpen, b. v. met een mand, bord enz. *soengkoepan*, een omgekeerde mand over een komfoor met wierook, om daarop kleeren te berooken; *pĕnjoengkoep*, al wat tot overstolping gebruikt wordt, stolp, stolpmand enz.

soengkoer; *tĕrsoengkoer*, voorovergebogen met het hoofd tegen de aarde; *djatoh tĕrsoengkoer*, aldus vallen; *mĕnjoengkoer*, die houding hebben bij het een of ander werk, b. v. bij het garnalen visschen, het wroeten van varkens met den snuit in den grond; *mĕnjoengkoer loetoet*, voorover gebogen iemands knieën omvatten; *mĕnjoengkoer*, ook een bijzondere wijze van met den nagel in het hoofdhaar te wroeten.

soengoe, Jav. horen, = *tandoeḳ*, zie aldaar; ook puntdrol, stoelgang v. e. mensch; *soengoe badaḳ*, rhinoceroshoorn.

soengoet, I. knevel; voelhorens II. *bĕrsoengoet-soengoet*, pruttelen, mopperen, grommen, murmureeren.

soengsang, tegen het beloop in; *mĕnariḳ soengsang*, tegen het beloop in voorttrekken, b. v. een mensch bij de beenen, een boom bij de takken; *bĕrdjalan mĕnjoengsang*, op de handen loopen met de beenen omhoog. Mĕn. *mĕnjoengsangkan*, in verkeerde richting ten uitvoer brengen, averrechts verkeerd doen; *m. ramboet*, het haar in e. verkeerde richting kammen; *anaḳ soengsang*, een kind dat bij de geboorte met de beenen vóórkomt.

soengsoem, Jav. = *soemsoem*, zie ald.

soenji, Skr. ledig, onbewoond, eenzaam, verlaten, doodstil, zonder iets zijn, vrij van iets zijn; *tiada soenji*, ook: bepaald voorzien zijn van; *bĕrsoenji*, zich afzonderen, alleen zijn; *kasoenjian*, eenzaamheid.

soenti, wratachtige uitwas aan gemberwortels en dergel.

soentih; *mĕnjoentih*, stukhakken of snijden; zie *tjĕntjang*. Mĕn. verscheurd, v. elk. getrokken.

soenting, dat, wat men achter het oor, of in het haar aldaar steekt, b. v. eene bloem, pen, haarnaald, potlood enz. ook e. s. v. kleine kanonnen of katt ekoppen op voetstuk; *ekoer soenting*, het steeltje van zulk een soenting; *badjoe soenting*, e. s. v. mannenbaadje met aan weerszijden eene inkeping; *mĕnjoenting*, achter het oor steken; een streek van het kompas rechts of links brengen van de streek, die men sturen wil; *bĕrsoenting*, een soenting dragen of gebruiken; *mĕmpĕrsoenting*, als soenting iets gebruiken.

soentoeḳ, beletsel waardoor men niet verder, hooger of langer kan; *tĕrsoentoeḳ*, aldus belet geworden, b. v. door de laagte van den zolder belet om rechtop te staan, door de menigte belet om verder te gaan; door het verstrijken van den bepaalden tijd belet in de uitvoering van iets, b. v. *hari soedah soentoeḳ, esoeḳ sĕhadja*, de dag is al voorbij (eigenl. zijn voorbijzijn al een beletsel geworden), morgen maar; *maka kadoewanja pon bĕrpĕranglah soentoeḳ hari*, beiden streden totdat het einde van den dag hen belette voort te gaan; *soentoeḳ pada ākal*, ten einde raad. Mal. br. Zie *sĕntoeh*.

soentoeng, = *sotong*, zie ald.

soepai, Bengaleesch soldaat.

soepaja, van *sa* en *oepaja*, opdat, ten einde; *soepaja djangan*, opdat niet.

soepata, Jav. eed, vloek, gelofte.

soer, zie *sar*.

soerabi, e. s. v. pannekoeken uit rijstemeel, doch zonder vet gebakken.

soerah, Arab. hoofdstuk van den Koran; *soeratoe'tfatiḥah*, naam der eerste soera van den Koran.

ṣoeraḥi, Arab. flesch met langen hals en dikken buik, flacon.

soerai, hoofdhaar, alleen van Vorsten; de manen van een paard; *mĕnjoerai*, netten van de vederen, zooals vogels doen met hun bek; scheiden, van of uit elkander doen, b. v. *mĕnjoerai api*, het vuur uit elkander doen, om het te laten uitgaan. Zie ook *oerai* en *oesai*.

soeraḳ, juichkreet, gejuich, vreugdekreet, krijgsgeschreeuw, applaus; *bĕrsoeraḳ*, juichen, vreugdekreten aanheffen; *mĕnjoeraki*, toejuichen, applaudiseeren; *tĕmpik soeraḳ*, luid geroep, krijgsgeschrei, zie *tĕmpik*.

soeralaja, godenverblijf op den heiligen berg Meroe; die berg zelf.

soeram, verduisterd van glans, donker, duister, somber, droefgeestig.

soerat, geschrift, brief, boek; *soerat Mĕlajoe*, Maleische geschriften; *s. kĕ-*

nalan, aanbevelingsbrief, geschreven introductie; *s. poedji-poedjian*, aanbevelingsbrief; *s. kiriman*, zendbrief; *s. pas*, verlofspas; *s. pĕrdjandjian*, contract, schriftelijke overeenkomst; *s. tanda tangan*, schriftelijk bewijs, onderteekend stuk, kwittantie; *s. katĕrangan*, memorie, geteekende verklaring, certifikaat; *s. kondé*, Batav. hoofdgeldbriefje voor Chineezen; *s. koewasa*, schriftelijke volmacht; *sapoetjoek soerat*, een brief; *mĕngarang soerat*, een brief opstellen; *mĕnoelis soerat*, een brief schrijven; *s. wakil*, volmacht; *s. wasijat*, testament; *bĕrsoerat*, beschreven; *batoe bĕrsoerat*, beschreven steen, steen met inscriptie; *soeratan tangan*, handschrift; ook de lijnen in de hand; *soeratan pada awalnja*, wat van eeuwigheid bepaald is; *mĕnjoerat*, schrijven; *bagai mĕnjoerat di-atas ajar*, 't is boter aan de galg gesmeerd; *pĕnjoerat*, schrijver; *s. oendai*, loterijbriefje, lot; *s. bajarân*, kwittantie; *s. talak*, scheidbrief, gegegeven aan eene vrouw; *s. toedoehan*, acte van beschuldiging, procesverbaal; *s. toekaran*, wissel; *s. tjap*, zegel, gezegeld stuk; *s. chabar* en *s. lelang*, krant; *s. āzimat*, talisman; *s. pĕrmintaän*, rekwest; *s. pĕringatan*, nota, geschreven memorie, aanteekening; *s. kawat* en *s. panah*, telegram; *s. gadai*, lombardbriefje, pandbrief; *s. lĕpas*, schriftelijk ontslag; *s. hoetang*, schuldbekentenis; *soerat-soerat*, papieren, geschriften; *soeratan bĕrpangkoe*, loopend schrift. Ook komt *soerat* voor in de beteekenis van: rij, laag van steenen in metselwerk.

soerati, de zeestad Suratte in Indië.

soerau, kleine bidkapel; school en bedehuis tevens. Op Sumatra treft men zeer groote aan, die overeenkomen met de *pĕsantren* op Java.

soeren, Jav. een soort van boom, die vrij goed timmerhout levert. Mĕn. *soerian*, id.

soeri, zie *parameswari*.

soerja, Skr. de zon.

soerijan, I. verb. Ned. sergeant. II. zie *soeren*.

soerjáni, Arab. *orang soerjáni*, Syrier.

soeroeh, bevel, last, boodschap; *mĕnjoeroeh*, bevelen, gelasten, laten doen; *mĕnjoeroehkan*, iem. zenden; *soeroehan*, zendeling, gezant, last, bevel; *pĕsoeroeh* en *pĕnjoeroeh*, boodschapper, last; *dĕngan pĕnjoeroeh*, op last.

soeroenala, iets kostbaars, maar wat? b.v. *sapĕrti mĕndapat soeroenala*, Pr. Dj.

soeroep, een zekere straf op de Maleische scholen in de Pad. bov.l., waarbij de schuldige zijne makkers op een kip onthaalt.

soeroet, achterwaarts gaan, afloopen, ebben, vallen van het water, verminderen, afnemen, verloopen van een leger; *ajar soeroet*, ebbe; *gĕrak soeroet*, aanvang van de ebbe; *soeroet timpas*, doodtij bij laag water.

soesah, moeite, last, zorg; moeielijk, lastig; *bĕrsoesah*, zich moeite geven, zich moeielijk maken; *djangan bĕrsoesah-soesah*, doe geen moeite, maak het u niet lastig; *mĕnjoesahkan*, het iemand moeielijk of lastig maken, bemoeilijken; *mĕnjoesahi*, verdriet of moeite aandoen; *kasoesahan*, in moeite of last zijn, moeilijkheid, waarin men zich bevindt. Het is het tegenovergestelde van *sĕnang*.

soesang, bok of kromhout, beneden aan den mast, waarin men de opgerolde zeilen, boomen, haken enz. legt, = *tandoek-tandoek*.

soesoe, borst van een vrouw, mam; *ajar soesoe* en ook alleen *soesoe*, melk; *saoedara soesoewan*, zoogbroeder of -zuster; *anak soesoewan*, zoogkind; *ajar-soesoewan*, melksap in vruchten en planten; *soesoe koeboeng*, e. s. v. gezwel onder de okselen; *mata soesoe*, de tepel; *dapoer soesoe*, zie bij *dapoer*; *mĕnjoesoeï*, zogen; *mĕnjoesoekan*, te zuigen geven; *pĕnjoesoe*, zoogster, min, ook e. s. v. witte, zoete aardvrucht, die rauw gegeten wordt, = *bĕngkoewang*.

soesoeh, groote doorn, zooals aan sommige boomen, natuurlijke spoor van een haan; groote houten pen in de stijlen van een huis, om er een balk op te leggen, iets, dat gekromd of haakswijze gemaakt is, duim, duimijzer, herre; *soesoeh* en *pĕnjoesoeh pĕrahoe*, hooge voor- en achtersteven. Volgens H. T. *pĕnjoesoek*.

soesoek, pen, die ergens in gestoken wordt; steken in iets; *soesoek sanggoel*, haarpen; *bĕrsoesoek-soesoek*, zich ergens tusschendringen, elk. verdringen. Zie *toesoek*.

soesoel; *mĕnjoesoel*, achterna loopen,

achtervolgen om iets of iemand in te halen.

soesoen, in geregelde volgorde op, in of naast elkander geplaatste, bij elkander behoorende, voorwerpen, stapel, stel, b. v. van doozen, presenteerblaadjes, mandjes, potten, kommen schalen van verschillende grootte, ook de planken aan de buitenzijde v. e. vaartuig; *rantang soesoen,* een stel mandjes, waarin spijzen worden gedragen; *boenga soesoen,* dubbele bloem; *sirih soesoen,* twee betelbladen op elkaar; *bĕrsoesoen,* gestapeld, aan een stel, bij stapels of stellen; samengesteld; ook: opgelegd van plooien, zooals bij een overhemd; *dzatnja tiada bĕrsoesoen,* zijn Wezen heeft geen tweede, die er een stel mee vormt; *mĕnjoesoen,* tot stapels of stellen op, in of naast elkander zetten; *mĕnjoesoen papan,* de planken aan den wand van een huis of aan den romp van een vaartuig boven elkander aanspijkeren; *mĕnjoesoen pĕlĕpah,* uitspruitsels krijgen aan weerszijde van den hoofdstengel van het rijstgewas; *simĕnjoesoen ālam,* de werelddrager; *mĕnjoesoenkan pĕrkataän,* woorden op elkander stapelen.

soesoeng; *mĕnjoesoeng,* iem. afhalen; *pĕnjoesoeng,* bode om iem. af te halen. Zie ook *songsong.*

soesoep, ergens onder geschoven of gekropen, splinter; *mĕnjoesoep,* ergens onder kruipen; *soesoep-sasap,* overal onder wegkruipen, zooals ratten, die overvallen worden; *mĕnjoesoepkan,* iets ergens onder steken of schuiven.

soesoer, I. rand, zoom van iets, doch niet van naaiwerk; *soesoer pantai,* de kust; *s. hoetan,* rand van een bosch; *s. tĕmbakau,* tabakspruim tusschen de lippen, om die daarmede af te vegen als ze bevuild zijn door het betelkauwen; *s. galoer,* geslachtsboom, stamboom; zie *galoer; mĕnjoesoer,* langs den rand of zoom van iets gaan; *mĕnjoesoer galoer,* iets van het einde tot den oorsprong vervolgen; *soesoeran,* leuning; *soesoeran tangga,* leuning van een trap. II. in het Pal. = *soesoet* en *angsoer; pĕnjoesoer,* betaling in mindering v. e. schuld.

soesoet, afnemen, verminderen, slinken, ook van een leger en van groente onder het koken; vermageren; langzaam minder worden van een schuld.

soet, klanknabootsend woordje voor een fluitend geluid, zooals van een rotting, die men door de lucht zwiept. Zie ook *lĕsoet* en *sijoet.*

soetan, verb. van het Arab. *soelṭān.*

soetĕra, Skr. zijde; *soetĕra kĕmbang,* vloszijde; *soetĕra djĕnaloe,* een soort van groffe zijden stof, = *s. mastoeli; hoelat soetĕra,* zijdeworm.

soetji, zuiver, rein, schoon, heilig, vlekkeloos; schoon afbetaald, zuivere rest na eene afbetaling; *hati jang soetji,* een zuiver, rein gemoed; *soetji daripada salah,* rein of zuiver van fouten, onschuldig; *mas sĕmata-mata soetji,* gelouterd goud, het zuiverste goud; *bĕrsoetji,* zich reinigen; *mĕnjoetjikan,* heiligen, reinigen, zuiveren; *pĕnjoetji,* zuiveraar, reiniger, reinigingsmiddel; *anak pĕnjoetji pĕroet,* laatst geborene, jongste kind, dat beschouwd wordt den buik der moeder te hebben gereinigd; *pĕrsoetjian,* zuivering, reiniging, heiligmaking; *kasoetjian,* heiligheid, reinheid.

soetoeh, plat dak, zooals de huizen in Arabie hebben, van het Arab. *saṭḥ.*

soewa; *bĕrsoewa,* ontmoeten, een ontmoeting hebben, = *bĕrtĕmoe.*

soewadji, broek, d. i. een touw met aan de beide einden een oog, dat om lasten wordt geslagen, die men ophijschen wil en in welke oogen men de haak van het hijschblok slaat.

soewah, ooit, immer, = *pĕrnah.* Meestal komt het voor bij eene vraag of ontkenning, b. v. *bĕlom soewah,* nog nooit; *adakah soewah,* is er ooit? beter *soewa,* zie ald.

soewai, I. juist passen, even groot, van dingen, die op elkander gelegd worden, ook b. v. van een deksel op een doos, ook van een spijker in een gat. II. Eng. sway; *tali soewai,* hijschtouw.

soewak, kleine bocht of inham; *s. kapala,* voorwandsbeenhoek; *mĕnjoewak,* de kleine bochten of inhammen invaren.

soewal, Arab vraag, vraagstuk; *soewal djawáb,* vraag en antwoord; *bĕrsoewal,* vragen doen; *bĕrsoewal-djawáb,* redetwisten.

soewalap, e. s. v. vaartuig.

soewam, lauw, van eenig vocht; *soewam koekoe,* zoo warm, dat, als men er de vingers indoopt, men de warmte aan de nagels voelen kan.

soewami, Skr. echtgenoot, man, in beleefden stijl; *bĕrsoewami*, gehuwd zijn, huwen, van een meisje; *bĕrsoewamikan*, tot echtgenoot hebben; *mĕmpĕrsoewamikan*, doen huwen, van een meisje.

soewang, gemakkelijk, licht, zonder moeite; *soewang ta'soewang*, hetzij gemakkelijk of niet; *tali tiga lĕmbar ta'soewang-soewang poetoes*, een driedraadsch touw breekt zoo licht niet, Sprw. *soewang-soewang marah*, licht boos worden.

soewangi, nachtspook, booze geest; *boeroeng soewangi*, nachtuil.

soewap, hap, bete, mondvol, van spijs; fooi, steekpenning, geschenk ter omkooping; *makan soewap*, zich laten omkoopen; *mĕnjoewap*, bij hapjes in den mond stoppen, voeren, mesten op die wijze; omkoopen; *makan mĕnjoewap dĕngan tangan*, bij het eten de spijs met de hand in den mond stoppen; *mĕnjoewapi*, overdrachtelijk: wat mest leggen bij de uitgeplante rijstplantjes; *bĕrsoewap-soewapan*, elkander het eten voeren.

soewar, lichtsein, seinlantaren, seinvuur; ook wel: licht om iemand bij te lichten, b. v. *tjobalah ada soeloeh dan soewar, bolih njata apa tĕrkoewar*, als er maar flambouwen en lichten waren, dan kon het blijken wat er getast werd, Ibr. b. Chas. *mĕmbĕri soewar*, lichtseinen geven; *mĕnjoewar*, voorlichten, ook: door middel van vuur de bijen van een nest verdrijven, om daarvan was en honig in te zamelen.

soewara, Skr. stem; klemtoon; *soewara katak*, het kwaken van kikkers.

soewari, I. = *kasoewari*. II. = *pĕrmeswari*.

soewasa, spinsbek, een mengsel van een of twee deelen goud met een deel koper, klokkenmetaal; *ikan soewasa*, een soort van kleinen, welsmakenden zeevisch.

soewasani, Skr. welkom! eigenl. een goede zetel! *dibĕri soewasani*, welkom geheeten worden. Zie ook *sila*.

soewasti, Skr. zegen, zegening; welzijn, geluk.

soewatoe, verb. van *sawatoe*, één, bij verkorting ook *satoe; sasoewatoe*, het een of ander; *sĕgala sasoewatoe*, alle dingen, doch elk afzonderlijk gedacht; *barang soewatoe*, eenig ding, onverschillig welk; *soewatoe pon tidaḳ*, niets hoegenaamd; *sasoewatoe pĕrkara*, eenig geval, eenige zaak; *bĕrsoewatoe*, één zijn met iemand of iets; *mĕmpĕrsoewatoekan*, tot één maken, tot één brengen; *satoe-satoe*, een voor een; *lĕpas satoe, satoe*, het een na het ander; *tidaḳ satoe-satoe*, niet maar een enkele, d. i. velerlei; *sĕgala pĕrsoewatoe*, van alles wat, b. v. *dan goeroe kaĕmpat itoe pon dikaroeniaï radja djoega akandia sĕgala pĕrsoewatoe*, en ook aan die vier leeraars schonk de Vorst van alles wat. M. H.

soewir, e. s. v. geesten; *hĕlang soewir*, e. s. v. nachtuil.

soewita, Skr. dienen, de bevelen van een Vorst opvolgen, in dienst zijn, ondergeschikt zijn.

soewitjia, Chin. pomp met klepzuiger.

soewoeng, Jav. ledig, eenzaam, onbewoond, verlaten, = *soenji*, zie ald.

soewoer, Jav. *kĕsoewoer*, alom bekend, beroemd.

ṣofrah, Arab. kleed of stuk leder, dat men uitspreidt om er de spijzen op te plaatsen en waarvan men eet.

soga, I. e. s. v. roode verfstof uit het plantenrijk, gebruikt voor het verven van kleedjes; *kaïn soga*, gebatikte kleedjes die daarmede rood geverfd zijn. II. e. s. v. boom, welks bast als medicijn gebruikt wordt, vdW. mogelijk = I.

sogang, palissaden in eene sterk hellende richting, stormpalen; *mĕnjogang*, twee vaartuigen van elkander houden door middel van een stang, plank of iets dergelijks, waarvan een eind op elk der vaartuigen bevestigd wordt.

sogeh, iets willen doen, waartoe men niet geschikt is; knoeien.

sogoḳ; *mĕnjogoḳ*, met een wenk uitnoodigen om iets te doen, b. v. te gaan zitten of iets te gebruiken.

ṣoḥbat, Arab. vriend; *ṣoḥbat-bĕrṣoḥbat*, onderling bevriend; *pĕrṣoḥbatan*, vriendschap.

sojaḳ; *mĕnjojaḳ*, verscheuren, afscheuren, openscheuren, ruw afstroopen. Zie *kojaḳ*.

sojat, = *sojaḳ*, zie ald.

soḳ, = *siḳ*, doch doffer; *soḳ-siḳ*, geheimzinnig gefluister.

soka, = *angsoka*, zie ald.

sokah, flink, dapper, heldhaftig; mild, royaal, Pad. bov.l.
sokak̤, e. s. v. boom, overeenkomende met de *mĕnindjau* en van welks bast touw wordt vervaardigd. Zie *soeka.*
sokong, I. stut, schoor, schuine paal tot steun, stok of boom tot steun van het zeil; *lajar sokong,* zeil met zulk een schoor; *tangga sokong,* een paal met inkepingen, dien men schuin tegen iets zet om het te beklimmen; *mĕnjokong,* stutten, schoren, ook: iemand ondersteunen. II. *mĕnjokong,* met een kleurstof bestrijken, van iemands gelaat, inzonderheid met houtskool, als een onteerende straf, vdW.
solaimán, Arab. Salomo.
soldadoe, Port. soldaat.
solik̤, opschiklievend, pronkziek; *pĕsolik̤,* pronker, fat, nufje.
solok̤, geschenk bij wijze van hulp, bijdrage tot de viering van een feest.
somah, Jav. = *saroemah,* gehuwde, wederhelft, echtgenoot.
sombol; *mĕnjombol,* iemand het eten in den mond stoppen, tot eten dwingen, vdW.
sombong, verwaand, opgeblazen, aanmatigend, snoevend; *mĕnjombong diri,* pochen, snoeven; *pĕnjombong,* windbuil, blaaskaak, snoever.
someng, opspraak verwekkend, aanstoot gevend, ergerlijk, b. v. *dimata orang bĕrapa pĕrkara someng itoe; ada someng pandangan, ada someng kalakoewan, ada someng pĕrdjalanan,* in de oogen der menschen zijn er vele aanstootgevende zaken, als: aanstootelijk voor het gezicht, aanstootelijk van het gedrag en aanstootelijk van den wandel, B. R.
sompik̤, zwaar beschadigd aan den rand. Zie *sempak̤.*
sompoh; *mĕnjompoh,* schrijdelings op den schouder dragen, zoodat het eene been op de borst en het andere op den rug nederhangt.
sompok̤, onverwachts tegenkomen.
sondeh, e. s. v. boom, die gom levert. Volgens anderen *sondi.*
sondi, e. s v. boom, die gom levert.
sondol, met neergebogen kop, van hoornvee; *mĕnjondol,* met neergebogen kop stooten.
sondong, met voorover gebogen bovenlijf vooruitgaan; *mĕnjondong,* op die wijze garnalen vangen, door e. s. v. zaknet voor zich uit te duwen; *oedang sondong,* e. s. v. zeer kleine garnalen.
songil, gedeeltelijk uitsteken, zooals b. v. een pruimpje tabak tusschen de lippen.
songkok̤, losse hoofdbedekking, die opgezet en niet om het hoofd gewonden wordt, kalotje, pet, schako, hoed, kap.
songkong, = *sokong,* zie ald.
songsang, zie *soengsang.*
songsong, tegenin, tegemoet; *mĕnjongsong,* tegen iets in gaan, tegemoet gaan, zich tegen iets verzetten; *songsong haroes,* tegen den stroom in, een soort van zoutwater-slak; *songsong kalak̤,* naar alle richtingen op een hoop bij elkander liggen; naar alle kanten verkeerd van vezel, van hout, dat daardoor niet te schaven is; *songsong roenoet,* een bijzondere wijze om de toekomst te voorspellen door de beenen van eenige hoeken uit te tellen; *mĕnjongsong angin,* tegen den wind in. Zie ook *soengsang.*
sonni, Arab. volgens de wet of *sonnat,* orthodox, Sunniet.
sonnijat, Arab. *assonnijat,* de sekte der Sunnieten.
sop, verb. Ned. soep; *sop hajam,* kippesoep.
sopak̤, e. s. v. huidziekte, inz. aan handen en voeten, waarbij de huid doorboord en schubbig wordt, psoriasis.
sopan, ingetogen, bescheiden; *boeroeng sopan,* een der namen van den paradijsvogel; *disopani,* ingetoomd, bedwongen worden; *koesopani,* ik ontzie ze, ik spaar ze; *kasopanan,* bescheidenheid, ingetogenheid.
sopi, verb. Ned. zoopje, borrel; *sopi pahit,* bittertje; *s. manis,* liqueur.
sopoh; *mĕnjopoh,* schrijdelings dragen. Zie *sompoh.*
soré, Jav. achtermiddag, avond, = *pĕtang,* zie ald.
sorga, Skr. *swarga,* de hemel, als verblijfplaats der gezaligden en der goden. Hiervan ons z w e r k? *sorga loka,* de hemelsche gewesten.
sorok̤; *mĕnjorok̤,* onder iets stoppen of zetten; al bukkende en kruipende onder iets gaan; *sorokan,* dat waaronder of waarin men kruipt, inham, kreek; *sorok̤-sorok̤,* e. s. v. vliegend insect; *mĕnjorok̤,* ook: onder iets tasten of

voelen, b. v. *dibawah sampah ija mĕnjorok̥, ditangkapnja tangan*, hij voelde onder het vuil en greep de hand, Ibr. b. Chas. Verder nog: helen, verstoppen; *mĕnjorok̥kan*, iets wegstoppen.

sorong; *mĕnjorong*, voortschuiven, voortduwen, toeschuiven; voorstellen; *mĕnjorong damai*, vredes-voorstellen doen; *kareta sorong*, kruiwagen, duwwagen, handwagen; *kĕna sorong*, omgekocht worden; *kotak̥ sorong*, schuiflade; *sorongan*, dat, wat voortgeschoven wordt, schuiflade, geld of geschenken aan iem., om wat van hem gedaan te krijgen; *pipi tĕrsorong-sorong*, wangen met vooruitstekende jukbeenderen; *tijang pĕnjorong*, de bazaansmast.

sosok̥, I. lis, oog, knoopsgat, schuif of holle zoom, waardoor de stok komt, om iets op te spannen, ook *sosok̥ pĕlipit*. II. taillesnede, beloop van een vaartuig; *sosok̥ toeboeh*, lichaamsgestalte, statuur; *mĕnjosok̥*, het geraamte van een vaartuig, gebouw of vesting opzetten, een vaartuig op stapel zetten, een versterking aanleggen.

sotong, een soort van inktvisch; zie *pompong*.

sotor, koepel, lusthuisje, zolder, bovenverdieping. Het Mal. woord voor het Chin. *loteng*.

sowek̥, gescheurd, van lijnwaad; *mĕnjowek̥*, scheuren. Zie *kojak̥*.

srigala, Skr. jakhals, e. s. v. wilden hond.

swarga, zie *sorga*.

T.

ta', ook *tĕ*, niet, on-, b. v. *ta'oesah*, niet noodig, onnoodig; *ta'dapat tidak̥*, volstrekt moeten, het kan niet missen; *ta'kan*, samentr. van *ta'* en *akan*, b. v. *ta'kan djangan*, het mag niet dat niet, dus: het moet volstrekt dat. Op Java gebruikt men hiervoor *tra*.

táābíd, Arab. *āla'ttáābíd*, voor altijd. Zie *abad*.

táāchir, Arab. uitstellen, verdagen.

táāchoer, Arab. achterblijven

táādib, Arab onderricht in goede manieren, zeden enz. opvoeding; *mĕntáādibkan*, onderwijzen, opleiden, opvoeden.

tāála, Arab. hij is verheven, gewoonlijk gevoegd achter den naam van God, b. v. *Allah tāála*, de verheven God, de Allerhoogste.

táalif, Arab. samenstelling.

ṭāám, Arab. eten, gerecht, maal.

táammoel, Arab. aandachtig beschouwen.

ṭáāt, Arab. gehoorzaamheid; vrome verrichtingen.

táātsír, Arab. meerderheid, voorrang, invloed.

tabā, Arab. volgeling.

tabah, breedte der hand over de vijf vingers, als lengtemaat; *t. ĕmpat djari*, hetzelfde over de vier vingers; *mĕnabah*, met de breedte der hand meten. Zie ook *tĕmpap*.

ṭábak̥, Arab. presenteerblad.

tabal, e. s. v. damspel met 16 roode en 16 witte schijven.

ṭabal, Arab. trom, keteltrom, die bij de inhuldiging van een Vorst geslagen wordt; *bĕrsiram ṭabal*, het bad vóór de inhuldiging; *mĕnṭabalkan*, inhuldigen, bij trommelslag bekend maken.

taban, e. s. v. grooten boom, die een goede *gĕtah-pĕrtja*, oplevert.

tabar, Perz. bijl.

tabáraka, Arab. hij zij gezegend, inz. bij de namen van God.

tabarrōē, Arab. vrijwillige handeling, schenking.

tábī, Arab. volgeling, inz. van Mohammad.

ṭabíāt, Arab. natuurlijke aard, inborst, karakter, constitutie, eigenschap; *mĕmboewang ṭabíāt*, zijn karaktertrekken vertoonen, inz. van een stervende; *ṭabíāt toeboeh memang*, aanleg van het lichaam tot een ziekte.

ṭabíb, Arab. geneeskundige, dokter, arts; *ĕlmoe ṭabíb*, de geneeskunde; *bĕhasa ṭabíb*, de dokterstaal, potjeslatijn; *soerat ṭabíb*, recept.

ṭabiī, Arab. natuurlijk.

tabik, groet, begroeting; wees gegroet! verlof; *mĕmbĕri tabik*, een compliment maken; féliciteeren; *minta tabik*, met uw verlof; ook: vergiffenis, verschooning vragen, b. v. *djikalau-ada kiranja chilaf bĕbal sĕhaja, mĕlainkan sĕhaja minta tabik banjak̥-banjak̥*, verondersteld indien ik fouten of dwaasheden heb begaan, dan vooral verzoek ik zeer veel verschooning, Mal. br. *pasang tabik*, = *minta tabik*.

tabir, voorhangsel, gordijn; *tabir-mabir*, allerlei voorhangsels.
tābír, Arab. uitlegging, verklaring, inz. van droomen; *mĕntābírkan*, uitleggen, verklaren.
tabkít, Arab. *mĕntabkitkan*, hard aanspreken en berispen; daardoor den mond snoeren; *dibĕri dirinja ditabkitkan*, hij liet zich nog al wat zeggen.
tablígr, Arab. *mĕntablígrkan*, doen toekomen.
taboeh, I. korte stok met dikken peervormigen knop, die soms met leder bekleed is, en gebruikt om er mee op slag-instrumenten te slaan; ook de trom, bestaande uit een stuk uitgeholden boomstam, met geitevel bespannen, waarop men alarm slaat of waarmede het volk opgeroepen wordt; *mĕnaboeh*, met zulk een stok slaan, slag-instrumenten bespelen; *taboeh-taboehan*, allerlei slag-instrumenten; *taboeh larangan*, een trom, waarop alleen bij bijzondere gelegenheden mag geslagen worden. II. *taboehan*, e. s. v. wesp, behoort zeker onder I, daar die wesp wel zoo genoemd zal zijn naar den vorm van zijn achterlijf en het op en neer gaan daarvan; *kin Taboehan*, eigennaam der heldin van het Mal. gedicht, *sjair kin Taboehan*, ook *Tamboehan*, genoemd.
taboeḳ, e. s. v. riviervisch.
taboen; *mĕnaboen*, zich kolomvormig verheffen, van rook.
taboeng, bamboe-geleding, om het een of ander in te bewaren, b. v. water, geld, kunsthanesporen enz. gemeene opiumpijp, bamboe-klos, waarop men de zijde windt voor het weven; spaarpot; kas, b. v. *taboeng nĕgari*, gemeentekas; *t. masdjid*, moskee-kas. Pad. bov.l.; *t. kopi*, bamboekoker, waaruit koffie geschonken wordt; *t. pitis*, spaarpot; *mĕnaboengkan*, als spaarpenning wegleggen, potten, Mĕn. *taboeng bĕroeḳ*, kannekeskruid, nepenthes = *daoen kĕndi*.
taboer; *mĕnaboer*, zaaien, strooien; *mĕnaboeri*, bezaaien, bestrooien; *mĕnaboerkan rahasija*, een geheim verbreiden; *pĕnaboer*, zaaier; ook: schroot, hagel; *taboeran*, het gezaaide; *bĕrtaboeran* en *bĕtĕlaboeran*, verspreid, verstrooid; *lajar taboer*, zie *lajar; habis pĕnaboer, Pĕlimbang ta'-alah*, het schroot is op en Palembang niet vermeesterd Sprw.
tábóét, Arab. kistje, koffertje; *taboet pĕrdjandjian*, de arke des verbonds der Israëlieten.
tabriat, Arab. kwittantie, kwijting.
tabrík, Arab. heilwenschen, zegenen.
tachaijoel, Arab. oordeelen of voorspellen uit eenig teeken.
tachlíḳ, Arab. scheppen, doen worden.
tachta, Perz. vorstelijke zetel, troon, rustbank; *bĕrtachta*, gezeteld zijn; *tachta karadjaän*, de koninklijke troon; *mĕntachtakan*, op den troon plaatsen; *tachta kabĕsaran*, trap of graad van grootheid.
tadah, *mĕnadah*, iets opvangen door er iets onder te houden, hetzij de handen of het een of ander vat; *mĕnadahkan tangan*, de handen opheffen met de palmen naar boven gekeerd, de houding bij het gebed; *m. amin*, met opgeheven handen amen zeggen; *m. moeloet*, den mond ophouden om er iets in te ontvangen, H. T. *m. loetoet*, de knieën bij elkander houden om iets op te vangen; *tadah pĕloeh*, rugvoering in een kleed; *tadah ĕmboen*, de bovenste kam van een tros bananen; *pĕnadah ajar hoedjan*, dakgoot.
tadbír, Arab. bestuur, regeling, leiding; *mĕntadbirkan pĕrentah*, het bestuur voeren.
tadi, ook *tĕhadi*, pas, zooeven, daar straks, onlangs; *malam tadi*, gepasseerde nacht; *bĕharoe tadi*, zooeven pas.
tādíl, Arab. gelijkstelling, gelijkstellen, rechtvaardig handelen.
tadjah, grasmes met langen steel, vdW. Zie *tadjaḳ*.
tadjaḳ, scherp gepunt werktuig om den grond om te woelen, ploegijzer, wiedijzer, schoffel; *mĕnadjaḳ*, den grond daarmede bewerken.
tadjalli, Arab. openbaring; ontsluierd, geopenbaard, met glans verschijnen, verklaard, opgehelderd door goddelijke ingeving.
tadjalloeḳ, Arab. opendoen van den mond bij het lachen.
tadjam, scherp, van wapens, gereedschappen, het gezicht en het verstand; *tadjam ākal*, geslepen, slim; *t. bĕrtimbal*, aan weerskanten scherp of aangepunt; *tadjam moeloet*, scherpe uitdrukkingen gebruiken; *mĕmpĕrtadjamkan sĕgala sĕndjata*, al de wapens scherpen.

tadjang, zie *tĕradjang.*
tadjau, e. s. v. groote aarden vaas uit den ouden tijd, zooals die nog wel op sommige plaatsen uit den grond gegraven wordt.
tadji, kunstspoor voor vechthanen, lancet, vlijm; *t. golok*, rechte kunstspoor; *t. bengkok*, kromme id.
tădjíb, Arab. verwonderd doen staan.
tădjíl, Arab. vlug om iets te doen, bespoediging.
tádjir, Arab. koopman, handelaar.
tadjoe, I. vooruitstekend, iets dat vooruitsteekt; lange nagels van zilver of goud als versiersel aan de vingers gedragen; *mĕnadjoe*, vooruitsteken. II. Arab. kroon, diadeem.
tădjoeb, Arab. zich verwonderen.
tadjoehan, een soort van klein, koperen schild.
tadjoek, I. van het Arab. *tadjoe*, kroon, e. s. v. kapsel met bloemen in het haar; *tadjoek gĕdabah*, een bijzonder versiersel in het haar van bruiden; *mĕnadjoekkan*, als insteeksel in het haar gebruiken. II. uitsteeksel boven boord, van de spanten, oplanger; *t. gaxtoeng*, inhouten van de losse verschansing; *t. lĕlai*, windvieren, bovenste gedeelte van de achterste inhouten; *t. sangga galah*, naar buiten gebogen oplanger; *toetoep tadjoek*, potdeksel, d. i. de plank of lat, die de uitstekende punten van de *tadjoek* bedekt.
tădjoel, Arab. zich haasten.
tadjoeng, e. s v. zijden weefsel der Boegineezen.
tadjoer, lang en smal koraalrif, dat zich ver in zee uitstrekt; staart van een fuik; *mĕnadjoer*, zich lang en smal in zee uitstrekken. Zie *andjoer.*
tadjríb, Arab. ondervinding.
tadjribat, Arab. ervaring.
tadjwíd, Arab. goede uitspraak bij het lezen.
tadroedj, Perz. fazant.
tadzkirat, Arab. herinnering, geheugen; ook iets wat het geheugen te hulp komt, biljet, certicaat, paspoort enz.
tafahhoem, Arab. begrijpen, begrip.
tafaḥḥoeṣ, Arab. nauwkeurig onderzoeken, ook gebruikt voor fouilleeren, de zakken van iemand onderzoeken, b. v. *maka disoeroeḥ Moehammad tafaḥḥoeṣ, maka ditafaḥḥoes olih orang didalam kandoengnja*, N. Moeh. Ook en vooral voor huiszoeking doen. Boeng. Ramp.
tafakkoer, Arab. overweging, overlegging, overpeinzing, in gedachten verzonken zijn.
tafáwoet, Arab. verschil, afstand.
tafsír, Arab. verklaring; interlineaire verklaring van den Koran, uitlegging.
tagak; *mĕnagak*, tegen eenig gevaar of hindernis inloopen, daaraan het hoofd bieden, trotseeren, braveeren.
tagal, steenen, die bij zwaren storm door de golven op het strand zijn geworpen.
tagan, bijdrage, inschrijving, contributie, inzet.
tagar, zwaar krakend, van den donder. Mĕn. dof, rommelend geluid van donder in de verte, onderaardsch geluid v. e. aardbeving. Zie ook *tĕgar.*
tagarak, Perz. hagel, hagelstorm.
tagih, I. sterke trek, lust in of verlangen naar iets; *katagihan*, met zulk een trek of lust bevangen zijn. II. *mĕnagih*, manen, schuld invorderen.
tagil, hanespoor. Zie *tĕgil.*
tagoer, stoeien, inz. in het water; *bĕrtagoer*, elkander begooien.
tagoewan, de vliegende eekhoorn, d. l. Cr.
tah, verkorting van *ĕntah*, zie ald. Ook gebruikt als achtervoegsel, zie de grammatica.
taḥabboes, Arab. kerkering; zelfbeheersching.
tahadjoed, Arab. het ontwaken, wakker worden; *sĕmbahjang tahadjoed*, niet verplicht gebed bij het ontwaken in den nacht, vóór *ṣoeboeḥ.*
taḥammoel, Arab. een last dragen, lijdzaamheid.
tahan, uithouden, tegenhouden, verdragen, standhouden; duurzaam zijn; *tahan oedji*, den toets kunnen doorstaan; *tahan lama*, duurzaam, het lang uithouden; *bĕrtahan*, standhouden; *darah bĕrtahan*, ophouden met bloeden; *bĕrtahan bĕlandja*, zijne uitgaven beperken; *b. bitjara*, het oordeel opschorten; *mĕnahan*, iets tegenhouden, zich van iets onthouden; uitzetten, opvangen, b. v. *m. hawa-napsoenja*, zijne driften beteugelen; *mĕnahan daripada jang dilĕgah*, zich van het verbodene onthouden; *m. randjau*, voetangels uit-

zetten; *m. lokah*, fuiken uitzetten; *m. binatang*, dieren opvangen; *pĕnahan*, middel om tegen te houden, geschenk tot wegneming van bezwaren bij een huwelijk. N. Sum.; *mĕnahankan tĕlinga*, de ooren opzetten; *mĕnahankan hati*, zijn leed verkroppen; *mĕnahankan*, ook iem. ophouden; *ditahani hatinja hĕndak lari*, zij onderdrukte de begeerte om te vluchten; *mĕnahani*, iets uithouden, tegenhouden; aan iemand onthouden; *tahan binasa*, e. s. v. boompje met geneeskrachtige eigenschappen.

tahaná, Skr. grootheid, heerlijkheid; *doedoek bĕrtahaná*, wijd uit of breed zitten met uitgestrekte armen en beenen, op zijn gemak zitten, ook alleen *bĕrtahana*, b. v. *dikoeda poetih baginda bĕrtahana*, de Vorst zat op een wit paard.

tahang, ravijn, bergkloof, nauwe doorgang.

tahar; *bĕrtahar*, het hoofd bieden aan een gevaar, leed, moeielijkheden; iets derven, dat men gewoon is te ontvangen; *mĕnaharkan*, doen derven, onthouden van hetgeen iemand gewoon is te ontvangen.

ṭahárat, Arab. reinheid, zuiverheid; zuivering, reiniging.

taḥassoes, Arab. uithooren, navorschen.

taḥbis, Arab. afgezonderd tot vroom gebruik; *mĕntaḥbiskan*, tot godsdienstig gebruik wijden.

tahi, drek, stront, vuil, roest; *tahi mata*, het vuil der oogen; *t. tĕlinga*, oorsmeer; *t. angin*, windveeren, losse wolken, die van een bui overblijven; *toetoer tahi angin*, ijdel geklap, nonsens; *roempoet tahi angin*, een soort van geneeskrachtig mos; *t. bĕsi*, ijzerroest; ook hamerslag, ijzerslakken; *t. boeroeng*, een soort van plant; *boenga t. hajam*, de afrikaanbloem; *t. kambing*, geitenkeutels, klonters in meelspijzen enz.; *t. kahwah*, koffiedik, drab van de koffie; *t. djoewar*, Mĕn. *t. gagak*, de eerste ontlasting van een pasgeboren kind, het meconium. Ook de laatste ontlasting van een stervende; *t. oeli*, geknede drek, als scheldwoord; *t. oelar*, onbruikbare draden in ruwe zijde; *tahi oedang-oedang*, slijm- en bloedafgang; *oelar t. kĕrbau*, e. s. v. slang; *roempoet t. babi*, e. s. v. geneeskrachtige plant; *t. pĕnjakit*, uitslag na ziekte; *t. panas*, uitslag door hitte of scherpte van het bloed; *t. andjing*, aardmos; *t. lalat*, vliegendrek, zomersproeten, zwarte vlekjes in linnengoed, het zoogenaamde weer in het goed; *t. bintang*, e. s. v. kleine rupsen; *t. gĕrĕgadji*, zaagsel; *t. anam*, e. s. v. plant; *t. minjak*, bezinksel van olie, drab; *t. haroes*, het vuile schuim van de branding.

taḥíjat, Arab. tegen iemand zeggen: *ḥajjaka Allah*, God late u leven, als gelukwensch of groet.

tahil, zeker goudgewicht, in zwaarte overeenkomende met twee dollars en waarvan 16 gelijk zijn aan een *kati*. Ook *boengkal* genoemd; *mĕnahil*, met dat gewicht wegen, b. v. *ditahil sama bĕrat*, gewogen zijn zij even zwaar; *tahil gĕnap*, fiat executie! Mĕn.

ṭáhir, Arab. zuiver, onbesmet; *ṭahir alṭahir*, uitwendig rein; *ṭahir albaṭin*, inwendig rein; *mĕnṭáhirkan*, zuiveren, reinigen.

taḥkík, Arab. waar maken, bewaarheden, staven met bewijzen.

tahlíl, Arab. lofprijzen door het uitroepen van: *la ilah illa Allah*, er is geen God dan Allah!

taḥlíl, Arab. het voldoen aan een eed, gegeven woord enz., vervullen van eene verplichting of van een voorschrift der wet, dus ook wettigen, het ten huwelijk nemen van eene vrouw, die driemalen van denzelfden man gescheiden is, om een nieuw huwelijk met hem geoorloofd te maken. Zie *moḥallil; mĕnṭahlílkan*, wettigen.

taḥmíd, Arab. sterk prijzen, inz. van God, door uit te roepen: *alḥamdoe lillahi*, geloofd zij God!

tahoe, weten, gewoon zijn, verstand van iets hebben, het kunnen, bewustzijn van iets hebben; *orang jang tahoe*, een kundig man; *orang toewa tahoe*, het hoofd, dat van alles kennis draagt; *lagi banjak tahoenja*, hij heeft veel ervaring; *tahoe ĕrti*, tot oordeel des onderscheids gekomen zijn; *bĕrtahoe-tahoe*, meenen van alles verstand te hebben en daardoor veel op eigen houtje doen; *tahoean*, door kennis en ondervinding slim en voorzichtig geworden; *tahoe makan, tahoe simpan*, weten te eten en weten weg te bergen, Sprw. *tiada tahoe*, iets niet gewoon zijn, b. v. *tiada tahoe makan daging*,

niet gewoon zijn vleesch te eten; *bĕlom tahoe*, nog nooit iets gedaan hebben; *tahoe pada ĕlmoe gadjah*, zich op de olifantenvangst verstaan; *jang maha tahoe*, de Alwetende; *mĕmbĕri tahoe*, kennisgeven; *tahoe kĕris dan toembaḳ*, met spies en dolk weten om te gaan; *akoe tahoe ĕngkau sĕhadja*, ik stel er jou alleen voor aansprakelijk; *radja poenja tahoe*, dat gaat den Vorst aan, dat moet de Vorst weten; *akoe tahoe ada sĕhadja*, ik wil van niet anders weten dan dat het er is; *toewan jang tĕrlĕbih tahoe*, Mijnheer weet er alles van; *tahoe-tahoe*, iets weten zonder te weten hoe, b. v. *tahoe-tahoe, ditanah Djawa sĕhadja*, wij bevonden ons op Java zonder te weten hoe; *tahoe-tahoewan*, al vrij wat weten van zaken, die eerst ouderen of gehuwden begrijpen, b. v. *siapa garangan mĕngadjari anakanda ini maka ija tahoe-tahoewan, maka bĕrlaki sĕndirinja tiada dĕngan pĕrentah orang toewa*, wie heeft toch ons kind zoo wijs gemaakt, dat zij de dingen al zoo goed weet en zelf een man neemt zonder de bestellingen harer ouders, H. Boedj. *satahoe*, medeweten, het geheele weten, b. v. *dĕngan satahoe bapanja*, met medeweten van zijn vader; *satahoekoe*, wat ik er van weet, naar mijn beste weten; *mana satahoe raden enoe*, hij liet alles aan den prins over; *satahoe* op Java ook eene samentrekking van *siapa tahoe*, wie weet, ik weet het niet; *mĕngatahoeï*, met iets bekend zijn, iets weten; *katahoewan*, geweten worden, het bekend zijn; *tiada katahoewan* en *tiada bĕrkatahoewan*, het kan niet geweten worden, er is geen wetenschap van, d. i. onzeker, ongeregeld, onzedelijk van gedrag, wanordelijk, in de war van een huishouden, eene woning, onkenbaar, enz. *pĕngatahoewan*, wetenschap, kennis; *bĕrpĕngatahoewan*, wetenschappelijk, kundig; *tiada bĕrpĕngatahoewan*, onwetenschappelijk, onkundig.

tahoen, jaar, jaargetijde; *tahoen moesim*, een jaar van 12 maanden; *mĕnahoen*, een jaar of jaargetijde op eene plaats overblijven; *mĕnahoen moesim dingin*, overwinteren; *bĕrtahoen-tahoen*, bij jaren, jarenlang; *satahoen sakali*, eens in het jaar; *tahoen bĕharoe*, nieuwjaar; *hari tahoen*, verjaardag; *boenga satahoen*, e. s. v. paarsche bloem = *boenga ratna; boeroeng tahoen*, de rhinocerosvogel, = *ĕnggang; tahoenan*, jaarlijksch, bij het jaar.

taḥríf, Arab. letteromzetting, anagram; *mĕntaḥrífkan*, woorden omzetten, een anagram maken.

taḥṣíl, Arab. voordeelen van iets verkrijgen.

taḥta, Arab. beneden.

taḥwíl, Arab. verandering, omkeer, overdracht, overgang.

ṭáif, Arab. ronde, nachtwacht.

ṭaihoedj, Arab. de patrijs.

ṭaír, Arab. vogel, vliegen; bewogen van vreugde, van het hart; voorteeken aan de vlucht der vogels ontleend.

taïs, I. vuil, niet gereinigd, van het lichaam. II. e. s. v. *mangga*-vrucht.

tais, Arab. geitebok.

taisijat, Arab. onaangename reuk door onreinheid, iemand die een bokkelucht aan zich heeft.

tăjín, Arab. zichtbaar maken.

taḳ, klanknabootsend woord voor een kloppend geluid.

takabboer, Arab. verwaandheid, inbeelding.

takah, I. verhevenheden door inkeping verkregen voor en achter aan de kiel; *sampan bĕrtakah*, een bootje met zulke inkepingen. II. = *tingkah*, streek, kuur; *takoeh-takah*, allerlei streken en kuren.

takaḳ; *mĕnakaḳ*, twee stukken stof met de lange zijde aan elkander naaien, zooals b. v. sommige beddelakens.

takal, I. het Ned. takel, katrol, blok. II. = *tangkal*, zie ald.

ta'kan, zie bij *ta'*.

takang, zie *takiḳ*.

takar, drinkvat, drinkkroes, aarden vat om water te halen; maat voor droge en natte waren, inz. voor rijst en olie.

takbír, Arab. vergrooting, grootmaken, zeggen: *Allah akbar*, God is groot!

taḳbír, Arab. het begraven.

taḳdír, Arab. besluit, raadslag, voorbeschikking; *dĕngan taḳdir Allah*, naar Gods raadsbesluit; *mĕntaḳdírkan*, vooruit bepalen, voorbeschikken.

taḳdís, Arab. heiliging.

taki; *mĕnaki*, redetwisten, betwisten; *pĕnaki*, redetwister, bestrijder, betwister.

taḳi, Arab. onthoudend, godvruchtig.

takiḳ, kerf, inkeping; *takiḳ-takang*, allerlei kerven of inkepingen; *mĕna-*

kik, een kerf in iets maken of kerven, b. v. om het te teekenen, of om het sap of de gom er uit te krijgen.
taklíd, Arab. naäping, nabootsing, op gezag aannemen.
taklíf, Arab. een last opleggen.
takoek, keep, zooals men b. v. in den stam van kokospalmen hakt, om ze gemakkelijk te kunnen beklimmen; *mĕnakoek*, zulke inkepingen maken.
takoeng, bezinken, bezonken; *minjak takoeng*, olie door bezinking van de kokosmelk verkregen; *mĕnakoeng*, laten bezinken.
takoet, vrees, vreezen; *mĕnakoet*, iets vreezen; *pĕnakoet*, lafaard, vreesachtige; *mĕnakoetkan*, bangmaken; *mĕnakoeti*, vrees aanjagen; *takoet akan* en *takoetkan*, vreezen voor; *katatoekan*, bevreesd, bevreesdheid en ook iets vreeselijks; *mĕngatakoeti*, bevreesd zijn voor; *kĕtakoetilah olih kamoe*, vreest gijlieden voor. M. R.
takrím, Arab. eerbetoon, vereering.
takrír, bevestiging, bestendiging.
taksir, verb. Nederl. taxeeren.
taksír, Arab. nalatig zijn, tekortkomen; nalatigheid, onvoorzichtigheid.
takwím, Arab. dagwijzer, almanak.
takwín, Arab. scheppen, doen worden, doen zijn, = *mĕngadakan*.
tala, I. Skr. *mĕnala*, stemmen, van muziek-instrumenten; *pĕnala*, stemmer, stemhamer, stemvork; *satala*, van dezelfde stemming, gelijk gestemd. Zie ook *tĕlak*. II. Skr. diepte, kuil, hol; *rasatala*, de onderwereld; *patala*, de onderwereld, de hel; zie *patala* en *pratala*.
talai; *mĕnalai*, dralen, talmen.
talak; *mĕnalak*, iemand naar hartelust zijn zin laten doen.
talák, Arab. echtscheiding; *soerat talák*, scheidbrief.
talam, groote metalen schotel of houten bak, gebruikt als presenteerblad; *t. toelak bahoe*, een grooter soort, die op den schouder gedragen wordt; *panganan talam*, een soort van koekjes, bestaande uit 3 verschillende lagen op elkaar.
talang, I. e. s. v. eenigszins vergiftigen zoutwatervisch, die, genuttigd, jeukte veroorzaakt als bij netelroos. II. bosch; afgelegen dorp of gehucht. III. makelaar, koppelaar. Sing. Zie IV. IV. Jav. goot, dakgoot; *talang tjatoer*, door middel van een derde met iemand spreken. Zie ook *tĕlang*. V. Mĕn. een dunne bamboesoort, die veel waterdeelen bevat.
talar, openlijk, onbewimpeld, rouduit; *mĕnĕmpĕlakkan orang bĕrtalaran*, iem. openlijk bestraffen; *dikatakannja dĕngan bĕrtalaran*, hij sprak er onbewimpeld over.
talas, e. s. v. *kĕladi*, waarvan sommigen gegeten, anderen niet gegeten kunnen worden. Jav. *talĕs*, id.
talát, Arab. = *roepa*, voorkomen.
talen, Jav. meerv. van *tali*; *tiga talen*, drie kwartjes. Zie *tali*.
tali, touw, band, koord, lijn; *tali satoe lingkar*, een rol touw; *tali ajar*, bed van een beekje, waterlijn, lijn ter versiering, b. v. op den rug van boeken, op vazen enz. de bilnaad; *t. andjing*, e. s. v. plant; *t. api*, lont voor het aansteken van sigaren; *t. aroes*, stroomdraad; *t. bĕnang*, buikband, vdW.; *t. sipatan* of *bĕnang arang*, zwart gemaakt koord om lijnen op hout te maken; *t. datjing* en *t. doega*, dieplood; *t. kĕlisip pisang*, touw van de stamvezels van banaanstruiken; *t. leher*, halssnoer, collier; *t. leher toedjoeh pangkat*, collier van zeven snoeren; *t. idjoek*, touw van de harige vezels van den arenpalm; *t. kang* en *t. tom*, teugels; *t. oelang*, looper, touw, dat tusschen twee of meer katrollen loopt; *t. tenggang*, slingerpardoen; *t. pĕnding*, e. s. v. ceintuur van garen of metalen schakels; *t. pĕroet*, buikband; darmen; *t. poesat*, navelstreng; *t. pĕnganggok*, voorstag; *t. pĕngandak*, rifseizing; *t. pĕnoendoek*, touw om den nok van een vierkant zeil naar beneden te halen; *t. pĕndondang*, rakketali; *t. sĕnam*, beddekwast, touw of stuk doek, hangende boven het bed, waaraan men zich vastgrijpt; *t. toedoeng*, keelbanden van een zonnehoed, ringbaard; *t. anak*, bijtouw, neventouw; *t. tahan toeroet*, achterstag; *tali-tali*, e. s. v. wilde plant; *tĕmali*, touw, dat tusschen de strengen van geslagen touw in gestrengeld wordt; *tali-tĕmali*, allerlei touwwerk, het gezamenlijke touwwerk van een vaartuig; *boenga tali-tali*, een soort van winde met roode bloemen; *mĕmbĕri tali*, opwinden van een uurwerk

enz.; *bĕrtali-tali*, op één lijn achter elkander, van eilanden, spoorwagens enz. *satali*, ¼ Gulden, naar het koord met 75 *pitis*, dat daarvoor vroeger werd gebruikt.
tálī, Arab. gelukster.
talik; *mĕnalik*, oplettend nalezen, collationeeren.
tālím, Arab. onderwijzen.
tālím, Arab. hoogachting, hulde, eerbetoon; *mĕntālimkan*, hoogachting bewijzen, huldigen van een Vorst.
talkín, Arab. het onderrichten; *mĕmbatja talkín*, een overledene datgene vóórzeggen, wat hij in het graf antwoorden moet, als hij ondervraagd wordt door de grafengelen *monkar* en *nakir*; ook *mĕnalkinkan*.
taloe, begin; *bĕrtaloe-taloe*, bij herhaling; ook: *taloe-bĕrtaloe*, telkens weer op nieuw, achtereenvolgens.
tāloek, Arab. onderhoorig, afhankelijk; *mĕnāloekkan*, onderwerpen, tenonderbrengen.
taloen; *bĕrtaloen*, weergalmen, weerklinken.
tam, I. klanknabootsend woord voor een dreunend geluid. Zie *dĕntam*. II. Arab. Zie *tamma*.
tamā, Arab. inhaligheld, gierigheid, begeerigheid.
tamah, zie *ramah*.
tamám, Arab. volmaakt, volkomen, voltooid; *āla attamám*, op volmaakte wijze.
taman, lusthof, bloementuin; *taman lĕlangon*, hof om in te wandelen. Zie *lĕlangon*.
tamar, Arab. beter *tamr*, rijpe, gedroogde dadel; *tamar hindi*, indische dadel, tamarinde. Zie *roetab*.
tamásjá, Perz. schouwspel; *t. nĕgari*, de merkwaardigheden eener plaats; *bĕrmaïn tamasja*, zich vermaken met stukjes uit te halen; *hari tamasja*, een feestdag, uitgaansdag. Ook *tĕrmasa*.
tambah, bijvoegsel; *bĕrtambah*, vermeerderen, toenemen; *bĕrtambah-tambah*, steeds vermeerderen; daarenboven, wat meer is, hoeveel te meer, zooveel te meer; *mĕnambahkan*, iets bij iets voegen om het te vermeerderen; *mĕnambahi*, iets vermeerderen met iets; *tambahan poela*, daar komt nog bij, wat meer is; *tambahan*, wat bijgevoegd is of moet worden, toevoegsel; *hoeroef tambahan* en *hoeroef datang*, affixen; voor-, achter- en invoegsels.
tambak, dijk, dam, bedijking, afgedamd; ingedijkte vischvijver, dok; pedestal, grafzerk; *mĕnambak*, bedijken, bedammen, aanvullen met puin, aanaarden, dempen, met puin vullen van een put of gracht.
tambal, Jav. opgezette lap, zie *tampal*.
tamban, een soort van eetbaren zoutwatervisch. Soorten zijn: *t. djĕboh* en *t. sĕtoe*.
tambang, I. *mĕnambang*, overvaren, tegen vracht vervoeren; *mĕnambangkan*, overzetten, overhalen, van den wal naar boord, of omgekeerd, brengen; *pĕnambang*, overhaler, overzetter, voerman; *pĕrahoe-* of *sampan pĕnambang*, ook *tambangan*, overhaalschuit, overzetboot; *oewang tambangan*, veergeld, overvaargeld, vracht. II. mijn, Pad. bov.l. *t. laboeng*, goudgraven; *t. hanjoetan*, goudwasschen; *toewa-*, of *kapala tambang*, mijn-opzichter; *anak tambang*, de mijnwerkers. III. *mĕnambangkan*, plaatsen, zetten, stellen; *m. lajar*, zeil bijzetten; *m. ajar*, water ergens neerzetten, ter verkrijging van geneeskrachtige eigenschappen; *m. saoeh tĕrbang*, een enter-anker uitwerpen; *m. djĕrat*, een strik uitwerpen.
tambar, I. zwart, slecht, van gepelde rijst, beneden het middelmatige in witheid. II. genezen, b. v. *mata jang boeta bolih tambar*, dat blinde oogen kunnen genezen; *mĕnantikan datang obat dan tambar*, wachten op geneesmiddelen en genezing.
tambat; *mĕnambat*, aan iets vastbinden, vastleggen; *mĕnambat tangan*, de handen vouwen; *pĕrtambatan*, verband; *bĕrtambatan rangka*, in gesloten gelederen; *djikalau kasih sama bĕrtambat*, indien hunne liefde zich gelijkelijk hecht, Ibr. b. Chas.; *tambatan hati*, band, die het harte bindt.
tambĕra, zie *tĕmbĕrih*.
tambi, Tam. jongere broeder; titel waarmede men een Klinganees toespreekt.
tamboel, I. toespijs, inz. bij dranken zooals bij de thee, den wijn enz. nagerecht. II. *mĕnamboel*, kunstenmaken, tooverij, hekserij plegen; *pĕnamboel*, tooverij.
tamboen, I. vet, goed in 't vleesch, zoo-

wel van menschen als dieren; *mĕnamboenkan*, vetmesten II. een hoop, mijt; *tamboen tanah*, een dam. Sw. Zie *timboen*.

tamboeng, onbeschoft; *mĕnamboengi*, iemand op die wijze behandelen.

tamboer, Ned. trommelslager, ook: trom en trommelvel, b. v. *soewara patik ini sapĕrti tamboer kĕndor, jang soedah tiada bolih dikĕntjangi lagi*, mijne stem is als een slap trommelvel, dat niet meer kan gespannen worden.

tamboes, I. *orang tamboes*, de naam van een wilden, zwervenden volksstam, evenals de *orang sĕkanak̤*. Hij wordt in de Mal. Sam. herhaalde malen genoemd. II. Zie *timboes*.

tamdjid, Arab. verheerlijking.

tameng, Jav. e. s. v. schild.

tamjíl, Arab. weifelen, besluiteloos zijn.

tamma, Arab. en *tam*, het is voltooid, ten einde gebracht, geeindigd.

tammat, Arab. geeindigd, volbracht; *doewa kali tammat*, tweemalen den Koran uitgelezen hebben; *tammat alkalám*, einde van het woord, aan het slot van geschreven stukken; *mĕntammatkan*, sluiten, eindigen, er een einde aan maken, ten einde brengen.

tamoe, Jav. gast; zie *djamoe*.

tamoerah, Arab. hartvlies enz.

tamok̤, e s. v. eetbaren zeevisch, gelijkende op de *djoempoel*, doch kleiner.

tampa, opvatting, beschouwing; *mĕnaroh tampa*, een opvatting van iemand hebben, een meening koesteren; *salah tampa*, verkeerde opvatting, verdenking; *tampa hatinja makin bĕrtambah*, hij werd hoe langer zoo meer in zijn gevoelen versterkt; *tampa-rasa*, gevoel van ontzag of eerbied voor iemand, b. v. *dan tiada tampa-rasanja lagi akan toewanhamba*, hij heeft voor u geen ontzag meer; Hik. Groel. Zie ook *tampan* en *masoek̤*.

tampai, = *tapai*, zie ald.

tampak̤, te zien zijn, zichtbaar zijn, gezien kunnen worden, er uitzien als; *antara tampak̤ dĕngan tidak̤*, tusschen zichtbaar en onzichtbaar, half zichtbaar; *hilang-hilang tampak̤*, beurtelings verdwijnen en zichtbaar worden; *tampak̤-tampak̤ apoeng*, heel in de verte eventjes zichtbaar worden; *nampak̤*, zien kunnen, van de oogen; *mĕnampak̤kan*, laten blijken, vertoonen, laten zien, b. v. *gĕntar didalam hatinja tiada ditampak̤kannja*, zijne gemoedsbeweging liet hij niet blijken; *mĕnampak̤kan dirinja kapada*, zich vertoonen aan, van een persoon, ook *mĕnampak̤kan moeka*, zijn gelaat laten zien.

tampal, opgezette lap, pleister; *mĕnampal*, lappen, pleisteren, verstellen; *kaïn satampal*, een lap goed om ergens op te zetten; *daoen tampal bĕsi*, e s. v. geneeskrachtige bladen; *mĕnampalkan karsik̤ kaboeloeh*, fig. voor: 't is boter aan de galg gesmeerd. Mĕn. Zie ook bij *pĕkat*.

tampan, zich goed voordoen, welgemaakt, fraai van gestalte, flinke houding, ferm voorkomen, b. v. van militairen, ook van een gebouw; *dĕngan tampannja*, ook: geschikt, passend. Zie *tampa* en *tampak̤*.

tampang, I. plat vlak, zooals bij doorsnijding verkregen wordt, platte vierkante koek, b. v. van *gĕtah pĕrtja*; ook e. s. v. tinnen munt = $\frac{1}{10}$ dollar; een koek tin van $\frac{1}{2}$ tot 2 *kati* gewicht; een koek was; *tampang timah*, ook houten kussens aan den top van den mast in de plaats van de *toepai-toepai*; *mĕnampang*, doorsnijden, b. v. een brood, blok tin enz.; *pĕnampang*, doorsnede, vlakke zijde van iets b. v. van een huis, dobbelsteen, vesting enz. II. een soort van boom, die geed hout levert.

tampar, slag met de vlakke hand, klap; *tampar tangan*, handslag; *bĕrtampar tangan*, in de handen klappen, bij handslag; *tampar hantoe*, e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk, ook e, s. v. ziekte op de oogen; *mĕnampar*, met de vlakke hand slaan; *mĕnamparnampar dada*, zich op de borst slaan, b. v. van droefheid of ontsteltenis; *mĕnampar bĕri pĕtjah*, iets stukslaan; *tamparan*, het slaan met de vlakke hand, ook de plaats of datgene wat met de vlakke hand geslagen wordt; b. v. *loeroetan boekannja tamparan*, het was afstroopen en niet slaan met de vlakke hand; *tamparan njamok̤*, de plaats waar men de muggen doodslaat, d. i. het schouderblad. Zie ook *tĕmpiling*.

tampas, glad afgekapt; *mĕnampas*, glad afkappen, b. v. een heg door de uitstekende punten weg te kappen, een kokosnoot om er een gat in te maken,

behakken van een balk met een bijl.

tampi; *mĕnampi*, rijstwannen, door haar telkens op te gooien en weer op te vangen op de wan; snel op- en neergaan van de borst.

tampik; Jav. *mĕnampik*, wraken, van de hand wijzen, niet willen aannemen, versmaden.

tampil, naarvoren treden, zooals een getuige, redenaar, priester enz., voorwaarts rukken, van troepen enz. ook *tampil kahadapan*. Ook = *tampak*, b. v. *maka marahnja tampil kapada moekanja*, en zijn toorn was zichtbaar op zijn gelaat, S.Dz.; *mĕnampilkan*, voorbrengen, van een rijbeest, b. v. *maka gadjah kanaïkan pon ditampilkan orangl̥ah, maka baginda pon naïk gadjah*, en de olifant, het rijbeest, bracht men voor, en de Vorst besteeg den olifant, Mes. Kag.

tampin, peperhuis gedraaid van sagobladeren, om sago in te doen; *sagoetampin*, parel-sago, letterlijk zakjes-sago.

tampok, deksel, bedekking, b. v. *tampok gĕrai dan pĕtarana*, de bedekking aan de zijden van die zetels; *tampok bantal sĕraya dan tilam*, versierde bedekselen aan de zijden van staatsiekussens en matrassen. Ook het dekseltje, waarmede de schelp van sommige hoornschelpdieren gesloten is de stoel of schulp, waarop de vrucht aan den steel zit; korte steel, die aan aarden potten en pannen gebakken is, dat gedeelte, waarin de franje of pluim is vastgezet; *tampok laboe*, lesbische liefde; *bĕrtampok laboe*, die bedrijven; *tampok didong*, zangerige toespraak tot inleiding v. d. didong, zie ald.; *tampok soesoe*, kring om de tepels.

tampong, I. aangezet stuk of lap; (Mĕn. *tampoen*) *mĕnampong*, aan elkaar zetten, lappen. II. opvangen van palmsap in een bamboezen koker. Mĕn. opvangen in eenig voorwerp, b. v. water in een vat, vruchten in de hand enz. ook de handen ophouden bij het bidden, dus = *tadah*, zie ald.; *bagai mĕnampong ajar dalam limas pĕsoek*, als water opvangen in een lek bakje, Sprw. voor het eene oor in het andere weêr uit.

tamr, Arab. gedroogde dadel; *tamr hindi*, de tamarinde, letterl. indische gedroogde dadel.

tamtsil, Arab. vergelijking, allegorie, parabel; *mĕntamtsilkan*, vergelijken.

tanah, I. aarde, grond, land, grondkleur; *tanah bata*, plagge, graszode; *tanah lijat*, klei; *tanah mati*, niet meer bebouwde grond, verlaten grond; *tanah mala*, pijpaarde; *tanah mĕngandjoer*, schiereiland, landtong, in zee uitstekend land; *tanah baïk*, vruchtbare grond; *t. laboe*, zeer vruchtbare grond; *t. kasang*, hellende grond met weinig humus, niet zeer vruchtbaar, Pad. bov.l.; zie *kasang* de aant.; *tanah hidoep*, bebouwde grond; *andjing tanah*, zie *andjing*; *ikan tanah*, een soort van eetbaren zoetwatervisch; *katjang tanah*, zie *katjang*; *oelar tanah*, een soort van kleine, zeer giftige slang, die zich in den grond ophoudt; *bĕrtanah*, wortel geschoten hebben; *tanah sirih*, roode zandgrond; *t. nĕgara*, bebouwde grond. S.M.; ook landstreek, landsdouw, bebouwde of tot bebouwing geschikt gedeelte van berg of heuvel; *tanah radja*, onzijdig grondgebied op de grenzen der negorijen, vroeger gebruikt tot beslechting van geschillen, Mĕn. domein; *ada ditanah*, over den vloer zijn, op zijn, aanwezig zijn; *tanah ajar*, vaderland, ook landstreek, landsdouw. II. een lengtemaat = een vadem of *dĕpa*.

tanak; *mĕnanak*, rijstkoken in een pot met water; *pĕrtanak*, *pĕtanak* en *pĕnanak*, koking van rijst; ook gebruikt als tijdsbepaling, b. v. *sapĕrtanak nasi lamanja*, zoolang als noodig is voor ééne rijstkoking; *tiga kali pĕtanak*, driemaal een rijstkoking; *bĕrpĕnanak-pĕnanak*, rijstkokingen lang; *minjak pĕrtanak*, kokosolie door koking verkregen; *kajoe pĕrtanak*, brandhout voor de keuken; *tukang tanak* of *djoeroe tanak*, kok, soms bijkok ter onderscheiding van den *djoeroe-masak*.

tanam; *mĕnanam*, planten, begraven, in den grond zetten, leggen, plaatsen; *m. katoemboehan*, de pokken inenten; *moerka ditanam didalam tjita*, de toorn werd in het gemoed begraven; *tĕrtanam*, geplant, begraven, ingezakt, ingezonken; *tĕrtanam sahingga pinggangnja*, tot zijn middel er ingezonken; *dagoenja tĕrtanam*, zijn kin was ingezonken, d. i. hij had nagenoeg geen kin; *tanaman*, aanplant, het geplantte, plantsoen; *pĕtanaman*, plaats waar aan-

plantingen zijn, plantage; *mĕnanamkan*, iets planten, uitplanten; *mĕnanami*, beplanten; *tanam-mĕnanam*, allerlei aanplant verrichten.

tanang; *mĕnanang*, dragen op een of twee handen.

tanbít, Arab. plantsoen.

tanda, teeken, merk, kenteeken, voorteeken, bewijs; *tanda ălámat*, voorteeken; *t. bitti*, overtuigingsstuk, corpus délicti; *t. sĕrah*, de gerechtskosten, Pal.; *tanda mata*, geschenk tot aandenken, ook *tanda hidoep* en *t. ḥaját*, letterl. teeken des levens; *t. tangan*, handteekening, onderteekening, ook *tapak tangan; soerat tanda tangan*, geteekend bewijs, onderteekend stuk; *mĕnandaï*, een teeken aan iets geven, teekenen, merken; op de teekens of kenmerken letten, achtslaan op de kenteekens; *bĕrtanda*, van een teeken voorzien zijn, geteekend; *pĕrtanda*, beul, scherprechter; *pĕrtandaän*, een teeken of bewijs van iets zijn; *pĕrtandaän ălámat*, de voorteekens; *pĕrtandaän bilangan*, getalmerk, cijfer; *mĕmoelangkan tanda*, de verlovingsring teruggeven.

tandah, fout voor *tanda*, zie ald.

tandak, Jav. dansen, zooals de Javaansche dansmeiden. Zie *tari*.

tandam, opstapelen, op elkander leggen, L. *mĕnjĕlampaikan tandamnja?* Ism. Jat. mogelijk *tĕtampan?*

tandan, een tros van vruchten, b. v. van pisang, druiven enz. Zie ook *sisir*.

tandang, bezoek, ontmoeting, zonder bepaald doel; *bĕrtandang*, bezoeken, op bezoek gaan, bezoeken gaan maken zonder bepaald doel; *bĕrtandang tidoer*, bij iem. gaan slapen; *b. mĕndjahit*, bij iem. gaan naaien, Mĕn.; ook zich naar het tooneel van den strijd of naar een hanengevecht begeven, reizen, trekken; *sĕhaja bĕrtandang-tandang sĕhadja kamari*, ik kom hier telkens maar eens heen; *pĕnganten itoe bĕrtandang karoemah mĕntoewanja*, die bruid gaat hare schoonouders eens bezoeken; *dibawa bĕrtandang*, mede op bezoek genomen worden; *mĕmbĕli tandang*, koopen, waarbij kooper, verkooper en koopwaar tegenwoordig zijn; *tikam tandang*, bij de eerste ontmoeting overhoop steken; *kota tandang*, versterkte plaats, waar veel menschen komen; *tandang masjhoer*, e. s. v. geneeskrachtig plantje; *mĕnandang*, iets bezoeken, b. v. *sibĕlang mĕnandang desa*, de gevlekte (bok) bezoekt het platte land, loopt het platte land af; *pĕnandang desa*, landlooper, Mes. Kag.; *mĕnandangkan*, overal op bezoek meênemen, b. v. zijn mooie kleeren of iets anders om het te laten zien; *orang pĕrtandang*, reiziger, Pal.; *pĕrtandangan kasana-sini*, iemand die overal op bezoek gaat, B. R.; *pakaijan tĕmandang mantĕri*, ambtskleed van een mantri. H. Boedj. Jav.

tandas, I. sekreet, drekput. II. schoon, glad af, van iets, waarop b. v. spijzen hebben gelegen. vdT. Zie *tandoes*.

tandil, Tam. een soort van onderofficier aan boord, in rang lager dan de *sĕrang*; ook een soort van mindere hoofden. Mĕn. *tandil madjahil*, hovelingen die den spiegel van den Vorst dragen.

tanding, wat ter vergelijking naast of tegenover elkander gesteld is; ook: partij van koopwaren of kaveling, perceel van land ter bebouwing enz.; *bĕrtanding*, iets ter vergelijking naast of tegenover zich hebben; *tiada bĕrtanding*, is niet bij iets te vergelijken; *mĕnanding*, met elkander vergelijken, door ze naast of tegenover elkander te stellen; in partijen of kavelingen of perceelen om te verkoopen enz.; *bĕrpĕrang tandingan*, een tweegevecht houden.

tandjak, I. slip van een hoofddoek, die van achteren schuin omhoog steekt; *lajar tandjak*, een soort van schuin zeil op inlandsche vaartuigen. II. inwrijven, b. v. kwik. Sw.

tandjoe, muurlamp, muurkandelaar; ring die aan den muur bevestigd is, om een lamp in te hangen.

tandjoel, werpstrik; *mĕnandjoeli batang leher*, een strik om den hals werpen; *t. hoedang*, een *lidi*, met een haakje aan het eind, dat men in het oog van groote garnalen slaat en ze zoo vangt.

tandjoeng, kaap, uitstekende landpunt in zee of rivier; *pohon tandjoeng*, een soort van fraaien boom met welriekende gele bloemen en eetbare vruchtjes, zoo genoemd, omdat hij bij voorkeur op de aan de zeelucht blootgestelde uithoeken groeit; *mĕnandjoeng*, een landpunt omvaren; ook een kaap vormen, als een kaap uitsteken; *tandjoeng-mĕnan-*

djoeng, verschillende landpunten omvaren; NB. *tandjoeng* houdt men voor eene samentrekking v. *tanah-hoedjoeng*.

tandoe, een soort van draagstoel of palankijn, waarbij de last zich beneden de steunpunten bevindt; ook *tandoewan; tandoe bĕrajoen*, een hangmat aan een draagstok. Zie *oesoeng* en *bĕmbar*.

tandoek, hoorn; *bĕrtandoek*, gehoornd, horens dragend; *koetjing bĕrtandoek, bĕlanda bĕrsoenat, bĕharoe dibajarnja oewang itoe*, als de katten horens dragen en de hollanders besneden worden, dan eerst zal hij dat geld betalen, voor ons: met St. Juttemis als de kalveren op het ijs dansen; *tandoek lajar*, of *tandoek-tandoek*, kromme houten onder aan den mast, waarin de opgerolde zeilen enz. gelegd worden; *mĕnandoek*, met de horens stooten, ook de zeilen in die houten leggen.

tandoen; *zamán tandoen*, onheugelijke tijd.

tandoer, Jav. planten; Mal. alleen in *ikàt pinggang tandoer batoeng-batoeng*, een gordel bezet, letterl. beplant, met katschelpjes.

tandoes, In het Mĕn. *tandas*, braak, onbebouwd, zonder iets erop, van land en ook van andere zaken, b. v. *nĕgari itoepon tĕranglah sapĕrti padang tandoes*, in dat land stond niets, even als op een braakliggend veld; *sakali toendoek litjin tandoes bagai didjilat andjing koeroes*, met eenmaal te bukken was alles glad en effen, alsof een magere hond het afgelikt had. Zie ook *tandas*.

tang, klanknabootsend woord voor een klinkend geluid, zooals van een stuk geld, dat op een steen valt.

tangan, hand, hand en arm, mouw, voorpoot van dieren; *kaki-tangan*, handen en voeten, van dieren; voor- en achterpooten; *tangan badjoe*, de mouwen van een baadje; *tangan kĕmoedi*, roerpen, helmstok van een roer; *tangan naïk*, in hazardspelen: de veine hebben; *t. toeroen*, de veine kwijtraken; *t. rahat*, kruk van een spinnewiel; *t. pandjang*, diefachtig; *iboe tangan*, de duim; *tapak tangan*, palm van de hand, handteekening; *hati tangan*, de muis van de hand, ook *djantoeng tangan*. Mĕn.; *boewah tangan*, geschenk, dat men bij zijn tehuiskomst medebrengt, kleinigheid, die men voor de kinderen meebrengt; *tangan singkat*, gierig, vasthoudend; *tangan mĕnĕtak, bahoe mĕmikoel*, de hand hakt, de schouder draagt, Sprw. voor ijverig bezig zijn; *mĕmasok tangan*, de hand ergens in steken of hebben, aan iets meedoen; *mĕmimpin tangan*, iemand bij de hand geleiden; *mĕnjamboet tangan*, iemand met het geven van de hand ontvangen; *mĕnangani*, de handen aan iets slaan, met de handen zitten aan.

tangas, stoof, dampbad, warm bad; *mĕnangas*, aan een dragelijke warmte blootstellen, stoven, in een warm bad, in warme damp, broeien onder een deken enz.; *bĕrtangas*, zich stoven, koesteren; *pĕnangas*, het middel om te stoven; *pĕnangasan*, stoving.

tangga, trap, ladder; *orang satangga*, naaste buren, die dezelfde trap hebben om in huis te komen, op Java *tĕtangga*. Huizen worden soms bij *tangga* geteld; *roemah-tangga*, huishouden; *bĕroemah-tangga*, een huishouden hebben; *anak-tangga*, sport, trede; *tangga pĕngaït*, enterladder; *bĕrtangga-tangga*, bij opklimming, van den een tot den ander; *tangga sĕnigai*, gewone losse leer of ladder; *t. soeloer batang*, wenteltrap; *tangga-tangga*, bedienden die na het afloopen van den maaltijd eten.

tanggah, I. Perz. een kleine tinnen munt. II. *pĕnanggahan* en *pĕnanggah*, keuken bij de woning van een Vorst.

tanggak; *mĕnanggak*, stuiten, uitstellen van een werk.

tanggal, I. afgelegd, losgelaten, afgevallen van iets, dat ergens aan vast zat; *mĕnanggalkan*, uitdoen, afleggen van kleeren of wapens of versierselen; *m. gigi*, een tand uittrekken, o. a. als straf voor schelden, Oend.; *pĕnanggalan*, e. s. v. vrouwelijk spook, dat het lichaam heeft afgelegd en alleen met kop en ingewanden rondwaart om even als een vampier bloed te zuigen. II. Jav. datum; *mĕnanggalkan*, dateeren.

tanggala, Skr. ploeg; *mĕnanggala*, ploegen, ook: 't onderste boven halen van een huis.

tanggam, e. s. v. houtverbinding, zwaluwstaart geheeten; *bĕrtanggam*, door middel van zwaluwstaarten verbonden zijn; *mĕnanggam*, door middel van zwaluwstaarten verbinden, ook fig. van

eene huwelijksverbintenis; *koekoeh boewatan bagai ditanggam*, stevig werk alsof het met zwaluwstaarten verbonden was.

tanggang; *měnanggang*, geveld houden van geweer of lans, vellen, = *sagang*, zie ald.

tanggar; *měnanggar*, op zich nemen, b. v. van een werk, zie *tanggoeng* en *sanggoep*.

tanggarlasan, de mol. L. Měn. *tangkalasa*, e. s. v. hagedis.

tanggoeh, uitstel; *běrtanggoeh*, uitstellen; *minta tanggoeh*, uitstel verzoeken, voor een tijd verlof vragen; *běri tanggoeh*, uitstel verleenen; *běri tanggoeh akan harganja*, uitstel van betaling verleenen van iets dat gekocht is; *měmpěrtanggoehkan*, iets uitstellen.

tanggoeng; *měnanggoeng*, op de schouders dragen, torschen, ondergaan, dulden, lijden, op zich nemen, borgstaan, verantwoordelijk zijn, verdragen, verduren, er voor instaan; *měnanggoeng boedi orang*, verplichting hebben aan iemand voor bewezen weldaden; *banjak měnanggoeng kasih orang*, veel verplichting aan anderen hebben; *dapat měnanggoeng mariam*, geschut kunnen dragen, van een vaartuig; *m. rahasija*, een geheim bewaren; *m. nama*, een naam of titel dragen; *m. hoetang*, voor schulden instaan, borg zijn; *m. sangsara*, verdrukking lijden, ondergaan; *tanggoeng-měnanggoeng*, solidaire aansprakelijkheid; *měnanggoengkan*, opdragen, toevertrouwen, op de schouders laden, opleggen, verantwoordelijk stellen; *tanggoengan*, last, verantwoordelijkheid, verplichting; *tanggoeng-tanggoengan*, allerlei lasten, zorgen, verplichtingen, die op iemand rusten; *pěnanggoeng*, borg; *katanggoengan*, Jav. toestand van onvoltooid zijn, van *tanggoeng*, ontoereikend, te kort komen, ten halve.

tanggok, e. s. v. rotanmandje als schepnet gebruikt, om er kleine visch en garnalen mee te vangen; *měnanggok*, met zulk een schepmand visschen.

tanggol; *tanggol-anggol*, beurtelings opwippen en weer zakken, knikkebollen, voor anker rijden van een vaartuig. Zie ook *anggol*.

tangis, geween; *měnangis*, weenen; *měnangisi*, beweenen; *běrtangiskan*, weenen over; *tangisan*, geween, geschrei.

tangkai, steel van bloemen, bladen, vruchten, potten en pannen enz.; *tangkai hati*, hartader, ook als liefkozingswoord gebruikt; *bětoellah kěna tangkai hatinja*, het trof juist zijn hartader; *tělangkai*, zie ald.; *tangkaijan*, rijstschuur.

tangkal; *měnangkal*, afweren van onheil; *pěnangkal*, middel om onheil af te weren, amulet enz.

tangkap; *měnangkap*, grijpen, pakken, vatten, vangen, gevangennemen, opvatten, de aangeboden som aannemen bij weddingschappen; snappen, betrappen; *těrtangkap*, gegrepen, gevangen, betrapt, gesnapt; *těrtangkap tangan*, op heeterdaad betrapt; *měnangkap ikan*, vischvangen in het algemeen, zie Hik. Abd. pag. 257; *měnangkap kata orang*, iem. bij zijn woorden vatten; *měnangkap mimpi*, een vergeten droom te kennen geven; *sapěnangkap*, de lengte van den elleboog tot aan de knokkels van de gesloten vuist, ter onderscheiding ook *pěnangkap hasta* genoemd, zie *hasta*; *pěnjakit tangkap*, beroerte, flauwte of dood door schrik, ook *pěnjakit katangkapan*.

tangkas, vlug, snel, van gang of beweging.

tangkil, Jav. *měnangkil*, zijne verschijning of opwachting maken bij iemand; *pěnangkil*, iemand, die bij een ander zijne opwachting maakt; *pěnangkil pajah*, iemand die daartoe moeilijk te brengen is, die weinig bezoeken maakt.

tangkin, een zakje, gevlochten van palmblad en gelijkende op de *boedjam*.

tangkis; *měnangkis*, afweren, afwenden, pareeren; *běrtangkis-tangkisan*, elkanders slagen of steken afweren.

tangkoel, e. s. v. kruisnet of groote totebel, die met een hefboom, *toewas*, wordt opgehaald. De visscher daarmede zit in een hutje, *panggar*, gebouwd op palen in zee; *měnangkoel*, met zulk een kruisnet visschen; ook: scheppen van den boeg, die recht tegen de golven ingaat.

tangkoep, tegen of op elkander gesloten van dingen die op elkander passen, hetzij platte, hetzij holle, zooals mosselschelpen en dergel. sluiten van de lippen, happen, plat op den buik liggen, van dieren; *měnangkoep*, op die wijze sluiten; *běrtangkoep*, op

elkander sluiten, b. v. *langit dan boemi-ini hĕndak bĕrtangkoep koenoen*, hemel en aarde zullen hepaald op elkander sluiten of komen te liggen, Pĕl. Djin.; *tangkoep pipi*, kluisplank, mar. Ook *tĕlangkoep*.

tanglong, Chin. papieren lantaarn, waarin een kaars gebrand wordt. Zie ook *teng*.

tangsi, I. kazerne, barak. II. Chin. ook *tansi*, e. s. v. touw, snaar; visch-snoer.

tani, I. Jav. planten; *orang tani*, landbouwer. II. want van een vaartuig met touwladder; *pintoe tani*, buitenpoort van een vorstelijke woning.

tanja; *bĕrtanja*, vragen, navraag doen, (niet verzoeken); *bĕrtanjakan*, iemand ondervragen, naar iets of iemand vragen, navraag doen omtrent, b. v. *bĕrtanjakan saoedara beta lĕnnjap*, navraag doen omtrent mijn verdwenen broeder, Pr. Dj. *ditanjaï*, ondervraagd worden; *pĕrtanjaän*, vraag, vraagstuk.

tanóér, Arab. oven, bakoven, fornuis.

tantara, ook *tĕntĕra*, Skr. leger; *balatantara*, legerscharen; *pĕrtantaraän*, legerplaats, kamp.

tanti; *tanti badjoe*, klink of geer van doek met gouddraad doorweven aan weerszijde in een vrouwenbaadje, Mid. Sum.

tanzíl, Arab. van boven zenden; hemelsche openbaring, de Koran; *mĕntanzílkan*, van boven of van den hemel zenden.

taöel, het Eng. thowl? *mĕnaöel*, lange riemen opvangen met een strop, die aan het boord bevestigd is, om ze niet in het water te laten slepen.

ṭáöēn, Arab. pestilentie, inz. de cholera.

taöeng, e. s. v. hoos, die zich als een gordijn neerlaat en de oppervlakte van het water doet bruisen en koken.

tapa, Skr. hitte; boetedoening, oorspronkelijk door zich bloot te stellen aan de hitte van zon en vuur; godsdienstige afzondering; *bĕrtapa*, de *tapa* hebben, boete doen, in heilige afzondering leven, meestal om bovennatuurlijke krachten te verkrijgen; *mĕmpĕrtapakan*, boete voor iets doen, door boete trachten te verkrijgen; *mĕngikat tapa*, de boete aanvangen; *mĕmbongkar tapa*, de boete afbreken en eene geheel andere daarvoor in de plaats beginnen; *mĕroesakkan tapa*, de boetedoening bederven, nutteloos maken; *ikan tapa*, e. s. v. wonderlijk grooten visch, Abd. *pĕrtapa*, boetedoener, kluizenaar; *pĕrtapaän*, de plaats, waar boete gedaan wordt; ook: de boetedoening, kluizenaarschap; *tapa-tapa*, stukken visch, gezouten en in de zon gedroogd.

tapai, I. eene versnapering van gekookte rijst, die men heeft laten gisten. Op Java *tapé*. II. konijn, = *kaweloe*.

tapak, palm van de hand, zool van den voet, ook als maat; *tapak tangan*, handpalm; handteekening; *tapak itik*, klink in de pijpen van een broek. Mĕn. wrdb.; *t. koeda*, rond bijgesneden van het haar, id.; *mĕnapak*, met palmen afmeten; *bĕrtapak*, beleefd voor: den voet zetten, b. v. *bijarlah doeli Sjah-ālam bĕrtapak djoega kamari*, laat Uwe Majesteit hier den voet zetten; *tapak tjatoer*, vak van een schaakbord; *bĕrtapak tjatoer*, met groote ruiten, van lijnwaad; *t. toekoel*, ruw, onafgewerkt; *tapak tjanai*, netjes afgewerkt, fijn werk; *doelapan tapak bajang-bajang*, als de schaduw acht voetpalmen is, ongeveer 8¼ uur 's morgens; *tĕngah tapak bajang-bajang*, het uur waarop de schaduw een halve palm lengte heeft, ook *wĕktoe garoeda alah olih oelar* geheeten; *tapak solaiman* en *t. koeda*, twee kruipende planten; *mĕnapak*, de voetzolen op den grond zetten, van kleine kinderen; de eerste wankele schreden doen; *tapakan* en *katapakan*, breede optred onder aan een trap, trap over de geheele lengte van een gebouw; *tapak-tapak*, houten voetklossen of sandalen; de zeester; *tĕlapakan* en *tĕlapak* = *tapak*, voetzool, handpalm.

tapar, e. s. v. eetbare vrucht.

tapé, Jav Zie *tapai*.

tapĕlak, verb. Ned. tafellaken.

tapih, vrouwen onderrok; *sĕloewar tapih*, onderbroek.

tapis, I. *mĕnapis*, doorzijgen, kleinzen, zeven, filtreeren; *tapisan*, filtreertoestel, het doorgezijgde; *boewah tapis*, e. s. v. vrucht, die eenige gelijkenis heeft met de kastanje. II. zie *tĕpis*.

tapoe, zie *tĕpoe*.

tapoek, kroontje, zooals op sommige vruchten, dekseltje, zooals op sommige horenschelpen.

tapoeng, I. Boeg. *badjoe tapoeng*, een soort van lang, nauwsluitend baadje. II. Jav. in de stoom gaar gekookt, b. v. rijst enz. ook al wat aldus gaar gestoomd is.

tara, I. effen, gelijk, vlak, niet hellend, even hoog; evenbeeld, gelijke, weerga; *tiada taranja*, er was zijns gelijke niet; *doedoek̤ satara*, gelijk in rang zitten; *satara dĕngan*, gelijke zijn met; *tiada kataraän*, niet gelijk gesteld kunnen worden, zijns gelijke niet hebben. II. Jav. *kĕtara*, blijken, gebleken zijn, duidelijk aan het licht gekomen.

ṭaraf, Arab. rand, omtrek, grens, tot aan.

tarah, gelijk af, glad af, b. v. van hout op de kanten, een steile afgrond, van de gevijlde tanden enz.; *mĕnarah*, hout of steen de eerste ruwe bewerking doen ondergaan met bijl of dissel, bekappen om het voor de schaaf gereed te maken; *pĕnarah* en *patil pĕnarah*, dissel, die daarvoor gebruikt wordt; *tarahan*, bekapping, wat bekapt is; ook de naam van den *boeroeng toekang*, die 's nachts een geluid laat hooren, alsof hij aan het kappen is; zie ook *tara* I.

tarak̤, onthouding; *bĕrtarak̤*, zich onthouden van eenig genot; ingetogen leven; *pĕrtarakan*, onthouding, ingetogen levenswijze.

taram, betrokken van de lucht bij maanlicht; niet helder doorschijnen van de maan en sterren; *taram-tĕmaram*, overal betrokken; ook van het gelaat; *pĕnaram*, pasteitjes van garnalen, vleesch of visch.

tarang, nest voor vogels, zie *sarang*; *pĕtarangan*, Jav. nest, waarin eene kip hare eieren legt.

taras, zie *tĕras*.

taráwiḥ, Arab. *sĕmbahjang tĕráwiḥ*, bijkomende, onverplichte gebeden in de nachten van de maand *ramĕdlan*.

tarbil, een soort van schild, H. T. een soort van kruisboog, waarmede aarden balletjes worden geschoten. vdW.

tarbis, dam, steilte door aardstorting.

tarboes, e. s. v. vuurroode slaapmuts, veel door zeelieden gebruikt Arab. *ṭarboesj*, de fez. Op Java *karpoes*.

tardjamah, Arab. vertaling, vertolking; *mĕntardjamahkan*, vertalen, vertolken.

tardjamán, Arab. dragoman, tolk.

tarejak̤, schreeuwen, roepen; *bĕrtarejak̤ minta api*, om een licht roepen.

tarfi', Arab. opnemen, verheffing, wegvoering.

tari, dans; *mĕnari*, dansen; ook huppelen van dieren; *mĕnari diladang orang*, op een andermans grond dansen, d. i. goede sier maken ten koste van een ander; *tĕpok̤ tari*, dansen met handgeklap; *mĕnari-nari*, steigeren van een paard; *bĕrtari djoega*, al maar door dansen.

tariba; *akar tariba*, een soort van geneeskrachtigen wortel, rhinacanthus communis.

tárich, Arab. jaartelling; jaarboeken, geschiedboeken; dateering, datum; *mĕnarichkan*, dateeren, ook den datum van iets opteekenen.

tāríf, Arab. bekendmaking; *barang tāríf kiranja ṣaḥabat kita*, onze vriend moge weten; *mĕntārífkan*, bekendmaken, te kennen geven.

tarik̤, trekken; Mĕn. ook nemen, ontuit- of van iets nemen; *goela tarik̤*, kokinje; *mĕnarik̤*, iets trekken; *m. oeri*, hard naar zich toetrekken van het tolkoord bij het opzetten; *m. kambi*, uitrekken; *mĕnarik̤ lajar*, de zeilen bijzetten; *m. hoetang*, schuldvorderen; *m. napas*, zuchten, diep ademhalen; *m. njanji*, een gezang ophalen; *m. panton*, een liedje inzetten; *m. k̤aṣidat*, een gedicht zingend aanheffen; *mĕmpĕrtarik̤kan*, iemand of iets wegsleepen, wegsleuren; *tarikan*, trekijzer voor metaaldraad, Mĕn.

taring, hoektand, oogtand, slagtand; scherpe punt van eenig werktuig.

tarka, zie *tĕrka*.

tarkasj, Perz. pijlkoker.

tarkijat, Arab opklimming, bevordering in rang of salaris.

taroek̤, uitspruitsel van boomen, planten en gras; *bĕrtaroek̤ moeda*, jonge uitspruitsels krijgen.

taroep, Jav. tijdelijke hut of loods, tent.

taroh; *mĕnaroh*, leggen, zetten, plaatsen; opzetten, inzetten, bij spel of weddenschap; toevertrouwen, deponeeren; er op nahouden, hebben, koesteren, bewaren; *mĕnaroh diri*, zich behoorlijk gedragen; *m. oewang*, geld hebben; *m. kambing*, er geiten op nahouden; *m. dĕndam*, wrok koesteren; *m. kasihan*,

medelijden koesteren; *měnaroh dibawah pahanja*, onder zijn gat leggen, ten bewijze van verachting, b. v. een pas ontvangen brief; *běrtaroh*, met elkander of met iemand wedden; *djika běrtaroh pon akoe lawan*, daar durf ik wel wat onder te verwedden; *běrtarohkan*, over iets wedden; *pětarohan* en bij verkorting ook *pětaroh*, pand, onderpand, inzet, inleg; *tarohan*, wat als iets bijzonders er op wordt nagehouden; *pakaijan tarohan*, feestkleederen; *anaḳ tarohan*, het meest geliefde kind; *tjintjin tarohan*, ring alleen voor bijzondere gelegenheden. Měn.; *běrtarohkan*, iets op- of inzetten bij een weddingschap; *běpětarohkan diri kapada*, zichzelven tot onderpand geven aan iemand, zich geheel toevertrouwen aan; *běrpětarohkan anaḳnja*, zijn kind als pand aan iemand toevertrouwen. Ind. Poet.; *měmpěrtarohkan pěkěrdjaän*, iemand werkzaamheden opdragen.

taroḳ, e. s. v. boom, van welks bast kleedingstukken gemaakt worden. Mid. Sum.; *orang běrkaïn taroḳ*, fig. een arm en behoeftig mensch, Měn. = *těrap*.

tarom, de indigoplant.

tarsai, e. s. v. acacia, met welks gom men de tanden zwart kleurt, R. v. Eijs. heeft *tarisi*.

tartíb, Arab. orde, rangschikking, regelmaat.

tas, I. e. s. v. boom met eetbare vruchten. II. klanknabootsend woord voor een knappend geluid. Zie *dětas*.

tasaḳ, bloedstelpend middel; *měnasaḳ*, zulk een middel aanwenden.

tasalsoel, Arab. aaneenschakeling.

taṣawoef, Arab. zich op de wijze der sofi uitdrukken; *ēlmoe taṣawoef*, het sofisme.

tasbíḥ, Arab. rozekrans, bidsnoer; *boewah tasbíḥ*, de kralen van een rozekrans; *měmbilang tasbíḥ*, de rozekrans bidden; *daoen tasbíh*, canna indica. L.

taṣdíḳ, Arab bewaarheden, bevestigen, voor waar houden.

taṣdír, Arab. het geven van een titel en voorrede aan een boek, het aanvangen of de inleiding van een brief.

tásī, Arab. negende.

tasiḳ, meer, binnenzee Soms ook voor zee gebruikt.

tasjahhoed, Arab. het afleggen van de Mohammedaansche geloofsbelijdenis.

tasjdíd, Arab. het verdubbelingsteeken boven een letter, waardoor die in de uitspraak moet verdubbeld worden.

tasjrích, Arab. het in stukken snijden, ontleding; *ēlmoe tasjrích*, ontleedkunde, anatomie; *měntasjríchkan*, ontleden.

tasjwisj, Arab. vermenging, verwarring.

taslím, Arab. terhandstellen, groeten met zegenbede; *měntaslímkan*, groetend ter hand stellen, voor schade bewaren enz.

taṣríf, Arab. verbuiging, vervoeging; *měntaṣrifkan*, verbuigen, vervoegen, in de grammatica.

tasríḥ, Arab. wegzending, verstooting van een vrouw; *měntasríḥkan*, verstooten, wegzenden.

taṣwír, Arab. afbeelding, schilderij.

tata; *nata*, Jav. regelen, ordenen.

tatah, I. inlegsel, inzetsel; *tatah koendai*, e. s. v. gouden versiersel in het haar; *měnatah*, inzetten, inleggen, van edelgesteenten, goud, zilver enz. *ditatah děngan pěrmata*, met edelgesteenten bezet; *běrtatahkan ratna moetoe mánikam*, bezet met paarlen, juweelen en robijnen. II. Jav. beitel; *měnatah*, beitelen, zie *pahat*.

tatal, spaander; *tatal kětam*, ook wel alleen *tatal*, houtkrul, schaafkrul.

tatang; *měnatang*, op de palm van een of van beide handen dragen, iets in de holte der hand houden of opvangen; *ditatang sapěrti minjaḳ jang pěnoeh*, op de hand gedragen alsof het iets vol olie was, Sprw. voor: met de grootste zorg en voorzichtigheid iemand behandelen; *měnatang satahoen hoedjan dilangit, ajar-laoet masakan tawar*, al wordt ook een jaar lang den regen van den hemel opgevangen, het zeewater zal toch niet zoet worden. Sprw.

tatap, I. *měnatap*, nauwkeurig opnemen, in oogenschouw nemen, met aandacht bekijken. II. *makan tatap*, vlijmen, zeer scherp zijn in het snijden, van een mes. III. *tatapan* = *tětampan*, zie ald.

tatih, wankelend, zwak, onzeker, van den gang, stap voor stap; *běrdjalan děngan běrtatih-tatih*, wankelend gaan; *běrtatih dalam loempoer*, in den modder voortsukkelen; *měnatih*, kleine kinderen aan de hand of aan een leiband leeren loopen, het eerste onderwijs

geven aan iemand, de eerste beginselen aan iemand onderwijzen.

tating; *mĕnating*, ongeveer = *mĕnatang*, met geopende of gesloten vingers. Ook in de hand wikken, vdW. Mij is opgegeven: oplichten, opnemen, optrekken. Dit komt overeen met de beteekenis in de Pad. bov.l. opnemen en dragen, opdragen, b. v. *toeloeng mĕnating medja ini kasana*, help mij die tafel oplichten en daarheen dragen; *tatinglah makanan itoe kamedja*, draag het eten op tafel, G. v. W.

tatkala, Skr. ten tijde, toen. Daar het is samengesteld uit *tat*, die, dat en *kala*, tijd, is het soms minder juist als het door *itoe* gevolgd wordt, b. v. *tatkala itoe*.

tatoe, Jav. wond, wonden.

tatslits, Arab. de drieëenheid.

taufik, Arab. hulp van God.

taugé, Chin. ontkiemde groene boontjes of *katjang hidjau*, die als groente gegeten worden. Zie *kĕtjambah*.

tauhíd, Arab. als één erkennen, de eenheid Gods erkennen; *ēlmoe tauhíd*, de kunst om door het erkennen van Gods eenheid onkwetsbaar te zijn in den strijd. Zie *wahid*.

tauki, of *tauké*, titel voor een chineeschen handelaar, letterl. hoofd, baas, chef.

taul, Arab. langdurig.

taulan, vriend, makker, kameraad; *handai taulan*, makkers en kameraden.

tautjang, Chin. haarvlecht, staart van een Chinees, d. l. Cr. en Sw.

tawa; *tĕrtawa*, lachen; *t. bĕsar* en *t. gĕlak-gĕlak*, hard lachen, luidkeels lachen; *djanganlah tĕrlaloe tĕrtawa-tawa djoewa*, lach maar niet al te veel; *t. kamati-matian*, zich dood lachen, voor ons: zich ziek lachen; *tĕrtawa mĕmbatoe roeboeh*, algemeen luidruchtig gelach; *mĕnawakan* en *mĕnawaï*, om iets lachen, uitlachen; *ditĕrtawakan* en *ditĕrtawaï*, uitgelachen worden.

tawádlōē, Arab. zich vernederen, nederigheid, ootmoed; van *wádlaā*.

tawáf, Arab. een omgang rondom de *kabah*, in Mekka.

tawáfi, Arab. sneuvelen in den krijg tegen de ongeloovigen.

tawakkoel, Arab. vertrouwen, inz. op God.

tawak-tawak, e. s v. koperen bekken of gong, waarop met een elastieken knuppel geslagen wordt, om het volk op te roepen enz. Zie *tawang*.

tawan, gevangen in den krijg of bij roof, krijgsgevangen, buit; *mĕnawan*, gevangen nemen, krijgsgevangen maken; innemen van eene stad; *orang tawanan*, krijgsgevangene; *harta tawanan*, buitgemaakte goederen; *tawanan karang*, strandvondst, zoowel personen als goederen en vaartuigen.

tawang; = *tawak-tawak*, zie ald.

tawar, I. flauw, krachteloos, smakeloos, zoet van drinkwater, van kracht beroofd, van vergift, bezweringen, schadelijke invloeden enz.; *tawar hati*, ontmoedigd, moedeloos; *tĕpoeng tawar*, meel, waarmede men personen of zaken bewerpt, tot afwering van onheil; *ikan tawar*, e. s. v. eetbaren zoetwatervisch; *sĕtawar* e. s. v. heester met geneeskrachtige bladeren en wortels, welke laatste tot bereiding van het *tĕpoeng tawar* worden gebruikt; *mĕnawar*, krachteloos maken van vergift, kwade invloeden, tooverij enz. met tegengift behandelen; *mĕnawari*, betooveren, verleiden van eene vrouw of een meisje; *mĕnawarkan hati*, ontmoedigen, ook *mĕmbĕri tawar hati; pĕnawar*, geneesmiddel, tegengift; *pĕnawar djambi*, heel fijn mos, dat op dood hout wast en als bloedstelpend middel wordt gebruikt en voornamelijk wordt uitgevoerd van Djambi; *pĕnawar*, ook fig. voor iets, dat een weldadige uitwerking heeft op het gemoed, b. v. *kalakoewan jang baïk itoe pĕnawar hati sĕgala manoesia*. H. Abd.; *tawar-mawar* en *tawar-ambar*, flauw met verscheidenheid. II *mĕnawar*, dingen, bieden, een bod op iets doen; bij voorbaat tot iets aannemen, engageeren, afdingen; *mĕnawari*, te koop aanbieden; *tawaran* en *pĕnawaran*, bod, aanbod, aanbieding; *bidan tawar*, vroedvrouw, die besproken is.

tawárích, Arab. meerv. van *tarich*, zie ald.

tawároed, Arab. briefwisseling.

tawarroek, Arab. het zitten op slechts een der billen, een verboden houding bij het gebed.

tawas, aluin; *tawas koeboe*, een soort van plant.

táwíl, Arab. uitlegging; *mĕntáwíl*, uitleggen, verklaren.

tawon, Jav. de bij.
tāzijat, Arab. vertroosting, rouw, rouwklacht.
tāzír, Arab. bestraffen, tuchtigen, met eene niet bij de wet bepaalde straf.
tĕbah; *mĕnĕbah*, met een stok of stang op iets slaan, beuken, dorschen, uitslaan van zaad; *mĕnĕbah dada*, zich met de vuisten op de borst slaan; *pĕnĕbahan*, dorsching, dorschvloer.
tebak, uitgekapt of uitgesneden ongevormd stuk van iets; *mĕnebak*, kappen zoodat er zulke stukken uitvliegen, een ongevormde zode uitsteken.
tĕbal, dik, van platte voorwerpen, zooals papier, doek, kleeren, huid, plaatijzer enz.; dicht bijeen of dik geplant, van haar, gras en dergel.; *moeka tĕbal*, een onbeschaamde tronie; *tĕbal hati*, hardvochtigheid; *daoen sĕtĕbal*, e. s. v boom met dikke, harige, roode bladeren, die als geneesmiddel gebruikt worden; *tĕbal tĕlinga*, onverschillig voor berisping, beleediging enz.; *tĕbal djangat*, ongevoelig; *t. lidah*, moeielijk spreken; *t. kitábnja*, hij weet veel, hij heeft veel geleerd; *satĕbal lantai*, een vloer dik, van het vuil op het lichaam. Mĕn.; *saoedaranja tĕbal*, dik in zijne vrienden zitten.
tĕbang; *mĕnĕbang*, vellen van groote boomen en andere zware voorwerpen. Zie *tĕbas*.
tĕbar, sterk dreunend, doch niet weergalmend, zooals in een niet te groot, ledig vertrek.
tebar; *mĕnebar*, met een zwaai uitspreiden, zooals b. v. een werpnet, den boel uit elkander gooien. Mĕn. *bĕrtebar*, in wanorde verspreid uit elkander liggen. Zie *taboer*.
tĕbas; *mĕnĕbas*, wegkappen van ruigte, struiken en kreupelhout, onderscheiden v. *mĕnĕbang*, het vellen v. groote boomen; *mĕnĕbas-mĕnĕbang*, van een bosch alles wegkappen en vellen; *mĕnĕbas djalan*, een weg uitkappen in de wildernis.
tĕbat, versperring, afdamming, afdijking; *mĕnĕbat*, versperren, afdammen, bedijken. Mĕn. *tabat*, vijver.
tebeng, vertikaal uitgespreid tot scherm, b. v. een mat, zeil, enz.; *mĕnebengkan*, iets vertikaal uitspreiden.
tĕbĕrau, e s. v. grof en lang rietgras, eenigszins gelijkende op suikerriet = *gĕlagah*, op Java.
tĕbing, I. hooge kant of rand van rivier, kuil, vijver enz ; talud van een *sawah* of nat rijstveld. Mĕn. steilte, afgrond, zie ook *bĕting; t. ajoe*, een soort van kruipende plant. II. *mĕnĕbing*, met kracht doorzetten.
tĕboe, suikerriet; *bĕrtĕboe-tĕboe*, met geledingen, zooals suikerriet, nam. van paardestaarten, die op gelijke afstanden gebonden zijn.
tĕboek, doorgeslagen, met een gat er doorheen, doorboord, uitgebeiteld, uitgeknipt; Mĕn. door en door, recht toe recht aan, er recht op af, zonder omhaal; *mĕnĕboek*, doorslaan, b. v. een muur, doorsteken of graven van een dijk, uitbeitelen, stukken uitknippen of snijden, open borduurwerk maken; *tĕboek-mĕnĕboek*, allerlei open borduurwerk maken, enz.
tĕboes; *mĕnĕboes*, loskoopen, vrijkoopen, lossen, ook al behoudt men den slaaf zelf, opkoopen; *mĕnĕboes talak*, den scheidbrief koopen, door de vrouw, die tegen haars mans wil van hem wenscht te scheiden; *tĕboesan njawa*, losprijs voor iemands leven; *orang* of *hamba tĕboesan*, gekochte slaaf; *pĕnĕboes*, losser, vrijkooper; ook: het losgeld, de losprijs, koopprijs; *pĕnĕboesan*, lossing, vrijkooping, loskooping.
tebok; *mĕnebok*, hevig slaan met hand of vuist, zoodat het klapt en zeer doet.
tĕdas, schuin naar den kant toeloopende oppervlakte van platte voorwerpen, zooals: zwaarden, krissen, pagaaien enz.
tedja, Skr. avondrood, roode regenwolk, cumulus-wolk, ook als eigennaam van vrouwen; *tedja mĕmbangoen*, zulk een wolk oprijzende aan de kim; *pohon tedja*, e. s. v. kaneelboom.
tĕdoeh, luwte, bedaard, van wind, regen, de golven enz. schaduw, buiten de zonneschijn; *bĕrtĕdoeh*, zich beschutten tegen wind of regen; *mĕnĕdoehi*, iets beschutten; *pĕtĕdoehan*, wijkplaats, beschaduwde rustplaats onderweg, plaats van beschutting.
tĕdoeng; *oelar tĕdoeng*, e. s. v. zeer giftige slang; soorten zijn: *t. aboe, t. lijar, t. matahari, t. sĕla, t. sendok*, e. s. v. brilslang; *t. tĕrbang*, een soort die wonderver springen kan; *hajam tĕdoeng*, een zwarte vechthaan met

zwarte oogen en pooten en roode veêren.

tĕga, (Mĕn. *tagak*, id.) *tĕga-tĕgoen*, onbewegelijk palstaan, ook *tĕgak*, rechtop, overeind; *tĕga bĕrdiri*, rechtopstaand; *mĕnĕga* en *mĕnĕgakan*, oprichten, overeindzetten, ook fig. van den godsdienst; *mĕnĕgakan kapalanja*, zijn kop rechtop houden, van een paard. Ook gebruikt als lengtemaat, b. v. *satĕga*, eenmaal de lengte van iemand, die rechtop staat, dus = *sapĕndiri*.

tĕgah, onthouding, weerhouding, verhindering, verboden zijn, verbod; *mĕnĕgah* en *mĕnĕgahkan*, weerhouden, verbieden, tegenhouden, beletten, inhouden van woorden of drift; *pĕrentah tĕgah*, gebod tot onthouding, order om tegen te gaan, te verhinderen, tegenbevel, ook *p. pĕnĕgah*.

tĕgak, zie *tĕga; sama tĕgaknja*, van één slag, van gelijken rang, wat bij elkander behoort.

tĕgal, I. om reden, aangezien, uithoofde. II. Jav. een door den regen alleen bevochtigd rijstveld, zie *hoema*.

tĕgang, gespannen, strak, glad, van zeilen, netten, de huid enz. stijf, van den nek; in het Mĕn. ook nog, taai van vleesch, koppig, onhandelbaar; *angin tĕgang kĕlat*, een stijve koelte; *mĕnĕgangkan*, stijf spannen of aanhalen. Zie ook *rĕgang*.

tĕgap, stevig, sterk, van het lichaam, het gemoed, een wapen enz. gespierd, in het Mĕn. nog: *tĕgap hati*, vast van vertrouwen; *t. pĕrĕrtian*, vast, onwankelbaar in zijne opinie; *t. djandji*, onveranderlijk in belofte of overeenkomst. Ook = *tĕgak* en *tĕga*, rechtop, overeind.

tĕgar, hard, onbuigzaam, stijf; fig. onhandelbaar; *tĕgar tĕngkok*, hardnekkig; *tĕgar hati*, onbuigzaam van gemoed; *tĕgar di-adjari*, moeielijk terecht te wijzen; *tanah tĕgar*, harde, stugge grond, harde klei; *mĕnĕgarkan tĕngkoknja*, zijn nek verharden.

tĕgari, Jav. e. s v. welriekend hout, = *kĕlĕmbak* II.

tĕgĕrang, = *kĕdĕrang*, zie ald.

tĕgil, zie *tagil*.

tĕgoeh, stevig, vast, hecht, sterk, duurzaam; *tĕgoeh dĕngan kata*, vasthoudend aan zijn woord; *bĕrtĕgoeh*, zich versterken; *bĕrtĕgoeh-tĕgoeh dirinja*, zich versterken, van een leger, R. Chaib.; *mĕnĕgoehkan*, stevigen, hecht maken, versterken, bevestigen, gestand doen; *m. satija*, zijne trouw bevestigen; *m. djandji* en *m. pĕrdjandjian*, zijne belofte nakomen, zich aan zijne afspraak of belofte houden; *bĕrtĕgoeh-tĕgoehan djandji*, samen een vast verbond sluiten; *pĕnĕgoeh*, de eerste inzet bij het weven, die sterker is dan het eigenlijke weefsel.

tĕgoen, onbewegelijk, stokstijf in dezelfde positie, zooals b. v. een soldaat met aangelegd geweer vdW. Zie *tĕkoen*.

tĕgok, I. slok, teug; *mĕnĕgok*, slokken, bij teugen drinken. Zie *gogok*. II. onvolgzaam, onwillig, zie *tĕgar*.

tĕgor; *mĕnĕgor*, zacht bestraffend of onder het maken van aan- of opmerkingen toespreken, aanmerkingen maken, berispen, vermanen; *katĕgoran*, e. s. v. spook- of geestverschijning. H. Abd. In het Mĕn. is *tĕgor*, alleen van spoken en geesten in gebruik. Zie ook *sapa* en *siapa*.

teh, thee; *ajar teh*, gezette thee; *daoen teh*, de thee als handels-artikel.

tĕhadi, = *tadi*, zie ald.

tehko, Chin. theepot, trekpot. Ook *tehkowan*.

tehkowan, = *tehko*.

tĕka, = *tĕrka*, raden, gissen; *tĕka-tĕki*, allerlei raadsels, die opgegeven worden; *tĕka-tĕki tĕrbang*, vliegende raadsels, woorden, waarvan alleen de medeklinkers worden opgegeven, opdat men die raden zou; *tĕkaän*, hazardspel; *jang ĕmpoenja tĕkaän*, de bankier van een hazardspel.

tĕkah, e. s. v. langstaartigen aap, Sch.

tĕkak, I. het zachte verhemelte, keelachtervlakte, orgaan van den smaak; ook: de smaak; *tĕkak pajau*, vuile smaak in den mond; *anak tĕkak*, de huig; *apa rasa tĕkak toewan*, hoe is uwe smaak? *mĕnĕkak*, voortduren van een smaak, nasmaak; *manis-manis mĕnĕkak*, een zoetachtigen smaak achterlaten. II. koppigheid, weerzin, verstoktheid, halsstarigheid. Keasb.

tĕkan, datgene, waarop men met de hand drukt, leunt of steunt, dus: stok, staf, wandelstok; *mĕnĕkan*, met hand of poot iets drukken, neerdrukken, aandrukken, drukken van aarde tegen eene plant, om die vast te zet-

ten; *mĕnĕkan tjap*, een zegel op iets drukken; *tĕkan koendai*, een soort van gouden hoofdversiersel in het haar van vrouwen; *mĕnĕkankan tangannja kaboemi*, zijne handen op den grond leggen, van iemand, die voorover ter aarde buigt.

tĕkang; *mĕnĕkang*, bekleeden of stutten van zijwanden in mijngangen, opdat zij niet instorten.

tĕkap, en *tĕkoep*, bolvormige bedekking over iets of op iets; *mĕnĕkap*, door middel van zulk een deksel, of ook wel met de holle hand iets dichthouden, b. v. den mond van een schreeuwend kind of een mousseerende flesch. Zie *tangkoep*. In het Jav. is het *toekoep* en *tĕkĕm*.

tĕkat, borduursel, stiksel, stikwerk; *tĕkat bĕrgambar*, borduurwerk in figuren, b. v. op eene vlag; *mĕnĕkat*, stikken, borduren; *badjoe tĕkat*, een bestikt baadje; *tĕkat-mĕnĕkat*, allerlei stikwerk maken. Zie ook *soedji* en *ragam*.

tĕkeḳ, I. zie *tokeḳ*. II. Jav. *mĕnĕkeḳ leher*, de keel toeknijpen, worgen.

tĕkĕn, Jav. = *tĕkan*, zie ald.

tĕki, I. zie bij *tĕka*; II. *roempoet tĕki*, e. s. v. geneeskrachtig gras.

tĕkis, dicht aan den rand b. v. van naaisel, een weg enz. ook = *njaris* en *tjĕmas*, zie ald.

tĕkoekoer, houtduif, boschduif; *padang tĕkoekoer*, zie *padang*.

tĕkoen, volhardend, stevig door, study, ingespannen bij zijn werk. Zie *tĕgoen*.

tĕkoeng, = *roewas*, zie ald.

tĕkoep, zie *tĕkap*.

tĕkoewa; *badjoe tĕkoewa*, een baadje met overslaande borstlappen, zooals het baadje der dorpsjavanen. Dit behoort tot de oorspronkelijke kleeding der Maleiers. Zie Hik. Abd. pag. 48.

tekoh, pakhuismeester, supercargo.

tĕkoḳ, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

te'kong, zie *tope'kong*.

tĕla, I. zie *tala*; II. achterhuis bij de woning van den Vorst, de verblijfplaats voor zijne vrouwen en kinderen.

tela, I. vat, bak, pot, = *bĕkas*, ook pandeksel van een geweer. II. Jav. duidelijk, klaar.

tĕlabat, zigzagsche schreden, die men wel maakt uit eerbied als men den Vorst nadert; *bĕrtĕlabat*, die schreden maken, vdW.

tĕladas, = *tjĕgar* II. Zie ald.

tĕlaga, Skr. meer, vijver, put, vergaarbak; *t. batoe*, steengroeve; *t. kĕmoedi*, roerhol; *t. soelang*, walmkapje; *t. tahi*, beerput.

tĕlah, I. bereids, reeds, een woordje gebruikt tot vorming van den volkomen verleden tijd, evenals *soedah; satĕlah* en *sĕmĕntĕlah*, nadat; *satĕlah itoe*, daarna; *satĕlah soedah itoe*, toen dat afgeloopen was, gebruikt tot vorming van den meer dan volmaakt verleden tijd. II. *mĕnĕlah*, voorzeggen; *pĕnĕlah*, voorzegger; *pĕnĕlahan*, voorzegging, vdW.

tĕlajan, = *nalajan*, zie ald.

tĕlampoeng, het ronde, gele vruchtbeginsel in de kokosnoot. Zie ook *tombong*.

tĕlan; *mĕnĕlan*, slikken, inslikken, doorslikken, opslikken; *mĕnĕlan toeboehnja sĕrta dĕngan tahinja*, met huid en haar inslikken; *mĕnĕlan oental*, pillen slikken, ook: ongekauwd doorslikken.

telan, I. e. s. v. kleine aardwormen; *ikan telan*, e. s. v. wormachtigen visch. II. e. s. v. maagpijn bij zeer kleine kinderen.

tĕlandjang, ook *tĕrlandjang*, naakt, bloot; *tĕlandjang boegil* en *t. boelatboelat*, geheel naakt, moedernaakt; *kaki tĕlandjang*, barrevoets; *kĕris bĕrtĕlandjang*, ontbloote kris; *katĕlandjangan*, naaktheid; *mĕnĕlandjangkan* en *mĕnĕlandjangi*, iets ontblooten, naakt uitkleeden.

tĕlandjoer, voor *tĕrandjoer*, te ver geraakt; zie *andjoer*.

tĕlang, e. s. v. klimplant met langwerpige, blauwe bloemen; *biroe tĕlang*, blauw als van de *tĕlang*-bloem; *pantjoeng tĕlang*, schuine slip vanvoren aan een *kaïn saroeng; boeloeh tĕlang*, e. s. v. dikke bamboe, gebruikt voor watervaten. Dit laatste mogelijk beter *talang*, zie ald.

tĕlangkai, bemiddelaar, onderhandelaar, iemand, die een meisje voor iem. ten huwelijk vraagt. Mĕn. *tĕlangkai*, id. *dalam tĕlangkai*, besproken, toegezegd; *mĕnĕlangkai*, bespreken, toezeggen.

tĕlangkoep, zie *tangkoep* en *tĕloekoep*.

tĕlantar, zie *hantar*.

tĕlap, ingedrongen, van het voorwerp waarin iets gedrongen is, gewond, ge-

kwetst; *mĕnĕlap*, indringen, van iets puntigs, ook van onderwijs, vermaning.
tĕlapak, van *tapak* ook *tĕlapakan*, voetzool, palm van de hand; *soedjoed dibawah tĕlapakan*, nederige hulde aan de voeten van den Vorst.
tĕlatah, kenmerk, kenteeken in iemands voorkomen, waaruit zijne bedoeling, schuld of onschuld blijkt.
tĕlatap, een klein vlot van bamboe, Mal. ook = *tĕratak*.
tĕlatas. hondsgras, hondstand, d. l. Cr.
tĕlaten, Jav. geduld, lust, nauwgezetheid bij een werk.
tĕlau, lichtere plek op een donkeren grond, of in een bosch; *bĕrtĕlau-tĕlau*, vlakkerig, met lichtere plekken; *biroe tĕlau*, vlakkerig blauw, hier donker en daar licht; *pĕrentah bĕrtĕlau-tĕlau sapĕrti panas dibĕloekar*, bevelen zoo ongelijkmatig als de zonneschijn in het kreupelbosch.
tĕledoer, van *tidoer*, slaperig, slaaplustig; *orang tĕledoer*, ook alleen *tĕledoer*, slaapkop.
tĕlĕkan, van *tĕkan; bĕrtĕlĕkan*, met de hand of elleboog op iets steunen; *bĕrtĕlĕkan loetoet*, met de handen op de knieën steunen; *bĕrtĕlĕkan pinggang*, de handen in de zijde zetten.
tĕlĕkoe; *bĕrtĕlĕkoe*, leunend met de ellebogen op iets; *doedoek bĕrtĕlĕkoe*, met de ellebogen op iets leunend zitten; *bĕrtĕlĕkoe bĕrtoengkat dagoe*, met de ellebogen leunend en de hand onder de kin.
tĕlĕkoeng, bidsluier der vrouwen.
tĕlĕmpap, ook *pĕlĕmpap*, handbreedte als maat; *bĕrtĕlĕmpap*, bij handbreedten meten, zie *tabah*.
tĕlengkah, oneensgezind zijn. Zie *tingkah*.
tĕlĕntang, van *tĕntang*, achterover liggen, op den rug liggen.
tĕlĕpa, klein, plat potje met plat deksel, van glas of porselein, waarin men reukwerk doet; zie *sĕlĕpa*.
tĕlĕpoek, met figuren van goud, zilver of een kleurstof bedrukt, van geweven stoffen of papier; *badjoe tĕlĕpoek*, een neteldoeksch baadje met figuren van goud bedrukt. Zie *tĕpoek*.
tĕlepoek, e. s. v. waterplant met groote bladeren, e. s. v. lotus; *tĕlinganja sapĕrti tĕlepoek lajoe*, hare ooren geleken op verwelkte *tĕlepoek*-bladen, d. i. zij trilden bij de beweging der oorversierselen.
tĕlerang, bank, rif; *tĕlerang ĕmas*, goudhoudende bank of rif, Mal.
teling, schuin, van het hoofd, scheef van den nek, hellend, ook v. e. huis, op één oor, van een hoofddeksel.
tĕlinga, oor, ook van vaatwerk, kruk, van spinnewiel of koffiemolen; *daoen tĕlinga*, de oorschelp; van dieren: de oorlap; *tjoeping tĕlinga*, oorlel; *tĕlinga rahat*, kruk van een spinnewiel; *tĕlinga gadjah*, olifants-oor, een soort van breeden, platten, eetbaren zoutwatervisch; *t. bĕdil*, pan van een geweer; (*t. poera*, schuif aan een zak of beurs; *t. sarwal*, schuif aan een broek. Mĕn.)
tĕlipis, = *pĕlipisan*, zie ald.
tĕloe, Jav. drie; *boewah salak tĕloe*, een *salak*-vrucht met drie pitten.
tĕloek, baai, inham; *tĕloek-rantau*, baaien en inhammen. Mĕn. ook nog kuiltje in de wangen en laag land tusschen hooger gelegen.
tĕloekoep, zie *tĕlangkoep*.
tĕloendjoek, frequ. van *toendjoek; djari tĕloendjoek*, de wijsvinger.
teloer, gebrekkig, van spreken, krom, enkele letters gebrekkig uitspreken.
tĕloes, var. op *tĕroes*, uitkomend aan den anderen kant, er doorheen; *mĕnĕloes*, doordringen, aan den anderen kant er uitkomen.
tĕloet, I omzetting van *loetoet; bĕrtĕloet*, knielen; II. verkort. van *tĕrloet*, zie *loet*; III. *mĕnĕloet*, een tak afzetten, afleggen, zie *anggoer* en *tjangkok*.
tĕlor, ei, van vogels en insecten, kuit, van visschen; *t. asin*, gezouten eendeneieren; *t. tĕroeboek*, kuit van de ind. elft, kaviaar; *t. boewaja*, zie *botjong; t. boengkoes*, zie ald.
tĕman, makker, kameraad, gezel; ook gebruikt als pers. Vrnw. 1e pers. als de Rijksbestierder nederbuigend spreekt tot jongeren in jaren; *mĕnĕmani*, als kameraad helpen, Pr. Dj.; als makker vergezellen, H. Boedj.; *pĕtĕmanan*, de gezamenlijke kameraden, L. Boew. kameraadschap.
tĕmarang, helder van licht, ontstaan uit *tĕrang*; b. v. *maka boelan itoepon sĕdang tĕrang tĕmarang*, de maan nu scheen juist helder, = *bĕndĕrang*.
tĕmas-tĕmas, e. s. v. orakel door middel van twee stukken kurkuma.

tĕmbaga, Skr. koper; *t. koening* = *koeningan*, geel koper; *t. merah*, rood koper; *t. pĕroenggoe*, klokkemetaal; *t. poetih*, pleet, Berlijnsch zilver; *t. lantak*, koper in staven; *kitĕmbaga*, bijnaam van de *doerian*-vrucht; *boenga tĕmbaga*, e. s. v. bloem.

tembak; *mĕnembak*, schieten met een vuurwapen, vuren, afvuren; aansturen op een bepaald punt met een vaartuig, koersen op; *m. boeroeng*, vogels schieten; *mĕnembakkan peloeroe*, een kogel schieten; *mĕnembak ĕmpat poetjoek*, vier schoten doen; *tembak-tembak*, een soort van proppenschieter; *toekang tembak*, spotnaam voor iem. die maar één oog heeft; *mĕnembak sasaran*, schijfschieten.

tĕmbakang, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, welks kuit wel ingezouten wordt.

tĕmbakau, tabak; *t. kapala*, eerste soort; *t. tĕngkok*, tweede soort van tabak; *t. hidoeng*, snuif.

tĕmbaki, ook *sĕlajoer*, e. s. v. zeer giftige (?) vliegende hagedis.

tĕmbakoel; *ikan tĕmbakoel*, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch, met dikken, stompen kop, dien men om zijn vorm bij een *bakoel* of korf vergeleken heeft.

tĕmbam, eenigszins gerezen, mollig.

tĕmbang, Jav. zangwijze, gezang, lied, poëzie; *tĕmbang-tĕmbangan*, allerlei zangwijzen.

tĕmbarau, e. s. v. boom, welks bast gebruikt wordt voor wandbedekking. Mĕn. een rietsoort.

tĕmbatar, e. s. v. paalworm.

tĕmbatoe, de vrucht van den *nipah*-palm; *sapĕrti tĕmbatoe dihĕmpas*, als een neergesmeten *tĕmbatoe*, waarbij al de deelen uit elkander springen.

tembek, rakelings aan het doel, het dichtst bij het doel.

tĕmbekar, verglaasd aardewerk, porselein, potscherf, zie *tĕmberek*.

tembel, puistje aan den rand der oogleden, strontje aan het oog.

tĕmbĕlang, vuil geworden van een bebroed ei, waarin het kuiken zich reeds ontwikkeld had.

tĕmbeloek, e. s. v. eetbaren paalworm.

tĕmberak, een soort van boom, die gom levert evenals de *gĕtah-pĕrtja*.

tĕmberang, het staande want op een vaartuig.

tĕmberek, porselein, verglaasd aardewerk; scherf daarvan of van glas; *t. bĕtoel*, echt porselein; *mĕnĕmberek*, porselein worden, cristalliseeren.

tĕmbereng, stukje, segment van iets; beetje, brok; *t. tadjam*, sector, geom.; *t. pandjang*, gordel, zone, zie *djoreng*.

tĕmbĕrih, een soort van zeer grooten, eetbaren zoutwatervisch; ook: een soort van boom.

tĕmbĕsoe, een soort van boom, die goed timmerhout oplevert en aan zijn voet eetbare vruchten draagt; *tĕmbĕsoe samak*, een soort daarvan met geel hout, vdW.

tĕmbijang, e. s. v. piek.

tĕmbikai, = *tĕmikai*, de watermeloen.

tĕmbilang, e. s. v. schop of spade; *sapĕrti pĕnggali pĕrĕdjang*, Abd. Sch. Wrdb., dus eigenlijk e. s. v. koevoet of breekijzer. Mĕn. schop, spade.

tĕmboek, met een gat, of gaten, er in, van geweven stoffen, matwerk, papier enz., ook doorboord of hol van de tanden. Zie *tĕboek*.

tĕmboekoe, kussens aan een mast, die met de steng en die kussens uit één stuk gekapt zijn.

tĕmboel, een soort van broodvrucht met groote, eetbare pitten, = Jav. *kĕloewih*.

tĕmboen, = *tamboen*, zie ald.

tĕmboeng, I. *bĕrtĕmboeng*, elkander op weg tegenkomen, tegen elkander aanloopen. II. baton, vechtstok; *maïn tĕmboeng* en *bĕrtĕmboeng*, batonneeren.

tĕmboeni, nageboorte, moederkoek.

tĕmboes, een gat er doorheen, door iets heen gestoken of gedrongen, doorboord; *tĕroes-tĕmboes*, door en door, recht er doorheen; *tĕmboesan*, wat ergens doorheen gaat, waterleiding, tunnel, loopgraaf; *bĕrtĕmboesan*, op verschillende plaatsen doorboord; *mĕnĕmboes*, doorboren, doorsteken.

tĕmboesoe, zie *tĕmbĕsoe*.

tembok, I. muur, steenen wand, beer, hoofd, wal; *kaki tembok*, grondslag, fondament, ook fig. II. *mĕnembok*, heete vloeistoffen, door uitscheppen en weer ingieten afkoelen.

tĕmbokan, zie *kĕmbok*.

tĕmbokor, = *bokor*, zie ald.

tĕmbolok, krop van een vogel, maag of pens van een dier; grof gesproken ook maag van den mensch, b. v. *asal*

bĕrisi tĕmbolok, sĕnang hati, als men de krop maar vol heeft, dan is men tevreden, Mal. Sam.

tĕmbosa, Perz. *tjintjin tĕmbosa,* vingerring met een kastje, om er iets in te doen.

tĕmekar, = *tĕmbekar,* zie ald.

tĕmĕn, zie *tĕman.*

tĕmĕnoeng, e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

tĕmerang, zie *tĕmberang.*

tĕmĕtoe, e. s. v. boom, die duurzaam timmerhout levert; *tĕmĕtoe pasir,* een variëteit daarvan.

tĕmijang, een soort van dunne bamboe, die men voor blaasroeren gebruikt, een soort van oneetbaar zoutwaterschaaldier met dunne schaal; *mĕrĕboet tĕmijang bĕlah,* vechten om een gespleten *tĕmijang*-bamboe, dat is om iets gevaarlijks vechten, daar deze zeer scherpe kanten heeft.

tĕmikai, = *tĕmbikai,* zie ald.

tĕmin, ring om iets, om het splijten te beletten, b. v. boven om het heft van een mes, boven aan een wandelstok; *t. boentoet,* zulk een ring van onderen.

tĕmoe, I. *bĕrtĕmoe,* ontmoeten, aantreffen, samenkomen, ondervinden, raken tot, van zaken; *bĕrtĕmoe dĕngan* wordt zoowel van zaken als personen gebruikt, b. v. *ija bĕrtĕmoe dĕngan anaknja,* zij ontmoette haar kind; *sĕgala nĕgari jang bĕrtĕmoe dĕngan radja Soran,* alle steden, die vorst Soran tegenkwam; *pĕrtĕmoewan,* ontmoeting. II. een soort van plant met specerijachtigen wortel, iets gelijkende op de kurkuma. Soorten zijn: *t. erang, t. koentji, t. lawak, t. paoeh, t. koening, t. poetih* enz.

tĕmoekoes, ook *kĕmoekoes,* de staartpeper of cubeben; ook *lada bĕrekoer* genaamd.

tĕmoelok, zie *tĕmbolok.*

tĕmoeroen, zie *toeroen.*

tĕmot-tĕmot, talmend, dralend, vdW.

tĕmpa, gesmeed, smeedsel; *tĕmpa Malaka,* v. Malakka's smeedsel; *mĕnĕmpa,* smeden, hameren; *tĕmpaän* en *tĕmpawan,* gesmeed, gesmeed werk, smidswerk; *pĕnĕmpa,* smid, beeldhouwer.

tĕmpah, vast aangenomen, geëngageerd, b. v. van eene accoucheuse, van iemand ten dans; voorschot, handgeld; *mĕnĕmpah,* aannemen, engageeren, handgeld geven, bij voorbaat koopen, voorschot geven op iets. Jav. *pandjĕr.*

tĕmpajak, de larve van bij, wesp of mier.

tĕmpajan, e. s. v. groot, aarden watervat met dikken buik en nauwen hals; *t. tapak gadjah,* een soort die overal even wijd is.

tĕmpajang, *boewah tĕmpajang,* e. s. v. vrucht, welks pit een bedwelmende kracht heeft.

tĕmpala, huppelen, springen, zooals b. v. bokken; *ikan tĕmpala,* kleine vischjes, die men in een glas doet met water om ze daarin te zien huppelen.

tĕmpan, slagboom, barrière, Sw.

tĕmpaöes, e. s. v. muskusdier en ook de muskus.

tĕmpap, de breedte van de hand; *mĕnĕmpap,* de vlakke hand op iets leggen; *mĕnĕmpapi,* met de breedte van de hand afmeten. Zie ook *tĕlĕmpap.*

tĕmpat, plaats; de persoon bij wien of tot wien; gelegenheid voor iets; waar, waarin; *tĕmpat bĕrtanja,* vraagbaak; *t. kadiaman* en *t. kadoedoekan,* verblijfplaats, woonplaats; *mĕmbĕri tĕmpat,* verblijf geven; *mĕmboewat tĕmpat,* zich ergens neerzetten, er een verblijfplaats van maken; *t. toempah darah,* geboorteplaats; *t. nasi goelai,* de plaats waar men zijn onderhoud of liever den kost vindt; *orang tjina tĕmpat koebĕli bĕras ini,* de Chinees bij wien ik deze rijst gekocht heb.

tĕmpawan, gesmeed; *ĕmas tĕmpawan,* gesmeed goud, fijn goud, bewerkt goud, = *tĕmpaän.* Zie *tĕmpa.*

tĕmpedak, van het Jav. *idak; ngidak,* vertrappen met den voet of poot; dus: vertrapte schurk, gemeene schoft b. v. *tĕmpedak poetjat tjandal ini pĕrgi mĕmaling poela,* deze bleeke gebrekkige schurk gaat nu ook al uit stelen, Pr. Dj.

tempel, opgeplakt, aangekleefd, aanhangen van een geur of stank; *mĕnempel,* aanklevend; *daging mĕnempel,* moesjes, kleine uitwassen, wratten; *bĕrtempel,* belendend, = *bĕrdamping; mĕnempelkan,* opplakken, aanplakken, doen kleven.

tĕmpĕlak, bestraffing op den man af, zóó, dat geen ontkennen meer mogelijk is, overtuiging van verkeerdheid; *mĕnĕmpĕlak,* aldus bestraffen, overtui-

gen; *kĕna tĕmpĕlak*, overtuigd, bestraft zijn of worden. Ik gis een fréqu. van *tampak*, duidelijk zichtbaar.

tĕmpĕras, op verschillende plaatsen uitgestort en verspreid, b. v. rijst uit een lekken zak, water uit een lek vat of uit een gieter, enz.; ook van menschen gebruikt, b. v. *maka samoewanja pon bĕrtĕmpĕrasanlah*, en allen nu werden verstrooid, van een verslagen leger.

tĕmpĕrau; *bĕrtĕmpĕrau*, antwoorden met verwijtingen op verwijtingen.

tĕmpijar; *bĕrtĕmpijar*, uit elkander stuiven, zooals b. v. een troep kuikens.

tĕmpijas, instuiven, van den regen, het schuim der golven enz.

tĕmpik, hevig geschreeuw, gejuich; *bĕrtĕmpik*, juichen, schreeuwen; *tĕmpik soerak*, krijgsgeschrei, algemeen gejuich.

tĕmpiling, ook *tĕmpeleng*, oorveeg, klap om de ooren.

tĕmpinis, e. s. v. boom met goed, hard, roodgekleurd timmerhout; ook e. s. v. eetbaren zoutwatervisch.

tempo, Port. tijd, vervaltijd, termijn, ten tijde.

tĕmpoeh, I. *mĕnĕmpoeh*, op iets aanvallen, aanstormen, zooals een leger op een vijandelijk leger, beuken van wind of golven op iets. II. *mĕnĕmpoeh*, bedorven goed teruggeven met eisch tot schadevergoeding; *katĕmpoehan*, schade moeten vergoeden, bedorven goed, waarvoor schadevergoeding geeischt wordt.

tĕmpoejak, een verzuurde brij van gezouten en gegiste doerianvrucht.

tĕmpoejoeng, e. s. v. plant, veel gelijkende op onze paardebloem, die als geneesmiddel gebruikt wordt.

tĕmpoeling, e. s. v. harpoen met ijzeren punt en weerhaak, houten speer met ijzeren punt, enterhaak.

tĕmpoeloer, = *hĕmpoeloer*, zie ald.

tempoeng, I. *mĕnempoeng*, horizontaal naar iets werpen, zooals bij een opgezet spel, werpen naar een doel, en vandaar ook: zich van alles meester-maken, alles opkoopen. II. dwars afzetten, b. v. van een sloep, hetzij met een boom, hetzij met den voet.

tĕmpoewa, de wevervogel.

tĕmpoewi, e. s. v. zure, roode vrucht; soorten zijn: *tĕmpoewi boenga* en *t. batang*.

tĕmporok, segment van een kokosdop; zie *porok*.

tĕmporong, van *porong*, ook *tĕmporok*, de helft van een kokosdop; *t. djantan*, bovenste —; *t. bĕtina*, onderste helft; *t. kapala* = *batok kâpala*, de schedel; *t. loetoet*, de knieschijf; *djĕrat tĕmporong*, kokosdop met strikken om kippen te vangen; *boewah tĕmporong*, de advokaatvrucht.

tĕnang, stil, kalm, bedaard, van water; *djikalau ajar tĕnang djangan disangka tiada boewaja*, als het water stil is moet men niet meenen, dat er geen krokodillen in zijn, Sprw.

tĕnar, ruchtbaar, wereldkundig, algemeen bekend.

tĕnat, doodmoede, sterker dan *pĕnat*, uitgeput, zeer verzwakt door lang lijden.

tenda, Port. zonnetent op vaartuigen, tent van een ledikant, wagen enz.

tĕndang; *mĕnĕndang*, een schop of trap geven; *orang tĕrtĕndangan*, verschoppeling, B. R. *boenga tĕndang moesoeh*, e. s. v. bloem, Pr. Dj.

tĕndas, Kw. hoofd; *mĕnĕndas*, het hoofd, dat op een blok gelegd is, afkappen, onthoofden, het bovenste gedeelte van iets afkappen; *pĕnĕndas*, de persoon of het werktuig, dat afkapt; *kapak pĕnĕndas*, bijl om te onthoofden, guillotine. Jav. *ĕndas*, hoofd.

tĕndjak, zich steil in de hoogte verheffend, zooals een toren, vlieger, leeuwerik, hoofddoek enz. Zie *tandjak*.

teng, Chin. e. s. v. groote lantaarn, waarin men olie brandt; *teng tĕrbang*, luchtballon. Zie ook *tanglong*.

tĕngadah, opwaarts zien, naar boven kijken, opkijken; *toendoek-tĕngadah*, op en neder ziende bij een werk; *tĕngadah langit, toendoek pasir*, opwaarts ziende is het hemel, nederwaarts ziende, zand, van de woestijn; *mĕnĕngadah*, id.; *mĕnĕngadah matahari*, zich tegen de overheid of een gebod van hoogerhand verzetten. Mĕn. Het grondw. is *tadah*, zie ald.

tĕngah, midden, het midden, te midden van; half; *jang tĕngahnja*, de middelste. Van vier personen wordt het aldus opgegeven: *jang toewanja, jang tĕngahnja, jang moedanja dan jang bongsoenja; satĕngah*, een half, de helft; de eene helft; eenige, sommige; *tĕngah hari*, middag, het midden van den dag;

tĕngah hari tĕpat, juist twaalf uur op den middag; *di tĕngah-tĕngah tĕrang*, in het openbaar; *sama tĕngah*, het juiste midden; *tĕngah naïk*, ter halver hoogte gestegen, van de zon, 9 uur des voormiddags; *tĕngah toeroen*, halverwege gedaald, van de zon, des namiddags 3 uur; *tĕngah naïk tinggi*, over 9 uur 's morgen; *tĕngah toeroen pandjang*, ruim 3 uur 's namiddags; *t. rĕndah*, 's avonds 5 uur; *tĕngah doewa*, anderhalf; *tĕnga tiga*, derdehalf; *tĕngah tiga bĕlas*, dertiendehalf; *tĕngah tiga poeloeh*, vijf en twintig; *tĕngah tiga ratoes*, derdehalf honderd enz.; *satĕngah gila*, half gek, ook alleen *satĕngah*, b. v. *orang satĕngah*, een halve gek; *tĕngah makan*, juist aan het eten; *mĕnĕngah*, het midden vormen of houden, tusschenbeide komen; ook *mĕnĕngahan* van *tĕngahan; pĕnĕngah*, de middelste, ook van drie geldstukken, die men achter elkander weggeeft, N. Moeh. ook *pĕnĕngahan; pĕrtĕngahan*, halver-, midden, middelmatig, tusschenbeiden; *pĕrtĕngahan djalan*, halfweg, halverwege; *p. ōĕmoer*, middelbare leeftijd; *bĕrtĕngah*, op het midden van iets zijn, b. v. een weg; *antara doewa tĕngah tiga*, driekwart dood, van een zieke.

tĕngar, e. s. v. strandboom, welks bast een roode verfstof levert, tot het vervaardigen van touw en ook als looistof wordt gebruikt, terwijl het hout voor paalwerk in zee dient, daar het niet door den paalworm wordt aangetast.

tĕnggajoen, e. s. v. boom met stekelige, groene, zure, eetbare vruchten, die hout levert, geschikt voor binnenhuisbouw.

tĕnggaloeng, een soort van civetkat, ook *moesang* genaamd; *pagar tĕnggaloeng*, boogvormig hekwerk met spijltjes, zooals op den achtersteven van sommige vaartuigen.

tenggang, tijd, dien iemand zich neemt, of die iemand gegeven wordt, om daarin iets te doen; *tenggang daja*, tijd om raad te schaffen, of om een middel te vinden.

tĕnggara, zie *toenggara*.

tĕnggat; *mĕnĕnggat*, verhinderen, afbreken, stutten van den voortgang van een werk, b. v. door een werk, dat er tusschenkomt.

tenggek, op iets hoogs en smals zitten of hurken, zooals vogels en apen op een tak, ook van menschen gebruikt, b. v. *orang moeda-moeda bĕrtenggek ditĕpi kolam*, de jongelingen zaten gehurkt op den rand van dien vijver; *pakai kopijah tenggek*, het kalotje op één oor, opzij, op zijn jantjes dragen, voor ons: hij draagt zijn hoed opzij. Zie ook *tengger*.

tĕnggĕlam, mogelijk ontstaan uit *tĕrkĕlam*, zinken, verzonken; *tĕnggĕlam dalam laoetan, āsjik*, verzonken in een oceaan van liefde, d. i. smoorlijk verliefd zijn; *timboel-tĕnggĕlam dalam pĕkĕrdjaän*, overkropt zijn van bezigheden; *mĕnĕnggĕlamkan*, doen zinken. d. i. verdrinken, bedr.

tengger, *bĕrtengger*, gehurkt zitten op iets smals, zooals vogels op een tak; ook van apen en menschen gebruikt; *pĕrtenggeran*, stokje in een kooi om op te zitten.

tĕnggiling, de miereneter, het Javaansche schubdier; een soort van plant, ook *sĕnggiling* genoemd; *atap batoe sisik tĕnggiling*, een pannendak. Zie *sĕnggoeloeng*.

tĕnggiri, = *tĕngiri*, zie ald.

tĕnggoeli, I. e. s. v. boom, cassia fistula, die in West-Indië trommelstokkenboom geheeten wordt naar den vorm zijner peulvruchten. II. Batav. lekstroop uit de suiker.

tĕnggoeloeng, = *sĕnggoeloeng*, zie ald. en *gonggok*.

tenggong, gehurkt; *mĕnenggong*, hurken, op de hurken zitten, ook *bĕrtenggong*.

tĕngik, ranzig, sterk van reuk of smaak, inz. van vetten.

tĕngiri, een soort van zeer smakelijken zoutwatervisch, zoo groot als een kabeljauw, met zeer fijne schubben. Soorten zijn: *tĕngiri batang, tĕngiri tohok, tĕngiri toenda* enz.

tĕngkada, e. s. v. rups.

tĕngkalak, e. s. v. pyramidale fuik, kleiner, doch naar evenredigheid langer dan de *lokah*.

tĕngkalang, kleine rijstschuur op palen. Zie *bĕloeboer*.

tĕngkalok, de jonge, nog eetbare pit van steenvruchten, zooals de mangga enz.

tĕngkam, een goudgewicht ter zwaarte

van 6 *koepang*, thans niet meer in gebruik.

tĕngkar, krakeel, harrewarrerij; *bĕrtĕngkar-tĕngkaran*, met elkander harrewarren of krakeelen.

tĕngkarang, Pad. bov.l. = *tĕmbekar*, zie ald.

tĕngkarap, vernield, verwoest, geruïneerd, afgezet, van een Vorst; *mĕnĕngkarapkan*, vernielen, verwoesten, afzetten.

tĕngkawang, e. s. v. boom, die een kostbaar wit, hard vet of boter, *minjak tĕngkawang*, levert, de boterboom. Ook *kawang* en *sĕngkawang* genoemd.

tengkel, keutel, keutelachtig voorwerp, balletje, pil; *mĕnengkel*, als keutels op elkander kleven.

tĕngkeroeng, e. s. v. visch, = *keroengkeroeng*.

tengkes, dun, te dun, van een been, pilaar en dergel. in vergelijking met een ander. Mĕn. *tingkis*, kort van arm of been, vergeleken bij een ander. Zie *rentjeh*.

tĕngking; *mĕnĕngking*, snauwend berispen, afsnauwen, afgrauwen.

tĕngkoe, titel voor de zonen en dochters van den regeerenden Vorst; *tĕngkoe bĕsar*, titel van den troonopvolger of oudsten zoon van den Vorst.

tĕngkoejoeng, e. s. v. schelpdier met groote, fraai gevlamde katschelp, gebruikt om doek te glanzen, zie *gĕroes*.

tĕngkoeloen, e. s. v. boom, met eetbare vruchten.

tengkoh, Chin. bereide opium.

tĕngkok, de nek; ook steeltje waarmeê de rijstkorrel aan den stengel zit; boven-achterhoek van eene vlag, blok van een andere kleur in den bovenachterhoek; *toelang tĕngkok*, nekbeen; *boeloe tĕngkok*, de nekharen, ook de manen van een paard enz.; *tĕmbakau tĕngkok*, nektabak, d. i. tabak van de tweede soort, in tegenoverstelling van *tĕmbakau kapala*, eerste soort tabak; *tĕngkok lipas*, kakkerlakkennek, d. i. een nek, waarin het hoofdhaar spits toeloopt; *badjoe bĕrtĕngkok lipas*, een baadje met puntige opslagen; *tĕngkok bijawak*, een soort van kruipplant, welke bast op de huid van een leguaan gelijkt; *mĕnĕngkok*, een slag of houw toebrengen aan den achterkant van een te vellen boom. Mal.

tĕngkolok, een soort van hoofdbedekking, bestaande uit een doek tot een wrong gedraaid en als hoofddoek gebruikt. (Mĕn. *tĕngkoeloek*, een doek met twee afhangende slippen, door de vrouwen om het hoofd gedragen); *mĕmpĕrtĕngkolok*, iets als tĕngkolok gebruiken.

tĕngkorak, bekkeneel, doodskop, schedel.

tĕngoh; *mĕnĕngoh*, loeien, bulken.

tengok; *mĕnengok*, naar iets kijken, bekijken; *mĕnengok wajang*, naar eene tooneelvoorstelling kijken; *m. oentoeng*, waarzeggen, iemands lot voorspellen; *pĕtengokan*, uitzicht.

tĕnoek, de tapir. Mĕn. id.

tĕnoen; *bĕrtĕnoen*, weven; *bĕrtĕnoen soetĕra*, zijdeweven; *tĕnoenan*, weefsel; *pĕrkakas tĕnoen*, weefgetouw; *tĕnoenan darat*, binnenlandsch weefsel.

tĕnoeng; *mĕnĕnoeng*, stijf en strak aanzien, fixeeren, zitten turen, waarzeggen, voorspellen; *pĕtĕnoeng*, ziener, waarzegger; zie *rĕnoeng* en *mĕnoeng*.

tenoeng, een soort van platronde doos met deksel van vlechtwerk, gebruikt tot overbrenging van spijzen of tot berging.

tĕntang, vlak tegenover, juist, van een plaats; nopens, betreffende, aangaande; *tĕntang pĕrkara itoe*, betreffende die zaak; *bĕrtĕntang ka-*, vlak in de richting van of naar; *bĕrtĕntangan dĕngan*, vlak tegenover iets, dat ver verwijderd is, anders beter *bĕrhadapan dĕngan; doedoek bĕrtĕntangan dĕngan boekit itoe*, vlak tegenover dien heuvel zitten of wonen; *bĕrtĕntangan dĕngan*, ook vlak boven iets; *kĕnalah tĕntang kapalanja*, het trof juist zijn kop; *djangan hilang tĕmpat tĕntang mana ĕngkau batja*, laat de plaats niet verloren gaan, waar ge juist aan het lezen waart; *tĕntangan*, in tegenoverstelling van; ook: wat recht aangekeken wordt, b. v. een huis aan den overkant; *mĕnĕntang*, recht aankijken, ook rechtuit kijken; *m. mata*, vlak in de oogen zien, ook daarmede tarten, uitdagen; *tĕntang mata dĕngan mata*, van aangezicht tot aangezicht, onder vier oogen.

tĕntoe, bepaald, stellig, zeker, vast, bewezen, uitgemaakt; *mĕnĕntoekan*, bevestigen, bepalen, vaststellen, verzekeren, uitmaken, sluiten van een reke-

ning, bewijzen van eene beschuldiging; *tiada tĕrtĕntoekan*, niet bewezen kunnen worden; *katĕntoewan*, zekerheid, bepaling, vaststelling; *bĕlom bĕrkatĕntoewan*, nog niet tot zekerheid gekomen, nog geen vaste instellingen hebben.

tĕpak; *mĕnĕpak*, met de hand afweren, b. v. een slag; *mĕnĕpak sĕndjata jang tadjam*, e. s. v. godsgericht.

tepak, e. s. v. langwerpig vierkant doosje met deksel, soms van hout, maar meest gevlochten van *pandan*-bladeren, gebruikt om er de benoodigdheden voor het betelpruimen in te doen; *pĕmbawa tepak*, sirihdoos-drager, een der volgelingen van een Vorst; *ikan tepak-tepak*, e. s. v. zeevisch.

tĕpam, I. *mĕnĕpam*, de vlakke hand op iets leggen om het te bevoelen. II. voorover op den buik liggen, zie *tangkoep* en *tijarap*.

tĕparam; *orang doedoek dijam-dijam*, stil zitten, Abd. Schets Wrdb.; een band voor het voorhoofd tot sieraad, M.

tĕpas, I. *mĕnĕpas*, sluitend bedekken, zooals b. v. een dekkleed over hetgeen in een koffer gepakt is of over de lading in het landruim; *pĕnoeh bĕrtĕpas*, zoo vol, dat de inhoud op die wijze bij elkaar gehouden moet worden, b. v. een koffer vol tot aan het deksel. II. ook *tĕrpas*, kant, oord, streek, hoek, plaats, b. v. *pada tĕpas timoer*, in de oostelijke streek; *doedoek dĕngan tĕpasnja*, zaten op hunne plaats, M.; *ĕmpat tĕpas doenija*, de vier hoeken der wereld.

tĕpat, juist, vlak in den streek, van den wind; *barat tĕpat*, vlak West; *djalan tĕpat*, weg die regelrecht op iets uitloopt; *kĕna tĕpat*, juist in het midden geraakt; *tikam tĕpat*, loodrecht naar beneden steken, vdW.; *mĕnĕpat*, recht op iets afgaan, b. v. een kogel op het wit.

tepeh, e. s. v. eetbaar zoutwater-schelpdier; *tepeh gorap*, een variëteit daarvan.

tepek, klets, plak, van kalk, modder, klei enz.; platte, vierkante koek, van gekorven tabak en derg. Ook gebruikt als hulp-Telw. voor platte dingen, die men tegen den wand hangt; *mĕnepek*, tegen iets kletsen, plakken; ophangen v. e. schilderij.

tepet; *mĕnepet*, opleggen, opplakken, b. v. een pleister enz.

tĕpi, kant, rand, boord, zoom, strand, oever, grens; *tĕpi laoet*, zeestrand; *tĕpi soengai*, rivieroever; *tĕpi langit*, horizon; *bĕrtĕpikan ĕmas*, van gouden randen voorzien zijn; *mĕnĕpi*, naar den kant gaan of aanhouden, uit den weg gaan; *tĕpijan*, het kantachtige, ondiep gedeelte van een water nabij den oever.

tĕpis, I. *mĕnĕpis*, met de hand afslaan of wegslaan, b. v. een liefkozende hand, aldus afweren. Mĕn. zachtjes met de vlakke hand slaan. II. e. s. v. boom, die geschikt hout voor huis- en waterbouw levert.

tĕpoe, boordevol, tot aan den rand, van een vat; alle zeilen bij, van een vaartuig. Zie *pĕnoeh* en *tapoe*.

tepoek, verlamd aan beenen of voeten.

tĕpoeng, meel; *tĕpoeng basah*, deeg, ook *roti mĕntah; tĕpoeng lĕmbek*, pap om een afdruk van iets te nemen; *t. boengkoes, t. bawang, t. badak, t. boenga, t. manis, t. torak, t. koesoeï* en *t. gomak*, verschillende soorten van versnaperingen; *t. tawar*, geel gekleurd meel, dat als voorbehoedmiddel op personen of zaken gestrooid wordt en ook na het baden als zoodanig wordt gebruikt; *mĕnĕpoeng*, meel maken, meel stampen van de rijst.

tepoh, Chin. e. s. v. hazardspel.

tĕpok, I. *mĕnĕpok*, kloppen, klappen, met de vlakke hand slaan; *bĕrtĕpok tangan*, in de handen klappen; *tĕpoktari*, dansend in de handen klappen; *tĕpok pintoe*, op de deur kloppen, hiervoor ook *kĕtok; mĕnĕpok dada*, zich op de borst slaan, van droefheid; *bĕrtĕpok-tĕpok*, tegen elkander slaan, van de golven; *andjing ditĕpok kapala mĕndjĕngkit ekoer*, als een hond op den kop geklopt wordt, steekt hij den staart in de hoogte, Sprw.; *pĕnĕpok kapas*, een rotan klopper, om katoen te reinigen. II. *mĕnĕpok*, besmeren, bekalken, b. v. een vaartuig, zie ook *tĕlĕpoek*.

tĕra, stempel, zegel, ijk; *mĕnĕra*, stempelen, zegelen, ijken, drukken; *tĕrtĕra*, gedrukt, geijkt; *pĕrtĕraän*, drukkerij; *orang bĕsar-bĕsar tiada mĕmĕgang tĕra*, aanzienlijken, die er geen eigen zegel op nahouden. Oend. Mal.; *tjoepak tĕra*, een geijkte tjoepak-maat.

tĕraboeng; *mĕnĕraboeng*, opstuiven, van

vederen, vdW. Mogelijk beter *tĕrĕboeng* eene wijziging van *tĕrĕbang*?
tĕrada, niet, neen, er niet zijn, op Java.
tĕradjang, frequ. van *tadjang*, schoppen, ook van dieren; *mĕnĕradjang*, iets schoppen, trappen; *mĕnĕradjang pintoe*, de deur intrappen.
tĕradjoe, Perz. *tĕrazoe*, schaalbalans; driehoekige schakel, van touw, kettingen enz. waaraan een lamp, weegschaal enz. hangt, schakel van een vlieger; driehoekige mazen in een netwerk; *tĕradjoe jang tidaķ palingan*, balans die niet naar éénc zijde overslaat, fig. voor een rechtvaardige rechtspraak.
tĕrai, e. s. v. boom, welks kleine, zwarte, zuré vruchten worden ingemaakt in zout.
tĕraķ, I. sintels, slakken; II. overmatig vol, b. v. een bord met spijs, niet van vloeistoffen. III. nest, waarin de kippen hunne eieren leggen, bestaande uit een bamboezen vlechtwerk, boven op een stok geplaatst, = *pĕtarangan*, Jav.
tĕral; *mĕnĕral*, aanzetten, aanporren, aanvuren.
tĕraleng, I. e. s. v. parkiet. II. e. s. v. boom, welks hout geschikt is voor huisbouw.
tĕran; *mĕnĕran*, een poging doen, zich inspannen, persen, drukken, bij ontlasting of het baren, ook om zich op te blazen, zooals een kikker.
tĕrang, licht, helder, duidelijk; *tĕrang hati*, helderheid van geest; *tĕrang hoeroefnja*, de letters zijn duidelijk; *tĕrang tanah*, het morgen-schemerlicht, als het zóó licht is, dat men den grond onderscheiden kan; *t. tĕrbang lalat*, zie bij *tĕrbang; t. tjoewatja*, helder weder, heldere lucht; *t. bĕndĕrang*, zie ald.; *t. tĕmarang*, zie ald.; *mĕnĕrang*, licht verspreiden, vertoonen; *mĕnĕrangkan*, licht doen zijn, verduidelijken, verklaren; *mĕnĕrangi*, verlichten; *katĕrangan*, toelichting, verklaring, opheldering.
tĕrangkera, Port. tranqueira, palissaden, staketsel.
tĕrantai, e. s. v. boom, die fraai meubelhout oplevert.
tĕrap, I. afdruksel van een hollen vorm, zooals b. v. van een puddingvorm; *mĕnĕrap*, met zulk een hollen vorm afdrukken maken; beleggen van een muur met steenen en kalk, metselen, bezetten met edelgesteenten; *bĕrtĕtĕrapan*, bezet of belegd zijn met. Zie ook *tĕrapang*. II. *kajoe tĕrap*, e. s. v. boom, van welks bast buikgordels, hoofddoeken, zakken, touw enz. worden gemaakt; *t. gajal*, een soort welks wortels als geneesmiddel tegen bloedzweren worden gebruikt. III. Jav. wijze, manier, trant, geregelde schikking. Zie I.
tĕrapai, e. s. v. struik, van welks wortels men badwater maakt, vdW.
tĕrapang, metalen omkleedsel eener krisscheede tot aan de *sambir; t. gaboes*, zoodanig omkleedsel over de geheele scheede, de *sambir* er onder begrepen; *bĕrtĕrapangkan ĕmas*, zulk een omkleedsel van goud hebben. Zie ook *tĕrap*.
tĕranas, harde zeegrond.
tĕras, het hart, de kern, van boomen, de geheel zuivere korrel, van graan; *mĕnĕras*, alleen het hart of de kern nemen van boomen; door stampen geheel wit maken, van de rijst.
tĕrasi, Jav. e. s. v. stinkende vischgelei, die in spijzen gemengd wordt. Zie *bĕlatjan*.
tĕrasoel; *soerat tĕrasoel*, handleiding voor het schrijven van brieven, waarin meestal de verschillende *poedji-poedjian* en opschriften worden opgegeven.
tĕratai, waterlelie; zie *toendjoeng* en *sĕrodja*.
tĕrataķ, loods aan een steiger, schamele hut, ook als men nederig van zijne woning spreekt; *tĕrataķ doesoen*, verzameling hutten bij afgelegen rijstvelden.
tĕratoe, Port. pijniging; *tĕmpat tĕratoe*, pijnbank.
tĕrau; *mĕnĕrau*, het garen bij het weven van de *gĕlendoeng* weder op de *pĕlĕting* brengen.
tĕrawang, Jav. à jour gewerkt; *mĕnĕrawang*, à jour werken.
tĕrazoe, zie *tĕradjoe*.
tĕrban, ook *taban*, nederstorten, invallen, instorten van gebouwen enz., afbrokkelen van aarde, inzakken, Mĕn.
tĕrbang, vliegen; stuiven, opstuiven, van stof enz.; ook waaien van een vlag. Mal. Sam. I. pag. 26; *t. pikiran*, zijne gedachten verloren hebben; *t.*

soemangat, zijne tegenwoordigheid van geest verloren hebben; *t. roḥ*, geheel verbluft staan; *t. mĕlata-lata*, laag bij den grond fladderen; *mĕnĕrbangkan*, doen vliegen, met iets wegvliegen; *bĕtĕrbang*, vliegende zijn; *bĕtĕrbangan*, met zijn velen vliegen; *tĕrbang lalat*, de tijd even voor zonsopgang, wanneer de vliegen beginnen te vliegen; *saoeh tĕrbang*, werpanker, enteranker.

tĕrbit, voortspruiten, opkomen, opwellen, oprijzen, ontstaan, ontspringen, uitbreken; *tĕrbit fadjar*, de dageraad; *t. matahari*, het opkomen van de zon; *t. pĕloeh*, uitbreken van het zweet; *t. ajar-mata*, tranen in de oogen krijgen; *t. pikiran*, op de gedachte komen; *mĕnĕrbitkan*, doen te voorschijn komen, er uit doen komen, in hooger beroep komen.

tĕrboel, een soort van eetbaren zoetwatervisch.

tĕrboet, bout, tot aaneenhechting van zware lichamen, vdW.; pen, houten nagel, L. en R. v. Eys.

tĕrdjoen, afspringen, zich van iets afstorten; lager zijn dan iets, waarmede het even hoog behoort te wezen; bijspringend, inspringend, van iemand, die voor het werk niet aangenomen is, b. v. *tĕrdjoen dari atas koedanja*, van zijn paard afspringen; *t. kadalam ajar*, in het water springen; *t. amat sĕrambi ini*, deze voorgalerij is zeer laag, vergeleken bij den vloer van het huis; *doekoen tĕrdjoen*, een geneeskundige, dien men laat komen op het oogenblik als hij noodig is, in tegenoverstelling v. e. aangenomene of *doekoen tĕmpah; mĕnĕrdjoenkan*, afstorten, afsmijten, vernederen; *bĕtĕrdjoen-tĕrdjoenan*, afspringen, zich neerstorten van iets, van velen; *katĕrdjoenan*, overvallen worden, b. v. *sapĕrti boedaḳ katĕrdjoenan sawan*, als een kind, dat door stuipen wordt overvallen.

tĕrĕdjal, zeer steil, nagenoeg loodrecht, van een helling.

tĕrĕdjang; *mĕnĕrĕdjang*, snel loopen, rennen; snel naar iets toeloopen, vdW.

tĕrĕdjing, e. s. v. lang en krom mes, P.

tĕreh, krachtsinspanning, vdW. Zie *tĕriḳ*.

tĕrejaḳ, schreeuw, geschreeuw; *bĕrtĕrejaḳ*, schreeuwen; *bĕrtĕrejaḳ mĕnjoeroeh*, kommandeeren, zooals een officier. H. Abd.

tĕrĕnah, weinig gewend zijn, nog groen zijn; *orang tĕrĕnah*, onnoozele hals, die niet veel gewoon is en zich over alles verwondert.

tĕrĕnaḳ, voortdurend in de nabijheid van een persoon of op een plaats geweest zijn, voortdurend in dezelfde woonplaats blijven, steevast zijn; *orang tĕrĕnaḳ*, de oorspronkelijke bewoners; *t. kapada radja*, voortdurend in 's Vorsten nabijheid zijn.

tĕrĕnang, e. s. v. aarden waterkan, welks mond gedekt is met een nap van kokosdop, bij aanzienlijken soms van zilver; ook terrine; *tĕrĕnang tĕpĕridaḳ*, zulk een waterkan met bloemwerk er buiten op.

tĕrendaḳ, e. s. v. hoofddeksel van gevlochten bamboe, in den vorm van een stompen kegel of halven bol; *t. mĕlajoe*, is vervaardigd van *bĕngkoewang*-bladeren; de *t. tjina*, van bamboe-vlechtwerk met rotan, gevoerd met bamboe-bladeren en heeft bovenop een soort van pluim of knop van papier.

tĕrĕntang, e. s. v. boschboom, waarvan eenige variëteiten, als: *t. batoe*, *t. boeroeng*, *t. baja* en *t. tangan*.

teret, beter *deret*, zie ald.

tĕrgĕletjoeḳ, zie *pĕletjoeḳ*.

tĕrgĕlijat, zich verrekt hebben; zie *gĕlijat*.

tĕrḥál, zie *ḥál*.

tĕri, Skr. drie. Komt alleen voor in *sĕri tĕri boewana* en in *tĕri soela*, zie aldaar.

tĕrigo, Port. tarwe; *tĕpoeng tĕrigo*, tarwemeel.

tĕriḳ, stevig, vast aangehaald, klemmend, nijpend; *panas tĕriḳ*, smoorheet, nijpend warm; *harga tĕriḳ*, vast in prijs, prijshoudend, hoog in prijs; *sĕloewar jang tĕriḳ*, spanbroek; *sagĕnggam tĕriḳ*, een stevige vuist vol; *mĕngikat tĕriḳ-tĕriḳ*, zeer stevig vastbinden; *pipi jang tĕriḳ*, strakke wangen, van oude lieden, niet meer bol en mollig; *mĕmĕriḳkan*, spannen, stijf aanhalen, stevig binden. Zie ook *tarik*.

tĕrima, ontvangen, aannemen, goedvinden, toestaan van een verzoek; dankbaarheid; *tĕrima-kasih*, dank; *koerang tĕrima*, ondank, ondankbaarheid; *mĕnĕrima*, iets ontvangen, aannemen enz.; *mĕnĕrima-kasih*, dank betuigen, bedanken; *mĕnĕrima karoenia*, dank betuigen

aan den Vorst; *mĕnĕrima kabĕnaran*, de waarheid aannemen, gelooven.

tĕri-oedjoeng, = *tĕri soela*, zie ald.

tĕripang, zee-egel, zeeworm, holothuria edulis. Zie *gamat* en *labi-labi*.

tĕriti; *mĕnĕriti*, in een rij op iets duns in de hoogte zitten, zooals een rij vogels op een tak, een rij matrozen op een ra. Het grondw. is *titi!*

tĕritiķ, e. s. v. boom met taai hout, waarvan men riemen maakt.

tĕritip, zeer kleine zeeschaaldieren, die zich aan den bodem der vaartuigen en aan paalwerk hechten; *ditoemboehkan tĕritip*, begroeid met zulke schelpdiertjes.

tĕrka, Skr. *mĕnĕrka*, raden, gissen, vermoeden, verdenken; *kĕna tĕrkanja*, zijn gissen is raak, hij heeft het geraden; *tĕrka-tĕrki*, elkander raadsels opgeven; *pĕnĕrka*, raadsel, wie gist of vermoedt; *pĕnĕrkaän*, gissing, vermoeding. Zie ook *tĕka*.

tĕrkam; *mĕnĕrkam*, bespringen, zich met een vaart op iets of iemand werpen, iemand of iets overvallen, op het lijf vallen. Zie *tĕrpa*.

tĕrkoel, buks, karabijn, kort geweer.

tĕrkoep; *mĕnĕrkoep*, met het voorste gedeelte tegen het voorste gedeelte van iets aanbonzen, zich met de borst aan iemands borst werpen. Ook *tĕrkap*.

tĕrlantar, en *tĕlantar*, = *tĕrhantar*, zie *hantar*.

tĕrmasa, zie *tamasjá*.

tĕroeboeķ, e. s. v. zeer fijnen zeevisch, de indische elft, welks kuit, de *tĕlor tĕroeboeķ*, gezouten, een belangrijk handelsartikel uitmaakt, en de indische kaviaar genoemd kan worden; *tĕroeboeķ kirip*, is de mannelijke of kuitlooze, die in den handel onderscheiden wordt van de andere; *sajoer tĕroeboeķ*, e. s. v. plant.

tĕroeķ, I. het geluid van linnen dat scheurt of van touwwerk, dat afbreekt; II. terdege erg, van een zieke, zeer verzwakt; uitgeput, afgetobt, afgemat.

teroeķ, I. *mĕneroeķ*, in of naar iets steken, opdat er aan het voorwerp, waarmee men steekt, iets blijve hangen, b. v. in een zak met rijst om den inhoud te keuren, naar visch, ook in den grond om naar ertslagen te zoeken enz. II. e. s. v. snip, T.; hiervoor *tĕtiroķ*, Sw.

tĕroemboe, klip in zee, zoowel blinde als zichtbare.

tĕroempah, houten klossen onder de voeten met een knop, die door de voorste teenen wordt vastgehouden; *ikan tĕroempah*, e. s. v. zeevisch, overeenkomende met onze bot.

tĕroena, Skr. jongeling, tot manbaarheid gekomen, ook van dieren; *anaķ tĕroena dan anaķ dara*, jongelingen en maagden.

tĕroeng, e. s. v. klimplant, met vruchten, die alleen gekookt als groente, of gebraden kunnen gegeten worden, solanum melongena. Soorten zijn: *t. poetih*, *t. oengoe*, *t. pĕrat*, *t. asam*, *t, pipit* en *t. kĕmau*, van welke laatste de bladeren als geneesmiddel worden gebruikt.

tĕroentoem, e. s. v. boom, die aan het strand groeit, met hard hout, alleen geschikt voor brandhout en paalwerk. Jav. id.

tĕroes, er door heen, regelrecht door; zonder omwegen, b. v. iets zeggen; *tĕroes-tĕrang*, ronduit, rond voor de vuist; *tĕrang-tĕroes*, doorzichtig, transparant; *tĕroes mata*, clair-voyant, in het verborgen kunnen zien; *mĕnĕroes*, doordringen; *tĕroes-mĕnĕroes*, door en door, in doorsnede van een bol, ook *tĕroes-tĕmboes*; *tĕroes mata*, ook nog helderziend, een goed inzicht hebben; *tĕroes pandang*, id. ook: in het verborgene kunnen zien; *bĕrdjalan tĕroes*, regelrecht door gaan; *mĕnĕroesi*, iets doordringen; *mĕnĕroeskan*, dóórsteken, doorgraven, doorboren; *tĕroesan*, kanaal ter bekorting van de vaart tusschen twee plaatsen, vaart binnendoor.

tĕroesi, kopervitriool, sulph. cupri, een voortreffelijk uitwendig middel tegen de frambozenuitslag.

terong, Jav. = *tĕroeng*, zie ald.

tĕrongko, Port. tronco, gevangenis.

tĕropong, buis, pijp, blaaspijp, verrekijker; *t. bintang*, teleskoop; *t. toema*, mikroskoop; *tĕropong abah*, kijker op drievoet en voorzien van een richtingstoestel; *mĕnĕropong*, met een verrekijker naar iets kijken.

tĕrpa; *mĕnĕrpa*, snel tot iets gaan, op iets afgaan, zich op iets werpen, bespringen. Zie ook *tĕrkam*.

tĕrpoel, bok aan een rijtuig, zitplaats van den koetsier.

tĕrsoe, een soort van eetbaren zoutwatervisch.
tĕrtawa, lachen, zie *tawa.*
tĕrwelo, verbasterd Port. konijn. Zie *kĕweloe.*
tĕsmaḳ, verb. Perz. bril.
tĕtaboewi, e. s. v. vogel.
tĕtaḳ; *mĕnĕtaḳ,* houwen, hakken; *mĕnĕtaḳ rĕmoeḳ-rĕmoeḳ,* goed fijn hakken, b. v. tobawortels enz.; *mĕnĕtaḳkan,* met iets houwen; *tĕtaḳ-mĕnĕtaḳ,* elkander houwen, over en weer houwen en hakken.
tĕtal, dicht ineen, tot een compacte massa, van klei, gekookte rijst en dergel.; dicht van weefsels; *mĕnĕtal,* dicht ineenwerken.
tĕtamoe, Jav. zie *tamoe.*
tĕtampan, een geel zijden doek, die over den linkerschouder geslagen alleen door hofbedienden in tegenwoordigheid van den Vorst mag worden gedragen; *t. wali,* een kleinere, fijnere soort. De *tĕtampan* wordt ook gespreid over zaken, die men den Vorst aanbiedt of voor hem uit draagt.
tĕtang, = *tĕntang; tĕtangan* = *tĕntangan,* zie ald.
tĕtap, I. vast, standvastig, bestendig, rustig, vast besloten; *bintang tĕtap,* vaste ster; *doedoeḳ tĕtap,* vast verblijf houden, stil zitten; *pikiran jang tĕtap,* een vast bepaalde gedachte; *tĕtaplah akoe dĕngan pĕkĕrdjaän toelis-mĕnoelis,* ik was bestendig met allerlei schrijfwerk bezig; *mĕnĕtapkan mata,* het oog vestigen; *mĕmpĕrtĕtapkan,* geruststellen; *pĕrtĕtapkanlah hatimoe,* stel u gerust; *mĕnĕtapi,* strak zien op, fixeeren, ook versterken, b. v *mĕnĕtapi moeka,* strak in het gelaat zien; *mĕnĕtapi orangnja,* hunne manschappen versterken, in den krijg; *siti mĕnĕtapi tĕmpat tidoer,* de juffer beschouwde aandachtig de slaapplaats; *katĕtapan,* vastheid, volharding; *katĕtapan pada pĕkĕrdjaän,* volharding bij het werk; *tĕmpat katĕtapan,* de grond, waarop iets staat, de begane grond, b. v. *goenoeng itoe tingginja sariboe dĕpa daripada tĕmpat katĕtapan,* die berg is duizend vadem hoog boven den beganen grond. II. *mĕnĕtap,* drukkende opdrogen, b. v. tranen met een zakdoek, het geschrevene met vloeipapier enz.; *pĕnĕtap,* het middel daartoe gebezigd, b. v. zakdoek, handdoek, droogdoek, vloeipapier. Dit wordt ook *tatap* geschreven.
tĕtapi, Skr. maar, doch, evenwel, echter; *akan tĕtapi* en *akan tĕtapinja,* hetzelfde versterkt, zooals ons m á á r.
tĕtas, doorgebroken, b. v. van een ei, wand, beschot, naad, dijk enz. opengebeiteld, à jour, van snijwerk; *mĕnĕtas,* doorbreken, à jour werken.
teteḳ, borst van een zogende vrouw, ook van een wijfjesdier; *mĕneteḳ,* aan de borst zijn; *mĕmbĕri teteḳ,* de borst geven.
tĕtĕrapan, zie *tĕrapang* en *tĕrap.*
tetes, Jav. druppel, melasse, lekstroop.
tĕtiroḳ, zie *tĕroeḳ.* II. ook = *boeroeng bĕrkeḳ* Sw.
tĕtoemboe, zie *toemboe.*
tezi, Perz. vlug; *koeda tezi,* een vlug paard.
tiada, zie *tijada.*
tian, zie *tijan.*
tiang, zie *tijang.*
tiba, I. voor den dag komen, belanden, aankomen, binnenvallen, b. v. van een vaartuig aankomen, raken van een slag met een zwaard; *tiba-tiba,* onverwachts, van iets of iemand die verschijnt, doch niet van verdwijnende zaken; *katibaän,* overvallen worden, plotseling krijgen, b. v. een ziekte. II. *tiba lajar,* schildachtig afdakje onder het einde van den nok over een zoldertje, *para boewang* genoemd. III. *pĕtiban sampir,* Jav. poëtische benaming van het geschenk, dat bij verloving gegeven wordt, Pr. Dj. bij woordspeling, spottenderwijs ook: *pĕtiban sampah; mĕmpĕrtiban sampir,* voor een meisje die verlovingsgeschenken geven. Zie ook *tiban.*
ṭibaā, Arab. natuurlijke aanleg.
tiban, I. wat tegen den inzet betaald wordt; *tiban doewa,* betaling van tweemaal den inzet; *mĕniban,* te kosten leggen voor iets, verdoen. II. het geld door den bruidegom aan de ouders der bruid betaald, meer *pĕtiban.*
tidaḳ, neen, niet; zie *tiada.*
tidjaḳ, = *pidjaḳ,* zie ald.
tidjárat, Arab. koophandel.
tidji, = *tezi,* zie ald.
tidoer, slapen; *t. hajam,* hazenslaap, lett. kippenslaap; *tatidoer,* slaapniet, bijnaam van den geitenmelker; *mĕnidoerkan,* te slapen leggen; *mĕnidoeri,* beslapen, op iets slapen; *katidoeran,*

beslapen zijn, slaapstede, bed; *sakatidoeran*, slaapkameraad; *tĕrtidoer*, in slaap vallen; *pĕnidoer*, slaapkop, slaapmiddel; *pĕtidoeran*, slaapplaats; *katidoer-tidoeran*, slaapzucht.

tiga, drie; *tiga bĕlas*, dertien; *tĕngah tiga bĕlas*, dertiendehalf; *tiga poeloeh*, dertig; *katiga* en *tiga-tiga*, alle drie; *jang katiga*, de derde; *katiganja*, met hun drieën; *sapĕrtiga*, een derde; *sapĕrtigaän*, derdedeel; *sapĕrtigaän malam jang achir*, laatste derdedeel van den nacht, S. Dz.; *mĕniga-hari*, een doodenmaal houden drie dagen na iemands overlijden.

tigi, zie *mĕntigi*.

tiharap, zie *tijarap*.

tihoe, Perz. de patrijs.

tijada, samentr. van *ti* en *ada*, er niet zijn, niet aanwezig zijn, niet bestaan; onbestaanbaar; *ta'dapat tidak*, het kan niet niet zijn, d. i. het moet bepaald, volstrekt; *mĕniadakan*, niet doen zijn, tot niet maken, vernietigen, afschaffen, ontkennend beantwoorden; *katijadaän*, het niet zijn, de afwezigheid.

tijah, Arab. *padang tijah*, de woestijn van Arabië.

tijan, buik, inz. van eene zwangere vrouw; *mandi tijan*, buikbaden, eene plechtigheid op de helft der zwangerschap.

tijang, mast, paal, stijl, pilaar, zuil; *tijang karadjaän*, de zuilen van het Rijk; *t. agoeng*, de groote mast; *t. pĕngapoeh*, topmast, steng; *t. hadap*, voormast, fokkemast; *t. bĕlakang*, bezaansmast; *kapal tiga tijang*, driemaster; *tĕngah tiga tijang*, bark; *doewa tijang*, brik; *tĕngah doewa tijang*, schoener; *t. gandja eras*, mast en steng uit één stuk; *t. bandera*, vlaggestok; *t. pĕrhoekoeman*, galg; *bĕrtijang toenggal*, met één mast; *t. batoe*, steenen pilaar; *sabatang tijang*, één paal of pilaar, ook: in rechte linie, van afstamming; *t. sĕri*, de vier achterste en dikste pijlers in een vorstelijke woning, die de *sĕri-astana*, vormen; *radja tijang* en *poetĕri tijang*, de twee voornaamste stijlen of pijlers in een inlandsch huis; *t. bĕralas*, palen op steenen voetstukken; *t. tanam*, de pijlers van een huis, die niet op steenen rusten, maar in den grond geplant zijn; *t. pĕndarat*, meerpaal voor vaartuigen; *t. bĕrtoepai*, mast met klampen; *satijang bĕlah*, schuld wegens nog niet betaalde huwelijksgift; *bĕrtijangkan bĕsi*, van ijzeren masten voorzien zijn.

tijap, meest *tijap-tijap*, elk, ieder, telkens; ook *satijap; tijap-tijap samoewa*, allen gezamenlijk en ieder in het bijzonder.

tijaram, wellicht ontstaan uit *ti* niet en *aram* = *adĕm*, Jav. koud, dus niet koud, d. i. warm; *pĕnijaram*, een verwarmingsmiddel na een koud bad, = *obat hangat*, R. P.

tijarap, vooroverliggend plat op den buik ontstaan uit *ti*, niet, en *arap*, voorkant, dus niet de voorkant vertoonend; *mĕnijarap*, voorover gaan liggen; *mĕnijarapkan*, doen voorover liggen.

tijoeman, naam van een eilandje in de straat van Singapoera, waar veel *ambalau*-boomen groeien, vandaar dat deze ook *pohon tijoeman*, worden genoemd.

tijoeng, spreeuw; soorten zijn: *t. batoe*, *t. bĕlatjan* en *t. ĕmas* = *bejo*.

tijoep; *mĕnijoep*, blazen, ook op een instrument; van den wind: waaien; *tijoep-tijoep* en *tĕtijoep*, e. s. v. boom, met zwaar hout.

tik, = *tak*, doch fijner en scheller.

tika-tika, kluwen; *mĕnika-nika*, tot een kluwen winden; *bĕnang satika-tika*, een kluwen garen.

tikal, I. e. s. v. gebak, vervaardigd van kleefrijst; II. een Siam. zilveren munt, ter waarde van *f* 1.60.

tikam, steek met een scherp voorwerp, b. v. met een wapen, naald, doorn enz. *tikam mĕmboenoeh*, doodsteek; *mĕnikam-mĕmboenoeh*, verwonding en doodslag; *mĕnikam*, steken, prikken met een wapen of scherp werktuig; doodsteken, overhoop steken, schieten met knikkers of geld in een kuiltje of naar iets; *m. kabawah*, over den kop gaan, van een vlieger, schootgaan; *m. lĕpas*, met een harpoen of iets puntigs naar iets werpen; *m. tĕpat*, loodrecht naar beneden steken; *m. toeding*, schuin naar beneden steken; *m. lansar*, horizontaal langs den grond werpen, b. v. met een schijflood; *ditikam sĕngat*, door een angel gestoken; *bĕrtikam*, een tweegevecht op de kris houden; aan het steken zijn; *pĕrtikaman*, hellebardiers, lansknechten.

tikar, mat, inz. fijn gevlochten mat;

t. bantal, mat en kopkussen, het inl. beddegoed; *tikar haloes* en *t. sĕmbahjang*, bidmatje; *t. patjar*, e. s. v. matten van *pandan*-bladeren, met figuren, waarvan de kleur gelijkt op de kleur, die men met *patjar*-bladeren op de nagels maakt; *t. bĕrlapis*, legmatjes. Zie ook *ganti*.

tikas, I. afscheiding, zooals tusschen zout en zoet water; achtergelaten merk van weggezakt water, nagelaten indruk van een bindsel enz. Jav. *tigas*. II. *mĕnikas*, brullen, van leeuwen, L.

tike, Jav. balletje bereide opium, één pijpvulling; ook e. s. v. aardaker.

tikoe, een soort van vogel, Abd. Sch. Wrdb.

tikoeloeḳ, zie *tĕngkoeloeḳ*.

tikoes, rat, muis; *t. boesoeḳ* en *t. toeri*, stinkrat, muskusrat; *t. padi*, veldmuis; *t. tanah*, landrat; *t. ambang boelan*, spitsrat; *t. moendoeḳ*, e. s. v. groote huisrat; *kikir eikoer tikoes*, een lange ronde vijl.

tiḳpi, Chin. e. s. v. driepuntige strijdvork, waarvan de middelste punt de langste is.

tilam, slaapmatras, bultzak.

tilawat, Arab. het overdenken, het zingend lezen van den Koran.

tiliḳ; *mĕniliḳ*, aandachtig gadeslaan, waarnemen; ontzien, eerbiedigen, in gunst nederzien op; ook in het verborgen zien, b v. *ija koenoen pandai mĕnilik*, hij is bepaald knap in het zien van verborgen dingen.

ṭilsam, Arab. talisman.

tim; *ĕtim*, gekookt in hermetisch gesloten pot of bus, zooals in onze gortbus; *nasi tim*, rijst met kip, aldus gekookt, een ziekenkost; *mĕngĕtim*, aldus koken. Het schijnt uit het Chin. te zijn.

timah, tin, lood, zink, onderscheiden in: *timah poetih*, tin; *t. hitam*, lood; *t. sari*, zink. Ook een tinnen muntje van $\frac{1}{10}$ duit waarde.

timang; *mĕnimang*, wiegend op handen of voeten op en neêr bewegen, opgooien en weer vangen, van een kind, een lans drillen, troetelen, stoeiend spelen; *timangan*, dat wat men troetelt, waarmede men solt, speelpop, kind bestemd voor troonopvolger; *nama timangan*, ook alleen *timangan*, troetelnaam; *bĕlom bĕranaḳ tĕlah ditimang*, Sprw. voor ons: de huid verkoopen vóór de beer nog geschoten is.

timba, schepemmer, putemmer, aker, meestal van *oepih* vervaardigd; *timba roewang*, middenvak van het ruim in een vaartuig, waar het water uitgehoosd wordt; *mĕnimba*, putten, water scheppen met een putemmer of aker, hoozen; *mĕnimba roewang*, het ruim van een vaartuig uithoozen; *angin m. roewang*, wind, die van terzijde inkomt, en dus gelegenheid geeft tot uithoozen van het vaartuig; *daoen timba tasik*, e. s. v. plant, Abd. Schets Wrdb.; *bĕrtimba kĕrang*, schelpen opscheppen, fig. voor veel lawaai maken; *bĕrtimba oewang*, bij groote hoeveelheden geld gebruiken; *mĕnimba ajar kalaoet*, water in zee hoozen, d. i. geven aan hen, die het niet noodig hebben.

timbal, tegen iets opwegend, balanceerend; *timbal mati*, medegenoot in den dood, samen sterven, in den dood vergezellen, = *bela*, zie ald.; *doedoeḳ bĕrtimbalan dĕngan*, gelijk in rang of hoogte zitten met; *mĕnimbal*, opwegen tegen iets, het tegenwicht houden aan iets; *bĕrtimbal*, een tegenhanger hebben; *sĕligi tadjam bĕrtimbal*, houten werpschicht, gepunt aan beide einden; ook fig. gebruikt van iemand, die zich schijnbaar op de zijde van beide partijen houdt, om er zijn voordeel mee te doen; *timbalan*, tegenhanger, symmetrie, weêrga, evenknie, wat tegen iets of iemand opweegt; *timbal baliḳ*, van weerskanten, aan beide zijden, b. v. *banjaḳlah mati timbal baliḳ*, van beide zijden sneuvelden er velen; *laloe mĕnangis bĕrtimbal baliḳ*, vervolgens weenden zij van weerskanten, Pad. bov.l.; *sĕtimbal*, e. s. v. boom met geneeskrachtige eigenschappen.

timbang; *mĕnimbang*, wegen, overwegen, wikken, betalen met iets als tegenwicht, het tegenwicht houden aan iets; *mĕnimbang sama bĕrat*, bij het wegen gelijk gewicht geven, ook fig. voor een onpartijdige rechtspraak; *timbang tĕrima*, wederkeerig van elk. in ontvangst nemen, met wederzijdsch goedvinden; elk. kunnen aannemen als zijnde van gelijke geboorte of stand; *mĕnimbang hati*, rekening houden met iem. gevoelens, ook *mĕnimbang rasa orang;* verschoonen, ontzien; *bĕrtimbang-tanda*, de verlovingspanden wis-

selen; *satimbang děngan njawa* en *timbangan njawa*, zoo lief als zijn eigen leven; *měměli timbang toenai*, met gereed geld koopen, geld bij den visch geven; *ditimbang děngan rejal*, tegen realen opgewogen, d. i. met realen betaald; *timbangan*, dat wat gewogen wordt of tot wegen wordt gebruikt, ook: overweging; *daoen timbangan*, weegschalen; *batoe timbangan*, weegsteenen, de gewichten, ook *boewah timbangan*; *timbangan bělah běhagi*, vermindering eener straf, b. v. wegens verzachtende omstandigheden; *timbangan pěrahoe*, bakspier, doovejut = *katir*, zie ald.; *timbang-měnimbang*, over en weer overwegen, bij herhaling overwegen, wikken en wegen; *dan kilat pon běrtimbanganlah antara laoet dan darat*, de bliksemen werden beurtelings aangetrokken door het land en de zee.

timbar, krachtig opwekkend middel om iem. te doen bijkomen uit eene bezwijming, of om vervallen krachten weêr op te wekken.

timbaroewang, zie bij *timba*.

timbau; *měnimbau*, verhoogen of verlengen door aanvoeging van planken of door aanzetting van een stuk, b. v. *badjoe běrantai běrtimbau-timbaukan děngan ěmas*, een maliëenkolder verlengd met een gouden aanzetsel.

timboeh, beer, hoofd, wal. Zie *tembok*.

timboel, aan de oppervlakte komen, bovenkomen, opkomen van planten, van de hemellichamen; *timboel těnggělam dalam pěkěrdjaän*, overkropt zijn van bezigheden; *běras timboel*, rijst, die door de klander is uitgevreten en daardoor bij het wasschen bovendrijft; *batoe timboel*, puimsteen; *hoeroef timboel*, letters en relief; *soeratan timboel těnggělam*, inscriptie en basrelief; *timboel boelan*, het wassen der maan, met wassende maan, Pr. Dj.; *dalam sapoeloeh běhagian hoetangnja tiadalah timboel saběhagian djoega*, er kwam van zijn schuld geen tien procent terecht, letterl. bovenwater; *měnimboelkan*, doen opkomen of bovenkomen of bovendrijven; *m. nama*, een naam weer in gedachtenis brengen; *pěnimboel*, vermogen om zich onkwetsbaar te maken; *ělmoe pěnimboel*, e. s. v. geheime wetenschap, waardoor men zich vrijwaart voor de uitwerking van slagen en steken.

timboen, opgehoopt, ruwe hoop of stapel van iets; *běrtimboen-timboen*, bij hoopen; *těrtimboen*, opgestapeld. Dat het woord werkelijk zoo is, zie Pel. Abd. de transscr. p. 20 en Měn. wrdb.

timboes; *měnimboes*, bedelven, bedekken, dichtstoppen, overstelpen, dichtmaken van een gat; *m. rat-rat*, dichtstoppen en aanstampen; *m. gěmboer*, losjes dichtmaken, b. v. met aarde; *ditimboes ombak*, door de golven bedolven; *sěgala pintoe kota ditimboesnja děngan batoe*, al de stadspoorten stopte hij dicht met puin.

timoe-timoe, van rechtswege; *měnang timoe-timoe*, van rechtswege winnen; *alah t. t.*, van rechtswege verliezen.

timoen, komkommer, zie *hantimoen*.

timoer, het Oosten; *timoer laoet*, N. O.; *timoer měněnggara*, O. Z. O. zie *toenggara*.

timpa; *měnimpa*, neervallen op iets; *di-timpa*, getroffen worden, op zich krijgen iets dat valt; *ditimpa daulat marhoem*, door den vloek der voorouders getroffen worden; *ditimpa mara*, door onheil getroffen; *měnimpakan*, iets op iemand of iets doen neerstorten; *timpa matahari*, zonnesteek; *timpa-měnimpa*, op elkander gevallen, elkander drukken.

timpang, mank, als blijvend gebrek; *měnimpang*, hinken, mankgaan; *timpang kaki*, ongelijk van de beenen en daardoor mankgaan; ook fig. b. v. *běrtimpanganlah roepanja laki-laki děngan pěrěmpoewan itoe*, die man en die vrouw gaan samen mank, d. i. passen niet bij elkander, naar het schijnt. Abd. Sch. Wrdb.; ook van oude meubels en van de tong in eene balans doorslaan, overhellen.

timpas, afgeloopen, effen van het water; *soeroet timpas*, volkomen eb, geheel laag water. Ook droog geloopen van eene rivier of kreek.

timpé, Jav. koekjes van gegiste boontjes, die men in de pan met vet bakt.

timpoeh; *běrtimpoeh*, met de beide beenen naar rechts onder het lichaam zitten, terwijl men op de linkerhand rust, de fatsoenlijke wijze van zitten voor vrouwen, b. v. *maka dajang-dajang kaěmpat sigěralah datang běrtimpoeh rapat*, en de vier hofjuffers kwamen spoedig en zetten zich aldus dicht bij elkander. Bid. Sar.

timpoes, naar onderen spits toeloopend of dunner wordend, zooals b. v. een drinkglas, kastpoot, scheepsromp enz.
tindan; *měnindan,* zonder orde ophoopen van lange voorwerpen, zooals balken, potlooden enz. door het einde van het eene voorwerp te leggen op het andere; *tindan-měnindan = tindih-měnindih,* zie ald.
tindas, zie *tindĕs.*
tindawan, Mĕn. = *tjĕndawan,* zie ald.
tindĕs, Jav. = *tindih,* Mal. drukken, platdrukken, ook met den nagel en vandaar ook: dooddrukken, knippen van ongedierte. Mĕn. id.
tindih, drukken op iets, gedrongen, gedrukt, opeen gedrongen; *tindih kasih,* zie bij *djahit; měnindih,* iets of iem. drukken, verdrukken, in het nauw brengen; *těrtindih,* gedrukt, verdrukt; *pěnindih,* drukker; *pěnindih ḳarṭas,* of *p. soerat,* pressepapier.
tindiḳ; *měnindiḳ,* doorprikken, doorsteken, doorboren van iets duns, b. v. de oorlellen, om er ringen in te doen.
tindjaḳ, zie *tidjaḳ* en *pidjaḳ.*
tindjau; *měnindjau,* van boven uitkijken, met uitgerekten hals naar iets in de verte zien; *tindjau karang,* uitkijk op den voorsteven van een inl. vaartuig; *t. běloekar,* een soort van boom, die boven het kreupelhout uitsteekt; *běrtindjau-tindjauwan,* overal boven uitkijken, van de rijstaren; *pěnindjau,* bespieder, voorwacht, voorpost, vedette; *pěnindjauwan,* plaats vanwaar men uitkijkt.
tindjoe; *měnindjoe,* met de vuist of knokkels stooten, inz. in het gelaat of op het hoofd.
ting, = *tang,* doch fijner en helderder.
tingau, Mĕn. knoopnaald of pen van bamboe of hoorn.
tinggal, overblijven, achterblijven, blijven, vertoeven, verblijfhouden, wonen, wegblijven, liggen blijven, voortduren; *t. anaḳ,* de naam van e. s. v. vogel, welks geroep aldus klinkt; *t. baïk-baïk* en *tinggallah,* vaarwel; *těmpat tinggal,* woon- of verblijfplaats; *měninggal,* heengaan, sterven, overlijden; *měninggalkan,* verlaten, achterlaten, doen overblijven, nalaten, niet voortzetten, in den steek laten; *pěninggal,* vertrek; *sapěninggal,* na het vertrek, na den dood; *pěninggalan,* wat men achterlaat, kinderen, goederen enz. nalatenschap; *těrtinggal,* achtergebleven. In sommige brieven wordt de hollandsche stijl nagebootst en gebruikt men *těrtinggal* voor ons: verblijven, b. v. met achting enz.; *katinggalan,* achtergelaten en dus: overgebleven, verlaten.
tinggang, e. s. v. vaartuig, L.
tinggi, hoog, hoogte; ook voornaam, uit de hoogte, van iem. gedrag; *tinggi měngawan,* hemelhoog; *djoeroe tinggi,* zie bij *djoeroe. Jang mahatinggi,* de allerhoogste Godheid; *pětinggi,* titel van de dorpshoofden op Java; *měninggikan,* verhoogen, verheffen; *katinggian,* hoogheid.
tinggil, verb. Jav. ontstaan uit *siti hinggil,* galerij, gang, zaal; ook *pěninggilan.*
tingging, e. s. v. visch. Cr.
tinggoeng; *měninggoeng,* hurken, gehurkt zitten, nederhurken.
tingkah, ingevoegde geraasmakende tonen bij muziek, woorden waarmede men iemand in de rede valt, dwaze inval, kuur; *tingkah-lakoe,* iemands gedragingen, zijn gansche gedrag; *běrtingkah* kuren hebben; *měningkah,* accompagneeren door van tijd tot tijd in te vallen met eenige levendige tonen; twistend in de rede vallen; *ditingkah rěbana,* geaccompagneerd met de tamboerijnen.
tingkal, Skr. borax, soldeersel, zie *patěri.*
tingkam, smalle strook van een hellend dak op inlandsche vaartuigen aan weerskanten langs de verschansing.
tingkap, kijkgat, venstergat, meestal van roedjes en een luik voorzien; *tingkap kipas,* tralievenster; *tingkap pandjang,* horizontaal lang en smal venster; *tingkap salah = pintoe salah,* zie bij *pintoe; tingkapan,* venstertje, ook patrijspoort aan boord van een schip; *toedoeng tingkap,* vensterluik; *měningkap,* uit een venster kijken.
tingkat, verdieping, optred, terras, dek van een vaartuig; *kapal tiga tingkat,* een driedekker; *tingkatan pěntas,* zie bij *gěta.*
tingkis, een soort van eetbaren zoutwatervisch.
tinta, Port.? inkt. Zie *dăwat.*
tinting; *měninting,* iets kloppend, schudden op een wan, b. v. meel, stofgoud, rijst enz. opdat het grove zich van

het fijne afscheide; op iets kloppen om het te keuren of te onderzoeken, b. v. een stuk geld enz.; *bĕrdjalan bĕrtinting*, al schuddend gaan; *mĕngambil tintingan*, iemand naakt uitkleeden, uitschudden.

tipis, dun, van platte, souple voorwerpen, b. v. papier, huid, schil, lijnwaad, de lippen enz. Ook *nipis*, b. v. *djĕroeḳ nipis*, limmetje, limoen; *nipis tĕlinga*, licht geraakt, gevoelig voor een onaangenaam gezegde.

tipoe, list, bedrog; *tipoe-daja*, listen en streken; *tipoe-tepoḳ*, zwendelarij, oplichterij, Mĕn.; *tipoe ḳikmat pĕrang*, krijgslist, oorlogstaktiek, krijgskunde; *mĕnipoe*, bedriegen, foppen; *katipoewan* en *kĕna tipoe*, bedrogen worden of zijn; *pĕnipoe*, bedrieger.

tir, kasteel in het schaakspel.

tirai, Tam. gordijn, voorhang; zij worden bij *laboeh* geteld; *mĕlaboehkan tirai*, de gordijnen laten vallen.

tiram, oester. Soorten zijn: *t. batoe*, *t. bakan* en *t. kĕra; pĕtiraman*, plaats waar oesters gevonden worden, oesterbank.

tiras, rafel, pluksel.

tirḥál, weg, reis; vertrek, vdW.

tiri, stief, in *bapa-tiri*, stiefvader; *ĕmaḳ tiri*, stiefmoeder; *anaḳ tiri*, stiefkind enz.

tiris, uitlekken, doorsijpelen; *mĕniriskan darah*, bloed doen vloeien, bloedstorten; *pĕrijoeḳ tiris*, een lekke pot, een flapuit; *damar tiris*, een soort van snijwerk of patroon. Mĕn.

tiroe; *mĕniroe*, nabootsen, nadoen; *tiroewan*, nabootsing, ook voorbeeld ter nabootsing.

tiroes, dun, smal afloopend, maar niet in een punt, b. v. van de beenen, de kin, een sigaar, de vingers enz.; *tiroes boelan*, afnemende maan. Mĕn. *djiroes*, id.

tis, Jav. koud, koel; *panas-tis*, heet en koud bij koorts; *sĕdjoeḳ-tis*, zeer koud; *dingis tis*, id.

tisiḳ, Jav. *mĕnisiḳ*, stoppen met de naald, b. v. gaten in kousen.

titah, vorstelijk bevel, woord; *bĕrtitah*, spreken, bevelen van den Vorst; *mĕnitahkan*, zenden = *mĕnjoeroehkan; dĕngan titah*, op hoog bevel.

titar, een snelle opzettelijke beweging; *mĕnitar-nitar*, met een wapen een herhaalde snelle beweging maken; *mĕnitar-nitarkan dirinja*, zich herhaaldelijk snel naar iets bewegen. Zie *titir*.

titi, iets smals; *mĕniti*, over iets smals loopen, gaan; *titian*, smal bruggetje enz., vonder; *titian bĕralih*, draaibruggetje. Mĕn. *titih*, id.

titiḳ, I. druppel, punt op een letter, stip, droppelen, druppelen; *titiḳ ĕmboen*, dauwdruppel; *bĕrtitiḳ-titiḳ*, druppelen; met stippels of punten; *titiḳ lidah*, fig. voor een gunstig woord van een aanzienlijk persoon; *titik salera*, water dat uit den mond loopt bij het zien van iets, dat men graag lust, watertanden, Mĕn. II. beuken, kloppen, platslaan, stukslaan, hameren; Mĕn. id. en *titit*.

titip, Jav. tijdelijk bij een ander plaatsen, toevertrouwen; zie *taroh*.

titir; *mĕnitir*, hevig en bij herhaling op iets slaan om leven te maken, b. v. op een blok of trom alarmslaan; *titiran*, een soort van klapmolentje om de vogels te verjagen; *katitiran*, een soort van duif, = *pĕrkoetoet*, Jav.

titis, I. druppel die ergens uitlekt; *mĕnitis*, afdruppelen, afstammen; *titisan*, afdruipsel, afstammeling, zie *titiḳ* en *tetes*. II. *titisan*, Jav. vorm, waarin iem. zich geincarneerd heeft; *titisan wajang*, wajangpop, zulk een geincarneerde voorstellende; *bahoenja bagai titisan wajang*, zij had schouders als van zulk een wajangpop.

tiwas, het onderspit delven, onderdoen, het tegen iemand afleggen; *tiwas olih*, onderdoen voor.

tjabai, ook *tjabé*, Śkr. lange spaanschepeper, = *lada tjina*, ook wel: staartpeper, doch hiervoor beter *tĕmoekoes; tjabé tali*, een soort van staartpeper die er als gedraaid touw uitziet en als geneesmiddel gebruikt wordt; *tjabé soelasih*, staartpeper, d. B.

tjabaḳ, een soort van vogel; een soort van nachtvogel, de geitenmelker, L.

tjabang, gevorkte tak en al wat dien vorm heeft, b. v. een gaffel, knijper op den neus van vee, zijtak eener rivier; ook fig. gebruikt, b. v. *ingatan bĕrtjabang*, verdeelde gedachten; *tjabang panah*, keep van een pijl; *lidah bĕrtjabang*, dubbeltongig; *hati bĕrtjabang*, dubbelhartig; *mĕntjabangkan*, enten.

tjabar, I. flauw, laf, bang; Mĕn. zor-

geloos, achteloos, niet zuinig, zie *tawar; tjabır hati*, flauwhartig, lafhartig; *mĕntjabarkan hati*, ontmoedigen. II. een soort van krom mes om gras te snijden.

tjabé, zie *tjabai*.

tjabiḳ, verscheurd, aan stukken gescheurd; *mĕntjabiḳ*, verscheuren; *tjobaḳ-tjabiḳ*, aan flarden gescheurd. Zie *tjariḳ*.

tjabir, gescheurd tot onder toe; *tjobar-tjabir*, overal gescheurd; *maka sĕgala toeboehnja pon habis bĕrtjabiran*, zijn geheele lichaam nu was overal gescheurd.

tjabit, zie *tjabiḳ*.

tjaboeḳ, I. de ergste graad van melaatschheid, = *pĕkoeng*. II. Perz. zweep, = *samboḳ*, Jav. III. = *saboḳ*, Jav. een gordel voor mannen.

tjaboel, I. onzedelijk, ongebonden, losbandig; *mĕntjaboeli*, onteeren, verontreinigen van eene vrouw. II. Zie *tjebol*.

tjaboet; *mĕntjaboet*, uittrekken, van iets, dat ergens in of om bevestigd is, b. v. een plant uit den grond, haar uit het hoofd, een kris uit de scheede, een ring van den vinger enz.; *mĕntjaboet boeloe boeroeng*, een vogel plukken; *maïn tjaboet*, vingt-et-un spelen, omdat daarbij de spelers zelf de kaarten uit den stok trekken; *tjaboet kapala*, deserteeren in tijd van oorlog, Mal.; *mĕntjaboet dari limbahan*, fig. uitdrukking voor: uit het slijk opheffen; *m. lidi*, e. s. v. godsgericht; *tjaboet*, ook rechten die geheven worden, b. v. *mĕntjaboet sapoeloeh satoe*, een recht heffen van 10 % Mal.; *bĕrtjaboet*, uitgetrokken, ontbloot, van een wapen enz.

tjadang, wat voor een bepaald doel, voor later bespaard of bepaald wordt, reserve, appeltje voor den dorst, spaarpenning; *mĕntjadang*, voor een bepaald doel bestemmen, afzonderen; *mĕntjadang toewa*, voor den ouden dag zorgen, wat wegleggen. Zie ook *tjagar*.

tjadiḳ, de uitleggers of vlerken van een vaartuig. Mĕn. id.

tjading, opzamelen, aren lezen; *padi tjading*, aldus verkregen rijst.

tjadir, Perz. sluier, sprei, tent enz. = *sĕlendang*.

tjadoe, voor gek spelen. Mal.

tjadoeḳ, oplichten, zooals b. v. eene slang haar kop, een olifant zijn slurf.

tjagaḳ, voet, bok, affuit, onderstuk, waarop instrumenten, draaibassen enz. komen te staan, of waarop de neergelaten mast komt te liggen. II. vlug van bewegingen en van spreken, = *tjĕrĕgas* en *gantjang*. Zie ook Abd. Moel. p. 24.

tjagar, borg, waarborg, securiteit, reservefonds, ook = *tjadang* en *tjandang*, zie ald.; *tjagaran*, ook: middel om in zijne behoefte te voorzien.

tjagoe, de fijt, e. s. v. verzwering aan de vingers.

tjagoet, = *pagoet* en *patoeḳ*, zie ald.

tjah, Chin. thee.

tjah, Tussch.w. uitroep van verwondering: hé!

tjahang, zie *tjampah*.

tjahar, dunne ontlasting; *mĕntjahar*, purgeeren; *pĕntjahar*, purgeermiddel, purgatie.

tjaïng, I. *mĕntjaïng-tjaïng*, aan stukken of flarden scheuren, in zeer kleine stukjes snijden; *tjoewang-tjaïng*, overal aan flarden. II. Batav. eene hoeveelheid padi van 200 bossen.

tjaïr, dun, niet gebonden, van soep, pap enz. slap, van een aftreksel, koffie, thee enz., ruchtbaar, wereldkundig, van een naam, handeling enz.; *mĕntjaïrkan*, dun, slap, ruchtbaar maken.

tjajoe, vierkante matras om op te zitten, vdW.

tjaḳ, klanknabootsend woord voor een geluid, zooals wanneer men in een zacht been steekt; ook uitroep om bij kinderen ontsteltenis te verwekken.

tjakah, met groote passen of schreden, van den gang.

tjakai, zich ten koste van een ander verontschuldigen, een ander de schuld geven.

tjakang, strak, gespannen, C.

tjakap, kunnen, in staat zijn tot iets, Mĕn. ook bij de hand, flink, vlug, zeggen dat men tot iets in staat is, bluffen, opsnijden, ook: gewoon praten, spreken; *tjakap angin*, kale bluf; *doedoeḳ bĕrtjakap-tjakap*, zitten te praten, te keuvelen; *tjakap-tjakap rampai*, gemengde samenspraken; *mĕmpĕrtjakapkan*, opwekken, aanvuren van den

moed, lett. doen durven, doen in staat zijn; *pĕrtjakapan*, gesprek.
tjakar, klauw, poot met nagels, van vogels en viervoetige dieren; ook: krabber met zulk een klauw; *mĕntjakar*, met de klauwen krabben, omkrabben, b. v. de aarde; *tjakar-hajam*, hanekrabbels, slecht schrift, ons: hanepooten; *soerat satjakar*, voor ons: een regel schrifts; *tjakar balar*, krabben en schrammen; *tjakar itik*, e. s. v. plant.
tjakat, en *tjakatan*, handig, knaphandig, behendig. Mĕn. id. Jav. *tjikatan*.
tjakau; *mĕntjakau*, aanpakken, schielijk naar iets grijpen met de volle hand of met een klauw, zooals een tijger.
tjakĕra, Skr. rad, wiel, werpschijf; *mĕntjakĕra*, omgeven, omwandelen, b. v. de wereld.
tjakĕrawala, Skr. kring, horizon, omloop der hemellichamen; heelal, inz. in brieven; *sĕlagi ada pĕridaran tjakĕrawala*, zoolang er een omwenteling is van het heelal enz.
tjakmar, = *tjamar*, zie ald.
tjakoep; *mĕntjakoep*, happen naar iets; ijzeren rattenklem met tanden, ook een klem voor olifanten. Mal.
tjakong, hooge rug, maar geen bochel. Mal.
tjalak, veel praats hebben, uitflappen, overal den mond insteken, plapperen.
tjalang, grondw. van *pĕntjalang*, zie aldaar.
tjalar, schram, geschramd van de huid.
tjaling, I. gewoon zijn te liegen, leugenachtig; *tjolang-tjaling*, hier en daar leugenachtige praatjes houden. II. omheining van doornen om de oogst op het veld te bewaren; *tjaling babi*, zulk een omheining tegen de wilde varkens. Mal.
tjalit, veeg, smeer met den vinger; *mĕntjalit*, den vuilen vinger ergens aan afstrijken. Zie ook *palit* en *tjolek*.
tjaloeng, scheppertje van een bamboegeleding aan een touw, om uit een ton aanboord water te scheppen; *pisau tjaloeng*, = *tjandoeng*, zie ald.
tjam, en *ĕtjam; mĕngĕtjamkan*, het oog op iets gevestigd houden, bijzonder op iets letten; vitten; *pĕngĕtjam*, iem. die op de vingers kijkt, vitter, criticus; *pĕngĕtjaman*, vitterij, critiek.
tjamar, zeemeeuw; *mĕntjamar*, grijpen en wegvoeren, rooven enz. vdW.
tjamau, e. s. v. boom, welks bladeren tegen smerting en roodehond gebruikt worden.
tjambah, scheut, spruit van een plant. Mal. zie *kĕtjambah*.
tjambai, Mĕn. e. s v. wilde sirih. Zie *tjabai*.
tjambang, bakkebaard; *tj. baoek*, zie aldaar.
tjamboe, openstaande vederbos, kwast, J. P. Zie *djamboe*.
tjamboeng, Mĕn. e. s. v. groote kop of kom.
tjambok, Mal. zweep, = *sambok*, Jav.
tjamin, I. *tjamin-tjamin*, mond of bek voortdurend open en dicht doen, zooals b. v. de visschen; *ikan tjamin-tjamin*, e. s v. vergiftigen zeevisch, die zich opblaast als hij gevangen wordt en de gewoonte heeft aan de oppervlakte van het water met zijn bek zoo te doen. II. *tjamin-tjamin*, e. s. v. kleine, zure vrucht = *tjĕrĕmé*, op Java.
tjampah, flauw, onsmakelijk, hooiachtig, van spijzen, tabak enz., onaangenaam voor een van de zintuigen; *tjampah-hambar*, uitermate flauw of smakeloos; *tj. tjahang*, hetzelfde met verscheidenheid.
tjampak; *mĕntjampakkan*, iets neersmijten, smakken, wegsmijten; *tjampak boewang*, werpschicht. Zie *tjandak; tj. kaït*, enterhaak; *tjampak batoe*, fig. uitdrukking voor voorgoed eene plaats verlaten en het stof van zijne voeten schudden. De Maleiers werpen dan een steen in de rivier, daarbij zeggende: *timboel batoe, akoe balik*, als de steen weer bovenkomt, keer ik terug; *mĕntjampak lenggang*, zie *lenggang; mĕntjampakkan dirinja*, zich verwijderen, zich verslingeren, zich nederwerpen.
tjampala; *tj. tangan*, handtastelijkheid; *tj. moeloet*, uitschelden, Mal. zie *tjapala*.
tjampana? *maka dimandikan orang didalam tjampana ratna moetoe mânikam*, J. P. kan wel geen *djoempana* zijn.
tjampoeng; *mĕntjampoeng*, van het hoofd of boveneinde beroofd, geknot, getopt.
tjampoer, vermengd, dooreen, onderéén gemengd; *tj. gaöel* en *tj. baöer*, geheel dooreen, verward dooreen; zie ook *baöer; bĕrtjampoer*, in iets gemengd

of betrokken zijn; *mĕntjampoerkan dirinja*, zich mengen; *tjampoeran*, mengsel, vermenging.

tjamtjoe, volg. and. *tjamtjá*, Chin. kleine lepel van aardewerk.

tjan, Chin. pek.

tjana, e. s. v. bloem.

tjanai, Tam. slijpsteen, die gedraaid wordt; *mĕntjanai*, op zulk een steen slijpen; deeg uitrollen, metalen pletten, vdW.

tjanang, I. omroepersbekken; *mĕntjanangkan*, iets bij bekkenslag bekend maken, uitklinken; *pĕntjanang*, omroeper. II balansje, houtje op een weeftoestel, dat de stokken, waarover de draden gaan, doet spelen.

tjanar, e. s v. boom met goed hout; *tj. babi* en *tj. bokor* zijn soorten; ook: e. s. v. salsaparille, R.

tjanda, I. kuur, eigenzinnigheid, Pr. Dj. II. achter-slemphout, mar. III. Skr. *tjanda pĕti*, koffertje tot berging van kostbaarheden. Zie *tjanda kija*.

tjanda' of *tjandak*, werpschicht, korte lans, Jav. id.

tjandak; *mĕntjandak*, eventjes ophalen, b. v. een dobber of vischangel, om er beweging in te brengen; koppen zetten om bloed af te tappen.

tjandakija, dubbelhartig, vdW. beter: slim, vernuftig, b. v. *sa'orang jang tjĕrĕdik tjandakija*, een verstandig en vernuftig man. Mĕn. buitengewoon slim, scherpzinnig.

tjandal, I. langtongig, den boventoon voeren. Mĕn. onbehoorlijk, verkeerd, lomp, ongepast. II. moeielijk, = *soekar*. III. gebrekkig, onvolmaakt. Zie ook *tjandala*.

tjandala, Skr. laag, gemeen; *poetjat tjandala*, als scheldwoord gebezigd, Pr. Dj. Mogelijk beter *tjandal*.

tjandang, vermetel, onversaagd, b. v. *bĕrani tjandang, roepanja tjandang*, Ibr. b. Chas.

tjandi, Kw. grafnaald, mausoleum, reliquienkast.

tjandik, I. touw of ketting aan het einde van een inlandsch anker, om het uit den grond te halen, vdW. Zie *tjandit*. II. e. s. v. bijwijf, minder dan *goendik*; beneden de *tjandek* staat de *djamah-djamahan*; *goedik-tjandik*, allerlei bijwijven.

tjandit, punt of lepel van een inlandsch anker; trekker van een geweer; optrede van een rijtuig.

tjandoe, I. geprepareerde opium; kleverig aanzetsel daarvan in een pijp; suikerachtig uitzweetsel van gedroogde vruchten. II. Zie bij *tjanda*.

tjandoeng, e. s. v. kapmes uit één stuk ijzer.

tjandoeri, sandaal, voetzool.

tjandoewai, zich vermaken met de andere kunne, al is het ook slechts door teekens van verstandhouding. Mogelijk beter *tjandoeï*, van *tjandoe* en dan in de beteekenis van berauschen, bedwelmen. Op Mal. beteekent het liefde verwekken bij iem. van de andere kunne.

tjandrasa, Skr. een mythisch zwaard, het zwaard van Ráwana.

tjang, discanttoon, discant. Zie *bam*.

tjangap, inkeping aan het einde van een balk, gaffel aan het einde van een stok en derg.

tjanget, zie *tjongak* II.

tjangga, zie *tjĕnangga*.

tjanggah, e. s. v. zeer groote vork met haakvormige doornen, waarmede amokmakers gevat worden; ook: dikke tak van een boom. Mĕn. stuk hout dwars op een ander gebonden; *bĕrtjanggah*, gevorkt, getakt, ook een scheepsboom met van onderen een haak er aan; *bĕrtjanggah*, met zulk een haak boomen. Mal.

tjanggai, lang gegroeide nagel aan vinger of pink, die men als sieraad groeien laat; ook in de plaats daarvan gouden of zilveren kunstnagel; *sĕtjanggai poetĕri*, e s. v. klimplant met zeer fijne blaadjes en vuurroode kelkbloempjes, op Java *sangga-langit* genoemd.

tjanggeh, geaffecteerd, gemaakt, gekunsteld, in manieren.

tjanggoeng, stijf, gedwongen, onhandig, linksch, al wat het gezicht, gehoor of gevoel onaangenaam aandoet.

tjanggoet, e. s. v. wilde langsat, met bittere, doch eetbare vrucht.

tjangkang; *tj. moeloet*, brutaal, beleedigend antwoorden als men bestraft wordt. Mal.

tjangking, I. *bĕrtjangking*, zich de beide handen in de zijde zetten, zóó, dat de duimen naar achteren en de vingers naar voren komen, zie *tjĕng-*

kang; tjawan bĕrtjanking, kopjes met een oortje. Mal.; *mĕntjangking*, iem. aldus aanvatten, b. v. een kind of een worstelaar. II. toppenant, de naam van een touw aan de ra.

tjangkir, I. kopje of beker met een oor en voet; achterste teen of duim bij vogels. II. Zie *tjongkar*.

tjangkoe, makelaar; *tjangkoewan*, makelaardij, Mal.

tjangkoel, hak, waarmede men den grond omwerkt en graaft, = *patjoel*, Jav.; *mĕntjangkoel*, graven, met den hak bewerken.

tjangkoeng; *mĕntjangkoeng*, hurken met het achterste den grond rakend, niet rustend op de hielen; *bĕrtjangkoeng bĕrpĕloek loetoet*, aldus hurken met de armen om de knieën geslagen.

tjangkoep; *mĕntjangkoep*, zich iets uit de holte van de hand in den mond gooien. Zie *tjakoep*.

tjangkok, I. kort en krom, van de armen. II. ijzeren haak of roede om olifanten te hoeden. III. aflegger of loot van boom of plant, tak bestemd tot overplanting. IV. e. s. v. gedroogde bloem, komende uit Eng. Indië, die als medicijn gebruikt wordt.

tjanoe, blikken koker, tinnen ketel, waterketel.

tjantik, net, proper, bevallig, sierlijk.

tjanting, waterscheppertje van bamboe aan een tonw om aan boord water uit een ton te scheppen; potje voor gesmolten was, bij het batikken gebruikt.

tjantjang, met de punt omhoog, overeindstaan, zooals b. v. de staart van een hond, die vechten wil; *lada tjantjang*, e. s. v. spaansche peper; *mĕmpĕrtjantjangkan*, iets met de punt omhoog doen steken, b. v. een degen.

tjantoem, elkander rakend, tegen elkander, wederzijdsche aanraking; *mĕntjantoem*, tegen elkander brengen, b. v. de stukken van een kaart; *bĕrtjantoem*, voorzien zijn van iets, dat elkander raakt, b. v. van bakkebaarden, die onder de kin samenkomen; *mĕntjantoem*, ook: aan elk. naaien; *tjarik-tjarik boeloe hajam, lama-lama ija bĕrtjantoem poela*, scheur de vederen van een kip uiteen, ten langen laatste komen ze toch weer tot elkander. Sprw. gebruikt van een twist onder familieleden.

tjantoen, doorstikken met de Mal. naald, zooals b. v. de kraag van een jas. Mal.

tjantoeng, I. kleine, houten rijstlepel. II. los aan elkaar geregen, L.

tjaöel, e. s. v. smalle, fijn linnen doek, die om het lijf geslagen wordt, vdW. Mogelijk verbastering van *sjál*. Perz. ons *sjaal*.

tjaoeng, ingevallen, b. v. van de wangen.

tjaoes, scherp, van den neus door vermagering, vdW. gebogen, gebukt, Suppl. Zie *aoes*.

tjap, I. zegel, cachet; druk; *hoeroef tjap*, drukletter; *tjap soerat*, zegel op een brief; *tjap kĕmpa*, zie ald. *tjap matjan*, het Ned. rijkszegel met de leeuwen; *mĕngĕtjapkan*, zegelen, drukken; *pĕngĕtjapan*, drukkerij. II. omspanning met duim en een der vingers; *doewa tjap*, dubbele omspanning, dat is met duim en een der vingers van beide handen. Zie I. III. *tjap-tjap*, e. s. v. grasleeuwerik, Mal.

tjapa, I. een soort van medicinale plant, een soort van wilde salie; = het Jav. *sĕmboeng*. II. een soort van spel met hol en bol geslagen muntstukken; *tj. koeris*, een soort van kruis en muntspel.

tjapah, ronde, houten bak, om iets in te wasschen. Mĕn. naar boven breed of wijd uitloopend.

tjapai; *mĕntjapai*, naar iets grijpen of reiken; *mĕntjapai akan pĕdang*, zijn zwaard grijpen; *sapĕntjapai*, zoover men reiken kan, armslengte. Mĕn. *sapĕntjapaijan* id.

tjapak, I. voorouders in den 6n graad. II. gering achten, niets geven om iets.

tjapal, sandalen, voetzolen, H. Abd. en de B.

tjapang, de ruimte tusschen de beide horens of de neusgaten. Mal.

tjapala, Oud Jav. kijven, toornig zijn, zie *tjampala*.

tjapé, op Java, vermoeid, afgemat. Zie *pĕnat*.

tjapijau, Port. hoed, hoofddeksel, schako.

tjapik, krom en lam van arm of been. Zie ook *tjapé*.

tjaping, I. metalen plaatje ter bedekking der schaamdeelen, door nog naaktloopende meisjes gedragen; overslag

29

over de kram, waarin een hangslot hangt; *tj. bĕlakang*, de spiegel van een vaartuig. II. het koord of stokje in een val, dat de deur doet dicht vallen, zoodra er op getrapt wordt. Mal.

tjapoeḳ, plekken, teekens, litteekens van pokken en derg. Mĕn. id.

tjapoeng, Batav. glazemaker, juffertje, het bekende insect.

tjara, wijze, manier, trant; *tjara wolanda*, op zijn Hollandsch; *tjara pĕrĕmpoewan*, op de wijze der vrouwen, vrouwelijk.

tjaraḳ; *mĕntjaraḳ*, drinken uit een voorwerp zonder dit aan den mond te zetten, in den mond laten loopen, uitslurpen van een ei. Mĕn. Zie *tjaroep*.

tjarang, loot, twijg, schot of scheut, inz. van rankgewassen, zooals de sirih en derg.

tjarap, of *tjarip*, veranderd, vervormd. Mal.

tjari, = *tjĕhari*, zie ald.

tjariḳ, I. gescheurd, afgescheurd stuk; *satjariḳ kartas*, een stukje papier, een briefje; *mĕntjariḳ*, iets scheuren; *mĕntjariḳ-tjariḳ*, ook: verscheuren, van wilde dieren = *sojak; ditjariḳ-tjariḳnja akan pakijan jang pada toeboehnja*, hij verscheurde de kleeren die hij aan het lijf had; *tjoraḳ-tjariḳ*, op verschillende wijze en overal gescheurd; *sĕtjariḳ kapan*, e. s. v. nachtvogel, welks geluid overeenkomt met dat van het doorscheuren van een lijkkleed, en die als voorbode van den dood wordt beschouwd. II. Jav. schrijver, klerk.

tjarit; *mĕntjarit*, hinneken, d. B. Zie *djĕrit*.

tjarita, Jav. Zie *tjĕritĕra; kĕris tjĕrita*, een kris met een vlammend lemmet, waarin meer dan negen bochten zijn.

tjaroeḳ, I. *mĕntjaroeḳ*, de bast van een boom afhalen, een boom schillen, ook Abd. Sch. Wrdb. inkepingen in boomen maken om er de harsen of gommen te doen uitvloeien, vdW. II. *mĕntjaroeḳ*, opslokken, inzwelgen.

tjaroep; *mĕntjaroep*, slurpen, slorpen, d. B.

tjaroet, I. vuile, gemeene praat; *mĕntjaroet*, vuile taal uitslaan; *pĕntjaroet*, vuilbek. II. grassnijmes; *mĕntjaroet*, grassnijden, L. Zie *tjaroeḳ*.

tjarpoe, Tam. sandalen, ook: voetklossen, die met een knop tusschen de voorste teenen vastgehouden worden = *tĕroempah*.

tjat, zie *tjet*.

tjatang, een bakje, waarin men een trekpot zet, ook *tjetang*, Mal.

tjating, *daripada timbangan*? Abd. Sch. Wrdb. Mĕn. *mĕntjating*, laten wegspringen door met de vingertoppen op het eene einde van het voorwerp te drukken.

tjatja, e. s. v. versnapering, gelijkende op knoedelen; *tjatja halija*, ronde knoedelen; *tj. anaḳ ikan*, langwerpig vierkante knoedelen.

tjatjah, I. steek, prik; *mĕntjatjah*, prikken, beprikken, tatueeren; ook gebruikt voor lardeeren; *mĕntjatjahkan bĕnih katoemboehan*, vaccineeren; *samoewanja bĕrtjatjah badannja*, allen waren getatueerd. II. Jav. aantal, bedrag. Zie ook *tjatja*.

tjatjaḳ, I. rechtop ergens ingestoken, zooals een mast, palissadepaal en derg.; *mĕntjatjaḳ bĕlat*, een vischstaketsel opzetten. II. pokput; hiervan *tjĕratjaḳ*.

tjatjar, I. Jav. de kinderpokken; Mĕn. id. *tjatjar ajar*, de waterpokken. II. *mĕntjatjar*, gedurig van plaats veranderen, ongestadig, van een paard, tol enz.

tjatjat, Jav. gebrek, fout, vlek, smet; *mĕntjatjatkan*, iets gebrekkig, fout vinden, smaden, smalen op iets. Mĕn. id.; *pĕntjatjat*, geschenk in geld bij de huwelijksgift als de bruidegom een zichtbaar lichaamsgebrek heeft.

tjatjau; *mĕntjatjau*, zich in spreken of handelen zot vergissen; zich verspreken. Mĕn. ongedurig, bewegelijk bij zijn werk, uitlooperig.

tjatji; *mĕntjatji*, de voorschoot van een zeil aandraaien en beleggen in de *tĕlinga lĕmau; kajoe tjatji* of *pĕntjatji*, knevel, knuppel daarvoor.

tjatjil, klein in zijn soort, te klein voor het doel.

tjatjing, worm, aardworm, ingewandsworm; ook de fijne wortels, waarmede klimplanten zich vasthechten; *tj. kĕroewit*, aarsmaaien; *tj. soesoe* en *tj. pipih*, lintworm; *tj. minjaḳ*, kaasmaden; *tj. gĕlang-gĕlang*, worm met ringen, de gewone dauwpier; *tj. mĕndjadi oelar naga*, de aardworm wordt een draak of niet komt tot iet; *kanĕgari tjatjing*, naar het rijk der wormen, fig.

uitdr. voor sterven, Mĕn. *tj. kambing*, leverworm.
tjatoe; *mĕntjatoe*, bij kleine gedeelten toemeten of toedeelen; op rantsoen stellen, schulden bij kleine gedeelten afbetalen, zijne vrouw afgepast huishoudgeld geven, nauwkeurig de kosten van levensonderhoud berekenen en betalen. Zie ook *tjatoek* II.
tjatoek, I. Mĕn. kap, houw, slag, met een bijl of pikhouweel. Ook op Mal.; *mĕntjatoek*, kloppen, tikken, pikken van vogels; *pĕntjatoek*, stok om te slaan, zooals bij het kolven gebruikt wordt, mijnwerkers pikhouweel. Zie *patoek*, *tjatoek api*, vuurslag, Mĕn. II. schep met de holle hand, of iets, daarmede overeenkomende; *pĕntjatoek*, kleine kokosdop om rauwe rijst mee te scheppen; *tjatoek nasi*, napje om gekookte rijst mee op te scheppen. III. ook *tjotok*, het bovenlijf vrij opgericht hebben; zie *tjĕratoek*.
tjatoeng, *daripada gajoeng*? Abd. Sch. Wrdb.
tjatoer, Skr. schaakspel; *bĕrmaïn tjatoer*, schaakspelen; *papan tjatoer*, schaakbord; *boewah tjatoer*, schaakstukken; *soelam bĕrtjatoer*, met ruiten borduren.
tjatoes; *mĕntjatoes*, slaan met iets hards op iets hards, b. v. met een vuurslag op een steen, ook tegen elk. slaan van de tanden, bijterig van paarden. Mĕn.
tjawak, I. e. s. v. wikke, spelt, L. II. kuiltje in een lichaamsdeel; *tjawak pipi*, kuiltje in de wangen. III. = *kongkong*, zie ald.
tjawan, Chin. kommetje, kopje.
tjawang, = *tjabang*, zie ald.
tjawas, lange riem, die op riviervlotten wordt gebruikt, op een standaard rust en heen en weêrloopend in beweging wordt gebr. Mal.
tjawat, schaambedekking voor mannen, bestaande uit een lap, die van voren en van achteren door een band om den middel opgehouden wordt; *sĕloewar tjawat*, suspensoir; *bĕrtjawat eikoer*, met den staart tusschen de pooten, van honden; *kĕmoedi tjawat*, een roer zooals aan de chineesche jonken, waar een touw onderdoor loopt, ook gebruikt voor een europeesch roer.
tjawi-tjawi, een soort van donkerblauwen vogel met twee lange staartvederen, ook *tjĕntjawi*.
tjawis, Jav. gereed, in gereedheid, = *sadija*.
tjĕbak; *mĕntjĕbak*, graven, delven, ook van een loopgraaf of mijn; *tjĕbakan*, het uitgedolvene, het erts; *pĕntjĕbak*, een soort van spade voor mijnwerkers.
tjĕban, ook *sĕntada*, e. s. v. boom met eetbare vruchten en taai hout, geschikt voor kleine vaartuigen, vdW. = *ĕroe* en *tjĕmara*, zie ald.
tjĕbar, zie bij *tjĕboer*.
tjĕbek; *mĕntjĕbek*, de lippen in een verachtelijken plooi trekken tegen iemand.
tjebek; *mĕntjebek*, aan de hand dragen, zooals b. v. een pakje, reistasch enz. Mal.
tjĕbir; *daripada kaïn kojak*, Abd. Sch. Wrdb. Zie *tjĕbis*.
tjĕbis, afgescheurd stukje; *mĕntjĕbiskan*, kleine stukjes afscheuren, bij kleine reepjes afnemen. Ook *tjĕbir*.
tjĕblos, Jav. openspringen, openbersten, ergens doorheen zakken of trappen, = *lĕtos*, zie ald.
tjĕboer, plomp, het geluid van iets zwaars, dat in het water valt; *mĕntjĕboer*, in het water plompen, in het water springen, ook met handen en voeten spartelen of plompen, van badenden; Mĕn. duiken, dompelen; *mĕntjĕboerkan sajap*, met de vleugels in het water slaan, van vogels; *tjĕbar-tjĕboer*, hetzelfde met verscheidenheid.
tjebok, brok van een kokoskop zonder steel, om water te scheppen; *mĕntjebok*, met zulk een dop scheppen en de billen reinigen na een groote boodschap. Zie ook *tjidoek*.
tjebol, Jav. dwerg; *sapĕrti sitjebol hĕndak mĕntjapai boelan*, als een dwerg, die de maan wil grijpen. Sprw. Zie ook *tjaboel*.
tjebong, de eerste vorming van den kikvorsch, Batav.
tjĕding, achterlijk in groei, van suikerriet, rijst, kinderen, klein, onaanzienlijk, van vruchten.
tjĕdok, diep, ingevallen, hol, van de oogen en het aangezicht, ook boven den neus, zooals bij apen.
tjĕgak, forsch, gespierd; vol beweging, levendig, vlug.
tjĕgar, onvermoeid; weêr op krachten, van een herstellende.
tjĕgas, = *tjĕrĕgas*, zie ald.

tjĕgoeḳ, slok, teug.
tjĕhaja, Skr. glans, schijnsel; *tjĕhaja bajang*, lichtbeeld; *tj. bagai diramas*, stralend licht; *bĕrtjĕhaja*, schitteren, stralen, glans verspreiden; *mĕntjĕhajakan*, doen schijnen of schitteren.
tjĕhari, ook *tjari; mĕntjĕhari*, zoeken; *m. āḳal*, iets verzinnen, een middel bedenken; *soekar mĕntjĕhari*, moeielijk te zoeken, voor ons: moeielijk te vinden; *m. makan* en *m. rĕzĕḳi*, zijn levensonderhoud zoeken; in deze beteek. ook alleen *mĕntjĕhari*; *kĕras mĕntjĕhari*, alle mogelijke moeite doen om stoffelijk voordeel te behalen; *pĕntjĕharian*, broodwinning, kostwinning; *orang pĕntjĕharian*, lieden die een bedrijf uitoefenen; *orang mĕntjĕhari sĕndiri*, iemand die zelf in zijn onderhoud voorziet; *mĕntjari-tjari*, vitten, spijkers op laagwater zoeken, onaangenaamheden uitlokken; *mĕntjĕhari koetoe dalam idjoeḳ*, Sprw. zoeken wat niet te vinden is; *bĕrtjĕhari-tjĕharian*, verstoppertje spelen, elkander zoeken. Mĕn. *hĕndaḳ mĕntjĕhari pon tidaḳ bolih*, wij kunnen zelfs ons levensonderhoud niet vinden.
tjĕkah, opengebroken, van sommige vruchten, brood enz.; *mĕntjĕkahkan*, overhalen van den haan van een geweer.
tjĕkaḳ, I. een span met duim en vinger, zooveel als men tusschen duim en vinger kan vatten, b. v. *sirih satjĕkaḳ*, een greepje betel; *mĕntjĕkaḳ*, iets met duim en vingers pakken, b. v. *m. leher*, in den nek pakken; *bĕrtjĕkaḳ pinggang*, de handen in de zijde zetten, elkander om de middel beetpakken, van worstelenden. II. Jav. nabij, dichtbij = *dĕkat.*
tjĕkal, kunnen verduren, torschen, sterk zijn van het hart tegen onheil; *mĕntjĕkalkan hati*, zijn hart sterken, ongeveer = *mĕmpĕrtĕtapkan hati.*
tjĕkalang, e. s. v. kleinen aap met langen, omgekrulden staart.
tjĕkam, een ziekte der nagels, Mal.
tjĕkang, stijf als een lijk, gespannen, nauw, eng, Maxw.
tjĕkap, I. *mĕntjĕkap*, met de hand omvatten; *satjĕkap*, een omvatting met de hand, zoo dik als men met de hand omvatten kan, e s. v. mand of vlechtwerk, waaronder men eene kloek met kuikens plaatst. Mal. Zie *sĕrĕkap.*
tjĕkau; *mĕntjĕkau*, grijpen, vatten, wegnemen, met klauwen, handen of bek, inz. van een roofdier; *tjĕkau hari*, van onheugelijke tijden.
tjĕkeh, openstaand, van voorwerpen die zich openen en weer sluiten, zooals mosselen en derg.; *mĕntjĕkeh*, openstaan.
tjĕkeḳ; *mĕntjĕkeḳ*, de keel dichtknijpen, worgen; doorbrengen, verslinden; *tjĕkeḳ kĕdadaḳ*, een soort van verwensching, vdW.
tjekel, klein, = *kĕtjil*, ook een soort van korte piek, ter lengte van een wandelstok.
tjĕkĕl, Jav. vatten, vasthouden, = *pĕgang*, zie ald.
tjĕkĕrang, = *kĕran*, zie ald.
tjĕki, een soort van Chineesch dobbelspel met 120 kaarten.
tjĕkit, I. *mĕntjĕkit*, knijpend uitdrukken met de toppen van duim en vinger, b. v. de ingewanden van een klein dier, de ingewanden en kieuwen uit een visch snijden, kaken; kleine beetjes van iets nemen, zuinig op iets zijn, op rantsoen stellen. II. twist, krakeel; *mĕntjĕkit-tjĕkit*, krakeelen, twisten.
tjĕkoe; *mĕntjĕkoe*, met kracht iets scherps in iets drukken, b. v. den nagel van den duim; walging verwekken, van zeer zoete dingen.
tjĕkoeng, I. zie *tjĕngkoeng*; II. hooge rug, voorover gebukt.
tjĕkoep, = *tjĕkoet*, zie ald.
tjĕkoer, e. s. v. geneeskrachtige plant, die laag bij den grond groeit, zoodat men de hevigheid van een storm aangeeft door te beweren, dat zelfs de *tjĕkoer* werd uitgerukt. Mĕn. e. s. v. welriekende kurkumaplant, die laag bij den grond groeit en voor reukwerk en medicijn wordt gebruikt; *tj. bebeḳ*, een bijzondere soort = *sĕtawar*, zie *tawar.*
tjĕkoet; *mĕntjĕkoet*, met de bij elkander gebrachte toppen der vingers pakken, opnemen. Zie *tjĕkoep.*
tjĕkoh, een soort van plant met geneeskrachtige bladeren; *tj. manis*, een soort van heester, waarvan de bladeren als groente gegeten worden.
tjĕkoḳ; *mĕntjĕkoḳkan*, met geweld iemand iets in de keel gieten. Zie ook *tjĕgoeḳ.*
tjĕla, iets berispelijks, smet, gebrek; *poedji dan tjĕla*, lof en blaam; *tjĕla*

petah, dingen zeggen, waarvoor men niet aansprakelijk kan gesteld worden wegens krankzinnigheid, delirium enz. raaskallen, krankzinnigen taal; *mĕntjĕlakan*, versmaden, afkeuren, blameeren; *katjĕlaän*, berispelijkheid; *satoepon tiada katjĕlaännja kapada ajahnja*, hij was jegens zijn vader geheel onberispelijk.

tjĕlabir, fréqu. van *tjabir*, strooken, franje; *bĕrtjĕlabir*, aan strooken of franje afhangen; *pajoeng tjĕlabir*, zonnescherm met afhangende franje. Zie *gĕdabir*.

tjĕlaga, I. roet; II. roerpen.

tjĕlagoeri, e. s. v. struik met geneeskrachtige bladeren; ook *sĕlagoeri* en *tjinagoeri* genoemd.

tjĕlah, reet, spleet, kloof, bres, nauwe opening tusschen twee of meer zaken, b. v. tusschen de vingers, de latten van hekwerk, de tanden enz.; *antara tjĕlah kĕning*, tusschen de wenkbrauwen; *mĕntjĕlah gigi*, de tanden uitvijlen, zoodat er spatie tusschen is.

tjĕlaķ, een soort van fijn, zwart, poeder, dat men gebruikt om er de oogleden mede te blanketten; *pĕntjĕlaķ aloes*, iemand die op een fijne manier een ander de waarheid kan zeggen of de les lezen. Mĕn.

tjĕlaka, meest *tjilaka*, onheil, ramp, ongeluk; *anaķ tjĕlaka*, ongelukskind, als scheldwoord; *katjilakaän*, ongelukkigheid, rampspoedigheid.

tjĕlakoeti, e. s. v. pasteitjes, L.

tjĕlam; *tjĕlam-tjĕloem*, heen en weer drentelen, in een huis of kamer, ongegeneerd in- en uitgaan.

tjĕlana, broek, het beenkleed, zie *sĕloewar*.

tjĕlang? b. v. *orang-orang bĕsar jang tiada mĕmĕgang tĕra dan tjĕlang*. Oend. Mal.

tjĕlapaķ, schrijdelings, zie *tjĕlĕpaķ*.

tjĕlari, e. s. v. *saroeng* of *kaïn lĕpas*, waarvan de randen met gouddraad doorweven zijn; *tj. tĕgaroen*, een soort, waarvan ook het midden met gouddraad doorweven is.

tjĕlaroe, zie *tjaraķ* I.

tjĕlas; *mĕntjĕlas*, duiken, zich dompelen? b. v. *maka sĕgala mambang jang tahoe mĕntjĕlas itoe sakalijannja pĕrgi kalaoet mĕngambil kĕrang-kĕrangan pantja wĕrna*. H. Boed.

tjele, e. s. v. geruit lijnwaad = *ginggang*.

tjĕledang, zie *tjĕledoeķ*.

tjĕledoeķ; *mĕntjĕledoeķ*, kruipend voor iemand gaan zitten; zich vernederen, kruipen; *tjĕledang-tjĕledoeķ*, hetzelfde met verscheidenheid.

tjĕleh, lui, traag, vadzig.

tjĕleķ, open, geopend, van de oogen en andere zaken, die open en dicht kunnen gaan, b. v. een reet, spleet of scheur; ziende, niet blind zijn; onbedekt, onbewolkt, van de zon; schoon, zindelijk, helder, van de kleeding; aanzienlijk, voornaam, notabel, van personen; *mĕntjĕleķ*, opengaan; te voorschijn komen van de zon; *mĕntjĕleķkan mata orang*, iemands oogen openen, hem ziende maken.

tjĕlekoh, een bastion. Mal.

tjĕlĕmpoeng, I. *mĕntjĕlĕmpoeng*, in het water plompen. II. Jav. een soort van snaarinstrument; Batav. een soort van klarinet, B. Zie *tjĕmpoeng*.

tjeleng, Mĕn. en Jav. wildzwijn.

tjĕlĕngkoķ, niet recht, gebogen, krom; bocht, kromte, van een weg, de punt van een haak enz.

tjĕlĕpa, op Malaka = *sĕlĕpa*, zie ald.

tjĕlĕpaķ; *bĕrtjĕlĕpak*, schrijdelings zitten of gezeten zijn.

tjĕlĕpiķ, I. klanknabootsend woord voor een geluid als van bordpapier, dat men op een tafel gooit. II. slip van een *kaïn*, die er van boven uitkomt en er overheen hangt.

tjĕlitji, schraapzuchtig, inhalig, C.

tjĕloeloet, e. s. v. snip, die zich aan het zeestrand ophoudt.

tjĕloemis, zwakkelijk, ziekelijk, kwijnend.

tjĕloeng, I. de aangehechte punt aan een pijltje uit een blaasroer; II. Batav. ingevallen van de oogen, de wangen. III. e. s. v. houten raam, dat men olifanten of buffels om den nek doet, als ze wild zijn. Mal.

tjĕloep, ingedompeld, gesopt, geblauwverfd; *mĕntjĕloep*, indompelen, soppen, blauwverven; *toekang tjĕloep*, blauwverver.

tjĕloepah, Jav. een aarden schoteltje, waarin men olie en een pitje doet, het inl. lampje.

tjĕloepar, frequ. van *tjoepar*, zie ald. ook vuil, smeer, morsigheid rondom den mond na het eten. Mĕn.

tjĕloer; *mĕntjĕloer,* in een heete vloeistof dompelen, schroeien in dien zin; *mĕntjĕloer tangan,* de hand in een heete vloeistof dompelen, als godsoordeel; *bĕrtjĕloer minjaḳ,* hetzelfde in kokende olie; *mĕntjĕloeri,* iemand zulk een oordeel opleggen.

tjĕloeroet, Batav. de stinkrat, = *tjoeroet.*

tjĕloes, I. *mĕntjĕloes,* zakken in een gat, dat vol water of modder is; *bĕrtjĕlas-tjĕloes,* hetzelfde met verscheidenheid. II. passen, ergens in kunnen, b. v. *tjĕloeskah ini,* gaat het er in? d. i. past het? *ta'tjĕloes, bĕsar sangat,* het past niet, het is veel te dik. Maxw.

tjĕloḳ; *mĕntjĕloḳ,* tasten of steken in een holte, gat of opening, ook zakkenrollen; *mĕntjĕloḳ tĕkaḳ,* iets in de keel steken, b. v. om braking te verwekken. Zie *sĕloeḳ* en *djĕloḳ.*

tjĕloteh; *bĕrtjĕloteh,* snappen, babbelen, kletsen.

tjema, Mĕn. beschuldiging, aantijging; *mĕntjema,* aanklagen, beschuldigen.

tjĕmai, Mal. = *tjemer* I. zie ald.

tjĕmaḳ, zweep; *mĕntjĕmaḳ,* zweepen, vdW. Zie *tjĕmĕti.*

tjĕmar, vuil, onrein, ook fig. van het hart, en overdrachtelijk van de zee: onveilig door de zeeroovers; *kaïn tjĕmar,* en ook *tjĕmar kaïn,* de maandelijksche zuivering; *bĕrtjĕmar kaki,* zijn voeten vuilmaken, fig. voor zich verwaardigen ergens heen te gaan of te komen, b. v. *sakali toewan sakalian soedi bĕrtjĕmar-tjĕmar kaki toeroen kaastana bonda ini,* Mes. Kag. H. Boed., J. P. enz.; *mĕntjĕmar,* vermorsen van spijs, b. v. *jang lĕbihnja ditjĕmarnja,* het overschot vermorste hij, B. R. p. 22; *mĕntjĕmarkan,* vuilmaken; *mĕntjĕmari,* bevuilen; *katjĕmaran,* vuiligheid.

tjĕmara, Skr. staart van een rund, gebruikt als waaier of om de vliegen weg te jagen, valsch haar in de *kondé* der vrouwen; ook haarbos aan masten of pieken bijwijze van vaandel; *mĕlambai dĕngan tjĕmara poetih,* met de vredevlag wuiven, lett. met den witten koestaart; *hajam tjĕmara,* e. s. v. kippen met fijne vederen, die op haar gelijken, Japansche kippen; *pohon tjĕmara,* op Java de casuarine = *ĕroe,* Mal.; *daoen tjĕmara,* e. s. v. plant.

tjĕmas, op een haartje na, bij het kantje af, ontkomen aan een dreigend gevaar, nog geheel van streek, ontdaan; *katjĕmasan,* nauwelijks het gevaar ontkomen, ontsnapt; *bĕrtjĕmas,* zich in dien toestand bevinden. Mĕn. bezorgd, vreesachtig; *mĕntjĕmaskan,* bezorgd maken; *pĕntjĕmas,* iem. die zich spoedig bezorgd maakt, ook op Mal.

tjĕmat, I. *mĕntjĕmat,* verhalen van een vaartuig, door het uitbrengen van ankers en trossen, voorttrekken van een vaartuig, jagen in dien zin; *tali pĕntjĕmat,* werptros, jaaglijn; *saoeh pĕntjĕmat,* werpanker. II. e. s. v. zwarten, verglaasd aarden pot.

tjĕmboeng, halfkogelvormig, koepelvormig; vol, van het aangezicht, met eenigszins uitstekende jukbeenderen; bol, zooals een brandglas en derg.

tjĕmboeroe, achterdochtig, ijverzuchtig, jaloersch, wantrouwend; *tjĕmboeroe pingit,* erg, in de hoogste mate jaloersch, zie *pingit; tjĕmboeroewan,* achterdocht, jaloerschheid, wantrouwen; *tjĕmboeroekan,* jaloersch zijn op, wantrouwen koesteren jegens.

tjemeḳ, blind, zonder dat de oogbal beschadigd is, Mal. = *tjemer* I.

tjĕmĕkian; *boewah tjĕmĕkian,* e. s. v. geneesmiddel uit het plantenrijk.

tjĕmĕndari, e. s. v. boom met geneeskrachtige eigenschappen.

tjĕmĕngkijan, e. s. v. giftige plant, waarvan men in de geneeskunde gebruikt maakt tegen puisten en uitslag. Zie *djĕmakijan.*

tjemer, I. sterk geschonden, van een oog, doch nog niet blind. II. langzaam, lui, onverschillig, Mal.

tjĕmĕrlang, zie *tjĕrlang.*

tjĕmĕrling, flikkeren van vuur, zie *tjĕrling.*

tjĕmĕti, Tam. zweep, karwats; *mĕntjĕmĕtikan koedanja,* zijn paard zweepen, J. P.

tjĕmoeḳ, geeselroede. Mĕn. stompen, slaan, steken, beuken. Zie *tjĕmaḳ.*

tjĕmoes, zich iets tegen gegeten of gedronken hebben, zoodat men er een afkeer van heeft gekregen. Mal. Zie het volg. wrd. en *djĕmoe.*

tjĕmoewas, vuil van eten, dat op het aangezicht is blijven kleven. Zie *djĕmoewas.*

tjĕmoḳ, dop of schacht van peulvruch-

ten; *bĕrtjĕmoḳ*, vrucht zetten, van peuldragende planten. Mal.

tjĕmotjoḳ, een soort van kruid of plant. Komt herhaalde malen voor in de Mes. Kag.

tjĕmpa, naam eener plaats te Kambodja, bekend wegens de gebloemd zijden stoffen, vandaar afkomstig.

tjĕmpaḳ, de roodehond, een soort van lastigen uitslag, door veel zweeten veroorzaakt.

tjĕmpaka, op Java *tjĕpaka*, Skr. een soort van boom met zeer welriekende, gele bloemen; *ratna tjĕmpaka*, topaas; *tanah tjĕmpaka*, zwavel. Van de bloemen de volgende soorten: *tj. poetih*, *tj. koening* en *tj. merah*, welke laatste ook *boenga mĕnoer* heet; *tj. moelija* = *boenga kĕmbodja* en *boenga ḳoebóér*, zie *kĕmbodja*.

tjĕmpĕdaḳ, een soort van *nangka* of broodboom, met bijzonder groote vruchten; *tj. ajar*, een soort van boom, aan welks takken de bijen gaarne hun nest bouwen.

tjĕmpĕleḳ, een soort van kruis- of muntspel met twee muntstukken = *kĕpleḳ*, Jav.

tjĕmpĕra, wijfelen, besluiteloos zijn, verstrooid. Mal.

tjĕmpĕrai, een soort van boom, welks bladeren gegeten worden.

tjĕmpĕrdiḳ, zie *tjĕpĕrdiḳ*.

tjĕmpĕrling, ook *pĕrling*, een soort van zwart vogeltje, een soort van spreeuw.

tjĕmping, lap, stuk, van papier, doek en derg.; *mĕntjĕmping*, zich met een lap behelpen voor kleedingstuk. Zie *tjompang*.

tjĕmploeng, Jav. in het water vallen; *kĕtjĕmploeng*, in het water gevallen.

tjĕmpoeng, plomp! van iets, dat in het water valt.

tjena, weer voor het vechten geschikt, van een vechthaan, die gewond was. Mĕn. merk, kenteeken van een vechthaan dat hij gewond is geweest, doch weer genezen is, kenteeken dat hij onoverwinnelijk is.

tjĕnangau, een soort van groen, vliegend insect, dat een scherpe stank van zich geeft en het jonge rijstgewas afvreet, = *walang sangit*, Jav. Zie *angau*.

tjĕndana, Skr. *kajoe tjĕndana*, sandelhout, e. s. v. zeer welriekend hout.

tjĕndawan, paddestoel; zwammige uitwas, duivelsbrood, grove schimmel. Soorten zijn: *tj. bakau* en *tj. bĕrteh*, geneeskrachtig; *tj. boesoet*, een zeer gezochte groente; *tj. ĕmboen*, en *tj. boelan*, eetbaar; *tj. biring*, geneeskrachtig; *tj. tĕrkoekoer*, eetbaar; *tj. tĕroentoem*, middel tegen schurft; *tj. tijoeng*, eetbaar; *tj. sĕsaḳ*, geneeskrachtig; *tj. pajoeng*, eetbaar; *tj. kawan*, eetbaar; *tj. kĕlĕmemer* en *tj. njioer*, niet eetbaar.

tjĕndĕra, Skr. de maan; godheid van minderen rang, halfgod; wat genoegen verschaft, ook *tjĕndoer*; vast diep van den slaap; *tj. mata*, geschenk, dat iemand genoegen verschaft, ook: *tj. doerdja*, wat het aangezicht verblijdt, geschenk. Ook gebruikt in de plaats van *tjadir*, Perz. sluier, b. v. *tj. bodoh*, Mal. br.

tjĕndĕrai, zie *tjĕnrai*.

tjĕndĕrawasih, ook *tjĕndĕrawasa* en *tjĕndĕrawangsa*, de paradijsvogel. Volgens and. de indische koekoek, die hare eieren legt in het nest van een kleiner vogel.

tjĕndĕrong, overhellend, zie *tjondong*.

tjĕndoer, zie *tjĕndĕra*.

tjendol, e. s. v. drank of dunne brij, bestaande uit gekookte sago, door een zeef gedrukt en vermengd met kokosmelk, suiker en wat zout.

tjĕndramoeli, e. s. v. eetbare vrucht, maar welke? I. Jat.

tjĕnela, Port. slof, muil, pantoffel.

tjĕngal, e. s. v. boschboom, die de bekende hars, *damar mata-koetjing*, levert.

tjĕngang; *sitjĕngang*, die suffer; *tĕrtjĕngang-tjĕngang*, verbluft, versuft van verbazing.

tjenggeḳ, = *tenggeḳ*, zie ald.

tjĕngi, baldadig, wreed, de B. Zie *bĕngis*.

tjĕngis, walgelijk, van reuk, b. v. van uienschillen in het vuur, bedorven spijzen en derg.

tjĕngkadoeḳ, e. s. v. sprinkhaan.

tjĕngkal, een lengtemaat van 12 Eng. voeten, de lengte van den stok eens statiepajoengs.

tjĕngkam; *mĕntjĕngkam*, grijpen en vasthouden, pakken, vastknellen, de einden aan elkander binden, omknellen, zooals een elastieke ring den arm; *tjĕngkam kĕra*, apengreep, zekere wijze van twee voorwerpen kruiselings aan elkaar te binden; *pĕntjĕngkam*

tilam, koord met pluizen, gebruikt tot het matrassen-doorsteken.
tjĕngkang; *bĕrtjĕngkang*, zich de middel met beide handen omvatten, zoodat de vingers naar achteren en de duimen naar voren komen Zie *tjangking*.
tjĕngkaroek̤, e. s. v. versnapering, bereid uit gekookte rijst, die eerst in de zon gedroogd, dan in een pan geroosterd is en vervolgens met geraspte kokosnoot en suiker genuttigd wordt.
tjĕngkaroes, e. s. v. kruipplant Mal.
tjĕngkau, = *tjĕkau*, zie ald.
tjĕngkeh, Chin.? *boewah tjĕngkeh*, kruidnagel = *boenga lawang*, Mal.; *iboe tjĕngkeh*, moernagel.
tjengkek̤, dun in het midden, dikker naar de uiteinden, zooals sommige pooten van meubels, dunne taille van iemand of van een kleed, vdW.
tjĕngkeleng, Ned. schelling of Eng. shilling.
tjĕngkĕling, geschakeld, in elkander gekromd, gearmd.
tjĕngkĕnek̤, e. s. v. zeer kleine boschteek of schapeluis, = *sĕngkĕnit*.
tjĕngkeng, *mĕntjĕngkeng*, gillen, janken. Mĕn. *èngkèng* id.
tjĕngkĕra, eenigszins ingevallen, van de oogen. Zie *tjĕngkĕroeng*.
tjĕngkĕram, handgift, voorschot op te leveren werk of koopwaar, godspenning, eerstelingen, die men aanbiedt, verlovingsgeschenk van den bruidegom aan de bruid, onderpand. Zie *tjĕngkam*.
tjĕngkĕrĕma, Skr. wandelen, kuieren, voor zijn pleizier uitgaan, onderweg pretmaken, een pic-nic houden.
tjĕngkĕrik̤, fout voor *djangkĕrik̤*, krekel.
tjĕngkĕring, e. s. v. snelgroeienden schaduwboom, = *dadap; tjĕngkĕring abang*, een soort met roode bloemen.
tjĕngkĕroeng, I. kuiltje, holte, hol staan van de oogen of een vermagerd aangezicht; *tj. leher*, het kuiltje achter in den nek. Ook *tjĕngkoeng*. II. e. s. v. wilde latuw, die zoowel gekookt als rauw gegeten wordt. Mal.
tjĕngki, vulg. voorzeker, zonder twijfel, zonder mankeeren.
tjĕngklong, Jav. = *tjĕngkolong*, zie aldaar.
tjĕngkoeng, I. holte, kuil, van oogen, kuiltje in de wangen, vervallen van het gelaat; *mata tjĕngkoeng*, holle, diepliggende oogen, ook: benepen, verlegen van het gelaat. II. *tjĕngkoeng-tjĕngkeng* en *tjĕngkoeng-mĕngkeng*, gillen, blaffen en huilen, zooals vechtende honden; ook van personen gebruikt.
tjĕngkoerai, e. s. v. zijden stof, b. v. *dibĕrinja mĕmakai kaïn soetĕra tjĕngkoerai*, R. P.
tjengkol, zie *tjengkong*.
tjĕngkolong, iets aftrekken, afhouden, b. v. van loon, ook: aftrekken in de rekenkunde.
tjengkong, verwrongen, verdraaid, b. v. van een arm.
tjĕngoe, zie *tjĕngoeng*.
tjĕngoeng, = *rĕnoeng*, zie ald.
tjĕnoeng, = *rĕnoeng*, zie ald.
tjenok̤, Mal. e. s. v. vogel, die een doordringenden roep heeft en waarschuwt als er een tijger nabij is.
tjĕnonot, uiteinde van het ruggebeen. Mal.
tjĕnrai, ook *tjĕndĕrai*, e. s. v. geneeskrachtige bladeren, die ook als tegengift gebruikt worden.
tjĕntas, = *gĕntas*, snoeien, Sw.
tjĕntjaloek̤, e. s. v. kleine garnalen, *pĕpai*, in het zout gelegd.
tjĕntjamar, = *tjamar*, zie ald.
tjĕntjang; *mĕntjĕntjang*, fijnhakken, in stukken hakken, op Java *tjintjang*.
tjĕntjaroe, e. s. v. zeevisch, langwerpig, geschubd en gevind, met roodachtig vleesch, e. s. v. salm?
tjĕntjawi, e. s. v. vogel met een langen, bijzonder gevormden staart; e. s. v. stof, gestreept zooals die staart.
tjentjeng; *mĕntjentjeng*, zich uit de voeten maken, zooals een weggejaagde hond.
tjĕntjodak̤, Chin. glazemaker, juffertje, het insect.
tjĕntjoeroet, de stinkmuis, ook: *tikoes toeri*, verk. van *kastoeri*, muskusrat.
tjĕntoeng, kuifje op het achterhoofd, bij sommige vogels, haarlok.
tjentong, schepper met een steel of beugel als handvat. Mĕn. *tj. nasi*, lepel om rijst op te scheppen, bestaande uit een stuk kokosdop met een houten steel.
tjĕpah; *mĕntjĕpah*, gedurig open en toegaan of doen.
tjĕpaka, zie *tjĕmpaka*.

tjĕpat, vlug; *bĕrdjalan tjĕpat,* vlug loopen; *tĕrlaloe tjĕpat djadi lambat,* hoe meer haast, hoe minder spoed. Mĕn. *tjĕpat tangan,* handjegauw, diefachtig.
tjeper, plat, ondiep, van borden, schalen en derg.; *pinggan tjeper,* ook alleen *tjeper,* plat bord, platte schotel; *tjeper* ook: plat mondstuk van blaasinstrumenten.
tjĕpĕrdik, of *tjĕmpĕrdik,* e. s. v. struik met geneeskrachtigen wortel.
tjĕpĕrling, = *pĕrling* II. Zie ald.
tjĕpĕroep, inzakken, van de voeten, b. v. in het mulle zand.
tjĕpit, knijpen; *koewih tjĕpit,* knijpkoekjes, oublietjes; *pĕntjĕpit,* tang. Zie *sĕpit.*
tjĕplok, Jav. opgeplakt, van figuren op iets.
tjĕpoe, platte, ronde doos van hout; *tjĕpoe-tjĕpoe,* een soort van kleinen, witten vogel.
tjĕpoek; *mĕntjĕpoek,* met de handen in het water slaan of plassen, b. v. zooals een kind, dat in een emmer met water staat te morsen.
tjĕpoewa, geheim, wat niet aan het licht mag komen, b. v. geheime zonden, gebreken, zwakheden.
tjĕpoh; *mĕntjĕpoh,* in iets nats of kleverigs steken, een oogenblik doopen in water of vuur. Mal.
tjĕrabah, of *tjĕrĕbah,* niet netjes, niet proper, onzindelijk, het tegenovergestelde van *tjantik; pĕrĕmpoewan jang tjĕrĕbah,* een onzindelijke vrouw, B. R.
tjĕrah, helder, doorschijnend, klaar, van glas, water, oogen enz.; *mata tjĕrah,* helderziende oogen; *hari tjĕrah,* helder weder; *boelan tjĕrah,* heldere maan.
tjĕrai, gescheiden, uit of van elkaar; *bĕrtjĕrai,* scheiden, ook: echtscheiden; *bĕrtjĕrai bĕrlaïn nĕgari,* scheiden om naar een ander land te gaan; *mĕntjĕraikan,* iets of iem. scheiden, ook vreemde woorden uit een taal; *tjĕraibĕrai,* overal verspreid; *mĕntjĕraibĕraikan,* overal verspreiden, uit elkaar jagen of slaan van een leger; *pĕrtjĕraijan,* scheiding, ook plaats der scheiding.
tjĕrak? b. v. dan tĕlinga rasa akan *tjĕrak-tjĕroek?*
tjĕraken, open bak met hokjes, waarin de verschillende medicijnen zich bevinden, van het Perz. *teriaki?*
tjĕram, stofje of ander vreemd voorwerp, dat in het oog komt. Mal.
tjĕramah, praatziek, babbelzucht, veel van praten houden.
tjĕrana, Skr. schotel of bak op voet voor de sirihbenoodigdheden, drankzetje, azijnstelletje op voet; *tj. bidoek,* betelschaal in den vorm van een schuit.
tjĕranggah, getakt, van horens; *mĕntjĕranggah,* van een aantal puntige dingen, naar boven steken, ook *bĕrtjĕranggahan.*
tjĕrangkan, volhardend, aanhoudend, ijverig, bij een werk.
tjĕrantjang, fréqu. van *tjantjang,* zie ald.; *bĕrtjĕrantjangan,* puntig in de hoogte steken, van vele voorwerpen, ook van menschen, die als staken iem. in den weg staan. Mal.
tjĕrat, kraan, tuit; *mĕntjĕrat,* aftappen; *tjĕratan,* tuitje, b. v. aan een trekpot enz.
tjĕratjak, zie *tjĕrĕtjak.*
tjĕratjap, e. s. v. muziekinstrument, bestaande uit twee naast elkaar hangende stukken hout of bekkens, die tegen elkaar geslagen worden.
tjĕratoek, zie *tjatoek.*
tjĕrau, klanknabootsend woord voor het geluid van water, dat op iets neerplast.
tjĕrawat, Skr. vuurpijl. Zie *soempit.*
tjĕrĕbi, e. s. v. boom, die licht timmerhout oplevert.
tjĕrĕboeh, zie *tjĕroboh.*
tjĕrĕdas, ontwikkeld, naar lichaam en geest.
tjĕrĕdik, snugger, schrander, verstandig, slim; *tjĕrĕdik mĕmandang lakoe orang,* slim in het waarnemen van iem. doen en laten; *mata tjĕrĕdik,* een verstandig oog; *kata tjĕrĕdik,* een snedig gezegde.
tjĕrĕgas, vlug, van bewegingen, voortvarend, met krachtsinspanning, ook: weêr vlug zijn, van herstellenden.
tjĕreh, uitschot, dat wat van mindere hoedanigheid is.
tjerek, zie *tjeret* II.
tjĕrĕlang, = *tjĕmĕrlang,* schitteren, glinsteren, flikkeren.
tjĕrĕlih, zie *toepai.*
tjĕrĕling, = *tjĕmĕrling,* van terzijde aanzien; *boeroeng tj.,* snip. Zie *kĕrling.*
tjĕrĕmak, *mĕntjĕrĕmak,* iem. betooveren, bekoren, beheksen, van booze geesten.

tjĕrĕmat, zorgvuldig, nauwgezet, stipt, huishoudelijk, zuinig, ordelijk, met overleg; *tiada tjĕrĕmat,* slordig, haveloos, ook van de kleeding.
tjĕrĕmé, Jav. zie *tjamin-tjamin.*
tjĕrĕmi, = *kĕrĕmi,* made, ook aarsmade.
tjĕrĕmin, spiegel; *tj. bantal,* spiegeltje in het zijvlak van staatsiekussens; *tj. mata,* bril, ook: pupil van het oog, P.; *tj. batoe,* schilfertalk; *tj. tjina daripada katja jang merah,* chineesche spiegels van rood glas; *tjĕrĕmin tĕroes,* waarzeggersspiegel; *roemah tjĕrĕmin,* spiegellijst, brillehuisje; *boeroek moeka tjĕrĕmin dibĕlah,* Sprw. hen, die ons onze fouten aanwijzen, kwalijk bejegenen. Mĕn.; *bĕrtjĕrĕmin,* zich spiegelen, in den spiegel kijken; *bĕtjĕrĕmin dalam tĕlaga,* zich in het meer spiegelen; *b. ajar,* sterk achterover hellen van een achtermast, lett. zich in het water spiegelen.
tjĕrĕna, Skr. geassimileerd, opgelost, verteerd, van spijzen; *mĕntjĕrĕna,* verteren, assimileeren, invreten, b. v. van kanker; ook gebruikt van vreemde bestanddeelen in eene taal, Abd.; *katjĕrĕnaän,* spijsvertering.
tjĕrenggeh, tros, bundel, b. v. van paddestoelen en dergel.
tjĕrĕpĕlai, Tam. de slangendooder, e. s. v. wezel.
tjĕrĕpoeh, e. s. v. eetbaren zeevisch.
tjeret, I. ook *tjirit,* dunne afgang, Mĕn. = *tahi,* spuitachtige ontlasting; plotseling uitschieten of uitstralen; *tjeret moerai,* e. s. v. gomelastiek; *tj. bintang,* vallende ster, *tj. matahari,* zonnestraal, die door een reet dringt; Mĕn. *tjeret,* drek, vuil; *tj. tĕlinga,* oorsmeer; *tj. koekoe,* vuil onder de nagels; *tj. koppi,* koffiedik; *tj. tiada kĕring koekoe,* aanhoudende, hevige diarrhee, waarbij de nagels niet droog worden van het onophoudelijk afspoelen met water; *mĕntjeret-tjeretkan,* bekakken, beschijten, I. P.; *tjeret-beret,* kakkerig tewerkgaan, beetje voor beetje doen wat in één keer kon gedaan worden, met allerhande kak voor den dag komen; *pĕntjeret,* iemand die altijd aan den dunne is, een loslijvig persoon; ook: zundgat van een vuurwapen. II. Jav. trekpot, ketel, gieter enz. met een tuit, kraan van een vat. Ook *tjerek.* Mĕn. id.
tjĕrĕtja, Skr. *mĕntjĕrĕtja,* uitschelden, smaden, beleedigen, verguizen, laken, aanmerking op iets maken; *bĕrtjĕrĕtja-tjĕrĕtjaän,* elk. smaden; *mĕntjĕrĕtjaï,* op iem. smalen. Zie *tjoetja* I.
tjĕrĕtjak, pokdalig, zie *rĕtjak.*
tjĕrĕtjap; *mĕntjĕrĕtjap,* in menigte uit het water springen, van visschen en garnalen, in zekere hoeveelheid uit iets voortspruiten, zooals de spruiten uit een aardappel.
tjĕrewet, Jav. *mĕntjĕrewet,* veel praats hebben, opspelen, harrewarren.
tjĕridawan, verward, oorverdoovend geraas, vdW. mogelijk een verkeerd gehoord *tjĕrai daoen (tĕlinga)?*
tjĕrija, I. zuiver, rein, gereinigd; *mĕntjĕrijakan dirinja,* zich reinigen, zich rein houden. II. Skr. de verplichte gebruiken jegens den regeerenden Vorst; *mĕmbatja tjĕrija,* die gebruiken voorlezen.
tjĕring-tjĕring, koortsig, onwel. Mal.
tjĕripoe, = *tjarpoe,* zie ald.
tjĕrita, = *tjĕritĕra,* zie ald.; *kĕris tjĕrita,* een kris met vlammend lemmer, waarin meer dan negen bochten zijn.
tjĕritĕra, Skr. ook *tjĕrita,* verhaal, vertelsel; *mĕntjĕritĕrakan,* verhalen, vertellen; *jang ĕmpoenja tjĕritĕra,* de verhaler, de auteur; *bĕrtjĕritĕra-tjĕritĕraän,* onderling allerlei verhalen doen.
tjĕritjat, ook *tjĕritjap,* e. s. v. musch.
tjĕroboh, onkiesch, onfatsoenlijk, in woorden of handelingen; *mĕntjĕroboh,* iemand onkiesch bejegenen.
tjĕroeh, witgemaakt, van de rijst, door ze in het rijstblok te stampen; (Mĕn. af, klaar, in orde, gereed, schoongemaakt); *bĕras tjĕroeh,* wit gestampte rijst; *mĕntjĕroeh,* rijst wit stampen.
tjĕroek, naar binnen inloopend gat of kuil, zijwaartsche ruimte onder iets, b. v. onder een ledikant, binnenhoek in eene kamer, inspringende hoek of zijsteeg in een straat, inham, nis, holte; *mĕnggali mĕntjĕroek kadalam,* zijwaarts graven binnen in een kuil, b. v. in een graf, daar het lijk in een zijwaartschen gang wordt gelegd, gangen maken onder den grond.
tjĕroel, fijn, losgemaakt van de aarde. Mal. van ons rul?
tjĕroep, klanknabootsend woord voor het geluid van kleine voorwerpen, die ergens in geworpen worden, ook: opzuigen, inzuigen, Mal.

tjĕroet, I. vast aangehaald, van iets dat gebonden is, toegehaald van een schuif; *mĕntjĕroet*, vast aanhalen, toehalen, terugspringen in den vorigen toestand van elastieke voorwerpen; *pĕntjĕroet*, geitouw, gording, vdW. II. verb. van *sĕroetoe*, zie ald.

tjĕroetjoek, staketsel, paalwerk, zie *tjoetjoek*.

tjĕroetjoep; *mĕntjĕroetjoep*, puntig omhoog steken, zooals b. v. een aantal bajonnetten of naalden op een kussen.

tjĕroetoe, sigaar, = *sĕroetoe*, op Java.

tjĕroewi, dun gezaaid; zelden, schaarsch, L. = *ikatan tĕrboeka*, Abd. Sch. Wrdb.

tjĕronggah; *mĕntjĕronggah*, van een aantal puntige dingen, b. v. pieken en derg., zijwaarts uitsteken.

tjet, ook *tjeto*, Chin. verf, olieverf, inz. het chineesche vernis; *mĕngĕtjet*, en niet *mĕntjet*, verven, vernissen; *toekang tjet*, verver.

tjĕtai, I. stuk van iets, dat aan stukken gescheurd is; *mĕntjĕtai*, aan stukken scheuren. II. e. s. v. dissel, kleiner dan de *bĕlijoeng*.

tjetang, zie *tjatang*.

tjetek, Jav. ondiep, ondiepte, van water; *tj. ĕlmoe*, oppervlakkige kennis. Zie *tohor*.

tjĕtĕra, Skr. vorstelijke zonnescherm. Soms verkeerdelijk *djantĕra* geschreven. Zie ook *tjĕritĕra* en *tjĕrija*.

tjĕtĕri, tent op een vaartuig, zie *tjĕtĕra*.

tjĕtĕrija, Skr. *ksatrija*, van de kaste der krijgs- of edellieden, edelman.

tjĕti, niet mohammedaansche inwoner van Malabar of Koromandel, ook als scheldwoord gebruikt voor een schraper, geldschieter, woekeraar.

tjĕtjah, oogenblik; *mĕntjĕtjah*, eventjes iets doen, b. v. aanraken, prikken, indoopen, aankomen, bezoeken enz.; *tjĕtjah-tjĕtjah bara*, rakelings, bij het kantje af. Mĕn.

tjĕtjak, de huishagedis; *tj. koebin*, de vliegende hagedis, ook: *tj. tĕrbang*.

tjĕtjap, proeven, aan iets likken om te proeven, ook: zooveel als aan de punt van een vinger blijft hangen; *mĕntjĕtjap*, met de punt van den tong proeven, met de punt van den vinger iets opnemen; *boeroeng tjĕtjap*, e. s. v. vogel, behoorende tot de honigvogels. Zie ook *kĕtjap*.

tjetjeh, vulg. penis.

tjĕtjĕntong, = *tjĕngtong*, zie ald.

tjetjer, zie *tjitjir*.

tjĕtjĕrong, houwitser. Mal.

tjĕtoes, zie *tjatoes*.

tjeweh, een woord, gebr. door de Mal. zeelieden om een of ander dier aan te duiden, daar het noemen van den naam onheil zou aanbrengen, b. v. *tj. ĕmbek*.

tjewer, Jav. dun, van iets dat papachtig is, ook van aftreksels, thee, koffie enz. Zie *entjer*.

tji', I. verkorting van *ĕntjik*, heer, zie ald. II. Chin. een zeker gewicht.

tjia, I. e. s v. kleine vledermuis. Mal. II. toegenegenheid, liefde, Mal.

tjiamau, e. s. v. boom, welks spint tot het maken van een verkoelend smeersel dient. Soorten zijn: *tj. kĕrĕmangka* en *tj. moedjoer*.

tjiau, Chin. *mĕntjiau*, met lange riemen staande roeien.

tjibang, en *tjĕtjibang*, e. s. v. zwarte duizendpoot. Mal.

tjibar, en *tjĕtjibar*, e. s. v. scherp stekende vlieg. Mal.

tjidĕra, Skr. ook *tjĕdĕra*, geschil, oneenigheid, gebrek, verkeerdheid, schade, nadeel, letsel, ongemak; *bĕrtjidĕra*, een geschil hebben; *katjidĕraän*, valschheid, trouweloosheid.

tjidoek; *mĕntjidoek*, kleine beetjes uit iets opscheppen met een lepel, nap, de holle hand, een schepnetje enz.

tjigak, vol beweging, levendig, vlug, vroolijk. Mĕn. de gewone aap.

tjigar, snelle afloop, stroomversnelling in eene rivier, = *djĕram* en *rijam*, Max. Zie ook *tĕladas*.

tjih, Tussch.w. uitroep van afkeer: foei! op Java *tjis*.

tjijak, I. e. s. v. vink. II. gejank; *tjijak-mijak*, allerlei gejank; *mĕntjijak*, janken, zooals kleine kinderen.

tjijan, Mal. met melk zijn, melk in de uiers hebben.

tjijang, = *tjijan*, zie ald.

tjijap, het piepen van kuikens; *tjijap-mijap*, met verscheidenheid.

tjijar, I. luidkeels weenen, janken, drensen, zooals dwingende kinderen, vdW. II. vluchtige olie, zooals in de schil van een oranje-appel.

tjijau; *mĕntjijau*, met lange riemen staande roeien met het gelaat naar den voorsteven.

tjijoe, I. klein praalkussen. Volgens Max. *tjiau.* II. Chin. arak.
tjijoem, kus, zoen; *mĕntjijoem,* ruiken, ook in de plaats van ons kussen; *pĕntjijoem,* de reuk, als zintuig.
tjijoep, e. s. v. kleinen roeispaan, C.
tjik, verkorting van *ĕntjik* en van *kĕtjik* = *kĕtjil.*
tjika, koliek met braking en afgang; *tj. kasijangan,* koliek dat 's nachts aankomt en doodelijk is, wanneer het niet tegen den dag betert; *tj. kĕdadak,* koliek met looze brakingen.
tjikai, zie bij *daoen.*
tjikap, de stokjes waarmede de Chineezen eten.
tjikar, cirkel, C. stuurrad, Sw.
tjikat, en *tjikatan,* Jav. en Mĕn. = *tjakat,* zie ald.
tjikil, I. gierig, vrekkig, = *kikir.* II. e. s. v. kleine piek ter lengte v. e. wandelstok.
tjikoe, e. s. v. vrucht, die iets gelijkt op een ovalen aardappel. Mal.
tjilaka, zie *tjĕlaka.*
tjilawagi, voorouders in den vijfden graad.
tjili, spaansche-peper.
tjiloem, zie *tjoelim.*
tjina, chineesch; *nĕgari tjina,* China; *orang tjina,* chinees; *boenga tjina,* e. s. v. bloemdragenden heester; *tjina boeta* = *mohallil,* zie ald.; *tjina karam,* fig. uitdrukking voor een groot lawaai.
tjinangga, Skr. van nature mismaakt, mismaakt ter wereld gekomen, ook *tjangga.*
tjinangkas, een zwaard met naar beneden gekromd gevest; *hajam tjinangkas,* witte vechthaan met gele pooten.
tjinda, vorstelijk achterkleinkind.
tjindai, sjerp; *oelar tjindai,* e. s. v. gevlekte slang. Volgens vdW. de pythonslang. *Kaïn tjindai,* gebloemd zijden stof, afkomstig van Surate en meestal voor sjerpen gebezigd, (Mĕn. *tjandai*) zoo genoemd naar de vlekken van die slang; *tj. djantan,* gebloemde zijde met groote slangenfiguren; *tj. bĕtina,* hetzelfde met kleine slangenfiguren.
tjing, klanknabootsend woord voor het klinkend geluid als van kleingeld, dat op een steen valt. Zie *dĕntjing.*
tjingam, e. s. v. strandboom met hout, geschikt voor handvatsels en pagaaien.
tjingge, Chin. maskerade met kinderen.
tjingkadoe, zie *bilalang.*
tjingi, beuzelachtig, speelziek, dartel, los, Mal.
tjingkat, een jonge kokosnoot, waarvan het vruchtwater nog niet zoet is, = *moembang,* Mal.
tjinna, Skr. merk, teeken, sein; *tjinna boekti,* corpus delicti.
tjinta, I. Skr. kommer, zorg, droefheid. Het wordt dikwijls verward met *tjita,* zie ald. *bĕrtjinta akan* en *bĕrtjintakan,* kommer hebben of bekommerd zijn over, van iets zwanger gaan, b. v. *bĕrtjintakan hálnja,* bekommerd zijn over zijn lot; *bĕrtjintakan djahat,* van kwaad zwanger gaan, kwaad brouwen; *tjinta birahi,* liefdeskommer, liefdesmart; *pĕrtjintaän,* kommer, dien men heeft, bekommering; *mĕnaroh doewa pĕrtjintaän,* in tweestrijd zijn; *bĕpĕrtjintaän,* in kommer verkeeren, bekommerd zijn. II. op Java: liefde, liefhebben, = *kasih,* zie ald.
tjintadoe, e. s. v. dikke, groene rups, ook *sintadoe.*
tjintamani, Skr. karbonkel, tooverjuweel; e. s. v. goudgeel slangetje, een span lang, dat, wanneer men het vindt, als een voorteeken van geluk beschouwd wordt.
tjintjang, = *tjĕntjang,* zie ald.
tjintjaoe, e. s. v. flauw-zoeten, verkoelenden drank.
tjintjin, ring, schalm; *tj. karadjaän,* rijkszegelring; *tj. tanda,* verlovingsring; *tj. bindoe,* ring aan de einden van hout, dat gedraaid moet worden, om het splijten te voorkomen; ook: platte vingerring; *tj. bĕrapit,* vingerring met een groot edelgesteente tusschen twee veel kleinere; *tj. mata tiga,* ring met drie, nagenoeg evengroote, steenen; *tj. patjat kĕnnjang,* ring, die in het midden dik is, en welks dunne einden niet aan elkander gesoldeerd zijn; *tj. pintal* en *tj. pĕler itik,* schroefvormig ineengedraaide ring; *tj. patah biram,* zeshoekige ring, die op den buitenkant een platte face heeft, enz. enz. *panganan tjintjin,* e. s. v. ringvormige versnapering.
tjintjoe, Chin. gezagvoerder van een vaartuig, supercargo.
tjioem, zie *tjijoem.*
tjipai, zie bij *boelang,* en ook = *sipai.*

tjipan, strijdbijl, ook *djipan* en *djipang*.
tjipoek, e. s. v. fijn batist, zie *asahan*.
tjipoet, = *sipoet*, zie ald.
tjiri, I. Skr. beleediging, verkeerde handeling jegens iemand. II. haarspeld.
tjirit, zie *tjeret*.
tjirtjir, bel, schel.
tjis, Jav. foei! = *tjih*.
tjit, klanknabootsend woord voor het piepen van muizen en jonge vogels. Zie *dĕtjit* en *mĕntjit*.
tjita, I. *kaïn tjita*, sits, gebloemd katoen, gedrukt katoen. II. Skr. gevoel, gewaarwording, wensch, verlangen, begeerte, lust, voornemen; *soeka-tjita*, vreugde, blijdschap; *doeka-tjita*, smart, droefheid; *sĕgala tjita hati*, de gevoelens van het hart; *dĕngan tjitanja jang amat bĕnar*, met de meest oprechte gevoelens; *tjita rasa*, de smaak in den mond, de smaak van iets, gewaarwording of gevoel van een wensch, begeerte of lust; *bĕsar tjita* of *kalĕbihan tjita*, geestverrukking, geestvervoering, enthusiasmus; *mĕntjita*, zich iets zóó sterk voorstellen, dat het werkelijk daargesteld wordt of verschijnt, te voorschijn roepen; *bagai ditjita*, zooals gewenscht wordt.
tjitak; *mĕntjitak*, drukken, afdrukken, boekdrukken; *pĕntjitak*, drukker; *pĕrtjitakan*, drukkerij; *tjitakan' koeweh*, vorm, waarin koekjes gebakken worden.
tjitarasa, zie bij *tjita*.
tjitjah; *mĕntjitjah*, indoopen, soppen, van spijs in eene saus of ju.
tjitjau, e. s. v. vogel, pluvier, Max.
tjitji, achterkleinkind. M. *tjintjinda*, vorstelijk achterkleinkind.
tjitjik; *mĕntjitjik*, verfoeien, een afkeer hebben van iets, vdW. Zie *tjih*.
tjitjir, ook *tjetjer*, bij kleine hoeveelheden storten of uitgestort; *anak tjitjir didjalan*, een kind, waarvan de moeder onderweg bevallen is; *bĕrtjitjiran*, overal verspreid liggen; ook bij beetjes vermorst, verstrooid, uitgestort, ook van een taal; *mĕntjitjirkan bĕnih*, het rijstzaad strooien in de met den pootstok gemaakte gaten op de *ladang*; het eerste doet de vrouw en het laatste de man. Pad. bov.l.
tjitjit, I. *mĕntjitjit*, piepen, van muizen, jonge vogels enz.; met een sissend geluid spuwen of branden. II. achterkleinkind, in de hoftaal *tjitjenda*. III. e. s. v. woudvogel, iets grooter dan een duif. Mal. IV. *mĕntjitjit*, hals over kop wegloopen, zooals b. v. een kind, dat bang geworden is. Mal.
tjoba; *mĕntjoba*, iets beproeven, de proef nemen, trachten; *mĕntjobaï*, iemand beproeven, op de proef stellen, verzoeken. Ook wordt *tjoba* gebruikt voor ons e e n s in verzoeken of bevelen, b. v. *tjoba lihat*, zie eens, enz.
tjoban, zwaai of haspel, waarmee men los uit de hand garen windt; ook: pen, waarmede men netten breidt.
tjobar, in het midden gescheurd, van geweven stoffen, papier enz.; *tjobar-tjabir*, zie *tjabir*.
tjobiak, e. s. v. moerasvogel. Mal.
tjobik; *tjobik-tjobik*, gescheurd.
tjodek, e. s. v. erg stinkend mengsel, gebruikt om de oogst tegen wilde dieren te beschermen. Mal.
tjoe, de Chineesche naam voor arak.
tjoebĕdak, = *tjampĕdak*, zie ald.
tjoebit, knijpen, fijntjes knijpen met vinger en duim; *mĕntjoebit*, iets knijpen. Ook = *djĕntik*, vdW.
tjoeïk, e. s. v. aarden schoteltje, voor het aanmaken van de gewone *sambal*, bestaande uit spaansche-peper, zout, *bĕlatjan* en limoensap of tamarinden.
tjoeka, azijn.
tjoekai, belasting, tol, accijns, pacht; *mĕmoengoet tjoekai*, belasting invorderen; *mĕlarikan tjoekai*, smokkelen; *mĕntjoekai*, belasting of schatting opleggen, belasten; *pĕtjoekaijan* en *tĕmpat mĕngambil tjoekai*, tolkantoor, belastingkantoor.
tjoeki, damspel; *papan tjoeki*, dambord.
tjoekil, zie *tjongkil*.
tjoekin, Chin. kort badkleedje van grof doek voor mannen.
tjoekoe, Tam. gemberwortel.
tjoekoep, voldoende, genoegzaam, toereikend; *mĕntjoekoepkan*, genoeg doen zijn; *mĕntjoekoepi*, zich vergenoegen met iets; *tidak bolih mĕntjoekoepi*, niet voldoende of toereikende zijn voor iets.
tjoekoer; *mĕntjoekoer*, scheren; *bĕrtjoekoer*, zich scheren, geschoren; *pĕntjoekoer*, barbier; *pisau tjoekoer*, scheermes.
tjoela, Skr. hoorn midden op het hoofd of voorhoofd; *tj. badak*, rhinoceros-

hoorn; *tj. oelar*, e. s. v. fabelachtigen slangenhoorn.

tjoelan, Chin. e. s. v. bloemdragende plant of heester, die veel tot omheiningen van erven gebruikt wordt, = *patjar tjina*.

tjoelas, valsch, valschheid; *tj. hati*, valschheid des harten; *bĕrboewat tjoelas*, valschheid plegen.

tjoeli, nauwsluitend lijfje, korset, keurslijf.

tjoelija, bewoner van de kust van Koromandel, = *kĕling*.

tjoeliḳ, e. s. v. onheilspellend geroep van een nachtvogel, die waarschuwt voor dieven of kwaad volk.

tjoelika, I. Jav. gauwdief, schelm. II. e. s. v. welriekende bloem, die aan den waterkant groeit. III. een betelpruim als een pijpje ineen gedraaid, P.

tjoelim, Hind. hoeveelheid opium voor één pijp; ook: opiumpijp. Zie *tjiloem*.

tjoema, ijdel, tevergeefs, slechts, kosteloos, voor niet-met-al, gratis, voor de leus. Meest *tjoema-tjoema*, en in de spreektaal op Java *pĕrtjoema*.

tjoemboe, grap, gekkernij; *adakah tjoemboe akan bĕrlakoe*, zal de grap doorgaan? I. P. *bĕrtjoemboe-tjoemboewan*, met elkander gekheid maken; *tjoemboewan*, lieve woordjes, complimentje; *mĕntjoemboe*, opstoken, opruien. Mĕn. en Mal.

tjoemboel, e. s. v. doosje tot berging van kleinigheden, juweelen, tabak, pinang en derg. Soms stopt men er zelfs zijn bovennatuurlijk vermogen in. Mes. Kag. Zie *soemboel*.

tjoemi-tjoemi, sépia, d. l. Cr.

tjoemiḳ, de haartjes onder de onderlip.

tjoemoet, ook *tjomot*, bemorst, groezelig, zwartachtig, Ibr. b. Ch.

tjoen, Chin. duim, tiende gedeelte van een voet.

tjoenam, e. s. v. kleine tang met scherpe lippen, nijpertje, pincet.

tjoenda, vorstelijk kleinkind.

tjoendang; *kĕtjoendang*, overwonnen, ten onder gebracht.

tjoengaḳ, I. kort ademhalen. II. het gelaat of de bek naar boven gekeerd; *mĕntjoengaḳ*, het gelaat of den bek naar boven keeren; *tjongaḳ-tjanget*, hoofd of bek op en neder bewegen, alsof het hoofd los op den romp zat. Mal.

tjoenoet; *pĕntjoenoet*, de vetklier aan het achterste van een vogel, waaraan de staart zit.

tjoenting, onregelmatige streep, krabbel met krijt, houtskool enz.; *bĕrtjoenting-tjoenting*, van zulke krabbels voorzien zijn; *mĕntjoenting-tjoenting*, die maken; *mĕmpĕrtjoentingkan*, iem. gelaat met roet en kalk bestreepen, een openbare straf om tentoon te stellen.

tjoep, klanknabootsend woord voor het geluid, veroorzaakt als men in iets weeks steekt, b. v. in een pisangstam.

tjoepaḳ, I. e. s. v. inhoudsmaat voor droge en natte waren, = $\frac{1}{4}$ *gantang* of 2 *kal; tjoepaḳ aṣali*, de oorspronkelijke of standaardmaat voor droge waren. II. e. s. v. vrucht, die op de *lansat* gelijkt. III. Jav. kop van een opiumpijp.

tjoepar; *mĕntjoepar*, uitflappen. Zie *tjĕloepar*.

tjoeping, lel, oorlel; *tj. hidoeng*, neusvleugel. Zie *tjopeng*.

tjoepoe, I. doosje, holte, kuil, waarin een mast of paal komt te staan, kuiltje in een rijstblok; *tjoepoe-tjoepoe*, doosjes in den vorm van verschillende vruchten, net verlakt, afkomstig van Palembang. Zie *tjĕpoe*. II. bovendorpel van een deur, kapiteel van een pilaar. Mal.

tjoepoel, te kort aan het einde, b. v. van een touw om er een knoop in te leggen, of iets om het aan te vatten, of van een mast van onderen niet diep genoeg in het gat, of van naaisel, zoodat het niet houdt.

tjoer, klanknabootsend woord voor het geluid van een vallenden waterstraal.

tjoera, met elkander boerten, gekheid maken, onkiesche praatjes houden.

tjoerah; *mĕntjoerah*, uitgieten, uitstorten op of over iets; *mĕntjoerahkan pikiran*, zijne gedachten geheel uiten; *m. ĕlmoe*, wetenschap meêdeelen. Mĕn.; *tĕrtjoerah*, uitgegoten, uitgestort.

tjoerai, los, niet in bossen, b. v. van brandhout en derg. zie *oerai*. Mĕn. *mĕntjoerai*, duidelijk maken, verklaren, uitleggen; *tjoeraijan*, duidelijke verklaring, uitlegging.

tjoeram, hellend van een vlak, tafel, berg enz.; *tjoeram jang rata*, hellend vlak. Ook wordt *tjoeram* gebruikt in de beteek. van s t e i l.

tjoerat, tuit van trekpot of ketel; zie *tjĕrat; mĕntjoerat*, opspuiten, omhoog

spuiten, opspringen, van water uit een springbron; *tjoerat bintang* = *tjeret bintang*, zie ald.

tjoeri; *mĕntjoeri*, stelen; *tjoeri-tjoeri*, heimelijk, stilletjes, achterbaks; *pĕntjoeri*, dief, schelm, schurk; *katjoerian*, bestolen; *barang tjoerian*, gestolen goed.

tjoeriga, Skr. dolk, kris.

tjoering, streep, schram, krabbel; *bĕrtjoering*, getatuëerd; *tjoering-moering*, vol streepen, schrammen of krabbels.

tjoeroe, schuin, scheef, hellend, Mal. steile glooiïng.

tjoes, roef! Tusschenw.

tjoeti, verlof, vrijstelling van werk, Sw.

tjoetja, I. smaden, smalen, verguizen, uitjouwen. Zie *tjĕrĕtja*. II. tooverformulier om iemand onschadelijk te maken.

tjoetji, wasschen, schoonmaken. Ook = *soetji*, zie ald.

tjoetjoe, kleinkind; *tjoetjoenda* en *tjoenda*, vorstelijk kleinkind; *anaktjoetjoe*, nakomelingen, nageslacht.

tjoetjoeh; *mĕntjoetjoeh*, aansteken, afvuren door middel van een lont.

tjoetjoek, I. pen om in iets te steken, om iets vast te steken, of aan te rijgen, ook: snoer; *mĕntjoetjoek*, steken in iets, rijgen, aanrijgen van koralen enz., steken van een draad door het oog eener naald, steken van de pijn; *bĕrdjalan bĕrtjoetjoek-tjoetjoek ikan*, loopen als aangeregen visschen, d. i. achter elkander; *sapĕrti moetijara tĕrhamboer daripada tjoetjoeknja*, als parelen die van hun snoer verspreid raakten; *tjoetjoek sĕloewang*, e. s. v. bijgeloovigheid, zie *sĕloewang; dan koelitpon mĕnjoetjoek-njoetjoek sapĕrti dikĕnakan orang bara api*, de huid stak alsof men er gloeiende kolen op gelegd had; *tjoetjoek atap*, bamboezen pennetjes, waarmede men de *atap* vaststeekt; ook de naam van een bloem, die als geneesmiddel gebruikt wordt; *tjoetjoek sanggoel*, haarnaald, speld voor de haarwrong. Zie ook *tjoetjoeh*. II. Jav. de spits, voorhoede van een leger, ook *tjoetjoek sĕndjata* genoemd.

tjoetjoeng, = *tjoetjoe*, zie ald.

tjoetjoep; *mĕntjoetjoep*, slurpen, ook: hard kussen of zoenen, zuigen, uitzuigen.

tjoetjoer, I. met een klein, dun straaltje vlieten of nederstorten; *mĕntjoetjoerkan ajar*, op die wijze watergieten; *bĕrtjoetjoeran ajar mata*, stroomen van de tranen; *bĕrtjoetjoeran pĕloeh*, gudsen van het zweet; *panganan tjoetjoer*, e. s. v. koekjes; *tjoetjoeran atap*, uiteinde van een dak, waar het water neerstroomt; *boeroeng tjoetjoer*, e. s. v. musch. II. boegspriet; *lajar tjoetjoer*, kluiverzeil. III. e. s. v. kleine wesp. Mal.

tjoetjoet, Jav. de haai; *tj. pĕdang*, e. s. v. grooten zwaardvisch. Mal.

tjoewai, I. gering geschat, onbeteekenend; *mĕntjoewai*, geringschatten. Mĕn. zwak, vervallen, krachteloos. II. *tĕkoekoer tjoewai* en *tĕkoekoer tahi karbau*, e. s. v. torteldnif met zeer donker gekleurde vederen. Mal.

tjoewak, lok-olifant, C.

tjoewal, I. *mĕntjoewal*, met verschillende kleuren verven van garen voor den inslag, opdat er bij het weven bloemen ontstaan. II. *kĕtjoewali*, uitgezonderd, inzonderheid, behalve, uitgenomen.

tjoewar, lang uitstekend, van de beenen, pieken, een mast en derg.

tjoewat, vooruitsteken.

tjoewatja, Skr. helder, van het weder en den hemel; duidelijk zichtbaar, van een voorwerp in de verte; helder van een spiegel.

tjoewik, roeien met den boom van een vaartuig als het water te diep is om te boomen.

tjoewit, eventjes met de punt van een vinger aantikken, om de aandacht te trekken, vdW. Ik houd het voor = *tjoebit*.

tjogan, Perz. de Rijks- of staatsielans, een der voornaamste rijkssieraden; het blad daarvan is van goud en de steel met goud bewerkt. Zie ook *djogan*.

tjogo, Jav. domkop, botterik.

tjoh, Tussch.w. uitroep om honden aan te hitsen.

tjok, klanknabootsend woord voor een geluid zooals wanneer men met zijn been in taaie klei zakt.

tjokĕlat, Ned. chocolade.

tjoking, ergens uitsteken, te voorschijnkomen, zooals b. v. een sigaar uit den mond, een staart uit het rokje. Mal.

tjokit, I. *mĕntjokit*, een weinigje afnemen van iets, dat men meent te veel te zijn. II. een vork.

tjokmar, strijdknots, strijdkolf.
tjokok, I. uitroep van iemand, die *latah* is, zie ald. II. zie bij *parang*.
tjokot, Jav. *mĕntjokot*, bijten, steken. Mĕn. vatten, vastgrijpen.
tjola, zie *tjala* en *tjoera*.
tjolek, een likje of veeg met den vinger van de een of andere weeke zelfstandigheid, b. v. kalk, boter, verf en derg.; *mĕntjolek*, zulk een veeg of likje nemen.
tjolit; *mĕntjolit*, even met de vingers aanraken, tikken; *mĕntjolit-gamit*, hetzelfde met verscheidenheid. Zie *tjolek*.
tjolok, Jav. pitje, zwavelstok, vlammetje om even bij te lichten, = *soeloeh*. Zie ald.
tjomblang, Batav. koppelen, koppelaar, volg. de Hik. Asm. P. *djombalang*.
tjombol, knop van een deur.
tjomel, I. aardig, bevallig, lief enz., vdW. II. Jav. babbelachtig, veel praats hebbend, snaterend, kakelend.
tjompang, gescheurd, zoodat de lap er bijhangt; *tjompang-tjamping*, overal gescheurd, met de lappen erbij hangend, aan vlarden.
tjompis, aan den kant beschadigd, b. v. van een tafel.
tjompoh, algemeene kok op marsch of op zee.
tjondong, hellen, overhellen, dalen van de zon; genegen zijn tot iets. Hierv. de frequ. *tjĕndĕrong*, in dezelfde beteekenis; *tjĕndĕrong kapada agama islám*, overhellen tot den Moh. godsdienst; *tjĕndĕrong jang rata*, hellend vlak; *tjĕndĕrong hati*, overhelling of neiging des harten.
tjonggah, zie *tjongkah*.
tjonggok, zie *tjongok*.
tjongkah, met de punt schuin omhoog steken; *tjongkah-tjangkih* en *tj. mangkih*, naar alle richtingen schuin omhoog steken, van veel voorwerpen, ook onregelmatig van schrift.
tjongkak, I. hoogmoed, trotschheid, inbeelding. II. e. s. v. spel, bestaande uit een langwerpig blok met kuiltjes, waarin twee personen inz. vrouwen, spelen met katschelpjes, boontjes of pitjes.
tjongkar; *tjongkar-tjangkir*, = *djongkar-djangkir*, zie ald.
tjongkil, peuter, stoker, tandestoker, sonde; *mĕntjongkil*, peuteren, sondeeren, uithooren, uitvisschen, ook vaccineeren. Zie *soebik*.
tjongklang, Jav. galoppeeren van een paard.
tjongok; *mĕntjongok*, met opgericht bovenlijf zitten; opgericht staan.
tjonit; *mĕntjonit*, als een uitwas aan de ledematen uitsteken; *pĕntjonit*, onnatuurlijke uitwas. Zie *tjoenè* Mĕn.
tjonto, Chin. model, staal, monster.
tjop, Tuss.w. halt, stop, gebruikt door iemand die zich vergist heeft.
tjopeng, een afgescheurd stukje; *tjopeng-tjopeng*, overal gescheurd aan flarden. Mĕn. en Mal.
tjoplok, Jav. uitvallen, b. v. van tanden en kiezen enz.
tjora, de naam van een zwaard, Skr. *kshoera*, scheermes.
tjorak, I. bont gekleurd, inz. van geruit lijnwaad. II. overlangs gescheurd; *tjorak-tjarik*, overlangs en overdwars gescheurd; *mĕntjorak-tjarikkan*, iets verscheuren.
tjorang, zie *djorang*.
tjorek, onregelmatige streep, kras, schram.
tjorong, trechter, buis, pijp; *tjorong asap*, schoorsteenpijp. Zie ook *djorong*.
tjorot, I. mond of spruit van een gieter, ook: trechter, Mal. II. *mĕntjorot*, het laatst komen, b. v. in eene vergadering, zonder juist telaat te komen.
tjotai, ontbloot, van een wapen, Pad. bov.l. Zie *tjoeti*.
tjotet, de uiterste, scherpe punt van iets, b. v. van *padi*.
tjotjok, Jav. overeenkomen, passen, kloppen, sluiten met iets.
tjotok, pikken, van een vogel; *tjotok*. Mĕn. snavel; *mĕntjotok*, met een snavel pikken; *mĕntjotok-tjotok*, steken of kloppen van zweren. Zie *tjatok* I en III.
tjowek, Jav. aarden schotel voor sambal.
tob, zie *top* II.
toba; *mĕnoba*, gemeenschappelijk bearbeiden van de rijstvelden, Pad. bov.l.
tobak; *mĕnobak*, de nagels kort en effen, niet rond, afsnijden.
tobat, Arab. berouw, bekeering; *bĕrtobat*, berouw hebben, zich bekeeren; *tobat akoe!* als uitroep: God beware me! ik zal het nooit weer doen; *mĕntobatkan*, bekeeren.

todaḳ, de zwaardvisch.
todjang; *mĕnodjang,* de beenen schuin vooruitsteken en de voeten tegen iets aanzetten om te steunen of een duw te geven; *pĕnodjang kaki,* voetenbankje.
toe, verkorting van *itoe,* zie ald.
toe', verkorting van *datoeḳ,* zie ald.
toeba, e. s. v. plant met giftigen wortel, *akar toeba,* die gebruikt wordt om visch te bedwelmen, ook *akar tjilaka,* genoemd; *mĕnoeba ikan,* visch vangen door dusdanige bedwelming. Soorten zijn: *t. akar, t. tikoes* en *t. dandang; toeba bidji,* de cocculus of kokkelkorrels.
ṭóéba, Arab. geluk, zaligheid.
toeban-toeban, geboortevlies; *ajar toeban-toeban,* het vruchtwater.
toebi; *mĕnoebi,* met volharding, onvermoeid, onophoudelijk iets verrichten, op iets blijven aandringen; *toebi-toebi,* volhardend, onvermoeid; *mĕmpĕrtoebitoebikan tikamnja,* aanhoudend steken, zijne steken vermenigvuldigen, ook van stompen, het schieten met pijlen en het steken met een lans.
toebin, over vier dagen.
toebir, rand der bedding van zee, rivier of geul, afgrond in het algemeen, onpeilbare diepte; *tĕpi toebir,* kade langs het water; *mĕnoebir,* een diepte of geul vormen, naar de diepte loopen, zich uitstrekken.
toeboeh, lichaam, lijf, romp; in eigen persoon; centrum van een leger; *saloeroeh toeboeh,* het geheele lichaam; *bĕkas toeboeh,* wat aan het lichaam geweest is, wat iemand zelf gedragen heeft, aflegger; *toeboeh bahtĕra,* lichaam of romp van een vaartuig; *nama toeboeh,* eigennaam; *toeboeh kasar,* stoffelijk, menschelijk lichaam, tegenover *toeboeh haloes,* onstoffelijk lichaam van een geest, G. v. W.; *jang ĕmpoenja toeboeh,* de persoon, dien het aangaat; *satoeboeh,* fig. voor den bijslaap; *bĕrsatoeboeh,* den bijslaap uitoefenen; *pĕnoeboeh,* lichamelijk voorkomen, gestalte, vdW.; *toeboeh dan njawa* = *badan djiwa,* zie ald.
toeboeḳ, e. s. v. houten lans, in gebruik op de *Poelau-toedjoeh,* om tripang te steken.
toebroeḳ, Jav. tegen iets aanloopen, optornen.
toechmat, Arab. onverteerbaarheid.
toeding, I. schuin naar beneden of afloopend onder een stompen hoek; *tikam toeding,* schuin naar beneden steken, ook: schieten met knikkers in een kuiltje; *soedah toeding tali saoeh,* het ankertouw staat reeds vrij recht, onder een stompen hoek; *mĕngasah toeding,* stomp toeloopend slijpen, zooals b. v. een kouwbeitel *mĕngĕtam toeding,* schaven met den schaafbeitel staande onder een stompen hoek. II. Jav. met den vinger aanwijzen, b. v. den schuldige.
toedjah; *mĕnoedjah,* met een lang en dun voorwerp steken, b. v. met een piek, stang enz.
toedjoe, strekking, richting, koers, bedoeling van woorden, toovermiddel; *masing-masing dĕngan toedjoenja,* een iegelijk zijn eigen koers uit; *mĕnoedjoe,* koersen op, de richting nemen naar, richten van een schietgeweer, doelen met woorden. het toeleggen op iemand met een toovermiddel; *satoedjoe,* dezelfde richting, strekking, bedoeling, het eens zijn, overeenkomstig; *satoedjoe dĕngān kahĕndaḳnja,* overeenkomstig zijn wensch; *mĕnoedjoekan,* op iets aansturen, iemand in de richting brengen; *bĕrtoedjoe dĕngan,* zich meten met, in een gevecht; *satoedjoe,* ook: bevallen, het er mee eens zijn, b. v. *sĕhaja soedah satoedjoe tinggal disini,* het bevalt mij reeds hier verblijf te houden; *toedjoe-toedjoean,* allerlei toovermiddelen.
toedjoeh, zeven; *toedjoeh bĕlas* en *sapoeloeh toedjoeh,* zeventien; *toedjoeh poeloeh,* zeventig; *tĕngah toedjoeh,* zevendehalf; *katoedjoeh,* de zeven, ten zevende; *jang katoedjoeh,* de zevende; *toedjoeh-toedjoeh,* alle zeven; *mĕnoedjoeh hari,* doodmaal houden op den zevenden dag na het overlijden.
toedoeh; *mĕnoedoeh,* beschuldigen; *salah mĕnoedoeh,* valsch beschuldigen, I. Jat.; *pĕnoedoeh,* beschuldiger; *toedoehan,* beschuldiging. Zie *toekas.*
toedoeḳ, = *toendoeḳ,* zie ald. *katoedoekannja,* hunne onderwerping. Pad. bov.l.
toedoeng, alles wat tot bedekking en tevens tot beschutting dient, deksel, dekkleed, sluier, vliegengaas enz. b. v. *toedoeng moeka,* sluier voor het gelaat;

t. panas, zonnehoed; *t. sadji*, deksel over een schotel met spijs; *t. hidang*, kleedje over dat deksel; *t. pintoe*, de eigenlijke deur, die den ingang sluit en beschut; *bĕrtoedoeng*, een sluier of bedekking gebruiken; *bĕrtoedoeng lingkoep*, zoo gesluierd dat slechts de oogen zichtbaar zijn; *mĕnoedoengi*, bedekken, beschutten; *pĕnoedoengan*, beschutting; zie *lindoeng; tĕrtoedoeng*, gesloten van een deur.

toeffāḥ, Arab. appelen.

toegal, pootstok, waarmede men op droge gronden de gaten maakt, waarin de rijstkorrels gelegd worden; Mĕn. *toegar*, id. *djika angkau toegal, adalah bĕnih*, Sprw. voor: Heb jij een gat, dan heb ik een spijker; *mĕnoegal*, met zulk een stok rijst planten.

toegar, = *toegal*, zie ald.

toegas, gestadig en stevig, van den wind, regen, de golven, arbeid, vdW. ook: taak, bepaald gedeelte van werk; *mĕnoegas*, met volharding verrichten; *bĕrtoegas*, op taak werken; *mĕmbĕri toegas*, een taak opgeven.

toeha, zie *toewa*.

toehan, de Heere; *toehan allah*, de Heere God; *toehan jang asa*, de eenige Heer.

toeḥfat, Arab. iets uitmuntends, voortreffelijks; geschenk; *toeḥfatoe'ladjnas*, een kostbaar geschenk, een keurig kleinood, ook *toeḥfatoe'lnifás*, een kostbaar geschenk, alleen in brieven.

toeḳ, = *taḳ*, doch voller en zwaarder.

toekaḳ. I. e. s. v. zweer aan de beenen, die voortwoekert. II. e. s. v. eetbaren zoutwatervisch. III. *toekaḳ lang*, kaalgeschoren plek op het hoofd van kinderen.

toekal, pak garen, bestaande uit een aantal strengen; *satoekal bĕnang*, ook fig. gebruikt voor het aanduiden van een groote diepte. Mĕn.

toekam, stok, knots, knuppel.

toekang, baas, werkman, werkmeester, bedrevene in eenig handwerk, ambachtsman; ook: bedrevenheid, knapheid in eenig handwerk; *toekang ajar*, waterdrager; *t. api*, stoker; *t. agoeng*, een soort van onderofficier aanboord die aan het hoofd staat der matrozen; *t. bĕsi*, smid; *t. batoe*, metselaar; *t. bohong*, aartsleugenaar; *t. mas*, goud- en zilversmid; *t. petaḳ*, supercargo; *t. kanan* en *t. kiri*, twee onderofficieren aanboord, die onder den *t. agoeng* staan; *t. mĕngira-ngira*, rekenmeester, accountant; *t. pasar*, iemand, dien men er op nahoudt om inkoopen op de markt te doen; *t. roempoet*, grassnijder voor het vee; *t. soesoe*, melkboer; *t. roti*, broodbakker; *t. sadap*, palmwijn-aftapper; *t. tangkap ikan*, visscher; *t. tjoeri*, stelersbaas enz. enz.; *orang itoe sangat toekang*, die persoon is zeer bedreven; *mĕnoekangi*, als werkmeester iets bearbeiden; *toekang-mĕnoekang*, allerlei handwerken of ambachten uitoefenen; *katoekangan*, meesterschap, bedrevenheid, Mes. Kag.; *pĕrtoekangan*, vereeniging van werkmeesters, al wat daartoe behoort, gilde.

toekar, I. *mĕnoekar*, ruilen, wisselen, verruilen, verwisselen, verdraaien van woorden, veranderen van vorm, van den wind enz., aflossen van een wacht; *bĕrtoekar tjintjin*, ringen wisselen, ondertrouwen; *b. obat peloeroe*, kruit en lood met elkander wisselen; *b. doeka dĕngan soeka*, leed doen plaats maken voor vreugde; *b. daripada aṣalnja*, van den oorspronkelijken vorm afgeweken; *b. ādat*, van gewoonte of gebruik veranderen; *b. djaga*, de wacht aflossen; *toekar ganti*, wat in de plaats treedt of gegeven wordt, vergoeding, vervanger, visitekaartje; *bĕrtoekar maut*, in de plaats van iemand sterven; *orang jang mĕnoekar-noekari*, iemand, die ontrouw is, die met draaierij omgaat. II. Jav. twisten, krakeelen.

toekas, I. *mĕnoekas*, valschelijk beschuldigen, betichten. Zie *toedoeh*. II. e. s. v. rotanpalm, die e. s. v. tonder levert.

toekiḳ, schuin van boven naar beneden; *mĕnoekiḳ*, mikken op iets dat lager is; naar beneden schieten, zooals een vogel; *ditoekiḳkannja toembaḳnja kababi itoe*, hij stak met zijn lans naar dat zwijn; *boeroeng hĕlang mĕnoekiḳ mĕnjambar anaḳ hajam*, de sperwer schoot naar beneden en greep het kuiken; *mĕnoekiḳ*, ook vuurslaan, b. v. *maka poetĕri itoe mĕngambil batoe api, laloe ditoekiḳnja, dipasangnja dian*; zie *pantiḳ*.

toekoel, kleine hamer; *tapaḳ toekoel*, zie *tapaḳ; bĕnda toekoel*, geslagen goed; *mĕnoekoel*, hameren.

toekoeng, zie *tokong.*

toekoep, Jav. en Mĕn. = *tĕkap,* zie aldaar.

toekoes; *angin toekoes,* de eerste noordelijke winden na de westmousson, die echter nog niet aanhouden.

toel, e. s. v. beweegbaren beugel in het boord van een sloep, waarin de riemen liggen bij het roeien.

toeladan, voorbeeld, voorschrift, model; copie voor den zetter; *mĕnoeladan,* een voorbeeld volgen, naar een voorbeeld of model werken.

toelah, Arab. *toewalat,* onheil, waardoor men getroffen wordt ten gevolge van een vloek van verheven personen, inz. die overleden zijn; *toelah papa,* getroffen door den vloek, zoodat men tot armoede vervalt; *toelah batoe toelah batang,* de vloek treffe een steen, de vloek treffe een boomstam (maar niet mij), uitroep, waarmede men den vloek der voorouders van zich wil afwenden, wanneer men dien door oneerbiedigheid heeft verdiend; *mĕnoelahi,* iemand met zulk een vloek treffen; *katoelahan,* door zulk een vloek getroffen zijn.

toelaḳ; *mĕnoelaḳ,* terugstooten, wegduwen, afduwen, afstooten, afwijzen, bannen, afzetten van een post, aftrekken bij het rekenen; *toelaḳ-bĕhara,* scheepsballast; *t. bahoe,* zie *talam; t. sĕndjata,* schatting om de vijandelijkheden af te koopen, ook de persoon. die het wapengeweld afwendt, brandschatting; *mĕnoelaḳkan bara,* de gloeiende kolen uit elkander doen, om de heete asch over te houden; *mĕnoelaḳ lĕbih dĕhoeloe,* voorkomen van een gevaar; *pĕnoelaḳ* = *pĕnangkal,* onheil-afweermiddel; *bĕrtoelaḳ,* van wal steken.

toelang, been, knook, bot; *toelang ajar* = *tali ajar,* streepen, lijnen, die tot versiering dienen, zooals b. v. op den rug van boekbanden; *t. bĕloet,* e. s. v. buikband; *t. bĕloelang,* geraamte. Mĕn.; *t. boemboeng,* nokbalk; *t. daoen,* hoofdnerf van een blad, doch niet van palmbladen; *t. dajoeng,* de steel van een roeiriem; *t. ikan,* de grove graten van een visch; *t. kĕring,* droog been, scheenbeen; *t. manis* = *t. paha,* dijbeen; *t. pĕngĕdjoet,* scheenbeen, Mĕn. *t. mĕnempel,* been, dat los in het vleesch zit, zooals, naar men beweert, wel in tijgers wordt gevonden; *t. moeda,* kraakbeen; *t. oelar,* zie ald.; *t. pĕrahoe,* geraamte van een vaartuig; *lidahnja tiada bĕrtoelang,* hunne tong was los; *toelang-toelangan,* gebeente, geraamte; *toelang ĕmpat kĕrat,* armen en beenen, = in het Mĕn. *t. salapan kĕrat,* naar de dubbele beenen, daarin voorkomende; *bĕrtoelang,* beenderen hebben; *papan bĕrtoelang,* spoorstaaf, spoorscheen; *t. bĕloet,* zie ald.; *kĕras toelang,* sterk; *lĕta toelang,* zwak, uitgeput; *pĕdih sampai katoelang,* in groote mate kwetsend; *bĕrpoetih toelang,* tot men er dood bij blijft, van vechten; *t. djĕrĕdjaḳ,* de borstribben. Mĕn.; *sĕtoelang,* e. s. v. bladerloozen heester, die voor omheiningen wordt gebruikt; *toelang-toelang,* e. s. v. eetbare plant; *kĕtoelangan,* een beentje of graat in de keel gekregen hebben. Verder nog: *toelang,* ook: naad in een kleed, Maxw.; *toelang lajar?* en *toelang karoeng?*

toelat, de dag na overmorgen.

toelen, Jav. echt, van metalen, b. v. *ĕmas toelen,* echt goud.

toeli, I. doof. II. *toeli-toeli,* een soort van plaat met lus, waarmede kris en buikgordel worden bevestigd en het afzakken belet.

toelis; *mĕnoelis,* schrijven, teekenen, schilderen; *mĕnoelis soerat,* een brief schrijven; *djoeroe toelis,* schrijver; *pĕnoelis,* teekenaar, schilder; *toelis-mĕnoelis,* allerlei schrijfwerk verrichten; *toelisan,* geschrift, teekening; *mĕnoelisi,* beschrijven, beschilderen, op iets teekenen; *batoe-toelis,* lei; *papan toelis,* schrijftafeltje.

toeloeng, hulp; *toeloeng dĕngan ĕmas,* hulp in goud; *mĕnoeloeng,* helpen; *m. api,* brandblusschen; *pĕnoeloeng,* helper, hulp, het helpen; *p. bitjara,* advokaat, pleitbezorger; *pĕrtoeloengan,* hulp die verleend wordt.

toeloes, trouw, duurzaam, oprecht, ongeveinsd; *toeloes dan ichlás,* trouw en oprecht.

toem, = *tam,* maar zwaarder. Zie ald.

toema, luis, ongedierte; *orang makan toema,* luizeneter, scheldwoord voor de Javanen; *dada toema,* naar het midden een weinig oploopend en afloopend naar de kanten, zooals het blad van een pagaai en sommige krissen: *toelang dada toema,* de lijn, **waar** die verhevendheid het dikste is.

toeman, een soort van eetbaren zoutwatervisch.
toemang, in den steek gelaten, alleen overgelaten; Měn. *měnoemang,* bang zijn om iets te doen, tegen iets opzien, niet aandurven? treeft van drie in den grond geslagen pennen, die men gewoonlijk achterlaat; *měnoemangkan,* iemand alleen laten, in den steek laten; *toemang-měnoemang,* elkander in den steek laten.
toemara, zie *tara* II.
toembak, groote lans, hellebaard; *měnoembak,* iets met een lans steken; *měnoembakkan,* met iets als met een lans steken; *toembak kěring,* dorre lans, fig. voor een vrek; *toembak pěngawinan,* een staatsie-lans. Ook wordt *toembak* als lengtemaat gebruikt = 2 *děpa* of vadem; *t. sajang,* schoor, kraan voor het lichten van lasten; *daoen toembak,* e. s. v. plant, die als groente gegeten wordt; *t. lading,* een krom snij- en steekwapen, d. B.
toembal; *měnoembal,* haastig opslokken.
toembang, omvervallen, van groote, zware voorwerpen; omvergevallen; *měnoembangkan,* doen omvervallen, omvergooien.
toembas, tot op het laatste ziertje op, van eetwaren; meestal als versterkende bepaling van *habis*; *měnoembaskan,* tot op het laatste ziertje opmaken.
toemboe, I. *měnoemboe,* onder iets omhoog steken, b. v. zooals een knikker onder een tafelkleed, vdW.; mogelijk beter *toemboeh*? II. = *kěndaga,* zie ald. *tětoemboe,* Jav.
toemboeh, groeien, wassen, opkomen, uitkomen, uitspruiten; ontstaan; *toemboeh pikiran,* op de gedachte komen; *hoetang toemboeh,* schuld die aangroeit; *toemboeh-toemboehan,* planten in het algemeen, al wat groeit of wast of opkomt; *katoemboehan,* de pokken; *k. boengkoes,* pokken die niet uit willen komen. Měn.; *k. djintan,* een klein soort daarvan; *k. kětoembar,* grooter soort; *k. djagoeng,* nog grooter; *k. měndjagoeng,* pokken die zwellen, lett. maïskorrels vormen; *k. lakoem,* de zwarte pokken, die levensgevaarlijk zijn; *katoemboehan kěrtas djatoh ka-ajar,* pokken die het geheele lichaam bedekken; *měnanam katoemboehan,* inenten. Zie *tjatjar.*
toemboek, I. *měnoemboek,* stampen, stompen, boksen, karnen; *měnoemboek lada,* peper stampen; *m. pintoe,* met de vuist op de deur stompen of bonzen; *m. ajar soesoe,* melkkarnen; *toemboek lada,* een soort van kleine, korte, scherpe dolk; *toemboek goebal,* de eerste stamping van de rijst; *t. tjěroh* en *t. bangsai,* de tweede of witstamping; *t. tanak,* de tijd, waarop de rijst voor het avondeten wordt gestampt, ongeveer 's namiddags 5 uur; Měn. II. *katoemboekan,* bende krijgsvolk, troep van werklieden, ploeg; eigenl. *katoempoekan* van *toempoek*; ook taak om af te werken, voor een of meer personen. III. *ikan toemboek,* e. s. v. eetbaren zoutwatervisch; *t. banir,* een variëteit daarvan.
toemboeng, I. uitgezakt, uitzakking; ook in de heelkunde, b. v. uitzakking van den uterus en den endeldarm; *t. njijoer,* kiem van den kokosnoot; *t. damar,* sintels van een harstoorts of lamp; *ikan t. damar,* een soort van eetbaren zoutwatervisch. II. naam van planten, behoorende tot het geslacht *canthium.*
toeměnggoeng, titel van den tweeden der drie voornaamste staatsdienaren in een Mal. staat, voornamelijk belast met de politie en justitie, afgel. van *tanggoeng*; in het Měn. is het *toemanggoeng.*
toemis, met vet gestoofd, inz. groenten; *měnoemis,* in vet stoven.
toemit, hiel, van den voet en ook van andere zaken, b. v. knopje op den sabelknop, ondereinde van een geweerkolf, stuiting aan de zijstukken van een bril, teerling (stereom.) sleepplaat aan een sabelscheede.
toemoe, e s. v. strandboom, waarvan het hout voor waterwerken wordt gebezigd. Zie ook *těmoe.*
toemoes, met het aangezicht tegen den grond; *měnoemoeskan,* iemand met het aangezicht tegen den grond stooten. Zie ook *djěroemoes.*
toempah, storten, uitstorten, van het vocht; *těrtoempah,* uitgestort vergoten; *toempah roewah,* in menigte overal uitgestort; *měnoempahkan,* storten, uitstorten, plengen, vergieten, van den persoon; *měnoempahi,* bestorten, storten op; *katoempahan,* bestort, overstort.

toempang; *měnoempang*, mededoen, medegaan, bijwonen, medeplichtig zijn, meteen of tevens iets doen, meêvaren, logeeren, er toe behooren of bijgevoegd zijn, van een deel van iets, dat uit meer deelen bestaat; *měnoempangkan*, op iets leggen, zetten of laden, tijdelijk plaatsen of ter bewaring geven, aan iemand meegeven; *měnoempangkan tangan*, de hand of handen opleggen, b. v. op den kop van een slachtoffer; *toempangan*, tijdelijk verblijf, logies, passage; *oewang toempangan*, vracht, passagegeld.

toempas, verdelgd, uitgeroeid; *měnoempas*, verdelgen, uitroeien.

toempat, verstopt, van iets dat hol is, opgepropt vol, van een besloten ruimte, b. v. *sěgala loeroeng pon toempatlah*, en alle straten waren propvol, I. P.; *měnoempatkan*, verstoppen, volproppen, dichtstoppen; *roemah těrtoempat děngan manoesija*, een huis opgepropt vol menschen; *boeloeh toempat*, een bamboe die niet hol is, lett. verstopt is, = *boeloeh pědjal*.

toempoe, steun aan het einde van iets, waarop of waartegen het steunt; *běrtoempoe*, met den voet op of tegen iets steunen, den voet op iets zetten; bij weddingschappen: evenveel gezet hebben; ook: *měnoempoe*, b. v. *bodoh Měnangkěbau, jang tiada pěrnah měnoempoe laoet*, onwetend is die Měnangkabauwer, die nooit een voet op zee gezet heeft; *toempoewan*, steunpunt voor den voet of voor het een of ander uiteinde, voeteneinde van een bed; *toempoewan gělombang*, golfbreker, zeehoofd; *toempoewan haroes*, iets waar de branding tegenaan slaat, ook fig. van iemand, die er van allen langs krijgt; *toempoewan orang*, plaats, waarheen zich veel volks begeeft, algemeene plaats van bijeenkomst; *mati ditoempoewan*, aan het voeteneinde van het bed, d. i. bij de geboorte, gestorven; *pěnoempoe kaki*, voetenbankje; *sětoempoe*, iets waarop men tot steun den voet zet, steunpunt voor het doen van een sprong.

toempoek, hoopje, groepje, plukje, troep, ook plek van een andere kleur; *katoempoekan*, zie bij *toemboek*.

toempoel, bot, stomp, van snijdende werktuigen; *měnoempoelkan*, afstompen.

toempoeng, e. s. v. lagen boom met sterk hout.

toen, heer, titel van den Rijksbestierder, den *těměnggoeng* en hunne afstammelingen; *pěrtoenan*, ook *pětoenan* en *pěrtoewanan*, de heerenstand, de gezamenlijke heeren, ook iemand die den titel van *toen* heeft. Bij feestelijke gelegenheden dragen 16 van hen de Rijkssieraden en heeft ieder een *sanggasangga* achter zich.

toena, Jav. wond; *těrtoena*, gewond, gedeerd, gebroken, beschadigd.

toenai, I. kontant; *oewang toenai*, kontanten, gereed geld; *měmbajar toenai*, kontant betalen; *měnoenaikan*, kontant voor iets betalen, in contanten voldoen. II. *měnoenai*, polsen, in het geheim vragen of onderzoeken, b. v. *saksi ditoenai, kalau běnar atau tidak*, de getuigen werden ondervraagd of het waar was of niet, Pad. bov.l.

toenak, vast, gestadig, aanhoudend, van werken, denken, zitten, verblijfhouden; *orang toenak*, een werkezel.

toenam, lont van kokosnootvezels.

toenang, verloving; ook: gelofte van vijandschap; *běrtoenang*, zich met iemand verloven, iemand vijandschap zweren; *toenangan*, verloofde; gezworen vijand; *běrtoenangan*, verloofd zijn; gezworen vijanden zijn; *měnoenangkan anaknja*, zijn kind verloven; *sijak děngan rijau toenangan memang*, Sijak en Riouw zijn van ouds gezworen vijanden; *peloeroe toenang* en *p. pětoenang*, betooverde kogel, die zijn doel niet mist.

toenas, uitspruitsel, bot, knop van planten, *běrtoenas*, uitspruiten, knoppen.

toenda, I. wat gesleept wordt, sleep, nasleep; *sampan toenda*, sloep op sleep; *mata toenda* en *kaïl toenda*, vischangel die achter een vaartuig sleept; *pahar běrtoenda*, een presenteerblad, dat nog door een ander gevolgd wordt; *měnoenda*, sleepen, boegseeren; *pěnoenda*, sleepmiddel, b. v. *tali pěnoenda*, sleeptouw; *satoenda*, van denzelfden sleep, b. v. *bantal sěraga lima satoenda*, vijf pronkkussens achter elkander, een stel of sleep uitmakende. II. *měnoenda*, gelijkstrijken van een aangesmeerde massa klei of pleister met een plankje of bamboe, Pad. bov.l. ook de oneffenheden en gaten op het land met

een plank, die men voorttrekt, gelijk maken.

toendjal; *měnoendjal*, aanwijzen door den vinger op het voorwerp te plaatsen, doet men dit op iem. aangezicht, dan is dat bij de Mal. een zware beleediging; *pěnoendjal* = *tjalak* II. Zie aldaar.

toendjang, wortel, die uit stam of takken naar beneden komt, in den grond dringt en, sterk geworden, den boom tot steun dient; scherpe, uitstekende punten, 't zij in den grond, 't zij in het water; *daoen toendjang*, bladeren, die aan de luchtwortels groeien en als medicijn worden gebruikt; *toendjang*, ook: een soort van stut rondom het matten dak op inlandsche vaartuigen.

toendjoek; *měnoendjoek*, iets toonen, aanwijzen, laten zien, aanduiden; *m. djalan*, den weg wijzen; *m. gagah běraninja kapada orang*, iem. tartend tot den krijg uitdagen; *tiada těrtoendjoekkan*, niet aangewezen kunnen worden, b. v. in rechten; *m. kaběraniannja*, bewijzen van moed geven; *m. laki-lakinja*, zich manhaftig toonen, iemand tot den strijd uitdagen; *m. moekanja*, zich vertoonen zijn gezicht laten zien, een bezoek brengen; *djari těloendjoek* en bij verkorting alleen *těloendjoek*, de wijsvinger; *pěrtoendjoek*, een vingerwijzing, les, wenk; *pěrtoendjoek daripada Allah*, een wenk van Godswege.

toendjoeng, waterlelie, de lotus, met roode, witte, blauwe en rozeroode bloemen; *t. tělepak*, een bijzonder soort daarvan.

toendoek, neergebogen, neerbuigen, van het hoofd of het lichaam, zich onderwerpen, bukken, buigen, met gebogen hoofd naar beneden zien; *měnoendoekkan těngkok*, den nek buigen; *m. diri*, zich nederbuigend jegens anderen gedragen; *ālámat toendoek*, teeken van onderwerping; *moelaï toendoek*, het tijdperk waarin de rijst begint te rijpen; *pěnoendoek*, een soort van toovermiddel om anderen tot onderwerping te brengen; *těngadah langit, toendoek pasir*, opziende hemel, neerziende zand, van de woestijn.

toendoen, venusheuvel, vdW.

toendoeng; *měnoendoeng*, met de handen afweren, niet binnenlaten, wegjagen, uitzetten, bannen; *běrtoendoeng-toendoeng*, elkander afweren om den voorrang te geven; *toendoengan*, banneling.

toeng, = *tang*, doch zwaarder en holler.

toengau, luis, plantenluis; ook e. s. v. luis, die zich in de huid van dieren vastzet, vdW.

toenggal, eenig, eenigst, enkel; *anak toenggal*, eenigst kind; *gadjah toenggal*, = *gadjah měta*, een alleenloopende olifant, die van de kudde is afgezworven en zeer kwaadaardig is, vooral in den bronsttijd; *pa' toenggal*, vaders of moeders eenige broeder; *mak toenggal*, vaders of moeders eenige zuster; *měnoengal*, zich als eenig voordoen; *běrtijang toenggal*, met één mast, van een vaartuig; *katoenggalan*, als eenig overgebleven, geïsoleerd, b. v. van eene mogendheid.

toenggang, I. het bovenste naar onderen, omgekeerd; *toenggang balik*, bij afwisseling, buitelend, hals over kop, ook *toenggang langgang*, tuimelend, buitelend, ook van iemand, die in den godsdienst getuimeld is, N. M., en eindelijk nog *toenggang-měnoenggang* in dezelfde beteekenis; *t. hati*, overhelling des harten; *běrsěmbah toenggang*, hulde bewijzen met het hoofd geheel ter aarde gebogen, een zeer nederige *sěmbah* maken. II. Jav. *měnoenggang*, berijden; *koeda toenggangan*, rijpaard; *koeda jang bělom těrtoenggang*, een paard dat nog niet bereden is.

toenggara, het Zuid-oosten, de Z.O. wind; *t. těpat*, vlak Z.O.; *t. mandi*, het hartje van den Z.O. mousson; *riboet t. mandi*, Z.O. storm, met wit schuimende golven; *měnoenggara*, de hoedanigheid van Z.O. aannemen, Z.O. worden, van den wind; *timoer měnoenggara*, O.Z.O.; *sělatan měnoenggara*, Z.Z.O. Zie ook *timoer*.

toengging, I. het achterkwartier opgewipt, naar boven gestoken, = *djěngking*, Jav.; *měnoengging*, het achterste opwippen, naar boven heffen; *toengging-toenggit*, hetzelfde met herhaling of verscheidenheid; *měnoengging-noengging dalam ajar*, bij herhaling duiken in het water, omdat daarbij het achterste omhoog wordt gestoken of opgewipt; *těrtoengging kasoengai*, het achterste

opgelicht om zijn gevoeg te doen, H. T. II. drie dagen na morgen, over vier dagen, Mal. Zie *tonggeng.*

toenggit, en *tonggik,* de billen achteruitsteken. Zie *toengging.*

toenggoe, waken, wachten; *měnoenggoe,* waken over iets of iemand, bewaken, wachten, toeven, verbeiden; *toenggoewan,* wat bewaakt wordt, wachtpost, wacht; *pěnoenggoe,* bewaker, wachter.

toenggoel, I. tronk, stronk, stam zonder kroon of takken; vlaggestok op een mast, die geen steng heeft, stut of paal, waarop een gebouw rust; overgeschoten eind van afgebrande wierookstokjes; *balai běrtoenggoelkan zamroed,* een gehoorzaal op palen van smaragd. II. vlag, banier, standaard, vaandel; *t. merah ālámat běrpěrang,* de bloedvlag tot teeken van den aanval, Pr. Dj.; *t. ālámat kobadjikan,* de vredevlag, Ism. Jat.; *t. djěrami,* stoppels van de rijst op het land; *t. pělangi,* stukje van een regenboog, gedeeltelijke regenboog; *toenggoel-toenggoel angin,* windvaantje; *toenggoel pandji-pandji,* vaandels en vlaggen.

toengkak, Jav. hiel, = *toemit,* zie ald.

toengkap, ook *toekap,* uitkijktorentje, uitkijk boven op iets.

toengkas, *sapěrti angin jang kěntjang* en ook *sapěrti těbing,* Abd. schets wrdb.

toengkat, stok, staf, stut; assistent en tevens opvolger in een ambt; van het Arab. *toekât; toengkat kětejak,* kruk onder de armen, voor iemand met gebrekkige beenen; *toengkat lambai,* stokje, gaarde, staf, tooverroede, Sw.; *běrtoengkat těboe,* fig. voor: met zijne vrouw op weg zijn; *měnoengkat,* stutten; *měnoengkatkan kaboemi,* iets als een stok op den grond zetten, R. Chaib.; *toengkat-měnoengkat,* elk. ondersteunen, helpen, Měn.; *měmpěrtoengkatkan,* iets als staf gebruiken, b. v. *pědang dipěrtoengkatkannja,* zijn zwaard gebruikte hij voor staf.

toengkoe, treeft, drievoet, inz. drie steenen, waarop een pot te koken wordt gezet.

toengkoel, Měn. kolf, klont of stuk in den vorm van een halven cilinder, Jav. onderworpen; *měnoengkoel,* zich onderwerpen; *pěnoengkoel,* geschenk als bewijs van onderwerping; *měnjěmbah toemoengkoel,* als onderworpene hulde bewijzen.

toengkoes, I. suikerbroodvormig hoopje, van gekookte rijst. II. Pad. bov.l. = *boengkoes; měnoengkoes,* inwikkelen, als een pakje.

toenoe, branden; *měnoenoekan,* in brand steken, verbranden; *hěndak měnoenoe orang banjak,* wilde de menigte verbranden; *měnoenoekan hati,* ergeren, grieven; *pěnoenoe,* brandstichter.

toentoen; *měnoentoen,* leiden door middel van iets, b. v. een paard bij den toom, een blinde bij den stok.

toentoeng, I. uiterste scherpe punt van iets, b. v. van een kris, naald, mes, potlood enz. II. e. s. v. zeeschildpad. Sw. geeft op rivierschildpad. III. *měnoentoeng,* iets onderste boven houden en er tegen kloppen, om het restje, dat er nog in is, uit te krijgen.

toentoet; *měnoentoet,* najagen, achtervolgen, afgaan op, koers stellen naar, trachten te verkrijgen of meester te worden, vorderen, eischen; *měnoentoet ēlmoe,* kundigheden najagen; *m. hoetang,* schuldvorderen; *m. pěrbalasan,* voldoening eischen; *m. djandji,* de vervulling eener belofte vorderen; *m. bela,* bloedwraak oefenen; *m. kamatian,* den dood wreken van; *pěnoentoet bela,* bloedwreker; *toentoetan,* het nagejaagde, beoogde, doelwit.

toepai, eekhoorn; *toepai-toepai,* klampen aan een boom, mast of buitenboord aan den valreep, om er tegen op te kunnen klimmen. Ook de klampen voor den sluitboom aan een deur.

toepang, stut met vorksgewijze inkeping, gaffel, mik, de houten stutten, waarop in een *sampan* de kadjangmat rust; e. s. v. vork om boosdoeners te vatten; *tijang toepang,* de fokkemast; *měnoepang,* stutten; *běri běrtoepang anak djawi itoe,* zet dat kalf een mik op den neus; *lajar toepang,* fokzeil; *toepang agoeng,* de groote fok.

toepis, steil, van eene helling, minder dan *těrdjal.*

toeras; *měnoeras,* filtreeren, inz. vloeibare verfstoffen. vdW.

toerau, omheining die ook van boven dicht is, tot bescherming van planten.

toeri, I. een soort van boom met genees-krachtige eigenschappen en welks bladeren ook als groente worden gebruikt.

II. een verkorting van *kastoeri*, zie aldaar.

toeris, zie *toris* en *torih*.

toerki, Turksch.

toeroe, Jav. slapen; *pĕtoeron*, slaapstede.

toeroen, dalen, afdalen, naar beneden gaan of komen, afstijgen, neerkomen, opsteken van den wind, afslaan of dalen van den prijs, verkleuren; *toeroen dari atas koedanja*, van zijn paard stijgen; *toeroen kadarat*, van boord naar den wal gaan; *toeroen kakapal*, van den wal naar boord gaan; *toeroen daripada radja Iskandar*, afstammen van Vorst Alexander; *toeroen daripada tachta karadjaän*, afstand doen van de regeering; *mĕnoeroenkan*, doen afdalen, laten zakken; *m. kapada orang laïn*, overdragen op een ander; *mĕnoeroeni*, afdalen tot; *pĕnoeroenan*, afvoer; *ḥaḳ pĕnoeroenan*, afvoerrecht; *toeroen-tĕmoeroen*, van geslacht tot geslacht; *toeroen-mĕnoeroen*, van de eene oplaag tot de andere v. e. boek. Abd.; *katoeroenan*, komaf, nakomeling, afstammeling, erfelijke waardigheid of titel; bezeten zijn; *katoeroenan sjaitán*, door den duivel bezeten. Verder: op of over zich krijgen, door iets aangedaan worden; *katoeroenan gila*, een gekke bui krijgen, door uitzinnigheid overvallen worden.

toeroes, rechtop staande stijl of staak om iets, b. v. een boom, aan vast te binden, hoofdstijl van een omheining, steunpilaar, cylindervormige stapel van 8 à 10 koekjes palmsuiker in palmbladeren gewikkeld; *toeroes nĕgari*, steunpilaar van het Rijk; *mĕnoeroeskan*, aan een staak binden, b. v. *soeroeh toeroeskan katanah, soeroeh paloe dĕngan tali bĕloelang*, beveel hem aan een staak op den grond vast te binden en met riemen te geeselen; *toeroeskan dipanas*, aan een staak vastbinden in de zonnehitte.

toeroet, volgen, navolgen, volgens, meedoen; *mĕnoeroet*, iemand of iets volgen, navolgen, gehoorzamen; *toeroet tĕrtawa*, meelachen; *mĕnoeroet nama*, naar den naam (noemen); *m. kahĕndaḳ*, iemands wensch opvolgen, volgens den wensch; *m. oentoeng orang*, iemands lot deelen; *bĕrtoeroet-toeroet*, achtereenvolgens, aanhoudend, achter elkander; *satoeroet*, opvolging, navolging; *mĕnoeroetkan kapal*, een schip sturen, het roer doen volgen, van den wind doen afhouden, het tegenovergestelde van *beloeḳ*, bij den wind houden, uit den koers gaan en naar iets afhouden; *toeroetan*, voorbeeld ter navolging, in navolging van, gelijk aan; ook: meê, van den wind, b. v. *angin toeroetan*, meêgaande wind, gunstige wind; *toeroettoeroetan*, leidraad; *sapĕtoeroetan*, geheel en al volgen, geheel meedoen.

toersi, zie *tĕroesi*.

toes, I. klanknabootsend woord voor een scherp ploffend geluid, zooals van een revolverschot, het knappen van brandend hout en van een natte lampenpit. Zie *lĕtos*. II. gelekt, gedruppeld, uitgelekt, b. v. *dibawa katĕmpat darah jang ĕtoes*, werd gebracht naar de plaats van het gelekte bloed; *mĕngĕtoes*, laten uitlekken, uitdruppelen. III. Jav. verkorting van *toeroes*, b. v. *toesing-koesoema*, Jav. prins of prinses uit een echte vrouw geboren.

toesam; *kajoe toesam*, Pinus Sumatrensis (Conifères) d l. Cr.

toesoeḳ, insteken b. v. een draad in een naald, steken met iets duns zooals een naald, doorn, haarpen enz. *toesoeḳ kondai*, pen, die men in den haarwrong steekt; *mĕnoesoeḳ-noesoeḳ* of *toesoeḳ-toesoeḳ*, opstoken, aanstoken van twist, aanporren tot iets.

toet, Arab. moerbezie. Jav. volgen, grondw. van het Mal. *toentoet; toetboeri*, achterna loopen, navolgen.

toetoeh, knotten, toppen, snoeien, het verband van iets verbreken, sloopen, b. v. een vaartuig.

toetoeḳ; *mĕnoetoeḳ*, zachtjes kloppen of hameren, zie *kĕtoḳ, toekoel* en *titiḳ*.

toetoel, Jav. vlek, plek, spikkel; *matjan toetoel*, gevlekte tijger.

toetoep, wat ter bedekking of toedekking dient, deksel; achterhoede van een leger; *mĕnoetoep*, bedekken, toedekken, dichtmaken, opsluiten, bewimpelen; *toetoep djĕnang*, balk, die de bovenste einden van de *djĕnang* dekt; *t. boemi*, e. s. v. plant, welks breede bladeren plat op den grond liggen, ook *tapaḳ solaiman* genaamd; *t. moeka*, helmmasker, helmklep, vizier; *t. sanggoel*, versierselen in de openingen van den haarwrong bij vrouwen; *t. tijang*, of *larian tikoes*, in de bouwk. muurplaat;

toetoepan en *pĕnoetoep*, deksel; *satahoen toetoep*, een vol jaar, H. Abd.; *tĕrtoetoep*, dicht, van een deur, kist enz; *toetoep-mĕnoetoep*, van weerskanten sluiten, op verschillende wijze sluiten, opsluiten van verschillende personen, M. Sam.

toetoer; *bĕrtoetoer*, spreken, praten, keuvelen; *toetoer-kata*, gezegden; *toetoeran* en *pĕtoetoeran*, praatje, gezegde; *bĕrtoetoer-toetoeran*, met elkander keuvelen.

toewa, ook *toeha*, oud; van vruchten: rijp, voldragen; van voorwerpen: oud, gebruikt, gesleten; van spijzen: genoeg gekookt, gebakken, gebraden enz.; van metalen: zuiver, fijn; van kleuren: donker; van een bril: sterk vergrootend; verder: oudheid, ouderdom, rijpheid, zuiverheid, fijnheid; *toewa roemah*, hoofd des gezins; *orang toewa*, oudste, opperhoofd, een der ouders, de ouders; *orang toewa dĕhoeloe*, het voorgeslacht; *boeboer soedah sampai toewanja*, die pap is gaar genoeg; *minjak bĕlom sampai toewanja*, de olie heeft nog niet genoeg gekookt; *ĕmas toewa*, fijn goud; *merah toewa*, donkerrood, bruin; *toewa-toewa*, ouderling, donkere vlekjes op de huid; *toewa tahoe*, hoofd, dat van alles kennis draagt; *toewa renta*, oud en af, tot geen werk meer geschikt; *toewa-moeda*, oud en jong, ook betrekkelijk gehalte, van goud; *mĕntoewakan*, oud maken, tot oudste of hoofd aanstellen; zuiveren, louteren van metalen; *mĕntoewa* of *mĕrĕtoewa*, schoonouders; *pĕntoewa* en *pĕngĕtoewa*, oudste hoofd; *jang dipĕrtoewa*, die als oudste erkend of bezeten wordt; *paratoewa*, de gezamenlijke oudsten, ouderlingen, hoofden.

toewah, geluk, gelukkig en voorspoedig in zijn ondernemingen; *sitoewah*, die geluksvogel; *Hang Toewah*, eigennaam van een held der Maleiers; *bĕrtoewah* en *bĕtoewah*, geluk hebben, door geen onheilen kunnen getroffen worden, onkwetsbaar zijn; *toewah bĕrbalik mĕndjadi tjilaka*, geluk verkeert in ongeluk; *tĕrlaloe sakali bĕsar toewahnja raden poetĕri goenoeng gendoeng itoe dapat bĕrsoewamikan raden kalana itoe*. Mevrouw de prinses G. G. is uitermate zeer gelukkig, dat zij den prins K. tot man krijgt; *pĕtoewah*, fout voor *fatwa*, zie ald.

toewai; *mĕnoewai*, de rijstaren met een soort van mesje, *pĕnoewai* genaamd, snijden, zie *kĕtam*; *pĕnoewaijan*, rijstoogst op die wijze.

toewak, palmsap in de wijngisting, palmwijn.

toewakang, Chin. windbuil, kwast.

toewal, een kort gesneden stuk boomtak, blok; *mĕnoewal*, aan blokken zagen, hakken, kappen enz.

toewala, Port. handdoek, servet.

toewam, warme droge pap of stoofmiddel, hetzij een warme steen, heet zand of heete asch, die men op het lijdende deel legt; *mĕnoewam*, daarmede behandelen.

toewan, heer, meester, eigenaar, mijnheer, mevrouw; ook gebruikt als pers. Vrnw. 2e pers. in beleefde taal; *toewan bĕsar*, de groote heer, wordt gezegd van den Gouverneur-Generaal, de andere Gouverneurs en de residenten; *toewankoe*, mijnheer, mag alleen gebezigd worden wanneer men spreekt tot den regeerenden Vorst; *toewan poetĕri*, mevrouw de prinses; *jang dipĕrtoewan*, titel van den regeerenden Vorst als men van hem spreekt. In den Riouw-Lingga Archipel heeft de Sulthan den titel van *jang dipĕrtoewan bĕsar* en de onderkoning van *jang dipĕrtoewan moeda*, ook verkort tot *jamtoewan*; *toewantoe*, eene samentrekking van *toewan itoe*; *pĕrtoewanan*, heerenstand, heerschappij, heerlijkheid. Zie *toehan*.

toewang, I. *mĕnoewang*, gieten, schenken in iets, b. v. in een glas, kopje, vat, gietvorm enz.; *toewangan*, dat wat gegoten is of wordt; *bĕsi toewangan*, gietijzer. II. *toewang-toewang*, dikke, holle bamboe, waarin geblazen wordt om signalen te geven, ongeveer = de *tawak-tawak*.

toewantoe, zie bij *toewan*.

toewas, I. hefboom met de last aan het einde; *mĕnoewas*, met zulk een hefboom oplichten; *toewasan*, stellage in diep water voor een soort van schepnet, dat met zulk een hefboom wordt opgehaald. Zie *tangkoel*. II. pijnbank; *mĕnoewas*, op de pijnbank leggen, de pijnbank op iemand toepassen.

toewi, I. e. s. v. schelpdier. II. spel tusschen twee medespelers buiten het hoofdspel. Zie *pepek* en *taroh loewar*.

toewil, e. s. v. hefboom, spaak, domme-

kracht; *měnoewil*, met een spaak oplichten; *běrtoewil*, met een spaak of dommekracht werken, ook fig. zwaren arbeid te verrichten hebben.

toewis; *měnoewis*, twee zware lichamen met een hefboom van elkaar verwijderen.

ṭófán, orkaan, typhon.

togan, I. *měnogan*, naar iets werpen, inz. bij kinderspelen. II. *toeroen měnogan*, vóór den afloop der reis het schip verlaten, door een geëngageerden schepeling.

togel, stomp van achteren, gekortstaart van een paard; *měnogelkan*, kortstaarten.

togok, lichaam zonder armen of met stompjes, boom, waarvan al de takken afgehouwen zijn, stuk hout, waarop de goudsmeden het snijwerk verrichten; *togok damar*, voetstuk voor de damarkaars. Měn.; *běrlajar togok*, zeilen met een enkel zeiltje aan den grooten mast; *běrtikam togok*, man tegen man vechten, duelleeren; *běrtogok*, lang ergens blijven, plakken, vdW.

tohok, I. *měnohok*, van boven naar beneden steken; Měn. er mede werpen met een piek, stang enz.; *měnohokkan*, met een werpspiets iets treffen; *bintang tohok* = *bintang pari*, het Zuiderkruis. II. e. s. v. werpspies aan een touw.

tohol, een ijzeren hamer.

tohor, ondiepte, waar weinig water staat, oppervlakkig van het verstand; *t. rangkoengan*, een droge keel, b. v. van het spreken, Měn.; *katohoran*, totaal gebrek hebben aan, b. v. geld, gedachten, verstand, Měn.; *kapoer tohor*, ongebluschte kalk; kalk van koraalsteen, vdW.; *měnohorkan pěrahoe*, een vaartuig op een ondiepte brengen.

toka, I. tulband, gordel, Mal. br. II. *toka-toka*, e. s. v. rog.

tokek, I. e. s. v. hagedis, de gekko, naar zijn roepen zoo genoemd. II. aan het hoofd gewond, aan het bovenste gedeelte beschadigd of geschonden.

tokoh, I. gedaante, vorm, bouw, voorkomen; ook gebouw, huis, b. v. *satělah sampai katokoh batoe, wazir masok kadalam pintoe*, en *tokohnja běsar běratoes pintoe; tokoh airopah*, een europeesch voorkomen; *t. kapal api*, de gedaante van een stoomboot. II. = *kětaban*. Zie ald.

tokok, toegift, overwicht; *tokok oekoer*, toegift op de lengtemaat, overmaat; *měnokok*, er op toegeven, overwicht of maat geven, er iets bijdoen, bijvoegen.

tokong, greep, groep, plukje, bosje; *tokong poelau*, eilandengroep, archipel; *hajam tokong*, kip met een bolstaart; *měnokong*, het haar zoo afsnijden, dat er slechts een bosje blijft staan, een onteerende straf, inz. voor vrouwen. De opgave van vdW. houd ik voor niet juist. Zie daarvoor *toegel* en *pokeng*.

tolih; *měnolih*, omkijken; *tobih-měnolih*, naar alle kanten omkijken. Zie ook *ělih*.

tolok, I. wederga, iets om er mede te vergelijken; *tiada běrtolok*, zonder weerga; *maka ditoloknja gantang dan tjoepak dan datjing*, hij vergeleek (d. i. onderzocht) de inhoudsmaten en unsters. II. Ned. tolk. III. e. s. v. boom met eetbare vruchten, gelijkende op kastanjes.

tombol, knobbel, zooals op den snavel van een gans, ziekelijke knobbel op het lichaam, knop op een deur of *gong*, kruk van een deur enz.; *mata tombol*, uitpuilende oogen.

tombong, kort kanon, mortier, houwitser. Volg. vdW. = *tomong*.

tomong, e. s v. korte draaibassen. Zie *lela* en het voorgaande woord.

tompik, e. s. v. dikke koek van sago, zonder olie of vet in de pan gebakken.

tondjol, knobbel, inz. aan het voorhoofd; *měnondjol*, als knobbel te voorschijn komen. Zie *tombol*.

tong, Ned. ton, vat, emmer.

tonggak, I. *měnonggak*, uit de holle hand of een zakje iets in den mond schudden, b. v. poeders, suiker enz. II. korte, puntige uitspruitsels op de horizontale wortels van sommige boomen; korte paal, tronk; paal onder een huis, paal onder water, 't zij de kop boven het water uitsteekt of niet. Zie *bangsoeng*.

tonggek, sterk achteruitstekend van het achterkwartier, b. v. zooals de *orang laoet* als zij loopen, daar zij aan boord steeds zitten, H. Abd.

tonggeng, gebukt met den kop naar beneden; *měnonggengkan*, iemand zoo doen bukken.

tonggok, stapel, van voorwerpen, die behoorlijk op elkander gestapeld zijn,

b. v. koffers, kisten, geld enz. in tegenoverstelling van *timboen,* ordeloos, opgehoopt.
tonggong, = *tonggoḳ,* zie ald.; *tonggong,* Mĕn. hobbelig, bultig, met bobbels uitstekend.
tongkah; *mĕnongkah,* op e. s. v. gekromde plank zich over eene moddervlakte voortbewegen.
tongkang, Chin. een soort van aak, een langwerpig vaartuig met twee masten zonder ra's, gebruikt om de lading van en naar de schepen op de reede te brengen; *ĕmas tongkang,* slecht goud, vermengd met koper.
tongkeng, de stuit, het stuitje.
tongking, de naam van een Rijk in achter-Indië; *boenga tongking,* een soort van klimop met welriekende bloemen, ook *boenga sijam,* genoemd.
tongkol, blok, vormeloos stuk, klont; *sampan tongkol,* een soort van korte, dikke, chineesche sloep; *hati akoe bĕrtongkol,* mijn hart is als een klomp, ik ben in groote verlegenheid.
tongkong, blok hout, dat bij het timmeren afvalt.
tongsit, Chin. stijf ineengewrongen haartooisel.
tongtong, alarmblok in de wachthuizen.
tonjoh; *mĕnonjoh,* eventjes met iets aanraken, b. v. iemands arm met een liniaal.
tonton, Jav. *mĕnonton,* naar een schouwspel kijken; *tontonan,* tentoonstelling, schouwspel.
tontong, zie *tongtong.*
top, I. klanknabootsend woord voor een zacht ploffend geluid, zooals wanneer een boek op een ander geworpen wordt. II. *pĕrahoe top,* een soort van indisch handelsvaartuig, oorspronkelijk van Sijam, op Europeesche wijze getuigd.
topeḳ; *mĕnopeḳ,* vleesch in dunne schijven snijden om het te drogen.
topekong, Chin. heilige, afgod van de Chineezen; *roemah topekong,* Chineesche tempel.
topeng, Jav. mom, masker, tooneelspel met gemaskerde personen.
topi, hoed, inz. v. e. Europeaan. Van het Ned. dopje?
topong, e. s. v. kleine mand zonder deksel, gebruikt om daarin *bĕlatjan,* kalk, sago en dergel. te koop aan te bieden. Zie ook *kĕtopong.*
topsil, verb. Ned. topzeil v. e. schip.
torah, ook *toraḳ,* e. s. v. harpoen.
toraḳ, I. bamboezen koker, waarin de inslag der wevers heen en weer schiet; *anaḳ toraḳ,* de schietspoel. II. een soort van harpoen met drie punten en losse schacht, iets grooter dan de *sĕrampang;* ook *torah.*
torap, bekleedsel, belegsel, rand, pleister, metselwerk, muur, kade tot schoeiing; *dajoeng bĕrtorap dĕngan ajar ĕmas,* roeiriemen belegd met verguld. Zie ook *tĕrap.*
torát, Arab. de wet van Mozes; *kitáb torát,* de vijf boeken van Mozes, ook het Oude Testament.
toreḳ, etterend en hardhoorend van de ooren, vdW. Mĕn. id.
torfat, Arab. comfort, vermaak, lekker eten.
torih, insnijding, kras, kerf; *mĕnorih,* bekrassen, kerven, insnijdingen maken; ook: dunne voorwerpen, zooals papier, bladeren enz. doorsnijden, kerven.
toris, = *torih,* zie ald.
toro; *badjoe toro,* Batav. lang baadje, ten voeten uit, voor mannelijke bedienden.
totoḳ, I. Jav. e. s. v. schelpdier, b. v. *pĕrahoe ladjoe moewat karang totoḳ,* Mal. Pant. II. *bĕlandà totoḳ,* een echte Hollander, een in Holland geborene.
tra, en *trada,* op Java = *ta'* en *tiada,* zie ald.
trasi, Jav. zie *bĕlatjan.*
trĕnggiling, Jav. = *tĕnggiling,* de miereneter, het schubdier.
trisoela, Skr. drietand, driepuntige speer, ook als krijgswapen gebruikt.
troetjoekan, Jav. = *mĕrbah,* zie ald.
tsabat, Arab. vast, standvastig.
tsábit, Arab. vast; *mĕntsabitkan,* vaststellen.
tsábitah, Arab. vaste ster.
tsālab, Arab. vos.
tsalátsa, Arab. de derde; in het Mal. *sĕlasa; hari tsalátsa,* Dinsdag.
tsaldjoe, Arab sneeuw.
tsámistijoes, Arab. Psamméticus.
tsáni, Arab. tweede, dubbel.
tsawáb, Arab. belooning, vergelding, inz. in de andere wereld voor goede werken.
tsawábit, Arab. meerv. van *tsábitah,* zie ald.
tsiḳal, Arab. gewicht, zwaarte.

tsiḳat, Arab. trouw, vertrouwd vriend.
tsoeloetsa, Arab. een derde.
tsoema, Arab. vervolgens.

W.

wa, Arab. het Voegw. en; *wa bihi nastaīno billahi āla ini,* en daarmede smeeken wij de hulpe Gods hierover af; *wa lau,* en indien, edoch; *wa Allahoe ālima biṣṣawába,* en God is met de juistheid bekend; *wa allahi,* bij God; *wallahoeaālam,* en God weet het 't best.
wa', zie *oewaḳ.*
waba', Arab. pest, epidemie, cholera.
wabād, Arab. en daarna, en wijders.
wabādhoe, Arab. en na hetzelve, = *kĕmoedian daripada itoe.*
wād, Arab. verbond, contract, = *djandji; bĕrwād,* = *bĕrdjandji,* zie ald.
wādah, zie *wād.*
wadĕr, Jav. naam van een eetbaren zoutwatervisch. Mal. *badar,* zie ald.
wadijāt, Arab. depositum.
wadja, Jav. staal, = *badja.*
wadjah, Arab. gelaat, aangezicht, gebr. van Vorsten.
wádjib, Arab. plicht, verplicht; *jang wádjib atasnja,* wat als plicht op hem rust; *mĕwádjibkan,* tot plicht stellen, verplicht maken.
wadjiḳ, e. s. v. versnapering, bereid uit kleefrijst, gekookt met kokosmelk en suiker. Mĕn. *adjiḳ.*
wádliḥ, Arab. duidelijk.
wadoeng, Jav. e. s. v. groote bijl.
wafaḳ, Arab. het juiste oogenblik, waarop iets heeft plaats gehad.
wafát, Arab. overlijden, dood.
wah, uitroep van verwondering of medelijden, och! helaas!
wahai, samentr. van de Tussch.w. *wah* en *hai,* zie ald.
waham, Arab. verbeelding, waan, vermoeden.
wáḥid, Arab. een, eenige; *alwáḥid,* de Eenige, nam. God.
waḥjoe, Arab. openbaring van den hemel, goddelijke openbaring.
wai, wee! o!
wajang, Jav. tooneelvertooning, hetzij met poppen of met levende wezens; *mĕwajangkan,* iets of iemand op het tooneel voorstellen; *wajang wong,* Jav. tooneelvertooning met levende personen; *wajangan,* een tooneelstuk; *wajang koeroeng,* de balken of ribben, die den achtersteven vormen, hut, waarin de stuurman zit. Mĕn.
waḳ, zie *oewaḳ.*
waḳaf, Arab. liefdadige instelling, stichting ten algemeenen nutte.
wakan, = *garoeda,* zie ald.
wákap, of *wakab; boeroeng wakap,* een soort van witte duif.
wakíl, Arab. gemachtigde, plaatsvervanger; *wakil moetlaḳ,* generale gevolmachtigde; *mĕwakílkan,* als gemachtigde aanstellen.
waḳtoe, Arab. ook *wĕḳtoe,* tijdstip, uur, de tijd of gelegenheid voor iets; *waḳtoe sĕmbahjang,* gebedsuur, bedestond; *kalima waḳtoe,* de vijf gebedestonden; *mĕnghilangkan waḳtoe,* zijn tijd verbeuzelen, den geschikten tijd laten voorbijgaan; *boenga waḳtoe bĕsar* en *b.w. kĕtjil,* twee soorten van bloemen. Zie ook *kĕtika.*
wāl, Arab. gems, steenbok.
walahar, Jav. een meertje.
walájat, Arab. prefectuur, bestuur, heerschappij, voogdijschap.
walakin, Arab. samengesteld uit *wa* en *lakin,* evenwel.
walang, I. Jav. *walang hati,* kommer, ongerustheid, zich ongerust maken over iemand of iets, ook iets tegen iemand hebben. II. Jav. sprinkhaan, = *bilalang.*
walerang, Jav. zwavel, = *balerang.*
walĕs, Jav. = *balas,* zie ald.
walet; *boeroeng walet,* Hirundo esculenta. d. l. Cr.
wali, Arab. vertrouwde vriend.
wáli, I. Arab. gouverneur, hoofd van een gewest, voogd; *wali alamar,* bewindvoerende voogd; *ganti wali,* toeziende voogd; *mĕngĕwalikan,* besturen, beheeren. II. kleine, vierkante, gele doek, die los over den schouder geslagen wordt; *wali noer wali,* een dito, die in tegenwoordigheid van den Vorst wordt gedragen. III. *pisau wali,* lancet, klein mesje om hout te besnijden.
walíd, Arab. geboren; kind; meerv. *wildan.*
walijan; *pisau walijan,* e. s. v. mes met lang, krom heft. Zie *wali* III.
waliman, = *wilmana,* zie ald.
wallahi, Arab. bij God! = *dĕmi Allah.*
wallahoe aālam, Arab. en God weet het 't best.
wan, zie *oewan.*

wang, ook *oewang,* dubbetje, ook voor g e l d in het algemeen; *bĕrwang,* geld hebben; *mĕntjĕhari wang,* geld trachten te verdienen; *wang-wangan,* 10-centstukken. Zie ook *oewang.*
wangi, Jav. geurig, welriekend, = *haroem.*
wangkang, Chin. e. s. v. Chineesch vaartuig, kleiner dan de jonken of *djoeng.*
wangsa, jongeling = *orang tĕroena.* Volgens het Jav. wrbk. zooveel als *bongsoe.*
wani, Jav. moedig, dapper, = *bĕrani,* dat hoogstwaarschijnlijk daarvan afkomt en *bĕrwani* is geweest.
wanti-wanti, Jav. aanhoudend.
waoe, een papieren vlieger, Max.
wap, zie *oewap.*
warā, Arab. onthouding.
waraḳat, Arab. brief.
warang; *mĕwarang,* stalen voorwerpen met rattenkruid insmeren, waardoor ze blauw worden; *warangan,* Jav. rattenkruid = *barangan.*
waras, Jav. gezond, hersteld, behouden.
warawiri, ongeregeld heen en weder, = *wirawiri* Jav.
warga, Jav. verre verwanten, die als bedienden werkzaam zijn bij den Vorst, meestal *warga dalĕm.*
waríd, Arab. slagader.
wárid, *mĕmbatja wárid,* gebeden opzeggen, zooals de profeet dat gewoon was te doen.
waringin, zie *bĕringin.*
wárits, Arab. erfgenaam; *mĕwáritsi,* erven, beërven; *wáritsan,* erfenis; *ḥaḳ wárits,* erfrecht; *ahli wárits,* de gezamenlijke erfgenamen. Zie ook bij *loewar.*
warna, Skr. ook *wĕrna* en *oerna,* kleur, schoone kleur; *mĕngoerna* en *mĕngĕrna,* een kleur vertoonen, zich schoon voordoen. Ook = *roepa,* voorkomen, soort; *mĕwarnakan,* een kleur aan iets geven; *sawarna,* van één kleur; *warna tjina kapeloean?* als kleur van een kalotje; *pantja warna,* veelkleurig.
waroe, Jav. e. s. v. algemeen bekenden boom, zie *baroe* I.
warong, Jav. winkeltje, kraampje, = *kĕdai.*
warta, Skr. tijding, bericht, gerucht; *mĕwartakan,* berichten.
warwar, zie *oewar.*
wasana, Skr. verblijfplaats.
wasangka, Skr. bezorgdheid, bedenkingen, twijfelmoedigheid, aarzeling.
wásijā, Ar. breed, uitgebreid; *alwásijā,* die in zijne goedheid of wijsheid het al omvat, de alles omvattende, van God.
waṣíjat, Arab. testament, uiterste wil; *bĕrwaṣíjat,* zijn testament maken, zijn laatste beschikkingen nemen; *mĕwaṣijatkan,* bij testament vermaken.
wáṣil, Arab. gekomen; *wáṣilkan,* doen toekomen, van een brief.
wásir, = *bawasir,* zie ald.
wásiṭ, Arab. bemiddelaar.
wásiṭat, Arab. bemiddeling.
was-oewas, Arab. verzoeking, verleiding, ingeving van den duivel, achterdocht, verdenking.
wat, Siam. een heidensche tempel.
watad, Arab. hoofdpunt.
watang, = *batang,* zie bij *pĕrang.*
watĕs, Jav. = *batas,* grens.
wati, Skr. luchtruim, wereld. Alleen in gedichten. Zie *gandi.*
watoe, Jav. steen, = *batoe,* Mal.
watoeḳ, Jav. hoest, hoesten, = *batoeḳ.*
wátsiḳ, Arab. vertrouwende.
wazír, vezier, eerste minister.
wedam, Tam. gebedspreuk, de w e d a.
wĕdana, Jav. districtshoofd.
wĕḍi, Jav. zand.
wĕdi, Jav. vrees.
weh, zie *oeweh.*
wĕloet, Jav. zie *bĕloet.*
wepĕlai, Tam. e. s. v. boom, welks bladeren tusschen papier worden gelegd tot wering van insecten.
wĕrna, zie *warna.*
weṣlah, Arab. vereeniging, het vereenigingsteeken in de grammatica.
wet, enkele weerhaak, zooals aan onze gewone vischhaken, zie *tjĕratjap* II.
wetan, Jav. Oost, het Oosten, = *timoer,* Mal.
widadari, zie *bidijadari.*
widara, = *bidara,* e. s. v. boom. Zie *bidara.*
widi, Skr. regeling, voorschrift, noodlot.
widjaja; *widjaja mala,* een fabelachtige bloem, waardoor gestorvenen weêr levend kunnen worden, ook *widjaja koesoema,* Jav.
widjen, Jav. = *bidjen,* sesamum, e. s. v. zeer fijn oliezaad.
widjil, Jav. deur.
wikálat, Arab. volmacht, *wakil*schap, voogdijschap.

wila, Kw. de madja-vrucht.
wilada; *mandi wilada* = *mandi tijan*, de buikbading, zie *tijan*.
wilana, een ingrédient, dat bij het baden gebruikt wordt, maar welk? I. P.
wilangon, Kw. aandoenlijk, aangedaan.
wildán, Arab. meerv. van *walid*, zie ald.
wilis, Jav. zwart met een groenen metaalglans, inz. van het haar als eene schoonheid; *ratna wilis*, donkergroen, edelgesteente, saffier, B. S. en and.
wilmana, Skr. godenwagen; e. s. v. fabelachtigen vogel evenals de *garoeda*, op welks rug men door de lucht gevoerd wordt. Zie *radjawali*.
wira, Skr. dapper, heldhaftig; *wirawán* zeer dapper; *prawira prakasa*, dapper en heldhaftig.
wirang, Jav. schaamte, schande; *alawirang*, ook *lawirang*, groote schande, die iemand aangedaan wordt; alleen in de Pandji-verhalen. Zie *ala*.
woedjóéd, Arab. het bestaan, het wezen.
woedloe', Arab. godsdienstige wassching.
woeli, Jav. korenaar, rijstaar.
woeloe, verb. van het arab. *walau*, en indien, bij aldien, verondersteld dat.
woengoe, Jav. zie *oengoe*.
wolanda, hollandsch; *nĕgari wolanda*, Holland.
wolandoewi, hollandsch.
wong, Jav. mensch, persoon, = *orang*.

Z.

zabád, = *djĕbat*, zie ald.
zabánijah, Arab. de wachters van de hel, die de verdoemden branden.
zabardjad, Arab. topaas, chrysoliet.
zabíb, Arab. rozijnen; gedroogde vijgen.
zabóér, Arab. de psalmen Davids; *kitáb zabóér*, het boek der psalmen. Voor een enkele psalm zie *mazmoer*.
zadeh, Perz. zoon; *sjah zádeh*, koningszoon; *harám zádeh*, onechte zoon, bastaard, ook als scheldwoord.
zăfarán, Arab. saffraan.
zahar, Arab. schitteren van blankheid, schoon zijn; bloem.
záhid, Arab. iemand, die zich onttrekt aan de wereldsche zaken.
zahrá, Arab. vrouwel. van *azhar*, zie aldaar.
zaid, Arab. eigennaam; *Zaid dan Omar*, Piet en Klaas.
zain, Arab. sieraad.
zait, Arab. olijf; *pokok zait*, olijfboom; *boewah zait*, olijven; *minjak zait*, olijfolie.
zaitoen, Arab. olijfboomen, olijven; *boekit zaitoen*, de Olijfberg bij Jeruzalem.
zakát, Arab. zuivering; aalmoezen.
zaki, Arab. zuiver, rein, vroom.
zakijat, Arab. zuiverheid, reinheid.
zakoem; *azzakoem*, de helleboom, welks walgelijke vruchten door de verdoemden worden gegeten.
zamán, Arab. tijd; eeuw; *zamán bĕrzamán*, van tijden her.
zamín, Arab. paralytisch.
zandj, Arab. Zanguebar.
zangi, Perz. Ethiopier, Egyptenaar, Zigeuner, ook: reus, monsterachtig wezen.
zarádoesjti, Arab. aanhanger van Zoroaster.
zarijat, Arab. zaaizaad, zaadbed; seminarium.
zawádah, Perz. leeftocht op reis = *djoewadah*, zie ald.
záwijat, Arab. kapel, kleine moskee, waarin de Vrijdagdienst niet mag gehouden worden.
zijadah, Arab. overvloed; vermeerdering.
zijarah, Arab. bedevaart naar een heilig graf; ook: graf.
zina', Arab. overspel; *bĕrzina'*, overspel bedrijven, ook *bĕrboewat zina'*.
zir, Perz. beneden. Zie bij *bad*.
zirha, of *zirah*, Perz. malieënkolder, pantser.
zoehoed, Arab. onthouding.
zoemoeroed, Arab. *djĕmĕroed*, Mal. en Jav. smaragd.
zoenboer, Arab. horzel.
zoeráfat, Arab. giraffe.
zoerijat, Arab. kroost.
zoerzóér, Arab. spreeuw.
zohal, Arab. de planeet Saturnus.
zohrah, Arab. de planeet Venus als morgenster.

JAVAANSCH.

Brandes, J., Beschrijving der Javaansche, Balineesche en Sasaksche handschriften aangetroffen in de nalatenschap van Dr. H. N. VAN DER TUUK, en door hem vermaakt aan de Leidsche Universiteits-bibliotheek.
1e stuk. *Adigama-Ender*. 1901. 4°. *Cart.* *f* 7.50.
—— 2e Stuk. *Ghaṭotkatjaçarana-Putrupasadji*. 1903. 4°. *Cart* „ 6.25.

Bertsch, L. G., Woelang Sastrå kang Sĕpisan anggittanné. 1894. 8°. „ —.40.

Bertsch, L. G., Woelang Sastrå kang Kapindo anggittanné. 1894. 8°. „ —.40.

Broek, P. W. van den, (De geschiedenis van het rijk Kĕdiri, opgeteekend in het jaar 1873 door MAS SOEMÅ SĔNTIKÅ, van aanteekeningen en eene vertaling voorzien en uitgegeven door). 1902. 8° „ 4.50.

Gericke, J. C. F. en P. Roorda, Javaansch-Nederlandsch handwoordenboek, vermeerderd en verbeterd door A. C. VREEDE met medewerking van J. H. G. GUNNING. 2 dln. 1901. Gebonden in h. led. bnd... „ 30.—

Hollander, J. J. de, Handl. bij de beoefening der Jav. taal. 1886. „ 3.50.

Kern, H., Wrtta-sañc'aya. Oud-Javaansch leerdicht over versbouw in Kawitekst en Nederlandsche vertaling. 1875. 8°. „ 2.75.

Kitâb Poehpah, Een Javaansch Handboek voor het Mohammedaansch recht door T. ROORDA. 3e druk „ 2.80.

Mechelen, Ch. te, Kort begrip v. d. Jav. woordvorming. 1882. 8°. „ —.90.

Pandji-Verhalen (Roorda's), in het Javaansch opnieuw uitgegeven door Dr. J. G. H. GUNNING. 1896. gr. 8°. „ 2.60.

Poensen, C., Bloemlezing uit Javaansche Proza-geschriften. 1893. 8°. „ 4.—.

Poensen, C., Eerste Javaansche leesoefeningen benevens lijst van afgeleide en samengestelde vormen daarin voorkomende. 1893. (*Jav. tekst*). 2 stn. 8°. „ 1.25.

Poensen, C., Volzinnen en opstellen ter vert. in het Javaansch. „ —.80.

Poensen, C., Grammatica der Javaansche taal. 1897. gr. 8°. „ 4.90.

Psalmen en Gezangen. In het Javaansch uitgegeven door P. JANSZ. (*Javaansche tekst met muziek*). 1884. 8°. geb. „ 3.—.

Rådjå Pirangon. Het boek of de geschiedenis van Nabi Moesa. Uitgegeven door T. ROORDA. 2e uitg. door J. J. MEINSMA 1881 (*Jav. tekst*). „ 2.50.

Rhemrev, J. L., Jachtavonturen door hemzelven verteld. 1884. (*Javaansche tekst* en 4 platen). 8°. „ 1.90.

Roorda, T., Javaansch brievenboek. Naar handschriften uitgegeven. 3e druk. Vermeerderd met een verzameling brieven uit den nieuweren tijd door A. C. VREEDE. (*Javaansche tekst*). gr. in-8°. „ 5.50.

Valk, J. W. van der, Beknopte handleiding om de Javaansche taal te leeren spreken. 2 verb. druk. 1909. 8°. *f* 3.—. geb. *f* 3.50.

Winter Sr., C. F., Javaansche Samenspraken. Uitgegeven door T. ROORDA. Eerste deel: Samenspraken over verschillende onderwerpen. 4e *druk*. 1903. 8°. „ 4.50.